

NOVÝ ZÁKON

NOVÝ ZÁKON

Sýkorův překlad v revizi Hejčlově

k tisku upravil, rozčlenil,

úvody a poznámkami opatřil

DR RUDOLF COL

VELEHRAD

nakladatelství dobré knihy v Olomouci

Vlastností našich českých předků byla láska k biblí. Bible patřila vždy k nejvzácnějším knihám v našich domácnostech. Jako nejdrahoccennější skvost chovali ji naši zbožní předkové na čestném a bezpečném místě a kdykoliv bylo možno, ať za večera po práci nebo za tichého nedělního odpoledne, se shromažďovala celá rodina k četbě Písma svatého.

Kéž je tato láska ke knize knih v našem osvobozeném národě opět nejdrahoccennějším dědictvím našich předků, kteří vzácnější a posvátnější knihy neznali. Vždyť i dnešnímu člověku nedovede dáti pravé uklidnění, pravý pokoj srdce a spolehlivou odpověď na vše, čím trpí a je zmítán lidský duch, žádná jiná kniha na světě než Písmo sv. Největší duchové všech dob, i v našem národě, našli po přečtení a prostudování celých knihoven své uklidnění i rozluštění nejožehavějších životních otázek teprve v Písmě sv., zvláště v evangeliích. Obrození náboženského života v našem národě se uskuteční, až bude český člověk bez rozdílu stavu pod vedením Církve svaté zase čerpat z bible své duchovní vzdělání, pravou životní moudrost a účinnou lásku k Bohu, bližnímu a vlasti. K tomu jest ovšem potřeba, aby český překlad Písma sv., po jehož novém vydání bylo už tak dlouho voláno, pronikl opět ke každému věrnému Čechu, aby nechyběl v žádné české domácnosti, ani na pracovním stole českého inteligenta, a aby byl pilně čten.

To je mým vroucím přáním. Kéž Bůh dá, aby se splnilo!

Na Sv. Kopečku u Olomouce o svátku sv. Jeronyma dne 30. září 1945.

✠ LEOPOLD,
arcbiskup olomoucký.

PŘEDMLUVA

S pomocí Boží jsem ukončil úpravu Sýkorova překladu Nového Zákona v revisi Hejčlově. Snažil jsem se tlumočit Nový Zákon podle dnešního vědeckého poznání a současným jazykem, ale se zřetelem k jazykové tradici našich českých biblických překladů, a to tak, aby se i dnešním čtenářům stala četba bible stravitelným pokrmem jejich duše. To mě vedlo k tomu, že jsem proti revisi Hejčlově provedl značnější změny. Že překlad Sýkorův potřebuje nutně změny, byl si už vědom Dr Hejčl. V autoreferátu o své revisi Sýkorova překladu roku 1933 napsal: „Pořadatel pocítoval na místě ne jednomu potřebu hlubšího zásahu, avšak odepřel si pronikavější a četnější změny, jež si vyhradil svému samostatnému novému překladu podle kritického textu řeckého.“ (Časopis katolického duchovenstva, Praha 1933, str. 538.)

Těchto pronikavějších a četnějších změn bylo nutně potřeba zvláště v listech apoštolských. Těch změn bylo tolik, že mnou upravený Nový Zákon představuje vlastně nový překlad se stálým zřetelem k Sýkorovu překladu. Přitom jsem měl na mysli slova papeže Pia XII. v okružním listě o časovém podporování biblických studií z roku 1943 a rozhodnutí Papežské biblické komise v Římě o překladech Písma svatého do moderních jazyků (z téhož roku).

Úvody do jednotlivých knih a exegetické poznámky pod textem překladu jsem zpracoval v duchu církevních předpisů se zřetelem k osvědčeným výkladům katolických exegetů a podle dnešního stavu vědy, V rozsahu poznámek jsem měl na mysli potřeby dnešních čtenářů, proto jsou poznámky rozsahem četnější než v Sýkorově Hejčlově kapesním vydání Nového Zákona. Jsou vysázeny i s nadpisy k jednotlivým myšlenkově uceleným částem biblického znění písemny jiných typů než překlad, aby čtenář na první pohled poznal, co je biblický text a co je jen lidský dodatek.

V překladě jsou v hranatých závorkách slova a věty, o něž má Vulgáta více než kritické řecké znění vydání Merkova (z roku 1942). Kde bylo třeba některá slova doplnit k zřetelnějšímu porozumění, označil jsem je obyčejnými závorkami. Pokud se v poznámkách uvádějí ceny platidel z doby Kristovy v naší měně, je třeba upozornit, že je dnes velmi těžké určit přesně ony hodnoty, a proto se uvádějí ceny jen přibližně ve výši před světovou válkou.

Jsem si dobře vědom, že Písmo sv. nemá sice za účel zaujmouti estetický cit čtenářův, poněvadž hlavním účelem bible je poučení náboženské, ale plným právem musíme přiznati, že Písmo sv., pozorujeme-li je jenom s hlediska formální krásy, která je čtenářům nezalým biblických řečí podávána v překladě do jejich mateřštiny, dovedla už nejednou a dovede dosud nadchnouti lidská srdce, a tím rozmnoží lásku k psanému slovu Božímu a zvýšiti jeho náboženskou působivost. I toho si musíme býti vědomi, že v oblasti našeho duševního života jest estetický cit velmi blízký náboženskému citu. Proto překlad v čistém znění moderního jazyka nesnižuje náboženskou působivost Písma sv., ježto také vznešené myšlenky a pravdy, jak je podává bible, a zvláště Nový Zákon, mají také beze vší pochyby plný nárok, aby byly vyjádřeny krásnou formou, k níž patří vedle věrnosti překladu i jeho uhlazenost a rytmická plynulost.

Po stránce jazykové mi byli nápomocni p. prof. PhDr. Jan Springer a p. univ. doc. PhDr. Oldřich Králík. Poslední revisi překladu a poznámek provedl se mnou p. univ. prof. ThDr. Antonín Kleveta. Všichni tři s nezištnou obětavostí a velikou láskou byli mi svými odbornými vědomostmi opravdu upřímnými rádci. Za tuto jejich velikou práci, nevšední ochotu a trpělivost vzdávám jim na tomto místě nejsrdčnější Pán Bůh zaplat!

Korekturu tisku jsem prováděl pečlivě, ale přesto zůstalo ještě něco v prvních výtiscích opomenuto. Z věcných chyb třeba opravit na str. 25 v pozn. k v. 1 místo 384 m na 348 m; na str. 380 o sepsání listu Galatánům má být správně, že list byl sepsán koncem roku 54 nebo až (místo už) počátkem r. 55.

Nemám jiné přání, než aby četba Nového Zákona přinesla čtenářům aspoň tolik svatého pokoje do jejich srdcí, kolik lásky a trpělivosti bylo věnováno po tolik let vydání tohoto překladu.

*Dr. RUDOLF COL,
profesor CM bohoslovecké fakulty
Palackého university v Olomouci.*

ÚVOD DO PÍSMO SV. NOVÉHO ZÁKONA

1. Co Bůh zjevil skrze svého Syna Ježíše Krista a jeho apoštoly, bylo nedlouho po nanebevstoupení Páně z vnuknutí Ducha sv. a za zcela zvláštní jeho pomoci částečně také písemně zaznamenáno. Zaznamenali to někteří apoštolé (svatý Petr, Pavel, Matouš, Jan, Jakub Mladší, Juda) a jejich žáci (sv. Marek a sv. Lukáš). Tak povstalo Písmo svaté Nového Zákona.

Nejdůležitější jsou v něm čtyři knihy evangelíí. Vždyť žádná kniha, jak napsal papež Pius XL., „nemůže mluvit k duši tak velikým světlem pravdy, tak mocnou silou příkladu, tak srdečně, jako svaté evangelium“. A papež Pius X. se vyjádřil, že „evangelium je kniha všech a pro všechny“.

2. Všechny knihy Nového Zákona byly původně napsány řecky, a to řečtinou, jakou se tehdy mluvilo (lidovou, hellenistickou, zvanou koiné). Jen evangelium sv. Matouše bylo napsáno aramejsky, záhy však bylo přeloženo do řečtiny (viz níže úvod do evangelia sv. Matouše).

3. Platí-li o celém Písmu svatém, co napsal papež Pius XII. v svém okružním listě r. 1943, platí to zvláště o Novém Zákoně, že „v tomto s nebe propůjčeném pokladě spatřuje Církev nejdrahocennější pramen a božské pravidlo pro svou věrouku a mravouku. Proto není divu, že tento poklad, jež neporušený přijala z rukou apoštolů, se vši pečlivostí e opatrností chránila před každým falešným a nesprávným výkladem a horlivě ho používala při díle na nadpřirozené spáse duší, jak to vysvítá z nespočetných svědectví všech století.“

O Novém Zákoně platí v plné míře slova sv. Jeronyma, velkého znalce Písma sv.: „Neznati Písmo svaté znamená neznati Krista.“ O významu Písma sv. napsal krásně též světec, z vlastní zkušenosti: „Je-li něco moudrého, co sílí v tomto životě a napomáhá člověku zachovati klidnou mysl v ústiscích a zmatecích světa, pak je to, jak myslím, rozjímání a znalost Písma svatého.“

Proto není divu, že velcí papežové posledních let (Lev XIII., Pius X., Benedikt XV., Pius XI. i nynější sv. Otec Pius XII.) tak otcovsky doporučují rozšíření a četbu Písma sv., zvláště Nového Zákona. Papež Benedikt XV. projevil v svém okružním listě z roku 1920 přání, aby nebylo křesťanské rodiny, která by neměla Nového Zákona, a aby si všichni navykli v něm každý den čísti a rozjímati.

4. K Písmu sv. Nového Zákona čítáme sedmadvacet knih a třídíme je obyčejně na tři skupiny:

a) na knihy dějepisné (5):

Evangelium podle sepsání sv. Matouše	Mat
Evangelium podle sepsání sv. Marka	Mar
Evangelium podle sepsání sv. Lukáše.	Luk
Evangelium podle sepsání sv. Jana	Jan
Skutky apoštolské.	Skut

b) na knihy poučné (21):

List sv. apoštola Pavla Římanům	Řím
První list sv. apoštola Pavla Korintanům	1 Kor
Druhý list sv. apoštola Pavla Korintanům	2 Kor
List sv. apoštola Pavla Galaťanům	Gal
List sv. apoštola Pavla Efesanům	Ef
List sv. apoštola Pavla Filippanům	Fil
List sv. apoštola Pavla Kolossanům	Kol
První list sv. apoštola Pavla Soluňanům	1 Sol
Druhý list sv. apoštola Pavla Soluňanům	2 Sol
První list sv. apoštola Pavla Timothejovi	1 Tim
Druhý list sv. apoštola Pavla Timothejovi	2 Tim
List sv. apoštola Pavla Titovi	Tit
List sv. apoštola Pavla Filemonovi	Filem
List sv. apoštola Pavla Židům	Žid
List sv. apoštola Jakuba	Jak
První list sv. apoštola Petra	1 Petr

Úvod do Písma sv. Nového zákona

Druhý list sv. apoštola Petra	2 Petr
První list sv. apoštola Jana	1 Jan
Druhý list sv. apoštola Jana	2 Jan
Třetí list sv. apoštola Jana	3 Jan
List sv. apoštola Judy Tadeáše	Juda
c) knihu prorockou:	
Zjevení sv. apoštola Jana	Zjev

5. Rozdělení Písma sv. na kapitoly (hlavy) a verše není původní, nýbrž bylo zavedeno teprve později. Rozdělení na kapitoly, jak je máme v dnešních vydáních bible, pochází od Štěpána Langtona, profesora pařížské university a pozdějšího kardinála arcibiskupa cantenburského († 1228). Rozdělení na verše pochází v Novém Zákoně z r. 1551 od pařížského knihtiskaře Roberta Štěpána. Třeba říci, že rozdělení textu na kapitoly a verše není na všech místech uspokojivé, poněvadž někde trhá myšlenkovou souvislost. Proto rozdělujeme Písmo sv. na větší nebo menší myšlenkově ucelené části, ponechávající ovšem z praktických důvodů dosavadní rozdělení na kapitoly a verše.

ČÁST PRVNÍ

EVANGELIA

NIHIL OBSTAT: Censor ex officio: Dr. Thomas Hudec.
IMPRIMATUR: Olomucii, die 8. Novembris 1945. Nr. 8882.
Dr Udalricus Karlík Vicariux generalis.

VŠEOBECNÝ ÚVOD DO EVANGELIÍ

1. Slovo „evangelium“ jest řeckého původu a znamená dobrou zprávu, dobré poselství, často se užívalo tohoto slova, zvláště v množném čísle, také o odměně za dobré poselství.

V Písmě sv. Nového Zákona se tím slovem označuje radostné poselství o příchodu království Božího (srv. Mar 1, 14-15), o vykoupení padlého lidstva Ježíšem Kristem (srv. Luk 2, 10-11), o vyplnění Božího zaslíbení příchodem Vykupitelovým (srv. Řím 1, 1-3), o věčné spáse, kterou nám získal Ježíš Kristus (srv. Ef 1, 13; 2 Tim 1, 10). Tím slovem bývá označováno také učení Kristovo, jak je z rozkazu Páně kázali apoštolé a jejich žáci.

V době Otců apoštolských bylo slovem evangelium označováno vypravování ze života a učení Kristova písemně zaznamenané.

V první polovici druhého století se zúžil pojem toho slova na ony spisy, které jsou přímo nebo nepřímo psány apoštoly a které nám vypravují ze života a učení Kristova.

V prvních stoletích křesťanských kolovaly i různé spisy s podobným obsahem, jako mají evangelia, ale Církev katolická od počátku přijímala za posvátné jen čtyři evangelia, poněvadž jen o těchto čtyřech bylo v Církvi vždy všeobecné přesvědčení, že jsou to spisy inspirované, to jest sepsané z vnuknutí Ducha svatého a za zcela zvláštní jeho pomoci.

Touto vírou Církev neotřásla ani nově nalezené papyrové zlomky s obsahem podobným evangelním vypravováním. V létě roku 1934 prodal totiž jakýsi obchodník v Káhiře Britskému muzeu v Londýně řecky psané papyrové zlomky. Papyry jsou částí kodexu, z něhož se dochovaly jen tři listy. Tiskem je vydali Angličané H. I. Bell a T. C. Skeat r. 1935 pod názvem: Zlomky nového evangelia (The New Gospel Fragments), Podle písma a zkratk pocházejí papyry z konce první polovice II. století. Dnes jsou známy jako P. Lond. Christ. nebo Egerton Papyri 2. Obsahují rozmluvu Krista se zákoníky (řádky 1-20), nepřátelé Kristovi chtějí Krista jati (ř. 22-31), Kristus uzdravuje malomocného (ř. 32-41), otázka daně (ř. 42-59), zázrak u Jordánu (ř. 60-75). Mnohé řádky jsou nečitelné nebo chybí v nich několik slov.

Zevrubným studiem (zvláště prací P. Lagrangea) se dosud zjistilo, že ony zlomky nejsou vůbec ani „novým“ (pátým?) evangeliem, ani zlomky kanonických evangelií. Autor jejich vybral volně z kanonických evangelií spory Ježíšovy s farizeji a zákoníky a svým způsobem – pravděpodobně pro soukromé účely – je spojil v jakýsi celek. Jedno je jisto, že znal naše kanonická evangelia, zvláště evangelium sv. Jana, poněvadž použil na některých místech i Janova názvosloví, ovšem svým způsobem. Závislost onoho autora na evangeliu sv. Jana je vedle papyru Ryl. Gk 457, jinak také označeného P 52 (viz o něm v úvodě do evangelia Janova), opět důkazem pro pravost evangelia Janova, neboť oba papyry pocházejí asi z roku 140.

2. Spisovatelé radostné zvěsti ze života a učení Kristova se nazývají evangelisté. Jsou čtyři: sv. Matouš, sv. Marek, sv. Lukáš a sv. Jan. Dva z nich (sv. Matouš a sv. Jan) byli apoštoly, dva ostatní (sv. Marek a sv. Lukáš) byli žáky apoštolskými.

První tři evangelia (Mat, Mar a Luk) se nazývají evangelia synoptická čili přehledná, ježto se svým obsahem i jeho uspořádáním tak sobě podobají, že můžeme, sestavíme-li je vedle sebe do tří sloupců, jedním srovnávacím přehledem (fecky synopsis) snadno přehlédnouti vzájemné shody, ale také i rozdíly. Proto se také nazývají první tři evangelisté synoptikové.

3. Dnešní pořad evangelií (Mat, Mar, Luk, Jan) je pořad v časové posloupnosti, jak jednotlivá evangelia vznikala. V takovém pořadí vypočítává evangelia již sv. Irenej, dále autor zlomku Muratoriho (II. stol.), Origenes a jiní. Nalézáme je také i v nejstarších rukopisech.

Dochovaly se však také jiné pořady. V nalezených biblických papyrech Chester Beatty (viz o nich v pozn. k 2 Jan 12-13) je pořad: Mat, Jan, Luk, Mar. Tento pořad je také v rukopisu W (z V. stol.) a v některých jiných, jež obsahují tzv. západní znění Nového Zákona. Zmíněné papyry jsou také nejstaršími svědky spojení čtyř evangelií v jeden celek (papyry s textem evangelií pocházejí z první polovice III. století).

4. Nadpisy v čele jednotlivých evangelií nepocházejí přímo od jejich spisovatelů, nýbrž od těch, kdož evangelia pořádali ve sbírku nebo opisovali. První nadpisy byly zcela krátké (podle Matouše . . . nebo Evangelium podle Matouše). Později tyto nadpisy opisovatelé rozšiřovali.

5. Třeba upozorniti, že evangelia nepodávají všechny děje ze života Kristova, natož soustavně

celou jeho nauku. Neboť jak správně napsal apoštol sv. Jan v doslovu k svému evangeliu (21, 25): „Je však ještě mnoho jiných věcí, které učinil Ježíš; kdyby se o každé zvlášť napsalo, myslím, že by ani celý svět neobsáhl ty knihy, které by musely býti napsány.“

ÚVOD DO EVANGELIA SVATÉHO MATOUŠE

1. Svatý Matouš, syn Alfeův, byl původně celníkem, to jest výběřčím cla. Když jej Ježíš vyzval krátce před velikonoce druhého roku svého veřejného působení u celnice v Kafarnau, aby jej následoval a stal se jeho učedníkem, uposlechl a šel za Ježíšem (srv. Mat 9, 9-13; Mar 2, 14-17; Luk 5, 27-32). Později zvolil si ho Kristus za svého apoštola.

V prvním evangeliu se nazývá Matouš, v ostatních Levi. Avšak nelze naprosto pochybovat, že Matouš a Levi je jedna a táž osoba. Matouš se nejpravděpodobněji od doby svého povolání za učedníka Páně. Mohl však mít obě jména už dříve, poněvadž židé mívali také dvě jména.

Jinak se o sv. Matouši Písmo sv. Nového Zákona výslovně nezmiňuje, ledaže se jeho jméno uvádí ve čtyřech seznamech apoštolských, které se vyskytují v evangeliích synoptických (srv. Mat 10, 3; Mar 3, 18; Luk 6, 15) a ve Skutcích apoštolských (1, 13).

O životě sv. Matouše po nanebevstoupení Páně nevíme nic určitého. Podle svědectví sv. Ireneje, Klementa Alex. a Eusebia působil nejdříve několik let v Palestině, žije životem přísným a ve stálé zdrženlivosti od masa. Později se odebral kázat evangelium k národům pohanským. Do kterých zemí odešel, není jisto. Zdá se však velmi pravděpodobné podle svědectví Rufinova a Sokratova, že kázal v krajinách na jih od Kaspického moře. Nevíme ani určitě, kdy a jak zemřel. Církev ctí jej jako mučedníka 21. září a jeho ostatky byly později přeneseny z Východu do Salerna a tam uloženy v chrámě k jeho cti zbudovaném.

2. Svě evangelium napsal sv. Matouš v Palestině pro palestinské křesťany obrácené ze židovství, aby je posílil ve víře a dokázal, že Ježíš Kristus je skutečně zaslíbeným Vykupitelem, předpověděným proroky a označovaným předobrazy Starého Zákona, a proto nelze již jiného čekat. Církev ctí jej jako mučedníka 21. září a jeho ostatky byly později přeneseny z Východu do Salerna a tam uloženy v chrámě k jeho cti zbudovaném.

Veliká část židů nenáviděla křesťany vůbec, zvláště pak ty, kteří se obrátili na křesťanství ze židovství. Pokládali je za odpadlíky od víry Mojžíšovy, pronásledovali je anebo je chtěli různými způsoby pohnouti k odpadu. Křesťané neměli dosud chrámů a bohoslužba se konala zprvu jen v domech soukromých. Židé měli velkolepý chrám v Jerusalemě, a tam se konala s velikou okázalostí veřejná bohoslužba. To všechno budilo nebezpečí, že se mohou křesťané ze židovství, dosud ve víře neupevnění, vrátiti zpět a čekat si židy jiného Vykupitele, kterého si židé zbarvili příliš politicky v domnění, že je vykoupí z nenáviděného jha římského a dopomůže jim znovu k samostatnému státu a časnému blahu. Nebezpečí vzrostlo, když Herodes Agrippa I. dal r. 42 usmrtiti apoštola Jakuba Většího a počal pronásledovati křesťany. V té době bylo potřeba posílit křesťany v jejich víře a co nejpevněji je přesvědčiti, že očekávaný Vykupitel už přišel, že založil nové duchovní království – Církev.

3. Tím si také vysvětlíme, proč sv. Matouš napsal své evangelium aramejsky, to jest řečí, která byla tehdy v Palestině obcovací řečí nejen mezi židy, nýbrž i mezi křesťany ze židovství. Ale aramejský originál se už záhy ztratil, takže se nám evangelium Matoušovo dochovalo jen v řeckém překladě, poručeném snad již v době apoštolské. Evangelium v aramejském znění mohla býti čteno jen v Palestině, v řeckém znění se mohlo rychle rozšířiti po celé římské říši, kde bylo řečtiny hojně používáno.

Kdo přeložil evangelium Matoušovo do řečtiny, nevíme, ale domníváme se, že to byl některý žák apoštolský. Překlad je pořízen ne otrocky, nýbrž poněkud volně, ale přitom tak věrně, že nám řecký překlad představuje, co se týče podstaty, ztracený aramejský originál. Důkazem toho je nám nejen úcta, kterou měli k řeckému překladu Otcové apoštolští (autor listu Barnabášova, sv. Polykarp, Sv. Ignác, mučedník, a sv. Klement Řím.), nýbrž i všeobecné uznání, kterého se překladu dostalo podle svědectví Papiášova nejen od křesťanů maloasijských, nýbrž i od samého apoštola Jana, jednak i to, že jej Církev katolická přijala do své úřední sbírky (kánonu) Písma svatého.

4. O době, kdy bylo evangelium Matoušovo složeno, nejsou všichni zajedno. Tolik je jisté z ústního podání, že bylo sepsáno před ostatními třemi evangelií a že je tedy z nich nejstarší. I to je jisto, že bylo sepsáno před pádem Jerusalema, to jest před r. 70, a dále, že nemohlo býti sepsá-

no po roce 62-63, ježto tehdy bylo napsáno evangelium sv. Lukáše, a to je pozdější než evangelium Matoušovo, Svatý Jeronym udává rok 60-63, kdy sv. Petr a Pavel kázali v Římě. Podle Eusebia bylo evangelium sepsáno už kolem r. 42 nebo krátce po tomto roku. Zdá se však nejpravděpodobnější, že bylo evangelium sv. Matouše sepsáno v letech 50-60.

5. Svatý Matouš nezachovává vždy vzhledem k účelu, který si vytkl (to jest dokázati, že Ježíš Kristus je skutečný Mesiáš v Starém Zákoně předpověděný a předobrazný), časový postup v svém vypravování a nepodává jednotlivé děje tak, jak se udály po sobě, nýbrž řadí je ponejvíce k sobě věcně.

6. Poněvadž se počíná jeho evangelium rodokmenem Ježíše Krista jako člověka, bývá sv. Matouš zobrazován obyčejně se znakem člověka.

7. Papežská biblická komise v Římě vydala 19. června 1911 o Matoušově evangeliu toto závazné rozhodnutí; Apoštol Matouš napsal podle hodnověrného svědectví ústního podání jako první své evangelium, nejen sbírku řečí Páně, Evangelium sepsal v aramejštině, v obcovací řeči tehdejších židů v Palestině. Aramejské evangelium je v podstatě obsaženo v řeckém překladě dnešního kanonického evangelia. Jeho dějinná hodnověrnost je zaručena a původní aramejské znění nebylo napsáno teprve po roce 70, nýbrž dříve.

SVATÉ EVANGELIUM JEŽÍŠE KRISTA PODLE SEPSÁNÍ SV. MATOUŠE

DÍL PRVNÍ: MLÁDÍ JEŽÍŠE KRISTA (1-2).

1, Kristův rodokmen. ¹ Rodokmen Ježíše Krista, syna Davidova, syna Abrahamova.

² Abraham zplodil Izáka,

Izák zplodil Jakuba,

Jakub zplodil Judu a jeho bratry.

³ Juda zplodil Faresa a Zaru z Tamary,

Fares zplodil Esrona,

Esron zplodil Arama,

⁴ Aram zplodil Aminabada,

Aminabad zplodil Naasona,

Naason zplodil Salmona,

⁵ Salmon zplodil Booza z Rahaby,

Booz zplodil Obeda z Rut,

Obed zplodil Jessea,

Jesse zplodil krále Davida.

⁶ David král zplodil Šalomouna z té, která byla manželkou Uriášovou,

⁷ Šalomoun zplodil Roboama,

Roboam zplodil Abiama,

Abiam zplodil Asu,

⁸ Asa zplodil Josafata,

Josafat zplodil Jorama,

Joram zplodil, Oziáše,

⁹ Oziáš zplodil Joatama,

Joatam zplodil Achaza,

Achaz zplodil, Ezechiáše,

¹⁰ Ezechiáš zplodil Manassa,

Manasses zplodil Amona,

Amon zplodil Josiáše,

¹¹ Josiáš zplodil Jechoniáše a jeho bratry za babylonského stěhování.

¹² A po babylonském stěhování zplodil Jechoniáš Salatiela,

Salatiel zplodil Zorobabela,

¹⁻¹⁷ Srv. Luk 3, 23-38. Rodokmenem Ježíše Krista ukázal evangelista pro tehdejší rodilé Židy zcela přesvědčivě, že Kristus pochází skutečně podle Božího zaslíbení z potomstva Abrahamova (srv. Gen 12, 3) a z rodu Davidova (2 Král 7, 13-16). Slovo „zplodil“ neznamena tu vždy přímé zplodění (otec-syn), nýbrž je často bráno v širším významu, takže „syn“ znamená zde, jako častěji jinde v Písmě sv., potomka vůbec (syna, vnuka, pravnuka).

² Stěhování se tu rozumí odvádění Židů do babylonského zajetí, které se událo ve třech sobě blízkých obdobích (roku 605, 598, 587 př. Kr.).

¹³ Zorobabel zplodil Abiuda,
Abiud zplodil Eliakima,
Eliakim zplodil Azora,
¹⁴ Azor zplodil Sadoka,
Sadok zplodil Achima,
Achim zplodil Eliuda,
¹⁵ Eliud zplodil Eleazara,
Eleazar zplodil Matana,
Matan zplodil Jakuba,
¹⁶ Jakub pak zplodil Josefa, muže Marie,
a z ní se narodil JEŽÍŠ, jenž slove Kristus.

¹⁷ Všech tedy rodů od Abrahama až po Davida bylo čtrnáct; od Davida až do babylonského stěhování (také čtrnáct rodů a od babylonského stěhování až do Krista (rovněž) čtrnáct rodů.

¹⁸ Početí a narození Ježíše Krista. Kristovo narození se stalo takto: Když jeho matka Maria byla zasnoubena Josefovi, ukázalo se, že jest, ještě dříve než se sešli, v pozeňnaném stavu z Ducha svatého. ¹⁹ Josef pak, její muž, jsa spravedlivý a nechtěje ji vydati veřejně pohaně, chtěl ji tajně propustit. ²⁰ Když o tom přemýšlel, hle, anděl Páně se mu zjevil ve snách a řekl: „Josefe, synu Davidův, neboj se přijmouti Marii, svou manželku, k sobě; neboť co se v ní počalo, jest z Ducha svatého. ²¹ Porodí syna a dáš mu jméno Ježíš; neboť On spasí svůj lid z jeho hříchů.“

²² Toto všechno se stalo, aby se naplnilo, co předpověděl Pán slovy proroka:

²³ „Ejhle, panna počne a porodí syna,
a nazvou ho jménem Emanuel,“

to jest v překladě „S námi Bůh“. ²⁴ Když se pak probudil Josef ze sna, učinil, jak mu přikázal anděl Páně, a při jal svou manželku k sobě. ²⁵ Avšak nepoznal ji dříve, dokud neporodila svého [prvorozeného] syna. A nazval ho jménem Ježíš.

¹⁶ Josefa nazývá sv. Matouš mužem Panny Marie, ježto s ní po dle vůle Boží uzavřel řádné manželství. V manželství však oba zachovali ustavičně panictví. Josef sice nebyl přirozený otec Ježíšův, poněvadž Ježíš Kristus byl počat nadpřirozeným způsobem z Ducha svatého; proto nepraví evangelista, že Josef „zplodil“, nýbrž jen podotýká, že byl mužem Marie. Poněvadž však mezi Josefem a Pannou Marií bylo uzavřeno řádné manželství patřilo dítě Ježíš manželským právem také sv. Josefovi, který byl otcem jen podle zákona.

^{18–19} „Dříve než se sešli“, to jest dříve než s ní Josef uzavřel manželství a než ji veřejně uvedl do svého domu. Židé uzavírali sňatek několik měsíců, ba mnohdy i po roku po zasnoubení. V té době, kdy byla Panna Maria ještě snoubenkou Josefovou, dostala onu radostnou andělskou zvěst, že bude matkou Vykupitelovou. Josef zpozoroval, že jeho snoubenka je v pozeňnaném stavu, a poněvadž si to nemohl nijak vysvětliti a nechtěl ji vydati veřejně pohaně, hodlal ji tajně se snubního závazku propustiti. Josef se tu nazývá „muž její“, poněvadž u židů byl pokládán snoubenec už za muže se všemi právy a povinnostmi manželskými. Panna Maria jistě viděla Josefov nepokoj a neklid, ale sama mu z veliké pokory nesdělila ono hluboké tajemství vtělení Syna Božího a doufala, že Bůh sám ve vhodný okamžik poučí Josefa o nadpřirozeném početí Ježíše Krista, - „Spravedlivý“ je totiž co „svatý“, poněvadž spravedlnost byla chápána jako náplň všech ctností.

²¹ Panna Maria je matkou jen člověčenství Kristova, poněvadž božství se nerodí. Ježto však Ježíš, kterého jako člověka počala a porodila, je též Bůh zároveň, nazývá se právem Rodičkou Boží.

²³ Srv. Iz 7, 14.

²⁴ Uzavřel sv. Josef s Pannou Marií řádně manželství a přijal ji do svého domu.

²⁵ „Dříve, dokud neporodila“ (až porodila) neukazuje nutně, že svatý Josef poznal tělesně Pannu Marii po narození Kristově a že by Panna Maria měla ještě jiné děti, zrozené přirozeným způsobem. Ona spojka poukazuje na to, co se do určité doby nestalo, ale netvrdí a ani nepopírá, že se to stalo později. Tak v Gen 8, 7 se praví o krkavci, kterého vypustil Noe z archy: „Nevrátil se dříve, dokud neoschla (až oschla) voda na zemi.“ O Michol, dceři Saulově, se praví v 2 Král 6, 23: „Neměla dítěte až do dne své smrti.“ Nikdo přece nebude tvrdit, že se jí narodil syn až po její smrti. Podobně také níže (24, 39) se praví o lidech před potopou, že „nepřišli k rozumu, až přišla potopa a všechny zachvátila“. - V některých řeckých rukopisech a ve Vulgátě jest „prvorozeného“ (fcky prototokos); prvorozený odpovídá hebrejskému bekór, které podle výkladu samého Boha (Ex 13, 2) znamená „prvorozenec“ vůbec bez zřetele, zda se po něm ještě někdo narodil. Tedy prvorozenec i jednorozenec. V Novém Zákoně se sice mluví na několika místech o „bratřích“ a „sestrách Páně“, ale nikde tu neznamenají ona slova bratry a sestry Páně ve vlastním smyslu, nýbrž ve smyslu širším je tu řeč o příbuzných Páně, poněvadž slovo bratr (sestra) znamená v biblické mluvě podle hebrejského významu slova nejen rodného bratra (sestru), nýbrž také bratrance, příbuzného, svagra, přítele, člena téhož národa a pod. (viz níže 12, 46-47 v poznámce).

2, Příchod mudrců.¹ Když se tedy narodil Ježíš v Betlemě judském za panování krále Heroda, hle, mudrci od východu přišli do Jerusalema a tážali se:² „Kde je ten novorozený král židovský? Neboť jsme viděli jeho hvězdu na východě, i přišli jsme se mu poklonit.“³ Když to uslyšel král Herodes, vzrušil se a všechen Jerusalem s ním.⁴ I dal shromáždit všechny velekněze a zákoníky lidu a vyzvídal na nich, kde se má Kristus narodit.⁵ Řekli mu: „V Betlemě judském; neboť tak to je napsáno prorokem:

⁶ „A ty, Betleme na území judském, nijak nejsi nejmenší mezi knížecími městy judskými; neboť z tebe vyjde vévoda, aby spravoval můj lid izraelský.“⁷

⁷ Tu Herodes povolal tajně mudrce a vyptal se jich podrobně na čas, kdy se jim hvězda ukázala. Pak je⁸ poslal do Betlema se slovy: „Jděte tam a pátrejte bedlivě po dítěti! Až je naleznete, zvěstujte mi, ať i já se mu přijdu poklonit!“

⁹ Oni vyslechli krále a odjeli. A hle, hvězda, kterou předtím spatřili na východě, šla před nimi, až došla a zastavila se nad místem, kde bylo dítě.¹⁰ Když opět uviděli hvězdu, zaradovali se radostí velmi velikou.¹¹ I vešli do domu, našli dítě s Marií, jeho matkou, padli a poklonili se mu. Potom otevřeli své poklady a obětovali mu dary: zlato, kadidlo a myrhu.¹² A protože dostali napomenutí ve snách, aby se nevraceli k Herodovi, vrátili se jinou cestou do své země.

Útěk svaté rodiny do Egypta.¹³ Když odešli, hle, anděl Páně se zjevil ve snách Josefovi a řekl: „Vstaň, vezmi dítě i jeho matku a utec do Egypta! Pobuď tam, až ti oznámím; neboť Herodes bude hledati dítě, aby je za hubil.“¹⁴ Vstal tedy, vzal (ještě) v noci dítě i jeho matku a odešel do Egypta.¹⁵ A tam zůstal až do smrti Herodovy, takže se tím naplnilo, co předpověděl Pán slovy proroka:

„Z Egypta jsem povolal svého syna.“

Zavraždění betlemských dítek.¹⁶ Tu Herodes vida, že jej mudrci oklamali, rozhněval se náramně. Dal usmrtit v Betlemě a v celém jeho okolí všechny chlapečky ode dvou let a níže podle doby, kterou vyzvěděl na mudrcích.¹⁷ Tehdy se naplnilo, co předpověděl prorok Jeremiáš slovy:

¹⁸ „Hlas v Rámě bylo slyšet,
pláč a mnoho kvílení.
Ráchel oplakávala své syny
a nechtěla se dáti potěšit,
poněvadž jich není.“

2, ¹ Byli to učení pohaní, nejpravděpodobněji z Arabie nebo Persie. Zabývali se přírodními vědami, zejména hvězdářstvím. Pozdější podání je nazývá králi, ač jimi v našem významu slova nebyli. Z pozdějšího podání rovněž víme, že byli tři a že se jmenovali: Kašpar, Melichar a Baltazar. O Vykupiteli se vědělo něco i mezi pohany. Tyto zprávy mezi ně roznesli Židé, když se dostali do zajetí a když se počali usazovati mezi jinými národy. Ze zjevení hvězdy poznali mudrci Božím vnuknutím, že se narodil onen Vykupitel, kterého předpověděl v svém proroctví Halaam slovy: „Vzejde hvězda z Jakuba“ (Lev 24, 7).

³ Zákonici byli znalci a učitelé zákona Božího neboli Pisma svatého Starého Zákona.

⁵ Ze se Vykupitel narodil v judském Betlemě, předpověděl už prorok Micheáš asi 700 let př. Kr. Toto proroctví (Mich 5, 2) uvedli zákonici králi ne doslova, nýbrž volně, ale co do smyslu správně.

¹¹ Svatá rodina nebyla už ve chlévě (jeskyni), kde se narodil Ježíš, nýbrž v některém domku betlemském. Zdá se velmi pravděpodobně, že mudrci přišli do Betlema před obětováním Páně v jeruzalémském chrámu.

¹⁵ V slovném smyslu pronesl ona slova prorok Oseáš (11, 1) sice o izraelském národě, který se často v Písmě sv. jako národ vyvolený nazývá synem Božím, avšak podle výkladu samého inspirovaného evangelisty byl oněmi slovy také v předobrazném smyslu předpověděn návrat Mesiášův po útěku do Egypta. Kde se sv. rodina v Egyptě skrývala, evangelista mlčí. Podle pozdějších podání žila prý v Matarii, nedaleko dnešního města Káhiry. Rovněž mlčí evangelista o době pobytu v Egyptě. Podle starších i novějších vykladatelů pohybuje se doba pobytu mezte několika měsíci až osmi lety.

¹⁷⁻¹⁸ V slovném smyslu mluví tu prorok (31, 15) o odvádění Židů do babylonského zajetí. Tehdy nastal všeobecný nářek a pláč, a prorok Jeremiáš jej líčí tím, že dává povstati z hrobu pramatěří židovského národa Ráchel, která pláče nad potupou a záhubou svých dítek. Její nářek byl předobrazem nářku nad mnohem větší záhubou která měla postihnout izraelský národ za trest, že velká část národa opovrhla Mesiášem, a která jako by už začínala vraždou betlemských dítek a nářkem jejich matek. Zabítených dítek počítají novější vykladatelé asi na dvacet.

Návrat svaté rodiny z Egypta.¹⁹ Po smrti Herodově, hle, zjevil se Josefovi v Egyptě anděl Páně ve snách²⁰ a řekl: „Vstaň, vezmi dítě i jeho matku a jdi do země izraelské; neboť zemřeli ti, kteří ukládali o život dítěte.“²¹ I vstal, vzal dítě i jeho matku a vešel do země izraelské.²² Když však uslyšel, že Archelaus kraluje v Judsku místo svého otce Heroda, obával se tam jít. A po napomenutí ve snách se odebral do území galilejského.²³ Po svém příchodu bydlel v městě jménem Nazaret, aby se naplnilo, co předpověděli proroci: „Bude se nazývat Nazaretským.“

DÍL DRUHÝ: VEŘEJNÝ ŽIVOT PÁNĚ (3-25).

Část první: Příprava na veřejný život Páně (3, 1-4, 11).

3, Kázání Jana Křtitele.¹ V tom čase vystoupil Jan Křtitel a kázal na judské poušti:² „Čiňte pokání, neboť se přiblížilo království nebeské!“³ To je totiž ten, jehož předpověděl prorok Izaiáš slovy:

„Hlas volajícího na poušti:
„Připravte cestu Páně,
urovnejte mu stezky!““

⁴ Onen pak Jan měl roucho ze srsti velbloudí a kožený pás kolem svých beder; pokrmem mu byly kobylky a lesní med.

⁵ Tehdy vycházel k němu Jerusalems, veškeré Judsko i Pojordaní.⁶ Dávali se od něho křtíti v Jordáně, vyznávající své hříchy.

⁷ Když spatřil mnoho farizeů a sadduceů, jak přicházejí k jeho křtu, řekl jim: „Pokolení zmijí! Kdo vám ukázal, jak byste utekli budoucímu hněvu?“⁸ Přinášejte tedy ovoce hodné pokání,⁹ a nemyslete si: „Otce máme Abrahama;“ neboť pravím vám, že Bůh může Abrahamovi z těchto kamenů vzbudit syny.¹⁰ Již je přiložena sekera ke kořeni stromů. Každý strom, který nerodí dobré ovoce, bude vyřazen a hozen do ohně.¹¹ Já vás křtím vodou k pokání; avšak Ten, jenž přijde po mně, je mocnější než já. Tomu já nejsem hoden ani obuv ponášet. On vás bude křtíti Duchem svatým a ohněm.¹² Jeho vějíčka je v jeho ruce, i vyčistí svůj mlat a shromáždí svou pšenici do obilnice, ale plevy bude páliťi neuhasitelným ohněm.“

¹⁹ Ukutný Herodes zemřel brzy, snad asi za 7-8 týdnů po oné vraždě. Umíral bolestně a trápen výčitkami svědomí. Jeho území rozdělil římský císař Augustus mezi tři jeho syny: Filipa, Heroda Antipu a Archelaa.

²³ Připomenutím tohoto prorockví (srv. Iz 11, 1-2) chce evangelista zdůraznit, že se Nazaret stal druhou otcínou Kristovou.

³ ¹⁻¹² Srv. Mar 1, 1-8; Luk 3, 1-17; Jan 1, 19-31.

¹ „Vystoupil“, když mu bylo třicet let, poněvadž podle židovského práva nesměl žádný žid zastávat veřejný úřad: kněžský, učitelský nebo prorocký před svým třicátým rokem (srv. k tomu 1 Par 23, 3). Tak i Kristus začal svou veřejnou činnost od svého třicátého roku. - „Na judské poušti“, to jest podle v. 6 a Luk 3, 3 v údolí Jordánu poblíž Mrtvého moře. Poušť znamená v Písmě sv. vždy poušť v našem významu slova, nýbrž také krajinu neobydlenou nebo málo obydlenu, na níž jsou vhodné pastviny pro stáda (srv. Luk 15, 4).

² Výraz „království nebeské“ je vlastní sv. Matouši a znamená 2 totéž, co u ostatních evangelistů „království Boží“ nebo „království Kristovo“. Tím výrazem se označuje na zemi Církev Páně a na věčnosti ona blaženost, do které má Církev vésti věřící.

³ Srv. Iz 40, 3.

⁶ Křest Janův byl předobrazný obřad. Znázorňoval duchovní očistu a předobrazoval svátostný křest, na který měl křest Janův připravovat lidi povzbuzováním k pravému pokání a k přijetí Krista jako Mesiáše.

⁷ O farizejích a sadducejích viz níže 9, 11 v poznámce.

⁸ Smysl jest: Ukažte pokání nejen slovy nebo zevnějšími znamenáními, nýbrž skutky, to jest opravdovým obratem z dosavadního hříšného způsobu života.

⁹ Jan Křtitel vyvrací nesprávný názor židů, kteří si pro svůj tělesný původ od Abrahama činili plné právo na mesiášské království.

¹⁰ 1 Viz níže v. 12.

¹¹ Křest Janův nepůsobil svátostnou milost. Milost Ducha svatého působí v duši lidské jako oheň. Křest Kristův bude srdce lidská nadpřirozeně posvěcovat a spalovat v nich vše nízké, pozemské a hříšné. Jan Křtitel pokládá se v své pokoře za naprosto nehodného i té nejmenší služby, kterou konávali poslední otroci svému pánu, totiž ponášeti svému pánu obuv nebo podle Mar 1, 7; Luk 3, 16; Jan 1, 27 rozvázati řemínky u jeho obuvi.

¹² Jako ve v. 10. „sekera“, tak i zde „vějíčka“ znamená soudní moc Ježíšovu nad lidstvem. „Strom“ a „mlat“ (humno) znamená obrazně izraelský národ, v širším významu slova pak celý svět, jehož soudcem bude Kristus.

Křest Páně.¹³ Tehdy přišel Ježíš z Galileje k Jordánu za Janem, aby se dal od něho pokřtít.¹⁴ Ale Jan mu v tom bránil slovy: „Já mám potřebí býti pokřtěn od tebe, a ty přicházíš ke mně?“¹⁵ Na to mu Ježíš odpověděl: „Jen mě nech! Neboť tak nám náleží vyplniti všelikou spravedlnost.“¹⁶ I nechal ho.

¹⁶ A když byl Ježíš pokřtěn, vyšel ihned z vody. A hle, otevřela se mu nebesa, i viděl Ducha Božího sestupovati jako holubici a přicházeti na něho.¹⁷ A hle, s nebe volal hlas: „Tento je můj milý Syn, v němž se mi zalíbilo.“

4, Pokušení Páně.¹ Tehdy byl uveden Ježíš Duchem na poušť, aby byl pokoušen od ďábla.² Postil se čtyřicet dní a čtyřicet nocí, a potom pocítil hlad.

³ I přistoupil k němu pokušitel a řekl: „Jsi-li Syn Boží, poruč těmto kamenům, ať se promění v chleby!“⁴ On odpověděl: „Pšáno jest: „Ne samým chlebem je živ člověk, nýbrž každým slovem, které vychází z úst Božích.““

⁵ Tu ho vzal ďábel do svatého města, postavil ho na cimbuří chrámu⁶ a řekl mu: „Jsi-li Syn Boží, spušť se dolů; neboť je psáno:

„Svým andělům přikázal o tobě, a na ruce tě uchopí, abys snad nenarazil svou nohou o kámen.““

⁷ Ježíš mu odpověděl: „Také je psáno:

„Nepokoušej Pána, Boha svého!““

⁸ Opět ho vyvedl ďábel na horu velmi vysokou, ukázal mu všechna království světa i jejich nádeheru⁹ a řekl mu: „Toto všechno ti dám, padneš-li a budeš-li se mi klaněti.“¹⁰ Tu řekl mu Ježíš: „Odejdi, satane! Neboť je psáno: „Pánu, Bohu svému se budeš klaněti a jemu jedinému sloužiti!““

¹¹ I opustil ho ďábel; a hle, andělé přistoupili a sloužili mu.

Část druhá: Působení Páně v Galileji (4, 12-18, 35).

ODDÍL PRVNÍ: KRÁTKÝ PŘEHLED (4, 12-25).

Místa působení Páně.¹² Když pak Ježíš uslyšel, že Jan byl uvězněn, odebral se do Galileje.¹³ A opustiv [město] Nazaret, přišel do Kafarnaa, ležícího u jezera v území

¹³⁻¹⁷ Srv. Mar 1, 9-11; Luk 3, 21-22; Jan 1, 32-34.

¹⁵ Slovy "vyplniti všelikou spravedlnost" třeba rozuměti odvěký úradek Boží, podle něhož měl Mesiáš přijmouti křest pokání od Jana na počátku své veřejné činnosti, aby tím zřejmě ukázal, že bere na sebe jako obětní Beránek hříchy celého světa a chce za ně Bohu Otci přinésti dokonale zadosťučnění.

⁴ ¹⁻¹¹ Srv. Mar 1, 12-13; Luk 4, 1-13.

¹ Podle podání bylo to v okolí hory Džebel Qarantal na severozápad od Jericha. Je to hora skalnatá a velmi příkrá. Vypíná se 384 m nad Jerichem, ležícím 250 m pod hladinou Středozemního moře.

⁴ Srv. Dt 8, 3. Slova řekl kdysi Mojžíš o manně, aby ukázal, že Bůh může nejen chlebem, to jest obvyklou potravou, nýbrž i zázračně člověka živiti. Smysl Kristovy odpovědi je buď: a) není potřeba toho zázraku, který žádá pokušitel, poněvadž Bůh může nasyciti hladovějící lidskou přirozenost Kristovu i na poušti; nebo b) nestačí člověku jen hmotný pokrm, ale je nutný i duchovní, to jest věrné plnění Božích přikázání (srv. Jan 4, 34).

² Svaté město jest Jerusalems.

⁶ Srv. Z 90, 11.

⁷ Srv. Dt 6, 16.

⁸ Jméno té hory Písmo svaté neudává. Podle podání byla to Džebel Qarantal (viz výše poznámku k v. 1). Tu označují někteří za horu pokušení. Na svahu té hory jsou jeskyně. V jedné z nich podle starého podání pobýval Kristus za doby svého postu. S hory samé je krásná vyhlídka do daleka široka.

¹⁰ Srv. Dt 6, 13.

¹²⁻¹⁶ Srv. Mar 1, 14-15; Luk 4, 14-15. Podle předpovědi Iz 9, 1-2 měl Ježíš, světla světa, začíti své mesiášské poslání nejdříve v Galileji, kde byli zvláště v severní části, spolousedli také pohaní (odtud také pojmenování Galilea pohanská; srv. 4, 15), kteří žili dosud ve tmě, to jest v pohanství. Kristus jim svým učením přináší světlo věčného života.

¹³ Kafarnaum u Genesaretského jezera si vyvolil Pán Ježíš za svého působení v Galileji za východisko svých spásonosných cest a z nich se zase vracel do "svého města" (9, 1). Bydlil tam pravděpodobně v domě apoštola Petra. Jak v městě, tak i v okolí často kázával a učinil i mnoho zázraků (viz také níže 11, 23).

zabulonském a neftalimském; a usídlil se (tam),¹⁴ aby se naplnilo, co předpověděl prorok Izaiáš slovy:

¹⁵ „Ty země zabulonská a země neftalimská,
ty území za Jordánem proti moři,
ty Galileo pohanská!
¹⁶ Lid, který žil ve tmě,
uzřel veliké světlo,
a těm, kteří bydleli v krajině stínu smrti,
vzešlo světlo.“

Obsah Kristova kázání.¹⁷ Od toho času počal Ježíš kázati takto: „Čiňte pokání, neboť se přiblížilo království nebeské!“

První učedníci Páně.¹⁸ Když chodil Ježíš podél Galilejského jezera, spatřil dva bratry, Šimona, jenž se nazývá Petr, a Ondřeje, jeho bratra, jak pouštějí síť do jezera; byli totiž rybáři.¹⁹ I řekl jim: „Pojďte za mnou, a učiním vás rybáři lidí!“²⁰ Oni hned zanechali sítě a šli za ním.

²¹ Když odtud kousek pooděšel, spatřil jiné dva bratry, Jakuba, syna Zebedeova, a jeho bratra Jana, jak se svým otcem Zebedeem na loďce spravují své sítě. I povolal je.²² A oni hned zanechali sítě i svého otce a šli za ním.

Přehled galilejské činnosti Páně do prvního rozeslání apoštolů.²³ I procházel Ježíš celou Galileji, učil v jejích synagogách, hlásal evangelium o království (Božím) a uzdravoval všelikou nemoc a všeliký neduh v lidu.²⁴ Pověst o něm se roznesla po celé Syrii. I přinášeli k němu všechny nemocné, stížené rozličnými neduhy a mukami; i posedlé, náměsíčné a ochrnutlé. A uzdravil je.

²⁵ I šly za ním veliké zástupy z Galileje a z Desítiměstí, i z Jerusalema a Judska a ze Zajordání.

ODDÍL DRUHÝ: KAZANÍ HORSKÉ (5, 1-7, 29).

5, Osmero blahoslovenství.¹ Jakmile Ježíš uzřel zástupy, vystoupil na horu. Když se posadil, přistoupili k němu jeho učedníci.² I otevřel svá ústa a učil je takto:

³ „Blahoslovení chudí duchem, neboť jejich je království nebeské.

⁴ Blahoslovení tiší, neboť oni dostanou za úděl zemi.

⁵ Blahoslovení lkající, neboť oni budou potěšeni.

⁶ Blahoslovení, kteří lačnějí a žízni po spravedlnosti, neboť oni budou nasyceni.

⁷ Blahoslovení milosrdní, neboť oni dojdou milosrdenství.

⁸ Blahoslovení čistého srdce, neboť oni budou viděti Boha.

⁹ Blahoslovení pokojní, neboť oni budou slouti synové Boží.

¹⁰ Blahoslovení, kteří trpí příkoří pro spravedlnost, neboť jejich je království nebeské.“

^{18–22} Srv. Mar 1, 16-20; Luk 5, 1-11.

¹⁸ Genesaretské jezero se nazývá také Tiberiádské (podle města Tiberias) nebo také moře (pro svou velikost) Galilejské, poněvadž leželo v území zvaném Galilea. Jeho délka jest 21 km, největší šířka 12 km, je 12-18 m hluboké a největší hloubka je asi 50 m. Leží už 208 m pod hladinou Středozemního moře. Za časů Kristových bylo západní pobřeží velmi úrodné a hustě zalidněné. Břehy byly porostlé oleandry, fíkovníky, olivami a palmami. Jezero oplývalo rybami a okolo něho bydleli četní rybáři.

²² Podle řeckého znění „zanechali lodku“.

^{23–25} Srv. Mar 3, 7-12.

²⁵ Desítiměstí (řecky Dekapolis) bylo území desíti samosprávných měst, ležících většinou na levém břehu Jordánu kolem řeky Jarmuku, s obyvatelstvem ponejvíce pohanským.

^{5, 1–7, 29} Srv. Luk 6, 17-49. Srv. níže 13, 1-52 “kázání jezerní”.

³ “Chudí duchem” jsou: a) kteří majetek nemají a hříšně po něm netouží; b) kteří majetek sice mají, ale hříšně na něm neplí; c) kteří majetek mají, ale zřeknou se ho z lásky k Bohu a bližnímu, aby se mohli cele obětovati službě Boží (evangelní rada dobrovolné chudoby); d) kteří jsou si vědomi své duchovní chudoby a své bezmocnosti před Bohem a v své pokoře uznávají naprostou vládu Boha nad sebou.

⁴ Výraz “dostanou za úděl zemi” znamená, mít v dědičném držení zaslíbenou zemi”, to jest Palestinu. Poněvadž Palestina byla obrazem i předobrazem Kristova království, užívalo se ho také ve významu: “mítí účast v království Kristově”, to jest zde na zemi v jeho Církvi a na věčnosti mezi jeho svatými v nebi.

¹¹ „Blahoslavení jste, když vás budou pro mne tupit a pronásledovat a mluvit všechno zlé lživě proti vám.“¹² Radujte se a plesajte, neboť vaše odplata je hojná v nebesích! Vždyť tak také pronásledovali proroky, kteří žili před vámi.

Povinnost učedníků Páně.¹³ „Vy jste sůl země. Jestliže se sůl zkaží, jak se znovu stane slanou? K ničemu se již nehodí, leda ji vyhodit ven a nechat pošlapat od lidí.“

¹⁴ „Vy jste světlo světa. Nemůže být ukryto město ležící na hoře.“¹⁵ Vždyť ani svíci nerozsvěcují a nestavějí ji pod kbelík, nýbrž na svícen aby svítila všem v domě.

¹⁶ Tak svít světlo vaše před lidmi, aby viděli vaše dobré skutky a velebili vašeho Otce, jenž je v nebesích.“

Mesiáš přišel naplnit Zákon.¹⁷ „Nedomnívejte se, že jsem přišel zrušit Zákon nebo Proroky; nepřišel jsem zrušit, nýbrž naplnit.“¹⁸ Vpravdě zajisté pravím vám: Dokud nepominou nebesa a země, nepomine jedno písmenko nebo jedna čárka ze Zákona, pokud se to všechno nestane.¹⁹ Kdo by tedy zrušil jedno z těchto, třebaš i nejmenších přikázání a naučil tomu lidi, bude nejmenším v království nebeském; kdo však by je plnil a jim učil, ten bude velikým v království nebeském.²⁰ Neboť pravím vám: Nebude-li vaše spravedlnost dokonalejší než zákoníků a farizeů, nevejdete do království nebeského.“

Smysl pátého přikázání.²¹ „Slyšeli jste, že bylo řečeno předkům: ‚Nezabiješ!‘ Kdo by zabil, propadne soudu.“²² Já však pravím vám, že každý, kdo se (už) hněvá na svého bratra, propadne soudu. Kdo by však řekl svému bratru ‚hlupáku‘, propadne veleradě; a kdo by řekl ‚blázne‘, propadne pekelnému ohni.²³ Přinášíš-li tedy svůj dar k oltáři a tam si vzpomeneš, že tvůj bratr má něco proti tobě,²⁴ zanechej svůj dar tam před oltářem, odejdi a napřed se smíř se svým bratrem! Potom teprve přijed a obětuj svůj dar!“

O smířlivosti.²⁵ „Vyrovnej se se svým protivníkem rychle, dokud jsi s ním na cestě, aby tě snad nevydal protivník soudci; neboť soudce by tě vydal biřicovi a byl bys uvržen do vězení.“²⁶ Vpravdě pravím tobě, nevyšel bys tamodtud, dokud bys nezaplátil poslední halíř.“

Smysl šestého a devátého přikázání.²⁷ „Slyšeli jste, že bylo řečeno předkům: ‚Nezcizoložíš!‘“²⁸ Já však pravím vám, že každý, kdo hledí na ženu s hříšnou touhou, již s ní zcizoložil v svém srdci.²⁹ Pohoršuje-li tě tvé oko pravé, vyloupni je a odhoď od sebe; neboť je ti prospěšnější, aby zahynul jeden tvůj úd, než aby bylo celé tvé tělo uvrženo do pekla.³⁰ A pohoršuje-li tě tvá ruka pravá, utni ji a odhoď od sebe, neboť je ti prospěšnější, aby zahynul jeden tvůj úd, než aby bylo celé tělo uvrženo do pekla.“

^{13–16} Srv. Mar 9, 50; Luk 14, 34-35; 11 33.

¹⁷ Výraz „Zákon a Proroci“ označuje Starý Zákon s jeho předpisy a přikázáními (srv. 7, 12; 22, 40; Skut 25 15). Kristus prohlašuje, že není jeho poslání rušit přikázání Boží v Starém Zákoně obsažená nýbrž je pozvednouti k větší dokonalosti tím, že zdůrazňuje vyšší pohnutku v plnění zákona Božího lásku. Kromě toho přislíbil svou milost, abychom zákon Boží mohli dokonaleji plnit.

¹⁸ Srv. Luk 16, 17.

¹⁹ Smysl jest: Kdo by prohlásil za neplatný nebo bezvýznamný některý z podřadnějších předpisů, které Kristus přirovnává k čárce, dostane sice odměnu, ale menší, poněvadž zákon Boží je třeba zachovávat úplně.

²⁰ „Vaše spravedlnost“, to jest plnění zákona Božího, který židé plnili mnohdy jen zevně, aby byli chváleni lidmi, ale ne z lásky k Bohu (srv. níže 9, 11).

²¹ „Slyšeli jste“, to jest při předčítání Mojžíšova zákona (Ex 20, 13) v synagogách (o synagogách viz Mar 5, 16 v poznámce). Kristus chce tu zdůraznit pravý smysl onoho zákona, který zákonici (učitelé Mojžíšova zákona) vykládali nesprávně.

²² Kristus učí, že v království Božím jest už hněv - kořen vraždy - hříšný a tedy trestný. Zákonici pokládali za hřích jen vraždu, ale na vnitřní hříchy, které vražedný skutek připravovaly a byly jeho pramenem, nedbali. Nadávkou „hlupáku“ (hebrejsky rácha, to jest prázdný) projevuje člověk zevně svůj hněv, tedy zasluhuje už za to těžšího trestu než za skrytý hněv v svém nitru. Ještě vyšší stupeň hněvu se projevuje nadávkou „blázne“, a proto zasluhuje za to pekelného ohně, to jest dopouští se těžkého hříchu.

^{25–26} Srv. Luk 12, 58-59. - „Biřic“ jest soudní sluha.

^{29–30} Srv. Mar 9, 47; Mat 18, 9. Pravé oko, pravá ruka znamenají cenný úd člověka. Kristus tu dává poučení, jak je třeba se varovat blízké příležitosti k těžkému hříchu: Svádí-li tě k těžkému hříchu nějaká osoba, nějaké místo, nějaký předmět, a chceš-li se upřímně vyvarovat hříchu nebo z něho se dostat, když už jsi svou nedbalostí do něho upadl, musíš se té osoby, toho místa nebo toho předmětu vyvarovat, od něho se odloučit, i tehdy, kdyby ti to všechno bylo tak drahé a cenné jak dráhá a cenná je ti pravá ruka nebo jak drahé je ti pravé oko; anebo i tehdy, kdyby ti to odloučení od toho člověka, toho místa nebo předmětu bylo tak těžké a bolestné, jak bolestná by byla pro tebe ztráta pravého oka nebo pravé ruky.

³¹ „Bylo také řečeno: ‚Kdokoliv propustí svou manželku, ať jí dá propustný list!‘³² Já však pravím vám, že každý, kdo by propustil svou manželku – vyjma pro cizoložství – uvádí ji v cizoložství; a kdo by propuštěnou pojal za manželku, cizoloží.“

O přísaze.³³ Opět jste slyšeli, že bylo řečeno předkům: ‚Nepřísahaj krůvě,‘ ale ‚dodrž své přísahy Pánu!‘³⁴ Já však pravím vám, abyste vůbec nepřísahali: ani při nebi, neboť je to trůn Boží;³⁵ ani při zemi, neboť je to podnoží jeho nohou; ani při Jerusalemu, neboť je to město velikého krále.³⁶ Ani při své hlavě nepřísahaj, neboť nemůžeš učiniti jediný vlas ani bílým, ani černým.³⁷ Vaše řeč budíž však: ‚Ano, ano‘ – ‚ne, ne!‘ Co nad to jest, ze zlého jest.“

Nesplácejte zlo zlem!³⁸ „Slyšeli jste, že bylo řečeno: ‚Oko za oko, zub za zub!‘³⁹ Já však pravím vám, abyste neodpírali zlému, naopak udeří-li tě někdo v tvé líce pravě, nastav mu i levé; a kdo se chce s tebou souditi a vzítí si tvou sukni, tomu zanechej i plášť;⁴¹ a přinutí-li tě někdo na jednu míli, jdi s ním i [další] dvě!⁴² Kdo tě prosí, tomu dej; a kdo si chce od tebe vypůjčiti, od toho se neodvracej!“

Milujte své nepřátele!⁴³ „Slyšeli jste, že bylo řečeno: ‚Miluj bližního svého‘ a nenávid nepřítelů svého!⁴⁴ Ale já pravím vám: Milujte své nepřátele, [dobře činite těm, kteří vás nenávidí] a modlete se za ty, kteří vás pronásledují a [pomlouvají],⁴⁵ abyste byli dětmi svého nebeského Otce, jenž velí svému slunci vycházeti na dobré i na zlé a dešť sesílá na spravedlivé i nespravedlivé.⁴⁶ Neboť milujete-li ty, kteří vás milují, jakou budete míti odplatu? Což to nečiní i celníci?⁴⁷ A budete-li pozdravovati své bratry, co zvláštního činíte? Což to nečiní i pohaní?⁴⁸ Budte tedy dokonalí, jak dokonalý jest i váš Otec nebeský.“

6, Dávejte almužnu s dobrým úmyslem!¹ „Mějte se na pozoru, abyste nekonali své dobré skutky před lidmi proto, aby vás viděli; jinak nebudete míti odplatu u svého Otce, jenž je v nebesích.“

² „Kdykoliv tedy dávaš almužnu, netrüb před sebou, jako činí pokrytci v synagogách a na

^{31–32} U židů byla manželská rozluka dovolena, byla-li k tomu příčina se strany ženy. Manžel byl povinen vystaviti propuštěné manželce propustný list (srv. Dt 24, 1). Ježíš Kristus, který povýšil manželství na svátost, prohlašuje manželství za nerozlučitelné, avšak připouští z vážných příčin rozvod od stolu a lože, ne však manželskou rozluku. Zdůrazňuje, že ten, kdo se rozvádí se svou manželkou, vydává ji v nebezpečí cizoložství, poněvadž pouto manželské věrnosti a manželského svazku váže stále obě strany s výjimkou případu, že by se žena sama dopustila cizoložství, pro které by se dal s ní manžel rozvésti, ne však rozloučiti tak, aby mohl uzavřítí nový sňatek. Nedovoluje tedy Kristus manželskou rozluku, nýbrž připouští z vážných důvodů jen rozvod, jak církev katolická ve smyslu učení Kristova učí.

³² Srv. níže 19, 9; Luk 16, 18. 33 Srv. Lev 19, 12; Num 30, 3.

^{34–37} Podle židovského výkladu vázala jen ta přípovědná přísaha, která se dovolávala jména Božího. Proti tomu Kristus prohlašuje, aby si židé nemyslili, že snad přísaha při stvořených věcech nezavazuje. Taková přísaha se dovolává aspoň nepřiměřeně Boha, který je těch věcí nejen stvořitelem nýbrž udržovatelem a naprostým pánem. Přísaha má vlastně původ v tom, že si lidé v své porušené přirozenosti buď navzájem lžou nebo bližní klamou, nebo si vzájemně nedůvěřují. Mezi učedníky království Kristova má vládnouti pravda, má býti vzájemná důvěra, aby nebylo přísahy potřeba. Avšak Kristus Pán přísahu naprosto nezakazuje; vždyť sám přísahal (Mat 26, 63–64). Zákaz se vztahuje na zlovyk židů, kteří přísahy zneužívali, přísahali lehkomyšlně (pro každou maličkost) a krůvě. V tomto smyslu je zákaz Kristův všeobecný a platí pro každého.

³⁵ „Město velikého krále“, to jest Boha, který měl v Jerusalemě chrám, jediný v celé Palestině.

³⁷ „Ze zlého jest“ to jest z porušené lidské přirozenosti nebo „z dábla“, který jest otcem lži a podvodu.

^{38–42} „Abyste neodpírali zlému“, to jest zase zlem. Jinak Kristus nezakazuje hájiti sebe a svá práva zákonitou cestou a sám se ohrazuje před Kaifášem proti bezdůvodnému polícku (Jan 18, 23).

³⁸ Srv. Ex 21, 24; Lev 24, 20.

⁴¹ Kristus naráží na obyčej, zavedený v době Kyrovy v perské říši, který se potom rozšířil i do jiných východních zemí a byl přejat také Římany. Kynos ustanovil v určitých místech své země rychlé posly na koních, aby zprostředkovali oznámení královských rozkazů. Tito poslové měli právo vyžádati si od kohokoliv, bylo-li toho potřeba, nejen koně, povoz nebo loď, nýbrž také přinutiti občana, aby posluhům ukazoval cestu nebo pomohl nésti zavazadla. Kristus Pán žádá od svých učedníků, jsou-li někým donuceni k nějaké (dovolené) službě aby mu ji prokázali ochotně, bez hněvu a msty. - Římská míle jest asi 1,5 km.

⁴² „Vypůjčiti“, to jest bezúročně nebo ne za lichvářský úrok.

⁴³ Srv. Lev 19, 18. Věta „a nenávid svého nepřítel!“ není v Starém Zákoně; to bylo učení farizeů.

⁴⁶ Celníci byli výběřci cla a Vymáhali často víc, než bylo předepsáno a spravedlivé. Židé je nenáviděli a slovo „celník“ bylo pro židy tolik, jako „veřejný hříšník“, a bylo nadávkou.

⁶ ^{1–3} Kristus tu zahrnuje jen přetvářku a bezmyšlenkovitost v konání dobrých skutků. Žádá však pravý úmysl, vnitřní vroucnost a ochotu.

ulicích, aby je lidé ctili. Vpravdě pravím vám: Vzali svou odplatu.³ Ale kdykoliv ty dáváš almužnu, ať neví tvá levice, co činí tvá pravice,⁴ aby tvá almužna byla v skrytě, a tvůj Otec, jenž v skrytě vidí, ti odplatí.“

Modlete se s dobrým úmyslem!⁵ „A kdykoliv se modlíte, nebuďte jako pokrytci! Ti se modlí s oblibou v synagogách a na rozích náměstí, aby je lidé viděli. Vpravdě pravím vám: Vzali svou odplatu.⁶ Když se však ty modlíš, vejdi do svého pokojíka, zavři dveře a pomodli se k Otci svému v skrytě, a tvůj Otec, jenž v skrytě vidí, ti odplatí.“

⁷ „Modlíte-li se pak, nemluvte mnoho jako pohaní! Ti se totiž domnívají, že budou vyslyšeni pro svou mnohomluvnost.⁸ Nepřipodobňujte se jim! Ví zajisté Otec váš, čeho je vám potřeba, dříve než ho prosíte.“

Modlitba Páně.⁹ „Takto se tedy budete modlití vy:

Otče náš, jenž jsi na nebesích,

posvěť se jméno tvé!

¹⁰ Přijď království tvé!

Buď vůle tvá jako v nebi, tak i na zemi!

¹¹ Chléb náš vezdejší dej nám dnes!

¹² A odpusť nám naše viny,

jakož i my odpouštíme našim vinníkům!

¹³ A neuveď nás v pokušení,

ale zbav nás od zlého! [Amen.]“

Odpouštějte!¹⁴ „Neboť odpustíte-li lidem jejich provinění, odpustí také vám váš Otec nebeský [vaše poklesky].¹⁵ Neodpustíte-li však lidem, ani váš Otec vám neodpustí vaše hříchy.“

Postěte se s dobrým úmyslem!¹⁶ „Kdykoliv se pak postíte, nebuďte jako pokrytci zasmušilí! Neboť ti znešvarují svůj obličej, aby bylo lidem zjevno, že se posti. Vpravdě pravím vám: Vzali svou odplatu.¹⁷ Když se však ty postiš, pomaz si hlavu a tvář si umyj,¹⁸ aby lidé neviděli, že se postiš, nýbrž jen Otec tvůj, který je v skrytě; a tvůj Otec, jenž v skrytě vidí, ti odplatí.“

Usilujte o nebeské statky!¹⁹ Neskládejte si poklady na zemi, kde je rez a mol kazí a kde je zloději vykopávají a kradou;²⁰ skládejte si však poklady v nebi, kde je ani rez ani mol nekazí a kde je zloději nevykopávají ani nekradou.²¹ Neboť kde je tvůj poklad, tam bude i tvé srdce.“

²² „Svící tvého těla je tvé oko. Je-li tvé oko zdravé, bude celé tvé tělo ve světle; je-li však tvé oko špatné, bude celé tvé tělo ve tmě. Je-li tedy světlo, které je v tobě, tmou, jak veliká bude sama tma?“

²⁴ „Nikdo nemůže sloužit dvěma pánům; neboť buď bude jednoho nenáviděti, a druhého

⁹⁻¹³ Srv. Luk 11, 2-4. - Jméno Boží světíme (v, 9), když je uctivě vyslovujeme a důvěrně vyzýváme.

¹⁰ Království Boží je na zemi Církev Páně a v nebi společnost svatých a světic s Ježíšem králem. - „Buď vůle tvá . . .“, to jest jako svatí plní vůli Boží ochotně, tak ochotně ji máme plnit i my.

¹¹ „Chléb náš vezdejší“, to jest všechno, co potřebujeme k svému tělesnému a duchovnímu životu.

¹³ „A neuveď nás v pokušení!“ to jest prosíme Boha, aby nám 13 dal tolik milostí, abychom s nimi v pokušení zvládli nebo aby na nás neposílal pokušení, o němž ví, že bychom v něm padli. - „Od zlého“, to jest od zla fyzického (zármutku, bolesti, nemoci) i duchovního (hříchu a věčného zavržení). Podle jiných „od zlého“, to jest „od dábla“, který je strůjcem všeho zla na světě. - „Amen“ (hebrejské slovo), to jest staň se, buďž, oč Boha prosíme.

¹⁶ Kdo se u židů postil dobrovolně (v pondělí nebo ve čtvrtek), 16 dával to nejavo zvláštním oděvem a posypáním hlavy popelem. V ty dny se ani nemyl ani neupravoval vousy a vlasy, aby tak byl každému nápadný a ostatní aby jej chválili pro jeho horlivost (srv. níže 9, 11).

¹⁹⁻²³ Srv. Luk 12, 33-34; 11, 34-36.

²²⁻²³ Oko je svíce těla, pokud přijímá světlo a sdílí se o ně s celým tělem, takže všechny zdravé údy mohou konati své úkony. Je-li oko nemocné, nevinná náležitě světlo, a proto tím trpí i ostatní údy, celé tělo. Tím světlem v člověku je jeho srdce, které je podle tehdejších židovských názorů sídlem poznávací i žádací mohutnosti, a tedy i středem celého duševního života. Je-li srdce zdravé, to jest je-li prosto hříšných žádostí, přijímá s ochotou věčné pravdy, nabízené Boží milostí, a sdílí se o ně s celým člověkem. To se pak projevuje v jeho povaze a v celém jeho jednání. Je-li však srdce nemocné, to jest naplněné hříšnými žádostmi a odporem proti pravdě, nevinná světlo víry a nepřijímá Boží milosti.

²⁴ Rozumí se tu služba pánům, kteří žádají po člověku naprostou službu, ale jejich rozkazy si odporují.

milovati, anebo jednoho se přidrží, a druhým pohrdne. Nemůžete sloužit Bohu i mamonu.“

Nepečujte úzkostlivě o své tělo! ²⁵ „Proto pravím vám: Nepečujte úzkostlivě o svůj život, co byste jedli, ani své tělo, čím byste je odívali. Což není život víc nežli pokrm a tělo více než oděv? ²⁶ Pohledte na ptactvo nebeské: neseje ani nežne, ani neshromažďuje do stodol, a váš Otec nebeský je živí. Což nejste vy dražší než ono? ²⁷ A kdo z vás může svou starostlivostí přidati k délce svého věku jeden loket? ²⁸ A proč pečujete úzkostlivě o svůj oděv? Pozorujte polní lilie, jak rostou! Nepracují ani nepředou. ²⁹ Pravím pak vám, že ani Šalomoun ve vsí své nádheře nebyl tak oděn jako jedna z nich. ³⁰ Jestliže tedy Bůh tak odívá polní travu, která dnes jest a zítra bývá hozena do pece, oč spíše vás, malověrní!“

³¹ „Nepečujte tedy úzkostlivě a neříkejte: ‚Co budeme jísti, anebo co budeme pít, anebo čím se budeme odívat?‘ ³² Neboť po tom všem se shánějí pohaní. Ví zajisté váš Otec nebeský, že toho všeho potřebujete. ³³ Hleďte tedy nejprve království Boží a jeho spravedlnost, a toto všechno bude vám přidáno! ³⁴ Nepečujte proto úzkostlivě o zítřek; neboť zítřek bude pečovati sám o sebe. Každý den má sám dost své lopoty.“

7, Neposuzujte lehkovězně! ¹ „Nesudte, abyste nebyli souzeni! ² Neboť jakým soudem soudíte, takovým budete souzeni, a jakou měrou měříte, takovou bude vám naměřeno. ³ Pročpak vidíš třísku v oku svého bratra, ale trám v svém oku nepozoruješ? ⁴ Anebo jak to, že říkáš svému bratru: ‚Dovol, ať vyjmu třísku z tvého oka; a hle, v tvém oku je trám?‘ ⁵ Pokrytče, vyjmi nejprve trám ze svého oka, a potom prohlédneš, abys mohl odstraniti třísku z oka svého bratra!“

⁶ „Nedávejte svaté věci psům, ani neházejte své perly před svině, aby snad je nepošlapaly a pak se neobrátily a vás neroztrhaly!“

Proste, a bude vám dáno! ⁷ „Proste, a bude vám dáno; hleďte, a naleznete; tlucte, a bude vám otevřeno! ⁸ Neboť každý, kdo prosí, dostává; a kdo hledá, nalézá; a tomu, kdo tluče, bude otevřeno. ⁹ Což někdo z vás, když ho bude jeho syn prositi o chléb, podá mu kámen? ¹⁰ Anebo bude-li ho prositi o rybu, což mu podá hada? ¹¹ Dovedete-li tedy vy, jsouce zlí, dávat svým dětem dobré dary, oč spíše dá váš Otec nebeský dobré věci těm, kteří ho prosí!“

Smysl Zákona a Proroků. ¹² „Čiňte tedy všechno, co chcete, aby vám lidé činili, také vy jim! Neboť to je smysl Zákona i Proroků.“

Těsná brána vede ke spáse. ¹³ „Vcházejte těsnou branou! Neboť široká je brána a prostranná je cesta, která vede do záhuby, a mnoho je těch, kteří ji vcházejí. ¹⁴ Jak těsná je brána a úzká cesta, která vede k životu, a málo je těch, kteří ji nalézají!“

Po ovoci se pozná strom. ¹⁵ „Mějte se na pozor před nepravými proroky! Ti přicházejí k vám v ovčím rouše, ale v nitru jsou draví vlci. ¹⁶ Po jejich ovoci je poznáte. Copak se sbírají hrozný s

²⁷ Vulgáta má: „Kdo z vás může starostlivostí přidati k své postavě jediný loket?“ Ale tu není řeč o těle, nýbrž o úzkostlivých starostech o udržení života a jeho prodloužení. Nikdo si nemůže svůj život prodloužit o sebekratší dobu, poněvadž počet dnů každého lidského života je Bohem přesně stanoven (srv. Sir 17, 3; Job 14, 5; 38, 6). - Loket jest 0,45 m.

^{7, 12} Srv. Luk 6, 37-42.

² Srv. Mar 4, 24.

⁶ Apoštolové a jejich nástupci mají zjevené pravdy hlásati a 6 milostí, které jsou jim svěřené, rozumně a opatrně udílet, aby je tak nevydávali v nebezpečí znesvěcení nehodnými lidmi (srv. k tomu 1 Tim 5, 22).

⁷⁻¹¹ Srv. Luk 11, 9-13.

¹¹ „Zlý“, to jest následkem prvotního hříchu je člověk porušené přirozenosti a více se kloní k zlému než dobrému. Ovšem není zase lidská přirozenost tak porušena, že by člověk ne-dovedl vůbec konati dobro.

¹² Srv. Luk 6, 31. - „Zákona a Proroků“, to jest Starého Zákona (viz 5, 17; 22, 40).

¹³⁻²³ Srv. Luk 13, 23-24. K věčné spáse je třeba námahy a velkého úsilí, je třeba jiti přes překážky; jimi jsou především velká pokušení. Těchto překážek se lekají slabí a pohodlní a raději krácejí pohodlnou cestou hříchu a tak se vydávají do věčné záhuby.

¹³⁻¹⁴ Kristus udává nebezpečí na cestě k věčnému cíli: pohodlnost (13-14), nepravé proroky (15-20) a konečně sebeklam (21-23), kterým se člověk sám šálí, když zapomíná, že k věčnému spasení nestačí jen slova, jen víra, nýbrž také dobré skutky (srv. Jak 2, 14-26).

¹⁵⁻²⁰ Srv. Luk 6, 43-44.

trní anebo fíky s bodláčí? ¹⁷ Tak každý dobrý strom rodí dobré ovoce, špatný strom však rodí špatné ovoce. ¹⁸ Nemůže dobrý strom nésti špatné ovoce, ani špatný strom nésti dobré ovoce. ¹⁹ Každý strom, který nerodí dobré ovoce, bývá vyřazen a hozen do ohně. ²⁰ Nuže, tedy po jejich ovoci je poznáte!“

K spasení nedostačí slova, nýbrž skutky. ²¹ „Ne každý, kdo mi říká: ‚Pane, Pane‘, vejde do království nebeského, nýbrž ten, kdo plní vůli mého Otce nebeského, [ten vejde do království nebeského]. ²² Mnozí mi řeknou v onen den: ‚Pane, Pane, copak jsme v tvém jménu neprorokovali a v tvém jménu nevymítali zlé duchy a v tvém jménu nečinili mnoho zázraků?‘ ²³ A tehdy jim prohlásím: Nikdy jsem vás neznal, pryč ode mne, pachatelé nepravosti!“

Podobenství o stavbě domu. ²⁴ „Každý tedy, kdo slyší tato má slova a plní je, bude jako moudrý muž, který postavil svůj dům na skále. ²⁵ I spadl příval, přivalily se proudy vod, zavály větry a obořily se na ten dům. Neztřítil se však, neboť byl postaven na skále!“

²⁶ „A každý, kdo slyší tato má slova, ale neplní je, bude jako pošetilý muž, který postavil svůj dům na písku. ²⁷ I spadl příval, přivalily se proudy vod, zavály větry a obořily se na ten dům. I zřítil se a jeho pád byl veliký.“

Účinek horského kázání. ²⁸ A když Ježíš dokončil tato slova, užasly zástupy nad jeho učením, ²⁹ neboť učil je jako ten, jenž má moc, a ne jako jejich zákoníci a farizeové.

ODDÍL TŘETÍ: JEŽÍŠ JAKO DIVOTVŮRCE (8, 1-9, 34).

8, Uzdravení malomocného. ¹ Když pak sestoupil s hory, šly za ním četné zástupy.

² A hle, malomocný přišel, klaněl se mu a pravil: „Pane, chceš-li, můžeš mě očistit.“ ³ I pozvedl Ježíš ruku a dotkl se ho se slovy: „Chci, buď čist!“ A hned byl uzdraven ze svého malomocenství. ⁴ I praví mu Ježíš: „Hled, abys nikomu o tom neříkal, ale jdi, ukaž se knězi a obětuj dar, který přikázal Mojžíš, na svědectví pro ně!“

Uzdravení služebníka setníkova. ⁵ Když pak vešel Ježíš do Kafarna, předstoupil před něho setník a prosil ho: ⁶ „Pane, můj služebník leží doma ochrmulý v hrozných bolestech.“ ⁷ I dí mu Ježíš: „Já přijdu a uzdravím ho.“ ⁸ Na to mu setník odpověděl: „Pane, nejsem hoden, abys vešel pod střechu mou, ale toliko řci slovo a uzdraven bude můj služebník. ⁹ Vždyť také já, ač jsem člověk podřízený, mám pod sebou vojáky; a řeknu-li tomuto: ‚Jdi!‘ jde; a jiněmu: ‚Přijď!‘ přijde; a svému služebníku: ‚Učiň toto!‘ i učiní.“ ¹⁰ Když to Ježíš uslyšel, podivil se a řekl těm, kteří ho doprovázeli: „Vpravdě pravím vám: Tak velikou víru jsem v izraelském národě nenalezl!“ ¹¹ Pra-

^{21–23} Srv. Luk 8, 46; 13, 26-27.

²² „v onen den“, to jest na posledním soudě.

^{24–27} Srv. Luk 6, 46-49.

²⁵ „Přivalily se proudy vod“, to jest horské potoky, které se při dešti prudce řítí do údolí a strhují s sebou všechno, co stojí v cestě.

²⁶ Viz níže 24, 43 v pozn.

^{8, 1–4} Srv. Mar 1, 40-45; Luk 5, 12-14.

² Malomocenství je nemoc nakažlivá a od starodávna rozšířená i nyní ještě v horkých krajinách, zvláště na Východě. Počíná se ukazovati nejdříve zarudlými skvrnami a nádory na kůži; z toho povstávají hnisavé vředy, a není-li zavčás lékařské pomoci, odumírají a uhnívají jednotlivé údy. Malomocní musejí býti odloučeni od zdravých. Obvyčejně bydleli za osadou. Z počátku se dá nemoc ještě vyléčit, ale v pozdějším stadiu je nevléčitelná a nevléčitelní byli tehdy ponecháni svému osudu; z něho byla jedinou vysvoboditelkou jen smrt. Uzdravený musel u židů podle Mojžíšova zákona býti nejdříve knězem prohlášen za uzdraveného, aby se mohl vrátiti opět mezi zdravé (viz Lev 14, 2-32), a byl povinen na poděkování přinést v chrámě předepsanou obět.

⁴ „Abys nikomu o tom neříkal!“ podobně rozkazy dával Kristus 4 uzdraveným častěji. Nechtěl, aby jej z úžasu a obdivu nad zázrakem prohlásili pozemským králem a tak způsobili politickou bouři (srv. Mar 3, 12; 5, 43).

⁵ Srv. Luk 7, 1-10. Byl to římský setník, velitel místní posádky.

⁹ Setník uznává, že Ježíš Kristus je vyšší bytost, a proto užívá příměru ze svého povolání: Jako já, představený, rozkazuji svým poddaným a oni na slovo poslouchají, tak ty můžeš jen říci slovo a nemoc tě poslechne.

^{11–12} Mnozí z pohanů spíše uvěří učení Kristovu a ochotněji vstoupí do Církve a tak se stanou účastni mesiášského království než židé, „synové království“, kteří sice byli první povoláni do Církve a skrze ni do věčné blaženosti, ale svou zatvrzelostí a nevěrou se sami z ní vyloučili. 17 Srv. Iz 53, 4.

vím pak vám, že mnozí přijdou od východu a od západu a budou stolovati s Abrahamem, Izákem a Jakubem v království nebeském; ¹² synové království však budou vyhnáni ven do tmy; tam bude pláč a skřípění zubů.“ ¹³ I řekl Ježíš setníkovi: „Jdi, a jak jsi uvěřil, staň se ti!“ A v tu hodinu se služebník uzdravil.

Uzdravení tchyně Petrovy a jiných nemocných. ¹⁴ Když pak přišel Ježíš do domu Petrova, spatřil jeho tchyni ležeti ve vysoké horečce. ¹⁵ I dotkl se její ruky, a přestala jí horečka. I vstala a posluhovala mu.

¹⁶ Když pak nastal večer, přivedli k němu mnoho posedlých. I vymítal zlé duchy slovem a uzdravoval všechny nemocné, ¹⁷ aby se naplnilo, co předpověděl prorok Izaiáš slovy:

„Vzal na sebe naše slabosti a nesl naše nemoci.“

Podmínky následování Krista. ¹⁸ Když pak Ježíš ušel veliký zástup okolo sebe, rozkázal přeplaviti se na druhý břeh.

¹⁹ Tu přistoupil jeden zákoník a řekl mu: „Mistře, půjdu za tebou, kamkoli půjdeš.“ ²⁰ I řekl mu Ježíš: „Lišky mají doupata a ptáci nebesí hnízda, ale Syn člověka nemá, kde by hlavu položil.“

²¹ Jiný pak z jeho učedníků mu řekl: „Pane, dovol mi napřed odejít a pochovat mého otce!“ ²² Ježíš mu však řekl: „Pojď za mnou a nech, ať mrtví pochovávají své mrtvé!“

Utišení bouře na Genesaretském jezeře. ²³ A když vstoupil na loďku, ubírali se za ním jeho učedníci. ²⁴ A hle, veliká bouře se strhla na jezeře, takže se loďka pokrývala vlnami; On pak spal. ²⁵ Tu přistoupili k němu jeho učedníci a vzbudili ho se slovy: „Pane, zachraň nás, hyneme!“ ²⁶ I dí jim Ježíš: „Proč se bojíte, malověrní?“ Potom vstal a přikázal větrům i jezeru, a nastalo veliké ticho. ²⁷ Lidé se divili a pravili: „Kdopak je to, že ho větry i jezero poslouchají?“

Uzdravení dvou posedlých. ²⁸ Když přišel na druhý břeh do krajiny gerasenské, potkali se s ním dva posedlí, kteří v náramné zuřivosti vycházeli z hrobů, takže nikdo nemohl projiti onou cestou. ²⁹ A hle, vykřikli: „Co je ti po nás, Ježíši, Synu Boží? Přišel jsi sem, abys nás před časem trápil?“

³⁰ Nedaleko od nich se páslo velké stádo vepřů. ³¹ I prosili ho zlí duchové: „Vymítneš-li nás odtud, pošli nás do stáda vepřů!“ ³² I praví jim: „Jděte!“ Oni pak vyšli a vešli do vepřů. A hle, celé stádo se rozešlo po srázu do jezera a utonulo ve vodě. ³³ Pastýři pak utekli, a když přišli do města, vypravovali o všem, také o posedlých. ³⁴ A hle, celé město vyšlo Ježíšovi naproti a spatřivše ho, prosili, aby odešel z jejich území.

9, Uzdravení ochrnulého. ¹ I vstoupil na loďku, přeplavil se na druhý břeh a přišel do svého města.

² A hle, přinášeli k němu ochrnulého, ležícího na loži. Ježíš, vida jejich víru, řekl ochrnulé-

^{18–22} Srv. Luk 9, 57-60.

²⁰ V tomto verši přichází po prvé v evangeliích výraz „Syn člověka“. Po prvé ho použil prorok Daniel (7, 13-14) a označil jím budoucího Mesiáše. Kristus Pán s oblibou o sobě užíval tohoto výrazu, aby naznačil, že je ten zaslíbený Mesiáš, jak o něm mluví v uvedeném místě Daniel. Výraz odpovídá aramejské-mu „bar enaša“ a přichází u evangelistů padesátkrát (se sou běžnými misty osmasedmákrát) a jednou ve Skut 7, 55, kde tohoto výrazu použil v své řeči sv. Štěpán.

²² Kristus nedovoluje onomu učedníku odejíti domů ani na pohřeb vlastního otce, poněvadž věděl, že by jej doma přibuzní a známí jistě přemluvili, aby se nestal Kristovým učedníkem. Přibuzní onoho učedníka byli pravděpodobně bez zájmu o vyšší věci, a proto je Kristus nazývá „mrtvými“ pro své ideály. Chtěl také tím ukázati, že se vyšší povinnosti, které nemohou jini konati, nesmějí zanedbávati pro povinnosti méně důležité, které mohou docela dobře vykonati i jini.

^{23–27} Srv. Mar 4, 35-41; Luk 8, 22-25. Příběh se stal k večeru po kázání jezerním (viz Mar 4, 35).

²⁴ Genesaretské jezero je pověstné svými prudkými větrnými bouřemi.

^{28–34} Srv. Mar 5, 1-20; Luk 8, 26-39.

²⁸ Příběh se udal na východním pobřeží Genesaretského jezera (viz pozn. k 4, 18).

²⁹ „před časem“, to jest před soudným dnem, kdy budou zlí duchové navždy zbaveni své moci.

³¹ Zdá se velmi pravděpodobně, že se oni majitelé nějak těžce provinili a že ono dopuštění bylo spravedlivým trestem.

^{9, 1–8} Srv. Mar 2, 1-12; Luk 5, 17-26. - „do svého města“, viz výše 4, 13.

² Ochrnulý byl asi raněn mrtvici nebo trápen dnou. Ona nemoc byla pravděpodobně následkem hříšného života; a proto

mu: „Buď dobré myslí, synu, odpouštějí se ti tvé hříchy.“³ A tu si někteří ze zákoníků pomyslili: „Rouhá se!“⁴ Ale Ježíš, znaje jejich smýšlení, řekl: „Proč smýšlíte zlé věci v svém srdci? Co je snáže říci: ‚Odpouštějí se ti tvé hříchy,‘ či říci: ‚Vstaň a chod?‘“⁶ Abyste však věděli, že Syn člověka má na zemi moc odpouštěti hříchy – tedy dlo ochrnulému – vstaň, vezmi své lože a jdi domů!“⁷ I vstal a odešel domů.⁸ Když to uzzeli zástupové, báli se a velebili Boha, který dal takovou moc lidem.

Z celníka Matouše – učedník Páně.⁹ A když šel Ježíš odtud, spatřil člověka jménem Matouše seděti u celnice. I dí. mu: „Poď za mnou!“ On vstal a šel za ním.

¹⁰ Když pak v domě stoloval, hle, přišli mnozi celníci a hříšníci a stolovali s Ježíšem a s jeho učedníky.¹¹ Když to farizeové viděli, řekli jeho učedníkům: „Proč jí váš mistr s celníky a hříšníky?“¹² Ale [Ježíš] to uslyšel a pravil: „Nepotřebuji zdraví lékaře, nýbrž nemocní.“¹³ Jděte a naučte se, co znamená: Milosrdenství chci a ne oběti. Neboť nepřišel jsem volat spravedlivé, nýbrž hříšníky.“

Poučení o soukromém postu.¹⁴ Tu přistoupili k němu učedníci Janovi a řekli: „Proč se my a farizeové postíme často, tvoji učedníci se však nepostí?“¹⁵ I praví jim Ježíš: „Což mohou svatební hosté truchlit, dokud je s nimi ženich? Přijdou však dnové, kdy jim bude ženich vzat, a pak se budou postiti.“

¹⁶ „Nikdo zajisté nepřišívá záplatu z nového sukna k rouchu starému, neboť jinak ta záplata odtrhne kus od roucha a díra bude horší.“¹⁷ Také nelijí mladé víno do starých měchů, jinak se měchy roztrhnou, víno vyteče a měchy se zničí; ale mladé víno lijí do nových měchů a obojí se zachová.“

Uzdravení nemocné ženy a vzkříšení dcery Jairovy.¹⁸ Když k nim toto mluvil, hle, přistoupil jeden představený a klaněl se mu říka: „Pane, má dcera právě skonala. Ale poď, vlož na ni ruku, a bude živa!“¹⁹ I vstal Ježíš a šel za ním i se svými učedníky.

²⁰ A hle, žena, která trpěla krvotokem dvanáct let, přistoupila odzadu a dotkla se lemu jeho roucha,²¹ neboť si myslila: Dotknu-li se jen jeho roucha, budu uzdravena.²² Ale Ježíš se obrátil, a uzzev ji, pravil: „Buď dobré myslí, dcero, tvá víra tě uzdravila!“ I byla žena zdráva od té hodiny.

Křístus odpouští nejdříve nemocnému hříchy. Oním ložem byla asi rohoška s pokrývkou.

^{9–13} Srv. Mar 2, 13-17; Luk 5, 27-32.

¹⁰ Celníci byli v očích farizeů jako veřejní hříšníci, zvláště proto, že vybírali velká cla a že se stýkali s pohany (srv. výše 5, 46).

¹¹ Farizeové byli z počátku strážci věrného plnění Mojžíšova zákona. Avšak později, zvláště v době Kristově, přestalo býti pro ně židovské náboženství mravním činitelem, a skleslo na pouhý právní poměr podle zásady: Dávám, abys dal. Stačilo jim pouze zevnější splnění litery zákona, ale chýběla jim vnitřní pohnutka pravé úcty a lásky k Bohu. Jejich snaha splnit literu zákona vedla až k upřílišnému přepínání. Zdůrazňovali různé předpisy, které nebyly v Písmě svaťem, ale které jen opírali o ústní podání připisované pro větší vážnost až samému Mojžíšovi. Zaváděli dva postní dny v týdnu (srv. Luk 18, 12), dávali desátky ze všech zemských plodin (Luk 11, 42), konávali dlouhé modlitby (Mat 6, 5), dávali před lidmi velké almužny (Mat 6, 2), zavedli různá umývání (Mat 15, 2) a svěcení soboty přivedli až k nemožnostem (Mat 12, 2-11). Tak se staly jejich předpisy nesnesitelným břemenem, jemu se však sami snažili různými návodly vyhnutí. Pohrdali obyčejným lidem, před ním však až příliš nápadně plnili literu zákona. Pohnutkou k zachování zákona byla u nich většinou jen chvála a pocta u lidí. Pro tuto jejich přetvářku je Kristus několikrát pranyřoval (srv. na příklad níže 23, 1-12). Ve věrouce se však drželi celkem učení Mojžíšova a proti sadduceům (viz Skut 4, 11) věřili v nesmrtnost duše, jsoucnost andělů a jiných duchů a uznávali svobodnou vůli.

¹³ „volat“ k pokání a tím kvěcné spáse.

^{14–17} Srv. Mar 2, 18-22; Luk 5, 33-39.

¹⁵ Nový Zákón je nové duchovní zasnoubení Boha s lidstvem; doba pobytu Kristova na zemi jest svatbou. Proto by bylo nevhodné, aby se svatební hosté, to jest Kristovi učedníci, nyní postili a dávali najevo zármutek, když mezi nimi dlí ženich, Ježíš Kristus. Postiti se budou a v zármutku budou, až jim bude Kristus vzat, kdy se jejich nynější radost obrátí v žalost.

^{16–17} „Nová záplata“, „nový měch“ znamenají evangelium Kristovo. „Stará záplata“ a „starý měch“ naznačují starozákonní obřadní předpisy, které smrtí Kristovou ztratily svou platnost. Kristus vyvrací tímto podobnostem domněnku Janových učedníků o dalším trvání závaznosti oněch předpisů také v Novém Zákóně, a poukazuje, že Nový Zákón vyžaduje nový způsob zbožnosti, která netkvi jen v zevnějšíku, nýbrž v upřímnosti a v dokonalem plnění evangelia Kristova.

^{18–20} Srv. Mar 5, 21-43; Luk 8, 40-56.

²³ Když přišel Ježíš do domu představeného a spatřil pěstce a hlučící zástup, ²⁴ řekl: „Odejděte, neboť dívka neumřela, ale spí!“ I posmívali se mu. ²⁵ A když byl vypuštěn zástup, vešel dovnitř. Vzal jí za ruku a dívka vstala. ²⁶ A roznesla se pověst o tom po celé té krajině.

Uzdravení dvou slepců. ²⁷ Když Ježíš tamodtud odcházel, šli za ním dva slepci a volali: „Smiluj se nad námi, Synu Davidův!“ ²⁸ Sotva pak vešel do domu, přistoupili k němu slepci. I dí jim Ježíš: „Věřte, že vám to mohu učiniti?“ Odpovídají mu: „Ano, Pane!“ ²⁹ Tu se dotkl je jich očí a řekl: „Staň se vám podle vaší víry!“ ³⁰ I otevřely se jim oči. A Ježíš jim přísně nařídil: „Hledte, ať se o tom nikdo nedozví!“ ³¹ Ale oni vyšli a roznesli pověst o něm po celé oné krajině.

Uzdravení posedlého. ³² Po jejich odchodu, hle, přivedli k němu němého člověka, který byl posedlý. ³³ Jakmile byl vymítnut zlý duch, němý promluvil. I podivily se zástupy a pravily: „Nikdy se nic takového nepříhodovalo v izraelském národě!“ ³⁴ Farizeové však pravili: „Ve spojení s knížetem zlých duchů vymítá zlé duchy.“

ODDÍL ČTVRTÝ: MESIÁŠ A ŽIDÉ (9, 33-12, 50).

Podnět k prvnímu rozeslání učedníků. ³⁵ I procházel Ježíš všechna města a všechny vesnice. Učil v jejich synagogách, hlásal evangelium o království (Božím) a uzdravoval všelikou nemoc a všeliký neduh. ³⁶ Jakmile pak uzřel zástupy lidí, měl soucit s nimi, neboť byli zmořeni a vlekli se jako ovce bez pastýře. ³⁷ Tehdy pravil svým učedníkům: „Žeň je sice hojná, ale dělníků málo. ³⁸ Proste tedy Pána žně, aby poslal dělníky na svou žeň!“

10, Vyvolení dvanácti apoštolů. ¹ A zavolav k sobě dvanáct svých učedníků, dal jim moc nad nečistými duchy, aby je vymítali a uzdravovali všelikou nemoc a všeliký neduh.

² Jména pak dvanácti apoštolů jsou tato: První Šimon, jenž slove Petr, a jeho bratr Ondřej; ³ Jakub, syn Zebedeův, a jeho bratr Jan; Filip a Bartoloměj; Tomáš a celník Matouš; Jakub, syn Alfeův, a Tadeáš; ⁴ Šimon Horlivec a Jidáš Iškariotský, jenž ho zradil.

První rozeslání apoštolů. ⁵ Těchto dvanáct poslal Ježíš s tímto příkazem: „K pohanům nechodte a do samaritánských měst nevházejte, ⁶ ale jděte raději k zahynulým ovcím z potomstva Izraelova! ⁷ Na svém putování kažte: „Přiblížilo se království nebeské!“ ⁸ Nemocné uzdravujte, mrtvé křiste, malomocné očistujte, zlé duchy vymítejte! Zdarma jste dostali, zdarma dejte! ⁹ Neopatrujte si zlato ani stříbro ani měď do svých opasků, ¹⁰ nemějte mošnu na cestu, ani dvě sukně, ani obuv, ani hůl! Neboť hoden je dělník svého pokrmu.“

¹¹ „Když pak vejдете do některého města nebo vesnice, vyptejte se, kdo je v něm hoden; a tam zůstaňte, pokud neodejdete! ¹² Při vcházení pak do domu pozdravte jej [slovy: „Pokoj tomuto domu!“] ¹³ A bude-li ten dům hoden, přijde naň pokoj váš; nebude-li však hoden, vrátí se váš pokoj k vám. ¹⁴ A kdo vás nepřijme a neuposlechne vašich řečí, střešte prach se svých nohou, až budete vycházet z domu nebo města! ¹⁵ Vpravdě pravím vám: Lehčeji bude v soudný den zemi sodomské a gomorrhské než onomu městu!“

²⁴ Dívka byla skutečně už mrtva, ale pro Krista jako všemohoucího byla, jako by jen spala.

¹⁰ ¹⁻⁴ Srv. Mar 3, 13-19; Luk 6, 12-16; Skut 1, 13. - „Jakub, syn Zebedeův“, se nazývá také Jakub Starší, poněvadž se stal dříve učedníkem Páně než druhý téhož jména (Jakub, syn Alfeův). „Šimon Horlivec“, nazvaný tak asi pro svou horlivost o zákon Boží. - Jidáš Iškariotský byl syn Šimona z Kariotu v Judsku. Ostatní apoštolé byli z Galileje.

⁵⁻¹⁵ Srv. Mar 6, 7-13; Luk 9, 1-6. Tyto pokyny se týkají přede; všim prvního rozeslání apoštolů. Měli je vykonati ještě před Kristovým nanebevstoupením. Poslání se mělo vztahovati pouze na izraelský národ. Teprve až po nanebevstoupení Páně začali apoštolé z rozkazu Kristova své světové poslání mezi všemi národy (srv. níže 28, 16-20).

⁹ Kristus vybízí apoštolý k důvěře v Boha, který se stará o hlasatele slova Božího na jejich misijních cestách.

¹¹ „hoden“ svým životem a pohostinstvím.

¹² Pozdrav: „Pokoj tomuto domu!“ byl sice u židů pouhým zdvořilostním projevem, ale v ústech učedníků Páně měl býti skutečně modlitbou, vyprošující obyvatele domu Boží požehnání a ochranu. Nebudou-li obyvatelé domu hodni onoho požehnání, pak bude onen pozdrav jen obyčejným pozdravem („vrátí se váš pokoj k vám“). - Podle řeckého znění: „... přijdiž váš pokoj... vraf se k vám!“

¹⁴ Setrásti prach s nohou mělo znamenat! pohanu obyvatelům onoho domu nebo města, kteří se pro svou nehodnost sami vylučují z mesiášského království.

¹⁵ Srv. Luk 10, 12.

Co čeká hlasatele evangelia.¹⁶ „Hle, já posílám vás jako ovce mezi vlky. Buďte tedy opatrní jako hadi a bezelstní jako holubice!¹⁷ Ale mějte se na pozoru před lidmi; neboť budou vás vydávat soudně a bičovatí vás v svých synagogách.¹⁸ I před vladaře a krále budete předváděni pro mne na svědectví jim a pohanům.¹⁹ Když však vás vydají, nestarejte se, jak anebo co máte mluvit; neboť bude vám dáno v onu hodinu, co máte mluvit.²⁰ Vždyť nejste to vy, kteří mluvíte, nýbrž Duch vašeho Otce, jenž mluví ve vás.“

²¹ „Vydá pak na smrt bratr bratra a otec své dítě; a povstanou děti proti rodičům a budou je zabíjeli.²² A budou vás všichni nenáviděti pro jméno mé; kdo však vytrvá až do konce, ten bude spasen.²³ Když pak vás budou pronásledovati v jednom městě, utecte do jiného! Vpravdě pravím vám, nebudete u konce se všemi izraelskými městy, až přijde Syn člověka.“

²⁴ „Není učedník nad mistra ani služebník nad svého pána.²⁵ Dostačí učedníku, (má-li se) jak jeho mistr, a služebníku, (má-li se) jak jeho pán. Jestliže hospodáře nazvali Beelzebubem, čím spíše (nazvou tak) jeho domácí?“

Ježíš vybízí k neohroženému hlásání evangelia.²⁶ „Nebojte se jich tedy! Neboť nic není skryto, co nebude odhaleno, ani tajno, co nebude poznáno.²⁷ Co k vám mluvím ve tmě, hlásejte ve světle; a co slyšíte do ucha, hlásejte na střeších!²⁸ A nebojte se těch, kteří zabíjejí tělo, duši však zabiti nemohou; ale bojte se spíše toho, jenž může duši i tělo zatratit do pekla.²⁹ Copak neprodávají dva vrabce za penízek? A přece nepadne z nich ani jeden na zem bez vůle Otce vašeho.³⁰ U vás však jsou sečteny i všechny vlasy na hlavě.³¹ Nebojte se tedy, dražší jste než mnoho vrabců.“

³² „Každého tedy, kdo mne vyzná před lidmi, vyznám i já před svým Otcem, jenž je v nebesích.³³ Kdo však mne zapře před lidmi, toho zapru také já před svým Otcem, jenž je v nebesích.“

Učení Kristovo způsobí třídění duchů.³⁴ „Nedomnívejte se, že jsem přišel zavést na zem pokoj; nepřišel jsem zavést pokoj, nýbrž meč.³⁵ Přišel jsem zajisté, abych uvedl v rozpor syna s jeho otcem a dceru s její matkou a nevěstu s její tchyní;³⁶ a tak se stanou nepřáteli člověka jeho vlastní domácí!“

Boha třeba milovati nade všecko.³⁷ „Kdo miluje otce nebo matku více nežli mne, není mne hoden; a kdo miluje syna nebo dceru více nežli mne, není mne hoden.³⁸ A kdo nebere svůj kříž a nenásleduje mne, není mne hoden.³⁹ A kdo nalezne svůj život, ztratí jej; a kdo ztratí svůj život

¹⁶⁻²⁵ Srv. Mar 13, 9-13; Luk 12, 11-12; 21, 12-17

¹⁶ Srv. Luk 10, 3.

¹⁷⁻¹⁸ Svou neohrožeností a zmužilostí budou dávat apoštolé jak židům, tak i pohanům hojně příležitosti, aby poznali víru a učení Kristovo i jeho význam. A nepřijmou-li přesto učení Kristovo, bude jim to při posledním soudě přítěžujícím svědectvím, že odmítli nabízenou spásu.

²³ „nebudete u konce . . .“, to jest ani vám, ani vašim nástupcům se nepodají přivésti celý národ židovský k učení Kristovu do doby, kdy Kristus přijde soudit svět. Možno však také vykládati takto: Nepřivedete celý židovský národ k mému učení do doby, kdy provedu nad národem soud odplaty (to jest pád Jerusalema a státu roku 70).

²⁵ Beelzebub nebo Beelzebul bylo jméno pohanského boha fénického. Židé tím jménem označovali knížete zlých duchů.

²⁶⁻³³ Srv. Mar 8, 38; Luk 12, 2-9.

²⁷ „Ve tmě“ = „do ucha“ = v soukromí; „ve světle“ = „na střeších“ = veřejně. V Palestině byly tehdy nízké domy s rovnou střechou. Ta bývala nejčastěji jen z upěchované hlíny nebo byla pokryta tenkými cihlami. Na střeše se osvěžovali (srv. 2 Král 11, 2), rokovali o různých záležitostech (Jos 2, 6, 8-14), spali (1 Král 9, 25) nebo se modlili (Judit 8, 5; Skut 10, 9). Proto mluvíti „na střeše“, znamená mluvit veřejně, přede všemi.

²⁹ Ve Vulgátě i v řeckém textu je slovo „as“, to jest malý peníz, který platil pět halířů předválečných (počítáno před první válkou).

³³ „zapru“, to jest na věky zavrhu.

³⁴ Srv. Luk 12, 51-53. Kristus sice přinesl na svět pravý pokoj a mír, ale poněvadž všichni nechápou správně vznešenost Kristovy nauky, nastane mezi lidmi, a to i v rodinách, nejednotnost názorů. Jedni uvěří v Krista, jiní zase v své zaslepenosti povstanou proti Kristu nepřátelsky a pro víru v něho budou pronásledovati i nejbližší příbuzné.

³⁷ Srv. Mar 8, 34-35; Luk 14, 25-27.

³⁸ „kříž“ = útrapy, těžkosti a pokušení, s nimiž jest spojen 38 život, chceme-li napodobiti Krista.

³⁹ Kdo v době pokušení a pronásledování zapře Krista, zachová sice svůj časný život, ale ztratí věčný. Kdo však vytrvá a vyzná neohroženě Krista a ztratí pro své vyznání mučednickou smrtí svůj časný život, dostane na věčnosti u Boha život věčný.

pro mne, nalezne jej.“

Odměna za přijetí učedníků. ⁴⁰ „Kdo vás přijímá, mne přijímá, a kdo přijímá mne, přijímá Toho, který mě poslal. ⁴¹ Kdo přijímá proroka proto, že je prorok, dostane odplatu proroka; a kdo přijímá spravedlivého proto, že je spravedlivý, dostane odplatu spravedlivého. ⁴² A kdokoli podá pítí jednomu z těchto nejmenších (jen) číši studené vody proto, že je (můj) učedník, vpravdě pravím vám, nepřejde o svou odplatu.“

11, ¹ A když Ježíš dokončil napomenutí svým dvanácti učedníkům, odešel odtud učit a kázat v jejich městech.

Poselství Jana Křtitele. ² Když Jan uslyšel v žaláři o skutcích Kristových, ³ poslal k němu [dva] ze svých učedníků se vzkazem: „Ty jsi ten, který má přijít, anebo máme čekat jiného?“ ⁴ Ježíš jim odpověděl! „Jděte a zvěstujte Janovi, co jste uslyšeli a uviděli: ⁵ Slepi vidí, chromí chodí, malomocní se očisťují, hluchí slyší, mrtví vstávají z mrtvých, chudým se zvěstuje evangelium, ⁶ a blahoslavený, kdo se nebude horšiti nade mnou!“

⁷ Při jejich odchodu počal Ježíš mluvit k zástupům o Janovi: ⁸ „Co jste vyšli na poušť vidět? Třtinu větrem se klátící? Nebo co jste vyšli vidět? Člověka v měkkém rouchu? Hle, ti, kteří nosí měkká roucha, jsou na dvorech královských. ⁹ Co jste tedy vyšli vidět? Proroka? ¹⁰ Zajisté, pravím vám: více než proroka. Neboť to je ten, o němž je napsáno:

„Hle, já posílám svého posla před tváří tvou,
který ti připraví cestu před tebou.“

¹¹ Vpravdě pravím vám: Mezi narozenými z ženy nevystoupil nikdo větší nad Jana Křtitele. Avšak i nejmenší v království nebeském je větší než on. ¹² Ale od času Jana Křtitele až dosud trpí království Boží násilí a násilníci je uchrvacují. ¹³ Všichni Proroci totiž i Zákon až do Jana to předpověděli. ¹⁴ A chcete-li to uvěřiti, on jest Eliáš, který má přijít. ¹⁵ Kdo má uši k slyšení, slyš!“

Podobenství o svěhlavých chlapcích. ¹⁶ „Komu však připodobním toto pokolení? Podobá se

⁴¹ „přijímá proroka“, to jest přispívá k jeho výživě a podporuje jej, aby mohl zastávat prorocký úřad, a řídí se jeho slovy.

⁴² „jednomu z těchto nejmenších“, to jest jednomu z mých apoštolů a vůbec někomu z hlasatelů evangelia, kteří bývají v očích tohoto světa často znehodnocováni, přehlíženi a pokládáni za „nejmenší“ proti světské moci a jejím představitelům. - V teplejších krajinách východních je studený nápoj zvlášť velmi vítaný.

¹¹, ²⁻¹⁵ Srv. Luk 7, 18-30. O Janu Křtiteli v žaláři viz Mat 14, 3-5.

⁴⁻³ Ježíš nepřiznává veřejně přímo: „Já jsem ten Mesiáš, který má přijít na svět a kterého vy čekáte;“ ale jeho odpověď je pádnější a přesvědčivější tím, že poukazuje na své základy téměř týmiž slovy, kterými prorok Izaiáš předpověděl činnost budoucího Mesiáše (srv. Iz 35, 5-6; 61, 1).

⁴ Podle řeckého znění „... zvěstujte ... co slyšíte a vidíte ...“

⁶ Pohoršil by se nad Pánem, kdo by z jeho chudoby a utrpení zakolísal v své víře v něho jako v skutečného Mesiáše.

¹⁰ Srv. Mal 3, 1 (viz také Mar 1, 2; Jan 3, 28).

¹¹ Srovnání se nevztahuje na osobní svatost Jana Křtitele. Kristus chce jen zdůraznit, že co do důstojnosti úřadu jako přímého předchůdce Páně nepovstal větší prorok v Starém Zákoně, poněvadž ostatní všichni prorokovali o Mesiáši jako z dále. Jan Křtitel mohl i prstem ukázati na Mesiáše jako na Beránka Božního, který snímá hříchy světa. Ale přesto, že je Jan Křtitel co do své důstojnosti největším mezi proroky Starého Zákonu, přece i menší v království nebeském (to jest kdo v Cirkvi Kristově zastává i menší úřad nebo má menší důstojnost) je větší co do vznešenosti novozákonního úřadu a důstojnosti než Jan Křtitel.

¹² Kdo se chce dostat do království Božního, musí tam přes četné překážky, které činí zákoníci, farizeové a světská moc vůbec. Ti všichni vystupují proti Cirkvi nepřátelsky a snaží se těm, kteří tam chtějí, vstup do ní zabránit. Jinak lze vyložit takt: Do království Božního se dostane jen ten, kdo se s pomocí Boží přičiní a přemáhá se; a jen ten, kdo se přičiní a spolupůsobí s milostí Boží, dostane se do království Božního (srv. Luk 16, 16).

¹³ „Proroci a Zákon“, t. j. Starý Zákon (viz výše 5, 17).

¹⁴ Smysl je tento: Chcete-li to uznatí, pak Jan jest Eliáš, který se má podle Mal 4, 5 objeviti na světě před druhým příchodem Kristovým, ne sice co do osoby, ale co do způsobu svého života a způsobu svého veřejného vystupování.

¹⁶⁻¹⁹ Srv. Luk 7, 31-35. V tomto podobenství vytýká Kristus židům zatvrzelost a svěhlavost a přirovnává židovský národ k svěhlavým chlapcům, kteří rádi činí opak toho, co by měli činiti. Nikdo jim nemůže vyhověti. Také židé se nedávají na cestu pokání ani příkladem mírnosti Kristovy, ani vzorným, přísným životem Jana Křtitele. A přece v pokoře a mírnosti Kristově i přisnosití Janově je skryta pravá moudrost (18-19), neboť opravdu moudří a rozumní nejen poznávají, nýbrž i uznávají, že se v jednání Kristově i Janově projevuje moudrost Boží lásky a prozřetelosti, která užila všech možných způsobů k obrácení židovského národa.

chlapců, kteří sedíce na náměstí, volají k druhům:

¹⁷ „Pískali jsme vám, a netančili jste;
naříkali jsme, a nekvíleli jste.“

¹⁸ „Neboť přišel Jan, nejedl ani nepil, a říkájí: ‚Má zlého ducha.‘ ¹⁹ Přišel Syn člověka, jedl a pil, a praví: ‚Hle, člověk žrout a pítan vína, přítel celníků a hříšníků!‘ Ale ospravedlněna byla ta moudrost svými skutky.“

Výtka zatvrzelým městům. ²⁰ Tehdy počal vytýkati městům, v nichž se událo nejvíce jeho zá-
zraků, že se nedala na pokání: ²¹ „Běda tobě, Korozain! Běda tobě, Bethsaida! Neboť kdyby se
byly udály v Tyru a Sidonu ty zázraky, které se děly u vás, byly by se již dávno daly v žínici a po-
pelu na pokání. ²² Avšak pravím vám: Tyru a Sidonu bude v soudný den lehčeji než vám. ²³ A ty,
Kafarnaum, copak budeš povýšeno až do nebe? Až do pekla sjedeš! Neboť kdyby se byly v So-
domě udály ty zázraky, které se děly v tobě, stála by podnes. ²⁴ Avšak pravím vám: Sodomské
zemi bude v soudný den lehčeji než tobě!“

Ježíš velebí Boha Otce. ²⁵ Za onoho času promluvil Ježíš takto:

„Velebím Tě, Otče, Pane nebe i země,
žeš tyto věci skryl před moudrými a opatrnými,
a žeš je zjevil maličkým;
²⁶ ano, Otče, že se ti tak zalíbilo.
²⁷ Všechno je mi dáno od mého Otce,
a nikdo nezná Syna, leč Otec,
a nikdo nezná Otce, leč Syn,
a komu by to chtěl Syn zjeviti!“

Ježíš volá k sobě sklíčené lidstvo.

²⁸ „Pojďte ke mně všichni,
kteří se lopotíte a jste obtíženi,
a já vás občerstvím!
²⁹ Vezměte mé jho na sebe
a učte se ode mne,
neboť já jsem tichý a pokorný srdcem;
a naleznete pokoj pro sebe.
³⁰ Neboť mé jho je sladké
a mé břímě je lehké.“

12, Ježíš je Pánem soboty. ¹ Za onoho času šel Ježíš v sobotu obilným polem. Jeho učedníci
počali z hladu trhati klasy a jísti. ² Ale farizeové to uzřeli a řekli mu: „Hle, tvoji učedníci činí, co
není dovoleno činiti v sobotu.“ ³ On však jim řekl: „Nečetli jste, co učinil David, když měl hlad

^{20–24} Srv. Luk 10, 13-15.

^{21–23} Korozain a Bethsaida (dům rybolovu) byla galilejská města u severního břehu Genesaretského jezera poblíž Kafarna. Korozain ztotožňují s dnešními zříceninami Chirbet Keraze, asi 3 km od bývalého Kafarna. V umístění Bethsaidu nejsou učenci zajedno. Zdá se nejpravděpodobnější, že biblická Bethsaida je Bethsaida Julias na severovýchodním břehu Genesaretského jezera. Tyrus (dnešní Sur) a Sidon (dnešní Saida) byla dvě pohanská města fenická, proslulá svým velkým mravním úpadkem.

²³ Kristus chtěl říci: „Copak vy, obyvatelé Kafarna, myslíte, že se vám dostane ještě větší milosti nad to, že jsem si vyvolil právě vaše město za východisko svého mesiášského poslání v Galileji a v něm tolik zázraků vykonal? Za trest za svou nevěru upadne vaše město úplně v zapomenutí.“ Pozdější dějiny ukazují pravdivost této Kristovy předpovědi. Z bývalé slávy tohoto pyšného města zbyly jen nepatrné zříceniny a ani se neví s naprostou jistotou, zda jsou ony zříceniny, zvané dnes Tell-Hum, skutečně poslední zbytky Kafarna.

^{25–27} Srv. Luk 10, 21-22. Kázání Kristova zůstávala takovým lidem, kteří svými světskými vědomostmi převyšovali ostatní své vrstevníky, co do smyslu skryta, kdežto ti, kteří se jim moudrostí nevyrovnali, na příklad galilejsí rybaři, učedníci Páně, kteří s ochotou slovo Boží slyšeli, kázáním porozuměli. V tom se jeví řízení nebeského Otce.

³⁰ „sladké“, to jest snadné k nesení.

^{12, 1–8} Srv. Mar 2, 23-28; Luk 6, 1-5.

on i jeho průvodci? ⁴ Jak vešel do domu Božího a jedl předkladné chleby, jež nebylo dovoleno jísti jemu ani jeho průvodcům, leda jen kněžím? ⁵ Anebo jste nečetli v Zákoně, že o sobotách kněží v chrámě porušují sobotní klid a jsou bez viny? ⁶ Pravím však vám: Zde je někdo větší než chrám. ⁷ Kdybyste věděli, co znamená: „Milosrdenství chci a ne oběti“, nebyli byste nikdy odsoudili nevinné. ⁸ Neboť Syn člověka je Pánem i soboty.“

Uzdravení člověka s uschlou rukou. ⁹ A odebrav se tamodtud, přišel do jejich synagogy. A hle, byl tu člověk s uschlou rukou. ¹⁰ I otázali se ho: „Je dovoleno v sobotu uzdravovati?“ – aby ho mohli obžalovati. ¹¹ On pak jim řekl: „Kdo z vás bude (takový) člověk, který, bude-li mít jednu ovci a ta mu padne v sobotu do jámy, neuchopí a nevytáhne ji? ¹² Oč dražší je člověk než ovce! Je tedy dovoleno v sobotu dobře činiti.“ ¹³ Tu řekl onomu člověku: „Zvedni svou ruku!“ I zvedl ji a byla zase zdráva jako druhá.

¹⁴ Farizeové však odešli a radili se proti němu, jak by ho zahubili.

Splnění proroctví Izaiášova. ¹⁵ Ale Ježíš dověděv se to, odešel odtud. A mnozí šli za ním; i uzdravil je všechny. ¹⁶ Přísně jim však přikázal, ¹⁷ aby ho nerozhlašovali, aby se naplnilo, co předpověděl prorok Izaiáš slovy:

¹⁸ „Hle, můj služebník, kterého jsem vyvolil,
můj miláček, v němž jsem si zalíbil!

Dám svého ducha na něho
a bude hlásat spravedlnost národům.

¹⁹ Nebude se hádati ani křičeti
a nikdo neuslyší na ulici jeho hlas.

²⁰ Nalomenou třtinu nedolomí
a doutnající knot neuhasí,

dokud nepřivede spravedlnost k vítězství;

²¹ a v jeho jméno budou doufat národové.“

Zloba farizeů po uzdravení posedlého. ²² Tehdy přivedli k němu posedlého člověka, který byl slepý a němý. Uzdravil ho, takže mluvil a viděl. ²³ I zaslí všichni v zástupu a pravili: „Není to syn Davidův?“ ²⁴ Když to však uslyšeli farizeové, řekli: „Tento vymítá zlé duchy jen s pomocí Beelzebuba, knížete zlých duchů.“

²⁵ Ale [Ježíš] znaje jejich smýšlení, řekl jim: „Každé království uvnitř nejednotné zpustne; a žádná město, žádný dům uvnitř nejednotný neobstojí. ²⁶ Vymítá-li satan satana, není sám v sobě jednotný; jak tedy obstojí jeho království? ²⁷ A vymítám-li já zlé duchy s pomocí Beelzebuba, s čím pomoci je vymítají vaši synové? Proto budou oni vašimi soudci. ²⁸ Vymítám-li však já Duchem Božím zlé duchy, přišlo k vám království Boží.“

²⁹ „Anebo jak může někdo vejíti do domu silákova a pobrati jeho nářadí, leda že nejprve siláka sváže? Potom teprve vylopí jeho dům.“

³⁰ Kdo není se mnou, je proti mně, a kdo neshromažďuje se mnou, rozptyluje.“

⁴ Srv. 1 Král 21, 6.

⁵ Srv. Num 28, 9.

⁶ Při těch slovech ukázal Kristus jistě na sebe, chtěje zdůrazniti, že On je nekonečně větší a vznešenější než chrám, který byl chloubou židovského národa (srv. níže v. 42).

⁷ Srv. Os 6, 6 a výše 9, 13.

⁹ Srv. Mar 3, 1-6; Luk 6, 6-11.

¹⁸⁻²¹ Srv. Iz 42, 1-4. Svatý Matouš neuvádí onu předpověď o tichosti a mírnosti Mesiášově doslovně, ale věcně správně.

²⁰ Dokud nepřivede k vítězství své učení, které jest učinením spravedlnosti.

²²⁻³⁰ Srv. Mar 3, 22-27; Luk 11, 14. 15. 17-23.

²³ „Syn Davidův“ je slavnostní název Mesiáše, který se jako člověk zrodil z potomků krále Davida.

²⁹ Přírovnáním satana k siláku, světa k domu a přírovnáním lidstva vůbec, a posedlého zlým duchem zvlášť, k nářadí, chce Kristus ukázati, že se při vymítání zlých duchů a přiváděním lidstva z hříšného života k ctinostnému životu jeví jeho síla a moc nad ďáblem, nad nímž je jako Mesiáš naprostým vítězem.

Hříchy proti Duchu svatému. ³¹ „Proto pravím vám: Každý hřích, i rouhání se lidem odpustí, ale rouhání proti Duchu se neodpustí. ³² A kdokoliv řekne slovo proti Synu člověka, bude mu odpuštěno, kdo však je řekne proti Duchu svatému, tomu nebude odpuštěno ani v tomto věku ani v budoucím.“

Ježíš kárá farizeje. ³³ „Buď učíte strom dobrým, (a pak) i jeho ovoce dobrým, anebo učíte strom špatným (a pak) i jeho ovoce špatným; neboť strom se poznává po ovoci. ³⁴ Pokolení zmijí, jak můžete mluvit dobré věci, jsoouce zlí? Neboť čím srdce plné, tím ústa přetékají. ³⁵ Dobrý člověk vynáší z dobré zásoby věci dobré; a zlý člověk vynáší ze špatné zásoby věci špatné. ³⁶ Ale pravím vám: Z každého prázdného slova, které lidé promluví, budou skládati v den soudu účty; ³⁷ neboť ze svých slov budeš ospravedlněn, a ze svých slov budeš také odsouzen.“

Znamení proroka Jonáše. ³⁸ Tu ho oslovili někteří ze zákoníků a farizeů: „Mistře, chceme od tebe viděti znamení.“ ³⁹ On pak jim odpověděl: „Pokolení žle a cizoložné žádá znamení; ale nebude mu dáno znamení, leč znamení proroka Jonáše. ⁴⁰ Jako totiž byl Jonáš v břiše ryby tři dny a tři noci, tak bude Syn člověka v nitru země tři dny a tři noci.“

⁴¹ „Muži ninivští povstanou na soudě proti tomuto pokolení a odsoudí je, neboť učinili pokání na kázání Jonášovo; a hle, tu je více než Jonáš! ⁴² Královna z Jihu povstane na soudě proti tomuto pokolení a odsoudí je, neboť přišla z daleké země, aby uslyšela moudrost Šalomounovu; a hle, tu je více než Šalomoun!“

Opětný pád do hřichu. ⁴³ „Když nečistý duch vyjde z člověka, chodí po suchých místech, hledaje odpočinutí, ale nenalézá. ⁴⁴ I řekne: ‚Vrátím se do svého domu, odkud jsem vyšel.‘ A když přijde, naleznе jej prázdný, vy metený a vyzdobený. ⁴⁵ Tu jde a vezme s sebou sedm jiných duchů, horších než je sám. Ti vejdou a přebývají tam. I stávají se poslední věci toho člověka horšími, než byly první. Tak bude i tomuto špatnému pokolení.“

Matka a příbuzní Páně. ⁴⁶ Když ještě mluvil k zástupům, hle, matka a jeho bratři stáli venku, žádající si s ním mluvit. ⁴⁷ I řekl mu kdosi: „Hle, tvá matka a tvoji bratři stojí venku a žádají si s tebou mluvit.“ ⁴⁸ On pak odpověděl tomu, který mu to řekl, takto: „Kdo je má matka a kdo jsou

^{31–32} Srv. Mar 3, 28-30; Luk 12, 10. Kristus nechce říci, že takové hříchy (odpirati poznané pravdě nebo přičítati zjev, v kterém se jeví zřejmě moc Boží, zlému duchu) nemůže Bůh odpustit! nebo odpustiti nechce, ale že hříšník obyčejně sám o odpuštění takového hříchu nestojí, je stále zatvrzejší a konečně nekajícím umírá. A kdo sám odpuštění hříchů nechce, tomu Bůh proti jeho vůli hříchy neodpustí. Mravouka čítá obyčejně šestero hříchů proti Duchu svatému, které zvláštním způsobem odporují milosti Boží. - Ze slov „nebude odpuštěno ani v tomto věku, ani v budoucím“, plyne, že musí býti ještě místo (kromě na zemi), kde se odpouštějí hříchy (ovšem lehké). Lze vyvozovati z těchto slov, že jest očistec.

³⁴ Nemyslí tu Kristus naprostou nemožnost mluvit nebo činiti něco dobrého, nýbrž míní pouze nemožnost mravní.

^{38–42} Srv. Mar 8, 11-12; Luk 11, 16. 29-32.

^{38–40} Žádali, jak vidno z Luk 11, 16, nějaký zázrak s nebe, totiž nějaký mimořádný zjev na obloze, jímž by Kristus dokázal, že je slíbený Mesiáš. Avšak znaje jejich smýšlení, nevyhověl jim, poněvadž učinil už dosud tolik zázraků, že z nich mohli naprosto přesvědčivě poznati, že On je skutečný, proroky předpověděný Vykupitel světa. Odkázal je na jeden ze svých největších zázraků, na své zmrtvýchvstání, jímž dokázal své božství i ověřil své mesiášské poslání. - V Starém Zákoně byl častěji poměr izraelského národa k Bohu představován obrazem manželství (viz na př. Os 1-3; Iz 1, 21; 50, 1; 62, 4; Jer 2, 2; 3, 1; Ez 16, 7-14; Velepíseň): Hospodin byl chotí izraelského národa, a proto bývala označována vzhledem k tomuto krásnému a výstižnému obrazu nevěra národa k Bohu tímž výrazem jako nevěra manželská, tedy cizoložství. Toto pojmovení bylo židům známo už ze Starého Zákonu. - Výraz „tři dny a tři noci“ je bráti ve smyslu židovského počítání. Židé počítali konec nebo začátek dne za celý den.

⁴² Srv. 3 Král 10, 1-10. - Oč předčí Kristus Šalomouna a Jonáše, a přece židé nechtějí mu uvěřit (srv. výše v. 6).

^{43–45} Srv. Luk 11, 24-26. 46—50 Srv. Mar 3, 31-35; Luk 8, 19-21.

^{46–47} „Bratři Páně“ nebyli skuteční bratři Páně, nýbrž jeho příbuzní (viz výše 1, 25). Již v Starém Zákoně se slovem „bratr“ označoval nejen rodný bratr, nýbrž i jiný příbuzný a známý. Abraham nazval Lota svým bratrem, ač byl jeho strýcem (srv. Gen 13, 8; 14, 14 a j.) Židé pokládali všechny členy svého národa za jednu velikou rodinu, kde všichni byli bratry a sestrami. Jména tak zvaných „bratři Páně“ jsou: Jakub apoštol, Juda apoštol, Josef a Šimon (srv. Mat 13, 55; Mar 6, 3). Otcem Jakuba - a tím i jeho tří bratří - jmenuje Nový Zákon Alfea (Kleofáše; srv. Mat 10, 3; Mar 3, 18; Luk 6, 15); matka jejich Marie se nazývá „sestrou“ (to jest příbuznou) Panny Marie (Jan 15, 40). Srv. Mat 27, 56; Mar 15, 40. 47 s Mat 13, 55; Mar 6, 3; Jan 19, 25. Totéž platí i o „sestrách Páně“; jimi třeba rozumět příbuzné Páně.

^{48–50} Kristus neprojevuje svými slovy neuctu k své matce, nýbrž jen prohlašuje, že v jeho vykupitelském poslání a plnění vůle nebeského Otce nerozhodují příbuzenské svazky, nýbrž pravá víra, poslušnost a láska, které tvoří z věřících jednu velikou duchovní rodinu. Poněvadž však matka Páně plnila dokonale vůli Boží, je zahrnuta i v této duchovní rodině na

moji bratři?“⁴⁹ A ukázal rukou na své učedníky a řekl: „Hle, má matka a moji bratři!⁵⁰ Neboť kdo plní vůli Otce mého, jenž je v nebesích, ten je mi bratrem i sestrou i matkou.“

ODDÍL PÁTÝ: PODOBENSTVÍ KRISTOVA O KRÁLOVSTVÍ BOŽÍM (13, 1-52).

13, Okolnosti Kristova kázání.¹ V ten den vyšel Ježíš z domu a posadil se u jezera.² I sešly se k němu veliké zástupy; proto vstoupil na loďku a usedl. Veškerý zástup stál na břehu.³ I promluvil k nim mnoho věci v podobenstvích:

Podobenství o rozséváči. „Hle, vyšel rozséváč, aby rozséval.⁴ A když rozséval, padla některá (zrna) na okraj cesty; i přiletěli ptáci [nebeští] a sezobali je.⁵ Jiná padla na skalnatá místa, kde neměla mnoho půdy, a vzešla rychle, poněvadž neležela hluboko v zemi.⁶ Když však vyšlo slunce, uvadla, a poněvadž neměla kořene, uschla.⁷ Jiná padla mezi trní; i vzrostlo trní a udusilo je.⁸ Jiná však padla v dobrou zemi; i vydávala plod, některá stonásobný, jiná šedesátinásobný, jiná třicetinásobný.⁹ Kdo má uši [k slyšení], slyš!“

Proč Kristus mluví v podobenstvích.¹⁰ I přistoupili učedníci a řekli mu: „Proč mluvíš k nim v podobenstvích?“¹¹ Odvětil jim: „Vám je dáno znáti tajemství království nebeského, jim však to není dáno.¹² Neboť kdo má, tomu bude dáno a bude oplývati, ale kdo nemá, tomu bude vzato i to, co má.¹³ Proto mluvím k nim v podobenstvích, poněvadž hledí očima, a nevidí, poslouchají ušima, a neslyší ani nerozumějí.¹⁴ I naplňuje se na nich proroctví Izaiášovo, které praví:

„Ušima budete poslouchati, a nepochopíte,
očima budete hleděti, a nevidíte.

¹⁵ Neboť otupělo srdce tohoto lidu,
a těžce poslouchali ušima
a zamhuřovali své oči,
aby snad někdy očima neviděli
a ušima neuslyšeli
a srdcem neporozuměli a neobrátili se
a abych (já) je neuzdravil.“

¹⁶ „Vaše oči jsou však blahoslavené, poněvadž vidí, i vaše uši, poněvadž slyší!¹⁷ Neboť vpravdě pravím vám: Mnozí proroci a spravedliví toužili spatřiti to, co vy vidíte, a nespatrili, a uslyšeti, co vy slyšíte, a neuslyšeli.“

Smysl podobenství o rozséváči.¹⁸ „Vy tedy poslyšte (smysl) podobenství o rozséváči:¹⁹ Jestliže někdo slyší slovo o království (Božím) a nerozumí mu, přichází zloduch a uchvacuje to, co bylo zaseto v jeho srdci; to je ten, jenž byl naset na okraj cesty.²⁰ Kdo však byl zaset na skalnatá

prvním místě.

13, ^{1–32} Srv. Mar 4, 1-34; Luk 8, 4-18. Podobenství proslavil Kristus s lodky na Genesaretském jezeře; proto se to kázání nazývá „kázání jezerní“ (srv. výše 5, 1-7, 29 „kázání horské“).

^{1–2} Srv. Mar 4, 1-20; Luk 8, 4. - „z domu“, asi z domu Petrova v Kafarnau.

^{3–9} Srv. Mar 4, 3-9; Luk 8, 5-8. Smysl tohoto podobenství vyložil Kristus sám (viz níže 18-23).

^{10–17} Srv. Mar 4, 10-12; Luk 8, 9-10; 10, 23-24.

¹¹ „jim však“, t. j. farizeům a ostatním židům, kteří ze zatvřelosti a zaujatosti proti Kristu nechtěli přijmouti jeho učení a neprojevíli ani touhu po jeho poznání, zůstává smysl Kristova učení, podávaný názorně v podobenstvích, utajen; naopak učedníkům, ač prostým, ale naplněným opravdovou touhou po pravdě a po spáse, byly svaté pravdy, podávané Kristem v obrazném rouchu, k chápání srozumitelnější (srv. 11, 25-27).

¹² Smysl jest: Kdo nabízené milosti Boží dobře užívá, dostává milosti větší a větší; kdo jich však zneužívá nebo jimi lehkomyslně pohrdá, ztrácí i tu milost, kterou měl.

¹³ Nevěřící židé viděli na vlastní oči zázraky Kristovy, ale přece v nich neviděli, poněvadž nechtěli, důkazy pro božství a mesiášské poslání Kristovo. Podobně slyšeli z úst Jana Křtitele svědectví o Kristu i svědectví samého Krista, a přece jako by neslyšeli, zůstávali stále hlouš k slovům spásy.

^{14–15} Slova jsou volně uvedena z Iz 6, 9-10 (srv Jan 12, 40).

^{18–23} Srv. Mar 4, 13-20; Luk 8, 11-15. Podle Mar 4, 10 a Luk 8, 9 se tázali apoštolé Krista také po smyslu podobenství o rozséváči. Čtyřery druh půdy, na které padalo símé, ukazuje výstižně čtyřery druh lidského srdce, do kterého padá símé slova Božího. Zároveň ukazuje, co bývá příčinou, že se slyšené slovo Boží neprojevuje u člověka také jeho životem.

místa, je ten, který slyší slovo a hned je přijímá s radostí;²¹ ale nemá v sobě kořene, nýbrž je nestálý, a když nastane soužení nebo pronásledování pro to slovo, ihned se pohoršuje.²² A kdo byl zaset mezi trní, je ten, jenž slyší slovo, ale světská starost a klamně bohatství udušuje slovo, takže se stává neplodným.²³ Kdo však byl zaset v dobrou zemi, je ten, jenž slovo slyší a mu rozumí; i přináší užitek a vydává jeden sto, druhý šedesát, jiný třicet.“

Podobenství o koukolu mezi pšenici.²⁴ Jiné podobenství jim přednesl: „Podobno je království nebeské člověku, který nasel dobrého semene na svém poli.²⁵ A když lidé spali, přišel jeho nepřítel, rozsel koukolu mezi pšenici a odešel.²⁶ Když pak stéblo vyrostlo a vydalo plod, tu se ukázal i koukol.²⁷ I přistoupili hospodářovi služebníci a řekli mu: ‚Pane, copak jsi nenašel dobrého semene na svém poli? Odkud tedy má koukol?‘²⁸ On pak jim pravil: ‚Člověk nepřítel to učinil.‘ I řekli mu služebníci: ‚Chceš, abychom šli jej sesbírat?‘²⁹ Ale on praví: ‚Ne, abyste snad při sbírání koukolu nevytrhali spolu s ním i pšenici.‘³⁰ Nechte, ať oboje spolu roste až do žní; a o žních řeknu žencům: Šeberte nejprve koukol a svažte jej do snopků k spálení; pšenici však svezte do mé stodoly!‘“

Podobenství o hořčičném zru.³¹ Jiné podobenství jim přednesl: „Podobno je království nebeské zru hořčičnému, které vzal člověk a nasel na svém poli.³² Ono je sice nejmenší mezi všemi semeny, ale když vzroste, je větší než (ostatní) rostliny a stává se stromem, takže ptáci nebesští přilétají a hnízdí na jeho ratolestech.“

Podobenství o kvasu.³³ Jiné podobenství jim pověděl: „Podobno je království nebeské kvasu, který vzala žena a zadělala do tří měric mouky, až zkynulo všechno.“

Splnění prorokovy předpovědi.³⁴ Toto všechno mluvil Ježíš k zástupům v podobenstvích a bez podobenství k nim nemluvil,³⁵ aby se naplnilo, co předpověděl prorok slovy:

„Otevru svá ústa v podobenstvích,
budu vypravovati věci skryté od ustavení světa.“

Smysl podobenství o koukolu mezi pšenici.³⁶ Když potom rozpusť zástupy, přišel do domu.

I přistoupili k němu jeho učedníci a řekli: „Vylož nám podobenství o polním koukolu!“³⁷ On jim odpověděl: „Rozsévač dobrého semene je Syn člověka;³⁸ pole je svět; dobré simě, to jsou synové království (Božího); koukol jsou zlí (lidé);³⁹ a nepřítel, jenž jej nasel, je ďábel; žehň pak je konec světa a ženci jsou andělé.⁴⁰ Jako se tedy sbírá koukol a na ohni se pálí, tak bude při skonání světa:⁴¹ Syn člověka pošle své, anděly, i posbírají z jeho království všechna pohoršení a pachatele nepravosti⁴² a uvrhnou je do ohnivé pece; tam bude pláč a skřípění zubů.⁴³ Tehda se budou skvíti spravedliví v království Otce svého jako slunce. Kdo má uši k slyšení, slyš!“

^{24–30} Toto podobenství zaznamenal pouze svatý Matouš. Kristus je také sám níže ve vv. 36–43 vyložil, a to tak, že poukazuje na svou viditelnou církev, která se skládá z lidí dobrých i zlých, kteří budou od sebe na věky odděleni až při posledním soudu. Podobenství ukazuje také bezměrnou Boží shovívavost, která netrestá hned po činu, nýbrž dává hříšníkovi čas k pokání a čeká na jeho obrácení a polepení. K správnému porozumění tomuto podobenství je nutno dodat, že náš obvyklý překlad „koukol“ není správný. Onou bylinou, kterou svatý Matouš označuje slovem „zizania“, není náš koukol, nýbrž jilek marnivý ze skupiny ječmenovitých; ten se zprvu podobá zcela obilí, až později se od něho liší klasy. Tím si lépe vysvětlíme, proč nebylo možno onu bylinu dříve rozeznat od obilí, kdežto koukol lze přece dříve a snadněji rozpoznat. To dokazují také slova Kristova, že se „zizania“ ukázala, až vydala plod (v 26). Z toho je jasný smysl tohoto podobenství, že na světě je někdy těžko rozeznat dobré od zlých. Kristus však uvádí prostředek, jak lze bezpečně tento rozdíl poznat, totiž podle plodů, to jest podle jejich skutků (srv. Mat 7. 20).

²⁶ Na Východě bylo častým zjevem, že někdo z pomsty zasil v noci do zasetého pole „koukol“. I římský zákoník ustanovil trest pro toho, kdo se toho činu dopustil.

^{31–32} Srv. Mar 4, 30–32; Luk 13, 18–19. Kristus tu předpovídá vnější rozvoj své Církve, která vzroste z nepatrných počátků. Hořčičné simě není sice - odborně vzato - nejmenším semenem, ale v Palestině bylo pokládáno tehdy za nejmenší; když vzroste, bývá keřem až tři metry vysokým.

³³ Srv. Luk 13, 21. Je tu předpovězen vnitřní rozvoj Církve a poukázáno na blahodárný vliv Kristova učení na lidská srdce. - „Kvas“ je tu obrazně v dobrém významu. Měřice jest hebrejská míra seah, t. j. 7 až 8 litrů.

³⁴ Nemluvil k nim „bez podobenství“ při této příležitosti; jinak ovšem mluvil i bez obrazů.

³⁵ Slova jsou volně uvedena ze Ž 77, 2. 36—43 Viz výše vv. 24–30.

Podobenství o skrytém pokladu.⁴⁴ „Podobno je království nebeské pokladu skrytému v poli. Když jej člověk nalezne, zakryje jej a z radosti nad ním jde a prodá všechnen svůj majetek a koupí to pole.“

Podobenství o drahocenné perle.⁴⁵ „Také je podobno království nebeské kupci, který hledal dobré perly;⁴⁶ a když našel jednu perlu drahocennou, odešel a prodal všechnen svůj majetek a koupil ji.“

Podobenství o síti vržené do moře.⁴⁷ „Také je podobno království nebeské síti. Když je vržena do moře, shromáždí ryby všech druhů.⁴⁸ Jakmile se naplní, vytáhnou ji na břeh, posadí se a vyberou dobré do nádob, špatné však odhodí pryč.⁴⁹ Tak bude na konci světa: Vyjdou andělé a oddělí zlé od spravedlivých⁵⁰ a uvrhnou je do ohnivé pece; tam bude pláč a skřipění zubů.“

Jak třeba užívatí slova Božího.⁵¹ „Pochopili jste to všechno?“ Práví mu: „Ano.“⁵² I dí jim: „Proto se každý učitel vyučený v království nebeském podobá hospodáři, který vynáší ze své zásoby věci nové i staré.“

ODDÍL ŠESTÝ: DALŠÍ ČINNOST PÁNĚ V GALILEJI (13, 53-17, 27).

Nevěra obyvatel v Nazaretě.⁵³ Když Ježíš dokončil tato podobenství, odebral se odtud.⁵⁴ A když přišel do své otčiny, učil je v jejich synagoze, takže žasli a pravili: „Odkud má tento tu moudrost a moc?⁵⁵ Copak to není syn tesařův? Copak se nejmenuje jeho matka Marie a jeho bratři Jakub a Josef a Šimon a Juda? A což nežijí jeho sestry všechny mezi námi?“⁵⁶ Odkud to tedy všechno má?⁵⁷ I horšili se nad ním. Ježíš však jim řekl: „Všude jinde je prorok v úctě, jen v své otčině a mezi svými krajany nikoliv.“⁵⁸ A pro jejich nevěru neučinil tam mnoho zázraků.

14, Herodovo mínění o Kristu.¹ Za onoho času uslyšel kníže Herodes pověst o Ježíšovi.² I řekl svým služebníkům: „To je Jan Křtitelem; vstal z mrtvých, a proto v něm působí divotvorná moc.“

Smrt Jana Křtitele.³ Herodes totiž jal Jana kvůli Herodiadě, manželce svého bratra; spoutal a vsadil ho do vězení.⁴ Neboť Jan mu říkával: „Není ti dovoleno ji mítí.“⁵ A chtěl ho zabít, ale bál se lidu, poněvadž ho pokládali za proroka.

⁶ O Herodových narozeninách tančila dcera Herodiadina uprostřed (hostů) a zalíbila se Herodovi tak,⁷ že jí pod přísahou slíbil dáti, o cokoliv ho požádá.⁸ Ona pak z návodu své matky pravila: „Dej mi zde na míse hlavu Jana Křtitele!“⁹ I zarmoutil se král; pro přísahu však a kvůli spolutvorníkům rozkázal jí dáti.¹⁰ I poslal stíti Jana v žaláři.¹¹ A jeho hlava byla přinesena na míse a odevzdána dívce; ta ji odnesla matce.

¹² Potom přišli jeho učedníci, vzali jeho tělo a pochovali je. Odešli a pověděli to Ježíšovi.

První zázračné nasycení.¹³ Uslyšev to Ježíš, odebral se odtud na loďce na osamělé místo v

⁴⁴⁻⁴⁶ Obrazně ukazuje Kristus na vznešenost svého mesiášského království a na jeho milosti, proti nimž jsou všechny statky a poklady tohoto světa ničím; za dosažení tohoto království není žádná náhrada příliš veliká.

⁴⁷⁻⁵⁰ Oddělení dobrých od zlých bude až na konci světa. Síť se rozumí církev Kristova, mořem svět, rybami lidé různé povahy a různého života, během život věčný.

⁵³⁻⁵⁸ Srv. Mar 6, 1-6; Luk 4, 16-30.

⁵⁴ „do své otčiny“, to jest do Nazareta, kde prožil Kristus svůj soukromý život před svým veřejným vystoupením.

⁵⁵ O zde zmíněných „bratřích“ a „sestrách Páně“ viz výše 12, 46-47 v poznámce.

^{14, 1-2} Srv. Mar 6, 14-16; Luk 9, 7-9. - Herodes příjmením Antipas byl syn Heroda I., byl knížetem v Galileji a Pereji.

³⁻¹² Srv. Mar 6, 17-29; Luk 3, 19-20. Svatý Matouš vypravuje teprve dodatečně o mučednické smrti Jana Křtitele, poněvadž v předešlém verši mluvil o domněnce Herodově, že Jan Křtitelem vstal z mrtvých, ač se nám dosud nezmínil o smrti Janově. Herodias byla manželkou Filipa, nevlastního bratra Herodova. Herodes za svého pobytu v Římě odvedl mu jeho manželku i s její dcerou Salome. Jan Křtitelem vytykal Herodovi tento hřích veřejně, a proto jej dal Herodes uvěznit (podle Josefa Flaviana) v podzemním žaláři na tvrzi Machaerus na východ od Mrtvého moře. Skalnatá hora se vypíná 1134 m nad jeho hladinou.

¹³ Taková přísaha nevázála. Poněvadž se jí Herodes zavázal k neznámé věci (srv. v. 7), byla to přísaha nedovolená.

¹³⁻²³ Srv. Mar 6, 32-46; Luk 9, 11-17; Jan 6, 1-15.

¹³ „na osamělé místo“ nedaleko města Bethsaida Juliady, ležícího na východním břehu Jordánu při jeho vtoku do Genesa-

ústraní. A když to zástupové uslyšeli, šli za ním pěšky z měst.¹⁴ Jakmile vystoupil, uzřel veliký zástup, i slitoval se nad nimi a uzdravil jejich nemocné.

¹⁵ K večeru přistoupili k němu jeho učedníci a pravili: „Osamělé je toto místo a jest už pozdě! Rozpusť zástupy, ať odejdou do vesnic nakoupit si pokrmů!“¹⁶ Ale Ježíš jim řekl: „Nemusejí odcházet, dejte vy jim jísti!“¹⁷ Odpověděli mu: „Nemáme zde nic více než pět chlebů a dvě ryby.“¹⁸ I řekl jim: „Přineste mi je sem!“¹⁹ A rozkázav zástupům, aby se rozložily na trávě, vzal pět chlebů s dvěma rybami, pohlédl k nebi a požehnal je. Potom chleby rozlámal a dal je učedníkům, učedníci pak zástupům.²⁰ I jedli všichni a nasýtily se. A sebrali zbytky, dvanáct plných košů kousků.²¹ Těch, kteří jedli, bylo na pět tisíc mužů kromě žen a dětí.

²² A hned přiměl Ježíš učedníky, aby vstoupili na loďku a plavili se napřed na druhý břeh, zatím co On rozpouštěl zástupy.²³ A když zástup rozpustil, vystoupil sám na horu se pomodlit. Když pak nastal večer, byl tam samotén.

Ježíš kráčí po hladině Genesaretského jezera.²⁴ Loďka pak se uprostřed jezera zmítala vlnami, neboť dul protivný vítr.²⁵ O čtvrté noční hlídce přišel k nim (Ježíš), kráčeje po jezeře.²⁶ Když ho učedníci spatřili, jak kráčí po jezeře, ulekli se a pravili: „Prízrak je to,“ a strachem vykřikli.²⁷ Ale Ježíš hned k nim promluvil: „Buďte dobré mysli! Já jsem to, nebojte se!“²⁸ Na to mu odpověděl Petr: „Pane, jsi-li to ty, rozkaž mi, ať přijdu k tobě po vodě!“²⁹ A On řekl: „Pojď!“ I vystoupil Petr z loďky a kráčel po vodě směrem k Ježíšovi.³⁰ Vida však silný vítr, bál se, a když počal tonouti, vykřikl: „Pane, zachraň mě!“³¹ A Ježíš hned zvedl ruku, zachytil ho a řekl mu: „Malověrný, proč jsi pochyboval?“³² A jakmile vstoupili na loďku, přestal vítr.³³ Ti, kteří byli na loďce, [přistoupivše] poklonili se mu a pravili: „Skutečně, Syn Boží jsi!“³⁴ A když se přelaplili, přišli do genesaretské krajiny.

Uzdravení nemocných.³⁵ A protože ho poznali muži oné krajiny, poslali do veškerého okolí. I přinesli mu všechny nemocné,³⁶ a ti ho prosili, aby se směli dotknout alespoň lemu jeho roucha; a kteří se ho dotkli, uzdravili se.

15, Ježíš kárá převrácená nařízení zákoníků a farizeů.¹ Tehdy přistoupili k němu z Jerusalema zákoníci a farizeové a řekli:² „Proč tvoji učedníci přestupují podání starších? Vždyť si umývají ruce před jídlem.“³ On pak jim odpověděl: „Proč i vy přestupujete příkázání Boží pro svoje podání?“⁴ Neboť Bůh poručil: ‚Cti otce i matku!‘ a ‚Kdo zlořečí otci nebo matce, ať umře!‘⁵ Vy však pravíte: ‚Řekne-li kdo otci nebo matce: ‚Co ti ode mne patří, je zásvětný dar,‘ ten už⁶

retského jezera (viz výše pozn. k 11, 22).

¹⁵ „k večeru“, to jest podle židovského počítání v době od třetí hodiny odpolední do západu slunce („první večer“; srv. níže v. 23).

²⁰ Židé nosili tehdy s sebou na cestu košíky, upletené ponejvíce z palmových vláken.

²² Pán Ježíš přiměl učedníky odjetí odtud proto, že nechtěl, aby jej lidé v lichém domnění prohlásili pozemským králem. Mohli tím také strhnouti k tomu i apoštoly (srv. Jan 6, 15).

²³ „Když pak nastal večer“, to jest doba po západu slunce až do úplného setmění („druhý večer“; srv. výše v. 15).

^{24–34} Srv. Mar 6, 47–52; Jan 6, 16–21.

²⁴ „uprostřed moře“ znamená „na moři“ bez zřetele, jak daleko byli od břehu.

²⁵ „O čtvrté noční hlídce,“ to jest v době mezi třetí až šestou hodinou ranní. Židé v době Kristově dělili noc na čtyři časové úseky. Ty nazývali „hlídky“: každá z nich byla doba tří hodin: večer (doba od 18 do 21), půlnoc (21–24), kuropění (od půlnoci do tří hodin), ráno (3–6); srv. Mar 13, 35. O rozdělení dne viz níže 20, 3–16 v poznámce.

³⁴ Genesaretská krajina byla úrodná nížina na severozápadním břehu jezera téhož jména (viz výše pozn. k 4, 18).

^{35–36} Srv. Mar 6, 53–56, 15, 1–20 Srv. Mar 7, 1–23.

¹ „Tehdy“, to jest po záracích, o nichž mluvil evangelista v předchozí části. Nebylo to však hned po nich, nýbrž asi po dvou týdnech. Mezitím byly velikonoční svátky, na které nešel Pán Ježíš do Jerusalema, a proto se zákoníci a farizeové odebrali za ním do Galileje.

² U židů byl zvyk umývat si ruce před jídlem. Opominutím tohoto lidského předpisu u učedníků Pán se farizeové a zákoníci pohoršovali, kdežto zákon Boží v důležitých věcech lehkomyšlně přestupovali. Židé totiž postupem doby doplňovali zákon Mojžišův svými dodatky a předpisy, které se uchovávaly v ústním podání a které byly často i v rozporu se zákonem Božím. Svě ústní podání cenili zvláště farizeové mnohdy více než zákon Boží sám (srv. výše 9, 11 v pozn.).

⁵ Srv. Ex 20, 12; 21. 17.

⁶ U židů se udržovala ústním podáním formule: „Co ti ještě ode mne patří, je zásvětný dar.“ Podle učení farizeů a zákoníků mohl syn to, co měl dáti na podporu svých chudých rodičů, obětovat chrámu a prohlásiti to onou formulí za zásvětný dar. Tím byl zproštěn povinnosti podporovati své rodiče. Výraz „ctiti“ třeba tu bráti v širším významu, také „podporovati“

není povinen ctít otce svého nebo matku svou. I zrušili jste přikázání Boží pro své podání.⁷ Pokrytci, dobře o vás prorokova Izaiáš:

⁸ „Tento lid ctí mě ústy,
ale jejich srdce je daleko ode mne.
⁹ Nadarmo však mě ctí,
protože učí lidským naukám a nařízením.“¹⁰

¹⁰ Pak svolal k sobě zástupy a řekl jim: „Slyšte a rozumějte: ¹¹ Neposkvřňuje člověka, co vychází do úst, nýbrž co vychází z úst, to poskvřňuje člověka.“

¹² Tu přistoupili k němu jeho učedníci a řekli mu: „Víš, že se farizeové pohoršili, uslyševše tu řeč?“ ¹³ On odpověděl: „Všeliká sadba, kterou nesázal můj Otec nebeský, bude s kořenem vytržena. ¹⁴ Nechte je! Jsou to slepí vůdcové slepých. Vede-li však slepec slepce, oba padnou do jámy.“

¹⁵ Na to mu řekl Petr: „Vylož nám to podobenství!“ ¹⁶ On pravil: „Také vy jste ještě nechápaví? ¹⁷ Nechápete, že vše, co vychází do úst, jde do břicha a vypouští se do stoky? ¹⁸ Co však vychází z úst, jde ze srdce, a to poskvřňuje člověka. ¹⁹ Vždyť ze srdce vycházejí zlé myšlenky, vraždy, cizoložství, smilstva, krádeže, krivá svědectví, rouhání. ²⁰ To jsou věci, které poskvřňují člověka; jísti však neumytýma rukama, člověka neposkvřňuje.“

Uzdravení kananejské dívky. ²¹ A když Ježíš vyšel odtud, odebral se do území tyrského a sídonského. ²² A hle, tu přišla kananejská žena, která vyšla z toho území, a volala k němu: „Smiluj se nade mnou, Pane, synu Davidův!“ ²³ Mou dceru trápí krutě zlý duch.“ On však jí neodpověděl ani slova. I přistoupili jeho učedníci a prosili ho: „Pošli ji pryč, neboť volá za námi!“ ²⁴ On pak odpověděl: „Nejsem poslán (jinam), leč k zahynulým ovčím izraelského národa.“ ²⁵ Ale ona přišla, klaněla se mu a řekla: „Pane, pomoz mi!“ ²⁶ On pak odpověděl: „Není správné bráti chléb dětem a házetí psíkům.“ ²⁷ A ona řekla: „Ovšem, Pane, ale i psičí jedí z drobtů, které padají se stolu jejich pánů.“ ²⁸ Tu jí Ježíš odpověděl: „Ženo, veliká je tvá víra, staň se tobě, jak žádáš.“ I uzdravila se její dcera v tu hodinu.

Uzdravení nemocných. ²⁹ A když se odtud Ježíš odebral, přišel k jezeru Galilejskému a vystoupiv na horu, posadil se tam. ³⁰ I přišel k němu veliký zástup; měli s sebou němé, slepé, kulhavé, chromé a mnoho jiných a položili mu je k nohám. I uzdravil je, ³¹ takže se zástupy divily vidouce, že němí mluví, chromí chodí a slepí vidí; i velebili Boha Izraelova.

rodíče.

^{8–9} Srv. Iz 29, 13.

¹¹ Pokrm sám neposkvřňuje mravně člověka, i když jej požívá člověk s neumytýma rukama, ale mravně poskvřňují zlé myšly, zlé myšlenky, zlá slova, jež vycházejí ústy z lidského srdce. Tohoto výroku Kristova se často zneužívá proti církevnímu přikázání postu. Ji-li katolíci v předepsané postní dny bezdůvodně masité pokrmy, neposkvřňují člověka ty pokrmy, nýbrž jeho neposlušnost, poněvadž neposlouchá církevní předpisy.

¹² Farizeové se pohoršovali nad slovy Kristovými v domněni, že jimi chce zrusit starozákonní předpisy o levitsky čistých a nečistých pokrmech.

¹³ Sadbou zde rozumí Kristus farizejskou sektu s její mravoukou (srv. výše 9, 11).

^{19–20} Co člověka skutečně před Bohem poskvřňuje, je hřích, který vychází ze srdce, to jest z poznání zlého a ze svobodné vůle člověka.

^{21–28} Srv. Mar 7, 24–30.

²¹ Viz výše 11, 22.

²² „Kananejská žena“, to jest Feničanka, která při styku se židy slyšela o zázracích Ježíšových, a ač pohanka, přece uvěřila v Krista jako v Mesiáše a nazvala jej synem čili potomkem Davidovým, jak slyšela mezi židy nazývati budoucího Mesiáše.

^{23–24} Kristus poukazuje, že podle vůle Boží má působiti za svého pozemského života předně v izraelském národě, který jako někdejší vyvolený národ byl především povolán k věčné spáse. Ježíš se choval k ženě zprvu chladně a zdánlivě tvrdě, ale chtěl jí dáti příležitost, aby projevila svou víru, důvěru a pokoru.

²⁶ Židé nazývali sebe „syny Božími“ (srv. Mat 12, 38–40 v pozn.), kdežto pohany pro jejich modlářství a pokleslý mravní život nazývali „psy“ (srv. výše 7, 6; Fil 3, 2; Zjev 22, 15). Ježíš však užívá zdrobněliny „psík“.

^{27–28} Pohanka uznala pokorně onu přednost izraelského národa, ale v své víře skromně poukazuje, že její prosba je bez újmy oně přednosti a je jen nepatrným drobtom toho, co učinil už Ježíš Kristus židovskému národu.

Druhé zázračné nasycení lidu.³² Ježíš si pak svolal své učedníky a řekl jim: „Lito je mi zástupu, neboť již tři dny se zdržují se mnou a nemají co jísti; a nerad bych je rozpustil hladné, aby na cestě nezemdleli.“³³ I řekl mu učedníci: „Kde tedy nabereme v pustém kraji tolik chlebě, aby-chom nasýtili tak veliký zástup?“³⁴ A Ježíš řekl jim: „Kolik chlebě máte?“ Oni řekli: „Sedm a několik rybiček.“³⁵ I rozkázal zástupu, aby se rozložil po zemi.³⁶ A vzal sedm chlebě i ryby a učiniv díky, rozlámal je, dal svým učedníkům a učedníci pak je dali lidu.³⁷ I jedli všichni a nasýtili se. A zbylých kousků nasbírali sedm plných košíků.³⁸ Bylo pak těch, kteří jedli, čtyři tisíce mužů kromě žen a dětí.³⁹ A rozpustiv zástup, vstoupil na lodku a připlul do území magedanského.

16, Znamení s nebe.¹ Tu přistoupili k němu farizeové a sadduceové, aby ho pokoušeli. I žádal ho, aby jim ukázal znamení s nebe.² On jim odpověděl: „Když nastane večer, říkáte: ‚Bude pěkně, neboť se nebe červená;‘³ a ráno: ‚Dnes bude nepohoda, neboť se nebe červená pochmurně.‘⁴ Vzhled nebe umíte tedy posouditi, znamení časů však poznati nedovedete? Pokolení zlé a cizoložné žádá znamení, ale nebude mu dáno znamení, leč znamení [proroka] Jonáše.“ A nechav je, odešel.

Kvas farizeů a sadduceů.⁵ A když se plavili jeho učedníci na druhý břeh, zapomněli s sebou vzít chleby.⁶ I řekl jim Ježíš: „Hleďte, ať se varujete kvasu farizejského a sadducejského!“⁷ I uvažovali mezi sebou a řekli: „To proto, že jsme nevzali chleby.“⁸ Protože to Ježíš věděl, řekl: „Proč uvažujete mezi sebou, malověrní, že nemáte chlebě?“⁹ Ještě nechápete ani se nepamatu-jete na pět chlebě pro pět tisíc lidí, a kolik košů jste nasbírali?¹⁰ Ani na sedm chlebě pro čtyři tisíce lidí, u a kolik košíků jste nasbírali?¹¹ Proč tedy nechápete, že jsem k vám nemluvil o chlebě: Varujte se kvasu farizejského a sadducejského?“¹² Tu porozuměli, že neřekl, aby se varovali kvasu chlebového, nýbrž učení farizejského a sadducejského.“

Petrovo vyznání u Caesareje Filipovy.¹³ Když Ježíš přišel do okolí Caesareje Filipovy, otázal se svých učedníků: „Za koho pokládají lidé Syna člověka?“¹⁴ I řekl [mu]: „Jedni za Jana Křtitele, jiní za Eliáše, jiní za Jeremiáše nebo za jednoho z proroků.“¹⁵ Dí jim [Ježíš]: „Vy pak za

^{32–39} Srv. Mar 8, 1-10. Mínení racionalistů, že toto vypravování o druhém zázračném nasycení velkého počtu lidí je pouze smyslenkou dvou evangelistů, naprosto postrádá pevného podkladu. Nemáme ani té nejmenší příčiny pochybovat o věrohodnosti evangelistů; neboť tu ličí zcela odlišnou událost od onoho prvního zázračného nasycení (srv. rozdíl v počtu chlebě, ryb, nasyceného zástupu, zbytku drobtů; viz výše 14, 13-23). Že tu skutečně jde o dvě odlišné dějinné události, dokazuje sám Kristus, když připomíná apoštolům ony dva děje (srv. Mat 16, 9-10; Mar 8, 19-20).

³⁹ Území magedanské (Magedan) jmenuje sv. Marek „Dalmanuta“. Mnozí se domnívají, že Magedan (nebo Magadan) je jenom záměna slova Magdala, města na západním břehu Genesaretského jezera a Dalmanuta je název místa poblíže Magedanu v téže krajině.

^{16, 1–4} Srv. Mar 8, 11-13; Luk 12, 54-56.

¹ Viz výše 12, 38.

⁴ „znamení časů“, to jest naplnění starozákonních proroctví o Mesiáši, kázání Jana Křtitele, zázraky a celé dosavadní veřejné působení Kristovo. Z toho všeho mohli už snadně a neomylně poznati, že Ježíš jest oním zaslíbeným Mesiášem (viz 12, 39). - „Pokolení zlé a cizoložné“ jsou farizeové a sadduceové, kteří lehkomylně a zpučně přestupují zákon Boží a porušují tím smlouvu s Bohem, mnohem světější a závažnější, než je smlouva manželské věrnosti (srv. k tomu výše 12, 38 až 40 v poznámce).

^{5–12} Srv. Mar 8, 14-21; Luk 12, 1.

⁶ Vulgáta nemá „Ježíš“.

^{6–7} „Kvas“ u židů znamená často obrazně náказu, zkázu. Kristus tu označuje obrazně nesprávné zásady farizeů a sadduceů, které skutečně působily mezi lidem jako náказu (srv. výše 9, 11). Apoštolé však chápali slovo „kvas“ ve vlastním významu o skutečném chlebě, který zapomněli vzít s sebou, nebo si vykládali slova Kristova v ten smysl, aby nebrali chléb od farizeů a sadduceů.

^{13–20} Srv. Mar 8, 27-30; Luk 9, 18-21.

¹³ Caesarea Filipova ležela přes 40 km na sever od Bethsaidy v půvabné a úrodné krajině na úpatí Hermonu u pramenů Jordánu. Původně byla jen malou vesnicí a slula Paneas. Kníže Filip, syn krále Heroda Ukrutného, si zvolil toto místo za své sídlo, zvelebil je nádhernými stavbami a k počtu císaře Augusta přejmenoval je na Caesarea. Na rozdíl od Caesareje Přímořské (Skut 8, 40) se jí říkalo Caesarea Filipova. - Kristus (řecky), t. j. Mesiáš (hebrejsky), t. j. Pomazaný (olejem). O Vykupiteli předpověděli proroci, že bude jako král věčně panovat. K tomu jej Bůh Otec od věčnosti ustanovil neboli posvětil. Posvěcenému králi se říkalo v St. Zákoně „Pomazaný“. Proto říkali tehda věřící, že čekají „Pomazaného“ (t. j. Krista Mesiáše).

koho mě pokládáte?“¹⁶ Simon Petr odpověděl: „Ty jsi Mesiáš, Syn Boha živého.“¹⁷ A Ježíš mu na to odpověděl: „Blažoslavený jsi, Šimone, synu Janův, neboť tělo a krev ti to nezjevily, nýbrž Otec můj, jenž je v nebesích.¹⁸ I já pravím tobě: Ty jsi Petr (to jest skála), a na té skále založím svou Církev, a pekelné brány ji nepřemohou.¹⁹ A tobě dám klíče od království nebeského: Cokoliv svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi; a cokoliv rozvážeš na zemi, bude rozvázáno i na nebi.“²⁰ Tehdy přikázal svým učedníkům, aby nikomu neřikali, že on je [Ježíš] Mesiáš.

Ježíš předpovídá po prvé své umučení a zmrtvýchvstání.²¹ Od té chvíle počal Ježíš svým učedníkům naznačovat, že musí jít do Jerusalema a mnoho vytrpět od starších a zákoníků i velekněží a být zabit a třetího dne vstát z mrtvých.²² I vzal ho Petr stranou a počal mu domlouvat: „Bůh uchovej, Pane, to se ti nestane!“²³ Ale Ježíš se obrátil a řekl Petrovi: „Jdi mi s očí, satane! Pohoršením jsi mi, neboť nemáš na zřeteli věci Boží, nýbrž věci lidské.“

Je potřeba se přemáhat.²⁴ Potom řekl Ježíš svým učedníkům: „Chce-li kdo za mnou přijít, zapří sám sebe a vezmi svůj kříž a následuj mne!²⁵ Neboť kdo by chtěl svůj život zachránit, ztratí jej; kdo by však svůj život pro mne ztratil, nalezne jej.²⁶ Neboť co prospěje člověku, i kdyby celý svět získal, ale ztratil život (věčný)? Anebo jakou výměnu dá člověk za svůj život (věčný)?²⁷ Syn člověka zajisté přijde v slávě svého Otce se svými anděly a tehdy odplatí každému podle jeho skutků.²⁸ Vpravdě pravím vám: Jsou tu někteří mezi přítomnými, kteří neokusí smrti, dokud neužijí Syna člověka přicházejícího do jeho království.“

17, Proměnění Páně na hoře.¹ Po šesti dnech vzal Ježíš Petra, Jakuba a jeho bratra Jana s se-

¹⁷ Petr to nevěděl ze svého přirozeného poznání, nýbrž z vlnutí Božího.

¹⁸ O jméně Petrově viz Jan 1, 42.

^{18–19} Těmito slovy přislíbil Ježíš Kristus Petrovi a jeho řádným nástupcům (římským papežům) v své Církvi nejvyšší duchovní moc a důstojnost - prvenství (primát). - „Skála“ jest obrazem tvrdosti, pevnosti, odolnosti; takovou bude i Církev Kristova, zbudovaná na Petrovi, neboť Petr znamená skálu. - „Brány pekelné“ jsou pekelné síly (zli duchové) se svými lidskými pomocníky; budou se snažit zničit a rozbiti skálu Petrovu, ale nepodaří se jim to - „Klíče“ jsou náznamem nejvyšší moci Petrovy. - „Svázati“ a „rozvázati“ znamená naříditi a zrušiti. - Tato slova přislíbení primátu má pouze svatý Matouš, ale jsou to slova beze vši pochybnosti autentická. Jsou obsažena ve všech rukopisech a v překladech. Od druhého století se velmi často uvádějí. Za života apoštolů se jistě nikdo neodvážil do evangelí něco přidati nebo v nich změnit; a po jejich smrti kolovaly záhy již nesčetné opisy, takže takový dodatek byl by býval naprosto nemožný. Svatý Marek a Lukáš píší zase o zvláštním postavení apoštola Petra mezi ostatními a sv. Lukáš píše o přislíbení neomylnosti (srv. Luk 22, 31-32). Svatý Marek napsal své evangelium podle kázání apoštola Petra, který se ze skromosti v svých kázáních o této své přednosti výslovně nezmínil, a proto ani sv. Marek nám to neoznámil.

²⁰ Apoštolé měli ještě mlčeti o Kristu jako Mesiáši (viz výše v. 13), poněvadž představy o Mesiáši byly tehdy v myslí židovského národa, který byl pod nadvládou římskou, hodně zbarveny politicky a Židé čekali Mesiáše jako svého politického osvoboditele z nenáviděného jha římského. A Kristus přece přišel jako osvoboditel duchovní; a kdyby jej byli nyní Židé uznali za Mesiáše podle svých vysněných tužeb, jak by se pak byli pohoršili, až by jej byli spatřili na kříži, kde svou smrti splnil Kristus svůj mesiášský úkol a smířil dokonale lidstvo s Bohem Otcem. Tím by pak nebyli ani jej, ani jeho apoštoly přijali (srv. níže 21-22).

^{21–23} Srv. Mar 8, 31-33; Luk 9, 22. Po druhé předpovídá své umučení Mat 17, 22-23; po třetí Mat 20, 17-19. - Apoštolé jako děti své doby a tehdejších názorů měli také dosti skreslené představy o Mesiáši (srv. výše v. 20). Proto je Kristus připravuje poněmhu na své utrpení, ale také předpovídá své vítězství. Petr však nemohl pochopit, proč Kristus musí trpět, a v své horlivosti domlouvá Kristu, aby si nepřipouštěl takové myšlenky.

²¹ „starší“, to jest členové velerady (viz níže 26, 57-66 v pozn.).

²² V řeckém znění: „Toho tě chraň Bůh!“

²³ „Satane!“ to jest podle vlastního významu slova „odpůrce“; neboť Petr odporoval úmyslům Božím, třeba tak učinil z nevědomosti.

^{24–28} Srv. Mar 8, 34-39; Luk 9, 23-27.

²⁵ Viz výše 10, 33-39. - Sv. Matouš užívá tu slovní hříčky: bere slovo „život“ (řecky psyché, t. j. duše, život) v předvětech o životě časném, v závětech („ztratí jej“, „nalezne jej“) o životě věčném.

²⁷ Rozumi se tu příchod Kristův k poslednímu soudu.

²⁸ To jest někteří se dožijí doby, kdy Kristus vykoná svůj spravedlivý soud nad Jerusalemem (t. j. r. 70 po Kr.), jehož pád a zkáza bude předobrazem konce světa a posledního soudu (srv. 24, 1-35).

17, ^{1–9} Srv. Mar 9, 1-9; Luk 9, 28-36. Pán Ježíš se zjevil v té slávě, v které se ukáže lidstvu jako soudce při posledním soudu. Chtěl tím prohlásiti závaznost Nového Zákona, proto se zjevil Mojžíš a Eliáš jako zástupci Starého Zákona a před nimi prohlásil slavnostně Bůh Otec o svém Synu: „Toho poslouchejte!“ Tedy už ne Mojžíše a Eliáše, t. j. Starý Zákon, nýbrž Ježíše Krista, který přinesl evangelium spásy. Kromě toho chtěl Kristus utvrditi své apoštoly ve víře v své božství a připraviti je na chvíle svého hlubokého ponížení v Getsemanské zahradě. Událost se stala za šest dní po přislíbení primátu (16, 18-19). To noční vidění utkvělo tak v myslí očitých svědků, že se o něm zmínil sv. Petr v 2 Petr 1, 16-18, ač list psal

bou a vedl je na vysokou horu v ústraní² a proměnil se před nimi. I zaskvěla se jeho tvář jako slunce a jeho roucho zbělelo jako sníh.³ A hle, zjevili se jim Mojžíš a Eliáš a rozmlouvali s ním.⁴ Petr pak řekl Ježíšovi: „Pane, dobře je nám zde! Chcés-li, udělejme tu tři stánky, tobě jeden, Mojžíšovi jeden a Eliášovi jeden!“⁵ Když ještě mluvil, hle, zastínil je světlý oblak a z oblaku zazněl hlas: „Tento je můj Syn milý, v němž se mi zalíbilo, toho poslouchejte!“⁶ Když to učedníci uslyšeli, padli na tvář a velmi se báli.⁷ I přistoupil k nim Ježíš, dotkl se jich a pravil: „Vstaňte, nebojte se!“⁸ Když pozdvihli své oči, neviděli nikoho, leč samotného Ježíše.

⁹ A když sestupovali s hory, přikázal jim Ježíš: „Nevypravujte nikomu o tom vidění, dokud Syn člověka nevstane z mrtvých!“

¹⁰ I otázali se ho učedníci: „Proč tedy říkají zákoníci, že napřed má přijít Eliáš?“¹¹ On pak [jim] odpověděl: „Eliáš sice přijde a napravi všechno;¹² ale pravím vám: Eliáš již přišel, ale nepoznali ho, nýbrž učinili mu, co se jim zlíbilo. Tak i Syn člověka bude od nich trpět.“¹³ Tu porozuměli učedníci, že jim to pravil o Janu Křtiteli.

Uzdravení náměšičníka.¹⁴ A když přišel k zástupu, přistoupil k němu jeden člověk, padl před ním na kolena a pravil: „Pane, smiluj se nad mým synem, neboť je náměšičný a zle se trápí, často padá totiž do ohně a často do vody.“¹⁵ I přived jsem ho k tvým učedníkům, ale nemohli ho uzdravit.“¹⁶ Ježíš však odpověděl takto: „Ó pokolení nevěřící a zvrhlé, jak dlouho mám býti s vámi? Jak dlouho mám vás trpět? Přiveďte ho sem ke mně!“¹⁷ I přikázal Ježíš zlému duchu a ten z něho vyšel; a od té chvíle byl chlapec zdrav.

¹⁸ Tu přistoupili učedníci k Ježíšovi v soukromí a řekli: „Proč my jsme ho nemohli vymítnouti?“¹⁹ Dí jim [Ježíš]: „Pro malou svou víru. Vpravdě zajisté pravím vám: Budete-li mít víru jako zrno hořčičné a řeknete této hoře: „Přeji odtud tamto,“ a přejde; a nic vám nebude nemožno.“²⁰ Takový druh se však nedá vymítnouti, leč modlitbou a postem.“

Ježíš předpovídá po druhé své umučení a zmrtvýchvstání.²¹ Když pak dleli v Galileji, řekl jim Ježíš: „Syn člověka bude vydán v ruce lidí;²² a zabijí ho, ale třetího dne vstane z mrtvých.“ I zarmoutili se velice.

Chrámová daň.²³ A když přišli do Kafarna, přistoupili k Petrovi výběřci chrámové daně a řekli [mu]: „Váš mistr neplatí chrámovou daň?“²⁴ Odpovídá: „Platí.“

A když přišel domů, předešel ho Ježíš otázkou: „Co míníš ty, Šimone? Od koho vybírají pozemští králové clo nebo daň? Od svých synů či od poddaných?“²⁵ A on řekl: „Od poddaných.“ I řekl mu Ježíš: „Synové tedy jsou svobodni.“²⁶ Abychom je však nepohoršili, jdi k moři a vhod

teprve nedlouho před smrtí.

¹ Evangelisté neudávají jméno té hory, ale nejstarší podání umísťuje ono proměnění Páně na horu Tábor, 10 km na východ od Nazareta. Vypíná se do výše 562 metrů nad hladinou Středomořního moře. V osadě pod horou nechal Pán Ježíš devět apoštolů. S třemi vystoupil k večeru na horu a zůstal tam s nimi až do druhého dne.

² Řecké znění má: „... a jeho šat zářil jako světlo.“⁴

⁴ „udělejme...“, podle řeckého znění „udělám...“.

¹⁰–¹³ Srv. Mar 9, 10-12.

¹⁰ Malachiáš (4, 5-6) předpověděl, že před posledním soudem vystoupí Eliáš a bude připravovat lidstvo na tento „veliký den Páně“. Ale zákoníci nerozlišovali mezi prvním příchodem Mesiáše na svět a druhým při posledním soudu a vykládali slova Malachiášova v ten smysl, že už před založením mesiášského království vystoupí Eliáš a bude delší dobu na toto království připravovat.

¹¹–¹³ Kristus sice potvrzuje, že Eliáš sám přijde, ale až před jeho druhým příchodem. V jistém smyslu už přišel; ne sice sám, ale v osobě Jana Křtitele, který jako předobraz Eliáše působil v jeho duchu a moci a připravoval na první příchod Mesiášův (srv. výše 11, 14).

¹⁴–²⁰ Srv. Mar 9, 13-28; Luk 9, 37-45a. Podle řeckého znění: 14-21.

¹⁴ Byl trápen padoucníci, jejíž záchvaty se objevovaly zvláště při měsíčních fázích. Tento stav byl, jak vidno z Mar 9, 16-24, způsoben vlivem zlého ducha. - Podle řeckého znění: „A když přišli...“

¹⁸–¹⁹ Kristus připisuje víře takovou působnost, že stačí i její nejmenší část (jako zrno hořčičné, které bylo v Palestině pokládáno za nejmenší; srv. 13, 31-32), aby takový věřící dostal od Boha i největší milosti.

²¹–²² Srv. Mar 9, 29-31; Luk 9, 43b-45. První předpověď viz výše 16, 11; třetí níže 20, 17-19.

²³ Chrámovou daň na potřeby chrámové byl povinen platit každý Izraelita od svého dvacátého roku. Činila půl siklu, t. j. dvě drachmy (asi 1,50 koruny předválečné), proto v řeckém znění i ve Vulgátě stojí „dvoudrachma“.

²⁶ Oním penízem byl stříbrný peníz (římský statér); platil čtyři drachmy (asi 3 koruny předválečné) a stačil na chrámovou daň pro dvě osoby.

udici, a tu rybu, která se chytí první, vezmi, otevři jí ústa a nalezněš tam peníz. Ten vezmi a dej jim za mne i za sebe!“

ODDÍL SEDMÝ: JEŽÍŠ POUČUJE SVÉ UČEDNÍKY (18, 1-35).

18, O pokore. ¹ V tu dobu přistoupili učedníci k Ježíšovi a řekli: „Kdo je největší v království nebeském?“ ² A Ježíš, zavolav si dítě, postavil je doprostřed nich a řekl: ³ „Vpravdě pravím vám: Neobrátíte-li se a nebudete-li jako děti, nevejdete do království nebeského. ⁴ Každý, kdo se tedy poníží jako toto dítě, ten bude největší v království nebeském. ⁵ A kdo přijme jedno takové dítě ve jménu mém, mne přijímá.“

O pohoršení. ⁶ „Kdo by však pohoršil jednoho z těchto maličkých, kteří ve mne věří, tomu bylo by lépe, aby byl mlýnský kámen zavěšen na jeho hrdlo a aby byl pohroužen do hlubiny mořské.“

⁷ „Běda světu pro pohoršení! Je nutno, aby přícházela pohoršení, ale běda tomu člověku, skrze něhož pohoršení přichází! ⁸ Pohoršuje-li tě tvá ruka nebo tvá noha, utni ji a odhoď od sebe; lépe je ti vejít do života bez ruky nebo bez nohy, než s oběma rukama nebo s oběma nohama být uvržen do věčného ohně. ⁹ A pohoršuje-li tě tvé oko, vyloupni je a odhoď od sebe; lépe je ti s jedním okem vejít do života, než s oběma očima být uvržen do pekelného ohně.“

¹⁰ „Hledte, ať žádným z těchto maličkých nepohrdáte! Neboť pravím vám: Jejich anděl v nebi stále patří na tvář mého Otce, jenž je v nebesích.“

Podobenství o ztracené ovci. ¹¹ „Syn člověka přišel totiž, aby spasil, co zahynulo. ¹² Co myslíte vy? Měl-li by někdo sto ovcí a jedna z nich by se zaběhla, zda nenechá devětadevadesát na horách a nejde hledat tu, která se zaběhla? ¹³ A podaří-li se mu ji nalézt, vpravdě pravím vám, že se nad ní raduje více než nad devětadevadesáti, které se nezaběhly. ¹⁴ Tak také není vůle vašeho Otce, jenž je v nebesích, aby zahynul jediný z těchto maličkých.“

O bratrském napomenutí. ¹⁵ „Jestliže by se proti tobě provinil tvůj bratr, jdi a pokárej ho mezi čtyřma očima! Poslechne-li tě, získal jsi svého bratra; ¹⁶ neposlechne-li tě, přiber si ještě jednoho nebo dva, aby ústy dvou nebo tří svědků byla každá věc zjištěna. ¹⁷ Neposlechne-li jich, pověz to Církvi! Neuposlechne-li však ani Církve, budiž tobě jako pohan a celník!“

Duchovní moc apoštolů. ¹⁸ „Vpravdě pravím vám: Cokoli svázete na zemi, bude svázáno i na nebi; a cokoli rozvázete na zemi, bude rozvázáno i na nebi.“

O společné modlitbě. ¹⁹ „Opět pravím vám: Dohodnou-li se dva z vás na zemi o jakékoliv věci a poprosí o ni, dostane se jim toho od mého Otce, jenž je v nebesích. ²⁰ Neboť kde jsou dva nebo tři shromážděni ve jménu mém, tam jsem já mezi nimi.“

O smířlivosti. ²¹ Tehdy přistoupil k němu Petr a řekl: „Pane, kolikrát mám odpustit svému bratru, když se proviní proti mně? Nejvíc sedmkrát?“ ²² Dí jemu Ježíš: „Nepřavím tobě ‚nejvíc sedmkrát‘, nýbrž sedmasedmdesátkrát.“

^{18, 1–35} Srv. Mar 9, 32-49; Luk 9, 46-50; 15, 4-7.

^{1–3} Srv. Mar 9, 32-36; Luk 9, 46-48.

^{6–10} Srv. Mar 9, 41-47; Luk 17, 1-2.

⁶ Mlýnský kámen byl vrchní kámen, který byl otáčen oslem (odtud také zván žernov osličí).

⁷ Pohoršení musí přijít ne sice s naprostou nutností, nýbrž jen pro zlobu a špatnost lidí. Bůh nechce pohoršení, ale v své moudrosti je dopouští, jako dopouští hřích, ježto nechce brát člověku svobodnou vůli a poněvadž i zlé dovede obrátit i do dobré. V pokušení má člověk ukázat svou věrnost a lásku k Bohu.

^{11–14} Srv. Luk 15, 3-7.

¹⁶ Viz Dt 19, 15.

^{17–18} Jako pohaní a celníci stáli mimo židovskou obec, tak se i zatvrzelí hříšníci vylučují z Církve. Církev má právo takové zatvrzelé hříšníky vyobcovat i k tomu dává Kristus všem apoštolům nyní zákonodárnou a výkonnou moc neposlušné a zatvrzelé členy z Církve vyobcovat. Tato moc patří i všem jejich řádným nástupcům. Proto mají moc nejen odpouštět hříchy, nýbrž i pravomoc Církve přijímat nebo z ní vyobcovat.

^{21–22} Židovští zákoníci učili, že třeba odpouštět do třetice. Petr však udává počet větší než dvojnásobný, znaje mírnost Kristovu. Ale Ježíš udává počet ještě mnohem větší, aby naznačil, že máme litujícím vždy ochotně odpouštět.

Podobenství o nemilosrdném služebníkovi.²³ „Proto je podobno království nebeské králi, který chtěl klásti účty ze svými služebníky.²⁴ A když počal účtovat, předvedli mu jednoho, který mu byl dlužen deset tisíc hřiven.²⁵ Poněvadž však neměl čím zaplatit, rozkázal ho jeho pán prodati, i jeho manželku i děti a všechno jeho majetek a (tak za to) zaplatiti (dluh).²⁶ Padl tedy ten služebník před ním a prosil: ‚Poshověj mi, a všechno ti zaplatím!‘²⁷ I slitoval se pán nad oním služebníkem, propustil ho a dluh mu odpustil.“

²⁸ „Ale když vyšel ten služebník, potkal se s jedním ze svých spoluslužebníků, který mu dlužil sto denárů. I popadl ho a rdoasil řka: ‚Zaplat svůj dluh!‘²⁹ Padl tedy jeho spoluslužebník před ním a prosil ho: ‚Poshověj mi, a všechno ti zaplatím!‘³⁰ Ale on nechtěl, nýbrž odešel a dal jej do žaláře, dokud by mu nezaplatil dluh.“

³¹ „Když spatřili jeho spoluslužebníci, co se přihodilo, zarmoutili se velmi a přišli povědět svému pánu všechno, co se stalo.³² Tu si ho zavolal jeho pán a řekl mu: ‚Služebníče nešlechetný, všechno dluh jsem ti odpustil, poněvadž jsi mě prosil,³³ neměl ses tedy také ty slitovati nad svým spoluslužebníkem, jak i já jsem se slitoval nad tebou?‘³⁴ I rozhněval se jeho pán a dal jej mučitelům, dokud by nezaplatil všechno dluh.“

³⁵ „Tak i můj Otec nebeský učiní vám, jestliže neodpustíte ze srdce každý svému bratru.“

Část třetí: Působení Páně v Judsku (19, 1-25, 46).

ODDÍL PRVNÍ: CESTOU DO JERUSALEMA (19, 1-20, 34).

19, Odchod do Judska.¹ Když Ježíš dokončil tyto řeči, odebral se z Galileje a přišel Zajordánim do judského území.² I šly za ním veliké zástupy; a uzdravil je tam.

Nerozlučitelnost manželství.³ Tu přistoupili k němu farizeové, a chtějíce ho pokoušeti, pravi: „Je dovoleno člověku propustiti svou manželku z kterékoliv příčiny?“⁴ On jim odpověděl: „Což jste nečetli, že Stvořitel na počátku stvořil lidi jako muže a ženu a řekl: ⁵ ‚Proto opustí člověk otce svého a matku svou a přilne k své manželce a ti dva budou jedním tělem?‘⁶ Nejsou tedy již dva, nýbrž jedno tělo. Proto, co Bůh spojil, člověk nerozlučuj!“⁷ Řekli mu: „Proč tedy přikázal Mojžíš dáti (ženě) propustný lístek a propustit (ji)?“⁸ Dí jim: „Pro tvrdost vašeho srdce dovolil vám Mojžíš propouštět vaše manželky; ale z počátku tak nebylo.⁹ Pravím však vám: Kdokoli propustí svou manželku – vyjma pro cizoložství – a vezme si jinou, cizoloží; a kdo si vezme propuštěnou, cizoloží.“

O panictví.¹⁰ Práví mu jeho učedníci: „Je-li takový stav věcí mezi mužem a ženou, není dobře se oženiti.“¹¹ On jim řekl: „Ne všichni rozumějí tomu slovu, nýbrž jen ti, jimž je to dáno.“

¹² „Jsou totiž panicevé, kteří se tak zrodili z lůna matčina; a jsou panicevé, které z manžel-

^{23–35} Se zřetelem k otázce Petrově ve v. 21 ukazuje Kristus, jak nepatrná jest urážka, kterou nám činí náš bližní, proti té, které se dopouštíme my proti svému Bohu; a tak je tedy slušno, abychom si vzájemně odpouštěli, chceme-li, aby nám Bůh odpustil naše viny (srv. prosbu modlitby Páně: A odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim vinníkům!).

²⁴ Deset tisíc hřiven jest asi čtyřicet milionů korun předválečných.

²⁸ Sto denárů jest 75–80 korun předválečných.

³⁵ Z těchto slov nelze vyvozovati, že by hřích jednou u Boha odpuštěný znovu oživil novým hřichem, nýbrž že se člověk svou tvrdostí vůči bližnímu dopouští nevděčnosti k svému laskavému Bohu a uvaluje na sebe novou vlnu, která se vyrovná té, jež mu již byla odpuštěna.

^{19, 1–4} Srv. Mar 10, 1.

^{3–9} V Starém Zákoně dovolil Bůh za některých okolností manželství rozloučiti (srv. výše 5, 31–32). Za časů Kristových byly u židů hlavní dvě školy, které se lišily v učení o důvodu k rozvodu. Škola Hillelova dovolovala rozluku i z nepatrných příčin (na příklad když žena spálila muži jídlo); škola Šammajova dovolovala rozluku jen tehdy, když se žena dopustila nečestného skutku. Se zřetelem k různosti mínění obou škol předložili, farizeové Kristu onu otázku.

⁵ Viz Gen 2, 24.

⁹ Srv. výše 5, 32; Luk 16, 18. Podle zřízení Božího (srv. výše v. 6) je manželství nerozlučitelné. Na této podstatné jeho vlastnosti nic nemění ani výjimečný případ cizoložství ženy, poněvadž tu ženu odděluje od muže její vlastní nevěra.

^{10–11} Slovy: „není dobře se oženiti“ pronesli apoštolé, ovšem nevědomky, pravdu, že dobrovolné panictví je vznešenější než manželství. Pán Ježíš jim sice zdůraznil, že pro ustavičné panictví nejsou všichni povoláni, že je tu kromě vlastní dobré vůle ještě třeba milosti Boží.

¹² Vypočítává tři druhy lidí, kteří žijí v bezženství, a zdůrazňuje, že právě bezženství je dokonalé dobrovolné panictví z lás-

ského života vyloučili lidé; a jsou panicové, kteří se sami zřekli manželství pro království nebeské. Kdo může chápati, chápej!“

Ježíš – přítel dítek.¹³ Tehdy mu přiváděli dítky, aby na ně vložil ruce a pomodlil se. Učedníci však jim domlouvali,¹⁴ ale Ježíš jim řekl: „Nechte dítky a nebraňte jim přijíti ke mně, neboť takovým patří království nebeské!“¹⁵ A vložil na ně ruce; pak odtud odešel.

Bohatý jinoch.¹⁶ A hle, kdosi k němu přistoupil a řekl: „Mistře [dobrý], co dobrého mám činiti, abych dostal život věčný?“¹⁷ On mu odvětil: „Co se mne ptáš po dobrém? Jediný je dobrý, [Bůh]. Chceš-li však vejíti do života, zachovávej příkázání!“¹⁸ Dí jemu: „Která?“ A Ježíš řekl: „Nezabiješ, nezcižolíš, nepokradeš, nepromluvíš křivě svědectví,¹⁹ cti otce svého i matku svou a miluj bližního svého jako sebe samého!“²⁰ Dí jemu jinoch: „To všechno jsem zachovával [od svého mládí]. Co mi ještě chybí?“²¹ Ježíš mu odvětil: „Chceš-li býti dokonalý, jdi, prodej, co máš a dej chudým, a budeš mít poklad v nebi; a přijď a následuj mne!“²² Když uslyšel jinoch to slovo, odešel smutně, neboť měl mnoho majetku.

²³ Ježíš pak řekl svým učedníkům: „Vpravdě pravím vám: Boháč vejde těžko do království nebeského.²⁴ A opět pravím vám: Snáze vbloud projde uchem jehly, než boháč vejde do království nebeského.“²⁵ Když to učedníci uslyšeli, velice se divili a řekli: „Kdo tedy může býti spasen?“²⁶ Ježíš však pohledl na ně a řekl jim: „U lidí je to nemožné, ale u Boha je všechno možné.“

Odměna za dobrovolnou chudobu.²⁷ Tu mu řekl Petr: „Hle, my jsme opustili všechno a šli jsme za tebou; co tedy za to dostaneme?“²⁸ Ježíš jim řekl: „Vpravdě pravím: Vy, kteří jste mne následovali, budete při znovuzrození, až Syn člověka zasedne na svém slavném trůně, seděti na dvanácti trůnech a souditi dvanáct pokolení izraelských.“

²⁹ „A každý, kdo pro jméno mé opustí dům nebo bratry nebo sestry nebo otce nebo matku nebo manželku nebo dítky nebo pole, stokrát více dostane a zdědí život věčný.³⁰ Mnozí pak první budou poslední a poslední první.“

20, Podobenství o dělnících na vinici.¹ „Podobno je království nebeské hospodáři, který vyšel na úsvitě, aby najal dělníky na svou vinici.² Smluviv pak s dělníky denár na den, poslal je na svou vinici.“

ky k Bohu a bližnímu, a toto zvětšuje zásluhy v království nebeském. Někteří lidé žijí v bezzestvosti, poněvadž nemohou uzavřít manželství pro vrozenou tělesnou vadu („kteří se tak zrodili z lůna matčina“); jiní pro různé životní okolnosti. Pravé panictví před Bohem vyplývá jen z lásky k Bohu a k bližnímu (evangelní rada dokonalé mravní čistoty ve stavu svoobodném).

^{13–15} Srv. Mar 10, 13-16; Luk 18, 15-17.

^{16–26} Srv. Mar 10, 17-27; Luk 18, 18-27.

^{18–19} Viz Ex 20, 12-16.

²⁰ Podle Luk 18, 18 byl onen jinoch buď představeným synagogy nebo členem velerady.

²¹ Kristus nepřikazuje každému dobrovolnou chudobu, nýbrž jen radí (evangelní rada dobrovolné chudoby; srv. výše v. 12).

²² Odešel smutně, poněvadž neměl v sobě tolik rozhodnosti a tolik mravní síly, aby se úplně zřekl svého bohatství, a o milost k tomu Krista nepoprosil.

²³ Ježíš Kristus neučí, že by se bohatí nemohli vůbec dostat k věčnému cíli, nýbrž obvyklým východním příslovím o vbloudu a uchu jehly chce jen znázornit, jak těžko se dostávají k spásě ti, kteří nezářizují si na svém bohatství.

^{27–30} Srv. Mar 10, 28-31; Luk 18, 28-30. - „při znovuzrození“, to jest při zkrížení těl v poslední den. Dvanáct izraelských pokolení znamená v přeneseném smyslu celé lidstvo.

²⁹ Kdo se z čistě lásky k Bohu a bližnímu dobrovolně zřekne všeho, aby mohl dokonaleji sloužiti Bohu a jeho zájmům zde na zemi, dostane stokrát více odměny, to jest mnohonásobnou odměnu zde na zemi v čistém svědomí a vědomí práce pro Boha, a pak zvláště bohatou odměnu na věčnosti.

^{20, 1–16} Podobenství nás poučuje, že nebeská odměna nezáleží jenom na lidském přičinění a na době, v kterou člověk sloužil na zemi Bohu, nýbrž předně na milosti Boží, která dodává lidskému snažení nadpřirozené ceny a velikosti podle míry, v jaké byla člověku udělena. Zároveň chce Kristus zdůraznit, že si člověk může i v poměrně krátké době svého života získati stejně, ano i větší ještě zásluhy než jiný v době delší, jestliže ovšem s hojnějšími milostmi spolu působí s větší horlivostí.

² Denár byl asi 75-80 haléřů předválečných.

³ „A když vyšel okolo třetí hodiny, uzřel jiné státi na náměstí a zaháletí. ⁴ I řekl jim: „Jděte i vy na mou vinici a co bude spravedlivé, dám vám.“ ⁵ I odešli. Opět vyšel o šesté i deváté hodině a učinil taktéž. ⁶ Když pak vyšel kolem jedenácté hodiny, nalezl (tu) jiné státi. I řekl jim: „Co tu stojíte celý den v zahálce?“ ⁷ Praví mu: „Nikdo nás nenajal.“ Dí jim: „Jděte i vy na mou vinici!“

⁸ „A když byl večer, řekl pán vinice svému správci: „Zavolej dělníky a vyplat jim mzdu od posledních až do prvních!“ ⁹ Když přišli tedy ti, kteří nastoupili o jedenácté hodině, dostali po jednom denáru. ¹⁰ Když pak přišli i první, domnívali se, že dostanou více; dostali však i on: po jednom denáru. ¹¹ A dostavše, reptali proti hospodáři: ¹² „Tito poslední pracovali jedinou hodinu a dals jim zrovna tolik co nám, kteří jsme nesli břímě i horko dne.“ ¹³ Ale on jednomu z nich odpověděl: „Příteli, nečiním ti krivdu. Copak jsi nesmluvil se mnou jeden denár?“ ¹⁴ Vezmi, co je tvoje, a jdi! Chci však také tomu poslednímu dáti tolik co tobě. ¹⁵ Či snad nesmím učiniti, co chci? Což je tvé oko zlé, že já jsem dobrý?“

¹⁶ „Tak budou poslední prvními a první posledními; [neboť mnoho je povolanych, ale málo vyvolených].“

Ježíš předpovídá po třetí své umučení a zmrtvýchvstání. ¹⁷ A když se Ježíš ubíral do Jerusalema, vzal dvanáct [učedníků] v ústraní a řekl jim cestou: ¹⁸ „Hle, ubíráme se do Jerusalema a Syn člověka bude vydán velekněžím a zákoníkům. Ti jej odsoudí na smrt ¹⁹ a vydají pohanům, aby se mu posmívali, jej bičovali a ukřižovali; ale třetího dne vstane z mrtvých.“

Synové Zebedeovi. ²⁰ Tu přistoupila k němu matka synů Zebedeových se svými syny, a klanějíc se mu, prosila ho o něco. ²¹ On jí řekl: „Co chceš?“ Dí jemu: „Řekni, ať tito dva moji synové sedí v tvém království jeden po tvé pravici a druhý po tvé levici!“ ²² Ale Ježíš odpověděl: „Nevíte, oč prosíte. Můžete pít kalich, který já budu pít?“ Odpovídají mu: „Můžeme.“ ²³ Dí jim: „Můj kalich sice pít budete, avšak abyste seděli po mé pravici nebo po mé levici, není mou věcí dáti [vám], nýbrž je to pro ty, pro které to připravil můj Otec.“

Ježíš doporučuje pokoru. ²⁴ A když to uslyšelo (ostatních) deset, rozmrzeli se na ty dva bratry. ²⁵ Ale Ježíš je zavolal k sobě a řekl: „Víte, že vládcové národů panují nad nimi a velmoži uplatňují proti nim svou moc.“ ²⁶ Tak nebudíž mezi vámi. Ale kdo chce býti mezi vámi větší, budiž vašim služebníkem; ²⁷ a kdo chce býti mezi vámi první, budiž vašim sluhou! ²⁸ Tak i Syn člověka nepřišel, aby mu bylo slouženo, nýbrž aby sloužil a dal svůj život jako výkupné za mnohé.“

Slepci u Jericha. ²⁹ Když vycházeli z Jericha, šel za ním veliký zástup. ³⁰ A hle, dva slepci seděli u cesty, a když uslyšeli, že Ježíš tudy jde, zvolali: „Pane, smiluj se nad námi, Synu Davidův!“ ³¹ Zástup jim domlouval, aby mlčeli. ³² Ale oni tím hlasitěji volali: „Pane, smiluj se nad námi, Synu Davidův!“ ³³ I zastavil se Ježíš, zavolal je a řekl: „Co chcete, abych vám učinil?“ Praví mu: „Pane, ať se otevrou naše oči!“ ³⁴ I slitoval se nad nimi Ježíš a dotkl se jejich očí. Ihned prohlédli a šli za ním.

^{3–16} Hodiny se počítají podle židovského způsobu od východu slunce. Třetí hodina je naše devátá, šestá naše poledne, devátá a jedenáctá je naše hodina třetí a pátá odpoledne.

¹⁵ „Což je tvé oko zlé...?“ t. j. Což závidíš? (Srv. Mar 7, 22).

^{17–19} Srv. Mar 10, 32–34; Luk 18, 31–34. První předpověď viz 16, 21–23, druhou 17, 22–23.

^{20–23} Srv. Mar 10, 35–40.

²⁰ Synové Zebedeovi jsou apoštolé Jakub Starší a Jan. Také oni si představovali mesiášské království na světském základě a Mesiáše jako pozemského krále (srv. výše 16, 20. 21. 22); a proto ústy své matky Salome žádají o přední místa v onom království.

²² Výrazu „kalich“ se užívá často v Písmě svatém obrazně o utrpení (viz níže 26, 39; Mar 10, 38).

²³ Kristus sice přijal osvědčení jejich ochoty, že chtějí také s ním a pro něho trpět, ale prohlásil, že mu nepřísluší teprve nyní rozhodovati o předních místech v jeho království, poněvadž to již rozhodl jeho nebeský Otec.

^{24–28} Srv. Mar 10, 41–45; Luk 22, 25–27.

²⁸ „za mnohé“ (hebraismus), to jest za všechny a těch bude mnoho (srv. níže 26, 28).

^{29–34} Srv. Mar 10, 46–52; Luk 18, 35–43.

ODDÍL DRUHÝ: SLAVNÝ VJEZD JEŽÍŠŮV DO JERUSALEMA (21, 1-17).

21, Ježíš před Jerusalemem. ¹ Když se přiblížili k Jerusalemu a přišli k Bethfage při hoře Olivetské, tehdy poslal Ježíš dva učeďníky ² a pravil jim: „Jděte do vesnice, která je před vámi! A hned naleznete přivázanou oslici a s ní oslátko. Odvažte je a přiveďte ke mně! ³ A řekne-li vám někdo něco, řekněte: ‚Pán je potřebuje a hned je propustí.‘“

⁴ Toto se stalo, aby se naplnilo, co předpověděl prorok slovy:

⁵ „Povězte dceři sionské:
„Hle, tvůj král přichází k tobě tichý,
sedě na oslici,
na oslátku, mláděti osedlané (oslice).““

⁶ Odešli pak učeďníci a učinili, jak jim přikázal Ježíš. ⁷ Přivedli oslici s oslátkem a vložili na ně svá roucha; i posadil se na ně.

Slavný vjezd do Jerusalema. ⁸ Přemnozí pak ze zástupu prostřeli svá roucha na cestu, jiní sekali ze stromů ratolesti a prostírali na cestu. ⁹ Zástupy pak, které šly vpředu, i ty, které byly vzadu, volaly:

„Hosanna Synu Davidovu!
Požehnaný, jenž přichází ve jménu Páně!
Hosanna na výsostech!“

¹⁰ Když vjel do Jerusalema, vzrušilo se všechno město řkouc: „Kdopak je to?“ ¹¹ Zástupy pak pravily: „To je Ježíš, prorok z galilejského Nazareta.“

Vyčištění chrámu. ¹² I vešel Ježíš do chrámu Božího a vyhnal všechny, kteří v chrámě prodávali a kupovali, a převrátil stoly peněžoměnců i stoly prodavačů holubů. ¹³ A řekl jim: „Psáno jest: ‚Dům můj bude domem modlitby,‘ vy však jste jej učinili peleší lotrovskou.“

Po slavném vjezdu Ježíšově. ¹⁴ I přistoupili k němu v chrámě slepí a chromí a uzdravil je.

¹⁵ Ale když velekněží a zákoníci užřeli divy, které učinil, a slyšeli chlapce volati v chrámě: „Hosanna Synu Davidovu,“ rozmrzeli se ¹⁶ a řekli mu: „Slyšíš, co tito praví?“ Ježíš jim řekl: „Ano! Což jste nikdy nečetli: ‚Z úst nemluvnátek a kojenců připravil sis chválu?‘“ ¹⁷ A nechal je, vyšel ven z města do Bethanie a tam zůstal.

21, ¹⁻⁷ Srv. Mar 11, 1-7; Luk 19, 29-34.

⁴⁻³ Jsou to slova proroka Zachariáše (9, 9), uvedená sice ne doslovně, ale podle smyslu. Před ně klade sv. Matouš ještě slova proroka Iz 62, 11: „Povězte dceři sionské!“ (to jest jerusalemským obyvatelům). Zachariáš předpovídá oněmi slovy, že Mesiáš vjede do Jerusalema jako kníže pokoje a míru. Není tu řečeno, že Kristus pojedje současně na obou: na oslici i oslátku, - „na mláděti osedlaně“, to jest na mláděti oslice, „na oslátku“.

⁸⁻¹¹ Srv. Mar 11, 8-11; Luk 19, 35-38; Jan 12, 12-19. Podnětem k této oslavě při vjezdu Krista do Jerusalema byl podle sv. Jana (viz kap. 11) obdiv a úžas, který způsobilo vzkříšení Lazarova.

⁹ Hosanna, z hebrejského hōšānā, znamená „zachovej přece!“ Slova se později užívala při různých oslavách jako našeho „Sláva!“. Slova „jenž přichází ve jménu Páně“ jsou ze Ž 117, 25-26, který byl pokládán za mesiášský žalm, a oněmi slovy označovali budoucího Vykupitele.

¹²⁻¹³ Srv. Mar 11, 15-19; Luk 19, 45-46. Děj se stal až druhý den (v ponděl) po slavněm vjezdu.

¹² „vešel do chrámu Božího“, to jest do chrámověho nádvoří, zvaněho „nádvoří pohanů“. Tam se prodávala obětní zvířata a tam měli svě stoly i peněžoměnci. Chrámová daň i milodary na potřeby chrámově se směly platit jen židovskými penězi, zv. posvátně. Kdo jich neměl, mohl si je v chrámověm nádvoří u peněžoměnců směnit, ovšem za příplatek, a to dosti značný (viz také níže 25, 14). První vyčištění chrámověho nádvoří bylo hned na počátku veřejně činnosti Páně (srv. Jan 2, 14-16).

¹³ Viz Iz 56, 7. - „bude“, doslovně „bude se nazývat“ (hebraismus); srv. níže Luk 1, 32. 35. 76. - Místo „jste jej učinili“ má řeckě znění „jej činite“.

¹⁴⁻¹⁷ Srv. Luk 19, 39-40. Vyčištění chrámu a zázraky Kristovy i nadšení lidu vystupňovaly ještě více zášť a nenávisť Ježíšových protivníků.

¹⁶ Viz Ž 8, 8.

ODDÍL TŘETÍ: POSLEDNÍ DNY PŘED UMUČENÍM PÁNĚ (21, 18-25, 46)

Kletba nad fíkovníkem. ¹⁸ Ráno pak vracuje se do města, pocítil hlad. ¹⁹ A spatřiv u cesty fíkovník, šel k němu, avšak nenašel na něm nic než jen listí. Řekl mu: „Nerodíš se na tobě ovoce na věky!“ I uschl hned ten strom. ²⁰ Když to učedníci spatřili, s údivem pravili: „Jak ten strom ihned uschl!“

Ježíš doporučuje pevnou víru. ²¹ Ježíš pak jim řekl: „Vpravdě pravím vám: Budete-li mítí víru a nebudete-li pochybovati, učiníte nejen to, co se stalo fíkovníku, nýbrž i když této hoře řeknete: ‚Zdvihni se a vrhni se do moře,‘ stane se. ²² O cokoliv poprosíte v modlitbě s vírou, všecko dostanete.“

Otázka velerady po Kristově pravomoci. ²³ A když přišel do chrámu, přistoupili k němu, mezitím co učil, veleknězi a starší lidu a pravili: „Jakou pravomocí ty věci činíš? A kdo ti dal tu pravomoc?“ ²⁴ Odpověděl jim Ježíš: „Otáží se vás i já na jednu věc; odpovíte-li mi na ni, i já vám povím, jakou pravomocí činím ty věci. ²⁵ Odkud byl křest Janův, s nebe, či od lidí?“ Ale oni uvažovali sami u sebe takto: ²⁶ „Řekneme-li ‚S nebe,‘ řekne nám: ‚Proč jste mu tedy neuvěřili?‘ Řekneme-li však: ‚Od lidí,‘ bojíme se lidu.“ Všichni totiž měli Jana za prokora. ²⁷ Odpověděli tedy Ježíšovi takto: „Nevíme.“ Také On jim řekl: „Ani já vám nepovím, jakou pravomocí ty věci činím.“

Podobenství o dvou synech. ²⁸ „Než, co míníte vy? Jeden člověk měl dva syny. Přistoupil k prvnímu a řekl mu: ‚Synu, jdi dnes a pracuj na vinici!‘ ²⁹ On však odpověděl: ‚Nechce se mi.‘ Ale potom ho to zamrzelo, i šel. ³⁰ Přišel pak ke druhému a mluvil k němu podobně. Ten odpověděl: ‚Půjdu, pane,‘ ale nešel. ³¹ Který z těch dvou splnil otcovu vůli?“ Řekli mu: „První.“ I řekl jim Ježíš: „Vpravdě pravím vám, že celníci a nevěstky předejdou vás do království Božího. ³² Neboť Jan učil vás spravedlivému životu, a neuvěřili jste mu, ale celníci a nevěstky mu uvěřili. Vy však, ač jste to viděli, ani potom jste se nedali na pokání, abyste mu uvěřili.“

Podobenství o zlých vinařích. ³³ „Poslyšte jiné podobenství: Byl jeden hospodář, který založil vinici. Ohradil ji plotem, vykopal v ní lis, postavil strážní vížku a vinici pronajal vinařům. Potom odcestoval.“

³⁴ „Když přišel čas plodů, poslal k vinařům své služebníky, aby přijali užitky z ní. ³⁵ Ale vinaři chytili jeho služebníky; jednoho zmrskali, jiného zabili, jiného ukamenovali. ³⁶ Opět poslal jiné služebníky, ale více než dříve, a učinili jim totéž. ³⁷ Naposledy poslal k nim svého syna a myslil si: ‚Zastydí se před mým synem.‘ ³⁸ Ale když vinaři spatřili syna, řekli mezi sebou: ‚To jest dědic! Pojďme, zabijeme ho, a dostaneme jeho dědictví!‘ ³⁹ I uchopili ho, vyhodili jej ven z vinice a zabili.“

⁴⁰ „Až tedy přijde pán vinice, co učiní oněm vinařům?“ ⁴¹ Odpovídají mu: „Zlosyny zahubí a svou vinici pronajme jiným vinařům, aby mu odváděli užitek v příslušný čas.“

^{18–20} Srv. Mar 11, 12-14. Pán Ježíš sice věděl, že onen fíkovník nemá ovoce, ale přece na něm něco hledal. Chtěl tak obrazně ukázat! na nekajícnost a zatvrzelost izraelského národa, který se těšil toliké péči Boží od svého počátku, a přece životem neukazoval ovoce dobrých skutků.

^{21–22} Srv. Mar 11, 20-26.

^{23–27} Srv. Mar 11, 27-33; Luk 20, 1-8.

²⁵ Křtem Janovým rozumí Kristus veškerou veřejnou činnost Janovu v přípravě na Mesiáše. Ta činnost vyvrcholila jeho křtem, neboť kdo se dal od Jana pokřtít, dal tím veřejně najevo, že chce činit pokání a tak se státi hodným Mesiáše. Kristus se táže, zda Jan Křtítel konal vše z vůle Boží („s nebe“) nebo Jen z lidského podnětu („od lidí“).

²⁶ Místo „měli“ má řecké znění „mají“.

^{28–32} Podobenství učí, že hříšníci, kteří se dali pohnouti kázáním Jana Křtitele k pokání, spíše dojdou kásky než farizeové, stavějící se stále před lidmi na oko opravdovými ctiteli Božími, ale nečinící opravdové pokání, ani když k tomu byli vybízeni ohnivými slovy předchůdce Páně.

^{29–31} Podle řeckého znění jest odpověď synů zaměněna, takže na odpověď Kristovu odpovíděli ve v. 31: „Druhý.“

^{33–46} Srv. Mar 12, 1-12; Luk 20, 9-19. Podobenstvím ukazuje Kristus nevďěčnost, s jakou se k němu židé chovají za všech- na jeho dobrodiní, a předpovídá jim za to zasloužený trest.

⁴² Tu jim řekl Ježíš: „Nikdy jste nečetli v Písmech:

„Kámen, který zavrhli stavitelé,
stal se kamenem úhelným.
Od Pána se to stalo
a je to podivné v našich očích“?

⁴³ Proto pravím vám: Království Boží bude vzato vám a dáno národu, který bude vydávati jeho plody. ⁴⁴ A kdo padne na ten kámen, rozrazí se; na koho však on padne, toho rozdrtí.“

⁴⁵ A když uslyšeli velekněží a farizeové jeho podobenství, porozuměli, že to vztahuje na ně.

⁴⁶ Proto se ho snažili zajmouti, ale báli se zástupů, neboť ho pokládali za proroka.

22, Podobenství o královské svatbě. ¹ Tu mluvil k nim Ježíš opět v podobenstvích: ² „Podobno je království nebeské králi, který vystrojil svatbu svému synu. ³ I poslal své služebníky pozvat hosty na svatbu. Ti však nechťeli přijíti. ⁴ Opět poslal jiné služebníky a řekl: „Povězte pozvaným: Hle, připravil jsem svůj oběd; moji býci a krmný dobytek je pobit a všechno je připraveno; pojdte na svatbu!“ ⁵ Ale oni na to nedali a odešli, jeden na své pole, jiný za svým obchodem. ⁶ Ostatní pak pochytili jeho služebníky, potupili je a zabili. ⁷ [Když to uslyšel] král, rozhněval se. Poslal svá vojska, zahubil ony vrahy a jejich města zapálil. ⁸ Potom řekl svým služebníkům: „Svatební hostina je sice připravena, ale pozvaní nebyli jí hodni. ⁹ Jděte tedy na rozcestí, a kohokoli naleznete, pozvěte na svatbu!““

¹⁰ „I vyšli jeho služebníci na cesty a shromáždili všechny, které našli, zlé i dobré. I naplnila se svatební síň hodovníky. ¹¹ Když vešel král se podívat na hodovníky, spatřil tam člověka neoděného svatebním rouchem. ¹² I dí jemu: „Příteli, jak jsi sem vešel bez svatebního roucha? On pak oněměl. ¹³ Tu řekl král služebníkům: „Svazte mu ruce i nohy a uvrhněte jej ven do tmy; tam bude pláč a skřípění zubů.“ Neboť mnoho je povolanych, ale málo vyvolených.““

Peníz dané. ¹⁵ Tehdy farizeové odešli a radili se, jak by ho polapili v řeči. ¹⁶ I posílají k němu své žáky s herodovci s otázkou: „Mistře, víme, že jsi pravdomluvný a že podle pravdy učíš cestě Boží. A nedbáš na nikoho, neboť nehleďš na osobu lidskou. ¹⁷ Pověz nám tedy své mínění: Sluší se platiti císaři daň či ne?“ ¹⁸ Ale Ježíš prohlédl jejich zlobu a řekl: „Proč mě pokoušíte, pokrytci? ¹⁹ Ukažte mi peníz daně!“ I podali mu denár. ²⁰ A Ježíš jim řekl: „Čí je tento obraz i nápis?“ ²¹ Dí jemu: „Císařův.“ I řekl jim: „Dávejte tedy, co je císařovo, císaři; a co je Božího, Bohu!“ ²² Když to uslyšeli, podivili se; nechali ho a odešli.

Otázka o zmrtvýchvstání. ²³ V ten den přistoupili k němu sadduceové, kteří tvrdí, že není zmrtvýchvstání, a otázali se ho: ²⁴ „Mistře, Mojžíš řekl: „Zemře-li někdo bez dětí, ať si jeho bratr vezme jeho manželku a zplodí svému bratru potomstvo!“ ²⁵ U nás bylo sedm bratrů. První se oženil, a zemřel. Nemaje potomstva, zanechal svému bratru svou manželku. ²⁶ Podobně i druhý a třetí, až i sedmý. ²⁷ Naposledy pak ze všech zemřela i ta žena. ²⁸ Čí tedy z těch sedmi bude ta žena při vzkří-

⁴² Viz Ž 117, 22-23.

⁴³ To jest přestává už býti vyvoleným národem Božím a na jeho místo bude postavena ze všech národů nová společnost, Církev Páně, jejíž členové budou přinášeti hojné ovoce království Kristova.

⁴⁴ Komu nebude Kristus k spáse, tomu bude k pádu (srv. Luk 2, 34).

^{22, 1-14} Srv. Luk 14, 16-24. Ukazuje, že se židě vlastní vinou vyloučili z nebeského království a tím se sami připravili o vlastní spásu. Do Círky Páně, a tím i k věčnému spasení, jsou povoláni pohaní stejně jako židé. Kristus zdůrazňuje, že k nebeské hostině - věčné blaženosti - je nevyhnutelně třeba svatebního roucha - posvěcující milosti.

¹⁵⁻²² Srv. Mar 12, 13-17; Luk 20, 20-26. Byla to zálučná otázka a mezi Židy často přetřásaná, zda se sluší pro vyvolený národ platiti pohanskému císaři daň a tak uznávati nad sebou Jeho nadvládu.

¹⁶ Herodovci byli přívrženci Heroda Antipy; ti žili s farizeji v nepřátelství.

²³⁻³³ Srv. Mar 12, 18-27; Luk 20, 27-40.

²⁴ Zemřel-li u židů manžel bez dětí, měl se podle zákona (srv. Dt 25, 5) dosud svobodný jeho bratr nebo i blízký příbuzný oženiti s Jeho manželkou - vdovou (se svou švagrovou) a první syn, který se z tohoto manželství narodil, byl zapsán do rodokmenu jako syn zemřelého (levitární manželství), aby se tak zachoval jeho rod.

²⁵⁻²⁸ Vymyšleným příkladem chtěli sadduceové, popírající vzkříšení těl, zesměšnití učení o zmrtvýchvstání. Ale Ježíš uvádí jejich námitku na správnou cestu a ukazuje, že vyvěrá z nesprávného ponětí o tom, jaká budou těla oslavených v nebi, i z toho, že neznají pravý smysl Písma sv. ani všemohoucnost Boží.

šení, neboť všichni ji měli (za ženu)?"²⁹ Odpověděl jim Ježíš: „Mýlíte se, poněvadž neznáte Písma ani moc Boží.³⁰ Neboť při vzkříšení se nebudou ani ženit ani vdávat, nýbrž budou jako andělé Boží v nebi.³¹ A což jste nečetli o vzkříšení z mrtvých, co vám Bůh řekl slovy:³² „Já jsem Bůh Abrahamův a Bůh Izákův a Bůh Jakubův?“ Není přece Bohem mrtvých, nýbrž živých.“

³³ A když to uslyšeli zástupové, divili se a žasli nad jeho učením.

Největší přikázání.³⁴ Když však farizeové uslyšeli, že umlčel sadduceje, sešli se vespolek.³⁵ I otázal se ho jeden z nich, zákoník, pokoušeje ho:³⁶ „Mistře, které přikázání je v zákoně největší?“³⁷ Ježíš mu řekl: „Miluj Pána Boha svého z celého srdce svého, z celé duše své a z celé mysli své!³⁸ To je největší a první přikázání!³⁹ Druhé pak je mu podobné: „Miluj bližního svého jako sebe samého!“⁴⁰ V těchto dvou přikázáních záleží celý Zákon i Proroci.“

Mesiáš – Pán Davidův.⁴¹ Když pak byli farizeové pohromadě, otázal se jich Ježíš:⁴² „Co soudíte vy o Mesiáši? Čí je syn?“ Práví mu: „Davidův.“⁴³ Řekl jim: „Jak to, že ho David nazývá v Duchu Pánem, když praví:

⁴⁴ „Řekl Hospodin mému Pánu:
Sed' po mé pravici,
dokud nedám tvé nepřátele
za podnož tvým nohám.“

⁴⁵ Jestliže ho tedy nazývá David svým Pánem, jak může býti jeho synem?“⁴⁶ A nikdo mu nemohl odpověděti ani slova, a od toho dne se již nikdo neosmělil se ho na něco otázat.

23. Ježíš varuje před zákoníky a farizeji.¹ Tehdy mluvil Ježíš k zástupům a k svým učedníkům:² „Na stoliici Mojžíšovu zasedli zákoníci a farizeové.³ Všecko tedy, co vám praví, zachovávejte a činite, ale podle jejich skutků nejednejte; neboť mluví, ale nejednají.⁴ Nařizují totiž nesnesitelně těžká břemena a vkládají je lidem na bedra, sami se jich však nechtějí ani prstem dotknouti.⁵ A všechny své skutky činí, aby je lidé viděli: rozšiřují své modlitební řemínky a prodlužují si trápece,⁶ rádi sedí na čestných místech při hostinách a v prvních stolicích v synagógách,⁷ a líbují si, když je na náměstí pozdravují a když je lidé oslovují ‚rabbí‘.⁸ Vy se však nedávejte oslovovati ‚rabbí‘, neboť jeden je váš mistr, vy pak jste všichni bratři.⁹ A otcem nenazývejte nikoho na světě, neboť jeden je váš Otec, jenž je v nebesích.¹⁰ Ani se nedávejte nazývati ‚učiteli‘, neboť jeden je váš Učitel, Kristus.¹¹ Kdo je z vás největší, buďz vaším služebníkem!¹² Kdo se však povýší, bude ponížěn; a kdo se poníží, bude povýšen.“

^{31–32} Na důkaz uvádí Kristus ze Starého Zákona jen Ex 3, 6, ač mohl uvést i jiná místa (na příklad Job 19, 25–27; Ez 37, 3–6; Dan 12, 7). Uvádí jen místo z knihy Mojžíšovy proto, že se sadduceové také dovolávali jen Mojžíše.

^{34–40} Srv. Mar 12, 28–34; Luk 10, 25–28.

³⁷ Viz Dt 6, 5.

³⁹ Viz Lev 19, 18.

⁴⁰ Viz 5. 17: 7, 12.

^{41–46} Srv. Mar 12. 35–37; Luk 20. 41–44.

⁴³ „V Duchu“, to jest vnuknutím Ducha svatého.

^{44–45} Kristus tu pádně vyvrací jejich odpověď, neboť otec přece nenazývá svého syna (potomka) svým pánem.

⁴⁴ Viz Ž 109, 1.

^{23, 1–12} Srv. Mar 12, 38–40; Luk 20, 45–47.

⁴ Různými předpisy a nesprávnými výklady zákona ztěžují plnění vůle Boží. ale sami se snaží pro sebe najít nějakou výmluvu, jen aby se zákonu nějak vyhnuli. K sobě jsou příliš shovívaví, k druhým až příliš tvrdí (viz výše 9, 11 v pozn.).

^{5–7} Ježíš Kristus veřejně káral jejich touhu po lidské chvále. Modlitební řemínky (thefillin) jsou pergamenové proužky, popsané čtyřmi místy ze Starého Zákona (Ex 13, 1–10; 13, 11–16; Dt 6, 4–9; 11, 13–21) a vložené do krychlového pouzdra, které si židé zvláště při ranní modlitbě přivazovali na levé rameno proti srdci, aby tak dali veřejně najevo, že jejich mysl i srdce jsou při modlitbě obráceny k Bohu. Zákoníci a farizeové nosili s oblibou ony řemínky hodně široké na znamení, že jsou zvláště pamětliví zákona Božího a že si proto zaslouží od ostatních zvláštní úcty. Trápece (trépeni) z vlněných nití nosili židé podle Num 15, 38 a Dt 22, 12 na čtyřech rozích svého pláště, aby stále měli na paměti zákon Boží a povinnost jej zachovávat. Proto je nosili delší než ostatní, chtějíce takto znázornit, že oni zvláště dbají zákona, začez se sluší jim prokazovati větší poctu (viz také výše 9. 11 v poznance).

^{8–10} Tim však nechce Kristus zrušiti tituly, komu podle práva přísluší, nýbrž jen zakazuje ctižádostivé pachtění po slavných titulech, jak se to tehdy projevovalo mezi celníky a farizey. - „Rabbí“. to jest mistře!

Osm „běda“ zákoníkům a farizeům.¹³ „Běda vám, zákoníci a farizeové, pokrytci, poněvadž zavíráte království nebeské před lidmi; neboť sami do něho necházíte, a těm, kteří by rádi vešli, nejdete nevolujete.“

¹⁴ „Běda vám, zákoníci a farizeové, pokrytci, poněvadž přivádíte na mizinu domy vdov tím, že konáte dlouhé modlitby; proto vás stihne těžší soud.“]

¹⁵ „Běda vám, zákoníci a farizeové, pokrytci, poněvadž obcházíte moře i souš, abyste získali jediného proselytu; a když se jím někdo stane, činíte ho synem pekla dvakrát horším, než jste sami.“

¹⁶ „Běda vám, vůdcové slepi! Říkáte: ‚Kdokoliv by přísahal při chrámu, to nic není. Kdokoliv by však přísahal při chrámovém zlatě, je vázán.‘¹⁷ Pošetilci a slepci; neboť co je větší: zlato či chrám, který posvěcuje zlato? ¹⁸ A kdokoliv by přísahal při oltáři, to nic není; kdokoliv by však přísahal při daru, který je na něm, je vázán.‘¹⁹ Pošetilci a slepci, co je větší: dar či oltář, který posvěcuje dar? ²⁰ Kdo tedy přísahá při oltáři, přísahá při něm i všem tom, co je na něm; ²¹ a kdo přísahá při chrámu, přísahá při něm i při tom, který přebývá v něm. ²² A kdo přísahá při nebi, přísahá při trůnu Božím i při tom, který sedí na něm.“

²³ „Běda vám, zákoníci a farizeové, pokrytci, kteří dáváte desátky z máty, kopru a kmínu, avšak opustili jste to, co je důležitější v zákoně: spravedlnost, milosrdenství a věrnost. Toto jste měli činiti a ono neopomijeti. ²⁴ Vůdcové slepi, kteří cedíte komára, velblouda však polykáte!“

²⁵ „Běda vám, zákoníci a farizeové, pokrytci, poněvadž čistíte číši a mísu po vrchu, uvnitř jste však plni loupeže a nečistoty. ²⁶ Slepý farizeji, vyčist' nejřívě vnitřek číše a mísy, aby byl čistý i jejich povrch!“

²⁷ „Běda vám, zákoníci a farizeové, pokrytci, neboť se podobáte obilným hrobům; zevně se sice jeví [lidem] úhlednými, uvnitř však jsou plny kostí z mrtvých a wszeliké nečistoty. ²⁸ Tak i vy se jevíte zevně lidem jako spravedliví, avšak uvnitř jste plni pokrytectví a nepravosti.“

²⁹ „Běda vám, zákoníci a farizeové, pokrytci, kteří stavíte hroby prorokům a zdobíte pomníky spravedlivých ³⁰ a říkáte: ‚Kdybychom byli žili za dnů našich otců, nebyli bychom se stali s nimi vinnými krví proroků.‘ ³¹ A tak svědčíte sami proti sobě, že jste synové těch, kteří zabili proroky. ³² I vy naplňte miru svých otců! ³³ Hadi, plémě zmiji, jak utečete před pekelným soudem? ³⁴ Proto, hle, posílám k vám proroky a mudrce a učitele. Některé z nich zabijete a ukřižujete a některé z nich budete bičovat i v svých synagogách a pronásledovati z města do města, ³⁵ aby přišla na vás veškerá spravedlivá krev, vylitá na zemi od krve spravedlivého Abela až do krve Zachariáše, syna Barachiášova, kterého jste zabili mezi chrámem a oltářem. ³⁶ Vpravdě pra-

^{13–36} Srv. Luk 11. 37–52.

¹⁴ Konávali rádi dlouhé modlitby v domech vdov, aby byli za to dobře placeni. Tento verš schází v některých vážných řeckých i latinských rukopisech. Pravděpodobně se sem dostal z Mar 12, 40 nebo z Luk 20, 47.

¹⁵ Proselyty nazývali židé ony pohany, kteří se přihlásili k židovství, a to buď úplně tím, že přijali víru v jednoho pravého Boha i obřizku i starozákonní předpisy (srv. Skut 2, 11; 2, 15), nebo se jen odřekli modlářství, obřizku nepřijali, ale zavázali se, že budou zachovávat některé starozákonní předpisy. Jako na příklad svčení soboty; ti byli zváni buď proselyty bohobojní (srv. Skut 13, 43), nebo jen bohobojní (srv. Skut 17, 17; 18, 7). Kristus Pán káral, že úmysl přivésti pohana k pravé víře (učiniti z něho proselytu) nebyl u zákoníků ze zbožnosti, nýbrž jen ze snahy po chvilě. Získá-li zákoník někoho pro židovství, pak jej obyčejně svým špatným příkladem. Ještě více zkazí.

^{16–18} Srv. výše 5, 33–37.

²³ Podle zákona byli povinni dávat desátky pouze z obilí, vína a ovoce; oni však dávali desátky i z máty a kmínu, aby ukázali, ovšem pokrytecky, svou větší zbožnost a horlivost v plnění zákona. Přitom však zapomínali na přednější předpisy zákona, které mnohem více zavazovaly (srv. výše 9, 11 v pozn.).

²⁴ Velbloud je tu obrazem závažných předpisů a povinností, komár obrazem povinností méně důležitých. Kristus jim vytýká, že v nepatrných věcech jsou až nad miru úzkostliví a horliví, ale v plnění závažných předpisů příliš nespovedomí a lehkomyšní.

^{25–26} Smysl jest: O vnější čistotu sice pečujete úzkostlivě, ale o čistotu své duše se vůbec nestaráte.

²⁷ Čtyři týdny před velikonočními svátky byly náhrobní kameny bíleny, aby poutníci do Jerusalema z daleka viděli, kterým místům se mají vyhýbat, poněvadž dotek s hrobem nebo mrtvolou podle Num 19, 16 levitsky sedm dní poskvřhoval.

³² Miru svých hříchů naplní usmrčením Mesiáše. Rozkazovací způsob nenaznačuje tu příkaz k provedení, nýbrž vyjadřuje jen nelibost Kristovu nad nimi.

³³ To jest zvrhlé pokolení zvrhlých předků.

³⁵ Ze se tu jmenuje Zachariáš synem Barachiášovým, ač byl synem Jojadovým, je zaviněno pravděpodobně omylem opisovatelů.

vím vám: Všechny tyto věci přijdou na toto pokolení.“

Ježíšovo „běda“ nad Jeruselemem. ³⁷„Jerusaleme, Jerusaleme, který zabjíš proroky a kameňuješ ty, kteří jsou k tobě posláni! Kolikrát jsem chtěl shromážditi tvé děti, jako slepice shromažďuje svá kuřátka pod křídla, a nechtěl jsi! ³⁸Hle, zůstane vám váš dům pustý. ³⁹Pravím pak vám: Neuzříte mě od té chvíle, dokud neřeknete:

„Požehnaný, jenž přichází ve jménu Páně!“

24, Předpověď pádu jerusalemského chrámu. ¹A když vyšel Ježíš z chrámu, ubíral se tamodtud. I přistoupili k němu jeho učedníci, aby mu ukázali chrámové stavby. ²On však jim řekl: „Vidíte to všecko? Vpravdě pravím vám: Nežůstane tu kámen na kameni, který by nebyl rozmetán.“

Všeobecné útrapy až do konce světa. ³A když se posadil na hoře Olivetské, přistoupili k němu učedníci v ústraní a řekli: „Pověz nám, kdy to bude a co bude znamením tvého příchodu a konce světa?“ ⁴I odpověděl jim Ježíš: „Hledte, ať vás nikdo nesvede! ⁵Neboť mnozí přijdou ve jménu mém a řeknou: ‚Já jsem Mesiáš‘ a svedou mnohé. ⁶Budete slyšeti o válkách a pověstí o bojích. Hledte, ať se nezaleknete, neboť to musí nastati; ale to ještě není konec. ⁷Neboť povstane národ proti národu, království proti království, a bude mor a hlad a zemětřesení v různých krajínách. ⁸Ale to všechno je počátek útrap.“

⁹„Tehdy vás vydají na mučení a budou vás zabíjeti a budete pro jméno mé v nenávisti u všech národů. ¹⁰A tu se mnozí pohorší, jeden druhého zradí a jedni druhý budou nenáviděti. ¹¹A vystoupí mnoho nepravých proroků a svedou mnohé. ¹²Poněvadž se rozmůže nepravost, uhasne i láska mnohých. ¹³Ale kdo vytrvá až do konce, ten bude spasen. ¹⁴A bude hlásáno toto evangelium o království (Božím) po celém světě na svědectví všem národům. Tehdy teprve přijde konec.“

Znamení před pádem Jerusalema a koncem světa. ¹⁵„Až tedy uzříte hanebnou zkázu na svatém místě, předpověděnou prorokem Danielem – kdo to čte, rozuměj – ¹⁶tehdy, kdo jsou v Judsku, ať utekou na hory; ¹⁷a kdo je na střeše, nesestupuj, abys vzal něco ze svého domu; ¹⁸a kdo na poli, nevracej se, aby sis vzal své roucho! ¹⁹Běda ženám v požehnaném stavu i kojícím v ony dny! ²⁰Modlete se, aby váš útěk nenastal v zimě nebo v sobotu. ²¹Bude totiž tehdy veliké soužení, jakého až dosud nebylo od počátku světa a nikdy nebude. ²²A kdyby nebyly zkráceny ty dny, nebyl by zachráněn žádný člověk; ale pro vyvolené budou ty dny zkráceny.“

²³„Řekne-li vám tehdy někdo: ‚Hle, zde nebo tam je Mesiáš,‘ nevěřte; ²⁴neboť povstanou nepraví Mesiáši a nepraví proroci a budou činiti veliké zázraky a divy, takže by i vyvolené svedli v blud, kdyby bylo možno. ²⁵Hle, předpověděl jsem vám to. ²⁶Řeknou-li vám tedy: ‚Hle, na poušti jest,‘ nevycházejte; ‚hle, v pokojích jest,‘ nevěřte! ²⁷Neboť jako blesk vychází od východu

^{37–39} Srv. Luk 13, 34-35.

³⁷ Podle řeckého znění „... ale nechtěli jste!“

³⁸ To jest vaše hlavní město (Jerusalem) bude zpuštěno a zbaveno zvláštní ochrany Boží.

³⁹ Smysl jest: Dokud se upřímně neobrátíte a mne jako Mesiáše neuznáte (srv. 21, 9).

²⁴, ^{1–2} Srv. Mar 13, 1-2; Luk 21, 5-7.

^{3–14} Srv. Mar 13, 3-13; Luk 21, 8-19.

³ Apoštolé se domnívali, že jerusalemský chrám i město bude trvati až do konce světa, proto je odpověď Kristova neuspokojila, ba naopak napjala ještě více jejich zvědavost; táž se nyní nejen na zkázu chrámu, nýbrž i na konec světa.

¹⁴ Utěšně dodává, že to vše neublíží ani jeho Cirkvi, ani hlasatelům jeho evangelia, které bude přes všechna pronásledování hlásáno všem národům.

^{15–31} Srv. Mar 13, 14-27; Luk 21, 20-28; 17, 31.

¹⁵ Viz Dan 11, 31; 12, 11. „Hanebnou zkázu na svatém místě“ třeba rozuměti veliké zpuštění chrámu krátce před pádem Jerusalema v r. 70 po Kristu zvláště velikým krveprolitím ve chrámě.

¹⁸ Poukazuje se tu na rychlost útěku.

²⁰ V zimě byl útěk ztížen neschůdností cest pro veliké deště. V sobotu byli by někteří horliví v úzkých, neboť židé směli v sobotu konati cestu ne delší než asi dva tisíce kroků. První křesťané ze židovství zachovávali zprvu také na krátký čas svěcení soboty jako dne Páně.

a září až na západ, tak bude [i] příchod Syna člověka.²⁸ Kdekoliv bude tělo, tam se shromáždí i orlové.“

²⁹ „A hned po útrapách těch dnů se slunce zatmí a měsíc nevydá své světlo; hvězdy budou padat i nebe a nebeská tělesa se budou pohybovat.³⁰ Tu se ukáže na nebi znamení Syna člověka; i rozkvílí se tehdy všichni národové na zemi a uzří Syna člověka přicházeti v nebeských oblacích s velikou mocí a slávou.³¹ A pošle své anděly s mohutně zvučící troubou; ti shromáždí jeho vyvolené od čtyř světových stran, od jednoho konce nebes až do druhého.“

Podobenství o fíkovníku.³² „Od fíkovníku se pak naučte podobenství: Když jeho ratolest již omládne a vyrazí listí, víte, že blízko je léto.³³ Tak i vy, až uzříte všechny ty věci, vezte, že je blízko, přede dveřmi.³⁴ Vpravdě pravím vám: Nepomine toto pokolení, dokud se to všechno nestane.³⁵ Nebesa a země pominou, ale slova má nepominou.“

Výzva k bdělosti.³⁶ „O tom dni však a o té hodině neví nikdo, ani nebeští andělé, toliko Otec sám.³⁷ Ale jak bylo za dnů Noemových, tak i bude, až přijde Syn člověka.

³⁸ Jako totiž za oněch dnů před potopou jedli a pili, ženíli a vdávali se až do dne, kdy Noe vešel do korábu,³⁹ a nepřišli k rozumu, až přišla potopa a všechny zachvátila, tak tomu i bude, až přijde Syn člověka.⁴⁰ Budou tehdy dva na poli: jeden bude vzat, druhý ponechán.⁴¹ Dvě budou mlít na mlýнку: jedna bude vzata, druhá ponechána.“

⁴² „Bděte tedy, poněvadž nevíte, v kterou hodinu Pán váš přijde!⁴³ To však vezte: Kdyby hospodář věděl, v kterou hodinu přijde zloděj, zajistí by bděl a nenechal by si podkopat svůj dům.⁴⁴ Proto i vy buďte připraveni, neboť Syn člověka přijde v hodinu, kterou neznáte!“

⁴⁵ „Kdo jest asi ten věrný a moudrý služebník, kterého ustanovil jeho pán nad svou čeledí, aby jim dával pokrm v náležitý čas?⁴⁶ Blaze tomu služebníkovi, kterého jeho pán

při svém příchodu nalezne, že tak činí.⁴⁷ Vpravdě pravím vám: Ustanoví ho nade všemi svými statky.⁴⁸ Bude-li si však onen zlý služebník mysliti: „Můj pán otálí s příchodem,⁴⁹ a počne-li bít své spoluslužebníky a bude-li jíst a pít s opilci,⁵⁰ přijde pan toho služebníka v den, kdy se toho nenaděje, a v hodinu, kterou nezná.⁵¹ Pak ho rozčtvrtí a přisoudí mu osud pokrytců. Tam bude pláč a skřípění zubů.“

25, Podobenství o desíti pannách.¹ „Tehdy bude podobno království nebeské desíti pannám,

²⁸ Až bude svět zralý pro poslední soud, přijde Kristus jako soudce tak jistě a rychle, jako orel (sup), když zvětrí svou kořist.

³⁰ Téměř všeobecně se vykládá toto znamení jako znamení kříže, neboť to je znamením našeho vykoupení a spasení.

^{32–35} Srv. Mar 13, 28-32; Luk 21, 29-33.

³² Létem se rozumí naše jaro i léto, neboť v Palestině je vlastně jen dvoji roční počasí: léto a zima.

³³ Kristus odpovídá na první otázku (viz níže v. 36) svých učedníků (v. 3: „Pověz nám, kdy to bude?“) to jest zpusťování chrámu) těmito slovy: „Vezte, že je blízko, přede dveřmi!“

³⁴ „toto pokolení“ jsou současníci Kristovi, z nichž mnozí se dožijí hanebné porážky Jerusalema i pádu jeho chrámu (roku 70), který byl pýchou židovského národa.

³⁵ Nebesa a země“, t. j. nebeská tělesa a všechn hmotný svět.

^{36–51} Srv. Mar 13, 32-37; Luk 21, 34-36; 17, 26-28; 12, 39-46.

³⁶ Kristus tu odpovídá na druhou otázku (viz v. 3), kdy bude konec světa, u sv. Marka (13, 32) praví Kristus, že o tom dni neví ani Syn člověka (t. j. Mesiáš), ale to nikoliv proto, že by o tom dni vůbec nevěděl, nýbrž že o tom neví tak, aby směl Jeho datum sdělit i jiným.

^{40–41} Kristus přijde tak neočekávaně k poslednímu soudu, že budou lidé stejně zaměstnaní náhle od svého díla oddělení; jeden bude vzat do věčné blaženosti, druhý propadne věčné záhubě podle stavu, v jakém právě bude. Tento náhlý příchod Kristův k poslednímu soudu nebude ovšem takový, že by jej nemohli lidé podle předcházejících znamení naznačených samým Kristem nějak předvídati nebo se naň připravovati, ale lidé v své povrchnosti a lehkomyšlnosti nebudou dbáti oněch znamení, a proto bude onen den soudu pro ně hrozným překvapením.

^{43–51} Ježíš Kristus tu ukazuje na příkladu názorně, co máme činiti a čeho se varovati, aby nás soud Boží nepřekvapil.

⁴⁵ Slovy „podkopati dům“ se činí narážka na nízké palestinské domky. Některé bývaly stavěny za starých dob jen ze dřeva a upěchované hlíny, takže bylo snadné prokopat nebo podkopat zeď (srv. Ez 12, 5; vyše 6, 19). Poněvadž neměly mnohdy pevné základy, neodolávaly ani prudším bouřím (srv. Ez 13, 11; vyše 7, 26).

⁴⁷ Dostane se mu odměnou věčné blaženosti.

⁵¹ Na Východě byl tehdy zvyk, že pán mnohdy na místě zabil nebo zmrzačil svého otroka, přistihl-li jej při zločinu. Kristus chce tím poukázat na nejprsnější trest, totiž na věčnou záhubu, nad níž hroznějšího trestu pro člověka není.

25, ^{1–13} Kristus vybízí, abychom se bedlivě připravili na příchod Kristův k poslednímu soudu, jehož den ani hodinu neznáme. Podobenství přihlíží k svatebním zvykům v Palestině; tam se konala svatební hostina v domě ženichově až pozdě

kteřé si vzaly lampy a vyšly naproti ženichovi a nevěstě.² Pět z nich bylo pošetilých a pět opatrných;³ neboť pošetilé si vzaly lampy, ale nevzaly s sebou oleje;⁴ opatrné vsak vzaly s lampami v svých nádobách také olej.⁵ Když pak ženich prodléval, všechny zdrímaly a usnuly.⁶ O půlnoci se však strhl křik: „Hle, ženich přichází! Vyjděte mu naproti!“⁷ Tu vstaly všechny ty panny a upravily si lampy.⁸ Pošetilé pak řekly opatrným: „Dejte nám ze svého oleje, neboť naše lampy hasnou!“⁹ Opatrné odpověděly: „Ne, nestačilo by nám ani vám. Jděte raději k prodávacům a kupte si!“¹⁰ Zatím co šly nakoupit, přišel ženich. Které byly pohotově, vešly s ním na svatbu; a dveře se zavřely.¹¹ Později přišly též ostatní panny a pravily: „Pane, pane, otevři nám!“¹² Ale on odpověděl: „Vpravdě pravím vám, neznám vás.“¹³ Bďte tedy, neboť neznáte den ani hodinu!“

Podobenství o hřivnách.¹⁴ „Nebo jako jeden člověk, odcházeje z domova, povolal k sobě své služebníky a ode vzdal jim svůj statek.¹⁵ I dal jednomu pět hřiven, druhému dvě a jinému jednu, každému podle jeho schopnosti; a hned odcestoval.¹⁶ Odešel ten, který dostal pět hřiven, těžil jimi a vytěžil jiných pět hřiven.¹⁷ Tak i ten, který dostal dvě, vyzískal jiné dvě.¹⁸ Ten však, který dostal jednu, odešel, zakopal ji do země a skryl peníze svého pána.“

¹⁹ „Po dlouhé době přišel pán oněch služebníků a účtoval s nimi.²⁰ I předstoupil ten, který dostal pět hřiven, a podal jiných pět hřiven řka: „Pane, pět hřiven jsi mi odevzdal, hle, jiných pět jsem vyzískal.“²¹ Řekl mu jeho pán: „Dobře, služebníku dobrý a věrný! Poněvadž jsi byl nad málem věrný, nad mnohým tě ustanovím. Vejdi v radost svého pána!“²² Přistoupil pak i ten, který dostal dvě hřivny, a řekl: „Pane, dvě hřivny jsi mi dal, hle, jiné dvě jsem vyzískal.“²³ Řekl mu jeho pán: „Dobře, služebníku dobrý a věrný! Poněvadž jsi byl nad málem věrný, nad mnohým tě ustanovím. Vejdi v radost svého pána!“²⁴ Přistoupil pak i ten, který dostal jednu hřivnu, a řekl: „Pane, vím, že jsi člověk přísný: žneš, kde jsi nezasil, a sbíráš, kde jsi nerozsypal.“²⁵ I bál jsem se, a proto jsem odešel a ukryl tvou hřivnu v zemi. Hle, tu máš, co je tvé.“²⁶ Pán mu odpověděl: „Služebníku nešlechtný a lenivý, věděl jsi, že žnu, kde jsem nezasil, a sbírám, kde jsem nerozsypal;²⁷ měl jsi tedy mé peníze uložit u penězoměnců, a já bych byl po svém příchodu vzal s úrokem, co je moje.“²⁸ Vezměte tedy od něho hřivnu a dejte ji tomu, jenž má deset hřiven!²⁹ Neboť každému, kdo má, bude dáno, a bude míti hojně; tomu však, kdo nemá, bude odňato i to, co má.“³⁰ A neužitečného služebníka uvrhněte ven do tmy; tam bude pláč a skřipění zubů.“

O posledním soudě.³¹ „Až pak přijde Syn člověka v své slávě a s ním všichni andělé, posadí se na svůj slavný trůn³² a před ním budou shromážděni všichni národové. I oddělí je od sebe, jako pastýř odděluje ovce od kozlů.³³ A postaví ovce po své pravici, kozy pak po levici.³⁴ Tehdy řekne král těm, kteří budou po jeho pravici: „Pojďte, požehnaní Otce mého, vládněte královstvím, připraveným pro vás od ustavení světa!“

večer a protáhla se dlouho do noci. Před hostinou si uvedl ženich svou nevěstu z domu jejich rodičů za doprovodu družiček do svého domu. Počet panen (pět opatrných a pět pošetilých) nemá v podobenství žádného náznačného významu.

^{14–30} Vybízí znovu k bdělosti, poněvadž věčný Soudce bude s každým přísně účtovat. Toto podobenství není totožné s tím, které podává sv. Lukáš 19, 11–27. Hřivny jsou Boží dary (život, zdraví, jmění), vlohy (paměť, rozum, svobodná vůle), milosti (víra, svatost) a různá postavení (laik, kněz, řeholník). Tyto hřivny uděluje Bůh v své nevyzpytatelné moudrosti a prozřetelnosti každému člověku různou měrou podle způsobilosti přijímatelovy. Při posledním soudě nebude žádati od každého stejně, nýbrž úměrně k tomu, kolik každému zde na zemi svěříl. Kdo dovede na zemi i s Jedinou mu svěřenou hřivnu od Pána Boha věrně hospodařit, vejde pak „v radost Pána svého“. Hřivnu zakopává ten, kdo nabízené milosti odmítá, anebo kdo daných mu Božích darů a vloh užívá jen pro pozemské účely anebo dokonce jich zneužívá ke hříchu a proti Bohu. - Před v. 14 je nutno předeslat: „Bude to jako když...“

¹⁵ Atická hřivna bylo asi 4500 předválečných korun.

^{15–16} Podle řeckého znění „... a odcestoval. Hned odešel ten...“

²⁷ Penězoměnci nejen měnili peníze (srv. výše 21, 12; Jan 2, 14), ale i na úrok půjčovali. U nich se také peníze na úrok ukládaly.

²⁹ Kdo s hřivnou od Boha danou věrně hospodaří, dostane od Boha ještě více. Kdo však udělené hřivny správně nevyužívá, ten ztratí všechno, i to, co už má.

³¹ „v své slávě“, t. j. v oslavené lidské přirozenosti.

³² Kde bude poslední soud, Písmo svaté výslovně nepraví. Mluví-li prorok Joél (3, 2-12), že poslední soud bude konán v údolí Josafat (u Jerusalema), možno bráti slovo Josafat v obrazném smyslu.

^{34–45} Nelze z toho s naprostou jistotou vyvoditi, že právě tak a ne jinak bude věčný Soudce mluvit i že právě tak mu budou souzení odpovídat. Svatopisec ukazuje, že si při posledním soudu každý uvědomí jasně a dokonale příčinu své věčné slávy nebo svého věčného odsouzení.

³⁵ Neboť jsem lačněl, a dali jste mi jísti;
žíznil jsem, a dali jste mi pítí;
pocestný jsem byl, a přijali jste mě;
³⁶ nahý jsem byl, a oděli jste mě;
nemocen jsem byl, a navštívili jste mě;
v žaláři jsem byl, a přišli jste ke mně.' „

³⁷ „Tu se ho otáží spravedliví: ‚Pane, kdy jsme tě viděli lačného, a nakrmili jsme tě, nebo žíznivého, a napojili jsme tě?‘ ³⁸ Kdy jsme tě viděli jako pocestného, a přijali jsme tě, nebo nahého, a oděli jsme tě?‘ ³⁹ A kdy jsme tě viděli nemocného nebo v žaláři, a přišli jsme k tobě?‘ ⁴⁰ A král jim odpoví: ‚Vpravdě pravím vám: Co jste tak učinili jednomu z nejmenších těchto mých bratrů, mně jste to učinili.‘“

⁴¹ „Potom řekne i těm, kteří budou po levici: ‚Pryč ode mne, zlořečení, do ohně věčného, který je připraven ďáblu a jeho andělům!‘“

⁴² Neboť jsem lačněl, a nedali jste mi jísti;
žíznil jsem, a nedali jste mi pítí;
⁴³ pocestný jsem byl, a nepřijali jste mě;
 nahý jsem byl, a neoděli jste mě;
nemocen a v žaláři jsem byl, a nenavštívili jste mě.' „

⁴⁴ „Tu se ho také oni otáží: ‚Pane, kdy jsme tě viděli lačného nebo žíznivého nebo jako pocestného nebo nahého nebo nemocného nebo v žaláři, a neposloužili jsme ti?‘ ⁴⁵ Tehdy jim odpoví: ‚Vpravdě pravím vám: Co jste tak neučinili jednomu z těchto nejmenších, ani mně jste to neučinili.‘“

⁴⁶ „I půjdou tito do věčného trápení, spravedliví pak do života věčného.“

Díl třetí: Umučení a oslavení Páně (26-28).

ČÁST PRVNÍ: UMUČENÍ A SMRT PÁNĚ (26, 1-27, 66).

26, Ježíš znovu předpovídá svou smrt. ¹ Když dokončil Ježíš všechny ty řeči, pravil svým učedníkům: ² „Víte, že po dvou dnech budou velikonoce a Syn člověka bude vydán, aby byl ukřižován.“

Velerada se radí o Kristově záhubě. ³ Tehdy se shromáždili velekněží a starší lidu v paláci velekněze, jménem Kaifáše, ⁴ a uradili se, že Ježíše listivě zajmou a zabijí. ⁵ Pravili však: „Ne o slavnosti, aby snad nevzniklo pobouření mezi lidem!“

Pomazání v Bethanii. ⁶ Když byl Ježíš v Bethanii v domě Simona malomocného, ⁷ přistoupila k němu žena s alabastrovou nádobou drahého oleje a vylila mu jej na hlavu, když byl za stolem. ⁸ Vidouce to učedníci, rozmrzeli se a řekli: „K čemu tato ztráta? Vždyť se to mohlo draho prodati a darovati chudým.“ ¹⁰ Věda to Ježíš, řekl jim: „Proč to máte za zlé té ženě? Dobrý skutek zajisté na mně učinila. ¹¹ Vždyť chudé máte vždycky mezi sebou, mne však vždycky nemáte; ¹² neboť vylívši ten olej na mé tělo, učinila to k mému pohřbu. ¹³ Vpravdě pravím vám: Všude na celém světě, kdekoliv bude hlášáno toto evangelium, tam se bude vypravovati na její památku také to, co ona učinila.“

^{35–43} Je tu vypočítáno šestero skutků tělesného milosrdenství, část úkolů křesťanské charity (milosrdné lásky k bližnímu) 26, ^{3–5} srv. Mar 14, 1-2; Luk 22, 1-2.

³ „Tehdy“, to jest ve středu po slavném vjezdu Páně do Jerusalema se sešla velerada k mimořádnému zasedání.

^{6–13} Srv. Mar 14, 3-9; Jan 12, 1-8. Podle vypravování sv. Jana (12, 1-12) se stala tato událost už den před slavným vjezdem Páně do Jerusalema; sv. Matouš se zmiňuje o ní teprve nyní, pravděpodobně asi proto, že Jidáš, o jehož úmyslu zraditi Krista vypravuje evangelista hned v následujících verších (14-16), přišel po prvé na tuto myšlenku při onom pomazání. Tato událost jest odlišná od oné, o které vypravuje Luk 7, 36-50.

⁶ Nazvaný tak asi proto, že byl uzdraven z malomocenství, snad Ježíšem Kristem.

⁷ Viz pozn. k Mar 14, 3.

Jidáš se nabízí ke zradě.¹⁴ Tehdy jeden ze dvanácti, jménem Jidáš Iškariotský, odešel k velekněžím a řekl: „Co mi dáte, a já vám ho zradím?“ I rozhodli se dáti mu třicet stříbrných.¹⁶ Od té chvíle hledal vhodnou chvíli, aby jim ho vydal.

Příprava k velikonoční večeři.¹⁷ Prvního dne přesnic přistoupili učedníci k Ježíšovi a řekli: „Kde chceš, abychom ti připravili k jídlu beránka?“¹⁸ [Ježíš] řekl: „Jděte do města k jednomu člověku a řekněte mu: „Mistr vzkazuje: Můj čas je blízko; u tebe budu slavit velikonoční večeři se svými učedníky.“¹⁹ I učinili učedníci, jak jim Ježíš nařídil, a připravili beránka.

Označení zrady.²⁰ Když pak byl večer, zaujal místo za stolem se svými dvanácti [učedníky].²¹ A při jídle řekl: „Vpravdě pravím vám: Jeden z vás mě zradí.“²² I zarmoutili se velmi a jeden přes druhého počali říkati: „Což jsem to já, Pane?“²³ On však odpověděl: „Kdo si se mnou omáčí ruku v míse, ten mě zradí.“²⁴ Syn člověka sice jde, jak jest o něm psáno, ale běda tomu člověku, jimž bude Syn člověka zrazen! Tomu člověku bylo by lépe, kdyby se nebyl narodil.“²⁵ I promluvil Jidáš, který ho zradil: „Copak jsem to já, Mistře?“ Dí mu: „Ty jsi to!“

Ustanovení Svátosti oltářní.²⁶ Při večeři vzal Ježíš chléb, požehnal jej, lámal a dal svým učedníkům se slovy: „Vezměte a jezte, toto je Tělo mé!“²⁷ Pak vzal kalich, poděkoval a podal jim jej se slovy: „Pijte z toho všichni,²⁸ neboť toto je Krev má [Nového] Zákona, která se vy lvala za mnohé na odpuštění hříchů!“²⁹ Ale pravím vám: Od této chvíle nebudu pít z tohoto plodu vinného kmene až do onoho dne, kdy budu pít s vámi nový (kalich) v království svého Otce.“ Ježíš předpovídá útěk apoštolů a pád Petrův.³⁰ Potom za zpívání chvalozpěv a vyšli na horu Olivetskou.³¹ Tehdy dí jim Ježíš: „Vy všichni se pohoršíte v této noci nade mnou, neboť je psáno:

^{14–16} Srv. Mar 14, 10-11; Luk 22, 3-6.

¹⁴ „Tehdy“, to jest ve středu ráno po zasedání velerady (srv. vv. 3-5).

¹⁵ Třicet stříbrných byla cena otroka (Ex 21, 32). Velerada tím naznačila opovržení Kristem a vyplatila peníze Jidášovi z chrámové pokladnice, až Krista jali.

^{17–19} Srv. Mar 14, 12-16; Luk 22, 7-13.

¹⁷ Svátkem přesnic se nazývaly velikonoce u židů proto, že se o nich smělo používat chleba jen přesného neboli nekvašeného. Velikonoční svátky se slavily u židů na památku zázračného východu Izraelitů z Egypta za vůdcovství Mojžíšova. Hlavním jídlem velikonoční večeře byl beránek a „přípravi velikonočního beránka“ znamenalo připravení velikonoční večeři. Ta se konala podle předpisu takto: Po západu slunce se sešla celá rodina svátečně oblečená s otcem v jídelně. Po modlitbě se zasedlo ke stolu. Každé jídlo a kalich s vínem žehnal otec rodiny. Kromě beránka se jedly přesné chleby a hořky salát, který jim měl připomínat hořkou porobu předků v Egyptě. Zvláštním jídlem byl také „charoset“, připravený z jablek, mandlí a fiků, a rozvařený ve víně; v tom se namácel chléb. Mezi jídlem a po jídle se pěly žalmy.

¹⁸ „Můj čas je blízko“, to jest čas Kristova utrpení již přichází. - Onen majitel jídelny byl asi jeden z učedníků Páně.

^{20–22} Srv. Mar 14, 17-21; Luk 22, 21-23; Jan 13, 21-30.

²¹ Při večeři podle tehdejšího zvyku leželi na pohovkách, podepření levým ramenem o pohovku.

²⁰ „Při jídle“, to jest když byli ještě u stolu, ale už nepoživali pokrmy; sv. Matouš vypravuje stručně a se zřetelem k věroučnému účelu svého evangelia se tu odchyluje, jako to činí i někde na jiných místech, od časového postupu. Jak vidět z Luk 22, 14-23, ustanovil Pán Ježíš nejdříve nejsvětější Svátost oltářní a pak označil zrádce. Předtím konal velikonoční večeři podle předpisů mojžíšského zákona a umyl apoštolům nohy (viz Jan 13, 1-19).

²⁵ Kristus odpověděl Jidášovi potichu, takže odpověď unikla pozornosti ostatních apoštolů, jak vidno z Jan 13, 28.

^{26–29} Srv. Mar 14, 22-25; Luk 22, 19-20; 1 Kor 11, 23-25.

^{26–28} „Toto je Tělo mé“, „Toto je Krev má“ jsou slova proměňování (předpodstatnění). Kristus jimi proměnil podstatu chleba v své nejsvětější Tělo a podstatu vína v svou nejsvětější Krev, ale tak, že způsoby (velikost, chuť, barva, vůně) chleba a vína zůstaly beze změny.

²⁸ „vylévá se“, některé latinské rukopisy mají u synoptiků „bude vylita“. - „za mnohé“, t. j. za všechny, a těch bude mnoho (srv. výše 20. 28).

²⁹ Řčení „nebudu pít . . .“ znamená „nebudu slavit velikonoční večeři“. Tato slova naznačují apoštolům, že Kristus už s nimi nebude slavit zde na zemi velikonoční večeři, že je tedy tato na zemi jeho poslední. Těší se, že s nimi bude požívat v nebeském království věčné blaženosti („budu pít s vámi nový kalich . . .“).

^{30–32} Srv. Mar 14, 26-31; Luk 22, 33-34; Jan 13, 36-38. Tuto předpověď učinil Ježíš Kristus ještě ve večeřadle. Svätý Matouš zakončil v. 30. své vypravování o velikonoční večeři a zmiňuje se až nyní o té předpovědi, poněvadž se hodí jako úvodní zmínka o umučení Páně. které dáte vypisuje.

³⁰ Velikonoční večeře byla zakončena žalmem. - Olivetská hora se vypíná 43 m nad Jerusalemem. Za časů Páně byly tam na svahu hory olivové sady. Na úpatí stál dvorec s lilem na olivy a zahrada. Do zahrady se šlo asi 15 minut z večeřadla přes údolí Josafat, jimž protéká potok Cedron. Tou cestou chodil Ježíš Kristus předtím častěji, když se chtěl v ústraní modlit.

³¹ Viz Zach 13, 7. Pohoršení mohlo by být po apoštoly, až uvidí události této noci, takže zakolísají v své zmužlosti a od vazy a opustí Pána (srv. níže v. 41).

„Biti budu pastýře a rozprchnou se ze stáda ovce.“³² Ale po svém zmrtvýchvstání předejdu vás do Galileje.“

³³ Petr mu na to řekl: „I kdyby se všichni nad tebou pohoršili, já se nikdy nepohorším.“³⁴ Řekl mu Ježíš: „Vpravdě pravím tobě: Tého noci, dříve než kohout zakokrhá, třikrát mě zapřeš.“³⁵ Dí jemu Petr: „I kdybych měl s tebou umřítí, nezapřu tě.“ Podobně pravili též všichni učedníci.

V Getsemanské zahradě.³⁶ Tehdy přišel Ježíš s nimi do dvorce jménem Getsemany, a řekl svým učedníkům: „Posedte zde, dokud se budu tamto modlití.“³⁷ A vzal Petra s dvěma syny Zebedeovými a počal se rmoutiti a teskniti.³⁸ Tu jim praví: „Smutná je duše má až k smrti. Zůstaňte zde a bděte se mnou!“³⁹ A popošel kousek, padl na tvář a modlil se: „Otče můj, je-li možno, ať odejde ode mne tento kalich; ale ne jak já chci, nýbrž jak Ty.“⁴⁰ I přišel k svým učedníkům a nalezl je, jak spí. I řekl Petrovi: „To jste nemohli ani hodinu se mnou bdítí?“⁴¹ Bděte a modlete se, abyste neupadli do pokušení! Duch je zajisté připraven, ale tělo je slabé.“

⁴² Opět odešel po druhé a modlil se: „Otče můj, nemůže-li mě tento kalich minouti a já jej musím vypítí, staň se vůle tvá!“⁴³ A znovu se vrátil a nalezl je, jak spí; neboť jejich oči byly obtíženy.⁴⁴ I nechal je, znovu odešel a modlil se po třetí táž slova.⁴⁵ Potom přišel k svým učedníkům a řekl jim: „Vy klidně spíte dále? Hle, přiblížila se hodina, kdy Syn člověka bude vydan do rukou hříšníků.“⁴⁶ Vstaňte, pojďme! Hle, přiblížil se ten, který mě zradí!“

Ježíš jat a odveden.⁴⁷ Když ještě mluvil, hle, Jidáš, jeden ze dvanácti, přišel a s ním veliký zástup s meči a kyji [poslaný] od velekněží a starších lidu.⁴⁸ Ten, který ho zradil, dal jim znamení: „Koho políbím, ten je to, toho zajměte!“⁴⁹ A hned přistoupil k Ježíšovi a řekl: „Zdráv buď, Mistře!“ A políbil ho.⁵⁰ I řekl mu Ježíš: „Příteli, proč jsi přišel?“ Tu přistoupili, chopili se Ježíše a jali ho.

⁵¹ A hle, jeden z těch, kteří byli s Ježíšem, natáhl ruku a vytasiv svůj meč, sekl po jednom služebníkovi veleknězovu a utal mu ucho.⁵² Tu řekl mu Ježíš: „Zastrč svůj meč, kam patří! Neboť všichni, kteří berou meč, mečem zahynou.“⁵³ Či myslíš, že nemohu prositi Otce svého, a dá mi hned více než dvanáct pluků andělských?⁵⁴ Jak se tedy naplní Písma, že se tak musí státi?“

⁵⁵ Tehdy řekl Ježíš zástupům: „Jako na lotra jste vyšli s meči a kyji, abyste mě jali. Den co den jsem sedával [u vás] a učil v chrámě, a nejali jste mě.“⁵⁶ Ale toto se všechno stalo, aby se naplnila Písma proroků.“

Tehdy ho všichni učedníci opustili a utekli.

Ježíš před Kaifášem.⁵⁷ Ti však, kteří Ježíše jali, odvedli ho k veleknězi Kaifášovi, kde se už shromáždili zákoníci a starší.⁵⁸ Petr šel za ním zpozvdálí až ke dvoru veleknězovu; vešel do-

³⁶ Srv. Mar 14, 32-42; Luk 22, 39-46; Jan 18, 1.

³⁶ „Tehdy“, asi kolem desáté hodiny večerní. Jméno „Getsemany“ znamená „olivový lis“.

³⁹ „kalich“, to jest utrpení (srv. výše 20, 22 a níže v. 42).

⁴¹ Pokušením mohla by býti pro apoštoly myšlenka: Je náš Mistr, který se vydává za Syna Božího, nyní v takové poníženosti a bezmocnosti a v takovém utrpení, skutečně onen zaslíbený Mesiáš, pravý Syn Boží? (viz výše v. 31).

⁴³ Vulgáta má: „Spěte již a odpočívajte!“ Někteří vykládají, že těmito slovy učinil Kristus výtuk apoštolům, že usnuli; jini zase, že jimí dopřává ještě apoštolům chvíli posilujícího spánku a že další slova: „Vstaňte, pojďme!“ řekl Kristus až po delší přestávce. Ale podle řeckého znění možno bráti ono slovesné tvary buď jako rozkazovací způsob nebo jako oznamovací nebo jako tázací. Zdá se lépe odůvodněno se zřetelem k souvislosti i k celé události na hoře Olivetské bráti ona slova jako otázku („Vy klidně spíte dále?“).

⁴⁷⁻⁵⁶ Srv. Mar 14, 43-52; Luk 22, 47-54; Jan 18, 3-12.

⁵⁵ „Den co den“ je řečeno s nadsázkou, to jest často.

⁵⁶ Kristus upozorňuje, že se to nestalo neočekávaně, nebo jen z vůle lidí, nýbrž že to bylo již předpověděno v Starém Zákoně.

⁵⁷⁻⁶⁶ Srv. Mar 14, 53-64; Luk 22, 66-71. Nejdříve vedli Ježíše Krista k Annášovi, zeti Kaifášovu. Potom asi mezi první a druhou hodinou po půlnoci jej předvedli před úřadujícího velekněze Kaifáše. U něho se zatím sešli členové velerady. K veleradě patřili: velekněží, totiž představeni 24 kněžských sborů, dále „starší“, t. j. zástupci vznešených rodů, a konečně zákoníci jako znalci Písma svatého. Předsedal nejvyšší kněz. Všech členů velerady bylo 72 a patřili většinou ke straně farizejské, která byla Kristu nepřátelská (srv. výše 9, 11 v poznámce). Při zasedání seděli členové v polokruhu řadami za sebou. Uprostřed první řady seděl nejvyšší kněz. Před ním stál obžalovaný, po stranách obžalovaného dva písaři. Za nimi seděli zákoníci také v řadách a čelem k ostatním členům velerady.

vnitř a seděl se služebníky, aby viděl konec.

⁵⁹ Velekněží a celá velerada hledali krivé svědectví proti Ježíšovi, aby ho mohli vydati na smrt, ⁶⁰ ale nenalezli, ačkoliv předstoupilo mnoho křivých svědků. Naposled přišli dva [křiví svědkové] ⁶¹ a řekli: „Tento pravil: ‚Mohu zbořit chrám Boží a ve třech dnech jej zase vystavět.‘“ ⁶² Tu povstal velekněz a řekl mu: „Nic neodpovídáš na to, co tito proti tobě svědčí?“ ⁶³ Ale Ježíš mlčel. I řekl mu velekněz: „Zapřísahám tě při Bohu živém, abys nám pověděl, jsi-li ty Mesiáš, Syn Boží?“ ⁶⁴ Dí mu Ježíš: „Ano, já jsem; avšak pravím vám: Od tohoto času užřete Syna člověka seděti po pravici Všemohoucího a přicházeti v oblacích nebeských.“ ⁶⁵ Tu roztrhl velekněz své roucho a řekl: „Rouhal se! Nač ještě potřebujeme svědky! Hle, nyní jste slyšeli rouhání.“ ⁶⁶ Co soudíte vy?“ A oni odpověděli: „Hoden je smrti!“

Ježíš potupen. ⁶⁷ Potom mu plivali do tváře a bili ho pěstmi, jiní ho políčkovali ⁶⁸ říkajíce: „Hádej nám, Mesiáši, kdo tě to uderil!“

Petrův pád. ⁶⁹ Petr pak seděl venku na dvoře. I přistoupila k němu jedna služka a řekla mu: „Ty také jsi byl s Ježíšem Nazaretským!“ ⁷⁰ Ale on přede všemi zapřel: „Nerozumím, co pravíš.“ ⁷¹ Když vyšel do brány, uzbřela ho jiná [služka] a řekla přítomným: „Také tento byl s Ježíšem Nazaretským!“ ⁷² On opět zapřel se zapřísaháním: „Neznám toho člověka.“

⁷³ Po malé chvíli přistoupili okolostojící a řekli Petrovi: „Skutečně, i ty jsi z nich, neboť i tvá výslovnost tě prozrazuje.“ ⁷⁴ Tu se počal zaklínati a přísahati, že nezná toho člověka. A vtom kohout zakokrhal. ⁷⁵ I rozpomenul se Petr na slovo Ježíšovo, které řekl: „Dříve než kohout zakokrhá, třikrát mě zapřeš.“ I vyšel ven a hořce plakal.

27, Ranní zasedání velerady. ¹ Když se pak rozednilo, uradili se všichni velekněží a starší lidu proti Ježíšovi, že ho vydají na smrt. ² A svázaného přivedli ho k vladaři Pontskému Pilátovi a odevzdali mu ho.

Zoufalství Jidášovo. ³ Tehdy vida Jidáš, který ho zradil, že jest odsouzen, z lítosti vrátil třicet stříbrných velekněžím a starším se ⁴ slovy: „Zhřešil jsem, poněvadž jsem zradil krev spravedlivou!“ Ale oni řekli: „Co nám do toho, to je tvá věc!“ ⁵ I pohodil stříbrné v chrámě, odešel odtud a oběsil se osidlem.

⁶ Velekněží však vzali stříbrné a pravili: „Nesměj se vložit zpět do pokladny, neboť je to mzda za krev.“ ⁷ A po poradě koupili za ně pole hrnčířovo k pohřbívání poutníků. ⁸ Proto se to pole až do dneška nazývá [Hakeldama, to jest] Pole krve. ⁹ Tehdy se naplnilo, co předpověděl prorok Jeremiáš slovy:

„A vzali třicet stříbrných,
mzdu to za člověka tak oceněného,

⁶¹ Překročili slova Kristova řečená o prvních velikonocích veřejného života Páně (Jan 2, 19); ta však neobsahovala nic, co by zasluhovalo trestu smrti.

⁶⁴ „seděti po pravici Všemohoucího“, t. j. vládnouti s Bohem Otcem a projevovati božskou moc; - „přicházeti v oblacích nebeských“, to jest přicházeti jako nejvyšší soudce.

⁶⁵ Roztrhnouti vrchní šat bylo u židů projevem hluboké bolesti a údivu. Káifáš chtěl tím naznačiti předstíraný zármutek nad slovy Kristovými, která pokládá za rouhání.

^{67–68} Srv. Mar 14, 65; Luk 22, 63–65.

^{69–73} Srv. Mar 14, 66–72; Luk 22, 55–62; Jan 18, 15–18. 25–27.

⁷³ Petr jako Galilejan se prozrazoval už svou výslovností, takže bylo možno poznati, že patří do družiny učedníků Páně, kteří pocházeli ponejvíce z Galileje.

^{27, 1–2} Srv. Mar 15, 1; Luk 23, 1; Jan 18, 28. Členové velerady věděli, že noční zasedání i rozsudek byly nezákonné, proto se sešli znovu ještě ráno (v pátek), aby pod rouškou zdánlivého zákonného jednání mohli vynést rozhodný rozsudek. Židé měli tehdy sice právo odsouditi podle svého zákona někoho k smrti, ale jako poddaní Římanů nesměli rozsudek smrti vykonati bez povolení římského vladaře; tím byl tehdy v Palestině Pilát.

⁸ Srv. Skut 1, 16–18.

⁹ „až do dneška“, t. j. do té doby, kdy sv. Matouš psal tato slova (srv. níže 28, 15).

^{27, 10} Evangelista spojuje v celek dvě předpovědi proroků: Zachariáše (11, 12) o ocenění za 30 stříbrných a Jeremiáše (32, 6–12) o koupi pole, uvádí je pak volně jako slova Jeremiášova. Předpověď Jeremiášova se však týkala koupě pole hrnčířova jen ve smyslu předobrazném, v slovném smyslu se vztahují na koupi jiného pole.

kterého za tolik ocenili synové izraelští,
¹⁰ a dali je za pole hrnčířovo,
 jak mi ustanovil Pán.“

Ježíš před Pilátem. ¹¹ Ježíš pak stál před vladařem. I otázal se ho vladař: „Ty jsi král židovský?“ Ježíš mu řekl: „Ano, já jsem.“ ¹² A když velekněží a starší na něho žalovali, neodpověděl nic. ¹³ Tu mu řekl Pilát: „Neslyšíš, jak hrozně věci proti tobě svědčí?“ ¹⁴ Ale On mu neodpověděl na žádné slovo, až se vladař velmi divil.

Ježíš či Barabáš? ¹⁵ O slavnosti propouštěval vladař lidu jednoho vězně, kterého chtěli. ¹⁶ Měl pak tehdy pověstného vězně jménem Barabáše. ¹⁷ Když se tedy sešli, řekl jim Pilát: „Koho chcete, abych vám propustil, Barabáše či Ježíše, jenž se nazývá Mesiáš?“ ¹⁸ Věděl totiž, že ho vydali ze závisti.

¹⁹ Ale když seděl na soudné stoličce, vzkázala mu jeho manželka: „Nic neměj s tímto spravedlivým; neboť jsem dnes ve snách kvůli němu mnoho vytrpěla.“

²⁰ Avšak velekněží a starší přemluvili lid, aby žádali o Barabáše, Ježíše však aby nechali zahubit. ²¹ I promluvil vladař a řekl jim: „Kterého z těch dvou chcete, abych vám propustil?“ A oni řekli: „Barabáš!“ ²² Dí jim Pilát: „Co tedy mám učiniti s Ježíšem, který se nazývá Mesiáš?“ Všichni odpovídají: „Ať jest ukřižován!“ ²³ Dí jim vladař: „Co zlého učinil?“ Ale oni křičeli ještě hlasitěji: „Ať jest ukřižován!“ ²⁴ Vida tedy Pilát, že nic nezmůže, ale že bouře roste, vzal vodu, a umývá si ruce před lidem, pravil: „Nevinam jsem krví tohoto spravedlivého. To je vaše věc!“ ²⁵ A všichni lid odpověděl: „Krev jeho na nás i na naše děti!“ ^{26a} Tu jim propustil Barabáše.

Ježíš bičován a trním korunován. ^{26b} Ježíše dal zbičovat a vydal jim ho, aby byl ukřižován. ²⁷ Tehdy vedli vladařovi vojáci Ježíše do soudní budovy, shromáždili k němu celou četnu, ²⁸ svlékli ho a přiodělí jej šarlatovým pláštěm. ²⁹ A spletli korunu z trní, vložili mu ji na hlavu a do pravice mu (dali) třtinu. Klekali před ním a posměšně pravili: „Zdráv buď, králi židovský!“ ³⁰ Když ho poplivali, vzali třtinu a bili ho po hlavě. ³¹ A když se mu naposmívali, svlékli s něho plášť a oblékli ho v jeho roucho. Pak ho odvedli, aby ho ukřižovali.

Ježíš ukřižován. ³² Když vycházeli, potkali jednoho muže z Kyreny, jménem Šimona. Toho přinutíli, aby nesl jeho kříž.

³³ A přišli na místo jménem Golgota, to jest (v překladě) „Lebka“. ³⁴ I dali mu pítí vína smí-

^{11–14} Srv. Mar 15, 2-5; Luk 21, 2-7; 23, 2-7. 13-16.

^{15–26a} Srv. Mar 15, 6-15a; Luk 23, 17-25a; Jan 18, 30-40, - „o slavnosti“ velikonoční. Tento zvyk se vyvinul u Židů pravděpodobně na památku vysvobození národa z egyptského jha a Římané jej Židům ponechali.

²⁴ Tento obřad byl nejen u Židů, nýbrž i pohanů, zvláště u Řeků a Římanů, a měla se jim naznačiti nevina.

²⁵ Tím svolával na sebe i na své potomky spravedlivý Boží trest, 25 a ten se brzy dostavil. Vždyt za 37 let byl Jerusalemský chrám vyvrácen a při této hrozně porážce židovského národa zahynulo jak mečem tak morem podle svědectví židovského dějepisce Josefa Havla přes milion Židů. Pilát také neušel spravedlivému trestu. Asi po třech letech po ukřižování Páně byl pro svou ukrutnost a bezohlednost obžalován v Římě, císařem sesazen a poslán jako vyhnanec do Gallie (Francie) a zemřel prý sebevraždou.

^{26b–31} Srv. Mar 15, 15b-20; Jan 19, 1-3.

^{26b} Bičování podle římského způsobu byl úkon velmi ukrutný a potupný. Polonahý odsouzenec byl přivázan k nízkému sloupu. Mrskali jej střídavě nejméně čtyři muži buď pruty nebo důtkami, jež měly na konci řemínků zpravidla olověné kuličky nebo železné háčky; ty se krvavě zářezávaly do těla, takže mnohdy odsouzenec pod ranami i dokonal.

²⁷ Za svého pobytu v Jerusalemě sídlival římský vladař v soudní budově (praetorium) a tam se konaly i soudy, Šarlat se nazývá vlastně červená (purpurová) nebo temně fialová barva; později se tak nazývala i látka napuštěná touto barvou.

^{32–34} Srv. Mar 15, 21-32; Luk 23, 26-43; Jan 19, 17-24.

³² Učinili tak až cestou ne z útřpnosti, nýbrž ze zlomyšlnosti, aby dostali Ježíše živého na kříž. Ježíš šel před Simonem bez kříže. Podle starého podání se tento Šimon stal křesťanem a zemřel jako biskup v Arabii. Byl to žid, usedlý v Jerusalemě, a pocházel z Kyreny v Libyi, kde byla kvetoucí židovská kolonie už od dob Ptolemaia Laga (srv. 1 Mach 15, 23; Skut 20, 10; 6, 9; 13, 1).

³³ Golgota (latinsky Calvaria) je hebrejské slovo a znamená lebku (lysinu, holý vrch). Návrší se tak nazývalo asi proto, že mělo podobu lebky; bylo skalnaté a leželo na severozápad od Jerusalema blízko jeho hradeb - Křížová cesta měřila asi 600 m od soudní budovy. Popravní průvod vyšel asi kolem 11. hodiny před polednem. Zahajoval jej římský setník s četou strážů. Za nimi šli hlasatelé, nesoucí na žerdích nápis s udáním viny odsouzcenců; pak kráček Kristus s trnovou Korounou na hlavě uprostřed dvou lotrů, každý se svým křížem. Průvod doprovázeli katané s popravními náčiním a vzadu šli členové

šeného se žlučí. Okusil, ale napítí se nechtěl.

³⁵ Když ho pak ukřižovali, rozdělili si jeho roucho, metajíce o ně los, [aby se naplnilo, co předpověděl prorok slovy:

„Rozdělili si má roucha,
a o můj oděv metali los.“]

³⁶ A sedíce hlídali ho tam. ³⁷ I dali mu nad hlavu nápis o jeho vině: „Tento je Ježíš, král židovský.“ ³⁸ S ním také ukřižovali dva lotry, jednoho po pravici, druhého po levici.

³⁹ Ti, kteří tudy chodili, potřásajíce hlavami, rouhali se mu takto: ⁴⁰ „Ha, jenž boříš chrám Boží a ve třech dnech jej zase stavíš, pomoz sám sobě! Jsi-li Syn Boží, sestup s kříže!“ ⁴¹ Podobně se mu posmívali i velekněží se zákoníky a staršími a pravili: ⁴² „Jiným pomohl, ale sám sobě pomoci nemůže; je-li králem izraelským, ať sestoupí nyní s kříže, a my uvěříme v něho!“ ⁴³ Doufal v Boha, ať ho nyní vysvobodí, má-li v něm zalíbení; vždyť pravil: „Syn Boží jsem.“ ⁴⁴ Taktéž ho tupili i lotři, kteří byli s ním ukřižováni.

Ježíš umírá. ⁴⁵ Od šesté hodiny pak nastala tma po celé krajině až do hodiny deváté. ⁴⁶ A kolem deváté hodiny zvolal Ježíš silným hlasem: „Eli, Eli, lamma sabaktani,“ to jest „Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil?“ ⁴⁷ Někteří pak z těch, kteří tam stáli, to slyšeli a pravili: „Eliáše volá tento!“ ⁴⁸ A hned jeden z nich běžel, vzal houbu, namočil ji do octa a nabodnul ji na třtinu, dával mu pít. ⁴⁹ Jiní však říkali: „Počkej, ať uvidíme, přijde-li Eliáš ho vysvobodit!“ ⁵⁰ Ale Ježíš zvolal silným hlasem a vypustil duši.

⁵¹ A hle, opona chrámová se roztrhla ve dvě půle od vrchu až dolů, země se otřásla, skály se rozpukly ⁵² a hroby se otevřely. A mnoho těl zesnulých světců vstalo a po jeho vzkříšení ⁵³ vyšli z hrobů, vešli do svatého města a ukázali se mnohým.

⁵⁴ Když setník a ti, kteří s ním byli u Ježíše na stráži, viděli zemětřesení a to, co se dělo, báli se velice a pravili: „Skutečně, Syn Boží byl tento!“

⁵⁵ Bylo pak tam také mnoho žen, které tomu zpozvzdáli přihlížely. Ty už z Galileje doprovázely Ježíše a posluhovaly mu. ⁵⁶ Mezi nimi byla Maria Magdalena a Maria, matka Jakubova a Josefova, a matka synů Zebedeových.

Ježíš pohřben. ⁵⁷ Když pak nastal večer, přišel jeden bohatý člověk z Arimathie, jménem Josef, který byl také učedníkem Ježíšovým. ⁵⁸ Ten přišel k Pilátovi a požádal o tělo Ježíšovo. Pilát rozkázal tělo mu vydati. ⁵⁹ A Josef vzav tělo, zavinul je v čisté plátno ⁶⁰ a položil do svého nového hrobu, který dal (už) dříve ve skále vytesati. Ke dveřím hrobovým přivalil veliký kámen a ode-

velerady a skupina zvědavců.

³⁴ Slovem „žluč“ není tu míněna skutečně žluč, nýbrž hořký nápoj (srv. Mar 15, 23), který podle židovského zvyku podávaly odsouzeněm soucinitelky ženy, aby tolik netrpěli bolestí, poněvadž nápoj působil narkoticky. Pán Ježíš sice okusil, ale nepil, ježto chtěl trpět při plném vědomí že Ježíš okusí tohoto nápoje, předpověděl už zalmista Páně v Ž 68, 22.

³⁵ Viz Ž 21, 19.

^{45–56} Srv. Mar 15, 33–41; Luk 23, 44–49; Jan 19, 28–30.

⁴⁵ „Od šesté hodiny . . . až do hodiny deváté“, to jest podle našeho počítání od poledne do třetí hodiny odpolední (srv. výše 20, 3–16 v pozn.). Tma nastala po celém jeruzalemskem okolí, snad v celém Judsku nebo v celé Palestině, a byla způsobena přímo božskou mocí.

⁴⁶ Slova, jež mluvil Pán Ježíš na kříži aramejsky, jsou ze Ž 21, který se počítá k žalmům mesiášským, a líčí živě umučení Kristovo.

⁵¹ Ona opona dělila velesvatyni od svatyně, čímž mělo být naznačeno, že místo řádu Starého Zákona nastává Nový Zákon milostí, získaných smrtí Ježíše Krista.

^{52–53} Hroby se otevřely hned při smrti Páně, ale mrtví byli vzkříšeni až po zmrtvýchvstání Kristově.

⁵³ Svaté město, t. j. Jerusaleem (srv 4, 5).

⁵⁴ Podle starého podání se jmenoval onen setník Longin.

^{57–61} Srv. Mar 15, 42–47; Luk 23, 50–56; Jan 19, 38–42. Josef pocházel z Arimathie, ale usadil se v Jerusalemě a byl členem velerady. On i Nikodem, věhlasný učitel zákona, nesouhlasili s rozsudkem smrti (srv. Luk 23, 51). - Arimathia, pravděpodobně stará Ramathaim Sofim, odkud pocházel Samuel (srv. 1 Král 1, 1); podle jedněch dnešní er-Ram, 8 km na sever od Jerusalema, podle jiných dnešní Rentis, nedaleko el-Ludd (stará Lydda).

⁶⁰ Místo hrobu Páně bylo na Kalvárii asi 40 m vzdáleno od místa ukřižování. Hrob bylo nízké sklepení, vytesané ve skalnaté stráni; měl předsiňku a hrobovou komoru, kde se ukládala mrtvola. Zvenku se hrob zavíral velkým kamenem.

šel.⁶¹ Byly pak tam Maria Magdalena a druhá Maria; seděly proti hrobu.

V sobotu po Velkém pátku.⁶² Druhého dne, který byl po pátku, sešli se velekněží a farizeové u Piláta⁶³ a řekli: „Pane, my jsme se rozpomenuli, že ten svůdce ještě za živa řekl: ‚Po třech dnech vstanu.‘⁶⁴ Rozkaž tedy hlídati hrob až do třetího dne, aby snad jeho učedníci nepřišli a neukradli ho a lidu neřekli: ‚Vstal z mrtvých.‘ I byl by poslední klam horší než první.“⁶⁵ Řekl jim Pilát: „Máte stráž, jděte, hlídejte ho, jak dovedete!“

⁶⁶ I odešli a opatřili hrob stráží a zapečetili kámen.

ČÁST DRUHÁ: OSLAVENÍ PÁNĚ (28).

28, Zbožné ženy u hrobu.¹ Po sobotě, když už svítalo na neděli, přišla se Maria Magdalena a druhá Maria podívat na hrob.² A hle, nastalo veliké zemětřesení, neboť anděl Páně sestoupil s nebe a přistoupiv, odvalil kámen a posadil se naň.³ Jeho obličej byl jako blesk a jeho roucho bílé jako sníh.⁴ Stráž ze strachu před ním se zděsila a zůstala jako mrtvá.⁵ I promluvil anděl k ženám: „Vy se nebojte, neboť vím, že hledáte Ježíše, který byl ukřižován!“⁶ Není ho tu, neboť vstal, jak řekl. Pojdte a vizte místo, kde byl Pán položen!⁷ Pak rychle odejděte a povězte jeho učedníkům: ‚Vstal z mrtvých; a hle, předchází vás do Galileje, tam jej uvidíte.‘ Hle, já jsem vám to pověděl.“

⁸ Odešly rychle od hrobu s velikou bázni a radostí a běžely to zvěstovat jeho učedníkům.⁹ A hle, Ježíš se potkal s nimi a řekl: „Budte zdraví!“ Ony přistoupily, objaly jeho nohy a poklonily se mu.¹⁰ Tu jim Ježíš řekl: „Nebojte se! Jděte a zvěstujte mým bratřím, ať odejdou do Galileje; tam mě uvidí.“

Podvod velerady.¹¹ Po odchodu žen, hle, přišli někteří ze stráže do města a oznámili velekněžím všechno, co se stalo.¹² Ti se shromáždili se staršími a po poradě dali vojákům mnoho peněz se slovy:¹³ „Řekněte: ‚V noci přišli jeho učedníci a ukradli jej, zatím co my jsme spali.‘“¹⁴ A uslyší-li o tom vladař, uchlácholíme ho a vás zbavíme nebezpečí.“¹⁵ I vzali peníze a učinili, jak byli navedeni. A ta věc jest u židů rozšířena až do dneška.

Světové poslání apoštolů.¹⁶ Jedenáct učedníků odešlo pak do Galileje na horu, kam jim Ježíš

⁶¹ „druhá Maria“ je Maria, manželka Kleofášova, příbuzná matky Ježíšovy.

⁶⁴ „I byl by poslední klam horší než první,“ to jest účinek, jaký by způsobila zpráva o zmrtnýchvstání Páně („poslední klam“), měl by daleko větší vliv na lid, než Kristovo osobování mesiášské důstojností („první Klam“).
^{28, 1-10} Srv. Mar 16, 1-8; Luk 24, 1-11; Jan 20, 1-10. - „druhá Maria“ je Maria, matka apoštola Jakuba Mladšího a Josefa (srv. Mar 16, 1).

⁸ Postrašeny skutečným zmrtnýchvstáním Páně, neoznámily to ony ženy hned (srv. Mar 16, 8), nýbrž o něco později, když se sešly s jinými ženami, které jim rovněž vypravovaly, že viděly andělské zjevení (srv. Luk 24, 9).

¹⁰ „bratřím“, t. j. učedníkům a apoštolům.

¹¹ Podle řeckého znění: „Při odchodu . . .“

¹³ Krásně poznamenal k tomuto místu sv. Augustin: „Spících svědků užíváš? Jestliže spali, co mohli vědět? Jestliže nic neviděli, jak mohou býti svědky?“

¹⁵ „ta věc“, t. j. ta lživá pověst. - „až do dneška“, t. j. do té doby, kdy sv. Matouš psal tato slova (srv. výše 27, 8).

¹⁶⁻²⁰ Srv. Mar 16, 14-18.

přikázal.¹⁷ Když ho uzřeli, poklonili se mu; někteří však pochybovali.¹⁸ I přistoupil Ježíš a promluvil k nim takto: „Dána je mi veškerá moc na nebi i na zemi.¹⁹ Jděte tedy, učte všechny národy a křtěte je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého!²⁰ A učte je zachovávat všecko, co jsem vám přikázal! A hle, já jsem s vámi po všechny dny až „do konce světa.“

¹⁶ Na kterou horu odešli apoštolé, evangelista nepraví. Podle některých vykladatelů byla to hora Tábor v Galileji. Na tu horu klade tradice také proměnění Páně (viz výše 17, 1).

ÚVOD DO EVANGELIA SVATÉHO MARKA

1. V Písmě sv. Nového Zákona je několikrátě řeč o učedníku apoštolů, který se nazývá brzy Jan příjmením Marek (srv. Skut 12, 12. 25; 15, 37), brzy jen Jan (Skut 13, 5. 13), nebo jen Marek (Skut 15, 39; Kol 4, 10; Filem 24; 2 Tim 4, 11). Tento učedník jest autorem druhého evangelia. Podle tehdejšího zvyku měl dvě jména: hebrejské (Jan) a římské (Marek).

Z Nového Zákona víme, že sv. Marek byl syn jakési Marie, která měla v Jerusalemě dům, kde se scházeli jerusalemsští křesťané na bohoslužby (srv. Skut 12, 12). Také apoštol Petr se odebral do toho domu, když byl zázračně vyveden anđelem 7. vězení. Pravděpodobně pokřtil Marka sv. Petr, poněvadž jej nazývá v 1 Petr 5, 13 „svým synem“, ježto jej sv. křtem duchovně zplodil Ježíši Kristu.

Byl příbuzným, snad bratrancem sv. Barnabáše (srv. Kol 4, 10), který požíval u prvních křesťanů veliké vážnosti (Skut 3, 27; 11, 22. 25. 30; Gal 2, 1). Barnabáš vzal jej s sebou kolem roku 44 do Antiochie Přímořské (Skut 12, 25).

Na první apoštolské cestě sv. Pavla doprovázel Pavla a Barnabáše (Skut 13, 5), avšak došel s nimi jen do Perge v Pamfylii, odkud se z neznámé nám příčiny vrátil do Jerusalema (Skut 13, 13). Proto jej sv. Pavel nevzal s sebou na druhou svou apoštolskou cestu (Skut 15, 38), ač si toho Barnabáš přál. Barnabáš pak odešel s Markem (asi v letech 49-50) na ostrov Kypr (srv. Skut 15, 39).

V letech 61–83 byl Marek opět s apoštolem Pavlem, který byl tehdy v první římské vazbě. Tím se také jistě ona vzniklá neshoda mezi Pavlem a Markem urovnala.

Brzy potom jest opět v Římě s apoštolem Petrem (asi v letech 63-64) a sv. Petr, pišící svůj první list „v Babyloně“ (to jest v Římě), končí list pozdravem: „Pozdravuje vás spoluvyvolená obec v Babyloně, a Marek, můj syn“ (1 Petr 5, 13),

Potom odešel na Východ, neboť sv. Pavel v své druhé římské vazbě (kolem r. 66) napsal Timothejovi, kterého ustanovil biskupem v Efesu: „Marka vezmi a přiveď s sebou, neboť je mi užitečný k službě“ (2 Tim 4, 11). Nevíme však s určitostí, byl-li tento příkaz Pavlův vyplněn.

Stejně nevíme určitě, kde působil po smrti knížat apoštolských, sv. Petra a Pavla. Podle svědectví Eusebiova, sv. Jeronyma a jiných odešel do Egypta a tam založil křesťanskou obec v Alexandrii; podle některých už v letech 54–62, podle jiných až po mučednické smrti sv. Petra a Pavla (t. j. po r. 67). Je však podivno, že alexandrijští spisovatelé Klement a Origenes nám o tom nic nezaznamenali, a proto někteří pokládají za pravděpodobnější, že onen Marek, zakladatel křesťanské obce v Alexandrii a její pozdější biskup, jest odlišný od sv. Marka, autora druhého evangelia.

O roku smrti sv. Marka nemáme také naprosto zaručených zpráv. Církev slaví jej jako mučedníka 25. dubna. Roku 628 převezli benátské kupce ostatky sv. Marka z Východu do Benátek a postavili tam k jeho počtě nádherný chrám.

2. Evangelium sepsal pro křesťany v Římě, kteří ho prosili, aby jim jako průvodce Petrův písemně zaznamenal stručně Petrova kázání. Účelem jeho evangelia bylo římským křesťanům připomenouti a oživit, co sami před lety slyšeli z úst Petrových. Z toho plyne, že hlavní účel evangelia byl týž, jako byl při kázáních Petrových, totiž dokázati, že Ježíš Kristus, zakladatel Církve, je skutečně Syn Boží a že se jako Syn Boží osvědčil slovy a skutky veřejně, především před svými apoštoly, které výslovně pověřil, aby v jeho díle na zemi pokračovali. Maje při sepisování evangelia na zřeteli křesťany obrácené z pohanství, zdůrazňuje zvláště skutky Ježíše Krista.

3 Ve výběru své látky zachoval časovou posloupnost přesněji než sv. Matouš, ale přesto někdy od ní odbočil a zařadil různé děje s věcného hlediska.

Poněvadž nebyl očitým svědkem života Kristova na zemi, čerpal své vypravování z kázání Petrových, která byla jeho hlavním pramenem, ale také, jak je velmi pravděpodobné, z aramejského evangelia Matoušova. Lze připustiti, že přihlížel i ke kázáním Pavlovým.

4. Svě evangelium sepsal nejpravděpodobněji v letech 55-56 v Římě. Již Papiáš, žák sv. apoštola Jana, přispisuje druhé evangelium sv. Marku.

5. Poněvadž začíná své evangelium vypravováním o kázání sv. Jana Křtitele na poušti, kde bývají lvi domovem, zobrazuje se evangelista sv. Marek se znakem lva.

6. Papežská biblická komise v Římě vydala 26. června 1912 o Markově evangeliu toto závazné rozhodnutí: Vnější a vnitřní důvody potvrzují pravost Markova evangelia. Námitky proti pravosti konce evangelia (16, 9-20) naprosto postrádají průkaznosti. Kromě kázání Petrových použil sv. Marek při sepisování svého evangelia ještě jiných hodnověrných pramenů a je ve svém vypravování hodnověrný. Evangelium bylo napsáno před rokem 70.

SVATÉ EVANGELIUM JEŽÍŠE KRISTA PODLE SEPSÁNÍ SV. MARKA

DÍL PRVNÍ: VEŘEJNÝ ŽIVOT PÁNĚ (1-13).

Část první: Příprava na veřejný život Páně (1, 1-13).

1, Kázání Jana Křtitele. ¹ Počátek evangelia Ježíše Krista, Syna Božího, byl takový, ² jak je psáno u proroka Izaiáše:

„Hle, já posílám svého posla před tváří tvou,
který připraví ti cestu [před tebou].“

³ „Hlas volajícího na poušti:

„Připravte cestu Páně,
urovnejte mu stezky!“

⁴ Jan vystoupil na poušti, křtil a hlásal křest pokání na odpuštění hříchů. ⁵ I vycházela k němu celá krajina judská a všichni jerusalemská a byli od něho křtěni v řece Jordáně, vyznávající své hříchy.

⁶ Jan byl oděn v roucho ze srsti velbloudí, měl kožený pás okolo svých beder a živil se kobyly a lesním medem. Kázal: ⁷ „Přichází za mnou mocnější, nežli jsem já; nejsem hoden, abych se před ním shýbl a rozvázal řemínky u jeho obuvi. ⁸ Já jsem vás křtil vodou, On však vás bude křtít Duchem svatým.“

Křest Páně. ⁹ V oněch dnech přišel Ježíš z galilejského Nazareta a byl pokřtěn od Jana v Jordáně. ¹⁰ Hned, jak vystupoval z vody, uzřel nebesa otevřená a Ducha jako holubici sestupovati na sebe. ¹¹ A s nebe zazněl hlas: „Ty jsi můj milý Syn, v tobě se mi zalíbilo.“

Pokoušení Páně. ¹² A hned vyvádí ho Duch na poušť. ¹³ I pobyl na poušti čtyřicet dní [a čtyřicet nocí] a byl pokoušen od ďábla. Žil se zvěří a andělé mu sloužili.

Část druhá: Působení Páně v Galileji (1, 14-9, 50).

ODDÍL PRVNÍ: POČÁTKY KRISTOVY ČINNOSTI (1, 14-20).

Obsah Kristova kázání. ¹⁴ Když pak byl Jan uvězněn, přišel Ježíš do Galileje a hlásal evangelium [o království] Božím. ¹⁵ Právil: „Čas se naplnil a království Boží se přiblížilo. Čiňte pokání a věřte v evangelium!“

První učedníci. ¹⁶ A když šel podél jezera Galilejského, spatřil Šimona a jeho bratra Ondřeje, jak pouštějí síť do jezera; byli totiž rybáři. ¹⁷ I řekl jim Ježíš: „Pojďte za mnou, a učiním vás rybáři lidí!“ ¹⁸ A oni hned zanechali síť a šli za ním.

1, ¹⁻⁸ Srv. Mat 3, 1-12; Luk 3, 3-18; Jan 1, 19-31.

Viz Mal 3, 1; Iz 40, 3. Když na Východě cestoval panovník, předcházela ho hlasatel, který vybízel, aby byly králi připraveny cesty. Takovým královským hlasatelem, připravujícím lidstvo na příchod Krále králů - Mesiáše, byl sv. Jan Křtitel. Křest Janův měl buditi v srdci přijímatelově vědomí viny a litosti a tím vésti k odpuštění hříchů.

⁵ Řečeno ovšem s nadsázkou.

¹⁹ Když odtud kousek popošel, spatřil Jakuba, syna Zebedeova, a jeho bratra Jana, jak na loďce opravují sítě. ²⁰ A hned je povolal. Oni pak opustili svého otce Zebedea na loďce s pomocníky a odešli za ním.

ODDÍL DRUHÝ: KRISTUS JAKO DIVOTVORCE A UČITEL (1, 21-3, 35).

Uzdravení posedlého. ²¹ I vešli do Kafarna; a hned v sobotu vešel do synagogy a učil. ²² A žasli nad jeho učením, neboť učil je jako ten, který má moc, a ne jako zákoníci.

²³ Byl pak v tamější synagoze člověk posedlý nečistým duchem. Ten vzkřikl: ²⁴ „Co je ti do nás, Ježíši Nazaretský? Přišel jsi nás zahubit? Víím, kdo jsi: Světec Boží.“ ²⁵ I přikázal mu Ježíš: „Umlkni a vyjdi z člověka!“ ²⁶ A nečistý duch jím zalomcoval, vykřikl silným hlasem a vyšel z něho. ²⁷ I podivili se všichni, takže se tázali jeden druhého: „Co to znamená? Jaké je to nové učení? Neboť s mocí rozkazuje i duchům nečistým, a poslouchají ho!“ ²⁸ I roznesla se o něm pověst rychle po celé galilejské krajině.

Uzdravení tchyně Petrovy a jiných nemocných. ²⁹ Hned jak vyšli ze synagogy, přišli do domu Šimonova a Ondřejova s Jakubem a Janem. ³⁰ Tchyně Šimonova ležela ve vysoké horečce; hned mu o ní pověděli. ³¹ I přistoupil a pozdvihl ji, vzav ji za ruku, a v tom okamžiku jí přestala horečka. I posluhovala jim.

³² Když pak nastal večer a slunce zapadlo, přiváděli k němu všechny nemocné a posedlé, ³³ a celé město se shromáždilo u dveří. ³⁴ I uzdravil mnoho těch, kteří byli trápeni rozličnými nemocemi, a vymítí mnoho zlých duchů; ale nedovoloval duchům mluvit, poněvadž ho znali.

³⁵ Předě dnem ještě skoro ráno vstal, odešel na osamělé místo a modlil se tam. ³⁶ Tu za ním pospíšil Petr a ti, kteří byli s ním. ³⁷ Když ho našli, řekli mu: „Všichni tě hledají.“ ³⁸ I řekl jim: „Pojdme do okolních vesnic a vyléčme je, abych kázal i tam, neboť k tomu jsem přišel.“ ³⁹ A kázal v jejich synagogách po celé Galileji a vymítal zlé duchy.

Uzdravení malomocného. ⁴⁰ Tu přišel k němu malomocný a prosil ho na kolenou takto: „Chceš-li, můžeš mě očistit.“ ⁴¹ Ježíš se nad ním slitoval, pozvedl ruku, dotkl se ho a řekl mu: „Chci, buď čist!“ ⁴² Po těchto slovech hned odešlo od něho malomocenství, a byl očištěn. ⁴³ A přísně mu domluviv, ihned jej propustil ⁴⁴ se slovy: „Hleď, abys nikomu o tom neříkal; ale jdi, ukaž se knězi a na svědectví pro ně obětuj za své očistění, co přikázal Mojžíš!“ ⁴⁵ Jakmile však odešel, počal vypravovat a rozhlašovat tu událost, takže Ježíš nemohl již veřejně vejiti do města, nýbrž se zdržoval venku na osamělých místech; ale přicházeli k němu lidé odevšad.

2, Uzdravení ochrnuého. ¹ Po několika dnech vešel opět do Kafarna. ² I proslechlo se, že je doma; a šlo se mnoho lidí, takže je ani nepojal prostor přede dveřmi. A kázal k nim slovo (Boží). ³ Tu přišli k němu s ochrnuým – ⁴ nesli ho čtyři muži – a poněvadž ho pro zástup nemohli přinést k němu, odkryli nad Ježíšem střechu, učinili otvor a spustili lože s ochrnuým dolů. ⁵ Když Ježíš viděl jejich víru, řekl ochrnuému: „Synu, odpouštěj se ti tvé hříchy.“ ⁶ Seděli pak tam někteří zákoníci a myslili si: ⁷ „Co tento tak mluví? Rouhá se! Kdo může odpouštěti hříchy, ne-li sám Bůh?“ ⁸ Ale Ježíš poznal hned svým duchem, že tak myslí potajmu, a praví jim: „Proč myslíte na takové věci v svém srdci? ⁹ Co je snáze, říci ochrnuému: ‚Odpouštěj se ti hříchy,‘ či říci: ‚Vstaň, vezmi své lože a chod‘? ¹⁰ Abyste však věděli, že Syn člověka má na zemi moc od-

^{24–25} Zlý duch tuší, že Ježíš je víc než obyčejný člověk, a proto ho nazývá „Světec Boží“, to jest Bohu zvláště zasvěcený; ale Ježíš nepřijal jeho vyznání (srv. níže v. 34).

^{29–39} Srv. Mat 8, 14-17; Luk 4, 38-44.

²⁹ Podle feckého znění: „Hned, jak vyšel (Ježíš) ze synagogy, vstoupil...“

³⁴ Zlým duchům nedovolil Ježíš mluvit, poněvadž nechtěl z jejich lživých úst slyšet svědectví o sobě.

^{40–45} Srv. Mat 8, 1-4; Luk 5, 12-16.

⁴⁴ Vulgáta má „ukaz se veleknězi...“

^{2, 1–12} Srv. Mat 9, 1-8; Luk 5, 17-26.

⁷ „že je doma“, to jest v domě Petrově, kde za svého pobytu v Kafarna obvyčejně pobýval (viz Mat 4, 13).

⁴ U nízkých domů na Východě mohlo se snadno vystoupiti s cesty po schodech na rovnou střechu (viz Luk 10, 27 v pozn.).

⁹ Obojí prozrazuje všemohoucnost Boží, která převyšuje všechny lidské síly a schopnosti.

pouštětí hříchy“ – dí ochrnulému – ¹¹ „tobě pravím: Vstaň, vezmi své lože a jdi domů!“ ¹² A hned vstal, vzal své lože a odešel přede všemi, takže se všichni divili a chválili Boha řkouce: „Nikdy jsme nic takového neviděli.“

Z celníka Matouše – učedník Páně. ¹³ Tu vyšel opět k jezeru a všechen lid přicházel k němu; i učil je. ¹⁴ A když šel kolem, spatřil Leviho, syna Alfeova, seděti u celnice. I dí mu: „Pojď za mnou!“ On vstal a šel za ním.

¹⁵ Když pak v jeho domě stoloval, stolovalo také s Ježíšem a jeho učedníky mnoho celníků a hříšníků; neboť jich bylo mnoho mezi těmi, kteří jej doprovázeli. ¹⁶ Když to viděli zákoníci a farizeové, že stoluje s celníky a hříšníky, řekli jeho učedníkům: „Proč s celníky a hříšníky jí a pije [váš Mistr]?“ ¹⁷ Ježíš to uslyšel a řekl jim: „Nepotřebují zdraví lékaře, nýbrž nemocní; neboť nepřišel jsem volat spravedlivé, nýbrž hříšníky.“

Poučení o soukromém postu. ¹⁸ Učedníci Janovi i farizeové měli právě půst. Přicházejí a praví mu: „Proč se učedníci Janovi i učedníci farizejští postí, tvoji učedníci se však nepostí?“ ¹⁹ Ježíš jim praví: „Což se mohou postit svatební hosté, dokud je s nimi ženich? Dokud mají ženicha mezi sebou, nemohou se postit.“ ²⁰ Přijdou však dnové, kdy jim bude ženich vzat, a pak se budou v těch dnech postit.“

²¹ „Nikdo nepřišívá záplatu z nového sukna k starému rouchu, neboť jinak ta nová záplata odtrhne kus od starého a vznikne horší díra.“ ²² A nikdo nevlévá mladé víno do starých měchů; jinak víno roztrhne měchy, víno vyteče a měchy se zničí; ale mladé víno se má lévati i do nových měchů.“

Ježíš je Pánem soboty. ²³ Jednou v sobotu šel Pán Ježíš obilním polem. Jeho učedníci počali cestou trhati klasy. ²⁴ Farizeové mu řekli: „Hle, proč dělají v sobotu to, co není dovoleno?“ ²⁵ I řekl jim: „Nikdy jste nečetli, co učinil David, když měl nouzi a hlad, on i jeho průvodci?“ ²⁶ Jak za velekněze Abiataru vešel do domu Božího a jedl předkladné chleby, jež není dovoleno jísti nikomu, leda kněží, a jak dal i svým průvodcům?“ ²⁷ I pravil jim: „Sobota je pro člověka a nikoliv člověk pro sobotu; ²⁸ proto Syn člověka je Pánem i soboty.“

3, Uzdravení člověka s uschlou rukou. ¹ Když vešel opět do synagogy, byl tam člověk s uschlou rukou. ² I pozorovali Ježíše, zda ho v sobotu uzdraví, aby ho obžalovali. ³ I řekl člověku s uschlou rukou: „Vstaň a postav se doprostřed!“ ⁴ Jim však pravil: „Je dovoleno v sobotu činiti dobré či zlé? Zachrániti život či jej zničit?“ Oni však mlčeli. ⁵ Zarmoucen nad jejich zatvrdzelym srdcem se rozhlédl po nich s nevolí a řekl tomu člověku: „Zvedni svou ruku!“ I zvedl ji a jeho ruka byla zase zdráva.

⁶ Farizeové však odešli a radili se hned s herodovci proti němu, jak by ho zahubili.

Uzdravení jiných nemocných. ⁷ Ježíš se však odebral se svými učedníky k jezeru a četný zástup z Galileje i Judska jej doprovázel. ⁸ Také z Jerusalema a z Idumeje i ze Zajordánie a z okolí Tyru i Sidonu přišli k němu ve velkém množství, když uslyšeli, jak veliké věci koná. ⁹ I řekl svým

^{13–17} Srv. Mat 9, 9-13; Luk 5, 27-32.

¹⁴ „A když šel kolem“, totiž kolem celnice. - Levi, syn Alfeův, jest apoštol Matouš (srv. Mat 9, 9-13).

^{18–22} Srv. Mat 9, 14-17; Luk 5, 33-39.

^{21–22} Oběma obrazy znázornil Kristus neslučitelnost novozákonní úcty Boží s obřadními předpisy starozákonními a zvláště s předpisy farizejskými (srv. Mat. 9, 11 v pozn.).

^{23–28} Srv. Mat 12, 1-8; Luk 6, 1-5.

²⁶ Podle 1 Král 21, 1 se jmenuje onen velekněz Achimelech, syn jeho podle 1 Král 22, 21-22 Abiatar; ale podle 2 Král 8, 17 a 1 Par 18, 16 se nazývá otec také Abiatar a jeho syn Achimelech. Bud tu nazývá Kristus otce druhým jménem, které také měl, nebo Abiatarem nemyslí tu otce Achimeleha, který ony chleby tehdy Davidovi dal, nýbrž jeho syna Abiataru, za jehož přítomnosti mu je otec dal. Pán Ježíš neřiká, že Davidovi ony chleby dal Abiatar, nýbrž, že mu byly dány „za velekněze Abiataru“, který se stal po otci veleknězem.

^{3, 1–6} srv. Mat 12, 9-14; Luk 6, 6-11.

^{7–12} Srv. Mat 4, 23-25; 12, 15-16.

¹² Pán Ježíš nechtěl, aby dali rozšiřováním pověsti o jeho zázračích podnět k bouři mezi lidem, který by mohl Krista snadno pokládali za pozemského krále a tím ještě více jeho nepřátele proti němu pobouřiti (srv. Mat 8, 4).

učedníkům, aby měli pro něho připravenou loďku, a to proto, aby ho zástup netiskl.¹⁰ Uzdravil jich totiž mnoho, takže se nemocní tlačili k němu, aby se ho dotkli.¹¹ Když to viděli nečistí duchové, padali před ním a křičeli:¹² „Ty jsi Syn Boží!“ On však jim přikazoval přísně, aby ho neprozrazovali.

Vyvolení dvanácti apoštolů.¹³ I vystoupil na horu a povolal k sobě ty, které sám chtěl; a přišli k němu.¹⁴ I ustanovil jich dvanáct, aby byli s ním a aby je posílal kázat.¹⁵ Dal jim moc [uzdravovati nemoci a] vymítati zlé duchy. Ustanovil:¹⁶ Šimona, jemuž dal jméno Petr;¹⁷ Jakuba, syna Zebedeova, a Jana, bratra Jakubova – jimž dal jméno Boanerges, to jest synové hromu –¹⁸ Ondřeje, Filipa, Bartoloměje, Matouše, Tomáše, Jakuba, syna Alfeova, Tadeáše, Šimona Horlivce¹⁹ a Jidáše Iškariotského, jenž ho zradil.

Zloba farizeů.²⁰ I přišli do domu; a opět se sešel zástup, takže nemohli ani chleba pojísti.²¹ Když to uslyšeli jeho lidé, vyšli ho zadržet, neboť si mysleli, že se pomínil s rozumem.²² Ale zákoníci, kteří přišli z Jerusalema, pravili: „Má Beelzebuba a s pomocí knížete zlých duchů vymítá zlé duchy.“²³ I přivolal je k sobě a mluvil k nim v podobenstvích: „Jak může satan vymítati satana?²⁴ Rozdělí-li se království proti sobě – nemůže se to království udržeti;²⁵ a nebude-li dům v sobě jednotný, nebude se moci ten dům udržeti.²⁶ Také satan, povstane-li sám proti sobě, není jednotný; nebude moci obstáti, nýbrž bude v koncích.²⁷ Nikdo nemůže vejíti do domu silákov a pobrati jeho náradí, dokud napřed siláka neseváže; potom teprve vyloupí jeho dům.“

Hřichy proti Duchu svatému.²⁸ „Vpravdě pravím vám: Všechny hřichy, i rouhání, kterých se dopustili lidé, budou jim odpuštěny.²⁹ Kdo by se však rouhal proti Duchu svatému, nedostane odpuštění na věky, nýbrž bude vinen věčným hříchem.“³⁰ Oni totiž pravili: „Má nečistého ducha.“

Matka a příbuzní Páně.³¹ Tu přišli jeho matka a bratři; stojíce venku, dali ho zavolat,³² neboť zástup seděl okolo něho. I řekli mu: „Hle, tvá matka a tvoji bratři jsou venku a hledají tě.“³³ Odpověděl jim: „Kdo je má matka a moji bratři?“³⁴ A rozhlédl se na ty, kteří seděli okolo něho, a pravil: „Hle, má matka a moji bratři!“³⁵ Neboť kdo plní vůli Boží, ten je mi bratrem i sestrou i matkou!“

ODDÍL TŘETÍ: PODOBENSTVÍ KRISTOVA O KRÁLOVSTVÍ BOŽÍM (4, 1-34).

4, Okolnosti Kristova kázání.¹ A opět počal učiti u jezera. Veliký zástup se shromáždil k němu; proto vstoupil na loďku a usedl (v ní) na jezeře. Veškerý lid byl na břehu jezera.^{2a} I učil je mnohým věcem v podobenstvích.

Podobenství o rozsévači.^{2b} V svém kázání jim řekl:³ „Slyšte! Hle, vyšel rozsévač, aby rozséval.⁴ A když rozséval, padlo některé (zrno) na okraj cesty; i přiletěli [nebeští] ptáci a sezobali je.⁵ A jiné padlo na skalnaté místo, kde nemělo mnoho půdy. Vzešlo rychle, poněvadž neleželo hluboko v zemi.⁶ Když však vyšlo slunce, uvadlo, a poněvadž nemělo kořene, uschlo.⁷ A jiné padlo mezi trní; i vzrostlo trní a udusilo je, a nevydalo užitek.⁸ A jiné padlo v dobrou zemi, vzešlo a rostlo a vydalo plod; a přinášelo na třicet, i na šedesát a na sto [zrn].“⁹ I dodal: „Kdo má uši k slyšení, slyš!“

Proč Kristus mluví v podobenstvích.¹⁰ A když byl sám, otázali se ho ti, kteří byli s ním i se

^{13–19} Srv. Mat 10, 1-4; Luk 6, 12-16; Skut 1, 13.

¹⁷ Příjmení „synové hromu“ dostali pro svou ohnivou povahu (srv. níže 9, 38; 10, 35-37; Jan 9, 34).

^{20–27} Srv. Mat 12, 22-30; Luk 11, 14, 15, 17-23.

²⁰ Podle feckého znění: „I přišel do domu“, pravděpodobně do domu Petrova (srv. výše 2, 2).

²¹ „jeho lidé“ (podle řeckého znění: „ti, kteří byli od něho“), nebyli to jeho příbuzní, nýbrž pravděpodobně jeho přátelé. V domnění, že Kristu hrozí nebezpečí, přišli ho vyvést ze zástupu, a aby se jim to spíše podařilo, předstírali přitom, že se pomínil s rozumem.

^{28–30} Srv. Mat 12, 31-33; Luk 12, 10.

²⁹ Takový hřích nebývá proto odpuštěn, poněvadž hříšník zatvrzele odporuje milosti Boží.

^{31–35} Srv. Mat 12, 46-50; Luk 8, 19-21. O „bratřích Páně“ viz u Mat 12, 46-47 v poznámce.

dvanácti na to podobenství. ¹¹ I řekl jim: „Vám je dáno poznati tajemství království Božího, oněm však, kdož jsou mimo, se podává všechno v podobenstvích,

¹² aby dívající se hleděli, ale neviděli
a slyšící poslouchali, ale nerozuměli;
aby se snad neobrátili
a nebyly jim odpuštěny hříchy.“

Smysl podobenství o rozsevači. ¹³ I řekl jim: „Nerozumíte tomu podobenství? A jak potom poznáte ostatní podobenství? ¹⁴ Rozsevač rozsevá slovo. ¹⁵ Těmi pak, kteří jsou na okraji cesty, kde se slovo rozsevá, rozumějí se ti, kdož je slyší, avšak ihned přichází satan a bere jim slovo, které bylo zaseto do jejich srdce. ¹⁶ Podobně těmi, kteří jsou rozseti na skalnatá místa, rozumějí se ti, kteří přijímají hned slyšené slovo s radostí; ¹⁷ nemají však v sobě kořene, nýbrž jsou nestálí. Když pak nastane soužení nebo pronásledování pro to slovo, ihned se pohoršují. ¹⁸ A jsou jiní, rozsetí mezi trnmi; to jsou ti, kteří sice slyší slovo, ¹⁹ ale světské starosti a klamně bohatství a žádosti po jiných věcech se k nim vplíží, udušují slovo, takže se stává neplodným. ²⁰ A těmi, kteří byli zaseti v dobrou zemi, se rozumějí ti, kteří slyší slovo a je přijímají i plod přinášejí, jedem třicet, jiný šedesát, jiný sto.“

Je třeba se přičinit k hlubší poznání zjevených pravd. ²¹ I řekl jim: „Cožpak přinášejí svíce, aby ji postavili pod kbelík nebo pod postel? Což ne, aby ji postavili na svícen? ²² Neboť nic není skryto, co by se nedalo zjevit, a nic se neděje tajně, aby to nepřišlo najevo. ²³ Má-li kdo uši k slyšení, slyš!“

²⁴ Potom jim řekl: „Vizte, co slyšíte! Jakou měrou měříte, takovou bude vám naměřeno; ano, bude vám přidáno. ²⁵ Neboť kdo má, tomu bude dáno; a kdo nemá, tomu bude vzato i to, co má.“

Podobenství o semeni zasetém do země. ²⁶ Také řekl: „Tak se děje v království Božím, jako když člověk zaseje simě do země. Zatím co sám ²⁷ spí a vstává, v noci a ve dne, simě vzchází a vzrůstá; on však neví, jak. ²⁸ Neboť země sama od sebe vydává nejdříve stéblo, potom klas, a nato plné zrno v klasu. ²⁹ Když pak se ukáže zralý plod, ihned pošle srp, neboť nastala žeň.“

Podobenství o hořčičném zrnu. ³⁰ Dále řekl: „K čemu přirovnáme království Boží anebo v kterém podobenství je představíme? ³¹ Je jako zrno hořčičné, když se zaseje do země; to je nejmenší ze všech semen na zemi, ³² ale když se zaseje, vzrůstá a stává se větším než všechny byliny; a vyhátní veliké ratolesti, takže ptáci nebeští mohou hnízdit v jeho stínu.“

³³ A mnoha takovými podobenstvími podával jim slovo, pokud je dovedli slyšeti. ³⁴ Bez podobenství k nim nemluvil; byl-li však sám se svými učedníky, vykládal jim všechno.

ODDÍL ČTVRTÝ:

DALŠÍ MESIÁŠSKÁ ČINNOST KRISTOVA V GALILEJI (4, 35-9, 31).

Utišení bouře na Genesaretském jezeře. ³⁵ V onen den, když nastal večer, řekl jim: „Přeplovme se na druhý břeh!“ ³⁶ Rozpustili lid a (učedníci) berou ho tak, jak byl na loďce; také jiné loďky byly s ním. ³⁷ I strhla se veliká víchřice. Vlny vnikaly do loďky, takže se loďka již naplňovala. ³⁸ On však spal na zádi loďky na podušce. I budí ho a praví mu: „Mistrče, nezáleží ti na tom, že hyneme?“ ³⁹ I vstal, přísně přikázal větru a nařídil jezeru: „Buď ticho, upokoj se!“ A přestal vítr a nastalo veliké ticho. ⁴⁰ I řekl jim: „Proč se bojíte? Což ještě nemáte víry?“ Tu je pojala velká bázeň a jeden druhého se tázal: „Kdo jest asi tento, že ho vítr i jezero poslouchají?“

^{21–25} Srv. Luk 8, 16-18.

²¹ Srv. Mat 5, 15.

²² Srv. Mat 10, 26.

^{24–25} Tim více budou chápati zjevené pravdy Boží, čím více se budou o to sami snažiti, aby do nich vnikli.

^{26–29} Kristus ukazuje, že Církev jím založená bude po jeho nanebevstoupení vzrůstati milostí od něho danou k údivu svých nepřátel a přinášeti lidstvu užitek až do konce světa. Toto podobenství zaznamenal jen sv. Marek.

^{30–34} Srv. Mat 13, 31. 32. 34; Luk 13, 18-19.

^{35–40} Srv. Mat 8, 23-27; Luk 8, 22-25. - V řeckém znění je v. 40 rozdělen na dva verše (v. 41: „Tu je pojala ...“).

5, Uzdravení posedlého. ¹ I přeplavili se na druhý břeh do gerasenské krajiny. ² Jak vyšel z lodky, ihned se s ním potkal člověk vyšlý z hrobů, posedlý nečistým duchem. ³ Bydlel totiž v hrobech a již ani řetězy nemohl ho nikdo svázati; ⁴ neboť ačkoliv byl často spoután okovy a řetězy, řetězy přerhal, okovy rozlámal a nikdo ho nemohl zkotřit. ⁵ Zdržoval se stále ve dne v noci v hrobech nebo na horách, křičel a bil se kameny. ⁶ Když spatřil z daleka Ježíše, přiběhl, poklonil se mu ⁷ a vykřikl silným hlasem: „Co je ti do mne, Ježíši, Synu Boha nejvyššího? Při Bohu tě zapřísahám, netrap mě!“ ⁸ Ježíš mu totiž řekl: „Nečistý duchu, vyjdi z tohoto člověka!“ ⁹ I otázal se ho: „Jak se jmenuješ?“ Řekl mu: „Jmenuji se Pluk, neboť je nás mnoho.“ ¹⁰ A prosil ho velice, aby je nevyháněl z té krajiny. ¹¹ Pásl se tam u hory veliké stádo vepřů. ¹² I prosili ho duchové: „Pošli nás do vepřů, ať vejdemo do nich!“ ¹³ Povolil jim to [hned]. I vyšli nečistí duchové a vešli do vepřů. A stádo – asi dva tisíce kusů – se hnalo po srázu do jezera a utonulo v jezeru. ¹⁴ Pastýři pak utekli a rozhlásili to po městě i po venkově. I vyšli se (lidé) podívat, co se stalo. ¹⁵ A přicházejí k Ježíšovi a vidí toho, jenž býval posedlý, že sedí, jest oblečen a má zdravý rozum; i báli se. ¹⁶ Očití svědkové pak jim vypravovali, jak se to posedlému stalo; též (vypravovali) o vepřích. ¹⁷ I počali ho prosit, aby odešel z jejich území. ¹⁸ Když pak vstupoval na lodku, prosil ho ten, jenž býval posedlý, aby směl jíti s ním. ¹⁹ Ale nedovolil mu to, nýbrž řekl mu: „Jdi domů k svým a oznam jim, jak veliké věci ti učinil Pán a jak se nad tebou slitoval!“ ²⁰ I odešel a počal rozhlašovati v Desítiměstí, jak veliké věci mu prokázal Ježíš. A všichni se divili.

Uzdravení nemocné ženy a vzkříšení dcery Jairovy. ²¹ Když se Ježíš přeplavil na loďce opět na druhý břeh, sešel se k němu veliký zástup. Ještě byl na břehu jezera, ²² když k němu přišel jeden z představených synagogy, jménem Jair; a spatřiv ho, padl mu k nohám ²³ a prosil ho snažně: „Má dcera umírá; pojď, vlož na ni ruku, aby se uzdravila a žila!“

²⁴ I odešel s ním za doprovodu velkého zástupu lidí. Ti se tísnili okolo něho. ²⁵ Tu byla jedna žena, která trpěla krvotokem dvanáct let. ²⁶ Mnoho vytrpěla od mnoha lékařů a vynaložila všechen svůj majetek, a přece jí to nic neprospělo, nýbrž spíše ještě uškodilo. ²⁷ Když uslyšela o Ježíšovi, přišla k zástupu ozadů a dotkla se jeho roucha, ²⁸ neboť si myslila: „Dotknu-li se jen jeho roucha, budu uzdravena.“ ²⁹ A hned jí přestal výtok krve a pocítila na těle, že jest uzdravena ze své nemoci. ³⁰ Ale Ježíš poznal ihned sám na sobě, že z něho vyšla moc. Obrátil se k zástupu a pravil: „Kdo se to dotkl mého roucha?“ ³¹ I řekli mu jeho učedníci: „Vidíš přece, že se zástup tlačí na tebe, a ty pravíš: „Kdo se mne dotkl?““ ³² I rozhlížel se po té, která to učinila. ³³ Žena pak vědouc, co se jí stalo, přistoupila s bázní a chvěním, padla před ním a pověděla mu plnou pravdu. ³⁴ On pak jí řekl: „Dcero, tvá víra tě uzdravila; jdi v pokoji a buď uzdravena ze své nemoci!“

³⁵ Když ještě mluvil, přišli od představeného synagogy se zprávou: „Tvá dcera zemřela. Proč ještě obtěžuješ Mistra?“ ³⁶ Ježíš však uslyšev to slovo, řekl představenému synagogy: „Neboj se, jenom věř!“ ³⁷ A nenechal nikoho jíti s sebou kromě Petra, Jakuba a jeho bratra Jana.

³⁸ I přicházejí do domu představeného synagogy. A postřehne hluk a zaslechne lidi plakati a velmi kvíletí. ³⁹ Vešel k nim a praví: „Proč hlučíte a pláčete? Dívka nezemřela, ale spí.“ ⁴⁰ I po-

5, ^{1–20} Srv. Mat 8, 28-34; Luk 8, 26-39.

² Podle Mat 8, 28 se setkali s Ježíšem dva posedlí; sv. Marek a Lukáš se zmiňují jen o jednom, pravděpodobně proto, že se na něm posedlost i uzdravení zvláště nápadně projevovalo.

⁹ Římský pluk (legie) čítal 6000 mužů. Neznamená to však, že by oněch duchů bylo právě tolik, ale třeba bráti slovo „Pluk“ jako množství. Otázka se týkala zlého ducha, který sám měl ukázati na veliký počet a tím také odůvodnil sílu zuřivosti posedlého.

^{12–13} Kristus chtěl také pohnouti obyvatele oné krajiny k víře.

²⁰ Viz Mat 4, 25 v poznámce.

^{21–43} Srv. Mat 9, 18-26; Luk 8, 40-56.

^{29–30} Zázračné uzdravení oné ženy se však nestalo bez vědomí a chtění Ježíšova; proto chtěl, aby žena veřejně vyznala svou víru.

³⁴ Víře oné ženy přičítá Ježíš Kristus, jak i v jiných případech uzdravení, to, co učinil sám ze své vůle svou všemohoucností. Víra byla podmínkou uzdravení, a to ne víra v uzdravení nemocného, nýbrž víra v Krista jako v Mesiáše, který má moc i nemocné uzdravovat.

smívali se mu. On však vypustil všechny, vzal otce i matku té dívky a ty, kteří byli s ním, a vešel tam, kde ležela dívka.⁴¹ Vzal dívku za ruku a řekl jí: „Talítha, kúmi!“ – to jest v překladě: „Dívko – pravím ti – vstaň!“⁴² A hned dívka vstala a chodila; bylo jí dvanáct let. I užasli velmi.⁴³ A přikázal jim přísnať, aby nikdo o tom nezvěděl. Pak řekl, aby jí dali jísti.

6, Nevěra obyvatel v Nazarete.¹ Když vyšel odtud, odebral se do své otčiny. Jeho učedníci šli s ním.² Když pak byla sobota, počal učit v synagoze, a mnozí slyšice ho, žasli nad jeho učením a pravili: „Odkud má [všechny] ty věci? A jaká to moudrost, která je mu dána, a takové divy, které se dějí jeho rukama?“³ Copak to není tesař, syn Marie a bratr Jakubův a Josefův a Judův a Šimonův? A copak nebydli také jeho sestry zde u nás?“ I horšili se nad ním.⁴ Ježíš jim řekl: „Všude jinde je prorok v úctě, jen v své otčině, mezi svými krajany a v svém příbuzenstvu nikoliv.“⁵ A nemohl tam učiniti žádný zázrak kromě toho, že uzdravil několik nemocných, vloživ na ně ruce.⁶ Divil se jejich nevěře. Pak obcházel okolní vesnice a učil (tam).

První rozeslání apoštolů.⁷ I povolal k sobě dvanáct a počal je posílati po dvou; dal jim také moc nad nečistými duchy.⁸ A přikázal jim, aby nebrali na cestu nic, toliko hůl; ani ne mošnu ani chleba ani peníze do opasku;⁹ aby si však obuli sandály a neoblékali dvě sukně.¹⁰ A řekl jim: „Kdekoliv vejdete do domu, tam zůstávejte, pokud z toho místa neodejete.“¹¹ Ale kde vás nepřijmou ani vás neuposlechnou, tam setřeste, až odtamtud budete vycházet, prach se svých nohou na svědectví proti nim!“

¹² I vyšli a kázali, aby činili pokání.¹³ Také vymítali mnoho duchů a mazali olejem mnohé nemocné a uzdravovali je.

Herodovo mínění o Kristu.¹⁴ I uslyšel to král Herodes, neboť (Ježíšovo) jméno se stalo slavným, a řekl: „Jan Křtitel vstal z mrtvých, a proto působí v něm divotvorná moc.“ Jiní však pravili: „Eliáš je to.“¹⁵ A jiní říkali: „Prorok je to jako jeden z proroků.“¹⁶ Když to Herodes uslyšel, řekl: „Jan, kterého jsem dal stíti, vstal [z mrtvých].“

Smrt Jana Křtitele.¹⁷ Herodes dal totiž Jana zajmouti a vsaditi do vězení kvůli Herodiadě, manželce svého bratra Filipa, že ji pojal za manželku.¹⁸ Neboť Jan říkával Herodovi: „Není ti dovoleno mít manželku svého bratra.“¹⁹ Herodias proto nevrážila na něho a chtěla ho zabít, ale nemohla,²⁰ poněvadž Herodes se bál Jana, věda, že je to muž spravedlivý a svatý. I chránil ho, mnoho činil podle jeho rad a rád mu naslouchal.

²¹ Nadešel však příhodný den. Herodes vystrojil o svých narozeninách hostinu svým velmožům, velitelům vojska a předním mužům galilejským.²² Když pak vešla dcera právě té Herodiady a tančila a zalíbila se Herodovi i jeho spolustolujícím, řekl král dívce: „Požádej mě, oč chceš, a dám ti to!“²³ A přísahal jí: „O cokoli požádáš, dám ti, třebaš by to byla i polovice mého království.“²⁴ Ona odešla a řekla své matce: „Oč mám žádati?“ Ta odpověděla: „O hlavu Jana Křtitele.“²⁵ I vešla chvatně ke králi a prosila ho: „Chci, abys mi dal ihned na míse hlavu Jana

⁴³ Prozatím měli o tomto uzdravení pomlčet, aby lid nezpůsobil nějaké nepokoje v domněnce, že Ježíš je pozemským králem (srv. 3, 12).

6, ¹⁻⁴ Srv. Mat 13, 53-58; Luk 4, 16-30.

³ O „bratřích Páně“ viz Mat 12, 46-47 v poznámce.

⁴ Podle řeckého znění: „... jen v své otčině, v svém příbuzenstvu nikoliv.“

⁵ Důvod, proč Kristus nemohl v Nazaretě učiniti žádný jiný zázrak kromě toho, že uzdravil několik nemocných, nebyla Kristova nemohoucnost, nýbrž nehdodnost obyvatelů, kteří se pro svou nevěru ukázali nehdodnými dalších zázraků Páně.

⁷⁻¹³ Srv. Mat 10, 1. 5-15; Luk 9, 1-6.

⁸ Sandály byly podle našeho jen podešve, které se přivazovaly řemínky k nohám.

¹³ Mazání olejem nebylo svátostným úkonem jako svátost nemocných, o níž mluví sv. Jakub (5, 14-15). Oleje bývalo tehdy často užíváno jako uzdravujícího prostředku (srv. Luk 10, 34). Zde však je také znamením moci uzdravovati nemocné, jak byla dána apoštolům. Někteří vidi tu předobraz svátosti nemocných (posledního pomazání).

¹⁴⁻¹⁶ Srv. Mat 14, 1-2; Luk 9, 7-9. - Svatý Marek nazývá Heroda králem, ac by pouze údělným knížetem (tetrarchou), t. j. správcem určité části země. Ale takoví správci se rádi nechávali oslovovatí titulem krále.

¹⁵ „jako jeden z proroků“, t. j. jako jiní ze starozákonních proroků.

¹⁷⁻²⁰ Srv. Mat 14, 3-12; Luk 3, 19-20.

²⁰ Podle řeckého znění: „Kdykoliv ho slyšel, dostal se do rozpaků.“ (Vulgáta: „Mnoho činil podle jeho rad.“)

Křtitele.“²⁶ I zarmoutil se král. Pro svou přísahu však a kvůli spolutodovníkům nechtěl ji zarmoutit.²⁷ I poslal hned kata s rozkazem, aby přinesl jeho hlavu. Ten ho stal v žaláři²⁸ a přinesl jeho hlavu na míse a dal ji dívce, a dívka ji dala své matce.²⁹ Když to uslyšeli jeho učedníci, přišli, vzali jeho tělo a pochovali je do hrobu.

Návrat apoštolů z první apoštolské cesty.³⁰ I sešli se apoštolé k Ježíšovi a vypravěli mu všechno, co činili a čemu učili.³¹ On jim řekl: „Pojďte stranou na osamělé místo a trochu si odpočiňte!“ Bylo totiž mnoho těch, kteří přicházeli a odcházeli, takže sami neměli ani kdy se najísti.

První zázračné nasycení.³² Potom vstoupili na lodku a odebrali se na osamělé místo v ústraní.³³ Ale lidé viděli je odcházeti a mnozí to poznali; i sběhli se tam pěšky ze všech měst a přišli (tam) dříve než oni.

³⁴ A když Ježíš vystoupil a užřel veliký zástup, bylo mu jich líto, poněvadž byli jako ovce bez pastýře; a počal je učit mnoha věcem.

³⁵ A když už čas pokročil, přistoupili jeho učedníci a řekli mu: „Osamělé je toto místo a hodina již pokročila.“³⁶ Rozpusť je, ať odejdou do okolních dvorců a vesnic nakoupit si pokrmů k jídlu.“³⁷ On však jim odpověděl: „Dejte vy jim jísti!“ I řekli mu: „Což máme odejít a koupit za dvě stě denárů chlebě a dát jim jísti?“³⁸ On jim řekl: „Kolik chlebě máte? Jděte se podívat!“ Když to zvěděli, řekli: „Pět a dvě ryby.“³⁹ I přikázal jim, aby rozsadili všechny po skupinách po zelené trávě.⁴⁰ I posadili se ve skupinách po stu a po padesáti.⁴¹ A vzav pět chlebě a dvě ryby, vzléhl k nebi, požehnal a pak rozlámal chleby a dával svým učedníkům, aby je kladli před ně. Také dvě ryby rozdělil mezi všechny.⁴² I jedli všichni a nasýtli se.⁴³ A sebrali zbytky, dvanáct plných košů kousků, stejně z ryb.⁴⁴ Bylo pak těch, kteří jedli, pět tisíc mužů.

⁴⁵ A hned přiměl své učedníky, aby vstoupili na lodku a plavili se napřed na druhý břeh k Bethsaidě, zatím co On rozpouštěl zástup.⁴⁶ A když je rozpustil, odešel na horu se pomodlit.

Ježíš kráčí po hladině Genesaretského jezera.⁴⁷ Když nastal večer, byla loдка uprostřed jezera. On sám byl na souši.⁴⁸ Viděl je, jak se namáhavě plaví, neboť vál proti nim vítr. Kolem čtvrté noční hlídky krácel po jezeře směrem k nim a chtěl je minouti.⁴⁹ Ale když oni ho spatřili, jak kráčí po jezeře, vykřikli v domnění, že je to přízrak,⁵⁰ neboť všichni ho viděli a podělili se. A hned k nim promluvil takto: „Buďte dobré mysli! Já jsem to, nebojte se!“⁵¹ I vstoupil k nim na lodku a vítr se utišil. A oni ještě více zaslí,⁵² neboť nepovázili, co se stalo s chleby; bylo totiž jejich srdce zaslepeno.

Uzdravení nemocných.⁵³ A když se přeplavili na druhý břeh, přišli do genesaretské krajiny; tam přistáli.⁵⁴ Jakmile vystoupili z loďky, (lidé) ho hned poznali.⁵⁵ I proběhli celou tu krajinu a počali nositi na nosítkách nemocné tam, kde slyšeli, že jest.⁵⁶ A kde vcházel do vesnic nebo do dvorců nebo do měst, kladli nemocné na ulice. Ti ho prosili, aby se směli dotknouti alespoň lemu jeho roucha. A všichni, kteří se ho dotkli, uzdravili se.

7, Ježíš kárá převrácená nařízení zákoníků a farizeů.¹ I scházejí se k němu farizeové a někteří ze zákoníků; přišli z Jerusalema.² Když užřeli některé z jeho učedníků, jak jedí chléb poskvrněným, to jest neumytýma rukama, [hanili je]. –³ Farizeové totiž a židé vůbec nejedí, dokud si neumyjí důkladně ruce, zachovávajíc tak podání starších.⁴ A když přijdou z trhu, nejedí

²⁶ Místo „nechtěl ji zarmoutiti“ má řecké znění „nechtěl ji odmítnouti“.

^{30–31} Srv. Luk 9, 10; 10, 17.

^{32–46} Srv. Mat 14, 13–21; Luk 9, 10–17; Jan 6, 1–15. ³³ Poznali to ze směru plavby.

^{47–52} Srv. Mat 14, 24–34; Jan 6, 16–21.

⁵² Nepochopili ještě plně ze zázračného nasycení tolika tisíc lidí, že Ježíš je jako Syn Boží všemohoucí a může právě tak choditi po hladině jezera a poroučeti přírodním zjevům. Jako nasytiti z nepatrného počtu chlebě veliké zástupy lidí.

^{53–56} Srv. Mat 14, 35–36.

^{7, 1–23} Srv. Mat 15, 1–20.

⁴ Podle Lev 15, 11 se poskvřnil Izraelit levitsky, když se dotkl osoby nebo věci levitsky nečisté; aby se očistil, musili si umýti ruce. Poněvadž se takové poskvřnění mohlo státi nevědomky, umývali se židé i před jídlem, aby neposkvřnili, nebyli-

dříve, dokud se nevykoupají. A je mnoho ještě jiných předpisů, které zachovávají na základě podání: umývání koflíků, džbánů, měděnic, [loží]. –⁵ I tázali se ho farizeové a zákoníci: „Proč tvoji učedníci nezachovávají podání starších, ale jedí chléb poskvrněným rukama?“

⁶ On však jim odpověděl: „Dobře prorokoval Izaiáš o vás pokrytcích, jak je psáno:

,Tento lid ctí mě ústy,
ale jejich srdce je daleko ode mne!
⁷ Nadarmo však mě ctí,
protože učí lidským naukám a nařízením.'

⁸ Neboť jste opustili přikázání Boží a zachováváte lidské nařízení: umývání džbánů, koflíků; a mnoho jiných předpisů podobných těmto zachováváte.“⁹ Potom jim řekl: „Klidně rušíte přikázání Boží, abyste mohli zachovávat své podání.“¹⁰ Neboť Mojžiš pravil: ‚Cti otce svého a matku svou!‘ a ‚Kdo zlořečí otci nebo matce, ať umře!‘¹¹ Vy však pravíte: Řekne-li kdo otci nebo matce: ‚Co ti ještě ode mne patří, je korban, to jest zásvětný dar,‘¹² již připouštíte, aby takový už nic nečinil pro svého otce nebo pro svou matku.¹³ Tak rušíte slovo Boží svým podáním, jemuž jste učili; a podobných takových věcí činíte mnoho.“

¹⁴ A svolal k sobě opět zástup a pravil jim: „Poslyšte mě a rozumějte!“¹⁵ Nic nevchází zvenku do člověka, co by ho mohlo poskvrnit, ale to, co vychází z člověka, to jest, co ho poskvrňuje.¹⁶ Má-li kdo uši k slyšení, slyš!“

¹⁷ A když vešel od zástupu do domu, tázali se ho jeho učedníci na to podobenství.¹⁸ Právi jim: „I vy jste tak nechápaví? Nechápete, že nic, co zvenku vchází do člověka, nemůže ho poskvrnit, ¹⁹ poněvadž nevchází mu do srdce, nýbrž jde do břicha a vychází do stoky, vyčišťujíc všeliké pokrmy?“²⁰ Pravil dále: „Co vychází z člověka, to poskvrňuje člověka; ²¹ neboť z nitra, z lidského srdce vycházejí zlé myšlenky, cizoložství, smilstva, vraždy, ²² krádeže, lakomství, nešlechtnosti, lešť, nestydatosti, závist, rouhání, pýcha, pošetilost.“²³ Všechny tyto (nečtnosti) vycházejí z nitra a poskvrňují člověka.“

Uzdravení kananejské dívky.²⁴ Když vstal, odešel odtud do tyrského a sidonského území. Vešel do jednoho domu a nechtěl, aby se někdo o tom dověděl. Ale nemohl se utajiti; ²⁵ neboť hned, jak o něm uslyšela jedna žena, jejíž dcera měla nečistého ducha, vešla a padla mu k nohám. ²⁶ Ta žena byla pohanka, rodem Syrofeničanka. I prosila ho, aby vymítí zlého ducha z její dcery. ²⁷ Řekl jí: „Dovol, ať se nejdříve nasytí dítky; neboť není správné bráti chléb dětem a házetí psíkům.“²⁸ Ale ona odpověděla: „Ovšem, Pane, ale i psici pod stolem jedí z drobtů po dětech.“²⁹ Tu jí řekl: „Pro tuto řeč jdi! Zlý duch vyšel z tvé dcery.“³⁰ I odešla do svého domu a shledala, že dívka leží na loži a že zlý duch vyšel.

Uzdravení hluchoněmého.³¹ A když vyšel zase z tyrského území, přišel Sidonem k jezeru Galilejskému územím Desitíměst. ³² I přivedli mu hluchoněmého a prosili ho, aby vložil na něho

li čisti, také pokrmy. Později zdůrazňovali nad míru zvláště zákoníci a farizeové toto umývání a nad jeho opominutím se pohoršovali (srv. Mat 9, 11 v poznámce).

⁶ Viz Iz 29, 13.

¹⁰ Viz Ex 20, 12; 21, 17.

^{11–12} Podle tohoto falešného učení osvobozoval děti zásvětný dar pro chrám od jejich povinnosti, starati se o chudé rodiče a podporovati je v jejich nedostatku a v stáří.

²² „závist“, doslovně „zlé oko“ (hebraismus); srv. také Mat 20, 15.

^{24–30} Srv. Mat 15, 21–28.

²⁶ Ta žena byla Feničanka; sv. Marek ji nazývá Syrofeničanka, poněvadž Fencie, z níž pocházela, přiléhala k Syrii a byla s ní tehdy spojena. Svaty Matouš ji nazval „ženou kananejskou“, ježto Feničané pocházeli od Kanaanitů.

²⁷ Židé jako „dítka Boží“ měli jaksi první právo na mesiášské království a tedy i přednost v činnosti Kristově.

^{31–37} Srv. Mat 15, 29–31. - Hluchoněmého uzdravil Pán Ježíš v létě po slavnosti velikonoční v území „Desitíměstí“ (viz Mat 4, 25), na východ od jezera Genesaretského.

^{32–33} Věděli, že Pán Ježíš vzkládáním rukou uzdravuje nemocné. K uzdravení nepotřeboval Kristus těchto a podobných úkonů, ale chtěl v hluchoněmém vzbudit důvěru a připravit jej na uzdravení. Podobně i Církev léčí podstatné úkony svátostné svými různými obřady, aby tak více připravila na přijetí svátostné milosti.

ruku.³³ Vzal jej od zástupu stranou, vložil mu do uší své prsty, pak nasliniv si prst, dotkl se jeho jazyka,³⁴ pohlédl s povzdechem k nebi a řekl mu: „Efeta!“ to jest: „Otevři se!“³⁵ A hned se otevřely jeho uši a rozvážal se jeho svázaný jazyk; i mluvil správně.³⁶ A přikázal jim, aby o tom nikomu neřikali. Ale čím více jim přikazoval, tím více to rozhlašovali.³⁷ I divili se velice a pravili: „Dobře učinil všechny věci, i hluchým dává sluch a němým řeč.“

8, Druhé zázračné nasycení.¹ V těch dnech byl s ním opět veliký zástup. Poněvadž neměli co jísti, svolal k sobě své učedníky a řekl jim:² „Lito je mi zástupu, neboť již tři dny meškají se mnou a nemají co jísti.³ Rozpustím-li je lačné domů, zemdlí na cestě, neboť někteří z nich přišli z daleka.“⁴ I řekli mu jeho učedníci: „Odkud bude někdo moci nasytiti je chleby zde v pusté krajině?“⁵ Tu se jich otázal: „Kolik chlebů máte?“ Oni řekli: „Sedm.“⁶ I rozkázal zástupu, aby se rozložil po zemi. A vzav sedm chlebů, učinil díky, rozlámal je a dával svým učedníkům, aby je předkládali. I předložili je zástupu.⁷ Také měli několik rybiček. Ty požehnal a dal je také předložiti.⁸ I jedli a nasytili se. Zbýlých kousků sebrali sedm košů.⁹ Bylo pak [těch, kteří jedli,] asi čtyři tisíce. I rozpustil je.¹⁰ A hned vstoupil se svými učedníky na lodku a připlul do krajiny dalmanutské.

Znamení s nebe.¹¹ Tu přišli farizeové a počali se s ním příti, žádající od něho znamení s nebe, aby ho pokoušeli.¹² Ale On si vzdychl v svém duchu a pravil: „Proč žádá toto pokolení znamení? Vpravdě pravím vám: Nebude dáno znamení tomuto pokolení.“¹³ A nechav je, vstoupil zase na lodku a přeplavil se na druhý břeh.

Kvas farizeů a saduceů.¹⁴ Zapomněli však vzíti si chleby a neměli s sebou na loďce nic než jeden chléb.¹⁵ (Ježíš) jim přikazoval: „Hledte, ať se varujete kvasu farizejského a kvasu Herodova!“¹⁶ I uvažovali mezi sebou: „To proto, že nemáme chlebů.“¹⁷ Když to Ježíš poznal, pravil jim: „Proč uvažujete, že nemáte chlebů? Ještě nechápete ani nerozumíte? Copak ještě máte své srdce zaslepeno? Majíce oči, nevidíte?¹⁸ Majíce uši, neslyšíte?¹⁹ A nepamatujete se na to, když jsem rozlámal pět chlebů mezi pět tisíc, kolik jste nasbírali košů plných kousků?“ Práví mu: „Dvanáct.“²⁰ „A když sedm chlebů mezi čtyři tisíce, kolik jste nasbírali košíků kousků?“ Práví mu: „Sedm.“²¹ Na to jim řekl: „A to ještě nerozumíte?“

Uzdravení slepce.²² I přišli do Bethsaidy; tam přivedli k němu slepce a prosili ho, aby se ho dotkl.²³ Vzal slepce za ruku a vyvedl ho z vesnice. Pak mu potřel slinou oči, vložil na něho ruce a tážal se ho, zdali co vidí.²⁴ I pohlédl vzhůru a řekl: „Vidím choditi lidí veliké jako stromy.“²⁵ Nato mu vložil opět ruce na oči. I prohlédl a byl uzdraven, takže viděl všechno jasně.²⁶ A poslal ho domů s příkazem: „Jdi domů, a až vejdeš do vesnice, nikomu (o tom) nevykládej!“

Petrovo vyznání u Caesareje Filipovy.²⁷ I vyšel Ježíš se svými učedníky do vesnic v okolí Caesareje Filipovy. Cestou se tážal svých učedníků: „Za koho mě lidé pokládají?“²⁸ Oni mu odpověděli: „Za Jana Křtitele, jiní za Eliáše, jiní pak za jednoho z proroků.“²⁹ Tu jim dí: „Vy pak za koho mě pokládáte?“ Petr mu odpověděl: „Ty jsi Mesias.“³⁰ I přikázal jim přísně, aby to o něm nikomu neřikali.

Ježíš předpovídá po prvé své umučení a zmrtvýchvstání.³¹ I počal je poučovati, že Syn člo-

³⁴ „s povzdechem“, aby projevil soustrast s hluchoněmým a s lidskou bídou vůbec.

^{8, 1–10} Srv. Mat 15, 32–39.

¹⁰ Viz Mat 15, 39.

^{11–13} Srv. Mat 18, 1–4; Luk 12, 54–56.

¹² „On si vzdychl v svém duchu“, totiž bolestí nad jejich zlobou.

^{14–21} Srv. Mat 16, 5–12; Luk 12, 1.

¹⁵ Kvasem farizejským míní tu Kristus převrácené učení farizeů a jejich přetvářku při plnění zákona Božího (srv. Mat 9, 11); kvasem Herodovým rozumí volně zásady saducejské, kterým hověl Herodes Antipas.

²² Míni se tu Bethsaida Juliae na východním břehu Jordánu při jeho vtoku do Genesaretského jezera.

²⁶ Podle řeckého znění: „Nechod do vesnice . . . !“

^{27–30} Srv. Mat 16, 13–15; Luk 9, 18–21.

^{31–33} Srv. Mat 16, 21–23; Luk 9, 22.

věka musí mnoho vytrpěti a býti zavržen staršími a velekněžími i zákoníky a býti zabit a po třech dnech vstáti z mrtvých.³² Ta slova mluvil otevřeně. I vzal ho Petr stranou a počal mu domlouvati,³³ ale On se obrátil, pohleděl na své učedníky a přísně přikázal Petrovi: „Jdi mi s očí, satane, neboť nemáš na zřeteli věci Boží, nýbrž věci lidské!“

Je potřeba se přemáhat.³⁴ A když přivola k sobě zástup i své učedníky, řekl jim: „Chce-li kdo za mnou přijíti, zapři sebe sám a vezmi svůj kříž a následuj mne!³⁵ Neboť kdo by chtěl svůj život zachrániti, ztratí jej; kdo by však svůj život pro mne a pro evangelium ztratil, zachráni jej.³⁶ Neboť co prospěje člověku, i kdyby celý svět získal, ale ztratil život (věčný)?³⁷ Anebo jakou výměnu dá člověk za svůj život (věčný)?³⁸ Neboť kdo se bude stydět za mne a za má slova v tomto cizoložném a hříšném pokolení, za toho se bude stydět také Syn člověka, až přijde v slávě svého Otce se svatými anděly.“³⁹ Potom jim řekl: „Vpravdě pravím vám: Jsou tu někteří mezi přítomnými, kteří neokusí smrti, dokud neužijí království Boží přicházezi v moci.“

9, Proměnění Páně na hoře.¹ Po šesti dnech vzal Ježíš Petra, Jakuba a Jana a vedl je samotné na vysokou horu do ústraní. Tam se před nimi proměnil.² I zaskvěla se jeho roucha a velmi zbělela jako sníh, jak je žádný bělič na zemi nemůže vyběliti.³ A zjevil se jim Eliáš s Mojžíšem a rozmlouvali s Ježíšem.⁴ A Petr řekl Ježíšovi: „Mistře, dobře je nám zde! Udělejme tři stánky: tobě jeden, Mojžíšovi jeden a Eliášovi jeden!“⁵ Nevěděl totiž, co mluví, neboť byli polekáni.⁶ I udělal se oblak a zastíňoval je, a z oblaku zazněl hlas: „Tento je můj milý Syn, toho poslouchajte!“⁷ A když se náhle kolem rozhlédl, neviděl již nikoho, jenom samotného Ježíše u sebe.

⁸ Když sestupovali s hory, přikázal jim, aby nikomu o tom, co viděli, nepovídali; teprve až vstane Syn člověka z mrtvých.⁹ I podrželi si tu věc u sebe, ač uvažovali, co to znamená „až vstane z mrtvých.“¹⁰ I tážali se ho: „Proč tedy říkáš [farizeové a] zákoníci, že napřed má přijíti Eliáš?“¹¹ On pak jim odpověděl: „Eliáš přijde napřed a napravi všechno. A co je psáno o Synu člověka, že má mnoho trpěti a býti opovržen?“¹² Ale pravím vám: Eliáš již přišel a učinili mu, co se jim zlíbilo, jak je to o něm psáno.“

Uzdravení posedlého chlapce.¹³ A když přišel k svým učedníkům, spatřil veliký zástup a okolo nich i zákoníky, jak se s nimi hádají.¹⁴ Jakmile všechen lid spatřil Ježíše, užasl a polekal se; pak běželi k němu a vítali ho.¹⁵ I otázal se jich: „Oč se hádáte mezi sebou?“¹⁶ Jeden ze zástupu mu odpověděl: „Mistře, přivedl jsem k tobě svého syna, má němého ducha¹⁷ a ten jím trhá, kdekoli ho uchopí, takže sliní a skřípe zuby a ztrne. I řekl jsem tvým učedníkům, aby ho vymítli, ale nemohli.“¹⁸ On jim řekl: „Ó pokolení nevěřící, jak dlouho mám býti s vámi? Jak dlouho mám vás trpěti? Přiveďte ho ke mně!“¹⁹ I přivedli ho. A jakmile ho zlý duch spatřil, hned chlapcem zalomcoval; a on padl na zem, válel se a slinil.²⁰ I otázal se jeho otce: „Jak je tomu dávnó, co se mu to stalo?“ On praví: „Od dětství.“²¹ Už často ho shodil i do ohně a do vody, aby ho zahubil. Ale zmůžeš-li něco, pomoz nám, slituj se nad námi!“²² Ježíš mu řekl: „Můžeš-li věřiti, všechno je možno věřicimu.“²³ A hned otec toho chlapce zvolal se slzami: „Věřím, [Pane,] pomoc mé nedůvěře!“²⁴ Když Ježíš viděl, že se lid sbíhá, přikázal přísně nečistému duchu slovy: „Duchu zlý a němý, já ti rozkazuji, vyjdi z něho a již do něho nevházej!“²⁵ I vykřikl,

^{34–39} Srv. Mat 16, 24–28; Luk 9, 23–27.

³⁸ „za toho se bude stydět Syn člověka“, t. j. toho neuzná při posledním soudu za svého vyznavače a zavrhne ho na věky od sebe.

³⁹ Mnozí z posluchačů se dožijí té doby, kdy Církev Kristova bude rozšířena daleko široko po světě. - V řeckém znění začíná tímto veršem již devátá kapitola.

⁹ ^{1–49} Je podle řeckého znění 9, 2–50.

^{12–12} Srv. Mat 17, 1–13; Luk 9, 28–36.

⁹ „I podrželi si tu věc u sebe“, t. j. nikomu o ní nevyprávěli před zmrtvýchvstáním Páně.

^{10–12} Kristus rozlišuje dvojitý příchod Eliášův: Eliáš přijde ve vlastní osobě na konci světa; v duchovním smyslu už přišel v osobě Jana Křtitele, předchůdce Páně (srv. Luk 1, 17).

¹² Viz Iz 53, 3.

^{13–28} Srv. Mat 17, 14–21; Luk 9, 37–43a.

¹⁵ Podle řeckého znění „Oč se s nimi hádáte?“.

²⁰ Kristus se tázal, ne že by nevěděl, nýbrž že chtěl vzbudit důvěru a udáním doby nešťastného stavu chlapcov ukázati také velikost své všemohoucnosti, kterou projevil následujícím zázrakem.

prudce chlapcem zalomcoval a vyšel z něho. On byl jako mrtev, takže mnozí pravili: „Zemřel.“²⁶ Ale Ježíš ho vzal za ruku, pozdvihl ho, a on vstal.²⁷ Když pak vešel do domu, tázali se ho v soukromí jeho učedníci: „Proč my jsme ho nemohli vymítnouti?“²⁸ On jim řekl: „Takový druh nemůže vyjíti ničím jiným, leda modlitbou [a postem].“

Ježíš předpovídá po druhé své umučení a zmrtvýchvstání.²⁹ Když pak odtud vyšli, ubírali se dále Galilejí, ale nechtěl, aby někdo o tom věděl.³⁰ Učil pak své učedníky a mluvil k nim: „Syn člověka bude vydán v ruce lidí; a zabijí ho, a když bude zabit, vstane třetího dne z mrtvých.“³¹ Ale oni nerozuměli tomu slovu, báli se ho však otázat.

ODDÍL PÁTÝ:

JEŽÍŠ POUČUJE UČEDNÍKY PŘED ODCHODEM DO JUDSKA (9, 32-49).

O pokore.³² I přišli do Kafarna. Když byli v domě, tázal se jich: „O čem jste cestou rozmlouvali?“³³ Oni však mlčeli; neboť se cestou mezi sebou hádali, kdo z nich je větší.³⁴ I posadil se a povolav k sobě dvanáct, řekl jim: „Chce-li kdo býti prvním, buď ze všech posledním a služebníkem všech!“³⁵ A vzal dítě, posadil je mezi ně, a objav dítě, řekl jim: „Kdo přijme jedno z takových dětí ve jménu mém, mne přijímá; a kdo mne přijímá, nepřijímá mne, nýbrž Toho, který mě poslal.“

O nerozumné horlivosti.³⁷ I řekl k němu Jan: „Mistře, viděli jsme, jak kdosi v tvém jménu vymítá zlé duchy; poněvadž však s námi nechodí, bránili jsme mu.“³⁸ Ježíš však řekl: „Nebraňte mu, neboť nikdo, kdo ve jménu mém činí divy, nemůže hned nato zle mluvit o mně!³⁹ Neboť kdo není proti vám, je pro vás.“⁴⁰ Vždyť každý, kdo vám podá ve jménu mém číši vody k pití, protože jste Kristovi, vpravdě pravím vám, že neztratí svou odměnu.“

O pohoršení.⁴¹ „A kdo by pohoršil jednoho z těchto maličkých, kteří věří [ve mne], tomu by bylo lépe, aby byl uvázan mlýnský kámen na jeho hrdlo a s ním aby byl uvržen do moře.“⁴² A pohoršuje-li tě tvá ruka, utni ji; lépe je ti vejíti do života bez ruky, než s oběma rukama odejítí do pekla v neuhasitelný oheň, [⁴³ kde jejich červ neumírá a oheň nehasne].⁴⁴ A pohoršuje-li tě tvá noha, utni ji; lépe je ti vejíti do života věčného chromému, než s oběma nohama býti uvržen do pekla [v neuhasitelný oheň,⁴⁵ kde jejich červ neumírá a oheň nehasne].⁴⁶ A pohoršuje-li tě tvé oko, vyloupi je; lépe je ti s jedním okem vejíti do království Božího, než s oběma očima býti uvržen do pekelného ohně,⁴⁷ kde jejich červ neumírá a oheň nehasne.“⁴⁸ Neboť každý bude osolen ohněm [a každá oběť bude osolena solí].“

⁴⁹ „Užitečná věc je sůl. Stane-li se však sůl neslanou, čím ji osolíte? Mějte v sobě sůl a zachovávejte pokoj mezi sebou!“

^{29–31} Srv. Mat 17, 22-23; Luk 9, 43b-45.

³¹ „Báli se ho však otázati“, poněvadž při první předpovědi svého umučení (srv. výše 8, 31-33) pokáral Kristus Petra, že ho zrazoval od jeho mesiášského úkolu.

^{32–49} Srv. Mat 18, 1-35; Luk 9, 46-50; 15, 4-7.

^{32–36} Srv. Mat 18, 1-5; Luk 9, 46-48.

^{37–40} Srv. Luk 9, 49-50.

³⁷ „s námi nechodí“, t. j. není stálým učedníkem Kristovým.

^{41–47} Srv. Mat 18, 6-9; Luk 17, 1-2.

⁴⁸ Kristus má na zřeteli starozákonní předpis (Lev 2, 13), který prikazoval přidati něco soli ke každé oběti, aby byla Bohu příjemnější; tak i člověk má své oběti pro Boha kořeniti ohněm utrpení, t. j. sebezáporem, který je nejkrásnější obětí.

⁴⁹ Ztratí-li sůl svou podstatnou vlastnost, slanost, pozbývá zcela své ceny a užítku. Kdyby apoštolé a ostatní hlasatelé evangelia Kristova ztratili pravou víru, lásku a nadšení pro Krista, stali by se neúčinnými nástroji Boží prozřetelnosti.

Část třetí: Působení Páně v Judsku (10-13).

ODDÍL PRVNÍ: CESTOU DO JERUSALEMA (10, 1-52).

10, Odchod do Judska. ¹ Když se odtud odebral, přišel do judského území za Jordánem. I scházely se k němu opět zástupy a On je učil, jak to měl ve zvyku.

Nerozlučitelnost manželství. ² Tu přistoupili k němu farizeové s otázkou, pokoušejíce jej: „Je dovoleno muži propustiti svou manželku?“ ³ On jim odpověděl takto: „Co vám přikázal Mojžíš?“ ⁴ Oni řekli: „Mojžíš dovolil napsati propustný lístek a propustit.“ ⁵ Ježíš jim odpovídá: „Pro tvrdost vašeho srdce napsal vám ten příkaz. ⁶ Na počátku stvoření však stvořil Bůh lidi jako muže a ženu. ⁷ Proto opustí člověk otce svého a matku svou a přilne k své manželce, ⁸ a ti dva budou jedním tělem. Nejsou tedy již dva, nýbrž jedno tělo. ⁹ Proto, co Bůh spojil, člověk nerozlučuj!“

¹⁰ Ale v domě se ho zase otázali učedníci na tu věc. ¹¹ Řekl jim: „Kdokoliv propustí svou manželku a pojme jinou, cizoloží proti ní; ¹² a propustí-li žena svého muže a vdá se za jiného, cizoloží.“

Ježíš – přítel dítěte. ¹³ I přiváděli mu děti, aby se jich dotkl. Učedníci však domlouvali těm, [kteří je k němu nesli]. ¹⁴ Ale Ježíš vida je, zamrzl se nad tím a řekl jim: „Nechte děti přijíti ke mně a nebraňte jim, neboť takovým patří království Boží!“ ¹⁵ Vpravdě pravím vám: Kdo nepřijme království Boží jako dítě, nevejde do něho.“ ¹⁶ I bral je na lokty, vkládal na ně ruce a žehnal jim.

Bohatý jinoch. ¹⁷ Když pak vyšel na cestu, přiběhl kdosi, poklekl před ním a tázal se ho: „Mistře dobrý, co mám činiti, abych dosáhl života věčného?“ ¹⁸ Ježíš mu odvětil: „Proč mě nazýváš dobrým? Nikdo není dobrý kromě jediného Boha. ¹⁹ Prikázání znáš: Nezabiješ, nezcizoložíš, nepokradeš, nepromluvíš křivé svědectví, nepodváděj, cti otce svého a matku svou!“ ²⁰ On mu odpověděl: „Mistře, to všechno jsem zachovával od svého mládí.“ ²¹ Tu Ježíš pohleděl naň laskavě a řekl mu: „Jednoho se ti ještě nedostává: Jdi, prodej, co máš, a dej. chudým, a budeš míti poklad v nebi; a přijď a následuj mě!“ ²² Ale on se zamoutil pro to slovo a odešel smutně, neboť měl mnoho majetku.

²³ I rozhlédl se Ježíš a řekl svým učedníkům: „Jak těžko vejdou do království Božího ti, kteří mají statky!“ ²⁴ Učedníci žasli nad jeho slovy, ale Ježíš promluvil k nim opět takto: „Synáčkové, jak těžko je vejíti do království Božího těm, kteří doufají ve statky! ²⁵ Snáze projde velbloud uchem jehly, než boháč vejde do království Božího.“

²⁶ I divili se tím více a říkali si vespolek: „Kdo tedy může býti spasen?“ ²⁷ A Ježíš pohleděl na ně a řekl: „U lidí je to nemožné, ne však u Boha; neboť u Boha je všechno možné.“

¹⁰, ¹–⁵² Srv. Mat 19, 1-20, 34; Luk 9, 51-19, 28.

¹ Srv. Mat 19, 1-2.

²–¹² Srv. Mat 19, 3-9. - Svatý Marek podává otázku farizeů obecněji než sv. Matouš (19, 3), poněvadž má na zřeteli své římské čtenáře, jimž byly spory židovských rabinů o dostatečném důvodu k manželské rozluce neznámý.

⁴–⁶ Pán Ježíš zdůrazňuje, že Mojžíš nepřikázal, nýbrž toliko dovolil propustiti manželku (Dt 24, 1), a to proto, aby taková manželka, s níž nebyl muž spokojen, od něho netrpěla. Toto dovození bylo jakousi dispensi od obecného zákona o nerozlučitelnosti manželství, dovolenou jen v Starém Zákoně. Kristus však obnovil původní nerozlučitelnost manželskou a povýšil manželství na svátost.

⁶ Kdyby byl Bůh chtěl, aby podle jeho vůle měl jeden muž více žen, ne pouze jednu, byl by mu již stvořil na počátku více žen.

¹³–¹⁶ Srv. Mat 19, 13-15; Luk 18, 15-17.

¹⁷–²⁷ Srv. Mat 19, 16-26; Luk 18, 18-27.

²¹ „poklad v nebi“, t. j. větší odměna na věčnosti. Kristus tu neprikazuje dobrovolnou chudobu, nýbrž jenom radí (evangelní rada) jako jeden z účinných prostředků pro toho, kdo chce dokonaleji sloužiti Bohu. Konec verše zní podle řeckého znění: „Pak přijď, vezmi svůj kříž a následuj mě!“

²⁵ Obvyklým východním příslovím o velbloudu a uchu jehly chce Kristus ukázati, jak těžko je bohatci lpícímu na bohatství dosáhnouti věčné spásy. Neučí však, že by byl takovému boháči přístup k věčné spásě naprosto nemožný (viz k tomu Mat 5, 3 v pozn.)

Odměna za dobrovolnou chudobu.²⁸ Tu mu řekl Petr: „Hle, my jsme opustili všechno a šli jsme za tebou.“²⁹ Ježíš odpověděl: „Vpravdě pravím vám: Každý, kdo opustí dům nebo bratry nebo sestry nebo otce nebo matku nebo děti nebo pole pro evangelium,³⁰ dostane stokrát tolik: nyní v tomto čase domy, bratry, sestry, matky, děti a pole, i přes pronásledování, a v budoucím věku život věčný.“³¹ Mnozí pak první budou posledními a poslední prvními.“

Ježíš předpovídá po třetí své umučení a zmrtvýchvstání.³² Byli pak na cestě k Jerusalemu. Ježíš spěchal před nimi, takže žasli a šli za ním se strachem. Pak vzal opět dvanáct k sobě a počal jim vypravovati, co ho potká:³³ „Hle, ubíráme se do Jerusalema a Syn člověka bude vydán velekněžím a zákoníkům [a starším]. Ti jej odsoudí na smrt a vydají ho pohanům.³⁴ I budou se mu posmívat, plivat na něj, bičovat ho a pak ho zabijí; ale třetího dne vstane z mrtvých.“

Synové Zebedeovi.³⁵ Tu přistoupí k němu Jakub a Jan, synové Zebedeovi, a praví mu: „Mistře, přejeme si, abys nám splnil, o cokoliv tě poprosíme.“³⁶ On jim řekl: „Co chcete, abych vám učinil?“³⁷ Oni řekli: „Dopřej nám, abychom v tvé slávě seděli jeden po tvé pravici a druhý po tvé levici!“³⁸ Ale Ježíš jim řekl: „Nevíte, oč prosíte. Můžete pít kalich, který já piji, anebo být pokřtěni křtem, kterým já jsem křtěn?“³⁹ Oni mu řekli: „Můžeme.“ Ježíš jim řekl: „Kalich, který já piji, budete pít, a křtem, kterým já jsem křtěn, budete pokřtěni,⁴⁰ avšak sedět po mé pravici nebo po mé levici není mou věcí dáti vám, nýbrž je to pro ty, pro které je to připraveno.“

Ježíš doporučuje pokoru.⁴¹ A když to uslyšelo deset (ostatních), počali se mrzeti na Jakuba a Jana.⁴² Ale Ježíš je zavolal a pravil jim: „Víte, že ti, kteří se uznávají za vládců národů, nad nimi panují, a že jejich velmoži uplatňují proti nim svou moc.“⁴³ Tak to však nesmí být mezi vámi. Ale kdo chce být mezi vámi větší, buďž vašim služebníkem;⁴⁴ a kdo chce být mezi vámi první, buďž sluhou všech!⁴⁵ Neboť ani Syn člověka nepřišel, aby mu bylo slouženo, nýbrž aby sloužil a dal svůj život jako výkupné za mnohé.“

Slepec u Jericha.⁴⁶ I přicházejí do Jericha. A když vycházel z Jericha se svými učedníky a s velikým zástupem, seděl u cesty slepý žebrák Bartimeus, syn Timeův.⁴⁷ Když uslyšel, že je to Ježíš Nazaretský, počal volati: „Ježíši, Synu Davidův, smiluj se nade mnou!“

⁴⁸ I domlouvali mu mnozí, aby mlčel; ale on tím hlasitěji volal: „Synu Davidův, smiluj se nade mnou!“⁴⁹ Ježíš se zastavil a dal si ho zavolati. I volají slepce, řkouce mu: „Buď dobré mysli; vstaň, volá tě!“⁵⁰ Odhodil plášť, vyskočil a přišel k němu.⁵¹ Ježíš k němu promluvil: „Co chceš, abych ti učinil?“ Slepec mu řekl: „Mistře, ať vidím!“⁵² Ježíš pak mu řekl: „Jdi, tvá víra tě uzdravila!“ Hned prohlédl a šel za ním tou cestou.

ODDÍL DRUHÝ: SLAVNÝ VJEZD PÁNĚ DO JERUSALEMA (11, 1-11).

11, Ježíš před Jerusalemem.¹ Když se přibližovali k Jerusalemu a Bethanii při hoře Olivetské, poslal dva ze svých učedníků a pravil jim:² „Jděte do vesnice, která je před vámi! A hned, jak budete do ní vcházeti, naleznete přivázané oslátko, na němž dosud nikdo neseděl. Odvažte je a přiveďte!“³ A řekne-li vám někdo: „Co to děláte?“ odpovězte: „Pán je potřebuje a hned je sem propustí.“

²⁸⁻³¹ Srv. Mat 19, 27-30; Luk 18, 28-30.

³⁰ „stokrát tolik“, t. j. mnohem větší odměnu než ostatní.

³²⁻³⁴ Srv. Mat 20, 17-19; Luk 18, 31-34. - Zatím co učedníci a lid doprovázeli Krista se strachem do Jerusalema, kráčel Kristus mužně a odhodlaně vstříc svému umučení, takže to působilo u jeho učedníků úžas.

³⁵⁻⁴⁰ Srv. Mat 20, 20-23. Podle sv. Matouše přednesli tu prosbu ne sami, nýbrž ústy své matky Salome. - Slovem „křest“ je tu rozuměti pronásledování a utrpení.

⁴¹⁻⁴⁵ Srv. Mat 20, 24-28; Luk 22, 24-27.

⁴⁶⁻⁵² Srv. Mat 20, 29-34; Luk 18, 35-43. - Podle sv. Matouše uzdravil Pán Ježíš dva slepce; sv. Marek se zmiňuje jen o jednom, a to o tom, který s Kristem vyjednával.

⁴⁹ Podle řeckého znění: „Ježíš se zastavil a řekl: ‚Zavolejte ho!‘“

^{11, 1-6} Srv. Mat 21, 1-6; Luk 19, 29-34.

¹ Podle řeckého znění „... k Jerusalemu, a to k Bethfage a Bethanii...“

⁴ I odešli a našli oslátko přivázané u dveří u cesty; i odvázali je. ⁵ Někteří z okolostojících jim pravili: „Co to děláte? Proč odvazujete oslátko?“ ⁶ Oni jim řekli, jak jim přikázal Ježíš. I nechali je.

Slavný vjezd Ježíšův do Jerusalema. ⁷ A přivedli oslátko k Ježíšovi a vložili na ně svá roucha. I vsedl na ně. ⁸ Mnozí pak prostřeli svá roucha na cestu, jiní sekali ratolesti se stromů a prostírali je na cestu. ⁹ A ti, kteří šli vpředu, i ti, kteří byli vzadu, volali:

Hosanna!
¹⁰ Požehnaný, jenž přichází ve jménu Páně!
Buď požehnáno
přicházející království našeho otce Davida!
Hosanna na výsostech!¹¹

¹¹ I vešel do Jerusalema a do chrámu; pohleděl okolo na všechno, a poněvadž byla již večerní hodina, odešel se dvanácti do Bethanie.

ODDÍL TŘETÍ: POSLEDNÍ DNY PŘED UMUČENÍM PÁNĚ (11, 12-13, 37).

Kletba nad fíkovníkem. ¹² Když druhého dne vyšli z Bethanie, pocítil hlad. ¹³ A spatřil zpozzdálí fíkovník s listy. Sel, zdali snad něco na něm nalezne. Ale když k němu přišel, nenalezl nic kromě listů, neboť nebyl čas fíků. ¹⁴ I řekl mu: „Ať z tebe na věky nikdo nejí ovoce!“ A slyšeli to jeho učedníci.

Vyčištění chrámu. ¹⁵ I přicházejí do Jerusalema. Když vešel do chrámu, počal vyhánět ty, kteří v chrámě prodávali a kupovali; a převrátil stoly penězoměnců i stoly prodavačů holubů, ¹⁶ a nedopustil, aby kdo nosil nádobu chrámem. ¹⁷ Učil je takto: „Což není psáno: ‚Můj dům bude domem modlitby pro všechny národy?‘ Vy však jste jej učinili peleší lotrovskou.“

¹⁸ Když to uslyšeli velekněží a zákoníci, přemýšleli, jak by ho zahubili, neboť se ho báli, poněvadž všechen lid byl v úžasu nad jeho učením. ¹⁹ Když nastal večer, vyšel z města.

Ježíš doporučuje pevnou víru. ²⁰ Když ráno šli kolem toho fíkovníku, uzřeli, že jest uschlý od kořene. ²¹ Tu se rozpomenul Petr a řekl mu: „Mistře, hle, fíkovník, jemuz jsi zlořečil, uschl.“ ²² Ježíš jim řekl: „Mějte víru v Boha! ²³ Vpravdě pravím vám: Kdo řekne této hoře: ‚Zdvihni se a vrhni se do moře!‘ a nebude v svém srdci pochybovat, nýbrž věřiti, že se tak stane, cokoli řekne, stane se mu. ²⁴ Proto pravím vám: O cokoli budete prositi v modlitbě, věřte, že to dostanete a že se vám to splní. ²⁵ A když vstáváte k modlitbě, odpouštějte, máte-li něco proti někomu, aby vám též váš Otec, který je v nebesích, odpustil vaše hříchy. [²⁶ Neodpustíte-li vy, neodpustí ani váš Otec, který je v nebesích, vaše hříchy.]“

Otázka po Kristově pravomoci. ²⁷ A přicházejí opět do Jerusalema. Když chodil v chrámě, přistoupili k němu velekněží a zákoníci a starší ²⁸ a praví mu: „Jakou pravomocí ty věci činíš? A kdo ti dal tu pravomoc, abys to činil?“ ²⁹ Ježíš jim však řekl: „Já se vás otáži na jednu věc; odpovzte mi a povím vám, jakou pravomocí činím ty věci. ³⁰ Odkud byl křest Janův, s nebe či od lidí? Odpovzte mi!“ ³¹ Ale oni uvažovali sami u sebe takto: „Řekneme-li ‚S nebe,‘ řekne: ‚Proč

^{7–11} Srv. Mat 21, 1-6; Luk 19, 29-34.

⁸ Podle řeckého znění: „Jiní prostírali zelené ratolesti, které nasekali na polích.“

⁹ Viz Z 117, 25-26.

^{12–14} Srv. Mat 21, 18-20.

¹⁴ Kletba nad fíkovníkem měla být obrazem zavržení Jerusalema a židovského národa, který přes tolik projevů lásky a péče Kristovy zůstával zatvrzelým k učení Kristovu a Krista zavrhl.

^{15–19} Srv. Mat 21, 12-13; Luk 19, 45-46.

¹⁶ Někteří nosili nádobu z jižní části města do severní, zkracující si cestu tím, že procházeli chrámovým nádvořím jako průchodem, čímž také rušili přítomné v jejich pobožnosti.

¹⁷ Viz Iz 56, 7.

^{20–26} Srv. Mat 21, 21-22.

^{27–33} Srv. Mat 21, 23-27; Luk 20, 1-8.

jste mu tedy neuvěřili?'³² Řekneme-li: 'Od lidí,' bojíme se lidu.' Všichni totiž měli Jana za pravého proroka.³³ I odpovíděli Ježíšovi takto: „Nevíme.“ Ježíš jim řekl: „Ani já vám nepovím, jakou pravomocí ty věci činím.“

12, Podobenství o zlých vinařích.¹ I počal jim mluvit v podobenstvích: „Jeden člověk založil vinici; ohradil ji plotem, vykopal v ní lis, postavil strážní vížku a pronajal vinici vinařům. Potom odeštol.“

² „Když přišel čas, poslal k vinařům služebníka, aby přijal od vinařů z užitku vinnice.³ Ale oni ho chytili, zmrskali a propustili s prázdnou.⁴ I poslal k nim zase jiného služebníka; toho zranili na hlavě a potupili.⁵ A opět poslal jiného, toho však zabili; a ještě mnoho jiných; a z těch jedny zmrskali, jiné usmrtili.⁶ Měl tedy ještě jediného milovaného syna; i toho poslal k nim naposled a řekl: 'Zastydí se před mým synem.'⁷ Ale vinaři si řekli vespolek: 'To je dědic! Pojďte, zabijme ho, a dědictví bude naše.'⁸ I uchopili ho, zabili a vyhodili ven z vinnice.⁹ Co tedy učiní pán vinnice? Přijde a zahubí vinaře a dá vinici jiným.¹⁰ Copak jste nečetli Písmo o tom:

„Kámen, který zavrhlí stavitelé,
štal se kamenem úhelným.

¹¹ Od Pána se to stalo

a je to podivné v našich očích!“

¹² I snažili se ho zajmouti, ale báli se lidu; poznali totiž, že to podobenství vztahoval na ně. A nechali ho a odešli odtud.

Peníz daně.¹³ I poslali k němu některé z farizeů a herodovců, aby ho polapili v řeči.¹⁴ Ti přišli a pravili mu: „Mistře, víme, že jsi pravdomluvný a nedbáš na nikoho, neboť nehledíš na osobu lidskou, nýbrž podle pravdy učíš cestě Boží. Sluší se platiti císaři daň, či jí nemáme platiti?“¹⁵ Ale On, znaje jejich pokrytectví, řekl jim: „Proč mě pokoušíte? Podařte mi denár, ať se podívám!“¹⁶ Oni mu jej podali. I řekl jim: „Čí je tento obraz i nápis?“ Dí jemu: „Císařův.“¹⁷ Ježíš pak jim řekl: „Dávejte tedy, co je císařovo, císaři; a co je Božího, Bohu!“ I divili se mu.

Otázka o zmrtvýchvstání.¹⁸ Přišli k němu saduceové, kteří tvrdí, že není zmrtvýchvstání, a tázali se ho:¹⁹ „Mistře, Mojžíš nám napsal: 'Zemře-li něčí bratr a zanechá-li po sobě manželku, ale nezanechá žádné děti, ať si jeho bratr vezme jeho manželku a zplodí svému bratru potomstvo!'“²⁰ Bylo pak sedm bratrů: První si vzal manželku a zemřel bez potomstva.²¹ I vzal si ji druhý, ale zemřel; a ani on nezanechal potomstvo; a třetí taktéž.²² A tak všech sedm [si ji vzalo za manželku a] nezanechali potomstvo. Naposledy ze všech zemřela i žena.²³ Čí z nich tedy bude žena při vzkříšení, až vstanou z mrtvých? Neboť všech sedm ji mělo za manželku.“²⁴ Odpověděl jim Ježíš: „Zdaž se nemýlíte proto, že neznáte Písma ani moc Boží?“²⁵ Neboť až vstanou z mrtvých, nebudou se ani ženit, ani vdávat, nýbrž budou jako andělé v nebesích.²⁶ A o zmrtvýchvstání jste nečetli v knize Mojžíšově 'při keři', jak mu Bůh prohlásil: 'Já jsem Bůh Abrahámův a Bůh Izákův a Bůh Jakubův?'²⁷ Není přece Bohem mrtvých, nýbrž živých. Vy se tedy velmi mýlíte.“

Největší přikázání.²⁸ I přistoupil jeden ze zákoníků, který je slyšel, jak se ho dotazovali, a

³² Podle řeckého znění: „Nebo máme říci: 'Z lidí?' Báli se lidu, poněvadž všichni. . .“

^{12, 1–12} Srv. Mat 21, 33-46; Luk 20, 9-19.

¹⁰ Viz Ž 117, 22-23.

^{10–11} Stavitelé, kteří zavrhlí právě nejdůležitější kámen ve stavbě, jsou zákonici, farizeové a členové velerady, kteří zavrhlí Krista jako Vykupitele světa. Ale Kristus se stal i přes jejich pronásledování a odpor úhelným kamenem, který spojuje v budově své Cirkve pohany i židy v jednu velikou světovou společnost (srv. Skut 4, 11).

^{13–17} Srv. Mat 22, 15-22; Luk 20, 20-26.

^{18–27} Srv. Mat 22, 23-33; Luk 20, 27-40.

¹⁹ Viz Dt 25, 5.

²⁶ „při keři“ (rabinský způsob citování Písma sv.), t. j. na tom místě, kde Mojžíš mluví o zjevení Hospodina v hořícím keři (viz Ex 3, 6).

^{28–34} Srv. Mat 22, 34-40; Luk 10, 25-28.

protože viděl, že jim správně odpověděl, otázal se ho: „Které přikázání je ze všech první?“²⁹ Ježíš mu odpověděl: „První ze všech přikázání jest: ‚Slyš, izraelský národe! Hospodin, Bůh tvůj, je Bůh jediný;‘³⁰ proto miluj Pána, Boha svého, z celého srdce svého a z celé duše své a ze vši myslí své a ze vši síly své! [To jest první přikázání.]³¹ Druhé pak je mu podobné: ‚Miluj bližního svého jako sebe samého! Jiného přikázání většího nad tato není.‘³² I řekl mu zákoník: ‚Správně, Mistře! Podle pravdy jsi pověděl, že je jeden [Bůh] a že není jiného kromě něho;‘³³ a že milovati ho z celého srdce a z celého rozumu [a z celé duše] a ze vši síly, a milovati bližního jako sebe samého je větší než všechny celopaly a oběti.“³⁴ Ježíš vida, že odpověděl moudře, řekl mu: „Nejsi daleko od království Božího.“ A již se ho nikdo neosmělil otázati.

Mesiáš – Pán Davidův.³⁵ A když Ježíš učil v chrámě, pravil: „Jak to, že praví zákoníci, že Mesiáš je syn Davidův? Vždyť David sám praví v Duchu svatém:

„Řekl Hospodin mému Pánu:
Seď po mé pravici,
dokud nedám tvé nepřátele
za podnož tvým nohám!“

³⁷ David tedy sám jej nazývá Pánem; jak může býti jeho synem?“
Četný zástup rád ho poslouchal.

Ježíš varuje před zákoníky.³⁸ I pravil jim při svém učení: „Varujte se zákoníků, kteří se zálibou chodí v dlouhých řízcích a libují si, když je na náměstí pozdravují,³⁹ a rádi sedí v prvních stolicích v synagogách a na čestných místech při hostinách.“⁴⁰ Na mizinu přivádějí domy vdov pod záminkou dlouhého modlení. Ty stihne přísnější soud!“

Vdovina obět.⁴¹ A Ježíš se posadil proti chrámové pokladnici a pozoroval, jak lidé do pokladnice házejí peníze. Mnozí boháči házeli mnoho.⁴² Přišla pak jedna chudá vdova a hodila tam dva grošíky, to jest jeden halíř.

⁴³ I povolal k sobě své učedníky a řekl jim: „Vpravdě pravím vám: Tato chudá vdova dala více než všichni, kteří házeli do pokladnice;“⁴⁴ neboť všichni házeli ze svého přebytku, tato však dala ze svého nedostatku všechno, co měla, všechen svůj majetek.“

13. Předpověď pádu jerusalemského chrámu.¹ Když vycházel z chrámu, pravil mu jeden z jeho učedníků: „Mistře, pohled, jaké to kameny a jaké stavby!“² Ježíš mu odvětil: „Vidíš všechny tyto veliké stavby? Nežůstane tu kámen na kameni, který by nebyl rozmetán.“

Všeobecné útrapy až do konce světa.³ A když seděl na hoře Olivetské naproti chrámu, otázali se ho v ústraní Petr, Jakub, Jan a Ondřej: ⁴ „Pověz nám, kdy se to stane? A jaké bude znamení, až se to všechno začne plnit?“

⁵ Tu Ježíš začal k nim mluvit: „Hleďte, ať vás nikdo nesvede! ⁶ Neboť mnozí přijdou ve jménu mém a řeknou: ‚Já jsem to;‘ a svedou mnohé. ⁷ Až pak uslyšíte o válkách a pověstí o bojích, nezalekněte se, neboť to musí nastati, ale to ještě není konec. ⁸ Neboť povstane národ proti národu a království proti království a bude zemětřesení v různých krajinách a hlad. To je počátek útrap.“

²⁹ „Bůh tvůj“, podle řeckého znění „Bůh náš“.

³⁰ Viz Dt 6, 4-5.

³¹ Viz Num 19, 18.

³² Viz Lev 20, 39; Dt 4, 35.

³³ Viz 1 Král 15, 22. „Celopaly“ byly obětní dary, které se buď celé nebo jen lepší Jich části spálily na oltáři.

³⁵ Srv. Mat 22, 41-46; Luk 20, 41-44.

³⁶ Viz Ž 109, 1.

³⁸⁻⁴⁰ Srv. Mat 23, 1-36; Luk 20, 45-47.

⁴¹⁻⁴⁴ Srv. Luk 21, 1-4. - Oním grošíkem byl řecký peníz, zvaný lepta; platil něco více než půl halíře předválečného.

^{13, 1-2} Srv. Mat 24, 1-2; Luk 21, 5-7.

³⁻¹³ Srv. Mat 24, 3-14; Luk 21, 8-19.

⁹ „Mějte se však sami na pozoru, neboť vás vydají soudům a v synagogách budou vás bít; i před vladaře a krále budete postaveni pro mne, abyste před nimi vydali svědectví.¹⁰ Dříve však musí být hlášáno evangelium mezi všemi národy.¹¹ A když vás povedou a postaví před soud, nepřemýšlejte napřed, co máte mluvit, nýbrž mluve to, co vám v tu hodinu bude dáno; neboť to nebudete mluvit vy, nýbrž Duch svatý.¹² Tehdy vydá bratr bratra na smrt a otec své dítě, i děti povstanou proti rodičům a budou je zabíjeti.¹³ A budete v nenávisti u všech pro mé jméno. Kdo však vytrvá do konce, ten bude spasen.“

Znamení před pádem Jerusalema a koncem světa.¹⁴ „Až však uzříte hanebnou zkázu tam, kde nemá být – kdo to čte, rozuměj – tehdy, kdo jsou v Judsku, ať utekou na hory;¹⁵ a kdo je na střeše, nesestupuj do domu, ani nevcházej, aby vzal něco ze svého domu;¹⁶ a kdo na poli, nevracej se zpět, aby sis vzal své roucho!¹⁷ Běda ženám v pozeňnaném stavu i kojícím v ony dny!¹⁸ Modlete se, aby to nebylo v zimě!“

¹⁹ „Neboť budou to dny takového souzení, jakého až dosud nebylo od počátku tvorstva, které Bůh stvořil, a nikdy nebude.²⁰ A kdyby Pán nebyl zkrátil ty dny, nebyl by zachráněn žádný člověk; ale pro vyvolené, které vyvolil, zkrátil ty dny.“

²¹ „Řekne-li vám tedy někdo: ‚Hle, zde je Mesiáš!‘, ‚Hle, tam je!‘ nevěřte!²² Neboť povstanou nepraví Mesiáši a nepraví proroci a budou činiti zázraky a divy, takže by svedli, kdyby to bylo možno, i vyvolené.²³ Mějte se tedy na pozoru! Hle, předpověděl jsem vám to všechno.“

²⁴ „A v těch dnech se po onom souzení slunce zatmí a měsíc nevydá své světlo;²⁵ hvězdy budou padat s nebe a nebeská tělesa se budou pohybovat.²⁶ Tehdy uzí Syna člověka přicházející v oblacích s velikou mocí a slávou.²⁷ A tehdy pošle své anděly a shromáždí své vyvolené od čtyř světových stran, od konce země až do konce nebe.“

Podobenství o fíkovníku.²⁸ „Od fíkovníku se pak naučte podobenství! Když jeho ratolest již omládne a vyrazí listy, víte, že blízko je léto.²⁹ Tak i vy, až uvidíte, že se ty věci dějí, vezte, že je blízko, přede dveřmi!³⁰ Vpravdě pravím vám: Nepomene toto pokolení, dokud se to všechno nestane.³¹ Nebesa a země pominou, ale slova má nepominou.“

Výzva k bdělosti.³² „O tom dni však nebo o té hodině neví nikdo, ani anděl v nebi, ani Syn, toliko Otec.³³ Mějte se na pozoru, bděte [a modlete se], neboť nevíte, kdy ten čas nastane!³⁴ Jako člověk, který odcestoval a opustil svůj dům a dal služebníkům plnou moc, každé mu jeho práci a vrátnému přikázal, aby bděl.³⁵ Bděte tedy, neboť nevíte, kdy Pán přijde domů, zda večer, nebo o půlnoci, nebo o kuropění, nebo ráno,³⁶ aby vás při nenadálém příchodu nenalezl ve spánku.³⁷ Co pravím vám, pravím všem: Bděte!“

DÍL DRUHÝ: UMUČENÍ A OSLAVENÍ PÁNĚ (14-16).

Část první: Umučení a smrt Páně (14, 1-15, 47).

14, Velerada se radí o Kristově záhubě.¹ Po dvou dnech byly velikonoce, slavnost přesnic. I uvažovali velekněží a zákoníci, jak by ho lstivě jali a zabili.² Pravili však: „Ne o slavnosti, aby snad nevzniklo pobouření mezi lidem!“

^{14–27} Srv. Mat 24, 15-31; Luk 21, 20-28; 17, 31.

¹⁴ „Hanebná zkáza“, t. j. znesvěcení jerusalemského chrámu.

^{28–31} Srv. Mat 24, 32-35; Luk 21, 29-33.

³⁰ Je to odpověď Kristova na otázku učedníků na dobu zničení Jerusalema (srv. výše v. 4).

^{32–37} Srv. Mat 24, 36-51; Luk 21, 34-36; 12, 39-46.

³² Kristus ví ovšem o tom dni, ale podle vůle Boha Otce nemá den přesně určití pro ostatní. Jeho úkolem je sdělit skutečnost, že onen den nastane a co bude ten den předcházet.

³⁴ K této větě je třeba doplnit závěti: „Tak i já, hodlaje odejíti k svému Otci, dávám vám pravomoc v své Církvi nad věřícími a ustanovuji vás v ní vrátným a nařizuji, abyste bděli nad svěřeným stádcem a připravili je dobře pro věčnou blaženost, aby je pak nepřekvapila náhle hodina smrti a hodina Božího soudu.“

³⁵ Viz Luk 12, 38; Mat 14, 25 v pozn.

^{14, 1–2} Srv. Mat 26, 3-5; Luk 22, 1-2.

Pomazání v Bethanii.³ Když pak byl v Bethanii v domě Šimona malomocného a byl za stolem, přišla jedna žena s alabastrovou nádobou drahého oleje z pravého nardu, rozlomila alabastrovou nádobu a vylila mu olej na hlavu.⁴ Někteří se však nad tím mrzeli mezi sebou a pravili: „K čemu tato ztráta oleje?“⁵ Vždyť se ten olej mohl prodati za více než tři sta denárů a darovati chudým.“ I osopovali se na ni,⁶ ale Ježíš řekl: „Nechte ji! Proč jí to máte za zlé? Dobrý skutek na mně učinila.⁷ Vždyť chudé máte vždycky s sebou a kdykoliv chcete, můžete jim prokázati dobrotiní, mne však vždycky nemáte.“⁸ Ona učinila, co mohla, neboť pomazala mé tělo napřed k pohřbu.⁹ Vpravdě pravím vám: Všude na celém světě, kdekoliv bude hlášáno toto evangelium, tam se bude vypravovati na její památku také to, co ona učinila.“

Jidáš se nabízí ke zradě.¹⁰ A Jidáš Iškariotský, jeden ze dvanácti, odešel k velekněžím, aby jim ho zradil.¹¹ Když to uslyšeli, zaradovali se a slíbili mu dáti peníze. I uvažoval, jak by ho v příhodnou chvíli vydal.

Příprava k velikonoční večeři.¹² Prvního dne přesnic, kdy se zabíjel velikonoční beránek, praví mu jeho učedníci: „Kde chceš, abychom ti šli připravit beránka?“

¹³ I posílá dva ze svých učedníků a praví: „Jděte do města a potká vás člověk se džbánem vody. Jděte za ním,¹⁴ a kam vejde, tam povězte pánu domu: ‚Mistr vzkazuje: Kde je mé večera-dlo, v němž bych jedl se svými učedníky beránka?‘¹⁵ On vám ukáže veliké večera-dlo, prostřené a připravené; a tam nám připravte!“¹⁶ I odešli jeho učedníci a přišli do města a našli to tak, jak jim pověděl; i připravili beránka.

Označení zrady.¹⁷ Když pak byl večer, přišel se dvanácti.¹⁸ A když byli za stolem a jedli, řekl Ježíš: „Vpravdě pravím vám: Jeden z vás, který se mnou jí, mě zradí.“¹⁹ I počali se rmoutiti a říkati mu jeden po druhém: „Což já?“²⁰ On však jim řekl: „Jeden ze dvanácti, který se mnou omáčí ruku v míse.“²¹ Syn člověka sice jde, jak jest o něm psáno, ale běda tomu člověku, jímž bude Syn člověka zrazen! Tomu člověku bylo by lépe, kdyby se nebyl narodil!“

Ustanovení Svátosti oltářní.²² A při večeři vzal Ježíš chléb, požehnal jej, lámala a dal jim jej se slovy: „Vezměte, toto je Tělo mé!“²³ Pak vzal kalich, poděkoval, podal jim jej – a pili z něho všichni –²⁴ a řekl jim: „Toto je má Krev [Nového] Zákona, která se vylévá za mnohé.“²⁵ Vpravdě pravím vám: Již nebudu pít z toho plodu vinného kmene až do onoho dne, kdy budu pít nový (kalich) v království Božím.“

Předpověď útěku apoštolů a pádu Petrova.²⁶ A zaspívali chvalozpěv a vyšli na horu Olivetskou.²⁷ I dí jim Ježíš: „Všichni se pohoršíte [v této noci nade mnou], neboť je psáno: ‚Bíti budu pastýře a rozprchnou se ovce.‘²⁸ Ale po mém zmrtyvýchstání předejdu vás do Galileje.“

²⁹ Petr však mu řekl: „I kdyby se všichni nad tebou pohoršili, já nikoliv.“³⁰ Dí mu Ježíš: „Vpravdě pravím tobě: Dnes, této noci, dříve než kohout dvakrát zakokrhá, třikrát mě zapřeš.“³¹ Ale on ještě více ujišťoval: „I kdybych měl s tebou umíťti, nezapřu tě.“ Podobně pravili též všichni.

³⁻⁹ Srv. Mat 26, 6-13; Jan 12, 1-8.

³ Z květu nardu se připravoval vonný olej nebo nardová mast velmi příjemně vůně. Tento olej se čítal k nejdražším olejům, vyráběl se v Indii a prodával se v alabastrových nádobách s úzkými hrdly. Žena „rozlomila alabastrovou nádobu“, t. j. zlomila úzké hrdlo nádoby, aby olej mohl lépe vytékat. Alabastr (úběl) je bílý kámen perlového lesku. Nádobka se nazývala „alabastrová“, i když byla z jiné látky.

³⁻⁵ Nejdříve to řekl Jidáš z lakoty a po něm i někteří ostatní apoštolé, ovšem v dobrém smyslu (srv. Mat 26, 8-9).

⁵ To jest za 225-240 předválečných korun.

¹⁰⁻¹¹ Srv. Mat 26, 14-16; Luk 22, 3-6.

¹²⁻¹⁶ Srv. Mat 26, 17-19; Luk 22, 7-13. - Majitelem onoho domu byl podle některých sv. Marek (srv. Skut 12, 12). - „připravené“ (v. 15) nemá Vulgáta.

¹⁷⁻²¹ Srv. Mat 26, 20-25; Luk 22, 21-23; Jan 13, 21-30.

²²⁻²⁵ Srv. Mat 26, 26-28; Luk 22, 19-20; 1 Kor 11, 23-25. - Slova „Toto je má Krev . . .“ jim řekl, když jim podával kalich. - „v království Božím“ (v. 25), t. j. v nebeské blaženosti bude kalich s vínem zaměněn za jiný mnohem vznešenější, t. j. za požívání věčné blaženosti.

²⁶⁻³¹ Srv. Mat 28, 30-35; Luk 22, 33-34; Jan 13, 36-38. - „Bíti budu . . .“ (v. 28), viz Zach 13, 7.

V Getsemanské zahradě.³² A přicházejí do dvorce jménem Getsemany. I praví svým učedníkům: „Poseďte zde, pokud se budu modlití!“³³ A vzal s sebou Petra, Jakuba a Jana. Počal se třásti a teskniti.³⁴ I praví jim: „Smutná je má duše až k smrti; zůstaňte zde a bděte!“³⁵ A popošel dále, padl na zem a modlil se, aby odešla od něho ta hodina, možno-li.³⁶ I řekl: „Abba, Otče, tobě je všechno možné; odejmi ode mne tento kalich, ale ne co já chci, nýbrž co Ty!“

³⁷ Pak jde a nalezne je spátí. I dí Petrovi: „Šimone, spíš? Nemohl jsi bdíti ani jedinou hodinu? ³⁸ Bděte a modlete se, abyste neupadli do pokušení! Duch je zajisté připraven, ale tělo je slabé.“

³⁹ I vzdálil se opět a modlil se táž slova.⁴⁰ A když se vrátil, nalezl je, jak opět spí. Jejich oči byly obtíženy, a nevěděli, co mu mají odpovědět.

⁴¹ I přichází po třetí a praví jim: „Vy klidně spíte dále? Dost toho! Má hodina je tu! Hle, Syn člověka bude vydán do rukou hříšníků.“⁴² Vstaňte, pojďte! Hle, přiblížil se ten, který mě zradí!“

Ježíš jat a odveden, s hory.⁴³ Když ještě mluvil, přišel Jidáš [Iškariotský], jeden ze dvanácti, a s ním veliký zástup s meči a kyji (poslaný) od velekněží, zákoníků a starších.⁴⁴ Dař pak jim jeho zrádce znamení: „Koho políbím, ten je to; toho zajměte a odvedte opatrně!“⁴⁵ Když přišel, hned přistoupil k němu a řekl: „[Zdráv buď], Mistře!“ A políbil ho.⁴⁶ Oni pak napráhli na něho ruce a jali ho.⁴⁷ Tu jeden z těch, kteří tu stáli, vytasil meč, napadl služebníka veleknězova a uřal mu ucho.

⁴⁸ Ježíš k nim promluvil takto: „Jako na lotra jste vyšli s meči a kyji, abyste mě jali.⁴⁹ Den co den jsem učival mezi vápni v chrámě a nejali jste mě. Avšak Písma se musí naplniti.“

⁵⁰ Tehdy ho všichni [jeho učedníci] opustili a utekli.⁵¹ Jeden jinoch však, oděný lněným rouchem na holém těle, šel za ním. I chytili ho.⁵² Ale on odhodil lněné roucho a utekl od nich bez šatů.

Ježíš před Kaifášem.⁵³ I přivedli Ježíše k veleknězi. A shromáždili se všichni velekněží, zákoníci a starší.⁵⁴ Petr šel za ním zpovzdálí až do dvora veleknězova; seděl se služebníky a ohříval se u ohně.

⁵⁵ Velekněží a celá velerada hledali svědectví proti Ježíšovi, aby jej vydali na smrt; ale nenalezli.⁵⁶ Mnozí sice svědčili křivě proti němu, ale jejich svědectví se neshodovala.⁵⁷ I povstali někteří a svědčili křivě proti němu:⁵⁸ „My jsme ho slyšeli, jak pravil: ‚Já zbořím tento chrám lidskou rukou zbudovaný a ve třech dnech vystavím jiný, ne lidskou rukou zbudovaný.‘“⁵⁹ Ale ani takto se jejich svědectví neshodovalo.⁶⁰ I postavil se velekněz doprostřed a otázal se Ježíše: „Nic neodpovídáš na to, co tito proti tobě svědčí?“⁶¹ Ale On mlčel a nic neodpověděl. Opět se ho tázal velekněz: „Jsi ty Mesiáš, Syn [Boha] požehnaného?“⁶² Ježíš [mu] řekl: „Ano, já jsem. Uzříte Syna člověka seděti po pravici Všemohoucího a přicházeti na oblacích nebeských.“⁶³ Tu roztrhl velekněz své roucho a řekl: „Nač ještě potřebujeme svědky?“⁶⁴ Slyšeli jste rouhání. Co soudíte vy?“ A oni všichni ho odsoudili, že je hoden smrti.

Ježíš potupen.⁶⁵ I počali někteří na něj plivati, zahalovati jeho obličej, bítí pěstmi a říkati: „Hádej!“ Také služebníci ho políčkovali.

Petrův pád.⁶⁶ A když byl Petr dole na dvoře, přišla jedna ze služek veleknězových.⁶⁷ Spatřivši Petra, jak se ohřívá, pohlédla naň a řekla: „Ty také jsi byl s Ježíšem Nazaretským!“⁶⁸ Ale on zapřel a řekl: „Nevím ani nerozumím, co pravíš.“ A vyšel ven na předdvorí. Tu zakokřhal ko-

^{32–42} Srv. Mat 26, 36–46; Luk 22, 39–46; Jan 18, 1–2

⁴¹ Viz Mat 26, 45.

^{43–52} Srv. Mat 26, 47–56; Luk 22, 47–53; Jan 18, 3–12.

⁴⁹ Je tu třeba myslet na ona místa Písma sv., kde se mluví ve vlastním nebo předobrazném smyslu o umučení Mesiášově.

⁵¹ Onen jinoch byl asi evangelista Marek sám; neboť bychom si těžko vysvětlili, proč jediný on pojal do svého evangelia tuto jinak bezvýznamnou okolnost.

^{53–64} Srv. Mat 26, 57–66; Luk 22, 54–55. 63–71; Jan 18, 13–14. 19–24.

⁶⁵ Srv. Mat 26, 67–68; Luk 22, 63–65.

^{66–72} Srv. Mat 26, 69–75; Luk 22, 55–62; Jan 18, 15–18. 25–27.

hout. ⁶⁹ Opět řekla služka, když jej spatřila, těm, kteří tam stáli: „Tento je z nich.“ ⁷⁰ On však zapřel po druhé.

Po malé chvíli pravili Petrovi zase ti, kteří tam stáli: „Skutečně jsi z nich, vždyť jsi také Galilejan.“ ⁷¹ On však se počal zaklínati a přísahati: „Neznám toho člověka, o němž mluvíte.“ ⁷² A hned kohout zakokřhal po druhé. I rozpomněl se Petr na slovo, které mu řekl Ježíš: „Dříve než kohout dvakrát zakokřhá, tříkrát mě zapřeš!“ A dal se do pláče.

15, Ranní zasedání velerady. ¹ A hned ráno se radili velekněží se staršími a zákoníky, celá velerada. Ježíše svázali, odvedli a odevzdali ho Pilátovi.

Ježíš před Pilátem. ² I otázal se ho Pilát: „Ty jsi král židovský?“ On mu odpověděl: „Ano, já jsem.“ ³ Velekněží žalovali naň mnoho věcí. ⁴ Pilát se ho opět otázal: „Ty nic neodpovídáš? Hle, jak veliké věci na tebe žalují!“ ⁵ Ale Ježíš neodpověděl již na nic, až se Pilát divil.

Ježíš či Barabáš? ⁶ O slavnosti propouštěval jim jednoho vězně o kteréhokoliv požádali. ⁷ Byl pak uvězněn s buřiči jeden jménem Barabáš, který spáchal za povstání vraždu.

⁸ I přistoupil lid a počal žádati o to, co jim vždy činival. ⁹ Pilát jim řekl: „Mám vám propustiti krále židovského?“ ¹⁰ Pozoroval totiž, že ho velekněží vydali ze závisti. ¹¹ Ale velekněží popudili lid, aby jim propustil raději Barabáše. ¹² Pilát promluvil opět; řekl jim: „Co tedy chcete, abych učinil s tím, kterého nazýváte králem židovským?“ ¹³ Oni zase vykřikli: „Ukřižuj ho!“ ¹⁴ Pilát však jim pravil: „Co zlého učinil?“ Ale oni křičeli ještě hlasitěji: ^{15a} „Ukřižuj ho!“ Pilát, chtěje lidu vyhověti, propustil jim Barabáše.

Ježíš bičován a trním korunován. ^{15b} Ježíše dal zbičovati a vydal jim ho, aby byl ukřižován.

¹⁶ Vojáci ho odvedli do dvora soudní budovy a svolali celou četou. ¹⁷ I oděli ho v šarlatový plášť, spletili z trní korunu a vsadili mu ji na hlavu. ¹⁸ Pak ho pozdravovali: Zdráv buď, králi židovský! ¹⁹ A bili ho trřtinou po hlavě, plili naft a klekající klaněli se mu. ²⁰ A když se mu naposmívali, svlékli s něho šarlatový plášť a oblékli ho v jeho roucho. Pak ho vyvedli, aby ho ukřižovali.

Ježíš ukřižován. ²¹ A přinutili jakéhosi Šimona z Kyreny, otce Alexandrova a Rufova, který přicházel s pole a právě šel mimo, aby nesl jeho kříž.

²² I přivedli Ježíše na místo Golgotu, to jest v překladě „Lebka“. ²³ A dávali mu pít víno s myrhou; ale On to nepřijal. ²⁴ A když ho ukřižovali, rozdělili si jeho roucho, metajíce o ně los, co kdo dostane. ²⁵ Byla pak třetí hodina, když ho ukřižovali. ²⁶ A byl napsán nápis o jeho vině: „Král židovský.“ ²⁷ Také ukřižovali s ním dva lotry, jednoho po jeho pravici, druhého po jeho levici. [²⁸ I naplnila se slova Písma: „Mezi zločince je počítán.“]

²⁹ A ti, kteří tudy chodili, potřásajíce hlavami, rouhali se mu takto: „Ha, jenž boříš chrám [Boží] a ve třech dnech jej zase stavíš, ³⁰ pomoz sám sobě a sestup s kříže!“ ³¹ Podobně se mu posmívali i velekněží a se zákoníky říkali jeden druhému: „Jiným pomohl, ale sám sobě pomoci nemůže!“ ³² Mesiáš, král izraelský! Af sestoupí nyní s kříže, abychom to viděli a uvěřili!“ Také ti, kteří byli s ním ukřižováni, ho tupili.

Ježíš umírá. ³³ Když bylo šest hodin, nastala tma po celé krajině až do hodiny deváté. ³⁴ A o de-

15, ¹ Srv. Mat 27, 1-2; Luk 22, 66; 23, 1; Jan 13, 28.

2-⁵ Srv. Mat 27, 11-14; Luk 23, 2-7, 13-16; Jan 18, 28-19, 16.

6-^{15a} Srv. Mat 27, 15-26a; Luk 23, 17-25a; Jan 18, 39-40.

⁷ Podle řeckého znění: „... kteří spáchali za povstání vraždu.“

¹² Podle Vulgáty: „Co tedy chcete, abych učinil s králem židovským?“

^{15b-²⁰} Srv. Mat 27, 26b-31; Jan 19, 1-3.

^{21-³²} Srv. Mat 27, 32-44; Luk 23, 26-43; Jan 19, 17-24.

²² Alexander a Rufus byli jistě římským křesťanům známi (srv. Řim 16, 13), jinak by je pravděpodobně evangelista výslovně nepřipomínal. Ti mohli potvrditi správnost toho, co o jejich otci zaznamenal sv. Marek.

²⁵ Byla pak třetí hodina . . . , t. j. doba mezi 9—12 hod. (viz Mat 20, 3-16 v pozn.).

^{33-⁴¹} Srv. Mat 27, 45-56; Luk 23, 44-49; Jan 19, 28-30. - Šestá hodina byla naše polední, devátá hodina naše hodina třetí odpoledne (viz Mat 20, 3-16 v pozn.).

váté hodině zvolal Ježíš silným hlasem: „Eloi, Eloi, lamma sabaktani!“ to jest v překladě: „Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil!“³⁵ Když to někteří z okolostojících uslyšeli, pravili: „Hle, Eliáš volá!“³⁶ Jeden z nich běžel, namočil houbu v octě, nabodl ji na třtinu a dával mu pít se slovy: „Počkejte, ať uvidíme, přijde-li ho Eliáš sejmout!“³⁷ Ale Ježíš zvolal silným hlasem a vypustil duši.

³⁸ Tu se roztrhla chrámová opona ve dvě půle od vrchu až dolů. ³⁹ Setník pak, který stál naproti němu a viděl, že tak [zvolav] vypustil duši, pravil: „Skutečně, tento člověk byl Syn Boží!“

⁴⁰ Byly tam i ženy, které se zpovzdálí dívaly; mezi nimi byla Maria Magdalena a Maria, matka Jakuba Mladšího a Josefa, a Salome. ⁴¹ Ty jej doprovázely, když byl ještě v Galileji, a poslouchovaly mu. A mnoho jiných žen tu bylo, které vstoupily s ním do Jerusalema.

Ježíš pohřben. ⁴² Když již nastal večer – poněvadž byl to den přípravy, to je den před sobotou – přišel Josef z Arimathie, vznešený člen velerady, který také očekával království Boží. ⁴³ A odvázně vešel k Pilátovi a požádal ho o tělo Ježíšovo. ⁴⁴ Pilát se však podivil, že by již byl mrtev. Zavolal k sobě setníka a otázal se ho, zdali je již mrtev. ⁴⁵ Když to zvěděl od setníka, daroval mrtvé tělo Josefovi.

⁴⁶ Josef pak nakoupil tenkého plátna, sňal Ježíše (s kříže), zavinul ho do plátna a pak ho položil do hrobu vytesaného do skály. Ke dveřím hrobovým přivalil kámen. ⁴⁷ Maria Magdalena a Maria, matka Josefova, se dívaly, kde je položen.

Část druhá: Oslavení Páně (16).

16, Zbožné ženy u hrobu. ¹ Když sobota minula, nakoupily Maria Magdalena a Maria, matka Jakubova, a Salome vonné věci, aby šly pomazat Ježíše. ² Záhy zrána v neděli, když slunce již vyšlo, přišly ke hrobu. ³ Pravily si navzájem: „Kdo nám odvalí ten kámen od dveří hrobových?“

⁴ A když pohlédly, uzřely kámen již odvalený. – Byl totiž velmi veliký. – ⁵ I vešly do hrobu a spatřily po pravé straně seděti jinocha v bílém rouchu. I ulekly se. ⁶ On pak jim řekl: „Nelekejte se! Hledáte Ježíše Nazaretského, ukřížovaného? Ten vstal, není ho tu! Hle, zde místo, kam ho položili. ⁷ Jděte a povězte jeho učedníkům i Petrovi: „Předchází vás do Galileje, tam ho uvidíte, jak vám pověděl.“

⁸ Ony však vyšly a spěchaly od hrobu, neboť se jich zmocnil strach a hrůza. Neřekly o tom nikomu nic, neboť se bály.

Ježíš se zjevuje Marii Magdaleně. ⁹ Když v neděli ráno vstal z mrtvých, zjevil se nejprve Marii Magdaleně, z které kdysi vyhnal sedm zlých duchů. ¹⁰ Ta šla a rozhlásila to těm, kteří s ním bývali, kteří lkali a plakali. ¹¹ Když to uslyšeli, že je živ a že jej viděla, neuvěřili.

Ježíš se zjevil dvěma učedníkům. ¹² Potom se zjevil v jiné podobě dvěma z nich na cestě, když šli na venkov. ¹³ Ti odešli a pověděli to ostatním; ale oni neuvěřili ani jim.

Světové posláni apoštolů. ¹⁴ Posléze se zjevil jedenácti, když byli za stolem. Vytýkal jim jejich

³⁹ Ukřížovaní umírali vždy vysílením, ale Kristus přes všechny hrozné muky umíral na kříži se silným hlasem, dávaje tak najevo, že jeho moc převyšuje všechny síly jeho lidské přirozenosti.

^{42–47} Srv. Mat 27, 57–61; Luk 23, 50–56; Jan 19, 38–42.

⁴⁵ Ze slova „daroval“ možno usuzovati, že Josef z Arimathie byl ochoten i zaplatiti, jen aby dostal mrtvé tělo Ježíšovo.

⁴⁷ „matka Josefova“, t. j. Maria, manželka Alfeova, příbuzná Panny Marie, a podle 15, 40 byla matka Jakuba Mladšího a Josefa; podle jiných zpráv také matka Judy a Simona. Tito čtyři bratři bývají v Novém Zákoně jmenováni „bratři Páně“, t. j. příbuzní Páně (srv. výše Mat 1, 25; zvláště viz pozn. k Mat 12, 46–47).

^{16, 1–3} Srv. Mat 1–10; Luk 24, 1–11; Jan 20, 1–18.

⁷ „jak vám pověděl“, viz Mat 26, 32.

⁸ Z počátku to však neoznámily, ale učinily tak až později (srv. Mat 28, 8).

^{9–11} Srv. Jan 20, 11–18.

^{9–20} Tento úryvek schází ve dvou nejstarších rukopisech a podle svědectví Eusebia Caesarejského ve velkém počtu rukopisů jeho doby. Než přesto jest obsažena tato část v mnoha starých rukopisech i překladech a podle rozhodnutí Papežské biblické komise v Římě z 26. června 1912 je pokládáti sv. Marka za autora i těchto veršů.

^{12–15} Vypovídá se tu stručně o zjevení Páně dvěma učedníkům na cestě do Emmauz, jak to je široka líčí sv. Lukáš (24, 13–35).

^{14–18} Srv. Mat 28, 16–20.

nevěru a tvrdost srdce, že neuvěřili těm, kteří ho viděli z mrtvých vstalého.

¹⁵ Pak jim řekl: „Jděte do celého světa a kažte evangelium všemu stvoření! ¹⁶ Kdo uvěří a dá se pokřtí, spasen bude; kdo však neuvěří, bude zavržen. ¹⁷ Ty pak, kteří uvěří, budou provázeti tyto zázraky: Ve jménu mém budou vymítati zlé duchy, novými řečmi mluvíti, ¹⁸ hady bráti, a jestliže by něco jedovatého pili, neuškodí jim. Na nemocné budou ruce vzkládati a ti se uzdraví.“

Nanebevstoupení Páně. ¹⁹ A jakmile Pán Ježíš k nim domluvil, byl vzat do nebe a usedl po pravici Boží. ²⁰ Oni pak vyšli a kázali všude. Pán jim pomáhal, potvrzoval jejich kázání zázraky, které potom následovaly.

^{19–20} Srv. Luk 24, 50-53; Skut 1, 9-12. - Pán Ježíš vstoupil na nebesa s Olivetské hory, na které začalo jeho utrpení. - „usedl po pravici Boží“, t. j. Kristus i jako člověk má nejvyšší moc na nebi i na zemi (Kristus-Král).

ÚVOD DO EVANGELIA SVATÉHO LUKÁŠE

1. Evangelista Lukáš pocházel podle svědectví Eusebia, sv. Jeronyma a jiných starších spisovatelů z Antiochie Syrské, z rodičů pohanských, a byl lékařem (srv. Kol 4, 14). Sv. Pavel jej výslovně rozlišuje od těch, kteří se stali křesťany ze židovství (Kol 4, 10 - 14).

Podle nejstarší tradice nebyl učedníkem Kristovým a ani nepatřil mezi oněch 72 učedníků, které Pán rozeslal za svého pozemského života hlásat evangelium. Sv. Řehoř Veliký jej mylně pokládal za jednoho z oněch dvou učedníků, jimž se zjevil Kristus po svém vzkříšení na cestě do Emauz. Kdy se dal pokřtiti, nelze bezpečně určit. V svém evangeliu projevil důkladnou znalost židovských obyčejů a bohoslužebných obřadních předpisů, a proto se někteří domnívají, že byl před přijetím sv. křtu židovským proselytou (viz Mat 23, 15 v pozn.). Ale onu znalost mohl si sv. Lukáš zjednatí buď častým stykem se židy usedyými v Antiochii, anebo z pramenů, z nichž čerpal látku pro své evangelium.

V Antiochii se stal pravděpodobně žákem sv. Pavla (srv. Skut 11, 20-26). Doprovázel jej téměř na všech jeho apoštolských cestách. Na jeho druhé apoštolské cestě se přidružil k němu sv. Lukáš roku 52 v Troadě a doprovázel ho až do Filipp v Makedonii (Skut 16, 10-37), kde pravděpodobně zůstal i po odchodu sv. Pavla (Skut 16, 40), až se zase vrátil svatý apoštol přes Filippy z třetí své apoštolské cesty (Skut 20, 5). Potom doprovázel sv. Pavla do Jerusalema (Skut 20, 5-21, 18) a pak do Říma (Skut 27, 1-28, 16), a tam byl za Jeho první vazby Jeho věrným pomocníkem (Kol 4, 14; Filem 24).

Když byl sv. Pavel po druhé v Římě vězněn (r. 66-67), dlel sv. Lukáš opět u něho, takže sv. Pavel píše svému žáku Timothejovi (2 Tim 4, 11): „Lukáš jediný je se mnou.“ Jsou také domněnky, že opustil Pavla mezi jeho první a druhou římskou vazbou na kratičký čas a kázal mimo Řím, Ježto se Pavel v svém listě Filippanům, psaném nejpravděpodobněji až ke konci první jeho římské vazby, o sv. Lukášovi vůbec nezmiňuje.

Po smrti sv. Petra a Pavla odešel pravděpodobně z Říma, ač nelze nám s jistotou říci, kam se odebral. Podle sv. Epifana kázal v Itálii, Dalmacii, v Gallii (nynější Francii) a Makedonii.

Také o jeho konci života nemáme určité zprávy. Teprve sv. Řehoř Naziánský na Východě a Gaudencius z Brescia na Západě řadí jej mezi mučedníky. Pohřben byl asi v Patrách v Achaji a jeho ostatky byly přeneseny s ostatky sv. apoštola Ondřeje podle svědectví sv. Jeronyma za císaře Konstantina roku 357 do Cařihradu. Jeho svátek slaví Církev jako svátek mučedníka 18. října.

Podle starého podání byl prý sv. Lukáš malířem. Tato tradice vznikla pravděpodobně z toho, že sv. Lukáš, který jediný z evangelistů podává dosti obsírné děje z dětství Kristova, líčí je tak názorně, že při čtení nám vyvstává živý obraz vypravovaného děje, jako bychom ho viděli namalovaný na obraze.

2. Svě evangelium věnoval Lukáš jakémusi Theofilovi, vznešenému křesťanu obrácenému z pohanství, svému příteli nebo žáku. Mnozí však vidí v tomto jméně náznačné jméno (Theofil, t. j. Bohumil). Ale je velmi pravděpodobné, že Theofil byl dějinnou osobou. Přesto však uznáváme, že třetí evangelium nebylo určeno jen onomu Theofilovi, nýbrž jistě i širšímu okruhu křesťanů z pohanství, k nimž mimo křesťanskou obec římskou patřily také ony křesťanské obce, založené sv. Pavlem, v nichž byla největší část křesťanů obrácených z pohanství.

3. Účel svého evangelia vyjádřil sv. Lukáš sám v úvodě těmito slovy (1, 4) abys poznal pravdu toho učení, v němž jsi byl vyučen.“ Chtěl svým evangeliem vylíčit v časové posloupnosti to, co Ježíš Kristus kázal a konal, aby onomu Theofilovi i ostatním křesťanům oživil a uvedl na paměť ony zjevené pravdy, kterým se naučili z kázání, a tak je utvrdil ve víře o pravdivosti křesťanské nauky.

Zvláště chtěl zdůrazniti, že Ježíš Kristus je vtělený Syn Boží a zaslíbený Mesiáš všech lidí bez rozdílu, židů i pohanů, a že jedině jeho nauka vede lidstvo bezpečně ke spáse. Mimo nepatrné odchylky se přidruže sv. Lukáš celkem časové posloupnosti, takže jej mnozí nazývají „dějepisem“ mezi evangelisty.

4. Ježto nebyl svědkem Kristova života, čerpal látku pro své evangelium, jak se sám v úvodě zmiňuje, z různých pramenů; totiž z kázání apoštolů a učedníků Páně, z hodnověrných zpráv

osob, které byly očitymi svědky působení Kristova a jichž se sám osobně dotazoval. Nevylučujeme ani použití písemných pramenů; zvláště připouštíme, že z písemných památek, a to aramejských, čerpal chvalozpěv Panny Marie (Magnifikat) a Zachariášův (Benediktus) i rodokmen Kristův (3, 23-38). Lze také připustiti, že použil i evangelia sv. Marka, snad také i aramejského evangelia Matoušova. Byl jinak obratným stylistou (srv. na př. úvod) a řečtina, kterou psal své evangelium, byla mu mateřštinou. Než přesto se neubráníl, ač byl rodilý Řek, vlivu semitismu.

5. Evangelium napsal v letech 60 až 63 nejpravděpodobněji v Římě. Nejstarší tradice o místě sepsání evangelia buď mlčí nebo mluví o Achaji (sv. Jeronym, sv. Rehoř Naziánský) nebo o Egyptě, zaměňující místo sepsání s místem rozšíření evangelia.

6. Lukášova evangelia užili nejen sv. Klement Římský, sv. Ignác, sv. Polykarp, nýbrž už i sv. Pavel (srv. 1 Tim 5, 18). Sv. Lukáš evangelista je také spisovatelem Skutků apoštolských.

7. Svatý Lukáš bývá zobrazován se znakem býka jako obětního zvířete, ježto své evangelium začíná vypravováním o Zachariášově oběti v chrámě.

8. Papežská biblická komise v Římě vydala 26. června 1920 o Lukášově evangeliu toto závazné rozhodnutí: Vnější a vnitřní důvody dosvědčují pravost Lukášova evangelia i prvních dvou kapitol (o dětství Ježíšově) i 22, 43-44 (o krvavém potu Ježíšově na Olivetské hoře). Chvalozpěv „Magnifikat“ (1, 46-55) pochází od Panny Marie. Evangelista použil kromě Pavlových kázání také ještě jiných hodnověrných pramenů a je v svém vypravování naprosto hodnověrný. Jeho evangelium je třetí ze čtyř kanonických evangelií a bylo napsáno před koncem první římské vazby sv. Pavla.

SVATÉ EVANGELIUM JEŽÍŠE KRISTA

PODLE SEPSÁNÍ
SV. LUKÁŠE

Úvod (1, 1 - 4).

1, ¹ Poněvadž se již mnozí pokusili urovnali vylíčení těch událostí, které se mezi námi staly, ² jak nám je podali ti, kteří byli od počátku očitými svědky a přísluhovateli slova, ³ proto jsem se rozhodl i já, když jsem důkladně vyzvěděl všechny události od jejich prvních počátků, po pořádku ti o nich napsati, velmožný Theofile, ⁴ abys poznal pravdu toho učení, v němž jsi byl vyučen.

DÍL PRVNÍ: JEŽÍŠOVO DĚTSTVÍ (1, 5-2, 52).

Zvěstování narození předchůdce Páně. ⁵ Za panování Heroda, krále judského, žil jeden kněz jménem Zachariáš, z kněžské třídy Abiášovy. Jeho manželka pocházela z rodu Aronova a nazývala se Alžběta. ⁶ Oba žili spravedlivě před Bohem a plnili všechny příkazy a předpisy Páně bezúhonně. ⁷ Byli však bez dětí, neboť Alžběta byla neplodná a oba byli již v pokročilém věku.

⁸ Když jednou konal podle pořádku své třídy kněžskou službu před Bohem, připadlo na něho losem ⁹ podle obyčejné kněžského úřadu vejiti do chrámu Páně a obětovati kadidlo. ¹⁰ Všechen lid se v hodině kadidlové oběti modlil venku.

¹¹ I zjevil se mu po pravé straně kadidlového oltáře anděl Páně. ¹² Když jej Zachariáš spatřil, ulekl se a bázeň se ho zmocnila. ¹³ Anděl mu však řekl: „Neboj se, Zachariáši, neboť tvá modlitba je vyslyšena; Alžběta, tvá manželka, porodí ti syna a dáš mu jméno Jan. ¹⁴ I budeš se radovat a plesat a mnozí se budou radovat z jeho narození. ¹⁵ Neboť on bude veliký před Pánem, víno a jiný opojný nápoj nebude pít a již v mateřském lůně bude naplněn Duchem svatým; ¹⁶ a mnohé z izraelských synů obrátí k Pánu, jejich Bohu. ¹⁷ On půjde před ním v duchu a moci Eliášově, aby obrátil srdce otců k dětem a nevěřící ke smýšlení spravedlivých, aby připravil Pánu lid ochotný.“ ¹⁸ I řekl Zachariáš andělovi: „Po čem to poznám? Já jsem přece stár a moje manželka je v pokročilém věku.“ ¹⁹ Anděl mu odpověděl: „Já jsem Gabriel, který stojím před Bohem, a jsem poslán, abych mluvil k tobě a tuto radostnou zprávu ti zvěstoval. ²⁰ Poněvadž jsi však mým slovům, která se splní svým časem, neuvěřil, budeš němý a nebudeš moci mluvit až do dne, kdy se to stane.“

²¹ Lid očekával Zachariáše a divil se, že tak dlouho prodlévá v chrámě. ²² Když vyšel, nemo-

1, ¹⁻⁴ Pohnutky i účel, proč Lukáš sepsal evangelium. - „mnozí“ (v. 1), především sv. Matouš a Marek. S Král David rozdělil kněžstvo na 24 tříd; každá z nich konala chrámovou službu vždy jeden týden podle pořadí určeného losem. - Alžběta pocházela také z kněžského rodu („z rodu Aronova“); to ukazuje na vznešený původ rodičů předchůdce

⁹ Bylo zvykem, že bylo losem určeno denně, který kněz má obětovati ráno a večer v chrámě kadidlo. ¹³ Vyslyšena byla jeho modlitba o brzký příchod Mesiášův, kterou při oběti pronášel jménem svým i jménem celého svého národa. Tím, že mu oznámil anděl narození syna, který má býti předchůdcem Páně, byla zároveň vyslyšena i jeho dávná modlitba, aby se mu narodil syn.

¹⁵ Viz níže v. 41.

¹⁷ „v duchu a moci Eliášově“, t. j. vystoupí se stejnou rozhodností a odvahou proti hříchům a bude vybízeti se stejným záplem k pokání a ctnostnému životu, jak to činil v Starém Zákoně prorok Eliáš.

²¹ Zachariáš konal obět v svatyni, kam byl ostatním věřícím přístup zakázán. Ti se shromažďovali k obětem a pobožnostem na chrámovém nádvoří. Kněžím nebylo dovoleno zdržovati se v chrámě déle, než bylo pro vykonání předepsané oběti po-

hl k nim promluvit. I poznali, že měl v chrámě nějaké vidění. Dával jim posuňky znamení a zůstal němý.

²³ Když se skončily dny jeho služby, odešel domů. ²⁴ Po oněch dnech počala jeho manželka Alžběta. I skrývala se po pět měsíců a pravila: ²⁵ „Tak mi učinil Pán: Milostivě sňal se mne v těchto dnech mou pohanu před lidmi.“

Zvěstování narození Ježíšova. ²⁶ Šestého měsíce potom poslal Bůh anděla Gabriela do galilejského města jménem Nazaret ²⁷ k panně, zasnoubené muži jménem Josef, z rodu Davidova. A jméno té panny bylo Maria.

²⁸ Když k ní anděl vešel, řekl: „Zdráva buď, milosti plná! Pán s tebou! [Požehnaná tys mezi ženami!“ ²⁹ Když to uslyšela], ulekla se nad jeho řeči a přemýšlela, co znamená tento pozdrav.

³⁰ I řekl jí anděl: „Neboj se, Maria, neboť jsi nalezla milost u Boha! ³¹ Hle, počneš v svém lůně a porodíš syna a dáš mu jméno Ježíš. ³² Ten bude veliký a bude Synem Nejvyššího. Pán Bůh mu dá trůn Davida, jeho otce, a bude kralovati nad potomstvem Jakubovým na věky; ³³ a jeho království bude bez konce.“ ³⁴ I řekla Maria k andělu: „Jak se to stane, vždyť muže nepoznávám?“

³⁵ Odpověděl jí anděl: „Duch svatý sestoupí na tebe a moc Nejvyššího tě zastíní. Proto také to Svaté, co se [z tebe] narodí, bude Syn Boží. ³⁶ A hle, Alžběta, tvá příbuzná, i ona počala syna v svém stáří a ta, která je pokládána za neplodnou, je nyní již v šestém měsíci. ³⁷ Neboť u Boha není nic nemožné.“ ³⁸ Tu odvětila Maria: „Aj, já služebnice Páně, staniž se mi podle slova tvého!“ A odešel od ní anděl.

Navštívení Panny Marie. ³⁹ V oněch dnech se vydala Maria na cestu a šla spěšně na hory do města Judova. ⁴⁰ A když vešla do domu Zachariášova, pozdravila Alžbětu. ⁴¹ Jakmile Alžběta uslyšela Mariin pozdrav, zaplesalo dítě v jejím lůně a Alžběta byla naplněna Duchem svatým.

⁴² I zvolala hlasitě: „Požehnaná tys mezi ženami a požehnaný plod života tvého! ⁴³ A odkud mi to, že matka Pána mého přichází ke mně? ⁴⁴ Neboť hle, jak zazněl hlas tvého pozdravu do mých uší, zaplesalo radostí dítě v mém lůně. ⁴⁵ Blahoslavená, která jsi uvěřila, neboť se naplní to, co ti předpověděl Pán.“ ⁴⁶ I řekla Maria:

Velebí má duše Pána

⁴⁷ a zaplesal můj duch v Bohu, mém Spasiteli,

⁴⁸ poněvadž shlédl na svou pokornou služebnici.

Neboť hle, od této chvíle budou mě blahoslaviti všechna pokolení,

treba; proto se lid venku divil, když se Zachariáš zdržel v chrámě déle než obvykle. - Jerusalemský chrám měl předstín, svatyni a velesvatyni jako kdysi stánek boží na poušti, ovšem v rozměrech značně větších. Okolo chrámu bylo dvojitý nádvoří: vnitřní, menší, jen pro věřící, zevní, 300 m šířky a 588 m délky, přístupné i pohanům. Kolem nádvoří bylo se čtyř stran 30 m široké podloubí.

²² Ze se mu dostalo zjevení, poznali věřící z výrazu jeho tváře, která dávala najevo úžas i radost.

²⁴⁻²⁵ Chtěla v samotě poděkovati za velikou milost, neboť neplodnost ženy byla na Východě, zvláště pak u Židů, pokládána za pohanu a za trest Boží.

²⁷ P. Maria nebydlela ještě se sv. Josefem (srv. Mat 1, 18-19)

²⁸ Anděl jí tak pozdravil se zřetelem k ojedinelým milostem, kterých se jí dostalo: byla uchráněna prvotního hříchu, stala se matkou Mesiáše a nade všechny ženy byla významněna neporušitelností panenskou a důstojností mateřskou zároveň. Jako taková byla v nejužším spojení s Bohem.

³² „bude“, doslovně (hebraismus) „bude se nazývati“; srv. níže vv. 35, 76.

³⁴⁻³⁵ P. Maria nevyšlova těmi slovy nevěru nebo pochybnost o pravdivosti andělského pozdravu, nýbrž, jsouc rozhodnuta zachovati ustavičné panenství, tážala se pokorně jen po způsoby, jak se to stane. Anděl jí prohlásil, že se její mateřství stane přímým působením Ducha svatého.

³⁵ „bude“ viz výše v. 32 a níže 76.

³⁹ Podle starého podání byla to osada Ain Karim, asi dvě hodiny cesty na jihozápad od Jerusalema. Jak byla P. Maria příbuzná s Alžbětou, Písmo sv. nepraví. P. Maria šla své příbuzné blahopřát a sdělit s ní svou radost, že ona se stala matkou očekávaného Mesiáše světa, a mimo to šla jí i posloužit.

⁴¹ „zaplesalo dítě v jejím lůně“, t. j. dítě bylo v tom okamžiku uvědoměno o přítomnosti Mesiášově a přitom zbaveno dědičného hříchu (viz výše v. 15 a níže v. 44). A nějakým pohybem v mateřském lůně dalo svou radost nad tím najevo. Počat byl Jan Křt. v lůně matčině s dědičným hříchem, ale narodil se bez něho. Proto slavi Cirkev svátek Janova narození (24. června). Jinak slaví u světců den jejich smrti, kdy se narodili pro nebe.

⁴⁵ Podle řeckého znění a starších rukopisů Vulgáty: „Blahoslavená, která uvěřila . . .“

⁴⁶⁻⁵⁵ Timto chvalozpěvem, který se podle prvního slova ve Vulgátě nazývá Magnificat, velebí P. Maria nejdříve veliké milosti, jichž se dostalo jí samé (46-50), celému lidstvu (51-53) a konečně izraelskému národu (54-55).

⁴⁹ ježto mi velikou milost prokázal Ten, jenž je Mocný a jehož jméno je svaté.
⁵⁰ Jeho milosrdenství (trvá) od pokolení do pokolení
 pro ty, kteří se ho bojí.
⁵¹ Dívy učinil svou mocí:
 Rozptýlil ty, kteří pyšně smýšlejí v svém srdci;
⁵² sesadil mocné s trůnu
 a povýšil ponížené;
⁵³ lačné nasýtil dobrými věcmi
 a bohaté propustil s prázdnou.
⁵⁴ Ujal se Izraele, svého služebníka,
 jsa pamětliv svého milosrdenství
⁵⁵ - jak je slíbil našim otcům -
 k Abrahamovi a jeho potomstvu na věky.“
⁵⁶ Maria zůstala u ní asi tři měsíce; potom se navrátila domů.

Narození Jana Křtitele. ⁵⁷ Alžbětě se pak naplnila doba k porodu; i porodila syna. ⁵⁸ Její sousedé a příbuzní uslyšeli, že Pán jí prokázal veliké milosrdenství; i radovali se s ní. ⁵⁹ Osmého dne přišli dítě obřezat a chtěli je nazvat podle jména jeho otce Zachariáš. ⁶⁰ Ale jeho matka pravit: „Ne tak, ale bude se nazývat Jan.“ ⁶¹ I řekli jí: „Vždyť není nikoho v tvém příbuzenstvu, kdo by se tím jménem nazýval.“ ⁶² I pokynuli jeho otci, jak chce, aby se (dítě) jmenovalo. ⁶³ On požádal o tabulku a napsal na ni slova: „Jan je jeho jméno.“ I podivili se všichni. ⁶⁴ V tom okamžiku se mu otevřela ústa i jazyk a mluvil a velebil Boha.

⁶⁵ I zmocnila se hrůza všech jeho sousedů a po všech judských horách se rozšiřovala zvěst o všech těchto událostech. ⁶⁶ Všichni, kteří (o tom) slyšeli, přemýšleli (o tom) v svém srdci a pravit: „Co asi z tohoto dítěte bude? Neboť ruka Páně byla s ním.“

⁶⁷ Zachariáš, jeho otec, byl naplněn Duchem svatým a prorokoval:

⁶⁸ „Požehnan (budiž) Pán, Bůh izraelský,
 ježto milostivě vykoupil svůj lid
⁶⁹ a vzbudil nám mocného Spasitele
 v potomstvu Davida, svého služebníka,
⁷⁰ jak mluvil ústy svých svatých proroků,
 kteří jsou od počátku:
⁷¹ O vysvobození od nepřátel našich
 a z moci všech, kteří nás nenávidí,
⁷² aby prokázal milosrdenství našim otcům
 a rozpomenul se na svou svatou úmluvu,
⁷³ na přísahu, kterou přísahal Abrahamovi, našemu otci,
 že nám dopřeje,
⁷⁴ abychom jemu po vysvobození z moci svých nepřátel
 beze strachu sloužili
⁷⁵ svatě a spravedlivě před ním
 po celý svůj život.

⁴⁹ „jehož jméno je svaté“ (hebraismus) = který je svatý (srv. výše 32. 35).

⁵¹ „svou mocí“, doslovně „svým ramenem“ (anthropomorfismus; srv. Jan 12, 38).

⁵⁴⁻⁵⁵ „Ujal se Izraele“, t. j. pomáhal v minulosti Izraelskému národu, a zvláště nyní se ho ujímá, když zesílá Mesiáše, aby tím ukázal, že je pamětliv všech svých zaslíbení daných svému národu, počínaje patriarchou Abrahamem.

⁵⁹ Při obřizce se dávalo dítěti jméno jako u nás při sv. křtu.

⁶⁸⁻⁷⁰ Chvalozpěv Zachariášův, zvaný podle prvního slova ve Vulgátě Benedictus, je projevem díky za poslání Mesiáše (68-75) a radostí nad vznešeným úkolem syna Zachariášova, který se stal předchůdcem Mesiášovým (76-79).

⁶⁹ „ . . . Doslovně: že vyzvedl nám roh spásy“; „roh“ je tu jako obraz síly a moci; roh spásy = mocná spása = mocný Spasitel.

⁷⁰ Že se Mesiáš narodí z potomstva Davidova, bylo mnohokrátě a na mnoha místech v Starém Zákoně předpověděno (srv. 2 Král 7, 12-16; Iz 9, 6; 11, 1-5; 55, 3-4; Jer 23, 5; 33, 15; Ez 34, 23; Os 3, 3; Am 9, 11; Mich 5, 2).

⁷²⁻⁷³ Úmluvu, kterou kdysi uzavřel Bůh s Abrahamem, zpečetil Bůh sám ještě přísahou (srv. Gen 22, 16).

⁷⁶ A ty, dítě, budeš prorokem Nejvyššího,
neboť půjdeš před Pánem připravovat mu cesty,
⁷⁷ abys poučil lid o spáse,
(přinášející) odpuštění jejich hříchů
⁷⁸ z velkého milosrdenství našeho Boha,
pro něž milostivě shlédl na nás Vycházející z výsosti,
⁷⁹ aby osvětlil ty, kteří jsou ve tmě a ve stínu smrti,
aby řídil naše kroky na cestu pokoje.“

⁸⁰ Hoch pak rostl a sílil duchem. I žil na poušti až do dne, kdy veřejně vystoupil před izraelským lidem.

2, Narození Ježíšovo. ¹ Toho času vydal císař Augustus rozkaz, aby byl vykonán soupis celé říše. – ² Tento soupis byl první a konal se za správy Kviriniovy v Syrii. – ³ I šli všichni se dát zapsat, každý do svého města.

⁴ Odešel také Josef z Galileje, z města Nazareta do Judska, do města Davidova, jež se nazývá Betlem, poněvadž pocházel z rodu a kmene Davidova, ⁵ dát se zapsat s Marií, svou zasnoubenou [manželkou], která byla v požehnaném stavu.

⁶ Když tam byli, naplnili se dnově, aby porodila. ⁷ I porodila svého prvorozeného syna; ovínila ho plenkami a uložila do jeslí, poněvadž pro ně nebylo místa v útulku pro počestné.

Pastýři u jeslí. ⁸ V oné krajině ponocovali pastýři a pod širým nebem hlídali za noci své stádo. ⁹ A hle, anděl Páně stanul u nich a jasnost Boží je ozářila. I ulekli se velice. ¹⁰ Anděl jim řekl: „Nebojte se! Hle, zvěstuji vám velikou radost, která bude pro všechny lid: ¹¹ Dnes se vám narodil v městě Davidově Spasitel, to jest Kristus Pán. ¹² A toto bude vám znamením: Naleznete děťátko ovínuté plenkami a položené v jeslích.“

¹³ Hned potom se přidružil k andělu množství nebeských zástupů, kteří chválili Boha a zpívali:

¹⁴ „Sláva na výsostech Bohu
a na zemi pokoj lidem dobré vůle!“

¹⁵ Jakmile andělé odešli od nich do nebe, řekli si pastýři vespolek: „Pojďme až do Betléma a podívejme se na tu událost, kterou nám Pán oznámil!“ ¹⁶ I přichvátili a našli Marii a Josefa i děťátko, které leželo v jeslích. ¹⁷ Když je spatřili, vypravovali, co jim bylo řečeno o tom dítěti. ¹⁸ Všichni, kteří to slyšeli, se divili tomu vypravování pastýřů. ¹⁹ Maria však uchovávala všechna ta slova a uvažovala o nich v svém srdci. ²⁰ I vrátili se pastýři, velebili a chválili Boha za všechno,

⁷⁶ „budeš“, viz výše v. 32.

⁷⁸ „Vycházející z výsosti“ = Mesiáš. Mesiáš přichází na svět jako duchovní slunce s nebe („s výsosti“). Již v Starém Zákoně označuje Izaiáš (9, 1-2) budoucího Mesiáše jako vycházející světlo a Kristus sám se nazval „světlek světa“ (srv. Také níže 2, 32).

⁷⁹ „aby osvětlil“, t. j. svým učením a svou milostí ty, „kteří jsou ve tmě a ve stínu smrti“, t. j. v bludu a v mravním úpadku.

^{2, 1-4} Zpráva o tomto soupisu Kviriniově je v mimobiblických pramenech jen velmi kusá. Evangelista se ani nezmiňuje o roku, kdy se narodil Ježíš Kristus. Tolik je dnes už bezpečné jisto, že rok narození Kristova byl několik let před počátkem naší éry. Zakladatel letopočtu dnes všeobecně rozšířeného byl Dionysius Exiguus (zemř. 556) a ten položil rok narození Páně omylem o 5—9 let dříve. V novější době počíná převládat názor, že se Ježíš Kristus narodil 7 let před počátkem naší éry. Kromě tohoto sčítání znal sv. Lukáš ještě druhé (Skut 5, 37), které se konalo za téhož Kvirinia okolo r. 6 po Kr. - „do svého města“ (v. 3), odkud pocházeli jejich předkové. P. Maria a sv. Josef pocházeli z královského rodu Davidova. David se narodil v Betléme (odtud „město Davidovo“). Z Nazareta do Jerusalema je přes 120 km, odtud ještě asi 7 km do Betléma (hebrejsky Bethlehem = dům chleba; dnešní Bet Lahm).

⁵ „zasnoubenou manželkou“, poněvadž jí sv. Josef pojal už za manželku (srv. Mat 1, 24); nazývá ji „zasnoubenou“ manželkou, aby dal najevo, že P. Maria i v manželství s Josefem zachovala panenství.

⁷ „prvorozeného“, t. j. jednorozeného (srv. Mat 1, 25). - „Útulek pro počestné“ poskytoval jen přístřeší. Ježíš se narodil za městem v jeskyni, které užívali pastýři jako chléva pro svá stáda. Podle starého podání stáli u jesli osele a vůle. Toto podání se asi opíralo o slova Hab 3, 2 (podle Septuaginty): „Uprostřed dvou zvířat budeš poznán“. Jini poukazují na Iz 1, 3. - Den narození Páně nelze určit. Od IV. stol. se slaví na Západě 25. prosince.

⁸ V oné krajině“, podle místního podání v dnešním Bet-Sahur, 1500 m na východ od Betléma.

¹⁴ Podle řeckého znění: „... pokoj lidem bohulíbým“, t. j. těm, které Bůh pro jejich ctnostný život miluje a jim svým požehnáním svou náklonnost také projevuje.

co slyšeli a viděli, jak jim bylo pověděno.

Obřezání Páně. ²¹ Když se naplnilo osm dní, kdy mělo být dítě obřezáno, nazvali je jménem Ježíš. Tak je (totiž) nazval anděl, dříve než se počalo v mateřském lůně.

Obětování Páně. ²² Když přišly dny jejího očišťování podle zákona Mojžíšova, přinesli ho do Jerusalema, aby ho představiteli Pánu, ²³ jak je psáno v zákoně Páně: „Každý prvorozený hošík budíž zasvěcen Pánu!“ ²⁴ Také chtěli přinést oběť podle příkazu zákona Páně: dvě hrdličky nebo dvě holoubátka.

²⁵ A hle, v Jerusalemě byl jeden muž jménem Simeon. Ten muž (žil) spravedlivě a bohobojně, očekáváje potěšení Izraelovo, a Duch svatý byl v něm. ²⁶ Dostal zjevení od Ducha svatého, že nezemře, dokud neužije Pomazaného Páně. ²⁷ I přišel z vnuknutí Ducha do chrámu, když rodiče přinesli dítě Ježíše, aby za ně splnili předpis zákona. ²⁸ Vzal je na své lokty a velebil Boha slovy:

²⁹ „Nyní propustíš, Pane, svého služebníka
podle svého slova v pokoji,
³⁰ neboť mé oči viděly tvou spásu,
³¹ kterou jsi připravil přede všemi národy:
³² Světlo k osvícení pohanů
a slávu svého národa izraelského.“

³³ Jeho otec a matka byli plni údivu nad tím, co se o něm pravilo. ³⁴ A Simeon je blahoslavlil a řekl Marii, jeho matce: „Hle, tento jest určen k pádu a k povznesení mnohých v Izraeli a na znamení, jemuž budou odpírati – ³⁵ a tvou vlastní duši pronikne meč – aby se projevilo smýšlení mnoha srdcí.“

³⁶ A byla tam prorokyně Anna, dcera Fanuelova z pokolení Aserova. Ta byla v pokročilém věku. Od svého panenství žila se svým mužem sedm let ³⁷ a byla vdovou čtyřiaosmdesátiletou. Nevycházela z chrámu a sloužila Bohu posty a modlitbami dnem i nocí. ³⁸ Ta přišla v touž hodinu, velebila Boha a vyprávěla o něm všem, kteří očekávali vykoupění Izraelovo.

³⁹ Jakmile vyplnili všechno podle zákona Páně, vrátili se do Galileje, do svého města Nazaretu. ⁴⁰ Dítě pak rostlo a sílilo; bylo plné moudrosti a milost Boží byla v něm,

Dvanáctiletý Ježíš v chrámě. ⁴¹ Jeho rodiče chodívali každého roku na slavnost velikonoční do

²¹ Obrázku přijal Kristus proto, aby ukázal, že má pravé lidské tělo, a aby na svém těle měl také znamení, že pochází jako člověk z potomstva Abrahamova, z něhož měl podle proroctví pocházeti Mesiáš. Dal nám tím i příklad pokory a poslušnosti v zákoně.

^{22–24} „dny jejího očišťování“, t. j. čtyřicet dní po narození dítěte, po jejichž uplynutí byla izraelská matka povinna se dostavit do chrámu a přinést Bohu předepsanou oběť (srv. Num 12, 2–8) Dálo se tak na památku východu z Egypta, kdy měl být podle Božího rozhodnutí každý prvorozenec izraelského národa zasvěcen službě Boží. Později si zvolil Bůh potomky Aronovy za kněze a prvorozeneci ostatních pokolení měli být Hospodinu v chrámě představeni a z chrámové služby stanovenou obětí vykoupeni. Tento obřad se nazýval „představení“ nebo „obětování“. Izraelská matka neměla po narození hošíka po 40 dní do chrámu. Teprve potom byla povinna přijít s novorozenátkem a přinést předepsanou oběť: beránka s holoubátkem nebo, byla-li chudá, dvě holoubátka nebo hrdličky. Ten obřad se také nazýval „očišťování“, ježto izraelská matka byla po narození hošíka 40 dní levitsky nečistá. Oběma předpisům zákona se poslušně podrobila P. Maria jako jiné izraelské matky, ač k tomu jako matka Vykupitelova nebyla povinna. - „jak je psáno“ v Ex 13, 2. - „prvorozený“, doslova: „který otvírá lůno“ (matčino).

^{25–27} „potěšení Izraelovo“ (hebraismus), t. j. Mesiáš (srv. Iz 61, 2; a níže v. 38). - „Pomazaného Páně“, t. j. Mesiáše (viz Mat 16, 13). - „rodiče“, t. j. Panna Maria a sv. Josef (viz níže v. 33).

^{29–32} Chvalozpěv Simeonův se nazývá podle počátečních slov ve Vulgátě „Nunc dimittis“. Simeon prohlašuje, že už může klidně zemřít (vv. 29–30), poněvadž spatřil na vlastní oči očekávaného Mesiáše.

³³ Sv. Josef byl Jen Ježíšovým pěstounem, otcem byl jen podle zákona, poněvadž se Ježíš narodil v době, kdy mezi P. Marií a sv. Josefem bylo uzavřeno řádné manželství (viz Mat 1, 16).

^{34–35} „tento Jest určen“, t. j. jedni uvěří v Krista a dojdou spásy, druzí neuvěří a na věky zahynou. Kristovo učení působí třídění lidských duchů: jedni je přijmou s ochotou a budou podle něho žít, druzí je zamítnou k vlastní záhube (srv. Mat 10, 34). - „v Izraeli“, t. j. v izraelském národě. - „meč“, t. j. bolest. P. Maria se stane matkou bolestnou.

³⁸ „vykoupění Izraelovo“ = „potěšení Izraelovo“ (v. 25) = Mesiáš.

^{41–45} Židé měli Jen jeden chrám, a to v Jerusalemě; proto ze vzdálených míst byli povinni chodit aspoň třikrát do roka, na tři hlavní svátky (velikonoce, letnice a svátek stánků). Ženy chodily dobrovolně aspoň o velikonočních. Povinnost pro

Jerusalema.⁴² Když měl dvanáct let, šli podle svátečního obvyčeje do Jerusalema.⁴³ Jakmile skončily sváteční dny, vydali se na zpáteční cestu. Ale hošík Ježíš zůstal v Jerusalemě, aniž to jeho rodiče zpozorovali.⁴⁴ V domnění, že je v družině, ušli den cesty a hledali ho mezi příbuznými a známými.⁴⁵ Poněvadž jej však nenalezli, vrátili se do Jerusalema a hledali ho.⁴⁶ Po třech dnech jej našli v chrámě, jak sedí mezi učiteli, naslouchá jim a otazuje se jich.⁴⁷ Všichni, kteří ho slyšeli, žasli nad jeho rozumností a odpověďmi.⁴⁸ Jakmile jej spatřili, podivili se. I řekla mu jeho matka: „Synu, proč jsi nám to učinil? Hle, tvůj otec a já s bolestí jsme tě hledali!“⁴⁹ I řekl jim: „Proč jste mě hledali? Nevěděli jste, že já musím být v tom, co je Otce mého?“⁵⁰ Ale oni neporozuměli slovu, které jim řekl.⁵¹

Odešel pak s nimi a přišel do Nazareta a poslouchal je. Jeho matka uchovávala to všechno v svém srdci.⁵² A Ježíš prospíval moudrostí, věkem a milostí u Boha i u lidí.

DÍL DRUHÝ: VEŘEJNÝ ŽIVOT PÁNĚ (3-21).

Část první: Příprava na veřejný život Páně (3, 1-4, 13).

3, Kázání Jana Křtitele.¹ Bylo to patnáctého roku vlády císaře Tiberia, kdy Pontský Pilát spravoval Judsko, Herodes byl úředním knížetem v Galileji, jeho bratr Filip úředním knížetem území iturejského a trachonického, a Lysaniáš úředním knížetem v Abileně,² a velekněžími byli Annáš a Kaifáš. Tehdy byl povolán Pánem Jan, syn Zachariášův, když byl na poušti.³ I prošel celé jordánské území a kázal křest pokání na odpuštění hříchů,⁴ jak je psáno v knize řeči proroka Izaiáše:

„Na poušti zaznívá hlas:
 ,Připravte cestu Páně,
 urovnejte mu stezky!
⁵ Každé údolí buď vyplněno,
 každá hora i pahrbek buď snižen!
 Co je křivé, buď narovnáno,
 a drsná místa staňte se rovnými cestami!
⁶ A veškeré lidstvo uzří spásu Boží!“

⁷ Privil tedy k zástupům, kteří vycházeli, aby byli od něho pokřtěni: „Pokolení zmijí, kdo

muže začínala dvanáctým rokem. Velikonoční svátky trvaly celý týden a v Jerusalemě bylo v ty dny tisíce a tisíce poutníků. Bydlieli buď u známých v městě nebo v nejbližším okolí v domech a pod stany. Poutníci chodili v družinách, a to vždy pohromadě jedna nebo více osad. Z Galileje chodili buď přes Samařsko, nebo častěji po levém břehu Jordánu směrem na Jericho. Cesta z Nazareta do Jerusalema trvala až třicet hodin (srv. výše 2, 1-4 v pozn.). - „rodiče“, t. j. pěstoun Josef (viz v. 33) a matka Maria.

⁴⁶ Ježíše posadili si učitelé mezi sebe. Posluchači seděli na koberecích nebo na nízkých stoličkách v postranní chrámové sině, kde vykládali Písmo sv. zákonici.

⁴⁸ „podivili se“ (Panna Maria a Josef), když mimo nadání uviděli Ježíše sedětí uprostřed zákoníků, kteří s dychtivostí naslouchali moudrým slovům a odpovědím dvanáctiletého hochy. - „tvůj otec“, viz výše v. 33.

⁴⁹ Pán Ježíš prohlásil, že je pro něho vždy a všude směrodatná vůle nebeského Otce (srv. Mat 26, 42; Jan 4, 34).

⁵² „prospíval moudrostí“, t. j. dával čím dále tím více najevo svou božskou moudrost a konal skutky, které svědčily o jeho velkém zalíbení u nebeského Otce i u lidí.

^{3, 1-20} Srv. Mat 3, 1-12; Mar 1, 1-8.

¹ Patnáctý rok vlády císaře Tiberia začínal buď 19. srpna roku 28 a končil 18. srpna roku 29 po Kr. nebo podle syrského počítání od 1. října r. 27 do 30. září r. 28. Někteří počítají vládu Tiberiovu od r. 12 po Kr., kdy se stal spoluvládarem císaře Augusta; podle toho byl by 15. rok jeho vlády r. 26—27 po Kr. Pilát spravoval Judsko v letech 26—36. - Herodes Antipas, syn Heroda, vraha betlémských dětí, byl úředním knížetem (tetrarchou) v Galileji od r. 4 před Kr. do r. 39 po Kr. - Filip spravoval severovýchodní Palestinu od r. 4 před Kr. do r. 34 po Kr. - Iturea, Trachonitis a Abilena ležely na severovýchod od Palestiny.

² Úřadujícím veleknězem byl tehdy Kaifáš, zeť Annášův (srv. Jan 11, 49).

³ Přijetím křtu Janova dával přijímatel najevo lítost nad svými hříchy a touhu po vnitřní očistě. Tím už bylo připraveno odpuštění hříchů a ukázána ochota přijmouti Mesiáše.

⁴⁻⁶ Viz Iz 40, 3-5; srv. Mat 3, 3; Mar 1, 3; Jan 1, 23. Prorok Izaiáš předpověděl oněmi slovy v slovném smyslu návrat zajatců z babylonského zajetí a užil přitom obrazu východního zvyku, podle něhož hlasatelé procházeli dříve místo, kudy se měl ubírat král. Takovým hlasatelem a připravovatelem cest Páně do lidských srdcí měl být podle vůle Boží Jan Křtitelem.

⁷ Podle sv. Matouše (3, 7) byli to farizeové a saduceové.

vám ukázal, jak byste utekli budoucímu hněvu? ⁸ Přinášejte tedy ovoce hodné pokání a nemyslete si: ‚Otce máme Abrahama,‘ neboť pravím vám, že Bůh může Abrahamovi z těchto kamenů vzbudit syny! ⁹ Již je přiložena sekera ke kořeni stromů. Každý strom, který nenese dobré ovoce, bude vyřazen a hozen do ohně.“

¹⁰ I tážali se ho zástupové: „Co tedy máme činiti?“ ¹¹ On jim odpověděl: „Kdo má dvě sukně, dej (jednu) tomu, který nemá žádné; a kdo má pokrmy, učíš podobně!“

¹² Přišli také celníci, aby byli pokřtěni, a řekli mu: „Mistře, co máme činiti?“ ¹³ On jim řekl: „Nevybírejte nic více, než co je pro vás ustanoveno!“

¹⁴ Tážali se ho i vojáci: „Co máme činiti my?“ Řekl jim: „Nikoho neutiskujte, nikomu nekrivděte a buďte spokojeni se svým žoldem!“

¹⁵ Lid byl v napětí a všichni myslii v svém srdci o Janovi, není-li on snad Mesiášem. ¹⁶ Ale Jan přede všemi řekl: „Já křtím vás vodou. Avšak přijde mocnější než já. Jemu nejsem hoden ani remínky rozvázat u jeho obuvi. On vás bude křtít Duchem svatým a ohněm. ¹⁷ S vějíčkou v ruce vyčistí svůj mlat. Pšenici shromáždí do své obilnice, ale plevy bude páliťi neuhasitelným ohněm.“ ¹⁸ A ještě mnoha jinými slovy napomínal lid a hlásal mu radostnou zvěst.

¹⁹ Kníže Herodes – kterého on káral kvůli Herodiadě, manželce jeho bratra, a kvůli všem ostatním nešlechtnostem, kterých se Herodes dopouštěl – ²⁰ dal ještě k tomu všemu Jana zavřítí do žaláře.

Křest Páně. ²¹ Když byl křtěn všecken lid a když i Ježíš byl pokřtěn a modlil se, otevřelo se nebe ²² a Duch svatý sestoupil v tělesné podobě jako holubice na něj a s nebe zazněl hlas: „Ty jsi můj milý Syn, v tobě se mi zalíbilo.“

Ježíšův rodokmen. ²³ Když Ježíš začínal, byl asi ve třiceti letech. Domnívali se o něm, že je syn Josefův; ten byl syn Heliův, ten Matatův, ²⁴ ten Leviův, ten Melchův, ten Jannův, ten Josefův, ²⁵ ten Matatiášův, ten Amosův, ten Nahumův, ten Ešliův, ten Naggeův, ²⁶ ten Maatův, ten Matatiášův, ten Semejův, ten Josefův, ten Judův, ²⁷ ten Joananův, ten Resův, ten Zorobabelův, ten Salatielův, ten Neriův, ²⁸ ten Melchiův, ten Addiův, ten Kosamův, ten Elmadamův, ten Herův, ²⁹ ten Jesusův, ten Eliezerův, ten Jorimův, ten Matatův, ten Leviův, ³⁰ ten Simeonův, ten Judův, ten Josefův, ten Jonášův, ten Eliakimův, ten ³¹ Meleův, ten Mennův, ten Matatův, ten Natha-nův, ten Davidův, ³² ten Jesseův, ten Obedův, ten Boozův, ten Salmonův, ten Naassonův, ³³ ten Aminadabův, ten Aramův, tenEzronův, ten Faresův, ten Judův, ³⁴ ten Jakubův, ten Izákův, ten Abrahamův, ten Thareův, ten Nachorův, ³⁵ ten Sarugův, ten Ragauův, ten Falegův, ten Heberův, ten Saleův, ³⁶ ten Kainanův, ten Arfaxadův, ten Semův, ten Noemův, ten Lamechův, ³⁷ ten Metusalemův, ten Henochův, ten Jaredův, ten Malaleelův, ten Kainanův, ³⁸ ten Enosův, ten Setův, ten Adamův, ten (pochází) od Boha.

4, Pokušení Páně. ¹ Pln Ducha svatého se vrátil Ježíš od Jordánu a byl veden Duchem na poušť na čtyřicet dní a byl pokoušen od ďábla. ² V těch dnech nic nejedl, a když se skončily, pocítil

¹⁵ Lidé čekali, že se Jan prohlásí za Mesiáše.

¹⁶ Oheň označuje sílu a působení Ducha svatého; ten také vnitřně člověka prohřívá, osvětluje, posiluje a posvěcuje. Viditelně se to ukázalo o seslání Ducha sv., který sestoupil na apoštoly v podobě ohně; neviditelně se to děje při sv. křtu a biřmování.

¹⁷ Sv. Jan Kř. mluví tu o soudcovské moci Ježíšově. - „Mlatem“ (humnem) je míněn židovský národ, v širším významu slova celé lidstvo.

^{19–20} Srv. Mat 14, 3-4; Mar 6, 17-18.

^{21–22} Srv. Mat 3, 13-17; Mar 1, 9-11; Jan 1, 29-34.

^{23–38} Rodokmen se liší od Mat 1. 1-17. Lukáš uvádí předky řadou vzestupnou. Matouš řadou sestupnou. Od Abrahama k Davidovi jsou v obou rodokmenech táž jména, ale dále pokračuje Matouš skrze Salomouna, Lukáš skrze Nathana, staršího syna Davidova (v této části je shoda jen ve dvou jménech, v Sala-tielovi a Zorobabelovi). Podle Matouše se nazýval otec Josefův Jakub, podle Lukáše Heli. Pravděpodobně je přijatelný výklad (po prvé jej podal Julius Africanus, † 237), že Heli a Jakub byli synové téže matky, ale jiných otců. Heli zemřel bezdětný, a proto si Jakub podle zákona o levirátním manželství (viz Mat 22, 24) vzal vdovu po něm a zrozený syn Josef byl sice přirozený syn Jakubův, ale podle onoho zákona byl pokládán za syna Heliova. Podává tedy Matouš rodokmen Josefův podle předků přirozených, Lukáš podle předků zákonitých. - „začínal“ (v. 23) svou veřejnou činnost; tu směl začítí u Židů až třicetiletý muž.

^{4, 1–13} Srv. Mat 4, 1-11; Mar 1, 12-13. U sv. Matouše je třetí pokušení jako druhé a naopak.

hlad.

³ Tu mu řekl ďábel: „Jsi-li Syn Boží, poruč tomuto kamenu, ať se stane chlebem!“⁴ Ježíš mu odpověděl: „Psáno jest:

„Ne samým chlebem živ je člověk,
[nýbrž každým slovem Božím].“

⁵ I uvedl ho ďábel [na vysokou horu], ukázal mu v okamžiku všechna království světa⁶ a řekl mu: „Dám ti všechnu tuto moc i jejich slávu, neboť mně je dána a dávám ji, komu chci.“⁷ Pokloníš-li se tedy přede mnou, všechno bude tvé.“⁸ I odpověděl mu Ježíš: „Psáno jest:

„Pánu, Bohu svému, se budeš klaněti
a jemu jedinému sloužiti.“

⁹ Potom jej uvedl do Jerusalema, postavil ho na cimbuří chrámu a řekl mu: „Jsi-li Syn Boží, spust se odtud dolů,¹⁰ neboť je psáno:

„Svým andělům přikázal o tobě,
aby tě ochránili.
¹¹ A na ruce tě uchopí,
abys snad nenarazil svou nohou o kámen.“

¹² Ježíš mu odpověděl: „Je řečeno: ‚Nepokoušej Pána, Boha svého!‘“

¹³ Jakmile ďábel byl se všemi pokušeními u konce, odstoupil od něho až do jisté doby.

Část druhá: Působení Páně v Galileji (4, 14-9, 50).

Počátky Kristovy činnosti. ¹⁴ Ježíš se vrátil z vnuknutí Ducha do Galileje. Pověst o něm se roznesla po celé krajině.¹⁵ Učil v tamějších synagogách a byl všemi veleben.

Nevěra obyvatel v Nazaretě. ¹⁶ I přišel do Nazareta, kde vyrostl. Podle svého zvyku vešel v sobotu do synagogy. Tu povstal, aby předčítal.¹⁷ I podali mu svitek proroka Izaiáše. On svitek rozvinul a našel místo, kde bylo napsáno:

¹⁸ „Duch Páně nade mnou;
proto mě pomazal,
poslal mě zvěstovat evangelium chudým,
[uzdravovat zkrroušené srdcem,]
ohlásit zajatým propuštění
a slepým prohlédnutí,
propustit utištěné na svobodu,
¹⁹ ohlásit milostivé léto Hospodinovo

⁴ Viz Dt 8, 3.

⁸ Viz Dt 6, 13.

¹⁰⁻¹¹ Viz 2 90, 11-12.

¹² Viz Dt 6, 16.

¹³ „až do jisté doby“, kdy podle svého mínění mohl Kristu uškodit. Na počátku utrpení Páně na Olivetské hoře se objevil pokušitel opět.

¹⁴⁻¹⁵ Srv. Mat 4, 12-17; Mar 1, 14-15.

¹⁶⁻³⁰ Srv. Mat 13, 53-58; Mar 6, 1-6.

¹⁶ Synagogy vznikly pravděpodobně v babylonském zajetí a po návratu z něho byly stavěny v každém větším městě Palestiny. Tam se shromažďovali židé o sobotách a svátcích k společné bohoslužbě. Bohoslužba začínala modlitbou, pak se četl úryvek z Pentateuchu (t. j. z pěti knih Mojžišových) v původním hebrejském znění a překládal se do lidové řeči. Pak následovalo čtení úryvku z některé knihy prorocké. Po četbě býval obyčejně výklad. Se svolením představeného synagogy mohl předčítati a vykládati každý schopný muž. Později bylo přidáno vyznání víry, zvané Šema (t. j. slyš), jímž vyznání podle Dt 6, 4-9 a 11, 15-21 začínalo. Byl-li přítomen kněz, zakončoval pobožnost pobožností k Num 6, 22.

¹⁷ „svitek rozvinul“ a ve v. 20 „svinul“, viz pozn. k 2 Jan 12-13.

¹⁸⁻¹⁹ Viz Iz 61, 1.

[a den odplaty].

²⁰ Pak svinul svitek, vrátil jej služebníkově a posadil se. Oči všech v synagoze byly upřeny na něho. ²¹ I počal k nim mluvit: „Dnes se naplnilo to Písmo, které jste na vlastní uši slyšeli.“ ²² Všichni mu přisvědčovali a divili se libým slovům, která plynula z jeho úst, a pravili: „Což není tento syn Josefův?“ ²³ I řekl jim: „Jistě mi řeknete toto přísloví: ‚Lékaři, uzdrav se sám!‘ Učiň také zde v mém otcovském městě ty veliké věci, které, jak jsme slyšeli, se staly v Kafarnau!“ ²⁴ Potom řekl: „Vpravdě pravím vám: Žádný prorok není vzácný v své otcině.“ ²⁵ Vpravdě pravím vám: Když za dnů Eliášových bylo nebe zavřeno tři léta a šest měsíců a v celé zemi nastal velký hlad, žilo mnoho vdov v izraelském národě. ²⁶ A k žádnému z nich nebyl poslán Eliáš, leda k jedné vdově do Sarepty Sidonské. ²⁷ A mnoho malomocných bylo v izraelském národě za proroka Elizea, a žádný z nich nebyl očištěn, leda Naaman syrský.“

²⁸ Při těchto slovech se všichni v synagoze rozpálili hněvem. ²⁹ Vstali, vyhnali ho ven z města a dovlekli až na sráz hory, na níž bylo jejich město vystavěno, aby ho svrhli dolů. ³⁰ Ale On prošel uprostřed nich a ubíral se odtud.

Uzdravení posedlého. ³¹ I přišel do Kafarna, města v Galileji, a učil tam v sobotu. ³² A zaslí nad jeho učením, neboť jeho řeč byla mocná.

³³ V synagoze byl jakýsi člověk posedlý nečistým duchem. Ten vzkřikl silným hlasem: ³⁴ „S cesty! Co je ti do nás, Ježíši Nazaretský? Přišel jsi nás zahubit? Víím, kdo jsi: Světec Boží.“ ³⁵ I přikázal mu Ježíš: „Umlkni a vyjdi z něho!“ Tu uhodil jím zlý duch doprostřed a vyšel z něho, aniž mu uškodil. ³⁶ Úžas pojal všechny a pravili jeden druhému: „Jaké je to slovo! S mocí a silou rozkazuje duchům nečistým a ti vycházejí!“ ³⁷ Pověst o něm se rozšiřovala do celého okolí.

Uzdravení tchyně Petrovy a jiných nemocných. ³⁸ Když Ježíš vyšel ze synagogy, vstoupil do domu Šimonova. Tchyně Šimonova byla stížena vysokou horečkou. I prosili ho za ni. ³⁹ On se nad ní naklonil, přikázal horečce, a ta jí přestala. Ihned vstala a posluhovala jim.

⁴⁰ Když slunce zapadlo, všichni, kteří měli nemocné, stížené rozličnými neduhy, přivedli je k němu. On kladl na každého z nich ruce a uzdravoval je. ⁴¹ Z mnohých vycházeli zlí duchové s hlasitým křikem: „Ty jsi Syn Boží!“ Ale On jim hrozil a nedovoloval mluvit, neboť věděli, že On je Mesiáš.

⁴² Když se rozednilo, vyšel odtud a odebral se na osamělé místo. Zástupové ho hledali a přišli až k němu a zdržovali ho, aby od nich neodcházel. ⁴³ Ale On jim řekl: „Také jiným městům musím zvěstovati království Boží, neboť k tomu jsem byl poslán.“ ⁴⁴ I kázal v synagogách galilejských.

5, Zázračný rybolov. ¹ Když se zástupové k němu tlačili, aby slyšeli slovo Boží, stál u Genesaretského jezera. ² Tu uzel v břehu dvě lodky. Rybáři z nich vystoupili a vypírali sítě. ³ I vstoupil na jednu lodku, která patřila Simonovi, a požádal ho, aby kousek odrazil od země. Pak se posadil a učil z lodky zástupy.

⁴ Když domluvil, řekl k Simonovi: „Zajeď na hlubinu a rozestřete sítě k lovu!“ ⁵ Ale Šimon

²¹ Nepřímo se prohlašuje Kristus za Mesiáše, když poukazuje na to, že vlastními ušima slyší nyní toho, kterého prorok oněmi slovy předpověděl.

²² Byl to nejen projev úžasu, ale také, jak vidno z Kristovy odpovědi, projev pýchy a závisti, která brzdila uznání za Mesiáše toho, koho dosud považovali za syna tesaře Josefa z Nazareta (viz výše 2, 33).

^{25–27} Jako kdysi Eliáš a Eliseus nekonali v svých krajinách zázraky pro jejich nevěru, tak také Kristus nekonal zázraky v své otcině.

²⁵ Viz 3 Král 17, 9; 18, 1; Jak 5, 17.

²⁷ Viz 4 Král 5, 14.

^{31–37} Srv. Mar 1, 21–28.

^{38–41} Srv. Mat 8, 14–17; Mar 1, 29–39.

⁴¹ „Mesiáš“, viz Mat 12, 13.

^{42–44} Srv. Mar 1, 35–39.

⁴⁴ „kázal v synagogách galilejských“, podle řeckého znění „v synagogách v Judsku“.

^{5, 1–11} Srv. Mat 4, 18–22; Mar 1, 16–20. - O jezeru Genesaretském (dnešním Bahr el-Tabarija podle města Tabarija - biblická Tiberias) viz pozn. k Mat 4, 18.

mu odvětil: „Mistře, celou noc jsme se namáhali, a nic jsme nechytli; ale na tvé slovo rozestřu síť.“⁶ Když to učinili, zahrnuli veliké množství ryb. Síť se jim trhala.⁷ I pokynuli svým druhům na jiné loďce, aby jim přišli pomoci. I přišli a naplnili obě loďky, takže se potápěly.⁸ Když to uviděl Šimon Petr, padl před Ježíše k nohám a řekl: „Odejdi ode mne, Pane, neboť jsem člověk hříšný!“⁹ Úžas totiž pojal jej i všechny jeho druhy nad lovem ryb, který učinili;¹⁰ podobně i Jakuba a Jana, syny Zebedeovy, kteří byli společníky Šimonovými. I řekl Ježíš Šimonovi: „Neboj se, od nyníška budeš rybářem lidí!“¹¹ Když přirazili s loďkami k zemi, opustili všechno a šli za ním.

Uzdravení malomocného.¹² Když byl v jednom městě, byl tam muž plný malomocenství. Jakmile uviděl Ježíše, padl na tvář a prosil ho: „Pane, chceš-li, můžeš mě očistit!“¹³ I pozvedl ruku a dotkl se ho se slovy: „Chci, buď čist!“ A hned odešlo od něho malomocenství.¹⁴ Prikázal mu však, aby nikomu (o tom) neřikal. Řekl: „Jdi, ukaž se knězi a obětuj za své očistění obět, jak prikázal Mojžíš, na svědectví pro ně!“¹⁵ Ale pověst o něm se rozšiřovala vřdy dál a dále a mnozí zástupové se scházeli, aby ho slyšeli a byli uzdravováni ze svých nemocí.¹⁶ On se však uchýlval na pusté místo k modlitbě.

Uzdravení ochrnulého.¹⁷ Jednoho dne seděl a učil. Seděli (tam i) farizeové a zákoníci, kteří přišli ze všech osad galilejských i judských i z Jerusalema. Moc Páně ho vedla k tomu, aby uzdravoval.¹⁸ A hle, muži nesli na loži ochrnulého člověka a snažili se ho vnésti dovnitř a položit před něho,¹⁹ ale pro zástup nenalezli, kudy by ho vnesli. Proto vystoupili na střechu a spustili ho s ložem mezi cihlami doprostřed před Ježíše.²⁰ Když viděl jejich víru, řekl: „Človče, odpoštěj se ti tvé hříchy!“²¹ I myslili si farizeové a zákoníci u sebe takto: „Kdo je to, že mluví rouhavě? Kdo může odpoštěti hříchy, ne-li sám Bůh?“²² Ale Ježíš prohlédl jejich smýšlení a řekl jim: „Co to myslíte v svém srdci? Co je snáze říci: ‚Odpouštěj se ti hříchy,‘ či říci: ‚Vstaň a chod‘?“²⁴ Abyste však věděli, že Syn člověka má na zemi moc odpoštěti hříchy – řekl ochrnulému: – „tobě pravím: Vstaň, vezmi své lože a jdi domů!“²⁵ A hned vstal před nimi, vzal lože, na kterém předtím ležel, a odešel domů, velebě Boha.²⁶ I pojal úžas všechny a velebili Boha. Plní bázně pravili: „Viděli jsme dnes věci neuvěřitelné.“

Z celníka Matouše – učedník Páně.²⁷ Potom vyšel a spatřil celníka jménem Levi seděti u celnice. I řekl mu: „Pojď za mnou!“²⁸ On vstal, opustil všechno a šel za ním.

²⁹ I vystrojil mu Levi v svém domě velkou hostinu. Veliký byl zástup celníků i jiných, kteří byli s nimi u stolu.³⁰ I reptali farizeové a jejich zákoníci a pravili k jeho učedníkům: „Proč s celníky a hříšníky jíte a pijete?“³¹ Ježíš jim na to řekl: „Nepotřebuji zdraví lékaře, nýbrž nemocní.³² Nepřišel jsem volat k pokání spravedlivé, nýbrž hříšníky.“

Ježíš poučuje o soukromém postu.³³ Oni pak mu řekli: „Proč se učedníci Janovi postí často a konají modlitby, podobně i farizejští, tvoji však jedí a pijí?“³⁴ Ježíš jim řekl: „Můžete ukládati svatebním hostům půst, dokud je s nimi ženich? Přijdou však dnové, kdy jim bude ženich vzat, pak se budou v těch dnech postit.“

³⁶ Pravil pak jim i podobensví: „Nikdo nepřišívá záplatu z roucha nového k rouchu starému, neboť jinak roztrhne i nové roucho; a k starému se nehodí záplata z nového roucha.“³⁷ A

^{12–16} Srv. Mat 8, 1-4; Mar 1, 40-45.

^{17–26} Srv. Mat 9, 1-8; Mar 2, 1-12.

¹⁹ „mezi cihlami“; odebrali totiž z rovné střechy několik cihel a otvorem spustili nemocného na loži před Ježíše (viz níže pozn. k 10, 27 a výše Mar 2, 4).

^{27–32} Srv. Mat 9, 9-13; Mar 2, 13-17. - Levi jest apoštol Matouš.

^{33–39} Srv. Mat 9, 14-17; Mar 2, 18-22.

^{36–39} Vnější formy Starého Zákona se už nehodí do doby evangelia a pro Církev Kristovu, která má býti všennárodní a všesvětová. Kristovo učení je dokonalejší než Starý Zákon a nedá se sloučiti už s duchem Starého Zákona, zvláště jak jej zachovávali farizeové a zákoníci (srv. Mat 9, 11 v pozn.). Ti, kteří v starozákonním duchu od malíčka vyrostli a už takřka zestárlí, nepřijímají již tak snadno učení Kristovo, poněvadž je pokládají za nové („mladé víno“) a domnívají se, že učení Starého Zákona je dokonalejší a potřebnější („víno staré“).

³⁷ Na Východě vlévají víno často i do měchů, zhotovených ponejvíce z kůže koz a ovcí.

nikdo nevlévá mladé víno do starých měchů, neboť jinak mladé víno roztrhne měchy, vyteče a měchy zničí; ³⁸ ale mladé víno se má vlévati do nových měchů [a obojí se zachová]. ³⁹ A nikdo, kdo pil staré, nechce hned mladé, neboť praví: „Staré je lepší.“

6, Ježíš je Pánem soboty. ¹ O [druhoprvní] sobotě šel obilným polem. Jeho učedníci trhali klasy, třeli je rukama a jedli. ² Někteří z farizeů však řekli: „Proč činíte, co není dovoleno v sobotu?“ ³ Ježíš jim odpověděl: „Nečetli jste ani tu, co učinil David, když měl hlad on i jeho průvodci? ⁴ Jak vešel do domu Božího, dostal předkladné chleby, jedl a dal i svým průvodcům, ač není dovoleno je jísti, leda jediné kněžím?“ ⁵ A řekl jim: „Syn člověka je Pánem i soboty.“

Uzdravení člověka s uschlou rukou. ⁶ V jinou sobotu vešel do synagogy a učil. A byl tam muž, jehož pravá ruka byla uschlá. ⁷ Zákoníci a farizeové ho pozorovali, bude-li v sobotu uzdravováni, aby našli důvod k žalobě proti němu. ⁸ On však znal jejich smýšlení. I řekl člověku s uschlou rukou: „Vstaň a postav se doprostřed!“ I vstal a postavil se. ⁹ Ježíš pak jim řekl: „Táží se vás: Je dovoleno v sobotu dobře činiti nebo zle; život zachrániti nebo jej nechati zahynouti?“ ¹⁰ A pohleděl po všech kolem a řekl tomu člověku: „Zvedni svou ruku!“ I zvedl a jeho ruka byla uzdravena. ¹¹ Oni však byli plni nerozumu a umlouvali se vespolek, co by Ježíšovi učinili.

Vyvolení dvanácti apoštolů. ¹² V těch dnech vyšel na horu se pomodlit a celou noc strávil v modlitbě k Bohu. ¹³ Když se rozednilo, zavolal k sobě své učedníky a vyvolil z nich dvanáct a nazval je apoštoly: ¹⁴ Šimona, jemuž dal jméno Petr, a Ondřeje, jeho bratra; Jakuba a Jana, Filipa a Bartoloměje, ¹⁵ Matouše a Tomáše, Jakuba, syna Alfeova, a Šimona příjmením „Horlivec“, ¹⁶ a Judu, bratra Jakubova, a Jidáše Išariotského, který se stal zrádcem.

Kázání horské (6, 17-49).

Okolnosti horského kázání. ¹⁷ Sestoupil s nimi a stanul na rovině. I zástup jeho učedníků a velké množství lidí z celého Judska i z Jerusalema a z přímořské krajiny tyrské a sidonské přišlo, ¹⁸ aby ho poslechli a byli uzdraveni ze svých nemocí. Také ti, kteří byli trápeni nečistými duchy, byli uzdravováni. ¹⁹ Každý ze zástupu se snažil Ježíše dotknouti, poněvadž z něho vycházela moc a uzdravovala všechny.

Blahoslavenství. ²⁰ Tu On pozdvihl oči k svým učedníkům a pravil:

„Blahoslavení chudí, neboť vaše je království Boží.

²¹ Blahoslavení, kteří nyní lačníte, neboť budete nasyceni.

Blahoslavení, kteří nyní pláčete, neboť se budete smátí.

²² Blahoslavení budete, když vás budou lidé nenáviděti, když vás vyobcují a potupí a kvůli Synu člověka vás připraví o vaše dobré jméno. ²³ Radujte se v ten den a veselte se, neboť hle, vaše odplata je hojná v nebesích! Vždyť totéž činivali prorokům jejich otcové.“

^{6, 1-5} Srv. Mat 12, 1-8; Mar 2, 23-28

¹ „Druhoprvní sobota“ je druhá sobota po velikonoční sobotě nebo podle jiných první sobota po druhém velikonočním svátku.

⁵ Pán Ježíš prohlašuje, je-li podle zákona Mojžíšova zakázáno trhati v sobotu klasy, že pak má právo jako pán soboty od tohoto zachování předpisu apoštoly osvoboditi.

⁶⁻¹¹ Srv. Mat 12, 9-14; Mar 3, 1-6.

⁶ V jinou sobotu“, t. j. v následující.

¹²⁻¹⁸ Srv. Mat 10, 1-4; Mar 3, 13-19; Skut 1, 13.

¹² Pán Ježíš se modlil po celou noc, poněvadž šlo o volbu prvních pracovníků na jeho vinici, vždyť na nich měla býti vybudována Církev.

¹⁷⁻⁴⁹ Horské kázání jest u sv. Lukáše mnohem kratší než u sv. Matouše (srv. Mat 5, 1-7, 29). Sv. Lukáš opomíjí to, co mohlo zajímat jen křesťany ze židovství, pro něž psal své evangelium sv. Matouš. - Od dob křížáckých klade tradice kázání horské na pahorek Kurn Chattin v Galileji. Podle sv. Jeronýma byla to hora Tábor nebo jiná galilejská hora. Bylo to pravděpodobně nějaké návrší na sever od jezera Genesaretského.

¹⁷⁻¹⁹ Srv. Mat 5, 1-2. - Podle Mat 5, 1 pronesl Ježíš ono kázání na vyvýšeném místě na úpatí hory (odtud „kázání horské“), vedle něho byli apoštolé, a lid zůstal na rovině.

²⁰⁻²³ Srv. Mat 5, 3-12.

²¹ „budete se smátí“, t. j. budete se radovati v nebeské blaženosti.

Ježíš volá „běda!“

²⁴ „Avšak běda vám bohatcům, neboť vy již máte své potěšení!

²⁵ Běda vám, kteří jste sytí, neboť budete lačněti!

Běda vám, kteří se nyní smějete, neboť budete kvílet a plakati!

²⁶ Běda, když vám budou všichni lidé lichoťiti, neboť totéž činívali jejich otcové nepravým prokům!“

O lásce k nepřátelům. ²⁷ „Ale vám, kteří mě posloucháte, pravím: Milujte své nepřátele, dobře činite těm, kteří vás nenávidí; ²⁸ dobrořečte těm, kteří vám zlořečí, a modlete se za ty, kteří vás pomlouvají!“

²⁹ „Tomu, kdo tě bije v (jedno) líce, nastav i druhé, a před tím, jenž ti bere plášť, nebraň ani sukně! ³⁰ Prosi-li tě někdo, dej mu, a od toho, jenž bere, co je tvé, nežádej nic zpět! ³¹ A jak chcete, aby lidé činili vám, i vy činite jim! ³² Neboť milujete-li ty, kteří vás milují, jakou můžete míti (za to) zásluhu? Vždyť i hříšníci milují ty, jimiž jsou milováni. ³³ A budete-li činiti dobře těm, kteří vám dobře činí, jakou můžete míti zásluhu? Vždyť i hříšníci to činí. ³⁴ A půjčíte-li těm, od nichž doufáte, že to dostanete zpět, jakou můžete míti (za to) zásluhu? Vždyť i hříšníci půjčují hříšníkům, aby zase dostali stejně. ³⁵ Ale milujte své nepřátele, dobře činite a půjčujte, aniž čekáte něco zpět! A vaše odplata bude hojná a budete dětmi Nejvyššího. Neboť On je dobrotivý k nevděčným i zlým. ³⁶ Buďte tedy milosrdní, jak milosrdný jest i váš Otec!“

O lehkovážném posuzování. ³⁷ „Nesudte, a nebudete souzeni! Neodsuzujte, a nebudete odsouzeni! Odpouštějte, a bude vám odpuštěno! ³⁸ Dávejte, a bude vám dáno; dobrou a natlačenou a natřesenou a vrchovatou míru vám dají do klína! Neboť jakou měrou měříte, takovou bude vám naměřeno.“

³⁹ Pověděl jim i podobenství: „Což může slepec vésti slepce? Nepadnou oba do jámy? ⁴⁰ Není učedník nad mistra, ale dokonalejší bude každý, bude-li jako jeho mistr.“

⁴¹ „Proč pak vidíš třísku v oku svého bratra, a trám v svém oku nepozoruješ? ⁴² Anebo jak můžeš říci svému bratru: ‚Bratře, dovol, ať vyjmu třísku z tvého oka,‘ když sám v svém oku trám nevidíš? Pokrytče, vyjmi nejprve trám z oka svého a potom prohlédneš, abys mohl odstranit třísku z oka svého bratra!“

Po ovoci se pozná strom. ⁴³ „To jistě není strom dobrý, který rodí špatné ovoce; ani strom špatný, který rodí dobré ovoce. ⁴⁴ Neboť každý strom lze poznati po jeho ovoci. Přece se netrhají fíky s trní, ani se nesbírají hrozny s bodláčí! ⁴⁵ Dobrý člověk vynáší z dobré zásoby svého srdce dobré věci; a zlý člověk vynáší ze špatné zásoby špatné věci. Neboť čím srdce plné, tím ústa přetékají.“

Podobenství o stavbě domu. ⁴⁶ „Proč mi říkáte: ‚Pane, Pane!‘ a nečiníte, co pravím? Ukáží vám, komu se podobá ⁴⁷ každý, kdo přichází ke mně, má slova slyší a plní je. ⁴⁸ Podobá se člově-

^{24–26} Ježíšovo „běda“ platí pro ty boháče, kteří jako onen bohatý pošetilec (Luk 12, 16-21) vidí své štěstí jen v hromadění svého majetku. - Oni „sytí“ jsou ti, kteří užívají přes míru svého bohatství a požitků tohoto světa a vidí v nich cíl svého života (Luk 16, 19-31). Oněm „smějícím se“ schází opravdový zájem o věčné statky, a proto budou za svou lehkomyšlnost pykati celou věčnost.

^{27–28} Srv. Mat 5, 43-44.

^{29–30} Viz Mat 5, 39-42. - Tyto příkazy se nesmějí vykládati doslova, nýbrž nutno je brát jako znázornění odpouštějící, trpělivé a obětavé lásky.

³¹ Viz Mat 7, 12.

^{32–36} Viz Mat 5, 46-48.

³⁵ „budete dětmi Nejvyššího“ je hebrejské rčení a znamená „budete se podobati Bohu“.

^{37–38} Srv. Mat 7, 1-2; Mar 4, 24.

³⁷ Kristus tu zakazuje nespravedlivé a přemrštěné posuzování spolubližních, které vyvěrá ze sobectví a nenávnosti.

⁴⁰ Podle řeckého znění „ale každý, kdo je vyučen, bude jako jeho mistr“. Viz Mat 10, 24-25; Jan 13, 16.

^{41–42} Viz Mat 7, 3-5.

^{43–44} Srv. Mat 7, 16-20; 12, 38.

⁴⁵ viz Mat 12, 35.

⁴⁶ Viz Mat 7, 21

^{47–49} Srv. Mat 7, 24-27.

ku, který stavěl dům a kopal hluboko a položil základ na skálu. Když pak nastala povodeň, opřela se řeka do toho domu, ale nemohla jím pohnouti, neboť byl postaven na skále.“

⁴⁹ „Kdo však slyší a neplní, podobá se člověku, který vystavěl svůj dům na zemi bez základu. Když se do něho opřela řeka, ihned se zřítíl a pád toho domu byl veliký.“

7, Uzdravení služebníka setníkova. ¹ Když dokončil všechna svá slova před naslouchajícím lidem, odebral se do Kafarnaa.

² Služebník jednoho setníka, který si ho velmi vážil, ležel (tam) na smrt nemocen. ³ Když uslyšel (setník) o Ježíšovi, poslal k němu židovské starší s prosbou, aby přišel a uzdravil jeho služebníka. ⁴ Ti přišli k Ježíšovi a prosili ho vroucně: „Zaslouží si, abys mu to učinil; ⁵ neboť miluje náš národ a sám nám dal postavit synagogu.“ ⁶ Ježíš tedy šel s nimi.

Když už byl nedaleko od domu, poslal k němu setník přátelé se vzkazem: „Pane, neobtěžuj se, neboť nejsem hoden, abys vešel pod střechu mou. ⁷ Proto jsem se ani nepokládal za hodna, abych přišel k tobě. Ale řekni slovo, a uzdraven bude můj služebník! ⁸ Vždyť i já, ač jsem člověk podřízený, mám pod sebou vojáky, a řeknu-li tomuto: „Jdi!“ jde; a jinému: „Přijď!“ přijde; a svému služebníku: „Učiň to!“ učiní (to).“ ⁹ Když to Ježíš uslyšel, podivil se a obrátil se k zástupu, který šel za ním, se slovy: „[Vpravdě] pravím vám, ani v národě izraelském jsem tak velikou víru nenalezl.“

¹⁰ Když pak se poslové vrátili domů, shledali, že služebník, jenž byl nemocen, je zdrav.

Vzkříšení mládence naimského. ¹¹ Potom šel do města jménem Naim a šli s ním jeho učedníci a četný zástup. ¹² Když se přiblížil k městské bráně, hle, vynášeli mrtvého, jediného syna matky, a ta byla vdovou; a četný zástup z města šel s ní. ¹³ Když ji Pán spatřil, byl jat soustrastí nad ní a řekl jí: „Neplač!“ ¹⁴ A přistoupil k mářám a dotkl se jich. Nosiči se zastavili. I řekl: „Mládence, tobě pravím, vstaň!“ ¹⁵ I posadil se mrtvý a počal mluvit. I odevzdal ho jeho matce. ¹⁶ Hrůza pojala všechny a velebili Boha slovy: „Prorok veliký povstal mezi námi“ a „Bůh navštívil svůj lid!“ ¹⁷ A rozšířila se o něm ta pověst po celém Judsku a po celém okolí.

Poselství Jana Křtitele. ¹⁸ I zvěštovali Janovi jeho učedníci o všech těchto událostech. ¹⁹ Tu si Jan zavolal dva ze svých učedníků a poslal je k Ježíšovi se vzkazem: „Ty jsi ten, který má přijít, anebo máme čekatí jiného?“

²⁰ Když ti muži přišli k němu, řekli: „Jan Křtitel poslal nás k tobě se vzkazem: „Ty jsi ten, který má přijít, anebo máme čekatí jiného?“ – ²¹ V touz dobu uzdravil mnohé z neduhů a nemocí a od zlých duchů a mnoha slepcům vrátil zrak. – ²² I odpověděl jim takto: „Jděte a zvěstujte Janovi, co jste uslyšeli a uviděli: Slepí vidí, chromí chodí, malomocní se očišťují, hluší slyší, mrtví vstávají z mrtvých, chudým se zvěstuje evangelium, ²³ a blahoslavený jest, kdo se nebude horšiti nade mnou!“

²⁴ Když poslové Janovi odešli, počal mluvit k zástupům o Janovi: „Co jste vyšli na poušť vidět? Trtínu větrem se klátící? ²⁵ Nebo co jste vyšli vidět? Člověka měkkým rouchem oděného? Hle, ti, kteří nosí skvostná roucha a žijí v rozkoších, jsou na dvorech královských. ²⁶ Co jste tedy vyšli vidět? Proroka? Zajisté – pravím vám – i více než proroka. ²⁷ Neboť to je ten, o němž je psáno:

„Hle, já posílám svého posla před tváří tvou,
který ti připraví cestu před tebou.“

^{7, 1–10} Srv. Mat 8, 5-13.

^{2, 5} Setník si velmi vážil svého služebníka pro jeho svědomité plnění povinností. Onen setník, dříve pohan, se stal asi židovským proselytou (o proselytech viz Mat 23, 15), jak možno souditi z toho, že dal židům vystavět synagogu a že se sami přední muži obce přišli za něho ke Kristu přimlouvat.

¹¹ Naim leží na jihovýchod od Nazareta a asi 40 km na Jihozápad od Kafarnaa. Dnes je tam maličká arabská vesnice Nein. ¹² Podle Vulgáty „Když se přiblížoval. . .“ - Mrtví byli tehdy nesení ke hrobu ne v rakvích, nýbrž na mářách zavinitu plátnem. Židé pochovávali za těch dob zemřelé co nejdříve po smrti, pokud možno ještě téhož dne.

^{18–30} Srv. Mat 11, 2-15.

¹⁹ Jan Kř. neposlal své učedníky s oním vzkazem kvůli sobě, nýbrž kvůli svým učedníkům a lidem, kteří přicházeli k němu, chtěje, aby pochopili, že on není Mesiáš, ale že pravý Mesiáš už přišel.

²⁷ Viz Mal 3, 1.

²⁸ „Neboť pravím vám: Mezi narozenými z ženy není žádného [proroka] většího nad Jana [Křtitele]. Avšak (i) nejmenší v království Božím je větší než on.“

²⁹ Veškeren lid, který ho slyšel, i celníci uznali Boží spravedlnost a dali se pokřtíti křtem Janovým. ³⁰ Ale farizeové a zákoníci pohrdli sami k své škodě úradkem Božím a nedali se od něho pokřtíti.

Podobenství o umíněných chlapcích. ³¹ [Pravil pak Pán:] „Ke komu tedy přirovnám lidi tohoto pokolení? A komu jsou podobní? ³² Podobají se chlapcům, kteří sedí na náměstí a navzájem na sebe volají:

„Pískali jsme vám, a netančili jste;
nařikali jsme, a neplakali jste.“

³³ „Neboť přišel Jan Křtitel, nejedl chléb ani nepil víno, a pravíte: ‚Má zlého ducha.‘ ³⁴ Přišel Syn Boží, jedl a pil, a pravíte: ‚Hle, člověk jedlík a pijan vína, přítel celníků a hříšníků!‘ ³⁵ Ale uznána byla ta moudrost ode všech mudrých.“

Kající hříšnice před Ježíšem. ³⁶ Jeden farizej prosil ho, aby s ním pojedl. I vešel do domu farizeova a zaujal místo u stolu. ³⁷ A hle, v městě byla jedna žena, hříšnice. Když se dověděla, že stoluje v domě farizeově, přinesla alabastrovou nádobu masti. ³⁸ Postavila se vzadu u jeho nohou a (plačíc) počala smáčetí slzami jeho nohy a vlasy své hlavy je utírala, líbala mu nohy a mazala mastí. ³⁹ Když to uzel farizej, který ho pozval, myslil sám u sebe: „Kdyby to byl prorok, věděl by, kdo a jaká je ta žena, která se ho dotýká; vždyť je to hříšnice!“ ⁴⁰ Ježíš ho oslovil: „Šimone, musím ti něco říci.“ On řekl: „Mistře, pověz!“ ⁴¹ „Jeden věřitel měl dva dlužníky: jeden mu byl dlužen pět set denárů a druhý padesát. ⁴² Poněvadž neměli, čím by zaplatili, odpustil oběma. Kdo z nich ho tedy miluje více?“ ⁴³ Šimon na to odpověděl: „Myslím, že ten, jemuž více odpustil.“ On mu odvětil: Správně jsi usoudil.“ ⁴⁴ A obrácen k ženě, řekl Šimonovi: „Vidíš tuto ženu? Vešel jsem do svého domu, vodu na nohy jsi mi nepodal, tato však slzami smočila mé nohy a svými vlasy je utírala. ⁴⁵ Políbení jsi mi nedal, tato však od svého vstupu nepřestala líbatí mi nohy. ⁴⁶ Olejem jsi nepomazal mou hlavu, tato však mastí pomazala mi nohy. ⁴⁷ Proto pravím tobě: Odpouští se jí mnoho hříchů, poněvadž milovala mnoho. Komu se však méně odpouští, méně miluje.“ ⁴⁸ I řekl jí: „Odpouštěj se ti hřichy.“ ⁴⁹ Tu myslili si spolustolující: „Kdo je tento, že i hřichy odpouští?“ ⁵⁰ Ale Ježíš řekl ženě: „Tvá víra tě spasila, jdi v pokoji!“

8, Ježíš káže v Galileji. ¹ Potom putoval od města k městu, od vesnice k vesnici, hlásal a zvěštoval království Boží, a dvanáct (apoštolů) s ním; ² také některé ženy, které byly uzdraveny od zlých duchů a z nemocí: Maria příjmením Magdalena, z níž vyšlo sedm zlých duchů, ³ Johanna, manželka Chuzy, správce Herodova, a Zuzana a mnoho jiných, které mu ze svého jmění posluhovaly.

Podobenství o rozsevači. ⁴ Když pak se scházal četný zástup a (lidé) z měst spěchali k němu, promluvil v podobenství: ⁵ „Vyšel rozsevač, aby rozséval své simě. Když rozséval, padlo jedno (zrno) na okraj cesty; bylo pošlapáno a ptáci nebeští je sezobali. ⁶ Jiné padlo na skálu. A když vzešlo, uschlo, poněvadž nemělo vláhy. ⁷ Jiné padlo mezi trní, a trní vzrostlo spolu s ním a udu-

^{31–35} Srv. Mat 11, 16-19.

³⁷ Zda byla ona hříšnice totožná s Marií Magdalenou a Marií, sestrou Lazarovou, nejsou všichni vykladatelé zajedno. Jední mní, že byla odlišná jak od sestry Lazarovy, tak od Marie Magdaleny; jiní zase ztotožňují Marii Magdalenou s Marií, sestrou Lazarovou, ale odlišují ji od oně hříšnice u sv. Lukáše (7, 37). Jiní opět, a tento názor se zdá velmi pravděpodobným, ztotožňují onu hříšnici s Marií Magdalenou a Marií, sestrou Lazarovou. Tento názor neodporuje znění evangelia a je podpořen i starou tradicí.

³⁸ Tehdy leželi stolující u stolu na pohovkách, podepření o levý bok, obrácení hlavou ke stolu a bosýma nohama ke stěně.

^{44–46} Kristus upozorňuje hostitele, že opominul tehdy obvyklý způsob vítání hosta při vstupu do hodovní síně.

⁴⁷ Ježíš chce ukázat, že velikosti spáchaní viny musí nutně odpovídat velikost opravdové lítosti.

^{8, 2} Že Maria Magdalena byla posedlá sedmi zlými duchy a Ježíšem od nich osvobozena, zaznamenal také Mar 16, 9.

³ mu posluhovaly“, podle řeckého znění „jim . . .“

^{4–8} Srv. Mat 13, 3-9; Mar 4, 3-9.

silo je.⁸ A jiné padlo do dobré půdy; a když vzešlo, vydalo užitek stonásobný.“ Když to pověděl, zvolal: „Kdo má uši k slyšení, slyš!“

Smysl podobenství o rozsevači.⁹ I tázali se ho jeho učedníci na smysl toho podobenství.¹⁰ Řekl [jim]: „Vám je dáno znáti tajemství království Božího, ostatním však v podobenstvích, takže hledíce očima, nevidí, a poslouchajíce ušima, nerozumějí.“

¹¹ „To pak je (smysl) podobenství: Simě je slovo Boží.¹² Těmi na okraji cesty se rozumějí ti, kteří slyší; potom přichází ďábel a vyjímá to slovo z jejich srdce, aby neuvěřili a nebyli spaseni.¹³ Těmi pak na skále se rozumějí ti, kteří slyšené slovo přijímají s radostí, ale nemají kořene; na čas věří, a v čas pokušení odpadávají.¹⁴ Oním pak, které padlo mezi trní, se rozumějí ti, kteří vyslechli, ale v životě bývají udušováni starostmi, bohatstvím a rozkošemi života a nepřinášejí užitek. A tím¹⁵ v dobré zemi se rozumějí ti, kteří slyšené slovo uchovávají v srdci dobrém a šlechetném a přinášejí užitek v trpělivosti.“

Je třeba se přičinito o hlubší poznání zjevených pravd.¹⁶ „Nikdo nerozsvěcuje svíci a nepřikrývá ji nádobou, ani ji nestaví pod postel, nýbrž ji postaví na svícen, aby všichni, kteří vcházejí, viděli světlo.¹⁷ Neboť nic není tajno, co by se neprojevalo, a nic skryto, co by se nepoznalo a nepřišlo najevo.¹⁸ Vizte tedy, jak posloucháte! Neboť kdo má, tomu bude dáno; a kdo nemá, tomu bude vzato i to, o čem se domnívá, že má.“

Matka a příbuzní Páně.¹⁹ Přišli pak k němu jeho matka a bratří, ale pro zástup se nemohli k němu dostat.²⁰ I oznámili mu: „Tvá matka a tvoji bratří stojí venku a chtějí tě viděti.“²¹ Ale Oni jim odpověděl: „Má matka a moji bratří jsou ti, kteří slovo Boží slyší a plní.“

Utíšení bouře na Genesaretském jezeře.²² Jednoho dne vstoupil na loďku se svými učedníky a řekl jim: „Přeplavme se přes jezero!“ I odrazili.²³ Zatím co se plavili, usnul. I přihnal se vichřice na jezero. Zalévali se (vlnami) a byli v nebezpečí.²⁴ Tu přistoupili k němu, vzbudili ho a řekli: „Mistře, Mistře, hyneme!“ On vstal a pohrozil větru a bouřící se vodě. I přestaly a nastalo ticho.²⁵ I řekl jim: „Kde je vaše víra?“ Ale oni jsouce ustrašení, podívali se a pravili k sobě vespolek: „Kdo jest asi tento, že i větru a vodě přikazuje, a poslouchají ho?“

Uzdravení posedlého.²⁶ Připluli do gerasenské krajiny, která je proti Galileji.²⁷ Když vystoupil na zem, potkal se s ním jakýsi muž z města, který měl již dlouhou dobu zlého ducha a neodíval se šatem ani se nezdržoval v domě, nýbrž v hrobech.²⁸ Jakmile spatřil Ježíše, padl před ním a vykřikl silným hlasem: „Co je ti do mne, Ježíši, Synu Boha Nejvyššího? Prosim tě, netrap mě!“²⁹ Prikazoval totiž nečistému duchu, aby vyšel z toho člověka. Neboť již dlouhý čas jim lomcoval, takže býval spoután řetězy a okovy a hlídán, ale on pouta přetrhal a býval zlým duchem puzen na pustá místa.³⁰ I otázal se ho Ježíš: „Jak se jmenuješ?“ On řekl: „Pluk.“ Neboť mnoho zlých duchů vešlo do něho.³¹ I prosili ho, aby jim nerozkazoval jíti do propasti (pekelné).³² Bylo pak tam velké stádo vepřů pasoucích se na hoře. I prosili ho, by jim dovolil do nich vejíti. Povolil jim to.³³ Když tedy vyšli zlí duchové z toho člověka, vešli do vepřů a stádo se hnalo po srázu do jezera a utonulo.³⁴ Když pastýři spatřili, co se stalo, utekli a rozhlásili to po městě i po venkově.³⁵ I vyšli (lidé) se podívat, co se přihodilo. Když přišli k Ježíšovi a našli člověka, z něhož vyšli zlí duchové, jak sedí u nohou Ježíšových oděný a při zdravém rozumu, báli se.³⁶ Očití svědci jim pověděli, jak byl posedlý [z posedlosti] uzdraven.³⁷ I prosilo ho

^{9–15} Srv. Mat 13, 18–23; Mar 4, 13–20.

^{16–18} Srv. Mat 5, 15; 10, 26; Mar 4, 21–25.

^{19–21} Srv. Mat 12, 46–50; Mar 3, 31–35.

^{22–25} Srv. Mat 8, 23–27; Mar 4, 35–41.

²⁴ Podle Vulgáty: „Mistře, hyneme!“

^{26–30} Srv. Mat 8, 28–34; Mar 5, 1–20.

²⁷ Sv. Matouš mluví o dvou posedlých, sv. Marek a Lukáš o jednom, poněvadž tento chtěl jíti za Kristem. - Podle řeckého znění: „... měl zlého ducha a již delší dobu se neodíval...“

³⁰ Podle řeckého znění „přetrháváje pouta...“

³⁷ Pohanské obyvatelstvo s hrůzou nad tím divem žádá Ježíše („ho“), aby je opustil, poněvadž více jim šlo o ztrátu vepřů

všechno obyvatelstvo gerasenské krajiny, aby od nich odešel, neboť je pojala veliká bázeň.

On tedy vstoupil na lodku a vrátil se.³⁸ Muž, z něhož vyšli zlí duchové, prosil ho, aby směl být s ním. Ale Ježíš ho propustil se slovy:³⁹ „Vrať se domů a vypravuj, jak veliké věci ti učinil Bůh!“ I odešel a po celém městě rozhlašoval, jak veliké věci mu učinil Ježíš.

Uzdravení nemocné ženy a vzkříšení dcery Jairovy.⁴⁰ Když se Ježíš vrátil, přijal ho zástup, neboť ho všichni očekávali.⁴¹ A hle, přišel muž jménem Jair, představený synagogy. Padl Ježíšovi k nohám a prosil ho, aby vešel do jeho domu;⁴² neboť měl jedinou dcerušku, asi dvanáctiletou, a ta umírala.

Když šel, tísnili se k němu zástupové.⁴³ Jedna žena, která trpěla dvanáct let krvotokem a vynaložila všechn svůj majetek na lékaře, aniž nalezla u nich uzdravení,⁴⁴ přistoupila ozdu a dotkla se lemu jeho roucha a okamžitě se jí krvotok zastavil.⁴⁵ I řekl Ježíš: „Kdo se mne dotkl?“ Když všichni zapírali, řekl Petr a ti, kteří byli s ním: „Mistře, zástupy se tisknou a tlačí na tebe [a ty pravíš: ‚Kdo se mne dotkl?‘]“⁴⁶ Ale Ježíš řekl: „Dotkl se mne někdo, neboť já vím, že vyšla ze mne moc.“⁴⁷ Když tedy žena viděla, že se to neutajilo, třesouc se předstoupila a padla před ním a pověděla přede vším lidem, proč se ho dotkla a jak byla hned uzdravena.⁴⁸ On pak jí řekl: „Dcero, tvá víra tě uzdravila, jdi v pokoji!“

⁴⁹ Když ještě mluví, přichází kdosi k představenému synagogy a praví mu: „Tvá dcera zemřela, neobtěžuj Mistra!“⁵⁰ Ale Ježíš slyšel to slovo a pravil otci té dívky: „Neboj se, jenom věř, a bude zdráva!“⁵¹ Když vešel do domu, nedovolil nikomu vejíti s sebou, leda Petrovi, Jakubovi a Janovi a otci i matce té dívky.⁵² Všichni plakali a naříkali pro ni. Ale On řekl: „Neplačte! Neumřela [dívka], ale spí.“⁵³ I posmívali se mu, neboť věděli, že zemřela.⁵⁴ On však vzal ji za ruku a zvolal: „Dívko, vstaň!“⁵⁵ I vrátil se její duch a hned vstala. Nařídil také, aby jí dali jísti.⁵⁶ I užasli podivem její rodiče, ale On jim přikázal, aby nikomu neříkali, co se stalo.

9, První rozeslání apoštolů.¹ Povolal k sobě dvanáct [apoštolů] a dal jim moc a sílu nade všemi zlými duchy i uzdravovati nemoci.² A poslal je hlásat království Boží a uzdravovat nemocné.³ I řekl jim: „Nic neberte na cestu, ani hůl, ani mošnu, ani chléb, ani peníze, ani po dvou sukních nemějte!“⁴ A do kterého domu vejdete, tam zůstávejte a odtamtud vycházejte!⁵ A kde vás nepřijmou, setřeste [i] prach se svých nohou, až budete z toho města vycházeti, na svědectví proti nim!“

⁶ I vydali se na cestu a chodili od vesnice k vesnici a hlásali evangelium a všude uzdravovali.

Herodovo mínění o Kristu.⁷ Kníže Herodes uslyšel o všem, co činil (Ježíš). Byl na rozpacích,⁸ neboť někteří říkali: „Jan vstal z mrtvých“, jiní: „Eliáš se zjevil“, a jiní: „Jeden z dávných proroků vstal z mrtvých.“⁹ Ale Herodes řekl: „Jana jsem stál. Kdo však je tento, o němž slyším takové věci?“ A toužil ho spatřiti.

Návrat apoštolů z misijní cesty.¹⁰ Když se apoštolé vrátili, vypravovali mu všechno, co činili. I vzal je s sebou a odebral se v ústraní na osamělé místo u Bethsaidy.

První zázračné nasycení.¹¹ Když to zástupové poznali, šli za ním. I přijal je a mluvil jim o království Božím a uzdravoval ty, kteří potřebovali uzdravení.

¹² Ale den se počal nachylovati. I přistoupilo k němu dvanáct a řekli mu: „Rozpusť zástupy, ať odejdou do okolních vesnic a dvorců přenocovat a opatřit si pokrmý! Neboť zde jsme v pusté

než o ztrátu vlastní duše.

^{40–56} Srv. Mat 9, 18-26; Mar 5, 21-43.

⁴⁹ Byl to asi někdo z jeho služebníků nebo domácích. - Podle řeckého znění: „... přichází kdosi od představeného...“

^{9, 1–6} Srv. Mat 10, 1, 5-14; Mar 6, 7-13.

⁵ Tím měli dáti obyvatelům města najevo, že nechtějí mítí nic s nimi společného, a proto zasluhují právem opovržení za to, že nechtějí přijmouti hlasatele věčné spásy.

^{7–9} Srv. Mat 14, 1-2; Mar 6, 14-16.

⁹ Nebyl to jistě dobrý úmysl.

¹⁰ Srv. Mar 6, 30-31.

^{11–17} Srv. Mat 14, 13-23; Mar 6, 32-46; Jan 6, 1-15.

krajíně.“¹³ Ale On jim řekl: „Dejte vy jim jísti!“ Oni řekli: „Nemáme více než pět chlebů a dvě ryby; museli bychom jít nakoupit pokrmů pro celý tento zástup.“ –¹⁴ Bylo tam asi pět tisíc mužů. - I řekl svým učedníkům: „Rozsadte je ve skupinách po padesáti!“¹⁵ Učinili tak a rozsadili všechny.¹⁶ Pak vzal pět chlebů a dvě ryby, pohlédl vzhůru k nebi, požehnal je a rozlámal a dával učedníkům, aby je předložili zástupům.¹⁷ I jedli všichni a nasýtli se. A z toho, co jim zbylo, bylo sebráno dvanáct košů kousků.

Petrovo vyznání u Caesareje Filipovy.¹⁸ Když se modlil o samotě, byli s ním jeho učedníci. I otázal se jich: „Za koho mě pokládají zástupové?“¹⁹ Oni odpověděli: „Za Jana Křtitele, jiní za Eliáše, jiní zase, že jeden z dávných proroků vstal z mrtvých.“²⁰ Řekl jim: „Vy pak za koho mě pokládáte?“ [Šimon] Petr odpověděl: „Za Mesiáše, (Syna) Božího.“²¹ I přikázal jim přísně, aby to neřekli nikomu.

Ježíš předpovídá po prvé své umučení a zmrtvýchvstání.²² Řekl: „Syn člověka musí mnoho trpět a být zavržen staršími a velekněžími a zákoníky a zabit a třetího dne vstáti z mrtvých.“

Je potřebí se přemáhat.²³ Ke všem pak pravil: „Chce-li kdo za mnou přijíti, zapří sebe sám, vezmi denně svůj kříž a následuj mne!“²⁴ Neboť kdo by chtěl svůj život zachrániti, ztratí jej; kdo by však svůj život pro mne ztratil, zachrání jej.²⁵ Neboť co prospěje člověku, i kdyby celý svět získal, ale sebe sám zahubil a na sobě utrpěl škodu?²⁶ Neboť kdo se bude stydět za mne a za má slova, za toho se bude stydět Syn člověka, až přijde v slávě své i Otcově a svatých andělů.²⁷ Vpravdě pravím vám: Jsou tu někteří mezi přítomnými, kteří neokusí smrti, dokud neuzří království Boží.“

Proměnění Páně na hoře.²⁸ Asi za osm dní po těch slovech vzal Petra a Jakuba a Jana s sebou a vyšel na horu se pomodlit.²⁹ Když se modlil, proměnil se vzhled jeho obličeje a jeho oděv zbělel a zaskvěl se.³⁰ A hle, dva muži s ním rozmlouvali; byli to Mojžíš a Eliáš.³¹ Ti se zjevili v slávě a mluvili o jeho smrti, kterou měl podstoupiti v Jerusalemě.³² Petr a ti, kteří Byli s ním, byli obtíženi spánkem. Když se však probudili, spatřili jeho slávu i ty dva muže, kteří stáli s ním.³³ Když chtěli od něho odejít, řekl Petr Ježíšovi: „Mistře, dobře je nám zde! Udělejme tři stánky: jeden tobě, jeden Mojžíšovi a jeden Eliášovi!“-Ale nevěděl co praví. –³⁴ Když to mluvil, udělal se oblak a zastínil je. I báli se, když oni vešli do oblaku.³⁵ I zazněl z oblaku hlas: „Tento je můj milý Syn, toho poslouvejte!“³⁶ A jakmile ten hlas dozněl, shledali, že Ježíš je samoten. A mlčeli a nepověděli v těch dnech nikomu nic o tom, co viděli.

Uzdravení posedlého hochu.³⁷ Když následujícího dne sestoupili s hory, setkal se s ním veliký zástup.³⁸ A hle, jeden muž ze zástupu zvolal: „Mistře, prosím tě, podívej se na mého syna, neboť mám jediného!“³⁹ Hle, zlý duch ho uchvacuje, i vykřikuje znenadáni, poráží ho a lomcuje jím, takže sliní. Ztěžka od něho odchází a vysiluje ho.⁴⁰ Poprosil jsem tvé učedníky, aby ho vymítli, ale nemohli.“⁴¹ Odpověděl Ježíš: „O pokolení nevěřící a zvrhlé, jak dlouho mám být u vás a vás trpět? Přiveď sem svého syna!“⁴² Ještě na cestě porazil ho zlý duch a lomcoval jím.⁴³ I pohrozil Ježíš nečistému duchu, uzdravil a chlapce a odevzdal ho jeho otci.^{44a} Všichni žasli nad velikostí Boží.

Ježíš předpovídá po druhé své umučení a zmrtvýchvstání.^{44b} Zatím co se všichni divili všem

¹⁸–²¹ Srv. Mat 16, 13-20; Mar 8, 27-30.

²¹ Kristus jim přikázal, aby ještě nemluvili před lidmi o jeho mesiášské důstojnosti, aby tak snad nevbudili mezi lidem naději na světskou mesiášskou říši.

²² Srv. Mat 16, 21; Mar 8, 31.

²³–²⁷ Srv. Mat 16, 24-28; Mar 8, 34-39.

²³ „denně svůj kříž“, t. j. denní překážky, pokušení, starosti, trampoty (srv. Mat 10, 38).

²⁷ T. j. mnozí z nich se ještě dožijí založení a rozšíření království Božího (t. j. Cirkve) na zemi.

²⁸–³⁶ Srv. Mat 17, 1-13; Mar 9, 1-12.

³⁷–^{44a} Srv. Mat 17, 14-21; Mar 9, 13-28.

^{44b}–⁴⁵ Srv. Mat 17, 22-23; Mar 9, 29-31. - V řeckém znění začíná slovy „Všichni žasli“ v. 43 a „Vy si . . .“ v. 44

^{44b} „tato slova“, t. j. buď slova předpovědi o umučení Páně nebo podle jiných ona slova, jimiž lid, vida zázraky Kristovy,

věcem, které činil, řekl svým učedníkům: „Vy si zachovejte v svém srdci tato slova: Syn člověka bude vydán v ruce lidí.“⁴⁵ Ale oni tomu slovu nerozuměli, a zůstalo jim temné, takže je nepochopili. A báli se ho otázat na smysl toho slova.

Ježíš poučuje své učedníky (9, 46-50).

O pokoře.⁴⁶ Napadla jim myšlenka, kdo z nich je větší.⁴⁷ Ježíš, znaje smýšlení jejich srdce, vzal dítě, postavil je vedle sebe⁴⁸ a řekl jim: „Kdo přijme toto dítě ve jménu mém, mne přijímá; a kdo mne přijímá, přijímá Toho, který mě poslal. Neboť kdo je nejmenší mezi vámi všemi, ten je největší.“

O nerozumné horlivosti.⁴⁹ I řekl na to Jan: „Mistře, viděli jsme, jak kdosi ve jménu tvém vymítá zlé duchy. I bránili jsme mu, poněvadž nechodí s námi.“⁵⁰ Ale Ježíš mu řekl: „Nebraňte! Neboť kdo není proti vám, je pro vás.“

Část třetí: Působení Páně cestou do Jerusalema (9, 51-19, 28).

Nepohostinní Samaritáni.⁵¹ Doba jeho nanebevstoupení se přibližovala. Tu se rozhodl pevně, že půjde do Jerusalema.⁵² I poslal posly před sebou. Ti se vydali na restu a přišli do jedné samaršské vesnice, aby mu vše připravili.⁵³ Ale nepřijali ho, poněvadž se ubíral do Jerusalema.⁵⁴ Když (to) jeho učedníci Jakub a Jan uzbřeli, pravili: „Pane, chceš, abychom řekli, ať oheň sestoupí s nebe a je zahubí?“⁵⁵ Ale On se obrátil a pokáral je [slovy: „Nevíte, čího ducha jste.“⁵⁶ Syn člověka nepřišel duše zahubit, nýbrž spasit.“] I odešli do jiné vesnice.

Podmínky následování Krista.⁵⁷ Když se brali cestou, kdosi mu řekl: „Budu tě následovati, kamkoli půjdeš.“⁵⁸ Ježíš mu řekl: „Lišky mají doupata a ptáci nebeští hnízda, ale Syn člověka nemá, kde by hlavu položil.“

⁵⁹ Jinému pravil: „Pojď za mnou!“ On řekl: „Pane, dovol mi napřed odejít a pochovat mého otce!“⁶⁰ A řekl mu Ježíš: „Nech, ať mrtví pochovávají své mrtvé; ty však jdi a hlásěj království Boží!“

⁶¹ I řekl jiný: „Budu tě následovati, Pane, ale napřed mi dovol, abych se rozloučil se svými domácími!“⁶² Ježíš mu řekl: „Nikdo, kdo položil svou ruku na pluh a ohlíží se nazpět, není způsobilý pro království Boží.“

10, Rozeslání dvaasedmdesáti učedníků.¹ Potom vyvolil Pán ještě jiných dvaasedmdesát a poslal je po dvou před sebou do každého města a místa, kam sám zamýšlel přijíti.² A pravil jim:

dával najevo svůj údiv a podiv nad všemohoucností Ježíšovou.

⁴⁵ Poněvadž se podle mínění a výkladů židovských zákoníků vztahovala mesiášská prorocství a mesiášské předpovědi nejen na trpícího a umírajícího Mesiáše, nýbrž na vítězného panovníka tohoto světa, nemohli si učedníci předpověď Kristovu srovnati se svými dosavadními představami o Mesiáši, které se mnoho nelišily od představ u ostatních Židů.

^{46–50} Srv. Mat 18, 1-35; Mar 9, 32-39.

^{46–48} Srv. Mat 18, 1-5; Mar 9, 32-36.

^{49–50} Srv. Mar 9, 37-39.

^{51–56} Po dokončení činnosti v Galileji měl Ježíš v úmyslu jíti do Jerusalema na slavnost stánků. Nejkratší cesta vedla územím Samaritánů. Ti však byli nepřátelští Židům a přepadávali poutníky procházející jejich územím do Jerusalema (viz níže 10, 33).

⁵³ Samaritáni proti Židům uznávali za obětí místo jen horu Garizim blíže Sichemu. Není divu, že odepřeli pohostinství i Ježíšovi, když poznali, že jde do Jerusalema.

⁵⁵ „Nevíte, čího ducha jste“, t. j. duch evangelia, které mají apoštolé hlásat, je duch mírnosti, trpělivosti a lásky, ne však pomsty.

⁵⁶ Ježíš se vrátil z Galileje, aby se odebral do Jerusalema jiným směrem.

^{57–62} Srv. Mat 8, 19-22.

⁶² Ten, kdo se neodhodlá věnovati službě Boží cele, není hoden státi se Kristovým učedníkem.

10, ^{1–12} Srv. Mat 10, 7-16; Mar 6, 7-11.

¹ Tyto učedníky si vyvolil Kristus ještě v Galileji na cestě na slavnost stánků. Poslal je před sebou do judských měst a osad, aby připravovali lid na jeho příchod, chtěje tak dáti Židům znovu příležitost přijmouti nabízenou milost. Také chtěl ustanoviti apoštolům pomocníky v misijním působení, a proto je rozeslal s podobnou mocí a podobným naučením, jaké dal při prvním rozeslání apoštolům (srv. Mat 9, 37-10, 16; Mar 6 7-11).

² Srv. Mat 9, 37.

„Žeň je sice hojná, ale dělníků málo! Proste tedy Pána žní, aby poslal dělníky na svou žeň! ³ Jděte! Hle, já posílám vás jako ovce mezi vlky. ⁴ Nenoste měšec ani mošnu ani obuv a nikoho cestou nepozdravujte! ⁵ Když vejдете do kteréhokoliv domu, napřed pozdravte: ‚Pokoj tomuto domu!‘ ⁶ A bude-li tam člověk hodný pokoje, spočine na něm pokoj váš; nebude-li, vrátí se pokoj k vám. ⁷ V tom domě pak zůstávejte, jezte a pijte, co mají; neboť hoden je dělník své mzdy. Nepřecházejte z domu do domu! ⁸ A když vejдете do města a přijmou vás, jezte, co vám předloží, ⁹ a uzdravujte nemocné, kteří jsou v něm, a řekněte jim: ‚Přiblížilo se k vám království Boží.‘ ¹⁰ Když však vejдете do města a nepřijmou vás, vyjděte na jeho ulice a řekněte: ¹¹ ‚I prach vám setřásáme, který se nám z vašeho města přichytil na nohou. Ale to vězte, že se přiblížilo k vám království Boží.‘ ¹² Pravím vám, že Sodomě bude v onen den lehčeji než onomu městu.“

Výtka zatvrzelým městům. ¹³ „Běda tobě, Korozain! Běda tobě, Bethsaido! Neboť kdyby se byly udály v Tyru a v Sidonu zázraky, které se děly u vás, byly by se již dávno daly v zínici a popelu na pokání. ¹⁴ Avšak Tyru a Sidonu bude na soudě lehčeji nežli vám. ¹⁵ A ty, Kafarnaum, nebylŏs povýšeno až do nebe? Až do pekla budeš svrženo!“ ¹⁶ „Kdo vás slyší, mne slyší; kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá; kdo však mnou pohrdá, pohrdá Tím, který mě poslal.“

Návrat dvaasedmdesáti učedníků. ¹⁷ S radostí se vrátilo těch dvaasedmdesát a vyprávěli: „Pane, také zlí duchové se nám ve jménu tvém poddávají.“ ¹⁸ I řekl jim: „Viděl jsem satana jako blesk padati s nebe. ¹⁹ Hle, dal jsem vám moc šlapati na hady a na štíry a na veškerou moc nepřítelovu, a nic vám neuškodí. ²⁰ Avšak z toho se neradujte, že se vám zlí duchové poddávají, nýbrž se radujte, že vaše jména jsou zapsána v nebesích!“

Ježíš velebí Boha Otce. ²¹ V onu hodinu zaplesal v Duchu svatém a řekl:

„Velebím Tě, Otče, Pane nebe i země,
žeš tyto věci skryl před moudrými a opatrnými
a žeš je zjevil maličkým;
ano, Otče, že se Ti tak zalíbilo.
²² Všechno je mi dáno od mého Otce
a nikdo nezná, kdo je Syn, leč Otec;
a nikdo nezná, kdo je Otec, leč Syn,
a komu by to chtěl Syn zjeviti.“

Ježíš velebí své učedníky. ²³ A obrátil se k svým učedníkům a pravil: „Blaosladené oči, které vidí, co vy vidíte! ²⁴ Neboť pravím vám, že mnozí proroci a králové si přáli viděti to, co vy vidíte, a neviděli, a slyšeti to, co vy slyšíte, a neslyšeli.“

O velkém přikázání lásky. ²⁵ A hle, jeden zákoník povstal, aby ho pokoušel. I řekl: „Mistře, co

³ Srv. Mat 10, 16.

⁴ „a nikoho cestou nepozdravujte . . .“ tím nezakazuje Kristus krátký pozdrav, jak jest také u nás obvyklý, ale zákazem má Kristus na zřeteli dlouhé formule tehdejšího pozdravu na Východě.

⁷ Srv. 1 Tim 5, 18.

¹² Srv. Mat 10, 15.

^{13–15} Srv. Mat 11, 20–24.

¹⁶ Viz Mat 10, 40; Jan 5, 23; 12, 48; 15, 23.

¹⁷ Viz výše 10, 1–12.

^{18–20} T. j. ve chvíli, kdy učedníci vymítali zlé duchy, viděl Ježíš svou vševědoucností rychlé ponížení satanovo.

^{21–22} Srv. Mat 11, 25–27. - To, co Bůh v své prozřetelnosti jedněm skryl, druhým oznámil, jsou tajemství království Božího. Žádný stvořený rozum nemůže poznati Boha Otce nebo Syna v celé jejich dokonalosti a podstatě.

^{23–24} Srv. Mat 13, 16–17. Tisíce a tisíce let toužilo lidstvo po Mesiáši a mnozí v Starém Zákoně si přáli dočkati se jeho příchodu; teprve apoštolům a učedníkům Kristovým se dostalo té veliké milosti, že Mesiáše nejen, viděli, nýbrž i slyšeli.

^{25–28} Srv. Mat 22, 35–40; Mar 12, 28–34.

²⁵ „aby ho pokoušel“, chtěl Krista svou otázkou přivést do rozpaků, aby mu nemohl uspokojivě odpověděti, poněvadž na tu otázku zákoníci různě odpovídali. Tak chtěl přivést Ježíše o věhlas a úctu u lidu, který v něm viděl víc než zákoníci a farizeové.

mám učinit, abych získal život věčný?"²⁶ On mu řekl: „Co je psáno v Zákoně? Jak (tam) čteš?"²⁷ On odpověděl: „Miluj Pána, Boha svého, z celého srdce svého, z celé duše své, ze vši síly své a ze vši myslí své a bližního svého jako sebe samého!"²⁸ I řekl mu: „Správně jsi odpověděl. To čiň, a život budeš!"²⁹ Ale on, chtěje se ospravedlniti, řekl Ježíšovi: „A kdopak je můj bližní?"

Podobenství o milosrdném Samaritánu.³⁰ I ujal se Ježíš slova a řekl: „Jeden člověk sestupoval z Jerusalema do Jericha a upadl mezi lotry. Ti ho oloupili, zranili a polomrtvého nechali a odtamtud odešli.³¹ I přihodilo se, že cestou šel kněz. Spatřil ho, ale obešel ho.³² Podobně i levita přišel k tomu místu, spatřil ho, ale obešel. Avšak jeden³³ Samaritán, ubíraje se cestou, přišel k němu, a když ho spatřil, byl jat soucitem.³⁴ I přistoupil k němu, nalil na rány oleje a vína a ovázal je. Vložil ho na svého soumara a dopravil do hospody a postaral se o něj.“

³⁵ „Druhého dne vyňal dva denáry a dal je hospodskému se slovy: „Starej se oň! A co nad to vynaložíš, já ti nahradím na své zpáteční cestě.“³⁶ Kdo z těch tří se ti zdá, že jednal jako bližní s tím, jenž upadl mezi lotry?" On řekl: „Ten, který mu prokázal milosrdenství.“ I řekl mu Ježíš: „Jdi a čiň i ty podobně!“

Maria a Marta.³⁸ Když se brali cestou, vešel do jedné vesnice. Jedna žena jménem Marta přijala ho do svého domu.³⁹ Měla sestru jménem Marii. Ta se posadila k nohám Páně a naslouchala jeho slovu.⁴⁰ Marta však se zaměřovala samou obsluhou. Přistoupila pak k němu a pravila: „Pane, nedbáš toho, že mě má sestra nechala samu posluhovat? Řekni jí tedy, ať mi pomůže!“⁴¹ Ježíš jí však odpověděl: „Marto, Marto, peklivá jsi a děláš si starosti s mnohými věcmi,⁴² ale jednoho je zapotřebí. Maria si vyvolila nejlepší úděl, a ten jí nebude odňat.“

11, O modlitbě.¹ Stalo se, že se modlil na jednom místě. Jakmile přestal, řekl mu jeden z jeho učedníků: „Pane, nauč se nás modliti, jak i Jan naučil své učedníky.“² On jim řekl: „Když se modlíte, rcete:

,Otče, posvěť se jméno tvé,
přijď království tvé!
³ Chléb náš vezdejší dej nám dnes!

²⁷ Viz Lev 19, 18; Dt 6, 5.

²⁹ Chtěl se ospravedlniti, aby se nezdálo, že neměl k otázce důvodu.

^{30–37} Podobenství vykládal Pán Ježíš na podzim, když kráčel na slavnost stánků do Jerusalema. Snad se ubíral právě pouští od Jericha. Cesta odtud do Jerusalema trvá asi 6–7 hodin (asi 26 km) a vede jen pustou krajinou. Podél cesty jsou četné jeskyně a rokle, kde čekávali loupežníci na pocestné. Cesta je ještě dnes pustá. - Pán Ježíš na příkladě ukázal mistrně proti názorům farizeů a zákoníků pravý rozsah bliženské lásky, která se má vztahovati na přítele stejně jako nepřítele bez rozdílu náboženství a národnosti.

³⁰ Jericho leží přes 1000 m níže než Jerusalem, takže se z Jerusalema do Jericha sestupuje. Podle řeckého znění „jej svělekli ze šatů“.

^{31–32} „kněz“, židovský. - Levitě byli pomocníci kněží a jejich úkolem bylo zvláště připravovat všechno, čeho bylo třeba k bohoslužbě.

³³ Židé a Samaritáni se vzájemně nenáviděli a jméno „Samaritán“ bylo Židům nadávkou (srv. Luk 9, 53; Jan 8, 48). Ne přátelství mezi Židy a Samaritány bylo již z doby před Kristem. Po vyvrácení severní říše izraelské r. 721 před Kr. Sargonem byl výkvet obyvatelstva odveden do assyrského zajetí, z něhož se již zajatci nevrátili. Do poloprázdné země usadil assyrský král pohanské obyvatelstvo (srv. 4 Král 17, 24). Přistěhovalci se časem smíchali se zbylými Izraelity a jejich potomci se nazývají Samaritány (viz Jan 4, 9–20 v pozn.). Dnes zbylo ze Samaritánů asi 200 osob. Žijí v Nablusu, který je dnes středem území Samařska. Mají tam svou synagogu a v ní uchovávají starý rukopis Pentateuchu (pěti knih Mojžíšových).

³⁴ Olej a víno byly tehdy a jsou ještě dosud na Východě léčebné prostředky, proto je pocestní nosivali s sebou. Olej mírní bolest, víno stahuje rány, aby nekrvácely a nehnisaly.

³⁵ Dva denáry = 1,50–1,60 předválečných korun; byl to tedy podle tehdejších poměrů značný peníz, poněvadž jeden denár byl slušnou denní mzdou (srv. Mat 20, 2).

³⁸ T. j. do Bethanie, ležící na jihovýchodním svahu Olivetské hory, asi tři čtvrti hodiny od Jerusalema. Příběh se udál na podzim před slavností stánků.

^{11, 1–4} Srv. Mat 6, 9–13.

¹ Podle starého podání bylo to na Olivetské hoře. Na tomto místě stojí dnes klášter a kostel a v klášterním ochozu je v několika řečech napsána modlitba Páně. Mezi nimi jež Otčenáš také česky. - Hora Olivetská se nyní nazývá Džbel et-Tur. Je 818 m vysoká (58 m nad Jerusalemem, jenž leží průměrně 760 m nad hladinou Středozemního moře).

^{2–4} Modlitba Páně je tu podána v kratší formě (jen pět proseb), ale co do věci odpovídá modlitbě u Mat 6, 9–13. Z toho je vidět, že svatopisci nám vždy nepodávají řeči Kristovy do posledního slova, jak je Kristus pronesl, nýbrž jen co do smyslu.

⁴ A odpust' nám naše hřichy,
neboť i my odpouštíme každému svému viníku.
A neuveď nás v pokušení! “

Podobenství o neodbytném příteli. ⁵ A řekl jim: „Někdo z vás bude mít přítele. Ten přijde k němu o půlnoci a řekne mu: ‚Příteli, půjč mi tři chleby, ⁶ neboť můj přítel přišel na své cestě ke mně a já nemám co mu předložit.‘ ⁷ Onen mu však odpoví ze světnice: ‚Neobtěžuj mě! Dveře jsou již zavřeny a mé dívky jsou se mnou v ložnici; nemohu vstát a dát ti něco.‘ ⁸ [Ale on nepřestane tlouci.] Pravím vám: I když nevstane a nedá mu proto, že je jeho přítelem, přece se pro jeho neodbytnost zvedne a dá mu, kolik potřebuje.“

⁹ „I já pravím vám: Proste, a bude vám dáno; hledejte, a naleznete; tlucte, a bude vám otevřeno! ¹⁰ Neboť každý, kdo prosí, dostává; a kdo hledá, nalézá; a tomu, kdo tluče, bude otevřeno. ¹¹ Cožpak podá někdo z vás svému synu kámen, když ho jako otce bude prositi o chléb? Anebo když o rybu, dá mu místo ryby hada? ¹² A nebo bude-li ho prositi o vejce, zda mu podá štíra? ¹³ Dovedete-li tedy vy, jsouce zlí, dávatí svým dětem dobré dary, oč spíše dá váš Otec nebeský Ducha svatého těm, kteří ho prosí.“

Zloba farizeů po uzdravení posedlého. ¹⁴ I vymítal zlého ducha, a ten byl němý. Když toho zlého ducha vymítl, němý mluvil. I podivily se zástupy. ¹⁵ Někteří z nich však řekli: „S pomocí Beelzebuba, knížete zlých duchů, vymítá zlé duchy.“ ¹⁶ A jiní ho pokoušeli a žádali na něm znamení s nebe. ¹⁷ Ale On, znaje jejich smýšlení, řekl jim: „Každé království uvnitř nejednotné zpustne a dům na dům padne. ¹⁸ Je-li tedy satan sám v sobě nejednotný, jak tedy obstojí jeho království? Neboť pravíte, že já s pomocí Beelzebuba vymítám zlé duchy. ¹⁹ A vymítám-li já zlé duchy s pomocí Beelzebuba, s čím pomocí (je) vymítají synové vaši? Proto oni budou vašimi soudci. ²⁰ Vymítám-li však mocí Boží zlé duchy, přišlo k vám království Boží.“

²¹ „Když ozbrojený silák hlídá svůj dvůr, je majetek jeho v bezpečí. ²² Když však přijde silnější než on a přemůže ho, odejme mu veškerou zbroj, na niž spoléhal, a rozdělí jeho kořist.“

²³ „Kdo není se mnou, je proti mně; a kdo neshromažďuje se mnou, rozptyluje.“

Opětný pád do hřichu. ²⁴ „Když nečistý duch vyjde z člověka, chodí po suchých místech, hledaje odpočinutí. Nalezne-li je, řekne: ‚Vrátím se do svého domu, z něhož jsem vyšel.‘ ²⁵ A když přijde, nalezne jej vymetený a vyzdobený. ²⁶ Tu jde a vezme s sebou sedm jiných duchů, horších než je sám. Ti vejdou a přebývají tam. I stávají se poslední věci toho člověka horšími, než byly první.“

Žena z lidu velebí matku Páně. ²⁷ Při jeho řeči zvolala jedna žena ze zástupu takto: „Blažslavené lůno, které tě nosilo, a prsy, které tě živily!“ ²⁸ Ale On pravil: „Tím spíše jsou blažslavení, kteří slovo Boží slyší a zachovávají!“

Znamení proroka Jonáše. ²⁹ Když se zástupové k němu sbíhali, řekl: „Toto pokolení je pokolení neslechetné. Žádá znamení, ale nebude mu dáno jiné znamení, leč znamení proroka Jonáše. ³⁰ Jako totiž se Jonáš stal znamením pro Ninivské, tak bude i Syn člověka pro toto pokolení. ³¹ Královna z Jihu povstane na soudě proti mužům tohoto pokolení a odsoudí je; neboť přišla z daleké země, aby uslyšela moudrost Šalomounovu; a hle, tu je více než Šalomoun! ³² Ninivští mužové povstanou na soudě proti tomuto pokolení a odsoudí je; neboť se dali na pokání, když Jonáš kázal; a hle, tu je více než Jonáš!“

^{5–13} Na příkladě učí Ježíš Kristus, co zmůže vytrvalá modlitba.

^{9–13} Srv. Mat 7, 7-11.

^{14–23} Srv. Mat 12, 22-30; Mar 3, 20-27. - „mocí Boží“ (v. 20), doslovně „prstem Božím“.

^{24–26} Srv. Mat 12, 43-45.

^{27–28} Blažslavená je ta matka, která Ježíše počala, porodila a živila. Podle mínění některých vykladatelů pronesla ta žena onu chválu z vnuknutí Ducha sv. Panna Maria jest ovšem blažslavená jako Bohorodička, ale nezasloužila by tak velké chvály a pocty, kdyby sama nebyla žila podle slov Páně.

^{29–32} Srv. Mat 12, 38-42.

Podobenství o světle.³³ „Nikdo nerozsvěcuje svíci a nestaví ji do kouta nebo pod kbelík; ale postaví ji na svícen, aby viděli světlo ti, kteří vcházejí.“

³⁴ „Svíci tvého těla je tvé oko. Je-li tvé oko zdravé, bude celé tvé tělo ve světle; je-li však špatné, bude tvé tělo ve tmě.³⁵ Hleď tedy, ať to světlo, které je v tobě, není tmou!³⁶ Bude-li celé tvé tělo ve světle a žádná část ve tmě, bude celé světlé, jako když tě svíce svou září osvětluje.“

Ježíš kárá farizeje.³⁷ Když mluvil, prosil ho jeden farizej, aby u něho pojedl. I vešel tam a zaujal místo za stolem.³⁸ Ale farizej počal u sebe uvažovati, proč se Ježíš neumyl před jídlem.³⁹ I řekl mu Pán: „Nyní vy, farizeové, čistíte vnějšek číše a mýsy, ale váš vnitřek je plný loupeže a nepravosti.⁴⁰ Pošetilci, zda neučinil Ten, který učinil vnějšek, také vnitřek?“⁴¹ Spíše dejte to, co je v nich, jako almužnu, a hle, všechno bude vám čisté!“

⁴² „Ale běda vám, farizeové! Dáváte desátky z máty a routy a ze všeliké zeleniny, ale obcházíte spravedlnost a lásku k Bohu. Toto jste měli činiti a ono neopomíjeti.“

⁴³ „Běda vám, farizeové! Rádi sedíte v prvních stolicích v synagogách a libujete si, když vás na náměstí pozdravují!“

⁴⁴ „Běda vám, že jste jako neznatelné hroby, po nichž lidé chodí, aniž to vědí!“

Ježíš kárá zákoníky.⁴⁵ I řekl mu jeden ze zákoníků toto: „Mistře, těmi slovy haniš také nás.“⁴⁶ On řekl: „I vám běda, zákoníci! Zatěžujete lidi nesnesitelnými břemeny, sami se však těch břemen ani prstem nedotýkáte.“

⁴⁷ „Běda vám, stavíte náhroby prorokům, ale vaši otcové je zabijeli.⁴⁸ Věřu dosvědčujete, že souhlasíte se skutky svých otců; neboť oni je zabili, a vy jim stavíte [hroby].⁴⁹ Proto i moudrost Boží řekla: Pošlu k nim proroky a posly, a z těch některé zabijí a jiné budou pronásledovati,⁵⁰ aby byla pomstěna na tomto pokolení krev všech proroků, která se prolévala od ustavení světa:⁵¹ od krve Abelovy až do krve Zachariáše, který zahynul mezi oltářem a chrámem. Ano, pravím vám, bude pomstěna na tomto pokolení!“

⁵² „Běda vám, zákoníci! Vzali jste klíč k poznání. Sami jste nevešli a těm, kteří vcházel, jste zabránili.“

⁵³ Když pak jim to mluvil, počali na něho farizeové a zákoníci usilovně naléhati a dotazovati se ho na mnohé věci,⁵⁴ činíce mu úklady a snažíce se polapiti něco z jeho úst, [aby ho obžalovali].“

12, Varujte se pokrytectví!¹ Mezitím se shromáždili četní zástupové, takže jeden druhému šlapali po nohou. Tu mluvil k svým učedníkům: „Varujte se kvasu farizejského, to jest pokrytectví!² Neboť nic není skryto, co nebude odkryto; ani tajmo, co nebude poznáno.³ Proto, co jste pravili ve tmě, bude hlášáno na světle; a co jste šeptali do ucha v pokojích, bude hlášáno na střeších.“

³³ Viz Mat 5, 15; výše 8, 16.

^{34–36} Srv. Mat 6, 22–23. Jako zdravé tělesné oko zprostředkuje člověku přirozené světlo a tím i poznání okolních věcí, tak zdravé (t. j. bez hříchu) duchovní oko (rozum a svobodná vůle, čisté srdce) zprostředkovává nadpřirozené světlo pravdy a víry.

^{37–52} Srv. Mat 23, 13–36.

³⁸ Podle řeckého znění: „Když však farizej viděl, že si před jídlem neumyl ruce, podivil se.“

^{39–41} Viz Mat 23, 25–28.

⁴¹ Smysl jest: Konejte raději skutky milosrdné lásky ze svého přebytku, a tak budete mít čisté svědomí a nebudete pokládati žádně věci za nečisté, vědouce, že žádná věc sama o sobě člověka neposkvrňuje. - „v nich“, t. j. v číši a mise.

⁴² Viz Mat 23, 23.

⁴³ Viz Mat 23, 6–7.

⁴⁴ „neznatelné hroby“, viz pozn. k Mat 23, 27

⁴⁶ Viz Mat 23, 4.

^{47–51} Viz Mat 23, 29–36.

⁵² Zákoníci vzali lidu „klíč k poznání“, t. j. správné porozumění Starému Zákonu, pokud připravoval na Mesiáše, poněvadž čekali Mesiáše jako pozemského krále a s pozemskou mocí (srv. Mat 16, 20 v pozn.).

⁵³ Podle řeckého znění: „Když odtamtud odešel, počali . . .“

12, 1–3 Srv. Mat 10, 26–27; 16, 6.

¹ „Kvasem farizejským“ míní tu Kristus nesprávné zásady farizejské (srv. Mat 16, 6; Mar 8, 15).

² Srv. Mat 10, 26; Mar 4, 22.

Výzva k neohroženému hlásání evangelia. ⁴ „Ale pravím vám, svým přátelům: Nebojte se těch, kteří zabíjejí tělo, a potom už nemají co učinit! ⁵ Ukáží vám, koho se máte báti: Bojte se Toho, který má moc po smrti uvrhnout do pekla! Ano, pravím vám: Toho se bojte! ⁶ Což neprodávají pět vraců za dva penízky? A ani jeden z nich není zapomenut u Boha. ⁷ Vždyť i vlasy na vaši hlavě jsou všechny sečteny. Nebojte se tedy! Vy jste dražší než mnoho vraců.“

⁸ „Pravím pak vám: Kdo mne vyzná před lidmi, toho i Syn Člověka vyzná před anděly Božimi. ⁹ Kdo mne však zapře před lidmi, ten bude zapřen před anděly Božími.“

¹⁰ „Kdo řekne slovo proti Synu člověka, tomu bude odpuštěno; kdo se však bude rouhat Duchu svatému, tomu odpuštěno nebude.“

¹¹ „Když pak vás předvedou do synagogy a k vrchnostem a k vládám, nestarejte se o to, jak anebo čím byste se hájili, ani co byste mluvili. ¹² Neboť Duch svatý naučí vás v onu hodinu, co byste měli mluvit.“

Varujte se lakoty! ¹³ I pravil mu kdosi ze zástupu: „Mistře, řekni mému bratru, ať se rozdělí se mnou o dědictví!“ ¹⁴ On mu řekl: „Člověče, kdo mě ustanovil nad vámi soudcem a rozdělovatelem?“ ¹⁵ A pravil jim: „Bedlivě se chraňte všeliké lakoty! Neboť i kdyby měl někdo nadbytek, nezáleží jeho život v jeho majetku.“

Podobenství o bohatci. ¹⁶ A pověděl jim podobenství: „Jednomu boháči se na poli hojně urodilo. ¹⁷ I přemýšlel sám u sebe: „Co mám učinit? Vždyť nemám místa, kde bych uložil svou úrodu.“ ¹⁸ A řekl: „Toto učiním: Zbořím své stodoly a vystavím větší, tam svezu svou úrodu i všechno své zboží“ ¹⁹ a řeklmu své duši: „Duše, máš mnoho zboží svezenoha na mnoho let! Odpočivej, jez, pij a vesel se!“ ²⁰ I řekl mu Bůh: „Pošetilče, této noci bude požádána tvá duše od tebe a čím bude to, co sis připravil?“ ²¹ Takový je ten, kdo si hromadí poklady, a není bohat před Bohem!“

Varujte se úzkostlivé péče o tělo! ²² Potom řekl svým učedníkům: „Proto pravím vám: Nepečujte úzkostlivě o sebe, co byste jedli, ani o své tělo, čím byste se odívali! ²³ Neboť duše je více než pokrm, a tělo více než oděv. ²⁴ Pozorujte krkavce! Ani nesejí, ani nežnou, nemají sklep ani stodolu, a Bůh je živí. Oč dražší jste vy než oni! ²⁵ A kdo z vás může svou starostlivostí přidati k délce svého života jeden loket? ²⁶ Nemůžete-li tedy ani věci nejmenší, proč se staráte úzkostlivě o ostatní? ²⁷ Pozorujte lilie, jak rostou! Nepracují, ani nepředou; a přece pravím vám: Ani Šalomoun ve vsi své nádheře nebyl tak oděn jako jedna z nich. ²⁸ Jestliže tedy Bůh tak odívá trávu, která dnes je na poli, a zítra bývá házena do pece, oč spíše vás, malověrní! ²⁹ Ani vy nehleďte, co byste jedli a co byste pili, a neznepokojujte se! ³⁰ Neboť to všechno hledají pohani. Váš Otec však ví, že to potřebujete. ³¹ Ale hleďte [nejdříve] království Boží [a jeho spravedlnost] a toto [všechno] bude vám přidáno!“

Pečujte o nebeské poklady! ³² „Neboj se, malé stáde, neboť se zalíbilo Otcí vašemu dáti vám království! ³³ Prodejte, co máte, a dejte to jako almužnu! Zaopatřte si měšce, které nevetšeji, poklad nepomíjející v nebi, kam zloděj nemá přístupu, kde ani ml nekazí. ³⁴ Neboť kde je váš poklad, tam bude i vaše srdce.“

^{4–12} Srv. Mat 10, 28–33.

¹⁰ Kdo milostí Ducha svatého zatvrzele odporuje, netouží po obrácení a obyčejně se mu také odpuštění hříchů nedostane (hříchy proti Duchu sv.; viz Mat 12, 31–32).

^{11–12} Srv. Mat 10, 17–20; Mar 13, 11; Luk 21, 12–15.

¹⁵ T. j. na množství a nadbytku pozemských statků není závislá délka lidského života. I když si někdo získal co nejvíce statků, neprodloužil si tím délku svého života.

¹⁸ Obilí se mlátilo na poli na udupané půdě, jak se děje i ještě většinou dnes na Východě. Do stodol, vlastně do sýpek, se svázelo již čisté zrní.

^{19–20} „své duši“ (hebraismus) = sobě. - „požádána tvá duše“, t. j. odvolána (= zemřeš).

²¹ Nic nepomohou před Bohem pozemské statky, jestliže nekonal někdo za svého života dobré skutky.

^{22–31} Srv. Mat 6, 25–33.

²⁹ „a neznepokojujte se“, t. j. zůstaňte pevní v důvěře v Boha, který vám dá, čeho potřebujete (srv. v. 30).

^{32–34} Srv. Mat 6, 19–21.

Podobenství o bdělých služebnících. ³⁵ „Vaše bedra budete přepásána a hořící svíce [ve vašich rukou]! ³⁶ A vy budete podobni lidem, kteří čekají na svého pána, až se vrátí ze svatby, aby mu hned otevřeli, až přijde a zatluče! ³⁷ Blaze těm služebníkům, které pán při svém příchodu nalezne bdít! Vpravdě pravím vám, že se přepáše a posadí je ke stolu, a chodě od jednoho k druhému, bude je obsluhovat. ³⁸ A přijde-li o druhé nebo i o třetí noční hlídce a tak je nalezne, pak blaze těm služebníkům!“

³⁹ „To však vezte: Kdyby hospodář věděl, v kterou hodinu přijde zloděj, zajisté by bděl a nenechal by si podkopati svůj dům. ⁴⁰ I vy budete připraveni, neboť Syn člověka přijde v hodinu, kterou netušíte!“

⁴¹ Řekl [mu] Petr: „Pane, vztahuješ to podobenství na nás nebo také na všechny?“ ⁴² Pán řekl: „Kdo jest asi správcem věrným a opatrným, kterého ustanovil pán nad svou čeledí, aby jim dával včas určený díl pokrmů? ⁴³ Blaze tomu služebníkovi, kterého jeho pán při svém příchodu nalezne, že tak činí. ⁴⁴ Vpravdě pravím vám: Ustanoví ho nade všemi svými statky. ⁴⁵ Bude-li si však onen služebník mysliti: Můj pán otálí s příchodem, a počne-li bítí služebníky a služby, jísti a pítí a opíjeti se, ⁴⁶ přijde pán toho služebníka v den, kdy se nenaděje, a v hodinu, kterou neví. Pak ho rozčtvrtí a přisoudí mu osud nevěrných. ⁴⁷ Onen pak služebník, jenž poznal vůli svého pána, a nic podle jeho vůle nepřipravil ani neučinil, dostane mnoho bití. ⁴⁸ Ten však, který ji nepoznal, a dělal věci, které zasluhují bití, dostane bití málo. Komu bylo mnoho dáno, od toho bude mnoho požadováno; a komu bylo více svěřeno, od toho bude více žádáno.“

Učení Kristovo způsobí třídění duchů. ⁴⁹ „Oheň na zem jsem přišel pustit, a co chci jiného, než aby se vznítit! ⁵⁰ Mám však býti pokřtěn křtem, a jak mě to tíží, že se dosud nevykonal! ⁵¹ Myslíte, že jsem přišel zavést na zem pokoj? Ne, pravím vám, ale rozdvojení! ⁵² Neboť od toho času bude jich v jednom domě pět rozdvojeno: tři proti dvěma a dva proti třem. ⁵³ Postaví se otec proti synu a syn proti otci, matka proti dceři a dcera proti matce, tchyně proti snaše a snacha proti své tchyni.“

Ježíš vytýká pokrytectví. ⁵⁴ Pravil pak zástupům: „Když vidíte vystupovati od západu mrak, ihned říkáte: ‚Bude pršet,‘ a bývá tak. ⁵⁵ A když cítíte váti jižní vítr, pravíte: ‚Bude horko,‘ a bývá tak. ⁵⁶ Pokrytci! Úkazy na nebi a na zemi umíte zkoumati; jak to, že nerozumíte této době? ⁵⁷ Proč sami od sebe nerozeznáte, co je spravedlivé?“

Pobídka k smíru. ⁵⁸ „Když jdeš se svým protivníkem k vrchnosti, snaž se s ním na cestě vyrovnati, aby tě snad netáhl k soudci a soudce aby tě nevydal biřici a biřic aby tě nevsadil do žaláře. ⁵⁹ Pravím ti: Odtud nevyjdeš, dokud nezaplatíš poslední halíř.“

^{35–48} Podobenství vybízí k bdělosti a pohotovosti, neboť není jisté, kdy přijde Syn člověka jako soudce.

^{35–46} Srv. Mat 24, 42–51.

³⁵ Přepásaná bedra jsou obrazem stálé pohotovosti, hořící svíce v rukou obrazem stálé bdělosti.

³⁸ Viz Mar 13, 35.

^{39–48} Srv. Mat 24, 43–51.

⁴³ jeho pán", Vulgáta má jen „pán".

^{49–53} Srv. Mat 10, 34–36.

⁴⁹ Ohněm je tu míněn nějaký očistňovací prostředek. Starší vykladaatelé viděli v něm milosti Ducha svatého, někteří novější vykládají o pronásledování křesťanů; jiní poukazují, že učení evangelia bude znamením, aby se projevil člověk, jakého je ducha. Někteří vidí v ohni celé vykupitelské dílo Kristovo, které mělo svými účinky, podobnými účinkům ohně, lidská srdce očistit a zahrát a rozum osvětit, aby ochotněji přijali učení Kristovo.

⁵⁰ T. j. dříve než vykupitelské dílo projeví své účinky v lidských srdcích, musí býti Kristus pokřtěn křtem utrpení a smrti, která přinese světu ony blahodárné účinky jeho mesiášského úkolu. Kristus ví, že svou smrtí přinese světu vykoupění, a proto z nekonečné své lásky už touží po své smrti, která přinese tolik pozehnání hříšnému lidstvu. Někteří z novějších vykladaatelů vykládají ona slova o úzkosti lidské přirozenosti Kristovy nad budoucím utrpením a smrtí, jak se projevil také v modlitbě na hoře Olivetské po poslední večeři.

^{54–57} Srv. Mat 16, 1–4.

⁵⁶ Pán Ježíš káral Židy a poukazoval, že už z kázání a svědectví Jana Kř. a z nesčetných Kristových zázraků měli dosti příležitosti zřetelně poznat, že už přišla doba mesiášská.

^{58–59} Srv. Mat 5, 25–26.

13, Napomenutí k pokání. ¹ Tehdy mu někteří z přítomných vypravovali o Galilejanech, jejichž krev smísil Pilát s jejich oběťmi. ² I řekl jim: „Myslíte, že tito Galilejané byli větší hříšníci než všichni (ostatní) Galilejané, poněvadž tolik vytrpěli?“ ³ Nikoliv, pravím vám. Ale nebudete-li činit pokání, všichni podobně zahynete. ⁴ Anebo myslíte, že oněch osmnáct, na něž padla věž u Siloe a zabila je, byli více vinni než všichni (ostatní) lidé v Jerusalemě? ⁵ Nikoliv, pravím vám. Ale nebudete-li činit pokání, všichni podobně zahynete.“

Podobenství o neplodném fíkovníku. ⁶ Pověděl pak toto podobenství: „Kdosi měl v své vinici zasazený fíkovník. I přišel hledat na něm ovoce, ale nenalezl. ⁷ Řekl vinaři: ‚Hle, tři léta jsou tomu, co přicházím hledat ovoce na tomto fíkovníku, a nenalézám. Vytni jej tedy! K čemu pak zabírá půdu?‘ ⁸ Ale on mu odpověděl: ‚Pane, ponechej jej ještě tento rok, až jej okopám a pohnojím! ⁹ Což kdyby pak přinesl ovoce; pakli ne, potom jej vytněš.‘“

Uzdravení shrbené stařeny. ¹⁰ Učil pak v sobotu v jedné [jejich] synagoze. ¹¹ A hle, (byla tam) žena, která osmnáct let byla vážně nemocná. Byla shrbená a vůbec se nemohla napřímít. ¹² Když ji Ježíš uviděl, zavolal ji k sobě a řekl jí: „Ženo, jsi zbavena své nemoci.“ ¹³ I vložil na ni ruce. Hned se napřímila a velebila Boha. ¹⁴ Ale představený synagogy se mrzel nad tím, že Ježíš uzdravoval v sobotu, a řekl zástupu: „Šest dní jest, v nichž se má pracovat, v těch přicházejte a dávejte se uzdravovat, a ne v sobotu!“ ¹⁵ Pán mu však na to odpověděl: „Pokrytci, zdali neodvažuje každý z vás v sobotu svého vola neb osla od jeslí a nevede ho napájet? ¹⁶ A tato – dcera přece Abrahama, kterou satan svázal, hle, již je tomu osmnáct let – ta neměla býti zbavena svých pout v sobotu?“ ¹⁷ Při těchto slovech se styděli všichni jeho protivníci. A veškerý lid se radoval ze všech těch slavných činů, které On konal.

Podobenství o hořčičném zrnu. ¹⁸ Pak řekl: „Čemu je podobno království Boží a k čemu mám je přirovnati? ¹⁹ Podobno je zrnu hořčičnému, které vzal jeden člověk a zasel v své zahradě. I vzrostlo, stalo se velkým stromem a ptáci nebeští hnízdili na jeho ratolestech.“

Podobenství o kvasu. ²⁰ A opět pravil: „K čemu mám přirovnati království Boží? ²¹ Podobno je kvasu, který vzala žena a zadělala do tří měric mouky, až zkynulo všechno.“

Těsná brána vede k spáse. ²² I ubíral se na cestě do Jerusalema od města k městu, od vesnice k vesnici, a učil.

²³ Kdosi mu řekl: „Pane, je málo těch, kteří budou spaseni?“ On jim řekl: ²⁴ „Snažte se vejítí těsnou branou! Neboť pravím vám: Mnozí budou se snažiti vejítí, a nebudou moci. ²⁵ Když hospodář vejde a zavře dveře, budete vy státi venku a tlouci na dveře se slovy: ‚Pane, otevři nám!‘ Ale on vám odpoví takto: ‚Neznám vás, odkud jste.‘ ²⁶ Tehdy budete říkati: ‚Jedli jsme s tebou a pili a učils na našich ulicích.‘ ²⁷ I řekne [vám]: ‚Pravím vám: Nevím, odkud jste. Pryč ode mne, všichni pachatelé nepravosti!‘ ²⁸ To bude pláče a skřípění zubů, až uvidíte Abrahama, Izáka a Jakuba i všechny proroky v království Božím, sebe však vyhnané ven! ²⁹ A přijdou od východu a od západu, od severu a od jihu a budou stolovati v království Božím. ³⁰ A hle, jsou poslední, kteří budou prvními; a jsou první, kteří budou posledními.“

13, ¹ Na rozkaz Pilátův byli usmrceni, když právě obětovali nebo když obětovat chtěli.

² Židé viděli v každém neštěstí a utrpení trest Boží (srv. Jan 9, 2).

^{6–9} Podobenství naznačuje Boží shovívavost, nesmí ji však hříšník zneužívat. Fíkovník na vinici byl obrazem židovského národa.

^{18–19} Srv. Mat 13, 31–32; Mar 4, 30–32. Příležitostí k tomuto podobenství byla Kristovi ta okolnost, že lid přes všechny odpor Jeho nepřátel uznával jeho činy a radoval se z nich. Podobenstvím o hořčičném zrnu chtěl předpovědět: Kristus rychlý rozvoj své Cirkve, která se rozšíří do celého světa i přes ustavičné překážky svých nepřátel.

^{20–21} Srv. Mat 13, 33.

^{22–30} Srv. Mat 7, 13–14; 25, 11–12; 7, 22–23; 8, 11–12; 19, 30.

²⁷ Podle Vulgáty: „I řekne vám: ‚Neznám vás, odkud jste. . .‘“

³⁰ Mnozí z pohanů, kterými židé v své pýše a povýšenosti pohrdali a které pokládali za „poslední“, uvěří s radostí v evangelium Kristovo a životem podle víry dojdou k věčné spáse (stanou se „prvními“), kdežto mnozí ze židů, z národa to vyvoleného, pro svou zatvrzelost a nevěru budou z království Kristova vyloučeni a stanou se tak „posledními“.

Ježíšův vzkaz Herodovi. ³¹ V ten den přistoupili k němu někteří farizeové a řekli mu: „Odejdi a vzdal se odtud, neboť Herodes chce tě zabít!“ ³² I řekl jim: „Jděte a povězte té lišce: ‚Hle, vymítám zlé duchy a uzdravuji dnes i zítra, a třetího dne budu u cíle.‘ ³³ Avšak dnes, zítra a pozítří mým chodití, neboť je nemožné, aby prorok zahynul mimo Jerusalema.“

Předpověď trestu zatvřelému Jerusalemu. ³⁴ „Jerusaleme, Jerusaleme, který zabíjíš proroky a kamenuješ ty, kteří jsou k tobě posláni! Kolikrát jsem chtěl tvé děti shromáždit jako pták svá mláďata pod křídla, a nechťel jsi! ³⁵ Hle, zůstane vám váš dům pustý. Pravím pak vám: Neuzříte mě, až přijde (čas), kdy řeknete:

„Požehnaný, jenž přichází ve jménu Páně!“

14, Uzdravení vodnatelného. ¹ Když Ježíš vešel v sobotu do domu jednoho z předních farizeů, aby tam pojedl, pozorovali ho. ² A hle, jakýsi muž, který trpěl vodnatelností, byl před ním. ³ I řekl Ježíš zákoníkům a farizeům: „Je dovoleno v sobotu uzdravovati, nebo není?“ ⁴ Ale oni mlčeli. I ujal se ho, uzdravil ho a propustil. ⁵ A řekl jim: „Kdo z vás, když mu spadne vůl nebo osel do jámy, nevytáhne ho hned v sobotu?“ ⁶ Na to mu nemohli odpovědět.

Pobídka k pokoře. ⁷ Když pozoroval, jak si pozvaní vybírají čestná místa, řekl také jim podobství: ⁸ „Když budeš pozván od někoho na svatbu, nesedej na čestné místo! Mohl by snad býti vzácnější než ty pozván od něho ⁹ a mohl by tvůj i jeho hostitel přijíti a říci ti: ‚Udělej to-muto místo!‘ Pak bys musel s hanbou sedět na místě posledním. ¹⁰ Ale když budeš pozván, jdi, posaď se na poslední místo! Až pak přijde tvůj hostitel a řekne ti: příteli, posedni výše! ¹¹ to ti bude k počtě před spolustolujícími. Neboť kdo se povyšuje, bude ponížen, a kdo se ponížeje, bude povýšen.“

Účinná láska k bližnímu. ¹² Privil však i svému hostiteli: „Strojíš-li oběd nebo večeři, nezvi své přátele, ani své bratry, ani své příbuzné, ani bohaté sousedy, aby tě snad také oni nepozvali a tak ti to odplatili.“ ¹³ Ale když strojíš hostinu, povolávej chudé, zmrzačené, kulhavé a slepé! ¹⁴ Blaze pak ti bude, poněvadž takoví nemají čím ti odplatiti. Bude ti však odplaceno při vzkříšení spravedlivých.“

Podobenství o veliké večeři. ¹⁵ Když to jeden ze spolustolujících uslyšel, řekl mu: „Blaze tomu, kdo bude účasten hostiny v království Božím!“ ¹⁶ Ale On mu pravil: „Jeden člověk vystrojil velikou večeři a pozval mnohé. ¹⁷ I poslal svého služebníka v hodinu večeře říci pozvaným, aby přišli, ježto je již [všechno] připraveno. ¹⁸ Ale oni se všichni do jednoho počali omlouvat. První mu řekl: ‚Statek jsem koupil a musím jíti jej shlédnout. Prosím tě, měj mě za omluvena!‘ ¹⁹ Druhý řekl: ‚Patero spřežení volů jsem koupil a jdu je vyzkoušet. Prosím tě, měj mě za omluven-

^{32–33} Smysl jest: Kristus musí celou dobu, určenou nebeským Otcem, plniti svůj mesiášský úkol, ať činí Herodes jakékoliv nástrahy a jakkoliv brzdí Kristovu činnost. Slovy „dnes, zítra a pozítří“ se naznačuje krátký čas. Teprve „třetího dne budu u cíle“, t. j. dokončení a vyplnění Kristova úkolu na zemi jako Mesiáše bude oslavením jeho lidské přirozenosti, slavným vzkříšením a nanebevstoupením.

³² Kristus velmi vhodně přirovnává lstivého a prohnáného Heroda k lišce.

^{34–35} Srv. Mat 23, 37-39.

³⁴ Podle řeckého znění: „... nechťeli jste“ (jako u Mat 23, 37). – Místo „posláni“ je podle Vulgáty „posílání“ – „mláďata“ doslovně „hnízdo“.

³⁵ „váš dům“, t. j. Jerusalema bude zničen a jako zřícenina bude hlásati spravedlivý Boží trest za zatvřelost židovského národa.

^{14, 3} „nebo není“ má jen řecké znění.

⁵ Srv. Mat, 12, 11; výše 13, 15.

¹¹ Srv. Mat 23, 12.

^{12–14} Kristus chce zdůrazniti, že se má milosrdná láska k bližnímu projevovati nezištně, t. j. bez naděje na pozemskou odplatu.

^{15–24} Srv. Mat 22, 1-10. Podobenstvím chce Kristus poučiti, jak se mnozí z nezřízené péče o časné statky a věci tohoto světa lehkomyslně připravují o věčnou spásu. Veliká část židovského národa odmítla Mesiáše a jeho pozvání k věčné blaženosti, zatím co se mnozí z pohanů svou vírou a životem stanou účastni věčné spásy. – „účasten: hostiny v království Božím“ (v. 15; doslovně: „jisti chléb v království Božím“), t. j. blaze bude tomu, kdo bude požívatí blaženosti věčné, kterou si židé představovali jako velikou hostinu.

na!²⁰ A jiný řekl: „Oženil jsem se, a proto nemohu přijít.“

²¹ „Služebník se vrátil a oznámil to svému pánu. Tu se hospodář rozhněval a řekl svému služebníkovi: „Vyjdi rychle na náměstí a ulice města a uveď sem chudé, zmrzačené, slepé i kulhavé!“

²² „I řekl služebník: „Pane, tvůj rozkaz je vykonán, a ještě je místo!“²³ Pán řekl služebníkovi: „Vyjdi na cesty a k plotům a přinut vejít, aby se naplnil můj dům!“²⁴ Pravím vám, že z oněch mužů, kteří byli pozváni, žádný neokusí mé večeře.“

Podmínky následování Krista.²⁵ Veliké zástupy šly s ním. Obrátil se k nim a řekl:²⁶ „Jde-li někdo ke mně a nemá v nenávisti svého otce a svou matku i manželku a děti a své bratry i sestry, ano i sebe samého, nemůže být mým učedníkem.“

²⁷ „Kdo nenese svůj kříž a nejde za mnou, nemůže být mým učedníkem.“

²⁸ „Kdo z vás, chce-li vystavět věž, nesedne dříve a nepočítá potřebný náklad, zda má dosti, aby stavbu dokončil?“²⁹ Kdyby totiž položil základ a nemohl dokončit, pak by se mu všichni ti, kteří by to viděli, posmívali:³⁰ „Tento člověk se pustil do stavby, a nemohl dokončit.“

³¹ „Anebo, který král, chce-li se pustit do války proti jinému králi, nesedne dříve a nepřemýšlí, zda je to, aby se utkal s desíti tisíci s tím, který táhne proti němu s dvaceti tisíci?“³² Neboť jinak, pokud je tento ještě daleko, odešle posly žádat o podmínky míru.³³ Tak tedy nikdo z vás, kdo se neodřekne všeho, co má, nemůže být mým učedníkem.“

³⁴ „Užitečná věc je sůl. Zkazi-li se však i sůl, čím nabude slanosti?“³⁵ Ani do země, ani do hnoje se nehodí, nýbrž ven se vyhodí. Kdo má uši k slyšení, slyš!“

15, Podobenství o ztracené ovci.¹ Přibližovali se k němu celníci a hříšníci, aby ho slyšeli.² Farizeové a zákoníci však reptali: „Tento přijímá hříšníky a jí s nimi!“

³ I pověděl jim toto podobenství:⁴ „Kdo z vás, máje sto ovec, ztratí-li jednu z nich, nenechá devětaadvadesát na poušti a nejde za tou ztracenou, až ji nalezne?“⁵ A když ji nalezne, vloží ji s radostí na svá ramena.⁶ Když přijde domů, svolá přátele a sousedy a řekne jim: „Radujte se se mnou, neboť jsem našel ovci, která se ztratila!“⁷ Pravím vám: Tak bude větší radost v nebesích nad jedním hříšníkem, který činí pokání, než nad devětaadvadesáti spravedlivými, kteří pokání nepotřebují.“

Podobenství o ztraceném penízi.⁸ „Anebo má-li některá žena deset peněz a ztratí-li jeden peníz, copak nerozžehne svíci a nevymete svůj dům a nehledá pilně, až jej nalezne?“⁹ A když jej nalezne, svolá přítelkyň a sousedky a řekne: „Radujte se se mnou, neboť jsem našla peníz, který jsem ztratila!“¹⁰ Pravím vám: Tak budou mít andělé Boží radost nad jedním hříšníkem, který činí pokání.“

Podobenství o marnotratném synu.¹¹ Pravil dále: „Jeden člověk měl dva syny.¹² Mladší z

^{25–27} Srv. Mat 10, 37–38.

^{26–27} T. j. kdo miluje své rodiče a příbuzné a sám sebe více než Boha a není ochoten pro něho přinést ani největší oběti („nenese svůj kříž“), nemůže být opravdovým učedníkem Ježíšovým. Není třeba dbát na přirozené svazky rodinné tam, kde by nám překážely na cestě k věčné spáse.

^{28–33} Následování Krista je spojeno s mnoha překážkami různých druhů. Jen zmužilý učedník, naplněný láskou k Bohu, dovede všechny překážky s pomocí Boží statečně překonat, proto je třeba dobře si rozvažit, dříve než se někdo rozhodne stát se učedníkem Kristovým, zda má k tomu dosti mravní síly a odvahy a zda chce s milostí Boží věrně spolupůsobit.

^{34–35} Srv. Mat 5, 13; Mar 9, 49. Kristus pronáší ta slova nejen k svým apoštolům a učedníkům a k jejich nástupcům, nýbrž ke všem svým vyznavačům.

¹⁵ ^{1–7} Podobenství ukazuje, jak velice se líbí Bohu upřímné pokání hříšníkovo.

^{4–7} Srv. Mat 18, 12–14. - „na poušti“ = na pastvině (viz Mat 3, 1 v pozn.).

⁷ Nelze však tato slova vykládati tak, že Bůh má skutečně větší radost nad obrácením jednoho hříšníka než nad devětaadvadesáti spravedlivými, nýbrž Kristus chce tu jen důrazně ukázat, jak velice si cení Bůh právě pokání a jak velkou cenu má jediná lidská duše.

^{8–10} Smysl je týž jako výše v podobenství vv. 1–7.

⁸ Oním penízem byla řecká drachma platící asi 75—80 předválečných halířů.

^{11–32} Kristus líčí tu překrásným obrazem, jak ochotné a laskavě odpouští Bůh i největšímu hříšníkovi a s jakou láskou jej opět přijímá na milost, činí-li opravdové pokání. Zároveň ukazuje, co má hříšník činit, chce-li dosáhnouti odpuštění svých provinění.

nich řekl otci: ‚Otče, dej mi díl z majetku, který připadá na mne!‘ I rozdělil jim majetek.“

¹³ „Krátce poté sebral mladší syn všechno a odešel do daleké krajiny. Tam promarnil svůj majetek prostopášným životem. ¹⁴ Když všechno utratil, nastal v té krajině velký hlad; a on počal trpěti nouzí. ¹⁵ I šel a vstoupil do služby u jednoho občana té krajiny. Ten ho poslal do svého dvora pást vepře. ¹⁶ A rád by byl utišil svůj hlad lusky, které požírali vepři; ale nikdo mu je nedával. ¹⁷ Šel tedy do sebe a řekl: ‚Kolik nádeníků v domě mého otce má hojnost chleba, a já hynu zde hladem!‘ ¹⁸ Vstanu, půjdu k svému otci a řeknu mu: ‚Otče, zhrěšil jsem proti nebi a před tebou; ¹⁹ již nejsem hoden slouiti tvým synem. Učiň mě jako jednoho ze svých nádeníků!‘“

²⁰ „A vstal a šel k svému otci. Když byl ještě daleko, spatřil ho jeho otec a byl jat soucitem. Běžel (mu naproti), padl mu kolem krku a zulíbal ho. ²¹ I řekl mu syn: ‚Otče, zhrěšil jsem proti nebi a před tebou; již nejsem hoden slouiti tvým synem.‘ ²² Ale otec řekl svým služebníkům: ‚Rychle přineste sváteční roucho a oblecte ho! Navlechte mu prsten na ruku a obujte ho!‘ ²³ A přiveďte tučné tele a zabijte je! A jezme a veselme se! ²⁴ Vždyť tento můj syn byl mrtev, a ožil; byl ztracen, a je nalezen!‘ I počali hodovati.“

²⁵ „Jeho starší syn byl na poli. Když přicházel a blížil se k domu, uslyšel hudbu a tanec. ²⁶ I zavolał si jednoho služebníka a otázal se ho, co se tu děje. ²⁷ Ten mu odpověděl: ‚Tvůj bratr přišel, a tvůj otec zabil tučné tele, poněvadž ho zase dostal zdravého.‘ ²⁸ I rozhněval se a nechtěl vejíti. Proto vyšel jeho otec ven a počal ho chlácholiti. ²⁹ Ale on řekl svému otci: ‚Hle, tolik let ti sloužím a nikdy jsem nepřestoupil tvůj rozkaz, a nikdy jsi mi nedal (ani) kozílka, abych se posevelil se svými přáteli.‘ ³⁰ Ale když přišel tento tvůj syn, který prohrál svůj majetek s nevěstkami, zabil jsi kvůli němu tučné tele.‘ ³¹ On však mu řekl: ‚Můj synu, ty jsi vždycky se mnou a všechny mé věci patří tobě; ³² avšak náleželo se hodovati a radovati se, neboť tento tvůj bratr byl mrtev, a ožil; byl ztracen, a je nalezen.‘“

16, Podobnoství o nevěrném správci. ¹ Privil i svým učedníkům: ‚Byl jeden boháč a měl správce. Ten byl u něho udán, že prý promarnuje jeho majetek. ² I povolal ho k sobě a řekl mu: ‚Co to slyším o tobě? Slož účty ze své správy, neboť již nebudeš moci správu vésti!‘ ³ I myslil si správce sám u sebe: Co mám dělati, neboť pán mi odnímá správcovství? Kopati nemohu, zberati se stydím. ⁴ Vim, co učiním, aby mě přijali do svých domů, až budu zbaven správcovství.‘ ⁵ A zavolał si dlužníky svého pána jednoho po druhém. Řekl prvnímú: ‚Kolik jsi dlužen mému pánu?‘ On řekl: ⁶ ‚Sto džbánů oleje.‘ I řekl mu: ‚Vezmi svůj úpis, rychle sedni a napiš padesát!‘ ⁷ Potom řekl druhémú: ‚Kolik ty jsi dlužen?‘ On řekl: ‚Sto korců pšenice.‘ Dí mu: ‚Vezmi svůj úpis a napiš osmdesát!‘ ⁸ I pochválil pán nevěrného správce, že jednal opatrně. Neboť lidé tohoto světa jsou mezi sebou opatrnější než lidé světa. ⁹ I já pravím vám: Učiňte si přátele z klamného mamonu, aby vás, až dokonáte, přijali do věčných příbytků.“

¹⁰ „Kdo je věrný v nejmenším, bývá věrný i ve velkém. Kdo je však nevěrný v nejmenším,

¹² Podle židovského dědického práva činil onen podíl třetinu otcovského majetku.

¹⁶ Byl to t. zv. svatojánský chléb, jehož zelenými lusky se krmí na Východě dobytek.

¹⁸ „proti nebi“, t. j. proti Bohu. Židé z účty před Bohem nevysslovovali jméno Boží, ale užívali za ně rádi opis.

^{25–32} Proti Boží nekonečné lásce by jednal ten spravedlivý, jenž by se horšil nad Božím milosrdenstvím, projevovaným kajícím hříšníkům; vždyť přece Kristus prohlásil, že přišel, aby spasil, co zabynulo. Ukazuje farizeům, jak nesprávně jednají, když se bezdůvodně pohoršují nad tím, že Kristus přijímá celníky a hříšníky.

^{16, 1–13} Poučuje, jak máme užívatí pozemských statků, abychom došli k věčné spáse. Pán nepochválil (viz níže pozn. k v. 8) onoho správce proto, že byl ve službě nevěrným, nýbrž proto, že jednal opatrně, postarav se dobře o svou budoucnost. Jako „lidé tohoto světa“ jsou ve věcech svého pozemského blaha opatrní a chytří, tak opatrní a chytří mají býti „lidé světla“ ve věcech své věčné spáse.

^{5–7} Aby si získal přízeň dlužníků svého pána, vystavuje jim správce nové dlužní úpisy s mnohem menším dluhem. – „džbán“, doslovně „bat“, byla židovská míra pro tekutiny a obilí (podle jedněch 39,5, podle jiných 24 litrů); korec = 10 batů (39,5 nebo 240 litrů).

⁸ Místo „pochválil“ navrhuji někteří překlad „podivil se“ („užasl“), jak jeho nevěrný správce jednal pro sebe opatrně. Tento překlad se opírá o dvoji význam aramejského slova (chváliti, diviti se), odpovídajícího příslušnému řeckému slovesu.

⁹ Smysl jest: Používejte hmotné statky k bohumilým účelům, zvláště k podporování chudých, aby byli vašimi přáteli a přímluvcí u Boha na věčnosti. – „mamon“ (aramejský mamon, mamonu) = bohatství, zisk. – Místo „až dokonáte“ (= až zemřete) má řecké znění „až dojde“ (t. j. až se vyčerpá) mamon (bohatství).

^{10–12} Kdo nevěrně spravuje zde na zemi malé statky, není hoden spravovati větší statky, t. j. milosti mesiášského králov-

bývá nevěrný i ve velkém.¹¹ Jestliže jste nespravovali věrně ani klamný mamon, kdo vám pak svěří pravá dobra?¹² A jestliže jste nebyli v cizím věrní, kdo vám dá to, co je vaše?“

¹³ „Žádný služebník nemůže dvěma pánům sloužiti. Neboť buď jednoho bude nenáviděti, a druhého milovati, anebo jednomu se dá do služby, a druhým pohrdne. Nemůžete sloužiti Bohu i mamonu.“

Pokrytectví farizeů.¹⁴ To všechno poslouchali farizeové, kteří byli lakomí, a posmívali se mu.¹⁵ I řekl jim: „To vy se děláte před lidmi spravedlivými, avšak Bůh zná vaše srdce. Neboť co před lidmi je vznešené, to před Bohem jest ohavné.“

Zákon Boží je věčný.¹⁶ „Zákon a Proroci (trvají) až do Jana. Od toho času se hlásá království Boží; a každý mu činí násilí.¹⁷ Avšak spíše pomínou nebesa a země, než aby padla jedna čárka ze Zákona.“

¹⁸ „Kdo propouští svou manželku a bere si jinou, cizoloží; a kdo si bere propuštěnou od muže, cizoloží.“

Podobenství o boháči a chudém Lazarovi.¹⁹ „Byl jeden boháč; odíval se v purpur a jemné plátno a hodoval každého dne přepychově.²⁰ U jeho vrat ležel jeden žebrák jménem Lazar, plný vředů.²¹ Rád by se byl nasýtil drobtý, které padaly se stolu boháčova, [ale nikdo mu je nedával]. Ba i psi přicházeli a lízali mu vředy.“

²² „Ten žebrák zemřel a byl donesen anděly do lůna Abrahamova. Také boháč zemřel a byl pohřben.²³ Když v pekelných mukách pozdvihl své oči, z daleka spatřil Abrahama a v jeho lůně Lazara.²⁴ I zvolal: ‚Otče Abrahame, smiluj se nade mnou a pošli Lazara, ať omocí konec svého prstu ve vodě a ochladí mi jazyk, neboť se velice trápím v tomto plameni.‘²⁵ Ale Abraham mu řekl: ‚Synu, rozpomeň se, že se ti vedlo dobře v tvém životě, a Lazara zle. Nyní pak on se zde těší, ty se však trápíš.²⁶ A mimo to je mezi námi a vámi stanovená veliká propast, aby nemohli přijíti odtud k vám, ani odtamtud sem ti, kteří by chtěli.‘ I řekl:²⁷ ‚Prosím tě tedy, otče, abys ho poslal do domu mého otce,²⁸ neboť mám pět bratrů, ať jim vážně domluví, aby také oni nepřišli do tohoto místa trápení.‘²⁹ Ale Abraham mu řekl: ‚Mají Mojžíše a Proroky, ty ať poslouchají!‘³⁰ On však pravil: ‚Ne, otče Abrahame! Ale přijde-li k nim někdo z mrtvých, budou činiti pokání.‘³¹ Tu mu řekl: ‚Neposlouchají-li Mojžíše a Proroky, neuvěří, i kdyby někdo z mrtvých vstal.‘ “

17, Ježíš poučuje své učedníky: O pohoršení.¹ I řekl svým učedníkům: „Není možno, aby nepřišla pohoršení; ale běda tomu, skrze něhož přicházejí!“² Pro toho bylo by lepší, kdyby mu byl zavěšen na hrdlo mlýnský kámen a on s ním uvržen do moře, než aby pohoršil jednoho z

ství.

¹³ Viz Mat 6, 24.

¹⁵ Slova jsou řečena se zřetelem k farizeům a Kristovým odpůrcům.

¹⁶ Farizeové a zákoníci činí a po nich nepřátelé Cirkve budou činiti překážky šíření království Kristova na zemi („každý mu činí násilí“); srv. Mat 11, 12-13.

¹⁷⁻¹⁸ Kristus prohlašuje, že nepřišel zrušit Starý Zákon, nýbrž jej naplnit tím, že ukázal vznešenější pohnutky k zachování zákona Božího a nabídl svou nadpřirozenou pomoc. Kdyby byli farizeové pravými ctiteli zákona Božího, za které se před lidmi tak nápadně vydávají, museli by býti důsledně i ctiteli Krista a jeho učení, vidouce, že Kristus plní právo ducha Starého Zákona, a na jednom příkladě ukazuje, že přišel skutečně zákon Boží naplnit, poněvadž obnovuje původní nerozlučitelnost manželství (viz Mat 5, 32; 19, 9; Mar 10, 11).

¹⁷ Srv. Mat 5, 18.

¹⁸ Srv. Mat 5, 32; 19, 9.

¹⁹⁻³¹ Podobenství je dokladem, jaké tresty stihnou nekající lakomce, a že si nebe může zasloužiti i největší chudás.

²²⁻²³ Pro lepší srozumitelnost přeloženo podle řeckého znění; podle Vulgáty: „... byl pohřben v pekle. Pozdvihl své oči . . .“

²³ Lůno Abrahamovo = předpekli, kam přicházely duše spravedlivých před Kristem zemřelých. Nejpřednější z izraelského národa tam byla duše Abrahama, praotce vyvoleného národa. Předpekli přestalo slavným nanebevstoupením, kdy vzal Kristus s sebou všechny duše spravedlivé do nebe.

²⁶ Je pádným důkazem, že nebeská odměna i pekelný trest jsou věčné (srv. Mat 3, 12).

²⁹ „Mojžíše a Proroky“ = Písmo sv. Starého Zákona (srv. Mat 5, 17).

¹⁷⁻¹⁸ Srv. Mat 18, 1-35; Mar 9, 32-49.

¹⁻² Srv. Mat 18, 6.

těchto maličkých.“

O smřlivosti. ³ „Mějte se na pozoru! Proviní-li se tvůj bratr [proti tobě], domluv mu! Bude-li toho litovati, odpusť mu! ⁴ A jestliže se proviní proti tobě za den sedmkrát a sedmkrát se obrátí k tobě se slovy: „Litují toho,“ odpusť mu!“

O pevné víře. ⁵ I řekli apoštolé Pánu: „Rozhojní naši víru!“ ⁶ Pán řekl: „Budete-li mítí víru jako zrno hořčičné a řeknete-li tomuto fíkovníku: ‚Vytrhni se s kořenem a přesaď se do moře!‘ poslechne vás.“

O pravé pokoře. ⁷ „Kdo z vás řekne svému služebníku, oráči nebo pastýři, když se vrátí s pole: ‚Pojď hned a posad se k jídlu?‘ ⁸ Zdali mu spíše neřekne: ‚připrav mi jídlo, opásej se a posluhuj mi, až se najím a napiji; potom ty budeš jísti a pítí.‘ ⁹ Což děkuje tomu služebníku proto, že vykonal jeho rozkaz? [¹⁰ Myslím, že ne.] Tak i vy, až učiníte všechno, co vám bylo přikázáno, řekněte: ‚Služebníci neuziteční jsme; co jsme měli učiniti, učinili jsme.‘“

Uzdravení desíti malomocných. ¹¹ Na cestě do Jerusalema šel mezi Samařským a Galilejí. ¹² Když vcházel do jedné vesnice, potkalo se s ním deset malomocných. Ti zůstali daleko státi ¹³ a volali silným hlasem: „Ježíši, Mistře, smiluj se nad námi!“ ¹⁴ Když je uzřel, řekl jim: „Jděte, ukažte se kněžím!“

¹⁵ Když šli, uzdravili se. Jeden z nich, když viděl, že je uzdraven, vrátil se a velebil Boha hlasitě. ¹⁶ Padl na tvář k jeho nohám a děkoval mu; a to byl Samaritán. ¹⁷ I řekl Ježíš: „Copak jich nebylo deset uzdraveno? Kde je těch devět?“ ¹⁸ Nikdo se nenalezl, aby se vrátil a vzdal chválu Bohu, leda tento cizozemec?“ ¹⁹ A řekl mu: „Vstaň a jdi, tvá víra tě uzdravila!“

Ježíš mluví o svém příchodu k soudu a nabádá k bdělosti. ²⁰ Na otázku farizeů, kdy přijde království Boží, odpověděl: „Království Boží nepřijde se zevní nápadností, ²¹ ani nebudou říkati: ‚Hle, tu jest!‘ nebo: ‚Hle, tam jest!‘ Neboť království Boží je ve vás.“

²² Svými učedníkům pak řekl: „Přijdou dnové, kdy byste rádi viděli jeden den Syna člověka, ale neuvídíte. ²³ Řeknou vám: ‚Hle, tu jest!‘ nebo: ‚Hle, tam jest!‘ Neodcházejte a nechoďte za nimi! ²⁴ Neboť jako blesk se blýská od jednoho konce pod nebem a září (až) do druhého konce pod nebem, tak bude Syn člověka v svůj den. ²⁵ Předtím však musí mnoho trpěti a býti zavržen tímto pokolením.“

²⁶ „A jako bylo za dnů Noemových, tak bude i za dnů Syna člověka: ²⁷ jedli, pili, ženili se a vdávali až do dne, kdy Noe vešel do korábu. A přišla potopa a zahubila všechny. ²⁸ Podobně se stalo i za dnů Lotových: jedli a pili, kupovali a prodávali, sázeli a stavěli. ²⁹ Ale toho dne, kdy Lot vyšel ze Sodomy, seslal Bůh s nebe oheň a síru a zahubil všechny. ³⁰ Tak bude v ten den, kdy se zjeví Syn člověka.“

³¹ „Kdo bude v tu hodinu na střeše a bude mítí své nádoby v domě, nesestupuj vzít je! Kdo bude na poli, rovněž se nevracej! ³² Vzpomeňte na Lotovu ženu! ³³ Kdo by rád zachoval svůj

³⁻⁴ Srv. Mat 18, 15. 21. 22.

⁵⁻⁶ Srv. Mat 17, 20; 21, 21; Mar 11, 23. – Podle řeckého znění: „Kdybyste měli . . . kdybyste řekli . . . , poslechl by vás.“

⁷⁻¹⁰ Podobenství varuje před domýšlivostí, vypínavostí nad jiné a pobádá k pokoře, ale nepopírá záslušnost dobrých skutků v horlivosti vykonaných. Neboť služebník, který vykonal jen svou povinnost, nemá nároku na zvláštní odměnu.

¹² Podle podání byla to Ginea.

¹⁴ Kristus chtěl, aby se svou vírou a poslušností ukázali hodnými tak velikého dobrodiní, jakým bylo tehdy uzdravení z malomocenství (viz Mat 8, 2 v pozn.).

¹⁸ Židé nenáviděli Samaritány a jimi pohrdali, poněvadž měli mnoho pohanských zvyků, ač jinak věřili v jednoho Boha. A přece ten Židy nenáviděný a pohrdaný Samaritán ukázal aspoň vděčnost slovy díky za své uzdravení.

²⁰⁻²¹ Židé věřili, že Mesiáš přijde se zvláštní zevnější okázalostí na svět jako pozemský král (viz Mat 16, 20 v pozn.). Království Kristovo je však v nitru člověka naplněného vírou v Boha a láskou k němu.

²³⁻²⁴ Srv. Mat 24, 23-28; Mar 13, 21.

²⁵ „tímto pokolením“ = svými současníky, svými krajaney.

²⁶⁻²⁸ Srv. Mat 24, 37-41.

³¹ Srv. Mat 24, 17-18.

³³ Srv. výše 9, 24; Mat 10, 39; Mar 8, 35.

život, ztratí jej; kdo jej ztratí, zachrání jej.³⁴ Pravím vám: V tu noc budou dva ležeti na jednom loži; jeden bude vzat, a druhý zůstane.³⁵ Dvě budou mlít spolu; jedna bude vzata, a druhá, zůstane.³⁶ [Dva budou na poli; jeden bude vzat, a druhý zůstane.]“
³⁷ Tu se ho otázali: „Kde (to bude), Pane?“ A on jim řekl: „Kdekoliv bude tělo, tam se shromáždí i orlové.“

18, Podobenství o bezbožném soudci.¹ Pověděl jim také podobenství, že je potřebí se vždycky modlití a neustávat.

² Prvil: „V jednom městě žil soudce. Ten se Boha nebál a člověka se nestyděl.³ V témě městě žila také jedna vdova. Ta k němu přicházela a říkala: ‚Obhaj mě před mým protivníkem!‘⁴ Ale on dlouho nechtěl. Potom však myslił sám u sebe: Ačkoliv se Boha nebojím a člověka se nestydím,⁵ přeče ji obhájím proto, že mě ta vdova obtěžuje, aby naposledy nepřišla a mě nezloukla.“

⁶ A Pán dodal: „Slyšte, co praví nespravedlivý soudce!⁷ A Bůh neobhájí své vyvolené, kteří k němu dnem i nocí volají, a nechá je čekat?“⁸ Pravím vám, že vbrzku je obhájí. Nalezne však Syn člověka víru na zemi, až přijde?“

Podobenství o farizeovi a celníkovi.⁹ Některým lidem, kteří v sebe důvěřovali, že jsou spravedliví, a jinými pohrdali, pověděl toto podobenství:¹⁰ „Dva lidé vstoupili do chrámu, aby se pomodlili, jeden farizej a druhý celník.¹¹ Farizej se postavil a modlił se sám u sebe takto: ‚Bože, děkuji ti, že nejsem jako jiní lidé, jako lupiči, nespravedliví, cizoložníci, anebo jako tamhle ten celník.¹² Postím se dvakrát za týden, desátky dávám ze všeho, co vytežím.‘¹³ Ale celník zůstal stát opodál a nechtěl ani oči pozdvihnouti k nebi, nýbrž bil se v prsa a říkal: ‚Bože, buď milostiv mně hříšníku!‘“

¹⁴ „Pravím vám: Tento odešel domů ospravedlněn, onen však nikoliv. Neboť kdo se povyšuje, bude ponížěn; a kdo se ponizuje, bude povýšen.“

Ježíš – přítel dítek.¹⁵ Přinášeli k němu také dítky, aby se jich dotýkal. Když to učedníci uzřeli, domlouvali jim.¹⁶ Ale Ježíš povolal dítky k sobě a pravil: „Nechte dítky přicházeti ke mně a nebraňte jim; neboť takovým patří království Boží.“¹⁷ Vpravdě pravím vám: Kdo nepřijme království Boží jako dítko, nevejde do něho.“

Bohatý mládenec.¹⁸ I otázal se ho jeden velerady: „Mistře dobrý, co musím učinit, abych dostal za podíl život věčný?“¹⁹ Ježíš mu odvětil: „Proč mě nazýváš dobrým? Nikdo není dobrý, leda jediný Bůh.²⁰ Prikázání znáš: Nezabiješ, nezczizoložíš, nepokradeš, nepromluviš křivě svědectví, cti otce svého i matku svou!“²¹ On řekl: „To všechno jsem zachovával od svého mládí.“²² Uslyšev to, řekl mu Ježíš: „Ještě jednoho se ti nedostává: Prodej všechno, co máš, a dej chudým, a budeš mít poklad v nebi, pak přijď a následuj mne!“²³ Ale když to onen uslyšel, zarmoutil se; neboť byl velkým bohatcem.

²⁴ Když Ježíš viděl, [že je zarmoucen], pravil: „Jak těžko vejdu do království Božího ti, kteří mají statky!“²⁵ Snáže zajisté projde velbloud uchem jehly, než boháč vejde do království Božího.“²⁶ I řekli ti, kteří to slyšeli: „Kdo tedy může býti spasen?“²⁷ Ale On jim řekl: „Co jest u lidí nemožno, je možno u Boha.“

Odměna za dobrovolnou chudobu.²⁸ Tu řekl Petr: „Hle, my jsme opustili všechno a šli jsme

³⁵ Srv. Mat 24, 40-41.

³⁷ Srv. Mat 24, 28.

18, ¹⁻⁸ Vybízí k vytrvalé modlitbě. Když bezbožný soudce vyslyšel vytrvalou prosbu vdovy, aby ji obhájil, oč spíše vyslyší naše prosby spravedlivý a milosrdný Bůh.

⁹⁻¹⁴ Ježíš povzbuzuje k opravdové pokoře a vědomí vlastní viny a hříšnosti, což je základem upřímné lítosti a odpuštění hříchů.

¹⁵⁻¹⁷ Srv. Mat 19, 13-15; Mar 10, 13-16. – „domlouvali jim“, t. j. těm, kteří přinášeli dítky.

¹⁸⁻²⁷ Srv. Mat 19, 16-26; Mař 10, 17-27.

²⁵ Velmi těžké nebo až nemožné věci srovnávali rabíni s projitím velblouda uchem jehly.

²⁸⁻³⁰ Srv. Mat 19, 27-30; Mar 10, 28-31.

za tebou!“²⁹ A On jim řekl: „Vpravdě pravím vám: Nikdo neopustil pro království Boží dům nebo rodiče nebo bratry nebo manželku nebo děti,³⁰ aniž by nebyl za to dostal mnohem více v tomto čase a v budoucím věku život věčný.“

Ježíš předpovídá po třetí své umučení a zmrtvýchvstání.³¹ Potom vzal Ježíš s sebou dvanáct a řekl jim: „Hle, ubíráme se do Jerusalema. Tam se naplní všechno, co napsali proroci o Synu člověka.³² Bude totiž vydané pohanům, budou se mu posmívat, tupit ho a na něj plivat.³³ A když ho zbičují, zabijí ho; ale třetího dne vstane z mrtvých.“³⁴ Oni však z toho neporozuměli ničemu. To slovo bylo jim skryto a nepochopili, co bylo řečeno.

Uzdravení slepce u Jericha.³⁵ Když pak se přibližoval k Jerichu, seděl u cesty jeden slepec a žebrał.³⁶ Když uslyšel, jak zástup jde mimo, tázal se, co to jest.³⁷ Řekli mu, že Ježíš Nazaretský tudy jde.³⁸ I zvolal: „Ježíši, Synu Davidův, smiluj se nade mnou!“³⁹ Ale ti, kteří šli napřed, domlouvali mu, aby mlčel. On však ještě hlasitěji volal: „Synu Davidův, smiluj se nade mnou!“⁴⁰ I zastavil se Ježíš a kázal ho k sobě přivésti. Když se přiblížil, otázal se ho:⁴¹ „Co chceš, abych ti učinil?“ On řekl: „Pane, ať vidím!“⁴² I řekl mu Ježíš: „Prohlédni! Tvá víra tě uzdravila.“⁴³ Ihned prohlédl a šel za ním a velebil Boha. A jakmile to veškerý lid uzřel, vzdal Bohu chválu.

19, Ježíš v domě Zacheově.¹ Ježíš vešel do Jericha a ubíral se jím.² A hle, byl tu muž jménem Zacheus. Ten byl vrchním nad celníky; a byl bohat.³ I rád by byl spatřil Ježíše, kdo to jest, ale pro zástup nemohl, neboť byl malé postavy.⁴ Běžel tedy napřed a vylezl na planý fíkovník, aby ho uviděl, ježto měl jíti kolem.

⁵ Když Ježíš přišel k tomu místu, pohleděl vzhůru, spatřil jej a řekl mu: „Zachee, spěšně sestup dolů, neboť dnes musím zůstat v tvém domě!“⁶ I šel spěšně a přijal ho s radostí.⁷ Všichni, kteří to viděli, reptali a pravili: „K hříšníkovi zavítal.“⁸ Zacheus však přistoupil k Pánu a řekl mu: „Hle, polovici svého majetku, Pane, dávám chudým, a ošidil-li jsem někoho, nahradím čtvrtásobně.“⁹ Ježíš mu řekl: „Dnes se dostalo spásy tomuto domu, neboť i on je synem Abrahamovým.“¹⁰ Syn člověka přišel totiž hledat a spasit, co zahynulo.“

Podobenství o desíti hřivnách.¹¹ Když ho poslouchali, připojil ještě jedno podobenství, protože byl blízko Jerusalema a oni byli toho domnění, že se království Boží zjeví hned.

¹² Pravil totiž: „Jeden urozený člověk se odebral do daleké krajiny, aby získal pro sebe královskou důstojnost a aby se opět vrátil.“¹³ Povolal deset svých služebníků, dal jim deset hřiven a řekl jim: „Těžte jimi, dokud nepřijdu!“

¹⁴ „Ale jeho spoluobčané ho nenáviděli; poslali za ním posly se vzkazem: ‚Nechceme, aby tento kraloval nad námi!‘“

¹⁵ „Když se vrátil v královské důstojnosti, dal si povolati ony služebníky, jimž dal dříve peníze, aby zvěděl, kolik každý vytěžil.“¹⁶ I přišel první a řekl: ‚Pane, tvá hřivna vyzískala deset hřiven.‘¹⁷ On mu řekl: ‚Dobře, služebníku dobrý, poněvadž jsi byl nad malým věrný,‘¹⁸ vládní nad desíti městy! A přišel druhý a řekl: ‚Pane, tvá hřivna vyzískala pět hřiven.‘¹⁹ A tomu řekl: ‚Také ty buď nad pěti městy!‘²⁰ Přišel jiný a řekl: ‚Pane, tu je tvá hřivna; měl jsem ji uloženu v šátku.‘²¹ Neboť jsem se tě bál, poněvadž jsi člověk přísný: bereš, co jsi nepoložil, a žneš, co jsi nerozsel.‘²² Dí mu: ‚Z tvých úst tě soudím, služebníku špatný! Věděl jsi, že já jsem člověk přísný: беру, co jsem nepoložil, a žnu, co jsem nerozsel.‘²³ Proč jsi tedy neuložil mé peníze, abych já je po svém

^{31–34} Srv. Mat 20, 17–19; Mar 10, 32–34.

^{35–43} Srv. Mat 20, 29–34; Mar 10, 46–52.

¹⁹, ¹ Jericho, ležící v rovině asi 12 km na západ od Jordánu, bývalo občasným sídlem krále Heroda. Ten město tak zvelebil, že se tehdy stalo druhým hlavním městem Palestiny. Dnešní Jericho (Ericha) jest osadou s 1300 obyvateli.

² Obchodní karavany, projíždějící z východu na západ, musely platiti v Jerichu clo.

⁴ Planý fíkovník má větve hned od země, takže se naň může pohodlně vylézt.

⁷ Židé pohrdali celníky a pokládali je za veřejné hříšníky. Slovo „celník“ bylo u židů nadávkou.

⁹ Kajíci smýšlení a upřímné obrácení učinilo ze Zachea „syna Abrahamova“, a tedy hodného spásy. Na kázání Jana Kř. chodili i celníci; snad tam byl tehdy i Zacheus

^{11–27} Podobenství ukazuje, že si můžeme posvícující milost rozmnožiti dobrými skutky, pomíjíme-li je, snadno se vydáváme v nebezpečí, že ji ztratíme). Toto podobenství není totožné s tím, které podává sv. Matouš (srv. 25, 14–30).

návratu vybral i s úrokem?²⁴ A řekl okolostojícím: „Odeberte mu tu hřivnu a dejte ji tomu, který mé deset hřiven!“²⁵ I řekl mu: „Pane, má deset hřiven.“²⁶
 „Právím vám: Kdo má, tomu bude dáno; [a bude mítí přebytek;] tomu však, kdo nemá, bude vzato i to, co má.“²⁷ Ale ty mé nepřátele, kteří mě nechtěli mítí svým králem, přiveďte sem a usmrťte je přede mnou!“

Část čtvrtá: Ježíš v Jerusalemě (19, 28-21, 38).

Slavný vjezd Ježíšův do Jerusalema.²⁸ Po těch slovech kráčel napřed a ubíral se do Jerusalema.²⁹ Když se přiblížil k Bethfage a Bethanii u hory, která se nazývá Olivetská, poslal dva své učedníky³⁰ se slovy: „Jděte do vesnice, která je před vámi! Jak do ní vejдете, naleznete přivázané oslátko, na kterém nikdo nikdy neseděl. Odvažte je a přiveďte sem!“³¹ Otáže-li se vás někdo: „Proč je odvažujete?“ řekněte mu toto: „Pán je potřebuje.“³²

Odešli tedy ti, kteří byli posláni, a našli oslátko státi, jak jim řekl.³³ Když oslátko odvažovali, řekli jim jeho majitelé: „Proč odvažujete oslátko?“³⁴ Oni řekli: „Pán je potřebuje.“³⁵ I přivedli je k Ježíšovi. Přehodili přes oslátko svá roucha a posadili na ně Ježíše.³⁶ Když pak jel, prostírali na cestu svá roucha.

³⁷ A když se již přiblížoval ke svahu hory Olivetské, počal celý zástup jeho učedníků s radostí hlasitě chváliti Boha za všechny divy, které spatřili.³⁸ Volali:

„Požehnaný, jenž přichází jako král ve jménu Páně!
 Pokoj na nebi a sláva na výsostech!“

³⁹ Ale někteří farizeové ze zástupu mu pravili: „Mistře, pokárej své učedníky!“⁴⁰ On jim však řekl: „Právím vám: Zmlknou-li tito, kamení bude volati.“

Ježíš pláče nad Jerusalemem.⁴¹ A když se Ježíš přiblížil a spatřil město, zaplakal nad ním a pravil:⁴² „Kdybys bylo poznalo i ty, a to v tento svůj den, co je ti k pokoji! Ale nyní je to skryto před tvýma očima.“⁴³ Přijdou na tebe dni, kdy tě tvoji nepřátele obklíčí náspem a oblehnou tě a se všech stran tě sevrou,⁴⁴ a na zem povalí tebe i tvé děti, které jsou v tobě; a nenechají v tobě kámen na kameni, poněvadž jsi nepoznalo čas svého navštívení.“

Vyčištění chrámu.⁴⁵ Pak vešel do chrámu a počal vyháněti [prodavače a] kupující v něm.⁴⁶ Řekl jim: „Je psáno: ‚Dům můj je domem modlitby.‘ Vy však jste jej učinili peleší lotrovskou.“

⁴⁷ I učil každého dne v chrámě. Velekněží však, zákoníci i předáci lidu rádi by ho byli zahubili,⁴⁸ ale nepřipadali na nic, co by mu učinili, neboť veškerý lid lnul k němu a poslouchal ho.

20, Dotaz po Kristově pravomoci.¹ Když jednoho dne učil lid v chrámě a kázal evangelium, přistoupili k němu velekněží a zákoníci a starší² a pravili mu: „Pověz nám, jakou pravomocí ty věci činíš? Nebo kdo ti dal tuto pravomoc?“³ Odpověděl jim Ježíš: „I já se vás otáži na jednu věc. Povězte mi: ⁴ Byl křest Janův s nebe nebo od lidí?“⁵ Ale oni uvažovali sami u sebe takto: „Řekneme-li: ‚S nebe,‘ řekne nám: ‚Proč jste mu tedy neuvěřili?‘ ⁶ Řekneme-li však: ‚Od lidí,‘ bude nás veškerý lid kamenovati, neboť žije v přesvědčení, že Jan je prorok.“⁷ I odpověděli mu, že nevědí, odkud byl.⁸ Ježíš jim řekl: „Ani já vám nepovím, jakou pravomocí ty věci činím.“

Podobenství o zlých vinařích.⁹ Potom počal mluvit k lidu toto podobenství: „Jeden člověk založil vinici, pronajal ji vinařům a odcestoval na dlouhou dobu.“

¹⁰ „Když přišel čas, poslal k vinařům služebníka, aby mu dali z užitku vinice. Ale vinaři ho

^{28–40} Srv. Mat 21, 1-11; Mar 11, 1-11; Jan 12, 9-19.

³⁷ Místo „celý zástup“ má Vulgáta „veškeré zástupy“.

³⁸ Slova „Požehnaný, jenž přichází ve jménu Páně!“ jsou ze Ž 117, 26. Ostatní slova přidal jásající zástup, který očekával Mesiaše jako pozemského krále.

^{45–48} Srv. Mat 21, 12-13; Mar 11, 15-17.

⁴⁶ Viz Iz 56, 7; Jer 7, 11.

^{20, 1–3} Srv. Mat 21, 23-27; Mar 11, 27-33.

^{9–19} Srv. Mat 21, 33-46; Mar 12, 1-12.

zmrskali a propustili s prázdnou.¹¹ I poslal druhého služebníka. Také toho však zmrskali, potupili a propustili s prázdnou.¹² I poslal ještě třetího. Ale i toho zranili a vyhodili.¹³ Tu řekl pán vinice: „Co mám dělat? Pošlu svého milého syna, snad se zastydí, až ho uvidí.“¹⁴ Když ho oni uzřeli, myslili sami u sebe taktó: „To je dědic! Zabijme ho, aby jeho dědictví bylo naše!“¹⁵ A vyhodili ho z vinice a zabili ho. Co jim tedy učiní pán vinice?¹⁶ Přejde a zahubí ty vinaře a dá vinici jiným.“

¹⁷ Když to uslyšeli, řekli mu: „Chraň Bůh!“ Ale On na ně pohlédl a řekl: „Jaký smysl tedy mají tato slova Písma:

„Kámen, který zavrhli stavitelé,
stal se kamenem úhelným“

¹⁸ Kdo padne na ten kámen, rozrazí se; na koho však on sám padne, toho rozdrtí.“

¹⁹ I snažili se ho velekněží a zákoníci v onu hodinu zajmouti, ale báli se lidu; poznali totiž, že to podobenství vztahoval na ně.

Peníz daně.²⁰ I slídili po něm. Poslali k němu špehy, kteří předstírali o sobě, že jsou spravedliví, aby ho polapili v řeči a tak aby ho mohli vydati vrchnosti a moci vladařově.²¹ I otázali se ho: „Mistře, víme, že správně mluvíš a učíš, že nehleďš na osobu, nýbrž podle pravdy učíš cestě Boží.“²² Sluší se pro nás platiti císaři daň či ne?“ Ale²³ Ježíš prohlédl jejich lest a řekl jim: „[Proč mě pokoušíte?]“²⁴ Ukažte mi denár! Či má obraz i nápis?“ Oni mu odpověděli: „Císařův.“²⁵ I řekl jim: „Dávejte tedy co je císařovo, císaři, a co je Božího, Bohu!“²⁶ A nemohli ho před lidem polapiti za jeho slovo. Podivili se však jeho odpovědi a umkli.

Otázka o vzkříšení z mrtvých.²⁷ I přistoupili k němu někteří saduceové, kteří popírají zmrtvýchvstání, a otázali se ho:²⁸ „Mistře, Mojžíš nám napsal: ‚Zemře-li něčí bratr, jenž má manželku, a je bez dítek, at si jeho bratr vezme (jeho) manželku a zplodí svému bratru potomstvo!‘²⁹ Bylo pak sedm bratrů. První pojal manželku a zemřel bezdětný;³⁰ i vzal si ji druhý za manželku, [a zemřel i on bezdětný].³¹ Také třetí [si ji vzal] a tak všech sedm. Zemřeli však bez potomstva.³² Naposledy zemřela i žena.³³ Či z nich tedy bude manželkou při vzkříšení? Neboť všech sedm jí mělo za manželku.“

³⁴ I řekl jim Ježíš: „Děti tohoto světa se žení a vdávají.³⁵ Kdož však budou uznáni za hodny onoho věku a vzkříšení z mrtvých, ti se nebudou ani ženit ani vdávat.³⁶ Vždyť ani zemřítí nebudou moci, poněvadž budou rovni andělům a budou syny Božími, neboť budou účastni vzkříšení.³⁷ Že však mrtví vstanou, naznačuje i Mojžíš ‚při keři‘, když nazývá Hospodina Bohem Abrahamovým, Bohem Izákovým a Bohem Jakobovým.³⁸ Není přece Bohem mrtvých, nýbrž živých, neboť všichni žijí jemu.“³⁹ Tu promluvili někteří zákoníci a pravili: „Mistře, správně jsi pověděl.“⁴⁰ A již se ho neosmělili na něco tázat.

Mesiáš – Pán Davidův.⁴¹ Řekl pak jim: „Jak mohou říkati, že Mesiáš je syn Davidův?“⁴² Vždyť David sám praví v knize žalmů:

„Řekl Hospodin mému Pánu:
Seď po mé pravici,

¹⁷ Viz Ž 117, 22.

^{20–26} Srv. Mat 22, 15–22; Mar 12, 13–17.

^{27–40} Srv. Mat 22, 23–33; Mar 12, 18–27.

²⁸ Viz Dt 25, 5.

^{34–36} Manželství má za první účel rozmnožení lidského pokolení; toho však už nebude po vzkříšení potřeba, poněvadž oslaveni budou i svým tělem nesmrtní.

³⁵ „uznání za hodny onoho věku“, t. j. uznání za hodny věčné blaženosti.

³⁶ Oslavení při vzkříšení budou „rovni andělům“ ne sice ve všem, nýbrž vzhledem k nesmrtnosti a čistotě, a budou jako přijatí „synové Boží“.

³⁷ Viz Ex 3, 6.

^{41–44} Srv. Mat 22, 41–46; Mar 12, 35–37.

⁴² Viz Ž 109, 1.

⁴³ dokud nedám tvé nepřátele
za podnož tvým nohám!"

⁴⁴ David tedy nazývá ho Pánem; i jak může býti jeho synem?"

Ježíš varuje před zákoníky. ⁴⁵ A když všechen lid poslouchal, řekl svým učedníkům: ⁴⁶ „Varujte se zákoníků, kteří se zálibou chodí v dlouhých řízách a libují si, když je na náměstí pozdravují, a rádí sedí v prvních stolicích v synagóгах a na čestných místech při hostinách. ⁴⁷ Na mizinu přivádějí domy vdov pod záminkou dlouhého modlení. Ty stihne přísnější soud!“

21, Vdovina obět. ¹ Když pak pohleděl vzhůru, spatřil, jak boháči házejí své dary do pokladnice. ² Uzřel také, jak tam jedna chudičká vdova háze dva grošiky. ³ I řekl: „Vpravdě pravím vám: Tato chudá vdova dala více než všichni. ⁴ Neboť ti všichni dali Bohu darem ze svého přebytku, tato však dala ze svého nedostatku všechno, co měla na živobytí.“

Předpověď pádu jerusalemského chrámu. ⁵ Když někteří pravili o chrámě, že jest ozdoben krásnými kameny a dary, řekl: ⁶ „Přijdou dnové, kdy z toho, co vidíte, nezůstane kámen na kameni, který by nebyl rozmetán.“ ⁷ I otázali se ho: „Mistře, kdy to bude? A jaké bude znamení, až se to začne dít?“

Všeobecné útrapy až do konce světa. ⁸ On jim řekl: „Hleďte, abyste nebyli svedeni! Neboť mnozí přijdou ve jménu mém a řeknou: ‚Já jsem to,‘ a ‚Čas se přiblížil.‘ Nechodte za nimi! ⁹ Až pak uslyšíte o válkách a o rozbrojích, nelekejte se, neboť to musí napřed nastati, ale to nebude ještě hned konec.“

¹⁰ Potom jim pravil: „Povstane totiž národ proti národu, království proti království, ¹¹ a budou veliká zemětřesení v různých krajinách, hlad i mor; budou i hrůzy a veliká znamení na nebi.“

¹² „Ale přede všemi těmito úkazy vztáhnou na vás ruce a budou vás pronásledovati, budou vás vydávati synagogám a do vězení a voditi před krále a vladaře pro jméno mé. ¹³ To vám bude příležitost, abyste vydali svědectví. ¹⁴ Vložte si tedy v své srdce, že nebudete napřed přemýšleti, jak byste se hájili! ¹⁵ Neboť já vám dám výmluvnost a moudrost, a té žádni vaši protivníci nedovedou odolat ani odporovat. ¹⁶ Ba i rodiče a bratří a příbuzní a přátelé budou vás zrazovat. Někteří z vás usmrtí ¹⁷ a budete v nenávisti u všech pro jméno mé. ¹⁸ Ale ani vlas s vaší hlavy nezahyne. ¹⁹ Svou vytrvalostí získáte své duše.“

Znamení před pádem Jerusalema a koncem světa. ²⁰ „Až tedy uzříte, že Jerusalem je vojskem obléhán, pak vězte, že se už přiblížilo jeho zpusťování. ²¹ Tehdy, kdož jsou v Judsku, ať uteknou na hory; kdož v městě, ať vyjdou ven; kdož na venkově, ať nevcházejí do města! ²² Neboť to jsou dny pomsty, takže se naplní všechno, co je psáno. ²³ Běda ženám v požehnaném stavu i kojícím v ony dny! Neboť bude veliké soužení na zemi a soud hněvu nad tímto lidem. ²⁴ Budou padati pod ostří meče, budou odváděni do zajetí mezi všechny národy a Jerusalem bude šlapán pohany, dokud se nenaplní čas pohanů.“

²⁵ „A budou znamení na slunci a na měsíci i na hvězdách a na zemi bude úzkost mezi národy pro nesnáze nad hukotem moře a příbojů, ²⁶ takže lidé budou trnouti strachem a očekáváním těch věcí, které přijdou na celý svět, neboť nebeská tělesa se budou pohybovati.“

²⁷ „A tehdy uvidí Syna člověka přicházeti v oblaku s velikou mocí a slávou. ²⁸ Až se to počne

^{45–47} Srv. Mat 23, 1. 5. 7; Mar 12, 38–40.

²¹ ^{1–4} Srv. Mar 12, 41–44.

^{5–7} Srv. Mat 24, 1–2; Mar 13, 1–2.

^{8–19} Srv. Mat 24, 3–14; Mar 13, 3–13.

¹⁷ „u všech“ je řečeno s nadsázkou místo „u mnohých“.

¹⁹ „získáte své duše“ pro život věčný.

^{20–28} Srv. Mat 24, 15–31; Mar 13, 14–27.

²⁴ Pohani znesvětili chrám a Jerusalem. To všechno bude koncem židovské národní svobody. K vykonání tohoto trestu je pohanům určen od Boha nějaký čas.

dítí, pohleďte vzhůru a zdvihněte své hlavy, neboť se blíží vaše vykoupení!“

Podobenství o fíkovníku. ²⁹ I pověděl jim podobenství: „Popatřte na fíkovník a na všechno ostatní stromoví! ³⁰ Když již vyhánějí pupence, vidíte, že blízko je léto. ³¹ Tak i vy, až uzzříte, že se tyto věci dějí, vězte, že je blízko království Boží. ³² Vpravdě pravím vám: Nepomine toto pokolení, dokud se to všechno nestane. ³³ Nebesa a země pominou, ale slova má nepominou!“

Výzva k bdělosti. ³⁴ „Mějte se však na pozoru, aby se vaše srdce neobtěžila opojením a opilstvím a pozemskými starostmi, a aby onen den nepřišel pro vás náhle! ³⁵ Neboť přijde jako osídlo na všechny obyvatele celého povrchu zemského.“

³⁶ „Bděte tedy a modlete se v každé době, abyste se stali hodnými ujiti všemu tomu, co se bude dítí, a postaviti se před Syna člověka!“

Poslední dny veřejné činnosti Páně. ³⁷ V ty dny učil v chrámě. V noci pak odcházel a přenocoval na hoře, která se nazývá Olivetská. ³⁸ Časně zrána přicházel k němu všechen lid poslouchat ho v chrámě.

DÍL TŘETÍ: UMUČENÍ A OSLAVENÍ PÁNĚ (22-24).

Část první: Umučení Páně (22, 1-23, 56).

22, Velerada se radí o Kristově záhubě. ¹ Přibližoval se svátek přesnic, jenž slove velikonoce. ² Velekněží a zákoníci uvažovali, jak by Ježíše usmrtili; ale báli se lidu.

Jidáš se nabízí ke zradě. ³ Tu vešel ďábel do Jidáše příjmením Iškariotského, který byl jedním ze dvanácti. ⁴ I odešel a mluvil s velekněžími a veliteli, jak by jim ho vydal. ⁵ Oni se zaradovali a dohodli, že mu dají peníze. ⁶ On slíbil a hledal vhodnou chvíli, aby jim Ježíše vydal, až nebude obklopen zástupem.

Poslední velikonoční večeře. ⁷ Přišel den přesnic, kdy se musil zabíjeti beránek. ⁸ I poslal Petra a Jana se slovy: „Jděte nám připravit beránka, abychom večeřeli!“ ⁹ Oni mu řekli: „Kde chceš, abychom jej připravili?“ ¹⁰ I řekl jim: „Hle, jak vejdete do města, potká vás jeden člověk se džbánem vody. Jděte za ním do domu, do kterého vejde, ¹¹ a řekněte hospodáři domu: ‚Mistr ti vzkazuje: Kde je místnost, v které bych jedl se svými učedníky beránka?‘ ¹² A on vám ukáže veliké a prostřené večeřadlo. Tam připravte!“ ¹³ I odešli a našli, jak jim pověděl; a připravili beránka.

¹⁴ Když přišla hodina, zaujal místo za stolem a dvanáct apoštolů s ním. I řekl jim: ¹⁵ „Velmi jsem toužil jísti tohoto beránka s vámi ještě před svým utrpením. ¹⁶ Neboť pravím vám: Nebudu ho [už] jísti, dokud se nenaplní v království Božím.“ ¹⁷ A vzal kalich, učinil díky a řekl: „Vezměte a podávejte si jej mezi sebou! ¹⁸ Neboť pravím vám: Nebudu již pít z plodu vinného kme-
ne, dokud nepřijde království Boží.“

Ustanovení Svátosti oltářní. ¹⁹ A vzal chléb, učinil díky, lámal jej a dal jim (jej) se slovy: „Toto je Tělo mé, které se za vás vydává. To činite na mou památku!“ ²⁰ Taktéž vzal po jídle i kalich a řekl: „Tento kalich je nová úmluva (potvrzená) mou Krví, která se za vás vylévá.“

^{29–33} Srv. Mat 24, 32-35; Mar 13, 28-32.

³² Jedna celá generace se dožije hrozného pádu Jerusalema.

^{34–36} Srv. Mat 24, 36-51; Mar 13, 33-37.

^{22, 1–2} Srv. Mat 26, 1-5; Mar 14, 1-2.

^{3–6} Srv. Mat 26, 14-16; Mar 14, 10-11.

^{7–18} Srv. Mat 26, 17-19; Mar 14, 12-16.

¹¹ Onen hospodář byl asi jedním z učedníků Páně.

^{16–18} Pán Ježíš prohlásil dvakrát, že tato velikonoční večeře je za jeho pozemského života poslední a její dokonale naplnění bude až ve věčné blaženosti.

^{19–20} Srv. Mat 26, 26-28; Mar 14, 22-24; 1 Kor 11, 23-25. Sv. Lukáš se poněkud odchyluje ve slovech o ustanovení nej-
světější Svátosti oltářní od sv. Matouše a Marka. Evangelisté však podávají slova Kristova v podstatě stejně.

Ježíš označuje svého zrádce.²¹ „Avšak hle, ruka mého zrádce je se mnou u stolu.“²² Syn člověka sice jde, jak jest určeno, ale běda tomu člověku, jímž bude zrazen!“²³ Tu se počali jeden druhého dotazovati, kdo z nich to asi jest, který to učiní.

Spor apoštolů.²⁴ Povstal však mezi nimi spor, kdo z nich jest asi největší.²⁵ I řekl jim: „Králové národů jsou pány nad nimi, a kdož moc mají nad nimi, nazývají se dobrodinci.“²⁶ Ale vy ne tak! Kdo je mezi vámi největší, buďž jako nejmenší; kdo je představený, buďž jako služebník!²⁷ Neboť kdo je větší: host či přísluhující? Což ne host? Ale já jsem mezi vámi jako přísluhující.²⁸ Vy pak jste vytrvali se mnou v mých zkouškách,²⁹ proto já vám odkazuji království, jak mně je odkázal můj Otec,³⁰ abyste v mém království jedli a pili u mého stolu a seděli na stolicích, soudíce dvanáct pokolení izraelských.“

Modlitba za Petra.³¹ [I řekl Pán:] „Šimone, Šimone! Hle, satan si vyžádal, aby vás třibil jako pšenici.“³² Ale já jsem prosil za tebe, aby tvá víra nepřestala, a ty jednou po svém obrácení posíluj své bratry!“

Předpověď pádu Petrova.³³ On mu řekl: „Pane, s tebou jsem hotov jíti i do žaláře, i na smrt!“³⁴ Ale On řekl: „Petře, pravím tobě: Ještě dnes, než kohout zakokrhá, třikrát zapřeš, že mě znáš.“

Z rozmluvy po poslední večeři.³⁵ A řekl jim: „Když jsem vás poslal bez měšce, bez mošny a bez obuvi, scházelo vám něco?“ Oni řekli: „Nic.“³⁶ I řekl jim: „Ale nyní, kdo má měšec, vezmi jej, stejně i mošnu! Kdo nemá, prodej svůj plášť a kup si meč! Neboť pravím vám, že se musí na mně naplniti ještě toto Písmo: „Ke zločincům je připočten.“ Neboť tak se naplňuje všechno, co se mne týká.“³⁸ A oni pravili: „Pane, hle, dva meče jsou zde!“ I řekl jim: „Dostačí!“

Smrtná úzkost Páně na hoře Olivetské.³⁹ Potom vyšel Ježíš a odebral se, jak bylo jeho zvykem, na horu Olivetskou. Jeho učedníci šli za ním.⁴⁰ Když přišel na místo, řekl jim: „Modlete se, abyste neupadli do pokušení!“⁴¹ Potom se od nich vzdálil, asi co by kamenem dohodil; poklekl na kolena a modlil se:⁴² „Otče, chceš-li, odejmi tento kalich ode mne, avšak ne má, nýbrž tvá vůle se staň!“⁴³ I zjevil se mu anděl s nebe a posiloval ho.

A když se octl ve smrtné úzkosti, modlil se vroucněji.⁴⁴ I stékal s něho pot jako krupěje krve na zem.⁴⁵ Když vstal od modlitby a přišel k svým učedníkům, shledal, že zármutkem spí.⁴⁶ I řekl jim: „Proč spíte? Vstaňte a modlete se, abyste neupadli do pokušení!“

Ježíš jat a odveden s hory.⁴⁷ Když ještě mluvil, hle, zástup (přícházel), a ten, jenž slul Jidáš, jeden ze dvanácti, šel před nimi. Přiblížil se k Ježíšovi, aby ho políbil.⁴⁸ Ale Ježíš mu řekl: „Jidáš, políbením zraňuješ Syna člověka?“⁴⁹ Když uzkřeli ti, kteří byli s Ježíšem, co nastává, řekli mu:

^{21—23} Srv. Mat 26, 21-25; Mar 14, 18-21; Jan 13, 21-26.

^{25—27} Srv. Mat 20, 25-28; Mar 10, 42-45.

²⁵ Mnozí panovníci ve starověku se dávali s oblibou nazývat „dobrodinci“.

²⁶ Jako se Kristus modlil za Petra a jej ve víře posílil, tak i Petr jako nástupce Kristův má posilňovati ve víře ostatní apoštolů a věřící. Slova „po svém obrácení“ vykládají někteří se zřetelem k jeho obrácení po zapření Pána.

^{33—34} Srv. Mat 26, 33-35; Mar 14, 29-31; Jan 13, 36-38.

^{35—38} Dosud žijí apoštolé v přítomnosti Kristově v pokoji a bez starosti, avšak nyní nastanou pro ně jiné časy. Bude jim třeba přemáhati nesčetné překážky a zakusiti různá utrpení. Pro tento boj budou potřebovati meče, avšak ne hmotné, nýbrž duchovní zbraně, a těch se jim bude dostávat s milostí Kristovou. Těmito duchovními zbraněmi mají bojovati při šíření evangelia Kristova. – Apoštolé upozorňují Krista na dva meče ve večeradle, ale Ježíš jim na to odpovídá: „Dostačí!“ T. j. dost jest již o tom řeči, poněvadž apoštolé tehdy nepochopili správně slova Kristova a chápali meče v hmotném významu. Teprve budoucnost jim ozřejmí smysl těch slov Kristových.

³⁷ Viz Iz 53, 12.

^{39—46} Srv. Mat 26, 36-46; Mar 14, 32-42; Jan 18, 1.

^{44—45} Tyto verše upírají nekatolictví kritikové sv. Lukáši a pokládají je za pozdější dodatek. Avšak vážné důvody svědčí pro autorství Lukášovo, jak prohlásila Papežská biblická komise v Římě 26. června 1912.

⁴⁴ Krvavý pot Kristův byl způsoben nesmírným vzrušením tělesného organismu s duševním bolem, když Kristus viděl, co bude trpěti jako člověk.

⁴⁶ Viz Mat 26, 45 v poznámce.

^{47—53} Srv. Mat 26, 47-56; Mar 14, 43-52; Jan 18, 2-11.

„Pane, máme bítí mečem?“⁵⁰ A jeden z nich napadl služebníka veleknězova a uťal mu pravé ucho.⁵¹ Ale Ježíš řekl: „Nechte toho! Dost!“ I dotkl se jeho ucha a uzdravil je.⁵² Velekněžím, velitelům chrámové stráže a starším, kteří pro něho přišli, řekl Ježíš: „Jako na lotra jste vyšli s meči a kyji!“⁵³ Když jsem býval denně s vámi v chrámě, to jste mě nejali; ale toto je vaše hodina a moc temnoty.“

⁵⁴ Ijali ho a dovedli ho do domu veleknězova. Petr šel za ním zpozvdálí.

Petrův pád.⁵⁵ Uprostřed dvora rozdělali oheň a posadili se kolem. Petr si sedl mezi ně.⁵⁶ Když ho jedna služka spatřila, jak sedí u ohně, pohlédla naň upřeně a pravila: „Také tento byl s ním!“⁵⁷ Ale on zapřel slovy: „Ženo, neznám ho!“⁵⁸ Krátce potom ho uzřel kdosi jiný a řekl: „Také ty jsi z nich!“ Ale Petr řekl: „Človče, nejsem!“

⁵⁹ Asi o hodinu později tvrdil někdo jiný: „Skutečně, i tento byl s ním, vždyt je také Galilejan!“⁶⁰ Petr však řekl: „Človče, nevím, co pravíš.“ A vtom, právě co ještě mluvil, zakokrhál kochout.⁶¹ Pán se obrátil a pohlédl na Petra. Petr se rozpomenul na slovo Páně, jak mu řekl: „Dříve než kohout zakokrhá, třikrát mě zapřeš.“⁶² I vyšel ven a plakal hořce.

Ježíš potupen.⁶³ Ti muži, kteří drželi Ježíše, posmívali se mu a bili ho.⁶⁴ Zakryli mu oči, [bili ho do tváře] a tázali se ho: „Hádej, kdo tě to udeřil?“⁶⁵ A mnoho jiného rouhání mluvili proti němu.

Ranní zasedání velerady.⁶⁶ Když se rozednilo, sešli se starší lidu, velekněží a zákoníci a dali ho dovésti do svého shromáždění. Řekli: „Jsi-li ty Mesiáš, pověz nám to!“⁶⁷ I řekl jim: „Povím-li vám to, neuvěříte [mi];⁶⁸ otáží-li se však také, neodpovíte mi [a ani mě nepropustíte].“⁶⁹ Ale od té chvíle bude Syn člověka seděti po pravici všemohoucího Boha.“⁷⁰ Řekli pak všichni: „Ty jsi tedy Syn Boží?“ On řekl: „Ano, já jsem.“⁷¹ Avšak oni řekli: „K čemu ještě potřebujeme svědectví? Vždyt sami jsme to slyšeli z jeho úst!“

23, Ježíš po prvé před Pilátem.¹ Celé shromáždění povstalo a dovedli ho k Pilátovi.² Počali na něho žalovati: „Tohoto jsme našli, jak bouří náš národ, brání platiti císaři daně a praví, že je Mesiáš, král.“³ I otázal se ho Pilát: „Ty jsi král židovský?“ On mu odpověděl: „Ano, já jsem.“⁴ I řekl Pilát velekněžím a zástupům: „Nenalézám žádné viny na tomto člověku.“⁵ Ale oni na něho naléhali slovy: „Svým učením bouří lid po celém Judsku, od Galileje až sem!“

⁶ Když Pilát uslyšel o Galileji, otázal se, je-li ten člověk Galilejan.⁷ Jak zvěděl, že je z moci Herodovy, poslal ho k Herodovi, který byl v ty dny také v Jerusalemě.

Ježíš před Herodem.⁸ Když Herodes uzřel Ježíše, velmi se zaradoval. Neboť již dávno byl žádostiv spatřit ho, poněvadž o něm mnoho slyšel a poněvadž doufal, že ho uzří činiti nějaký zážrak.⁹ I vypytał se ho mnoha slovy, ale On mu na nic neodpovídal.¹⁰ Velekněží a zákoníci tam také byli a bez ustání na něho žalovali.¹¹ I pohrdl jím Herodes se svou družinou. Dal ho obléci v bílé roucho a vysmál se mu a poslal ho zpět k Pilátovi.¹² V ten den se Herodes a Pilát spřátelili, neboť dříve žili spolu v nepřátelství.

Po druhé před Pilátem.¹³ Když Pilát svolal velekněze, členy velerady a lid,¹⁴ řekl k nim: „Přivedli jste mi tohoto člověka sem, že prý bouří lid, a hle, já jsem ho před vámi vyšetřoval, a nalezl jsem na tomto člověku žádné viny v těch věcech, které na něho žalujete.“¹⁵ Ale ani Hero-

⁵⁴ Sv. Lukáš opomíjí, co se dalo před Annášem (viz Jan 18, 12-14, 19-24) i co se dělo v nočním zasedání před Kaifášem (viz Mat 26, 57-68; Mar 14, 53-65), a zmiňuje se jen o pádu Petrově a o potupě, kterou učinili Kristu po onom nočním zasedání (viz níže vv. 63-65).

⁵⁵⁻⁶² Srv. Mat 26, 68-75; Mar 14, 66-72; Jan 18, 15-18, 25-27.

⁶³⁻⁶⁵ Srv. Mat 26, 67-68; Mar 14, 65.

⁶⁶⁻⁷¹ Srv. Mat 27, 1-2; Mar 15, 1; Jan 18, 28.

^{23, 1-7} Srv. Mat 27, 2, 11-14; Mar 15, 2-5; Jan 18, 28-38.

⁷ Herodes Antipas byl úředním knížetem (tetrarchou) v Galileji a Pereji.

¹¹ Podle římského zvyku si oblékali bílá roucha uchazeči o nějaký veřejný úřad. Herodes chtěl bílým rouchem potupiti Krista, který se podle jeho mínění v své naivnosti ucházel o královskou důstojnost v židovském národě.

¹³ Podle řeckého znění: „Ba i Herodes poslal jej k nám zpět.“

des ne, neboť jsem vás k němu poslal. Hle, nespáchal nic, co by zasluhovalo smrti.¹⁶ Potrestám ho tedy a propustím.“

Ježíš či Barnabáš?¹⁷ O slavnosti musíval jim propouštět jednoho (vězně).¹⁸ I vykřikl celý zástup najednou: „Pryč s tímto! Propušt' nám Barnabáše!“ –¹⁹ Ten byl uvězněn pro jakési vzbouření povstale v městě a pro vraždu. –²⁰ Pilát k nim opět promluvil, neboť chtěl Ježíše propustiti.²¹ Ale oni hlasitě křičeli: „Ukřižuj ho!“²² On však jim řekl po třetí: „Co zlého spáchal tento? Žádné příčiny smrti na něm nenalézám. Potrestám ho tedy a propustím.“²³ Ale oni na něho dotírali s velikým křikem a žádali, aby byl ukřižován. Jejich křik víc a více mohutněl.²⁴ Pilát se rozhodl splnit jejich žádost.²⁵ I propustil toho, který byl uvězněn pro vraždu a vzbouření, o něhož žádali; Ježíše pak vydal jejich zvlí.

Cestou křížovou.²⁶ Když ho odváděli, zadrželi jakéhosi Šimona z Kyreny, který přicházel s pole, a vložili naň kříž, aby jej nesl za Ježíšem.²⁷ Šel za ním veliký zástup lidí; také ženy, které pro něho plakaly a bédovaly.²⁸ Ježíš se k nim obrátil a řekl: „Dcery jerusalemské, neplačte nade mnou, nýbrž plačte samy nad sebou a nad svými dětmi!²⁹ Neboť hle, přijdou dnové, kdy řeknou: ‚Blaze neplodným a lůnům, která nerodila, a prsům, které nekojily!‘³⁰ Tehdy počnou říkat i horám: ‚Padněte na nás,‘ a pahorkům: ‚Přikryjte nás!‘³¹ Neboť činí-li toto na stromě zeleném, co se bude dít na suchém?“

³² Byli s ním také vedeni dva zločinci na popravu.

Ježíš ukřižován.³³ Když přišli na místo, které se nazývá „Lebka“, ukřižovali ho tam; také ony zločince, jednoho po pravici, druhého po levici.

³⁴ Ježíš pak řekl: „Otče, odpusť jim, neboť nevědí, co činí!“ Poněvadž si chtěli rozdělit jeho roucha, metali (o ně) los.

³⁵ I stál tu lid a přihlížel. Také členové velerady se mu [s nimi] posmívali slovy: „Jiným pomohl, ať pomůže sám sobě, je-li Mesiáš, vyvolenec Boží!“³⁶ Posmívali se mu i vojáci; přistupovali a podávali mu octa se³⁷ slovy: „Jsi-li ty král židovský, pomoz sobě!“

³⁸ Nad ním byl také nápis řeckými a latinskými a hebrejskými písmeny: „Tento je král židovský.“

³⁹ Jeden z těch zločinců, kteří s ním viseli, se mu rouhal: „Jsi-li ty Mesiáš, pomoz sobě i nám!“⁴⁰ Ale druhý ho káral takto: „Ani ty se Boha nebojíš, ač trpíš stejný trest?“⁴¹ My zajisté (trpíme) spravedlivě, neboť dostáváme to, co náleží za naše činy. Ale tento nic zlého neučinil.“⁴² I řekl Ježíšovi: „Pane, rozpomeň se na mne, až přijdeš do svého království!“⁴³ Ježíš mu řekl: „Vpravdě pravím tobě: Dnes budeš se mnou v ráji!“

Ježíš umírá.⁴⁴ Bylo okolo šesti hodin. Tu nastala tma po celé krajině až do devíti hodin.⁴⁵ Slunce se zatmělo a opona chrámová se roztrhla ve dvě půle.⁴⁶ Ježíš zvolal silným hlasem: „Otče, do tvých rukou poručím ducha svého!“ Po těch slovech vypustil duši.

⁴⁷ Když spatřil setník, co se stalo, velebil Boha a řekl: „Jistě byl tento člověk spravedlivý!“⁴⁸ A veškerý zástup těch, kteří byli také přítomni této podívané a viděli, co se dělo, bil se v prsa a vracel se.⁴⁹ Stáli tam opodál všichni jeho známi i ženy, které ho doprovázely z Galileje, a patřili na to.

^{17–25} Srv. Mat 27, 15-26; Mar 15, 6-15; Jan 18, 39-40.

^{26–32} Srv. Mat 27, 32-33; Mar 15, 20-22; Jan 19, 16 17

³⁰ Srv. Os 10, 8; Zjev 6, 16.

³¹ Zelený strom jest obrazem spravedlivého člověka (srv. Ž 1, 3). Když se tak ukrutně zachází s nevinným Ježíšem, oč více bude trpět hříšný izraelský národ, který se proti Kristu tak provinil, a každý hříšník, který těžce hřeší proti Bohu.

^{33–42} Srv. Mat 27, 34-44; Mar 15, 23-32; Jan 19, 18-24.

⁴³ „v ráji“, t. j. v předpekli, kde bez bolesti očekávaly duše spravedlivých před Kristem zemřelých Vykupitele. Po smrti Kristově sestoupila jeho duše „do pekel“, t. j. do předpekli, aby oznámila duším, že jsou již vykoupené. Při svém nanebevstoupení vzal Ježíš ony duše z předpekli do nebe.

^{44–49} Srv. Mat 27, 45-56; Mar 15, 33-41; Jan 19, 28-30.

Ježíš pohřben. ⁵⁰ A hle, jeden muž jménem Josef z Arimathie, z judského města, člen velerady, muž dobrý a spravedlivý, ⁵¹ nesouhlasil s jejich rozsudkem a jednáním. Očekával (také) království Boží. ⁵² Ten přišel k Pilátovi a vyžádal si tělo Ježíšovo. ⁵³ Sňal je (s kříže), obvinul plátnem a položil do hrobu vytesaného ve skále, v němž ještě nikdo neležel. – ⁵⁴ Byl pátek, a nastávala sobota. – ⁵⁵ Za ním šly ženy, které přišly s Ježíšem z Galileje, a podívaly se na hrob i na to, jak jeho tělo bylo pochováno. ⁵⁶ Potom se vrátily a připravily vonné věci a masti. V sobotu ovšem podle zákona zachovaly klid.

Část druhá: Oslavení Páně (24).

24, Ženy u hrobu. ¹ V neděli záhy zrána přišly ke hrobu s vonnými věcmi, které připravily. ² Nalezly však kámen odvalený od hrobu. ³ Když vešly, nenalezly tělo Pána Ježíše. ⁴ A zatím co byly nad tím na rozpacích, hle, postavili se před nimi dva muži v skvoucím rouše. ⁵ Ženy se bály a sklopily zrak k zemi. Řekli jim: „Pročpak hledáte živého mezi mrtvými? ⁶ Není tu, ale vstal! Rozpomeňte se, jak k vám mluvil, když byl ještě v Galileji! ⁷ Řekl: „Syn člověka musí být vydán do rukou hříšníků a být ukřižován, ale třetího dne musí vstáti z mrtvých.“ ⁸ I rozpomenuly se na jeho slova. ⁹ A když se vrátily od hrobu, zvěstovaly to všechno jedenácti a všem ostatním. ¹⁰ Byla to Maria Magdalena, Johanna, Maria, matka Jakubova, a ostatní s nimi; ty to pověděly apoštolům. ¹¹ Ale ta slova se jim zdála bláznovstvím a nevěřili jim.

Petr u hrobu. ¹² Petr pak vstal, běžel ke hrobu, naklonil se do něho a uzřel tam jen prostěradla. S údivem nad tím, co se stalo, odešel domů.

Cestou do Emauz. ¹³ A hle, téhož dne šli dva z nich do vesnice jménem Emauz, vzdálené od Jerusalema šedesát honů. ¹⁴ Hovořili spolu, o všech těch událostech. ¹⁵ Když rozmlouvali a sebe se dotazovali, přiblížil se Ježíš a ubíral se s nimi. ¹⁶ Jejich oči byly však drženy, aby ho nepoznali. ¹⁷ I řekl jim: „Jaké to řeči spolu cestou vedete a proč jste smutni?“ ¹⁸ A jeden z nich jménem Kleofáš mu odpověděl: „Ty jsi jediný cizinec v Jerusalemě, že nevíš o těch věcech, které se tam v těchto dnech staly?“ I řekl jim: ¹⁹ „Které?“ Oni pravili: „Co se stalo s Ježíšem Nazaretským, jenž byl prorok, mocný slovem a skutkem před Bohem a před vším lidem. ²⁰ Jak ho naši velekněží a členové velerady vydali k odsouzení na smrt a ukřižovali ho. ²¹ My jsme však doufali, že On má vykoupiti národ izraelský. A ke všemu tomu jest už dnes třetí den od té události. ²² Některé z našich žen však nás poděsily; neboť byly zrána u hrobu, ²³ ale jeho tělo nenalezly. Přišly se zprávo, že viděly také zjevení andělů, kteří pravili, že Ježíš je živ. ²⁴ I odešli někteří z našich ke hrobu a shledali tak, jak ženy řekly. Jej však nenalezli.“

²⁵ Tu On jim pravil: „O bláhoví a srdce váhavého uvěřiti všemu tomu, co mluvili proroci! ²⁶ Což nemusil to Mesiáš trpěti a tak vejíti do své slávy?“ ²⁷ A počav Mojžíšem a všemi proroky, vykládal jim všechna Písma, která byla o něm.

²⁸ Tak se přiblížili k vesnici, do které šli. Ježíš se však dělal, jako by chtěl jíti dále. ²⁹ Ale oni ho přinutili slovy: „Zůstaň s námi, neboť se připozdívá a den se již nachýlil!“ I Vešel s nimi. ³⁰ Když byl s nimi za stolem, vzal chléb, požehnal jej, lámal a podával jim. ³¹ I otevřely se jejich oči a poznali ho. Ale On zmizel od nich. ³² I řekli vespolek: „Což nehořelo naše srdce v nás, když k

^{50–56} Srv. Mat 27, 57-61; Mar 15, 42-47; Jan 19, 38-42.

^{24, 1–11} Srv. Mat 28, 1-8; Mar 16, 1-8; Jan 20, 1-18.

¹ „V neděli“, doslovně: „V první den týdne“ nebo „V první den po sobotě“.

¹³ Srv. Jan 20, 3-8.

^{13–35} Srv. Mar 16, 12-13.

¹³ „dva z nich“, t. j. dva z učedníků Páně. - „Šedesát honů“ (stadii) je cesta asi 12 km dlouhá. O lokalitaci biblických Emauz nejsou učenci zajedno.

¹⁷ Podle řeckého znění: „... Jaké to řeči spolu cestou vedete? A oni smutně zůstali státi.“

²⁴ Podle řeckého znění: „Jej však nespátřili.“

²⁴ Jistě byl by šel Kristus dále, kdyby ho nebyli poprosili, aby s nimi vešel do večeřadla.

²⁹ „přinutili ho“, t. j. snažně jej prosili a tak jej pohnuli, aby s nimi zůstal. Slova „se připozdívá...“ nutno brát ve smyslu tehdejšího počítání dne (srv. Mat 20, 3-16 v pozn.); bylo to tedy ještě odpoledne

³⁰ Nepodával jim svátostný chléb, své Tělo, nýbrž obyčejný chléb.

nám cestou mluvil a vykládal nám Písma?“

³³ V touž hodinu vstali, vrátili se do Jerusalema a našli pohromadě jedenáct (apoštolů) i ty, kteří byli s nimi. ³⁴ Ti pravili: „Pán vstal skutečně a ukázal se Šimonovi.“ ³⁵ I vypravovali také oni, co se přihodilo cestou a jak ho poznali při lámání chleba.

Ježíš se zjevuje apoštolům. ³⁶ Zatím co to mluvili, stanul [Ježíš] mezi nimi a řekl jim: „Pokoj vám! [Já jsem to, nebojte se!]“ ³⁷ Ale oni se v svém zděšení a přestrašení domnívali, že vidí ducha. ³⁸ I řekl jim: „Proč se děsíte a proč vaše srdce napadají takové myšlenky? ³⁹ Vizte mé ruce i mé nohy! Já jsem to! Dotýkejte se mne a vizte! Vždyť duch nemá tělo a kosti, jak vidíte na mně.“ ⁴⁰ Po těch slovech ukázal jim své ruce i nohy. ⁴¹ Když pak oni pro radost ještě nevěřili a divili se, řekl jim: „Máte tu něco k jídlu?“ ⁴² Podali mu kus pečené ryby [a plást medu]. ⁴³ Když před nimi pojeďl, [vzal zbytek a dal jim].

Řeč na rozloučenou. ⁴⁴ I řekl k nim: „To jsou slova, která jsem k vám mluvil, pokud jsem byl ještě s vámi: Všechno se musí (totiž) naplnit, co je o mně psáno v Zákoně Mojžíšově, u Proroků a v Žalmech.“ ⁴⁵ Potom jim vyložil smysl, aby rozuměli Písmům, ⁴⁶ a řekl jim: „Tak je psáno [a tak bylo třeba], aby Mesiáš trpěl a třetího dne vstal z mrtvých, ⁴⁷ a aby v jeho jménu bylo kázáno všem národům, počínajíc od Jerusalema, pokání a odpuštění hříchů.“ ⁴⁸ Vy jste toho svědky. ⁴⁹ A já sešlu na vás Toho, jehož můj Otec slíbil. Vy však zůstaňte v městě, dokud nebudete opatření mocí s nebe!“

Nanebevstoupení Páně. ⁵⁰ Vyvedl je pak ven směrem ⁵¹ k Bethanii, pozdvihl své ruce a požehnal jim. Když jim žehnal, odloučil se od nich a vznášel se do nebe. ⁵² Oni se poklonili a s velkou radostí se vrátili do Jerusalema ⁵³ a stále [chválili a] velebili Boha v chrámě. [Amen.]

³⁵ „při lámání chleba“, t. j. podle způsobu, jak chléb žehnal, lámal a jim podával. Viděli Krista tak „lámati chléb“ před tím už několikrát (na př. při zázračném nasycení). Nebyla to tedy svátostná hostina, podobná hostině při poslední večeři, poněvadž oni učedníci nebyli tehdy při ní přítomni.

^{36–43} Srv. Jan 20, 19–23.

^{44–49} Srv. Mar 16, 14–18. Pravděpodobně se ono rozloučení konalo až v den nanebevstoupení Páně.

⁴⁴ v Zákoně Mojžíšově, u Proroků a v Žalmech“ = v Starém Zákoně (srv. Mat 5, 17).

^{50–53} Srv. Mar 16, 19–20; Skut 1, 6–12. - „směrem k Bethanii“ t. j. na vrch hory Olivetské.

ÚVOD DO EVANGELIA SVATÉHO JANA

1. Sv. Jan, pocházející pravděpodobně z města Bethsaidy u jezera Genesaretského (srv. Jan 1, 44 s Mar 1, 16-20), byl syn rybáře Zebedea a jeho manželky Salome (srv. Mar 15, 40 a Mat 27, 56).

Zprvu pomáhal otci – rybáři – i se svým starším bratrem Jakubem, zvaným Starším. Když vystoupil u Jordánu sv. Jan Křtitel, odešel k němu a stal se jeho učedníkem (Jan 1, 35-40). Tam byl pravděpodobně svědkem křtu Páně. Dlouho však nebyl Janovým učedníkem, poněvadž se připojil k Ježíši Kristu i s Ondřejem, bratrem Simona Petra, a zůstal nějaký čas u něho. Doprovázel Ježíše do Galileje, a tam byl na svatbě v Káně Galilejské s prvními učedníky Kristovými svědkem prvního zázraku Páně (Jan 2, 1-11).

Potom zůstal s Kristem na jeho cestě do Kafarna, do Jerusalema a do ostatního Judska (Jan 1, 29-3, 22). Na cestě do Galileje přes Samařsko (Jan 4, 1-45) doprovázel Krista do Galileje, ale s dovolením Kristovým se vrátil do otcovského domu k svému bývalému zaměstnání.

Krátce potom byl po druhé povolán Kristem i se svým bratrem Jakubem (Mat 4, 21-22) a pak zůstal u Krista už trvale. Při volbě apoštolů byl vřazen mezi apoštoly (Luk 6, 14). Stav se apoštolem, oddal se zcela svému Pánu, který jej také pro jeho upřímnou lásku a čistotu srdce obzvláště miloval. S Petrem a se svým bratrem Jakubem byl apoštol Jan svědkem vzkříšení dcery Jairovy (Mar 5, 37), proměnění Páně na hoře (Mar 9, 2) a smrtelného zápasu Kristova v zahradě Getsemanské (Mar 14, 33). Jej a Petra pověřil Kristus přípravou velikonoční večeře (Luk 22, 8), kterou konal za svého pozemského života naposled. Při ní spočinul sv. Jan na prsou Kristových (Jan 13, 23; 21, 20). Jediný z apoštolů zůstal pod křížem na Kalvárii, kde mu umírající Kristus odevzdal svou matku do ochrany (Jan 19, 26-27).

Po zmrtychvstání Páně, uslyšev od Marie Magdaleny radostnou zprávu, že Kristus není v hrobě, běžel zároveň s Petrem ke hrobu a bez váhání uvěřil, že Ježíš Kristus vstal z mrtvých (Jan 20, 1-10). Když se zjevil vzkříšený Kristus apoštolům u Genesaretského jezera, Jan ho první poznal (Jan 21, 7).

Po seslání Ducha svatého byl s Petrem, když učinil první zázrak (uzdravení chromého u brány Jerusalemského chrámu), uvězněn a postaven před veleradu (Skut 4, 1-31). Když se rozšířilo křesťanství v Samaři, byl poslán s apoštolem Petrem, aby pokřtěným udělovali svátost biřmování (Skut 8, 14-25). Svatý Pavel jej nazval „sloupem Církve“, podobně jako Petra a Jakuba Mladšího (Gal 2, 9). Na misijní cesty vycházel z počátku z Jerusalema a odtud také podle nejstarší tradice odešel do Efesu v Malé Asii. Tam zůstal až do vlády císaře Trajana (98-117) a řídil jako biskup křesťanské obce v Malé Asii. Není však bezpečně známo, kdy opustil Palestinu. Zdá se velmi pravděpodobně, že kolem r. 66, kdy sv. Pavel psal druhý list Timothejovi, jemuž svěřil vedení křesťanské obce v Efesu, sv. Jan ještě nebyl v Malé Asii.

Z posledních let života Janova se nám zachovala stará tradice, zaznamenaná Tertullianem a sv. Jeronymem, že Jan byl za císaře Domiciána (81—96) dopraven do Říma a tam hozen do kotle s vroucím olejem. Když se mu však nic nestalo, byl poslán do vyhnanství na ostrov Patmos v Egejském moři. Tam se mu dostalo zjevení o budoucích osudech Církve Kristovy, jak je napsal v své knize, zvané Zjevení (Apokalypse). Mučení sv. Jana v Římě si připomíná Církev 6. května svátkem „sv. Jana před branou Latinskou“.

Po smrti Domiciánově za císaře Nervy (96-98) dostal svobodu a vrátil se opět do Efesu, a tam zemřel přirozenou smrtí jako stařec téměř stoletý, pravděpodobně za vlády Trajanovy kolem r. 103.

Vypravuje se, že se dával nositi do chrámu, když pro stáří tam sám choditi nemohl, a vstupující do chrámu že pozdravoval slovy: „Miláčkové, milujte se vespolek!“

Svátek sv. Jana, apoštola a evangelisty, zvaného též Miláček Páně, slaví Římská církev 27. prosince, Východní církev 26. září.

Na svátek sv. Jana (27. prosince) se světi v některých krajinách víno, a to se pak podává k pití se slovy: „Pij lásku sv. Jana!“ Podle staré pověsti přišel prý k sv. Janu pohanský kněz jménem Aristodemos a podával mu kalich s otráveným vínem a prohlásil, neuškodí-li jed ve víně sv. Janu, že se stane křesťanem. Pověst vypráví, že světec vzal kalich, poželhal jej, vypil otráve-

né víno a nic se mu nestalo. Pohanský kněz prý uvěřil v Ježíše Krista. Odtud se také sv. Jan znázorňuje s kalichem v ruce, jak z něho vylézá had (znak jedu).

2. Evangelium napsal sv. Jan pro maloasijské křesťany, pocházející většinou z pohanství, mezi nimiž mnoho let působil. Pohnutkou k sepsání byly prosby tamějších křesťanů, aby jim napsal evangelium, poněvadž v Malé Asii šířili bludaři a židé o Ježíši četné bludy, popírající buď jeho božství nebo jeho člověčenství. Také si přáli oni křesťané, aby jim byly zachovány písemné ty zprávy ze života Kristova, o nichž první tři evangelisté (synoptikové) pomlčeli.

3. Účelem jeho evangelia bylo: utvrditi věřící ve víře v zaslíbeného Vykupitele, který je pravý Bůh a pravý člověk zároveň (srv. Jan 20, 31). Proto vypravuje nejen o četných zázracích, jimiž Kristus ukázal zřejmě svou božskou moc a své mesiášské poslání, nýbrž podává i řeči Páně, v nichž nazývá Kristus Boha svým Otcem a připisuje si božské vlastnosti.

4. Evangelium sepsal sv. Jan v Efesu v posledním desetiletí prvního století, pravděpodobně až po sepsání své knihy Zjevení. Ti, kteří kladli sepsání evangelia Janova do doby značně pozdější, byli usvědčeni z nepravdy nalezením papyru v Egyptě, který pochází z první polovice druhého století a obsahuje úryvek z evangelia Janova, a to Jan 13, 31b-33a. 37b-38 (Ježíš před Pilátem mluví o své královské důstojnosti). Tento nalezený papyrus z Fayumu nebo z Oxyrhynchu v Egyptě (P. Ryl. Gk 457) potvrzuje svědectví tradice, že evangelium Janovo vzniklo už koncem prvního století. Uplynulo jen několik desetiletí a evangelium Janovo, vzniklé v Malé Asii jako jedna z posledních knih Nového Zákona, je již v první polovici druhého století známo a opisováno v Egyptě.

5. Nikde však v evangeliu neudává sv. Jan své jméno a o sobě poznamenává jen „učedník, kterého miloval Ježíš“ (na př. Jan 21, 7. 20). Výslovně připisuje čtvrté evangelium apoštolu sv. Janu mimo jiné už sv. Ignác z Antiochie, mučedník Justin, Klement Alexandrijský a autor zlomku Muratoriho (druhé století).

6. V úvodě k svému evangeliu mluví vznešenými slovy apoštol Jan o božství Ježíše Krista, kterého nazývá Slovem (Logos), a povznáší se tak hned na počátku k tajemným výšinám věčného původu Ježíše Krista. Proto se zobrazuje sv. Jan jako evangelista se znakem orla.

7. Papežská biblická komise v Římě vydala 29. května 1907 o Janově evangeliu toto závazné rozhodnutí: Vnější dějinná svědectví i vnitřní známky Janova evangelia zaručují pravost čtvrtého kanonického evangelia. Evangelium nepodává jen alegorie nebo náznaky, a také řeči Kristovy v evangeliu obsažené nejsou pouze bohovědná pojednání samého evangelisty. Hlavní bludy o Janově evangeliu zavrhl Církev ve třech Větách dekretu „Lamentabili“ papeže Pia X. (z r. 1907).

SVATÉ EVANGELIUM JEŽÍŠE KRISTA

PODLE SEPSÁNÍ
SV. JANA

Úvod (1, 1-18).

1, ¹ Na počátku bylo Slovo
a Slovo bylo u Boha a Bůh bylo to Slovo.
² To bylo na počátku u Boha.
³ Všechno povstalo Slovem,
a bez něho nepovstalo nic (z toho), co povstalo.
⁴ V něm byl život,
a ten Život byl světlem lidí.
⁵ A Světlo ve tmě svítí,
a tma je nepojala.
⁶ Vystoupil jeden muž od Boha poslaný;
jeho jméno bylo Jan.
⁷ Ten přišel na svědectví,
aby vydal svědectví o Světle,
aby všichni uvěřili skrze něho.
⁸ On nebyl Světlem,
jen svědectví měl vydat o Světle.
⁹ Bylo však pravé Světlo,
jež osvěcuje každého člověka
přicházejícího na tento svět.
¹⁰ Na světě byl,
a svět povstal skrze něj,
ale svět ho nepoznal.

1, ¹⁻¹⁸ Sv. Jan nazývá druhou božskou osobu Slovo (řecky Logos). Toto pojmenování má své odůvodnění už v starozákonních knihách (srv. Přísl 8, 22-36; Sir 24, 5-19). Jméno se sice objevuje také v řecké filosofii (u Platona, Filona a pak u gnostiku), která Logem nazývá světový rozum, ale obsahem se podstatně liší od Loga u sv. Jana. Evangelista ukazuje v svém úvodu poměr Slova (Loga) k Bohu Otci (1-5); toto Slovo je posláno na svět (6-14) k spáse lidí; oslavení Slova a blahodárné účinky jeho vtělení (15-18) ukončují úvod k evangéliu.

¹⁻² Slovo = Ježíš Kristus trvá od věčnosti jako osoba od Boha Otce odlišná („bylo u Boha“) a s ním soupodstatná („Bůh bylo Slovo“), t. j. téže božské podstaty.

⁴ Slovo je zdrojem a udržovatelem veškerého přirozeného i nadpřirozeného života.

⁵ To Slovo svítilo i po prvním hříchu padlému lidstvu („ve tmě“) světlem přirozeného mravního zákona a zvláště pak nadpřirozeným zjevením, kterého se dostalo především izraelskému národu. Ale padlé lidstvo toto věčné Světlo nepojalo, t. j. většina jich nepřijala nabízené světlo pravdy, a odklonem od pravé víry klesalo lidstvo víc a více do bludů a nemravnosti.

⁶⁻⁸ Starozákonní proroci svědčili stále o Světle tím, že o něm mluvili v svých proroctvích, a poslední prorok, sv. Jan Křt., ukázal už prstem na vtělené Slovo, na Ježíše Krista, a veřejně o něm dosvědčil, že ono Slovo je zaslíbený Mesiáš lidstva (srv. 1, 29-34).

⁹ Sv. Jan Křt., kterého mnozí pokládali za Mesiáše, za ono Světlo, byl jen světelným paprskem, připravujícím lidská srdce na pravé Světlo, Ježíše Krista.

¹⁰ Zde vztahuje svatopisec slova už přímo na Ježíše Krista, proto píše: „Na světě byl . . .“ Ono Slovo bylo na světě už před svým vtělením, poněvadž je věčné a soupodstatné s Bohem Otcem, ale svět je nepoznal a za Světlo světa neuznal.

¹¹ Do vlastního přišel,
a vlastní ho nepřijali.
¹² Všem pak, kteří ho přijali,
dal moc státi se dítkami Božími,
těm (totiž), kteří věří ve jméno jeho,
¹³ kteří se zrodili nikoli z krve,
ani z vůle těla,
ani z vůle muže,
nýbrž z Boha.

¹⁴ A SLOVO SE STALO TĚLEM
a přebývalo mezi námi.
A viděli jsme jeho slávu,
slávu jako Jednorozeného od Otce,
plného milosti a pravdy.

¹⁵ Jan vydával svědectví o něm a volal:
„To je ten, o němž jsem pravil:
Ten, který po mně přijde, je přede mnou,
neboť byl dříve než já.“

¹⁶ Z jeho plnosti jsme všichni obdrželi,
a to milost na milost.
¹⁷ Zákon byl dán skrze Mojžíše,
milost a pravda přišla skrze Ježíše Krista.

¹⁸ Boha nikdo nikdy neviděl;
jedinorozený Syn,
jenž je v lůně Otcově,
ten to zjevil.

DÍL PRVNÍ: PŘÍPRAVA NA VEŘEJNÉ PŮSOBENÍ PÁNĚ (1, 19-51).

Svědectví Jana Křtitele o Vykupiteli. ¹⁹ Toto je svědectví Janovo, když žid z Jerusalema k němu poslali kněze a levity s dotazem: „Ty kdo jsi?“ ²⁰ Vyznal a nezapřel. Vyznal: „Já nejsem Mesiáš.“ ²¹ I otázali se ho: „Co tedy? Eliáš jsi ty?“ A řekl: „Nejsem.“ „Onen prorok jsi ty?“ A odpověděl: „Ne.“ ²² Řekli mu tedy: „Kdo jsi? Ať odpověď dáme těm, kteří nás poslali. Co pravíš sám o sobě?“ ²³ Pravil: „Já jsem hlas volajícího na poušti: ‚Spravte cestu Páně,‘ jak to řekl prorok Izaiáš.“

¹¹ „do vlastního“, t. j. k izraelskému národu, který stál ve zvláštní ochraně a péči Boží a který se často v Starém Zákoně nazýval vlastnictvím Božím.

¹² Všichni bez rozdílu, ať židé nebo pohané, kteří Mesiáše vírou přijali, byli křtem přijati za dítky Boží. – „ve jméno jeho“ (hebraismus) = v něho.

¹⁴ Ježíš Kristus se vtělil, t. j. stal se pro nás člověkem, aby nás svou smrtí vykoupil a na věky spasil. Přebýval mezi námi viditelně na zemi 33 let. „A viděli jsme jeho slávu“, t. j. sv. Jan evangelista, ostatní apoštolé a učedníci, kteří na vlastní oči viděli tolik zázraků; vždyť jimi se projevila zřejmě velebnost a všemohoucnost, která je Ježíši Kristu vlastní jako jednorozenému Synu Božímu, též podstaty s Otcem.

¹⁵ Na potvrzení slávy vtěleného Slova uvádí sv. Jan, že Ježíš „byl dříve než já“, t. j. Ježíš Kristus jest od věčnosti.

¹⁶ K svědectví Jana Kř. připojuje evangelista ze zkušenosti ještě své svědectví vlastní i jiných věřících, kteří přijali už tolik milosti od Ježíše Krista.

¹⁸ Evangelista chce nejpravděpodobněji dáti najevo, že tuto hlubokou pravdu vtělení Ježíše Krista čerpal z přímého zjevení věčného Slova, které jako soupodstatné s Bohem Otcem mohlo jedině tu pravdu zjeviti. - Podle řeckého znění: „Boha nikdo nikdy neviděl; Jedinorozený, který je Bůh . . .“

¹⁹ „Židé“, t. j. členové velerady. Sv. Jan užívá dosti často v svém evangeliu slova „židé“ o členech velerady (srv. 2 18)

²¹ Podle řeckého znění (kde má slovo prorok člen) myslili na nějakého určitého proroka, a to pravděpodobně na toho, kterého předpověděl Mojžíš v Dt 18, 15. Na tom místě sice předpovídá Mojžíš Mesiáše (srv. Skut 3, 22; 7, 37), ale někteří rozlišovali mezi Mesiášem a oním prorokem předpověděným od Mojžíše (srv. 7, 40-41), a k těm jistě také patřili oni vyslanci židovské velerady.

²³ Viz Iz 40, 3; srv. Mat 3, 3; Mar 1, 3; Luk 3, 4.

²⁴ Poslové byli z farizeů. – ²⁵ I otázali se ho a řekli mu: „Proč tedy křtíš, když nejsi ani Mesiáš, ani Eliáš, ani onen prorok?“ ²⁶ Jan jim odpověděl: „Já křtím vodou, ale mezi vámi stojí Ten, kterého vy neznáte; ²⁷ to je Ten, který má přijíti po mně, [který je přede mnou]. Tomu já nejsem hoden rozvázati řemínky u jeho obuvi.“

²⁸ Toto se stalo v Bethanii za Jordánem, kde Jan křtil.

²⁹ Druhého dne ušel Jan, jak Ježíš přichází k němu. I řekl: „Ejhle, Beránek Boží, který snímá hříchy světa! ³⁰ To je Ten, o němž jsem pravil: ‚Po mně přijde muž, jenž je přede mnou, neboť byl dříve nežli já.‘ ³¹ Já jsem ho neznal, ale proto jsem přišel já křtít vodou, aby byl zjeven izraelskému národu.“ ³² I vydal Jan svědectví: „Viděl jsem Ducha jako holubici sestupovati s nebe, a zůstal na něm. ³³ Já jsem ho neznal, ale Ten, který mě poslal křtít vodou, mi řekl: ‚Nad kým uvidíš sestupovati Ducha a na něm zůstávati, to je Ten, který křtí Duchem svatým.‘ ³⁴ A já jsem (to) uviděl a vydal svědectví, že tento je Syn Boží.“

První učedníci Páně. ³⁵ Druhého dne stál Jan (tam) opět s dvěma svými učedníky. ³⁶ Když spatřil Ježíše, jak jde kolem, řekl: „Ejhle, Beránek Boží!“ ³⁷ Jakmile uslyšeli ti dva učedníci, co praví, šli za Ježíšem. ³⁸ Ježíš se obrátil, a když je ušel jíti za sebou, řekl jim: „Co hledáte?“ Oni mu řekli: „Rabbi“ – to je v překladě: „Mistře“ – „kde bydlíš?“ ³⁹ Dí jim: „Pojďte a vizte!“ Šli tedy a ušeli, kde bydlí; a zůstali u něho ten den. Bylo kolem desíti hodin.

⁴⁰ Jedním z těch dvou, kteří to slyšeli od Jana a následovali jej, byl Ondřej, bratr Šimona Petra. ⁴¹ Ten vyhledal nejdříve svého bratra Šimona a řekl mu: „Nalezli jsme Mesiáše!“ – to je v překladě „Pomazaného“. – ⁴² I přivedl ho k Ježíšovi. Ježíš se na něho podíval a řekl: „Ty jsi Šimon, syn Janův; ty se budeš nazývati Kéfas“ – to je v překladě „Skála“.

⁴³ Druhého dne chtěl (Ježíš) odejiti do Galileje. Tu potkává Filipa a dí mu: „Pojď za mnou!“ – ⁴⁴ Filip byl z Bethsaidy, města Ondřejova a Petrova. – ⁴⁵ Filip vyhledal Nathanaela a řekl mu: „Nalezli jsme Toho, o němž psal Mojžíš v Zákoně a Proroci; je to Ježíš, syn Josefův z Nazareta.“ ⁴⁶ I řekl mu Nathanael: „Z Nazareta může býti něco dobrého?“ Dí mu Filip: „Pojď a viz!“ ⁴⁷ Ježíš viděl Nathanaela, že jde k němu; i řekl o něm: „Hle, pravý Izraelita, v němž není lsti.“ ⁴⁸ Dí mu Nathanael: „Odkud mě znáš?“ Ježíš mu odpověděl: „Dříve nežli tě Filip zavolal, když jsi byl pod fíkovníkem, viděl jsem tě.“ ⁴⁹ Odpověděl mu Nathanael: „Mistře, ty jsi Syn Boží, ty jsi král izraelský!“ ⁵⁰ Ježíš mu odpověděl: „Poněvadž jsem ti řekl: ‚Viděl jsem tě pod fíkovníkem,‘ věříš; větší věci než tyto uvidíš.“ ⁵¹ A řekl mu: „Vpravdě, vpravdě pravím vám: Uvidíte nebe otevřené a anděly Boží vystupovati a sestupovati na Syna člověka.“

^{26–27} Sv. Jan Kř. prohlašuje, že jeho křest není ten, o kterém mluvili proroci, nýbrž že je to jen vnější obřad, který má buditi kajícího ducha a připravovati tak na ochotné přijetí Mesiáše.

²⁹ Pán Ježíš přicházel asi s pouště, kde se postil a byl pokoušen. Jan Kř. nazývá blíziho se Krista „Beránkem Božím“ se zřetelem k místu u proroka Izaiáše (53, 3-7), kde prorok líčí obrazem tichého beránka, vedeného na porážku, trpícího Vykupitele světa.

³⁰ Srv. výše 1, 15.

³¹ Ač byl sv. Jan Křtítel příbuzný s Pánem Ježíšem podle člověčenství (srv. Luk 1, 36), přece ho do té doby osobně neznal.

^{32–34} Mluví o mimořádné události při křtu Páně. Z vnitřního vnuknutí poznal Jan Kř. Ježíše jako Vykupitele hned, jak k němu přišel po prvé a chtěl se dáti pokřtiti, proto se také sv. Jan Kř. z pokory zdráhal vyplniti žádost Kristovu (srv. Mat 3, 14).

³⁹ „Kolem desíti hodin“, t. j. podle našeho počítání kolem čtyř hodin odpoledne (viz Mat 20, 3-16 v pozn.). Jak vidět z této okolnosti, rozpomíná se sv. Jan evangelista ještě v pozdním věku, když psal tato slova, dobře na onu chvíli, kdy jej Pán po prvé k sobě povolal.

⁴¹ „Mesiáše“, viz Mat 16, 13 v poznámce.

⁴² Kéfas (aramejsky = fecky petra) = Skála.

⁴⁴ o Bethsaidě viz v pozn. k Mat 11, 21-22.

⁴⁵ Zákon a Proroci = Starý Zákon (viz Mat 5, 17; Luk 24, 44). – Nathanael jest apoštol Bartoloměj (viz níže pozn. k 2, 1).

⁴⁶ Nazaret byl bezvýznamnou vesnicí v Galileji a v Starém Zákoně není o něm vůbec zmínky. Nazareťané se netěšili dobré pověsti. Dnes sluje arabsky en-Nasira a má asi deset tisíc obyvatel (většinou Arabů). Leží na významné křižovatce cest ve vzdálenosti 140 km od Jerusalema, 33 km od Tiberiady a 37 km od Haify.

⁵¹ Tim naráží Kristus na vidění patriarchy Jakuba na útěku před Esauem (Gen 28, 12). Kromě toho chce také zdůrazniti, že jako Syn Boží, sounpodstatný s Otcem, jest s ním stále ve styku. – „Syn člověka“, viz pozn. k Mat 8, 20; níže pozn. k 3, 14,

DÍL DRUHÝ: VEŘEJNÉ PŮSOBNÍ PÁNĚ (2-12)

2, První zázrak Páně. ¹ Třetího dne se konala svatba v Káně Galilejské. Byla tam matka Ježíšova; a na svatbu ² byl pozván také Ježíš se svými učedníky.

³ A když se nedostávalo vína, dí matka Ježíšova k němu: „Nemají vína!“ ⁴ I praví jí Ježíš: „Co mně a tobě do toho, ženo? Ještě nepřišla má hodina.“ ⁵ Dí jeho matka služebníkům: „Cokoliv vám řekne, učiňte!“

⁶ Bylo tam postaveno šest kamenných nádob k umývání, jak je to u židů zvykem; každá z nich pojala dvě až tři míry. ⁷ Dí jim Ježíš: „Naplňte nádoby vodou!“ I naplnili je až k okraji. ⁸ Dí jim Ježíš: „Nyní nalijte a neste správci svatby!“ I donesli. ⁹ Správce svatby okusil vody vínem učiněné, ale nevěděl, odkud jest; služebníci však, kteří čerpali vodu, to věděli. Tu zavolal správce svatby ženicha a praví mu: ¹⁰ „Každý nejdříve předkládá dobré víno, a když se podnapili, to špatnější. Ty však jsi zachoval dobré víno až dosud.“

¹¹ Tím učinil Ježíš v Káně Galilejské počátek zázraků a zjevil svou slávu. I uvěřili v něho jeho učedníci.

Vyčištění chrámu. ¹² Potom se odebral do Kafarna, On i jeho matka a jeho bratři a učedníci, a zůstali tam několik dní.

¹³ Byly blízko velikonoce židovské. I odešel Ježíš do Jerusalema ¹⁴ a v chrámě našel prodavače býků, ovcí a holubů, a penězoměnce, kteří seděli (za stoly). ¹⁵ I udělal z provázků bič a vyhnal všechny z chrámu i s ovcemi a býky ven, ¹⁶ a penězoměncům rozházal peníze a zpřevracel stoly. Prodavačům holubů řekl: „Odneste to odtud a nečiňte z domu Otce mého dům kupecký!“ ¹⁷ I rozpomenuli se jeho učedníci, že je psáno: „Horlivost o tvůj dům mě stravuje.“ ¹⁸ Židé však mu řekli: „Jakým znamením se nám prokazuješ, že tak jednáš?“ ¹⁹ Ježíš jim odpověděl: „Zbořte tento chrám, a ve třech dnech jej vystavím!“ ²⁰ Tu řekli židé: „Šestačtyřicet let byl stavěn tento chrám, a ty jej vystavíš ve třech dnech?“ ²¹ On však to pravil o chrámu svého těla. ²² Když pak vstal z mrtvých, rozpomenuli se jeho učedníci, že to pověděl; i uvěřili Písmu a slovu, které Ježíš řekl.

První zázraky Ježíšovy v Jerusalemě. ²³ Když pak byl v Jerusalemě o slavnosti velikonoční, mnozí uvěřili v něho, vidouce jeho zázraky, které činil. ²⁴ Avšak Ježíš se jim sám nesvěřoval, poněvadž je všechny znal ²⁵ a poněvadž nebylo mu potřeba, aby ho někdo poučoval o člověku; sám totiž věděl, co je v člověku.

2, ¹ Pán Ježíš přišel do Kány s prvními pěti učedníky pravděpodobně třetího dne po rozmluvě s Nathanaelem. Nathanael, jinak zvaný také Bartoloměj, pocházel z té osady. Panna Maria byla asi příbuznou ženicha nebo nevěsty. O sv. Josefu se tu už nemluví; byl pravděpodobně již mrtev. O poloze staré Kány nejsou učenci zajedno. Jedni ji ztotožňují s dnešní osadou Keř Kenna, ležící 10 km na východ od Nazaretu při silnici z Nazaretu do Tiberiady; jiní zase jí hledají v dnešní osadě Chirbet Kana, 14 km na sever od Nazareta.

⁴ Oslovením „žena“ nedal najevo Kristus své matce nešetnost nebo pohrdání, neboť toto pojmenování znamenalo tehdy totéž jako naše „paní“ a bylo vznešeným oslovením (srv. Mat 15, 28; Luk 13, 12; Jan 19, 26; 20, 13-15).

⁶ Židé měli ve zvyku mýti si ruce před jídlem i po jídle, ba někdy i mezi jídlem (srv. Mat 15, 2; Mar 7, 3-4; Luk 11, 39). – „Míra“, hebrejsky bath, viz pozn. k Luk 16, 5-7.

¹² „jeho bratři“, t. j. jeho příbuzní (viz Mat 12, 46-47 v pozn.).

¹⁴–²² Tento děj jest odlišný od onoho, který vypravují Mat 21, 12-13; Mar 11, 15-17; Luk 19, 45-46, a který se udál až na konci veřejné činnosti Páně. – „v chrámě“, viz pozn. k Mat 21, 12. – O penězoměncích viz v pozn. k Mat 25, 14.

¹⁷ Viz Z 68, 10.

¹⁸ „Židé“, t. j. členové velerady (srv. výše 1, 19).

¹⁹ Kristus mluvil o chrámě svého těla a poukázal tím na největší ze svých zázraků: na své zmrtvýchvstání Židé pochopili ta slova až po umučení Kristově (viz Mat 27, 63-64).

²⁰ Členové velerady chápali to ve vlastním smyslu o jerusalemském chrámu, který byl zbudován po návratu z babylonského zajetí a nyní už 46 let obnovován velkým nákladem. Do přestavby chrámu se dal Herodes r. 19 před Kr. Po smrti Herodově (viz Mat 2, 19) se stavělo dále. Teprve tři léta před veřejným vystoupením Páně byla přestavba ve větším dílu dokončena.

²² Ani učedníci nechápali pravý smysl Kristových slov, ale pochopili jej až po jeho zmrtvýchvstání; a pak tím více uvěřili v Krista a všemu, co Písmo sv. Starého Zákona o něm předpovědělo, i tomu, co Kristus sám o sobě předpověděl.

²⁴–²⁵ Ježíš Kristus se o prvních velikonočních svého veřejného působení ještě tak důvěrně nestýkal s těmi, kteří v něho jako v mesiáše uvěřili, poněvadž dobře věděl, že je miněni učedníků hodně zbarveno představou o svetském království Mesiášově (viz pozn. k Mat 16, 20).

3, Rozmluva s Nikodemem. ¹ Mezi farizeji byl jeden člověk jménem Nikodem, člen židovské velerady. ² Ten přišel v noci k Ježíšovi a řekl mu: „Mistře, víme, že jsi od Boha přišel jako učitel; neboť nikdo nemůže činiti tv zázraky, které ty činíš, není-li s ním Bůh.“ ³ Ježíš mu odpověděl takto: „Vpravdě, vpravdě pravím ti: Nenarodí-li se kdo znova, nemůže viděti království Boží.“ ⁴ Dí jemu Nikodem: „Jak se může člověk naroditi, když je starý? Cožpak může po druhé vejiti do lůna své matky a znovu se naroditi?“ ⁵ Ježíš odpověděl: „Vpravdě, vpravdě pravím ti: Nenarodí-li se kdo znova z vody a z Ducha [svatého], nemůže vejiti do království Božího.“ ⁶ Co se z těla narodilo, je tělo; co se z Ducha narodilo, je duch. ⁷ Nediv se, že jsem ti řekl: Musíte se znova naroditi. ⁸ Vítr vane, kam chce; a slyšíš jeho hlas, ale nevíš, odkud přichází a kam jde. Tak je to u každého, kdo se narodil z Ducha.“ ⁹ Nikodem mu řekl: „Jak se to může státi?“ ¹⁰ Ježíš mu odpověděl: „Ty jsi učitel v lidu izraelském, a to nevíš? ¹¹ Vpravdě, vpravdě pravím ti: Co víme, mluvíme, a co jsme viděli, dosvědčujeme; a svědectví naše nepřijímáte. ¹² Jestliže nevěříte, když jsem k vám mluvil o pozemských věcech, jak uvěříte, budu-li k vám mluvit o věcech nebeských? ¹³ A nikdo nevstoupil na nebe, leda Ten, který s nebe sestoupil, Syn člověka, [který je v nebi].“ ¹⁴ „A jako Mojžíš povýšil na poušti hada, tak musí býti povýšen Syn člověka, ¹⁵ aby každý, kdo v něho věří, [nezahynul, nýbrž] měl život věčný.“

¹⁶ „Neboť tak Bůh miloval svět, že dal svého jednorozeného Syna, aby nikdo, jenž v něho věří, nezahynul, nýbrž měl život věčný. ¹⁷ Vždyť Bůh neposlal svého Syna na svět, aby svět soudil, nýbrž aby svět byl jím spasen. ¹⁸ Kdo v něho věří, nebývá souzen; kdo však nevěří, již jest odsouzen, poněvadž nevěří ve jméno jednorozeného Syna Božího. ¹⁹ To pak je soud, že Světlo přišlo na svět, a lidé milovali více tmu než světlo; neboť jejich skutky byly zlé. ²⁰ Každý totiž, kdo činí zlé, nenávidí světlo a nejde k světlu, aby nebyly jeho skutky najevě. ²¹ Kdo však činí pravdu, jde k světlu, aby se ukázaly jeho skutky, neboť jsou vykonány v Bohu.“

Ježíš v Judsku. ²² Potom přišel Ježíš se svými učedníky do judského území a tam s nimi pobýval a křtil.

Další svědectví Janovo o Mesiáši. ²³ Také Jan křtil v Enonu u Salimu, neboť tam bylo mnoho vody. Lidé přicházeli a dávali se křtiti. ²⁴ Jan totiž ještě nebyl v žaláři.

²⁵ Tu vznikl mezi učedníky Janovými a židy spor o očišťování. ²⁶ I přišli k Janovi a řekli mu: „Mistře, ten, který byl u tebe za Jordánem, o němž jsi ty vydal svědectví, hle, ten křtí, a všichni jdou k němu.“ ²⁷ Jan na to řekl: „Člověk si nemůže nic vzíti, není-li mu (to) dáno s nebe. ²⁸ Vy sami jste mi svědky, že jsem řekl: „Já nejsem Mesiáš, nýbrž jsem poslán před ním.“ ²⁹ Kdo má

3, ¹⁻²¹ Ježíš předkládá Nikodemovi nejdříve podmínky ke vstupu do království Božího (1-12), pak mu také sděluje úkol svého poslání (13-21).

¹ Nikodem viděl Kristovy zázraky a slyšel jeho kázání. Chtěl poznati pravdu, kdo Kristus jest, a proto šel za ním; ale z ostychu před židy a členy velerady přišel v noci.

³⁻⁸ Kristus prohlašuje, že k věčné spáse je nutné duchovní znovuzrození, a toho se dostává sv. křtem. Tělesné zrození přináší s sebou totiž ono poskvrnění (dědičný hřích), které je překážkou k věčnému spasení; kdo se však zrodí z Ducha, je duch, t. j. kdo se narodí duchovně, t. j. nadpřirozeně z milosti Ducha svatého, je schopen vejiti do království Božího. Duchovní zrození je dílem božské moci, ale ta je v svém působení i cíli člověku nepochopitelná a možno jí jen sledovati v jejich účincích. Krásným obrazem pro to je vítr.

¹² Nemůže-li někdo pochopiti smysl přirozených věcí a dějů, jak pak může pochopiti nadpřirozené věci, na př. duchovní znovuzrození.

¹⁴ Názvem „Syn člověka“ pojmenoval budoucího Mesiáše prorok Daniel (7, 13). Tak se také v Novém Zákoně nazýval Kristus Pán sám, chtěje tím naznačiti, že on je ten Mesiáš Danielem předpověděný (viz pozn. k Mat 8, 20; výše 1, 51).

¹⁸ „nebývá souzen“ = nebývá odsouzen.

¹⁹ „šoud“, t. j. příčina odsouzení.

²⁰⁻²¹ Kdo činí zlé, nemůže snést světlo víry, poněvadž jej víra usvědčuje z hříchu. Kdo však žije podle vůle Boží, nemusí se ostýchat světla, neboť jeho skutky jsou konány „v Bohu“, t. j. s pomocí Boží a ke cti Boží, - „činí pravdu“, t. j. jedná správně podle Božího zákona.

²² Podle 4, 2 nekřtil Kristus sám, nýbrž jeho učedníci. Nebyl to ještě křest svátostný, nýbrž pouze přípravný.

²³ Bylo to pravděpodobně na západním břehu Jordánu; podle jiného názoru na východním břehu na místě dnešního Ain Džirme.

²⁵ Spor vznikl (podle řeckého znění jednotné číslo „se židem“) o náboženské očišťovací úkony, který z nich je přednější a působivější, zda křest Janův či Ježíšův.

²⁹⁻³⁰ Pismo sv. znázorňuje často laskavé spojení Boha s lidem obrazem manželství (srv. Mat 12, 38-40 v pozn.). Ježíš je

nevěstu, je ženich. Ženichův přítel, který stojí a ženicha slyší, raduje se srdečně z jeho hlasu. Nuže, tato má radost se naplnila: ³⁰ On musí růsti, já pak se menšiti.“

³¹ „Kdo shůry přichází, je nade všechny; kdo je ze země je pozemský a mluví po zemsku. Kdo s nebe přichází, je nade všechny a svědčí o tom, ³² co viděl a slyšel, ale jeho svědectví nikdo nepřijímá. ³³ Kdo přijal jeho svědectví, ten zpečetil, že Bůh je pravdomluvný. ³⁴ Neboť ten, jehož Bůh poslal, mluví slova Boží. Vždyť Bůh (mu) dává Ducha bez míry. ³⁵ Otec miluje Syna a všecko dal do jeho ruky. ³⁶ Kdo věří v Syna, má život věčný; kdo však v Syna nevěří, neuzří život, nýbrž hněv Boží zůstává na něm.“

4, Ježíš u studnice Jakubovy. ¹ Jakmile tedy Ježíš poznal, že farizeové uslyšeli, jak Ježíš získává více učedníků a více křtí než Jan – ² ačkoli Ježíš sám nekřtí, nýbrž jeho učedníci – ³ opustil Judo a odešel opět do Galileje. ⁴ Musil však jíti Samařskem. ⁵ I přišel k samařskému městu jménem Sichar, poblíže pole, které dal Jakub svému synu Josefovi. ⁶ Byla tam studnice Jakubova. Unaven putováním, posadil se Ježíš u studnice. Bylo kolem šesti hodin. ⁷ Tu přichází jedna žena samařská pro vodu. Práví jí Ježíš: „Dej mi pít!“ – ⁸ Jeho učedníci odešli totiž do města nakoupit pokrmů. – ⁹ I dí mu ta Samaritánka: „Jak? Ty, Žid, žádáš mne, Samaritánku, o vodu?“ – Židé se totiž se Samaritány nestýkají. – ¹⁰ Ježíš jí odpověděl: „Kdybys znala dar Boží i toho, který ti praví: ‚Dej mi pít!‘ ty bys ho poprosila, a dal by ti vody živé.“ ¹¹ Dí mu žena: „Pane, ani nemáš, čím bys navázil, a studna je hluboká! Odkud tedy máš vodu živou?“ ¹² Což ty jsi větší než otec náš Jakub, který nám dal tu studni a sám z ní pil i jeho synové a jeho dobytek?“ ¹³ Ježíš jí odpověděl: „Každý, kdo pije z této vody, opět bude žízniť; kdo se však napije z vody, kterou já mu dám, nebude žízniť na věky. ¹⁴ Neboť voda, kterou já mu dám, stane se v něm pramenem vody tryskající do života věčného.“ ¹⁵ Práví mu žena: „Pane, dej mi té vody, abych nežíznila ani nechodila sem pro vodu!“ ¹⁶ Dí jí [Ježíš]: „Jdi, zavolej svého muže a přijď sem!“ ¹⁷ Žena mu odpověděla: „Nemám muže.“ Dí jí Ježíš: „Správně jsi řekla: ‚Nemám muže.‘ ¹⁸ Neboť jsi měla pět mužů a ten, kterého nyní máš, není tvým mužem. To jsi pověděla po pravdě.“ ¹⁹ Dí mu žena: „Pane, vidím, že ty jsi prorok.“ ²⁰ Naši otcové se klaněli (Bohu) na této hoře, a vy pravíte, že v Jerusalemě je místo, kde se patří klaněti.“ ²¹ Práví jí Ježíš: „Ženo, věř mi, přichází hodina, kdy se nebudete klaněti Otcí ani na této hoře ani v Jerusalemě.“ ²² Vy se klaníte tomu, co

jako ženich, který se o svou nevěstu, Církev (srv. Zjev 22, 17), uchází. Jan Kř. je jeho přítelem, družbou, který přivádí nevěstu ženichovi a připravuje mu k ní vstup. Prvo se těší, že může připravit! aspoň část lidí pro Ježíše, kdežto on sám ustupuje do pozadí.

^{31–36} Sv. Jan Kř. udává nyní důvod, proč má Kristova moc a sláva růsti: Kristus přišel s nebe jako dokonale učitel nebeského učení, které vede k spáse, kdežto sv. Jan Kř. je „ze země“, t. j. jen člověk. - Podle některých jsou tyto verše (31-36) úvaha evangelisty Jana.

³⁶ „hněv Boží zůstává na něm“, t. j. věčně zahyne, neobrátí-li se zavčas na pokání.

⁴ „Místo „Ježíš poznal“ má řecké znění „Pán poznal“.

³ Jest ona cesta, o které se zmiňují Mat 4, 12; Mar 1, 14; Luk 4, 14.

⁴ „Musil jíti Samařskem“ proto, že měl v úmyslu získati pro své království Samaritánku a tamní lid.

⁵ Sichar (asi dnešní El-Askar) bylo pravděpodobně předměstí starého Sichemu (65 km na sever od Jerusalema) mezi horou Hebalom a Garizimem: To pole koupil patriarcha Jakub (Gen 33, 19) a dal tam vykopat studnu; před svou smrtí odevzdal pole svému synu Josefovi (Gen 48, 22). Tradiční studna je tam dosud.

⁶ „kolem šesti hodin“, t. j. kolem poledne (srv. Mat 20, 3-16 v pozn.).

⁹ Už od starodávna bylo velké nepřátelství mezi Židy a Samaritány (viz Luk 10, 33 v pozn.). Židé se Samaritánům vyhýbali a jim pohrdali. Avšak ani Samaritáni neměli Židy v lásce a putujícím přes Samařsko odpírali pohostinství, ano činili i příkoří. Galilejane proto chodivali do Jerusalema oklikou přes Perea (viz Luk 9, 58; Mat 19, 1; Mar 10, 1).

¹⁰ „dar Boží“, t. j. příležitost k poznání pravé spásy, kterou jí nyní nabízí sám Ježíš Kristus. - „voda živá“, t. j. milosti a dary, jež světu přináší Mesiáš.

^{15–19} Žena nepochopila slova Kristova, ale je ochotna přijmouti onu vodu, ať je jakákoliv. Překážkou milosti Boží je však její dosavadní hříšný život. Proto ji Kristus přivádí nejdříve svou vševědčností k poznání jejího hříšného stavu i k poznání, že On je vyšší bytostí. - „mu odpověděla“, Vulgáta má jen „odpověděla“.

²⁰ Samaritáni si vystavili za Alexandra Vel. na hoře Garizim u Sichemu chrám, ale Židé jim chrám zavřeli a r. 129 před Kr. rozbořili. Tím nepřátelství mezi Samaritány a Židy ještě vzrostlo (viz také pozn. k Luk 10, 33 a výše k v. 9). Přesto si Samaritáni vystavěli na hoře aspoň oltář a přinášeli tam oběti. Samaritánka předkládá Kristu starou spornou otázku, kde se má vlastně Bohu obětovat.

²¹ Úcta a oběti Bohu budou přinášeny na všech místech světa a nebude obětíště vázáno jen na dvě místa v Palestině (Jerusalem a Garizim), jak už to předpověděl prorok Malachiáš (1, 10-11).

neznáte; my se klaníme tomu, co známe, poněvadž spása je ze židů. ²³ Avšak přichází hodina, ano už je tu, kdy se praví ctitelé budou klaněti Otci v duchu a v pravdě. Neboť i Otec hledá takové, kteří

by se mu (tak) klaněli. ²⁴ Bůh je duch, a ti, kdož se mu klanějí, mají se mu klaněti v duchu a v pravdě.“ ²⁵ Dí mu žena: „Vím, že přijde Mesiáš, který se nazývá Kristus. Až tedy On přijde, oznámí nám všechno.“ ²⁶ Dí jí Ježíš: „Já to jsem, který mluvím s tebou.“

²⁷ V tom okamžiku přišli jeho učedníci a divili se, že mluví s ženou; přece však nikdo neřekl: „Čeho si přejesh?“ anebo: „Proč s ní mluvíš?“

²⁸ Tu nechala žena svou konev a odešla do města a řekla lidem: „²⁹ Pojdte a vizte člověka, který mi pověděl všechno, co jsem učinila, není-li on Mesiáš?“ ³⁰ Vyšli tedy z města a ubírali se k němu.

³¹ Mezitím ho jeho učedníci prosili: „Mistře, pojez!“ ³² Ale On jim řekl: „Já mám pokrm k jídlu, o němž vy nevíte.“ ³³ Tu pravili učedníci jeden druhému: „Což mu někdo přinesl jídlo?“ ³⁴ Dí jim Ježíš: „Můj pokrm je činiti vůli Toho, který mě poslal, a dokonati jeho díla.“ ³⁵ Neříkáte vy: „Ještě čtyři měsíce a přijde žeh“? Hle, pravím vám: Pozdvihnete své oči a podívejte se na pole, že jsou již bílá pro žně. ³⁶ Žnec bere již mzdu a shromažďuje užitek pro život věčný, takže se radují: rozsevač i žnec. ³⁷ Na to se zajisté hodí přísloví: Jiný jest, kdo rozsévá, a jiný jest, kdo žne. ³⁸ Já jsem vás poslal žnout, o čem jste nepracovali; jiní pracovali, a vy jste vešli v jejich práci.“

³⁹ Mnoho Samaritánů z toho města uvěřilo v něho pro slovo ženy, která vydávala svědectví: „Pověděl mi všechno, co jsem činila.“ ⁴⁰ Samaritáni přišli tedy k němu s prosbou, aby u nich zůstal. I zůstal tam dva dny. ⁴¹ A (ještě) mnohem více jich uvěřilo v něho pro jeho slovo. ⁴² Pravili té ženě: „Věříme již nikoli pro tvou řeč; neboť jsme sami slyšeli a víme, že tento je skutečně Spasitel světa.“

Návrat do Galileje. ⁴³ Po dvou dnech odešel tamodtud a odebral se do Galileje. – ⁴⁴ Neboť Ježíš sám vydal svědectví, že prorok není ve vážnosti v své otcině. – ⁴⁵ Když tedy přišel do Galileje, přijali ho Galilejané, poněvadž viděli všechno, co o slavnosti činil v Jerusalemě; také oni totiž přišli (tehdy) na slavnost.

Uzdravení syna úředníka. ⁴⁶ Přišel tedy zase do Kány Galilejské, kde dříve proměnil vodu ve víno. V Kafarnau byl jeden královský úředník, jehož syn byl nemocen. ⁴⁷ Když uslyšel, že Ježíš přichází z Judska do Galileje, odebral se k němu s prosbou, aby mu přišel uzdravit syna; neboť jižžijí umíral. ⁴⁸ I řekl mu Ježíš: „Neuzříte-li zázraky a divy, neuvěříte.“ ⁴⁹ Dí mu královský úředník: „Pane, pojď, dříve než můj syn umře!“ ⁵⁰ Dí mu Ježíš: „Jdi, tvůj syn je živ!“ Ten člověk uvěřil slovu, které mu řekl Ježíš, a šel. ⁵¹ Když již byl na cestě, potkali se s ním jeho služebníci a oznámili (mu), že jeho syn je živ. ⁵² I vyptal se jich na hodinu, kdy se mu ulevilo. Oni mu řekli: „Včera v hodinu sedmou přestala mu horečka.“ ⁵³ Poznal tedy otec, že to byla ona hodina, v které mu Ježíš řekl: „Tvůj syn je živ.“ I uvěřil v něho on sám i celý jeho dům.

⁵⁴ To byl druhý zázrak, který Ježíš učinil opět (v Káně) po svém návratu z Judska do Galileje.

5, Uzdravení nemocného u rybníka Bethsedy. ¹ Potom byla slavnost židovská, a Ježíš se

²³ T. j. praví ctitelé budou ctíti Boha nejen vnějšími úkony, nýbrž i vnitřními, t. j. vírou a životem v posvěcující milosti.

²⁵ Mesiáš = Kristus (viz Mat 16, 13 v pozn.).

^{35–36} Ačkoliv byly ještě čtyři měsíce do žní, přece jsou Samaritáni už nyní zrali pro duchovní žeh, pro mesiášské království. Úroda z těchto žní následovala brzy po nanebevstoupení Páně (srv. Skut 8, 4–17).

^{40–42} Samaritáni se stali svou dobrou vůlí hodni slova Božího spíše než zatvrzeli Židé.

⁴⁴ Srv. Mat 13, 57; Mar 6, 4; Luk 4, 24.

⁴⁵ „o slavnosti“ velikonoční (srv. výše 2, 13. 23)

⁴⁶ Úředník byl ve službách Heroda Antipy, který byl sice jen úředním knížetem (tetrarchou), ale v ústech lidu byl nazýván „králem“. - O Káně Galilejské viz výše 2, 1.

⁵¹ —53 Z Kafarnaia bylo do Kány Galilejské na 30 km cesty přes hory. Nemohl proto úředník vykonati cestu tam a zpět za jeden den, nýbrž musel na zpáteční cestě někde přenocovat. Příběh se udál v době zimních dešťů.

⁵² Podle našeho počítání o Jedné hodině odpoledne (viz výše 1, 39).

⁵⁴ „druhý zázrak“ v Káně Galilejské („první bylo proměnění vody ve víno; srv. výše 2, 1–11).

odebral do Jerusalema.² V Jerusalemě je při Ovčí bráně rybník s pěti podlouhými, který se nazývá hebrejsky Bethesda.³ Pod těmi leželo veliké množství nemocných, slepých, chromých a ochrnutlých. Čekali na pohyb vody.⁴ Neboť anděl [Páně] sestupoval čas od času do rybníka a hýbal vodou. A kdo první vstoupil do rybníka, když se voda hnula, býval uzdraven, atť trpěl jakoukoliv nemocí.

⁵ I byl tam jeden člověk, který byl již osmatřicet let nemocen.⁶ Když jej uzel Ježíš ležeti a poznal, že jest už dlouhý čas nemocen, řekl mu: „Chceš býti zdrav?“⁷ Nemocný mu odpověděl: „Pane, nemám člověka, který by mě spustil do rybníka, když se začne voda hýbat. Zatím co jdu sám, jiný sestoupí přede mnou.“⁸ Dí mu Ježíš: „Vstaň, vezmi své lože a chod!“⁹ A hned byl ten člověk uzdraven; i vzal své lože a chodil,

¹⁰ Byla však toho dne sobota. Proto židé řekli tomu uzdravenému: „Je sobota! Nesmíš nosit své lože!“¹¹ On jim řekl: „Ten, který mě uzdravil, řekl mi: ‚Vezmi své lože a chod!‘“¹² Tu se ho otázali: „Kdo je ten člověk, který ti řekl: ‚Vezmi své lože a chod?‘“¹³ Uzdravený však nevěděl, kdo (to) je, neboť se Ježíš vzdálil od zástupu, který byl na tom místě.¹⁴ Později ho nalezl Ježíš v chrámě a řekl mu: „Hle, jsi uzdraven; nehřeš už, aby se ti nepřihodilo něco horšího!“¹⁵ Ten člověk odešel a oznámil židům, že to Ježíš ho uzdravil.¹⁶ Proto židé pronásledovali Ježíše, poněvadž to učinil v sobotu.

Ježíš je sounpodstatný s Otcem.¹⁷ Ježíš pak promluvil k nim takto: „Můj Otec dosud je činný, i já jsem činný.“¹⁸ Proto židé tím více dychtili po jeho smrti, poněvadž nejen rušil sobotu, nýbrž i Boha nazýval svým Otcem a stavěl se na roveň Bohu.

¹⁹ Ježíš jim tedy odpověděl takto: „Vpravdě, vpravdě pravím vám: Nemůže Syn činiti něco sám ze sebe, nýbrž jen to, co vidí činiti Otce. Cokoli tedy činí On, to činí podobně i Syn;“²⁰ neboť Otec miluje Syna a ukazuje mu všechno, co sám činí. A ještě větší skutky než tyto mu ukáže, abyste se divili.²¹ Neboť jako Otec mrtvé křísí a oživuje, tak i Syn oživuje, koho chce.²² Neboť Otec nesoudí nikoho, nýbrž veškeren soud odevzdal Synu,²³ aby všichni ctili Syna, jako ctí Otce. Kdo nectí Syna, nectí Otce, který ho poslal.²⁴ Vpravdě, vpravdě pravím vám: Kdo slyší mé slovo a věří Tomu, který mě poslal, má život věčný a nepropadá soudu, nýbrž přešel ze smrti do života.²⁵ Vpravdě, vpravdě pravím vám: Přichází hodina, ano už je tu, kdy mrtví uslyší hlas Syna Božího; a ti, kdož uslyší, budou žít.²⁶ Neboť jako Otec má život sám v sobě, tak dal i Synu, aby měl život sám v sobě.²⁷ I moc konati soud mu dal, poněvadž je Syn člověka.²⁸ Tomu se nedivte! Neboť přichází hodina, kdy všichni v hrobech uslyší jeho hlas;²⁹ a půjdou ti, kdož dobré skutky činili, na vzkříšení k životu; ti, kdož zlé skutky páchali, na vzkříšení k soudu.³⁰ Nemohu já sám od sebe nic činiti. Jak slyším, soudím, a můj soud je spravedlivý, neboť hledám ne vůli svou, nýbrž vůli Toho, který mě poslal.“

Všechno svědčí pro Ježíše.³¹ „Vydám-li já svědectví sám o sobě, mé svědectví není spolehlivé;“³² Jiný však vydává svědectví o mně, a já vím, že spolehlivé je svědectví, které o mně vydává.³³

5, ¹ Evangelista neudává, která to byla slavnost. Poněvadž podle 4, 35 se vrátil Kristus do Galileje v prosinci, lze mysliti nejpravděpodobněji na velikonoční svátky.

² Podle Vulgáty: „V Jerusalemě je bravní rybník, který se nazývá hebrejsky . . .“ - „Bethesda“ = dům milosrdenství.

⁴ Někteří pokládají tento verš (také druhou část v. 3) za pozdější dodatek. Verš schází v starých řeckých rukopisech (ve Vatikánském a Sinajském) a v některých starých překladech, ale tento verš je nutný pro výklad v. 7.

¹⁴ „něco horšího“, t. j. aby ho nestihl ještě větší trest časný, anebo věčný. Byla Jeho nemoc pravděpodobně zavlňena jeho hříšným životem.

¹⁵ Učinil tak jistě v dobrém úmyslu.

²⁰ Pán Ježíš bude činiti ještě větší zázraky, zvláště zjeví své božství při vlastním zmrtvýchvstání a při posledním soudu (srv. vv. 21-22).

²¹⁻²³ T. j. Bůh Otec nesoudí jako viditelný soudce, nepronáší slova rozsudku, v tom smyslu dal veškerou soudní moc svému Synu.

²³ Ježíš Kristus se prohlásil za sounpodstatného s Otcem, a proto mu náleží táž božská úcta jako Bohu Otci.

²⁴⁻²⁷ Kristus tu mluví o duchovním vzkříšení z hříchů k milosti.

²⁵ Přichází už hodina mesiášského království.

²⁸⁻²⁹ Je tu řeč o vzkříšení těl a všeobecném soudu na konci světa.

³¹⁻⁴⁰ pro Ježíše Krista svědčí: svědectví Jana Kř. (32-35), svědectví nebeského Otce, který se projevuje v zázracích Kristových (36-38) a konečně svědčí i Písmo sv. Starého Zákona (39-40).

Vy jste poslali k Janovi, a on vydal svědectví pravdě. ³⁴ Já však neberu svědectví od člověka, ale toto pravím, abyste vy byli spaseni. ³⁵ On byl lampou hořící a svítící, ale vám se zalíbilo (jen) chvilu se veselili v záři jeho.“

³⁶ „Já však mám svědectví větší, než (je) Janovo; ty skutky totiž, které mi dal Otec vykonati, ty skutky, které činím, vydávají o mně svědectví, že Otec mě poslal. ³⁷ I sám Otec, který mě poslal, vydal svědectví o mně. Vy jste ovšem nikdy ani jeho hlas neslyšeli, ani jeho tvář neviděli ³⁸ a jeho slovo nemáte v sobě trvale, neboť vy nevěříte Tomu, kterého On poslal.“

³⁹ „Zkoumáte Písma, neboť se domníváte, že v nich máte život věčný. – A ona vydávají svědectví o mně. – ⁴⁰ A vy (přece) nechcete přijít ke mně, abyste měli život.“

⁴¹ „Oslavy od lidí nepřijímám, ⁴² ale poznal jsem u vás, že lásky k Bohu v sobě nemáte. ⁴³ Já jsem přišel ve jménu svého Otce, a nepřijímáte mne. Jestliže někdo jiný přijde ve jménu svém, toho přijmete. ⁴⁴ Jak můžete uvěřiti vy, kteří přijímáte čest jedni od druhých, a té cti, která jest od jediného Boha, nehledáte? ⁴⁵ Nedomnívejte se, že já budu vašim žalobcem u Otce! Vaším žalobcem je totiž Mojžíš, v něhož vy doufáte. ⁴⁶ Neboť kdybyste věřili Mojžíšovi, věřili byste i mně, vždyť on o mně psal. ⁴⁷ Jestliže nevěříte tomu, co napsal, jak uvěříte mým slovům?“

6, Zázračné nasycení. ¹ Potom odešel Ježíš za Galilejské jezero, to je Tiberiadské. ² A veliký zástup šel za ním, neboť viděli zázraky, které činil na nemocných. ³ I vystoupil Ježíš na horu a posadil se tam se svými učedníky. ⁴ Byly blízko velikonoce, slavnost židovská. ⁵ Když Ježíš pozdvihl oči a spatřil, že veliký zástup jde k němu, praví Filipovi: „Odkud nakoupíme chlebě, aby tito pojedli?“ – ⁶ To řekl, aby ho zkoušel; neboť sám věděl, co hodlá učiniti. – ⁷ Filip mu odpověděl: „Za dvě stě denárů nestačí chleba pro ně, aby každý něco málo dostal.“ ⁸ Dí jemu jeden z jeho učedníků, Ondřej, bratr Šimona Petra: ⁹ „Je zde jeden hoch, který má pět ječných chlebě a dvě ryby, ale co je to pro tak mnohé?“ ¹⁰ Řekl tedy Ježíš: „Rozkažte lidem, ať se posadí!“ – Bylo mnoho trávy na tom místě. – I posadilo se mužů asi na pět tisíc. ¹¹ Tu Ježíš vzal chleby, a když učinil díky, rozdál je sedícím; podobně i z ryb, kolik chtěli.

¹² Když se nasytili, řekl svým učedníkům: „Seberte zbylé kousky, aby nepřijdou nazmar!“ ¹³ I sebrali a naplnili dvanáct košů kousky z pěti ječných chlebě, které zbyly pro jídle.

¹⁴ Když ti lidé uzřeli tento Ježíšův zázrak, řekli: „To je jistě ten prorok, který má přijíti na svět.“ ¹⁵ Poněvadž Ježíš poznal, že chtějí přijíti a násilím ho učiniti králem, uchýlil se opět sám jediný na horu.

Ježíš kráčí po hladině Genesaretského jezera. ¹⁶ Když pak byl večer, sestoupili jeho učedníci k jezeru, ¹⁷ vstoupili na lodku a plavili se přes jezero do Kafarnaa. Již se setmělo, a Ježíš ještě u nich nebyl. ¹⁸ Jezero se vzdouvalo, ježto vál veliký vítr. ¹⁹ Když tedy urazili asi pětadvacet nebo třicet honů, spatřili Ježíše, jak kráčí po jezeře a blíží se k lodce; i báli se. ²⁰ On však jim řekl: „Já jsem to, nebojte se!“ ²¹ Tu ho chtěli vzítí na lodku, ale loďka byla hned u země, k níž pluli.

Eucharistická řeč Ježíšova (6, 22-71).

Úvod. ²² Druhého dne viděl lid, který stál za jezerem, že tam nebylo jiné lodky, jedla jedna, a že Ježíš nevstoupil se svými učedníky na loď, ale že jeho učedníci sami odpluli. ²³ Jiné pak lodky připluly z Tiberiady blízko k tomu místu, kde (včera) jedli chlebě, když Pán činil díky. ²⁴ Když tedy lid viděl, že tam není ani Ježíše ani jeho učedníků, vstoupili na loďky a dostali se do Kafarna, hledající Ježíše. ²⁵ A když ho našli za jezerem, řekli mu: „Mistré, kdy jsi sem přišel?“

²⁶ Ježíš jim odpověděl: „Vpravdě, vpravdě pravím vám: Hledáte mě ne proto, že jste viděli

^{41–47} Kristus tu prozrazuje pravou příčinu nevěry židů: pýchu a sobectví.

^{6, 1–13} Srv. Mat 14, 13-21; Mar 6, 32-44; Luk 9, 10-17.

¹ Galilejské jezero nebo Genesaretské bylo zvané také podle města Tiberias jezerem Tiberiadským (viz Mat 4, 18 v pozn.). Tiberias na západním břehu Genesaretského jezera bylo vystavěno Herodem Antipou a nazýváno tak podle císaře Tiberia. Dnes má město 10.000 obyvatel.

^{16–21} Srv. Mat 14, 22-23; Mar 6, 45-52.

¹⁹ 25-30 honů je asi 5-6 km; byli právě uprostřed jezera, které je 12 km široké (viz Mat 4, 18 v poznámce).

^{26–29} Ježíš Kristus chce vzbuditi svou řečí nejdříve touhu po duchovním pokrmu (26-31), pak prohlašuje sebe za pravý

zázraky, ale že jste jedli z chlebu a nasýtli se.²⁷ Usilujte nikoliv o pokrm pomíjející, nýbrž o pokrm, který zůstává k životu věčnému, ježž vám dá Syn člověka; neboť toho potvrdil [Otec] Bůh.“²⁸ I řekli mu: „Co máme činiti, abychom konali díla Bohu milá?“²⁹ Ježíš jim odpověděl: „To je dílo milé Bohu, abyste věřili v Toho, kterého On poslal.“³⁰ Tu mu řekl: „Jaké znamení činiš tedy ty, abychom je viděli a tobě věřili? Co konáš?“³¹ Otcové naši jedli na poušti mannu, jakož je psáno: ‚Chléb s nebe dal jim k jídlu.‘“

Ježíš je pravý chléb života.³² Tedy řekl jim Ježíš: „Vpravdě, vpravdě pravím vám: Ne Mojžíš dal vám chléb s nebe, nýbrž můj Otec dává vám pravý chléb s nebe.³³ Neboť chléb Boží je ten, který sestupuje s nebe a dává život světu.“³⁴ I řekli mu: „Pane, vždycky nám dávej ten chléb!“³⁵ Ale Ježíš jim řekl: „Já jsem chléb života. Kdo přichází ke mně, nebude lačnět; a kdo věří ve mne, nebude nikdy žízniť. ³⁶ Avšak řekl jsem vám, že jste mě i viděli, ale nevěříte. ³⁷ Všechno, co mi dává Otec, přijde ke mně; a toho, kdo přichází ke mně, od sebe neodpuďm. ³⁸ Neboť jsem sestoupil s nebe, ne abych činil svou vůli, nýbrž vůli Toho, který mě poslal. ³⁹ Toto pak je vůle Toho, který mě poslal, abych nic neztratil z toho, co mi dal, nýbrž abych to vzkřísil v den poslední. ⁴⁰ Neboť to je vůle mého Otce, [který mě poslal,] aby každý, kdo vidí Syna a věří v něho, měl život věčný; a já ho vzkřísím v den poslední.“

⁴¹ I reptali židé na něho, že řekl: „Já jsem chléb [živý], který s nebe sestoupil.“⁴² A pravili: „Cožpak to není Ježíš, syn Josefův, jehož otce i matku známe? Jak to, že praví: ‚S nebe jsem sestoupil?‘“⁴³ Ježíš jim tedy na to odpověděl: „Nereptejte vespolek!⁴⁴ Nikdo nemůže přijíti ke mně, nepřítáhne-li ho Otec, který mě poslal; a já ho vzkřísím v den poslední.“⁴⁵ Je psáno u Proroků: ‚A budou všichni Bohem poučováni.‘ Každý, kdo uslyšel od Otce a naučil se, přichází ke mně.⁴⁶ Nepravím tím, že by někdo viděl Otce; jen ten, který jest od Boha, ten viděl Otce.⁴⁷ Vpravdě, vpravdě pravím vám: Kdo věří ve mne, má život věčný.“

Ježíš je pravý pokrm a nápoj duše.⁴⁸ „Já jsem chléb života.“⁴⁹ Otcové vaši jedli na poušti mannu, a zemřeli.⁵⁰ To je chléb, který s nebe sestupuje, aby, bude-li kdo z něho jísti, nezemřel.⁵¹ Já jsem chléb živý, který s nebe sestoupil.⁵² Bude-li kdo jísti z toho chleba, živ bude na věky. A chléb, který já dám, je mé Tělo, (které dám) za život světa.“

⁵³ Tu se hádali židé mezi sebou a pravili: „Jak může tento dáti nám své tělo za pokrm?“⁵⁴ Proto řekl jim Ježíš: „Vpravdě, vpravdě pravím vám: Nebudete-li jísti Tělo Syna člověka a pítí jeho Krev, nebudete mítí v sobě život.“⁵⁵ Kdo jí mé Tělo a pije mou Krev, má život věčný, a já ho vzkřísím v den poslední.⁵⁶ Neboť Tělo mé je pravý pokrm a Krev má je pravý nápoj.⁵⁷ Kdo jí mé Tělo a pije mou krev, zůstává ve mně a já v něm.⁵⁸ Jako mne poslal živý Otec a já jsem živ skrze Otce, tak i ten, kdo jí mne, živ bude skrze mne.⁵⁹ Toto je chléb, který s nebe sestoupil, ne jako [manna, kterou] jedli otcové vaši, a zemřeli. Kdo jí tento chléb, živ bude na věky.“

⁶⁰ To promluvil, když učil v synagoze v Kafarnau.

Účinek Ježíšovy řeči na učedníky.⁶¹ Když to mnozí z jeho učedníků uslyšeli, řekli: „Tvrdá je ta řeč! Kdopak ji může poslouchat?“⁶² Ale Ježíš, věda sám u sebe, že jeho učedníci na to reptají,

pokrm (32-51) a naznačuje způsob, jak se má tento pokrm a nápoj přijímat (52-59). Přislíbení splnil Kristus po roku při poslední večeři, kdy ustanovil Svátost oltářní.

²⁸⁻²⁹ Židé se tázali, jaké skutky musí činiti, aby byli účastni onoho nepomíjejícího pokrmu. Kristus jim zdůrazňuje, že pro ně je nejdůležitější uvěřiti v Krista jako Mesiáše.

³¹ Viz Ex 16, 13-14; Ž 77, 24.

³⁷ Kdo přichází ke Kristu s pravou vírou, toho Kristus neodmítne, nýbrž bude jej živiti chlebem věčného života.

⁴¹⁻⁴² Židé reptáním poukazují na pozemský původ Kristův, majíce jej za syna Josefova (srv. Luk 4, 22).

⁴⁵ Viz Iz 54, 13; Jer 31, 33-34.

⁵¹ V řeckém znění tvoří v. 51 a 52 verš 51, takže má kapitola o jeden verš méně.

⁵³⁻⁵⁹ Kristus neodvolal svá slova, třebaž viděl, že si je posluchači vykládají v jiný smysl. Prohlašuje znova, že tu nemíní pouze obrazné požívání vírou, nýbrž skutečně požívání svého Těla a své Krve, které prohlašuje dospělým (mluví přece k dospělým) za nutné k spáse. Řčení „jísti něčť tělo“ (srv. 2 26, 2; 13, 4; Iz 49, 26; Zjev 16, 6) v obrazném smyslu znamená týrati, pronásledovati někoho do krve, na smrt. Podobný význam bychom mohli viděti i ve rčení „pítí něčť krev“, ač nemůžeme říci, že by toto rčení bylo u židů pro odpor proti krvi obvyklé a užívané. Tedy obrazný výklad v tomto smyslu byl by vlastně nesmyslem, že by Ježíš Kristus sliboval věčnou spásu těm, kdo ho budou pronásledovati na smrt.

⁵⁹ „otcové vaši“, v řeckém znění „otcové“.

řekl jim: „To vás pohoršuje? ⁶³ Co tedy, až uzříte Syna člověka, jak vstupuje tam, kde byl dříve? ⁶⁴ Duch je to, který ožívuje, tělo samo není ku prospěchu. Ta slova však, která jsem já mluvil k vám, jsou duch a život. ⁶⁵ Ale jsou někteří mezi vámi, kteří nevěří.“ – ⁶⁶ Věděl zajisté Ježíš od počátku, kteří nevěří a kdo ho zradí. – I pravil: „Proto jsem vám řekl, že nikdo nemůže přijíti ke mně, není-li mu to dáno od Otce.“

⁶⁷ Od toho času mnozí z jeho učedníků odešli zpět a již s ním nechodili. ⁶⁸ Řekl tedy Ježíš ke dvanácti: „Chcete i vy odejít?“ ⁶⁹ Šimon Petr mu odpověděl: „Pane, ke komu půjdeme? Ty máš slova života věčného, ⁷⁰ a my jsme uvěřili a poznali, že ty jsi Mesiáš, Syn Boží.“

⁷¹ Odpověděl jim Ježíš: „Což nevyvolil jsem vás dvanáct? A jeden z vás je dábel!“ ⁷² Pravil to o Jidáši, synu Šimona Iškariotského; neboť to by ten, který ho měl zraditi, ač byl jedním ze dvanácti.

7, Ježíš jde na slavnost stánků. ¹ Potom chodil Ježíš po Galileji, neboť nechtěl choditi po Judsku, poněvadž ho tam židé zamýšleli usmrtiti. ² Byla pak blízko židovská slavnost, svátek stánků. ³ I řekl mu jeho bratří: „Odeber se odtud a jdi do Judska, aby také tvoji učedníci viděli tvé skutky, které konáš, ⁴ vždyť nikdo nečiní nic skryté, chce-li býti veřejně uznán. Činíš-li takové věci, zjev se světu!“ – ⁵ Nevěřili totiž v něho ani jeho bratří. – ⁶ Ježíš jim tedy řekl: „Můj čas ještě nepřišel; ale váš čas je vždycky tu. ⁷ Vás nemůže svět nenáviděti, mne však nenávidí, neboť já vydávám o něm svědectví, že jeho skutky jsou zlé. ⁸ Vy jděte na tu slavnost, já na tu slavnost nejdu, neboť můj čas se ještě nenaplnil.“ ⁹ To pověděl a zůstal sám v Galileji.

¹⁰ Jakmile však jeho bratří odešli, tehdy odebral se i On na slavnost, nikoli zjevně, nýbrž jakoby potajmu. ¹¹ Židé ho tedy hledali o slavnosti a pravili: „Kdepak jest On?“ ¹² A bylo mnoho šeptání o něm v zástupu, neboť jedni říkali: „Dobrý jest,“ jiní však tvrdili: „Nikoliv, nýbrž svádí lid.“ ¹³ Přesto však nikdo nemluvil o něm veřejně ze strachu před židy.

Ježíš na slavnosti stánků. ¹⁴ Již byla slavnost v polovici, když Ježíš vešel do chrámu a učil. ¹⁵ S údivem pravili židé: „Jak tento zná Písma, když se (jim) neucil?“ ¹⁶ Ježíš jim odpověděl: „Moje učení není ode mne, nýbrž od Toho, který mě poslal. ¹⁷ Bude-li někdo chtít činiti jeho vůli, pozná, je-li to učení z Boha, nebo mluvím-li já sám od sebe. ¹⁸ Kdo mluví sám od sebe, hledá vlastní slávu; kdo však hledá slávu Toho, který ho poslal, ten je pravdomluvný a nespravedlnosti v něm není. ¹⁹ Což vám nedal Mojžíš zákon? A nikdo z vás neplní zákon. Proč zamýšlíte

⁶³ Ani před svými učedníky neodvolal Kristus slovný smysl svých slov a raději připustil, aby od něho odešli trvale.

⁶⁴ Není důvodu k pohoršení, neboť „duch“, t. j. božství spojeno s člověčenstvím přispívá k nadpřirozenému životu, „tělo“, to jest pouhé člověčenství nepřispívá k onomu životu ničím.

⁶⁷ „zpět“, t. j. domů za svým dřívějším zaměstnáním.

⁶⁸ Kristus byl ochoten propustit i apoštoly. Dal znovu najevo, že má na zřeteli skutečné své Tělo a skutečnou svou Krev.

⁷⁰ Podle řeckého znění: „... že ty jsi Svatý Boží“.

⁷ Toho roku nešel Ježíš do Jerusalema na slavnost velikonoční.

³ „Bratří“, t. j. jeho příbuzní (srv. Mat 12, 46-47); „tvoji učedníci“, t. j. ti, které Kristus získal za svého působení v Jerusalemě.

⁴⁻⁵ Oni „bratří“ Ježíšovi neměli pravé víry, neboť čekali také na pozemské království, v němž získají výhodná místa, a proto pokládali za nerozumné, aby se Ježíš zdržoval tak dlouho v nenáviděné Galileji, když se mohl podle jejich mínění objeviti okázale v Jerusalemě jako Mesiáš. K tomu byla nyní vhodná příležitost, poněvadž bylo právě před svátky stánků, jichž se zúčastnilo obyčejně mnoho lidu. Svátky stánků se světily na podzim na památku, že Izraeliti bydleli po východu z Egypta na poušti pod stany. Svátky trvaly sedm dní a židé bydleli v ony dny pod širým nebem v zahradě, na ulici nebo na rovných střeších svých domů, a to ve stáncích z listnatých větví; odtud se říkalo těm svátkům také „Pod zelenou“ (viz také níže vv. 37-39 v pozn.).

⁸ Kristus se nechtěl zúčastniti slavnosti v průvodě s ostatními, poněvadž nebyl ještě jeho čas, aby se právě o těchto svátcích ukázal jako Vykupitel, jak si to přáli jeho příbuzní, a proto chtěl přijíti na slavnost beze všeh okázalosti a nenápadně.

¹³ Židovská vélelada netrpěla, aby někdo vyjadřoval své mínění o Kristu veřejně.

¹⁴ Přišel tam asi čtvrtého dne slavnosti, která trvala po celý týden.

¹⁵ Jiní překládají: „Odkud má tu nauku?“ (to učení). Bylo to slovo úzasu, ale zároveň i zášti proti Kristu. Chtěli totiž zvuklati oněmi slovy víru v Krista mezi lidem, poukazující na to, že Kristus nenavštěvoval žádnou rabínskou školu, a proto nemůže znáti správný smysl Písma svatého.

¹⁶ Ježíš odpověděl, že jeho učení jest od Boha, a to je pádný důvod, proč ho mají přijmouti.

¹⁷ Blahodárné účinky Kristova učení v životě svědčí o božském původu učení Kristova.

¹⁸ Kristus nehledá slávu lidskou, nýbrž jen vždy a všude slávu svého nebeského Otce.

mě usmrtit?“²⁰ Zástup odpověděl: „Máš zlého ducha; kdo zamýšlí tě usmrtit?“²¹ Ježíš jim odpověděl: „Jeden skutek jsem učinil, a všichni se divíte.²² Proto Mojžiš dal vám obřízku – ne že by pocházela od Mojžíše, nýbrž od otců – a v sobotu obřezáváte člověka.²³ Přijímá-li člověk obřízku v sobotu, aby se nerušil zákon Mojžišův, na mne se horšíte, že jsem uzdravil v sobotu celého člověka?“²⁴ Nesudte podle zevnější, nýbrž sudte spravedlivým soudem!“

²⁵ Tu řekli někteří z Jerusalema: „Což to není ten, kterého zamýšlejí usmrtit?“²⁶ Hle, mluví otevřeně a nic neříkají proti němu. Zdali opravdu poznali členové velerady, že je to Mesiáš?²⁷ Ale o tomto víme, odkud je; avšak o Mesiáši, až přijde, nikdo nebude vědět, odkud jest.“

²⁸ Když Ježíš učil v chrámě, zvolal silným hlasem: „Nejenom znáte mě, nýbrž i víte, odkud jsem. A nepřišel jsem sám od sebe, nýbrž pravý je Ten, který mě poslal, a Toho vy neznáte.²⁹ Já ho znám, neboť od něho jsem, a On mě poslal.“

³⁰ Proto zamýšleli ho zajmouti, ale nikdo na něho nesáhl rukou, neboť dosud nepřišla jeho hodina.³¹ Ze zástupu však mnozí v něho uvěřili a pravili: „Bude Mesiáš, až přijde, činiti více zázraků, než tento činí?“

³² Farizeové slyšeli, že zástup šeptá o něm ty věci. I poslali velekněží a farizeové pochopy, aby ho jali.³³ Řekl jim tedy Ježíš: „Ještě krátký čas jsem s vámi, a odejdu k Tomu, který mě poslal.³⁴ Budete mě hledati, a nenaleznete; a kde jsem já, (tam) vy nemůžete přijíti.“³⁵ Tu si řekli židé mezi sebou: „Kampak tento hodlá jíti, že ho nenalezneme? Chce snad jíti k židům rozptýleným mezi pohany a učiti pohany?“³⁶ Jaká je to řeč, kterou mluvil: „Budete mě hledati, a nenaleznete;“ a „Kde jsem já, (tam) vy nemůžete přijíti?“

V poslední den slavnosti stánků.³⁷ V posledním den o velikém dnu slavnosti stál Ježíš a volal hlasitě: „Žizní-li kdo, pojď ke mně a pij!“³⁸ Kdo věří ve mne, poplynou z jeho srdce – jak dí Písmo – proudy vody živé.“³⁹ To řekl o Duchu, kterého měli přijmouti ti, kteří v něho věřili. Neboť Duch (svatý) nebyl dosud dán, poněvadž Ježíš nebyl ještě oslaven.

⁴⁰ Někteří ze zástupu, kteří uslyšeli tyto jeho řeči, pravili: „To jest opravdu onen prorok!“⁴¹ Jiní pravili: „To je Mesiáš!“ Někteří však řekli: „Což z Galileje přijde Mesiáš?“⁴² Nepraví Písmo, že Mesiáš přijde z potomstva Davidova a z vesnice Betlema, kde žil David?“⁴³ A tak povstala v zástupu kvůli němu různost mínění.⁴⁴ Někteří z nich ho chtěli zajmouti, ale nikdo na něho rukou nesáhl.

⁴⁵ Přišel tedy pochopové k velekněžím a farizeům. I řekli jim tito: „Proč jste jej nepřivedli?“⁴⁶ Pochopové odpověděli: „Nikdy člověk nemluvil tak jako tento člověk.“⁴⁷ Tu odpověděli jim farizeové: „Copak i vy jste se dali svěsti?“⁴⁸ Uvěřil (už) v něho někdo z členů velerady nebo z farizeů?⁴⁹ Jen ten zástup, který nezná Zákon – prokletí na ně!“⁵⁰ Nikodem, ten, který přišel kdy si k němu [v noci], jeden z nich, řekl jim: ⁵¹ „Odsuzuje nás zákon Člověka, dříve než uslyší od něho a pozná, co činí?“⁵² Odpověděli mu takto: „Což i ty jsi z Galileje? Zkoumej [Pisma] a viz, že z Galileje prorok nepovstává!“

⁵³ I navrátil se každý do svého domu.

^{21–23} Ježíš vyvrací výtku, že uzdravení nemocného v sobotu (srv. výše 5, 2-16) porušuje předpisy o sobotním klidu. Uzdravení nemocného v sobotu je přece menší porušení soboty než obřízka, kterou židé v sobotu klidně provádějí.

^{28–29} Židé sice znají lidský původ Kristův, ale ne jeho božské poslání, poněvadž nemají ani pravé poznání o Bohu Otci.

³⁰ „nepřišla Jeho hodina“, kdy se chtěl dobrovolně obětovati na kříži za vykopení lidstva.

^{37–39} V poslední (sedmý) den o svátých stánků vyvrcholila slavnost, a proto se ten den nazýval „veliký“. V ten den se přinesla naposled v slavnostním průvodě voda z pramene Siloe a kněz ji donesl do chrámu a vyžil u oltáře. Na tento obřad naráží Kristus a předpovídá seslání Ducha svatého. Kdo „žizní“, t. j. touží upřímně po poznání pravdy a po mesiášském království, může jíti za Kristem a přijmouti jeho učení („pij“) a žítí podle něho. Dostane pak tolik milosti Ducha svatého („proudů vody živé“), že bude nejen sám jimi posvěcen a posilněn, nýbrž že se stane pramenem spásy i pro jiné.

³⁸ Viz Iz 58, 11; srv. Iz 44, 3; 55, 1.

⁴⁰ Myslíli na onoho proroka, předpověděného Mojžíšem v Dt 18, 15 (srv. výše 1, 21).

⁴² Viz 2 Král 7, 12; Mich 5, 2; Mat 2, 5-6.

⁴⁹ „Zákon“, t. j. Písmo svaté Starého Zákona.

⁵⁰ Viz Výše 3, 1-21.

⁵¹ „jeden z nich“, t. j. jeden z členů velerady a farizeů.

8, Cizoložná žena u Ježíše. ¹ Ježíš se pak odebral na horu Olivetskou. ² Ráno však přišel opět do chrámu. Veškerý lid přicházel k němu. I posadil se a učil je. ³ Tu přivádějí k němu zákoníci a farizeové ženu dopadenou při cizoložství. Postavili ji doprostřed a ⁴ řekli mu: „Mistře, tahle žena byla dopadena při cizoložství, při činu samém. ⁵ V zákoně nám Mojžíš přikázal takové kámenovat. ⁶ Co ty na to říkáš?“ – To pravili, pokoušejíce ho, aby ho mohli obžalovat. – Ale Ježíš se shýbl dolů a psal prstem na zemi. ⁷ Když se ho ustavičně dotazovali, zvedl se a řekl jim: „Kdo z vás je bez hříchu, hoď první na ni kamenem!“ ⁸ A opět se shýbl dolů a psal na zemi. ⁹ Když to uslyšeli, odcházeli jeden po druhém, nejdříve starší. A Ježíš zůstal sám se ženou, která stála uprostřed. ¹⁰ I pozvedl se Ježíš a řekl jí: „Ženo, kde jsou [tvoji žalobci]? Nikdo tě neodsoudil?“ ¹¹ Ona řekla: „Nikdo, Pane!“ Ježíš jí řekl: „Ani já tě neodsoudím. Jdi a již nehřeš!“

Ježíš – světlo světa. ¹² Tu k nim mluvil Ježíš dále: „Já jsem světlo světa; kdo mne následuje, nechodí ve tmě, nýbrž bude mít světlo života.“ ¹³ I řekli mu farizeové: „Ty vydáváš svědectví sám o sobě, tvé svědectví není spolehlivé.“ Ježíš jim odpověděl: ¹⁴ „Ačkoliv vydávám svědectví sám o sobě, spolehlivé je mé svědectví, neboť vím, odkud jsem přišel a kam jdu, ale vy nevíte, odkud přicházím nebo kam jdu. ¹⁵ Vy soudíte podle těla; já (takto) nesoudím nikoho. ¹⁶ A soudím-li já, je můj soud správný, neboť nejsem sám, nýbrž já a Ten, který mě poslal, [Otec]. ¹⁷ Ve vašem zákoně je psáno, že svědectví dvou lidí je spolehlivé. ¹⁸ Já jsem to, který svědčím sám o sobě, a svědčí o mně Otec, který mě poslal.“ ¹⁹ I pravili mu: „Kde je tvůj Otec?“ Ježíš odpověděl: „Neznáte ani mne ani mého Otce. Kdybyste znali mne, znali byste i mého Otce.“

²⁰ Tato slova mluvil u pokladní síně, když učil v chrámě. A nikdo ho nejal, neboť ještě nepřišla jeho hodina.

Trest za nevěru. ²¹ Ježíš řekl jim opět: „Já jdu, a budete mě hledati, a v svém hříchu zemřete. Kam já jdu, vy nemůžete přijíti.“ ²² Tedy řekli židé: „Copak si chce sám vzít život, že praví: „Kam já jdu, vy nemůžete přijíti!““ ²³ I pravil jim: „Vy jste zdola, já jsem shora; vy jste z tohoto světa, já nejsem z tohoto světa. ²⁴ Proto jsem vám řekl, že zemřete v svých hříších. Jestliže totiž neuvěříte, že já jsem to, zemřete v svých hříších.“ ²⁵ Tu mu pravili: „Kdopak jsi ty?“ Ježíš jim řekl: „Ten, za koho se před vámi od počátku vydávám. ²⁶ Měl bych mnoho o vás mluvit a souditi, ale Ten, který mě poslal, je pravdomluvný, a já mluvím ve světě to, co jsem od něho slyšel.“ ²⁷ A neporozuměli, že jim mluví o Otci. ²⁸ Tu jim řekl Ježíš: „Až povýšíte Syna člověka, tehda poznáte, že jsem to já a že sám od sebe nic nečiním, nýbrž jak mě naučil Otec, to mluvím.“ ²⁹ A Ten, který mě poslal, je se mnou. On mě nenechá samotného, poněvadž já vždycky činím to, co je mu milé.“

³⁰ Když tyto věci mluvil, mnozí uvěřili v něho.

8, ^{1–11} Vypravování o cizoložné ženě (také 7, 53) schází v nejstarších řeckých rukopisech i v mnohých starých překladech. Protestanti upírají tyto verše sv. Janu, ač jsou obsaženy v řeckém rukopisu D (VI. stol.), ve Vulgátě a několika jiných překladech.

⁵ Viz Dt 22, 23–24.

⁶ Vyjádří-li se Kristus ve prospěch hříšnice, budou mít důvod k obžalobě, že ruší zákon Mojžíšův; odsoudí-li ji, myslili, že ztratí přízeň u lidu. Ježíš učinil jakési tahy v písku, dáváje tím najevo nevoli nad úklady farizeů.

¹¹ Podle řeckého znění: „Ani já tě neodsuzuji . . .“

^{13–14} Podle Dt 17, 6; 19, 15 bylo potřeba pro právoplatné svědectví dvou nebo tří svědků. Tento předpis pro Krista neplatí, neboť jeho svědectví samo jako svědectví Boha je naprosto spolehlivé a dostačující.

¹⁵ V době pozemského života není úkolem Kristovým souditi, nýbrž spasiti lidstvo.

¹⁷ Viz Dt 17, 6; 19, 15.

²⁰ „u pokladní síně“, t. j. na nádvoří žen, na Jehož severní straně byly místnosti s pokladnicemi na dary pro chrám a pro chudé (srv Mar 12, 41).

^{21–22} Srv. výše 7, 33–34.

²⁴ „že já jsem to“, totiž Mesiáš, Syn Boží. - Podle Vulgáty zní konec: „ . . . zemřete v svém hříchu.“

²⁵ T. j.: Jsem Mesiáš, Syn Boží. Podle Vulgáty zní odpověď (doslova): „Počátek, který také k vám mluvím.“ Kristus chce jim dáti najevo, že z jeho učení a působení mohli už dostatečně poznati, kdo vlastně jest.

²⁶ Kristus prohlásil, že by mohl ještě mnoho mluvit, co by přispělo k odsouzení jeho nepřátel, ale nečiní to, protože jej poslal Otec ne jako soudce, nýbrž jako Spasitele,

²⁸ Až ukřijí Syna člověka, poznají z jeho vzkříšení, zmrtyvýchvstání, ze seslání Ducha svatého a z hrozného trestu nad Jerusalemem, jehož se mnozí z posluchačů dožijí, že Kristus je skutečně pravý Mesiáš, Syn Boží, soupodstatný s Otcem.

Potomci Abrahamovi mají jednati podle jeho skutků.³¹ I pravil Ježíš k těm židům, kteří v něho uvěřili: „Vytrváte-li v mém slově, budete opravdu mými učedníky,³² poznáte pravdu a pravda vás osvobodí.“³³ Odpověděli mu: „Jsme potomky Abrahamovými a nikdy jsme nikomu nesloužili. Jak to, že ty pravíš: ‚Svobodni budete?‘“³⁴ Ježíš jim odpověděl: „Vpravdě, vpravdě pravím vám, že každý, kdo hřeší, jest otrokem hříchu.“³⁵ Otroek však nezůstává v domě navždy, ale syn zůstává na věky.³⁶ Osvobodí-li vás tedy Syn, budete opravdu svobodni.³⁷ Vím, že jste potomky Abrahamovými, avšak přece zamýšlíte mě usmrtit, poněvadž mé slovo nemá ve vás místa.³⁸ Já mluvím, co jsem viděl u svého Otce, a vy činíte, co jste viděli u svého otce.“³⁹ Odpověděli mu: „Náš otec je Abraham!“ Řekl jim Ježíš: „Jste-li dětmi Abrahamovými, jednete podle Abrahamových skutků!“⁴⁰ Ale nyní zamýšlíte mne usmrtit, mne, který jsem vám mluvil pravdu, kterou jsem slyšel od Boha. Takto Abraham nejednal.⁴¹ Vy jednáte podle skutků svého otce.“ I řekl mu: „My jsme se nezrodili z cizoložství, neboť máme jednoho otce, Boha.“⁴² Ježíš tedy jim řekl: „Kdyby vašim otcem byl Bůh, milovali byste mne, neboť já jsem od Boha vyšel a přišel. Vždyť jsem nepřihlí sám od sebe, nýbrž On mě poslal.“⁴³ Proč nerozumíte mé řeči? Proto, že nemůžete slyšet mé slovo.“⁴⁴ Vy máte dábla za otce a chcete jednati podle přání svého otce. On byl vrahem lidí od počátku a nestál v pravdě, poněvadž v něm pravdy není. Když lže, mluví z vlastního, neboť je lhář a otec lži.“⁴⁵ Poněvadž však já mluvím pravdu, nevěříte mi.“⁴⁶ Kdo z vás bude mne vinit z hříchu? Mluví-li [vám] pravdu, proč mi nevěříte?“⁴⁷ Kdo z Boha jest, slovo Boží slyší; proto vy neslyšíte, že z Boha nejste.“

Dříve než Abraham byl Ježíš.⁴⁸ Tu mu židé odpověděli: „Což neříkáme správně, že jsi Samaritán a že máš zlého ducha?“⁴⁹ Ježíš odpověděl: „Já zlého ducha nemám, nýbrž ctím svého Otce, a vy mě zneuctíváte.“⁵⁰ Já však nehledám svou slávu; je kdosi, kdo (ji) hledá a soudí.“⁵¹ Vpravdě, vpravdě pravím vám: Bude-li kdo mé slovo plniti, nezemře na věky.“⁵² I řekl mu žid: „Nyní jsme poznali, že máš zlého ducha. Abraham zemřel i proroci (zemřeli), a ty pravíš: ‚Bude-li kdo mé slovo plniti, nezemře na věky.‘“⁵³ Copak ty jsi větší než otec náš Abraham, který zemřel? A také proroci zemřeli. Koho děláš ze sebe?“⁵⁴ Ježíš odpověděl: „Oslavuji-li se já sám, má sláva nic není. Mne oslavuje můj Otec, o němž vy pravíte, že jest vašim Bohem.“⁵⁵ A nepoznali jste ho, ale já ho znám, a řeknu-li, že ho neznám, budu lhářem jako vy. Avšak znám ho a jeho slovo plním.“⁵⁶ Abraham, otec váš, zajásal, aby viděl můj den. I viděl a zaradoval se.“⁵⁷ Tu mu řekl žid: „Padesát let ještě nemáš, a Abrahama jsi viděl?“⁵⁸ Ježíš jim řekl: „Vpravdě, vpravdě pravím vám: Dříve než Abraham byl, jsem já.“⁵⁹ I chápali se kamení, aby házeli na něho. Ježíš se však skryl a vyšel z chrámu.

9, Uzdravení slepce od narození.¹ Cestou uzřel člověka slepého od narození.² I otázali se ho jeho učedníci: „Mistře, kdo zhrěšil, tento či jeho rodiče, že se narodil slepý?“³ Ježíš odpověděl: „Nezhřešil ani tento ani jeho rodiče, ale stalo se to, aby se na něm zjevily skutky Boží.“⁴ Já musím, pokud je den, činiti skutky Toho, který mě poslal; přichází noc, kdy nikdo nemůže pracovati.⁵ Pokud jsem na světě, jsem světlem světa.“

⁶ Po těch slovech plivl na zem, udělal ze sliny bláto, pomazal mu blátem oči a⁷ řekl mu: „Jdi a umyj se v rybnice Siloe!“ – To je v překladě „Poslaný.“ – I odešel a umyl se, a když se vrátil, viděl.⁸ Tu pravili sousedé a ti, kdož ho dříve vídali jako žebráka: „Není to ten, který sedával a žebrał?“ Jedni pravili: „Je to on!“⁹ Jiní řekli: „Ne, ale je mu podoběn!“ On však pravil: „Já jsem to.“¹⁰ Tu mu řekli: „Jak se otevřely tvoje oči?“¹¹ On odpověděl: „Ten člověk, který se nazývá

^{33–36} Ježíš klade nad národní svobodu pravou svobodu dítek Božích, která prýští ze svobody od hříchu a věčné smrti.

⁴¹ Podle židovského názoru pocházeli pohaní z cizoložství, poněvadž ctili modly, a modlářství se často v Starém Zákoně nazývalo cizoložstvím (srv. k tomu Mat 12, 38–40 v pozn.).

⁴⁸ Samaritány a pohaní pokládali židě za propadlé zlému duchu.

⁵² Podle Vulgáty: „I řekl židě . . .“

⁵⁶ Abraham toužil po příchodu Mesiášově a zajásal, když mu bylo učiněno příslibení o jeho příchodu, a když nyní v předpekli, zvaném lůno Abrahamovo (srv. Luk 16, 23), zvěděl, že očekávaný Vykupitel už přišel na zem, proto se zaradoval.

^{9, 2–3} Učedníci stejně jako ostatní židě věřili, že každé zlo, které člověka v životě potká, je trestem za nějaký osobní hřích nebo trestem za hřích rodičů nebo předků. Kristus tu jejich bludnou viru vyvrací.

⁴ Podle řeckého znění: „My musíme činiti . . .“

Ježíš, udělal bláto, pomazal mi oči a řekl mi: „Jdi k rybníku Siloe a umyj se!“ I šel jsem, umyl jsem se a vidím.“¹² I řekl mi: „Kde jest on?“ Pravil: „Nevím.“

Farizeové vyšetřují uzdraveného slepce.¹³ Přivádějí toho, který býval slepý, k farizeům.¹⁴ Byla totiž sobota, když Ježíš udělal bláto a otevřel mu oči.¹⁵ Opět se ho otázali farizeové, jak prohlédl. On jim řekl: „Položil mi bláto na oči, i umyl jsem se a vidím.“

¹⁶ Tu řekli někteří z farizeů: „Ten člověk není od Boha, neboť nezachovává sobotu.“ Jiní však pravili: „Jak může hříšník činiti takové zázraky?“ I byla mezi nimi různost mínění.¹⁷ Práví opět slepému: „Co ty pravíš o něm, že ti otevřel oči?“ On řekl: „Je prorok.“

¹⁸ I nevěřili o něm židé, že býval slepý a že prohlédl, až povolali rodiče toho, který prohlédl.¹⁹ I otázali se jich: „Je to váš syn, který se slepý narodil, jak vy pravíte? Jak to, že nyní vidí?“

²⁰ Jeho rodiče jim odpověděli takto: „Víme, že je to náš syn a že se slepý narodil,²¹ ale jak to, že nyní vidí, nevíme; anebo kdo mu otevřel oči, my nevíme. Jeho se zeptejte, má léta, a sám mluví o sobě!“ –²² To řekli jeho rodiče ze strachu před židy, neboť se židé již usnesli, aby byl každý, kdo ho vyzná jako Mesiáše, vyobcován ze synagogy.²³ Proto řekli jeho rodiče: „Má léta, jeho se zeptejte!“

²⁴ Opět tedy povolali toho člověka, který býval slepý, a řekli mu: „Vzdej chválu Bohu! My víme, že ten člověk je hříšník.“²⁵ On jim tedy řekl: „Zda je hříšník, nevím; jedno vím, že jsem byl slepý a nyní vidím.“²⁶ I řekli mu: „Co ti učinil? Jak ti otevřel oči?“²⁷ Odpověděl jim: „Pověděl jsem vám již a neslyšeli jste. Proč to chcete opět slyšeti? Copak i vy chcete býti jeho učedníky?“²⁸ I spílali mu a řekli: „Ty si buď jeho učedníkem, my však jsme učedníky Mojžíšovými.“²⁹ My víme, že k Mojžíšovi mluvil Bůh; o tomto však nevíme, odkud jest.“³⁰ Ten člověk jim odpověděl: „To je věru podivné, že vy nevíte, odkud jest, a otevřel mi oči.“³¹ Víme, že hříšníky Bůh nevyslyší, ale je-li kdo ctiteltem Božím a činí-li jeho vůli, toho vyslyší.³² Od věků nebylo slyšáno, aby někdo otevřel oči slepému od narození.³³ Kdyby tento nebyl od Boha, nic by nemohl činiti.“³⁴ Odpověděli mu: „Celý ses narodil v hříších, a ty chceš nás poučovati?“ I vyhnali ho ven.

³⁵ Ježíš uslyšel, že ho vyhnali ven. Když ho našel, řekl mu: „Věříš v Syna Božího?“³⁶ On odpověděl: „Kdo je to, pane, abych v něho věřil?“³⁷ Ježíš mu řekl: „Vidíš ho a ten je to, který s tebou mluví.“³⁸ On řekl: „Věřím, Pane!“ Padl před ním a klaněl se mu.

Duchovní slepota farizeů.³⁹ I řekl Ježíš: „Já jsem přišel na tento svět k soudu, aby slepí viděli a ti, kteří vidí, aby oslepli.“⁴⁰ I uslyšeli to někteří farizeové, kteří byli s ním, a řekli mu: „J sme snad také my slepí?“⁴¹ Ježíš jim řekl: „Kdybyste byli slepí, neměli byste hřích. Nyní však pravíte: ‚Vidíme‘; proto váš hřích zůstává.“

10, Podobenství o dobrém pastýři.¹ „Vpravdě, vpravdě pravím vám: Kdo nevchází do ovčince dveřmi, nýbrž vstupuje jinudy, je zloděj a lotr.“² Kdo však vchází dveřmi, je pastýř ovcí.³ Tomu vrátný otvírá a ovce slyší jeho hlas, a on své ovce volá jménem a vyvádí je ven.⁴ A když své ovce vypustí, jde před nimi, a ovce jdou za s ním, neboť znají jeho hlas.⁵ Za cizím však nejdu,

¹³ Přivedli ho pravděpodobně k členům velerady, jak vidět z následujícího vyšetřování. Členové velerady patřili většinou ke straně farizejské, která byla Kristu velmi nepřátelská (viz pozn. k Mat 9, 11).

²⁴ „Vzdej chválu Bohu!“ tím, že budeš vypovídati pravdu. – „ten člověk“, tím mínili Krista.

²⁸ Podle řeckého znění: „ty jsi jeho učedníkem . . .“

³⁴ „A vyhnali ho ven“ nejen ze zasedání, kde byl uzdravený vyšetřován, nýbrž vyobcovali ho i z náboženské obce, jak můžeme usuzovat se zřetelem k v. 22.

³⁵ Podle řeckého znění: „Věříš v Syna člověka?“

³⁶ Ježíš svým vystoupením a učením přinesl třídění názorů mezi lidem (srv. Mat 10, 34). Farizeové a zákoníci, kteří se s oblibou vydávali za vůdce lidu, jsou ve skutečnosti pro svou zaslíbenost a tvrdost slepí, kdežto prostý lid, který byl v jejich očích cosi nízkého, měl ve skutečnosti otevřené oči i srdce pro učení Ježíše Krista a našel cestu k víře a k pravému světlu.

⁴¹ Kdyby jejich nevědomost ve věcech spásy byla jimi nezaviněna („kdybyste byli slepí“) a kdyby toužili upřímně po poznání pravdy, byli by prosti hřichu.

10, ^{1–21} Podnět k tomuto krásnému podobenství dali farizeové, kteří se ukázali špatnými pastýři lidu, poněvadž, místo aby vedli lid k Mesiáši, sami ho neuznali, jim pohrdali, jim odváděli a dokonce vyhnali z náboženské obce i toho, který Krista veřejně uznal za Syna Božího (srv. výše 9, 34).

nýbrž utíkají před ním, neboť neznají hlas cizích.“⁶ To podobenství pověděl jim Ježíš, ale oni neporozuměli, co jim mluvil.

⁷ Ježíš jim tedy řekl opět: „Vpravdě, vpravdě pravím vám: Já jsem dveře k ovcím.“⁸ Všichni, kteří vystoupili (přede mnou), jsou zloději a lotři, ale ovce je neslyšely.⁹ Já jsem dveře. Vejde-li někdo skrze mne, bude zachráněn; a vejde i vyjde a nalezne pastvu.¹⁰ Zloděj přichází jen krást, zabíjet a hubit. Já jsem přišel, aby život měly a měly hojnost.“¹¹

¹¹ „Já jsem pastýř dobrý. Dobrý pastýř dává život za své ovce.“¹² Avšak, vidí-li najatý člověk, který není (pravým) pastýřem a jemuž ovce nepatří, přicházejí vlka, opouští ovce a utíká. A vlk lapá a rozháni ovce.¹³ Najatý člověk pak prchá, poněvadž je najatý a nezáleží mu na ovcích.¹⁴ Já jsem pastýř dobrý a znám svoje a znají mě moje,¹⁵ jako mě zná Otec a já znám Otce. A svůj život dávám za své ovce.¹⁶ Mám ještě jiné ovce, které nejsou z tohoto ovčince. Také ty musím přivést, a můj hlas budou slyšet, a bude jeden ovčinec a jeden pastýř.¹⁷ Proto miluje mě Otec, že dávám svůj život, abych jej opět přijal.¹⁸ Nikdo mi jej nebere, nýbrž já jej dávám dobrovolně. Mám moc jej dáti, a mám moc jej zase vzít. Tento příkaz jsem dostal od svého Otce.“¹⁹

¹⁹ Pro tyto řeči povstala opět mezi židy různost názorů.²⁰ Mnozí z nich pravili: „Má zlého ducha a blázní. Proč ho posloucháte?“²¹ Jiní pravili: „To nejsou slova posedlého. Což může zlý duch otevřítí oči slepým?“

Ježíš na slavnosti posvěcení chrámu.²² V Jerusalemě se konala slavnost posvěcení chrámu. Byla zima.²³ Ježíš chodil v chrámě v podloubí Šalomounově.²⁴ Tu ho obstoupili židé a pravili mu: „Jak dlouho nás (ještě) držíš v napětí? Jsi-li ty Mesiáš, pověz nám to zjevně!“²⁵ Ježíš jim odpověděl: „Rekl jsem vám to, a nevěříte. Skutky, které já činím ve jménu svého Otce, vydávají svědectví o mně.“²⁶ Ale vy nevěříte, neboť nepatříte k mým ovcím:²⁷ Mé ovce slyší můj hlas, a já je znám, a ony jdou za mnou.²⁸ Já jim dávám život věčný a nezhynou na věky, a nikdo je nevytrhne z mé ruky.²⁹ Co mi dal můj Otec, to jest větší nade všechno, a nikdo nemůže (je) vytrhnouti z ruky mého Otce.³⁰ Já a Otec jedno jsme.“³¹ Tu se židé chápali kamení, aby ho kamenovali.

³² Ježíš jim odpověděl: „Mnoho dobrých skutků jsem vám ukázal z poslání svého Otce; pro který z těch skutků mě kamenujete?“³³ Židé mu odpověděli: „Pro dobrý skutek tě nekamenujeme, nýbrž pro rouhání, že ty se děláš Bohem, ačkoli jsi člověk.“³⁴ Ježíš jim odpověděl: „Copak není psáno ve vašem zákoně: „Já jsem řekl: Bohové jste?“³⁵ Jestliže bohy nazval ty, jimž bylo řečeno slovo Boží – a Písmo se nemůže zrušiti –³⁶ jak o tom, ježž Otec posvětil a poslal na svět, vy pravíte: „Rouháš se, poněvadž jsem řekl: „Syn Boží jsem?“³⁷ Nečiním-li skutky svého Otce, nevěřte mi!“³⁸ Činím-li pak a nechcete mně věřiti, věřte skutkům, abyste poznali a uvěřili,

^{7–10} Kristus se prohlásil za dveře, jež jediné vedou do ovčince. Pravý pastýř prochází k svým ovcím dveřmi, kdežto farizeové jako nepraví pastýři svádějí lid a snaží se jej oloupiti o pravá dobra mesiášská („vstupují jinudy“).⁸ Jak vidno z přítomného času „jsou“ a z Jan 5, 33, 35-47; 6, 45 jsou slova řečena s nadsázkou. Týkají se jen těch, kteří vystoupili u židů v nedávné minulosti jako učitelé a vůdcové lidu,“ avšak vyjímají Jana Kř., pravé proroky a Mojžíše.

¹⁶ Ježíš jako dobrý pastýř odstraňuje starou závoru mezi židy a pohaný a chce všechny bez rozdílu přivést do svého ovčince, t. j. do své Cirkve. Budou-li jednou na zemi skutečně všichni v Cirkvi Kristově, se tu nepraví.

^{17–18} Kristus je ochoten pro spásu svých ovcí jako dobrý pastýř položit i svůj život, ale ne tak, že by zůstal mrtev, nýbrž vstane zase z mrtvých („abych jej - t. j. život - opět přijal“).

²² Slavnost se konala v provincii a přivedla do doby Judy Makkabejského (v II. stol. před Kr.). Konala se na památku, že chrám jerusalemský, pohanským králem Antiochem zrušený a znesvěcený, byl znova posvěcen (viz 1 Mach 4, 59; 2 Mach 10, 1-8). Slavnost trvala osm dní a říkalo se jí také „svátek světla“, protože v ty dny osvětlovali židé domy (srv. 2 Mach 10, 3-5). „Byla zima“, bylo deštivé počasí; to bývá v Palestině v době zimní.

²⁵ Podle Vulgáty: „Pravím vám to . . .“

²⁹ Podle řeckého znění: „Otec můj, který mi (je) dal, je větší nade všechny.“ Podle toho by se vztahoval verš na předchozí, na ovce, t. j. věřící, Cirkve. Možná vykládá podle Vulgáty to „co“ o božství, které Kristu od věčnosti přísluší; v tomto smyslu užívá tohoto verše i IV. sněm lateránský.

³⁰ Ježíš tu prohlašuje, že je soupodstatný s Bohem Otcem („Já a Otec jedno jsme“). Ze v tomto smyslu chápali slova také přítomní židé, vidíme z vv. 31-34.

³¹ Podle řeckého znění „chápali se opět“ (se zřetelem k 8, 59).

^{34–36} Jestliže tedy jsou v Starém Zákoně („ve vašem zákoně“; srv. Mat 5, 17; a u sv. Jana: 7, 49; 12, 34; 15, 25; 1 Kor 14, 21) soudcové jako zástupci Boží nazýváni „bohy“ (Ž 81, 6), pak tím více je třeba uznati, že Ježíš jako vyslanec Boží je Syn Boží.

³⁶ „posvětil“, t. j. ustanovil k vyplnění vykupitelského úkolu.

že Otec je ve mně a já v Otci.“³⁹ Zamýšleli ho tedy zajmouti, ale unikl jejich rukám.

Ježíš za Jordánem. ⁴⁰ Odešel opět za Jordán do té krajiny, kde dříve Jan křtil, a zůstal tam. ⁴¹ I přišli mnozí k němu a pravili: „Jan neučinil sice žádný zázrak,“⁴² ale všechno, co Jan řekl o tomto, bylo pravdivé. „A mnozí uvěřili v něho.

Vzkříšení Lazara (11, 1-46).

11, Smrt Lazara. ¹ Byl nemocen jakýsi Lazar z Bethanie, z vesnice Marie a její sestry Marty. – ² Byla to ona Maria, která pomazala mastí Pána a utřela mu nohy svými vlasy. – Její bratr Lazar byl nemocen. ³ Jeho sestry poslaly k němu se vzkazem: „Pane, hle ten, kterého miluješ, je nemocen.“⁴ Když to Ježíš uslyšel, řekl: „Ta nemoc není k smrti, nýbrž k slávě Boží, aby Syn člověka byl skrze ni oslaven.“ – ⁵ Ježíš miloval Martu i její sestru [Marii] i Lazara. – ⁶ Jakmile tedy uslyšel, že je nemocen, zůstal sice na tom místě dva dny, ⁷ ale potom řekl svým učedníkům: „Pojďme opět do Judska!“⁸ Práví mu učedníci: „Mistré, právě tě zamýšleli židé ukamenovat, a zase tam jdeš?“ Ježíš odpověděl: „Copak nemá den dvanáct hodin?“⁹ Chodí-li někdo ve dne, neklopýtá, neboť vidí světlo tohoto světa; ¹⁰ chodí-li však v noci, klopýtne, neboť mu schází světlo.“¹¹ To pověděl a potom jim pravil: „Lazar, náš přítel, spí; ale jdu jej ze sna probudit.“¹² I řekl mu jeho učedníci: „Pane, spí-li, bude zdrav.“ – ¹³ Ježíš však to řekl o jeho smrti, kdežto oni mysleli, že mluví o spánku. – ¹⁴ Tu jim tedy řekl Ježíš zjevně: „Lazar je mrtev.“¹⁵ I raduji se kvůli vám, že jsem tam nebyl, abyste uvěřili. Ale pojďme k němu!“¹⁶ Rekl tedy Tomáš příjmením Blíženc k spoluúčedníkům: „Pojďme i my, ať umřeme s ním!“

Ježíš v Bethanii. ¹⁷ Když tedy Ježíš přišel, nalezl ho již čtyři dny pochovaného. – ¹⁸ Bethanie ležela blízko Jerusalema, asi patnáct honů od něho. – ¹⁹ Mnozí židé přišli k Martě a Marii, aby je potěšili pro jejich bratra. ²⁰ Jakmile Marta uslyšela o Ježíšově příchodu, vyšla mu naproti, Maria však zůstala doma. ²¹ I řekla Marta Ježíšovi: „Pane, kdybys tu byl býval, můj bratr nebyl by umřel!“²² Avšak i nyní vím, že o cokoli požádáš Boha, dá ti Bůh.“²³ Dí jí Ježíš: „Vstane zase tvůj bratr.“²⁴ Dí jemu Marta: „Vím, že vstane při vzkříšení v den poslední.“²⁵ Řekl jí Ježíš: „Já jsem vzkříšení a život: Kdo věří ve mne, i kdyby umřel, živ bude; ²⁶ a nikdo, kdo žije a věří ve mne, neumře na věky. Věříš tomu?“²⁷ Řekla mu: „Ano, Pane, já jsem uvěřila, že ty jsi Mesiáš, Syn Boha [živého], který jsi přišel na tento svět.“

²⁸ Po těchto slovech odešla, zavolala svou sestru Marii a řekla jí potají: „Mistr je zde a volá tě!“²⁹ Sotva to ona uslyšela, rychle vstává a jde k němu. – ³⁰ Ježíš totiž ještě nepřišel do vesnice, nýbrž byl dosud na tom místě, kde se s ním setkala Marta. – ³¹ Židé, kteří s ní byli v domě a těšili ji, spatřivše, že Maria rychle vstala a odešla, šli za ní pravice: „Jde ke hrobu si tam poplakat.“³² Když tedy Maria přišla tam, kde byl Ježíš, a spatřila jej, padla mu k nohám a řekla: „Pane, kdybys tu byl býval, můj bratr nebyl by umřel!“³³ Ježíš tedy, vida ji, jak pláče a jak pláčí také židé, kteří s ní přišli, byl hluboce dojat, zachvěl se ³⁴ a řekl: „Kam jste ho položili?“ Práví mu: „Pane, pojď a viz!“³⁵ I zaslzel Ježíš. — ³⁶ Židé tedy řekli: „Hle, jak ho miloval!“³⁷ Někteří z nich však

³⁹ Podle řeckého znění „zamýšleli ho opět zajmouti“ se zřetelem k 7, 30.

⁴² Řecké znění má „A mnozí tam uvěřili v něho“.

^{11, 2} Svätý Jan tu poukazuje předem na událost zaznamenanou níže 12, 1-8.

⁵ Nezástane mrtvý v hrobě, nýbrž vstane z mrtvých, aby se zjevil všemohoucnost Syna Božního.

⁶ Čtěl přesvědčivě ukázati svou moc a vzkřísiti mrtvého Lazara až v hrobě, ne hned po jeho smrti, aby tím více vynikla všemohoucnost Kristova.

⁸⁻¹⁰ Tímto obrazem chce Ježíš říci: Jako den má určitý počet hodin, tak i mně jest vůli nebeského Otce ustanovena určitá doba k vykonání vykupitelského úkolu; a jako člověk jde ve dne bezpečně a beze strachu, že někde narazí, tak ani já a ani vy se nemusíte báti nebezpečnosti života, pokud neuplyne ona určená doba. Po uplynutí určené mně doby zemru, ale ne z vůle svých nepřátel, nýbrž podle věčného úradku Boha Otce a podle své vůle. Přesto jdu do Judska, i když mě tam zamýšlejí umřiti.

¹⁷ Židé tehdy pochovávali zemřelé co nejdříve po smrti, pokud možno ještě téhož dne (viz Luk 7, 12 v pozn.).

¹⁸ 15 honů, t. j. asi 3 km. Dnes je tam osada el-Azaríje.

²⁵⁻²⁶ Pán Ježíš odpovídá Martě na její slova ve v. 22 a prohlašuje, že On jako Syn Boží může z vlastní božské moci vzkřísiti mrtvého k životu. Kdo věří v Krista, i kdyby zemřel tělesnou smrtí, bude žít věčným životem, takže věřící vlastně neumírá.

³³ Byl dojat v své lidské přirozenosti, vida jejich pláč i bolest a žal, který s sebou přináší pozůstalým smrt.

pravili: „Nemohl učiniti ten, který otevřel oči slepci [od narození], aby tento neumřel?“

Ježíš u hrobu Lazarova.³⁸ Ježíš znovu dojat, přišel ke hrobu. Byla to jeskyně a kámen ležel na ní.³⁹ Ježíš řekl: „Odvalte kámen!“ Řekla mu Marta, sestra zemřelého: „Pane, již zapáchá, vždyť je čtyři dny (v hrobě).“⁴⁰ Dí jí Ježíš: „Neřekl jsem ti, budeš-li věřiti, že uziříš slávu Boží?“⁴¹ Odvalili tedy kámen. Ježíš pozdvihl oči vzhůru a řekl: „Otče, děkuji ti, že jsi mě vyslyšel.“⁴² Já jsem věděl, že mě vždycky vyslyšíš, avšak kvůli zástupu, který stojí kolem, jsem to řekl, aby uvěřili, že Ty jsi mě poslal.“

⁴³ Po těch slovech zvolal silným hlasem: „Lazare, pojď ven!“⁴⁴ I vyšel ten, který byl mrtvý, jsa svázan obvazy na rukou i na nohou a tvář máje ovinutu šátkem. Ježíš jim řekl: „Rozvažte ho a nechte, ať odejde!“

Velerada se radí o smrti Ježíšově.⁴⁵ Mnozí židé, kteří přišli k Marii [a k Martě] a spatřili, co učinil [Ježíš], uvěřili v něho.⁴⁶ Někteří z nich však odešli k farizeům a pověděli jim, co Ježíš učinil.

⁴⁷ Velekněží a farizeové shromáždili veleradu a řekli: „Co podnikneme, vždyť tento člověk činí mnoho divů?“⁴⁸ Necháme-li ho tak, všichni uvěří v něho; i přijdou Římané a vezmou naše místo i národ.“⁴⁹ Jeden z nich pak jménem Kaifáš, který byl toho roku nejvyšším knězem, řekl jim: „Vy nic nevíte,⁵⁰ ani na to nemyslíte, že je pro nás prospěšné, aby jeden člověk zemřel za lid, než aby celý národ zahynul.“ –⁵¹ To však neřekl sám ze sebe, nýbrž to prorokoval jako velekněz toho roku, že Ježíš zemře za národ,⁵² a to nejen za národ, nýbrž aby shromáždil v jedno rozptýlené dítky Boží.

⁵³ Od toho dne tedy se uradili, že ho usmrtí.⁵⁴ Proto Ježíš už nechodil mezi židy veřejně, nýbrž odešel do krajiny poblíže pouště, do města jménem. Efrema, a tam zůstal se svými učedníky.

⁵⁵ Byly pak blízko židovské velikonoce a mnozí z kraje odešli před velikonoce do Jerusalema, aby se tam očistili.⁵⁶ I hledali Ježíše, a stojíce v chrámě, pravili vespolek: „Co myslíte, nepříjde na slavnost?“ Velekněží a farizeové vydali totiž rozkaz, ať každý, kdo zví o jeho pobytu, to oznámí, aby ho jali.

12, Pomazání v Bethanii.¹ Šest dní před velikonoce přišel Ježíš do Bethanie, kde bydlel Lazar, ten, který umřel a kterého Ježíš vzkřísil.² I připravili mu tam hostinu a Marta posluhovala. Lazar byl jedním z těch, kteří s ním byli u stolu.³ Maria vzala libru drahé masti z pravého nardu, pomazala Ježíšovi nohy a utřela jeho nohy svými vlasy. Dům se naplnil vůní té masti.⁴ I řekl jeden z jeho učedníků, Jidáš Iškariotský, který jej chtěl zradit:⁵ „Pročpak nebyla prodána ta mast za tři sta denárů a nebylo to dáno chudým?“⁶ To řekl, ne že měl péči o chudé, ale že byl zloděj, a máje měšec, zpronevěřoval, co (tam) bylo vkládáno.⁷ Ježíš tedy řekl: „Nechte ji, aby to uchovávala ke dni mého pohřbu!“⁸ Vždyť chudé máte vždycky s sebou, mne však vždycky nemáte.“

^{47–48} Zpráva o vzkříšení Lazarově byla velmi rozšířena, takže velerada hned svolala mimořádné zasedání, aby se poradili, jak by Ježíše zneškodnili.

⁴⁸ „vezmou naše místo“, t. j. Jerusalem a chrám; nebo: zbaví nás moci a zruší veleradu. Sv. Augustin k tomuto verši napsal: „Báli se ztratiti časné věci a na život věčný nemyslili; a proto ztratili oboje.“ Tak se stalo r. 70 pádem Jerusalema.

⁴⁹ Od doby Herodovy byla hodnota velekněze propůjčována vždy jen na jeden rok.

^{50–52} Kaifáš pronesl prorockým slovem velikou pravdu o významu smrti Ježíšovy pro celý svět. Smrtí Kristovou mělo se všechno lidstvo sjednotiti v jednu boží rodinu.

⁵⁴ „Efrema“ je podle mínění některých palestinologů dnešní vesnice el-Taijibe v Předjordánii poblíže Judské pouště.

⁵⁵ „aby se tam očistili“, t. j. aby se různými náboženskými úkony, jako obmýváním nebo obětmi zbavili levitské nečistoty, neboť jinak by nesměli jísti beránka velikonočního (srv. Num 9, 10; 2 Par 30, 17; srv. také Gen 35, 2; Ex 19, 10–11).

¹² ^{1–3} Srv. Mat 26, 6–13; Mar 14, 3–9.

^{1–3} Bylo to v pátek před jeho umučením. Hostina se však konala až následujícího dne, ne však u Lazara, nýbrž v domě Simona, který byl uzdraven z malomocenství.

³ Libra = 325 g. - O nardu viz Mar 14, 3.

⁴ 300 denárů = asi 220 až 240 předválečných korun.

⁶ Jidáš měl na starosti společnou pokladnu apoštolů a spravoval to, co apoštolé dostali od věřících na životní potřeby nebo pro chudé. Podle Vulgáty zní tento verš: „... a máje měšec, nosil to, co (tam) bylo vkládáno.“

⁷ Podle řeckého znění: „Nech ji!“ Pomazání „se uchová“, t. j. bude mítí platnost jako přípravný úkon ke dni jeho pohřbu.

⁹ Četný zástup židů se dověděl, že tam jest. I přišli nejen kvůli němu, nýbrž aby uviděli také Lazara, kterého vzkřísil z mrtvých.¹⁰ Velekněží se však uradili, že i Lazara usmrtí,¹¹ neboť mnoho židů kvůli němu odpadlo a uvěřilo v Ježíše.

Slavný vjezd Ježíšův do Jerusalema.¹² Druhého dne uslyšel četný zástup, který přišel na slavnost, že Ježíš jde do Jerusalema.¹³ Vzali palmové ratolesti, vyšli mu naproti a volali:

„Hosanna!
Požehnaný, jenž přichází ve jménu Páně,
král izraelský!“

¹⁴ Ježíš totiž nalezl oslátka a sedl si na ně, jak je psáno:

¹⁵ „Neboj se, dcero sionská!
Hle, tvůj král přichází,
sedě na oslátku.“

¹⁶ Tomu neporozuměli zprvu jeho učedníci, ale když byl Ježíš oslaven, tu se rozpomenuli, že to bylo o něm psáno a že to učinili jemu.

¹⁷ Zástup, který byl s ním, když Lazara povolal z hrobu a vzkřísil ho z mrtvých, vydal o něm svědectví.¹⁸ Proto mu také vyšel zástup naproti, neboť slyšeli, že ten div učinil.¹⁹ Tu řekli farizeové mezi sebou: „Vidíte, že nic nezmůžeme. Hle, celý svět odešel za ním!“

Ježíš a pohaní.²⁰ Byli pak někteří pohaní mezi těmi, kteří připutovali, aby o slavnosti vzdali Bohu čest.²¹ Ti přistoupili k Filipovi, který pocházel z Bethsaidy v Galileji, a žádali ho slovy: „Pane, rádi bychom viděli Ježíše.“²² Filip šel a řekl to Ondřejovi, Ondřej a Filip pak to povedli Ježíšovi.²³ Ježíš jim řekl: „Přišla hodina, aby byl oslaven Syn člověka.²⁴ Vpravdě, vpravdě pravím vám: Nezemře-li pšeničné zrno, jež padlo do země,²⁵ zůstává samotno; zemře-li však, přináší mnoho užítku. Kdo miluje svůj život, ztratí jej; a kdo nenávidí svůj život na tomto světě, zachová jej pro život věčný.“²⁶ Slouží-li mi kdo, ať mě následuje! A kde jsem já, tam bude i můj služebník. Bude-li mi kdo sloužit, počtí jej můj Otec.²⁷ Nyní je má duše zkormoucena, A co mám říci? Otče, vysvobod mě z té hodiny! Avšak právě na tu hodinu jsem přišel. Otče, oslav své jméno!“

²⁸ I zazněl hlas s nebe: „Oslavil jsem je a ještě oslavím.“²⁹ Přítomný lid, který to slyšel, pravil, že zahrmělo; a jiní pravili: „Anděl mluvil k němu.“³⁰ Ježíš řekl: „Ne kvůli mně zazněl ten hlas, nýbrž kvůli vám.“³¹ Nyní nastává soud nad tímto světem, nyní bude kníže tohoto světa vypuzen ven.³² A já, budu-li povýšen od země, potáhnu všechno k sobě.“ –³³ Těmi slovy chtěl naznačiti, jakou smrtí zemře. –³⁴ Zástup mu odpověděl: „My jsme slyšeli ze Zákona, že Mesiáš zůstává na věky. Jak to, že ty pravíš: ‚Musí povýšen býti Syn člověka‘? Kdo je tento Syn člověka?“³⁵ Ježíš jim odvětil: „Ještě krátký čas je světlo mezi vámi. Chodte, pokud máte světlo, aby vás nezachvátila tma! Kdo chodí ve tmě, neví, kam jde.“³⁶ Dokud máte světlo, věrte ve světlo,

^{12–19} Srv. Mat 21, 1-11; Mar 11, 1-11; Luk 19, 29-40.

¹⁵ Podle smyslu jsou uvedena slova ze Zach 9, 9. - „Dcero sionská“ (hebraismus), t. j. obyvatelé Jerusalema.

^{17–18} Sv. Jan dodatečně udává důvod nadšení lidu při vjezdu Páně.

¹⁹ Podle řeckého znění: „že nic nezmůžeme.“ - „Celý svět“ je řečeno s nadsázkou, t. j. mnozí.

²⁰ Byli to ti, kteří se zřekli modlářství a modloslužby a přijali víru v jednoho pravého Boha, ale obřízku nepřijali (viz pozn. k Mat 23, 15). Ti směli podávat i chrámné obětní dary.

²⁴ Pšeničným zremem míní tu Kristus sám sebe. Také On musí umřít, aby přinesl „mnoho užítku“, t. j. spásu lidstva. - „samotno“ = bez užítku (srv. v. 25).

²⁷ Vzpomínka na bolestnou smrt zkormouče duši Kristovu, ale Kristus jde dobrovolně na smrt, poslušen jsa vůli nebeského Otce, aby tím oslavil sebe a světu přinesl vykoupení.

³¹ „Kníže tohoto světa“ = ďábel, jehož moc bude zlomena smrtí Kristovou.

³² „potáhnu všecko“, podle řeckého znění „potáhnu všechny“, t. j. všechny lidi. Ukřižovaný Kristus potáhne svou láskou k sobě všechny. Je tu vyjádřena všeobecnost vykoupení a Cirkve. Všichni mají otevřenou bránu do Cirkve a tím také k věčné spáse.

³⁴ „ze Zákona“, t. j. ze Starého Zákona“ (viz výše 10, 34-36 v pozn.)

³⁶ „účastní světla“, doslovně „syny světla“ (hebraismus).

abyste byli účastní světa!“ Po těch slovech odešel Ježíš a skryl se před nimi.

Nevěra židů. ³⁷ Ačkoliv učinil tolik zázraků před nimi, nevěřili v něho, ³⁸ aby se naplnilo slovo proroka Izaiáše, které pověděl:

„Pane, kdo uvěřil našemu kázání?
A komu byla zjevena moc Páně?“

³⁹ Proto nemohli uvěřiti; neboť Izaiáš opět řekl:

⁴⁰ „Zaslepil jejich oči a zatvrdil jejich srdce,
takže očima nevidí
a srdcem nerozumějí a neobracejí se,
abych (já) je neuzdravil.“

⁴¹ To řekl Izaiáš, když viděl jeho slávu a mluvil o něm. ⁴² Přece však i z členů velerady mnozí uvěřili v něho, ale pro farizeje se veřejně (k tomu) neznali, aby nebyli vyobcováni ze synagogy, ⁴³ neboť milovali více chválu od lidí, než chválu od Boha.

Ježíšovo božské poslání. ⁴⁴ Ježíš pak zvolal: „Kdo věří ve mne, nevěří ve mne, nýbrž v Toho, který mě poslal; ⁴⁵ a kdo vidí mne, vidí Toho, který mě poslal. ⁴⁶ Já jsem přišel na svět jako světlo, aby nikdo, kdo ve mne věří, nezůstal ve tmě. ⁴⁷ A uslyší-li kdo má slova, a neplní-li je, toho já nesoudím, neboť jsem nepřišel svět soudit, nýbrž svět spasit. ⁴⁸ Kdo mnou pohrdá a nepřijímá má slova, má svého soudce: To slovo, které jsem mluvil, to ho odsoudí v den poslední, ⁴⁹ neboť já jsem nemluvil sám ze sebe, nýbrž Otec, který mě poslal, ten mi přikázal, co mám mluvit a co hlásati. ⁵⁰ A já vím, že jeho přikázání je život věčný. Co tedy já mluvim, mluvim tak, jak mi pověděl Otec.“

DÍL TŘETÍ: UMUČENÍ A OSLAVENÍ PÁNĚ (13-21).

Část první: Umučení Páně (13-19).

13, Ježíš umývá apoštolům nohy. ¹ Bylo to před velikonoční slavností. Poněvadž Ježíš věděl, že přišla jeho hodina, aby z tohoto světa odešel k Otci, a poněvadž miloval svoje, kteří byli ve světě, konal jim svou lásku měrou nejvyšší.

² Konala se večere. Dábel již vnukl Jidáši, synu Šimona Iškariotského, do jeho srdce, aby ho zradil. ³ Jsa si (Ježíš) vědom toho, že mu Otec dal do rukou všechno a že vyšel od Boha a jde k Bohu, vstává od večere a odkládá svůj šat. ⁴ Pak vzal lněné roucho a přepásal se. ⁵ Potom nalil vody do umyvadla a počal umývatí učedníkům nohy a utíratí je rouchem, kterým byl přepásán. ⁶ Přišel tedy k Simonu Petrovi. I řekl mu Petr: „Pane, ty mně myješ nohy?“ ⁷ Ježíš mu odpověděl: „Co já činím, ty nevíš nyní, ale pochopíš později.“ ⁸ Dí mu Petr: „Nebudeš mi myti nohy na věky!“ Ježíš mu odvětil: „Jestliže tě neumyji, nebudeš míti podíl se mnou.“ ⁹ Dí jemu Šimon

³⁸ Viz Iz 53, 1. - „moc“, doslovně „rámě“ (srv. Luk 1, 51).

³⁹ Jestliže člověk nabízené Boží milosti zatvrzele odporuje, zatvrzuje se víc a více, takže už nemůže ani věřiti (hřeší proti Duchu sv.; viz Mat 12, 31-32 v pozn.)

⁴⁰ Slova jsou volně uvedena podle Iz 6, 9-10. Bůh nechce zlo, nýbrž zlo jen připouští. Takový hříšník, který zatvrzele odhazuje a šlape účinek milosti Boží, je ponechán mnohdy sám sobě. Je tedy pravá příčina nevěry zatvrzelost hříšníka, který odpírá přijmouti světlo pravdy a milosti Boží (srv. Mat 13, 14-15; Mar 4, 12; Luk 8, 10; Skut 28, 26; Řím 11, 8).

⁴² Viz níže 16, 2.

⁴³ To zůstává ještě i dnes u mnoha křesťanů příčinou, proč se nehlasí ke Kristu veřejně.

⁴⁵ T. j. kdo zná mne, zná i mého Otce. Ježíš se ztotožňuje se svým Otcem, poněvadž je téže božské podstaty.

⁴⁷⁻⁴⁸ „toho já nesoudím“, t. j. nyní, pokud jsem na zemi. Kristus bude soudit až při posledním soudu, a to podle toho, jak kdo zachovával jeho učení („to slovo, které jsem mluvil“). Kristus Pán často zdůrazňoval, že jeho úkolem na zemi je přivést lidstvo k spáse (srv. na př. Mat 20, 28; Mar 10, 45; Luk 9, 56; 19, 10; Jan 3, 17).

^{13,} Nejvyšší měrou ukázal Kristus svou lásku ustanovením svátosti oltářní, která má být památkou na jeho umučení a tak i pomníkem jeho nekonečné lásky k lidským duším.

⁸ Umývatí nohy byla práce otroků.

Petr: „Pane, nejen mé nohy, nýbrž i ruce a hlavu!“¹⁰ Dí mu Ježíš: „Kdo se vykoupal, nepotřebuje si umýt víc než nohy, neboť je celý čistý; i vy jste čisti, ale ne všichni.“ –¹¹ Věděl totiž, kdo je ten, který ho zradí. Proto řekl: „Nejste čisti všichni.“

¹² Když jim tedy umyl nohy, vzal svůj šat, opět se posadil a řekl jim: „Víte-li, co jsem vám učinil?“¹³ Vy mě nazýváte Mistrem a Pánem a správně pravíte, neboť jsem jím.¹⁴ Jestliže tedy já, váš Pán a Mistr, umyl jsem vám nohy, i vy máte jeden druhému nohy umývatí.¹⁵ Příklad zajisté dal jsem vám, abyste i vy činili tak, jako jsem já učinil vám.¹⁶ Vpravdě, vpravdě pravím vám: Není služebník větší nad svého pána, ani posel větší nad toho, který ho poslal.¹⁷ Víte-li to, blahoslavení budete, jestliže podle toho budete jednatí.¹⁸ Nepravím to o vás všech. Já vím, které jsem vyvolil, avšak aby se naplnilo Písmo: „Kdo jí se mnou chléb, pozdvihne proti mně svou patu.“¹⁹ Již nyní pravím (to) vám, dříve než se to stane, abyste uvěřili, až se to stane, že jsem to já.²⁰ Vpravdě, vpravdě pravím vám: Kdo přijímá toho, koho pošlu, mne přijímá; kdo však mne přijímá, přijímá Toho, který mě poslal.“

Označení a odchod zrádce.²¹ Po těch slovech se zkormoutil Ježíš v duchu a prohlásil: „Vpravdě, vpravdě pravím vám: Jeden z vás mě zradí.“²² I pohlíželi učedníci jeden na druhého, neboť byli na rozpacích, o kom to praví.²³ Jeden z jeho učedníků, ten, kterého Ježíš miloval, spočíval na prsou Ježíšových.²⁴ Tomu pokynul Šimon Petr a řekl mu: „Kdo je ten, o němž mluvíš?“²⁵ On se tedy naklonil na Ježíšovu hruď a řekl mu: „Pane, kdo je to?“²⁶ Ježíš odpověděl: „Ten je to, komu já podám namočenou skývu.“ A namočil skývu a podal ji Jidášovi, synu Šimona Iškariotského.²⁷ Po té skývě vešel do něho ďábel. I řekl mu Ježíš: „Co činíš, učí rychle!“²⁸ To však nikdo ze spolustolujících nevěděl, proč mu to řekl.²⁹ Poněvadž totiž měl Jidáš (na starosti) měšec, minili někteří, že mu Ježíš řekl: „Nakup, co potřebujeme na svátky,“ anebo aby dal něco chudým.³⁰ Jakmile vzal Jidáš skývu, ihned vyšel ven. Byla noc.

Ježíš odejde k Otcí.³¹ Když pak odešel, pravil Ježíš: „Nyní jest oslaven Syn člověka a Bůh jest oslaven v něm.³² Je-li Bůh v něm oslaven, oslaví ho i Bůh sám v sobě; ano, hned ho oslaví.“³³ Dítky, ještě maličko jsem s vámi! Budete mě hledatí, ale jak jsem řekl židům, tak pravím nyní vám: Kam já jdu, vy nemůžete přijítí.³⁴ Prikázání nové vám dávám, abyste se navzájem milovali; jako já jsem miloval vás, abyste se i vy milovali navzájem.³⁵ Podle toho poznají všichni, že jste moji učedníci, budete-li mítí lásku jedni k druhým.“

¹⁰ Na Východě se hosté před hostinou koupávali. Poněvadž si však cestou do domu hostitelova ještě zaprášili nohy, umývali jim je při vstupu do domu otroci. Pán Ježíš naráží na tento obyčej, chtěje zdůraznit, že jako si host, i když se už vykoupal, cestou k hostiteli přece ještě zapráší nohy, a proto si je potřebuje umýt, tak i ten, kdo je sice už prost těžkých hříchů, přece ještě může býti poskvrněn všedními hříchy, a proto je nutno, chce-li býti úplně čist, aby jich byl zbaven.

¹⁵ Tím dal Ježíš krásný příklad pokory, abychom si i my navzájem prokazovali ochotně a pokorně i nejnižší služby.

¹⁷ Podle řeckého znění: „blahoslavení jste, jednaté-li!“

¹⁸ Viz Ž 40, 10. Těmi slovy si stěžoval David v slovném smyslu, že i jeho nejvěrnější přátelé vystupují proti němu nepřátelsky. V předobrazném smyslu předpovídá se tu podle výkladu samého Krista zrada Jidáše, který byl jeden z nejvěrnějších, t. j. jeden z apoštolů.

¹⁹ T. j. abyste poznali, že jsem ten pravý Mesiáš, Syn Boží.

^{21–30} Srv. Mat 26, 21–25; Mar 14, 18–21; Luk 22, 21–23.

²³ Je tu míněn apoštol Jan. Při večeři podle tehdejšího zvyku leželi apoštolé na pohovkách kolem stolu. Přitom se opírali o levý loket, takže mohl jeden druhému hlavou spočívatí na klíně nebo na prsou.

²⁴ Podle řeckého znění „... řekl mu: ‚Rekni, kdo je ten.‘“

²⁶ Skývou byl pravděpodobně kousek nekvašeného chleba, který Kristus namočil v charosetu (viz Mat 26, 17 v pozn.).

²⁷ Jidáš stále víc a více podléhal ponoukání ďáblu, až podlehl úplně a odešel (v. 30), aby svůj ďábelský plán provedl.

²⁹ „měšec“, měl totiž na starosti společnou pokladnu.

³¹ Po odchodu Jidášově bude následovati zrada, která bude počátkem Kristova utrpení. Proto Kristus vidí už před sebou kříž, na němž má splnití svůj mesiášský úkol a tím se oslaviti. To všechno je již tak blízké, že Kristus o tom mluví, jako by to byla už nyní skutečnost. Smrtí, vzkrášením a zmrtvýchvstáním Kristovým bude oslaven i Bůh Otec (srv. výše 12, 28).

³⁴ Kristus nazývá prikázání bliženské lásky prikázáním „novým“, ne že bylo dříve neznámé, neboť lásku k bližnímu ukládá již přirozený mravní zákon poznatelný světlem rozumu dospělému člověku a Bůh jí prikazuje ústy Mojžíšovými v Lev 19, 18. Chce tu Kristus zdůrazniti dokonalejší způsob plnění onoho prikázání: máme milovati bližního tak, jako Kristus miluje nás, neboť jeho láska k lidstvu se jeví nejen v jeho obětech pro nás, nýbrž především v tom, že i svůj život obětoval za naši spásu.

Předpověď Petrova zapření. ³⁶ Řekl mu Šimon Petr: „Pane, kam jdeš?“ Ježíš odpověděl: „Kam já jdu, nemůžeš za mnou nyní jít, ale půjdeš později.“ ³⁷ Dí mu Petr: „Pane, proč nemohu nyní za tebou jít? Svůj život dám za tebe!“ ³⁸ Odpověděl mu Ježíš: „Svůj život dáš za mne? Vpravdě, vpravdě pravím tobě: Dříve než kohout zakokrhá, třikrát mě zapřeš.“

14, Ježíš těší své apoštoly. ¹ „Nermuť se vaše srdce! Věřte v Boha, i ve mne věřte! ² V domě mého Otce je přibytků mnoho, kdyby nebylo, byl bych vám to řekl. Jdu, abych vám připravil místo. ³ A odejdu-li a připravím-li vám místo, přijdu opět a vezmu vás k sobě, abyste i vy byli, kde jsem já. ⁴ A kam já jdu, víte, i cestu znáte.“

⁵ Řekl mu Tomáš: „Pane, nevíme, kam jdeš; jakpak můžeme znáti cestu?“ ⁶ Ježíš mu řekl: „Já jsem cesta, pravda a život. Nikdo nepřichází k Otci, leda skrze mne. ⁷ Kdybyste byli mne poznali, byli byste poznali i mého Otce. A od této chvíle poznáváte ho; ano, viděli jste ho.“

⁸ Dí mu Filip: „Pane, ukaž nám Otce, a to nám dostačí!“ ⁹ Ježíš mu odvětil: „Tak dlouhý čas jsem s vámi, a nepoznali jste mne? Filipe, kdo vidí mne, vidí i Otce. Jak to, že ty pravíš: ‚Ukaž nám Otce?‘ ¹⁰ Nevěříte, že já jsem v Otci a Otec je ve mně? Slova, která já mluvím k vám, nemluvím sám od sebe; a Otec, který zůstává ve mně, činí ty skutky. ¹¹ Nevěříte, že já jsem v Otci a Otec je ve mně? ¹² Ne-li, tak věřte pro skutky samy!“

„Vpravdě, vpravdě pravím vám: Kdo věří ve mne, bude i činiti skutky, které já činím; ano, ještě větší než tyto bude činiti, neboť já jdu k Otci. ¹³ A o cokoliv budete prositi [Otce] ve jménu mém, učiním to, aby byl oslaven Otec v Synu. ¹⁴ Budete-li o něco prositi ve jménu mém, učiním to.“

¹⁵ „Milujete-li mne, zachovávejte má přikázání! ¹⁶ A já budu prositi Otce a dá vám jiného Utěšitele, aby s vámi zůstával na věky, ¹⁷ Duchu pravdy. Toho svět nemůže přijmouti, poněvadž ho nevidí a nezná; i ve však ho poznáte, neboť ve vás zůstane a ve vás bude.“

¹⁸ „Nenechám vás jako sirotky, přijdu opět k vám. ¹⁹ Ještě maličko, a svět mě již nespátří. Vy však mě uvidíte, neboť já jsem živ a také vy živi budete. ²⁰ V ten den vy poznáte, že já jsem v Otci svém a vy ve mně a já ve vás. ²¹ Kdo má moje přikázání a je plní, ten mě miluje. Kdo však miluje mne, toho i můj Otec bude milovati, i já ho budu milovati a zjevím se mu.“

²² Praví mu Juda, ne ten Iškariotský: „Pane, co se to stalo, že se hodláš zjeviti nám, a ne světu?“ ²³ Ježíš mu odpověděl: „Miluje-li kdo mne, mé slovo bude zachovávat; a můj Otec bude ho milovati, i přijdeme k němu a přibytěk si u něho učiníme. ²⁴ Kdo mne nemiluje, má slova ne-

^{36–38} Srv. Mat 26, 33-35; Mar 14, 29-31; Luk 22, 33-34.

^{14, 7} Apoštolé nepoznali za pozemského působení Kristova dokonale jeho poměr k Bohu Otci, totiž že je s Otcem téže podstaty (soudpodstatný) a že jest od věčnosti Bohem Otcem zplouzený; že je tudíž pravý Syn Boží. - „Od této chvíle“, t. j. už co nejdříve. Pán Ježíš vylóží jim ještě ve večeradle, než vyjdou na horu Olivetskou, svůj poměr k Bohu Otci, a dokonale to poznají až po jeho zmrtychvstání a ze slávy Duchu svatého. Než přesto Boha Otce už viděli, třeba nedokonale, tehdy, když se dověděli, že Kristus je jeho jednorozný Syn.

^{9–11} Ježíš odmítá žádost Filipovu jako neodůvodněnou, poněvadž apoštolé měli mnohem více než ostatní příležitost, aby poznali za dlouhého pobytu u Krista, vidouce jeho zázraky a poslouchajíc jeho kázání, svého Mistra jako Syna Božeho a tak duchovně patřili na jeho Boží podstatu, poněvadž Kristus je celou svou podstatou v Otci a Otec je celou svou podstatou v Synu, třeba co do osoby jest od Syna odlišný.

⁹ Podle řeckého znění „... a tys mne nepoznal, Filipe? Kdo viděl mne, viděl i Otce...“

¹⁰ Podle řeckého znění: „Nevěříš...?“

¹¹ Podle řeckého znění: „Věřte mi, že já jsem...“

¹² Působení Kristovo se omezilo podle úradku Božního jen na Palestinu a na židovský národ, ale apoštolé budou mít světové poslání, neomezené hranicemi států a národů. Kristus shromáždil za svého působení na zemi kolem sebe jen malý počet věrných učedníků, apoštolé přivedou však svou činností s pomocí Boží do Církve Kristovy neščetné zástupy ze všech tehdejších národů.

¹⁷ Duch svatý je „Duch pravdy“, a svět, t. j. zlí lidé, pokud trvají v hříchu, nejsou způsobilí mít účast na blahodárných účincích Duchu svatého. - V řeckém znění zní konec verše: „... vy však ho znáte, neboť ve vás zůstává a ve vás bude.“

¹⁹ „Ještě maličko“, to jest už za několik hodin a „svět“, to jest zlí lidé již Krista nespátří, poněvadž se jim pro jejich nevěru po svém zmrtychvstání už nejeví; ale apoštolé, jako Kristovi věrní průvodci, jej opět spatří živého.

²⁰ Po Kristově zmrtychvstání, které bude vrcholným zázrakem v jeho pozemské činnosti, poznají apoštolé správně poměr Krista k Bohu Otci, že je s ním téže podstaty. Apoštolé svou vírou a láskou jsou v Kristu, pokud jsou s ním spojeni jako údý Jednoho těla. Kristus je v nich svou milostí.

²¹ „zjevím se mu“, t. j. svou milostí.

²⁴ Podle řeckého znění: „slovo, které slyšíte...“.

zachováva. A (přece) slovo, které jste slyšeli, není moje, nýbrž Otce, který mě poslal.“

²⁵ „Toto jsem vám mluvil, pokud jsem u vás zůstával.“ ²⁶ Utěšitel pak, Duch svatý, kterého pošle Otec ve jménu mém, ten vás naučí všemu a připomene vám všechno, co jsem k vám mluvil.“

²⁷ „Pokoj svůj vám zanechávám, pokoj svůj vám dávám; ne jako svět dává, já vám dávám. Nermuť se vaše srdce a nestrachuj se! ²⁸ Slyšeli jste, že já jsem vám řekl: Jdu a přijdu (zase) k vám. Kdybyste mě milovali, radovali byste se, že jdu k Otci, neboť Otec je větší než já. ²⁹ Nyní jsem vám to pověděl, dříve než se to stane, abyste, až se to stane, uvěřili. ³⁰ Již nebudu mnoho mluvit s vámi, neboť přichází kníže tohoto světa. Proti mně nic nezmůže; ³¹ ale svět má poznati, že miluji Otce a tak činím, jak mi Otec přikázal. Vstaňte, pojďme odtud!“

15, Ježíš – pravý vinný kmen. ¹ „Já jsem pravý vinný kmen a můj Otec je vinař. ² Každou ratolesť na mně, která nenese ovoce, odřeže; a každou však, která nese ovoce, očistí, aby nesla více ovoce. ³ Vy jste již čisti tím slovem, které jsem k vám mluvil. ⁴ Zůstaňte ve mně, a já (zůstanu) ve vás. Jako ratolesť nemůže nésti ovoce sama ze sebe, nezůstane-li ve kmeni, tak ani vy, nezůstanete-li ve mně. ⁵ Já jsem vinný kmen, vy (jste) ratolesti. Kdo zůstává ve mně a já v něm, ten přináší mnoho ovoce; neboť beze mne nemůžete nic činiti. ⁶ Nezůstane-li někdo ve mně, bude vyhozen ven jako ratolesť; i uschne, seberou ji a bude hořeti. ⁷ Zůstanete-li ve mně a zůstanou-li má slova ve vás, cokoliv pak budete chtít, prostě, a dostane se vám! ⁸ V tom jest oslava mého Otce, že přinášíte mnoho užitku a stáváte se mými učedníky.“

Přikázání lásky. ⁹ „Jako miloval Otec mne, tak i já jsem miloval vás. Zůstaňte v mé lásce! ¹⁰ Budete-li zachovávatí má přikázání, zůstanete v mé lásce, jakož i já jsem zachoval přikázání svého Otce a zůstávám v jeho lásce, ¹¹ Toto jsem k vám mluvil, aby má radost byla ve vás a aby se vaše radost naplnila.“

¹² „To je moje přikázání, abyste se navzájem milovali, jako jsem (já) miloval vás. ¹³ Větší lásky nemá nikdo nad tu, kterou má ten, kdo dává svůj život za své přátele. ¹⁴ Vy jste moji přátelé, činíte-li, co já prikazuji vám. ¹⁵ Již vás nebudu nazývati služebníky, neboť služebník neví, co činí jeho pán. Přáteli jsem vás nazval, neboť jsem vám oznámil všechno, co jsem slyšel od svého Otce. ¹⁶ Ne vy jste mne vyvolili, nýbrž já jsem vyvolil vás a ustanovil jsem vás, abyste šli a přinášeli užitek a váš užitek aby zůstával; aby vám dal Otec, o cokoliv ho ve jménu mém poprosíte. ¹⁷ To prikazuji vám, abyste se navzájem milovali.“

Svět nenávidí učedníky Ježíšovy. ¹⁸ „Jestliže svět vás nenávidí, vězte, že dříve nežli vás, nenáviděl mne. ¹⁹ Kdybyste byli ze světa, svět by své miloval. Poněvadž však ze světa nejste, nýbrž já jsem vás ze světa vyvolil, proto vás svět nenávidí. ²⁰ Pamatujte na to slovo, které jsem já řekl vám: Není služebník větší než jeho pán! Jestliže mne pronásledovali, i vás budou pronásledo-

^{25–26} „Toto“ vztahují někteří na řeč, kterou Kristus pronesl po odchodu Jidášově, jiní na celou činnost Kristovu. - Místo „co jsem k vám mluvil“ (v. 26) má Vulgáta: „co řeknu vám“.

²⁶ Tato slova a níže 15. 15 a 16, 13 dokazují, že zjevení Boží (všechny svaté pravdy) je dobou apoštolskou ukončeno.

^{27–28} „Pokoj svůj“, t. j. pokoj, který vyvěrá ze spojení s Bohem posvěcující milostí a z užívání toho dobra, které Kristus získal svou smrtí. - Odchod Kristův k Bohu Otci nemá působiti apoštolům zármutek a bolest, naopak má je povzbudit k radosti, poněvadž Kristus jde k Otci, který jest větší než On, pokud jest Ježíš i pravý člověk. Svou lidskou přirozenost má tu zvláště na mysli Kristus.

^{28–30} Viz výše 13, 19. - „kníže tohoto světa“, t. j. ďábel (srv. výše 12, 31).

¹⁵ ^{1–8} Podobností o vinném kmeni znázorňuje nejužší spojení mezi Kristem a jeho vyznavači, ukazuje jeho nutnost i jeho blahodárné účinky pro věřící.

² „Ratolesť, která nenese ovoce“, t. j. oni členové Cirkve, kteří podle viny neříží.

^{5–6} „nic činiti“ pro nebe. - „bude hořeti“, viz Mat 3, 12; Luk 16, 26.

⁸ Přinášejí-li učedníci Páně svému povolání mnoho užitku životem podle víry, ukazují se hodnými svého velkého Mistra, a tím Boha oslavují.

¹³ V řeckém znění „Již vás nenazývám . . .“ - „oznamil všechno“, viz výše 14, 26.

¹⁹ Kdyby byli učedníci „ze světa“, t. j. z lidí, kteří hoví požitkům tohoto světa a jsou Bohu nepřátelští, pak by je svět jako své příslušníky miloval; ale poněvadž v nich vidí hlasatele pravdy a pravé mravnosti, proto je jako živé svědomí svého hříšného života nenávidí.

²⁰ Viz výše 13, 16; Mat 10, 24.

vati; jestliže mé slovo zachovávali, i vaše budou zachovávatí. ²¹ Ale toto všechno učiní vám pro jméno mé, poněvadž neznají Toho, který mě poslal.“

²² „Kdybych nebyl přišel a nebyl k nim mluvil, byli by bez hřichu. Nyní však nemají výmluvy pro svůj hřích. ²³ Kdo nenávidí mne, nenávidí i mého Otce. ²⁴ Kdybych nebyl mezi nimi konal skutky, které žádný jiný nekonal, byli by bez hřichu; nyní i viděli (je), a (přece) nenáviděli i mne i mého Otce. ²⁵ To však proto, aby se naplnilo slovo, které je psáno v jejich zákoně: ‚Nenáviděli mě bez příčiny.‘“

²⁶ „Až přijde Utěšitel, kterého já pošlu vám od Otce, Duch pravdy, který vychází od Otce, ten bude svědčiti o mně. ²⁷ Avšak i vy budete svědčiti, neboť jste se mnou od počátku.“

¹⁶, ¹ „Toto mluvil jsem k vám, abyste se nepohoršili. ² Ze synagog vás vyloučí, ano přichází hodina, že každý, kdo vás zabije, bude se domnívat, že tím Bohu slouží. ³ A to [vám] učiní, poněvadž nepoznali ani Otce ani mne. ⁴ Ale toto jsem mluvil k vám, abyste se rozpomenuli, až přijde jejich hodina, že jsem vám to pověděl. ⁵ A z počátku jsem vám to neřekl, neboť jsem byl s vámi.“

Zaslíbení Ducha svatého a jeho působení. ^{5b} „Nyní však jdu k Tomu, který mě poslal, a nikdo z vás se mne netáže: ‚Kam jdeš?‘ ⁶ Ale že jsem vám ty věci mluvil, zármutek naplnil vaše srdce. ⁷ Ale já mluvím k vám pravdu: Je pro vás užitečné, abych já odešel, neodejdu-li však, nepřijde k vám Utěšitel; odejdu-li, pošlu ho k vám. ⁸ A až přijde, usvědčí svět ⁹ z hřichu a ¹⁰ ze spravedlnosti a ¹¹ ze soudu: z hřichu, poněvadž nevěří ve mne; ze spravedlnosti, poněvadž jdu k Otci a již mne neužijete; ze soudu pak, že kníže tohoto světa je již odsouzen.“

¹² „Ještě mnoho mám mluvit k vám, ale nemůžete to nyní snést. ¹³ Až však přijde onen Duch pravdy, naučí vás všeliké pravdě, neboť nebude mluvití sám od sebe, nýbrž bude mluvití, co uslyší, a budoucí věci vám zvěstuje. ¹⁴ On mě oslaví, neboť z mého vezme a zvěstuje vám to. ¹⁵ Všechno, cokoli má Otec, je mé; proto jsem vám řekl: Z mého vezme a zvěstuje vám.“

¹⁶ „Maličko, a již mě neužijete; a opět maličko, a užijete mě, [poněvadž jdu k Otci].“

¹⁷ Některí z jeho učedníků řekli si mezi sebou: „Co je to, co nám praví: ‚Maličko, a neužijete mě, a opět maličko, a užijete mě a ‚poněvadž jdu k Otci?‘“ ¹⁸ Pravili tedy: „Co je to, co říká ‚Maličko?‘ Nevíme, co praví.“

¹⁹ Ježíš poznal, že se ho chtějí tázati, i řekl jim: „Na to se tážete mezi sebou, že jsem řekl: ‚Maličko, a neužijete mě, a opět maličko, a užijete mě?‘ ²⁰ Vpravdě, vpravdě pravím vám: Vy budete kvílet i plakati, ale svět se bude radovati; vy se budete rmoutiti, ale váš zármutek se obrátí v radost. ²¹ Když žena rodí, má zármutek, neboť přišla její hodina. Když však porodila dítětko, již nemyslí na bolest pro radost, že se narodil člověk na svět. ²² Tak i vy máte nyní zármutek, avšak opět vás užijete, a bude se radovati vaše srdce a vaši radost nikdo vám nevezme. ²³ A v ten den nebudete se mne na nic tázati. Vpravdě, vpravdě pravím vám: Budete-li o kokoli prositi Otce ve jménu mém, dá vám. ²⁴ Až dosud jste neprosili za nic ve jménu mém. Proste, a dostanete, aby vaše radost byla úplná.“

²⁵ Viz Ž 34, 19; 68, 5. - „v jejich zákoně“, t. j. v Starém Zákoně (viz výše 10, 34-36 v pozn.).

¹⁶, ² „Vyloučí vás ze synagog“, t. j. vyloučí vás z židovské církve. Byl to tehdy velmi těžký trest (viz výše 9, 22. 34; 12, 42).

⁷ Podle plánu Boží prozřetelnosti má Duch svatý sestoupiti na apoštoly a ostatní věřící až po splnění vykupitelského úkolu Kristova. Seslání Ducha svatého má být veřejným potvrzením, že úkol Mesiášův je splněn a dokonán.

⁸⁻¹¹ „usvědčí svět z hřichu“, t. j. Duch svatý přivede svět k vědomí, že nevěra v Krista je hřichem. - „ze spravedlnosti“, t. j. dokáže nevěřícím Kristovu nevinnost a svatost, neboť jinak by nemohl jiti k nebeskému Otci, k němuž vstoupil jako vítěz po svém zmrtvýchvstání. - „ze soudu“ usvědčí Duch svatý svět, poněvadž podá pádný důkaz, že svět je hoden soudu a božiiho trestu, neobrátí-li se zavčas k Bohu. Smrtí Kristovou a slavným zmrtvýchvstáním je „kníže tohoto světa“, t. j. ďábel zbaven své nadvlády nad světem, kterou získal prvotným hřichem prarodičů v ráji. O této porážce ďáblově vydá svědectví Duch svatý nejen v den seslání, nýbrž i blahodárnými podivuhodnými účinky, které budou s jeho pomocí činiti apoštolé. Duch svatý bude si svou milostí získávat lidská srdce a tím zapuzovat vlastníci ďáblovo tohoto světa. Z porážky a odsouzení ďábla mohou čekatí podobné odsouzení i jeho poddaní, t. j. ti, kdož žijí v těžkém hřichu a v něm umírají.

⁹ „nevěří“ podle řeckého znění, Vulgata má „neuvěřili“.

¹⁴⁻¹⁵ Duch svatý neoznámí světu nové učení, nýbrž jen ony božské pravdy, které za svého působení hlásal Ježíš Kristus. Tento verš je důkazem, že Duch svatý vychází z Otce i Syna (viz výše 15, 26). Duch svatý je téže podstaty jako Otec a Syn, ač je odlišná osoba od obou dvou.

²³ Po zmrtvýchvstání Kristově se však už nebudou apoštolé tázati Krista, poněvadž pochopí milostí Ducha svatého dosud nejasná slova Kristova.

²⁵ „Toto jsem vám mluvil obrazně. Přichází hodina, kdy nebudu již vám mluvit obrazně, nýbrž zjevně budu vám zvěstovati o Otci. ²⁶ V ten den budete ve jménu mém prositi; a nepravím vám, že já budu prositi Otce za vás, ²⁷ neboť Otec sám vás miluje, protože vy jste milovali mne a uvěřili jste, že jsem já vyšel od Boha. ²⁸ Vyšel jsem od Otce a přišel jsem na svět; opět opouštím svět a jdu k Otci.“

²⁹ Praví mu jeho učedníci: „Hle, nyní mluvíš zjevně a nemluvíš už obrazně. ³⁰ Nyní víme, že znáš všechno a že nemáš zapotřebí, aby se tě někdo tázal; proto věříme, že jsi od Boha vyšel.“ ³¹ Ježíš jim odpověděl: „Nyní věříte? ³² Hle, přichází hodina, ano už je tu, že se rozprchnete každý do svého a mne zde necháte samotného; ale nejsem sám, poněvadž Otec je se mnou.“

³³ „Toto jsem k vám mluvil, abyste měli ve mně pokoj. Na světě budete mít souzení, avšak důvěřujte, já jsem vítěz nad světem!“

17, Velekněžská modlitba. ¹ Po těchto slovech pozdvihl Ježíš oči k nebi a řekl: „Otče, přišla hodina: Oslav svého Syna, aby tvůj Syn oslavil tebe, ² ježto jsi mu dal moc nade vším lidstvem, aby dal život věčný všem, které jsi mu dal. ³ To pak je život věčný, aby poznali tebe, jediného pravého Boha, a Toho, kterého jsi poslal, Ježíše Krista. ⁴ Já jsem tě oslavil na zemi, dokonav dílo, které jsi mi dal vykonat. ⁵ A nyní oslav mě ty, Otče, u sebe slávou, kterou jsem měl u tebe, dříve než byl svět.“

⁶ „Oznámil jsem tvé jméno lidem, které jsi mi dal ze světa. – Tvoji byli a mně jsi je dal, a tvé slovo zachovali. – ⁷ Nyní poznali, že všechno, co jsi mi dal, jest od tebe. ⁸ Neboť slova, která jsi mně dal, dal jsem jim, a oni (je) přijali a vpravdě poznali, že jsem vyšel od tebe, a uvěřili, že ty jsi mě poslal.“

⁹ „Já za ně prosím. Neprosím to za svět, nýbrž za ty, které jsi mi dal; neboť tvoji jsou – ¹⁰ všechno, co je mě, je tvé; a co je tvé, je mé – a jsem v nich oslaven. ¹¹ A již nejsem ve světě, ale oni jsou ve světě, a já jdu k tobě. Otče svatý, zachovej ve jménu svém ty, které jsi mi dal, aby byli jedno jako my. ¹² Když jsem byl s nimi, já jsem je zachovával ve jménu tvém; ochránil jsem ty, které jsi mi dal, a nikdo z nich nezahynul, leda ten syn záhuby, aby se naplnilo Písmo. ¹³ Nyní však jdu k tobě a toto mluvím ve světě, aby měli moji radost v sobě úplnou. ¹⁴ Já jsem jim dal tvé slovo, a svět je měl v nenávisti, poněvadž nejsou ze světa, jako ani já nejsem ze světa. ¹⁵ Neprosím, abys je vzal ze světa, nýbrž abys je ochránil zlého. ¹⁶ Ze světa nejsou, jako ani já nejsem ze světa. ¹⁷ Posvěť je v pravdě; tvé slovo je pravda. ¹⁸ Jako jsi ty mne poslal na svět, i já jsem je poslal do světa. ¹⁹ A já posvěcuji sebe samého za ně, aby i oni byli posvěceni v pravdě.“

²⁰ „Neprosím pak toliko za ně, nýbrž i za ty, kteří skrze jejich slovo uvěří ve mne, aby všichni jedno byli jako ty, Otče, ve mně a já v tobě; ²¹ aby i oni v nás jedno byli, aby svět uvěřil, že ty jsi mě poslal. ²² A já jsem jim dal slávu, kterou jsi mi dal, aby jedno byli, jakož i my jedno jsme: ²³ já v nich a ty ve mně; aby byli v dokonalé jednotě, aby svět poznal, že ty jsi mě poslal a že jsi je miloval, jako jsi miloval mne. ²⁴ Otče, chci, aby, kde jsem já, byli se mnou i ti, které jsi mi dal, aby viděli mou slávu, kterou jsi mi dal, neboť jsi mě miloval před ustavením světa.“

²⁵ „Otče spravedlivý, svět tě nepoznal, ale já jsem tě poznal; i tito poznali, že ty jsi mě poslal.

³⁰ Kristus jako vševědoucí zná i nejtajnější lidská myšlení a ví, chce-li se ho někdo na něco tázat.

³³ „Toto jsem k vám mluvil“, t. j. co jsem mluvil o svém umučení, zmrtvýchstání a nanebevstoupení.

^{17, 1–26} V této velekněžské modlitbě prosí Ježíš Boha Otce, aby přivlastnil ovoce jeho krvavé oběti na kříži předně jemu a oslavil jeho člověčenství, učinil zjevnou jeho božskou velebnost a velikost (1-5); dále prosí za své apoštoly (6-19) a posléze za všechny věřící (20-26).

^{6–19} V modlitbě za apoštoly prosí Kristus, aby zůstali v jednotě lásky a víry, aby byli uchráněni nebezpečí od světa a Duchem svatým posvěceni k hodnému apoštolátu.

⁹ Jeho modlitba neplatí nyní za svět, nýbrž jen za apoštoly.

¹¹ „zachovej ve jménu svém . . .“, t. j. zachovej je v tom učení, „které jsi mi dal“, abych je oznámil světu.

¹² „syn záhuby“ t. j. Jidáš.

¹⁶ Smysl jest: Kristus se dobrovolně i jako člověk zasloužil vykupitelské smrti. Obětoval se také proto, aby byli apoštolé posvěceni svému světovému poslání „v pravdě“, t. j. opravdově, aby cele patřili Bohu a cele se věnovali jeho svatě službě na rozšíření království Kristova na zemi.

^{20–26} Pro všechny věřící vyprošuje Kristus setrvaní v jednotě a lásce a věčnou slávu v nebi.

²² Kristus zasloužil věřícím svým životem a svou smrtí, že se mohli státí dítkami Božími. To je ta největší „sláva“, která může být člověku vůbec propůjčena.

²⁶ A v známost jsem jim uvedl tvé jméno a v známost uvedu, aby ta láska, kterou jsi mě miloval, byla v nich i já v nich.“

18, Ježíš jat na Olivetské hoře. ¹ Když to Ježíš pověděl, vyšel se svými učedníky za potok Cedron. Tam byla zahrada. Do té vešel On i jeho učedníci. ² Věděl však o tom místě i Jidáš, který ho zrazoval, neboť Ježíš se tam často scházel se svými učedníky.

³ Jidáš vzal tedy četu a pochopy od velekněží a farizeů a přišel tam se svítilnami, pochodněmi a zbraněmi.

⁴ Ježíš, věda všechno, co naň mělo přijíti, vyšel (vstříc) a řekl: „Koho hledáte?“ ⁵ Odpověděli mu: „Ježíše Nazaretského!“ Řekl jim Ježíš: „Já jsem to.“ – Stál s nimi též Jidáš, který ho zrazoval. ⁶ Jak jim tedy řekl: „Já jsem to,“ ustoupili zpět a padli na zem. ⁷ I otázal se jich opět: „Koho hledáte?“ Oni řekli: „Ježíše Nazaretského.“ ⁸ Ježíš odpověděl: „Řekl jsem vám, že já jsem to. Hledáte-li tedy mne, nechte tyto odejít!“ ⁹ To aby se naplnilo slovo, které řekl: „Neztratil jsem nikoho z těch, které jsi mi dal.“

¹⁰ Tu Šimon Petr, maje meč, vytasil jej, napadl služebníka veleknězova a utal mu pravé ucho. – Služebník se jmenoval Malchus. – ¹¹ I řekl Ježíš Petrovi: „Zastrč svůj meč do pochvy! Nemám píti kalich, který mi dal Otec?“

¹² Tu četa, její velitel a židovští pochopové jali Ježíše a svázali ho.

Ježíš před Annášem a Kaifášem. ¹³ Petrův pád. I přivedli ho nejprve k Annášovi. Ten byl totiž tchánem Kaifáše, který byl toho roku nejvyšším knězem. ¹⁴ Byl to (onen) Kaifáš, který poradil židům, že je prospěšné, aby jeden člověk zemřel za lid.

¹⁵ Za Ježíšem šel Simon Petr a jiný učedník. Tento učedník byl znám nejvyššímu knězi a vešel s Ježíšem do dvora nejvyššího kněze. ¹⁶ Petr však stál u dveří venku. Ten druhý učedník, který byl znám nejvyššímu knězi, vyšel, a promluviv s vrátnou, uvedl Petra dovnitř. ¹⁷ Tu služebná vrátná pravila Petrovi: „Nejsi také ty z učedníků toho člověka?“ On řekl: „Nejsem.“ ¹⁸ Stáli pak tam služebníci a pochopové u ohně, poněvadž Petr chladno, a ohřívali se; stál s nimi také Petr a ohříval se.

¹⁹ Velekněz se tedy otázal Ježíše na jeho učedníky a na jeho učení. ²⁰ Ježíš mu odpověděl: „Já jsem mluvil před světem veřejně. Já jsem učil vždy v synagoze a v chrámě, kde se všichni židé scházejí, a tajně jsem nic nemluvil.“ ²¹ Proč se mne ptáš? Zeptej se těch, kteří slyšeli, co jsem jim mluvil! Hle, ti vědí, co jsem já mluvil.“ ²² Když to pověděl, jeden ze stojících tu pochopů dal Ježíšovi políček říka: „Tak odpovídáš nejvyššímu knězi?“ ²³ Ježíš mu odpověděl: „Mluvil-li jsem zle, vydej svědectví o zlém; pakli dobře, proč mě biješ?“

²⁴ I poslal ho Annáš svázaného k nejvyššímu knězi Kaifášovi.

²⁵ Simon Petr stál a ohříval se. I řekli mu: „Nejsi také z jeho učedníků?“ On zapřel a řekl: „Nejsem.“ ²⁶ Dí [mu] jeden ze služebníků nejvyššího kněze, příbuzný toho, jemuž Petr utal ucho: „Copak jsem tě já neviděl s ním v zahradě?“ ²⁷ Tu zapřel Petr opět a hned kohout zakokrhal.

Ježíš přes Pilátem. ²⁸ I přivedli Ježíše od Kaifáše do soudní budovy. Bylo ráno. Sami nevstou-

18, ^{1–12} Srv. Mat 26, 36. 47-56; Mar 14, 32. 43-52; Luk 22, 39. 47-53.

¹ Potok Cedron teče mezi Jerusalemem a Olivetskou horou. V létě je téměř úplně vyschlý, zato v zimě se stává prudkou bystrinou. Zahrada byla na stráni Olivetské hory, asi 50 m na východ od potoka Cedron.

² Srv. výše 17, 12.

¹¹ „píti kalich“ = trpěti (srv. Mat 26, 39. 42).

¹³ Annáš býval nejvyšším knězem, ale byl Římany sesazen a podržel si název „nejvyšší kněz“; úřadujícím veleknězem byl tehdy Kaifáš. Annáš tedy neměl právo Krista vyslyšet. Bydlel v témž paláci jako Kaifáš.

¹⁴ Srv. výše 11, 49-50.

^{15–18} Srv. Mat 26, 69-70; Mar 14, 66-68; Luk 22, 54-57.

^{25–27} Srv. Mat 26, 71-75; Mar 14, 69-72; Luk 22, 58-62.

^{28–40} Srv. Mat 27, 11-26; Mar 15, 2-15; Luk 23, 2-7. 13-25.

²⁸ V době velikonočních svátků sídlil Pilát v Jerusalemě v úřední budově, aby byl s vojskem pohotově, kdyby nastalo v Jerusalemě nějaké vzroušení. Židé do budovy nevstoupili, aby se levitsky neposkvrnili. Nebylo sice psaným zákonem zakázáno překročiti prahu domu, v němž bydlel pohan, nýbrž pouze obcování s pohany; ale přísnější židé, zvláště farizeové a zákoníci, pokládali v své přemístěnosti i pohanská obydlí za nečistá. Proto nevstoupili do úřední budovy, poněvadž Pilát byl pohan, aby směli jísti t. zv. chagigu, t. j. maso z pokojných velikonočních obětí.

pili do soudní budovy, aby se neposkvrnili, ale aby mohli jísti velikonočního beránka.
²⁹ Vyšel tedy Pilát k nim ven a řekl: „Jakou žalobu vedete proti tomuto člověku?“³⁰ Odpověděli mu: „Kdyby tento nebyl zločincem, nevydali bychom ho tobě.“³¹ I řekl jim Pilát: „Vezměte ho vy a suďte podle svého zákona!“ Tu řekli mu Židé: „My nesmíme nikoho usmrtit.“ –³² Aby se naplnilo slovo Ježíšovo, jímž naznačil způsob své smrti.

³³ Pilát tedy vešel opět do soudní budovy, povolal si Ježíše a řekl mu: „Ty jsi král židovský?“
³⁴ Ježíš odpověděl: „Sám od sebe to pravíš, nebo jímí ti to o mně pověděli?“³⁵ Pilát odpověděl: „Copak já jsem Žid? Tvůj národ a velekněží vydali mi tebe. Co jsi učinil?“³⁶ Ježíš odpověděl: „Mé království není z tohoto světa. Kdyby bylo z tohoto světa mé království, moji služebníci by bránili, abych nebyl vydání Židům; ale mé království není odtud.“³⁷ I řekl mu Pilát: „Tedy králem jsi ty?“ Ježíš odpověděl: „Ano, já jsem král. Já jsem se k tomu narodil, a proto jsem přišel na svět, abych vydal svědectví pravdě. Každý, kdo je z pravdy, slyší můj hlas.“³⁸ Dí mu Pilát: „Co je pravda?“

Po těch slovech vyšel Pilát opět k Židům a řekl jim: „Já na něm žádné viny nenalézám!“³⁹ Je však u vás zvyk, abych vám o velikonočních propustil jednoho (vězně). Chcete tedy, abych vám propustil krále židovského?“⁴⁰ I vzkřikli opět [všichni]: „Ne toho, nýbrž Barabáše!“ – Barabáš však byl lotr.

19, Ježíš bičován a trním korunován. ¹ Potom vzal Pilát Ježíše a dal ho zbičovati. ² Vojáci splekli z trní korunu, vložili mu ji na hlavu a oděli ho šarlatovým pláštěm. ³ A přicházeli k němu a říkali: „Zdráv buď, králi židovský!“ A paličkovali ho.

Rozsudek smrti. ⁴ Tu vyšel Pilát opět ven a řekl jim: „Hle, vedu vám ho ven, abyste poznali, že na něm žádné viny nenalézám.“

⁵ Vyšel tedy Ježíš ven s trnovou korunou a v šarlatovém plášti. I praví jim (Pilát): „Ejhle, člověk!“⁶ Jakmile ho však uzířeli velekněží a pochopové, vzkřikli: „Ukřižuj, ukřižuj ho!“ Dí jim Pilát: „Vezměte ho vy a ukřižujte, neboť já na něm viny nenalézám!“⁷ Židé mu odpověděli: „My máme zákon, a podle zákona má umřít, neboť se činil Synem Božím!“

⁸ Když Pilát uslyšel to slovo, obával se více. ⁹ I vešel opět do soudní síně a řekl Ježíšovi: „Odkud jsi ty?“ Ale Ježíš mu neodpověděl. ¹⁰ I řekl mu Pilát: „Se mnou nemluvíš? Nevíš, že mám moc tebe propustit a mám moc tebe ukřižovat?“¹¹ Ježíš mu odpověděl: „Neměl bys žádné moci nade mnou, kdyby ti to nebylo dáno shůry. Proto ten, kdo mě tobě vydal, má větší hřích.“

¹² Od té chvíle Pilát zamýšlel ho propustit, ale Židé křičeli: „Propustíš-li ho, nejsi přítel císařův, neboť každý, kdo se činí králem, protíví se císaři.“

¹³ Když Pilát uslyšel ta slova, vyvedl Ježíše ven a posadil se na soudnou stolicí na místě, které se nazývá Lithostrotos, hebrejsky Gabbatha. ¹⁴ Byl pátek velikonoční okolo šesté hodiny. I řekl Židům: „Hle, váš král!“¹⁵ Ale oni křičeli: „Pryč s ním, pryč s ním, ukřižuj no! Dí jim Pilát: „Vašeho krále mám ukřižovat?“ Velekněží odpověděli: „Nemáme krále, jen císaře!“¹⁶ Tu jim ho vydal, aby byl ukřižován. I vzali Ježíše [a vyvedli ho ven].

³⁰ Království Kristovo není světskou říší s vojenskou mocí, nýbrž duchovní říší pokoje a míru s duchovními zbraněmi. 19, 1–3. Srv. Mat 27, 26–30; Mar 15, 15–19.

⁴ Pilát vychází ven ze soudní síně, poněvadž židé do budovy nevstoupili (srv. výše 18, 28).

⁵ V těch slovech se jeví útrpnost, ale i posměch.

⁷ Viz výše 5, 18; 10, 33; Lev 24, 16.

⁸ Už dříve cítil Pilát jakýsi vnitřní nepokoj, ba i výčitky svědomí, že dal Krista přes své přesvědčení o jeho nevině přece zbičovat. Když uslyšel, že se Ježíš prohlásil za Syna Božího, stupňovala se jeho obava, poněvadž nemohl zapudití myšlenku, že by to snad mohlo být pravda. Obával se, že by odsouzením svolal na sebe přísný Boží trest.

⁹ Otázkou chtěl Pilát vyzvědět, zda je Ježíš pozemského původu, t. j. obyčejný smrtelník, anebo dokonce nebeského, Bůh v lidské podobě. Ježíš mu neodpověděl, poněvadž to mohl poznati Pilát již z odpovědi v 18, 36.

¹¹ Bohem daná moc nese s sebou i větší odpovědnost, její zneužití pak větší tresty.

¹³ Soudní stolice stála na mramorových schodech před soudní budovou pod širým nebem na prostoru dlážděném kameny velkých rozměrů.

¹⁴ Bylo to kolem poledne (srv. k tomu Mat 20, 3–16 v pozn.).

¹⁵ Podle řeckého znění „Ale oni vzkřikli“.

Ježíš ukřižován.¹⁷ A s křížem vyšel na místo, které se jmenuje „Lebka“, hebrejsky Golgota.¹⁸ Tam ho ukřižovali a s ním dva jiné po obou stranách, Ježíše pak uprostřed.

¹⁹ I napsal Pilát také nápis a dal jej na kříž. Bylo napsáno: „Ježíš Nazaretský, král židovský.“²⁰ Tento nápis četlo mnoho Židů, neboť místo, kde byl Ježíš ukřižován, bylo blízko města. – Bylo (to) napsáno hebrejsky, řecky a latinsky. –²¹ I řekli židovští velekněží Pilátovi: „Nepiš: ‚Kráľ židovský,‘ nýbrž jak on řekl: ‚Jsem král židovský.‘“²² Pilát odpověděl: „Co jsem napsal, to jsem napsal.“

²³ Když tedy vojáci ukřižovali Ježíše, vzali jeho roucha, rozdělili je na čtyři díly, pro každého vojína jeden díl, a sukni. – Byla pak ta sukně nesešívaná, od vrchu až dolů utkaná. –²⁴ Proto řekli mezi sebou: „Netrhejme ji, nýbrž losujme o ni, či bude!“ Aby se naplnilo Písmo, které praví:

„Rozdělili si má roucha
a o můj oděv metali los.“

Vojáci to tedy tak učinili.

²⁵ Stály pak u kříže Ježíšova jeho matka a sestra matky jeho, Maria, manželka Kleofášova, a Maria Magdalena.²⁶ Když Ježíš uvažoval matku a toho učedníka, kterého miloval, jak tu stojí, řekl své matce: „Ženo, hle, syn tvůj!“²⁷ Potom řekl tomu učedníkovi: „Hle, matka tvá!“ Od té chvíle přijal ji ten učedník k sobě.

Ježíš umírá.²⁸ Potom Ježíš vida, že je již všechno dokonáno, aby se naplnilo Písmo, pravil: „Žizním!“²⁹ Stála tam nádoba plná octa. I nasadili na yzop houbu plnou octa a podali mu ji k ústům.³⁰ Když Ježíš přijal ocet, řekl: „Dokonáno jest!“ A nakloniv hlavu, vypustil duši.

³¹ Poněvadž byl přípravný den (na velikonoce), poprosili tedy židé Piláta, aby ukřižovaným byly zlámány nohy a aby byli sňati – aby nezůstala těla na kříži v sobotu, neboť ta sobota byl veliký den.³² Přišli tedy vojáci a zlámali nohy jednomu i druhému, který s ním byl ukřižován.³³ Když však přišli k Ježíšovi a uzzřeli, že je již mrtev, nezlámali mu nohy,³⁴ ale jeden z vojínů bodl ho kopím do boku, a ihned vyšla krev a voda.³⁵ Ten, který (to) viděl, vydal (o tom) svědectví, a spolehlivě je jeho svědectví. On ví, že pravdu mluví, abyste i vy uvěřili. –³⁶ Stalo se to, aby se naplnilo Písmo: „Kosti mu nezlomíte.“³⁷ A opět jiné Písmo dí: „Budou patřiti na toho, do něhož bodli.“

Ježíš pohřben.³⁸ Josef z Arimathie, který byl Ježíšovým učedníkem, ale ze strachu před židy tajným, požádal potom Piláta, aby směl sejmouti tělo Ježíšovo. Pilát dovolil.³⁹ Přišel tedy a sňal

^{17–30} Srv. Mat 27, 31-50; Mar 15, 20-37; Luk 23, 26-46.

¹⁹ Nápis na kříži podává každý evangelista slovně sice různě, ale smyslem stejně. Sv. Matouš a Lukáš: „Tento je král židovský“; sv. Marek: „Kráľ židovský“. Různost vysvětlíme tím, že nápis byl napsán v trojí řeči nebo že nám pouze sv. Jan jako očité svědek podává pravé znění nápisu.

²³ Podle římského zvyku patřila roucha odsouzcených katům.

²⁴ Viz Ž 21, 19.

²⁵ Slovo „sestra“ znamená tu „příbuzná“ (viz k tomu Mat 12, 46-47 v pozn.). Podle svědectví Hegesippova z druhého století byl Kleofáš bratrem sv. Josefa.

²⁸ Viz Ž 68, 22. - „všechno“ = mesiášské dílo vykoupiti lidstvo.

²⁹ „ocet“ bylo kyselé víno, které pili římsí vojáci. Nazývali je také octem. Vojín nabodl houbu na vysoký a silný stoněk yzopový (Origanum Maru).

^{31–34} Den, kdy Ježíš na kříži dokonal, byl přípravný den (podle našeho páteč) na velikonoční svátek a následující sobota byla jako velikonoční sobota „velikým dnem“. U židů nesměla zůstatí těla popravených bez pohřbu do druhého dne. Druhý den začínal večerem, a poněvadž odsouzcenci nebyli ještě mrtví, byla jejich smrt urychlena zpřerážením jejich údů. O toto urychlení smrti a odstranění jejich mrtvol s křížů žádali členové velerady Piláta. Ježíš však byl už mrtev, takže mu kosti nezlámali.

³⁴ Rána stačila, aby Ježíše usmrtila, kdyby nebyl ještě mrtev.

³⁵ „Ten, který to viděl“, t. j. evangelista Jan.

³⁶ Viz Ex 12, 46; Ž 33, 21.

³⁷ Slova jsou uvedena volně ze Zach 12, 10.

^{38–42} Srv. Mat 27, 57-61; Mar 15, 42-47; Luk 23, 50-55.

³⁸ Viz výše 3, 2.

³⁹ Aloe je příjemně vonící dřevo, jehož se užívalo k vykuřování. S myrhou se tlouklo na prášek, a ten byl sypan mezi prostěradla, do nichž byl zavínut mrtvý. - 100 liber = 32 kg. - Víme odjinud, že se u židů, jako jinde na Východě, užívalo při po-

tělo Ježíšovo. Přišel také Nikodem, který kdysi v noci přišel k Ježíšovi, a přinesl smíšeninu myrhy a aloe, asi sto liber.⁴⁰ Vzali tělo Ježíšovo, ovinuli je prostěradly s vonnými věcmi, jak jest u židů obyčej pochovávatí.⁴¹ Na tom místě, kde byl ukřižován, byla zahrada a v té zahradě nový hrob, do něhož ještě nikdo nebyl pochován.⁴² Tam tedy, poněvadž byl židovský pátek, položili Ježíše; hrob byl totiž blízko.

Část druhá: Oslavení Páně (20-21).

20, Petr a Jan u hrobu.¹ V neděli časné ráno, když bylo ještě přitímní, přišla Maria Magdalena ke hrobu a spatřila kámen od hrobu odvalený.² Běží tedy a přichází k Šimonu Petrovi a k jinému učedníku, kterého miloval Ježíš, a praví jim: „Vzali Pána z hrobu a nevíme, kam ho položili.“⁴

³ Vyšel tedy Petr i ten druhý učedník a šli ke hrobu.⁴ Běželi oba spolu, ale ten druhý učedník běžel napřed, rychleji než Petr, a přišel ke hrobu první.⁵ Nachýlil se a uzel tam ležeti prostěradla; ale (dovnitř) nevesel.⁶ Tu přišel Šimon Petr, který šel za ním, a vešel do hrobu; spatřil tam ležeti prostěradla,⁷ a rouška, kterou měl Ježíš na hlavě, neležela s prostěradly, nýbrž byla svinuta na jiném místě.⁸ Potom tedy vešel (dovnitř) i ten učedník, který první přišel ke hrobu, uzel a uvěřil. – Neboť ještě nerozuměli Písmu, že musí z mrtvých vstáti. –¹⁰ I odešli ti učedníci zase domů.

Ježíš se zjevuje Marii Magdaleně.¹¹ Maria však stála venku u hrobu a plakala. Plačíc se naklonila a nahlédla do hrobu.¹² I uzfela tam, kde dříve leželo Ježíšovo tělo, seděti dva anděly v bílém rouše, jednoho v hlavě, druhého v nohách.¹³ Ti jí řekli: „Ženo, proč pláčeš?“ Dí jim: „Vzali Pána mého, a nevím, kam ho položili.“¹⁴ Po těch slovech se obrátila a spatřila (tam) státi Ježíše, ale nevěděla, že to je Ježíš.¹⁵ Dí jí Ježíš: „Ženo, proč pláčeš? Koho hledáš?“ V domnění, že je to zahradník, řekla mu: „Pane, vzal-lis ho ty, řekni mi, kam jsi ho položil, a já si ho odnesu!“¹⁶ Dí jí Ježíš: „Maria!“ Ona se obrátila a řekla mu hebrejsky: „Rabboni,“ to jest „Mistrě!“¹⁷ Dí jí Ježíš: „Nedotýkej se mne, neboť jsem ještě nevstoupil k Otcí svému! Jdi však k mým bratřím a zvěstuj jim: Vystupuji k Otcí svému a k Otcí vašemu, k Bohu svému a k Bohu vašemu.“¹⁸

¹⁸ Maria Magdalena šla a zvěstovala učedníkům: „Viděla jsem Pána a toto mi řekl.“

Ježíš se zjevuje apoštolům.¹⁹ Večer toho dne, v neděli, byli učedníci shromážděni a ze strachu před židy měli dveře zavřeny. I přišel Ježíš, postavil se mezi ně a řekl jim: „Pokoj vám!“²⁰ A když to řekl, ukázal jim ruce i bok. I zaradovali se učedníci, že viděli Pána.²¹ Tu jim řekl opět: „Pokoj vám! Jako mne poslal Otec, i já posílám vás.“²² Po těch slovech dechl (na ně) a řekl jim: „Přijměte Ducha svatého!²³ Kterým hříchy odpustíte, těm se odpouštějí; a kterým (je) zadržíte, (těm) jsou zadrženy.“

Nevěřící Tomáš.²⁴ Tomáš však, jeden ze dvanácti, přijmením Blíženc, nebyl s nimi, když při-

hřech hojně voňavých látek, které měly chrániti mrtvolu před rozkladem. Z množství oně směsí vycházela taková vůně, že by musela Ježíše usmrtiti, kdyby byl pochován do hrobu jen zdánlivě mrtvý (srv. výše v. 34).

^{20, 1–10} Srv. Mat 28, 1-10; Mar 16, 1-8; Luk 24, 1-12.

² Ve Vulgátě „Běžela tedy a přišla“.

³ Druhý učedník“ byl evangelista Jan.

^{8, 9} Sv. Jan udává důvod, proč teprve nyní uvěřil: nechápal totiž on ani ostatní správný smysl starozákonní předpovědi o umučení a zmrtvýchvstání Kristově.

^{11–18} Srv. Mar 16, 9-11.

¹⁶ „hebrejsky“ (= aramejsky) je jen v řeckém znění.

¹⁷ „Nedotýkej se mne“, jako bys mě už nikdy neměla spatřiti, neboť ještě nepřišla hodina mého odchodu k Otcí. - „mým bratřím“, t. j. mým apoštolům, učedníkům (viz níže v. 18).

^{19–23} Srv. Mar 16, 14; Luk 24, 36-43. Toto zjevení se stalo v den zmrtvýchvstání Páně ve večeradle asi kolem deváté hodiny večerní nedlouho po návratu emauzských učedníků. Tomáš, který nevěřil zprávám o Kristově zmrtvýchvstání, odešel pravděpodobně ven a nebyl svědkem Kristova zjevení.

²¹ Těmito slovy ustanovil Ježíš Kristus svátost pokání. Dal apoštolům a jejich nástupcům moc odpouštěti hříchy, ale také nehodným neodpustiti („kterým zadržíte“). Má-li se tato moc správně vykonávati, je nutno poznati vnitřní stav kajících, je-li odpouštění skutečně hodeno. Z toho nutně vyplývá vyznání hříchů každého kajícího zvlášť, a ne zpověď hromadná nebo všeobecná.

šel Ježíš. ²⁵ Řekli mu tedy druzí učedníci: „Viděli jsme Pána!“ Ale on jim řekl: „Neuzřím-li v jeho rukou rány po hřebecích a nevloží-li svůj prst na místo hřebů a nevloží-li svou ruku v jeho bok, neuvěřím!“

²⁶ Po osmi dnech byli jeho učedníci opět uvnitř a Tomáš s nimi. Tu přišel Ježíš zavřenými dveřmi, postavil se mezi ně a řekl: „Pokoj vám!“ ²⁷ Potom dí Tomášovi: „Vlož svůj prst sem a viz mé ruce, natáhni svou ruku a vlož ji v můj bok; a nebuď nevěřící, nýbrž věřící!“ ²⁸ Tomáš mu odpověděl: „Pán můj a Bůh můj!“ ²⁹ Řekl mu Ježíš: „Poněvadž jsi mě uviděl, [Tomáši,] uvěřil jsi; blahoslavení, kteří neviděli, a uvěřili.“

Evangelistův dodatek. ³⁰ Ještě mnoho jiných zázraků činil Ježíš před svými učedníky; ty však nejsou napsány v této knize. ³¹ Tyto však jsou napsány, abyste uvěřili, že Ježíš je Mesiáš, Syn Boží, a věřice, abyste měli život věčný ve jménu jeho.“

21, Ježíš s apoštoly u Genesaretského jezera. ¹ Potom se zjevil Ježíš opět učedníkům u Tiberiánského jezera. Zjevil se takto:

² Byli pohromadě Šimon Petr a Tomáš příjmením Blíženec a Nathanael z Kány Galilejské a synové Zebedeovi a dva jiní z jeho učedníků. ³ Šimon Petr jim řekl: „Jdu lovit ryby.“ Práví mu: „Půjďme s tebou i my.“ Odešli a vstoupili na loďku; ale té noci nechytili nic. ⁴ Když pak bylo ráno, Ježíš stál na břehu, ale učedníci nepoznali, že to je Ježíš. ⁵ Řekl jim tedy Ježíš: „Dítky, máte něco k jídlu?“ Odpověděli mu: „Ne.“ ⁶ Řekl jim: „Vyhodte síť na pravou stranu loďky a naleznete něco!“ I vyhodili; a nemohli ji pak utáhnouti pro množství ryb. ⁷ Tu řekl Petrovi ten učedník, kterého miloval Ježíš: „Pán je to!“ Když Šimon Petr uslyšel, že to je Pán, přehodil si vrchní roucho – neboť nebyl oblečen – a skočil do jezera. ⁸ Ostatní učedníci táhnoucí síť s rybami připluli na loďce, neboť nebyli daleko od země, jen asi dvě stě loktů.

⁹ Jakmile vstoupili na zem, spatřili žhavé uhlí a na něm rybu i chléb. ¹⁰ Ježíš jim řekl: „Přineste z těch ryb, které jste nyní ulovili!“ ¹¹ Vstoupil tedy Šimon Petr do loďky a vytáhl na zem síť plnou velkých ryb, stotřiapadesát. Ačkoliv jich bylo tak mnoho, síť se přece nepětrhala. ¹² Ježíš jim řekl: „Pojďte k snídání!“ – Nikdo se ho z těch učedníků, kteří jedli, neodvážil otázat: „Kdo jsi ty?“ Neboť věděli, že to je Pán. ¹³ I přichází Ježíš, bere chléb a dává jim, rovněž i rybu. ¹⁴ To již bylo po třetí, co se zjevil Ježíš svým učedníkům po svém zmrtvýchvstání.

Petr – nejvyšším duchovním pastýřem. ¹⁵ Když posnádali, řekl Ježíš Šimonu Petrovi: „Šimone, synu Janův, miluješ mě více nežli tito?“ Dí jemu: „Ovšem, Pane, ty víš, že tě miluji.“ Práví mu: „Pas beránky mé!“ ¹⁶ Dí mu po druhé: „Šimone, synu Janův, miluješ mě?“ Odpovídá mu: „Ovšem, Pane, ty víš, že tě miluji.“ Dí mu: „Pas beránky mé!“ ¹⁷ Práví mu po třetí: „Šimone, synu Janův, miluješ mě?“ Petr se zarmoutil, že mu řekl po třetí: „Miluješ mě?“ I řekl mu: „Pane, ty víš všechno, ty víš, že tě miluji.“ Odvětil mu: „Pas ovce mé!“

Ježíšova předpověď o Petrově smrti. ¹⁸ „Vpravdě, vpravdě pravím ti: Když jsi byl mladší, opásal ses a chodils, kam jsi chtěl. Až však zestárneš, povzedneš své ruce a jiný tě opáše a povede, kam ty nechceš.“ – ¹⁹ Těmi slovy chtěl naznačiti, jakou smrtí oslaví Boha. – A po těch slovech mu praví: „Následuj mě!“ ²⁰ Petr se obrátil a uzřel za sebou jítí toho učedníka, kterého Ježíš miloval a který při večeri také spočíval na jeho prsou a řekl: „Pane, kdo je ten, který tě zradí?“ ²¹ Když ho tedy Petr spatřil, řekl Ježíšovi: „Pane, co (bude) s tímto?“ ²² Ježíš mu řekl:

21, ¹ Tiberiánské jezero = Galilejské = Genesaretské (viz výše 6, 1).

² Nathanael = Bartoloměj (srv. výše 2, 1); „synové Zebedeovi“ = Jakub a Jan.

⁷ Totiž sv. Jan. - „neboť nebyl oblečen“ (doslovně „neboť byl nahý“), t. j. měl na sobě jen dlouhou rybářskou košili.

⁸ „asi dvě stě loktů“, t. j. asi 90 až 92 m.

¹⁵⁻¹⁷ Kristus ustanovil Petra nejvyšším duchovním pastýřem v své Církvi a svěřil mu svůj trojí úřad: učitelský, kněžský a pastýřský. Trojí otázku připomíná Kristus Petrovi jisté jeho trojí zapření. - Církev přirovnává Kristus k ovčinci, jehož nejvyšším pastýřem bude místo něho na zemi apoštol Petr, a po něm všichni jeho řádní nástupcové. Svěřil Kristus Petrovi tedy to, co mu před půl rokem slíbil (srv. Mat 16, 18).

¹⁸⁻¹⁹ Kristus předpovídá Petrovi, že zemře na kříži. Odsouzenec k smrti na kříži musel natáhnouti ruce ke kříži, a když byly jeho ruce ke kříži přivázány, musel kříž nésti na popravistiště.

²⁰ Viz výše 12, 23.

²¹⁻²² Otázka Petrova vycházela z pouhé zvědavosti, a proto mu Kristus ani přímo neodpověděl. - „dokud nepřijdu“, t. j. i kdyby žil Jan až do mého příchodu k poslednímu soudu, co je ti po tom? Možná také vykládati takto: „Chci-li, aby zůstal na

„Chci-li, aby zůstal, dokud nepřijdu, co ti po tom? Ty mě následuj!“

²³ Proto vzniklo mezi bratry mínění, že ten učedník nezemře. Ale Ježíš neřekl mu: „Nezemře,“ nýbrž: „Chci-li, aby zůstal, dokud nepřijdu, co ti po tom?“

Evangelistův doslov. ²⁴ To je ten učedník, který vydává svědectví o těchto věcech a napsal tyto věci; a víme, že pravdivé je jeho svědectví.

²⁵ Je však ještě mnoho jiných věcí, které učinil Ježíš; kdyby se o každé zvlášť napsalo, myslím, že by ani celý svět neobsáhl ty knihy, které by musily býti napsány.

živu, dokud nepřijdu vykonat svůj soud nad židovským národem pádem Jerusalema (r. 70), jehož ty se už nedožiješ, co je ti po tom?“ - Vulgáta má „sic“ (tak) místo „si“ (jestliže).

²³ „mezi bratry“, viz výše 20, 17.

^{24–25} Podle některých vykladatelů byly tyto řádky připsány až od žáků Janových, kteří chtěli tím potvrditi pravdomluvnost svého učitele. Ale vážného dokladu pro to nemáme.

ČÁST DRUHÁ

APOŠTOLÁŘ

T. J. SKUTKY A LISTY APOŠTOLSKÉ
SE ZJEVENÍM SVATÉHO JANA

NIHIL OBSTAT. Censor ex officio: Dr Thomas Hudec.
IMPRIMATUR. Olomucii, die 27. Novembris 1946. Nr. 23126.
Dr Udalricus Karlík, Vicarius generalis.

ÚVOD DO KNIHY „SKUTKY APOŠTOLSKÉ“

1. Nadpis této knihy „Skutky apoštolské“ je velmi starý, poněvadž byl již znám v II. století sv. Ireneji, dále autoru zlomku Muratoriho a také Klementu Alexandrijskému. Můžeme proto i připustiti, že pochází od samého autora této posvátné knihy.

Nadpis ovšem neodpovídá zcela obsahu knihy, poněvadž spisovatel tu nepodává soustavně celé dějiny působení sv. apoštolů nebo úplné jejich životopisy. Vypisuje založení a rozšíření Cirkve, některé děje z činnosti apoštolů, především působení apoštolských knížat, sv. Petra a Pavla. Avšak ani jejich působení není podáno úplně. Autor vylučuje nejdříve rozšíření evangelia mezi židy v Jerusalemě a jinde v Palestině, a pak i mezi pohany v územích tehdejší římské říše. Mezi vypravování o činnosti Petrově a Pavlově vplétá spisovatel i zmínky o působení jiných hlasatelů Kristova evangelia, kteří působili z posláni sv. apoštolů. Tak se zmiňují „Skutky apoštolské“ o činnosti jáhnů Štěpána a Filipa, dále o Barnabášovi, Markovi a Apollovi.

2. Kniha „Skutků apoštolských“ byla známa již Otcům apoštolským a prvním obhájcům víry (apologetům), jak je vidět z četných narážek v jejich spisech.

Nejstarší a stále podání připisuje „Skutky apoštolské“ sv. Lukáši, autoru třetího evangelia. To dosvědčují: autor zlomku Muratoriho, sv. Irenej, Klement Alex., Tertullian, Origenes a jiní.

Od konce II. a počátku III. století označují Lukáše jako spisovatele této knihy nejen křesťanské obce v Itálii, nýbrž i v Galii, v Africe a v Alexandrii.

I vnitřní důvody, čerpané z knihy samé, svědčí pro Lukášovo autorství. Už v úvodě (1, 1) označuje svou knihu jako pokračování svého evangelia, které nazývá „první knihou“. V obou jeho knihách, v evangeliu i ve „Skutcích apoštolských“, je velká podobnost nejen v slovech, slovních výrazech, ale i v slohu. Spisovatel je věrným průvodcem sv. Pavla a líčí své zážitky při doprovodu sv. Pavla na jeho apoštolských cestách tak živě, že v oněch částech své knihy vypravuje děje v první osobě množného čísla (srv. 16, 10-17; 20, 5-15; 21, 1-18; 27, 1-28, 16; a podle rukopisu D také 11, 27-28). To svědčí všechno pro sv. Lukáše, který doprovázel sv. Pavla na jeho druhé apoštolské cestě z Troady do Filipp a na třetí cestě z Filipp do Jerusalema a později do Caesareje Přímořské a pak do Říma (viz výše úvod do evangelia sv. Lukáše). Srovnáme-li tyto části, kde spisovatel píše v první osobě množného čísla, s ostatními, poznáme, že obě části vážně svědčí pro jednoho autora (Lukáše) celé knihy. Neboť obě části souvisí spolu těsně nejen co do věci a účelu, ale i po stránce jazykové a slohové.

3. „Skutky apoštolské“ věnoval sv. Lukáš témuž Theofilovi, jako své evangelium. Právem však máme za to, že kniha byla určena širšímu okruhu čtenářů, především křesťanům z pohanství.

Účelem knihy bylo vylíčiti vítězný pochod křesťanství z Jerusalema přes Palestinu do římských provincií na Východě i na Západě a ukázati na božský původ křesťanského náboženství, které má vésti lidstvo bez rozdílu, židy i pohany, k věčné spáse. Poněvadž na tomto rozšíření měli veliký podíl sv. Petr a Pavel, kteří s pomocí Boží hlásali evangelium a své posláni osvědčovali i četnými zázraky, chce také sv. Lukáš ukázati na jejich zasluhu.

4. Kniha sepsána před r. 70, před pádem města Jerusalema, poněvadž autor předpokládá, že Jerusalema ještě trvá, a předpokládá i různá jiná místa v Jerusalemě, o nichž se v své knize zmiňuje (srv. na př. podloubí Šalomounovo 3, 11; hrad Antonia 21, 34; 22, 24).

Podle bližšího určení obsahu knihy samé třeba klásti vznik „Skutků apoštolských“ do doby první římské vazby sv. Pavla (61-63) kolem roku 63, poněvadž se sv. Lukáš na konci knihy (28, 30-31) zmiňuje jen stručně o této římské vazbě apoštolově, ale ani slovem se nezmiňuje o jejím konci nebo o smrti Pavlově.

Místo sepsání je nejpravděpodobněji Řím, jak už výslovně udává sv. Jeronym.

5. Sv. Lukáš měl možnost použití věrohodných pramenů k sepsání své knihy; kromě své vlastní zkušenosti použil ústního svědectví sv. Pavla, s nímž se tak dlouho stýkal, ale i jiných spolehlivých svědků. V Caesareji Přímořské bydlil v domě jáhna Filipa, v Jerusalemě byl ve styku s tamějším biskupem, apoštolem Jakubem Mladším, v Římě se setkal se sv. Markem. Také Timothej a jiní z družiny učedníků Pavlových byli mu spolehlivým ústním pramenem.

Připouštíme, že sv. Lukáš použil i hodnověrných písemných pramenů. Tak zvláště v 15, 23-29,

kde podává rozhodnutí apoštolského sněmu v Jerusalemě; jeho originál se choval v Antiochii. Stejně za svého pobytu v Caesareji mohl si zaopatřit znění listu Lysiova (23, 24-30). Není nemožné, že měl v rukou také záznamy řečí Petrových i kázání Štěpánova. Takto je věrohodnost „Skutků apoštolských“ naprosto zaručena. Sv. Lukáš podává děje střídavě, s podivuhodnou přesností a správností.

Je však divné, že při psaní „Skutků apoštolských“ nepoužil sv. Lukáš listů sv. Pavla, ač už v té době byla jich větší část napsána. To vysvětlíme tím, že sv. Lukáš jako věrný průvodce Pavlův nepotřeboval použití písemných jeho zpráv, poněvadž znal sv. Pavla a jeho působení z vlastní zkušenosti. Ta mu byla jistě bohatým pramenem při spisování knihy, zvláště tam, kde vypisuje činnost Pavlova.

6. Řecký text „Skutků apoštolských“ se nám dochoval ve dvou zněních. Ač si navzájem odporují, přece se v mnohém od sebe liší. Rozlišujeme recenzi východní (kratší a uhlazenější), která je dnes obvyklým zněním v kritických vydáních Nového Zákona, a recenzi západní (delší). Ta obsahuje mnohé dodatky, jež vysvětlují někde vhodně náš obvyklý text.

Východní recenze jest obsažena v nejstarších rukopisech (Vatikánském, Sinajském, Alexandrijském) a ve velmi četných rukopisech minuskulních. Toto znění má také papyros P 45 (papyry Chester Beatty) a ze starých překladů zvláště Vulgáta. Užíval ho také Klement Alex., Origenes a od IV. století téměř všichni Otcové východní i západní.

Delší znění (západní) mají: rukopis D, částečně i E, některé rukopisy minuskulní, papyros P 48 (Skut 23, 11-17. 24-29) a papyros, uchovávaný na michiganské universitě (papyros Michigan 1571; obsahuje Skut 18, 27-19, 6. 12-16). Dochovalo se i ve spisech sv. Ireneje, Tertulliana, sv. Cypriana, sv. Augustina a sv. Bedy Ctihodného; z překladů má toto znění zvláště syrský překlad, jehož používal sv. Efrem.

Někteří byli toho mínění, že sv. Lukáš sám napsal dvoje znění této knihy: delší pro římské křesťany a kratší v uhlazené formě pro Theofila. Je velmi pravděpodobné, že sv. Lukáš napsal jen ono kratší znění (dnes obvyklý text); to bylo brzy po r. 100 – poněvadž západní znění před sv. Irenejem zná už sv. Polykarp – některým žákem apoštolským doplněno a kde bylo třeba, také vhodně vysvětleno, a to buď v Egyptě (tak P. Lagrange) nebo v Syrii (tak J. H. Ropes). Také se zdá velmi pravděpodobné, že některé dodatky rukopisu D jsou původní.

7. Papežská biblická komise v Římě vydala 12. června 1913 o „Skutcích apoštolských“ toto závazné rozhodnutí: „Skutky apoštolské“ sepsal sv. Lukáš, evangelista; jsou dějinně hodnověrné a byly sepsány ke konci římské vazby sv. Pavla.

SKUTKY APOŠTOLSKÉ

Úvod knihy (1, 1-3).

1, ¹ První knihu jsem sepsal, Theofile, o všech věcech, které Ježíš činil a kterým učil od počátku ² až do dne, kdy dal svým vyvoleným apoštolům skrze Ducha svatého příkazy a byl vzat do nebe. ³ Jim také po svém utrpení dal mnoho důkazů pro to, že žije. Po čtyřicet dní se jim zjevoval a mluvil o království Božím.

DÍL PRVNÍ: ROZŠÍŘENÍ CÍRKVE MEZI ŽIDY (1, 4-8, 3).

Část první: Nanebevstoupení Páně a volba apoštola Matěje (1, 4-26).

Ježíšova slova na rozloučenou. ⁴ A když s nimi jedl, poručil jim, aby neodcházeli z Jerusalema, nýbrž aby očekávali zaslíbení Otcovo, které – pravil – „jste slyšeli z mých úst; neboť ⁵ Jan křtil vodou, vy však budete po několika dnech pokřtěni Duchem svatým.“

⁶ I tážili se ho ti, kteří se shromáždili: „Pane, v tomto čase obnovíš království pro izraelský národ?“ ⁷ Ale On jim řekl: „Vám nepřísluší znáti doby nebo časy, které Otec ustanovil mocí sobě vlastní, avšak dostanete sílu, ⁸ až na vás sestoupí Duch svatý, a budete mi svědky v Jerusalemě a v celém Judsku i Samařsku, ano až na sám konec země.“

Nanebevstoupení Páně. ⁹ A po těch slovech byl vyzdvižen před jejich zraky a oblak vzal jej s jejich očí. ¹⁰ A když hleděli upřeně do nebe, jak se tam ubíral, hle, dva muži v bílém rouše stáli u nich ¹¹ a řekli: „Muži galilejští, proč stojíte a hledíte do nebe? Ten Ježíš, který jest od vás vzat do nebe, přijde tak, jak jste ho viděli vystupovati do nebe.“

¹² Tu se vrátili do Jerusalema s hory, která se nazývá Olivetská a je vzdálena od Jerusalema délku sobotní cesty. ¹³ A když (tam) vešli, vystoupili do hořejší síně, kde se zdržovali. Byli to: Petr a Jan, Jakub a Ondřej, Filip a Tomáš, Bartoloměj a Matouš, Jakub, syn Alfeův, a Šimon Horlivec a Juda, bratr Jakubův. ¹⁴ Ti všichni dleli svorně na modlitbě se ženami a s Marií, matkou Ježíšovou, i s jeho bratry.

Volba apoštola Matěje. ¹⁵ V těch dnech Petr povstal mezi bratry – bylo tam pohromadě asi sto

1, ¹ Sv. Lukáš, autor také „Skutků apoštolských“, označuje své evangelium jako „první knihu“ (doslovně: „první slovo“); jsou tedy „Skutky“ jeho „druhou knihou“.

² „dal . . . příkazy“, aby kázali jeho evangelium (srv. Luk 24, 46-48), aby zůstali v Jerusalemě do seslání Ducha svatého (Luk 24, 49; Skut 1, 4). - „skrze Ducha“, t. j. božskou mocí.

⁴ „zaslíbení Otcovo“, t. j. vyplnění toho, co Otec slíbil ústy starozákonních proroků (srv. Joel 2, 28-29; Iz 44, 3; Ez 36, 25-29) a co k nim mluvil Kristus o příchodu Ducha svatého (Luk 24, 49; Jan 7, 37-38; 14, 16; 15, 26).

⁵ Kristus nazval seslání Ducha svatého obrazně křtem, poněvadž duše apoštolů budou v den letnic takřka zalaty proudem milosti Ducha svatého. Nemluví tu Ježíš o svátosti křtu, nýbrž o seslání Ducha svatého.

⁶⁻⁸ Apoštolé ještě stále doufali, že Kristus po svém zmrtvýchvstání obnoví slávu bývalého Izraelského království, v němž oni zaujmou přední místa. Kristus však prohlašuje, že jeho království obejmě celý svět, všechny národy, že totiž jeho Církev bude všesvětová a všennárodní.

⁷ „doby nebo časy“ je biblický pleonasmus (srv. 1 Sol 5, 1); podle našeho: dny a hodiny.

¹¹ Viditelně a slavně přijde jednou Kristus k poslednímu soudu.

¹² „Délka sobotní cesty“, kterou bylo židům dovoleno o sobotě vykonat, měřila asi 1 km.

¹³ Podle Vulgáty: „A když vstoupili do večeřadla, vystoupili tam, kde se zdržovali.“ Vrátili se tedy do večeřadla, kde konal Kristus Pán poslední večeři.

¹⁴ „s jeho bratry“, t. j. s jeho příbuznými (viz Mat 12, 46-47 v poznámce).

¹⁵ „V těch dnech“, t. j. od nanebevstoupení do seslání Ducha svatého (svatě devítidení). Kromě apoštolů byli tam také přítomni učedníci Páně i Panna Maria. Jako v evangelích, tak i v „Skutcích“ vystupuje Petr jako hlava Církev Kristovy.

dvacet osob – a řekl: ¹⁶ „Muži bratři, muselo se naplnit Písmo, které Duch svatý předpověděl ústy Davidovými o Jidáši, jenž se stal vůdcem těch, kteří jali Ježíše. ¹⁷ Počítal se k nám a měl účast v tomto (našem) úřadě. ¹⁸ On získal pole ze mzdy nepravosti; ale spadl střemhlav, rozpukl se v půli a vyhržely všechny jeho vnitřnosti. ¹⁹ A stalo se to známo všem obyvatelům jerusalemským, takže bylo ono pole nazváno v jejich řeči Hakeldama, to jest Pole krve. ²⁰ Je totiž psáno v knize žalmů:

„Ať zpustne jeho příbytek,
a nebudiž nikoho, kdo by v něm bydlil!
a „Jeho úřad ať dostane jiný!““

²¹ „Musí se tedy jeden z těch mužů, kteří byli s námi po celou tu dobu, v které Pán Ježíš mezi námi prodléval – ²² od křtu Janova až do dne, kdy byl od nás vzat – z těch se musí jeden státi s námi svědkem jeho vzkříšení.“

²³ I představili dva: Josefa, zvaného Barsabáš a příjmením Justus, a Matěje. ²⁴ Potom se modlili takto:

„Ty, Pane, jenž znáš srdce všech,
ukaž, kterého z těch dvou jsi vyvolil,
²⁵ aby převzal místo v této službě,
totiž v apoštolském úřadě,
z něhož Jidáš vystoupil,
aby odešel, kam patřil.“

²⁶ I odevzdali pro mě losy. Los padl na Matěje; a byl připojen k jedenácti apoštolům.

Část druhá: Počátky Církve v Jerusalemě (2, 1-47).

2, Soslání Ducha svatého. ¹ Když přišel den letnic, byli všichni pohromadě na jednom místě. ² Tu povstal náhle s nebe hukot, jako když táhne silný vítr, a naplnil celý dům, kde seděli. ³ I ukázaly se jim jakoby ohnivé jazyky; a rozdělily se tak, že se posadil na každém z nich jeden. ⁴ Všichni byli naplněni Duchem svatým a počali mluvit různými jazyky, jak jim Duch [svatý] dával promlouvali.

⁵ Prebývali pak v Jerusalemě židé, muži bohobojní, ze všelikého národa pod nebem. ⁶ Když ten hukot povstal, sešel se zástup a ztrnul, neboť slyšel je každý mluvit v své mateřštině. ⁷

¹⁶ Duch svatý ústy žalmisty Páně (viz níže v. 20) předpověděl zradu Jidášovu. Podle Vulgáty: „... musí se naplnit“.

¹⁸ Svatý Lukáš tu naráží na to, že za ony peníze zrady bylo koupeno hrnčířovo pole na hřbitov pro poutníky. - „spadl střemhlav“, tak přeloženo podle řeckého znění a latinského překladu, obsaženého v cambridgském rukopise. Ve Vulgátě „oběsiv se“ udává, co předcházelo, než Jidáš spadl se stromu, buďto že se pod mrtvým tělem zlomila větev nebo přetřhl provaz. Pádem na zem „vyhržely všechny jeho vnitřnosti“.

²⁰ Nyní uvádí slova Davidova, na něž už upozornil ve v. 16. První část: „Ať zpustne jeho (místo „jejich“), jak má původní znění žalmu a také Vulgáta) příbytek“, je volně uvedena podle Ž 68, 26; druhá část: „Jeho úřad . . .“ je doslovně podle řeckého překladu Starého Zákona ze Ž 108, 8.

²⁵ „odešel, kam patřil“ (doslovně „na místo svoje“), t. j. kam si zasloužil za svou zradu.

¹ „den letnic“, t. j. padesátý den po hlavním velikonočním svátku. Letnice se slavily na památku, že Bůh dal na hoře Sinaj Desatero padesátý den po východu Izraelitů z Egypta. Bývaly po žních a lid přinášel kromě zvířecích obětí také prvotiny kvašeného chleba pšeničného jako obětí děkovnou. Slavnost trvala pouze jeden den.

² Duch svatý sestoupil na přítomné a sestupuje dosud tak, že uděluje dary a milosti, které dříve neuděloval, a způsobil účinky, které dříve nepůsobil.

³ „jakoby ohnivé jazyky“, t. j. bylo vidět jakoby oheň podoby jazyků nad hlavami přítomných. Oheň krásně znázorňuje účinky milosti Ducha svatého, který osvěcuje rozum, posiluje vůli, očisťuje duši, posvécuje člověka a rozechřívá ho k účinné lásce k Bohu a bližnímu.

⁴ Dar mluvit různými jazyky měl učiniti apoštoly schopnými k jejich světovému úkolu: hlásati evangelium všem národům. - „Duch svatý“, podle řeckého znění „ten Duch“.

⁵ V Jerusalemě bylo tehdy hodně židů ze židovských diaspor, kteří přišli do Jerusalema buď jen na nějakou dobu (na hlavní židovské svátky) nebo na celý svůj život, aby se mohli v Jerusalemě, kde bylo středisko náboženského života, věnovati více službě Boží; mnozí z nich toužili také zemřít na posvátné půdě, kde odpočívali jejich předkové a také patriarchové jejich národa.

Všichni žasli a divili se říkouce: „Copak nejsou tito všichni, kteří (tu) mluví, Galilejané? ⁸ A jak to, že my všichni slyšíme svou vlastní řeč, v které jsme se narodili? My, ⁹ Parthové a Medové i Elamité a obyvatelé Mesopotamie, Judska i Kappadocie, Pontu i Asie, ¹⁰ Frygie a Pamfylie, Egypta a území Libye ležící při Kyreně, i my poutníci z Říma, ¹¹ jak židé tak proselyté, Kréťané i Arabové! My slyšíme je mluvit našimi jazyky o velikých skutcích Božích.“ ¹² Žasli pak všichni a divili se, jeden druhému říkajíce: „Co to znamená?“ ¹³ Ale jiní posměšně pravili: „Jsou plni sladkého vína.“

Svatodušní kázání Petrovo. ¹⁴ Tu Petr povstal s jedenácti a hlasitým hlasem k nim promluvil: „Muži judští a všichni obyvatelé jerusalemští, toto budiž vám známo: ¹⁵ Pozorně poslyšte má slova! Tito totiž nejsou, jak si vy myslíte, opilí; vždyť jsou (teprve) tři hodiny ráno. ¹⁶ Naplnilo se však to, co předpověděl prorok Joel:

¹⁷ „I stane se v posledních dnech, praví Hospodin:
Vyleji ze svého Ducha na všechny lidi;
i budou prorokovati vaši synové a vaše dcery,
vaši jinoši budou viděti vidění
a vaši starci budou míti sny.

¹⁸ Ano i na své služebníky a své služebnice
vyleji v ony dny ze svého Ducha,
i budou prorokovati.

¹⁹ A učiním divy nahoře na nebi
a zázraky dole na zemi:

krev a oheň, páru a dým,
²⁰ slunce se obrátí ve tmou a měsíc v krev,
dříve než přijde den Hospodinův,
velký a slavný.

²¹ A každý, kdo bude vzývati jméno Hospodinovo,
bude spasen.“

²² „Muži izraelští, poslyšte slova tato: Ježíše Nazaretského, muže osvědčeného u vás od Boha mocnými skutky a divy i zázraky, které Bůh činil skrze něho mezi vámi, jak sami víte, ²³ toho, který byl vydán pevným úradykem a předvedením Božím, rukama bezbožníků jste ukřižovali a usmrtili. ²⁴ Ale Bůh ho zprostil bolestí smrti a vzkřísil ho z mrtvých, neboť bylo nemožné, aby byl od ní držen. ²⁵ Vždyť David praví o něm:

„Viděl jsem Hospodina před sebou stále,
neboť je po mé pravici, abych se nezviklal.

²⁶ Proto se zaradovalo mé srdce a zaplesal můj jazyk,
ano i mé tělo odpočine v naději.

²⁷ Neboť nenecháš mou duši v podsvětí
a nedopustíš, aby tvůj Světec podlehl porušení.

²⁸ Oznámils mi cesty života
a naplníš mě radostí před tváří svou.“

⁸ Vulgáta má „uslyšeli jsme“.

¹¹ „proselyté“, t. j. ti, kteří přestoupili z židovského náboženství (viz Mat 23, 15 v pozn.).

¹² Podle řeckého znění: „Divili se všichni a byli na rozpacích . . .“

¹⁵ „tři hodiny ráno“ je podle našeho počítání devět hodin dopoledne (srv. Mat 20, 3-16 v pozn.).

¹⁷⁻²¹ Slova jsou uvedena z Joela 2, 28-32 - „V posledních dnech“, t. j. v době mesiášské od jejího počátku až do jejího skončení na věčnosti. Joel vidí prorockým okem onu dobu se všemi radostnými i trpkými událostmi až do posledního soudu. - „budou prorokovati“, t. j. z vlnutí Ducha svatého budou jiné poučovati, vzdělávati a těšiti (srv. 1 Kor 14, 1-25; Řím 12, 6).

²⁴ „zprostil ho bolestí smrti“, tak podle řeckého znění; podle Vulgáty a řeckého rukopisu D „bolestí podsvětí“.

²⁵⁻²⁸ Uvádí slova žalmisty ze Ž 15, 8-10 a udává důvod, proč Kristus nemohl zůstat v hrobě („v podsvětí“) a vstal z mrtvých, poněvadž to byl věčný úradyk Boží, který také David oznámil svými slovy.

²⁹ „Muži bratří, smím vám otevřeně říci o praotci Davidovi, že zemřel a byl pochován a že jeho hrob jest u nás až do dnešního dne. ³⁰ Poněvadž tedy byl prorokem a věděl, že Bůh se mu zavázal přísahou povýšiti (jednoho) z jeho potomků na jeho trůn, ³¹ zíraje do budoucnosti, pověděl to o vzkrášení Mesiášově, že totiž nebude ponechán v podsvětí, ani že jeho tělo nepodlehne porušení. ³² Tohoto Ježíše vzkrásl Bůh; my všichni jsme toho svědky. ³³ Když byl tedy povýšen pravici Boží a dostal zaslíbení Ducha svatého od Otce, vylil jej, jak vy (nyní) vidíte i slyšíte. ³⁴ Vždyť ne David vstoupil na nebesa, neboť sám přece praví:

„Rekl Hospodin mému Pánu:
Seď po mé pravici,
³⁵ dokud nepoložím tvé nepřátele
za podnož tvým nohám!“

³⁶ „Najisto tedy věz, celý izraelský národe, že Bůh jej – toho Ježíše, kterého vy jste ukřižovali – učinil i Pánem i Vykupitelem.“

³⁷ Když to uslyšeli, byli hluboce dojatí a řekli Petrovi a ostatním apoštolům: „Co máme činiti, muži bratří?“ ³⁸ Petr jim pravil: „Čiňte pokání a každý z vás se dej pokřtiti ve jménu Ježíše Krista na odpuštění svých hříchů, a dostanete dar Ducha svatého. ³⁹ Vždyť pro vás i pro vaše děti platí to zaslíbení, a pro všechny, kteří jsou v dáli, ať kohokoliv povolá Pán, Bůh náš.“

⁴⁰ A ještě mnoha jinými slovy podával jim svědectví a napomínal je taktó: „Zachraňte se z tohoto zvrhlého pokolení!“ ⁴¹ I byli pokřtěni ti, kteří přijali jeho slovo; v onen den se jich připojilo asi tři tisíce duší.

Život prvních křesťanů. ⁴² Žili pak podle apoštolského učení v (bratrském) soužití, v lámání chleba a na modlitbách. ⁴³ Na každého přicházela bázeň, neboť také mnoho divů a zázraků se dělo skrze apoštolý [v Jerusalemě a veliký strach byl mezi všemi]. ⁴⁴ Všichni věřící se drželi spolu a měli všechno společné. ⁴⁵ Prodáváli své statky i majetek a rozdělovali je mezi všechny, jak komu bylo potřeba. ⁴⁶ Denně také dleli svorně v chrámě, po domech lámali chléb a s veselím

^{29–35} Slova žalmistova se nemohla vztahovati na krále Davida samého; neboť David zemřel a byl pohřben. Ale osvícen jsa Duchem svatým, pronesl žalmista ona slova o vzkrášení Mesiášově. Také předpověděl tím jeho nanebevstoupení, neboť David nevstoupil na nebesa jako Mesiáš.

³⁰ „že Bůh se mu zavázal přísahou“, těmi slovy má na mysli 2 Král 7, 12, kdy se Bůh zavázal přísahou Davidovi ústy proroka Nathana; o ní se také zmínil v Ž 131, 11. - „jednoho z jeho potomků“, v textu je hebraismus „plod ledví“ = syn, potomek.

³³ „zaslíbení Ducha svatého od Otce“, t. j. dostal moc seslati apoštolům slíbeného Ducha svatého.

^{34–35} Viz Ž 109, 1.

³⁶ „Pán“ je pojmenování pro Boha jako nejvyššího Pána celého vesmíru. Tak se také dávali s oblibou jmenovati římská císařová, připisující si a požadující od svých poddaných božskou počtu.

^{37–41} Zaznamenává účinky Petrova kázání; přítomní byli dojatí bolestí a lítostí, že byli spoluvinní smrti Kristovou; a na tři tisíce jich se stalo členy Církve Kristovy.

³⁸ „ve jménu Ježíše Krista“, t. j. dejte se pokřtiti tím křtem, který jako svátost ustanovil Ježíš Kristus (viz níže 10, 48).

³⁹ „kteří jsou v dáli“ = pro pohany (srv. „kteří jsou mimo“ v 1 Sol 4, 12).

⁴⁰ „zvrhlé pokolení“, t. j. nevěřící a zatvrzelí, kteří i přes tolik zázraků o seslání Ducha svatého zůstali dále v své nevěře a zatvrzelosti.

^{42–47} Stručně, ale výstižně zachytil t. sv. Lukáš obraz života v první křesťanské obci v Jerusalemě. Vytvářel poslouchali kázání apoštolů, zúčastnili se „lámání chleba“, t. j. mše svaté a sv. přijímání a dleli na společných modlitbách.

⁴³ Tak podle řeckého znění; Vulgáta má: „... v obcování lámání chleba...“

⁴³ „přicházela bázeň“, t. j. posvátnou úctu projevovali k apoštolům všichni, kdo byli svědky seslání Ducha svatého, ať už uvěřili nebo zůstali dále v své nevěře.

^{44–45} Neznamená, že by nebyli měli první křesťané vůbec soukromého majetku a všichni měli stejné právo na všechno. Sv. Lukáš tu jen zdůrazňuje, že první křesťané měli správný názor na soukromý majetek a nepokládali se tak za vlastníky svého majetku, jako spíše za jeho správce Bohem na čas ustanovené. Podle toho se také o majetek se svým bližním dělili, t. j. udělovali rádi almužny potřebným. Že byl soukromý majetek se všemi právy také v první křesťanské obci, svědčí níže 4, 34–36 a zvláště 12, 12. Někteří zámožnější křesťané prodávali dobrovolně (srv. níže 5, 4) část svého majetku a peníze odevzdávali apoštolům (5, 2). Krásným příkladem této milosrdné lásky byli jim i apoštolé, kteří upustili všechno a šli za Ježíšem.

⁴⁶ „po domech lámali chléb“, t. j. apoštolé sloužili mši svatou v soukromých domech, věřící se jí zúčastňovali a také přistupovali k sv. přijímání; po mši svaté se konaly „hody lásky“ (agapy; viz k tomu 1 Kor 11, 17–34), kdy z přinesených darů vystrojili bohatší společnou hostinu chudým věřícím („a s veselím... přijímali pokrm“). Mimo to chodívali křesťané ze

a s upřímným srdcem přijímali pokrm a⁴⁷ chválili Boha, jsouce v přízni u všeho lidu. Pán pak připojoval k nim denně ty, kdož přicházeli k spáse.

Část třetí: Petr a Jan před veleradou (3, 1-4, 31).

3, Petr uzdravuje chromého od narození. ¹ Petr a Jan šli do chrámu k modlitbě na devátou hodinu. ² Tu nesli jakéhosi muže, který byl chromý od narození. – Den co den jej kladli k chrámové bráně jménem „Krásná“, aby prosil o almužnu návštěvníky chrámu. – ³ Když uzřel, jak Petr a Jan chtějí vejíti do chrámu, prosil o almužnu. ⁴ Ale Petr s Janem upřel naň oči a řekl: „Podívej se na nás!“ ⁵ I hleděl na ně pozorně v naději, že něco od nich dostane. ⁶ Ale Petr řekl: „Zlata a stříbra nemám, ale co mám, to ti dám: ve jménu Ježíše Krista Nazaretského [vstaň a] chod!“ ⁷ A vzal ho za pravou ruku a pozdvihl ho. A hned přišla síla do jeho nohou a kostí. ⁸ Vyskočiv postavil se a chodil. Vešel s nimi do chrámu, chodě, poskakuje a chvále Boha.

⁹ Veškerý lid viděl, jak chodí a chválí Boha. ¹⁰ I poznali v něm toho, který jako žebrač sedával u Krásné brány chrámové, a byli naplněni úžasem a podivem nad tím, co se mu přihodilo. ¹¹ Poněvadž se však držel Petra a Jana, seběhl se k nim pln úžasu veškerý lid v podloubí, které se nazývá Salomounovo.

Petrova řeč v chrámě po uzdravení chromého. ¹² Když to Petr uzřel, promluvil k lidu: „Muži izraelské, proč se tomu divíte anebo proč hledíte na nás, jako bychom byli svou mocí nebo silou způsobili, že tento chodí? ¹³ Bůh Abrahamův, Bůh Izákův a Bůh Jakubův, Bůh otců našich oslavil svého Syna Ježíše. Toho vy jste vydali Pilátovi a před ním zapřeli, když on se jej rozhodl propustit. ¹⁴ Vy jste zapřeli Svatého a Spravedlivého a požádali jste, aby vám byl darován muž vrah. ¹⁵ Původce života jste usmrtili, ale Bůh ho vzkřísil z mrtvých; my jsme toho svědky. ¹⁶ A pro víru v jméno jeho dodalo jeho jméno síly tomuto (člověku), kterého vidíte i znáte. Ano, ta víra, která jest od něho, dala mu to plně zdraví před očima vás všech.“

¹⁷ „A nyní, bratří, vím, že jste to učinili z nevědomosti, i vaši předáci. ¹⁸ Ale Bůh naplnil tak to, co předpověděl ústy všech proroků: utrpení svého Pomazaného. ¹⁹ Čiňte tedy pokání a obraťte se, aby byly shlazeny vaše hříchy! ²⁰ Pak přijdou časy obcerstvení před Pánem a On pošle Krista Ježíše, kterého vám předurčil. ²¹ Jeho musí přijmouti nebe až do časů obnovy všech věcí, jak o tom mluvil Bůh ústy svých svatých proroků odvěkých. ²² Mojžíš pravil: ‚Proroka jako mne vzbudí vám Hospodin, Bůh váš, z vašich bratří. Toho poslouchejte ve všem, co bude vám mluvit! ²³ Kdo však toho proroka neposlechne, ten bude vyhlazen z lidu‘. ²⁴ Také všichni proroci od Samuela i po něm, kteří mluvili, zvěštovali tyto dny. ²⁵ Vy jste synové proroků a úmluvy, kterou

židovství v prvních letech také ještě do jerusalemského chrámu na modlitby (viz níže 3, 1), ovšem starozákonních obětí se už nezúčastňovali.

³, ¹ „na devátou hodinu“, t. j. podle našeho počítání na třetí hodinu odpoledne (srv. Mat 20, 3-16 v poznámce).

² Archeologové se domnívají, že „Krásná“ brána vedla z nádvoří žen do nádvoří mužů (= brána Nikanorova). Jiní ji ztotožňují s bránou Korintskou, která vedla ze zevnějšího nádvoří do nádvoří žen.

¹¹ Viz výše v. 2.

¹²⁻²⁶ V svém kázání oznamuje sv. Petr židům, že se onen zázrak stal mocí toho Ježíše, kterého oni ukřižovali a kterého Bůh vzkřísil z mrtvých; dále poučuje, že onen Ježíš je slíbený Vykupitel, a povzbuzuje k pravému pokání.

¹³ „svého Syna Ježíše“; podle řeckého znění „svého služebníka Ježíše“. Svatý Petr nazývá tak Ježíše se zřetelem k prorocství Izaiášovu (42-53), které označuje budoucího Mesiáše jako „Služebníka Hospodinova“ (ebed Jahve).

¹⁶ Víra v Ježíše Krista a důvěrné zvívání jeho jména způsobily uzdravení chromého. Sv. Petr poukazuje, že k této víře nepřišli sami, nýbrž skrze Ježíše Krista, neboť pravá víra je jeden z největších darů Božích.

¹⁷ „z nevědomosti“, ovšem zavinně, poněvadž měli tolik příležitostí poznati z učení a zázraků Kristových, že Kristus je pravý Mesiáš světa. Svatý Petr v řeči je jaksi omlouvá, aby u nich získal zájem a vzbudil naději na odpuštění, obrátí-li se zavčas. - „předáci“ = členové velerady (srv. níže 4, 8; viz Mat 26, 57-66 v poznámce).

¹⁹⁻²⁰ Proč mají činit pokání, vysvětlil sv. Petr; předně pro odpuštění hříchů, jehož dosáhnou sv. křtem (srv. výše 2, 38), a druhý účel, který je hlavní, aby přišli „časy obcerstvení“ (oddechu), t. j. časy dokonalého věčného blaha.

²¹ „musí přijmouti nebe“, t. j. Ježíše jako Bohočlověka musilo přijmouti nebe v den jeho nanebevstoupení a chovati „až do časů obnovy všech věcí“, t. j. až do té doby, kdy bude zase všechno uvedeno do onoho, ba ještě mnohem lepšího stavu, než jaký byl na světě před prvotním hříchem (ovšem s výjimkou zavržených v pekle), tedy až do příchodu Kristova k poslednímu soudu, kdy nastane teprve onen dokonalější stav (srv. Iz 65, 17; 66, 22; 2 Petr 3, 12; Řím 8, 19; Zjev 21, 1).

²²⁻²³ Slova jsou uvedena volně z Dt 18, 15-19.

²⁵ „s našimi otcí“, podle řeckého znění „s vašimi otcí“. - „Vy jste synové proroků . . .“ je hebraismus = „vy jste účastní“.

Bůh učinil s našimi otci, když pravil k Abrahamovi: „A v tvém potomstvu budou požehnána všechna pokolení země.“^{1,26} Vám nejprve Bůh vzbudil svého Syna a poslal ho, aby vám žehnal, aby se každý odvrátil od svých nepravostí.“

4, Petr a Jan před veleradou.¹ Mezitím však co mluvili k lidu, přistoupili k nim kněží a velitel chrámové stráže i saduceové.² Tito totiž těžce nesli, že učí lid a že v Ježíši hlásají zmrtvýchvstání.³ A dali je zajmouti a vsaditi do žaláře až do příštího dne, neboť již byl večer.⁴ Mnozí z těch, kdož slyšeli to slovo, uvěřili a počet mužů dosáhl pěti tisíc.

⁵ Druhého dne se shromáždili v Jerusalemě jejich předáci a starší a zákoníci,⁶ též velekněz Annáš i Kaifáš, Jan i Alexander, a všichni ostatní z velekněžského rodu.⁷ Postavili je doprostřed a tázali se: „Jakou pravomocí nebo v čím jméně vy jste to učinili?“⁸ Tu Petr naplněn Duchem svatým řekl k nim: „Předáci lidu a starší, [poslyšte]! ⁹ Jestliže my jsme dnes vyslyšáni pro s dobrodiní na člověku nemocném, čím on byl uzdraven,¹⁰ buďtež známo vám i celému izraelskému národu: Ve jménu [Pána našeho] Ježíše Krista Nazaretského, kterého jste vy ukřižovali, kterého však Bůh vzkřísil z mrtvých, skrze toho stojí tento před vámi zdráv.¹¹ To je ten kámen, který byl zavřzen od vás stavitelů, ale který se stal kamenem úhelným.¹² A není v nikom jiném spásy; neboť není jiného jména pod nebem daného lidem, v němž bychom mohli být spaseni.“

¹³ Oni pak pozorovali Petrovu a Janovu neohroženost a když shledali, že jsou to lidé neučební a prostí, divili se a poznávali, že bývali s Ježíšem.¹⁴ Poněvadž však viděli, že u nich stojí také ten uzdravený člověk, nemožli nic namítnouti.¹⁵ Rozkázali jim však, aby vyšli z velerady ven, a radili se vespolek řkouce: ¹⁶ „Co máme učiniti s těmito lidmi? Neboť je zjevno všem obyvatelům jerusalemským, že skutečně učinili zázrak, a nemůžeme to popřítí.“¹⁷ Avšak aby se to dále mezi lidem nerozhlašovalo, pohrozme jim, aby v tom jméně nemluvili již nikomu z lidí!“¹⁸ A když je zavolali, přikázali (jim), aby vůbec nemluvili ani neučili ve jménu Ježíšovu.¹⁹ Ale Petr a Jan jim odpověděli: „Posudte, je-li spravedlivě před Bohem, abychom poslouchali více vás než Boha!²⁰ Neboť my nemůžeme nemluvití to, co jsme viděli a slyšeli.“

²¹ Oni (jim) však pohrozili a propustili je – neboť nenalezli, jak by je potrestali – a to kvůli lidu, poněvadž všichni velebili Boha pro to, co se stalo.²² Vzdýt více než čtyřicet let měl ten člověk, který byl zázračně uzdraven.

Modlitba věřících po propuštění Petra a Jana.²³ Byvše propuštění, přišli k svým a pověděli jim všechno, co jim velekněží a starší řekli.²⁴ Když (to) tito uslyšeli, pozdvihli všichni do jednoho (svůj) hlas k Bohu a pravili: „Pane, ty jsi stvořil nebe a zemi, moře i všechno, co je na nich!²⁵

Smysl Jest: Vy Jste přece členové toho národa, k němuž Bůh v Starém Zákoně posílal proroky, s nímž učinil smlouvu, a proto vy máte nyní první právo na to zaslíbení, které dal Bůh ústy těch proroků; ale vy jste také první povinni žítí tak, jak se sluší na potomky Abrahamovy a na účastníky oněch zaslíbení a oně úmluvy s Bohem. Slova „A v tvém . . .“ Jsou z Gen 12, 3.

²⁶ Vztahuje-li se požehnání Mesiášovo na všechny národy, pak se vztahuje na prvním místě na Židy jako na potomky vyvoleného národa; ovšem nutnou podmínkou jest: odklonití se od hříchů.

4, ¹ „kněží“, totiž ti, kteří podle stanoveného pořádku měli ten týden chrámovou službu (srv. Luk 1, 5). - „velitel chrámové stráže“ bdel nad vnějším pořádkem v chrámě. - Saduceové byla politická strana židovská, bojující proti upřílišnému zachovávaní zákona, jak to požadovali zvláště farizeové (viz Mat 9, 11 v pozn.). Popírali zvláště zmrtvýchvstání těl a duchové bytosti; v mravouce byli volnějších názorů.

⁵ Shromáždili se k mimofádnému zasedání. - „předáci“, viz 3, 17. - „starší“, viz Mat 26, 57-66 v poznámce.

⁶ Úřadujícím veleknězem byl Kaifáš. Dřívější velekněží si ponechávali své dřívější úřední pojmenování.

⁸⁻¹² Byla to již čtvrtá řeč Petrova, v níž slavnostně prohlásil, že Ježíš ukřižovaný a zmrtvýchvstalý jest onen prorok předpověděný Mesiáš a že jediné skrze něho lze dosáhnouti věčné spásy. - „předáci lidu“, viz 3, 17.

¹⁰ „Ve jménu Pána našeho. . .“, t. j. z moci Ježíše Krista, jehož jméno jsme důvěrně zvyvali.

¹¹ Připomíná slova Ž 117, 22, která nejen židé vztahovali na Mesiáše, nýbrž i sám Ježíš Kristus přímo o sobě vyložil (srv. Mat 21, 42-45). Zákoníci, farizeové a členové velerady měli být učitelé („stavitelí“) lidu a připravovati jej na Vykupitele; ale oni sami Mesiášem pohrdli a byli příčinou jeho ukřižování. Avšak jejich námaha odvrátit lid od Krista byla marná, neboť Kristus slavně vstal z mrtvých a stal se tak hlavou Cirkve, tajemného to svého těla, v které spojuje ochotné židy a pohany, jako spojuje dvě zdi nebo dvě stěny v budově úhelný kámen (srv. Mar 12, 10-11).

²³ „přišel k svým“, t. j. k ostatním apoštolům a učedníkům.

²⁴ Slova: „Pane, ty jsi stvořil nebe a zemi . . .“ jsou ze Ž 145, 6 (srv. Ex 20, 11).

²⁵⁻²⁶ Viz Ž 2, 1-2.

Ty jsi ústy našeho otce Davida, svého služebníka, v Duchu svatém řekl:

„Proč se vzbouřili pohani
a proč vymyslili marné věci národové?
²⁶ Proč povstali králové země
a sešli se vespolek knížata
proti Pánu a proti jeho Pomazanému?“

²⁷ „Neboť v tomto městě se skutečně sešli Herodes a Pontský Pilát s pohany a s lidem izraelským proti tvému svatému Synu Ježíšovi – kterého jsi pomazal –²⁸ aby provedli, co tvá ruka a tvůj úradek předem ustanovily.²⁹ Nyní, Pane, viz, jak hrozí, a dej svým služebníkům, aby se vši neohrožeností mluvili tvé slovo!³⁰ Pozvedni svou ruku k uzdravování a konání zázraků a divů jménem svatého svého Syna Ježíše!“

³¹ Po této modlitbě se otřáslo místo, kde byli shromážděni, a všichni byli naplněni Duchem svatým; i mluvili slovo Boží neohroženě.

Část čtvrtá: Náboženský stav první křesťanské obce jerusalemské (4, 32-6, 7).

Povšechný stav.³² Obec věřících měla jedno srdce a jednu duši; nikdo z nich nenazýval něco ze svého majetku vlastním, nýbrž všechno bylo jim společné.³³ A velikou mocí vydávali apoštolové svědectví o zmrtvýchvstání Pána našeho Ježíše [Krista], a veliká milost byla v nich všech.³⁴ Vždyť nebylo mezi nimi ani žádného chudasa, poněvadž majetníci polí nebo domů je prodávali a stržené za ně peníze přinášeli a³⁵ kladli apoštolům k nohám. Rozdávalo se pak každému, jak bylo komu potřeba.³⁶ Tak (na příklad) levita Josef, rodem z Kypru, apoštolů nazvaný Barnabáš, to jest v překladě „Syn útěchy“,³⁷ maje pole, prodal je a peníze za ně přinesl a položil je apoštolům k nohám.

5, Špatný příklad Ananiášův a Saffírin.¹ Jeden muž však, jménem² Ananiáš, se svou manželkou Saffírou prodal pozemek a s vědomím své manželky ponechal si lživě část z peněz za pozemek. Jakýsi díl přinesl a položil jej apoštolům k nohám.³ Ale Petr řekl: „Ananiáši, proč naplnil ďábel tvé srdce, abys selhal Duchu svatému a aby sis lživě ponechal pro sebe část z peněz za pole?“⁴ Copak, jsouc neprodáno, nepatřilo tobě, a když jsi je prodal, (nebyly peníze) v tvé moci? Proč sis usmyslil tuto věc? Neselhal jsi lidem, nýbrž Bohu.“⁵ Při těch slovech padl Ananiáš a skončil. I padla veliká bázeň na všechny, kteří to slyšeli.⁶ Mládenci pak vstali, zavinuli ho, vynesli a pochovali.

⁷ Asi po třech hodinách přišla i jeho manželka, aniž věděla, co se přihodilo.⁸ I řekl jí Petr: „Pověz mi, [ženo,] za tolik jste to pole prodali?“ Ona řekla: „Ano, za tolik.“⁹ A Petr k ní: „Proč jste se uumlivili pokoušeti Ducha Páně? Hle, nohy těch, kteří pochovali tvého muže, jsou přede dveřmi a vynesou (i) tebe.“¹⁰ I padla hned před jeho nohy a skonala. Když pak mládenci vešli, našli ji mrtvou. Vynesli (ji) a pochovali vedle jejího muže.¹¹ I zmocnila se veliká bázeň celé křesťanské obce i všech, kteří o tom slyšeli.

²⁷ „kterého jsi pomazal“, t. j. kterého jsi zasvětil a určil k vykupitelskému úkolu, proto slul „Pomazaný“ (viz Mat 16, 13 v poznámce).

³¹ „otřásl se místo“ božskou mocí na znamení, že modlitba jest vyslyšena.

³² Viz výše 2, 44-45.

³³ „velikou mocí“, poněvadž konali také zázraky.

³⁵ Peníze přinášeli apoštolům, aby jim použili podle svého uznání pro chudé a potřebné; byly to počátky křesťanské charity (účinné milosrdné lásky k bližnímu).

^{5, 2} V řeckém znění je pouze „z peněz“.

³ Ananiáš obelhal sice apoštolů, ale poněvadž byli apoštolé vedeni Duchem svatým, selhal také Duchu svatému.

⁶ „Mládenci“ se tu míní mladší členové Cirkve, kteří měli na starosti podobné služby. - „zavinuli ho“, tak podle řeckého znění, poněvadž Vulgáta má méně správně „odklidili ho“; jak se tehdy pochovalo, viz Luk 7, 12 v poznámce.

¹⁰ Z trestu obou manželů nemusíme ovšem nutně usuzovati, že byli také na věky odsouzeni. Vždyť mohli při výtce Petrově litovati dokonale svého provinění a tak dosáhnouti odpuštění. Trest byl velmi přísný, poněvadž měl býti výstrahou, aby se podobné příklady v Cirkvi neopakovaly a nebuje hned v počátcích koukol mezi pšenci.

Vzrůst Církve.¹² Rukama apoštolů se dělo mezi lidem mnoho zázraků a divů. Všichni bývali svorně v podloubí Šalomounově.¹³ Z ostatních však se nikdo neodvažoval připojit se k nim; ale lid je velebil.¹⁴ Vždy více přibývalo Pánu věřících, množství mužů i žen.¹⁵ I vynášeli nemocné na ulice a kladli je na lůžka i nosítka, aby alespoň stín kolemjdoucího Petra zastínil někoho z nich [a aby byli osvobozeni od svých nemocí].¹⁶ Přicházelo do Jerusalema také množství lidu z okolních měst a přinášeli nemocné a nečistými duchy sužované. Ti všichni byli uzdravováni.

Apoštolé ve vězení.¹⁷ Tu povstal velekněz a všichni jeho přívrženci, to je strana saducejská, byli naplněni revnivostí.¹⁸ Dali zajmouti apoštoly a vsadili je do veřejného vězení.¹⁹ Avšak anděl Páně otevřel v noci žalářní dveře, vyvedl je ven a řekl:²⁰ „Jděte, postavte se a mluvte v chrámě lidu všechna slova toho života!“²¹ Jakmile to uslyšeli, vešli na úsvitě do chrámu a učili.

Když pak přišel velekněz a jeho přívrženci, svolali veleradu, a to všechny starší izraelských synů, a poslali do žaláře, aby je přivedli.²² Když však služebníci přišli [a otevřeli vězení], nenalezli je. I vrátili se a ohlásili:²³ „Žalář jsme našli sice zavřený naprosto bezpečně, též stráže stály přede dveřmi, avšak když jsme otevřeli, nenalezli jsme uvnitř nikoho.“²⁴ Po té zprávě byl velitel chrámové stráže i velekněží na rozpacích o nich, co by to znamenalo.²⁵ Tu kdosi přišel a oznámil jim: „Hle, muži, které jste vsadili do vězení, jsou v chrámě a učí lid!“

²⁶ I odešel velitel se služebníky a přivedl je; avšak bez násilí, neboť se báli lidu, aby je neukamenovali.²⁷ Když je přivedli, postavili je ve veleradě. I promluvil k nim velekněz takto:²⁸ „Přísně jsme vám přikázali, abyste neučili v tom jméně, a hle, naplnili jste Jerusalem svým učěním a chcete uvést na nás krev toho člověka.“²⁹ Petr však a apoštolové odpověděli: „Poslouchati sluší více Boha než lidí.“³⁰ Bůh otců našich vzkřísil Ježíše, kterého jste vy pověsili na dřevo a usmrtili.³¹ Toho povýšil Bůh svou pravicí za panovníka a vykupitele, aby dal změnu smýšlení a odpustění hříchů izraelskému národu.³² A my jsme svědky těch věcí, i Duch svatý, kterého Bůh dal těm, kdož ho poslouchají.“³³ Když to uslyšeli, pukali hněvem a pomýšleli je usmrtiti.

Rada Gamalielova.³⁴ Ale jeden farizej jménem Gamaliel, učitel zákona, vážený u všeho lidu, povstal ve veleradě a rozkázal, aby ty lidi na chvíli vyvedli ven.³⁵ Potom jim řekl: „Muži izraelsští, dobře si rozmyslete při těchto lidech, co chcete učiniti!“³⁶ Neboť před krátkou dobou povstal Theudas a pravil o sobě, že je cosi (velikého), a přidrželo se ho asi čtyři sta mužů; byl však usmrčen a všichni jeho přívrženci byli rozptýleni a zničeni.³⁷ Po něm povstal za dnů souspis Juda Galilejský a svedl za sebou lid. Také on zahynul a všichni jeho přívrženci byli rozprašeni.“

³⁸ „A proto nyní vám pravím: Upustěte od těchto lidí a nechte je; neboť je-li z lidí ten záměr nebo to dílo, rozpadne se;³⁹ je-li však od Boha, nebudete moci je zničit, abyste snad nebyli shledáni odbojníky proti Bohu.“

⁴⁰ I souhlasili s ním. Povolali si apoštoly, dali je zmrskat a zakázali jim [vůbec] mluvit ve jménu Ježíšovu a propustili je.

⁴¹ Ti šli z velerady s radostí nad tím, že byli uznáni za hodny trpěti pohanu pro jméno Ježíšovo.⁴² A nepřestávali den co den v chrámě i po domech učit a hlásat Krista Ježíše.

6, První jáhnové.¹ V oněch dnech, když se rozmnožoval počet učedníků, nastala nevole Helle-

¹² Apoštolé vzkládali na nemocné ruce a žehnali jim.

¹³ „Z ostatních“ židů.

¹⁷ Revnivost vznikla s rostoucím vlivem apoštolů a s jejich vážností u lidu.

²⁰ „slova toho života“, t. j. nadpřirozeného života v milosti a v pravém učení.

²² Podle řeckého znění: „nenalezli je ve vězení.“

²⁸ Veleknězi se jistě ozývalo v paměti ono volání davu před Pilátem na Velký pátek; „Krev jeho na nás!“ (srv. Mat 27, 25).

³⁴ Gamaliel byl také učitelem sv. Pavla (srv. níže 22, 3).

^{36–39} Povstalci Theudas a Juda podlehl i se svými přívrženci v boji; jako podlehl Ježíš, tak podlehnou podle mínění Gamalielova i apoštolé a učedníci v nerovném boji se židy, není-li sám Bůh původcem jejich děla.

³⁷ Podnětem povstání byl souspis nařízený římským místodržitelem na zvýšení daní.

⁴⁰ Místo „souhlasili s ním“ má řecké znění „poslechli ho“.

6, ¹ Křesťanskou obec v Jerusalemě tvořili domácí židé (Hebreové), jimž byla mateřštinou aramejšтина, a židé přistěhovali (Hellenisté). Vulgáta má „Rekové“, jimž byla mateřštinou tehdy všeobecně rozšířená hellenistická řečtina (srv. výše 2, 5). „při denním podělování“ dary, jež pro chudé věřící přinášeli bohatí (viz výše 4, 35).

nistů proti Hebrejům, že při denním podělování byly jejich vdovy zanedbávány.² Proto dvanáct apoštolů svolalo k sobě shromáždění učedníků a řekli: „Není správné, abychom my zanechali slova Božího a posluhovali stolům.“³ Proto, bratří, vyhlédněte si ze sebe sedm mužů dobré pověsti, plných Ducha svatého a moudrosti, abychom je ustanovili k tomu úkonu!⁴ My však zůstaneme při modlitbě a službě slova.“

⁵ Ta řeč se zalíbila celému shromáždění. I vyvolili Štěpána, muže plného víry a Ducha svatého, (dále) Filipa, Prochora, Nikanora, Timona, Parmenu a Mikuláše, proselytu z Antiochie.⁶ Ty představili apoštolům; a oni po modlitbě vložili na ně ruce.

⁷ A slovo Páně se šířilo a počet učedníků v Jerusalemě vzrůstal velice. Také četný zástup kněží přijímal víru.

Část pátá: Štěpán – první mučedník (6, 8-8, 3).

Žaloba proti jáhnu Štěpánovi.⁸ Štěpán, jsa pln milosti a síly, činil veliké divy a zázraky mezi lidem.⁹ I povstali někteří ze synagogy zvané Libertinských a Kyrenských a Alexandrijských a z těch, kteří byli z Kilikie a Asie, a hádali se se Štěpánem.¹⁰ Ale nemohli odolati moudrosti a Duchu, který jím mluvil.

¹¹ Tu navedli muže, aby řekli, že ho slyšeli rouhavě mluvit proti Mojžíšovi a proti Bohu.¹² A (tak) pobouřili lid a starší i zákoníky. Přepadli ho, chytili a přivedli do velerady;¹³ a postavili krivé svědky, a ti pravili:¹⁴ „Tento člověk ustavičně mluví slova proti svatému místu a proti zákonu; neboť jsme ho slyšeli mluvit: ‚Ten Ježíš Nazaretský zničí toto místo a změní ustanovení, která nám dal Mojžíš.‘“¹⁵ I pohlédli na něho upřeně všichni členové velerady a uzřeli jeho tvář podobnou tváři anděla.

ODDÍL PRVNÍ: OBHAJOVACÍ ŘEČ JÁHNA ŠTĚPÁNA Z IZRAELSKÝCH DĚJIN (7, 1-53).

7, Z doby patriarchů.¹ Velekněz pak řekl: „Je tomu tak?“² A on pravil: „Muži bratří a otcové, poslyšte: Bůh slávy se zjevil našemu otci Abrahamovi, když žil v Mesopotamii, dříve než se usadil v Haranu,³ a řekl mu: ‚Vyjdí ze své země a od svého příbuzenstva a pojď do země, kterou ti ukáži!‘⁴ I vyšel z chaldejské země a bydlil v Haranu. Odtud ho po smrti jeho otce přestěhoval (Bůh) do této země, v které vy nyní bydlíte.⁵ Ale nedal mu v ní dědičného území ani na půd, nýbrž zaslíbil jemu i jeho potomstvu dáti ji ve vlastnictví, třebaš tehdy ještě neměl syna.⁶ Ano, Bůh [mu] řekl, že jeho potomstvo bude pohostinnu v zemi cizí a že je uvedou v poddanství a budou s ním zle nakládati po čtyři sta let.⁷ ‚Ale národ, jemuž budou sloužiti, budu souditi já,‘

² „posluhovali stolům“, t. j. obsluhovali chudé a starali se o ně, poněvadž se vzrůstajícím počtem křesťanů v Jerusalemě vzrůstal také i tento charitativní úkol mladé Cirkve. Tuto práci mohli dobře zastati i nižší duchovní, jáhnové, kteří mimo to směli křtít a kázat.

⁴ T. j. my budeme konati liturgické modlitby, především mši svatou, a kázání slova Božího.

⁶ Volbu jáhnů přenechali apoštolé členům náboženské obce, ale úkon svěcení (svátostně vzkládání rukou) provedli sami. Nemůže tedy náboženská obec sama udíleti svěcení a udělovati kněžskou moc, poněvadž světlo se rozsvěcuje zase jen od světelného zdroje. Jak vidět z v. 3., dbali apoštolé, aby svěcenci měli patřičné vlastnosti k svému úřadu.

⁹ Židé z jiných zemí měli v Jerusalemě několik synagog. Libertinští byli potomci židů, které r. 63-61 před Kr. odvedl římský vojevůdce Pompeius jako válečné zajatce do Říma; později dostali svobodu a navrátili se do Palestiny a usadili se ponejvíce v Jerusalemě. Kyrenejští a Alexandrijští jsou židé, kteří se přistěhovali do Jerusalema z Kyreny a Alexandrie. Dále tam byli židé přistěhovali z Kilikie (z Malé Asie) a z Asie prokonsulární (t. j. z Ionie, Mysie, Karie a Lydie); těm všem byla mateřštinou hellenistická řečtina.

^{7, 2-53} V své řeči promítá sv. Štěpán přítomným stručně celé dějiny izraelského národa od dob patriarchů až po svou přítomnost. Výmluvnými ústy ukazuje, jak laskavě a otcovsky se staral Bůh vždy o svůj vyvolený národ, kdežto tento mu všechny projevy lásky a péče oplácel nevděkem, který vyvrcholil ukřizováním Krista. Dále ukazuje na jejich zatvrzelost jako na hlavní příčinu, proč proti němu židé tak nepřátelsky vystupují. Ohnivá řeč svědčí o neohroženosti jáhna Štěpána, který i za cenu svého života hlásá pravdu. Svou neohroženost korunoval mučednickou smrtí pro Ježíše.

³ Viz Gen 12, 1.

⁴ Srv. Gen 11, 31-32; 12, 5.

⁵ Srv. Gen 12, 7; 13, 15; 17, 8; 48, 4; Dt 2, 5. Bůh tedy nedal Abrahamovi onu zemi hned za vlastnictví, nýbrž mu ji jenom slíbil, chtěje cvičiti jeho víru i naději v své zaslíbení.

⁶⁻⁷ Srv. Ex 15, 13-14. - „po čtyři sta let“ je řečeno okrouhle jako v Gen 15, 13; podle Ex 12, 40 a Gal 3, 17 bydleli Izraelité v Egyptě 430 let (viz Gal 3, 15-18 v pozn.). - „pravil Pán“ (Hospodin), podle řeckého znění: „pravil Bůh“.

pravil Pán; „a potom vyjdou a budou mně sloužiti na tomto místě.“⁸ I dal mu úmluvu obřizky. A zplodil Izáka a obřezal ho osmého dne; Izák pak Jakuba a Jakub dvanáct patriarchů.“

„A patriarchové z revnivosti prodali Josefa do Egypta, ale Bůh byl s ním a¹⁰ vysvobodil ho ze všeho jeho soužení a dal mu milost i moudrost před faraonem, egyptským králem. A (ten) ho ustanovil vládcem nad Egyptem i nad celým svým domem.“

¹¹ Přišel však hlad a veliké soužení na celý Egypt i na Kanaan a otcové naši nenalezali potravu.¹² Ale Jakub se dověděl, že v Egyptě jest obilí. Poslal (tam) naše otce po prvé.¹³ Po druhé se dal Josef svým bratřím poznati a farao poznal i jeho původ.¹⁴ Poslal pak Josef pro svého otce Jakuba i pro celé příbuzenstvo, celkem pětasedmdesát duší.¹⁵ I sestoupil Jakub do Egypta a (tam) zemřel on i naši otcové.¹⁶ Přenesli je do Sichemu a pochovali v hrobě, který koupil kdysi za stříbro Abraham od synů Hemora v Sichemu.“

Z doby Mojžíšovy.¹⁷ „Když pak se přibližoval čas zaslíbení, které Bůh dal Abrahamovi, národ v Egyptě vzrostl a rozmnožil se,¹⁸ až se dostal k vládě nad Egyptem jiný král, který neznal Josefa.¹⁹ Ten užil lsti proti našemu národu, sužoval naše otce, aby odkládali svá nemluvnátka, aby nezůstala na živu.“

²⁰ V tom čase se narodil Mojžíš a byl Bohu milý. Po tři měsíce byl chován v domě svého otce.²¹ Když pak byl odložen, vzala ho faraonova dcera a vychovala si ho jako svého syna.²² I byl Mojžíš vzdělán ve vši egyptské moudrosti a byl mocný slovy i skutky.“

²³ „Když dovršoval čtyřicet let, přišlo mu na mysl navštívit své bratry, syny izraelské.²⁴ Spatřiv jednoho, jak trpí bezpráví, zastal se ho a pomstil utiskovaného tím, že zabil Egyptřana.²⁵ Domníval se, že bratří (z toho) poznají, že jim jeho rukou Bůh přináší vysvobození; ale oni (to) nepochopili.²⁶ Druhé dne se ukázal u nich, když se vadili. I nabádal je ke směru slovy: „Muži, jste bratří, proč ubližujete jeden druhému?“²⁷ Ale ten, který činil bezpráví svému bližnímu, odehnal ho se slovy: „Kdo tě ustanovil nad námi vládcem a soudcem?“²⁸ Copak chceš ty mě usmrtiti, jako jsi včera usmrtil Egyptřana?“²⁹ I utekl Mojžíš pro to slovo a bydlel jako cizinec v madijanské zemi a tam zplodil dva syny.“

³⁰ „Když uplynulo čtyřicet let, zjevil se mu na poušti pod horou Sinaj anděl v plameni hoří-

⁸ „úmluva obřizky“, t. j. uzavřel s ním úmluvu, jejímž vnějším znamením a potvrzením byla obřizka (srv. Gen 17, 10).

⁹⁻¹⁰ Srv. Gen 37, 11-28; 39, 1. 2-21; 45, 4; 41, 38-45; Ž 104, 17. 21.

¹¹⁻¹⁴ Srv. Gen 41, 54; 42, 1. 2-5; 43, 3. 9-16.

¹⁴ Podle hebrejského znění a latinského překladu se udává v Gen 46, 27; Ex 1, 5 a Dt 10, 22 počet osob, které se za Josefa přistěhovaly do Egypta, na 70 kromě žen a služebnictva. Avšak do tohoto počtu jsou započtení i vnuci a pravnuci Jakobovi, narození až v Egyptě za života Jakobova (srv. Gen 46, 26), dále synové Josefovi (Efraim a Manasses) včetně Jakuba i Josefa. Bez těchto posledních čtyř bylo jich jen 66. Svätý Štěpán však mluví o 75 podle alexandrijského překladu (srv. Gen 46, 27 a Ex 1, 5). Do toho počtu sice nečítá Jakuba s Josefem, ale zato počítá všech devět synů Josefových (Gen 46, 27), takže by pak bylo všech mimo Jakuba a Josefa a kromě žen a služebnictva 75 (66 + 9).

¹⁶ „pochovali“ jen „naše otce“, t. j. syny Jakobovy, poněvadž podle Gen 49, 29 a 50, 13 byl Jakub pochován v jeskyni Makpela u Hebronu. Josefovy kosti byly po příchodu do zaslíbené země pochovány v Sichemu (Jos 24, 32), ale hroby ostatních synů Jakobových Písmo sv. neudává. Sv. Štěpán podává zprávu, že byli pochováni také v Sichemu; čerpal ji asi z ústního podání. - „od synů Hemora v Sichemu“, tak podle řeckého znění; podle Vulgáty: „od synů Hemora, syna Sichemova“. Podle Gen 33, 19 a Jos 24, 32 koupil pole od synů Hemora, otce Sichemova, patriarcha Jakub v Sichemu; podle Gen 23, 16 koupil Abraham pole od Efrona u Hebronu, kde byl hrob Sařin a později i hroby Abrahamův, Izákův a Jakubův. Poznámka-li tedy sv. Štěpán, že Abraham koupil pole v Sichemu od synu Hemora, buď je tu v řeči záměna jména Abrahama místo Jakuba, nebo omyl byl už zavlněn prvními opisovateli, anebo možno připustiti, že tu měl svätý Štěpán na mysli jinou koupi pole, pravděpodobně onu, o které se zmiňuje Mojžíš v Gen 12, 6-7, když poznamenává, že Abraham postavil v Sichemu Bohu oltář. Tento oltář nemohl postaviti na cizí půdě, chtěje ho ušetřiti znesvěcení, proto si předem musel ono místo pro oltář koupí sjednati. Pak by oni synové Hemora, otce Sichemova, kteří Jakobovi pole prodali, byli jiní než synové Hemora, syna Sichemova, od nichž si Abraham pole koupil.

¹⁷⁻¹⁹ Srv. Ex 1, 7-22.

¹⁸ „Jiný král“, t. j. král z jiné dynastie, který už nevěděl, jakým požeňnáním byl kdysi pro Egypt Josef.

²⁰⁻²² Srv. Ex 2, 1-10; Žid 11, 23.

²² „ve vši egyptské moudrosti“, jejímž hlavními předměty byly: hvězdárství, matematika, lékařství a hudba.

²³⁻²⁹ Srv. Ex 2, 11-15.

²⁹ „Pro to slovo“, z něhož Mojžíš poznal, že ona událost již není utajena a mohla se snadno donésti faraonovi; tím byl Mojžíš v nebezpečí života. Mojžíš pojal za manželku v madijanské zemi dceru kněze Jetra (jinak také zvaného Raguela) a zplodil dva syny, Gersama a Eliezera (viz Ex 2, 21-22; 18, 3-4).

³⁰⁻³⁴ Srv. Ex 3, 1-10. - 40 let tedy uplynulo od útěku Mojžíše z Egypta, takže byl Mojžíš už osmdesátiletý (viz Ex 7, 7). -

cího keře.³¹ Jakmile to Mojžíš uzał, podivil se tomu vidění. A když se přibližoval, aby se podíval, zazněl k němu hlas Páně:³² „Já jsem Bůh tvých otců, Bůh Abrahamův, Bůh Izákův a Bůh Jakubův. Pln hrůzy se neosměloval Mojžíš popatřit.“³³ Ale Hospodin mu řekl: „Zuj obuv se svých nohou, neboť místo, na němž stojíš, je půda svatá!“³⁴ Viděl jsem utrpení svého lidu v Egyptě a uslyšel jsem jeho vzdechy; i sestoupil jsem, abych je vysvobodil. A nyní pojď, pošlu tě do Egypta!“³⁵

„Toho Mojžíše, kterého odmítli slovy: ‚Kdo tě ustanovil vládcem a soudcem?‘, toho poslal Bůh jako vládce a vysvoboditele pod ochranou anděla, který se mu zjevil v keři.“³⁶ Ten je vyvedl a činil divy a zázraky v egyptské zemi a v Rudém moři i na poušti po čtyřicet let.³⁷ To je ten Mojžíš, který řekl synům izraelským: „Proroka jako mne vzbudí vám Bůh z vašich bratrů, [toho poslouvejte!]“³⁸ To je ten, jenž žil ve shromáždění na poušti ve styku s andělem – který k němu mluvil na hoře Sinaj – a s našimi otci, ten dostal slova života, aby je dal nám.³⁹ Ale toho nechtěli otcové naši poslouchat, nýbrž odmítli ho a obrátili se v svém srdci do Egypta.⁴⁰ Řekli Aronovi: „Udělej nám bohy, aby šli před námi, neboť nevíme, co se přihodilo Mojžíšovi, který nás vyvedl z Egypta!“⁴¹ I zhotovili v oněch dnech tele a obětovali modle a radovali se nad dílem svých rukou.⁴² Ale Bůh se od nich odvrátil a nechal je propadnouti službě nebeským tělesům, jak je psáno v knize Proroků:

„Copak jste mně přinášeli krvavé i nekrvavé oběti
po čtyřicet let na poušti, izraelský národe?

⁴³ Vždyť jste nosili s sebou Molochův stánek

a hvězdu svého boha Remfama,

obrazy to, které jste zhotovili,

abyste se jim klaněli.

I přesídlim vás za Babylon.“⁴⁴

Z doby od Mojžíše k Šalomounovi.⁴⁴ „Stánek úmluvy měli naši otcové na poušti, jak jim to nařídil Bůh v své řeči k Mojžíšovi, aby jej zbudoval podle vzoru, který dříve viděl.“⁴⁵ A ten přejali naši otcové a vnesli s sebou za vůdcovství Josuova do země pohanů, které Bůh vyhnal před tváří našich otců; (tak zůstal) až do dnů⁴⁶ Davida, který našel milost před Bohem a prosil, aby směl vyhledati stánek Bohu Jakubovu.⁴⁷ Šalomoun mu však vystavěl dům.⁴⁸ Ale Nejvyšší nepřebývá v domech lidskýma rukama zbudovaných, jak dí prorok:

⁴⁹ „Nebe je můj trůn,

země podnož mých nohou.

Jaký dům mi vystavíte vy? praví Hospodin.

Anebo které je místo pro můj odpočinek?

⁵⁰ Což neučinila to všechno má ruka?“⁴⁹

Doba nynější.⁵¹ „Tvrdošíjní a neobřezaní srdcem i ušima! Jako vaši otcové, tak i vy se vždycky

„zjevil se mu anděl“, t. j. tak, že buď skrze anděla mluvil k němu Bůh, nebo spíše zjevil se mu Bůh sám.

³⁶ Srv. Ex 7, 1-11, 10.

³⁷ Viz Dt 18, 15. Těmi slovy předpověděl Mojžíš Mesiáše (srv. výše 3, 22).

³⁸ „žil . . . ve styku s andělem“, t. j. žil na poušti jako prostředník mezi andělem (Bohem; viz výše v. 30) a izraelským národem („s našimi otci“). - „Dostal slova života“ (podle řeckého znění: „slova živá“). Sv. Štěpán nazývá takto zákon Boží, daný na Sinaji, ježto jeho zákonodárcem je živý Bůh a zákon má vésti k věčnému životu.

³⁹⁻⁴¹ Viz Ex 32, 1-6.

⁴²⁻⁴³ Viz Am 5, 25-27. Slova Amosova uvádí sv. Štěpán volně podle alexandrijského překladu. Prorok vytýká, že vedle pravé bohoslužby obětovali Izraelité i pohanským bůžkům. Moloch byl veliký semitský bůh nebe a slunce, jehož malý chrámek s jeho obrazem nosili Izraelité s sebou na poušti. Rovněž tak nosili obraz Remfamův (t. j. Saturnův).

⁴⁴ Srv. Ex 25, 40.

⁴⁵ Srv. Jos 3, 14; 18, 1.

⁴⁶ Srv. 1 Král 16, 13; viz také Ž 131, 5; 2 Král 7, 2.

⁴⁷ Viz 3 Král 6, 1; 1 Par 17, 12.

⁴⁹ Viz Iz 66, 1-2.

⁵¹ „neobřezaní srdcem i ušima“ znamená podle židovského způsobu mluvy tolik, jako mysliti, mluvit nebo jednati proti

protivíte Duchu svatému.⁵² Kterého z proroků nepronásledovali vaši otcové? Ano i usmrtili ty, kteří předpovídali příchod tohoto Spravedlivého. Vy jste se nyní stali jeho zrádci a vrahy, vy, kteří jste sice přijali zákon k nařízení andělů, ale nezachovali jste ho.“

ODDÍL DRUHÝ: MUČEDNICKÁ SMRT JÁHNA ŠTEPÁNA A PRONÁSLEDOVÁNÍ CÍRKVE (7, 54-8, 3).

Ukamenování jáhna Štěpána.⁵⁴ Při té řeči pukali hněvem v svém srdci a skřípali zuby na něho.⁵⁵ On však, jsa pln Ducha svatého, pohlédl k nebi a uzel slávu Boží a Ježíše po pravici Boží.⁵⁶ I řekl: „Aj, vidím nebesa otevřená a Syna člověka po pravici Boží!“⁵⁷ Ale oni vzkřikli hlasitě, zapáli si uši a všichni do jednoho se na něj obořili.⁵⁸ A vytáhli ho ven z města a kamenovali ho.

Svědkové odložili svá vrchní roucha k nohám mladíka, který se nazýval Šavel.⁵⁹ I kamenovali Štěpána, který se modlil: „Pane Ježíši, přijmi ducha mého!“⁶⁰ A padl na kolena a zvolal silným hlasem: „Pane, nepokládej jim to za hřích!“ Po těch slovech zesnul [v Pánu]. Šavel též souhlasil s jeho usmrčením.

8, Pronásledování křesťanů v Jerusalemě.¹ V ten den došlo k velikému pronásledování Církve v Jerusalemě. Všichni, kromě apoštolů, se rozprchli po krajinách judských a samařských.² Štěpána pak pochovali bohabojní muži a velmi nad ním při pohřbu plakali.³ Ale Šavel hubil Církev dále. Vcházel do jednotlivých domů, zájmal muže i ženy a dával je do žaláře.

DÍL DRUHÝ: PRVNÍ POČÁTKY CÍRKVE U POHANŮ (8, 4-12, 25).

Část první: Působení jáhna Filipa (8, 4-40).

Jáhne Filip v Samaři.⁴ Ti tedy, kteří se rozprchli, chodili, hlásajíc slovo Boží.⁵ Filip přišel pak do města Samaře a hlásal jim Krista.⁶ I upírali zástupové mysl na to, co Filip mluvil, svorně poslouchajíc a dívajíc se na zázraky, které činil;⁷ neboť z mnoha posedlých vycházeli nečistí duchové s velikým křikem a mnoho ochrnutých i kulhavých bylo uzdraveno.⁸ Proto nastala v tom městě veliká radost.

⁹ V městě (již) dlouho žil jakýsi muž jménem Šimon. Ten prováděl čáry a sváděl samařský lid říkaje, že je cosi velikého.¹⁰ Všichni, malí i velcí, jej pozorovali a pravili: „Tento je moc Boží, která se nazývá Velikou.“¹¹ Poslouchali jej, protože je dlouhý čas mámil svými čáry.¹² Ale když uvěřili Filipovi, který hlásal o království Božím, byli křtěni ve jménu Ježíše Krista, muži i ženy.¹³ Ano i sám Šimon uvěřil, dal se pokřtít a přidružil se k Filipovi. Když viděl, jak veliké se dějí divy a zázraky, nevycházel z úzasu.

Petr a Jan v Samaři.¹⁴ Když apoštolé v Jerusalemě uslyšeli, že Samaře přijala slovo Boží, poslali k nim Petra a Jana.¹⁵ Ti přišli a modlili se za ně, aby přijali Ducha svatého;¹⁶ neboť ještě nesestoupil na nikoho z nich, nýbrž byli toliko pokřtěni ve jménu Pána Ježíše.¹⁷ I vzkládali na

lepšímu vědomí a svědomí.

⁵³ „k nařízení“, t. j. prostřednictvím andělů (srv. Gal 3, 19; Žid 2, 2).

⁵⁵ „uzřel slávu Boží“, t. j. asi jakési zvláštní světlo, jež mu mělo být znamením Boží přítomnosti.

⁵⁸ Šavel je pozdější apoštol Pavel.

8, ¹ „Všichni“, t. j. někteří křesťané a asi všichni učedníci kromě apoštolů. Pronásledování vzniklo krátce po ukamenování jáhna Štěpána.

³ Pohnutkou k tomu nebyla Šavlova zlá vůle, nýbrž jeho horlivost pro zákon Mojžíšův, poněvadž pokládal křesťany ze židovství za odpadlíky od víry otcovské.

⁵ Byl to jáhne Filip, o němž je řeč výše v 6, 5, ne apoštol Filip. - Samaře (Samaria, hebr. Šomron) bylo hlavní město Samařska až do pádu říše severní (viz Luk 10, 33 v pozn.). Dnes je tam chudá vesnice Sebastie.

¹² Podle řeckého znění „který hlásal o království Božím a o jménu Ježíše Krista, byli pokřtěni. . .“

^{14–15} Filip jako jáhne měl sice pravomoc kázat a křtít, ale ne birmovat. Svátost birmování hned od počátku udíleli jen apoštolové nebo jimi vysvěcení biskupové.

¹⁶ Podle řeckého znění „ve jméno Pána Ježíše“ (= v Pána Ježíše), t. j. křtem byli vstípeni do tajemného těla Kristova - Církve.

¹⁷ Při birmování dostávali birmovanci také mimořádné dary Ducha svatého; byly to na příklad dary mluvití rozličnými jazyky. Tim byli ve víře ještě více utvrzeni.

ně ruce a oni přijímali Ducha svatého.

¹⁸ Když však Šimon uzel, že se vzkládáním rukou apoštolských uděluje Duch [svatý], přinesl jim peníze a řekl: ¹⁹ „Dejte i mně tu moc, aby každý, na koho bych vložil ruce, přijal Ducha svatého!“ ²⁰ Petr však mu řekl: „Ať na tebe i s tvými penězi přijde zkáza, protože ses domníval, že dar Boží lze koupiti za peníze!“ ²¹ Nemáš podíl na tom ani nárok na to, neboť tvé srdce není upřímné před Bohem. ²² Proto číň pokání za svou špatnost a pros Boha, snad ti bude tento úmysl tvého srdce odpuštěn, neboť ²³ jak vidím, jsi pln hořké žluči a spoután nepravostí.“ ²⁴ Šimon pak řekl: „Modlete se vy za mne k Pánu, aby se mi nestalo nic z toho, co jste pravili!“

²⁵ Jakmile tedy slovo Páně zvěštovali a jeho pravdivost dokázali, vrátili se do Jerusalema a kázali evangelium ve mnoha samařských osadách.

Křest komorníka etiopské královny. ²⁶ Anděl Páně pravil Filipovi: „Vstaň a jdi k poledni na cestu, která vede z Jerusalema do Gazy; ta cesta vede pustinou.“ ²⁷ I vstal a šel. A hle, Etiop, komorník, mocný dvořan a nejvyšší pokladník etiopské královny Kandáke, přijel do Jerusalema klanět se (Bohu). ²⁸ A na zpáteční cestě, sedě na svém voze, četl proroka Izaiáše. ²⁹ I řekl Duch svatý Filipovi: „Přistup a přidrž se toho vozu!“ ³⁰ Filip přiběhl a uslyšel ho, jak čte proroka Izaiáše. I řekl: „Rozumíš snad tomu, co čteš?“ ³¹ On pak řekl: „A jak bych mohl, když mi to nikdo nevyloží?“ I poprosil Filipa, aby vystoupil a přisedl k němu. ³² Místo Písma, které četl, bylo toto:

„Jako ovce k zabítí je veden
a jako mlčenlivý beránek před svým střihačem,
tak neotevřel svá ústa.

³³ V tom ponížení bylo soudu nad ním zneužito.

Kdo může pochopiti jeho vrstevníky?

Neboť vzat bude ze země jeho život.“

³⁴ I promluvil komorník k Filipovi takto: „Prosím tě, o kom to mluví prorok? O sobě či o někom jiném?“ ³⁵ Tu Filip otevřel svá ústa, a vycházejce od toho Písma, zvěštoval mu Ježíše.

³⁶ A jak jeli cestou, přijeli k jedné vodě. I řekl komorník: „Hle, tu je voda! Co zabraňuje, abych byl pokřtěn?“ ³⁷ [Filip pak řekl: „Věříš-li z celého srdce, může to býti.“ A on řekl: „Věřím, že Ježíš Kristus je Syn Boží.“] ³⁸ I rozkázal zastaviti vůz, a oba sestoupili do vody, Filip i komorník; a pokřtil ho. ³⁹ Sotva však vystoupili z vody, pojal Duch Páně Filipa, a komorník ho už nespátřil. Jel tedy svou cestou radostně.

⁴⁰ Filip se octl z Azotě. Chodil a kázal ve všech městech evangelium, až přišel do Caesareje.

^{18–20} Ze jména tohoto kouzelníka Simona, který se snažil duchovní moc za peníze koupiti a pak jistě také za peníze jiným prodávati, pochází slovo simonie (svatokupectví), t. j. získání duchovní moci a úřadů za peníze.

²¹ Smysl jest: nedostane se ti toho, oč mě žádáš, ježto nemáš ani správného úmyslu ani platného svěcení, které jediné opravňuje udělovat biřmování a jiné svátosti, a zprostředkovat věřícím milosti a mimořádné dary Ducha svatého.

²³ „pln hořké žluči“, t. j. tvá mysl je nešlechtná.

²⁶ „k poledni“, možno také přeložiti „směrem jižním“. - Gaza leží u Středoziemního moře, 75 km na jihozápad od Jerusalema na obchodní cestě do Egypta.

²⁷ Jméno „Kandáke“ označuje vlastně královskou hodnost. V Ethiopii se nazývaly všechny královny „kandáke“, jako v Egyptě se nazýval každý král farao. Jménem Ethiopie se označovalo za starodávna africké území na jih od Egypta při Rudém moři.

^{32–33} Slova jsou z Iz 53, 7-3 (podle Septuaginty), kde mluví prorok o utrpení Mesiášově.

³³ „... bylo soudu nad ním zneužito“, t. j. bude odsouzen nespravedlivě. - „Kdo může pochopiti jeho vrstevníky?“ tak nutno překládati nejen se zřetelem k souvislosti, nýbrž i k hebrejskému významu slova „dór“, které neznamená, jak překládali mnozi Otcové, „zrození“, nýbrž „rod, pokolení, vrstevníky“. Tedy smysl jest: Kdo může pochopiti jednání jeho vrstevníků, kteří, ač byli svědky jeho učení a zázraků, přece vydali Mesiáše na smrt kříže.

³⁵ Filip vyložil mu cestou mesiášská místa Starého Zákona.

³⁷ Tento verš má rukopis E, svědčí proti i sv. Irenej a Cyprián a žádá jej také myšlenková souvislost.

⁴⁰ Azot je město u Středoziemního moře na sever od Gazy Filip přišel do Caesareje u Středoziemního moři (Caesareje Přímořská na rozdíl od Caesareje Filipovy; viz Mat 16, 13 v pozn.).

Část druhá: Že Šavla protivníka – apoštol Páně (9, 1-30).

9, Cestou do Damašku. ¹ Ale Šavel soptil ještě hrozbami a vraždou proti učedníkům Páně. I přistoupil k veleknězi ² a žádal od něho listy pro synagogy do Damašku, aby, nalezne-li nějaké stoupence toho učení, muže i ženy, přivedl je v poutech do Jerusalema.

³ Když však byl na cestě a blížil se k Damašku, náhle ho ozářilo světlo s nebe. ⁴ I padl na zem a uslyšel hlas, který k němu pravi: „Šavle, proč mě pronásleduješ?“ ⁵ On pak řekl: „Kdo jsi, Pane?“ A On: „Já jsem Ježíš, kterého ty pronásleduješ. [Ale těžko ti bude kopati proti ostnu.“ ⁶ A chvěje se pravi: „Pane, co chceš, abych činil?“ A Pán k němu: „Vstaň a jdi do města; tam se ti poví, co máš činiti.“ ⁷ Muži z jeho družiny stáli ohromeni; slyšeli hlas, ale neviděli nikoho. ⁸ I vstal Šavel se země, a když otevřel oči, neviděl nic. Vzali ho tedy za ruku a uvedli do Damašku. ⁹ I byl tam tři dny nevida, a nejedl ani nepil.

¹⁰ V Damašku žil jeden učedník jménem Ananiáš. I řekl k němu Pán u vidění: „Ananiáš!“ On řekl: „Tu jsem, Pane!“ ¹¹ A Pán k němu: „Vstaň a jdi do ulice, která se nazývá Přímá, a vyhledej v domě Judově muže jménem Šavla z Tarsu. Hle, modlí se!“ – ¹² Viděl totiž (Šavel) u vidění, jak muž jménem Ananiáš přichází a vzkládá naň ruce, aby opět prohlédl. – ¹³ Ananiáš však odpověděl: „Pane, slyšel jsem s mnoha stran o tomto muži, kolik zlého učinil tvým věřícím v Jerusalemě. ¹⁴ I zde má moc od velekněží spoutati všechny, kteří vyzývají tvé jméno.“ ¹⁵ I řekl mu Pán: „Jdi, neboť tento je nástrojem ode mne vyvoleným, aby nesl mé jméno před pohany a krále i před syny izraelské! ¹⁶ Já mu zajisté ukáži, kolik musí trpěti pro mé jméno.“

¹⁷ I odešel Ananiáš, vešel do domu a vložil na něho ruce se slovy: „Bratře Šavle, Pán Ježíš, který se ti na cestě sem zjevil, poslal mě, abys prohlédl a byl naplněn Duchem svatým.“ ¹⁸ A hned spadly s jeho očí jakoby šupiny a prohlédl; i vstal a dal se pokřtiti. ¹⁹ A přijav pokrm, posilnil se.

První vystoupení Pavlovo po jeho obrácení. ²⁰ Zůstal pak několik dnů u učedníků v Damašku. A hned hlásal v synagogách, že Ježíš je Syn. Boží. ²¹ I zaslí všichni, kteří ho slyšeli, a pravi: „Copak to není ten, který hubil v Jerusalemě vyznavče toho jména? A copak sem nepřišel, aby je v poutech dovedl k velekněžím?“ ²² Ale Šavel si počínal statečněji a statečněji a uváděl do rozpaků židy, kteří bydleli v Damašku, dokazuje, že tento je Mesiáš.

9, ¹⁻³⁰ Sv. Lukáš tu líčí obrácení Pavlovo a počátek jeho dalšího působení (srv. 22, 3-21; 26, 9-20; Gal 1, 13-16).

² Damašek byl hlavním městem Syrie mezi Libanonem a Antilibanonem, asi 260 km cesty na sever od Jerusalema.

³ Podle starého podání bylo to asi 10 minut před branami Damašku. - „světlo s nebe“, t. j. záře oslaveného těla Kristova (viz níže v. 20).

⁴⁻⁵ Podle 22, 9 viděli sice Šavlovi průvodci světlo, ale nerozuměli hlasu toho, který mluvil se Šavlem. Zprvu sice také padli na zem (srv 26, 14). ale pak povstali a podle 9, 7 stáli plni úžasu - „proč mě pronásleduješ?“ Šavel přece do té doby Krista osobně vůbec neznal a pronásledoval jen jeho Církev Z těch slov vysvitá, že se Ježíš Kristus ztotožňuje se svou Církví a že Církev je skutečně tajemné tělo Kristovo, jehož hlavou je Kristus sám a údy věřící. Kdo pronásleduje věřící, pronásleduje samého Krista („Já jsem Ježíš, kterého ty pronásleduješ“).

⁵ Slova „Ale těžko ti bude kopati proti ostnu“ vyjadřují přísloví a zdůrazňují v ústech Kristových, že bude Šavlovi velmi těžko, ba nemožno, dále bojovati proti Kristu a jeho Církvi.

¹³ „věřícím“, doslovně „svatým“, jak se nazývali první křesťané, poněvadž byli svatým křtem posvěceni a jaksi od ostatního světa odděleni a k svatosti povoláni. Ostatně i svým životem ukazovali mnozí, že jsou skutečně hodni tohoto pojmenování (srv. Řim 1, 7).

²⁰ Náhlý obrat v životě vášnivého farizeje Šavla byl způsoben přímým působením Božím, ovšem za spolupůsobení také svobodné vůle Šavlovy. Racionalisté popírají nadpřirozený ráz této události u Damašku a vykládali celý jev přirozeně jako důsledek jeho přeludu nebo pouhého vidění nebo živého snu. Avšak celé vypravování Lukášovo o tomto obrácení i povaha Pavlova, jak je nám známa z Nového Zákona, vyvrací pádně ony neodůvodněné racionalistické domněnky. Šavel, vášnivý horlil pro zákon Mojžišův a zarytý nepřítel křesťanů, nebyl by se asi v svém zanícení jen tak snadno poddal přeludu nebo vidění a obrátil se v nejhorlivějšího apoštola Páně. Vždyť se Pavel sám zmiňuje, když vypočítává některá zjevení Kristova, jichž se dostalo apoštolům po Kristově zmrtvýchstání, o tom to zjevení u Damašku slovy: „naposled se zjevil mně“ (1 Kor 15, 8) a staví toto zjevení na roven oněm zjevením, jichž se dostalo ostatním apoštolům. Z toho vysvitá, že se i před Damaškem zjevil Kristus Šavlovi osobně, viditelně a s tělem oslaveným. Sv. Lukáš mluví ve „Skutcích apoštolských“ ještě dvakráte o této události před Damaškem: po prvé, uváděje Pavlova řeč k lidu při svém zatčení v Jerusalemě (22, 6-16) a po druhé, když uvádí mluvícího Pavla před Agrippou v caesarejské vazbě (26, 12-18).

²¹ „vyznavače toho jména“ = křesťany.

²² „tento“, t. j. Ježíš.

²³ Po mnoha dnech se uradili židé vespolek, že ho usmrtí; ²⁴ ale jejich úmysl byl oznámen Pavlovi. Ve dne v noci hlídali u bran, aby ho usmrtili. ²⁵ Avšak učedníci propustili ho v noci, spustivše ho v koši po hradbách.

²⁶ Pak přišel do Jerusalema a pokoušel se připojit k učedníkům, ale všichni se ho báli, poněvadž nevěřili, že jest učedníkem. ²⁷ Barnabáš se ho však ujal a uvedl ho k apoštolům a vypravoval jim, jak (Šavel) na cestě užíval Pána a že Pán k němu mluvil a jak potom v Damašku neohroženě mluvil ve jménu Ježíšovu. ²⁸ I stýkal se s nimi v Jerusalemě, vcházeje i vycházeje a neohroženě jednáje ve jménu Páně. ²⁹ Mluvil [také pohanům] a přel se s Hellenisty. Ale ti usilovali o to, aby ho usmrtili. ³⁰ Když to zvěděli bratři, doprovodili ho do Caesareje a poslali do Tarsu.

Část třetí: Působení Petrovo (9, 31-11, 18).

ODDÍL PRVNÍ: ZÁZRÁKY PETROVY (9, 31-43).

Petr v Lyddě. ³¹ Nyní měla Církev v celém Judsku i v Galileji a v Samařsku pokoj. Upevňovala se a žila v bázni Boží a vzrůstala potěchou Ducha svatého.

³² Když Petr obcházel všechny, přišel také k věřícím v Lyddě. ³³ Tam našel jednoho člověka jménem Eneáše, který ležel již osm let ochrnutý na loži. ³⁴ I řekl mu Petr: „Eneáši, [Pán] Ježíš Kristus tě uzdravuje! Vstaň a ustel si!“ A hned vstal. ³⁵ Viděli ho všichni obyvatelé Lyddy a Saronu, i obrátili se k Pánu.

Petr v Joppe. ³⁶ V Joppe žila jedna učednice jménem Tabitha, to jest v překladě Gazela. Ta kovala mnoho dobrých skutků a dávala almužny. ³⁷ Stalo se pak v oněch dnech, že se roznehohla a zemřela. I umyli ji a položili ji do hořejší síně. ³⁸ A poněvadž Lydda byla blízko Joppe, poslali učedníci, když se dověděli, že je tam Petr, dva muže k němu s prosbou: „Neobtěžuj se přijít až k nám!“ ³⁹ I vstal a šel s nimi.

Když přišel, uvedli ho do hořejší síně. Tu obstoupily ho všechny vdovy plačíc a ukazovaly mu sukně i pláště, které jim Gazela udělala, když ještě žila mezi nimi. ⁴⁰ Petr vypustiv všechny ven, padl na kolena a pomodlil se. Pak se obrátil k tělu a řekl: „Tabitho, vstaň!“ I otevřela oči, a když spatřila Petra, posadila se. ⁴¹ Podal jí pak ruku a pozdvíhl ji. A povolal věřící i vdovy a představil ji živou.

⁴² I rozšířila se pověst o tom po celém Joppe a mnozí uvěřili v Pána. ⁴³ Zůstal pak mnoho dní v Joppe u jakéhosi koželuha Šimona.

ODDÍL DRUHÝ: OBRÁCENÍ POHANSKÉHO SETNÍKA KORNELIA (10, 1-11, 18).

10, Vidění Korneliovo. ¹ V Caesareji žil jeden muž jménem Kornelius, setník tak zvané italské čety. ² Žil s celým svým domem zbožně a bohabojně, dával lidu velké almužny a vždy se modlil k Bohu.

³ Ten viděl zřetelně u vidění asi kolem deváté hodiny denní, jak anděl Boží k němu vchází a jak mu praví: „Kornelie!“ ⁴ On se pak naň podíval a uleknut řekl: „Co jest, pane?“ I řekl mu: „Tvé modlitby a tvé almužny vstoupily na paměť před Bohem.“ ⁵ Pošli nyní muže do Joppe a po-

²³ „Po mnoha dnech“, t. j. asi po třech letech. Po svém obrácení kázal Pavel hned několik dní v Damašku (srv. výše v. 19), pak se odebral asi na tři leta do Arábie (Gal 1, 17), aby se tam v samotě připravoval na svůj apoštolát. Odebral se totiž asi do Zajordánie nebo na východ od Damašku, poněvadž i tato území se tehdy v širším významu slova nazývala Arabií. Odtud se pak vrátil sv. Pavel zpět do Damašku a tam svou neohrožeností popudil proti sobě tamější židy, že jej chtěli usmrtit (viz v. 22 a Gal 1, 17).

²⁵ „učedníci“, t. j. křesťané (viz níže 11, 26 v poznámce).

²⁹ Tak podle řeckého znění a některých latinských rukopisů; jinak je v tištěné Vulgátě: „... mluvil také k pohanům a přel se s Reky“ (t. j. s Hellenisty), ale to čtení „k pohanům“ není dosti zaručené a ani neodpovídá správně skutečnosti. Hellenisté byli Židé, jejichž mateřským jazykem byla hellenistická řečtina (srv. výše 6, 1).

³⁵ Saron je palestinská přímořská rovina od Karmelu na jih až k Joppě (Jaffě).

³⁸ Z Lyddy do Joppe je 18 km.

³⁹ „když ještě žila mezi nimi“ je podle řeckého znění; tištěná Vulgáta nemá tuto poznámku.

^{10, 1} Četa se nazývala „italská“, poněvadž v ní bylo hodně vojinů z Itálie.

² Podle našeho počítání asi ve tři hodiny odpoledne (srv. Mat 20, 3-16 v pozn.).

⁴ Bůh je nyní ochoten za jeho dobré skutky uvést ho na cestu spásy.

volej k sobě Simona příjmením Petra!⁶ Je hostem u jakéhosi koželuha Šimona, jenž má dům u moře. [Ten ti poví, co máš činití.]“⁷ Jakmile odešel anděl, který k němu mluvil, povolal dva ze svých služebníků a jednoho zbožného vojína z těch, kteří mu byli podřízeni,⁸ a když jim všechno vyložil, poslal je do Joppe.

Vidění Petrovo.⁹ Druhého dne, když byli na cestě a přibližovali se k městu, vystoupil Petr na střechu se pomodlit. Bylo to kolem hodiny šesté.¹⁰ Měl hlad a chtěl pojísti. Když mu (něco) chystali, dostal se do vytržení mysli.¹¹ I uzel nebe otevřený a jakousi schránku dolů se snášející jako veliké prostěradlo; byla spouštěna za čtyři cípy s nebe na zem.¹² V ní byli všichni čtvernožci a pozemští plazi a nebeští ptáci.¹³ I zazněl k němu hlas: „Vstaň, Petře, zabíjej a jez!“¹⁴ Ale Petr řekl: „Ne, Pane, neboť nikdy jsem nejedl nic poskvrněného a nečistého!“¹⁵ A hlas opět k němu po druhé (řekl): „Co Bůh prohlásil za čisté, ty nenazývej poskvrněným!“¹⁶ To se stalo po třikrát, a hned nato byla vzata schránka do nebe.

Petr u Kornelia.¹⁷ Zatím co byl Petr sám u sebe na rozpacích, co znamená to vidění, které měl, hle, posléze od Kornelia doptali se na dům Šimonův a stanuli přede dveřmi.¹⁸ Tázali se hlasitě, je-li tu hostem Šimon příjmením Petr.

¹⁹ Mezitím co Petr přemýšlel o vidění, řekl mu Duch: „Hle, tři muži tě hledají!“²⁰ Vstaň tedy, sestup dolů a jdi s nimi beze všech rozpaků, neboť já jsem je poslal!“²¹ I sestoupil Petr k těm mužům a řekl: „Hle, já jsem ten, koho hledáte; proč jste přišli?“²² Oni řekli: „Setník Kornelius, muž spravedlivý a bohabojný, který má dobrou pověst u všeho židovského národa, dostal příkaz od svatého anděla, aby tě povolal do svého domu a vyslechl od tebe poučení.“²³ Tu je tedy pozval dovnitř a přijal je pohostinnu.

²⁴ Druhého dne se vydal s nimi na cestu a někteří bratří z Joppe ho doprovodili. Den nato přišel do Caesareje. Kornelius je očekával, a proto (už) pozval k sobě své příbuzné a nejdůvěrnější přátele.

²⁵ Když Petr chtěl vejíti, vyšel mu Kornelius naproti, padl mu k nohám a poklonil se.²⁶ Ale Petr ho pozvedl se slovy: „Vstaň, i já jsem člověk!“²⁷ A rozmlouvaje s ním, vešel dovnitř a našel tam četné shromáždění.²⁸ I řekl jim: „Vy víte, že muži židovskému není dovoleno stýkati se s mužem jiného pokolení nebo k němu přistupovati; ale mně ukázal Bůh, abych žádného člověka nenazýval poskvrněným nebo nečistým.“²⁹ Proto, když jsem byl pozván, přišel jsem bez váhání. Ptám se vás tedy, proč jste mě pozvali?“³⁰ Kornelius řekl: „Před čtyřmi dny právě v tuto devátou hodinu jsem se modlil v svém domě. A hle, přede mnou stanul muž v bílém rouše“³¹ a řekl: „Kornelie, tvá modlitba je vyslyšena a tvých almužen je vzpomenu před Bohem!“³² Pošli tedy do Joppe a povolej si Šimona příjmením Petra; ten je hostem v domě koželuha Šimona u moře.“³³ Ihned jsem tedy poslal k tobě a ty jsi dobře učinil, žes přišel. Nuže, my všichni stojíme nyní před tebou, abychom uslyšeli všechno, co ti přikázal Pán.“

Kázání Petrovo.³⁴ Tu Petr otevřel svá ústa a mluvil: ³⁵ „Vpravdě poznávám, že Bůh nestraní osobám, nýbrž v každém národě je mu příjemný ten, kdo se ho bojí a činí spravedlnost.“³⁶ Bůh poslal (své) slovo svým synům izraelským, zvěstuje pokoj skrze Ježíše Krista, který je Pánem všech.³⁷ Vy znáte, co se dalo po celém Judsku, počínajíc od Galileje, po krtu, který kázal Jan.³⁸

⁹ „na střechu“, viz k tomu Luk 10, 27 v pozn.

¹⁰ „kolem hodiny šesté“ = „kolem poledne“ (srv. Mat 20, 3-16 v pozn.).

¹¹⁻¹⁶ V Starém Zákoně bylo židům zakázáno jísti maso některých zvířat, a ta se proto nazývala nečistá. Viděním ukázal nyní Bůh Petrovi, že v Novém Zákoně už tento zákaz neplatí, poněvadž kromě jiného účelu měl také rozlišovati židy od pohanů. Království Kristovo na zemi, Církev, je však pro všechny bez rozdílu, ať někdo pochází ze židovství („z obřizky“) nebo pohanství („neobřezaní“). Není tedy třeba, jak mysliili i někteří apoštolé, aby pohaní nejdříve přistoupili k židovství a teprve potom vstoupili do Církev Páně.

²⁴ Z Joppe do Caesareje Přímořské je přes 50 km.

²⁸ „muž jiného pokolení“ byl pro žida pohan.

³⁰ „hodinu devátou“, t. j. o třetí hodině odpoledne (srv. Mat 20, 3-16 v pozn.).

³⁴ „nestraní osobám“, t. j. Bůh je ke každému bez rozdílu, ať k židu nebo k pohanu, nejvýš spravedlivý.

³⁷ Petr předpokládá u svých posluchačů znalost svých hlavních událostí ze života Kristova.

³⁸ „pomazal“, t. j. posvětil k vykupitelskému dílu.

Jak Bůh pomazal Ježíše Nazaretského Duchem svatým a mocí, a jak On chodil, dobře čině a uzdravuje všechny posedlé od dábla; neboť Bůh byl s ním. ³⁹ My jsme svědky všeho toho, co činil v zemi judské i v Jerusalemě. Toho pověsili na dřevo a usmrtili. ⁴⁰ Bůh ho vzkřísil třetího dne a dal mu, aby se ukázal viditelně, ⁴¹ nikoli všemu lidu, nýbrž svědkům, které Bůh předem určil, totiž nám, kteří jsme s ním po jeho zmrtyvýchvstání jedli a pili. ⁴² I přikázal nám, abychom hlásali lidu a svědčili, že On to jest, kterého Bůh ustanovil soudcem živých i mrtvých. ⁴³ Jemu všichni proroci vydávají svědectví, že všichni, kdo v něho věří, skrze jeho jméno dostanou odpuštění hříchů.“

⁴⁴ Když Petr ještě mluvil tato slova, sestoupil Duch svatý na všechny, kteří to slovo slyšeli. ⁴⁵ I užasli věřící z obrázky, kteří přišli s Petrem, že se také na pohany vylila milost Ducha svatého. ⁴⁶ Slyšeli je totiž mluvit různými jazyky a velebiti Boha.

⁴⁷ Tu promluvil Petr: „Což může někdo odřici vodu, aby nebyli pokřtěni ti, kteří přijali Ducha svatého jak i my?“ ⁴⁸ A rozkázal je pokřtiti ve jménu [Pána] Ježíše Krista. Nato prosili ho, aby [u nich] několik dní pobyl.

11, Obhajoba Petrova v Jerusalemě. ¹ Apoštolové i bratři v Judsku uslyšeli, že i pohaní přijali slovo Boží.

² A když Petr přišel do Jerusalema, domlouvali mu ti, kteří byli z obrázky, ³ takto: „Proč jsi vešel k mužům neobřezaným a jedl s nimi?“ ⁴ Tu jim to Petr počal vykládati po pořádku těmito slovy: ⁵ „Já jsem byl v městě Joppe a modlil jsem se; tu jsem měl u vytržení myslí vidění: jakási schránka jako veliké prostěradlo se snášela dolů, jsouc spouštěna za čtyři cípy s nebe; i snesla se až ke mně. ⁶ Když jsem se do toho pozorně podíval, uzel jsem pozemské čtvernožce, šelmy, plazy a nebeské ptactvo. ⁷ Uslyšel jsem však také hlas, který mi pravil: ‚Vstaň, Petře, zabíjej a jez!‘ ⁸ I řekl jsem: Ne, Pane, neboť nikdy nic poskvrněného nebo nečistého neveslo do mých úst!

⁹ A hlas promluvil s nebe po druhé: ‚Co Bůh prohlásil za čisté, ty nenazývej poskvrněným!‘ ¹⁰ To se stalo třikrát; a všechno bylo zase vzato do nebe. ¹¹ A hle, hned nato stanuli tři muži u domu, v kterém jsem byl. Byli posláni ke mně z Caesareje. ¹² I řekl mi Duch, abych šel s nimi beze všeho váhání. Se mnou šlo pak i těchto šest bratří a vešli jsme do domu toho muže. ¹³ I vypravoval nám, jak uzel v svém domě státi anděla, který řekl: ‚Pošli do Joppe a povolej k sobě Šimona příjmením Petra!‘ ¹⁴ Ten promluví k tobě slova, jak dojdeš spasení ty a celý tvůj dům.‘ ¹⁵ Když pak jsem počal mluvit, sestoupil Duch svatý na ně jak i na nás na počátku. ¹⁶ I rozpomenul jsem se na slovo Páně, jak pravil: ‚Jan křtil vodou, vy však budete pokřtěni Duchem svatým.‘ ¹⁷ Jestliže tedy Bůh dal jim stejnou milost jak i nám, kteří jsme uvěřili v Pána Ježíše Krista, jakpak bych byl já směl zabrániti Bohu?“

¹⁸ Když to uslyšeli, upokojili se a velebili Boha řkouce: „Tedy také pohanům dal Bůh obrácení k životu.“

Část čtvrtá: Další rozšíření a pronásledování Církve (11, 19-12, 25).

Založení křesťanské obce v Antiochii. ¹⁹ Ti tedy, kdož se rozprchli před soužením povstalým

^{44–48} Sestoupením Ducha svatého na Kornelia a jeho domácí bylo kázání. Petrovo ověřeno a přijetí pohanů do Církve veřejně a slavnostně odůvodněno. Duch svatý sestoupil na ně nejen s náplní vnitřních milostí, nýbrž i s mimořádnými dary, jak tomu bylo v prvních dobách Církve, a to ještě dříve, než byli pokřtěni, aby ukázal, že hledí především na lidské srdce a že mohou být přijati do Církve přímo i pohaní.

⁴⁵ „věřící z obrázky“ jsou křesťané ze židovství.

⁴⁸ „ve jménu Pána Ježíše Krista“, t. j. pokřtiti je oním křtem, který jako svátost ustanovil Ježíš Kristus, tedy ne jen ve jménu Ježíše Krista, nýbrž ve jménu Boha Trojediného (viz výše 2. 38).

^{11, 2–3} Křesťané ze židovství byli ještě dosti židovského smýšlení a nemohli se smířiti s myšlenkou, že pohaní mohou být přímo přijati do Církve. Proto výtýkali Petrovi, že se stýkal s „neobřezanými“, to jest s pohany, a činili mu výtku, že tak beze všeho přijal pohany do Církve, poněvadž převládalo u nich mínění, že židovství je nutným mostem ke křesťanství.

^{5–17} Viz výše 10, 9–48.

¹⁶ Viz výše 1, 5; srv. Mat 3, 11.

¹⁹ Antiochie Syrská (na rozdíl od Antiochie Pisidské; srv. níže 13, 14) byla v těch dobách po Římu a Alexandrii třetím největším městem římské říše a čítala na 700.000 obyvatel. Kromě domorodých Syřů byl tu velký počet přistěhovalých nekřesťanů i Židů. Jako Jerusalelem byl střediskem křesťanů ze židovství, tak Antiochie v Syrii byla střediskem křesťanů z pohanství. Město bylo tehdy hlavním městem syrské provincie a sídlem římského mistodržitele pro Syrii. I římsí císařové tu občas

pro Štěpána, přišli až do Fencie a na Kypr i do Antiochie, nehlásajíc slovo [Boží] nikomu, leda jedině židům.²⁰ Byli však mezi nimi také někteří muži z Kypru a Kyreny, kteří po svém příchodu do Antiochie mluvili též k pohanům, zvěstující jim Pána Ježíše.²¹ Ruka Páně byla s nimi a veliký počet uvěřil a obrátil se k Pánu.

²² I přišla pověst o tom k uším křesťanské obce v Jerusalemě. Poslali Barnabáše až do Antiochie.²³ Když (tam) přišel a uzel milost Boží, zaradoval se a napomínal všechny, aby v předsevzetí svého srdce vytrvali v Pánu.²⁴ Byl to muž dobrý a plný Ducha svatého a víry. I přidal se veliký zástup k Pánu.²⁵ Vydal se tedy (Barnabáš) do Tarsu, aby vyhledal Šavla. A když ho našel, přivedl ho do Antiochie.²⁶ I pobyli spolu v té křesťanské obci po celý rok a vyučili značný počet, takže v Antiochii bylo po prvé dáno učedníkům jméno „křesťané“.

²⁷ V těch dnech přišli však proroci z Jerusalema do Antiochie,²⁸ a jeden z nich jménem Agabus vystoupil a naznačoval z vnutnutí Ducha, že bude veliký hlad po celém světě. Ten nastal za Klaudia.²⁹ I rozhodli se učedníci na tom, že každý z nich pošle (něco) podle toho, co kdo má, na podporu bratřím, kteří přebývají v Judsku.³⁰ To také provedli a poslali pomoc po Barnabášovi a Šavlovi starším.

12, Zázračné zachránění apoštola Petra.¹ V tom čase král Herodes vztáhl ruce, aby trápil některé z křesťanské obce.² I dal usmrtiti mečem Jakuba, bratra Janova,³ a když viděl, že se to líbí židům, dal zajmouti i Petra. – Byly (právě) velikonoce. –⁴ Dal ho tedy zajmouti a vsaditi do vězení a hlídati ho čtyřnásobnou stráží po čtyřech vojínech v úmyslu, že po velikonočních ho předvede lidu.⁵ I byl Petr sice hlídán ve vězení, ale křesťanská obec se bez ustání za něho modlila k Bohu.

⁶ V té noci, než jej Herodes chtěl předvésti, spal Petr mezi dvěma vojíny, spoután dvěma řetězy. Stráž přede dveřmi hlídala vězení.⁷ A hle, anděl Páně se postavil (u něho) a světlo zazářilo v místnosti; a udeřiv Petra v bok, vzbudil ho a řekl: „Rychle vstaň!“ A řetězy spadly s jeho rukou.⁸ Řekl mu pak anděl: „Opásej se a přivaž si své sandály!“ I učinil tak. A řekl mu: „Odej se svým pláštěm a pojď za mnou!“⁹ I vyšel a šel za ním, ale nevěděl, že je skutečnost to, co se dělo skrze anděla; domníval se, že má vidění.¹⁰ Když pak prošli první i druhou stráž, přišli k železné bráně, která vede do města; ta se jim sama otevřela. I vyšli ven a přešli jednu ulici, a hned nato odstoupil od něho anděl.¹¹ A tu se Petr vzpamatoval a řekl: „Nyní vím jistě, že Pán poslal svého anděla a vytrhl mě z ruky Herodovy a všeho očekávání lidu židovského.“

¹² Přemýšleje (o tom), přišel k domu Marie, matky Jana příjmením Marka. Tam bylo shromážděno mnoho (věřících) na modlitbách.¹³ Když pak tloukl na dveře u vchodu, přišla služka jménem Rode poslechnout.¹⁴ Jakmile poznala hlas Petrův, pro radost neotevřela vchod, nýbrž běžela dovnitř a pověděla, že Petr stojí před vchodem.¹⁵ Oni však jí řekli: „Blázníš?“ Ale ona ujišťovala, že tomu tak jest. I řekli: „Je to anděl jeho.“¹⁶ Petr však tloukl pořád. I otevřeli, a spatřivše ho, užasli.¹⁷ Ale on pokynul jim rukou, aby byli zticha, a vypravoval jim, jak ho Pán

sjedlivali.

²¹ T. j. Bůh jim svou milostí pomáhal v jejich misijní činnosti.

²² Barnabáš pocházel z ostrova Kypru a provázal sv. Pavla na jeho první apoštolské cestě (viz 4, 36; 13, 1-14, 27).

²⁶ „učedníkům“, t. j. křesťanům. – Od pohanů v Antiochii se dostalo věřícím pojmenování „křesťané“ (christiani); do té doby se nazývali „svatí“ (srv. výše 9, 13) nebo „učedníci“ (viz výše 9, 25) nebo také „bratři“ (srv. na př. níže v. 29; 28, 14).

²⁷ „proroci“, t. j. křesťané, kteří byli obdařeni darem prorockým (srv. Řím 12, 6).

²⁸ Ze za císaře Klaudia (41-54) skutečně byl v římské říši hlad („po celém světě“, t. j. římském), dosvědčují též svědčí dějepisci: Suetonius (Vita Claud. 18), Tacitus (Ann. 12, 43) a Dio Cassius (60, 11). V Judsku nastal hlad v letech 44-48 a zmiňuje se o něm také židovský dějepisec Josef Flavius (Ant. 20, 2, 5).

³⁰ Milodary zaslali věřícím do Jerusalema až po smrti Heroda Agrippy († 44); sv. Lukáš se o jeho smrti zmiňuje až níže 12, 21-23. Sbirku odevzdali „starším“, t. j. duchovním představeným křesťanské obce jerusalemské; Jakubu Mladšímu, který byl tehdy jerusalemským biskupem, a jeho pomocníkům (srv. níže 14, 22 v pozn.; 12, 17; 21, 18).

12, ¹ Herodes Agrippa I., syn Aristobulův a Berničin, vnuk Heroda Vel., synovec Heroda Antipy, dostal roku 37 titul královský a roku 40-41 dostal správu nad celou Palestinou. – „V tom čase“, t. j. roku 42.

⁶ Petr byl spoután tak, že levou rukou byl připoután k pravé ruce jednoho vojína, a pravou rukou k levé ruce druhého vojína.

¹² Onen Jan Marek jest evangelista Marek. – Podle řeckého znění zní začátky verše „A poznav (to)“.

¹⁷ Je tu míněn Jakub Mladší, biskup jerusalemský a příbuzný Pána Ježíše (srv. Mat 12, 46-47 v pozn.). Kam odešel Petr, sv. Lukáš nepraví, ale podle vážného starého svědectví odešel z Jerusalema do Říma, a tam založil křesťanskou obec (viz také

vyvedl z vězení; pak řekl: „Povězte to Jakobovi a bratřím!“ Potom vyšel ven a odebral se na jiné místo.

¹⁸ Když se pak rozednilo, bylo mezi vojiny nemalé zděšení nad tím, co se stalo s Petrem. ¹⁹ Herodes však dal po něm pátrati a když ho nenalezl, vyslechl stráže a kázal je popraviti. A odebral se z Judska do Caesareje a zdržoval se tam.

Konec Herodův. ²⁰ Rozhněval se velice na obyvatele Tyru a Sidonu. Ale oni přišli svorně k němu, a získavše králova komorníka Blasta, prosili o smír, neboť jejich území brala výživu z králova území. ²¹ V ustanovený den se posadil Herodes v královském rouchu na trůn a měl k nim řeč. ²² Lid pak provolával: „Toť boží hlas a ne lidský!“ ²³ Ale ihned ranil ho anděl Páně za to, že nevdal poctu Bohu; a skončil celý prožraný od červů.

Další šíření Církve. ²⁴ Slovo Páně však rostlo a rozmnožovalo se. ²⁵ Když Barnabáš a Šavel vykonalí svou službu, vzali s sebou Jana příjmením Marka a vrátili se z Jerusalema.

DÍL TŘETÍ: ROZŠÍŘENÍ CÍRKVE MEZI POHANY (13-28).

Část první: První apoštolská cesta sv. Pavla (13, 1-14, 27).

13, Pavel a Barnabáš vysvěceni na biskupy. ¹ V Antiochii při tamější křesťanské obci byli proroci a učitelé; mezi nimi (byli) Barnabáš a Šimon příjmením Niger, Lucius z Kyreny a Manahen, jenž byl spoluvychováv s knížetem Herodem, a Šavel. ² Když konali Pánu služby Boží a postili se, řekl jim Duch svatý: „Oddělte mi Barnabáše a Šavla pro dílo, ke kterému jsem je povolal!“ ³ Tu se postili a po modlitbě vložili na ně ruce a propustili je.

Pavel na Kypru. ⁴ A oni jsouce vysláni Duchem svatým, odešli do Seleukie a odtud se plavili na Kypr. ⁵ A když dorazili do Salaminy, kázali slovo Boží v židovských synagogách. Jako přísluhovatele pak měli (s sebou) i Jana.

⁶ A když prošli celý ostrov až k Pafu, našli jednoho muže židovského jménem Barjesu, jenž byl čarodějem a nepravým prorokem. ⁷ Byl u místodržitele Sergia Pavla, muže rozumného. Ten si zavolal Barnabáše a Pavla a byl by si rád poslechl slovo Boží. ⁸ Avšak Elymas, čaroděj – tak se totiž překládá jeho jméno – odporoval jim, chtěje místodržitele odvrátiti od víry. ⁹ Šavel, který se nazývá také Pavel, byv naplněn Duchem svatým, pohleděl naň a řekl: ¹⁰ „Synu ďáblův, plný všeliké lsti a zchytralosti, nepříteli veškeré spravedlnosti, nepřestaneš křiviti přímé cesty Páně?“ ¹¹ A nyní hle, ruka Páně nad tebou, i budeš slepý a nebudeš viděti slunce až do určité doby!“ A ihned jej obestřela mrákota a tma, a chodě sem a tam, hledal někoho, kdo by ho vedl za

níže život sv. apoštola Petra před úvodem do 1 Petr).

²⁰ Báli se, aby Herodes nezakázal do Fenicie dovoz potravín. O Tyru a Sidonu viz v pozn. k Mat 11, 21-22. - Místo „z králova území“ má Vulgáta „od něho“ (totiž od krále).

²³ „že nevdal poctu Bohu“, totiž tím, že hned nezamítl a nezakázal si ono rouhavé lichocení. O jeho hrozném konci života nám zachoval zprávu i Josef Flavius (Ant 19, 8, 4). 13, 1 Tímto veršem začíná sv. Lukáš popisovati „první apoštolskou cestu Pavlovi“ (13, 1-14, 27). Vykonal ji Pavel s Barnabášem od podzimu r. 44 nebo od jara r. 45 až do r. 48 nebo 49. Vyšel z Antiochie Syrské do jižní Malé Asie. Hlavní misijní stanice byly: Kypr, Pamfylie, Antiochie v Pisidii, Ikonium, Lystra, Derbe. Všechna ta místa, která apoštol Pavel prošel, patřila tehdy k jižní části římské provincie galatské (odtud se také nazývá tato činnost Pavlova jihogalatská).

² „Oddělte“, t. j. posvěťte je k apoštolskému úřadu! Byli vysvěceni tehdy oba na biskupy.

³ Vzkládáním rukou dostali Pavel a Barnabáš biskupské svěcení a biskupskou moc, aby nejen mohli konati úkol biskupův, nýbrž aby zase mohli vzkládáním rukou světití na své misijní cestě podle potřeby nové kněze a biskupy.

⁴ Seleukia, přístav při Středozezemním moři, 25 km na jih od Antiochie Syrské. Měst s tímto jménem bylo na Východě několik. Proto se tato Seleukia nazývala také Seleukia Pieria nebo Přímořská na rozdíl od většího města Seleukia na řece Tigridu a jiných měst.

⁵ Salamis, město na východním pobřeží ostrova Kypru. - „Jako přísluhovatele měli s sebou Jana“ (totiž evangelistu Marka), tak podle řeckého znění; podle Vulgáty „měli k službě...“.

⁶ Pafus (nyní Baffo) jest na jihozápadním pobřeží ostrova Kypru.

⁸ Ten muž se jmenoval hebrejsky Barjesu (= syn Josuův), ale on si dal zvučné arabské jméno Elymas, značící mudrce, mága, čaroděje.

⁹ Sv. Lukáš tu připomíná při setkání apoštola Pavla s římským místodržitelem Sergiem Pavlem Pavlovo římské příjmení (Pavel), které měl apoštol jako římský občan podle tehdejšího zvyku vedle svého hebrejského (Šavel).

ruku.¹² Když místodržitel uzřel, co se stalo, žasl nad učením Páně a uvěřil.

Pavel v Antiochii Pisidské.¹³ Když odpluli od Pafu, přišli Pavel a jeho průvodci do Perge v Pamfylii. Jan se však od nich odloučil a vrátil se do Jerusalema.

¹⁴ Ale oni prošli (krajinu) od Perge a dostali se do Antiochie v Pisidii. V sobotu vstoupili do synagogy a posadili se.¹⁵ Po čtení Zákona a Proroků vzkázali jim představení synagogy: „Muži bratři, dovedete-li říci nějaké povzbuzující slovo k lidu, mluvte!“

¹⁶ A tu Pavel povstal, dal rukou znamení k tichu a řekl: „Muži izraelsí a všichni, kteří se bojíte Boha, poslyšte!¹⁷ Bůh tohoto lidu izraelského vyvolil si naše otce a povýšil lid, když pobývali jako cizinci v egyptské zemi, a vyvedl je z ní velikou mocí¹⁸ a po dobu čtyřiceti let snášel jejich chování na poušti.¹⁹ A zahubil sedm kmenů v kananejské zemi a rozdělil mezi ně losem jejich zemi²⁰ a to asi po čtyřech stech a padesáti letech. Potom jim dal soudce až do proroka Samuela.²¹ Nato požádali o krále. I dal jim Bůh Saula, syna Kisova, muže z pokolení Benjamínova, a to na čtyřicet let.²² A když ho zavrhl, vzbudil jim za krále Davida, o němž vydal i svědectví slovy: ‚Nalezl jsem Davida, syna Jesseova, muže podle svého srdce, který bude činiti ve všem mou vůli.‘²³ Z jeho potomstva vyvedl Bůh izraelskému národu podle svého zaslíbení Spasitele, Ježíše.²⁴ Před jeho vystoupením hlásal Jan křest pokání všemu lidu izraelskému.²⁵ A když Jan dokonával svůj (životní) běh, řekl: ‚Já nejsem ten, za koho mě pokládáte. Hle, po mně přichází Ten, jemuž nejsem hoden rozvázatí obuv na nohou.‘“

²⁶ „Muži bratři, synové rodu Abrahamova a vy všichni, kteří se bojíte Boha, vám je posláno slovo o té spáse;²⁷ neboť obyvatelé Jerusalemsí a jejich předáci ho nepoznali a slova proroků, která se předčítají každou sobotu, naplnili tím, že ho odsoudili.²⁸ Ačkoliv na něm nenalezli žádné přičiny k smrti, žádali od Piláta, aby byl popraven.²⁹ A když dokonali všecko, co bylo o něm napsáno, snáli ho s dřeva a položili do hrobu.³⁰ Ale Bůh ho vzkřísil z mrtvých [třetího dne].³¹ Po mnoho dní se zjevoval těm, kteří s ním dříve přišli z Galileje do Jerusalema, a ti jsou nyní jeho svědky před lidem.³² I my zvěstujeme vám, že Bůh ono zaslíbení, jehož se dostalo našim otcům, naplnil na jejich dítkách tím, že vzkřísil Ježíše,³³ jakož jest i psáno v druhém žalmu:

„Můj Syn jsi ty,
já dnes jsem tě zplodil.“

³⁴ „Že však ho vzkřísil z mrtvých a že nemá již podlehnouti porušení, pověděl takto:

¹³ Pamfylie je hornatá krajina takřka uprostřed jižního pobřeží maloasijského na západ od Kilikie. - Perge (nynější Satalia) na řece Kestru asi 12 km od jejího ústí do moře.

¹⁴ Pisidie, na sever od Pamfylie, od níž je oddělena pohořím Tau-rem. Antiochie Pisidská (na rozdíl od Antiochie Syrské; srv. výše 11, 19) je na sever od Perge; dnes jsou z ní jen zříceniny u dnešního Yalobadže.

¹⁵ Předčítali po pořádku úryvek z knih Mojžišových (Thora) a ze sbírky, zvané hebrejsky Nebiim (proroci).

¹⁶ „všichni, kteří se bojí Boha“, t. j. proselyté. Tak jsou označováni pohaní, kteří vyznávali víru v jednoho pravého Boha a její se židy uctivali, aniž však zachovávali celý zákon Mojžišův (srv. Mat 23, 15 v poznámce).

¹⁷ T. j. rozmnožil je na veliký národ a svými záznaky je proslavil mezi ostatními národy (srv. Ex 1, 1-7; 13, 21-22).

¹⁸ Srv. Num 14, 33.

¹⁹ „zahubil sedm kmenů“; viz o tom Dt 7, 7. - „rozdělil mezi ně losem. . .“; viz Num 26, 55; 33, 54; Dt 1, 38; 31, 7; Jos. 1, 6; 14, 1-5.

²⁰ Toto rozdělení se stalo po uplynutí 450 let od té doby, kdy patriarcha Jakub opustil Kanaan a odstěhoval se s celou svou rodinou do Egypta. Čítá tedy Pavel se zřetelem k Gen 15, 13 na pobyt v Egyptě okrouhle 400 let, na pobyt na poušti 40 let a 10 let čítá na dobu, která uplynula od vkročení izraelského národa za vůdcovství Josuova do zaslíbené země, než jí dobyli a losem si rozdělili.

²¹ Srv. 1 Král 8, 5-7; 10, 21-24.

²² Srv. Z 88, 21; 1 Král 13, 14; 16, 12-13.

²³ Srv. 2 Král 7, 12-13; Iz 11, 1-2.

²⁴ Viz Luk 3, 3.

²⁵ Srv. Jan 1, 20, 27; Luk 3, 16; Mar. 1, 7.

³³ Tak podle řeckého znění; některé řecké rukopisy mají „na dítkách vašich“; jiné řecké rukopisy a Vulgáta „na dítkách našich“. - Slova „Můj Syn jsi ty. . .“ jsou ze Ž 2, 7, který se čítá k mesiášským žalmům. Slova se týkají věčného zplnění druhé božské osoby z Boha Otce. Sv. Pavel jich používá také, a to zcela správně, o Kristově zmrtvýchvstání, a to proto, že onen věčný původ Ježíšův z Boha Otce je také důvodem, že Kristus vstal z mrtvých. Ježíš jako souspodstatný s Bohem Otcem a jako Bůh a člověk zároveň nemohl ani podle svého člověčenství zůstat v hrobě, ale musel vstáti z mrtvých.

³⁴ „Splním vám věrně zaslíbení (daná) Davidovi“ (doslovně: „Dám vám Davidovy statky svaté, věrně“); slova jsou volně vzata z Iz 55, 3. Oněmi „statky“ třeba rozumět mesiášská zaslíbení daná Davidovi, zvláště pak ono, že jeden z jeho potomků bude kralovati na věky (srv. 2 Král 7, 12-13; Z 88, 5); poněvadž je Bůh jistě splní a tak ukáže svou věrnost, nazývají

„Splním vám věrně zaslíbení (daná) Davidovi.“
³⁵ „Proto i na jiném místě praví: ‚Nedopustíš, aby tvůj Světec podlehl porušení.‘³⁶ Neboť David zemřel, jakmile za svého života vyplnil vůli Boží, a byl pochován k svým otcům, tedy podlehl porušení.“³⁷ Ten však, kterého Bůh vzkřísil z mrtvých, nepodleh porušení.“

³⁸ „Proto známo budiž vám, muži bratří, že se vám skrze něho zvěstuje odpuštění hříchů, a z čeho jste nemohli býti ospravedlněni v zákoně Mojžíšově,³⁹ z toho všeho bývá ospravedlněn skrze něho každý, kdo věří.“⁴⁰ Hledte tedy, ať nepřijde na vás to, co je pověděno u Proroků:

⁴¹ ‚Vizte, pohrdači,
a divte se a zhyňte!
Neboť já vykonám za vašich dnů dílo,
dílo, o němž neuvěříte,
bude-li vám někdo o něm vypravovati.‘“

⁴² Když pak vycházeli, prosili je, aby jim příští sobotu (opět) mluvili o těch věcech.⁴³ A po rozpuštění shromáždění doprovázelo mnoho židů a zbožných proselytů Pavla a Barnabáše. Ti k nim mluvili a napomínali je, aby vytrvali v milosti Boží.

⁴⁴ Příští sobotu se pak sešlo téměř celé město poslechnout slovo Boží.⁴⁵ Při pohledu na zástupy se však naplnili židé řevnivostí a potupně odporovali slovům Pavlovým.⁴⁶ Tehdy Pavel a Barnabáš řekli neohroženě: „Vám se mělo nejdříve hlásati slovo Boží, ale poněvadž je odmítáte a sami sebe pokládáte za nehodný života věčného, hle, obracíme se k pohanům.“⁴⁷ Neboť takto přikázal nám Pán:

‚Ustanovil jsem tě světlem pohanům,
abys byl k spáse až na sám konec země!‘“

⁴⁸ Když to pohaní slyšeli, radovali se a vebili slovo Páně. I uvěřili všichni, kteří byli určeni k životu věčnému.

⁴⁹ Slovo Páně se pak rozšiřovalo po celé krajině.⁵⁰ Ale židé popudili vznešené proselytky a vážené měšťany a vyvolali pronásledování Pavla a Barnabáše; i vyhnali je ze svého území.⁵¹ Oni však setřáslí prach se svých nohou proti nim a přišli do Ikonie.⁵² Učedníci však byli naplněni radostí a Duchem svatým.

14, Pavel v Ikonii. ¹ V Ikonii vstoupili společně do židovské synagogy a tak mluvili, že uvěřilo veliké množství židů i pohanů.² Ale židé, kteří zůstali v nevěře, pobouřili a podnítili pohany proti bratřím.³ Přesto zůstali tam dlouhý čas a mluvili neohroženě s důvěrou v Pána, který osvědčoval slovo své milosti zázraky a divy, jež činil skrze ruce jejich.

⁴ Ale obyvatelstvo města se rozštěpilo: jedni byli při židech, druzí při apoštolech.⁵ Pohaní a

se ony statky věrnými.

³⁵ Viz Z 15, 10 podle řeckého překladu Starého Zákona (podle Septuaginty).

^{36–37} Že na oněch místech nemá žalmista Páně na zřeteli krále Davida, plyne jasně z toho, že David zemřel, byl pochován a nevtal z mrtvých (srv. výše 2, 29).

⁴⁰ „u Proroků“, t. j. v knize proroků Starého Zákona (srv. Mat 5, 17).

⁴¹ Viz Hab 1, 5 podle Septuaginty.

⁴³ O proselytech viz Mat 23, 15 v pozn.

⁴⁷ Slova jsou z Iz 49, 6. V slovném smyslu vyjadřují vůli Boží, aby Mesiáš byl světlem všem národům celého světa. Sv. Pavel vidí v těch slovech i příkaz pro sebe a ostatní apoštoly hlásati evangelium Kristovo celému světu, tedy nejen Židům, ale i pohanům.

⁴⁸ Byli určeni k věčnému životu podle věčného úradku Božího, ale s předpokladem i jejich svobodné součinnosti s nabízenými milostmi.

⁵⁰ „proselytky“ byly pohanské ženy, které přestoupily k židovství a přijaly víru v jednoho pravého Boha (srv. výše v. 16).

⁵¹ „setřáslí prach“ na znamení, že se obyvatelé stali nehodnými mesiášského království, a proto nebudou ho účastni, neobrátili se včas (srv. Mat 10, 14). - Ikonium (nyní Konía v Malé Asii), asi 130 km na jihovýchod od Antiochie Pisidské, patřilo tehdy k Lykaonii jako její hlavní město.

^{14, 5} „osvědčoval slovo své milosti“, t. j. potvrzoval jejich apoštolskou činnost zázraky, které činili jeho jménem a jeho moci.

židé se svými představenými se shlukli, aby je ztýrali a ukamenovali.⁶ Když to poznali, utekli do lykaonských měst, do Lystry a Derbe (a jejich) okolí; a tam kázali evangelium.

Pavel v Lystře a Derbe.⁷ V Lystře sedával jeden muž s nemocnými nohama, chromý od narození, který nikdy nechodil.⁸ Ten poslouchal Pavla. On pohledl naň a když viděl, že má viru, aby byl uzdraven, řekl hlasitě:⁹ „Postav se zpřímá na nohy!“¹⁰ I vyskočil a chodil. A když zástupové uzířeli, co Pavel učinil, zvolali lykaonsky: „Bohové v lidské podobě sestoupili k nám!“¹¹ I nazvali Barnabáše Jupiterem, Pavla pak Merkurem, neboť on byl mluvčím.¹² Ano kněz Jupitera předměstského přivedl k bráně býky s věnci a chtěl s lidem obětovati.¹³ Jakmile o tom apoštolové Barnabáš a Pavel uslyšeli, roztrhli svá roucha a¹⁴ vyběhli s křikem mezi zástupy a právali: „Muži, co to činíte? I my jsme smrtelníci a lidé jako vy! Kážeme vám evangelium, abyste se obrátili od těchto nicotných (model) k Bohu živému, který stvořil nebe i zemi a moře i všechno, co jev nich.“¹⁵ V minulých dobách nechal Bůh všechny národy choditi po jejich cestách,¹⁶ třebaž že se jim projevoval konáním dobra: s nebe dával déšť a úrodné časy a naplňoval pokrmem a radostí vaše srdce.“¹⁷ A když to mluvili, stěží zadrželi zástupy, aby jim neobětovaly.

¹⁸ Ale přišli tam židé z Antiochie a Ikonie, a přemluvívše zástupy, kamenovali Pavla, a v domnění, že je mrtev, vyvlekli ho ven z města.¹⁹ Když ho však učedníci obstoupili, vstal a vešel do města; a druhého dne odešel s Barnabášem do Derbe.²⁰ I kázali evangelium tomu městu a získali mnoho učedníků.

Návrat do Antiochie.²¹ Potom se navrátili do Lystry, Ikonie a do Antiochie. Posilovali učedníky a povzbuzovali je, aby vytrvali ve víře, (učíce je,) že mnohým soužením musíme vcházeti do království Božího.²² V každé křesťanské obci ustanovili jim po modlitbě a postu starší a odporučili je Pánu, v něhož uvěřili.²³ Když prošli Pisidií, přišli do Pamfylie a hlásali slovo [Páně] v Perge.²⁴ Pak se odebrali do Attalie.²⁵ Odtud odpluli do Antiochie, odkud byli doporučení milostí Boží k dílu, které vykonali.

²⁶ Po svém příchodu shromáždili křesťanskou obec a vypravovali, jak veliké věci učinil Bůh skrze ně a že otevřel pohanům dveře víry.²⁷ I pobýli tu s učedníky delší čas.

Část druhá: Apoštolský sněm v Jerusalemě (15, 1-35).

15, Důvod k svolání sněmu.¹ Tu přišli někteří z Judska a učili bratry: „Nedáte-li se obřezati

⁶ Lystra (nyní Latik), asi 40 km na jih od Ikonie. Odtud pocházel Pavlův žák Timothej, který se na druhé apoštolské cestě přidružil k sv. Pavlovi (viz níže 16, 1). - Derbe bylo menší město na úpatí Antitauru, asi 75 km na východ Od Lystry. - V řeckém znění je v. 6, rozdělen na dva.

¹⁰ Jaká ona řeč „lykaonská“ byla, nelze přesně zjistiti. Zvolání Lykaonských připomíná pověst římského básníka Ovidia, podle níž Jupiter (nejvyšší římský bůh = Zeus, nejvyšší řecký bůh) a jeho průvodce Merkur (čili Hermes) přišli na svém putování světem v lidské podobě do Frygie a byli pohostěni u zbožných manželů Filemona a Baucidy.

¹² Jupiter měl chrám před městem, odtud „předměstský“.

¹⁴ Místo „smrtelníci“ má řecké znění „stejně podrobeni utrpením“.

¹⁵ T. j. žili svým způsobem života bez přímého zjevení Božího, jehož se dostávalo židovskému národu.

¹⁶ Bůh je osvčoval aspoň přirozeným způsobem a mluvil k nim světem rozumu, hlasem svědomí a přírodními úkazy, z čehož všeho mohli dospěti usuzovati na vyšší bytost, která tento svět řídí a spravuje. - „Vaše srdce“, tak podle řeckého znění; podle Vulgáty „naše srdce“.

²² Aby se založené křesťanské obce udržely při živote a mohly dále duchovně růsti, bylo potřeba duchovních představených. Ty nazývá Písmo sv. Nového Zákona buď „presbytery“ (t. j. staršími) nebo „episkopy“ (dozorci, biskupy). Těmito jmény jsou v Novém Zákone označováni biskupové i kněží, kteří vedli duchovní správu, konali bohoslužby a udělovali svátosti v křesťanských obcích (srv. Skut 20. 17; 20. 28; Jak 5, 14; 1 Tim 4, 14; Tit 1, 5; Fil 1, 1). V první době křesťanské nebylo ještě vyhraněno pojmenování duchovních se zřetelem k dnešnímu pojmenování (kněz, biskup), ač věcně byl co do duchovní pravomoci a důstojnosti mezi kněžími a biskupy rozdílný od počátku. Teprve později se ustálil zvyk a slovem „episkopos“ byl označován biskup, a slovem „presbyter“ (starší) kněz (viz také Fil 1, 1-2 v pozn.).

²⁷ Srv. výše 11, 18. - „otevřel . . . dveře víry“ = povolal také pohany k pravé víře a otevřel jim přístup k věčné blaženosti (srv. 1 Kor 16, 9).

^{15, 1-2} Tehdy, když se sv. Pavel vrátil s Barnabášem z první cesty, přišli z Jerusalema do Antiochie Syrské někteří křesťané ze židovství a žádali, aby se dali křesťané z pohanství obřezat, a prohlášovali, že obřizka je nezbytně nutná k věčné spáse. Není divu, že z toho nastalo v křesťanské obci vzrušení. Aby nastalo vyjasnění v různosti názorů na potřebu obřizky i křesťanům z pohanství, rozhodla obec poslati Pavla, Barnabáše a některé křesťany do Jerusalema, aby tam spornou otázku předložili k rozhodnutí Petrovi a ostatním apoštolům. Tehdy byli v Jerusalemě přítomni sv. Petr a Jakub Mladší a podle

podle obyčejce Mojžíšova, nemůžete být spaseni.“² Poněvadž se Pavel a Barnabáš dostali s nimi do sporu a do nemalé rozepře, rozhodli se, aby Pavel a Barnabáš s některými jinými šli stran té věci k apoštolům a starším do Jerusalema.

³ Vyprovazeni tedy křesťanskou obcí, šli přes Fenicii a Samařsko, vypravující o obrácení pohanů; způsobili tím velkou radost všem bratřím.⁴ Když přišli do Jerusalema, byli přijati od křesťanské obce i od apoštolů a starších.⁵ I oznámili, jak veliké věci učinil Bůh skrze ně. Ale někteří z farizejské strany, kteří už přijali víru, povstali a pravili: „Musej přijmouti obřízku a musí se jim přikázati, aby zachovávali zákon Mojžíšův.“

⁶ I sešli se apoštolé a starší, aby se o té věci poradili.⁷ Po velkém jednání povstal Petr a řekl k nim: „Muži bratří, vy víte, že si vyvolil Bůh před dávným časem mezi vámi, aby pohaní z mých úst uslyšeli slovo evangelia a uvěřili.“⁸ A Bůh, jenž zná srdce, vydal jim svědectví, když jim udělil Ducha svatého tak jako i nám,⁹ a neucínil žádného rozdílu mezi námi a jimi, poněvadž vírou očistil jejich srdce.¹⁰ Nuže tedy, proč pokoušíte Boha, vkládající na bedra učedníků jho, které ani otcové naši, ani my jsme nemohli snést? ¹¹ Věříme však, že milostí Pána Ježíše [Krista] budeme spaseni, stejně jako oni.“

¹² Celé shromáždění mlčelo a poslouchalo Barnabáše a Pavla, když vypravovali, jak veliké zázraky a divy učinil Bůh skrze ně mezi pohany.¹³ Když domluvili, promluvil Jakub takto: „Muži bratří, poslyšte mě! ¹⁴ Šimon vypravoval, jak Bůh po prvé ráčil z pohanů získati lid pro své jméno,¹⁵ a s tím se srovnávají proročká slova. Je totiž psáno:

¹⁶ „Potom se navrátím
a zase vystavím rozpadlý stánek Davidův
a jeho zbořeniny opět obnovím a vyzdvihnou jej,
¹⁷ aby (také) ostatní lidé hledali Hospodina
i všichni národové, kteří se budou nazývati po mně.
Tak praví Hospodin, jenž činí tyto věci.“

¹⁸ „Neboť je známo Pánu od věčnosti jeho dílo.“
¹⁹ „Proto podle mého soudu nemají být zneklidňováni pohaní, kteří se obracejí k Bohu,²⁰

Gal 2, 9 i sv. Jan; kdo ještě z ostatních apoštolů byl tehdy právě v Jerusalemě, nevíme.

^{6–11} Petr poukázal v poradě na případ křtu pohanského setníka Kornelia a prohlásil, že Bůh tehdy sám rozhodl, aby byli pohaní přijímáni do Církve přímo bez předchozího zachování obřadních předpisů Mojžíšova zákona, poněvadž věčná spása závisí jen na milosti Boží a na upřímné součinnosti věřících s ní. Porady se zúčastnili nejen apoštolé a starší, nýbrž i poslové z Antiochie a velký počet jerusalemských křesťanů, ale rozhodný hlas měli jen apoštolé a starší.

„před dávným časem“, t. j. asi před 16 let (viz výše 10, 1-48). - „mezi vámi“, tak podle řeckého znění; podle Valgáty: „mezi námi“, t. j. uprostřed vás (nás), t. j. v Palestíně.

⁸ Srv. výše 10, 45.

^{10–11} Sv. Petr prohlašuje v své řeči shodně s učením Pavlovým (srv. Řím 1, 5; 3, 20-26; Gal 2, 16; Ef 2, 4-10), že člověk bývá ospravedlněn ne pro plnění obřadních předpisů zákona Mojžíšova, nýbrž milostí Boží, jestliže s ní spolupůsobí.

^{16–17} Slova jsou volně vzata z Am 9, 11-12. - „Potom se navrátím“, t. j. v mesiášské době opět se obrátím k lidu svou milostí. Rozpadlým stánkem Davidovým myslí se tu rozpadlá říše Davidova, která bude sice opět obnovena, ale v duchovním smyslu, totiž místo ní bude vybudováno nové království, Církev Páně, která bude pro všechny, nejen pro židy, nýbrž i pro pohany. - „kteří se budou nazývati po mně“, t. j. jako se v Starém Zákoně nazývá izraelský národ „národem Božím“, tak se budou v Novém Zákoně nazývati věřící „lidem Božím“, „syny Božimi“.

¹⁸ Povolání pohanů do Církve a tím k věčné spáse bylo již od věčnosti v plánu Boží prozřetelnosti.

²⁰ Že tu navrhuje apoštol Jakub, aby se zakázalo křesťanům z pohanství i smilstvo, které jest zakázáno už přirozeným mravním zákonem a zvláště šestým Božím přikázáním, nesmí nás zarazeti, poněvadž byly u křesťanů z pohanství dosud ve víře neupravených o smilstvu volnější názory jako zbytek pohanství, které dovolovalo smilstvem ctíti i své bohy (srv. 1 Kor 6, 12-20 v pozn.). Ostatní zákazy: zdržovati se od obětních pohanských hostin a požívati maso ze zvířat obětovaných modlám („poskvrnění modlami“), zdržovati se udáveného (t. j. masa ze zvířat, z nichž krev vůbec nevyšla nebo jen neúplně), a krve, obsahovaly vlastně samy o sobě úkony mravně nelíšné; ale přece se křesťanům z pohanství zakazovaly, a to, jak udává sv. Jakub ve v. 21, jen se zřetelem k židům a křesťanům ze židovství. Ony zákazy platily už v Starém Zákoně; předpisy o tom byly přísné (srv. Gen 9, 4; Ex 34, 15; Lev 3, 17; 5, 2; 17, 10-16) a nezachování jich bylo by bývalo mohlo být snad pohoršením židům, že by se byli zdráhali vstoupiti do Církve. Zákazy sněmu nebyly dány pro celou Církev, nýbrž měly jen platnost místní (pro křesťany z pohanství v Antiochii, Syrii a Kilikii, jak vidět níže z v. 23), poněvadž byly rozumné důvody, aby tyto příkazy vstoupily v platnost. Jakmile později ony ohledy a příčiny přestaly, přestala i jejich závaznost kromě ovšem zákona o smilstvu. Jak vidět z 16, 4, byly podobné zákazy dávány podle potřeby i jinde. Třeba dodat, že v papýrech Chester Beatty (P 45) je znění v. 20 bez slova „smilstvo“. Je asi pravděpodobně (tak P. Lagrange), že čtení v papýru P 45 obsahuje autentické znění onoho apoštolského dekretu. Papýros nemá ani rozšířené znění rukopisu D: „A co

nýbrž má se jim napsati, aby se zdržovali od poskvrnění modlami, od smilstva, od udávaného a od krve.²¹ Neboť Mojžíš má od dávných časů po městech své hlasatele, poněvadž se každou sobotu předčítá v synagogách.“

Rozhodnutí sněmu.²² Tu se usnesli apoštolé i starší s celou křesťanskou obcí vyvoliti ze sebe muže a poslati je s Pavlem a Barnabášem do Antiochie. Byli to: Juda příjmením Barsabáš, a Silas, muži vážení mezi bratry.²³ Po nich poslali tento list:

„Apoštolé a starší posílají bratrský pozdrav tem bratřím z pohanů, kteří jsou v Antiochii, v Syrii a Kilikii.²⁴ Poněvadž jsme uslyšeli, že někteří od nás zneklidnili vás svými slovy a pomátli vás bez jakéhokoliv našeho příkazu,²⁵ usnesli jsme se ve shromáždění jednomyslně vyvoliti a poslati k vám muže i s našimi milovanými Barnabášem a Pavlem,²⁶ muže, kteří nasadili svůj život pro jméno Pána našeho Ježíše Krista.²⁷ Posíláme tedy Judu a Silu, a ti vám také povědí totéž ústně.²⁸ Neboť s pomocí Ducha svatého jsme se usnesli nevkládati na vás už žádné břemeno, kromě těchto potřebných předpisů:²⁹ abyste se zdržovali od věcí obětovaných modlám, a od krve a od udávaného a od smilstva. Budete-li se toho chrániti, správně budete jednati. Mějte se dobře!“

³⁰ Oni tedy propuštěni přišli do Antiochie, a shromáždivše obec (věřících), odevzdali list.³¹ Když jej přečetli, zaradovali se nad tou útěchou.³² Také Juda a Silas, kteří byli i proroky, potěšili a posílili bratry mnohou řečí.³³ Po nějakém čase propustili je bratři s pozdravem pokoje k těm, kteří je poslali.³⁴ [Silas se však rozhodl tam zůstatí a Juda odešel tedy do Jerusalema sám.]³⁵ Pavel pak a Barnabáš, zůstávajíc v Anchiochii, učili a kázali s mnoha jinými slovo Páně.

Část třetí: Druhá apoštolská cesta sv. Pavla (15, 36-18, 22),

Pavel na cestě z Antiochie do Troady.³⁶ Po několika dnech však řekl Pavel Barnabášovi: „Vraťme se a navštívme bratry ve všech městech, v kterých jsme kázali slovo Páně, jak se jim vede!“³⁷ Ale Barnabáš chtěl s sebou vzíti také Jana příjmením Marka.³⁸ Pavel však žádal, aby s sebou nebrali toho, který od nich odešel v Pamfylii a nezúčastnil se s nimi (jejich) díla.³⁹ Z toho povstala rozepře, takže se od sebe rozešli Barnabáš se plavil s Markem na Kypr,⁴⁰ a Pavel, zvoliv si Silu, odešel, byv doporučen bratřimi milosti Boží.⁴¹ I putoval po Syrii a Kilikii, utvrzujce křesťanské obce [a prikazuje, aby zachovávali ustanovení apoštolů a starších].

16,¹ Přišel pak do Derbe a do Lystry. A hle, tam byl jeden učedník jménem Timothej, syn věřící židovky, ale z otce pohana.² Poněvadž o něm dávali bratři v Lystře i v Ikoniu dobré svědectví,³ chtěl ho Pavel vzíti s sebou na cestu. Vzal ho a obřezal ho kvůli židům, kteří žili v oněch krajinách; neboť všichni věděli, že (jeho) otec byl pohan.⁴ Když pak procházeli od města k městu, odevzdávali jim ustanovení vydaná apoštoly a staršími v Jerusalemě, aby je zachovávali.⁵ A tak byly křesťanské obce utvrzovány ve víře a denně jich přibývalo.

Pavel v Troadě.⁶ Prošli pak Frygií a galatskou krajinou, poněvadž jim bylo zabráněno Du-

nechtějí, aby jim jiní činili, ať nečiní jim!“

²² O Silovi (Silvanovi) viz 1 Petr 5, 12.

²⁶ T. j. cele se věnovali službě Boží a byli hotovi pro Ježíše položití i život.

³⁵ V té době, kdy se Pavel a Barnabáš zdržovali v Antiochii, přišel sem také sv. Petr a přijal od Pavla onu výtku, o které je zmínka v Gal 2, 11-21.

³⁶ „Druhou apoštolskou cestu“ (15, 36-18, 22) vykonal sv. Pavel v letech 50-53. Prošel Syrii, Galacii (v Malé Asii), Makedonií do Recka, pak se po delším pobytu v Korintu vrátil přes Efesos, Caesareji Přímořskou a Jerusalema do Antiochie Syrské. Hlavní misijní stanice byly v Troadě, Filippách, v Soluni, v Bereji, Athénách a Korintě, kde všude zakládal Pavel křesťanské obce a vysvětil potřebné duchovní pastýře.

⁴¹ Míni se tu ono rozhodnutí jerusalemské porady nebo apoštolského sněmu (srv. výše vv. 20, 28, 29).

16,¹ Timothej byl pokřtěn sv. Pavlem nepochybně při jeho prvním pobytu v Lystře, a to i se svou matkou Eunikou a babičkou Loidou (srv. 14, 6; 1 Kor 4, 17; 2 Tim 1, 5); viz také úvod do 1 Tim.

³ Pavel dal Timotheje vzhledem k židům obřezati, poněvadž ho chtěl poslati kázat evangelium mezi židy. Ti by nebyli nikdy připustili mezi sebe do synagogy člověka neobřezaného. Učinil tak také proto, poněvadž on sám i Timothej i tamější křesťané byli Pavlem dostatečně poučeni, že obřizka není nutná k spasení a že se tak činí jen s ohledem na židy. Kde ovšem byli křesťané opačného mínění, tam obřizku ani v podobných případech apoštol nepřipustil (srv. Gal 2, 3).

⁶ Asií se zde rozumějí západní přímořské krajiny maloasijské s hlavním městem Efesem (t. j. Mysie, Ionie, Lydie a Karie)

chem svatým hlásati slovo [Boží] v Asii.⁷ Když přišli do Mysie, pokoušeli se jíti do Bithynie, ale Duch Ježíšův jim to nedovolil.⁸ Prošli tedy Mysií a sestoupili do Troady.⁹ A Pavel měl v noci vidění: Jakýsi Makedoňan stál a prosil ho: „Přejdi do Makedonie a pomoz nám!“¹⁰ Po tomto vidění ihned jsme se snažili odejiti do Makedonie, neboť jsme poznali, že Bůh nás povolal kázat jim evangelium.

Pavel ve Filipách.¹¹ Odpluli jsme z Troady a dorazili přímým směrem na (ostrov) Samothrake a druhého dne pak do Neapole a odtud do Filippp.¹² To je první město té části Makedonie s římským právem.

¹³ I pobýli jsme v tom městě několik dní. V sobotu však jsme vyšli za bránu k řece, kde jsme se domnívali, že je modlitebna. Posadili jsme se a mluvili k ženám, které se (tam) sešly.¹⁴ I poslouchala jedna žena jménem Lydie, prodavačka nachu, z města Thyatiry, proselytka. A Bůh otevřel její srdce, aby byla pozorná na to, co Pavel mluvil.¹⁵ Když pak byla pokřtěna ona i její dům, prosila: „Jsem-li podle vašeho soudu věrná Pánu, vejďte do mého domu a zůstávejte tam!“ I přinutila nás.

¹⁶ Na cestě do modlitebny potkala nás jedna služebná, která měla věsteckého ducha a svým pánům vydělávala věštěním velké peníze.¹⁷ Ta, krácejíc za Pavlem a námi, volala takto: „Tito lidé jsou služebníci nejvyššího Boha, oni zvěstují vám cestu k spáse!“¹⁸ Tak to činila po mnoho dní. S nevolí nad tím obrátil se Pavel a řekl duchu: „Přikazuji ti ve jménu Ježíše Krista, abys z ní vyšel!“ A vyšel v tu chvíli.

¹⁹ Ale její páni vidouce, že naděje na zisk je pryč, uchopili Pavla a Silu a dovedli je na náměstí k představeným (města).²⁰ Postavili je před úředníky a řekli: „Tito lidé – jsou to Židé – pobuňují naše město²¹ a hlásají obyčej, které my jako Římané nesmime ani přijímati, ani činiti.“²² I povstal také lid proti nim. Úředníci strhli s nich šaty a kázali je mrskati mečlemi.²³ A když jim dali mnoho ran, vsadili je do vězení a přikázali žalárníkovi, aby je hlídal bezpečně.²⁴ On je podle tohoto příkazu vsadil do vnitřního vězení a sevřel jejich nohy kládou.

²⁵ O půl noci se však Pavel a Silas modlili a zpěvem chválili Boha. I poslouchali je vězni.²⁶ Náhle se však stalo veliké zemětřesení, takže se pohnuly základy žaláře, a vtom se otevřely všechny dveře a všem spadla pouta.²⁷ Když se žalárník probudil a spatřil dveře vězení otevřené, vytasil meč a chtěl se usmrtiti, neboť se domníval, že vězni utekli.²⁸ I zvolal Pavel silným hlasem: „Nečň si nic zlého, neboť jsme tu všichni!“²⁹ Dal si přinésti světlo a vešel tam a třesa se

neboli Asie prokonsulární. - „Duch Ježíšův“, t. j. Duch svatý, poněvadž vychází nejen od Otce, nýbrž i od Syna, od obou jako od jednoho zdroje.

⁸ Troas je pojmenování pro severozápadní výběžek Malé Asie. Hlavní město té krajiny byla Alexandrie, která se na rozdíl od jiných měst téhož jména nazývala Alexandrie Troadská nebo stručně jen Troas.

¹⁰ Nyní je v doprovodu sv. Pavla také sv. Lukáš, autor „Skutků apoštolských“, a proto po prvé přichází vypravování v první osobě množného čísla (viz úvod do Skut). - Místo „poznali“ má řecké znění „usuzovali“.

¹¹ Samothrake je nejsevernější ostrov ze Sporadských ostrovů v Egejském moři. - Neapolis bylo přístavní město v Thrakii při Strymonském (nyní Strumenském) zálivu.

¹² Makedonie byla r. 146 př. Kr. rozdělena na čtyři území: Makedonii první, druhou, třetí a čtvrtou. Město Filippp leželo v první části, v té bylo hlavním městem Amfipolis. Po vítězné bitvě u Filipp r. 42 před Kr. učinil Augustus z města vojenskou kolonii, usadil tam mnoho římských osadníků a dal jim právo italských občanů. Tak bylo město pod přímou ochranou císařovou. - „To jest první město té části Makedonie . . .“ neznamená, že by Filippp byly hlavním městem, ale že je to první větší město osídlené italskými kolonisty. Vyskytuje se také čtení: „Je to město první části Makedonie. . .“, ač je toto čtení málo dochováno, zdá se, že je přece správné.

¹⁴ Thyatira je město v Lydii v Malé Asii. Nyní stojí na tom místě město Akhisar (srv. Zjev 2, 18). - „proselytka“, viz Mat 23, 15.

¹⁵ „věrná Pánu“ = křesťanka. - „přinutila nás“, t. j. snažně nás prosila, že jsme neodolali (srv. Luk 24, 29).

¹⁶ „měla věsteckého ducha“, t. j. byla posedlá zlým duchem, který jejími ústy oznamoval některé budoucí věci, ne že by je znal sám od sebe, nýbrž potud, pokud jako bytost bystřejšího rozumu mohl z daných věcí předvídati něco v budoucnu.

¹⁷⁻¹⁸ - „Jako Kristus nechtěl slyšeti svědectví o sobě z hříšných úst zlého ducha (srv. Mar 1, 25), tak ani sv. Pavel nechtěl, aby zlý duch jej chválil a zjednával jeho učení účtu a vážnost. Činil to také z opatrnosti a prozíravosti, aby se nezdálo, že je s ním ve spojení.

¹⁹ Správu města jakožto města s římským právem vedli dva římský úředníci (duumviri nebo praetores); ti vykonávali také soudní moc.

²⁴ Trest kládou byl velmi bolestný. Odsouzení byly dány do otvorů od sebe vzdálených nohy, někdy i ruce, takže nemohl s místa a při každém pohybu nohou cítil veliké bolesti.

²⁶ Zde působila nadpřirozená moc, poněvadž Bůh chtěl ukázati, jak se stará o své věrné.

padl Pavlovi a Silovi k nohám.³⁰ Vyvedl je pak ven a řekl: „Páni, co mám činiti, abych byl spasen?“³¹ A oni mu řekli: „Uvěř v Pána Ježíše, a budeš spasen ty i tvůj dům!“³² I mluvili slovo Páně jemu a všem, kteří byli v jeho domě.³³ A vzal je v onu noční hodinu s sebou, umyl jejich rány a hned se dal pokřtít on i všichni jeho domácí.³⁴ Pak je uvedl nahoru do svého příbytku, předložil jim jídlo a veselil se nad tím, že uvěřil v Boha s celým svým domem.

³⁵ Když se pak rozednilo, poslali úředníci služebníky s rozkazem: „Propust' ty lidi!“³⁶ I oznámil žalárník ta slova Pavlovi: „Úředníci vzkázali, abyste byli propuštěni. Nuže, tedy vyjděte a jděte v pokoji!“³⁷ Avšak Pavel jim vzkázal: „Bez vyšetření dali veřejně zmrskati nás, římské občany, a vsaditi do žaláře, a nyní nás tajně vyhánějí? Ne, ať přijdou sami a vyvedou nás!“³⁸ Služebníci tedy oznámili úředníkům ta slova. Když ti uslyšeli, že jsou Římané, ulekli se a přišli je odprositi.³⁹ Vyvedli je pak s prosbou, aby odešli z města.⁴⁰ I vyšli ze žaláře a odebrali se k Lydii, a uzřevše bratry, potěšili je a odešli.

17, Pavel v Soluni.¹ Cestou přes Amfipoli a Apollonii přišli do Soluně, kde měli židé synagogu.² Podle svého zvyku vešel k nim Pavel a rozmlouval s nimi po tři soboty o Písmech.³ Vysvětloval a dokládal, že Mesiáš musil trpěti a z mrtvých vstáti, a tím že je ten Ježíš Kristus, „kterého já zvětstuji vám“.⁴ I uvěřili někteří z nich a připojili se k Pavlovi a Silovi, taktéž veliké množství proselytů i pohanů i mnoho vznešených žen.

⁵ Ale židé se rozhorlili a přibrali si některé špatné muže z pouliční chátry, způsobili povyk a pobouřili město. I postavili se k domu Jasonovu a hledali je, aby je předvedli před lid, ale nenalezli je.⁶ Proto vlekli Jasona a některé bratry před představené města a křičeli: „Ti, kteří pobuřují svět, přišli také sem, a Jason je přijal. Ti všichni jednají proti ustanovením císařovým, neboť praví, že králem je jiný, totiž Ježíš.“⁸ A zneklidnili lid i představené města, kteří to slyšeli,⁹ ale když tiho dostali rukojemství od Jasona i ostatních, propustili je.

Pavel v Bereji.¹⁰ Bratří však hned za noci vypravili Pavla a Silu do Bereje. Když (tam) přišli, odebrali se do synagogy (tamějších) židů.¹¹ Tito však byli šlechetnější než oni v Soluni, neboť přijali slovo se vši ochotou a denně zkoumali Písma, zdali tomu tak jest.¹² Mnozí z nich tedy uvěřili; také velký počet vznešených pohanských žen i mužů.¹³ Když se však soluňští židé dověděli, že Pavel kázal slovo Boží i v Bereji, přišli a také tam pobuřovali a zneklidňovali lid.¹⁴ Tu bratří hned vypravili Pavla, aby šel až k moři; ale Silas a Timothej tam zůstali.¹⁵ Průvodci Pavlovi dovedli ho až do Athén. A když obdrželi od něho příkaz pro Silu a Timotheje, aby co nejrychleji přišli k němu, odešli.

Pavel v Athénách.¹⁶ Mezitím co je Pavel v Athénách očekával, byl velice rozmrzen, když viděl, že v městě je plno model.¹⁷ I rozmlouval v synagoze se židy a s proselyty i na náměstí každého dne s těmi, kteří tam (právě) byli přítomni.¹⁸ Ale někteří epikurejští a stoicí filosofové se s ním

³⁷ Římský zákon zakazoval římské občany mrskati a bez předchozího řádného vyšetřování odsouditi. Sv. Pavel i Silas měliprávo římského občana. Ze se tohoto práva dříve nedovolávali, vysvětlíme si tím, že je rozbouřený lid k obhajobě ani nepřipustil, anebo že se sice na toto právo odvolávali, ale ve velkém hluku nebyl jejich hlas slyšen. Nyní žádají od městských úředníků spravedlivé zadostičinění.

³⁸ „Římané“, t. j. občané s římským právem.

⁴⁰ Lukáš zůstal v městě, aby spravoval nově založenou křesťanskou obec; Timothej zprvu také, ale brzy odešel za Pavlem a setkal se s ním v Bereji, možná už někde dříve.

17, ¹ Amfipolis při řece Strymonu (nyní Strumě), ta obtéká město se tří stran. V době Pavlově bylo předním městem v Makedonii. Od Amfipole na jihozápad ležela Apollonie. - Soluň (Thessalonike) leží při Thermajském zálivu (viz úvod do 1 Sol).

² Vycházejze z příslušných míst Starého Zákona, dokazoval, že Ježíš musel trpěti a z mrtvých vstáti. Odpovídal také na různé otázky a námítky, takže jeho výklad byl veden na způsob rozmluvy.

⁴ „proselyt“ viz výše 2, 11.

⁵ V domě Jasonově se totiž uhostili.

⁷ Žaloba byla podobná té, kterou vedli židé proti Ježíšovi.

⁹ Dostali ujištění, že udání židů jsou občany nepravdivá a že tu vlastně nebylo žádné provinění proti zákonu.

¹⁰ Berea (nyní Beria), město v Makedonii při hranicích Thessalie, na jihovýchod od Soluně.

¹¹ Zevrubnějším studiem Starého Zákona se chtějí sami přesvědčiti a získati si jistotu, že se na Kristu, o kterém jim Pavel kázal, skutečně vyplnila ona mesiášská prorocství, jak to dokazovali Pavel a Silas.

¹⁸ Epikurejci, stoupenci Epikura (340-271 před Kr.), učili, že svět povstal náhodnou srážkou věčných atomů (částic ne-

hádali. Jedni pravili: „Co asi chce tento mluvka povídati?“ Jiní však: „Zdá se, že je zvěstovatelem cizích bohů.“ Neboť jim kázal o Ježíšovi a o zmrtvýchvstání.¹⁹ I uchopili ho a dovedli ho před Areopag a řekli: „Můžeme zvědět, jaké je to nové učení, které hlásáš?“²⁰ Neboť jakési věci podivné dáváš nám slyšeti. Proto bychom rádi zvěděli, co to asi jest.“ –²¹ Všichni Athénané totiž i cizinci tam se zdržující neměli pro nic jiného kdy, než aby si povídali nebo poslouchali nějaké novinky.

²² Pavel se tedy postavil doprostřed Areopagu a řekl: „Muži athénští, vidím, že jste v každém ohledu velmi bohabojní.“²³ Neboť když jsem procházel a prohlížel vaše svatyně, nalezl jsem také jeden oltář, na němž bylo napsáno: NEZNÁMĚMU BOHU. Co tedy nevědomky ctíte, to já zvěstuji vám:²⁴ Bůh, který stvořil svět a všecko, co je v něm, ten, jsa Pánem nebe i země, nebydlí v chrámech rukama vystavěných,²⁵ ani se nedává obsluhovali lidskýma rukama, jako by něčeho potřeboval, poněvadž sám dává všechen život i dýchání a všechno.²⁶ On učinil z jednoho (člověka) celé lidské pokolení, aby přebývalo na celé zemi. Ustanovil určité časy a pevné hranice jejich přebývání,²⁷ aby hledali Boha, zdali by se ho mohli dotknouti nebo ho nalézt, ačkoliv není daleko od každého z nás.²⁸ Neboť v něm žijeme a dýcháme i trváme, jak to i někteří z vašich básníků řekli: ‚Neboť jsme i jeho rod.‘ „

²⁹ „Jsmeli tedy z rodu Božího, nemáme se domnívati, že božství je podobno zlatu nebo stříbru nebo kamení, výtvoru lidského umění nebo důmyslu.“³⁰ Časy té nevědomosti Bůh přehlédnuv, ohlašuje nyní lidem, aby všichni všude činili pokání.³¹ Neboť ustanovil den, v kterém bude spravedlivě souditi svět skrze muže, kterého určil, dáváje všem víru tím, že ho vzkřísil z mrtvých.“

³² Jakmile uslyšeli o vzkříšení z mrtvých, jedni se posmívali, jiní však řekli: „O tom tě poslechneme někdy jindy.“³³ Tak vyšel Pavel z jejich shromáždění.³⁴ Ale někteří muži se ho přidrželi a uvěřili; mezi nimi též Dionysios, Areopagita, a žena jménem Damaris a s nimi jiní.

18, Pavel v Korintě.¹ Potom opustil (Pavel) Athény a přišel do Korinta.² Tam se setkal s jedním židem jménem Akvila, rodem z Pontu, který nedávno přišel sem z Itálie i se svou manželkou Priscillou. Klaudius rozkázal totiž, aby všichni židé opustili Řím. I odebral se (Pavel) k nim,³ a poněvadž byl stejného řemesla, zůstával u nich a pracoval. – Podle řemesla byli stanaři.⁴ Každou sobotu rozmlouval v synagoze [a do rozmluv vkládal jméno Pána Ježíše] a přesvědčoval židy i pohany.

⁵ Ale když Silas a Timothej přišli z Makedonie, věnoval se Pavel zcela kázání a dosvědčoval židům, že Mesiášem je Ježíš.⁶ Když však oni odporovali a rouhali se, vytrásl svá roucha a řekl k

drobitel-ných) a že se božstvo o svět nestará; popírali nesmrtelnost duše, vzkříšení těl a v mravouce prohlašovali rozkoš a smyslný požitek za cíl života. - Stoikové, stoupenci filosafo Zenona (žil asi v letech 336-264 před Kr.), byli vyznavači materialismu s přechodem k pantheismu a učili, že všechno je hmota (material), i božská bytost. Rovněž popírali nesmrtelnost duše a vzkříšení z mrtvých; hlavním příkazem mravouky bylo udržovat život ve shodě s rozumem a s přírodou a býtí naprosto lhostejný k radosti a k bolesti.

¹⁹ Areopag (pahorek bůzka války Aresa) bylo návrší v Athénách, na něm pod širým nebem zasedal nejvyšší athénský soud zvaný také Areopag. Tu se konávala i jiná shromáždění. Člen tohoto soudu se nazýval Areopagita (viz níže v. 34).

²¹ Tyto vlastnosti Athénanů vytykal již nejslavnější řecký řečník Demosthenes.

²³ Že v Athénách byly takové oltáře, svědčí i světší spisovatelé.

²⁸ Slova jsou u básníků Arata a Kleantha (III. stol před Kr.).

³¹ „dávaje všem víru“, aby všichni mohli v Krista uvěřit.

³³ „Tak“, t. j. s takovým úspěchem vyšel Pavel.

³⁴ „Areopagita“, viz výše v. 19 v poznámce.

18, ² Roku 50 vykázal císař Klaudius z Říma všechny židy pro různé nepokoje, které tam způsobili. Poněvadž křesťané byli pokládáni v Římě za sektu židovskou, byli spolu s židy vypovězeni z Říma. - O Akvilovi a Priscille viz Řím 16, 3-4 v poznámce.

³ Zhotovovali přenosné stany pro vojiny, pastýře a karavany. Jiní jsou toho názoru, že zhotovovali látku na stany nebo lodní plachty.

⁴ „vkládal jméno Pána Ježíše“, t. j. při své řeči nezačal Pavel hned o Ježíši Kristu, nýbrž vykládaje starozákonní proctví a předobrazy, vplétal při výkladu i poznámky, že to všechno se splnilo na Ježíši Kristu.

⁶ „vytrásl svá roucha“ na znamení, že s nimi nechce už mít nic společného (srv. Mat 10, 14; Luk 9, 5). - „Krev vaše at padne na vaši hlavu“, t. j. pro svou zatrzelost nesete si sami její následky, já jsem učinil vše, co bylo povinností mého apoštolského úřadu.

nim: „Krev vaše at' padne na vaši hlavu! Já jsem bez viny a od nynějška půjdu k pohanům.“⁷ A odebral se odtud a vešel do domu jednoho proselyty jménem Titus Justus, jehož dům byl spojen se synagogou.⁸ Také Krispus, představený synagogy, uvěřil v Pána s celým svým domem; též mnoho Korintanů, kteří ho slyšeli, přijímalo víru a bylo křtěno.

⁹ I řekl Pán v noci u vidění Pavlovi: „Neboj se, nýbrž mluv a nemlč! ¹⁰ Neboť já jsem s tebou a nikdo nesáhne na tebe, aby ti ublížil; neboť mám mnoho lidu v tomto městě.“¹¹ I pobyl tam rok a šest měsíců a učil u nich slovu Božím.

¹² Když však by v Achaji místodržitelem Gallio, povstali židé jednomyslně proti Pavlovi, přivedli ho před soudnou stolicí¹³ a pravili: „Tento navádí lid, aby ctili Boha proti zákonu.“¹⁴ Ale když se chtěl Pavel ozvat, řekl Gallio židům: „Muži židovští, kdyby běželo o nějaké bezprávní nebo o bídný zločin, přijal bych vás podle práva; ¹⁵ jsou-li to však hádky o slovo, o jména nebo o váš zákon, je to vaše věc. V těch věcech já nechci být soudcem.“¹⁶ I odehnal je od soudné stolicí.¹⁷ A nyní všichni uchopili Sosthena, představeného synagogy, a bili ho před soudnou stolicí, ale Gallio nic na to nedbal.

Pavel na zpáteční cestě do Antiochie.¹⁸ Pavel však tam pobyl ještě mnoho dní. Pak se rozloučil s bratry a pravil se i s Priscillou a Akvilou do Syrie. – V Kenchrejích si dal ostříhati hlavu, neboť měl (dosud) slib. –¹⁹ Když přišli do Efesu, nechal je tam, a sám vešel do synagogy a rozmlouval se židy.²⁰ K jejich prosbám, aby déle zůstal, nesvolil,²¹ nýbrž rozloučiv se pravil: „Opět se k vám navrátím, bude-li to vůle Boží.“ Pak se odebral z Efesu,²² a doraziv do Caesareje, odešel do (Jerusalema), a pozdraviv křesťanskou obec, odebral se do Antiochie.

Část čtvrtá: Třetí apoštolská cesta sv. Pavla (18, 23-21, 17).

Apollo v Efesu.²³ A po nějakém čase odešel a procházel po pořádku galatskou krajinou a Frygií a povzbuzoval všechny bratry.

²⁴ Přišel však do Efesu jeden žid jménem Apollo, rodem z Alexandrie, muž výmluvný a znatel Písma.²⁵ Ten byl vyučen v nauce Páně a mluvil s nadšením a učil pilně o Ježíšovi, ač znal jen křest Janův.²⁶ Neohroženě počal mluvit v synagoze. Když ho uslyšeli Priscilla a Akvila, přijali ho k sobě a důkladně mu vyložili nauku Páně.²⁷ A když pak chtěl odejiti do Achaje, povzbudili ho bratři a napsali učedníkům, aby ho přijali. Po svém příchodu prospěl mnoho tamějším věřícím,²⁸ neboť rázně odporoval židům, veřejně dokazuje z Písma, že Mesiášem je Ježíš.

19, Pavel v Efesu.¹ Když pak byl Apollo v Korintě, prošel Pavel horní krajiny a přišel do Efesu. Tam se setkal s některými učedníky a² řekl jim: „Přijali jste Ducha svatého, když jste uvěřili?“ Oni mu však řekli: „Ale ani jsme neslyšeli, je-li Duch svatý.“³ Tu řekl: „Jaký křest jste tedy přijali?“ A oni pravili: „Křest Janův.“⁴ I řekl Pavel: „Jan křtil křtem pokání a říkal lidu, aby uvěřili

¹²–¹⁷ Toto vypravování je jedna z událostí za půl druhého roku (od podzimu r. 50 do jara r. 52) pobytu Pavlova v Korintě. - Gallio byl bratrem filosofa Seneky. Podle jednoho nápisu z Delf byl v letech 51 až 52 (podle jiného od května 52 do května 53) místodržitelem (prokonsulem) v Achaji.

¹⁷ „Všichni“, podle řeckého znění „všichni Rekové“, t. j. kteří tam byli přítomni. - Sosthenes nastoupil jako představený synagogy po Krispovi a mluvil před místodržitelem. V 1 Kor 1, 1 uvádí sv. Pavel v nadpisu také Sosthena a nazývá jej „bratrem“, t. j. spolupracovníkem. Někteří se domnívají, že je to týž, o němž se zmiňuje ve „Skutcích apoštolských“ svatý Lukáš. Po svém obrácení ke křesťanství stal prý se z něho spolupracovník Pavlův v křesťanské obci korintské.

¹⁸ „V Kenchrejích“, t. j. v korintském přístavu. Pavel učinil slib podobný slibu nazarejskému, jímž se horlivější židé zasvěcovali na určitou dobu Bohu, a na znamení slibu si nestříhali vlasy ani nepili opojné nápoje. Pavel učinil ten slib asi po onom vidění, o němž vypravoval výše ve vv. 9-10, a nyní, když již svůj slib splnil, dal se zase ostříhat.

²¹ Některé i vážnější rukopisy mají před slovem „Navrátím se“ tato slova: „Musím jistojistě oslavit nastávající svátek v Jerusalemě“.

²³ „Poslední (třetí) apoštolskou cestu“ (18, 23-21, 17) vykonal sv. Pavel v letech 53-58. Přišel do Efesu a tam působil s úspěchem přes dva roky, pak se odebral do Makedonie a Recka a navštívil tamější křesťanské obce, které sám založil. Přes Filippy, Milét a Caesareji Přímořskou se vrátil do Jerusalema. V Caesareji dostal předpověď, že ho v Jerusalemě čeká zajetí. Hlavními misijními místy na této cestě byly Efesos a Korint. - „po pořádku“, t. j. jako v 16, 6, jenž v opačném směru; začal nejdříve Galacii a pak přešel do Frygie.

²⁷ Poslal je s doporučujícím listem na tamější křesťany, aby jej přijali ochotně.

²⁸ Podle řeckého znění prokázal dobré služby svým nadáním“.

v Toho, jenž přijde po něm, to je v Ježíše.“⁵ Když to uslyšeli, dali se pokřtiti ve jménu Pána Ježíše.⁶ A když Pavel vložil na ně ruce, sestoupil na ně Duch svatý; i mluvili (různými) jazyky a prokrovali.⁷ Bylo pak všech těch mužů asi dvanáct.

⁸ Potom vešel do synagogy a po tři měsíce neohroženě mluvil, rozmlouvaje a přesvědčuje o království Božím.⁹ Když však někteří zůstali zatvrzelí a nevěřící a zlehčovali učení [Páně] před lidem, odloučil se od nich, a odděliv učedníky, denně rozmlouval ve škole [jakéhosi] Tyranna.¹⁰ A to se dělo po dva roky, takže všichni obyvatelé Asie, židé i pohaní, uslyšeli slovo Páně.

¹¹ Také divy neobyčejné činil Bůh skrze ruce Pavlovy,¹² takže šátky a zástěry s jeho těla kladli na nemocné, a tak nemocí od nich odcházely a zlí duchové vycházeli.¹³ Pokusili se však někteří i z potulných židovských zaklínačů nad lidmi posedlými zlými duchy vyzývati jméno Pána Ježíše, pravíce: „Zaklínám vás skrze Ježíše, kterého hlásá Pavel.“¹⁴ Tak to činilo sedm synů jakéhosi Skevy, židovského velekněze.¹⁵ Ale zlý duch jim řekl: „Ježíše znám i o Pavlovi vím, ale kdo jste vy?“¹⁶ A vrhl se na ně ten člověk se zlým duchem a ovládl dva z nich, přemohl je, takže nazí a zranění utekli z toho domu.¹⁷ To však vešlo ve známost všem, kteří bydleli v Efesu, židům i pohanům. I padla bázeň na ně na všechny a bylo velebeno jméno Pána Ježíše.¹⁸ Také mnozí z věřících přicházeli a vyznávali a vypravovali své skutky.¹⁹ Mnozí pak z těch, kteří se zabývali pověrečnými věcmi, snesli knihy a spálili je přede všemi; a když spočetli jejich cenu, načítali částku padesáti tisíc denárů.²⁰ Tak mocně se rozšířilo a sílilo slovo Boží.

²¹ Když se toto vykonalo, umínil si Pavel v duchu, že se odebere přes Makedonii a Achaji do Jerusalema, a řekl: „Až tam pobudu, musím uzříti také Řím.“²² Poslav pak do Makedonie dva ze svých pomocníků, Timotheje a Erasta, zůstal nějaký čas v Asii.

Demetrios bouří lid proti Pavlovi.²³ Někdy v té době povstalo nemalé pobouření kvůli tomu učení [Páně].²⁴ Jakýsi stříbrník jménem Demetrios, výrobce stříbrných chrámků Dianiných, poskytoval nemalý výtěžek umělcům.²⁵ Je i ostatní výrobce takových předmětů svolal a promluvil: „Muži, vy víte, že z tohoto zaměstnání máme výtěžek,²⁶ a vidíte i slyšíte, že tento Pavel nejen v Efesu, nýbrž téměř v celé Asii přemlouváním odvrátil mnoho lidu říkáje, že to nejsou žádni bohové, kteří jsou zhotovováni (lidskýma) rukama.“²⁷ Proto hrozí nebezpečí, že může přijíti v opovržení nejen toto naše odvětví, nýbrž také že za nic nebude pokládán chrám veliké bohyně Diany, ano může i zaniknouti velebnost té, kterou přece ctí celá Asie, ba celý svět.“

²⁸ Po těch slovech se rozpálili hněvem a křičeli: „Veliká je Diana Efesanů!“²⁹ I naplnilo se město zmatkem a všichni se hnali do divadla, strhnuvše s sebou Makedoňany Gaja a Aristarcha, průvodce Pavlovy.

³⁰ Když však Pavel chtěl vejíti mezi lid, učedníci to nepřipustili.³¹ Ano i někteří z vysokých úředníků, kteří mu byli nakloněni, poslali k němu s prosbou, aby se nevydával do divadla.³²

¹⁹, ⁵ Podle řeckého znění: „ve jméno Pána Ježíše“, viz výše 8, 16.

⁶ „vložil na ně ruce“, t. j. biřmoval je.

⁹ Tyrannus byl asi pohanský učitel řečnictví, který propůjčoval Pavlovi svou posluchárnu na některé hodiny; podle rukopisu cambridžského na dobu od 11 hodin dopoledne do 4 hodin odpoledne.

¹⁰ „obyvatelé Asie“, t. j. prokonsulární Asie (viz výše 16, 6).

¹¹ „zástěry“, které měl při práci.

¹⁶ Sv. Pavel se zmínil ve v. 14 o sedmi synech Skevových. Vypravuje tedy ve v. 16 o případě, kdy se pouze dva z nich pokoušeli vyhnati zlého ducha.

¹⁸ „vyznávali a vypravovali své skutky“, t. j. vyznávali se ze svých hříchů.

¹⁹ „snesli knihy“, t. j. papýrové svitky, popsané různými zaklínacími formulemi. - 50.000 denárů bylo asi 40.000 předváděcích korun. Z velikosti částky peněz můžeme předpokládat, že počet obrácených obyvatel na víru byl také veliký.

²⁰ „slovo Boží“, podle řeckého znění „slovo Páně“.

^{24–27} Stříbrné chrámky Dianiny (Diana čili Artemis) byly plastické napodobeniny velkého chrámu bohyně v Efesu s jejím obrazem a byly ve velkém počtu prodávány poutníkům jako památky a amulety. Octa bohyně Diany byla v Efesu veliká a do chrámu chodilo odevšad mnoho poutníků; ti bývali bohatým zdrojem pro efeské zlatníky a stříbrníky, kteří ony chrámky zhotovovali. Přibýváním křesťanů ubývalo také titelů bohyně Diany, kupujících ony památky, a tak oni výrobci i prodávající ztráceli dobrý zisk. Odtud ta veliká nenávisť proti Pavlovi.

²⁹ Shromáždění lidu se konávala tehdy také v divadle.

³⁰ Oněmi úředníky (asiarchy) byli velekněží císařova kultu v asijské provincii v Efesu. Byli předsedy náboženských slavností a byli voleni z nejbohatších rodin na jeden rok. Mohli však býti znovu voleni a po skončeném úřadu si podržovali svůj titul.

Tam každý křičel něco jiného, neboť v shromáždění byl zmatek a většina nevěděla, proč se sešli.³³ I vytáhli ze zástupu jakéhosi Alexandra, poněvadž ho židé postrkovali. Alexander pak pokynul rukou a chtěl k lidu míti obrannou řeč.³⁴ Když však poznali, že je to žid, vzkřikli všichni jato jedněmi ústy a křičili asi dvě hodiny: „Veliká je Diana Efesanů!“

³⁵Tu (městský) tajemník upokojil zástup slovy: „Muži efeští, kdo z lidí by nevěděl, že město Efesanů je strážcem chrámu veliké Diany i jejího obrazu spadlého s nebe?“³⁶ Poněvadž tedy to nelze popřítí, je potřebí, abyste zachovali klid a nečinili nic ukvapeně.³⁷ Přivedli jste tyto muže, kteří nejsou ani svatokrádcí ani rouhači vaší bohyně.³⁸ Jestliže tedy Demetrios a jeho druhové umělci mají proti někomu žalobu, konají se veřejné soudy a jsou tu místodržitelé; (u nich) ať na ně podají žalobu!³⁹ Žádáte-li však něco jiného, budiz to vyřízeno v zákonitém shromáždění!⁴⁰ Vždyť se vydáváme do nebezpečí, že budeme obžalováni pro dnešní povstání, neboť není žádného vinníka, jímž bychom mohli odůvodnit toto shluknutí.“ A po těch slovech rozpustil shromáždění.

20, Přes Makedonii a Řecko do Troady.¹ Jakmile se to povstání utišilo, povolal k sobě Pavel učedníky, dal jim napomenutí a rozloučiv se s nimi, nastoupil cestu do Makedonie.² Prošel pak ty krajiny, a napomenuv je mnohými slovy, přišel do Řecka.³ Tam pobyl tři měsíce. Právě když se chtěl plavit do Syrie, činili mu židé úklady; proto se rozhodl, že se vrátí přes Makedonii.⁴ Doprovázal ho Sopater z Bereje, syn Pyrrhův, ze Soluňanů pak Aristarch a Sekundus, též Gajus z Derbe a Timothej, z Asie pak Tychikos a Trofimos.⁵ Ti však šli napřed a čekali na nás v Troadě.⁶ My pak jsme po velikonočních svátcích odpluli z Filipp a dorazili jsme k nim v pěti dnech do Troady. Tam jsme se zdrželi sedm dní.

⁷Když jsme se v neděli shromáždili k lámání chleba, Pavel, chtěje příštího dne odejítí, rozmlouval s nimi a protáhl řeč až do půlnoci.⁸ V hořejší siní, kde jsme byli shromáždění, bylo mnoho světél.⁹ Jakýsi jinoch jménem Eutychos seděl tam na okně, a poněvadž Pavel dlouho mluvil, upadl v hluboký spánek; a ve spánku spadl s třetího patra a byl zdvižen mrtvý.¹⁰ Ale Pavel sestoupil k němu, naklonil se nad ním, objal jej a řekl: „Neznepokojujte se, neboť jeho duše je v něm!“¹¹ Pak vyšel nahoru, lámal chléb, pojedl a mluvil ještě dlouho až do svítání; potom odešel.¹² Jinocha však přivedli živého a potěšili se nemálo.

Pavel v Milétě.¹³ My pak jsme vstoupili na loď a odpluli do Assu v úmyslu, že odtud přibereme Pavla, neboť tak nařídil. Sám však chtěl jíti pěšky.¹⁴ Když se s námi v Assu setkal, vzali jsme ho (na loď) a dorazili jsme do Mityleny;¹⁵ a odtud jsme odpluli (dále) a druhého dne jsme se dostali proti Chiu. Následujícího dne připluli jsme k Samu a den nato dospěli jsme do Milétu.¹⁶ Pavel byl totiž rozhodnut minouti Efesos, aby neztratil čas v Asii, neboť pospíchal, aby pokud

³³ V chrámě bohyně Diany byla její socha, o níž se tehdy věřilo, že spadla s nebe.

^{20, 1} „učedníci“, t. j. křesťané (srv. výše 11, 26). Sv. Pavel odešel z Efesu podle většiny novějších vykladatelů r. 57 a podle toho nutno klásti caesarejskou vazbu Pavlovo do let 58-60 a první římskou vazbu do let 81-63. Podle toho byl by sv. Pavel přišel do Efesu koncem r. 54 a tam podle 19, 8-10 2 roky a 3 měsíce pobyl a odešel tamodtud, ne o letnicích, jak si podle 1 Kor 16, 8 umínil, nýbrž dříve, už o velikonočních, pravděpodobně pro nepokoje, které vyvolal onen Demetrios.

² V Makedonii se sešel Pavel s Titem a poslal po něm druhý list Korintánům (viz 2 Kor 7, 6).

⁴ Podle řeckého znění „Doprovázal ho až do Asie Sopater . . .“.

⁶ Ve Filippách se zase připojil k sv. Pavlu Lukáš, a proto vypravuje zase v první osobě množného čísla (srv. výše 16, 40).

⁷ Sv. Lukáš tu stručně zachycuje svěcení neděle - „lámání chleba“, t. j. mše svatá a s ní spojené svaté přijímání (srv. výše 2, 46, 20, 11).

¹⁰ Sv. Pavel to řekl se zřetelem k tomu, že jej vzkřísil.

¹¹ „lámal chléb“, t. j. konal obět mše svaté a po ní „pojedl“ obyčejný chléb, neboť po mši svaté byly tehdy tak zv. hody lásky (agapy), na nich se pojídalo maso, chléb a víno; zúčastnili se jich všichni přítomní věřící bez rozdílu stavu a bohatší přispívali na tuto společnou hostinu. Zprvu se konal před mši svatou, později po mši svaté nebo někdy se oddělovaly od mše svaté; večer byly hody lásky a ráno mše svatá se svatým přijímáním (viz výše 2, 46; 1 Kor 11, 17-34).

¹³ Podle řeckého znění: „My pak jsme šli napřed na loď . . .“ - Assos byl přístavním městem v Mysii při Egejském moři, asi 40 km na jihovýchod od Troady.

¹⁵ Mytilene bylo hlavní město ostrova Lesbu (zvaného dnes Mettelino, také Kastro, turecky Midilly), asi 45 km od Assu.

¹⁶ Chios jest ostrov v Egejském moři, asi 90 km na jih od Mytilene. - Ostrov Samos je asi 40 km na jihovýchod od Efesu a asi 112 km na jihovýchod od Chia. - Milét bylo kdysi bohaté obchodní město se čtyřmi přístavy na pobřeží Karie, asi 30 km na jihovýchod od Samu.

možno byl o letnicích v Jerusalemě.

¹⁷ Z Milétu poslal do Efesu a povolal k sobě starší křesťanské obce. ¹⁸ Když k němu přišli a [byli spolu], řekl k nim: „Vy víte, jak jsem byl od prvního dne, kdy jsem vstoupil do Asie, s vámi po všechem čas. ¹⁹ Ve vši pokoře a se slzami i zkouškami, které se mi přihodily ze židovských úkladů, sloužil jsem Pánu. ²⁰ Víte, jak jsem neopominul nic z užitečných věcí vám oznámiti a vás o nich poučiti veřejně i po domech, ²¹ zapřísahaje židy i pohany, aby se obrátili k Bohu a uvěřili v Pána našeho Ježíše [Krista].“

²² „A nyní, hle, já z vnitřního nutkání jdu do Jerusalema a nevím, co mě tam potká. ²³ Jen v tom mě Duch svatý ujišťuje od města k městu, že mě (tam) očekávají okovy a souzení. ²⁴ Avšak [z toho se ničeho nebojím ani] nepokládám svůj život za dražší než sebe, jen když dokonám svůj běh a svou službu [slova], kterou jsem přijal od Pána Ježíše, abych podal svědectví evangeliu o milosti Boží.“

²⁵ „A nyní, hle, já vím, že vy všichni, mezi nimiž jsem chodil a hlásal království [Boží], mou tvář již nespátříte. ²⁶ Proto prohlašuji vám dnešního dne s důrazem, že jsem prost vši viny, ²⁷ neboť jsem neopominul vám zvěstovati celý úradek Boží.“

²⁸ „Dávejte pozor na sebe i na všechno své stádo, nad nímž vás Duch svatý ustanovil biskupy, abyste spravovali Církev Boží, kterou On vydobyl svou krví. ²⁹ Já vím, že po mém odchodu vniknou mezi vás draví vlci, kteří nebudou šetřit stáda. ³⁰ I z vás samých povstanou muži, a ti budou mluvitiv převrácené řeči, aby přitáhli k sobě učedníky. ³¹ Proto bděte a mějte na paměti, že jsem po tři roky ve dne v noci každého [z vás] nepřestával se slzami napomínati! ³² A nyní poručím vás Bohu a slovu jeho milosti. On má moc vás vzdělati a dáti dědictví mezi všemi svatými. ³³ Stříbra a zlata nebo šatu jsem od nikoho nežádal, ³⁴ jak sami víte, neboť pro potřeby moje a mých průvodců sloužily tyto mé ruce. ³⁵ Ve všem poučil jsem vás, jak se máme takto práci ujmáti slabých a pamatovati na slova Pána Ježíše, neboť On řekl: ‚Bláženější je dávatí než bráti.‘“

³⁶ A po těch slovech poklekl na kolena a pomodlil se s nimi všemi. ³⁷ Všichni pak propukli v hlasitý pláč, padli Pavlovi okolo krku a líbali ho. ³⁸ Nejvíce se rmoutili pro to slovo, které řekl, že jeho tvář již nespátří. A doprovázeli ho k lodi.

21, Z Miléta přes Caesareji do Jerusalema. ¹ Jakmile jsme se s nimi rozloučili, odpluli jsme a dorazili přímým směrem na Kós, druhý den na Rhodos a odtud do Patary. ² A když jsme našli loď, která měla plouti do Fencie, vstoupili jsme na ni a odpluli jsme.

³ Když pak jsme se přiblížili na dohled ke Kypru, nechali jsme jej po levé straně a plavili jsme se k Syrii a přistáli jsme v Tyru. Tam totiž měla loď složití svůj náklad. ⁴ Vyhledali jsme učedníky a pobyli jsme tam sedm dní. Z vnuknutí Ducha pravili Pavlovi, aby nechodil do Jeru-

¹⁷ O „starších“ čili „presbyterech“ viz výše 14, 22. Někteří v nich vidí se zřetelem k v. 28 biskupy.

¹⁸ Je tu míněna Asie prokonsulární (viz výše 16, 6).

²² „z vnitřního nutkání“ (doslovně „jsa vázán duchem“); jiní překládají: „jsa puzen Duchem svatým“.

²⁴ Podle řeckého znění „avšak já nepokládám svůj život ani za hodný slova, jen abych dokonal . . .“ Podle obojího je vidět, že sv. Pavel je hotov obětovati i svůj život, jen když splní určený mu úkol („svůj běh a svou službu“) a tak sebe zachová pro život věčný.

²⁵ To bylo jen Pavlovo soukromé tušení, že se do těch krajů už nikdy nevrátí; neboť později zavítal tam ještě jednou, jak to tom svědčí listy pastýřské (Timothejovi a Titovi).

²⁶ Sv. Pavel prohlašuje důrazně, že na něm nebudou viny, nebudou-li někdo z nich spasen (srv. výše 18, 6).

²⁷ „úradek Boží“ o vykoupení všeho lidstva, židů i pohanů, skrze Ježíše Krista.

²⁸ Duchovní představení křesťanské obce v Efesu (viz výše v. 17) nazývá sv. Pavel „biskupy“ (dozorce). Tehdy to bylo všeobecné pojmenování pro duchovní představené, biskupy i kněze (srv. výše 14, 22 v pozn.)

³¹ „po tři roky“, ne však celé (srv. 19, 8-10). Sv. Pavel zahrnuje do doby tří let kromě oněch dvou let a tří měsíců strávených v Efesu také dobu asi devíti měsíců, v nichž působil v efesském okolí.

³² T. j. poručím vás Bohu, aby vás silil a povzbuzoval těmi pravdami, které nám zjevil, a posvěcoval vás svými milostmi, abyste se dostali jednou mezi posvěcené, t. j. mezi svaté v nebi.

³⁵ Tento výrok Páně nemáme v evangeliu; sv. Pavel jej uvádí pravděpodobně z ústního podání.

³⁸ Viz výše 20, 25.

^{21, 1} Kós (nyní Stanco nebo Stankio) je ostrov ve východních Sporadách, od Malé Asie jest oddělen úzkým průlivem. Na jihovýchod od něho je ostrov Rhodos proti Karri a Lykii. - Patara je přímořské město v Lykii.

⁴ Dověděli se o úkladech, jež chystali Pavlovi židé v Jerusalemě, a proto ho o své újmě zrazovali od cesty do Jerusalema.

salema.

⁵ A po uplynutí těch dní vypravili jsme se a odebírali (odtud). I vyprovázeli nás všichni i se (svými) manželkami a dítkami až ven za město. Na břehu jsme klekli na kolena a pomodlili jsme se. ⁶ Potom jsme se vespolek rozloučili a vstoupili na loď; oni se pak vrátili domů.

⁷ My však jsme dokonali plavbu od Tyru a přirazili jsme do Ptolemaidy, a pozdravivše bratry, zůstali jsme u nich jeden den. ⁸ Druhého dne jsme se vydali na cestu a přišli do Caesareje. Vstoupili jsme do domu evangelisty Filipa, který byl jedním ze sedmi (jáhnů), a zůstali jsme u něho. ⁹ On měl čtyři neprovdané dcery, a ty prorokovaly.

¹⁰ Když jsme tam několik dní dleli, přišel z Judska jeden prorok jménem Agabus. ¹¹ Ten přišel k nám, vzal Pavlův pás, svázal si jím ruce i nohy a pravil: „Toto praví Duch svatý: ‚Toho muže, jemuž tento pás patří, židé v Jerusalemě takto sváží a vydají v ruce pohanů.‘ „ ¹² Jak jsme to uslyšeli, prosili jsme ho my i tamější (věřící), aby nechodil do Jerusalema. ¹³ Ale Pavel odpověděl takto: „Proč mi pláčem rozrýváte srdce? Vždyť já jsem připraven dáti se nejen svázati, nýbrž pro jméno Pána Ježíše v Jerusalemě i zemříti.“ ¹⁴ Poněvadž jsme jej nemohli přemluvit, přestali jsme a řekli: „Staň se vůle Páně!“ ¹⁵ Po těch dnech jsme se připravili na cestu a odebrali se do Jerusalema. ¹⁶ Také někteří učedníci z Caesareje šli s námi a vedli (nás) k jakémusi Mnasonovi z Kypru, starému učedníkovi, abychom se u něho uhostili. ¹⁷ Když pak jsme přišli do Jerusalema, přijali nás bratří s radostí.

Část pátá: Pavel naposled v Jerusalemě (21, 18-23, 35).

Pavel před Jakubem a staršími. ¹⁸ Druhého dne vešel Pavel s námi k Jakobovi a sešli se všichni starší. ¹⁹ I pozdravil je a vypravoval podrobně všechno, co Bůh učinil mezi pohany skrze jeho službu.

²⁰ A když to vyslechli, velebili Boha a řekli mu: „Vidíš, bratře, kolik tisíc je mezi židy těch, kteří uvěřili, a ti všichni jsou horlitél pro zákon.“ ²¹ Uslyšeli však o tobě, že učíš všechny židy, kteří žijí mezi pohany, k odpadu od Mojžíše, ježto pravíš, ježto neobřezávali své syny a ani nežili podle obyčejů. ²² Co je tedy činiti? Neboť zcela jistě [se sejde množství], až uslyší o tvém příchodu. ²³ To tedy učíš, co ti pravíme: U nás jsou čtyři muži, kteří se zavázali slibem. ²⁴ Vezmi je k sobě, zasně se s nimi a zaplať za ně, aby si mohli dáti ostříhati hlavu! I poznají všichni, že ty pověstí o tobě jsou nepravdivé a že také sám žiješ, zachovávaje zákon. ²⁵ Pokud se týká pohanů, kteří uvěřili, nařídili jsme písemně, aby se zdržovali od věcí obětovaných modlám a od krve a udáveného a také smilstva.“ ²⁶ Tu Pavel vzal k sobě ty muže, a druhého dne se s nimi zasnětiv,

⁷ Ptolemais (nynější Akko), bývalé přístavní město na sever od Haify.

⁸ Filip evangelista je Filip jáhen (viz výše 6, 5), odlišný od Filipa apoštola. Nazývá se „evangelista“, poněvadž hlásal evangelium (viz výše 8, 2-12 - 28-40).

¹⁴ Podle řeckého znění: „Poněvadž se nedal přemluvit . . .“

¹⁶ Tak přeloženo podle řeckého znění; podle Vulgáty zněl by překlad: vedouce s sebou Mnasona . . . aby se u něho uhostili“. Podle tohoto překladu byl by Mnason bydlil v Jerusalemě a jen pro nějakou záležitost se zdržoval v Caesareji právě tehdy, když tam přišel Pavel. Z Caesareje pak byl by odešel s Pavlem i tamějšími křesťany do Jerusalema, aby je tam mohl po dobu jejich pobytu u sebe pohostit. Zdá se však správnější překlad podle řeckého znění.

²¹⁻²⁵ Pavel, podávaje v Jerusalemě zprávu o své činnosti mezi pohany, dověděl se o různých pomluvách, které o něm rozšiřovali jeho nepřátelé, že prý zlehčuje a zneuctívá Mojžíšův zákon a tím pohoršuje židy a také křesťany ze židovství, kteří ještě zprvu leccos z Mojžíšova zákona i jako křesťané dodržovali. Proto mu jeden z přítomných (snad jerusalemský biskup sv. Jakub) poradil, aby využil nyní v Jerusalemě příležitosti a zúčastnil se nazirejského slibu (srv. výše 18, 18) sám a zaplatil čtyřem křesťanům ze židovství výlohy na předepsané oběti, aby mohli svůj slib skončit tím, že podají předepsané obětní dary (mimo jiné jednoho beránka a jednu ovci); k tomu ještě byli povinni dáti si ostříhati vlasy, a ty kněz hodil při oběti do ohně. Tímto projevem, jak mu radil onen řečník, upokojí Pavel křesťany ze židovství a křesťané z pohanství se nebudou nad tím pohoršovat, poněvadž podle rozhodnutí apoštolského sněmu v Jerusalemě (viz výše kap. 15) nebyli vázáni Mojžíšovými obřadními zákony.

²⁶ Pavel uznal radu za oprávněnou a zařídil se podle ní. Učinil tak proto, aby se vyvaroval zbytečného pohoršení u křesťanů ze židovství a aby židy spíše získal pro evangelium. Z týchž důvodů sám obřezal svého žáka Timotheje (16, 3), ale vždy rozhodně hájil správný názor proti minění některých křesťanů ze židovství, že obřizka a zachovávání starozákonních obřadních předpisů není k spáse nevyhnutelně potřebná. Kde byla prohlášována obřizka za nutnou k spáse, tam jí nedovoliil (tak na př. v Galicii; srv. Gal 3-4), a také nepřipustil, aby jeho žák Titus byl obřezán (Gal 2, 3). Třeba tu mít na mysli, že to byly v prvních dobách křesťanských jen přechodné zjevy, poněvadž se křesťané ze židovství, kteří tolik let, mnohdy vlastně větší část svého života vyrůstali v ovzduší židovského náboženství a jeho předpisů, nemohli rázem ani přijetím sv. křtu ze

vešel do chrámu a ohlásil konec dnů zasvěcení, aby se pak mohla podati oběť za každého z nich.

Pavel jat. ²⁷ Když se končilo sedm dní, uzířeli ho židé z Asie v chrámě; popudili všecken lid, jali ho ²⁸ a křičeli: „Muži izraelští, pomozte! To je ten muž, který všechny všude učí proti lidu, proti zákonu a proti tomuto místu. Dokonce i pohany uvedl do chrámu a tím znesvětil toto svaté místo.“ – ²⁹ Viděli totiž s ním dříve v městě Trofima z Efesu a domnívali se, že ho Pavel uvedl do chrámu. – ³⁰ Celé město bylo na nohou a povstal shon lidu. Uchopili Pavla a táhli ho ven z chrámu, a hned byly brány zavřeny.

³¹ Už ho chtěli usmrtiti, když tu bylo veliteli vojska ohlášeno, že se bouří celý Jerusalelem. ³² Ten ihned vzal vojáky a setníky a sběhl k nim. Když však uzířeli velitele s vojáky, přestali bít Pavla. ³³ Tu velitel přistoupil, uchopil ho a rozkázal svázat dvěma řetězy. I vypytał se, kdo jest a co učinil. ³⁴ V zástupu však křičel každý něco jiného. Poněvadž se tedy nemohl pro hluk dověděti nic jistého, rozkázal ho vésti do kasáren. ³⁵ Když však přišel ke schodům, musel býti pro násilí lidu nesen vojáky; ³⁶ neboť šlo za ním množstvím lidu a křičelo: „Pryč s ním!“

³⁷ Když měl býti Pavel již uveden do kasáren, řekl veliteli: „Smím ti něco říci?“ On řekl: „Umíš řecky?“ ³⁸ Nejsi tedy ten Egyptan, který nedávno pobouřil a na poušť odvedl čtyři tisíce zbojníků?“ ³⁹ I řekl mu Pavel: „Já jsem Žid z Tarsu, občan nikoliv neznámého města v Kilikii. Prosim tě, dovol mi promluvíti k lidu!“ ⁴⁰ On dovolil. Pavel stoje na schodech, pokynul lidu rukou. Když nastalo veliké ticho, promluvil hebrejsky:

22, Obranná řeč Pavlova. ¹ „Bratří a otcové, poslyšte moji obranu, kterou před vámi nyní konám!“ ² Když pak uslyšeli, že k nim mluví hebrejsky, byli ještě tišeji. ³ I řekl: „Já jsem Žid, narozený v Tarsu v Kilikii, vychovaný však zde v tomto městě; u nohou Gamalielových byl jsem přísně vzdělán podle otcovského zákona, takže jsem byl horlitem pro zákon, jak i vy všichni jste podnes. ⁴ I pronásledoval jsem toto učení až k smrti. Muže i ženy jsem spoutával a uvrhoval do vězení, ⁵ jak mi dosvědčí velebněz a všichni starší. Od nich jsem obdržel i listy k bratřím a ubíral jsem se do Damašku, abych také tamější (křesťany) přivedl svázané do Jerusalema, aby byli potrestám.“

⁶ „Když však jsem se na cestě přibližoval k Damašku, ozářilo mě náhle o poledni veliké světlo s nebe ⁷ a padl jsem na zem a uslyšel jsem hlas, který ke mně mluvil: ‚Šavle, Šavle, proč mě pronásleduješ?‘ ⁸ Já pak jsem odpověděl: ‚Kdo jsi, Pane?‘ I řekl ke mně: ‚Já jsem Ježíš Nazaretský, kterého ty pronásleduješ.‘ ⁹ Moji průvodci viděli sice světlo, ale neslyšeli hlas toho, jenž ke mně mluvil. ¹⁰ I řekl jsem: ‚Co mám učinit, Pane?‘ A Pán mi odvětil: ‚Vstaň a jdi do Damašku, a tam se ti poví všechno, co máš činiti!‘ ¹¹ Poněvadž jsem však neviděl z jasnosti onoho světla, byl jsem veden za ruku svými průvodci a tak jsem přišel do Damašku.“

¹² „Přišel ke mně jakýsi Ananiáš, muž podle zákona, který se těšil u všech tamějších židů

všeho naprosto hned vyprostil a tu a tam ještě z počátku zachovávali některé předpisy starozákonní z úcty k Mojžíšovi.

²⁷ Je tu miněna asi doba od Pavlova příchodu do Jerusalema. Povstání způsobili židé, nekřesťané.

²⁸ Pohanům byl přístup do vnitřního nádvoří chrámového zakázán pod trestem smrti.

^{30–33} Byly to brány, vedoucí do vnitřního nádvoří chrámového. Na severozápadní straně vnějšího chrámového nádvoří, zvaného také nádvoří pohanů, stál hrad Antonia se čtyřmi věžemi; jihovýchodní věž čněla nad jiné, takže z ní bylo možno pozorova-ti, co se dělo dole na chrámových nádvořích. Z hradu Antonia, v jehož jedné části byly i kasárny pro římskou vojenskou posádku, vedly schody do chrámového nádvoří. Vojenská římská posádka byla vždy pohotová, zvláště o větších slavnostech, aby mohla rychle zakročiti, kdyby tu vznikly nějaké nepokoje. Mohli tedy býti velitel posádky ihned zpraven o tom, co se dělo s Pavlem, a okamžitě vojensky zakročiti.

³⁸ O tomto Egyptanu se zmiňuje také Josef Flavius (Ant. 20, 8, 6; Válka žid. 2, 13, 5). Podle jeho zprávy vystoupil v Jerusalemě za císaře Nerona (54–68) a prohlásil se za proroka. Tvrdil, že se na jeho rozkaz zřítí jerusalemské hradby a město i římská posádka padne do jeho rukou. Získal mnoho přívrženců (prý na 30.000), kteří z nenávisti proti Římanům úkladně vraždili jejich přátele. Za vladaře Felixe byli sice poraženi, ale malé Části z nich se podařilo uprchnouti i s oním Egyptanem, který byl jejich vůdcem. Ježto tehdy onen Egyptan ušel trestu, soudil Lysias, vida veliké rozhořčení lidu, že je jím Pavel.

⁴⁰ „hebrejsky“, t. j. aramejsky, poněvadž tehdy byla v Palestině obcovací řečí aramejščina.

²² ³ Viz výše 9, 1–29 a níže 26, 9–20. - Pavel byl vychován přísně v duchu Mojžíšského zákona.

^{4–3} Viz 8, 3; 9, 1–2. - „k bratřím“, t. j. k židovským souvěrcům.

^{6–16} Srv. 9, 3–19. Družina Pavlova viděla sice tehdy u Damašku světlo, ale nerozuměla tomu, co s Pavlem mluvil ve zjevení Ježíš (v. 9), ač podle 9, 7 slyšeli sice průvodci hlas, ale jen jako jakési zvuky.

dobré pověsti,¹³ přistoupil a řekl mi: „Šavle, bratře, prohlédni!“ A já jsem v témž okamžiku prohlédl na něho.¹⁴ Ale on řekl: „Bůh našich otců vyvolil tě k tomu, abys poznal jeho vůli a uzřel Spravedlivého a uslyšel hlas z jeho úst.“¹⁵ Neboť mu budeš u všech lidí svědkem toho, co jsi viděl a slyšel. A nyní co váháš?¹⁶ Vstaň, vyzvěj jeho jméno, dej se pokřtíti a obmyj se ze svých hříchů!“¹⁷

„Když jsem se pak navrátil do Jerusalema a modlil se v chrámě, dostal jsem se do vytržení myslí.“¹⁸ Spatřil jsem ho, jak mi praví: Pospěš a vyjdi rychle z Jerusalema, neboť nepřijmou tvé svědectví o mně!“¹⁹ A já jsem řekl: „Pane, oni vědí, že já jsem dával vězniti a po synagogách mrskati ty, kteří věřili v tebe.“²⁰ A když se prolévala krev tvého mučedníka Štěpána, já jsem stál při tom a souhlasil jsem a hlídal jsem šaty jeho vrahů.“²¹ I řekl ke mně: „Jdi, neboť já pošlu tebe daleko mezi pohany.“

²² Poslouchali ho však až potud. Ale nyní hlasitě vykřikli: „Pryč se země s takovým člověkem, neboť se nesluší, aby žil!“²³ A když křičeli, odkládali svá roucha a házeli do vzduchu prach.²⁴ Velitel rozkázal zavěsti ho do kasáren. Tam ho dal zbičovati a přitom vyslyšhati, aby se dověděl, proč tak proti němu křičeli.²⁵ Když ho však natáhli do řemenů, otázal se Pavel setníka, který při něm stál: „Smíte vy bičovati římského občana, a to bez rozsudku?“²⁶ Uslyšev to setník, šel k veliteli a ohlásil mu to slovy: „Co to chceš dělat? Vždyť ten člověk je římský občan!“²⁷ I přistoupil velitel a řekl mu: „Pověz mi, jsi-li ty římským občanem?“ A on řekl: „Ano.“²⁸ I řekl velitel: „Já jsem dosáhl tohoto občanství za velké peníze.“ A Pavel pravil: „A já jsem se (v něm) i narodil.“²⁹ Ihned odstoupili od něho ti, kteří ho chtěli mučením vyslyšhati. Také velitel se ulekl, když zvěděl, že je římským občanem, a poněvadž ho dal spoutati.³⁰ Druhého dne však, chtěje zvědět bezpečně, z čeho ho židé obviňují, dal ho odvázati a přikázal, aby se sešli velekněží a celá velerada. A dal vyvésti Pavla a postavití ho před ně.

23, Pavel před veleradou.¹ Tu Pavel upřel zrak na veleradu a pravil: „Bratři, já jsem žil před Bohem se svědomím zcela dobrým až do dnešního dne.“² Ale velekněz Ananiáš poručil mužům okolo něho stojícím, aby ho bili po ústech.³ Tu Pavel řekl k němu: „Bůh bude tebe bítí, obiléná stěno! Také ty zde sedíš, abys mě podle zákona soudil, a proti zákonu mě kážeš bítí?“⁴ I řekli mu okolostojící: „Božímu veleknězi zlořečíš?“⁵ A Pavel řekl: „Nevěděl jsem, bratři, že je to velekněz. Vždyť je psáno: „Knížeti svého lidu nezlořeč!“

⁶ Poněvadž věděl, že jedna část je ze saduceů a druhá z farizeů, zvolal ve veleradě: „Bratři, já jsem farizej a z farizejské rodiny. Pro naději, a to ve vzkříšení z mrtvých, jsem souzen.“⁷ A když to pověděl, povstal mezi farizeji a saduceji nepokoj a shromáždění se rozštěpilo. –⁸ Neboť

¹⁴ „Spravedlivý“, t. j. Ježíš (srv. výše 3, 14; 7, 52).

¹⁶ „vyzýváje jeho jméno“, t. j. po předchozím vyznání víry, které bylo u dospělého nutné před přijetím sv. křtu.

¹⁷ Do Jerusalema se vrátil po třech letech po svém pobytu v Arabii (srv. 9, 23-26; Gal 1, 17-18).

²³ Tím dávali najevo, že jsou hotovi Pavla kamenovat.

²⁴ „do kasáren“; viz výše 21, 31-32. - „bičovati a při tom vyslyšhati“, tak podle řeckého znění; podle Vulgáty: „Biči mrskati a mučiti“.

²⁹–³⁰ Když velitel poznal, že Pavel je římským občanem, dal rozkaz upustiti od bičování a sejmouti mu ony řetězy, jimiž jej před tím dal spoutati (viz 21, 33). Na svobodu jej však nepropustil a ponechal jej ve vojenské vazbě; a tam byl Pavel podle římského způsobu přivázan pravou rukou k levé ruce vojínově. Druhého dne jej dal odvázati, chtěje ho poslati před židovskou veleradou.

²³, ³ „Obiléná stěna“ vypadá sice na povrchu krásná, ale její obilění nemá dlouhého trvání (srv. Ez 13, 10-15). Tak také sláva Ananiášova. Jini vidí ve slovesch „obiléná stěna“ označení pokrytce, poněvadž Ananiáš se na oko stavěl sice strážcem zákona, ale sám proti němu jednal (proti Lev 19, 15; Dt 1, 17). - „Bůh bude tebe bítí“, t. j. potrestá tě přísně. Podle Josefa Flavia (Ant. 2, 17, 9) byl Ananiáš usmrčen již na počátku války židovskořímské.

⁵ Slova „Knížeti. . .“ jsou z Ex 22, 28.

⁶–⁸ Mezi členy židovské velerady byly zastoupeny dvě hlavní židovské strany: saducejská, která popírala vzkříšení těl a jsoucnost andělů a jiných duchů (viz Mat 22, 23; Mar 12, 18; Luk 20, 27; Skut 4, 2); a farizejská, která učila obému (viz Mat 9, 11). - Obě strany byly proti Pavlovi. Ale Pavel použil moudře věroučných rozporů obou stran a chtěl si aspoň naklonit farizeje. Proto se přiznává veřejně, že je také farizej, poněvadž dříve jim skutečně byl a také nyní zásadně souhlasí s nimi v učení o zmrtvýchvstání a zdůrazňuje, že veškerá zášť saduceů proti němu vyvěrá právě z jeho učení o vzkříšení těl. - „Pro naději, a to (pro naději) ve vzkříšení“, bereme se zřetelem k 24, 15-21 ono „a“ (latinské et, řecké kai) za vysvětlovací. Jini berou onu spojku jako spojku souřadnou a uvádějí dvě příčiny: „Pro naději (totiž naději v mesiášskou spásu) a pro víru ve vzkříšení těl“.

saduceové praví, že není vzkříšení ani anděla ani ducha, farizeové však učí obojímu. – ⁹ I strhl se veliký křik. Někteří zákoníci z farizejské strany povstali a přeli se: „Nic zlého neshledáváme na tomto člověku. Což, mluvil-li k němu duch nebo anděl?“

¹⁰ A když nepokoj vzrostl, velitel ze strachu, aby Pavla nerozsápali, rozkázal, aby vojsko sešlo dolů a vytrhlo ho z jejich středu a přivedlo do kasáren. ¹¹ Následující noci přistoupil Pán k němu a řekl: „Buď dobré mysli, neboť jako jsi svědčil o mně v Jerusalemě, tak musíš svědčít i v Římě.“

Srocení židů proti Pavlovi. ¹² Druhého dne se srotli někteří židé a zapřísáhli se, že nebudou jísti ani pítí, dokud Pavla neusmrtí. ¹³ Bylo pak jich přes čtyřicet, kteří se tak spikli. ¹⁴ Ti přišli k velekněžím a starším a řekli: „Slavnostně jsme se zapřísáhli, že ničeho neokusíme, dokud neusmrtíme Pavla. ¹⁵ Proto nyní ohlaste vy s veleradou veliteli, aby ho k vám přivedl, jako byste chtěli důkladněji vyšetřit jeho záležitost. My pak jsme ochotni ho usmrtit, ještě dříve než se přiblíží.“

¹⁶ O těch úkladech se však dověděl syn Pavlovy sestry. Šel, a vstoupiv do kasáren, oznámil to Pavlovi. ¹⁷ Pavel pak zavolal k sobě jednoho setníka a řekl: „Doveď tohoto jinocha k veliteli, neboť má mu něco oznámiti!“ ¹⁸ A on ho vzav s sebou, dovedl k veliteli a řekl: „Vězeň Pavel povolal mě k sobě a prosil mě, abych tohoto jinocha dovedl k tobě, poněvadž ti má něco povědět.“ ¹⁹ Tu ho vzal velitel za ruku, odstoupil s ním stranou a otázal se ho: „Co mi máš oznámiti?“ ²⁰ A on řekl: „Židé se umluvili, že tě požádají, abys dal zítra uvésti Pavla před veleradu, jako by chtěli o něm něco důkladněji zvědět. ²¹ Ale ty jim nevěř, neboť z nich víc než čtyřicet mužů činí mu úklady a zapřísáhli se, že nebudou jísti ani pítí, dokud ho neusmrtí. A nyní jsou připraveni a čekají na tvou přípověd.“ ²² Velitel propustil tedy jinocha a přikázal mu, aby nikomu neřikal, že mu to ohlásil.

Pavel odveden do Caesareje. ²³ I povolal (velitel) k sobě dva setníky a řekl jim: „Mějte od třetí hodiny noční v pohotovosti dvě stě vojínů k odchodu do Caesareje, k tomu sedmdesát jezdců a dvě stě kopiníků! ²⁴ Připravte také jezdecká zvířata, aby na ně Pavla posadili a dovedli ho zdravého k vladaři Felixovi!“ ²⁵ [Bál se totiž, aby ho snad židé násilně neodvedli a neusmrtili a aby se on sám potom nedostal do pomluvy, jako by byl přijal úplatek.]

²⁶ A napsal list tohoto znění:

„Klaudius Lysias posílá velmožnému vladaři Felixovi pozdravení!

²⁷ Tohoto muže zajali židé a jižijí ho chtěli usmrtit. I zakročil jsem s vojskem a vytrhl ho, poněvadž jsem zvěděl, že je římským občanem. ²⁸ A chtěje poznati, z čeho ho obviňují, uvedl jsem ho před jejich veleradu. ²⁹ I shledal jsem, že na něho žalují ve věcech svého zákona, ale že není vinen žádným zločinem, na který je smrt nebo vězení. ³⁰ Poněvadž mi však bylo sděleno o úkladech, které osnovali proti tomuto muži, posílám ho k tobě a žalobcům (jeho) jsem přikázal, aby svou při vedli před tebou. Buď zdrav!“

³¹ Podle rozkazu vzali vojíni Pavla a v noci ho dovedli do Antipatridy. ³² Druhého dne nechali jezdce s ním dále jeti a sami se vrátili do kasáren.

³³ Po příjezdu do Caesareje odevzdali list vladaři a postavili před něho i Pavla. ³⁴ Když (jej) přečetl, otázal se, z kterého území je (Pavel), a zvěděl, že je z Kilikie, ³⁵ pravil: „Vyslechnu tě, až

¹⁶ „vstoupil do kasáren“, t. j. do hradu Antonia, v jehož jedné části byly kasárny (viz 21, 31-32).

¹⁸ Slova „povolal mě k sobě“ má řecké znění.

²³ Bylo to od třetí hodiny po západu slunce, podle našeho počítání od deváté hodiny večerní (srv. Mat 20, 3-16 v pozn.).

²⁴ Felix byl vladařem v Palestině od r. 52-60. Po smrti Heroda Agrippy I. byla r. 44 Palestina přidělena k syrské provincii a spravována vladaři, kteří měli sídlo v Caesareji Přímořské.

²⁵ Slova v závorkách scházejí téměř ve všech řeckých rukopisech mimo jeden. Vyskytují se však také v jednom papýru, který byl nalezen při italských vykopávkách r. 1910-11 v Oxyrhynchu v Egyptě. Papýros je dnes označen jako P48 a byl uveřejněn až v r. 1932. Pochází z konce třetího nebo začátku čtvrtého století. Kromě toho se ona slova vyskytují také ve Vulgátě a syrském překladu.

²⁷ Lysias zde lže, poněvadž se skutečně dověděl o římském občanství Pavlovo až při chystaném bičování (srv. výše 22, 29-30).

³¹ Antipatris byla vzdálena od Jerusalema 63 km, odtud do Caesareje Přímořské bylo ještě 39 km,

přijdou tvoji žalobci.“ I rozkázal, aby ho hlídali v domě Herodově.

Část šestá: Pavel ve vazbě caesarejské (24, 1-26, 32).

24, Žaloba velerady před Felixem. ¹ Po pěti dnech přišel velekněz Ananiáš s některými staršími a s jakýmsi řečníkem Tertullem, a ti ohlásili vladaři žalobu proti Pavlovi.

² A když byl (Pavel) předvolán, počal Tertullus svou žalobu takto: ³ „Velmožný Felixe, se vši vděčností uznáváme vždycky a všude, že tvým přičiněním žijeme ve velkém pokoji a že se z tvé péče dějí mnohé opravy pro náš národ. ⁴ Abych tě však déle nezdržoval, prosím, abys nás podle své dobrotivosti krátce vyslechl. ⁵ Poznali jsme totiž, že tento člověk je jako morová nákaza a strýže nepokojů mezi všemi židy po celém světě, že je také náčelníkem sekty nazarejské ⁶ a že se pokusil znesvětit i náš chrám. Proto jsme ho zajali [a chtěli jsme ho souditi podle našeho zákona. ⁷ Ale velitel Lysias přišel, s velkou mocí vytrhl ho z našich rukou ⁸ a rozkázal, aby jeho žalobci šli k tobě]. Od něho se budeš moci sám při výslechu dověděti o tom všem, z čeho my ho obviňujeme.“ ⁹ Přidali se pak i židé a pravili, že tomu tak jest.

Obhajoba Pavlova před Felixem. ¹⁰ Na pokyn vladařův, aby mluvil, promluvil Pavel takto: „Vím, že jsi po mnoho let soudcem tohoto národa, proto se budu hájiti s dobrou myslí. ¹¹ Můžeš se zajisté dověděti, že není tomu více než dvanáct dní, co jsem přišel do Jerusalema klanět se (Bohu). ¹² Ani v chrámě ani v synagogách ani ve městě mě nezastihli se s někým hádati nebo působiti shon lidu, ¹³ proto nemohou před tebou dokázati, co na mne nyní žalují. ¹⁴ K tomu se však přiznávám před tebou, že podle toho učení, které oni nazývají sektou, sloužím Otci, svému Bohu. Věřím všemu, co je psáno v Zákoně a Prorocích, ¹⁵ a doufám v Boha, jak také oni doufají, že bude vzkříšení spravedlivých i nespravedlivých. ¹⁶ Proto se sám snažím o to, abych měl vždycky čisté svědomí před Bohem i před lidmi. ¹⁷ Po několika letech jsem však přišel, abych přinesl pro svůj národ almužny a oběti [i dary ze slibů]. ¹⁸ Přitom nalezli mě, když jsem se zasvěcoval v chrámě, ale bylo to bez shonu lidí a bez hluku. ¹⁹ To byli však někteří židé z Asie, kteří by museli býti před tebou přítomni a žalovati, kdyby něco měli proti mně. ²⁰ Nebo at tito zde sami reknou, zda nalezli na mně, když jsem stál před veleradou, nějakou nepravost, ²¹ leda snad toto jediné slovo, které jsem zvolal, stoje mezi nimi: Pro vzkříšení z mrtvých jsem já dnes vámi souzen!“

Odložení soudního procesu. ²² Protože Felix měl dosti důkladnou známost o tom učení, odložil jejich věc se slovy: „Až přijde velitel Lysias, rozhodnu ve vaši věci.“ ²³ A přikázal setníkovi, aby ho držel v mírné vazbě a nebránil nikomu z jeho přátel mu posluhovat.

Pavel před Felixem a Drusillou. ²⁴ Po několika dnech přišel Felix se svou manželkou Drusillou, která byla židovkou, a povolal si Pavla a poslechl ho o víře v Krista Ježíše. ²⁵ Když však mluvil o spravedlnosti a čistotě a budoucím soudě, pojal Felixe strach a pravil: „Pro dnešek jdi, v příhodný čas tě zavolám!“ ²⁶ Zároveň též doufal, že mu Pavel dá výkupné; proto si ho také

²⁴, ¹ V 24, 1-26, 32 se zmiňuje sv. Lukáš o dvouleté vazbě v Caesareji Přímořské. Zachycuje řeč Pavlova před vladařem Felixem, Festem a také před Agrippou II. - Když měl být poslán před židovskou veleradu, odvolal se Pavel na své římské právo a žádal před císařský soud do Říma. - „ohlásili“ (totiž žalobu), tak podle řeckého znění; podle Vulgáty „přišli“ (k vladaři).

³ „pro náš národ“ má řecké znění.

¹⁰–²¹ Pavel prostě odmítá všeobecné obvinění, že je nebezpečný jako morová nákaza a že způsobil mezi židy rozbroje (viz výše v. 5), poněvadž žalobci neuvědili ani jediný určitý případ, ba ani vážné důvody. Více si všimá dvou námitek: odpadu od víry k Nazarejským a znesvěcení chrámu. Poukazuje, že to nebyli uvedeni žalobci, kteří ho tehdy viděli v jerusalemském chrámu, nýbrž židé z Asie, kteří však nejsou přítomni.

¹⁴ „sloužím Otci, svému Bohu“; podle řeckého znění: „... Bohu svých otců.“

¹⁵ „v Zákoně a Prorocích“, t. j. v pěti knihách Mojžíšových a v prorockých knihách podle židovského rozdělení Starého Zákona (srv. Mat 5, 17; 7, 12, 22, 40).

²³ Křesťanství hlásal v Caesareji jáhen Filip, takže známost o křesťanství tam byla.

²⁴ Drusilla, dcera Heroda Agrippy I., který dal stíti apoštola Jakuba Většího (12, 2), byla manželkou krále Aziza z Emesy. Felix ji odvolal od jejího manžela a žil s ní v nedovoleném manželství. O Felixovi viz výše 23, 24.

²⁵–²⁶ Felix měl na svědomí mnoho ukrutností a jeho život byl nemravný. Není divu, že mu při kázání Pavlovo bylo úzko. O ukrutnostech a nemravnostech vladaře Felixe nám píše také římský dějepisec Tacitus.

dával častěji k sobě zavolat a rozmlouval s nim.

²⁷ Po dvou letech dostal Felix za nástupce Porcia Festa. A chtěje se židům zavděčiti, ponechal Felix Pavla ve vězení.

25, Pavel se odvolává k císaři. ¹ Když Festus nastoupil do té provincie, odebral se po třech dnech z Caesareje do Jerusalema. ² I předstoupili před něho velekněží a přední židé se žalobou proti Pavlovi ³ a snažně si žádali od něho jako milost – proti Pavlovi – aby ho dal přivésti do Jerusalema. – Strojili mu totiž úklady, chtějíce ho na cestě usmrtiti. – ⁴ Ale Festus odpověděl, že Pavel je ve vazbě v Caesareji, on pak sám že vbrzku odjede. ⁵ „Vaši pověřenci tedy,“ pravil, „ať odejdou se mnou, a je-li na tom muži nějaká vina, ať podají na něho žalobu!“

⁶ Pobyl pak mezi nimi ne více než osm nebo deset dní; nato se odebral do Caesareje. Druhého dne se posadil na soudnou stolicí a kázal Pavla přivésti. ⁷ Když byl přiveden, obstoupili ho židé, kteří přišli z Jerusalema, a vedli proti němu mnoho těžkých žalob, avšak nemohli je dokázati. Pavel se hájil totiž takto: „Neprovinil jsem se a v ničem ani proti židovskému zákonu ani proti chrámu ani proti císaři.“ ⁹ Ale Festus, chtěje se zavděčiti židům, odpověděl Pavlovi: „Chceš jíti do Jerusalema a tam býti souzen pro to přede mnou?“ ¹⁰ Pavel však odpověděl: „Před císařským soudem stojím, zde mám býti souzen! Židům jsem v ničem neublížil, jak i ty dobře víš. ¹¹ Provinil-li jsem se přece anebo spáchal-li jsem něco, co zasluhuje smrti, nezdráhám se umřítí. Není-li však nic na. tom, z čeho mě tyto obviňují, nikdo mě nemůže jim vydati. K císaři se odvolávám!“

¹² Tu Festus promluviv s radou, řekl: „K císaři ses odvolal, k císaři půjdeš!“

Festus podává Agrippovi zprávu o Pavlovi. ¹³ Po několika dnech král Agrippa a Bernike přijeli do Caesareje, aby pozdravili Festa. ¹⁴ Poněvadž tam byli mnoho dní, předložil Festus králi Pavlovi záležitost se slovy: „Od Felixy byl ponechán ve vazbě jeden muž, ¹⁵ na něhož za mého pobytu v Jerusalemu podali židovští velekněží a starší žalobu žádající, aby byl odsouzen. ¹⁶ Odpověděl jsem jim však: „U Římanů není zvykem odsouditi nějakého člověka dříve, než by měl obžalovaný před sebou žalobce a dostal příležitost proti obžalobě se hájiti.“ ¹⁷ Když tedy se tu sešli, posadil jsem se druhého dne bez odkladu na soudnou stolicí a dal toho muže předvésti. ¹⁸ Žalobci předstoupili, avšak nepřednášeli žádné obvinění, které by bylo podle mého soudu zlé. ¹⁹ Měli proti němu jen jakési spory o své náboženství a o jakéhosi Ježíše mrtvého, o němž však Pavel tvrdil, že žije. ²⁰ Já však, jsa na rozpacích v té věci, pravil jsem, chce-li jíti do Jerusalema a tam býti pro ty věci souzen. ²¹ Poněvadž se však Pavel odvolal, aby byl držen (ve vazbě) až do rozhodnutí císařova, rozkázal jsem ho držeti dále, pokud ho nepošlu k císaři.“ ²² I řekl Agrippa Festovi: „Rád bych si i já poslechl toho člověka.“ A on řekl: „Zítřa ho uslyšíš.“

Pavel před Agrippou. ²³ Druhého dne tedy přišel Agrippa i Bernike s velikou okázalostí a vešli i s veliteli a předními muži města do přijímací síně. Na rozkaz Festův byl předveden Pavel. ²⁴ I řekl Festus: „Králi Agrippa a všichni muži s námi zde přítomní! Zde vidíte toho, kvůli němuž veliké množství židů v Jerusalemu i zde na mne s křikem doléhá, že nesmí zůstat na živu. ²⁵ Ale já jsem shledal, že neučinil nic, co zasluhuje smrti. Poněvadž se však odvolal k císaři, rozhodl jsem se ho poslat k němu. ²⁶ Ale nevím, co určitého bych o něm napsal svému pánu. Proto jsem ho předvedl před vás, a zvláště před tebe, králi Agrippa, abych po výslechu věděl, co mám psáti; ²⁷ neboť se mi zdá nerozumné poslati vězně bez udání jeho viny.“

^{26, 1} I řekl Agrippa Pavlovi: „Je ti dovoleno, aby ses hájil.“ Tu Pavel pozvedl ruku a začal

²⁷ Porcius Festus vládl od r. 60-62.

^{25, 7-8} Obvinění bylo podobné onomu v Jerusalemě (srv. výše 21, 28; 24, 4-5, 12-21).

¹⁰ Pavel použil po druhé římského práva a odvolal se k císařskému soudu do Říma. Pohnutkou k tomu byla i jeho touha spatřiti Řím (srv. 19, 21) a vydati tam syděctví o Ježíši Kristu (srv. 23, 11).

¹⁵ Herodes Agrippa II., syn Heroda Agrippy I., dostal od císaře Klaudia bývalé území údělných knížat Filipa a Lysaniáše (viz Luk 3, 1) i s královským titulem. Měl vrchní dozor nad chrámem a dostal r. 48 i právo voliti velekněze. Císař Nero dal mu do správy ještě čtyři města i s okolím dílem v Pereji, dílem v Galileji. Sestrou Agrippy II. byla Bernike a Drusilla (viz výše 24, 24).

²⁰ Nebyly to u něho rozpaky, nýbrž snaha zalíbiti se židům.

svou obhajobu:

² „Za šťastného se pokládám, králi Agrippu, že se mohu dnes hájiti před tebou proti všemu, z čeho mě obviňují židé, nejvíce však proto, ³ poněvadž znáš všechny židovské zvyky a spory. Proto prosím, vyslechni mě trpělivě!“

⁴ „Můj život od mladosti, jak jsem jej prožil od počátku v svém národě, i v Jerusalemě, znají všichni židé. ⁵ Poněvadž mě znají od počátku, mohli by, kdyby chtěli, dovědčiti, že jsem podle nejpřísnějšího směru našeho náboženství žil jako farizej. ⁶ A nyní stojím před soudem pro naději v zaslíbení dané od Boha našim otcům. ⁷ Toho doufá dosáhnouti naše dvanáctero pokolení tím, že slouží dnem i nocí Bohu. Pro tuto naději jsem, králi, žalován židy! ⁸ Což se pokládá u vás za neuvěřitelné, křísí-li Bůh mrtvé?“

⁹ „Já ovšem jsem se domníval, že jsem povinen vykonati mnoho protivného proti jménu Ježíše Nazaretského. ¹⁰ To jsem také v Jerusalemě činil, když jsem si k tomu vzal pravomoc od velekněží, a mnoho věřících jsem dal zavřítí do vězení, a když byli usmrcováni, souhlasil jsem s tím. ¹¹ Také ve všech synagogách jsem je často trestal, nutil jsem je, aby se rouhali; a v náramné své zuřivosti proti nim jsem je pronásledoval až do cizích měst.“

¹² „Když jsem se v takovém úmyslu ubíral do Damašku s pravomocí a svolením velekněží, ¹³ spatřil jsem, králi, v poledne na cestě světlo s nebe nad slunce jasnější, jež ozařovalo mne i mou družinu. ¹⁴ A když jsme my všichni padli na zem, uslyšel jsem hlas, který ke mně pravil hebrejsky: ‚Šavle, Šavle, proč mě pronásleduješ? Těžko ti bude kopati proti ostnu!‘ ¹⁵ Já pak jsem řekl: ‚Kdo jsi, Pane? A Pán odpověděl: ‚Já jsem Ježíš, kterého ty pronásleduješ.‘ ¹⁶ Avšak vstaň a postav se na nohy! Neboť proto jsem se zjevil tobě, abych tě učinil služebníkem a svědkem toho, co jsi uviděl, i toho, co ti (ještě) ukáží. ¹⁷ Vysvobodím tě z lidu i z pohanů, ke kterým tě posílám otevřít jejich oči, ¹⁸ aby se obrátili od tmy ke světlu a z moci satanovy k Bohu, aby se jim vírou ve mne dostalo odpuštění hříchů a podílu mezi svatými.‘“

¹⁹ „A proto, králi Agrippu, nebyl jsem neposlušen nebeského vidění, ²⁰ nýbrž jsem hlásal nejprve obyvatelům Damašku, potom v Jerusalemě a po celé judské zemi, i pohanům, aby činili pokání a obrátili se k Bohu, konajíc skutky hodné obrácení. ²¹ Proto židé uchopili mě v chrámě a pokoušeli se mě usmrtni. ²² Ale s pomocí Boží stojím pevně až do dnešního dne a vydávám svědectví, před malými i velkými, nemluvě nic jiného než to, co proroci a Mojžíš pověděli, ²³ že Kristus bude trpět, že jako první vstane z mrtvých a bude zvěstovati světlo lidu (izraelskému) i pohanům.“

Účinek obranné řeči Pavlovy. ²⁴ Když toto mluvil na svou obranu, pravil mocným hlasem Festus: „Ty blázníš, Pavle! Mnoho učení přivádí tě k bláznovství!“ ²⁵ Ale Pavel řekl: „Neblázním, velmožný Feste, nýbrž mluvím slova pravdivá a rozumná. ²⁶ Ví zajisté o těch věcech král, k němuž také neohroženě mluvím, neboť nemyslím, že by mu z toho, bylo něco tajné, vždyť se to přece nedělo pokoutně. ²⁷ Věříš, králi Agrippu, prorokům? Vím, že věříš.“ ²⁸ I řekl Agrippa k Pavlovi: „Mámels bys mě přemluvil, abych se stal křesťanem.“ ²⁹ A Pavel: „Dej Bůh, abyste se dříve nebo později nejen ty, nýbrž také všichni, kteří mě dnes slyší, stali takovými, jakým i já jsem, kromě těchto okovů!“

³⁰ I vstal král i vladař i Bernike a ostatní přítomní s nimi. ³¹ Když odešli, pravili k sobě vespolek: „Tento člověk neučinil nic, co zasluhuje smrti nebo okovů.“ ³² Agrippa pak řekl Festovi:

26, ²⁻²³ V své obranné řeči vysvětluje sv. Pavel své postavení k židovství (2-8) a ke křesťanství (9-18) a ospravedlňuje své obrácení a své působení, které má za účel jen spásu lidstva (19-23).

⁶ „zaslíbení“, t. j. zaslíbení Mesiáše, které bylo dáno patriarchům v Starém Zákoně.

⁹⁻²⁰ Viz výše 9, 1-29; 22, 3-21.

¹⁴ Viz výše 9, 5.

¹⁶⁻¹⁸ Tato slova nejsou v rozporu a 9, 15-17 a 22, 15, kde se vypravuje, že Ananiáš v Damašku pověděl Pavlovi o jeho povolání k apoštolskému úřadu. Tyto zprávy se jen doplňují. Před branami Damašku sdělil Pavlovi Ježíš sám, že ho povolává za hlasatele (apoštola) svého evangelia (17, 18), ale z rozkazu Páně znovu mu to pověděl v Damašku Ananiáš, aby Pavla přesvědčil, že jej k němu skutečně poslal týž Ježíš, který se Pavlovi na cestě zjevil.

¹⁸ „podíl mezi svatými“, t. j. věčná blaženost.

²⁴⁻²⁶ Učení o utrpení a zmrtvýchvstání Mesiáše bylo Festovi nepochopitelné. Král Agrippa však byl obeznámený s židovským učením, ale nevěřil, že předpovědi proroků o budoucím Mesiáši se splnily na Ježíši.

„Mohl býti tento člověk propuštěn, kdyby se nebyl odvolal k císaři.

Část sedmá: Vězeň Pavel na cestě do Říma (27, 1-28, 15).

27, Z Caesareje na Krétu.¹ Jakmile bylo rozhodnuto, abychom se plavili do Itálie, vydali Pavla s některými jinými vězni setníku jménem Juliovi z císařské čety.² Vstoupili jsme na adramyttickou loď, která měla plouti do pobřežních míst Asie, a vyrazili jsme; s námi byl Makedoňan Aristarch ze Soluně.³ Druhého dne jsme se dostali do Sidonu. Julius, který se choval k Pavlovi přívětivě, dovolil mu zajít k přátelům a zaopatřit si potřebně.⁴ Odtud jsme pak vyjeli a pluli jsme pod Kyprem, neboť vály větry proti nám;⁵ a propluvše moře podél pobřeží Kilikie a Pamfylie, dorazili jsme do Myry v Lykii.⁶ Tam setník vyhledal alexandrijskou loď, která plula do Itálie; i přivedl nás na ni.⁷ Když pak jsme zvolna pluli po mnoho dní, dostali jsme se stěží proti Knidu, a poněvadž nám bránil vítr, odpluli jsme pod Krétu k Salmoně.⁸ Po namáhavé plavbě podél pobřeží dorazili jsme k jednomu místu jménem Dobré přístavy, blíže něhož bylo město Lasea.⁹

Poněvadž však uplynulo mnoho času a plavba byla již nebezpečná, ježto pominul i půst, napomínal je Pavel a pravil jim:¹⁰ „Muži, vidím, že plavba bude spojena s nesnáží a velikou škodou nejen pro náklad a pro loď, nýbrž i pro naše životy.“¹¹ Ale setník věřil více kormidelníku a majiteli lodi než slovům Pavlovým.¹² A poněvadž ten přístav nebyl příhodný k přezimování, většina se rozhodla odtud odplouti, aby se pokud možno dostali k přezimování do Feniky, krétského přístavu na straně jihozápadní a severozápadní.¹³ Ježto pak zavál mírný jižní vítr, vytáhli kotvu v domněnce, že svůj úmysl provedou, a plavili se blíže pobřeží Kréty.

Bouře na moři.¹⁴ Ale nedlouho potom zadul s ostrova bouřlivý vítr zvaný Eurakylon.¹⁵ A poněvadž loď větrem zachvácená nemohla mu čeliti, pustili jsme ji po něm a byli jsme hnáni.¹⁶ Když jsme se dostali k jednomu ostrůvku jménem Kauda, stěží jsme se mohli zmocniti záchranného člunu.¹⁷ Když jsme jej vzali na loď a užili pomocných prostředků tím, že jsme loď obvázáli, stáhli jsme ze strachu, abychom se nedostali na mělčinu, plachty a tak jsme se nechali hnáti.¹⁸ A poněvadž bouře námi prudce zmítala, vyhazovali druhého dne (z lodí) náklad¹⁹ a třetího dne vlastními rukama hodili do moře lodní nářadí.²⁰ Když však se po mnoho dní ani slunce ani hvězdy neukázaly a bouře nemalá zuřila, ztrácela se již veškerá naděje, že se zachráníme.

²¹ A když se již mnoho postili, postavil se Pavel uprostřed nich a řekl: „Muži, měli jste mě

27, ¹ Od 27, 1-28, 15 popisuje svatý Lukáš cestu do Říma (v letech 60-61). Vedla z Caesareje Přímořské přes ostrovy Krétu a Maltu, dále přes Puteoli do Říma. Poněvadž doprovázel Pavla do Říma, vypravuje v řeckém znění zase v první osobě množného čísla („naše plavba“); ve Vulgátě je však třetí osoba.

² „Adramyttická loď“, t. j. loď, která patřila do Adramyttu (Adramyttium), které bylo pobřežním městem v Mysii v Malé Asii. Ve Vulgátě je zaměněno Adramyttium za africký přístav Adrumentum.

³ Myra (dnešní Dembre) bylo veliké město v Lykii při ústí Andriaky do moře. Ve Vulgátě jest omylem uvedena Lystra místo Myry.

⁷ „po mnoho dní“, t. j. asi dva až tři týdny. - Knidos bylo město v Kariji na jihozápadním břehu Malé Asie a na konci poloostrova téhož jména. - Salmona (nyní Sergios), město na východním břehu ostrova Kréty.

⁸ „Dobré přístavy“ (také „Krásná přístavy“; nyní Limenes Kali). - Lasea ležela na východním konci jižního pobřeží ostrova Kréty; Vulgáta má Thalassa.

⁹ Byl to židovský půst v den smíření, připadající na začátek října (desátého dne měsíce tišri). v tu dobu byla plavba pro tehdejší lodi po Středomořním moři pro počínající bouře velmi nebezpečná a bývala zpravidla na čas zastavena.

¹² Fenika (nyní Lutro) na západním konci jižního pobřeží krétského. Byl to dvojitý přístav, chráněný proti jihozápadnímu i severozápadnímu větru.

¹³ „blíže pobřeží Kréty“, tak podle řeckého znění; Vulgáta a některé překlady podle ní pořízené pokládaly ono řecké slovo „asson“ (= blíže) nesprávně za vlastní jméno a podle toho česky „z Assona“ nebo „z Assa“.

¹⁴ Vítr zadul z ostrova Kréty. - Eurakylon, t. j. severovýchodní vítr.

¹⁶ Kauda (jinak Klauda, nyní Gozzo) je ostrůvek jižně od Kréty. - Ochraného člunu se užívalo k vyvážení lidí a zboží z lodí do přístavu; v nebezpečí pak k záchraně života. Býval přivázan za lodi a plul za ní. Poněvadž hrozilo nebezpečí, že by mohl být bouří od lodí odtržen, snažili se jej dostat na palubu. To se jim pak také s velikou námahou podařilo.

¹⁷ „obvázáli loď“, t. j. obtáhli ji řetězy a silnými lany na obou koncích, aby se příbojem vln neroztrhla. - Mělčin na severním pobřeží afrického se lodníci zvláště při bouřích obávali.

¹⁸ Vyhodili jen malou část nákladu.

²¹ „postili“, neznamená, že vůbec nic nejedli, ale že pro strach a úzkost jedli jen příliš málo. takže za ty dny příliš zeslábli.

zajisté uposlechnouti a neodjížděti od Kréty a ušetřiti si tuto nesnáz a škodu.²² A nyní napomínám vás, abyste byli dobré myslí, vždyť nebude ztracen žádný život mezi námi, nýbrž jen loď.²³ Neboť této noci přistoupil (ke mně) anděl toho Boha, jemuž patříím a jemuž sloužím,²⁴ a řekl: „Neboj se, Pavle, před císařem musíš státi! A hle, Bůh ti dal všechny ty, kteří se s tebou plaví.“²⁵ Proto, muži, buďte dobré myslí! Neboť věřím Bohu, že se stane tak, jak mi bylo pověděno.²⁶ Musíme se však dostati na nějaký ostrov.“²⁷

Ztroskotání lodi a záchrana.²⁷ Přišla čtrnáctá noc, co jsme se plavili po Adriatickém moři. Kolem půlnoci se domnívali lodníci, že se jim ukazuje nějaká země.²⁸ I spustili olovníci a naměřili dvacet sáhů. A když kousek odtud opět spustili olovníci, naměřili patnáct sáhů.²⁹ Ze strachu, abychom nenarazili na úskalí, spustili se zadní části lodi čtyři kotvy a přáli si, aby se rozednilo.³⁰ Když však lodníci usilovali o útek z lodi a spustili záchranný člun pod záminkou, že chtějí vrhnouti kotvy s přední části lodi, řekl Pavel setníkovi a vojínům: ³¹ „Nezůstanou-li tito na lodi, vy nemůžete být zachráněni.“³² Tu vojínové přesekli provazy člunu a nechali jej odplavati.

³³ Když pak se počalo rozednívatí, pobízel Pavel všechny, aby pojedli; pravil: „Je to dnes již čtrnáctý den, co čekáte a bez jídla zůstáváte a nic nejíte.“³⁴ Proto vás prosím, abyste pojedli; je to k vaší záchraně! Nikomu totiž z vás se neztratí vlas s hlavy.“³⁵ Po těch slovech vzal chléb, učinil přede všemi díky Bohu, rozlámal jej a dal se do jídla.³⁶ I nabyli všichni dobré myslí a pojedli také oni.³⁷ Bylo nás všech na lodi dvě stě šestasedmdesát osob.³⁸ Když se nasýtli pokrmem, odlehovali lodi tím, že házeli do moře pšenici.

³⁹ Když se rozednilo, nepoznávali zemi, ale pozorovali jakýsi záliv s nízkým břehem a k němu pomýšleli, bude-li jim možno, s lodí přistáti.⁴⁰ I odtali kotvy a pustili do moře. Zároveň rozvázali provazy u kormidel, vytáhli přední plachtu proti větru a jeli ke břehu.⁴¹ A když jsme se dostali na mělčinu, narazili s lodí; a tu předek lodi uvázl a zůstával nepohnut, kdežto zadní část se lámala náporom vln.⁴² I radili vojínové vězně usmrtit, aby některý, až doplave (na břeh), neutekl.⁴³ Ale setník, chtěje zachrániti Pavla, zabránil tomu. Prikázal, aby se nejprve spustili (do moře) ti, kteří umějí plovat, a dorazili na pevninu;⁴⁴ ostatní pak dílem po prknech, dílem po kusech zbylých z lodi. A tak se všichni zachránili na pevninu.

28, Přezimování na Maltě.¹ A když jsme se zachránili, tu jsme se dověděli, že se ten ostrov nazývá Melita.² Obyvatelé nám ukázali neobyčejnou přívětivost. Pro nastalý déšť a pro zimu zapálili hranici a vzali nás všechny k sobě.³ Pavel nasbíral něco chřastí a přiložil je na oheň. Tu pro horko vyběhla (z chřastí) zmije a zavěsila se mu na ruku.⁴ Jak obyvatelé uzzřeli to zvíře viseti mu na ruce, pravili si vespolek: „Jistě vrah je tento člověk! Třebas vyvázl z moře, přece ho bohyně pomsty nechce nechati na živu.“⁵ Ale on setřásl to zvíře do ohně a nic zlého se mu nestalo.⁶ Oni pak čekali, že oteče nebo padne a náhle zemře. Když však dlouho čekali a viděli, že se mu nic zlého neděje, změnili své mínění a pravili, že je bohem.

⁷ V oně krajině měl své statky vladař toho ostrova jménem Publius. Ten nás přijal a přátelsky hostil po tři dny.⁸ Otec Publiův ležel nemocen s horečkou a úplavicí. Pavel vešel k němu a pomodlil se; pak vložil na něho ruce a uzdravil ho.⁹ Když se to stalo, přicházeli také ostatní nemocní z ostrova a byli uzdravováni.¹⁰ Ti také nám prokázali mnohou čest; a když jsme byli na odchodu, nakladli nám věci potřebných (na cestu).

Z Malty do Říma.¹¹ Po třech měsících jsme odpluli na alexandrijské lodi, která na ostrově pře-

²⁷ „po Adriatickém moři“, tím je míněno Středozemní moře na západ od Malty až k Sicílii; jinak se nazývá Ionské moře.

²⁸ 20 sáhů (1 sáh = délka mezi rozpatými rameny = asi 1.85 m) = 37 m; 15 sáhů = 27.75 m.

³³ „bez jídla“, „nic nejíte“, řečeno s nadázkou (srv. výše v. 21).

⁴⁰ Rozvázali provazy, jimiž byla kormidla přivázána k lodi.

⁴¹ Dostali se pravděpodobně k malému ostrůvku, zvanému Salmotta, ležícímu při vjezdu do Melitského zálivu, později zvaného Svatopavelského. Z dále se zdá, že ten ostrůvek souvisí s pevninou ostrova Melity (t. j. Malty).

⁴² Doprovádějící vojini ručili svými životy za vězně. - Místo „vězně“ (zajatce) má Vulgáta „strážce“.

^{28, 11} Lod měla v čele znak Blíženců, t. j. Kastro a Polluxe. Podle pohánské pověsti byli Kastro a Pollux synové nejvyššího římského boha Jupitera; po své smrti byli jako souhvězdí umístěni na nebeské báni, a proto se stali ochránci lodníků a

zimovala a měla za znak Blížence.¹² A když jsme přijeli do Syrakus, zdrželi jsme se tam tři dny.¹³ Odtud obepluvše, dostali jsme se do Regia. A když den nato zaval jižní vítr, přijeli jsme druhého dne do Puteol.¹⁴ Tam jsme našli bratry a ti nás žádali, abychom u nich zůstali sedm dní. A tak jsme přišli do Říma.¹⁵ Tamější bratři, uslyšeše o nás, přišli nám naproti až na Forum Appiovo a ke Třem Hospodám. Jakmile je Pavel uzřel, poděkoval Bohu a nabyl nové odvahy.

Část osmá: Pavel v Římě (28, 16-31).

Pavlova rozmluva se židy.¹⁶ Po našem příchodu do Říma bylo Pavlovi dovoleno, aby bydlel v soukromí jen s vojínem, který ho hlídal.

¹⁷ Po třech dnech svolal k sobě židovské předáky. Když se sešli, řekl jim: „Bratři, já jsem neučinil nic zlého proti svému lidu ani proti otcovským obyčejům. Byl jsem jako vězeň vydán z Jerusalema do moci Římanů.¹⁸ Ti mě chtěli po vyšetření propustit, poněvadž na mně není žádného provinění hodného smrti.¹⁹ Ježto však židé tomu odpírali, byl jsem donucen se odvolat k císaři, ale ne abych něco na svůj národ žaloval.²⁰ Proto tedy jsem žádal vás spatřit a k vám promluvit, neboť pro naději národa izraelského jsem svázán tímto řetězem.“²¹ Ale oni mu řekli: „My jsme písemné zprávy o tobě z Judska nedostali, ani nikdo z bratří nepřišel, který by byl býval o tobě něco špatného oznámil nebo řekl.“²² Avšak žádáme si poslechnout od tebe, co smýšlíš, neboť o této sektě je nám to známo, že se jí všude odporuje.“

²³ V ustanovený jimi den přišli k němu ve velkém počtu do jeho obydlí. I vykládal jim, vydávaje svědectví o království Božím, a snažil se je od rána do večera přesvědčiti o Ježší jak ze Zákona Mojžíšova, tak z Proroků.²⁴ A někteří věřili jeho slovům, jiní však nevěřili.²⁵ Jsouce pak mezi sebou nesvorni, odcházeli; přitom Pavel pravil jen toto slovo: „Správně pravil Duch svatý k otcům vašim skrze proroka Izaiáše:

²⁶ „Jdi k tomuto lidu a řekni:

Ušima budete poslouchati, a nebudete rozuměti;
a hledíce budete se očima dívati, a neuvidíte.

²⁷ Neboť zatvrdlo srdce tohoto lidu
a těžce poslouchali ušima,
zamhuřovali své oči,
aby snad někdy očima neuviděli
a ušima neslyšeli
a srdcem neporozuměli a neobrátili se,
a abych (já) je neuzdravil.“

jejich průvodci za noci.

¹² Syrakusy, město na východním pobřeží ostrova Sicílie.

¹³ „obepluvše“ východní břeh sicilský. Regium na jihozápadním konci Itálie, vzdáleno od Syrakus přes 100 km. - Puteoli (nynější Pozzuoli), město na sever od Neapole; bylo tehdy hlavním přístavem pro Řím. Odtamtud pak šli do Říma pěšky.

¹⁴ „bratry“, t. j. křesťany (srv. výše 11, 26 v pozn.).

¹⁵ Forum Appii (Náměstí Appiovo) bylo městečko asi 75 km na jihovýchod od Říma. - Tři Hospody (Tres Tabernae) byly asi tam, kde leží nyní Cisterna, asi 50 km na jih od Říma.

¹⁶ Pavel dostal dovolení bydlet v soukromém bytě, ale za stálého hlídání jednoho vojína. Dovolení dostal asi se zřetelem k pochvalným zprávám vladáře Festa a setníka Julia. Poněvadž se za tu dobu jeho první římské vazby u něho vojínové střídali, měli možnost pozorovati zblízka apoštolský život Pavlův a slyšeti jeho kázání (srv Fil 1, 12-14). Lze předpokládat, že to všechno mělo vliv na srdce těch vojínů. V této římské vazbě napsal Pavel čtyři listy: Ef, Fil, Kol, Filem (viz níže úvod do těchto listů).

¹⁷⁻²⁰ Pavel se snaží nejdříve odstranit nedůvěru židů k sobě.

¹⁹ Viz výše 25, 10-11.

²⁰ Viz výše 26, 6-8.

²¹ „o této sektě“, t. j. o křesťanství. Římané pokládali křesťanství za sektu židovskou (viz výše v pozn. k 18, 2).

²³ „ze Zákona Mojžíšova a z Proroků“, t. j. ze Starého Zákona (viz Mat 5, 17).

²⁵ Podle Vulgáty „k otcům našim.“

²⁶⁻²⁷ Viz Iz 6, 9-10. Týchž slov užil sám Ježíš Kristus (srv. Mat 13, 14-15; Mar 4, 12; Jan 12, 40), chtěje ukázati, že se židé vlastní vinou, zaviněnou zasloupeností a zatvrdlostí srdce, vylučují z království Kristova. Co platilo o tehdejších židech za časů Kristových, platí stejnou měrou i o židech v Římě.

²⁸ „Budíž vám tedy známo, že pohanům byla poslána tato spása Boží, a ti (jí) budou naslouchati.“ ²⁹ [A po těch slovech odešli židé od něho, majíce mezi sebou velkou hádku.]

Dvouletý pobyt ve vazbě. ³⁰ Zůstal pak po celé dva roky v svém najatém bytě a přijímal všechny, kteří k němu přicházeli. ³¹ I hlásal království Boží a učil o Pánu Ježíši Kristu se vši neohrožeností a bez překážky.

^{30–31} Sv. Lukáš ukončuje Skutky apoštolské jen kratičkou zmínkou o dvouleté vazbě Pavlově v Římě, poněvadž další osudy Pavlovy byly Theofilovi, jemuž Skutky apoštolské věnoval, jisté známy, jinak by byl býval jistě sv. Lukáš vylíčil život Pavlův až do konce. Sv. Pavel byl po dvou letech předveden před císařský soud a osvobozen. O další jeho činnosti se dovidáme stručně z listů, které napsal po osvobození (Žid, 1 a 2 Tim, Tit). 2 Tim je poslední list Pavlův, psaný v druhé římské vazbě. Ta skončila Pavlovou smrtí (viz níže život sv. apoštola Pavla).

LISTY
APOŠTOLSKÉ

ČTRNÁCT LISTŮ
SV. APOŠTOLA PAVLA

ÚVODNÍ POZNÁMKY K LISTŮM SV. APOŠTOLA PAVLA

a) Život svatého apoštola Pavla.

1. Pavel se narodil z židovských rodičů v Tarsu v Kilikii v Malé Asii a pocházel z kmene Benjaminova (srv. Skut 9, 11; 21, 39; 22, 3; Řím 11, 1). Rok narození apoštola Pavla nemůžeme určit s naprostou jistotou. Poněvadž v době mučednické smrti jáhna Štěpána kolem r. 36 byl ještě „mladým mužem“ (srv. Skut 7, 58) a v listě Filemonovi (psaném r. 63) se nazývá „starcem“ (v. 9), můžeme usuzovati, že se narodil na počátku prvního desetiletí křesťanské éry, asi r. 3 po Kr.

V knize „Skutků apoštolských“ se jmenuje zprvu svým hebrejským jménem Šavel (Saul = Vytoužený). Po otci měl římské občanství. Podle tehdejšího židovského zvyku a zvláště jako římský občan používal i římského příjmení Pavel (Paulus), aby získal snadnější přístup i k pohánům (srv. Skut 16, 37-39; 22, 25-28; 23, 27; 25, 10-12).

Jenom římského příjmení užíval Pavel teprve od počátku svého apoštolského působení mezi pohany (srv. Skut 13, 9). Domněnka, že jméno „Pavel“ přijal apoštol podle prokonsula Sergia Paula, kterého získal pro Krista, nemá odůvodnění.

2. V otcovském domě byl vychován v mojížiském zákoně jako přísný, mravně bezúhonný farizej (srv. Skut 22, 3; 26, 4-5; Fil 3, 5). Doma se mluvílo aramejsky (srv. Skut 21, 40; 22, 2), ale Pavel se naučil v svém rodišti řečtině, poněvadž to byla tehdy obcovací řeč v říši římské. V Tarsu měl k tomu snazivý jinoch hodně příležitosti, ježto tam většina obyvatelstva mluvila řecky. Znalost lidové řečtiny mu pak otvírala přístup k srdcím pohanských národů tehdejší římské veleříše. V svých kázáních projevil i znalost řeckých básníků; tak v Skut 17, 28 Arata nebo Kleantha, v Tit 1, 12 (a v Skut 17, 28a) pravděpodobně uvádí Epimenida, v 1 Kor 15, 33 asi Menandra.

Jeho mysl byla od mládí velmi vnímavá. Pavel si všímal pozorně života ve všech jeho složkách, jak svědčí v jeho listech časté obrazy ze života vojenského a společenského, z divadel, z běhu při závodech, z právního oboru a j. (srv. na př. 1 Kor 9, 24-27; Fil 3, 12-14; Ef 6, 11-17; 1 Tim 6, 12; 2 Tim 4, 7-8).

Ač byl pravděpodobně určen otcem za učitele zákona, přece se vyučil podle tehdejších rabínských předpisů řemeslu, nejpravděpodobněji stanařství. Výtěžek tohoto zaměstnání poskytoval Pavlovi také výživu (Skut 18, 3; 20, 33-34; 1 Sol 2, 9; 2 Sol 3, 8; 1 Kor 4, 12).

3. Jako mladík (Skut 26, 4) byl poslán asi roku 22 do Jerusalema, náboženského střediska židovského, k dalšímu vzdělání. V Jerusalemě, kde bydlela pravděpodobně Pavlova provdaná sestra (Skut 22, 3; 23, 16), byl ve škole věhlasného židovského učitele a člena židovské velerady Gamaliela (Skut 22, 3). Tam se vzdělával dokonale nejen v znalosti Starého Zákona, nýbrž i ve velkého zastánce učení Mojžíšova a otcovských tradic svého národa (Gal 1, 14; Fil 3, 5; Skut 26, 5). Z Jerusalema se vrátil do Tarsu nejpravděpodobněji ještě před veřejným vystoupením Páně asi kolem r. 27, poněvadž nikde v svých listech nemluví výslovně o tom, že Krista znal z jeho veřejného působení v Palestině. Stejně máme takřka za jisté, že apoštol Pavel nebyl ženat (srv. 1 Kor 7, 7).

4. Po druhé přišel Pavel do Jerusalema, když už tam byla křesťanská obec. Počet jejích věřících denně vzrůstal, ba i někteří židovští kněží se stali křesťany. Od přirozenosti ohnivý a výchovou rozhodný farizej počal křesťany nenávidět a pokládal je za odpadlíky od otcovské víry. Začal pronásledovat mladou církev Páně, která se slibně rozvíjela v Jerusalemě a okolí. Schvaloval usmrcení prvního křesťanského mučedníka jáhna Štěpána a hlídal šaty těch, kteří Štěpána kamenovali (Skut 7, 57-58).

Velikou účast měl také v pronásledování křesťanů, vzniklém po usmrcení jáhna Štěpána kolem roku 36. Vyhledával křesťany po domech, zatýkal je, vodil do žaláře a dával mučiti i popraviti (Skut 8, 1. 3; 9, 1-2; Gal 1, 13-14. 23; Fil 3, 6; 1 Tim 1, 13).

5. S plnomocí od velekněží se vydal Pavel asi r. 36 (nebo 37) až do Damašku (asi 260 km cesty na sever od Jerusalema), aby tam zjímal tamější křesťany a v poutech je předvedl do Jeru-

salema před veleradu.

Ale na cestě před branami Damašku byl zasažen milostí Boží. Podivuhodným zjevením a oslovením Ježíšovým se stává náhle z vášnivého pronásledovatele Církve jedním z jejích největších apoštolů (Skut 9, 1-19; 22, 6-16; 26, 12-18; Gal 1, 12. 15. 16; 1 Kor 9, 1; 15, 8-9). Památka obrácení sv. Pavla před Damaškem se slaví v církevním kalendáři 25. ledna.

V Damašku byl Šavel pokřtěn učedníkem Ananiášem a hned počal kázati v damašských synagogách o Ježíši Kristu (Skut 9, 10-22; 22, 12-16). Brzy potom se odebral do samoty na území Nabatejců, označované tehdy v širším významu slova „Arabii“ (Gal 1, 17); podle mínění jiných odešel až k Sinaji (Gal 4, 25). Tam se modlitbami, tuhým pokáním a rozjímáním připravoval na svůj apoštolský úřad, ke kterému jej volal Pán. Pobyl tam téměř tři léta (Gal 1, 18), tedy asi tak dlouho, jak dlouho připravoval Kristus za svého pozemského života ostatní apoštolů k jejich úkolu.

Potom se vrátil do Damašku a kázal židům v synagogách (Gal 1, 17). Poněvadž mu však tamější židé strojili nástrahy, musil město opustiti. Podařilo se mu s pomocí křesťanů uniknouti z Damašku. Ti jej totiž spustili v koši pravděpodobně otvorem v městské hradbě (Skut 9, 23-25; 2 Kor 11, 32-33).

Pavel odešel do Jerusalema kolem r. 39 („první cesta Pavlova do Jerusalema po jeho obrácení“), aby spatřil Petra a jemu se jako nejvyšší viditelné duchovní hlavě Církve představil. Petrovi a jerusalemským křesťanům představil Pavla Barnabáš (Gal 1, 18-20; Skut 9, 26-28). Po patnáctidenním pobytu v Jerusalemě (Gal 1, 18) se vrátil Pavel pro úklady se strany židů na zvláštní příkaz Kristův přes Syrii a Kilikii do svého rodiště Tarsu (Skut 9, 29-30; 22, 17-21; Gal 1, 21-23).

6. V Tarsu pobyl asi čtyři léta (39-43), až jej pozval Barnabáš do Antiochie Syrské, kde bylo již hodně křesťanů z pohanství (Skut 9, 30; 11, 25-26). V Antiochii působil Pavel s Barnabášem po celý rok (Skut 11, 19-26).

Když ke konci vlády krále Heroda Agrippy I. (41-44) vznikl v Palestině hlad, odešel Pavel s Barnabášem do Jerusalema („druhá cesta Pavlova do Jerusalema po jeho obrácení“), aby tamějším křesťanům donesl výtěžek ze sbírky antiochijské křesťanské obce (Skut 11, 27-30; 12, 25). Pak se zase oba vrátili do Antiochie (r. 44).

7. Brzy potom podnikl Pavel spolu s Barnabášem, když oba byli vysvěceni na biskupy, „první apoštolskou cestu“ (45-48) v doprovodu Jana Marka, bratrance Barnabášova. Z Antiochie Syrské se vydali na ostrov Kypr, kde bylo rodiště Barnabášovo (Skut 4, 36), prošli celý ostrov od Salamidy až po Pafos. Tam získal Pavel pro víru prokonsula Sergia Pavla. Odtud pluli do Pamfyliie. Tu se od nich odloučil Marek. Pavel kázal v Antiochii Pisidské, v Ikoniu, Lystře, Derbe a všude zakládal křesťanské obce a vysvěcoval potřebné duchovní pastýře. Z Derbe se zase touže cestou vrátil do Antiochie Syrské (Skut 13, 4-14, 26; 2 Tim 3, 11).

8. Křesťané ze židovství, kteří přišli z Jerusalema do Antiochie Syrské, tvrdili, že křesťané z pohanství jsou povinni přijmouti obřizku a zachovávali obřadní předpisy mojžišského zákona. V názorech na tuto povinnost nebylo jednoty. Proto se vydali kolem r. 49 (nebo 50) Pavel a Barnabáš do Jerusalema („třetí cesta Pavlova do Jerusalema po jeho obrácení“), aby předložili tuto spornou otázku hlavě Církve, Petrovi, a ostatním ke konečnému rozřešení. Na apoštolské poradě bylo rozhodnuto, že pohané mají býti přijímáni do Církve Kristovy bez předchozího přijetí obřizky a že nejsou povinni zachovávat obřadní předpisy mojžišského zákona (Skut 15, 1-35; Gal 2, 1-10); přidána byla některá opatření, jak odstraniti pohoršení mezi křesťany ze židovství. Pavel a Barnabáš s Judou a Silou se vrátili pak do Antiochie Syrské.

9. V letech 50-53 (podle jiných 49-52) podnikl Pavel v doprovodu Silové „druhou apoštolskou cestu“. Vzal s sebou i Barnabáše a Marka. Ubírali se z Antiochie Syrské přes Syrii, Kilikii, Lykaonii, Frygii a Galacii. V Lystře vzal Pavel s sebou Timotheje. Na Boží vnuknutí se přeplavili do Evropy (Skut 16, 10) a na svých cestách zavítali v Makedonii do Filipp, Soluně, Beroy, Athén a Korinta. V Korintě se zdržel Pavel půl druhého roku a odtud poslal koncem r. 52 první a začátkem r. 53 druhý list do Soluně. Z Korinta se vrátil přes Efesos, Caesareji Palestinskou a Jerusalema do Antiochie Syrské (Skut 15, 36-18, 22; viz také Gal 4, 13-15).

10. R. 53 se vydal Pavel na „třetí apoštolskou cestu“ (53-58) opět z Antiochie Syrské. Prošel Galácií, Frygií, navštívil Efesos a zde se zdržel přes dva roky. Z Efesu poslal r. 54 list křesťanům do Galacie (Gal 1, 6) a r. 57 první list do Korinta (1 Kor 16, 8-9). Odtamtud se pak odebral přes Makedonii do Achaje a do Korinta.

V Makedonii, pravděpodobně ve Filippách, napsal r. 57 druhý list korintským křesťanům (2 Kor 7, 5-7). V Korintě zůstal jen tři měsíce. Měl nyní na mysli křesťany v Římě a poslal jim z Korinta r. 58 list (Řím 16, 23; 1 Kor 1, 14). Pojal plán k nové apoštolské cestě z Jerusalema přes Řím až do Španělska. Ale v provedení tohoto plánu bylo mu zabráněno pronásledováním a úklady se strany židů. Z Korinta se vrátil přes Makedonii (ve Filippách slavil letnice), Malou Asii (v Milétě se loučil s duchovními a křesťany) a přes Syrii přišel do Jerusalema. Tam byl o letnicích r. 58 jat (Skut 18, 23-21, 17; Gal 1, 6-7).

11. V letech 58-60 byl vězněn v Caesareji Přímořské, ale i tam neohroženě hlásal evangelium před vládařem Felixem a jeho nástupcem Festem. Když jej vladař Festus chtěl poslati před židovskou veleradu do Jerusalema, odvolal se Pavel jako římský občan k císařskému soudu do Říma (Skut 21, 18-26, 32). Do Říma nastoupil cestu jako vězeň na podzim r. 60 a dostal se tam po nebezpečné plavbě asi v březnu r. 61 (Skut 27, 1-28, 15). V Římě pobyl po dvě léta (61-63) v mírné vazbě (Skut 28, 16-31). V této první římské vazbě napsal čtyři listy: Fil, Ef, Kol, Filem. Zmínkou o dvouleté vazbě Pavlově v Římě končí svatý Lukáš v knize „Skutků apoštolských“ své vypravování o Pavlovi.

Podle ústního podání podnikl Pavel po svém propuštění misijní cestu do Španělska r. 63 nebo 64 (srv. Řím 15, 24-28). V letech 63-66 podnikl poslední cestu na Východ. Roku 63 (nebo 64) napsal v Itálii list Židům, r. 65, nejpravděpodobněji v Makedonii, první list Timothejovi, a asi téhož roku v Nikopoli Epirské list Titovi.

12. Po své cestě z Východu do Říma byl Pavel znovu uvězněn (druhé římské žalařování v letech 66-67). Tehdy napsal (r. 66) druhý list Timothejovi; byl to poslední list Pavlův. Druhé žalařování bylo však příliš tvrdé (2 Tim 1, 11-12); Pavel již neměl naději na propuštění a doufal jen v svůj návrat ke Kristu (2 Tim 4, 18).

Roku 67 za císaře Nerona byl po téměř devítiměsíčním vězení odsouzen k smrti a jako římský občan stát na levé straně od silnice Ostijské asi hodinu od Říma. Jeho tělo bylo pochováno o 2 km blíže k Římu na místě, kde nyní stojí památná svatyně sv. Pavla za hradbami (San Paolo fuori le mura).

Památká tohoto velkého apoštola národů se slaví spolu se svátkem sv. Petra 29. června a zvláště ještě 30. června.

b) Všeobecný úvod do listů Pavlových.

1. Kromě neúnavného ústního hlásání evangelia apoštoloval sv. Pavel také svými listy. Ty doplňovaly, vysvětlovaly nebo připravovaly jeho apoštolské působení. Z této působnosti se nám dochovalo čtrnáct listů a Církev je vždy od počátku uchovávala ve veliké úctě. Jisté je však, že jich sv. Pavel napsal více. Tak v 1 Kor 5, 9 naráží na dřívější svůj list zasláný věřícím do Korinta; v Kol 4, 16 se zmiňuje o listě Laodicejském. Podle Fil 3, 1 možno souditi, že apoštol již dříve psal Filippanům, než jim zaslal ten list, který je dodnes zachován ve sbírce novozákonních spisů, jak už předpokládal sv. Polykarp. Tyto listy se však ztratily.

2. Pořad listů Pavlových není v dnešních vydáních Nového Zákona podle časové posloupnosti jejich vzniku, nýbrž pochází od dob sv. Augustina (t 430) a byl přijat i do sbírky (kánonu) knih Nového Zákona na církevním sněmu v Tridentu. Předně jsou umístěny listy, jež psal křesťanským obcím (Řím, 1 a 2 Kor, Gal, Ef, Fil, Kol, 1 a 2 Sol), a to jak podle důstojnosti té neb oné obce, tak i podle rozsahu jednotlivých listů. Pak následují listy poslané jednotlivým osobám (1 a 2 Tim, Tit, Filem). Na posledním místě je list Židům, t. j. křesťanům ze židovství. O pravosti tohoto listu se někde pochybovalo (viz níže úvod do tohoto listu).

3. Vnější forma listů je forma tehdy všeobecně obvyklá. Na počátku stojí jméno apoštolovo, adresa a požehnání; to bývá někdy ukončeno díkyčinením a prosebnou modlitbou. Pak je vlastní předmět listu, rozdělený ponejvíce na dvě části: věroučnou (theoretickou) a mravouč-

nou (praktickou). Listy se končí závěrem s různým osobním sdělením, pozdravy a přáním. Sv. Pavel většinou své listy diktoval (srv. 2 Sol 3, 17; 1 Kor 16, 21; Gal 6, 11). Tak na př. list Římanům psal jakýsi Tercius (srv. 16, 22). Na konci listů připsával někdy sám slova povzbuzení a pozdravů (Gal 6, 11; 1 Kor 16, 21; Kol 4, 18). To mělo být čtenářům i svědectvím pravosti listu, protože se již v době Pavlově vynořily podvržené (apokryfní) listy s jeho jménem. Zdá se, že jen nejkratší list Pavlův, určený Filemonovi, psal celý sám (viz úvod do Filem).

4. Listy Pavlovy jsou bohaty hlubokými myšlenkami. Obsahují v podstatě celou bohovědu, jak se již o nich vyjádřil sv. Tomáš Akvinský. Sv. Jan Zlatoušty srovnával obsah listů Pavlových „s doly“, jež obsahují nepřeborné množství nejvýznamnějších kovů; „s prameny“, jež nikdy nevyuschnou; čím více se z nich čerpá, tím více obsahují vody.

Hlavní myšlenkou, jež se jako zlatá nit vine obsahem téměř všech Pavlových listů, je „myšlenka všeobecnosti (universalismu) spásy a Církve“. Do Církve Kristovy a k věčné spáse jsou povoláni všichni lidé bez rozdílu, jak židé tak i pohané. Pro hloubku myšlenek je listům Pavlovým někde těžko rozumět, jak se o nich vyjádřil sám sv. Petr (2 Petr 3, 16). Sv. Pavel velmi rád vyjadřuje vznešené myšlenky svatých pravd jen několika slovy. Tím bývá někdy těžko taková místa vyložit.

5. Všechny listy byly sepsány řecky, a to řečtinou tehdy všeobecně užívanou, zvanou „lidovou“, „hellenistickou“ (koiné), v jaké byly napsány i ostatní knihy Nového Zákona kromě evangelia sv. Matouše (viz výše úvod do evangelia sv. Matouše).

Ačkoliv apoštol Pavel ovládal dobře řečtinu, přece svým lidovým rázem mluvy ukazuje, že se řečtině nenaučil ve škole, nýbrž mezi lidem, ve styku s jinými. Pokud projevuje sv. Pavel v listech znalost řecké filosofie a literatury, zjednal si ji vlastním pozorováním života, styky s jinými a jistě i soukromou četbou, nejpravděpodobněji v oné době, kdy už jako křesťan po návštěvě u sv. Petra v Jerusalemě pobýval v svém rodišti Tarsu.

6. Jinak prozrazují listy Pavlovy strhující výmluvnost apoštolovu. Užívá rád obrazné mluvy, miluje otázky, zvolání, stupňuje pronesenou myšlenku, aby více zapůsobila a hlouběji zapadla do srdce čtenářů a posluchačů; i protiklady mu nejsou cizí (srv. na př. 1 Kor 9, 1-13; 13, 1-3; 2 Kor 4, 8-12; 6, 4-10). Z jeho listů přímo sálá oheň jeho lásky pro Krista a pro spásu veškerého lidstva. Dovede zaburcovati, pochváliti, i s pastýřskou opatrností rázně a nesmlouvavě bez zřetele k osobě pokárati, kde toho skutečně zapotřebí. Právě bystrost Pavlova ducha a náplň upřímné lásky dávají jeho listům vysokou úroveň, okouzující krásu a podmanivou sílu.

Již sv. Jeronym napsal o sv. Pavlu: „Kdykoliv čtu apoštola Pavla, zdá se mi, že neslyším slovo, nýbrž údery blesku.“

c) Časová posloupnost sepsání Pavlových listů.

Koncem r. 52 (podle jiných r. 53 nebo už r. 51) v Korintě napsal sv. Pavel 1 Sol.

počátkem r. 53 (podle jiných koncem r. 52 nebo už r. 51) v Korintě: 2 Sol,

koncem r. 54 (nebo už počátkem r. 55) v Efesu: Gal,

na jaře r. 57 (nebo už r. 56) v Efesu: 1 Kor.

v létě nebo na podzim r. 57 v Makedonii (pravděpodobně ve Filippách): 2 Kor,

na počátku r. 58 (podle jiných r. 59) v Korintě: Řím,

v první římské vazbě (61-63): Kol, Ef, Filem, Fil,

roku 63 (nebo 64, podle jiných až 65) v Itálii: Žid,

mezi první a druhou římskou vazbou r. 65 nejpravděpodobněji v Makedonii: 1 Tim, téhož roku asi v Nikopolu Epirské: Tit,

v druhé římské vazbě (66-67): 2 Tim.

ÚVOD DO LISTU SV. APOŠTOLA PAVLA ŘÍMANŮM

1. K nejvýznačnějším listům sv. Pavla patří beze vší pochyby jeho list Římanům. Vyniká hloubkou a vznešeností myšlenek a podává nejvěrněji obraz Pavlova vnitřního života. Třebas neobsahuje list úplný katechismus Kristovy nauky, přece obsahuje výtah celého evangelia jak po stránce věroučné tak i mravoučné. Je také nejvýmluvnějším památkem Pavlovy apoštolské horlivosti a jeho zápalu pro Krista a pro spásu všech lidí: židů i pohanů.

2. Sv. Pavel si byl dobře vědom, že jest apoštolem pohanů, a také měl o svém úkolu vznešené pojetí (srv. Řím 1, 5. 11-14; 15, 15-19. 29). Bylo jeho zásadou apoštolovat v krajích, kam ještě nevročila noha jiného hlasatele křesťanství, aby totiž, jak sám přiznává, nestavěl na základě, který položil jiný věrozvěst (Řím 15, 20). V svém srdci a v své mysli měl zahrnuty zvláště křesťany z pohanství v křesťanských obcích, i když už byly založeny jinými věrozvěsty. Proto není divu, že jej jeho mysl táhla také do Říma, do srdce tehdejší římské veleříše. Na římské křesťany myslil již dlouho (1, 10. 13. 15; 15, 23) a toužil navštívit město, v němž byl tehdy soustředěn veškerý život a jež mělo i vliv daleko široko na ostatní území. Splnění této touhy se stávaly Pavlovi dlouho různé překážky do cesty, takže nemohl svůj úmysl uskutečnit, třebas ho křesťanská obec v Římě mocně vábila také tím, že o tamějších křesťanech slyšel jen pochvalná slova (srv. 1, 8; 15, 14).

3. Na své třetí apoštolské cestě zavítal sv. Pavel r. 57 opět do Korinta a tam se zdržel po tři měsíce (asi do února nebo do března r. 58). Se svou velikou misijní činností na Východě byl již aspoň v hrubých rysech hotov (srv. 15, 19) a mohl nyní pomýšlet na pohanské země dálného Západu, na Itálii a zvláště na Španělsko (srv. 15, 23-24; Skut 19, 21), které teprve čekalo na hlasatele evangelia Kristova. Na Západě viděl apoštol také bohatou žej pro Krista. Na misijní cestě do Španělska měl v úmyslu se zastavit v Římě. Řím měl ovšem býti sv. Pavlu jen přechodní stanicí, kde chtěl osobně poznati kvetoucí křesťanskou obec založenou sv. Petrem.

Z Korinta měl sv. Pavel v programu vykonati nejdříve cestu do Jerusalema, aby tam donesl pro tamější chudé křesťany výtěžek sbírky (Skut 19, 21; 1 Kor 16, 4-5), kterou uspořádali křesťané v Makedonii a v Achaji (Řím 15, 19-26). V Jerusalemě zamýšlel strávit svatodušní svátky r. 58 (Skut 20, 3. 6), potom hodlal přes Řím se odebrati na dálný Západ.

4. Počátky křesťanství se dostaly do Říma z Jerusalema již po prvních křesťanských letnicích (Skut 2, 10). Někteří z jerusalemských křesťanů chtěli uniknouti prvnímu pronásledování křesťanů v Jerusalemě a okolí, a proto uprchli až do Říma. Tam brzy vytvořili malou křesťanskou obec. Tyto počátky byly posíleny působením sv. Petra, když po svém zázračném záchránění ze žaláře v Jerusalemě r. 42 odešel do Říma. Tamější křesťanskou obec přivedl sv. Petr k velkému rozkvětu.

5. Sv. Pavel měl sice v Římě již dosti známých (16, 1-16), ale celé křesťanské obci v Římě byl dosud neznám nebo jen málo. Proto na počátku r. 58 nadiktoval v Korintě Terciovi list (16, 22) a poslal jej po kenchrejské jáhence Foibé křesťanské obci do Říma (16, 1-2). Listem se chtěl Pavel římským křesťanům představit, je na svůj příchod připravit, oznámit svůj úmysl, získat jejich důvěru a zajistit si i jejich pomoc na další misijní cestě do Španělska.

Při této příležitosti připojuje k listu delší poučení (část věroučná) a povzbuzení (část mravoučná).

V první části (1, 16-11, 36) chtěl křesťany ve víře utvrditi a v druhé části (12, 1-15, 13) povzbuditi k bratrské lásce, Jež má sjednotiti křesťany z pohanství (většinu římských křesťanů) s křesťany ze židovství (menšinu) v jednu svornou rodinu v Církvi Kristově. Proto jim rozvinuje ze široka nejdůležitější křesťanské pravdy, které byly nejčastějším obsahem jeho misijních kázání, a u vědomí svého poslání jako apoštol národů odůvodňuje svůj list do Říma (15, 15). Ukazuje, že všichni lidé, židé i pohaní, zhřešili, a proto všichni potřebují ospravedlnění. Toto ospravedlnění (ze stavu hříchu do stavu milosti; viz Řím 3, 24 v pozn.) nemohlo přinésti židům zachovávaní obřadních předpisů mojišského zákona, ani pohanům plnění přirozeného mravního zákona, jak jej světlem rozumu poznávají. Základem ospravedlnění je víra v Ježíše Krista.

6. Pravost tohoto listu Pavlova je zaručena. Jako list Pavlův znal jej už sv. Klement Římský, třetí nástupce Petrův, dále sv. Justin, sv. Irenej, Klement Alex. a jiní. Ba i první bludaři uznávali

pravost tohoto listu. Protestant Jülicher napsal: „Pravost listu Římanům může popíratí jen ten, kdo se odváží vyškrtnouti osobnost Pavlova z dějin.“

Dosud však činí někteří racionalisté námitky proti pravosti závěrečného chvalo zpěvu (doxologie) 16, 25-27. Avšak tento chvalo zpěv jest úzce spjat s myšlenkami Pavlovými v celém listě (srv. 1, 2. 5. 11; 2, 16; 11, 33-34). Vložil-li sv. Pavel do první části listu delší chvalo zpěv (11, 33-36), bylo jaksi přiměřené, aby také celý list ukončil chvalo zpěvem. Námitka, že se podobně nekončí žádný list Pavlův, není žádným vážným protidůkazem. Proto již protestant Fritzche (1836) prohlásil, že ve všech listech Pavlových nelze naléztí jiné místo, které by bylo více pavlovské, než je Řím 16, 25-27.

První, kdo tuto doxologii upíral Pavlovi, byl bludař Marcion v II. století. Sv. Jeronym do svědčuje, že jí měla většina rukopisů Pavlových listů tehdejší doby.

V papyrovém kodexu „Chester Beatty“ (dnes označeném jako P46), nalezeném r. 1930 v Egyptě a pocházejícím z první polovice III. století, je doxologie na konci 15. kapitoly. Rukopis L (Angelicus) z IX. stol. i mnohé rukopisy mladší (minuskulní), překlad syrský, charkebský a gotský, sv. Jan Zlatoústý a jiní uvádějí doxologii na konci 14. kapitoly (za 14, 33). Nejstarší unciální kodexy (Sinajský, Vatikánský a jiné) mají ony verše na konci 16. kapitoly, jak je máme také v dnešních vydáních Nového Zákona. Doxologie schází jen v rukopise, zvaném codex Bernerianus, z IX. stol., ale i tam je za Řím 14, 33 tolik místa volného, že by tam ona doxologie mohla býti dodatečně napsána.

Podle svědectví Origenova škrtnl bludař Marcion z tohoto listu i 15. a 16. kapitolu. Pochybnosti o pravosti byly ještě obnoveny v XVIII. stol. racionalistou Semlerem a jinými. Dnešní protestantští kritikové již nepochybují o pravosti posledních dvou kapitol jako spíše o tom, zda patřily (zejména 16, 3-23) původně k listu Římanům nebo k jinému Pavlovu listu (snad k listu Efesanům). Poukazují na to, že Pavel pozdravuje tolik osob (24) v Římě, kde přece dosud nebyl.

Třeba však nestranně uvážiti, že v době Pavlovy byla doprava v říši římské, zvláště spojení Východu s hlavním městem Římem, na tehdejší poměry už dosti dokonalá. Není divu, že byl v Římě r. 58 větší počet křesťanů, zejména z Asie, jež sv. Pavel osobně znal nebo o nichž aspoň slyšel dobré zprávy. Právě v tomto listě křesťanské obci římské, s níž se dosud osobně neznal – a list mu měl také připravití seznámení s římskými křesťany – napomáhalo jistě ochotnějšímu přijetí a k větší důvěře jmenovati co nejvíce křesťanů, kteří už Pavla osobně znali.

List Římanům je ve všech rukopisech a také ve Vulgátě na prvním místě mezi listy Pavlovými.

LIST SV. APOŠTOLA PAVLA ŘÍMANŮM

Úvod listu (1, 1-17),

Nadpis a věnování (1, 1-7).

^{1, 1} Pavel,

služebník Ježíše Krista, povoláný za apoštola a vyvolený ke kázání evangelia Božího, ² které (Bůh) zaslíbil svými proroky v Písmech svatých -

³ (evangelia) o jeho Synu, jenž podle těla pochází z potomstva Davidova, ⁴ podle božské přirozenosti se však prokázal svým zmrtvýchvstáním jako přemocný Syn Boží,

⁵ (evangelia) o Ježíši Kristu, Pánu našem, od něhož jsme dostali milost apoštolského úřadu, abychom ke cti jeho jména přivedli k poslušnému (přijetí) víry všechny národy, ⁶ mezi nimiž jste i vy, jsouce povoláni Ježíšem Kristem -

⁷ všem miláčkům Božím, povoláným křesťanům v Římě:

Milost vám a pokoj od Boha, Otce našeho,
a od Pána Ježíše Krista!

Podnět k listu. ⁸ Nejprve děkuji svému Bohu skrze Ježíše Krista za vás všechny, že se víra vaše šíří po celém světě. ⁹ Svědkem zajisté je mi Bůh – jemuž (celým) svým duchem sloužím, hlásaje evangelium o jeho Synu – jak na vás neustále vzpomínám a ¹⁰ vždycky při svých modlitbách prosím, aby se mi již konečně někdy podařilo po vůli Boží přijíti k vám. ¹¹ Neboť toužím vás spatřit, abych vám udělal něco z duchovní milosti k vašemu utvrzení, ¹² to jest, abych se spolu povzbudil mezi vámi společnou vírou, vaší i svou.

¹³ Nechci však, bratří, abyste nevěděli, že jsem si několikrát umínil přijíti k vám – ale bylo mi v tom až dosud zabráněno – abych měl nějaký užitek také mezi vámi jako mezi ostatními národy. ¹⁴ Jsem dlužníkem Řeků i Neřeků, moudrých i nemoudrých. ¹⁵ Proto, co na mně jest, jsem ochoten také vám v Římě kázat evangelium.

Hlavní myšlenka listu. ¹⁶ Vždyť se nestydím za evangelium. Je to totiž moc Boží k spáse pro

^{1, 1} Označení „služebník Ježíše Krista“ (podle řeckého „Krista Ježíše“) užívá sv. Pavel často, aby označil svůj apoštolský úřad (viz Gal 1, 10; Tit 1, 1; srov. 2 Kor 11, 23). Pavel byl jako apoštol povolán Bohem (srov. Gal 1, 1) povinen hlásati evangelium všem národům (srv. níže vv. 5. 14), tedy i Římanům. Tuto svou povinnost koná Pavel tímto listem.

² V Starém Zákoně bylo předpověděno a naznačeno, že radostná zvěst spásy (evangelium) bude hlášána všem národům (viz Iz 52, 7; 53, 1; 65, 1; Ž 18, 5 a jj).

³ „podle těla“ = podle lidské přirozenosti. - Kristus je pravý člověk a pravý Bůh. Důkaz svého božství podal svými zázraky, především svým zmrtvýchvstáním.

⁵⁻⁷ „jsme dostali“, já, Pavel (srv. Ef 3, 8; Gal 1, 15-16). - „jsouce povoláni Ježíšem Kristem“, t. j. vy, kteří jste se stali podle vůle Boží věřícími Ježíše Krista, t. j. křesťany. - „křesťanům“, doslovně „svatým“ (viz Skut 9, 13 v pozn.).

⁸ Náboženský stav křesťanů v Římě byl utěšený, Pavel za to děkuje Bohu a zpráva o víře Římanů, t. j. o životě podle víry se šíří daleko široko (Pavel píše s nadsázkou „po celém světě“).

¹³ Slovy „Nechci, abyste nevěděli!“ (= nechci vás nechati v nevědomosti) upozorňuje sv. Pavel důrazně čtenáře na to, co následuje. Tento výraz se vyskytuje v listech Pavlových šestkrát (viz níže 11, 25; 1 Kor 10, 1; 12, 1; 2 Kor 1, 8; 1 Sol 4, 13). Obdobný výraz kladně vyjádřený „chci, abys poznal (věděl)“, přichází častěji v papyrech. - „nějaký užitek“, totiž duchovní. Apoštol chtěl získati v Římě svým příchodem mnoho pohanů pro křesťanství. Úmysl mu překazily apoštolské práce na jiných místech (15, 22).

¹⁵ Ježto Pavlovi bylo určeno hlásati evangelium mezi pohany, toužil také po tom, aby je hlásal i v Římě, v politickém a kulturním středisku tehdejší římské veldřise. Jistě čekal, že se odtud rozšíří více křesťanství do provincií.

¹⁶⁻¹⁷ Slovy „předně pro žida“ zdůrazňuje Pavel významování židovského národa, který Bůh zvláštním způsobem už v Starém Zákoně, a pak zejména Ježíšem Kristem připravoval na věčnou spásu. - „v něm se zjevuje“, t. j. v evangeliu se ukazuje cesta k „ospravedlnění“, t. j. odpuštění hříchů a dosažení posvěcující milosti (viz níže 3, 21). Toto ospravedlnění vychází „z víry“, t. j. z poznání zjevených pravd. Víra v tyto pravdy je nutný předpoklad, je počátek naší spásy, základ a kořen

každého, kdo věří, předně pro žida, pak i pro pohana.¹⁷ Neboť v něm se zjevuje ospravedlnění skrze Boha z víry k víře, jak je psáno:

„Spravedlivý žije z víry.“

Část první (věroučná): Potřeba ospravedlnění (1, 18-11, 36).

ODDÍL PRVNÍ: VŠICHNI LIDÉ POTŘEBUJÍ OSPRAVEDLNĚNÍ (1, 18-3, 20).

1. Ospravedlnění potřebují předně pohaní (1, 18-32).

Pohanská modloslužba.¹⁸ Zjevně se totiž ukazuje s nebe hněv Boží na každou bezbožnost a nespravedlnost těch lidí, kteří svou nespravedlností potlačují pravdu [Boží].¹⁹ Neboť co jest o Bohu známo, to je jim zjevné, poněvadž Bůh jim to zjevil.²⁰ Vždyť neviditelné jeho vlastnosti lze od stvoření světa viděti a poznati ze stvořených věcí – a to i jeho věčnou moc i (jeho) božství – takže nemají omluvy.²¹ Neboť ač poznali Boha, neoslavili ho jako Boha, ani mu nevzdali díky, ale upadli do pošetilých myšlenek a jejich nerozumná mysl se zatemnila.²² Právili (o sobě), že jsou moudří, a stali se pošetilci.²³ Zaměnili totiž slávu neporušitelného Boha za zobrazené podoby: porušitelného člověka, ptactva, čtvernožců a plazů.

Mravní úpadek pohanů.²⁴ Proto vydal je Bůh v žádostech jejich srdce nečistotě, takže hanobili svá těla na sobě samých. –²⁵ Zaměnili totiž pravdu Boží za lež a ctili i klaněli se tvorbě místo Tvůrci, jenž má býti veleben na věky. Amen. –²⁶ Proto vydal je Bůh hanebným náruživostem. Vždyť jejich ženy zaměnily přirozené obcování za protipřirozené.²⁷ Podobně i muži zanechali přirozeného obcování se ženami a zahořeli v svých touhách k sobě navzájem a hanebné činy páchali muži s muži a docházeli na sobě samých zasloužené odplaty za své poblouzení.²⁸ Poněvadž si nevážili toho, aby měli poznání Boha, vydal je Bůh v nesprávné smýšlení, takže činili, co se nesluší.²⁹ Jsou totiž plni všeliké nepravosti, nešlechtnosti, [smilstva,] lakoty, špatnosti; plni závisti, vraždy, sváru, lsti a podlosti.³⁰ Pomlouvají, na cti utrhají, nenávidí Boha, posmívají se, jsou pyšní, domýšliví, vynalézaví zlých věcí, rodičů neposlušní,³¹ pošetilí, věrolomní, bezcitní, [nesmířliví,] nemilosrdní.

³² Ačkoliv sice poznali spravedlivé ustanovení Boží, že pachatelé takových věcí hodni jsou smrti, nejen že je páší, nýbrž i souhlasí s těmi, kdož je páší.

2. Také židé potřebují ospravedlnění (2, 1-3, 20).

našeho ospravedlnění. Vede „k víře“, t. j. k uznání zjevených pravd nejen slovem, nýbrž i životem (srv. níže 10, 10). V této „víře“ je již zahrnuto u sv. Pavla všechno, co žádá tridentický sněm k ospravedlnění: spásitelná bázeň, naděje a důvěra v milosrdenství Boží, počáteční láska k Bohu, lítost a ošklivost nad hříchy a konečně upřímné předsevzetí se z hříchů vyznati a začítí nový život. - „Spravedlivý žije z víry“ (viz Hab 2, 4), t. j. kdo dosáhl ospravedlnění z víry, žije zde na zemi v posvěcující milosti a na věčnosti ve věčné slávě u Boha (srv. Gal 3, 11; Žid 10, 38). Neprávem se dovolával těchto slov Luther pro své bludné učení, že k spasení stačí jen víra bez skutků. Sv. Pavel právě naopak zdůrazňuje, jak to vidíme ze souvislosti, že se víra musí projevovat také skutky (srv. 10, 10).

¹⁸⁻³² Apoštol ukazuje, že pohaní, kteří se řídí jen přirozeným mravním zákonem, mohli a měli rozumem poznati Boha ze stvořených věcí. Povinnou úctu Bohu nevzdávali a svou vinou propadli nesmyslné modloslužbě. Tim upadli i v nejhnusnější mravní zkázu, jak to o nich dosvědčují sami pohanští spisovatelé.

¹⁸ „hněv Boží“, t. j. trestající Boží spravedlnost. Pohaní se protivi svými hříchy („svou nespravedlností“) „pravdě Boží“ o vlastnostech Božích, pokud je mohou poznati přirozeným rozumem, aby nemuseli podle poznané pravdy žítí.

¹⁹⁻²⁰ Pohaní nemají výmluvy, poněvadž i jim dal Bůh možnost rozumem poznati aspoň základní pravdy o Bohu. Pravda, že lze Boha poznati rozumem, je prohlášena za článek víry rozhodnutím vatikánského sněmu (1870): „Bude-li někdo tvrditi, že jeden pravý Bůh, náš Tvůrce a Pán, nemůže býti jistě poznán ze stvořených věcí přirozeným světlem lidského rozumu, buď z Církve vyloučen!“

²²⁻²³ Božská úcta k zvířatům kvetla zejména v Egyptě, odtud se rozšířila i po římské říši a pronikla i do samého Říma.

²⁴ „vydal je“, t. j. dopustil, nechť je jim bráti svobodnou vůli (srv. níže vv. 26, 28).

²⁵ „pravdu Boží“, t. j. pravého Boha zaměnili za „lež“, t. j. za modly (bůžky).

²⁷⁻²⁸ Viz výše pozn. k vv. 18-32. - Modlářství pohanů bylo vědomé a dobrovolné, zaviněné jejich pýchou. Proto je Bůh potrestal tím, že jim odebral svou milost, a následek toho se projevili v jejich hrozném mravním úpadku.

²⁸⁻³² Srv. k tomu také níže 13, 13; 1 Kor 6, 9-10; 2 Kor 12, 20-21; Gal 5, 19-21; Ef 5, 3-5; 1 Petr 4, 3; Zjev 21, 8.

³² Tak podle řeckého znění; podle Vulgáty: „Ač (pohaní) poznali (totiž rozumem) Boží spravedlnost, přece neuznali, že jsou hodni smrti ti, kdož takové věci páší, a nejen ti, kdož je činí. nýbrž i ti, kdož přisvědčují těm, kdož je činí.“

a) Provinění židů (2, 1-24).

2, Také židé zhrěšili. ¹ Proto jsi bez omluvy, člověče, a to každý, který je odsuzuješ. Neboť tím, že odsuzuješ jiného, sám sebe odsuzuješ, ježto činíš totéž, co odsuzuješ. ² Víme však, že soud Boží stihá podle pravdy ty, kdož činíš takové věci. ³ Či se snad domníváš, člověče, jenž odsuzuješ pachatele takových věcí, a sám je činíš, že ty unikneš soudu Božimu? ⁴ Či pohrdáš bohatstvím jeho laskavosti, trpělivosti a shovívavosti? Nevíš, že laskavost Boží tě přivádí k pokání?

⁵ Svou zatvrzelostí však a svým nekajícím srdcem si hromadí hněv (Boží) pro den hněvu, kdy se zjeví spravedlivý soud Boha, ⁶ který „odplatí každému podle jeho skutků“: věčným životem ⁷ těm, kdož vytrvale v konání dobra hledají slávu, čest a nesmrtelnost; rozhořčeným hněvem pak ⁸ těm, kdož jsou sobečtí a neposlouchají pravdy, nýbrž poslouchají nepravosti.

⁹ Souzení a úzkost přijde na každou lidskou duši, která páše zlé, předně na žida, pak i na pohana. ¹⁰ Sláva však, čest a pokoj každému, kdo činí dobré, předně židovi, pak i pohanovi. ¹¹ Neboť u Boha není stranictví.

Znalost mojižského zákona sama ještě židy nespasí. ¹² Všichni totiž, kdož zhrěšili bez zákona, bez zákona též zahynou; a všichni, kdož hřešili pod zákonem, podle zákona budou odsouzeni; ¹³ neboť nejsou před Bohem spravedliví ti, kdož zákon slyší, nýbrž ti budou uznáni za spravedlivé, kdož jej plní.

¹⁴ Když totiž pohaní, kteří nemají zákona, z přirozeného popudu plní předpisy zákona, jsou, ač nemají zákona, sami sobě zákonem. ¹⁵ Dávají najevo, že jádro zákona je vepsáno v jejich srdcích. A o tom spolu vydá svědectví jejich svědomí, tím totiž, že se jejich myšlenky budou vzájemně obviňovat neb i obhajovat, ¹⁶ a to v den, kdy Bůh skrze Ježíše Krista bude souditi skryté činy lidské – podle mého evangelia.

Zbytečná domýšlivost židů. ¹⁷ Ty však se nazýváš židem, spoléháš na zákon, honošíš se Bohem ¹⁸ a znáš jeho vůli, a poněvadž jsi poučován ze zákona, dovedeš oceniti, co je lepší. ¹⁹ Také se domýšlíš, že jsi vůdcem slepých, světlem těch, kdož žijí ve tmě, ²⁰ vychovatelem nemoudrých, učitelem nedospělých, a to proto, poněvadž v zákoně máš obraz pravého poznání.

2, 1–11 Sv. Pavel ukazuje, že i židé propadli mravní zkáze, ač sami pohaní soudili a odsuzovali. Hněv Boží se jeví na pohanech tím, že je Bůh trestá; netrestá-li však stejně hříchy židů, nečiní tak proto, že chce ukázati vyšší mravní stav židovského národa, nýbrž proto, že svou shovívavostí je chce přivesti k pokání (srv. v. 4). - „člověče“ (v. 1), t. j. žide, který s opovržením odsuzuje pohaní („je“) a jejich způsob života (tak i níže v. 3). Pavel mluví šetrně, aby nepodráždil židy.

² „podle pravdy“, t. j. podle dokonalé spravedlnosti Boží, která nehledí stranicky na osobu (viz 2, 6. 11). Spravedlnost Boží Pavel často v svých listech zdůrazňuje.

^{4–5} „jeho“, t. j. Boží. - „hněv Boží“, viz výše 1, 18. - „den hněvu“ Božího, t. j. den posledního soudu, kdy bude každému spravedlivě odplaceno (srv. Sof 2, 2-3).

^{7–8} „hledají slávu, čest“, t. j. usilují o věčnou slávu a čest a tím o svou nesmrtelnost. - „rozhořčeným hněvem“, t. j. podle dokonalé trestající Boží spravedlnosti (viz 1, 18; 2, 5). - „neposlouchají pravdy“ evangelia.

⁹ Jako měli židé podle úradku Božího určité přednosti v řádu lidské spásy, tak budou oni předně souzeni, poněvadž přes všechny ty přednosti hřešili právě tak jako pohaní (srv. výše 1, 16), ba jejich hříchy jsou větší a jejich vina těžší, poněvadž měli dokonalejší poznání o Bohu i o mravním zákonu než pohaní.

^{12–16} Sv. Pavel tu předkládá theoreticky zásady, podle nichž bude rozhodováno o věčném osudu lidí. Je přesvědčen, že jako žid, jenž žije věrně podle mojižského zákona, tak i pohan, žijící podle přirozeného poznání Boha a podle přirozeného mravního zákona, jak jej poznává světlel rozumu, může dojiti věčné spásy. Ovšem neodpovídá tu na praktickou otázku, zda-li jsou takoví židé nebo pohaní. Pro dobu před Kristem se zřetelem k spravedlivým Starého Zákona by jistě odpověděl Pavel kladně. Nemohl by však pokládati za hodné spásy ty židy, kteří v době apoštolské nevěřili, že se starozákonní proctví splnila na Kristu, a také ne ty pohaní, kteří tvrdošíjně odpírali přijetí evangelia. - „bez zákona“ (v. 12) mojižského. Ten pohaní neměli. Židé však žili „pod zákonem“, a přece hřešili jako pohaní. Židé mojižský zákon dobře znali, vždyť jim býval každou sobotu předčítán při bohoslužbě.

¹⁵ Svatý Pavel tu učí, že nestačí jen zákon znát, nýbrž je nutno podle něho i žít (srv. Jak 1, 22; 4, 11).

^{14–16} Pohaní svým rozumem poznávají aspoň některá základní mravní příkázání („jádro zákona“) a svým rozumem si stanoví, co jim přirozený mravní zákon poroučí. - „podle mého evangelia“, viz níže pozn. k 16, 25-27.

^{17–18} Židé jsou potomci a dědici starých slavných Izraelitů. Tím se také židé velmi rádi honosili. - „ze zákona“ mojižského, který bezpečněji ukazoval, co je dobré, a co je lepší.

¹⁹ Za takové se židé té doby rádi pokládali.

²⁰ Za „nedospělé“ pokládali židé židovské proselyty (pohaní, kteří přestoupili k židovství; srv. pozn. k Mat 23, 15).

²¹ Nuže, ty poučuješ jiného, a sám sebe nepoučuješ; ty kážeš, že se nemá krásti, a kradeš; ²² ty pravíš, že se nemá cizoložiti, a cizoložíš; ty máš v ošklosti modly, a dopouštíš se svatokrádeže; ²³ ty se honosíš zákonem, a přestupováním zákona Boha zneuctiváš. ²⁴ Neboť „Boží jméno bývá od vás haněno mezi pohany“, jak je psáno.

b) Výsady židovského národa nedovedou odvrátiti Boží hněv (2, 25-3, 8).

Pravý význam obřízky. ²⁵ Obřízka Je sice k prospěchu, zachovávaš-li zákon; přestupuješ-li však zákon, tvá obřízka se stala neobřízkou. ²⁶ Jestliže tedy neobřezaný zachovával předpisy zákona, zdaž se jeho neobřízka nebude počítat za obřízku? ²⁷ Ano ten, kdo od přírody je neobřezán, ale zákon plní, ten bude souditi tebe, který, přesto že máš Písmo a obřízku, přestupuješ zákon. ²⁸ Vždyť není židem ten, kdo jest jím zevně, a ani není obřízkou ta, která je viditelná na těle, ²⁹ nýbrž ten je židem, kdo jest jím uvnitř, a (pravá jest) obřízka srdce podle ducha, nikoliv podle litery. Takovému se dostává chvály ne od lidí, nýbrž od Boha.

3, Jiné výsady židovské. ¹ Jakou tedy přednost má žid, anebo jaký prospěch je z obřízky? ² Po každé stránce veliký!

³ Předně jsou jim svěřena zaslíbení Boží. Ale což, jestliže někteří [z nich] neuvěřili? Zmaří jejich nevěra věrnost Boží? ⁴ Vůbec ne! Je totiž jako Bůh pravdomluvný, každý člověk však je podroben omylu, jak je psáno:

„Abys byl shledán spravedlivým v svých slovech
a zvítězil, když býváš souzen.“

⁵ Staví-li však naše nepravost na světlo spravedlnost Boží, co řekneme? Což je Bůh, když projevuje hněv – po lidsku řečeno – nespravedlivý? ⁶ Nikoliv! Jak by pak mohl Bůh souditi tento svět? ⁷ Neboť vynikla-li mou lží pravda Boží k jeho slávě, proč právě já mám jako hříšník býti odsuzován? ⁸ A proč (neřící), jak býváme pomlouváni a jak o nás někteří tvrdí, že říkáme: „Činíme zlé, aby vzešlo dobré“? Odsouzení těchto (lidí) je spravedlivé.

c) Přes všechny výsady stihne židy trest jako pohany (3, 9-20).

Všeobecný hříšný stav židů a pohanů. ⁹ Co tedy? Jsme my víc než oni? Vůbec ne! Vždyť jsme

^{21–23} Ač měli židé zjevený zákon Boží, přece tolikrát přestoupili vůli Boží, a proto budou přísně potrestáni a jsou také již nyní u Boha více v nemilosti než pohaní.

²⁴ Viz Iz 52, 5; Ez 36, 20. - „od vás“ = vaši vinou.

^{25–26} Židé v době Pavlovy tvrdili, že obřezaný nemůže býti zavržen; má-li býti zavržen za své hříchy, musí býti předkožka vrácena na své místo, musí se tedy zase státi neobřezaným.

²⁵ „neobřízkou“, t. j. nejsi lepší než neobřezaný, t. j. pohan. - Neodporuje si Pavel v učení o obřízce („je sice k prospěchu“) na tomto místě s tím, co píše v Gal 5, 6 a 1 Kor 7, 19; poněvadž jednou píše se stanoviska židovského a po druhé jako apoštol Kristův.

^{28–29} „zevně“, t. j. kdo je na těle obřezaný, ale jinak podle zákona nežije. - „obřízka srdce podle ducha“, t. j. je nutná i vnitřná mravnost, bezúhonnost (srv. Dt 10, 16; 30, 6; Jer 4, 4). - „podle litery“ zákona, nestačí tedy jen zevně vykonati předpisy zákona.

^{3, 1–4} Aby se Pavel vyvaroval výtky, že staví pohany po stránce náboženské úplně na roveň židům, zdůrazňuje, že jen židovský národ („jim“, v. 3) je nositelem Božích zaslíbení a zjevení, a tím vyniká nad ostatními národy (vv. 1-2). Nevěrou Jednotlivců se ona zaslíbení neruší, naopak ukazuje se tím více Boží věrnost a spravedlnost (vv. 3-4). Pokud mluví svatý Pavel o velikém prospěchu obřízky, má na zřeteli dobu před Kristem, Ježto obřízka byla viditelným znamením příslušnosti k vyvolenému národu a předobrazem sv. křtu (viz výše 2, 25).

⁴ Viz Ž 50, 6. - „Je totiž . . .“, podle řeckého znění „Budíž . . .!“ t. j. budíž Bůh od lidí uznán ve všech svých výpovědech za pravdomluvného, který vždy splní, co slíbil a čím hrozil.

^{5–8} Jestliže nevěra prospívá někdy k slávě Boží, neplatí z toho, že Bůh nemá práva ji souditi a trestat, ani neplatí z toho, že by se mělo činiti zlo, aby z něho vzniklo dobro.

⁵ „projevuje hněv“ spravedlivým trestem (srv. 1, 18).

⁷ Slova pronášejí sv. Pavel s hlediska pohana, aby tak ukázal, jak nesmyslné je mínění, že by Bůh nemohl nevěrného žida potrestati.

⁸ „těchto lidí“, t. j. těch, kteří tak myslí a jednají.

⁹ Viz výše 1, 18-2, 24. - Přes všechny veliké výsady nepředečí židé pohany vnitřnou spravedlností. Židé jak pohaní podléhají stejné hříchu a Božímu hněvu. - „my“ křesťané ze židovství, „oni“ pohaní.

výše obvinili jak židy tak pohany, že všichni jsou pod hříchem, ¹⁰ jak je psáno:

„Není ani jednoho člověka spravedlivého,
¹¹ není moudrého, není, kdo by hledal Boha.
¹² Všichni se uchýlili, vesměs se stali neužitečnými.
Není, kdo by činil dobré, není ani jediný.
¹³ Jako otevřený hrob je jejich hrdlo.
Svými jazyky jednájí lstivě,
hádí jed je na jejich rtech.
¹⁴ Jejich ústa jsou plna zlořečení a hořkosti,
¹⁵ jejich nohy jsou rychlé k prolévání krve.
Zkáza a bída na jejich cestách,
¹⁶ cesty pokoje však nepoznali.
¹⁷ Není bázně Boží před očima jejich.“

Zákon zavazuje jen poddané. ¹⁸ Víme však, že všechno, co zákon praví, praví k těm, kdož jsou pod zákonem, ¹⁹ aby se všechna ústa odmlčela a veškerý svět se uznal před Bohem vinným. ²⁰ Neboť skutky zákona nebudou ospravedlněn před ním žádný člověk, poněvadž skrze zákon přichází poznání hříchu.

ODDÍL DRUHÝ: ZÁKLADNÍ PODMÍNKA OSPRAVEDLNĚNÍ: VÍRA V JEŽÍŠE KRISTA (3, 21-4, 25).

1. Pro zásluhy Ježíše Krista ospravedlňuje Bůh každého, kdo věří v jeho Syna (3, 21-31).

Potřeba víry v Ježíše Krista. ²¹ Nyní se však zjevilo ospravedlnění od Boha bez zákona. Zákon a Proroci svědčí o něm. ²² (Míním) ospravedlnění od Boha vírou v Ježíše Krista, platné pro všechny [a na všechny], kdož [v něho] věří; tu není totiž rozdíl.

²³ Neboť všichni zhřešili a postrádají slávy Boží. ²⁴ Ospravedlnění pak bývají zdarma jeho

¹⁰⁻¹² Slova jsou vzata ze Ž 13, 1-3 (srv. Ž 52, 1-4).

¹¹ „není moudrého“ mezi pohany, „není, kdo by hledal Boha“ mezi židy.

¹² „Všichni se uchýlili“ od cesty spravedlnosti, jak ji ukazoval pohanům přirozený mravní zákon a židům zjevený zákon Boží.

¹³ Viz Ž 5, 11 a 139, 4. Jako z otevřeného hrobu vychází nesnesitelný zápach, tak i z jejich hrdel vycházejí odporné řeči.

¹⁴ Viz Ž 9, 28 (hebrejsky 10, 7).

¹⁵⁻¹⁷ Viz Iz 59, 7-8; Přís 1, 16; Ž 35, 2.

¹⁸ „zákon“, t. j. Starý Zákon. - „pod zákonem“, t. j. židům.

¹⁹ „veškerý svět“, t. j. židé i pohaní.

²⁰ „skutky zákona“, t. j. skutky, jež předpisoval mojišský zákon. Výše v 2, 13 měl apoštol na mysli odplatu na posledním soudě, zde má na zřeteli ospravedlnění, platné před Bohem na zemi. K tomu je třeba pravé, živé víry. „Skutky zákona“ se plnily ze strachu před trestem, jímž zákon hrozil; plnily se jen přirozenými lidskými silami bez pomoci Boží, a mnohdy jen z přirozených pohnutek.

²¹ „Nyní“, t. j. po Kristu. - O ospravedlnění viz níže v pozn. k v. 24. - „Zákon a Proroci“, t. j. Písmo svaté Starého Zákona (srv. Mat 5, 17). - Spravedliví Starého Zákona nedošli ospravedlnění platného před Bohem za skutky podle mojišského zákona, nýbrž za svou víru v slíbeného Mesiáše (srv. níže v. 31). - „bez zákona“, t. j. nezávisle na skutcích podle mojišského zákona.

²² Neučí tu ovšem sv. Pavel, že víra sama o sobě bez dobrých skutků dostačí k ospravedlnění, nýbrž zdůrazňuje, že víra je základní podmínkou ospravedlnění, takže dospělý, žid i pohan („tu není totiž rozdíl“), nemůže bez ní dosáhnouti ospravedlnění.

²³ „všichni“, židé i pohaní. - „sláva Boží“, t. j. posvěcující milost, která je v člověku zárodkem jeho věčné spásy.

²⁴ Podle řeckého znění „Ospravedlnování. . .“ - Ospravedlnění je nadpřirozený dar, kterého si člověk nemůže zasloužit svými přirozenými silami a skutky, byť i dobrými. Jediný Bůh je „účinná příčina“ ospravedlnění. Kristus pro svou smrt kříže je „záslušná příčina“ ospravedlnění (viz níže v. 26). Zde jde ovšem o ospravedlnění první, které je podle tridentského sněmu „přenesení ze stavu, v němž se narodil člověk jako syn prvního Adama, do stavu milosti a přijetí za Syna Božího“. Ospravedlnění si pak může už dalších milostí svými dobrými skutky od Boha zasloužit nebo modlitbou vyprositi. Tento trvalý stav milosti se nazývá v Písmě svatém „spravedlnost“, onen božský úkon, jímž se nám toho dostává, „ospravedlnění“. Dospělého člověka Bůh bez jeho součinnosti neospravedlňuje. Proto se musí dospělý na ospravedlnění připravit vírou v pravdy od Boha zjevené a jinými spasitelnými úkony (viz výše 1, 17 v pozn.). Krásně napsal sv. Augustin: „Který tě učinil

milostí, protože jsou vykoupeni skrze Krista Ježíše.²⁵ Toho Bůh představil v jeho krvi jako smírnou oběť skrze víru, aby ukázal svou spravedlnost.²⁶ V (čase) své shovívavosti (totiž) opomíjel (trestati) dříve spáchané hříchy a (teprve) v nynějším čase dal najevo svou spravedlnost, že sám je spravedlivý a že ospravedlňuje toho, kdo věří v Ježíše [Krista].

Bůh je Bohem nejen židů, nýbrž i pohanů.²⁷ Kde tedy je tvé vychloubání? Je vyloučeno. Jakým zákonem? Skutků? Nikoliv, nýbrž zákonem víry!²⁸ Neboť soudíme, že Člověk bývá ospravedlňován vírou bez skutků zákona.²⁹ Či je Bůh toliko pro židy? Což ne i pro pohany? Ano, i pro pohany.³⁰ Neboť jest jeden Bůh, a ten ospravedlňuje obřezané z víry a neobřezané skrze víru.³¹ Rušíme tedy vírou zákon? Nikoliv, nýbrž stvrzujeme zákon.

2. Starý Zákon svědčí, že ospravedlnění z víry je nezávislé na skutcích podle mojžíšského zákona (4, 1-25).

4, Příklad Abrahamův.¹ Čeho tedy, řekneme, že dosáhl náš praotec Abraham podle těla?² Neboť byl-li Abraham ospravedlněn ze skutků, má se čím honositi, ale ne u Boha.³ Neboť co praví Písmo?

„Uvěřil Abraham Bohu,
a bylo mu to připočteno k spravedlnosti.“

⁴ Ale tomu, kdo pracuje, bývá mzda počítána ne z milosti, nýbrž z povinnosti;⁵ tomu pak, kdo nepracuje, avšak věří v Toho, jenž ospravedlňuje hříšníka, bývá jeho víra počítána k ospravedlnění [podle ustanovení Boží milosti].

⁶ Tak i David blahoslaví člověka, kterému Bůh přičítá spravedlnost bez skutků:

⁷ „Blahoslaveni jsou ti, jimž nepravosti jsou odpuštěny a jejichž hříchy jsou zakryty.

⁸ Blahoslavený je každý, jemuž Pán nepřičítá hřích.“

⁹ Nuže, vztahuje se toto blahoslavenství (jen) na obřezané nebo také na neobřezané? Pra-

bez tebe, neospravedlní tě bez tebe. Učinil tě bez tvého vědomí, ale neospravedlní tě bez tvé vůle.“ Ospravedlnění činí nás svatými, Bohu milými. Tato pravda je článkem víry. - „zdarma“, t. j. bez zásluhy.

²⁵⁻²⁶ Uražená Boží spravedlnost žádala plné dostiučinění za urážky. Dokonale vše odčinil Ježíš svou smrtí na kříži.

²⁶ „dříve“, t. j. v Starém Zákoně. Tehdy nežádal nejvyšší spravedlivý Bůh plné dostiučinění, teprve „v nynějším čase“ postratel hříchy všeho lidstva podle své přísné spravedlnosti na svém vlastním Synu. Vykoupením hříšného lidstva byla Boží spravedlnost dokonale oslavena. Sláva Boží a Kristova jest „účelná příčina“ našeho ospravedlnění (srv. v. 24).

²⁷⁻³⁰ Oslovuje žida. Židé totiž nemají práva se vychloubat nad pohany, poněvadž potřebují ospravedlnění jako pohané (srv. také výše 2, 17). Tohoto ospravedlnění se může židům i pohanům dostat ne za skutky podle mojžíšského zákona, nýbrž ze živé víry v Ježíše Krista (viz výše pozn. k v. 24).

²⁷ Zákonem „skutků“, t. j. skutky podle mojžíšského zákona, na který byli židé tak hrdí. - „zákon víry“, t. j. zákon evangelia Nového Zákona; ten žádá víru v Ježíše Krista a život podle ní.

²⁹⁻³⁰ Sv. Pavel vyslovuje tu pravdu, že k spáse jsou povoláni všichni bez rozdílu. - „z víry“, t. j. skrze víru, totiž skrze víru v Ježíše Krista.

³¹ „zákon“, t. j. Starý Zákon v širším významu slova. - „vírou“, t. j. učením, že ospravedlnění (viz pozn. k v. 24) lze dosíci jen vírou v Ježíše Krista. Sv. Pavel poukazuje, že tím jen „stvrzuje“ zákon, t. j. hájí a dokazuje, že ani v Starém Zákoně nedosáhl člověk ospravedlnění skutky jen přirozeně dobrými (srv. výše 3, 21). Starý Zákon jen připravoval na Vykupitele (srv. Gal 3, 24) a budil touhu po něm.

4, ¹⁻⁵ Abraham dosáhl ospravedlnění vírou, ne zevnějšími skutky. Kdyby ho dosáhl za své skutky jako zasloužené mzdy, mohl by se právem honositi před lidmi, nebo sám před sebou onou zásluhou. Ve v. 3 uvádí sv. Pavel Gen 15, 6, má však na mysli nejen tu víru, kterou Abraham projevil k Bohu v údolí Mam-bre, kde mu Bůh zaslíbil četné potomstvo, a v tomto zaslíbení projev il zároveň už i víru a naději v budoucího Vykupitele (Gen 12, 3), ale má na zřeteli všecku víru celého života Abrahamova od prvního jeho povolání (viz Gen 12, 1). Jako bylo z víry první ospravedlnění Abrahamovo, když se poslušně podrobil Bohu, jenž ho volal do nové vlasti, tak bylo i další rozmnožení jeho svatosti, již se Abrahamovi dostávalo později z víry, aby se stal před Bohem spravedlivějším (světějším). Ospravedlnění Abrahamovo se však stalo Boží milostí, Abraham neměl na ně právo a Bůh neměl povinnosti mu je udělit (srv. výše pozn. k 3, 24), jako na příklad má lidský zaměstnavatel povinnost ze spravedlnosti, ne z milosti, vyplatit dělníku mzdu.

⁴ „kdo pracuje“, t. j. kdo koná skutky přirozeně dobré.

⁶⁻⁸ Také David učí v Z 31, 1-2, že bývá člověk ospravedlněn nezávisle na skutcích („bez skutků“) podle obřadních předpisů mojžíšského zákona. Sám, když mu Bůh prorokem oznámil trest za jeho hřích, uvěřil slovům, činil pokání a dosáhl zase milosti hříchy ztracené.

⁷ „nepravosti jsou odpuštěny“ = „jejichž hříchy jsou zakryty“ = „Pán nepřičítá hřích“.

víme totiž: „Připočtena byla víra Abrahamovi k spravedlnosti.“¹⁰ Jak byla připočtena? V obřízce nebo před obřízkou? Nikoliv v obřízce, nýbrž před obřízkou.¹¹ A on přijal znamení obřízky jako pečeť spravedlnosti z víry, kterou (už) měl před svou obřízkou, aby byl otcem všech věřících z neobřízky, aby také jim to bylo připočteno k spravedlnosti,¹² a aby byl otcem těch obřezaných, kteří nejen jsou obřezáni, nýbrž také kráčejí v šlepějích víry, kterou měl náš otec Abraham (jž) před obřízkou.

Zaslíbení daná Abrahamovi.¹³ Vždyť nikoli skrze zákon se dostalo Abrahamovi nebo jeho potomstvu zaslíbení, že se stane dědicem světa, nýbrž skrze spravedlnost z víry.¹⁴ Neboť jsou-li dědici ti, kdož jsou ze zákona, neúčinnou se stala víra a zrušeno je zaslíbení.¹⁵ Vždyť zákon působí hněv (Boží). Kde však není zákona, není ani přestoupení.¹⁶ Proto z víry (jest ono zaslíbení), a tím z milosti, aby tak bylo zajištěno pro veškeré potomstvo, nejen pro to, které je ze zákona, nýbrž i pro to, které je z víry Abrahamovy.¹⁷ On je přece otec nás všech, jak je psáno:

„Otcem mnoha národů jsem tě ustanovil“,

a to před Bohem; v něj, jenž oživuje mrtvé a tvoří z ničeho, uvěřil.

Víra Abrahamova a víra naše.¹⁸ On proti očekávání v naději uvěřil, že bude otcem mnoha národů podle toho, co mu bylo řečeno:

„Tak četné bude tvé potomstvo.“

¹⁹ A neochabl ve víře a nehleděl ani na své odumřelé tělo, ač byl již téměř stoletý, ani na odumřelé lůno Sářino.²⁰ Pro zaslíbení Boží však nepochyboval z nedůvěry, nýbrž posilněn vírou vzdal chválu Bohu.²¹ Byl pevně přesvědčen, že (Bůh) může též splnit, cokoliv slíbil.²² Proto

^{9–12} Ospravedlnění nezáleží v přijetí obřízky, poněvadž Abraham byl podle Gen 15, 6 ospravedlněn už před obřízkou; tu přijal teprve o čtrnáct let později. - Obřízka byla podle vůle Boží posvátné „znamení“. To bylo „pečeť“, t. j. ověřením, že Abraham jest už ospravedlněn, že jest už spravedlivý („spravedlnost, kterou už měl před obřízkou“, v. 11). Tak se stal „otcem“, to je duchovním otcem (předobrazem) všech věřících neobřezaných, t. j. křesťanů z pohanství, a „otcem“ (nejen tělesným, nýbrž i duchovním) všech věřících obřezaných, t. j. křesťanů ze židovství. - „to“ (v. 11), t. j. víra v Mesiáše. 9 Zamlčená odpověď na tuto otázku by zněla: Vztahuje se stejně také na neobřezané, t. j. na pohany. Sv. Pavel znovu opakuje výrok z Gen 15, 6 (viz výše v. 3).

^{13–17} Abrahamovi a jeho potomkům slíbil Bůh zemi Kanaan za dědičný majetek (srv. Gen 12, 7; 13, 15; 15, 18; 17, 8); dále slíbil Bůh Abrahamovi, že v jeho potomstvu budou pozeňání všichni národové světa (srv. Gen 12, 3; 18, 18; 22, 18; 26, 4; 28, 14). Potomkem Abrahamovým podle těla je také Kristus (viz Gal 3, 16). Židovští učitelé později rozšířili zaslíbenou zemi na říši Mesiášovu, která obsáhne celý svět, ale chápali Ji v hmotném smyslu jako pozemské království, v němž židé budou mít první místo (srv. Mat 20, 21–23). Proto píše sv. Pavel, že se Abraham v svém potomstvu stane „dědicem světa“. Kdyby nárok na tuto zaslíbenou zemi závisel jen na zachování mojžíšského zákona bylo by ono zaslíbení bezvýznamné. Proto jest účast na oněch zaslíbeních závislá ne na skutcích zákona („ze zákona“, v. 13), nýbrž na živé víře. Kdyby dědici oněch zaslíbení a tím i členy světové říše mesiáské byli pouze ti, kdož žijí pod mojžíšským zákonem („ti, kdož jsou ze zákona“), t. j. židé, nepomohla by víra k ospravedlnění a ono zaslíbení dané tehdy Abrahamovi a jeho potomkům (že všechna pokolení země - celý svět - budou v jednom z jeho potomků pozeňána), pozbylo by platnosti. To se však nemůže státi, poněvadž Bůh v svých slibech je nejvýš věrný. Mojžíšský zákon sám o sobě nemůže působit ospravedlnění, poněvadž „přivádí jen hněv“ (Boží), t. j. zvyšoval vinu a trest hříchu proti přirozenému mravnímu zákonu, neboť zřetelněji stanovil, co je dobré a co je zlé, a projevoval tím jasněji vůli Boží. Kde je větší poznání hříchu, tam je i větší vina a trest. Kromě toho obsahoval mojžíšský zákon mimo přikázání přirozeného mravního zákona množství (asi 613) příkazů a zákazů, tím se stal těžkým jhem a poskytoval velmi často příležitost k přestoupení (srv. Skut 15, 10; viz níže 5, 13, 20).

¹⁶ „z víry“, kterou si nelze zasloužit skutky mojžíšského zákona, neboť je „z milosti Boží“. Ono „zaslíbení“ bylo zajištěno nejvýš věrným a pravdomluvným Bohem. Ten je dal bezpodmínečně. Proto kde nejsou určeny podmínky (závislost na skutcích zákona), tam nemůže býti zaslíbení zrušeno nedodržením podmínek, poněvadž „kde není zákona, není ani přestoupení“ (v. 15). - „z víry Abrahamovy“ jsou všichni věřící, židé i pohani. Také pohani, uvěřili-li v Ježíše Krista jako Mesiáše světa, jsou duchovními dětmi Abrahamovými, podobnými svému věřícímu otci.

¹⁷ Viz Gen 17, 5.

^{18–19} „proti očekávání v naději“ v Boha, t. j. proti přirozeným zákonům, poněvadž ono zaslíbení, že se Abraham stane otcem mnoha národů (Gen 17, 15), bylo mu dáno, když sám i jeho manželka Sára byli již tak pokročilého věku, že nebylo po lidsku řečeno žádné naděje na potomka (srv. Gen 17, 17), Abraham však ochotně uvěřil slovům Božím, že jeho potomstvo bude tak četné, jako hvězdy na obloze (Gen 15, 5).

²⁰ Abraham uvěřil ve všehomoucnost a věrnost Boží a tak „vzdal chválu Bohu“.

²² „to“, t. j. jeho víra (viz výše v. 3).

také bylo mu to připočteno k spravedlnosti.

²³ Nebylo však pouze kvůli němu napsáno: „Bylo mu to připočteno [k spravedlnosti]“, nýbrž i kvůli nám. ²⁴ Také nám to bude připočteno, budeme-li věřit v Toho, jenž vzkřísil z mrtvých Ježíše [Krista], Pána našeho, ²⁵ který byl vydán za naše hříchy na smrt a vstal z mrtvých pro naše ospravedlnění.

ODDÍL TŘETÍ: UŽITKY OSPRAVEDLNĚNÍ (5, 1-8, 39).

1. Pokoj s Bohem a naděje v život věčný (5, 1-21).

5, Pokoj s Bohem. ¹ Poněvadž jsme tedy ospravedlněni z víry, máme pokoj s Bohem skrze Pána našeho Ježíše Krista. ² Skrze něho máme vírou i přístup k té milosti, v níž žijeme, a honosíme se nadějí na slávu [dítek] Božích. ³ A nejen to, nýbrž také se honosíme souženými, neboť víme, ⁴ že soužení vede k vytrvalosti, vytrvalost k osvědčení a osvědčení pak k naději; ⁵ naděje však nezklame, neboť láska Boží je vyлита v našich srdcích skrze Ducha svatého, který nám byl dán. ⁶ Neboť proč zemřel Kristus, když jsme byli ještě slabí, v pravý čas za hříšníky? ⁷ Vždyť za spravedlivého stěží kdo umírá; za dobrého totiž se snad někdo přece i odhodlá zemřít. ⁸ Bůh však ukazuje svou lásku k nám tím, že Kristus zemřel za nás [v pravý čas], když jsme byli ještě hříšníci.

Naděje v život věčný. ⁹ Mnohem spíše tedy budeme nyní, poněvadž jsme ospravedlněni jeho krví, uchováni skrze něho od hněvu (Božího). ¹⁰ Jestliže jsme totiž byli smrti jeho Syna smířeni s Bohem, když jsme byli jeho nepřáteli, tím spíše, když jsme byli smířeni, budeme zachováni jeho životem. ¹¹ A nejen to, nýbrž honosíme se i v Bohu skrze Pána našeho Ježíše Krista, skrze něhož jsme nyní dosáhli smíření.

Adam a Kristus. ¹² Proto, jako skrze jednoho člověka přišel hřích na tento svět a skrze hřích smrt, a tak na všechny lidi přišla smrt, poněvadž všichni zhřešili . . . ¹³ Až do zákona totiž byl

^{23–24} Abraham je našim vzorem, poněvadž nás učí, že i my můžeme dosáhnouti ospravedlnění vírou v Ježíše Krista, ale také spolu i naší nadějí.

²³ Viz Gen 15, 6.

5, ^{1–2} Místo „máme pokoj“ mají některé řecké rukopisy „mějme pokoj“; podobně místo „honosíme se“ ve v. 2 „honosme se“. – „skrze Pána našeho . . .“, t. j. pro zásluhy. – Místo „na slávu dítek Božích“ má řecké znění jen „na slávu Boží“, t. j. na slávu věčnou, kterou nám Bůh uděluje.

^{3–5} Viz Mat 5, 11–12. – Kdežto v útrapách bývá nevěřící člověk oloupen o naději a upadá do zoufalství, věřící křesťan se právě v takových chvílích života nejen osvědčuje v trpělivosti a v naději v Boha, nýbrž i v dobrém utvrzuje. To působí milost Ducha svatého, jehož milost nám byla dána již při prvním našem ospravedlnění jako pečeť našeho synovství Božího (Gal 4, 6) a spolu i záruka a závdavek věčného dědictví (Ef 1, 14; 2 Kor 1, 22).

⁶ „slabí“ v mravním životě = „hříšníci“. – „v pravý čas“, kdy jsme si byli vědomi své ubohosti a slabosti, kdy jsme byli na pokraji zoufalství.

¹⁰ „jeho životem“, t. j. skrze oslaveného Krista slavně kralujícího po pravici Boha Otce.

^{12–21} Sv. Pavel užívá přírovnání mezi Adamem a Kristem: Jako se stal Adam, praotec veškerého lidstva, přestoupením Božeho přikázání v ráji původcem protivního hříchu se všemi jeho následky pro všechny, kteří od něho přirozeným plozením pocházejí, tak se stal Kristus jako praotec vykoupeného lidstva svou smrtí původcem milosti a ospravedlnění pro všechny, kteří se duchovně rodí na křtu svatém.

¹² „Proto“, že jsme dosáhli pokoje a smíření s Bohem a naděje v život věčný (5, 1–11). Verš je jen předvěti bez příslušného závěti, které by znělo: „tak skrze jednoho člověka přišla spravedlnost na svět a skrze spravedlnost život a tak na všechny lidi má přijít život, protože všichni mají být ospravedlněni“. – „hřích“ dědičný. – „svět“, t. j. lidstvo. – „všichni zhřešili“ v Adamovi a s Adamem, protože Adam zhřešil jako hlava a zástupce všech lidí. Pravda tohoto verše je článkem víry, prohlášeným na tridentském sněmu.

^{13–14} Apoštol poukazuje na dobu, kdy ještě nebylo mojišského zákona. Adam se těžce provinil proti zákonu, na jehož přestoupení Bůh výslovně stanovil trest smrti (Gen 2, 17). Tento trest nebyl prohlášen přirozeným zákonem, a proto lidé po Adamovi do Mojiše hřešili sice proti přirozenému zákonu, ale neumírali za trest svých osobních hříchů („hřích se lidem nepřičítal“), poněvadž nebylo Božího zákona, který by stanovil na přestoupení některých přikázání mravního zákona přirozeného trest smrti; proto lidé umírali jako následek trestu za hřích Adamův. Ani pro lidi při potopě a při zkáze Sodomy a Gomorrrhy nebyla smrt trestem za jejich osobní hříchy, nýbrž trestem byl jen způsob jejich smrti. Přesto však i tehdy „smrt panovala“ nad všemi lidmi, a oni umírali jako potomci Adamovi, ježto na ně přešel Adamův hřích se všemi následky (viz výše v. 12). – Sv. Pavel nazývá Krista (v. 14) „budoucím (t. j. druhým) Adamem“, ježto jeho smrt na kříži měla opačné účinky následků hříchu Adamova.

hřích na světě, ale poněvadž nebylo zákona, hřích se (lidem) nepřičítal.¹⁴ Přece však smrt panovala od Adama až do Mojžíše také nad těmi, kdož nezhrěšili podobným přestoupením jako Adam. Ten byl předobrazem budoucího (Adama).

¹⁵Avšak s darem není tomu tak jako s proviněním. Neboť umřelo-li jich mnoho proviněním toho jednoho, tím spíše se daru Boží milosti dostalo milostí jednoho člověka, Ježíše Krista, mnohým v míře přehojně.¹⁶ A není to s darem tak, jako s hříšným činem toho jednoho. Rozsudek totiž nad proviněním toho jednoho (vedl) k odsouzení, dar milosti však (vede) z mnoha provinění k ospravedlnění.¹⁷ Neboť jestliže proviněním jednoho, a právě toho jednoho, královala smrt, mnohem spíše ti, kdož dostávají hojnost milosti a daru ospravedlnění, budou královati v životě (věčném) skrze jednoho: Ježíše Krista.

¹⁸Nuže, jak s proviněním jednoho (přišlo) odsouzení na všechny lidi, tak zase spravedlivým činem jednoho (přichází) na všechny lidi ospravedlnění, vedoucí do života.¹⁹ Neboť jako se neposlušností jednoho člověka stalo jich mnoho hříšnými, tak se zase poslušností jednoho stane jich mnoho spravedlivými.²⁰ K tomu pak přistoupil zákon, takže se rozmohlo provinění. Kde se však rozmohl hřích, nad míru se rozhojnila milost,²¹ aby jako hřích královal ve smrti, tak i královala milost spravedlnosti k životu věčnému skrze Ježíše Krista, Pána našeho.

2. Osvobození z otroctví hříchu (6, 1-23).

6, Pokřtěni jsou pro hřích už mrtvi.¹ Co tedy řekneme? Máme snad zůstatí ve hříchu, aby se milost rozhojnila?² Nikoliv. My, kteří jsme odumřeli hříchu, jak bychom měli ještě v něm žítí?³ Což nevíte, že my všichni, kteří jsme byli pokřtěni v Krista Ježíše, v jeho smrt jsme byli pokřtěni?⁴ Byli jsme tedy spolu s ním pohřbeni křtem ve smrt, abychom tak – jako Kristus byl Otcovou slávou vzkříšen z mrtvých – i my vedli nový život.⁵ Neboť jestliže jsme byli vštípeni v něj

^{15–17} Vykoupení a ospravedlnění lidstva je veliký dar z milosti Boží. Lidstvo smrti Kristovou více získalo, než ztratilo hříchem Adamovým. V tom smyslu píše i Církev na Bílou sobotu o hříchu Adamově: „Ó šťastná vino, která jsi zasloužila mítí tak velikého a takového Spasitele!“ Adam uvalil svým „proviněním“ na lidstvo jeden hřích, Kristus svou smrtí zhladil nejen jeden hřích Adamův i s jeho následky, nýbrž množství hříchů všech jeho potomků. Adam byl příčinou vlády smrti, Kristus jako vítěz nad smrtí otevřel nám brány do věčného života.

¹⁵ „Darem“ rozumí tu Pavel vykupitelské dílo Kristovo s jeho požehnanými účinky. V témž smyslu mluví ve v. 18 o „spravedlivém činu“ a ve v. 19 o „poslušnosti“. - Právě, že „umřelo jich mnoho“ (hebraismus), t. j. všichni, a těch bylo mnoho (srv. k tomu níže v. 18).

^{18–19} Apoštol se vrací k přirovnání (Adam-Kristus), které začal ve v. 12. - „proviněním jednoho“, t. j. hříchem prvního Adama, „spravedlivým činem“ (viz výše v. 15), t. j. smrti Krista, druhého Adama. - „neposlušnosti“ Adamovou a „poslušnosti“ (viz výše v. 15) druhého Adama, t. j. Krista.

^{20–21} „K tomu“, t. j. k hříchu (v. 12). - „zákon“ mojišský, který nepřispěl k zhlazení hříchu, nýbrž k jejich rozmnožení. Svými nesčetnými příkazy a zákazy byl jen příležitostí k hříchu (viz pozn. k 4, 13-17). Tím nejen přiváděl k vědomí, jak křehká a porušená je lidská přirozenost po prvotním hříchu, a jak velice je třeba Vykupitele, nýbrž i budil a živil touhu po něm a tak na něho lidská srdce připravoval. Čím větší byla moc hříchu, tím účinnější se projevovala láska Boží. - „hřích královal ve smrti“, t. j. společně se smrtí. Proti království hříchu stojí království milosti, jehož základem je spravedlnost (t. j. stav milosti Boží v duši člověka; viz 3, 24 v pozn.), cílem je „život věčný“ a zakladatelem je Ježíš Kristus.

^{6, 1–4} Sv. Pavel vyvrací špatný smysl, jež by mohla dáti nesprávně pochopená slova v 5, 20-21. Učí, že sv. křtem vchází pokřtěný v tak úzké spojení s Kristem umírajícím a z mrtvých vstávajícím, že také s ním vzhledem k hříchu umírající a Boží milostí zase povstává k novému životu.

¹ „Hříchem“ tu myslí sv. Pavel zlou žádostivost, která zůstává v člověku jako následek dědičného hříchu i po křtu svatém. Sama o sobě sice není hříchem, ale z hříchu pochází a k hříchu svádí. - „zůstatí v hříchu“, t. j. nenechat se i po křtu ovládati zlou žádostivostí jako před křtem. - „odumřítí hříchu“, t. j. nenechat se ovládati zlou žádostivostí.

^{3–4} V prvních stoletích křesťanských býval udílen křest trojím ponořením křtěnce do vody a vynořením z ní. Ponoření do vody naznačovalo smrt a pohřbení Ježíšovo, podobně vynoření křtěnce z vody naznačovalo slavné vzkříšení Páně. Těmito úkony se pro křtěnce naznačovaly účinky svatého křtu: odpuštění hříchu dědičného i osobního (u dospělého) a promítní Božích trestů za spáchané hříchy. Ponořením měl umřítí v křtěnci starý člověk, hříšník, a vynořením měl povstati nový člověk, svaté dítě Boží. Křtěnec ponořený do vody s Kristem umíral a byl pohřben hříchu (mystická smrt); křtěnec z vody se vynořující vstával s Kristem opět k novému životu (mystické zmrtvýchvstání). - „pokřtěni v Krista Ježíše“, t. j. křtem v Krista ve křtění, zapojení, včlenění, s ním spojení v jeden tajemný celek, v jedno tajemné tělo. - „v jeho smrt pokřtěni“, t. j. křtem jsme byli vtěleni v Krista umírajícího, umřeli jsme s ním (viz v. 6) a byli jsme spolu s ním i pohřbeni (v. 4); viz Gal 2, 20; 2 Tim 2, 11; Kol 2, 12. - „slávou“, t. j. všemohoucností, která jest Otcova sláva. Jako Kristus byl vzkříšen, tak i my jsme byli při sv. křtu mysticky vzkříšeni z hříchu k novému životu (srv. Ef 2, 5-6; Kol 2, 13). Zjímaje tedy s Kristem a v Kristu (v. 8). - „křest ve smrt“ ve smyslu výše vyloženém.

připodobněním k jeho smrti, (budeme vštípeni v něj) i připodobněním k jeho vzkříšení. ⁶ Vždyť víme, že náš starý člověk byl spoluukřižován, aby zničena byla hříšnost těla, abychom již nebyli otroky hříchu. ⁷ Neboť kdo zemřel, je zproštěn hříchu. ⁸ Jestliže však jsme s Kristem zemřeli, věříme, že také s ním budeme žítí. ⁹ Vždyť víme, že Kristus, vstav z mrtvých, již neumírá, smrt nad ním již nemá moci. ¹⁰ Neboť to, že zemřel, zemřel hříchu jednou, že však žije, žije Bohu. ¹¹ Tak i vy mějte za to, že jste mrtvi pro hřích, živi však pro Boha v Kristu Ježíši, [Pánu našem].

¹² Ať tedy nekraluje ve vašem smrtelném těle hřích, abyste poslouchali jeho žádosti! ¹³ Ani nedávejte své údy hříchu za nástroj nepravosti, nýbrž oddejte se Bohu jako ti, kdož ze smrti přešli k životu, a své údy (dejte) Bohu za nástroj spravedlnosti! ¹⁴ Vždyť hřích nebude nad vámi panovati, neboť nejste pod zákonem, nýbrž pod milostí.

Ze služebníků hříchu – služebníci spravedlnosti. ¹⁵ Co z toho? Smíme snad hřešiti, protože nejsme pod zákonem, nýbrž pod milostí? Nikoliv! ¹⁶ Což nevíte, když se dáváte za služebníky k poslušnosti, že jste služebníci toho, koho posloucháte, buď (jako služebníci) hříchu, což vede k smrti, nebo (jako služebníci) poslušnosti, (což vede) k spravedlnosti?

¹⁷ Ale díky Bohu za to, že jste – ač jste byli služebníky hříchu – ze srdce uposlechli toho způsobu učení, v které jste byli uvedeni. ¹⁸ Osvobození pak od hříchu, stali jste se služebníky spravedlnosti. ¹⁹ Pro slabost vašeho těla mluvím o tom po lidsku. Neboť jako jste dávali své údy do služeb nečistotě a nepravosti k nepravosti, tak nyní dejte své údy do služeb spravedlnosti k posvěcení! ²⁰ Vždyť když jste byli služebníky hříchu, cizí jste byli spravedlnosti. ²¹ Nuže, jaký užitek jste tehdy měli z věcí, za které se nyní stydíte? ²² Neboť konec těch věcí je smrt. Nyní však, osvobození od hříchu, stali jste se služebníky Božími, a jako svůj užitek máte posvěcení, jako cíl máte život věčný, ²³ neboť odplata hříchu je smrt, dar Boží však (je) život věčný v Kristu Ježíši, Pánu našem.

3. Osvobození od závaznosti mojžišského zákona (7, 1-25).

7, Křesťan je křtem zproštěn od závaznosti mojžišského zákona. ¹ Což nevíte, bratří – mluvím k těm, kdož zákon znají – že zákon panuje nad člověkem, pokud žije? – ² Neboť žena pro-

⁶ „starý člověk“, t. j. hříšník před křtem. V Kristu a s Kristem bylo na kříži ukřižováno a zadost učinilo Boží spravedlnosti celé lidstvo; aby se však stal jednotlivce účastným užítku Kristovy smrti, musí být v Krista naštěpován, s Kristem tak úzce spojen, že tvoří úd jeho tajemného těla (Církev) a musí odumřít hříchu a povstati k nadpřirozenému životu; a to se děje při křtu. „aby zničena byla hříšnost těla“ lidského, t. j. aby pokřtěný člověk byl vybaven z poroby hříšné žádostivosti.

⁷ „je zproštěn hříchu“, t. j. kdo zemřel tělesnou smrtí, je zproštěn zlé žádostivosti („hříchu“) a nemůže tedy již zhrěšiti; tak i křtěnec, který křtem zemřel duchovně hříchu, je v milosti Boží tak silný, že s pomocí Boží může a má zlou žádostivosti („hřích“) přemáhati.

⁸ „s ním budeme žítí“ a vlastně již od křtu sv. spolu s ním žijeme nadpřirozeným životem v milosti posvěcující zde na zemi a jednou na věčnosti budeme žítí v jeho nebeské slávě.

¹¹⁻¹⁴ „Tak“, jak Kristus zemřel pro hřích a žije „pro Boha“ (t. j. k jeho cti). - „Ať tedy“ (v. 12), když jste při křtu zemřeli hříchu, a máte žítí v milosti Boží. - „Hřích“, t. j. zlá žádostivost se ustavičně pokouší nabýti v pokřtěných opět ztracené nadvlády. - „pod zákonem“ mojžišským (v. 14), který neposkytoval síly proti zlé žádostivosti, kdežto „milost“ (= zákon Kristův = evangelium Kristovo) nejen ukládá křesťanu povinnost bojovat proti zlé žádostivosti, nýbrž poskytuje i nadpřirozenou sílu v boji proti ní.

¹⁶ Služebníci „k poslušnosti“, t. j. evangelia. Nelze tedy sloužiti současně evangeliu a hříchu (srv. Mat 6, 24). Služba hříchu (těžkému) plodí smrt (věčnou záhubu), služba poslušnosti vede k ospravedlnění, t. j. milostí Boží k věčné spáse. Ta je vyvrcholením našeho ospravedlnění.

¹⁹ „mluvím o tom po lidsku“, t. j. mluvou vzatou z běžného lid-ského života.

²⁰ Když jste sloužili hříchu, byli jste přesvědčeni, že nejste vázáni předpisy spravedlnosti, nyní však jako služebníci spravedlnosti pokládejte se za dokonale nezávislé na hříchu!

²¹ Bylo by třeba doplniti odpověď: „Žádný.“

^{7, 1-6} Sv. Pavel tu vysvětluje větu z 6, 14 („Nejste už pod zákonem, ale pod milostí“). Svazek mezi dvěma osobami, na př. svazek manželský, trvá právně jen tak dlouho, pokud jsou ony osoby na živu. Zemře-li jedna z nich, je druhá volná a muže uzavřítí nový sňatek. Tak i křesťané zemřeli při křtu mystickou smrtí (viz 6, 3-4 v pozn.) s Kristem mojžišskému zákonu, a proto mu již nepodléhají; jsou však povinni sloužiti cele Bohu.

²⁻³ Za v. 1 třeba si domysleti větu: „Tak se to má na př. v manželství.“ - O tom „zákoně“ viz Gen 2, 24 a jeho obnovení Kristem u Mat 5, 31-32; 19, 4-9. Příklad z manželského života je zdanlivě méně vhodně volen (od zákona je zproštěn ten mrtvý muž, nýbrž pozůstalá jeho žena), ale sv. Pavel chce křesťany povzbudit k tomu, aby se oddali službě Kristově, když při sv. křtu byli zbaveni služby „zákona“ mojžišského.

vdaná je připoutána zákonem k muži, pokud žije; zemře-li však její muž, není podle zákona vázána k muži.³ Proto oddá-li se za života (svěho) muže jinému muži, bude se nazývat cizoložnicí; zemře-li však její muž, je volná podle zákona, takže nebude cizoložnicí, oddá-li se jinému muži. –⁴ Tak i vy, moji bratři, jste mrtví tělem Kristovým pro zákon, abyste patřili jinému, Tomu, jenž vstal z mrtvých, abychom přinášeli užitek. Bohu.⁵ Neboť když jsme žili tělesně, působily v našich údech hříšné žádosti (vzbuzené) skrze zákon, aby nesly ovoce smrti.⁶ Nyní však jsme zproštěni zákona, protože jsme odumřeli tomu, v čem jsme byli poutáni, takže sloužíme v novosti ducha, a ne v zastaralosti litery.

Zákon byl příležitostí k hříchu.⁷ Co tedy řekneme? Vede zákon k hříchu? Nikoli! Ale hřích jsem nepoznal, leda skrze zákon; neboť o žádostivosti bych nevěděl, kdyby zákon nepravil: „Nepožádáš!“⁸ Hřích však vzal podnět z přikázání a způsobil ve mně veškerou žádostivost, neboť bez zákona je hřích mrtvev.

⁹ Já jsem žil kdysi bez zákona. Když však přišlo přikázání, hřích ožil, ale já jsem zemřel,¹⁰ a tak se ukázalo, že přikázání, které (mělo být) k životu, je mi k smrti.¹¹ Hřích totiž vznikl z přikázání, oklamal a usmrtil mě jím.¹² A tak zákon je zajisté svatý, i přikázání svaté, spravedlivé a dobré.

¹³ Stalo se tedy to, co je dobré, pro mne smrtí? Vůbec ne! Avšak hřích, aby se ukázal jako hřích, způsobil mi skrze to dobré smrt, aby se stal hřích nad míru hříšným skrze to přikázání. Bezmocný boj nevykoupěného člověka s hříšnými sklony.¹⁴ Víme zajisté, že zákon je duchovní, ale já jsem tělesný, zaprodaný hříchu;¹⁵ neboť co dělám, nechápu. Vždyť to [dobré], co chci,

⁵ „tělesně“, t. j. ve stavu starého člověka s dědičným hříchem. - „hříšné žádosti“ (vzbuzené) skrze zákon, pokud byl, jak sv. Pavel níže ve vv. 7-13 ukazuje, mojžišský zákon svými nesčetnými předpisy a zákazy příležitostí k hříchu, ježto se člověk po hříchu prvotně svou přirozeností kloní spíše k zlému než k dobrému. - „ovocem smrti“ byly hříchy, poněvadž jejich odplatou byla věčná smrt (srv. výše 6, 21. 23).

⁶ „tomu“, t. j. nadvládě zákona. - „poutání“, t. j. držení jako zajatci (Gal 3, 22). - „novost ducha“ je stav posvěčující milosti, již se nám dostalo při sv. křtu. - „zastaralost litery“, t. j. stav pod mojžišským zákonem (srv. 2 Kor 3, 6).

⁷⁻¹² „Vede zákon k hříchu?“, t. j. zachovávaní zákona mojžišského není něco mravně zlého samo v sobě, ale člověku s dědičným hříchem se stalo příležitostí k hříchu tím, že jeho příkazy a zákazy vedly k poznání toho, co je nedovolené, a budily v člověku hříšnou žádostivost, ale zákon sám o sobě neposkytoval pomoc k překonání oně žádostivosti, ani sílu k plnění všech předpisů.

⁷ Pavel a židé poznali „hřích“, t. j. zlou žádostivost, když byli v mládí vyučováni „zákonu“, poněvadž poznali jeho předpisy a zákazy. - „Nepožádáš!“ viz Ex 20, 17; Dt 5, 18.

⁸ Nežřízená žádostivost byla znalostí mojžišského zákona podnicena k činnosti: Zákaz nebo příkaz popuzoval zlou žádostivost, ta se proti němu vzepřela a odepřela poslušnost. Pokud člověk nezná zákon nebo jej nezaviněně nepoznal (nedospěl ještě k užívání rozumu), je náklonnost ke hříchu v člověku neúčinná („mrtvá“). I když jej pudila k věcem proti zákonu, přece nepokládal ony věci, jsa „bez zákona“, za zakázané, a proto hříšné. Také tu ukazuje sv. Pavel na zkušenost, že zapovězené ovoce nejlépe chutná. To již postřehli i pohanští básníci (Horatius, Ovidius).

⁹⁻¹² „kdysi“, t. j. v prvních dětských letech, prve než došel užívání rozumu. - „přišlo přikázání“ poznání předpisů zákona. Tím poznáním se probouzela i hříšná žádostivost. - „Já“, t. j. ušlechtlejší stránka Pavlovy bytosti duchovně „zemřela“, ježto hříšná žádostivost tak prudce vybuchla, že tu dobrou (duchovní) stránku Pavlova života potlačila. - Zákon dal Bůh, aby vedl člověka k bohumilému „životu“ (srv. Lev 18, 5; Ez 20, 11) zde na zemi a tím k věčnému životu v nebi (Mat 19, 17; Gal 3, 12); hříšná žádostivost v člověku probuzená předpisy zákona vše zvrátila tak, že se stal „zákon“ duchovní „smrtí“.

¹¹ „oklamal tím“, že hříšnou věc představoval jako dovolenou a příjemnou. - „jím“, t. j. přikázáním zákona, totiž jeho přestoupením.

¹² Odpovídá šíře na otázku ve v. 7. Odpověď je však neúplná a třeba doplniti: „... ale hřích, který zneužívá dobrých věcí, je skutečně něco zlého.“

¹³ Mojžišský zákon není příčinou duchovní smrti, t. j. hříchu (viz v. 12), ale zlá žádostivost podněcuje člověka proti jeho předpisům, a tak si člověk přestupováním zákona připravuje věčnou smrt. Bůh mnohdy připustil, aby se zlá žádostivost v člověku projevila v celé své síle. Člověk měl poznati svou slabost a ubohost a tím více toužiti po Vykupiteli.

¹⁴⁻²⁵ Apoštol upřímně líčí své zkušenosti z doby před svým obrácením. Popisuje stav „starého člověka“ jako vnitřní rozpor mezi vyšší a nižší stránkou člověka a ustavičný zápas nevykoupěného člověka s hříšnými sklony, smutnými to následky dědičného hříchu. Částečně to platí i o křesťanu, ježto i po křtu zůstává v něm zlá žádostivost („hřích“).

¹⁴ Mojžišský zákon nazývá Pavel „duchovním“, poněvadž dával přece huboující proniknouti do vůle Boží a měl jaksí mysl člověka povznášeti k vyšší věci (srv. v. 12). Židy, pokud žili nebo ještě žijí podle mojžišského zákona, nazývá „tělesnými“, poněvadž byli „zaprodáni“ jako otroci hříšné tělesné žádostivosti a plnili, co žádala.

¹⁵ „co dělám“ v otroctví zlé žádostivosti, „nechápu“, poněvadž jsem vlastně sám sobě hádkou. Zkušenost vyjádřenou v tomto verši vyslovili i pohanští myslitelé (na př. Ovidius: „Vidím sice lepší věci a schvaluji je, avšak přidružuji se horších.“).

nekonám; ale [zlé], co nenávídím, to činím.¹⁶ Činím-li však to, co nechci, souhlasím, že zákon je dobrý.¹⁷ Ale nečiním to já, nýbrž ten hřích, který přebývá ve mně.

¹⁸ Vím totiž, že ve mně, to je v mém těle, nepřebývá dobro; neboť chtít dobro je sice v mé moci, avšak vykonati je, nikoliv.¹⁹ Vždyť nečiním to dobré, které chci, nýbrž konám to zlé, které nechci.²⁰ Činím-li však právě to, co nechci, nedělám to já, nýbrž ten hřích, který přebývá ve mně.²¹ Shledávám tedy v sobě zákon: když chci činiti dobré, je mi zlé bližší.²² Libuji si totiž v Božím zákoně podle vnitřního člověka,²³ ale cítím v svých údech jiný zákon, který odporuje zákonu mé mysli a činí mě zajatcem zákona hříchu, jenž je v mých údech.

²⁴ Ó já nešťastný člověče! Kdo mě vysvobodí z těla této smrti?²⁵ Díky Bohu skrze Ježíše Krista, Pána našeho!

Nuže tedy, já sám sloužím duchem zákonu Božímu, tělem však zákonu hříchu.

4. Štěstí člověka v Kristu znovu zrozeného (8, 1-39).

8, Zákon ducha a zákon těla.¹ Proto není zavržení již pro ty, kdož jsou v Kristu Ježíši [a kdož nežijí podle těla].² Neboť zákon ducha, který oživuje, osvobodil mě v Kristu Ježíši od zákona hříchu i smrti.

³ Co totiž bylo nemožné zákonu, poněvadž byl slabý proti tělu, to způsobil Bůh: poslal svého Syna v podobě hříšného těla a pro hřích, odsoudil ten hřích v (jeho) těle,⁴ aby se spravedlnost zákona naplnila na nás, kdož nežijeme podle těla, nýbrž podle ducha.

⁵ Neboť ti, kdož jsou podle těla, myslí na věci tělesné; ti však, kdož jsou podle ducha, (myslí) na věci duchovní.⁶ Smýšlení těla totiž jek smrti, smýšlení ducha však k životu a pokoji,⁷ poněvadž smýšlení těla je nepřátelské Bohu, neboť se nepodřizuje zákonu Božímu, ba ani (to) nedovede.⁸ Ti však, kdož žijí tělu, nemohou se líbiti Bohu.

Milost Ducha svatého je zárukou našeho zmrtvýchvstání.⁹ Vy však nežijete tělu, nýbrž du-

¹⁶ „souhlasím“, t. j. schvaluji, co zákon přikazuje; zavrhuji, co zavrhuje.

¹⁷ „Ale“ pak, je-li tomu tak, jak jsem řekl ve v. 16. - „prebývá“ a vládne.

¹⁸ „dobro“, t. j. náklonnost k dobru, jež by měla převahu nad sklonem k hříchu.

²²⁻²³ „Boží zákon“, t. j. zákon daný Bohem skrze Mojžíše. - „podle vnitřního člověka“, t. j. po své vyšší stránce, podle rozumu a vůle rozumem osvěcené. Člověk cítí v svém těle „jiný zákon“ veskrz odlišný od zákona, jež poznává rozumem („zákon Boží“), t. j. totiž onen zákon, o němž mluvil Pavel ve v. 21.

²⁴⁻²⁵ „člověk“, t. j. žid vázaný mojišským zákonem i „zákonem hříchu“. - „z těla“, t. j. z toho stavu, v kterém mě ovládá tělesná smyslnost a hříšná žádostivost, jež vedou k duchovní smrti. Vděčnost Pavlova za vysvobození z tohoto stavu je tak velká, že Pavel vzdává díky za tu milost, které se jemu a všem pokřtěným dostává zásluhami („skrze“) Ježíše Krista. Místo „Díky Bohu“ má Vulgáta a některé řecké rukopisy „Milost Boží...“ Podle tohoto čtení by sv. Pavel odpovídal na otázku ve v. 24: „Kdo mě vysvobodí...?“ Starší řecké rukopisy mají však „Díky Bohu“, což v souvislosti více odpovídá pohnuté mysli Pavlově. - „já sám“ (v. 25) sobě, svým slabým, přirozeným silám nechaný. Pavel stručně opakuje to, co vyložil výše ve v. 14-23.

^{8, 1} „není zavržení již...“ po vykopení lidstva Ježíšem Kristem a po přijetí sv. křtu.

² „zákon ducha“, t. j. vyšší stránka v člověku, která ochotně poslouchá spásitelné vnutní a napominání Ducha sv., který uděluje pokřtěným podle řádu milosti nový, nadpřirozený život, jej rozmnožuje a tak vede pokřtěné k věčnému životu. - Místo „osvobodil mě“ mají některé řecké rukopisy „tě“ (Pavel by oslovoval čtenáře tohoto listu); podle Vulgáty („mě“) mluví sv. Pavel jménem pokřtěných, jak mluvil výše v kap. 7 jménem nepokřtěných židů. - „zákon hříchu“ je zvláště zlá žádostivost v nás, kterou Duch svatý tlumí a potlačuje (viz výše 7, 25). - „smrti“ nejen duchovní (těžký hřích), nýbrž i tělesné (srv. níže v. 11).

³ „nemožné zákonu“ mojišskému, t. j. židům jemu poddaným nebylo možno přemoci „tělo“, t. j. zlou žádostivost, která byla mocnější než pomoc, kterou mohl nebo nemohl „zákon“ uděliti (srv. výše 7, 7-25). - „v podobě hříšného těla“, t. j. v lidské přirozenosti, ale bez hříchu a bez hříšné žádostivosti, ovšem podrobené lidskému utrpení. - „pro hřích“, t. j. aby lidstvo všech hříchů zbavil. - „odsoudil“, t. j. zničil a zahladil nadvládu zlé žádostivosti. - „v (jeho) těle“, totiž v těle Kristově.

⁴ S pomocí Boží plníme „ustanovení zákona“ mojišského, pokud obsahují přirozený mravní zákon všeobecně platný. Milost Boží posiluje naší dobrou vůli, to „zákon“ sám nedovedl. - „podle ducha“, t. j. podle vyšší stránky pokřtěného člověka (viz v. 2). Možno však také překládati „podle Ducha“ svatého, kterého ochotně pokřtění poslouchají, pokud se jim nechávají vésti (tak i níže ve vv. 5-8).

⁵⁻⁸ „spravedlnost zákona“ (viz výše v. 4) mohou plniti jenom ti, kdož se dávají vésti vyšší stránkou vlastního já, která je osvícena a posilněna Duchem svatým (srv. výše v. 4 „podle ducha“).

⁶ „tělu“, v němž vládne hříšná žádostivost. - „duchu“, viz výše pozn. k v. 2. - „Duch Boží“ přebývá v člověku posvěcující milostí. Kdo se dopustil těžkého hříchu, v tom přestává sídliti Duch svatý a takový člověk přestává býti Kristův, t. j. není již

chu, ačli Duch Boží ve vás přebývá. Jestliže však někdo nemá Ducha Kristova, ten není jeho.¹⁰ A je-li Kristus ve vás, je sice tělo pro hřích mrtvé, duch však žije pro ospravedlnění.¹¹ A přebývali ve vás Duch Toho, jenž vzkřísil z mrtvých Ježíše, zajistě Ten, jenž vzkřísil Krista Ježíše, oživí také vaše smrtelná těla svým Duchem, jenž přebývá ve vás.

Milost Boží činí z nás děti Boží a dědice nebes.¹² Nuže, bratří, nejsme povinni tělu, abychom podle těla žili.¹³ Neboť žijete-li podle těla, zemřete; umrtvujete-li však duchem tělesné pudy, budete žítí.¹⁴ Vždyť všichni ti, kdož se dávají věsti Duchem Božím, jsou synové Boží.¹⁵ Neboť jste nepřijali ducha poroby, abyste se zase strachovali, ale přijali jste ducha synovství, v němž voláme: „Abba, Otče!“¹⁶ Ano i Duch vydává svědectví s naším duchem, že jsme děti Boží.¹⁷ Jsme-li však děti, (jsme) i dědici: dědici Boží a spoludědici Kristovi, jestliže ovšem spolu s ním trpíme, abychom s ním byli také oslaveni.

Velikost nebeské blaženosti.¹⁸ Myslím totiž, že utrpení tohoto času nejsou nic ve srovnání se slávou, která se má zjevití na nás.¹⁹ Vždyť i tvorstvo očekává s touhou zjevení synů Božích.²⁰ Neboť marnosti bylo poddáno tvorstvo, nikoli dobrovolně, nýbrž pro Toho, jenž je poddal s nadějí,²¹ že i to tvorstvo bude osvobozeno od poroby porušení ve svobodu slávy dětí Božích.²² Víme zajistě, že všechno tvorstvo spolu sténá a trpí bolest až dosud.

²³ A nejen [ono], nýbrž i my, ač máme prvotiny Ducha, i my sami v sobě sténáme, očekávající synovství [dítěk Božích], to je vykoupění svého těla.²⁴ Neboť dosud jsme dosáhli spásy (jen) v naději; naděje však, kterou je viděti, není naděje, neboť jak může někdo doufat v to, co vidí?²⁵ Ale očekáváme-li s nadějí to, co nevidíme, očekáváme to trpělivě.

živým údem mystického těla Kristova (Církev svatě), třebaže Jinak v Církvi, pokud nevěrou neodpadne, zůstává. - „Duch Boží“ = „Duch Boha Otce“ = „Duch Kristův“, poněvadž vychází od Otce i od Syna (srv. Fil 1, 19).

¹⁰⁻¹¹ „Kristus ve vás“ = „Duch (Boží) ve vás“ (viz výše v. 9). - „je sice tělo pro hřích mrtvé“, t. j. pro hřích prvotní, ale „duch (duše) žije“ životem milosti posvěcující, již byl přiveden člověk ze stavu hříchu do stavu Boží milosti, byl ospravedlněn (viz 3, 24 v pozn.). - Myšlenka, že Kristovo zmrtvýchvstání je zárukou našeho vzkříšení, přichází často v listech Pavlových (srv. 1 Kor 6, 14; 2 Kor 4, 14; Fil 3, 21; 1 Sol 4, 14).

¹² Na konci věty lze snadno doplnit: „... nýbrž duchu (nebo Duchu; viz výše v. 4), abychom podle ducha (nebo Ducha) žili.“

¹³ „zemřete“ věčnou smrtí. - „duchem“, viz výše v. 2. - „budete žítí“ na věčnosti v nebeské slávě“. - Podle Vulgáty, „... budete-li žítí...“, budete-li umrtvovati...“

¹⁵⁻¹⁶ „zase“ jako za času mojižského zákona nebo za časů pohanských pověr a modlářství. S ospravedlněním přijali od Ducha svatého ne „ducha poroby“, aby sloužili Bohu s otrockou bázni, nýbrž „ducha synovství“, t. j. dar Ducha svatého spojený se synovskou láskou k Bohu. Správnost našeho ujištění potvrzuje také sám Duch svatý, který v nás sídlí posvěcující milostí (v. 16) a který nás pobádá, abychom Boha nazývali svým „Otcem“. - „v němž“, t. j. jehož moci. - „voláme“ hlasitě při společných modlitbách a bohoslužbách. Aramejské „Abba“ je tu ponecháno, poněvadž tak oslovoval aramejsky i Ježíš Kristus svého nebeského Otce (Mar 14, 36; viz i Gal 4, 6).

¹⁷ Ježíš si zasloužil svého dědictví (oslavení také své lidské přirozenosti) utrpením. To platí i pro nás, Ježíšovy spoludědice, že své věčné slávy (svého dědictví) dojdeme rovněž jen utrpením (viz k tomu Luk 24, 26).

¹⁸ „má se zjevití“ v den posledního příchodu Páně.

¹⁹⁻²² Také nerozumné tvorstvo (příroda) touží po vysvobození ze stavu kletby Boží, kterou na přírodu uvalil prvotní hřích (Gen 3, 17-18). Podle původního plánu Boží prozřetelnosti byla viditelná příroda stvořena pro člověka, jemu měla sloužiti (Gen 1, 28; 2, 15). Hříchem Adamovým se tento poměr zvrátil a příroda se stala nepřítelkyní člověka; rozpoutala jeho vášně, dráždila jeho zlou žádostivost a odváděla člověka tak od jeho určení. Nyní příroda sama želi tohoto stavu a touží po tom, až bude člověk oslaven, aby mu mohla zase sloužiti jako na počátku a tak se stala i účastnou jeho slávy, a to v době, kdy spravedliví dostanou dokonalou svou oslavu i co do těla (v. 18) a zjeví se všem jako děti Boží. - „marnosti“, t. j. hříšný člověk užíval přírodu ne ke cti Boží a k své spáse, nýbrž k urážce Boha a tím na svou vlastní zkázu, a to proti přirozenému účelu, pro který ten neb onen tvor byl Tvůrcem určen. Přesto však tvorstvo sloužilo těm lidským marnostem pro Boha, který po prvotním hříchu to sám dopustil, ale „v naději“ (v. 21), že „bude osvobozeno od poroby porušení“, do kterého se dostalo hříchem Adamovým, a že se dostane opět do onoho stavu, v němž bude dětkami Božími užívaná zase jen k těm účelům, pro které byla celá příroda stvořena, t. j. ke cti a slávě Boží a k blahu lidí.

²² „víme“ ze zjevení Božího (Skut 3, 21) a z kázání věrosvěstí (2 Petr 3, 12). Sv. Pavel tu přírodu zosobňuje.

²³ „my“ spravedliví. - Místo „ač máme“ překládají jiní „protože máme“. - „prvotiny Ducha“, t. j. posvěcující milost a s ní synovství dítěk Božích a právo na věčnou oslavu v ní. - „očekávající synovství“, t. j. dokonalé dědictví příslušející přijatým dětkám Božím nejen podle duše, nýbrž i podle těla.

²⁴ Jsme sice již všichni vykoupěni, ale z toho, co nám vykoupění přineslo, mnoho se dosud neuskutečnilo, zvláště co do oslavy našeho těla. V to můžeme jen doufat, poněvadž předmětem naděje není to, co již někdo má nebo drží, nýbrž co ještě nemá.

²⁶ Podobně i Duch spolu napomáhá naší slabosti. Zač bychom se měli modlití, jak je potřebí, nevíme; ale Duch sám se přimlouvá [za nás] vzdechy, jež slovy nelze vyjádřiti. ²⁷ Ten pak, jenž zpytuje srdce, ví, co Duch žádá, že se (totiž) podle Boha přimlouvá za věřící.

²⁸ Víme však, že těm, kdož milují Boha, všechno napomáhá k dobrému, (jakožto) těm, kteří jsou podle (jeho) úradku povolání [za svatě]. ²⁹ Neboť ty, o nichž to předzvěděl, ty také předurčil, aby byli připodobněni obrazu jeho Syna, aby On byl prvorozený mezi mnohými bratřími. ³⁰ Ty pak, jež předurčil, ty také povolal; a které povolal, ty též ospravedlnil, a které ospravedlnil, ty také oslavil.

Oslava milosti Boží. ³¹ Co tedy máme k tomu říci? Je-li Bůh pro nás, kdo proti nám? ³² Když ani vlastního Syna neušetril, ale za nás za všechny ho vydal na smrt, jak i s ním nedá nám všechno?

³³ Kdo bude žalovati na vyvolení Boží? Bůh, jenž ospravedlňuje? ³⁴ Kdo jest, jenž by je odsoudil? Kristus Ježíš, který za nás umřel, ano i z mrtvých vstal, který je na pravici Boží, který se též přimlouvá za nás? ³⁵ Kdo nás tedy odloučí od lásky Kristovy? Snad soužení nebo úzkost nebo hlad nebo nahota nebo nebezpečnoství nebo pronásledování nebo meč? ³⁶ Tak je psáno:

„Neboť kvůli tobě jsme po celý den na smrt vydáváni;
jsme pokládáni za ovce na zabití.“

³⁷ Ale v tom všem dokonale vítězíme skrze Toho, jenž si nás zamiloval. ³⁸ Neboť jsem přesvědčen, že ani smrt ani život, ani andělé ani knížata [ani mocnosti], ani věci přítomné ani budoucí, ani síla, ³⁹ ani výška ani hloubka, ani žádné jiné stvoření nebude nás moci odloučiti od lásky Boží, která je v Kristu Ježíši, Pánu našem.

ODDÍL ČTVRTÝ: IZRAELSKÝ NAROD A OSPRAVEDLNĚNÍ (9, 1-11, 36).

1. Nynější vyloučení izraelského národa ze spásy není v rozporu se starozákonnými zaslíbeními (9, 1-29).

9, Apoštolovala láska k vlastnímu národu. ¹ Pravdu mluvím v Kristu, nelžu, a spolu se mnou

²⁶⁻²⁷ „Podobně“ jako nerozumná příroda (vv. 19-22) a jako my (vv. 23-25) stěná i Duch svatý v nás, t. j. „přimlouvá se“, t. j. pobádá nás k modlitbě a naše prosby řídí tak, abychom je konali podle vůle Boží a tak jistě došli vyslyšení, poněvadž někdy nevíme, co je nám v jednotlivých životních okolnostech prospěšné, a nevíme mnohdy, že se máme právě za to neb ono modlití. Mimo to budí v nás Duch svatý zbožné a vroucí vzdechy. Přitom je náš cit tak unášen, že ani dobře nepoznáváme a ani nedovedeme slovy náležitě vyjádřiti, co nám Duch svatý vnuká. - „zpytuje“, tudíž také dokonale zná (1 Kor 2, 10). - „za věřící“ = „kdož milují Boha“ (v. 28). - „podle Boha“ = podle vůle Boží.

²⁸ „Víme“ my pokřtění. - „všechno“, tedy i utrpení (viz vv. 17. 18. 25). - „k dobrému“, t. j. ke spáse, k rozmnožení posvěcující milosti zde na zemi a tím i k rozmnožení věčné slávy v nebi. - „jsou povolání“ k činnému křesťanskému životu a k věčné blaženosti (viz výše 3, 11; Ef 1, 11).

²⁹ „to“, že vytvrjívá v svém povolání (v. 28). - O nichž „to předzvěděl“ od věčnosti svým rozumem, „ty také předurčil“ od věčnosti svou vůlí. - „byli připodobněni“, t. j. oslaveni jako Kristus (1 Kor 15, 49; 2 Kor 3, 18; Fil 3, 21). - „bratří“, t. j. přijatí (adoptovaní) synové Boží oslavení po Kristu, ježto první ze synů Božích byl oslaven vlastní Syn, Ježíš Kristus, proto je „prvorozený“.

³⁰ „povolal“ k pravé víře, t. j. ke křesťanství (viz výše 1, 6. 7; Jan 6, 44). - „ospravedlnil“ zvláště při křtu a „oslavil“ jednou v nebi. Apoštol vidí vše už jako skončené, proto mluví v minulém čase („povolal, ospravedlnil, oslavil“).

³¹⁻³⁹ Sv. Pavel ukončuje své učení o vykoupení a ospravedlnění velebnou oslavou milosti Boží. Ospravedlnění se nemusí báti, že se jim nedostane, čeho k spáse potřebují. Ježíš, náš Vykupitel a Spasitel, nikoho neodvrhne od sebe. - „Co tedy máme k tomu říci?“ já i vy; co vyplývá z toho, co jsem výše napsal? V. 31 je závěr k 5, 1-8, 30.

³² Viz Jan 3, 16. - „všecko“, čeho potřebujeme k dosažení svého věčného cíle.

³³ Odpověď na první otázku zní: „Nikdo“.

³⁴⁻³⁷ „od lásky Kristovy“, t. j. od lásky, kterou Kristus miluje nás. V řeckém znění je po slovech „nebo úzkost“ vloženo „nebo pronásledování“. Sv. Pavel přirovnává úděl křesťanů k údělu židů za časů žalmisty, který složil Ž 43, z něhož jsou vzata ona slova (Ž 43, 22). - „kvůli tobě“ (v. 36). Bože. - „skrze Toho“, t. j. skrze Krista.

³⁸⁻³⁹ „smrt“ násilná. - „život“, t. j. nezřízená láska k němu. - „andělé“ padlí. - „knížata ani mocnosti“, t. j. padlí andělé jmenovaných andělských sborů. - „síla“ světská (tyranie). - „od lásky Boží“, kterou nás Bůh miluje a kterou nám Ježíš Kristus zasloužil.

^{9, 1-5} Verše jsou úvodem k čtvrtému oddílu. Sv. Pavel vyjadřuje veliký zármutek a bolest „svých bratří“ (židovských soukme-novců), poněvadž tak málo jich přijímá evangelium. Projevuje proto upřímnou touhu po jejich spáse. Uznává také

vydává svědectví v Duchu svatém moje svědomí, ² že mám velký zármutek a bez ustání bolest v svém srdci. ³ Přál bych si věru, abych já sám byl zavržen Kristem pro své bratry, kteří jsou podle těla mými příbuznými. ⁴ Vždyť to jsou Izraelité, jim patří přijetí za syny, sláva, úmluva, dání zákona, bohoslužba i zaslíbení; ⁵ jejich jsou otcové a z nich je podle těla Kristus. Ten je nade všechno, Bůh velebený na věky. Amen.

Bůh věrně plní daná zaslíbení. ⁶ To však (neznamená), že by zmařeno bylo slovo Boží. Neboť ne všichni, kdož pocházejí z Izraele, jsou Izraelité. ⁷ A nejsou všichni proto dětmi Abrahamovými, že jsou jeho potomky. Ale „v Izákovi se ti dostane potomstva“. ⁸ To znamená: nejsou dětmi Božími ti, kdož jsou dětmi jen podle těla, nýbrž ti se počítají k potomstvu, kdož jsou dětmi podle zaslíbení. ⁹ Slovo zaslíbení totiž zní takto: „O tomto čase (za rok) přijdu, a Sára bude mít syna.“

¹⁰ A tak tomu bylo nejen u ní, nýbrž i u Rebeky. Ta počala (dva syny) z jednoho (muže), z Izáka, našeho otce. ¹¹ Neboť když se ještě nenarodili a dosud nic dobrého ani zlého neučinili – aby dále platil úradek Boží o vyvolení nikoli podle skutků, nýbrž z vůle Toho, jenž povolává – ¹² bylo jí řečeno: „Starší bude sloužiti mladšímu,“ ¹³ jak je psáno:

„Jakuba jsem si zamiloval,
Esaua jsem pojal v nenávisť.“

Bůh je naprosto svoboden v rozdávání své milosti. ¹⁴ Co tedy řekneme? Což jest u Boha nepravdělnost? Naprosto ne! ¹⁵ Neboť řekl Mojžíšovi:

„Smiluji se nad tím, nad kým se chci smilovati,
a slituji se nad tím, nad kým se chci slitovati.“

¹⁶ Nezáleží tedy na tom, kdo chce, ani na tom, kdo se přičiňuje, nýbrž na Bohu, jenž se

velké přednosti a výsady svého národa. - „v Kristu“ (v. 1), jsa s ním úzce spojen milostí Boží a jako jeho apoštol. - „v Duchu svatém“, poněvadž on mě posvěcuje a vede.

³ „Přál bych si“, kdyby to bylo možné. Další řečeno s nadsázkou (srv. Gal 3, 13; 2 Kor 5, 21). - „pro své bratry“, t. j. pro bývalé souvěřce, židy.

⁴⁻⁵ „Izraelité“, synové (potomci) Izraelovi (Jakubovi); to byl nejčestnější název potomstva Jakubova (Gen 32, 28). - „přijetí za syny“, neboť oni jediní byli v Starém Zákoně zvláštní přízni Boží vyvolení za syny Boží, za národ Bohu zvláště milý (srv. Ex 4, 22-23; Dt 14, 1-2; 32, 6). - „sláva“, t. j. obřadec ve vele-svatyni, označující Boží přítomnost (Ex 40, 34; 3 Král 8, 10-11; Z 25, 8). - „úmluva“, t. j. úmluva, kterou uzavřel Bůh s národem na hoře Sinaj (Lev 26, 42). - „dání zákona“ mojišského. - „bohoslužba“ starozákonní. - „zaslíbení“ mesiášská daná patriarchům („otcům“: Abrahamovi, Izákovi a Jakubovi). Největší výsadou izraelského národa bylo, že z něho vzešel Vykupitel světa, pravý Bůh („Bůh velebený na věky“) a pravý člověk („podle těla“, t. j. podle své lidské přirozenosti).

⁶⁻¹³ Přesto, že velká část národa neuznala Ježíše za Vykupitele a tak se nevěrou sama vyloučila ze spásy, nezůstala přece ona zaslíbení daná Abrahamovi a jeho potomkům nevyplněna, neboť pravými Izraelity, na něž se vlastně ona zaslíbení vztahovala, nejsou ti, kdož pocházejí tělesným plozením od Izraele (Jakuba) a Abrahama, nýbrž kdož se vírou podobají Abrahamovi (tedy „duchovní Izraelité“). Z toho plyne, že právě synovství, pro něž platí ona zaslíbení, netkví v tělesném původu od Abrahama, ale v milosti Boží. Je to již patrné z života Abrahamova a Izákova. Abraham měl mimo syna Izáka ze Sary i Ismaele z Agary šest jiných synů z Ketury, a přece dědicem zaslíbení se stal podle vůle Boží jen Izák. Stejně také, ač Esau a Jakub byli syny téhož Izáka, stal se pouze jeden z nich, a to mladší Jakub, dědicem Božích zaslíbení.

⁷ „To“, co je výše napsáno. - „slovo Boží“ jsou mesiášská zaslíbení daná izraelskému národu. - „z Izraele“ = z Jakuba.

⁸ Viz Gen 21, 12; Gal 4, 30. - „jeho potomky“ podle těla, tělesným plozením.

⁹ „podle zaslíbení“ Božího a tedy nadpřirozeným působením Božím (srv. Gal 4, 22-30). - „dětmi Božími“ za vlastní přijatými. Pravými dětmi Abrahamovými, kteří jsou dědici oněch zaslíbení, jsou jen ti, kdož se stali milostí Boží podobnými Abrahamovi svou vírou bez ohledu, pocházejí-li nebo nepocházejí-li z Abrahamovy krve.

⁹ Viz Gen 18, 10. 14; výše 4, 17; Jan 1, 13.

¹⁰ „dva syny“: Esau a Jakuba. - „našeho otce“, t. j. otce Židů.

¹¹⁻¹³ Bůh si odvčkým úradkem svobodně vyvolil mladšího Jakuba za dědice mesiášských zaslíbení bez zřetele k tomu, že Esau byl starší a že mu podle mojišského zákona příslušely výsady staršího, ale také vyvolil ho bez zřetele k jeho skutkům.

¹² Viz Gen 25, 23.

¹³ Viz Mal 1, 2-3. - Esaua Bůh „pojal v nenávisť“, t. j. nemiloval ho tolik jako Jakuba, kterého bez jeho zásluh vyvolil za praotce národa, z něhož se měl zroditi slíbený Mesiáš.

¹⁴ Je námitka, na kterou odpovídá ve vv. 15-16. - „Co řekneme“ na to Boží jednání, jak je Pavel vylíčil výše ve vv. 6-13.

¹⁵⁻¹⁶ Viz Ex 33, 19. Bůh v udělování a odpirání své milosti je naprosto svoboden, takže se nikomu neděje křivda.

¹⁶ „kdo se přičiňuje“, doslova „běží“ na závodní dráze, aby dosáhl cíle a tím i odměny (srv. 1 Kor 9, 24). Bůh jen ze své

smilovává. ¹⁷ Neboť Písmo praví faraonovi: „Právě k tomu jsem tě vyvolil, abych ukázal na tobě svou moc a aby se rozhlásilo mé jméno po veškeré zemi.“ ¹⁸ Nuže, nad kým chce, se smilovává, a koho chce, zatvrzuje.

¹⁹ Řekneš mi tedy: „Proč ještě si stěžuje? Neboť kdo se může vzepřít jeho vůli?“ ²⁰ Člověče, kdo jsi ty, že odmlouváš Bohu? Zda řekne výrobek svému výrobcí: „Proč jsi mě udělal takto?“ ²¹ Anebo zdaž nemá hrnčír v moci hlínu, aby z téže hmoty udělal jednu nádobu k ozdobě, jinou k potupě?

²² Jestliže však Bůh přesto, že chce ukázati hněv a v známost uvésti svou moc, snášel s velikou shovívavostí nádobu hněvu připravené k zahynutí, ²³ chtěje ukázati bohatství své slávy na nádobách milosrdenství, které připravil ke slávě . . . ²⁴ Jako takové povolal i nás, nejen ze židů, nýbrž i z pohanů, ²⁵ jak praví u Oseáš:

„Nazvu svým lidem toho, který nebyl mým lidem,
a milovanou tu, která nebyla milovaná,
a [milosrdenství došlou tu, která nedošla milosrdenství];
²⁶ a na tom místě, kde jim bylo řečeno: „Vy nejste můj lid,
tam budou nazváni syny Boha živého.“

²⁷ Izaiáš pak volá nad Izraelem:

„I kdyby byl počet synů izraelských jako mořský písek,
jen zbytek bude spasen.

²⁸ Dokonale a rychle splní své slovo [podle spravedlnosti;
ano, rychle splní své slovo Pán] na zemi.“

²⁹ A jak předpověděl Izaiáš:

„Kdyby Pán zástupů
nebyl nám ponechal (něco) potomstva,
byli bychom se stali jako Sodoma,
a Gomoře byli bychom připodobnění.“

2. Židé se vlastní vinou vyloučili z mesiášské spásy
(9, 30-10, 21).

Židé nechtěli věřití. ³⁰ Co tedy řekneme? To, že pohaní, kteří se o spravedlnost nepřičiňovali,

lásky a svobodně podle svého úradku „se smilovává“, t. j. uděluje první ospravedlnění, které je veskrz darem nadpřirozeným, nezaslouženým a nezasloužitelným (srv. výše 3, 24 v pozn.).

¹⁷⁻¹⁸ Viz Ex 9, 16. - „Písmo“, t. j. Bůh, jeho hlavní původce (srv. Gal 3, 8). - Tím, že se farao zatvrdil, přiměl Boha, aby novými, většími zázraky projevil svou všemohoucnost („moc“; srv. Ex 14, 4). - „zatvrzuje“, ale jen nepřímou tím, že odírá milost, která by zatvrzelé srdce hříšníkovo mohla obměkčila, kterou však Bůh není nikomu povinen dáti, a proto nemůže nikým nikdy býti obviňován z nespravedlnosti (viz výše v. 14), poněvadž Bůh předvídá, že by hříšník s nabízenou milostí spolu nepůsobil. Vina zatvrzelosti hříšníkova a jeho věčné zavržení není v Bohu, nýbrž ve svobodné vůli člověka, který nabízené milosti tvrdošjně odmítá.

¹⁹ Podává jinou námitku: Je-li tedy Bůh nepřímou příčinou zatvrzelosti u člověka, jak ho může kárat a trestat?

²⁰ Apoštol začíná odpověď na námitku ve v. 19. - „Člověče“ = člověku. - „takto“, t. j. takovým, jakým jsem.

²²⁻²³ „Nádoby hněvu“ = hříšníci. K předvěti nutno doplniti závěti: „... zda může býti přesto obviňován z nespravedlnosti?“ Smysl těchto veršů je: Bůh má právo i moc svobodně stvořiti lidi; jedny, aby na nich ukázal své milosrdenství („nádobu milosrdenství“); ty totiž, nejen ze židů, nýbrž i z pohanů (v. 24) vyvolil k pravé víře a k své a jejich slávě; druhé, aby na nich byla zjevná Boží shovívavost a potom jeho trestající spravedlnost („nádobu hněvu“).

²⁴ „povolal“ k pravé víře a tím i k účasti na mesiášských dobrech. - „nás“ křesťany.

²⁵⁻²⁶ Viz Os 2, 23-24 a 1, 10. Pavel tu naráží na náznačnou (symbolická) jména Oseášových dětí. Jména měla naznačovati, že izraelský národ bude pro své hříchy zavržen a že už nebude lidem Božím, nýbrž že bude bez milosti (milosrdenství). Později však přijme Bůh kajícího Izraele a s ním i pohaní na milost a v Cirkvi budou zase všichni milovaným lidem Božím (srv. 1 Petr 2, 10). Také pohaní jsou povoláni do Cirkve a tím i k věčné spáse.

²⁷⁻²⁸ Viz Iz 10, 22-23. Prorok mluví ve slovném smyslu o hrozící záhubě judského království, kterou vykonají Assyřané. Tehdy jen malá část národa bude zachráněna od záhuby. V před-obrazném smyslu předpovídá, že poměrně malá část národa přijme Mesiáše (viz k tomu také Iz 10, 25). - Bůh „rychle splní své slovo“, t. j. v krátkosti splní, čím hrozí.

²⁹ Viz Iz 1, 9. - „něco potomstva“ = zbytek (v. 28).

spravedlnosti dosáhli, a to spravedlnosti z víry.³¹ Naopak Izraelité, kteří usilovali o zákon spravedlnosti, k zákonu spravedlnosti nepřišli.³² Proč? Poněvadž (usilovali o to) ne vírou, nýbrž jen skutky. Tak narazili na kámen úrazu,³³ jak je psáno:

„Hle, kladu na Sioně kámen urážíky
a skálu pohoršení;
a kdo v něho věří,
nebude zklamán.“

10,¹ Bratří, touha mého srdce a modlitba k Bohu platí jim, aby byli spaseni.² Neboť jim vydávám svědectví, že mají horlivost pro Boha,³ ale ne podle (pravého) poznání, poněvadž, neuznávající spravedlnosti Boží a snažící se stanovit svou vlastní (spravedlnost), nepodrobili se spravedlnosti Boží.⁴ Vždyť konec Zákona je Kristus, který ospravedlňuje každého, kdo v něho věří.

Bez víry není ospravedlnění.⁵ Neboť Mojžíš napsal o spravedlnosti ze zákona: „Člověk, který ji bude činiti, živ bude v ní.“⁶ Ale spravedlnost z víry mluví takt: „Neříkej v svém srdci: Kdo vstoupí na nebe? – aby totiž Krista svedl dolů – nebo: ⁷ Kdo sestoupí do pekel? – aby totiž Krista z mrtvých vyvedl.“ –⁸ Ale co dí [Písmo]:

„V tvé blízkosti je to slovo,
v tvých ústech a v tvém srdci.“

Je to slovo víry, které kážeme.

⁹ Neboť budeš-li vyznávati svými ústy, že Ježíš je Pán, a budeš-li v svém srdci věřiti, že Bůh ho vzkřísil z mrtvých, budeš spasen.¹⁰ Víra v srdci vede k spravedlnosti, vyznání ústy vede ke spásě.¹¹ Neboť Písmo praví:

„Nikdo, kdo v něho věří,
nebude zklamán.“

¹² Není zajisté rozdíl mezi židem a pohanem, neboť jeden a týž je Pán všech, jsa bohat pro všechny, kdož ho vyzývají.¹³ Vždyť „každý, kdo bude vyzývati jméno Páně, bude spasen.“

^{30–33} Veliká část židů přes své úsilí nedosáhla splnění mesiášských zaslíbení, poněvadž se snažila dosáhnouti ospravedlnění ne vírou v Ježíše Krista, nýbrž skutky podle mojišského zákona svými přirozenými silami, a proto „narazili na kámen urážíky“, t. j. pohoršili se nad osobou Vykupitelovou, nad jeho chudobou a smrtí, a v něho neuvěřili (srv. Luk 2, 34). Mimo to si mnozí představovali Vykupitele jako pozemského vládce, který zbaví židy nenáviděného jha římského.

³⁰ Za otázku si domyslíme: „Rekneme, že pohaní . . .“ - „spravedlnost“, viz výše 3, 24 v poznámce.

³¹ „zákon spravedlnosti“ = spravedlnost (srv. níže 10, 5).

³² „o to“ = o pravou spravedlnost (viz výše v. 30). - „vírou“ v Mesiáše. Mylně bylo mínění většiny židů, kteří kladli spravedlnost a smysl Starého Zákona jen do „skutků“ předepsaných mojišským zákonem.

³³ Uvedeno dílem z Iz 28, 16, dílem z Iz 8, 14; viz také Mat 21, 42. 44; 1 Petr 2, 6-8.

¹⁰, ¹ „jim“, t. j. nevěřícím židům, s nimiž Pavel tolik cítí (srv. výše 9, 1-2).

² „horlivost“, jakou měl kdysi také Pavel sám (Skut 22, 3; Gal 1, 14); avšak ta horlivost je neúčinná, slepá.

³⁻⁴ Židé neusilovali o „spravedlnost Boží“, nýbrž o „vlastní“, která se opírala jen o různé obřadní předpisy mojišského zákona. Zapomněli, že Starý Zákon byl jen přípravou na Mesiáše, nechtěli uznati, že úkolem Starého Zákona bylo buditi a živiti touhu po Mesiáši (Gal 3, 24) a že tudíž jeho příchodem přestal tento „zákon“ platiti.

⁵⁻⁶ Slova Mojžíšova z Lev 18, 5 (srv. Gal 3, 12) uvádí Pavel volně. Smysl jest: Kdo bude konati všechny předpisy zákona mojišského, dosáhne spravedlnosti, jakou zákon slibuje, t. j. dobra pozemská. Mojišský zákon nemohl dáti tomu, kdo jej zachovával, vnitřní posvěcení, jaké se dostává z víry.

⁶⁻⁸ Užito ve smyslu přizpůsobeném volně z Dt 30, 12-13. Pavel tu vyjadřuje tuto myšlenku: Nyní, když se všude hlásá evangelium, není těžko si zjednati pravé ospravedlnění z víry (viz výše 9, 30). Nemusíme vystupovat do nebe, abychom přiměli Syna Božího k novému vtělení, ježto dílo vykopení jest už dokonáno; nemusíme sestupovati do pekel (t. j. do předpekli), abychom přiměli Krista ke zmrtvýchvstání, ježto nejen už slavně vstal, nýbrž i slavně kraluje.

⁸⁻¹⁰ Podle feckého znění „dí“ spravedlnost z víry (viz výše v. 6); viz také Dt 30, 14. - Jak blízké, t. j. přístupné bylo Izraelitovi „slovo“ přikázání zákona, tak je nyní všem přístupné „slovo“ evangelia Kristova. - „Pán“, t. j. pravý Bůh. - „k spravedlnosti“ (v. 10), t. j. k dosažení ospravedlnění (vnitřního posvěcení) na zemi a „k spásě“, t. j. k dosažení věčné blaženosti v nebi. - „ústý“ jako u Mat 10, 32; 2 Tim 2, 12.

¹¹ Viz Iz 28, 16. - „v něho“, t. j. v Krista; srv. výše 9, 33 a 5, 5.

¹² „Pán“, t. j. Kristus jako Vykupitel světa.

¹³ Viz Joel 2, 28-32; Skut 2, 21. - „Pánem“ je tu míněn Vykupitel.

Bůh učinil vše, aby židy získal. ¹⁴ Nuže, jak budou vyzývati Toho, v koho neuvěřili? Jak však uvěří v Toho, o kom neslyšeli? A jak uslyší (o něm) bez kazatele? ¹⁵ A jak budou kázat, nebudou-li posláni? – Je psáno:

„Jak milý je příchod těch,
[kteří zvěstují pokoj,]
kteří přinášejí dobrou zvěst!“

¹⁶ Avšak ne všichni uposlechli evangelia; neboť Izaiáš praví:

„Pane, kdo uvěřil našemu kázání?“

¹⁷ Nuže, víra je z kázání, kázání pak z rozkazu Kristova. ¹⁸ Ale táží se: „Což neslyšeli?“ Zcela určitě!

„Po veškeré zemi pronikl jejich hlas,
až na konec země jejich slova.“

¹⁹ Táží se však: „Což snad Izrael neporozuměl?“ Předem praví Mojžíš:

„K žárlivosti vás přivedu na pohany
a k hněvu popudím na nerozumný národ.“

²⁰ Izaiáš pak otevřeně praví:

„Dal jsem se naléztí těmi, kteří mě nehledali;
zjevil jsem se těm, kteří se po mně neptali.“

²¹ K Izraeli však dí:

„Po celý den jsem roztahoval své ruce
k lidu nevěřícímu a odmoulovajícímu.“

3. Bůh svůj národ úplně nezavrhl (11, 1-36).

11, Část národa došla již mesiášské milosti. ¹ Proto pravím: Zavrhl snad Bůh svůj lid? Nikoliv! Vždyť i já jsem Izraelita, z potomstva Abrahamova, z pokolení Benjaminova. ² Bůh nezavrhl svůj lid, který si dříve vyvolil. Což nevíte, co praví Písmo při Eliášovi, jak si stěžuje Bohu proti Izraelitům?

³ „Pane, tvé proroky povraždili,
tvé oltáře rozbořili;
já jsem zůstal sám,
a (také) ukládají o můj život.“

^{14–21} Sv. Pavel ukazuje, že židé mohli dobře poznati, že víra v Ježíše Krista a její vyznávání slovem i životem je pravou cestou k dosažení věčné spásy. Bůh totiž učinil vše, čeho bylo třeba, aby tu pravou cestu poznali. Ji také ukazovali apoštolé a jiní věrozvěstové, kteří jménem Božím kázali.

¹⁴ „Nuže“, když je tedy nezbytnou podmínkou k spásě vyzývati Krista.

¹⁵ Viz Iz 52, 1. - „Jak milý je příchod . . .“, doslovně: „Jak krásné jsou nohy . . .“ V slovném smyslu platí ta slova o těch, kdož zvěstovali návrat z babylonského zajetí. Podle výkladu sv. Pavla platí také o apoštolech hlásajících radostnou zvěst (evangelium) o vykoupení lidstva skrze Ježíše Krista.

¹⁶ Viz Iz 53, 1. - „ne všichni“, zvláště ne všichni židé. - „kdo“ - málokdo.

¹⁸ Viz Ž 18, 5. Žalmista Páně líčí těmi slovy chválu, kterou Bohu vzdává hvězdnatá obloha. Sv. Pavel uvádí ta slova, aby dosvědčil kazatelskou činnost apoštolů, jejichž kázání pronikla do celého světa.

¹⁹ Viz Dt 32, 21. - „na pohany“, doslovně „na nenárod“, poněvadž nebyli jako Izraelité „národem Božím“. - „nerozumný národ“, t. j. pohaní. - Židé budou žárliti na pohany pro pozehnání, jehož se také jim dostane, až uvěří v Krista a vstoupí do Církve.

²⁰ Viz Iz 65, 1. - Také pohaní porozuměli evangelium, tím spíše mohl je chápat izraelský národ.

²¹ Viz Iz 65, 2. - Izraelité přes všechna volání neuvěřili.

11. ^{1–36} Ačkoliv se velická část židovského národa svou zatvrzelostí a nevěrou sama vyloučila ze spásy, pece nebyl zavržen celý židovský národ, ba ani těm, kdož zůstali zatvrzeli, nebyla odňata veškerá útěcha a naděje.

² „při Eliášovi“ (rabinský způsob citace Pisma sv.). t. j. v příběhu o Eliášovi (viz níže v. 3).

³ Viz 3 Král 19, 10. - „povraždili“, „rozbořili“ Izraelité, kteří odpadli od Boha. - „sám“ z titelů pravého Boha.

⁴ Ale co mu praví Boží odpověď?

„Zachoval jsem si sedm tisíc mužů,
kteří nesklonili kolena před Bálem.“

⁵ A tak i v tomto čase zůstal zachráněn zbytek z milosti vyvolených. ⁶ Jestliže však z milosti, (tedy) ne již ze skutků; neboť jinak by milost nebyla již milostí.

Povolání pohanů k spáse je vzpruhou pro židy. ⁷ Co tedy? Co Izrael hledal, toho nedosáhl; vyvolení však toho dosáhli, ostatní pak jsou zaslepeni, ⁸ jak je psáno:

„Bůh dal jim ducha zaslepenosti,
oči nevidoucí a uši neslyšící,
až do dnešního dne.“

⁹ A David praví:

„Budiž jim jejich stůl osidlem a léčkou,
pastí a odplatou!
¹⁰ Ať se zakalí jejich oči, aby neviděli,
a jejich hřbet ať se ustavičně naklání!“

¹¹ Táže se tedy: „Což klopytli jen proto, aby padli? Nikoliv! Ale jejich pádem se dostala spása pohanům, aby řvnili na ně. ¹² Byl-li však jejich pád bohatstvím pro svět a je-li úbytek jich bohatstvím pro pohany, oč spíše jejich plný počet!

¹³ Vám tedy, bývalým pohanům, pravím: Pokud já jsem apoštolem pohanů, činím čest svému úřadu, ¹⁴ abych snad nějak přiměl k žárlivosti svůj kmen a přivedl k spáse některé z nich. ¹⁵ Neboť jestliže jejich zavržení je smířením světa, čím bude jejich přijetí, ne-li životem z mrtvých?

Na konec dojdou spásy všichni Izraelité. ¹⁶ Je-li kvas svatý, (jest) i těsto (svaté); a je-li kořen

⁴ Viz 3 Král 19, 18. - Bůh si zachoval svou milostí několik („sedm“) tisíc pravých ctitelů a tak jim zachránil věčný život.

⁵⁻⁶ „zbytek“, t. j. menšina židovského národa, která působením milosti Boží přijala křesťanství, kdežto větší část národa spásu nabízenou samým Ježíšem Kristem zamítla. - „vyvolených“ k životu věčnému (viz výše v. 4). - Jestliže se část národa, byť jen menšina (viz v. 5), stala účastnou mesiášské spásy, je patrné, že se jí té spásy nedostalo ze skutků podle možžského zákona, za něž by jí příslušela mzda podle práva. K pojmu milosti nutně patří nezaslouženost. - „zachráněn“ (v. 5) není v rečném znění.

⁷ Izrael (t. j. izraelský národ) „hledal“ spravedlnost ze skutků, ne z víry (viz výše 9, 30-31; 10, 2-3). - „vyvolení“, t. j. vyvolená menšina křesťanů ze židovství (viz v. 5) dosáhla pravého ospravedlnění - „ostatní“ nevěřící židé.

⁸ Volně z Iz 29, 10 a z Dt 29, 4.

⁹⁻¹⁰ viz Z 68, 23-24. David v tomto žalmu předpovídá, že se ži-dům stanou mimořádné dary („stůl“), které dostali od Boha, příležitostí k pádu, jako bývá zvířatům pokrm v léčce. Sv. Pavel míní tím „stolem“ možžský zákon. Ježto židé neznali pravě ospravedlnění z víry v Ježíše Krista, stal se jim ten zákon (stůl), Jenž je měl vlastně připravovat a věstí ke Kristu, zkázou a pod jeho nesčetnými předpisy a zákazy se ohýbali jako pod těžkým břemenem.

¹¹⁻¹² Evangelium Kristovo nepřijala velká část židů. Proto pronikalo k pohanům, aby jejich příkladem byli židé podnicení k žárlivosti a k tomu, aby se o kázání apoštolů více zajímali a tím spíše obrátili ke Kristu. Obrácení židů přinesl pak požehnaní i pohanům. - „aby padli“ do nevěry a zůstali v ní navždy. - Byl-li „pád“ židů, t. j. jejich nevěra, příležitostí k tomu, aby pohané přijali víru v Krista a tím i blahodárné účinky té víry, a je-li „úbytek“, t. j. malý počet židů, kteří přijali křesťanství, příležitostí („bohatstvím“) pro pohany, aby se stali hojně účastni mesiášské spásy, oč větší bude prospěch, až jich bude „plný počet“, t. j. až se celý národ židovský v celku obrátí ke Kristu.

¹³ Ve Vulgátě jest „budu činiti čest...“

¹⁴ Sv. Pavel, jemuž tolik leží na srdci spása židů, přičiňuje se ziskati co nejvíce pohanů. Čím více jich získá, tím spíše vznikne u jeho „kmene“ (doslovně „těla“), t. j. u židů dosud nevěřících (srv. 9, 3) žárlivost na pohany, zájem o evangelium, a tím u Pavla naděje, že aspoň některé ze židů přivede k spáse.

¹⁵ „smířením světa“ pohanského, poněvadž se pohané, kteří byli svým modlářstvím dosud Božími nepřáteli, stali přijetím evangelia jeho přáteli (srv. 5, 10). - „přijetí“ židů do Církve. - „životem“, t. j. velkým štěstím osvobozujícím „z mrtvých“, t. j. ze smrti hříchu. Jiní (na př. P. Lagrange) vykládají o slavném vzkršení na konci světa nebo o věčné blaženosti (srv. Mat 24, 14).

¹⁶ „kvas“, „kořen“, t. j. patriarchové; „těsto“, „ratolesti“, t. j. židé jako jejich potomci. Protože jejich otcové byli svatí, jsou Bohu zasvěceni i jejich potomci. Nemysli tu Pavel na vnitřní svatost židů, nýbrž na jejich posvátné spojení s patriarchy, kteří byli zvlášť Bohu milí.

svatý, jsou i ratolesti (svaté).¹⁷ Jestliže se některé ratolesti ulomily, a tys byl jako planá oliva mezi ně naroubován a stal ses účastníkem kořene i ušlechtilé mízy,¹⁸ nevypínej se nad ratolesti! Vypínáš-li se však, (pomni:) neneš ty kořen, nýbrž kořen nese tebe!¹⁹ Řekneš však: „Ratolesti byly ulomeny, abych já byl naroubován.“²⁰ Neboť pro nevěru byly ulomeny, ty však pro viru stojíš. Nesmyslejš vysoce, nýbrž boj se!²¹ Neboť neušetří-li Bůh ratolesti přirozených, ani tebe neušetří!²² Viz tedy Boží laskavost i přísnost: k padlým přísnost, k tobě pak, setrváš-li v té

laskavosti, laskavost Boží; jinak i ty budeš vyfat.²³ Ale také oni, nezůstanou-li v nevěře, budou naroubováni, neboť Bůh je může zase naroubovat.²⁴ Neboť byl-lis ty vyfat z olivy od přírody plané a byl-lis mimo přirozenost naroubován na olivu ušlechtilou, oč spíše budou ti, kdož jsou přirozeními (ratolestmi), naroubováni na svou olivu!

²⁵ Nechci totiž, bratří, abyste neznali toto tajemství – abyste nepokládali sami sebe za moudré – že totiž slepota padla na část izraelského národa, dokud by pohaní v svém celku nevstoupili (do Církve),²⁶ a tak veškerý izraelský národ nedošel spásy, jak je psáno:

„Přijde se Sionu Vykupitel
a odvrátí bezbožnost od Jakuba;
a v tom bude má úmluva s nimi,
že odejmu jejich hříchy.“

²⁸ Se zřetelem k evangeliu jsou sice nepřáteli (Božími) ve váš prospěch, se zřetelem k (svému) vyvolení jsou však miláčky kvůli otcům.²⁹ Vždyť Bůh neželí toho, co daroval, ani že (někoho) povolal.³⁰ Neboť jako vy jste kdysi nevěřili Bohu, nyní jste však, když oni neuvěřili, došli

^{17–24} Apoštol napomíná obrazem o olivě a jejich ratolestech křesťany z pohanství, aby se pro svou pravou viru pyšně nevyvyšovali nad nevěřícími židy a jimi nepohrdali, aby se snad sami svou pýchou o spásu nepřipravili. - „Ušlechtilá oliva“ = Církev Kristova, jejímž kořenem jsou pro svou viru a naději v Mesiáše starozákonní patriarchové. - „Ratolestmi“ jsou křesťané jako údové Církve. Židé pro svůj tělesný původ z patriarchů byli „přirozenými ratolestmi“ (v. 24), ale pro svou zatvrzelost a nevěru byli s toho stromu „ulomeni“ (v. 17). - „planá oliva“, t. j. pohaní, kteří v svém modlářství byli neschopni konati nadpřirozeně dobré skutky. - „mezi ně“ (v. 17), t. j. mezi ratolesti, jež zůstaly na kmeni (= mezi židy, kteří přijali Mesiáše a vstoupili do Jeho Církve). - Tím, že vstoupili pohaní svatým křtem do Církve, byli naroubováni na kmen ušlechtilé olivy (Církve) a tím se stali také účastní zaslíbení daných patriarchům („kořene“) i nadpřirozeného života v posvěcující milosti v Církvi („ušlechtilé mízy“). - „nevypínej se nad (ostatní) ratolesti“, t. j. nad ty, které zůstaly na kmeni (= židé, kteří vstoupili do Církve), i nad ty, které se s kmenem ulomily (= židé nevěřící).

¹⁸ Spásy se nedostalo židům od pohanů, nýbrž pohanům od židů (viz Jan 4, 22).

¹⁹ Bůh se zachoval k pohanům tak, Jako kdyby někdo narouboval rouby plané olivy na ušlechtilou olivu a sklídl s ní přece plody. - Obvyčejně se však rouby z ušlechtilé olivy roubují na plané stromy.

²⁰ „ty však pro viru stojíš“, t. j. pevně jsi spojen s kmenem.

²¹ „ani tebe neušetří“, odpadneš-li od pravé víry. Podle Vulgáty a některých řeckých rukopisů „... aby snad ani tebe neušetřil“.

²² „setrváš-li“ v pravé víře. - „laskavost Boží“, kterou dal Bůh najevo křesťanům z pohanství.

^{23–24} „oni“ = židé (= „je“). Tím spíše budou židé, uvěří-li, znovu naroubováni na kmen ušlechtilé olivy (Církve), poněvadž jako potomci patriarchů, kteří tvoří kořen nové olivy, byli už Jejími „přirozenými ratolestmi“ (viz výše pozn. k vv. 17–24). Židé byli předně povoláni do Církve („do své olivy“).

^{25–26} „abyste nepokládali sami sebe za moudré“, t. j. abyste podle své lidské moudrosti nemysleli, že celý židovský národ bude zavřen, a to navždy. Jednou i Jemu nastane den spásy, kdy židé jakožto celek vstoupí do Církve, ale to bude až tehdy, až tak učiní pohaní jako celek. O době a okolnostech vstupu židů jakožto celku do Církve mluví apoštol jako o „tajemství“, nechce totiž, aby se křesťané z pohanství vypínali nad zatvrzelými židy a jimi pohrdali.

^{26–27} Viz Iz 59, 20–21 a 27, 9. - „od Jakuba“ = od Izraele.

^{28–29} Poněvadž valná část židů pyšně odmítla evangelium Kristovo, Bůh na ně zanevřel a pokládá je za své nepřátele; Ježto však jsou potomky kdysi vyvoleného národa a potomky slavných „otců“ (Abrahama, Izáka, Jakuba), jsou mu přesto milí, aby totiž nezůstala ona zaslíbení, daná „otcům“ a jejich potomkům, nesplněna. Neboť Bůh neodvolává („neželí“) ani ono zaslíbení ani to, že právě Izraeliti si vyvolal za svůj vyvolený národ, a to „kvůli otcům“, jež dosud miluje (srv. Dt 7, 6–7). - „ve váš prospěch“ duchovní (srv. výše vv 11. 12).

^{30–32} „vy“ křesťané z pohanství. - „kdysi“, než jste přijali křest. - „když oni (židé) neuvěřili!“ (řecky „neuposlechli“ hlasu evangelia); viz k tomu výše vv. 11. 12. 15. - „vám“, t. j. křesťanům z pohanství. - „milosrdenství“ = ospravedlnění sv. křtem a tím účast na mesiášké spásě. Nad vstupem pohanů do Církve se mnozí židé horšili, a proto nechtěli uvěřiti v evangelium (srv. výše vv. 11. 14. 26). - „všechny“ (podle Vulgáty „všechno“), židy i pohany. - „v nevěru“ (řecky „v neposlušnost“). Jako odepřel Bůh pohanům za trest pro jejich modloslužbu milosti a připustil, že ponechání sami sobě upadly v hrozné neřesti (srv. 1, 24–32), tak odepřel i židům za trest pro Jejich tvrdosíjnost větší milosti. Bůh to dopustil, aby židé i pohaní poznali, že ospravedlnění, kterého se jim už dostalo nebo dostane, není dílem jejich přirozených sil, nýbrž dílem Božihou

milosrdenství,³¹ tak i oni nyní neuvěřili, aby milosrdenstvím vám prokázaným také sami došli milosrdenství.³² Bůh totiž zahrnul všechny v nevěru, aby se nade všemi smiloval.

Oslava Boží moudrosti.

³³ O hloubko Božího bohatství,
moudrosti a vědomosti!
Jak nevyzpytatelné jsou jeho soudy
a nevstíhlé jeho cesty!

³⁴ Neboť kdo poznal úradek Páně?

Anebo kdo mu byl rádcem?

³⁵ Anebo kdo dal co dříve jemu,
aby mu to mělo být odpлаceno?

³⁶ Vždyť z něho a skrze něho a pro něho je všechno,
jemu sláva na věky! Amen.

Část druhá (mravoučná): Otcovská napomenutí (12, 1-15, 13).

ODDÍL PRVNÍ: POVŠECHNÁ NAPOMENUTÍ (12, 1-13, 14).

1. Napomenutí se zřetelem k náboženskému životu (12, 1-8).

12, Žijte bohumile! ¹ Proto vás zapřísahám, bratří, při milosrdenství Božím, abyste podávali své tělo v obět živou, svatou a bohulibou! To budiž vaše duchovní bohoslužba! ² A nepřipodobňujte se tomuto světu, nýbrž přeměňujte se obnovou své mysli, abyste tak rozpoznávali, co je vůle Boží, co je totiž dobré, co příjemné a co dokonalé.

Buďte skromní! ³ Neboť milostí mi danou pravím každému mezi vámi: Ať nemyslí (o sobě) více, než se sluší mysliti; nýbrž ať o sobě smýšlí skromně, a to úměrně k víře, jak ji každému Bůh udělil. ⁴ Jako totiž v jednom těle máme mnoho údů, ale všechny údy nemají stejnou službu, ⁵ tak i my, ač je nás mnoho, jsme jedno tělo v Kristu, každý jednotlivec však údem jeden druhého. ⁶ Podle milosti nám udělené máme však dary rozdílné: (kdo má dar) prorokování, (ať ho užívá) úměrně k své víře;

⁷ (kdo zastává) úřad, (ať se věnuje) tomu úřadu;
kdo má dar vyučování, ať vyučuje;

⁸ kdo (má) dar povzbuzování, ať povzbuzuje;

kdo uděluje almužnu, (uděluj) upřímně;

kdo je představeným, (budiž jím) pečlivě;

kdo činí milosrdenství, (čiň je) vesele!

milosrdenství.

³³⁻³⁶ Pavel velkolepě ukončuje věroučnou část svého listu oslavou moudrosti a prozřetelnosti trojjediného Boha, která vede člověka k věčné spáse cestami mnohdy pro nás nepochopitelnými. - „bohatství“ laskavosti (srv. 2, 4) a milosrdenství (Ef 2, 4). - „z něho“ = od něho jako Stvořitele, „skrze něho“ jako Zachovatele, „pro něho“ jako poslední cíl všeho tvorstva. - Podle řeckého znění zní počátek (v. 33): „O hloubko bohatství a moudrosti a vědomosti Boží!“

^{12, 1} „zapřísahám“ (= napomínám, povzbuzuji, žádám, prosím) je častý výraz u sv. Pavla a také v řeckých papýrech doby apoštolské. - „duchovní“ = vnitřní, aby to nebyl jenom vnější obřad, tedy duši i tělem.

² Srv. Jak 1, 27. - „tomuto světu“ t. j. hříšným lidem lpícím hříšně a úzkostlivě na světských hodnotách. - „obnovou své mysli“, t. j. obnovte se v duchovním životě, svém smýšlení i chtění (srv. Kol 3, 10; Ef 4, 23-24). - „rozpoznávali“ a také podle toho jednali. - „příjemné“ = lepší, „dokonalé“ = nejlepší.

³ „milostí“, t. j. mocí svého apoštolského úřadu (srv. výše 1, 5; 15, 15-16). - „pravím“ = prikazuji (1 Kor 7, 10; 11, 17). - „víra“, t. j. mimořádné milosti (charismata), v jaké míře je kdo dostal (srv. 1 Kor 12, 9; 13, 2).

⁴⁻⁵ Viz 1 Kor 12, 15-27. - „v Kristu“, který je hlavou tajemného těla Církvě (Ef 1, 22; 4, 15; 5, 23).

⁶⁻⁸ „dary“, t. j. mimořádné milosti (charismata); srv. 1 Kor 12, 8-10. 28-30; 13, 1-3; 14, 26. - „úměrně k své víře“ (viz výše v. 3), nic ze svého (lidského) nepřidává a nepřekračuje tak meze své mimořádné milosti. - „úřad“ = podřízené církevní úřady, pravděpodobně ty, které Pavel dále vypočítává. - „uděluje almužnu“ buď ze svého nebo pravděpodobně jako pokladník nějakého fondu pro chudé křesťany. - „představený“, nejspíše správce péče o chudé. - „milosrdenství“, t. j. skutky tělesného i duchovního milosrdenství (skutky křesťanské charity).

2. Napomenutí se zřetelem ke styku s bližním (12, 9-21).

Milujte upřímně své bližní!

⁹ Lásku (mějte) bez klamu!
Nenávidíte zlo, ale přidržujte se toho, co je dobré!

¹⁰ V bratrské lásce se milujte navzájem,
v uctivosti předcházejte jeden druhého!

¹¹ V horlivosti nebuďte liknaví;
duchem buďte ochotní, sloužíce Pánu!

¹² V naději se radujte,
v soužení buďte trpěliví,
na modlitbách vytrvalí!

¹³ S věřícími se v jejich potřebách sdílejte,
pohostinství ochotně prokazujte!

¹⁴ Dobrořečte svým pronásledovatelům,
dobrořečte a nezlořečte!

¹⁵ Radujte se s radujícími,
plačte s plačícími!

¹⁶ Smýšlejte stejně o sobě vespolek,
nemyslíce vysoko,

nýbrž sklánějíce se k nízkým!
Nepokládejte sami sebe za moudré!

¹⁷ Neodplácejte nikomu zlým za zlé!
Buďte bedliví dobrého [nejen před Bohem,
nýbrž i] přede všemi lidmi!

¹⁸ Možno-li, pokud je na vás,
mějte pokoj se všemi lidmi!

¹⁹ Nemstěte se sami, miláčekové,
ale ponechte to (Božímu) hněvu!

Je totiž psáno:

²⁰ „Mně přísluší pomsta, já odplatím, praví Hospodin.“

Avšak „lační-li tvůj nepřítel, dej mu jísti;
žízní-li, dej mu pítí!

Neboť takovým činem shrneš žhavé uhlí na jeho hlavu.“

²¹ Nenech se přemoci zlem,
ale přemáhej zlo dobrem!

3. Napomenutí se zřetelem k veřejnému životu (13, 1-14).

13, Poslouchejte světské vrchnosti! ¹ Každý at je poddán nadřízeným vrchnostem, neboť ne-

⁹⁻¹² „láska“ k Bohu (vv. 11-12) i k bližnímu (srv. 2 Kor 6, 6). - „zlo“ mravní = hřích. - „v bratrské lásce“, poněvadž jste si jako křesťané bratři. - „v naději“ na život věčný (srv. výše 5, 2); ta naděje přináší opravdovou radost (srv. Gal 5, 22).

¹⁴ Srv. Mat 5, 44; Luk 6, 27-28. - „Dobrořečte“ modlíce se za ně a Jsouce Bohu vděční za to, že vám dali příležitost, abyste si trpělivým snášením pronásledování zjednali více zásluh u Boha.

¹⁶ Srv. Přísl 3, 7. - „Smýšlejte stejně“, t. j. všechny křesťany i sebe pokládejte před Bohem za rovné a nenechte si boháče výše než chudasa! Pavel tu krásně učí sociálnímu citění, které tolik křesťanství zdůrazňuje. - „vysoko“ myslí člověk ctižádostivý, domýšlivý a pyšný. - „nízký“ = opovržený, chudobný.

¹⁷ „nikomu“ ani křesťanu ani pohanu. - Slova v hranatých zá-vorkách scházejí v starých řeckých rukopisech i v mnohých překladech; dostala se sem asi z 2 Kor 8, 21.

¹⁸ Viz Zid 12, 14.

¹⁹ Viz Dt 32, 35; Žid 10, 30. - „hněv“, t. j. trestající Boží spravedlnosti (srv. výše 1, 18).

²⁰ Viz Přísl 25, 21-22. - „shrneš žhavé uhlí“, t. j. pomstíš se. Splácet zlo skutky lásky Je nejlepší způsob pomsty, poněvadž tím může být nepřítel zahanben a může litovati svého činu.

^{13, 1-2} Srv. 1 Petr 2, 13, 18. - „ty“, t. j. vrchnosti - držitelé moci= vladaři (srv. Jan 19, 11). - „odsouzení“ a trest od Boha i od

ní vrchnosti, leda od Boha; a ty, které jsou, od Boha jsou zřízeny.² Proto, kdo se vzpírá vrchnosti, zřízení Božímu se vzpírá; ti pak, kdož se vzpírají, připravují si odsouzení.³ Neboť vrchnosti nejsou na postrach činu dobrému, nýbrž zlému. A chceš býti před vrchností bez strachu? Čiň dobré, a bude tě chváliti; neboť je pro tebe⁴ Boží služebníci k tvému dobru. Čiň-li však zlé, boj se; neboť ne nadarmo nosí meč. Je zajisté Boží služebníci, mstitelem hněvu na tom, kdo páše zlé.⁵ Proto je potřebí, abyste byli poddáni nejen pro hněv, nýbrž i pro svědomí.⁶ Vždyť proto také platíte daně; neboť (vládcové) jsou služebníky Božími, protože se tím zabývají.

⁷ Dávejte tedy všem, čím jste povinni: Komu daň, tomu daň; komu clo, tomu clo; komu úctu, tomu úctu; komu čest, tomu čest!

Láska zahrnuje všechna přikázání.⁸ Nikomu nezůstávejte nic dlužni, leda vzájemnou lásku! Neboť kdo miluje bližního, zákon vyplnil.⁹ Vždyť: „Necizoložíš, nezabiješ, nepokradeš, [nepromluvíš krivě svědectví,] nepožádáš,“ a je-li nějaké jiné přikázání, zahrnují se v tomto slově: „Miluj bližního svého jako sebe samého!“¹⁰ Láska bližnímu nečiní zlé. Vyplněním zákona je tedy láska.

Povstaňme k novému životu!¹¹ A to (čiňte) znajíce čas, že je tu hodina, abychom už ze spánku procitli. Neboť nyní je blíže naše spása, nežli když jsme uvěřili.¹² Noc pokročila, den pak se přiblížil. Odložme tedy skutky temnoty a oblecme se v zbroj světla!¹³ Jako ve dne počestně žijme: ne v hodováních a opilství, ne v nemravnosti a nestydatostech, ne ve sváru a v závisti,¹⁴ nýbrž oblecete se v Pána Ježíše Krista a nepečujte o tělo tak, aby povstávaly hříšné žádosti!

ODDÍL DRUHÝ: ZVLÁŠTNÍ NAPOMENUTÍ SE ZŘETELEM K SLABÝM VE VÍŘE (14, 1-15, 13).

14, Neodsuzujte je!¹ Slabého ve víře se ujmejte, nikoli abyste rozsuzovali (jeho) myšlenky.² Jeden totiž věří, že smí jíst všecko; jiný však, jsa slabý (ve víře), jí zeleninu.³ Kdo jí, nepohrdej tím, kdo nejí; a kdo nejí, neodsuzuj toho, kdo jí, neboť Bůh ho přijal.⁴ Kdo jsi ty, že odsuzuješ cizího služebníka? Vlastnímu Pánu stojí nebo padá; bude však státi, neboť Bůh ho může udržeti.

⁵ Někdo cení jeden den výše než druhý, jiný cení (stejně) každý den. Každý v svém názoru

světské moci.

³⁻⁵ Srv. 1 Petr 2, 14. - „pro tebe“ i pro všechny tvé spoluobčany, t. j. pro veřejné blaho. - „meč“ jako náznak výkonné trestající světské moci. - „pro hněv“, t. j. z bázně před trestem (srv. Ef 6, 6; Kol 3, 22).

⁶ Římští křesťané platí daně a tím prakticky dokazují, že se světské moci podrobují. - „tím“ úřadem, jimž pečují o veřejné blaho.

⁷ „všem“ zákonitým představeným (úřadům).

⁸ „vyplnil zákon“, poněvadž zákon lásky k bližnímu nutně předpokládá zákon lásky k Bohu (srv. 1 Jan 4, 20-21).

⁹ Ex 20, 13-17; Dt 5, 17.

¹⁰ Srv. 1 Kor 13, 4; 1 Tim 1, 5.

¹¹ Čiňte to, co bylo přikázáno ve v. 8. - „ze spánku“ hříchu a mravní vlažnosti. - Naše dokonalá „spása“, t. j. vzkříšení z mrtvých a věčná blaženost podle těla je nyní, kdy piší tento list, časově blíží než tehdy, když jsme uvěřili v Krista. Každým dnem se blížíme nejen k své smrti, nýbrž i k věčnému soudu. Pavel nepraví, že fimští křesťané znají přesně čas druhého příchodu Kristova (parusie), nýbrž že jako křesťané vědí, že Pán přijde skutečně soudit lidstvo; v tento příchod Krista jako soudce nevěřili, když byli ještě pohani.

¹² „Noc“, doba od pádu Adamova do konce světa (u jednotlivce doba do jeho konce života). - „den“, doba dokonalé spásy (viz výše v. 11) v nebi (srv. 1 Kor 15, 53). - „skutky temnoty“, t. j. hříšný život (viz Ef 5, 11; 6, 12). - „zdroj světla“, t. j. čtnostný život a duchovní zbraně proti ďáblu (srv. Ef 6, 11; 2 Kor 10, 4).

14, 1-4 „Slabí ve víře“ byli podle Pavla ti křesťané, kteří mylně pokládali za svou povinnost nejíst maso zvířat, jež židé pokládali za nečisté (v. 2), nepít vína (v. 21) a slaviti některé dny (soboty, novoluní) jako svátky (v. 5) podle židovského zvyku. Neměli tedy o tom správné vědomí a přesvědčení, byli tudíž „slabí v (pravé) víře“. Byli to pravděpodobně křesťané ze židovství (srv. v. 14; 15, 7-9). Podobně zjev viz v Gal 1, 6-10; 3, 1-7; 5, 4-6; 1 Kor 8, 1-13. - Sv. Pavel napomíná k lásce a svornosti mezi „slabými“ a „silnými“ (ti jedli maso a pili víno), aby se navzájem neodsuzovali.

⁴ „Pán“ toho „cizího služebníka“ je Kristus (vv. 6, 8, 10). On jediný má právo rozhodovati, zdali jeho služebník „stojí“, t. j. řádně slouží či „padá“ do nevěrnosti. Bůh svou milostí ho může udržeti ve věrnosti.

⁵ „jeden den cení výše než druhý“, t. j. jeden den pokládá za svátek, druhý za všední den (viz výše pozn. k 14, 1-4). - „přesvědčen“, aby nejednal proti svému přesvědčení, t. j. proti svému předchozímu svědomí, což by bylo hříchem (viz v. 23).

buď plně přesvědčen! ⁶ Kdo zachovává den, činí to kvůli Pánu; a kdo jí, jí kvůli Pánu, vždyť vzdává díky Bohu. A kdo nejí, nejí kvůli Pánu a (také) vzdává díky Bohu. ⁷ Nikdo zajistě z nás nežije pro sebe a neumírá pro sebe, ⁸ neboť žijeme-li, pro Pána žijeme; umíráme-li, pro Pána umíráme. Ať tedy žijeme nebo umíráme, Pánu patříme. ⁹ To byl zajistě účel Kristovy smrti a vzkříšení, aby panoval jak nad mrtvými tak nad živými. ¹⁰ Ty pak, proč odsuzuješ svého bratra? Anebo ty, proč pohrdáš svým bratrem? Vždyť všichni budeme státi před soudnou stolicí Boží, ¹¹ neboť je psáno:

„Jako že živ jsem, praví Pán:
Každé koleno přede mnou poklekně
a každý jazyk vyzná Boha.“

¹² Proto bude každý z nás (sám) za sebe odpovídati Bohu.

Nepohoršujte je! ¹³ Nesudme tedy již jedni druhé! Raději se však pro to rozhodněte, abyste nečinili před bratrem nic, co by ho uráželo nebo pohoršovalo! ¹⁴ Pevně jsem přesvědčen v Pánu Ježíši, že nic není nečistého samo sebou; jen pro toho, kdo pokládá něco za nečisté, pro toho je to nečisté. ¹⁵ Avšak zarmucuje-li se tvůj bratr pro pokrm, již nejednáš podle lásky. Nepřiváděj do záhuby svým pokrmem toho, za něhož Kristus zemřel. ¹⁶ Nebudíš tedy v potupu vydávána dobrá naše věc! ¹⁷ Vždyť království Boží není pokrm a nápoj, nýbrž spravedlnost, pokoj a radost v Duchu svatém; ¹⁸ neboť kdo tímto slouží Kristu, je Bohu milý a lidem příjemný.

¹⁹ Nuže, usilujme tedy o to, co je k pokoji, a hledme toho, co je k vzájemnému povznesení! ²⁰ Neboť pro pokrm dílo Boží! Všecko sice je Čisté, avšak zlem je člověku, který jí na pohoršení. ²¹ Lépe je nejísti maso a nepítí víno ani (nečiniti) nic jiného, nad čím se tvůj bratr uráží nebo pohoršuje nebo v čem je slabý. ²² Ty si své přesvědčení měj sám pro sebe před Bohem! Blaze tomu, kdo neodsuzuje sebe samého v tom, co schvaluje! ²³ Kdo však je při jídle na rozpacích, jest odsouzen, poněvadž (nejedná) z přesvědčení. Všecko pak, co není z přesvědčení, je hřích.

15, Chovejte se k nim shovívavě a trpělivě! ¹ My silní máme však snášeti slabosti slabých a nehleděti svého prospěchu. ² Každý z vás snaž se prospěti bližnímu k (jeho) dobru, aby (jej) povznese! ³ Vždyť i Kristus hleděl prospěti ne sám sobě, nýbrž jak je psáno:

⁶ „Pánu“, t. j. Kristu, aby se mu zalibil. - „vzdává díky Bohu“ modlitbou před jídlem. - „kdo nejí“ maso, ale jí zeleninu, také „vzdává díky Bohu“, poněvadž se před jídlem také modlí a tím ukazuje, že tak činí, aby se zalibil Bohu.

⁷⁻⁸ „z nás“, z křesťanů. - Životem i smrtí máme oslavovat svého Pána.

¹¹ Slova co do smyslu uvedena z Iz 45, 24. - „vzná“, ze Bůh je nejvyšší Pán a soudce všech.

¹³⁻²³ Slova jsou určena „silným ve víře“ (viz výše vv. 1-4). Pavel je napomíná, aby svým jednáním, když jedí a pije všechno, nedávali pohoršení „slabým“ buď tím, že by je pro jejich bludné svědomí posuzovali nebo je nutili jísti a pít, co oni bludně pokládají za nedovolené.

¹⁵ „rozhodněte se“ vy „silní“. - „před bratrem“, t. j. před „slabým ve víře“.

¹⁴ „v Pánu Ježíši“, t. j. podle jeho učení, kterému byl přece Pavel vyučen sámým Kristem. - „nic“ z toho (masa, vína), o čem mluvil výše. - „pokládá“, pokud jest o tom svým svědomím předchozím, byt bludným, pevně přesvědčen.

¹⁵ „zarmucuje-li se“, t. j. uráží-li se, že „silný“ jí to, co on „slabý“ pokládá za nedovolené. Tim jednáním „silného“ odsuzuje, kárá, tupí a tak hřeší, takže „silný“ nejedná podle lásky, která nás vede k tomu, abychom se varovali pohoršiti bližního.

¹⁶ „v potupu“ slabých. - „dobrá naše (řecky podle většiny rukopisů „vaše“) věc“, t. j. evangelní svoboda, která zbavuje křesťana povinnosti plnit obřadní předpisy Starého Zákona (srv. 1 Kor 10, 29).

¹⁷⁻¹⁸ Srv. 1 Kor 8, 8-9. - „království Boží“, t. j. účast na něm. - „spravedlnost“ velí „silným“, aby nedávali „slabým“ pohoršení. Jen tak zavládne v křesťanské obci „pokoj“ a „radost“, plody to Ducha svatého. - „tímto“, t. j. spravedlností a pokojem (srv. Gal 5, 22).

²⁰ „dílo Boží“, t. j. „slabého“, který se stal milostí Boží křesťanem. Ono „zlo“ (hřích) není v tom jídle nebo v pití, nýbrž v tom, kdo úmyslně jí, chtěje pohoršiti bližního.

²¹ Srv. 1 Kor 8, 13; 10, 31. - „nic jiného“, t. j. slaviti určité dny jako sváteční (viz výše v. 5).

²² Podle Vulgáty: „Ty máš přesvědčení? Měj je . . .!“ - „kdo neodsuzuje sebe samého“, t. j. kdo jedná podle svého jistého předchozího svědomí a není na rozpacích o dovolenosti nebo nedovolenosti zamýšleného činu.

²³ „jest odsouzen“ od Boha. - Sv. Pavel vyslovuje v tomto verši důležitou mravní pravdu: Kdo jedná s pochybným svědomím, zda zamýšlený čin je mravně dobrý či není, hřeší. Soudcem o mravnosti našich činů je svědomí předchozí („přesvědčení“). - V některých rukopisech je za tímto veršem doxologie z 16, 25-27 (viz o tom v úvodě do tohoto listu).

¹⁵; ² „k dobru“ duchovnímu. - Místo „z vás“ má řecké znění „z nás“.

³ Viz Ž 68, 10.

„Potupy tvých tupitelů padly na mne.“

⁴ Neboť cokoliv bylo napsáno, k našemu poučení bylo napsáno, abychom z Písma (čerpali) trpělivost a útěchu a měli naději. ⁵ Bůh, dárce trpělivosti a útěchy, dej vám, ⁶ abyste jednotně smýšleli jeden o druhém podle Ježíše Krista, abyste jednomyslně jako jedněmi ústy oslavovali Boha, Otce Pána našeho Ježíše Krista.

⁷ Proto se ujímejte jeden druhého, jakož se i Kristus ujal vás k slávě Boží. ⁸ Pravím totiž: Kristus [Ježíš] se stal služebníkem obřezaných pro pravdu Boží, aby potvrdil zaslíbení (daná) otcům. ⁹ Pohaní však oslavují Boha pro (jeho) milosrdenství, jak je psáno:

„Proto budu tě slaviti mezi pohany, [Pane,]
a tvému jménu budu zpívati.“

¹⁰ A dále dí (Písmo):

„Veselte se, pohani, i s jeho lidem!“

¹¹ A opět:

„Chvalte Pána všichni pohani,
a vychvalujte ho všichni národové!“

¹² A opět Izaiáš praví:

„Vypučí výhonek z kořene Jesseova,
a povstane, aby vládl nad národy;
v něho pohani budou doufati.“

¹³ Bůh naděje ať vás naplní veškerou radostí a pokojem ve víře, abyste mocí Ducha svatého oplývali v naději.

Závěr listu (15, 14-16, 27).

1. Některá soukromá sdělení (15, 14-33).

Odůvodnění obsahu listu. ¹⁴ Jsem pak, moji bratři, i já sám o vás přesvědčen, že také vy jste plní dobrého smýšlení, jsouce naplněni veškerým poznáním, takže se dovedete i vespolek napomínati.

¹⁵ Přece však poněkud směle jsem vám psal, [bratři,] chtěje vám připomenouti (některé věci) pro milost mi udělenou od Boha, ¹⁶ abych byl služebníkem Krista Ježíše mezi pohany, k naje kněžský úkon kázáním evangelia Božího, aby se pohani stali obětí příjemnou a posvěcenou Duchem svatým. ¹⁷ Mám tedy ve věcech, vztahujících se k Bohu, čím se honositi v Kristu Ježíši. ¹⁸ Neosmělil bych se totiž mluvit o něčem, co Kristus nezpůsobil skrze mne – aby pohani poslechli – slovem i skutkem, ¹⁹ mocnými zázraky a divy a mocí Ducha svatého. Tak jsem

⁴ „bylo napsáno“ v Písmě svatém. - „čerpali trpělivost . . .“, poněvadž Písmo svaté obsahuje tolik povzbudivých vzorů trpělivosti a poskytuje tolik útěchy. - „naději“ na život věčný.

⁷ „Proto“, abyste oslavili Boha svou svorností.

⁸⁻⁹ „služebníkem obřezaných“ (doslovně „obřízky“), t. j. židů, jimž Kristus sám hlásal evangelium spásy, aby splnil Boží zaslíbení a tak dokázal, že Bůh je nejvyšší pravdomluvný („pro pravdu Boží“). Pohanům se těch zaslíbení nedostalo, proto měli slaviti Boha spíše pro jeho „milosrdenství“, jaké jim prokázal povoláním do Cirkve a tak k věčné spásě. - „jak je psáno“ v Ž 17, 50.

¹⁰⁻¹¹ Viz Dt 32, 43. - „A opět“ v Ž 116, 1.

¹² Viz Iz 11, 10. - „výhonek“, t. j. Mesiáš. - Jesse, otec Davidův.

¹³ Verš tvoří závěr druhé části listu (12, 1-15, 13). - „Bůh (vaší) naděje“, t. j. její původce a dárce (srv. výše v. 5). - „mocí“, t. j. milostí. - „v naději“ v život věčný (srv. výše v. 4).

¹⁵ „pro milost svého apoštolátu (srv. 1, 5; 12, 3). Sv. Pavel je si vědom vážnosti, ale také odpovědnosti svého apoštolátu.

¹⁶ „Po vůli Boží měl býti hlavně apoštolem „mezi pohany“. Ziskávaje „kázáním Božího evangelia“ pohany, podával je jako obětní dar Bohu v duchovní obět („kněžský úkon“) jako obětující kněz.

¹⁷⁻¹⁸ Apoštol se může právem honositi velikými úspěchy, které skrze něho vykonal Kristus a on „v Kristu“, t. j. ve spojení s ním. - „mluviti“ = chlubití se. - „poslechli“, aby přijali evangelium.

¹⁹ „Tak“, poněvadž Kristus působil svou milostí skrze mne. - Pavel vymezuje pole své činnosti „v okruhu“ od Jerusalema přes Syrii, Malou Asii, Makedonii a Recko. - Místo „až po Illyrii“ lze též přeložiti „až do Illyrie“. O činnosti Pavlově v Illyrii

mohl dokončiti kázání evangelia Kristova od Jerusalema v okruhu až po Illyrii.²⁰ Vidím totiž čest v tom, že takto káží evangelium: ne tam, kde jméno Kristovo je známo, abych nestavěl na cizím základě,²¹ nýbrž jak je psáno:

„Ti, jimž o něm nebylo hlásáno, uzří (jej),
a kdož neslyšeli, porozumějí.“

Další plány apoštolovy.²² Proto také byl jsem mnohokrát zdržován od cesty k vám.²³ Poněvadž však nemám v těchto krajinách již místa (k působení) a mnoho let toužím přijíti k vám,²⁴ (přijdu,) jakmile se vydám do Španělska. Doufám, že vás na této cestě spatřím a že mě tam doprovodíte, když vás dříve poněkud ujíži.

²⁵ Nyní se však chystám na cestu do Jerusalema posloužit věřícím.²⁶ Makedonie totiž a Achaje uznaly za dobré učiniti nějakou sbírku pro chudé křesťany v Jerusalemě.²⁷ Ano, uznaly to za dobré a jsou jim to také dlužny. Neboť jestliže se pohaní stali účastnými jejich duchovních statků, jsou (oni) povinni posloužiti jim také hmotnými.²⁸ Až tedy toto vykonám a tu sbírku jim odvedu, půjdu ve vašem doprovodu do Španělska.²⁹ A vím, až přijdu k vám, že přijdu s hojným pozeňháním [evangelia] Kristova.

³⁰ Prosim vás však, bratří, pro Pána našeho Ježíše Krista a pro lásku Ducha [svatého], abyste mě podporovali svými modlitbami za mne u Boha:³¹ Ať jsem vysvobozen od nevěřících v Judsku a ať je moje odevzdání daru v Jerusalemě příjemné věřícím,³² abych po vůli Boží přišel k vám s radostí a pookřál mezi vámi!

³³ Bůh pokoje budíž s vámi se všemi! Amen.

2. Doporučení jáhenky Foiby a pozdravy (16, 1, 16).

16, Pavel doporučuje doručitelku listu.¹ Doporučím vám naši sestru Foibu, jáhenku křesťanské obce kenchrejské,² abyste ji přijali v Pánu, jak je důstojné věřícím, a abyste ji podporovali v každé záležitosti, kdykoli by vás potřebovala; neboť i ona byla pomocnicí mnohým, i mně samému.

Pozdravy římským křesťanům.³ Pozdravte Prisku a⁴ Akvilu, mé spolupracovnice v Kristu Ježíši! Ti pro můj život nasadili své hrdlo; jim děkuji nejen já sám, nýbrž též všechny křesťanské

nemáme zpráv.

²⁰ Vulgáta nevystihuje úplně řecké znění překladem: „Tak jsem totiž kázal . . .“ Pavel se držel zásady nechodit tam, kde již před ním působili jiní (srv. 1 Kor 3, 6. 10).

²¹ Viz Iz 52, 15. - „o něm“, t. j. o Mesiáši.

²² „Proto“, t. j. pro tu svou zásadu (v. 20) kázat evangelium tam kde ještě nebylo hlásáno, kdežto v Římě už bylo dostatečně známo (srv. 1, 13). Ve Vulgátě je dodatek, . . . a je mi bráněno až dosud“.

^{23–24} „v těchto krajinách“, viz výše v. 19. - „užiji“, t. j. potěším se s vámi a povzbudím se vašim křesťanským životem (srv. 1, 11–12).

^{26–28} K té sbírce dal podnět sv. Pavel sám (viz 1 Kor 16, 1–4; 2 Kor 8, 1; Skut 24, 17). - „duchovní statky“, t. j. přijetí do Cirkve a milosti v ní přijaté. - „hmotné“, t. j. peněžitá sbírka pro chudé jerusalemské (srv. 1 Kor 9, 11). - „jsou povinni“, poněvadž mateřskou obcí křesťanskou, z které se rozšířila Církev do Makedonie a Recka, byl Jerusalemem. - „toto“ (v. 28), t. j. sbírku. - „tu sbírku“ (doslovně „ovoce“), t. j. výnos sbírky. - „jim“, křesťanům v Jerusalemě (srv. 1 Kor 16, 3). - Řím měl být jen průchodní stanicí na cestě do Španělska (viz 1, 11).

^{30–32} Sv. Pavel byl pro svou horlivou činnost mezi pohany a pro četné pomluvy nepřátel (Skut 21, 28) v nelásce nejen u židů, kteří pokládali Pavla za zrádce a rušitele mojižského zákona, a proto jej chtěli i zabít (Skut 20, 3), nýbrž nenáviděli jej i někteří křesťané ze židovství v Jerusalemě. Ti ještě lpěli na mojižském zákoně a Pavel tak neohroženě hlásal, že křesťan není vůbec povinen zachovávat obřadní předpisy toho zákona. Obával se Pavel, že z popudu nevěřících židů nepřijmou Jerusalemská křesťané onen dar od křesťanů z pohanství. Proto prosí o modlitbu.

³³ „Bůh pokoje“, viz výše v. 5.

¹⁶,¹ „sestru“, t. j. křesťanku. „jáhenky“ byly ctnostné ženy, jež pomáhaly v duchovní správě na poli křesťanské charity: vyučovaly katechumenky, přísluhovaly při jejich křtu, pečovaly o chudé, nemocné, pocestné, zajaté a pod. Činily tak většinou z povolání. Byl to první laický apoštolát sester, počátek katolické akce a křesťanské charity. - Foiba bývá pokládána za doručitelku listu Římanům. - Kenchreje, viz Skut 18, 18.

^{3–4} Viz 1 Kor 16, 19. - Manželé Akvila (Akylas) a Priska (Priscil-la) se přestěhovali za císaře Klaudia, který vyhnal z Říma všechny židy, z Říma do Korinta (Skut 18, 2). Tam se s nimi seznámil sv. Pavel a býval u nich hostem. Z Korinta doprovodil později apoštola do Efesu (Skut 18, 18). Tu také propůjčili svůj dům společným křesťanským bohoslužbám (1 Kor 16, 19). Později se zase ubytovali v Efesu (2 Tim 4, 19).

obce (pocházející) z pohanství.⁵ (Pozdravte) i shromážděné v jejich domě!

Pozdravte mého milého Epaineta! Ten je prvotinou Asie pro Krista.⁶ Pozdravte Marii! Ta se mnoho napracovala mezi vámi.⁷ Pozdravte Andronika a Junia, mé příbuzné a spoluvězně! Ti jsou váženi u apoštolů a dříve než já se stali křesťany.

⁸ Pozdravte Ampliata, milého mi v Pánu! ⁹ Pozdravte Urbana, našeho spolupracovníka v Kristu Ježíši, a mého milého Stachya! ¹⁰ Pozdravte Apella, který se osvědčil v Kristu! Pozdravte domácí v domě Aristobulově! ¹¹ Pozdravte mého příbuzného Herodiona! Pozdravte křesťany z domu Narcissova! ¹² Pozdravte Tryfainu a Tryfosu, které pracují v Pánu! Pozdravte milou Persidu! Ta se mnoho napracovala v Pánu. ¹³ Pozdravte Rufa, vyvoleného v Pánu, jakož i jeho a mou matku! ¹⁴ Pozdravte Asynkrita, Flegonta, Herma, Patrobu, Hermea a bratry, kteří jsou s nimi! ¹⁵ Pozdravte Filologa a Julii, Nerea a jeho sestru, také Olympada i všechny věřící, kteří jsou s nimi! ¹⁶ Pozdravte se vespolek svatým políbením! Pozdravují vás všechny křesťanské obce Kristovy.

3. Výstraha a zakončení (16, 17-27).

Výstraha před bludaři. ¹⁷ Prosíme pak vás, bratří, abyste dávali pozor na ty, kdož působí různé a pohoršení proti učení, kterému jste se vy naučili! Vyhnete se jim! ¹⁸ Neboť takoví lidé neslouží Kristu, Pánu našemu, nýbrž svému břichu a lahodnými řečmi a pochlebováním podvádějí nevinná srdce. ¹⁹ Vaše poslušnost se zajisté rozhlásila do každého místa; proto se z vás raduji. Chci však, abyste byli obeznaní v dobrém a bezelstní. ²⁰ Bůh pokoje potře brzy satana pod vaše nohy.

Milost Pána našeho Ježíše Krista budíž s vámi!

Pozdravy přátel z Korinta. ²¹ Pozdravuje vás můj spolupracovník Timothej a moji příbuzní Lucius, Jason a Sosipater.

²² Pozdravuji vás v Pánu já, Tercius, který jsem napsal (tento) list.

²³ Pozdravuje vás Gajus, hostitel můj i celé křesťanské obce. Pozdravuje vás městský důchodní Erastos a bratr Kvartus.

²⁴ [Milost Pána našeho Ježíše Krista budíž s vámi se všemi! Amen.]

Chvalořeč Bohu. ²⁵ Tomu pak, jenž vás může utvrdit v mém evangeliu, to jest (v kázání) o Je-

⁵ „shromážděné“ ke společným bohoslužbám. - Epainetos byl jeden z prvních, kteří po kázání Pavlově přijali víru v římské provincii asijské, nejspíše v Efesu. Když Pavel tento list psal, byl Epainetos v Římě.

⁶ Maria byla nejspíše jáhenkou (viz výše v. 1) křesťanské obce římské a Pavlovi byla o ní podána pochvalná zpráva.

⁷ „příbuzní“ jsou nejspíše jeho bývalí souvěrci (židé). Pavel byl na svých apoštolských cestách častěji vězněn (2 Kor 11, 23), kdy však byli s ním ve vězení jmenovaní, není známo. - „dříve než já“, snad už v den seslání Ducha sv. v Jerusalemě.

¹¹ „mého příbuzného“, viz výše v. 7. - „křesťany“, doslovně: „ty, kteří jsou v Pánu“.

¹² Nejspíše asi jáhenky (viz výše v. 1).

¹³ Rufus podle téměř souhlasného mínění církevní tradice byl syn Šimona z Kyreny (Mar 15, 21). Jeho matku nazývá Pavel také svou „matkou“, poněvadž mu jistě mnoho dobrého prokázala v době jeho studií v Jerusalemě (Skut 22, 3).

¹⁴ Viz 1 Kor 16, 20; 2 Kor 13, 12; 1 Sol 5, 26.

¹⁷ Apoštol má na mysli křesťany ze židovství, kteří si ještě vysoko vážili mojižiského zákona. Ti se mohli snadno dostat do Říma a tam podkopávat jednotu kvetoucí křesťanské obce.

¹⁸ Srv. 2 Kor 11, 20; Tit 1, 10-11; Fil 3, 19.

¹⁹ „poslušnost“, t. j. vaše ochotné přijetí evangelia a vaše oddanost k němu (srv. 1, 8; 1 Petr 1, 22).

²⁰ „satana“, v jehož službách jsou i obdivovatelní mojižiského zákona a všichni nepřátelé evangelia. - Pavel končí tento verš přáním. Poněvadž tímto nebo podobným přáním své listy zpravidla končí, vynechali je někteří opisovatelé tohoto listu na tomto místě a položili neprávem za v. 23. Jiní je napsali na obě místa. Velká většina rukopisů však je má jen na tomto místě (v. 20).

²¹ Timothej je známý průvodce Pavlův (viz o něm níže v úvodu do 1 Tim). - „moji příbuzní“, viz výše v. 7.

²² Pavel list Římanům diktoval, jak zpravidla i ostatní listy. List psal Tercius.

²³ Gajus je nejspíše týž, kterého jmenuje sv. Pavel v 1 Kor 1, 14. U něho Pavel bydlil, u něho nalezli přátelské pohostinství i věřící jiných křesťanských obcí, kteří přicházeli do Korinta.

²⁴ Je jistě ve Vulgátě glosa (viz výše v. 20).

²⁵-²⁷ Jest chvalořeč (doxologie), jakou se žádný jiný Pavlův list nekončí (viz výše pozn. k 14, 23). - „evangelium“ Pavlovo, jež kázal a jež stručně zaznamenal i v tomto listě, je totožné s naukou Kristovou, tedy nic odlišného od učení Kristova. - „tajemství“, odvěky Boží plán vykoupiti lidstvo Ježíšem Kristem (viz Ef 1, 9). - „prorocká písmo“ jsou v Písmě svatém ona

žíši Kristu, zjevením tajemství, jež bylo odvěkým časům zamlčeno,²⁶ nyní však zjeveno a pro-
rockými Písmi na rozkaz věčného Boha všem národům oznámeno, aby je vírou poslušně přijali
–²⁷ tomu jedinému moudrému Bohu budiž skrze Ježíše Krista [čest a] sláva na věky věků!
Amen.

místa, kde Bůh předpovídá kázání o Vykupiteli (srv. 1, 2); těch míst se apoštolové také dovolávali. - „moudrému Bohu“, jenž nejlépe věděl, kdy má být ono „tajemství“ zjeveno a jeho obsah naplněn.

ÚVOD DO PRVNÍHO LISTU SV. APOŠTOLA PAVLA KORINTĀNŮM

1. Korint, od roku 27 před Kr. hlavní město samostatné provincie Achaje, byl v době apoštolské proslulý vědami, uměními, bohatstvím, ale i rozmařilostí a mravní zkažeností. Mravní úpadek podporoval zvláště kult bohyně Afrodity (Venuše), jež tu měla bohatě vybavený chrám. Rozmařilý život Korintánů byl daleko široko znám, takže vzniklo v řečtině sloveso „korinthiad-zesthai“, znamenající „žít jako Korintáné“ čili „vésti rozmařilý život“. V městě bydlelo také mnoho přistěhovalců, mezi nimi bylo i dosti židů. Dnešní Korint jest nevelké město ležící ne-daleko bývalého severního přístavu Lechaia.

2. Sv. Pavel přišel do Korinta z Athén na své druhé apoštolské cestě (Skut 18, 1) na jaře r. 52 a zdržel se v městě asi do srpna r. 53, tedy půl druhého roku (Skut 18, 11) a pak ještě mnoho dní (Skut 18, 18). Založil tam se Silvanem a Timothejem velkou a kvetoucí křesťanskou obec, kterou tvořili židé, ale většina byli bývalí pohaní (srv. Skut 18, 1-18; 1 Kor 6, 9-10; 12, 2). V Korintě bydlil Pavel v domě Akvily a jeho manželky Prisky (Priscilly). Při své misijní činnosti v Korintě nezapomínal apoštol ani na jiné křesťanské obce, Jak o tom svědčí dva listy, Jež z Korinta napsal do Soluně.

3. Z Korinta odešel i s manžely Akvilou a Priscillou do kenchrejského přístavu a odtud se přeplavil do Jerusalema. Pak se odebral do Antiochie Syrské a tam r. 53 ukončil svou druhou apoštolskou cestu.

Když dlel na své třetí apoštolské cestě v Efesu (srv. 1 Kor 16, 8), dověděl se o náboženském stavu křesťanské obce korintské od rodiny ženy zvané Chloe (1 Kor 1, 11) a také odjinud. Mimo to sama křesťanská obec poslala k Pavlovi posly, mezi nimi byli Stefanas, Fortunat a Achaik (1 Kor 16, 17), a ti přinesli sv. Pavlu list korintské křesťanské obce s různými dotazy, na něž si věřící přáli odpovědi. Poslové sami Jistě ještě důkladně zpravili Pavla o náboženském a mravním stavu korintských křesťanů po jeho odchodu z Korinta.

4. Po odchodu Pavlově z Korinta se vrátili totiž někteří křesťané z pohanství opět k bývalému rozmařilému a nemravnému životu, Jemuž byli oddáni před přijetím sv. křtu. Kromě toho byli křesťané v Korintě rozděleni na několik stran (na tři nebo na čtyři) a Jedna druhou pohrdala a tak podrývala jednotu a lásku (1 Kor 1, 11-12). Tak část křesťanů měl na své straně výmluvný Apollo, alexandrijský učenec a výborný znalec Starého Zákona. Ten přišel po odchodu Pavlově do Korinta a svou uhlazenou řečí a výmluvností si brzy získal u lidu oblibu (Skut 18, 24-28). Brzy potom přišli tam také z Palestiny křesťané ze židovství, kteří byli v užším spojení se sv. Petrem, a snižovali před korintskými křesťany autoritu Pavlova (1 Kor 1, 12). Jiná část křesťanů zdůrazňovala jednostranně svou příslušnost ke Kristu a zmenšovala vážnost jmenovaných věrozvěstů. Část křesťanů však zůstala Pavlovi věrna.

Mimo to byly tu různé mravní závady. Ty bylo třeba rozhodně odsouditi a spravedlivě potrestati. Rozmařilý život korintských pohanů nezůstal bez vlivu na tamní křesťany. Sv. Pavel napsal proto proti tomuto zhoubnému vlivu do Korinta křesťanům list (1 Kor 5, 9), ale ten se nám nedochoval.

Když křesťané přesto neposlechli, ba naopak ještě se rozmohly v životě korintských křesťanů i jiné mravní poklesky, zakročil Pavel jako starostlivý duchovní otec znovu a poslal do Korinta svého milovaného žáka Timotheje (1 Kor 4, 17; 16, 10) a současně napsal list, který je ve sbírce (kánonu) knih Nového Zákona znám jako první list Pavlův do Korinta (1 Kor). Bylo to na jaře r. 57 (podle jiných r. 58) na konci pobytu Pavlova v Efesu asi před velikonoce (srv. 1 Kor 5, 7-8).

5. Listem chtěl sv. Pavel odsouditi a odstraniti všechny roztržky a mravní zlořády a současně odpověděti na různé dotazy, jež mu křesťané z Korinta předložili.

Apoštol také vytýká, že dosud nevyobcovali ze své náboženské obce krvesmilníka, že se rozdělili na různé strany sobě nepřátelské, že své spory předkládají před pohanské soudce. Odpovídá zevrubněji na různé pochybnosti v otázkách manželských a v otázce vzkříšení z mrtvých.

Kromě toho dává i pokyny, jak se mají křesťané zachovat při hostinách, kde se předkládá

maso obětované pohanským modlám. Zdůrazňuje posvátnost hodů lásky (agapy), jež bývaly spojovány se mší sv. a sv. přijímáním. Někteří korintští křesťané nedbali při nich křesťanské pospolitosti a křesťanského bratrství. Také přemrštěné názory o mimořádném daru mluvíti různými jazyky (glossolalii) přivádí sv. Pavel na správnou míru.

6. Tento list je zajímavý tím, že nám dává možnost nahlédnouti hluboko do apoštolské duše Pavlovy a podává mnoho k poznání Pavlovy povahy. Líčí také sytými barvami nábožensko-mravní stav křesťanského života v tehdejší velkoměstě, jakým byl v době Pavlově Korint. Mimo to nám zachycuje i obřady mše sv. v dobách apoštolských (11, 17-34).

7. Pravdivost listu zaručují již nejstarší církevní spisovatelé. Už sv. Klement Římský, třetí nástupce Petrův, se zmiňuje v svém listě, psaném také do Korinta, o prvním listě Pavlově. Sv. Polykarp († 155) se odvolává na 1 Kor 6, 2 jako na slova Pavlova. Kromě toho dosvědčují pravost tohoto listu v křesťanském starověku: sv. Ignác, mučedník, dále autor listu Diognetovi, sv. Irenej, Klement Alex., Tertullian, autor zlomku Muratoriho a nejstarší překlady.

8. Pro věrohodnost listu svědčí i naprostá shoda s knihou „Skutky apoštolské“ (srv. 2, 1; 4, 12 se Skut 18; 4, 17-19 se Skut 19, 22; 3, 6 se Skut 18, 27-28; 4, 11 se Skut 18, 3; 20, 34; 1, 14 se Skut 18, 8; 9, 20 se Skut 16, 3; 21, 23-26; 16, 5 se Skut 19, 21).

PRVNÍ LIST SV. APOŠTOLA PAVLA KORINTĀNŮM

Úvod listu (1, 1-9).

Nadpis a věnování (1, 1-3).

1, ¹ Pavel,
vůlí Boží povoláný za apoštola Ježíše Krista,
a bratr Sosthenes
² křesťanské obci Boží v Korintě,
posvěceným v Kristu Ježíši,
povoláným věřícím
a všem, kdož kdekoliv u nich i u nás vzývají jméno
Pána našeho Ježíše Krista:
³ Milost vám a pokoj od Boha, Otce našeho,
a od Pána Ježíše Krista.

Děkující. ⁴ Děkuji Bohu svému vždycky za vás, za milost Boží, udělenou vám v Kristu Ježíši.
⁵ V něm jste obohaceni vším: všelikým slovem i všelikým poznáním. ⁶ Tim jest i svědectví o Kristu mezi vámi utvrzeno; ⁷ a tak nejste pozadu v žádné milosti a očekáváte zjevení Pána našeho Ježíše Krista. ⁸ On vás bude také posilňovat až do konce, abyste byli bez úhony v den [příchodu] Pána našeho Ježíše Krista. ⁹ Věrný je Bůh; ten vás povolal k společenství svého Syna, Ježíše Krista, Pána našeho.

Část první: Různé vady korintských křesťanů (1, 10-6, 20).

ODDÍL PRVNÍ: ROZKOLNICTVÍ V KŘESŤANSKÉ OBCI KORINTSKÉ (1, 10-4, 20).

Není důvodu k tříštění na strany. ¹⁰ Zapřísahám vás, bratří, při jméně Pána našeho Ježíše Krista, abyste všichni mluvili stejně a aby nebylo mezi vámi roztržek, nýbrž abyste byli sjednoceni v témž smýšlení i v témž mínění!

¹¹ Příslušníci Chloini mi totiž o vás, moji bratří, sdělili, že jsou mezi vámi různé. ¹² Mním

¹, ¹ Sosthenes byl asi u korintských křesťanů dobře znám a jistě vážen, že dává sv. Pavel jeho jméno po svém v čelo listu.

² „posvěceným“ posvěcující milostí, která spojuje s Kristem, takže věřící v něm a s ním žijí nadpřirozeným životem. - „povoláným“, poněvadž byli povoláni do Církve milostí Boží.

³ Srv. Řím 1, 7; 2 Kor 1, 2; Ef 1, 2; 2 Sol 1, 2.

⁴⁻⁶ „Děkuji Bohu vždycky“, když se modlím (srv. Řím 1, 10). - „milost“ = milosti. - Korintští křesťané nabyli hodně milostí k svatému životu svou vírou v pravé učení („všelikým slovem“) a důkladným porozuměním evangeliu Kristovu („všelikým poznáním“). Z toho však neplyne, že by někteří z nich nezasluhovali výtky a pokárání, jak ostatně mnohé Pavel níže také kárá (1, 10-6, 20), ale Pavel má na zřeteli milosti udělené celé křesťanské obci. - „svědectví o Kristu“, t. j. Kristova nauka, která byla v Korintě dostatečně hlášána a byla také provázena zázraky, čímž ještě více byla víra utvrzena.

⁷⁻⁹ Korintánům se nedostalo méně milosti než jiným křesťanským obcím, proto nejsou za nimi „pozadu v žádné milosti“. - „očekáváte zjevení“ k poslednímu soudu (srv. 2 Sol 1, 7; 1 Petr 1, 7. 13). - „On“ (v. 8), t. j. Bůh. - „do konce“ života. - „den příchodu“ k poslednímu soudu.

¹⁰ „zapřísahám“ (řecky „parakaló“) viz pozn. k Řím 12, 1.

¹¹ Chloe byla v Korintě velmi vážená křesťanka. „Příslušníci“ jsou buď členové její rodiny, příbuzní nebo služebnictvo v domě.

¹²⁻¹³ Byly tedy mezi Korintany tři strany (v 3, 4 mluví jen o dvou). Pavel zdůrazňuje, že Kristus založil jen jednu církev, poněvadž On byl pro naši spásu ukřižován a získal nám potřebné milosti, tedy jen v jeho jméno byli pokřtěni (vekrtěni), ne v jméno Pavlovo (podle Vulgáty „ve jménu Pavlově“).

pak to, že každý z vás říká: „Já jsem Pavlův.“ – „Já jsem Apollův.“ – „Já jsem Petrův.“ – „Já však jsem Kristův.“

¹³ Je Kristus rozdělen? Či snad byl Pavel za vás ukřižován? Anebo jste byli pokřtěni ve jméno Pavlovo?

¹⁴ Děkuji Bohu, že jsem z vás nikoho nepokřtil kromě Krispa a Gaja, ¹⁵ aby někdo neřekl, že jste byli pokřtěni ve jméno mé. ¹⁶ Pokřtil jsem však i rodinu Stefanovu; jinak nevím, že bych byl někoho jiného pokřtil.

Kříž Kristův pohoršením židům, pošetilostí pohanům. ¹⁷ Vždyť Kristus neposlal mě křtít, nýbrž kázat evangelium; (a to) nikoliv učeně znějící řečí, aby nepozbyl své ceny kříž Kristův. ¹⁸ Slovo o kříži je totiž pošetilostí pro ty, kdož hynou; pro ty však, kdož docházejí spásy, to je pro nás, je moci Boží. ¹⁹ Neboť je psáno:

„Zničím moudrost mudrců
a zahrnu opatrnost opatrných.“

²⁰ Kde (je) mudrc, kde zákoník, kde badatel tohoto věku? Což neučinil Bůh pošetilostí moudrost tohoto světa? ²¹ Poněvadž totiž svět tou (svou) moudrostí nepoznal v Boží moudrosti Boha, zalíbilo se Bohu „pošetilostí“ kázání spasití ty, kdož věří.

²² Vždyť jako židé vyžadují zázraky,
tak pohaní hledají moudrost.

²³ My však hlásáme Krista ukřižovaného:
pohoršení pro židy, pro pohany pošetilost,
²⁴ ale pro ty, kdož jsou povolání, pro židy i pro pohany,
(hlásáme) Krista, Boží to moc a Boží moudrost.

²⁵ Neboť „pošetilá“ věc Boží je moudřejší než lidé,
a „slabá“ věc Boží je mocnější než lidé

Bůh si vyvolil ponížená a prosté. ²⁶ Hleďte jen na své povolání, bratří, že není podle těla (po-

^{14–15} Pavel při svém působení v Korintě sám nekřtil kromě těch, které tu výslovně jmenuje; křtili jeho spolupracovníci. Jinak by snad měli nějaký důvod, že by se mylně mohli domnívat, že byli pokřtěni (ve křtění) „ve jméno Pavlovo“. - Krispus byl představený korintské synagogy (srv. Skut 18, 8); Gajus, Pavlův hostitel za jeho druhého pobytu v Korintě (na třetí apoštolské cestě; srv. Řím 16, 23).

¹⁶ Podle Vulgáty „ve jméno mém“ (srv. výše v. 13). - Stefanos byl členem poselstva, poslaného s listem od křesťanské obce korintské k Pavlovi do Efesu (viz níže 7, 1; 16, 15).

¹⁷ Hlavním úkolem apoštolů bylo kázat evangelium, proto křest udíleli často jejich spolupracovníci (viz výše pozn. k v. 14). - Jádrem Pavlových kázání bylo vykupitelská smrt Kristova na kříži (srv. níže v. 23). Kdyby byl Pavel kázal „učeně znějící řečí“ tehdejší světské filosofie a obraty tehdejšího řečnictví, byl by smysl kázání o kříži posluchačům zateznil, takže by nebyli pochopili velikost lásky Kristovy na kříži a kázání Pavlova by nebyla přinesla duchovní užitek („aby nepozbyl své ceny kříž Kristův“). Pavel nechtěl, aby se pohaní obrátili jeho výmluvností, nýbrž si přál, aby je ke křesťanství strhla láska k Ukřižovanému.

^{18–19} „kdož hynou“, t. j. kdož nepřijímají poslušně křesťanské pravdy (srv. 2 Sol 2, 10; 2 Kor 4, 4). Ti nemohou pochopit tajemství kříže, pro ty je „slovo o kříži“ „pošetilostí“, ale pro věřící („kdož docházejí spásy“) je kříž Kristův zdrojem milosti („moci Boží“). - K v. 19 viz Iz 29, 14.

²⁰ Mezi hlásateli evangelia není světských filosofů („mudrc“) ani židovských učených zákoníků („znalce Písma“) ani světských badatelů („badatel tohoto věku“). Takové si Bůh nevyvolil, chtěje ukázat, že mudrování světských filosofů a badatelů nemá význam pro šíření evangelia.

²¹ Boží moudrost je zjevná přirozeně (rozumem) ve světě ze stvořených věcí, nadpřirozeně ve zjevení, jehož se dostalo židům. Ani pohaní ani židé nepoznali takto Boha, poněvadž byli zaslepeni svou „moudrostí“. - „kázání“ o kříži a tím i o tajemství vykoupení.

^{22–23} Velká část židů očekávala Mesiáše jako politického osvoboditele z poroby římské a čekala od něho zázraky, které by jim dopomohly k politické moci. Pohaní (doslovně „Hellenové“) zase hledají nové a nové filosofické soustavy. - Židé se pohoršovali v své moudrosti kázáním o kříži, pohaní to pokládali za pošetilost. - „kdož jsou povolání“ k víře = věřící ať jsou ze židovství nebo z pohanství. - Co z úradků Božích se zdá někdy lidem pošetilostí, to je „moudřejší“ a „mocnější“ než vše, co člověk dovede svou moudrostí vymyslet a svými přirozenými silami vykonat. Sv. Pavel tu má na mysli úrdek Boží o vykoupení lidstva Ježíšem Kristem na kříži.

^{26–30} „své povolání“ = jakého společenského postavení jste byli, když jste byli povoláni k víře. - „mnoho“ z vás. Křesťanství zprvu zapouštělo kořeny mezi prostým lidem, který měl otevřenější a pokornější srdce pro přijetí učení Kristova než moud-

voláno) mnoho moudrých, mnoho mocných, mnoho urozených.

²⁷ Ale co je podle světa pošetilé,
to si vyvolil Bůh, aby (tím) zahanbil moudré;
a co je podle světa slabé,
to si vyvolil Bůh, aby (tím) zahanbil silné;
²⁸ a co je podle světa neurozené a opovržené
a co je (pokládáno) za nic,
to si vyvolil Bůh, aby zničil to, co je něco;

²⁹ (a to proto), aby se nikdo nemohl chlubit před Bohem. ³⁰ Vždyť z něho vy jste (spojeni) v Kristu Ježíši, jenž se stal milostí Boží pro nás moudrostí a ospravedlněním a posvěcením i vykoupením, ³¹ aby (tomu bylo), jak je psáno:

„Kdo se chlubí, ať se v Pánu chlubí!“

2, Způsob apoštolova kázání. ¹ Také já, když jsem přišel k vám, bratří, nepřišel jsem vám zvěstovat svědectví o Kristu vysokou výmluvností nebo moudrostí. ² Vždyť jsem si umínil, že neznám mezi vámi nic jiného než Ježíše Krista, a to ukřižovaného.

³ Ano, já jsem vystoupil u vás v slabosti a bázni a v mnohém strachu; ⁴ a nemluvil jsem a nekázal jsem vemlouvavými slovy [lidské] moudrosti, nýbrž projevováním moci Ducha, ⁵ aby se vaše víra nezakládala na moudrosti lidské, nýbrž na moci Boží.

Křesťanská moudrost. ⁶ Hlásáme sice moudrost před dokonalými, avšak ne moudrost tohoto světa, ani knížat tohoto světa, kteří zanikají, ⁷ nýbrž (hlásáme) Boží moudrost tajemnou, která byla skryta, kterou Bůh od věčnosti předurčil k naší slávě, ⁸ kterou žádáný z knížat tohoto světa nepoznal; neboť kdyby ji byli poznali, nebyli by ukřižovali Pána slávy. ⁹ Ale (tak je tomu), jak je psáno:

„Co oko nevidělo, ani ucho neslyšelo,
ani lidskou mysl nenapadlo,
to Bůh připravil těm, kdož ho milují.“

¹⁰ Nám však zjevil to Bůh svým Duchem. Duch totiž prohledá všechno, i hlubiny božství. ¹¹ Neboť kdo z lidí ví, co je v člověku, leda duch člověka, který je v něm? Tak ani to, co v Bohu je, nikdo nezná, leda Duch Boží. ¹² My však jsme nepřijali ducha tohoto světa, nýbrž Ducha, který je z Boha, abychom věděli, co nám daroval Bůh.

¹³ O tom také mluvíme, nikoliv (však) slovy, jak jim učí lidská moudrost, nýbrž (slovy),

ří a bohatí tohoto světa. Z tohoto prostého lidu byli také první hlasatelé evangelia. - „co je pokládáno za nic“ (v. 28) = otrok, který byl pokládán ne za člověka, nýbrž za věc bez práva. - Rychlé rozšíření evangelia prostými hlasateli bylo vskutku dílem Boží milosti, ne dílem lidským; proto tu není důvodu k lidskému vychloubání. - „z něho“ (v. 30), t. j. z Boha; spojení s Kristem má původ a trvání v Bohu.

³¹ Viz Jer 9, 22-23; 2 Kor 10, 17. - „v Pánu“, t. j. uznej, že vše, co máš, jest od Boha, který je nejvyšším Pánem světa.

², ¹ „Vysokou výmluvností“ = oslnivou řečí tehdejších pohanských řečníků. - „moudrostí“ jako tehdejší filosofové. - Místo ³ „svědectví o Kristu“ má řecké znění „svědectví (= zjevení) Boží“.

³ Byl Pavel tehdy v Korintě stísněn náladou nad svým malým úspěchem v Athénách před odchodem do Korinta (Skut 17, 33-34), při pohledu na tehdejší hrozný mravní úpadek pohanského Korinta a z obav, že bude pronásledováním se strany židů i pohanů jeho apoštolské působení v Korintě ničeno (Skut 18, 9). Vždyť skutečně hned z počátku nejvíce kazili jeho práci židé (Skut 18, 6-17; viz také 2 Kor 10, 10; 11, 6).

⁴ „projevováním moci Ducha“, který svou milostí osvěcoval a posiloval nejen Pavla, nýbrž i jeho posluchače, aby uvěřili jeho slovům, která „mluvil“ v soukromých rozhovorech a „kázal“ veřejně. Pavel sám pokorně připisuje svůj výsledek ne sobě, nýbrž „moci Boží“, t. j. Boží milosti. Chtěl, aby tak smýšleli i jeho věřící.

⁶⁻⁷ „moudrost“ = křesťanská nauka, především hluboké tajemství víry, týkající se našeho vykoupení, které jsou schopni náležitě pochopit jen „dokonalí“ věřící, kteří už nejsou ve víře dětmi (srv. níže 3, 2). - „tajemnou, skrytou“ přirozenému lidskému poznání, tudíž nadpřirozenou.

⁹ Viz Iz 64, 4. Slova se netýkají jen nebeské blaženosti, nýbrž i všeho toho, co Bůh v své lásce učinil a učiní, aby člověka do nebe přivedl.

¹⁰ „Nám“, t. j. apoštolům.

¹² „My“, t. j. apoštolé. - „ducha tohoto světa“, který je proti Kristu. - „daroval“ nadpřirozené pravdy a milosti.

¹³ „O tom“, co nám daroval Bůh (viz v. 12). - „duchovní věci“, t. j. hlubší náboženské pravdy.

jimž učí Duch; duchovní řeči duchovní věci podáváme. ¹⁴ Ale člověk přirozeně žijící, nepřijímá ty věci, které jsou Duchu Božího – vždyť jsou mu pošetilostí – a nemůže jim porozumět, poněvadž se mají posuzovati duchovně. ¹⁵ Člověk duchovně žijící však posuzuje všechno, ale sám nebývá posuzován nikým. ¹⁶ Neboť „kdo poznal úradek Páně, aby ho mohl poučiti?“ My však máme moudrost Kristovu.

3, Nejste ještě vyspělí pro tajemství víry. ¹ A já, bratří, nemohl jsem k vám mluvit jako k duchovně žijícím, nýbrž jako k smýšlejícím pozemsky, jako k nedospělým v Kristu. ² Mlékem jsem vás napájel, nikoli (tuhým) pokrmem, neboť dosud jste ho nemohli snést. Avšak ani nyní ještě nemůžete, protože dosud smýšlíte pozemsky. ³ Což nesmýšlíte a nejednáte pozemsky, protože je mezi vámi řevnivost a svár? ⁴ Když totiž jeden praví: „Já jsem Pavlův“, druhý však: „Já Apollův“, což nesmýšlíte pozemsky?

Věrozvěstové jsou služebníci Kristovi. ⁵ Co tedy jest Apollo? Co pak Pavel? Služebníci Toho, jemuž jste uvěřili; každý tak, jak mu dal Pán: ⁶ Já jsem zasil, Apollo zalil, ale Bůh dal vzrůst. ⁷ Proto není něčím ani ten, kdo sází, ani ten, kdo zalévá, nýbrž Bůh, jenž dává vzrůst. ⁸ Ten však, kdo zasívá, a ten, kdo zalévá, patří k sobě, ale každý (z nich) dostane odplata sobě příslušnou podle své námahy. ⁹ Jsme totiž spolupracovníci Boží; (vy pak) jste Boží pole, stavba Boží.

¹⁰ Jako moudrý stavitel položil jsem základ podle milosti Boží mi dané; jiný na něm staví. Každý však hled, jak staví na něm! ¹¹ Neboť nikdo nemůže položit jiný základ než ten, který je položen, a tím jest Ježíš Kristus. ¹² Staví-li však na ten základ zlato, stříbro, drahé kamení (nebo) dříví, seno, slámu, ¹³ přijde najevo dílo jednoho každého. Onen den [Páně] zajisté to vydá najevo; neboť se zjeví v ohni, a oheň vyzkouší, jaké je dílo jednoho každého. ¹⁴ Zůstane-li něčí dílo, které na něm vystavěl, dostane odměnu; ¹⁵ shoří-li něčí dílo, utrpí škodu, sám však bude spasen, ale ne jinak než ohněm.

¹⁶ Nevíte, že jste chrámem Božím a že Duch Boží přebývá ve vás? ¹⁷ Zneuctí-li někdo chrám Boží, toho zničí Bůh; neboť chrám Boží je svatý a tím jste vy.

^{14–15} „člověk přirozeně žijící“, t. j. jen s přirozenými schopnostmi žijící bez milosti Boží; takový člověk nejedná z nadpřirozených pohnutek a řídí se jen svým rozumem. - „nepřijímá ty věci“ = hlubší náboženské pravdy, poněvadž jsou nad jeho přirozenou chápavost. - „duchovně“, t. j. v posvícující milosti s nadpřirozenými pohnutkami. - „duchovně žijící“ je takový člověk, který se dává vésti Duchem svatým; proto „posuzuje všechno“, poněvadž chápe i vyšší (tajemství) i nižší náboženské pravdy. Takového člověka nedovede správně po-souditi nikdo, kdo sám nežije v Boží milosti.

¹⁶ Viz Iz 40, 13; Moudr 9, 13; Řím 11, 34. - „úradek Páně“, t. j. úradek Boží moudrosti a prozřetelnosti. - „My“ hlasatelé evangelia. Tím nepřímou kárá Korintány, kteří se odvažují posuzovati apoštoly.

^{3, 1–2} „duchovně žijícím“, viz výše 2, 14–15. - „smýšlejícím pozemsky“ = „přirozeně žijícím“ (viz 2, 14–15). - Nemohl tedy Pavel kázat jim o hlubších náboženských pravdách („tuhý pokrm“, v. 2), poněvadž nebyli tak vyspělí; proto jim podával jen základní pravdy („mléko“).

⁴ Viz výše 1, 12; srv. také Skut 18, 24, 27.

⁵ „Služebníci Kristovi, ne hlava Cirkve. - „každý“ věrozvěst, tedy i Pavel, Apollo, koná svůj úřad ne ze své moci, nýbrž z pověření Kristova. - Místo „Služebníci Toho, jemuž jste uvěřili“, má řecké znění „služebníci, kteří vás přivedli k víře“.

^{6–9} Krásný obraz: křesťanská obec v Korintě je „Boží pole“ (v. 9). Pavel do něho „zasíl“ (v. 6) semeno evangelia. Apollo na začátku díle dále pracoval („zalival“), ale ovoce apoštolské práce dal Bůh („Bůh dal vzrůst“); viz druhý obraz níže ve vv. 10–15. - „patří k sobě“, poněvadž jsou služebníci Jednoho Boha (v. 5) na jednom poli. - „spolupracovníci Boží“, poněvadž Jsou v Boží službě. Konec verše rozvádí níže ve vv. 10–15.

^{10–13} Druhý obraz: věrozvěstové jsou jako stavitelé, křesťanská obec Je stavba. Jeden položí základ, druhý na něm staví dále.

¹⁰ „Jiný“ hlasatel evangelia (Apollo; viz výše v. 6).

¹¹ Při stavbě je nejdůležitější základ. Tím základem je ve víře Ježíš Kristus sám.

¹² „Zlato, stříbro, drahé kamení“ = čistá nauka Kristova bez lidských příměsků. - „dříví, seno, sláma“ = lidské příměšky. Snad tu naráží sv. Pavel na ty křesťany ze židovství, kteří vnášeli do křesťanství povinnost zachovávat různé obřadní předpisy mojžišského zákona.

^{13–14} „Onen den“ jest označení u sv. Pavla časté pro „soudný den“ (srv. na 2. Sol 1, 10; viz také 2 Petr 3, 7). - „Zůstane-li“ = neshoří-li. - „dílo“ = nauka a její ovoce.

¹⁵ Ač tu nemá apoštol přímo na mysli očistec, přece uznává, že jsou hříchy, které sice nevyklučují z věčné spásy (hříchy lehké), ale je nutno dříve je odpykat.

^{16–17} Pavel upozorňuje na velikou důstojnost křesťanů („jste chrámem Božím“) a tím i na vinu, kdo tento chrám „zneuctí“ falešnými naukami („toho zničí Bůh“ věčným trestem).

Nepřeceňujte věrozvěsty! ¹⁸ Nikdo neklamej sám sebe! Domnívá-li se někdo, že je moudrý mezi vámi na tomto světě, staň se pošetilcem, aby byl moudrý. ¹⁹ Moudrost totiž tohoto světa jest u Boha pošetilstí, neboť je psáno:

²⁰ Ajinde:

„Polapím moudré v jejich chytrosti.“

²¹ Proto se nikdo nechlub lidmi! Neboť všechno je vaše, ²² ať Pavel nebo Apollo nebo Petr, nebo svět, nebo život nebo smrt; ať věci přítomné nebo budoucí, všechno je vaše. ²³ Vy pak patříte Kristovi a Kristus patří Bohu.

4, Nepodceňujte věrozvěsty! ¹ Tak smýšlej o nás každý jako o služebnících Kristových a správcích tajemství Božích! Tu však se žádá od správců, aby každý byl shledán věrný. ³ Mně však pramálo záleží na tom, abych byl souzen vámi nebo soudem lidským, avšak ani sám se nesoudím. ⁴ Nejsm si sice ničeho vědom, ale tím nejsem ospravedlněn. Mým soudcem však je Pán. ⁵ Proto nesudte předčasně, dokud nepřijde Pán, který nejen osvítí věci skryté v temnotě, nýbrž zjeví myšlenky srdce; a tehdy se do stane chvály každému od Boha.

⁶ Toto jsem, bratři, obrátil na sebe a na Apolla kvůli vám, abyste se na nás naučili tomuto: „Nic nad to, co je psáno,“ abyste se nevyvyšovali jeden proti druhému kvůli jednomu (věrozvěstovi).

Varujte se pýchy! ⁷ Neboť kdo tě vyznamenává? Co však máš, co bys nebyl dostal? Jestliže však jsi (to) dostal, proč se chlubiš, jako bys nebyl dostal?

⁸ Již jste nasyčeni, již jste zbohatli; bez nás jste došli kralování. A kéž jste došli kralování, abychom i my kralovali s vámi!

Úděl apoštolů. ⁹ Domnívám se totiž, že Bůh nás, apoštoly, postavil až na poslední místo jako odsouzené k smrti; vždyť jsme se stali podívanou světu, andělům i lidem.

¹⁰ My (jsme) pošetilci pro Krista,
vy však rozumní v Kristu.

My slabí,
vy však silní.

Vy slavní,
my však beze cti.

¹¹ Až do nynějška trpíme hlad a žízeň,
nahotu a políčkování,
a jsme bez domova.

¹⁸ „neklamej sám sebe“ tím, že vyvyšuješ jednoho věrozvěsta nad druhého (Apolla nad Pavla a pod.). - „na tomto světě“, t. j. u lidí světsky smýšlejících a žijících bez zřetele na zájmy své nesmrtelné duše.

¹⁹ Viz Job 5, 12-13. - Místo „polapím“ má fecké znění „polapi“.

²⁰ Viz Ž 93, 11.

²¹⁻²² „lidmi“ jako jsou Pavel, Apollo, Petr a vůbec každý věrozvěst. - „všechno je vaše“, t. j. všechno jest jen k vašemu prospěchu, k vaší spáse. K vaší spáse jsou věrozvěstové, „svět“, poněvadž je stvořen také k vašemu blahu, „život“ ja ko doba zásluh pro nebe, „smrt“, poněvadž se skrže ni při chází k věčné spáse, „věci přítomné“, pokud napomáhají zjed-návají si zásluhu pro „věci budoucí“, t. j. pro věčnou spásu.

²³ „Kristus patří Bohu“ i po své lidské přirozenosti, která jest od Boha Otce, i podle své božské přirozenosti, pokud jest od Boha Otce od věčnosti zplozen.

⁴, ¹ Srv. 2 Kor 5, 20; Ef 6, 20.

³ „souzen“ ať příznivě od těch, kteří se mne drží, ať nepřiznivě od těch, kteří se drží Apolla nebo Petra.

⁵ „každému“ věrozvěstovi.

⁶ „Toto“, co jsem vám napsal o sobě a Apollovi (3, 4-9), platí sice o všech věrozvěstech, ale mluvil jsem pouze o nás dvou, abyste z toho měli příklad, že se nemáte jeden nad druhým vyvyšovati nemístnou horlivostí pro toho neb onoho.

⁷ „tě“ je zaměřeno předně na ty, kteří se stavěli v Korintě v čelo jednotlivých stran (srv. 1, 12-13) a tak trhali jednotu v obci.

⁸ Trpky úsměšek (ironie). Někteří v Korintě si pyšně myslí, že „již“ dosáhli všeho, co křesťanství jim může dát, takže nemají již nic, oč by ještě žádali; jsou „nasyčeni“. Proti jejich pýše staví Pavel skutečný úděl apoštolů (vv. 9-13).

¹⁰ „My“ apoštolé jsme pokládáni za „pošetilce pro Krista“, poněvadž evangelium, které v jeho jméně hlásáme, pokládá svět Kristu nepřátelský za „pošetilsty“ (srv. 1, 23).

¹² Lopotíme se prací svých rukou.
Když jsme tupeni, žehnáme,
když jsme pronásledováni, snášíme to.
¹⁸ Když jsme pomlouváni, modlíme se.
Jako smetím tohoto světa jsme se stali,
vyvrheli u všech až dosud.

Otcovská péče Pavlova. ¹⁴ Nepíší to, abych vás zahanbil, nýbrž napomínám jako své milované děti. ¹⁵ Neboť i kdybyste měli vychovatelů v Kristu na tisíce, přece nemáte mnoho otců. Vždyť v Kristu Ježíši skrze evangelium já jsem vás zplodil.

¹⁶ Proším vás tedy: buďte mými následovníky [jak i já jsem Kristovým]! ¹⁷ Proto vám posílám Timotheje, svého milovaného a věrného syna v Pánu. Ten vám připomene mé učení v Kristu [Ježíši], jak (je) hlásám všude v každé křesťanské obci.

¹⁸ Někteří však zpyšněli z toho, že prý k vám nepřijdu. ¹⁹ Ale přijdu k vám brzy, bude-li to vůle Páně, a poznám nikoliv řeč těch, kdož tak zpyšněli, nýbrž (jejich) moc. ²⁰ Neboť království Boží nespočívá ve slovech, nýbrž v moci. ²¹ Co chcete? Mám k vám přijít s metlou či s láskou a v duchu mírnosti?

ODDÍL DRUHÝ: NĚKTERÉ MRAVNÍ ZÁVADY KORINTSKÝCH KŘESŤANŮ (5, 1-6, 20).

5, Netrpte mezi sebou krvesmilníka! ¹ Vůbec je slyšeti, že je mezi vámi smilstvo, a to takové smilstvo, jaké nebývá ani mezi pohany, aby totiž někdo měl manželku svého otce. ² A vy jste (při tom) nadutí, místo abyste měli zármutek, aby byl vyloučení z vašeho prostředí ten, kdo tento čin spáchal.

³ Já totiž, ač jsem tělem vzdálen, duchem však přítomen, vyřkl jsem již nad tím pachatelem, jako bych byl přítomen, svůj rozsudek: ⁴ Ve jménu Pána našeho Ježíše [Krista] – až se shromáždíte, vy a můj duch s mocí Ježíše, Pána našeho – ⁵ vydejte jej satanu v záhubu těla, aby jeho duch byl spasen v den Pána našeho Ježíše [Krista]!

Vyčistěte starý kvas hříchů! ⁶ Není dobré vaše vychloubání. Nevíte, že trocha kvasu prokvasí všecko těsto? ⁷ Vyčistěte starý kvas, abyste byli novým těstem, poněvadž jste bez kvasu. Vždyť i náš velikonoční beránek, Kristus, byl obětován. ⁸ Proto slavme hody nikoli s kvasem starým,

^{14–15} Pavel sám založil křesťanskou obec v Korintě, proto on jediný jest jejím duchovním „otcem“ a věřící jsou jeho duchovní „milované děti“. Kdož kázali a působili v Korintě po Pavlovi, jsou již jen jejími „vychovateli“, pěstouny (jako na příklad Apollo), ale ne „otci“.

¹⁶ Jako děti napodobují své rodiče, tak i Korintáné, duchovní děti Pavlovy, mají napodobovati život Pavlův; vždyť zase jeho vzorem je Kristus.

¹⁷ „Proto“, abyste šli za mým příkladem. - „věrný v Pánu“ = věrný v službě Kristově. - Příklad Pavlův byl jistě všude nej-působivějším kázáním.

¹⁸ Mysleli totiž, že Pavel nepřijde ze strachu před nimi a že proto místo sebe posílá Timotheje.

¹⁹ Pavel pozná, co dovedli.

²⁰ Zdráždňuje, že šíření evangelia („království Boží“) nezávisí na výmluvnosti hlasatelů („ve slovech“), nýbrž na účinnosti samého slova Božího („v moci“). Tato účinnost netkví ovšem v přirozených vlastnostech kazatelových, nýbrž „v moci“ Boží (srv. výše 3, 6).

²¹ „s metlou“, t. j. s trestající moci.

5, ¹ Byla to jeho macecha, a jak lze souditi z 2 Kor 7, 12, bylo to ještě za života jeho otce. Takové krvesmilstvo zakazoval nejen Starý Zákon (Lev 18, 8), nýbrž i pohanské právo římské (viz Gaius, Instit. I, 63).

^{2–5} Korintáné měli toho veřejného hříšníka vyloučiti ze svého „prostředí“, t. j. z účasti na bohoslužbě (v. 2) a sv. Pavel, jako by byl v jejich shromáždění přítomen, vyřkl ve jménu Páně trest, ať hříšníka s dopuštěním Božím raní satan tělesnou nemocí, která by jej přivedla k pokání a tak aby byla zachráněna Jeho duše. Měl to býti tedy trest léčivý. - „V den Pána našeho“, t. j. soudný den.

^{6–8} Takový hříšník může svým životem časem nakaziti jiné, jako kvas „prokvasí všecko těsto“. - „starý kvas“, t. j. pozůstatky pohanského života. Pavel tu naráží na předpis mojišského zákona o slavení velikonoce, kdy židé obětovali beránka a nesměli míti po celý týden v domě kvas na znamení, že mají s čistým srdcem slaviti svátky. Jedli tedy jen nekvašený, „přesný“ chléb, odtud se velikonoce nazývaly také „přesnice“. Velikonoční beránek (Kristus) byl již obětován, nutno nyní zbaviti se ještě starého kvasu hříchů („kvasu špatnosti“). Proto mají křesťané slaviti „hody“ bez starého kvasu, t. j. svatě. Z toho, že tu Pavel užil obrazu z velikonočních předpisů židovských, mohli bychom usuzovati, že napsal tento list před velikonoce (viz k tomu 16, 8-9).

ani s kvasem špatnosti a nešlechtnosti, nýbrž s přesnicemi upřímnosti a pravdy!

Varujte se špatných společností! ⁹ Napsal jsem vám v (tom) listě, abyste se nestýkali se smilníky, ¹⁰ ne však (abyste se) vůbec (nestýkali) se smilníky tohoto světa, nebo s lakomci a lupiči nebo s modláři, sice byste musili s tohoto světa odejít. ¹¹ Nyní však vám píši, abyste se nestýkali s tím, kdo se nazývá (sice) bratrem, ale je smilník nebo lakomec nebo modloslužebník nebo nactiutrhač nebo opilec nebo lupič; s takovými ani nejzte!

¹² Neboť proč mám já souditi ty, kdož jsou mimo? Což nesoudíte vy ty, kdož jsou uvnitř? ¹³ Ty, kdo jsou mimo, bude souditi Bůh. Vyobcujte toho nešlechtníka ze svého prostředí!

6, Nesuďte se před pohanskými soudci! ¹ Odvází se někdo z vás, když vede při proti druhému, dáti se soudit u nespravedlivých, a ne u svatých? ² Anebo nevíte, že svatí budou souditi svět? A budete-li tedy vy soudci světa, což nejste hodni souditi zcela nepatrné věci? ³ Nevíte, že budeme souditi i anděly? Čím spíše všední záležitosti!

⁴ Máte-li tedy soudy o věcech všedních, ustanovte jako soudce ty, kdož jsou ve (vaši) křesťanské obci v pohrdání! ⁵ K zahánění vám to pravím. Cožpak není mezi vámi nikoho moudrého, kdo by mohl býti rozhodčím mezi svými bratry? ⁶ Místo toho se soudí bratr s bratrem, a to před nevěřícími!

⁷ Již to je věru u vás chyba, že máte soudy mezi sebou. Proč raději nesnášíte křivdu? Proč raději netrpíte škodu? ⁸ Vy však pášete křivdy a škody, a to bratřím!

Či nevíte, že nespravedliví nedostanou království Boží? Nemylte se! Ani smilníci ani modláři ani cizoložníci ani sebeprznitelé ani lidé zvrácení ¹⁰ ani zloději ani lakomci ani opilci ani nactiutrhači ani lupiči nedostanou království nebeské! ¹¹ A takovými jste někteří byli; ale byli jste obmyti, byli jste posvěceni, byli jste ospravedlněni ve jménu Pána našeho Ježíše Krista a v Duchu našeho Boha.

Tělo věřících je chrámem Ducha svatého. ¹² Všechno je mi dovoleno, ale ne všechno prospívá; všechno je mi dovoleno, ale já se nesmím ničím dáti ovládnout.

¹³ Pokrmy jsou pro žaludek a žaludek pro pokrmy. Bůh však zničí onen i tyto. Ale tělo není

⁹ „(tom) listě“, dnes ztraceném (viz úvod do 1 Kor).

¹⁰ „se smilníky tohoto světa“, t. j. s pohany.

¹¹ Zakazuje důvěrně obcovat s „bratrem“ = s křesťanem, který žije dosud pohanským životem. - „modloslužebník“ byl asi křesťan, který hověl pohanským pověrám a zúčastňoval se i pohanských modloslužeb, zvláště pohanských obětních hostin.

¹²⁻¹³ „mimo“ (Církev) = pohani a židé, kteří nejsou údy Církve (viz Mar 4, 11; Skut 2, 39); opakem jsou ti, kdož jsou „uvnitř“, t. j. v Církvi. - „vy“ = duchovní představení křesťanské obce v Korintě. - „ze svého prostředí“, viz výše pozn. k vv. 2-5.

⁶ „u nespravedlivých“, t. j. u pohanů.

²⁻³ Věřící („svatí“), kteří vytvrzají až do konce, budou mít jakousi účast na konci světa na soudcovské moci Kristově, ovšem menší než tu, kterou slíbil Kristus apoštolům (Mat 19, 28). - Místo „budeme souditi“ (v. 3) má Vulgáta „budete . . .“.

⁴ Kdyby měli spor s někým, jistě by si nevolili za rozhodčího toho, kdo by u nich neměl vážnosti („kdož jsou v pohrdání“).

⁶ „Před nevěřícími“ = před pohany nebo židy.

⁸ „bratřím“ = spolukřesťanům (srv. Gal 6, 10).

¹¹ „někteří byli“, když jste byli ještě pohany. - „byli jste obmyti“ na křtu svatém.

¹²⁻²⁰ Pohaní pokládali smilstvo za věc mravně nelišnou, a proto za dovolenou. Tak smýšleli v Korintě i někteří křesťané z pohanství, dosud ve víře dobře neutvrzení, a tím omlouvali svůj hříšný život. Proto je tu sv. Pavel poučuje, že ani věci mravně nelišné (indiferentní), ač jsou samy o sobě dovoleny, nejsou vždy k duchovnímu prospěchu, spíše někdy ke škodě (v. 12); smilstvo však jakéhokoliv druhu není věcí mravně nelišnou (vv. 13-14), nýbrž velmi haněnou, ježto poskvňuje tělo, které jest údem Kristovým a chrámem Ducha svatého (vv. 15-20). -Křesťanu, poněvadž je prost povinnosti zachovávat obřadní předpisy Starého Zákona, je „všechno dovoleno“, co je mravně nelišné, na př. jísti pokrmy, které jísti zakazoval mojižský zákon. Avšak přes tuto volnost (evangelní svobodu) se nemá nechati křesťan ovládnout náruživostí v jídle a pití, i když jísti ta jídla a pít ty nápoje je samo o sobě mravně nelišné.

¹³⁻¹⁴ Pokrmy určil Bůh, aby udržovaly lidský tělesný život na zemi. Pokud jich užíváme k tomu účelu, jednáme správně. Ale po vzkrášení z mrtvých nebude potřeba oslaveným pokrmů. Zcela jinak je to se smilstvem. „Tělo není pro smilstvo“ jako žaludek pro pokrmy. Lidské tělo patří ke Kristu jako údy k hlavě a Kristus patří k tělu jako hlava k údům. Mimo to Bůh vzkráší svou mocí naše tělo, jako „vzkřísil i Pána“ (Krista). Je-li zneužívání pokrmů a nápojů již proti vyčtenému jejich účelu, ač pokrmy i žaludek, který je přijímá, jednou pomínou, tím více se protiví Bohu smilstvo, které poskvňuje tělo, jež

pro smilstvo, nýbrž pro Pána a Pán pro tělo. ¹⁴ Jako Bůh vzkřísil i Pána, tak i nás vzkřísí svou mocí.

¹⁵ Nevíte, že vaše těla jsou údy Kristovy? Mám tedy snad vzít údy Kristovy a učiniti je údy nevěstky? Nikdy! ¹⁶ Či nevíte, kdo se přidružuje nevěstky, že se stává (s ní) jedním tělem? Neboť, jak praví (Písmo): „Ti dva budou jedním tělem.“ ¹⁷ Kdo se však přidružuje Pána, je (s ním) spojen jedním duchem.

¹⁸ Prchejte před smilstvem! Každý (jiný) hřích, kterého se člověk dopustí, je mimo tělo; kdo však smilní, prohřešuje se proti svému tělu. ¹⁹ Anebo nevíte, že vaše tělo je chrámem Ducha svatého, jenž je ve vás, jehož máte od Boha, a že nepatříte (jen) sobě? ²⁰ Vždyť jste vykoupeni za [velikou] cenu.

Nuže, oslavte [a noste] Boha v svém těle!

Část druhá: Odpovědi na různé dotazy (7, 1-15, 18).

ODDÍL PRVNÍ: O STAVU MANŽELSKÉM, PANENSKÉM A VDOVSKÉM (7, 1-40).

1. Stav manželský (7, 1-24).

7, Povšechná poučení o manželském životě. ¹ Stran toho, o čem jste mi napsali, (odpovídám:) je dobře člověku, aby se ženy nedotýkal. ² Ale pro uvarování smilstva ať má každý svou manželku a každá svého muže! ³ Muž ať plní manželce svou povinnost a podobně i manželka svému muži! ⁴ Manželka nemá moci nad svým tělem, nýbrž (její) muž; podobně ani muž nemá moci nad svým tělem, nýbrž (jeho) manželka. ⁵ Nezkracujte (v tom) jeden druhého, leda po vzájemné dohodě na čas, abyste se uvolnili k modlitbě; ale pak opět buďte spolu, aby vás pro vaši nezdrženlivost nepokoušel satan. ⁶ To však pravím jako doporučení, a ne jako rozkaz. ⁷ Vždyť bych chtěl, aby všichni lidé byli jako jsem já; ale každý má od Boha vlastní dar: jeden takový, jiný onaký!

Poučení pro svobodné a ovdovělé. ⁸ Pravím pak neženatým a nevdaným, zvláště vdovám: Dobře jest jim, zůstanou-li jako já. ⁹ Nemohou-li však žít zdrženlivě, ať vstoupí do manželství; neboť je lépe vstoupiti v manželství než být i pálen (žádostivostí).

prce Bůh zase vzkřísí. Proto není smilstvo věc mravně nelíšná.

¹⁵ „Vzít údy“ = odtrhnouti je od duchovní hlavy - Krista. - „údy nevěstky“ = údy hříchu.

¹⁶ „jak praví“ (Písmo) v Gen 2, 24.

¹⁷ „je (s ním) spojen“, t. j. vchází s Kristem v úzké spojení posvěcující milostí.

¹⁸⁻¹⁹ Kdo hřeší jinak než smilstvem, na př. zneužívá pokrmů, nápojů, peněz a pod., zneužívá stvořených věcí proti vytyčeným účelům („mimo tělo“), ale smilník zneužívá vlastního těla, které jest údem duchovního těla Kristova a chrámem Ducha svatého. - Místo „vaše tělo“ (v. 19) má Vulgáta „vaše údy“.

²⁰ „za [velikou] cenu“ = draze, totiž krví samého Syna Božího. - „oslavte“ svým mravním životem a „noste Boha v svém těle“ tím, že nebudete zneužívat své tělo proti vůli Boží.

^{7, 1} „Stran toho“, t. j. na otázky o stavu manželském (7, 1-24) a o panictví (7, 25-38). - „dobře“, t. j. duchovně užitečné. - „ne-dotýkati se“ tělesným manželským obcováním (srv. Gen 20, 4, 6; 26, 11; Přísl 6, 29); viz níže pozn. k vv. 3-6.

² Slovy „ať má každý svou manželku...“ nedává Pavel rozkaz k povinnému sňatku, jak někteří mylně vykládají, vždyť níže vřelými slovy doporučuje panenství a panictví (7, 25-38). Pavel tu mluví jen o vedlejším účelu manželství, maje na mysli mravní poměry v Korintě. Nesnižuje tím však první a základní účel manželství (zrození a výchovu dítěte); vznešené jeho myšlenky o manželství viz v Ef 5, 23-24, kde přirovnává manželství ke spojení Krista s Církví.

³⁻⁶ Třebas že ve v. 1 napsal, že je „dobře“ (= lépe) se zdržovati tělesného manželského obcování, přesto zdůrazňuje, že je toto v zákonitém manželství nejen dovoleno, nýbrž i právem obou manželů, že v něm nemá jeden druhého zkracovat, leč po vzájemné dohodě. Přitom ovšem má sv. Pavel na mysli předně korintské poměry (viz výše v. 2). - „ale pak opět buďte spolu“, t. j. manželsky obcujte! Tak přeloženo podle řeckého znění; Vulgáta má „a vraťte se zase spolu“, totiž k manželskému obcování. - „To“ (v. 6), totiž „pak opět buďte spolu“, je jen doporučení se zřetelem k nezdrženlivosti, ne rozkaz, neboť, Jak sám níže píše (v. 26), jest ustavičná pohlavní zdrženlivost lepší než manželství.

⁷ Místo „všichni lidé“ má Vulgáta „vy všichni“, totiž korintští křesťané. - „každý má od Boha...“, t. j. jeden žije ve stavu svobodném v pohlavní zdrženlivosti, jiný v manželství v manželské čistotě, totiž neprohřešuje se proti hlavnímu účelu manželství. Ovšem povolání k tomu neb onomu stavu je „dar od Boha“.

⁸⁻⁹ „jako já“ žiji v dokonalé mravní čistotě ve stavu svobodném. Kdo nemá síly k mravní čistotě ve stavu svobodném, pro toho je lépe, když se ožení (vdá), aby nebyl „pálen“ žádostí a jí nepodleh. Pavel tu má ovšem na mysli jen ty, jimž uzavření manželství je fysicky, mravně a právně možné. Zase je třeba zdůraznit, že má na zřeteli předně korintské poměry (srv. výše vv. 3-5).

Nerozlučitelnost křesťanského manželství.¹⁰ Manželům však prikazuji nikoli já, nýbrž Pán: manželka ať se od svého muže neodlučuje!¹¹ Odloučí-li se přece, ať zůstane neprovdaná, nebo ať se smíří se svým mužem! Také muž ať nepropouští svou manželku!

Manželství nábožensky smíšené.¹² Ostatním pak pravím já, nikoli Pán: Má-li některý bratr manželku nevěřící a ta souhlasí s ním bydlet, ať ji nepropouští!¹³ A má-li některá [věřící] žena muže nevěřícího a ten souhlasí s ní bydlet, ať muže nepropouští!¹⁴ Neboť nevěřící muž je posvěcen věřící ženou a nevěřící žena je posvěcena věřícím mužem, jinak by byly vaše děti nečisté; a ony jsou svaté!

¹⁵ Jestliže však se nevěřící strana odlučuje, ať se odloučí! V takovém případě není zajisté vázán bratr ani sestra, vždyť k pokoji nás povolal Bůh.¹⁶ Neboť odkud víš, ženo, že spasiš (svého) muže? Anebo odkud víš, muži, že spasiš (svou) ženu?

Zůstaňte v tom stavu, v jakém vás povolal Pán!¹⁷ Každý ať žije tak, jak mu přidělil Pán, jak každého povolal Bůh! A tak nařizují ve všech křesťanských obcích.

¹⁸ Byl povolán někdo již obřezaný? Nezakrývej obřízku! Byl někdo povolán jako neobřezaný? Nedávej se obřezati!¹⁹ Nic nezáleží na obřízce a nic na neobřízce, nýbrž (záleží) na zachovávaní Božích přikázání.

²⁰ Každý zůstávej v tom stavu, v kterém byl povolán!²¹ Byls povolán jako otrok? Nedbej toho, nýbrž raději zůstaň jím, i když můžeš nabýti svobody.²² Neboť otrok povolán v Pánu je propuštěnec Páně, podobně zase jako ten, kdo byl povolán jako pán, jest otrokem Kristovým.²³ Za cenu velikou jste vykoupeni; nebuďte otroky lidí!²⁴ Bratří, každý zůstávej před Bohem v tom (stavu), v němž byl povolán!

2. Stav panenský a panický (7, 25-38).

Doporučení panenství.²⁵ O pannách však nemám příkaz od Pána, ale radu dávám jako člověk, jemuž se dostalo od Pána milosrdenství, abych byl spolehlivý (rádce).

¹⁰ „Manželům“, totiž těm, kde obě strany uzavřely manželství až po přijetí křtu.

¹¹ Kdyby se manželka z vážných důvodů od muže „odloučila“ (rozvod od lože a stolu), je vázána dále manželským svazkem a nešme se vdáti, pokud žije její zákonitý manžel.

¹²⁻¹⁶ Apoštol tu má na mysli manželství, uzavřená mezi pohany, z nichž jedna strana přestoupila ke křesťanství, takže se toto manželství stalo manželstvím nábožensky smíšeným. - „já“ ze své apoštolské moci. Zdá se, že tu sv. Pavel jen radí („pravím“), co se má činit v manželství, když jedna strana přijala křest a druhá strana zůstala dále v pohanství a nechce žít s křesťanskou stranou „bez potupy Stvořitele“, t. j. v pokojném soužití a překáží jí ve vykonávání náboženských povinností (srv. níže v. 15 „vždyť k pokoji nás povolal Bůh“). Tato rada bývá zvána v manželském právu „výsadou Pavelskou“ (privilegium Paulinum) a byla přijata i do nového církevního zákoníku. - „bratr“ = křesťan, „sestra“ = křesťanka, „nevěřící“ = pohan (pohanka), „věřící“ = křesťan (křesťanka).

¹⁴ Není „posvěcen“ vnitřně, nýbrž má příležitost poznati účinky křesťanství v životě pokřtěné strany. - Poněvadž bylo evangelium v Korintě nedávno hlásáno, byla většina korintských dětí zrozena v pohanských manželstvích. Tím, že oba nebo jeden z rodičů přijali křest, byli i děti pokládány za svaté, poněvadž měly dokonalejší žití než děti pohanské.

¹⁵ „není zajisté vázán“, poněvadž je tomu jinak než výše ve v. 11. a může vejiti v platné a dovolené manželství s jiným (viz výše pozn. k vv. 12-16).

¹⁶ Apoštol tu nepřimo uvádí důvod, kdy by doporučoval, aby pokřtěná strana neodcházela: kdyby byla naděje, že ji přivede k víře a ke křtu („spasí“). Ale ta naděje, jak Pavel zná korintské poměry, k nimž předně přihlíží, je velmi pochybná („Neboť odkud víš...“).

¹⁷ Jako neruší křest manželský svazek, uzavřený platně v pohanství, tak neruší ani jiné svazky, jimiž byl křesťan vázán před přijetím sv. křtu, ovšem pokud neodporují Božím přikázáním. - „povolal“ k víře, tím tedy do Církve (srv. níže vv. 20. 23).

¹⁸ Někteří židé se styděli za svou obřízku (v láznicích nebo při tělocviku), a proto si dávali umělé předkožky (srv. 1 Mach 1, 15-16). Snad tak činili i v Korintě někteří křesťané ze židovství. - „neobřezaný“ = pohan.

¹⁹ Srv. Gal 5, 6; 6, 15; Řím 2, 25-26.

²¹ Někteří překládají druhou větu tohoto verše: „Máš-li možnost státi se svobodným, použij jí raději!“ Ať bereme tato slova tak neb onak, znamenají po každé jen radu, ne příkaz.

²³ „Za cenu velikou“, viz výše 6, 20. - „nebuďte otroky lidí“, t. j. neoddávejte se lidské službě tak, že byste pak nemohli sloužit Bohu.

²⁴ Ať zůstane každý v tom stavu, v jakém byl, když byl povolán k víře; ovšem může-li v něm sloužit Bohu (srv. Mat 6, 24). V každém stavu a povolání můžeme bohumile žít.

²⁵ „Milosrdenství“ se mu dostalo tím, že byl povolán, ač dříve pronásledoval církev, za apoštola Páně. Byl-li tak zvláštní milostí Boží povolán, je tedy jistě „spolehlivý“ rádce.

²⁶ Podle mého mínění tedy je dobré pro nynější utrpení, ano dobré pro člověka, aby zůstal tak. ²⁷ Jsi vázán k manželce? Nehledej rozloučení! Jsi bez manželky? Nehledej manželku! ²⁸ Oženíš-li se však, nehřešíš; a vdá-li se panna, nehřeší. Avšak tělesné útrapy budou mítí takoví. Těch já vás šetřím.

²⁹ Pravím však toto: Bratří, čas je krátký!

Proto (ať žijí) také ti, kdož mají manželky, jako by je neměli;

³⁰ a ti, kdož pláčí,

jako by neplakali;

a kdož se radují,

jako by se neradovali;

a kdož kupují,

jako by nic neměli;

³¹ a kdož užívají tohoto světa,

jako by neužívali,

neboť tvářnost tohoto světa pomíjí.

³² Přeji si však, abyste byli bez starosti. Kdo není ženat, stará se o věci Páně, jak by se zalíbil Pánu. ³³ Kdo však se oženil, stará se o věci světské, jak by se zalíbil ženě, a je rozdělen. ³⁴ A neprovdaná žena, totiž panna, myslí na věci Páně, aby byla svatá tělem i duchem; provdaná však myslí na věci světské, jak by se zalíbila muži.

³⁵ To pak pravím k vašemu prospěchu, ne abych na vás hodil osidlo, nýbrž (radím) k tomu, co je vznešené a co by dalo svobodu bez překážky sloužití Pánu.

O provdání dcer. ³⁶ Domnívá-li se však někdo, že by měl hanbu kvůli své neprovdané dceři, je-li přestárlá, a musí-li se tak státi, ať učiní podle své vůle; nehřeší, vdá-li se (mu). ³⁷ Ale kdo stojí v svém srdci pevně, kdo není nucen, nýbrž může podle své vůle rozhodovati a v svém srdci se rozhodl, že neprovdá svou pannu, dobře činí. ³⁸ A tak dobře činí i ten, kdo provdává svou pannu, kdo však ji neprovdává, činí lépe.

3. Poučení pro vdovy (7, 39-40).

Rada apoštoloва. ³⁹ Manželka je vázána (manželským) zákonem, pokud žije její muž; zemře-li její muž, je volná; ať se provdá, za koho chce, (ale) jenom v Pánu! ⁴⁰ Ale šťastnější bude, zůstane-li tak. To je má rada. Domnívám se přece, že i já mám Ducha Božího.

ODDÍL DRUHÝ: POŽÍVÁNÍ MASA Z POHANSKÝCH OBĚTÍ (8, 1-11, 1).

8, Požívání takového masa je zásadně dovoleno. ¹ Pokud se však týká věcí obětovaných

²⁶ „aby zůstal tak“, t. j. v svobodném stavu; někteří doplňují se zřetelem k vv. 7-8 „jako já“. - „pro nynější utrpení“, t. j. pro různé potíže pozemského života, jež jsou sice u každého člověka, ale zvláště v manželství.

²⁸ „tělesné útrapy budou mítí“ v manželství (viz výše v. 26).

²⁹⁻³³ „čas“ = lidský život, který má křesťan zasvětit věrně službě Boží. - „jako by neplakali“, t. j. mají trpělivě a zmužile snášeti utrpení tohoto života. - „bez starosti“, totiž bez upřílišené starosti o pozemské věci, které člověku nedovolují sloužití věrně Bohu (srv. Luk 16, 13). - „je rozdělen“, t. j. rozptýlen svými zájmy.

³⁵ Apoštol nechce nikoho nutit (nechce hodit „osidlo“), nýbrž jen radi, doporučuje. - „k vašemu prospěchu“ duchovnímu, abyste mohli horlivěji sloužit Bohu. To je podle Pavla nejkrásnější pohnutka k panenství a panicí. - Konec verše podle řeckého znění: „... nýbrž, abyste počestně a vytrvale (sloužili) Pánu bez překážky.“

³⁶⁻³⁸ Kdyby otec (poručník) měl obavy, že by mu neprovdaná dcera, věkem přezrála, mohla způsobiti svou nezdrženlivostí hanbu, nemůže-li býti jinak, ať učiní podle své vůle, ať dceru provdá. - „vdá-li se mu“, podle řeckého znění „ať se vdají“ (panny za podobných okolností); možno přeložiti podle řeckého znění také „ať se vezmou“, totiž jeho dcera a její ženich. - „není nucen“ (v. 37) obavami, o nichž mluvil Pavel ve v. 36. - „kdo však ji neprovdá“, ovšem jen tehdy, není-li nebezpečí, o němž apoštol mluvil ve v. 36, neboť jinak tu platí rada v 7, 9.

³⁹⁻⁴⁰ „v Pánu“, t. j. svátostným manželstvím. - Místo „je volná; ať se provdá...“ má řecké znění „je volná provdati se...“ - „tak“, totiž zůstane-li vdovou. - „i já“ jako ostatní apoštolé.

^{8, 1} Od 8, 1-11, 1 odpovídá Pavel na jinou otázku, která byla již vlastně rozřešena pro křesťanské obce v Antiochii, Syrii a Kilikii (Skut 15, 23-29). Také u pohanů jako u židů se nespalovalo při krvavých obětech celé obětní zvíře. Ze zbytků se připravila po oběti hostina v přilehlých místnostech pohanského chrámu nebo doma. Co ještě zbylo, odevzdalo se těm,

modlám, víme, že všichni máme (správně) poznání. Ale poznání nadýmá, láska však vzdělává.² Domnívá-li se však někdo, že něco poznal, nepoznal (to) ještě tak, jak je třeba poznati.³ Ale miluje-li kdo Boha, ten jest jím poznán.

⁴ Vždyť víme o požívání věci obětovaných modlám, že modla nic neznamená na světě, a že jest pouze jediný Bůh.⁵ Neboť třebas se mluví o bozích jak na nebi tak na zemi – jak vsuktu ke mnoho „bohů“ a mnoho „pánů“ –⁶ pro nás přece jest jeden Bůh: Otec, od něhož je všechno a pro něhož jsme my, a jeden Pán, Ježíš Kristus, skrze něhož je všechno a skrze něhož i my (jsme).

Pozor však na pohoršení!⁷ Avšak ne všichni to (správně) znají. Někteří totiž v dosavadním přesvědčení o modle jedí (to) jako věc obětovanou modlám; a jejich svědomí, jsouc slabé, se poskvrňuje.

⁸ Ale pokrm nás přece před Bohem nečiní vzácnými, ani nemáme prospěch, jíme-li, ani škodu, nejíme-li.⁹ Hledte však, aby tato vaše svoboda nebyla slabým k pohoršení!¹⁰ Neboť uzří-li někdo tebe, jenž máš (správně) poznání, stolovati v pohanském chrámě, zdaž nebude jeho slabé svědomí povzbuzeno k tomu, aby jedl věci obětované modlám?¹¹ I zahyne ten slabý člověk pro tvé poznání, ten bratr, pro něhož Kristus zemřel.¹² Hřešíte-li však takto proti bratřím a urážíte-li jejich slabé svědomí, hřešíte proti Kristu.¹³ Proto pohoršuje-li (ten) pokrm mého bratra, nebudu jísti maso nikdy, abych nepohoršil svého bratra.

9, Příklad Pavlův.¹ Nemám svobodu? Či nejsem apoštolem? Což jsem neviděl [Krista] Ježíše, Pána našeho? Zdaž nejste vy mým dílem v Pánu?² Nejsem-li pro jiné apoštolem, pro vás přece jsem, neboť vy jste v Pánu pečeti mého apoštolátu.³ To je má obrana proti těm, kdož mě zkoumají.

⁴ Což nemáme právo na jídlo a nápoj?⁵ Nemáme právo s sebou bráti ženu křesťanskou jak i ostatní apoštolé, i bratří Páně i Petr?⁶ Či jediný já a Barnabáš nemáme právo nepracovat?

kdož obět podali. Ti snědli zbytky buď sami doma nebo rozdali chudým nebo prodali do veřejných masných krámů. Apoštol řeší nejdříve otázku theoreticky (8, 1-13): maso obětované pohanským modlám samo o sobě není poskvrněné. Jisti takové maso je skutek mravně nelišný (indiferentní). Kdož z křesťanů se však ještě nevyprostili z přesvědčení, jež jim dříve jako pohanům bylo od malička vštěpováno, že obětním úkonem jest obětované maso zasvěceno modle a jisti takové maso je vlastně účast na pohanské oběti, ti nesmějí takové maso jísti (srv. Řím 14, 23). Kdož však sice vědí, že pokrm z takového obětovaného masa je věci mravně nelišnou, mohou jísti („silní“), jen když tím nedávají pohoršení „slabým“ (8, 8-13), t. j. křesťanům žijícím v bludném svědomí v otázce dovolenosti jísti takové obětované maso. K zdrženlivosti vede láska k bližnímu; srv. také Řím 14, 1-15, 13. - (Správně) „poznání“, t. j. víme, že pohanské modly nic neznamenají a tudíž také nic neznamenají jísti maso jim obětované. To poznání musí býti provázeno láskou se zřetelem k těm, kdož o té věci nemají dosud správné přesvědčení (jsou „slabí“).

³ „Boha“ a tudíž i bližního. - „poznání“ a pochválen, že má „poznání“ správné.

⁴ „nic neznamená“, poněvadž je mrtva a nemá žádné moci; tudíž nemůže ani maso jí obětované poskvrnit.

⁷ „ne všichni“, poněvadž někteří křesťané z pohanství nemají dosud správný názor o pojídání masa obětovaného modlám.

⁹ „slabým“, t. j. těm, kdož v té věci mají bludné přesvědčení.

¹⁰ Můžeme se snad domnívati, že někteří křesťané jedli to maso veřejně před ostatními svými „slabými“ spolubratry, aby dokázali, že to nic neznamená. Chtěli tím dáti dobrý příklad a opravit jejich bludné svědomí, ale jak se zdá, způsobili tím ještě více pohoršení. - „poznání“, t. j. správné svědomí ve věci požívání masa obětovaného modlám. - V papýrech nalézáme četné listy, jimž pohané znali své známé a přátele k takovým hříchům do pohanských chrámů nebo do svých domů.

¹¹ „zahyne“, ježto takový „slabý“ bude také jísti, ale jsa v bludném svědomí, že je to hřích, zhrěší (viz Řím 14, 13-23).

¹² „proti Kristu“, poněvadž i ti „slabí“ jsou údy jeho duchovního těla (Církev).

¹³ Srv. Řím 14, 21.

^{9, 1-27} Pavel tu ukazuje svým příkladem, že je někdy se zřetelem k bližnímu dobré, ba nutné, zdržeti se i toho, co je dovolené neb samo o sobě mravně nelišné.

¹⁻² „Nemám svobodu?“ t. j. volnost v rozhodování v těch věcech, o nichž píše v kap. 8. Avšak Pavel jí užívá tak, aby nikoho nepohoršil (8, 13), ale všechny získal svým příkladem Kristu. Požehnání, jimž Bůh doprovázel Pavlovu činnost v Korintě, je pečeti, že Pavel je pravý apoštol Páně, pověřený Ježíšem Kristem (srv. Gal 1, 1. 12).

⁴⁻⁶ Pavel, pravý apoštol Kristův, má jak ostatní apoštolé právo: a) na hmotné zaopatření od těch, jimž hlásal evangelium (srv. Luk 10, 7); b) na obsluhu křesťanskou ženou, c) na osvobození od tělesné výdělečné práce, aby se mohl cele věnovati apoštolské činnosti. Ale svého práva Pavel nepoužil (viz níže v. 15).

⁵ Sv. Pavel má na zřeteli věřící ženu, která se měla starati, většinou ze svého majetku, o hmotné potřeby apoštolovy. Také Krista doprovázely takové ženy (Mat 27, 55; Luk 8, 1). - „bratří Páně“, t. j. jeho příbuzní, kteří patřili mezi apoštoly (srv. pozn. k Mat 12, 46-47).

⁶ Z výslovné zmínky o Barnabášovi možno se domnívati, že Barnabáš spolu s Pavlem zakládal v Korintě křesťanskou obec

⁷ Kdo někdy koná vojenskou službu na své útraty? Kdo zakládá vlnici a nejí její plody? Kdo pase stádo a nepije mléko od stáda?

⁸ Což mluvím to, co lidé mluvívají? Nepraví to také Zákon? ⁹ Vždyť v zákoně Mojžíšově je psáno:

„Nezavazuj tlamu mlátícímu býku!“

¹⁰ Záleží Bohu na býcích, anebo to praví spíše kvůli nám? Kvůli nám bylo zajisté napsáno, že orač má v naději orati a mlatec má v naději mlátiti, že bude mítí podíl na užítku. ¹¹ Jestliže my jsme vám rozseli dobra duchovní, je to něco velikého, budeme-li my žnouti vaše hmotná dobra? ¹² Jsou-li jiní účastní toho práva na vás, což ne tím spíše my? Ale neužili jsme toho práva, nýbrž snášíme všechno, abychom nezpůsobili žádnou překážku evangeliu Kristovu. ¹³ Či nevíte, že ti, kdož konají svatou službu, dostávají svou výživu z chrámu? A že ti, kdož přisluhují oltáři, s oltářem se dělí? ¹⁴ Tak i Pán přikázal hlasatelům evangelia, aby byli živi z evangelia.

Pavel se přizpůsobuje podle možnosti všem. ¹⁵ Já však jsem nepoužil z toho ničeho. Ale nepiši to, aby se mi toho dostávalo, neboť raději bych umřel, než aby někdo zmařil tu mou chloubu. ¹⁶ Hlásám-li totiž evangelium, nemám se čím chlubit, vždyť je to pro mne (uloženou) povinností, neboť běda mi, nebudu-li hlásati evangelium! ¹⁷ Činím-li to totiž dobrovolně, mám odplatu; jestliže však (to činím) z příkazu, zastávám (jen) svěřený úřad.

¹⁸ Jaká je tedy má odplata? Ze jako hlasatel evangelia hlásám je bezplatně, tak abych nevyužíval svého práva při (hlásání) evangelia.

¹⁹ Ačkoliv nejsem totiž na nikom závislý, učinil jsem se služebníkem pro všechny, abych jich více získal. ²⁰ I stal jsem se židům, židem, abych židy získal. Těm, kdož jsou pod zákonem, (stal jsem se), jako bych byl také pod zákonem – ačkoliv sám nejsem pod zákonem – abych získal ty, kdož byli pod zákonem. ²¹ Těm, kdož žili bez zákona, (stal jsem se), jak bych žil také bez zákona – ač nejsem bez zákona Božího, nýbrž žiji v zákoně Kristově – abych získal ty, kdož žijí bez zákona. ²² Slabým jsem se stal, jako bych byl slabý, abych získal slabé. Všem jsem se stal vším, abych všechny přivedl k spáse. ²³ Všechno to činím pro evangelium, abych se stal spoluúčasten jeho (účinků).

Pavlova péče o vlastní spásu. ²⁴ Nevěte, že závodníci na závodistišti všichni sice běží, ale (jen) jeden dostává vítěznou cenu? Tak běžte (i vy), abyste (ji) dosáhli! ²⁵ Každý závodník se však zdržuje všeho; a oni (to činí), aby dostali pomíjející věnec, my však nepomíjející. ²⁶ Já tedy běžím nikoliv tak jako nanejisto, zápolím, ne jako bych bil do vzduchu, ²⁷ nýbrž trestám své tělo a podrobuji si je, abych snad přesto, že jsem jiným kázal, sám nebyl zavržen.

nebo že tam po odchodu Pavlově působil.

⁹ Viz Dt 25, 4. Zákon zakazoval býku při mlácení dáti náhubek, aby si tím Izraelita připomněl, že dělník je hoden své mzdy (1 Tim 5, 18; Luk 10, 7).

¹¹ „my“ apoštolé, hlasatelé evangelia. - „duchovní dobra“, t. j. víra a z ní plynoucí duchovní štěstí a věčná spása. - „hmotná dobra“, t. j. výživa, šat a všechno, čeho je potřeba k zachování hmotného života.

¹² „jiní“ věrozvěstové, na př. Apollo. - „toho práva“ (viz výše pozn. k vv. 4-6) však sv. Pavel nepoužíval, aby tím nikoho nepohoršil a nebrzdil rozvoj evangelia (viz níže vv. 15-23).

¹³ Apoštol tu má na mysli právo starozákonních kněží (Num 18, 8, 31; Dt 18, 1-4).

¹⁴ Viz Mat 10, 10; Luk 10, 7; Gal 6, 6.

¹⁵⁻¹⁸ Pavel navazuje na v. 12. Kázáním evangelia koná jen svou povinnost jako apoštol, jinak by se těžce provinil proti svému úřadu; ale vzdává-li se „dobrovolně“ práva na hmotnou pomoc („nepoužil z toho ničeho“), činí to „bezplatně“ (v. 18) a nad svou povinnost, a má zvláštní za to zásluhu i nárok na zvláštní odplatu. To je také jeho „chlouba“ (v. 15). Z toho by si měli pyšní Korintané (v. 1) vzít příklad, aby si odpírali dovolené věci (jisti maso obětované modlám, když by jidlem dali pohoršení „slabým“; viz výše 8, 1-13).

¹⁹⁻²³ „získal“ Kristu. - „židům“ ve smyslu náboženském. - „pod zákonem“ mojišským, t. j. židě. - Jak se sv. Pavel z výchovných důvodů přizpůsoboval židům, viz Skut 16, 3; 18, 18; 21, 18-26; 24, 17. Jinak však jednal, kde takové přizpůsobení nebylo věroučně možné (srv. Skut 15, 2; Gal 2, 3-5). - „bez zákona“ mojišského žili pohané. - „Slabým“ křesťanům, o nichž psal výše 8, 9-13. - Místo „abych všechny přivedl ke spáse“, má fecké znění „abych aspoň některé přivedl ke spáse“. - „spolu-účasten“ s těmi, jimž kázal evangelium.

²⁴⁻²⁷ „Tak“, jak běží závodník na závodní dráze. Jako se závodník připravuje dlouhým cvičením a zdržuje se i dovolených věcí, jen aby při závodu dosáhl vítězného věnce, tak se mají i „silní“ (viz 8, 1) Korintané zdržovati masa obětovaného modlám, když by tím pohoršili „slabé“. - Pavel se přemáhá, aby dosáhl odměny (v. 27).

10, Výstražné příklady ze Starého Zákona. ¹ Nechci zajisté, bratří, abyste nevěděli, že otcové naši všichni byli pod oblakem a všichni prošli mořem; ² a všichni v oblaci a v moři byli pokřtěni v Mojžíše ³ a všichni jedli týž duchovní pokrm ⁴ a všichni pili týž duchovní nápoj. – Pili jej totiž z duchovní skály, která je provázela, a tou skálou byl Kristus. – ⁵ Avšak Bůh neměl ve většině z nich zalíbení, neboť zahynuli na poušti.

⁶ To se událo jako předobraz pro nás, abychom nebyli žádostivi zlých věcí, jak i oni po nich zatoužili. ⁷ Ani modláři nebudte, jako (byli) někteří z nich, jak je psáno:

„Posadil se lid k jídlu a pití; a vstali, aby hráli.“

⁸ Ani nesmilněme, jako někteří z nich smilnili, a padlo jich v jednom dni třiaadvacet tisíc! ⁹ Ani nepokoušejme Pána, jako někteří z nich pokoušeli, a zahynuli od hadů! ¹⁰ Ani nereptejte, jako někteří z nich reptali, a zahynuli od zhoubece!

¹¹ Toto pak všechno, co se jim stalo, bylo v předobrazu, ale napsáno bylo k výstraze pro nás, kteří jsme se dožili doby poslední. ¹² Proto, kdo se domnívá, že stojí, ať hledí, aby nepadl! ¹³ Pokoušení vás zachvátilo jen lidské. Bůh však je věrný; ten nedopustí, abyste byli pokoušeni nad své síly, nýbrž s pokoušením dopřeje také úspěch, abyste (je) mohli snést.

¹⁴ Proto, moji miláčkove, strážte se modloslužby!

Není dovoleno se účastnit pohanských obětních hostin. ¹⁵ Jako rozumným pravím: Posuďte vy sami, co dím: ¹⁶ Což není kalich, který žehnáme, společně s Krvou Kristovou? A

^{10, 1–14} Všem Izraelitům, kteří vyšli z Egypta, se dostalo těchž milostí, a přece tolik jich zhřešilo a za trest zahynulo na poušti. Pavel tímto příkladem varuje Korintány, jimž se dostalo už tolik milostí, aby se měli na pozoru, aby se svým jedním nepřipravili o věčnou spásu. - K výrazu „Nechci, abyste nevěděli“ viz Řím 1, 13 v pozn. - „pod oblakem“, jenž Izraelity vedl, zastíňoval a chránil (viz Ex 13, 21; Num 14. 14; Ž 104, 39 a jj.). - O přechodu Rudým mořem viz Ex 14, 22.

^{2–3} Jako křesťané byli pokřtěni vodou a Duchem svatým (Jan 3, 5), tak byli v předobrazu již pokřtěni Izraelité vodou Rudého moře. Ta předobrazovala křestní vodu a oblak předobrazoval milosti Ducha svatého, již se křtenci dostává. Korintští křesťané byli křtem pokřtěni (= ve křtění) v Krista, t. j. včlenění do Krista a do jeho nové úmluvy; Izraelité byli oním předobrazným křtem „pokřtěni“ (včlenění) v Mojžíše a do jeho úmluvy (Starého Zákona). Vždyť Mojžíš byl osobní předobraz Kristův.

^{3–4} „pokrm“ = manna (srv. Ex 16, 4, 35). Tento „pokrm“ byl „duchovní“, t. j. záračný svou povahou (Ž 77, 24; 104, 40; Moudr 16, 20) a předobrazný svým významem, neboť předobrazoval Svátost oltární (Jan 6, 49). Podobně onen „nápoj“ byl „duchovní“, byl záračný svým původem (Ex 17, 6; Num 20, 8) a předobrazný, ježto předobrazoval nejsvětější Krev Páně. Izraelity provázel pouští Kristus, který se měl časem vtěliti pro spásu lidstva (viz níže pozn. k v. 9).

⁵ Viz Num 14, 16. 23. 30.

⁶ „To“, že většina Izraelitů přes Boží dobrodiní zhřešila a byla potrestána (viz Num 11, 3. 34; Moudr 19, 11–12).

⁷ Viz Ex 32, 6.

⁸ Viz Num 25, 1–9.

⁹ Viz Num 21, 5–6. - Místo „Pána“ mají některé řecké rukopisy i Vulgáta „Krista“, t. j. Syna Božího tehdy ještě nevtěleného (viz pozn. k v. 3–4). - „nepokoušejme“, t. j. nevydávejme se svévolně v nebezpečí hříchu!

¹⁰ Viz Num 11, 4–33. - „nereptejte“ proti Bohu, když vidíte pohodlný život pohanů i život, jak jej mají vésti křesťané. - „zhoubece“, t. j. trestající Boží spravedlnost (= „hněv Boží“ v Řím 1, 18; 2, 16).

¹¹ „Toto všechno“, viz v. 6. - „doba poslední“, t. j. doba mesiášská, která skončí druhým příchodem Páně (viz také Gal 4, 4; Žid 9, 26; 1 Petr 1, 5).

¹² „aby nepadl“ do hříchu.

¹³ Všechna pokoušení jsou přiměřená lidské slabosti, takže je člověk může s pomocí Boží překonat. Tu pomoc Bůh také slíbil, a poněvadž je věrný, dá ji každému, kdo o ni prosí. - Podle Vulgáty, „... ať vás nezachvátí pokušení, leda lidské“.

¹⁴ „Proto“, že jísti maso při obětních hostinách pohanských je nebezpečné, učto některé křesťany pohoršuje (8, 7–13), a zdržet se ho je možné (10, 13), radí sv. Pavel, aby se křesťané varovali jakékoliv účastí na pohanských obětních hostinách („strážte se modloslužby“).

¹⁵ Od 10, 15–11, 1 nařizuje sv. Pavel: a) není dovoleno účastnit se obětních hostin v pohanských chrámech (10, 15–22), b) maso obětované modlám, pokud se prodává veřejně v krámech, je dovoleno jísti (vv. 23–27) s výjimkou, že by některý křesťan upozornil na to, že maso bylo obětováno modlám. Neboť takový jistě pokládá, byť mylně, požívání takového masa za nedovolené a mohl by se pohoršit (vv. 28–30). Na konci vyzývá apoštol, aby po jeho příkladu všechno konali ke cti a slávě Boží (10, 31–11, 1).

^{15–22} Křesťané se požíváním Těla a Krve Kristovy spojují při mši svaté s Kristem. Tak se i křesťanství účastníci obětních hostin pohanských stávají jaksi účastní pohanské oběti a zlých duchů, jimž pohaní obětují. Proto nelze se křesťanu účastnit „stolu Páně“ (sv. přijímání) a spolu „stolu zlých duchů“ (obětních hostin pohanských).

^{16–18} „Kalich“ = Krev Kristova pod způsobou vína v něm obsažená (metonymie). - „Lámati chléb“, t. j. slaviti mši sv. s obětní hostinou (sv. přijímání; viz Skut. 2, 42. 46; 20, 7. 11). - „chléb“ eucharistický, t. j. Tělo Páně pod způsobou chleba. - „Izraelité podle těla“ (v. 18) = zidé.

chléb, který lámeme, není společenstvím Těla Kristova? ¹⁷ Poněvadž je to jeden chléb, jsme my, ač mnozí, jedním tělem; neboť jsme všichni účastní jednoho chleba. ¹⁸ Vizte Izraelity podle těla! Což nemají ti, kdož jedí obětované maso, účast na oltáři?

¹⁹ Co tím tedy chci říci? Že snad věc obětovaná modlám je něco? Nebo že modla je něco? ²⁰ To ne, nýbrž že to, co obětují pohané, obětují zlým duchům a ne Bohu. Nechci přece, abyste byli společníky zlých duchů. ²¹ Nemůžete pít kalich Páně i kalich zlých duchů. Nemůžete se přece zúčastňovati stolu Páně i stolu zlých duchů. ²² Anebo máme podněcovati Pána k řevnivosti? Jsme snad silnější než On?

Maso z pohanských obětí lze jísti. ²³ Všechno je [mi] dovoleno, ale ne všechno prospívá; všechno je [mi] dovoleno, ale ne všechno vzdělává. ²⁴ Nikdo nehledej prospěch svůj, nýbrž bližního!

²⁵ Všecko, co se prodává na masném trhu, jezte, nic se nevyptávejte pro svědomí, ²⁶ neboť „Pánu patří země i vše, čím je naplněna.“

²⁷ Pozve-li vás někdo z nevěřících a chcete-li jísti, jezte všechno, co se vám předloží, nic se nevyptávejte pro svědomí!

Pozor při tom na pohoršení! ²⁸ Řekne-li vám však někdo: „Toto bylo obětováno modlám,“ nejezte kvůli tomu, kdo na to upozornil, a pro svědomí. ²⁹ Míním pak svědomí nikoli tvoje, nýbrž (toho) druhého. Neboť proč by měla být má svoboda posuzována podle cizího svědomí? ³⁰ Požívám-li něco s vděčností, proč bych měl být tupen pro to, zač díky činím?

Všechno k slávě Boží! ³¹ Ať tedy jíte nebo pijete nebo cokoliv jiného činíte, čiňte všecko k slávě Boží!

³² Nebuďte na pohoršení ani židům ani pohanům ani křesťanské obci Boží, ³³ jak i já všechněm ve všem vyhovuji, nehledaje prospěch svůj, nýbrž (prospěch) mnohých, aby byli spaseni. ^{11, 1} Buďte mými následovníky, jako i já jsem Kristovým!

ODDÍL TŘETÍ: JAK SE CHO VATI PŘI BOHOSLUŽBÁCH (11, 2-34).

Ženy při bohoslužebných shromážděních. ² Chválím pak vás, [bratří], že ve všem pamatujete na mne a zachováváte naučení, jak jsem vám je podal.

³ Rád bych však, abyste věděli, že hlavou pro každého muže je Kristus, hlavou pak pro ženu muž, hlavou však pro Krista Bůh (Otec). ⁴ Každý muž, který se modlí nebo prorokuje s hlavou

²² „k řevnivosti“, aby nás potrestal. Bůh je „řevnivý“ (anthro-pomorfismus), t. j. nestrpí, aby úcta, která přísluší jemu jedinému, byla vzdávána někomu jinému (modlám). - „silnější“, abychom se mohli postavit na odpor proti jeho trestající moci.

²³ „Všechno“, co není samo o sobě hříchem, tedy úkony mravně nelíšné (srv. 6, 12; 8, 4).

²⁴ Pavel chce říci: Úkony mravně nelíšné nečiní bezohledně, nýbrž vždy dbej duchovního prospěchu svého bližního (viz níže 10, 33; Řím 15, 2).

²⁵ Netřeba se vyptávat, zda maso na prodej vystavené pochází z pohanských obětí čili nic. - „pro svědomí“, t. j. pro klid svědomí (srv. vv. 27. 28).

²⁶ Viz Ž 23, 1. - „Vše“ je Boží, proto není nic samo o sobě poskvrněno.

²⁷ „Pozve-li vás“ na hostinu doma, ne do pohanského chrámu (viz výše v. 24 a pozn. k 8, 10).

²⁸⁻³⁰ Křesťan, jenž ví, že jísti maso obětované modlám samo o sobě nic není, přece je povinen, byl-li na to upozorněn, s ohledem na bližního zdržeti se jídla, a to proto, aby tím nedal pohoršení, tedy pro klid svědomí svého bližního (srv. výše v. 25) - „s vděčností“, t. j. s modlitbou děků. Tak modlitbou vyznávám, že za pokrm, za který děkuji, jsem povinen díkem jen jedinému pravému Bohu a tím se ohrazuji proti účasti na modlářství.

³³ „vyhovuji“, z výchovných důvodů se přizpůsobuji, kde to bez hříchu lze (srv. výše 9, 20-22; 10, 24).

^{11, 1-16} V Recku byl zvyk, že muži přicházeli do shromáždění s nepokrytou hlavou, ženy mívaly hlavu zakrytou závojem. Tento zvyk měli zachovati korintští křesťané při svých bohoslužebných shromážděních. Nepokrytá hlava jest odznakem mužovy nadřazenosti, závoj ženy odznakem její podřazenosti (viz níže pozn. k v. 3).

² „naučení = ústní podání (tradice).

³ „hlavou však pro Krista“, ovšem jen jako pro člověka, poněvadž jako Bůh je též podstaty s Otcem. Správu Církve věsti a kněžskou službu konati smějí jen muži, s tohoto hlediska jsou ženy v Církvi údy podřízenými.

⁴ „který se modlí“ při veřejné společné bohoslužbě. - „prorokuje“, t. j. mluví, káže z nadpřirozeného vniknutí Ducha svatého (viz níže v pozn. k 12, 8-11; 14, 1-25). - „hanobí svou hlavu“, poněvadž si na ni klade odznak podřízenosti. - „žena hanobí svou hlavu“, když si ji nezakryje závojem. - Ženy ovšem nesměly mluvit veřejně při společné bohoslužbě ani pro-

přikrytou, hanobí svou hlavu; ⁵ kdežto každá žena hanobí svou hlavu, modlí-li se a prorokuje-li s hlavou nezakrytou; neboť je to právě tak, jako by se oholila. ⁶ A nezakrývá-li si žena hlavu, ať se dá ostříhati! Je-li však hanbou pro ženu dáti se ostříhati nebo oholiti, ať si zakrývá svou hlavu!

⁷ Muž totiž si nemá pokrývatí hlavu, neboť jest obrazem a slávou Boží; žena však je slávou mužovou. ⁸ Neboť není muž ze ženy, nýbrž žena z muže; ⁹ vždyť ani nebyl stvořen muž pro ženu, nýbrž žena pro muže. ¹⁰ Proto má míti žena na hlavě znak moci pro anděly. ¹¹ Avšak v Pánu ani muž není bez ženy, ani žena bez muže. ¹² Neboť jako je žena z muže, tak jest i muž skrze ženu; všechno pak (je) z Boha.

¹³ Posudte sami u sebe: Sluší se, aby se žena modlila k Bohu bez závoje? ¹⁴ A neučí vás i příroda, že není ke cti pro muže, nechá-li si růsti dlouhé vlasy? ¹⁵ Má-li však žena dlouhé vlasy, je to pro ni okrasou, neboť vlasy jsou jí dány místo závoje. ¹⁶ Líbí-li se však někomu příti se o tom, (věz:) my takový zvyk nemáme, ani křesťanské obce Boží.

Nepřístojnosti při slavení večeře Páně. ¹⁷ Toto, co (nyní) nařizují, není vám k chvále, neboť se scházíte nikoli k lepšímu, nýbrž k horšímu.

¹⁸ Předně totiž slyším, že při vašem společném shromáždění bývají mezi vámi roztržky, a částečně tomu i věřím; ¹⁹ neboť i rozštěpení musí býti mezi vámi, aby se ukázalo, kteří jsou mezi vámi osvědčení.

²⁰ Když tedy se scházíte dohromady, nebývá to již slavení večeře Páně, ²¹ neboť každý napřed bere svou večeři při jídle, a jeden lační, kdežto druhý je napilý. ²² Což nemáte domy k jídlu a pití? Či snad pohrdáte Církví Boží a zahanbujete ty, kdož (nic) nemají? Co vám mám říci? Mám vás chváliti? V této věci (vás) nechválím.

²³ Neboť já jsem přijal od Pána to, co jsem vám též odevzdal: Pán Ježíš té noci, v které byl

rokovati, ale mohly tak učiniti z mimořádného vnutnutí Božího.

⁶ Slova „ať se dá ostříhati“ jsou řečena ironicky.

^{7–12} Poněvadž se ženy odchýlovaly od platného zvyku (viz výše pozn. k 11, 2-16) a pravděpodobně omlouvaly své jednání tím, že Kristus postavil ženu na roven mužům, zdůrazňuje Pavel, jak tomu třeba správně rozuměti. Už při stvoření prvních lidí se jeví jakási nadřazenost muže nad ženou. Bůh totiž stvořil napřed Adama, který „jest obrazem a slávou Boží“, a potom ženu jako pomocnici („pro muže“, v 9) podobnou muži (Gen 2, 18-20), která „je slávou mužovou“ (v. 7).

¹⁰ „znak moci“, t. j. nadřazenosti mužovy. Tím znakem pro ženu byla právě hlava zahalená závojem. - „pro anděly“, t. j. z úcty k nim, poněvadž byli svědky stvoření prvních lidí a tudíž i svědky poměru první ženy k prvnímu muži. Jsou také andělé neviditelné přítomni bohoslužbě, vídají, jak se ženy chovají, a mohli by proti nim svědčiti u soudu Božího, kdyby neuznávaly svou podřízenost.

^{11–12} „v Pánu“, t. j. podle učení Kristova. - „žena z muže“ = Eva. Aby se muž pyšně nevyvyšoval nad ženu a jí nepohrdal, připomíná sv. Pavel, že mužové po Adamovi byli závislí na ženách, na matkách, z nichž se podle vůle Boží narodili. Patří tedy ženě - matce - úcta pro její důstojnost mateřství. V manželství je sice muž hlavou rodiny, ale co do lidských práv jsou si muž a žena rovni.

¹³ „modlila“ při veřejné a společné bohoslužbě (viz výše v. 5).

¹⁴ Místo „křesťanské obce Boží“ má Vulgáta jednotné číslo „křesťanská obec Boží“.

^{17–34} Poněvadž Kristus Pán spojil ustanovení svátosti oltářní s velikonoční večeří, spojovali v prvních dobách křesťané se mší svatou také hostinu. K ní přinášeli věřící podle svých majetkových poměrů pokrmy a nápoje. Hostiny se zúčastnili všichni, bohatí i chudí. Ukořmen bylo projevíti a utvrditi v křesťanské obci vzájemnou lásku, odtud se ta hostina nazývala „hody lásky“ (agapy). Tyto agapy byly přípravou na hody eucharistické, t. j. na mši sv. a sv. přijímání. Ale sobectví bohatých křesťanů zplodilo v Korintě různé zlořády. Ti přicházeli k bohoslužbám dříve než chudí, a co z domu přinesli, snědli a vypili sami, takže, když přišli chudí, byli bohatí již někdy i přesytení a vínem rozjařeni (v. 21). Pavel přísně odsuzuje tento nešvar (17-22) a poukazuje, že takové hody lásky nejsou důstojnou přípravou na mši sv. a na sv. přijímání (23-32), a dává stručný návod, jak si mají při agapách počínati (33-34). - Pro různé nešvary, které se později i v jiných obcích do těchto hodů lásky vloudily, je Cirkev později zrušila. - „se scházíte“ (v. 17) k slavení večeře Páně, t. j. ke mši sv. Účast na ní měla mravně zdokonalovat, ale pro různé nešvary, které mši sv. předcházely, stávali se mnozí křesťané vlastně pohoršením a tím upadali do své duchovní zkázy.

^{18–19} „Předně“, t. j. nejdříve kárá první nešvar (při agapách), druhý (nesprávné užívání mimořádných Božích darů) bude kárati v kap. 12-14. - „roztržky“, t. j. protivy společenské mezi bohatými a chudými. - „rozštěpení“ v důležitých náboženských otázkách. - „musí býti“ jako pohoršení vůbec (Mat 18, 7; Luk 17, 1). - „osvědčení“ jako věrní, spolehliví křesťané.

²¹ „každý“ = „druhý“ = boháč; „jeden“ = chudý; „napřed“, t. j. nečeká, až přijdou ostatní. - „svou večeři“, t. j. své vlastní jídlo, které si přinesl z domu (viz výše pozn. k vv. 17-34).

^{23–26} Srv. Mat 26, 26-28; Mař 14, 22-24; Luk 22, 19-20. - „přijal“ přímo ze zjevení (srv. níže 15, 3; Gal 1, 12). - „odevzdal“, t. j. ústně podal. V některých řeckých rukopisech schází je v. 24 také slova „se vydává“ (podle Vulgáty „bude vydáno“); jiné rukopisy mají zase „se láme“. Evangelisté a sv. Pavel se navzájem doplňují ve slovech proměňování.

zrazen, vzal chléb, vzdal díky, lálal jej²⁴ a řekl: „[Vezměte a jezte!] Toto je Tělo mé, které se za vás vydává; to číňte na mou památku!“²⁵ Podobně vzal po jídle i kalich a řekl: „Tento kalich je nová úmluva (potvrzená) mou Krví; to číňte, kdykoli (jej) budete pít, na mou památku!“²⁶ Kdykoliv totiž budete jísti tento chléb a pít kalich, smrt Páně budete zvěstovati, dokud nepřijde.

²⁷ Proto kdo bude jísti tento chléb nebo pít kalich Páně nehodně, proviní se proti Tělu a Krvi Páně. ²⁸ Ať zpytuje však každý sám sebe a pak ať z toho chleba jí a z kalichu pije; ²⁹ neboť kdo jí a pije [nehodně], odsouzení sobě jí a pije, poněvadž nesoudí náležitě o Tělu [Páně]. ³⁰ Proto je mezi vámi mnoho nemocných a slabých, a mnozí zesnuli. ³¹ Kdybychom sami sebe pozsovali, nebyli bychom souzeni. ³² Jsme-li však souzeni Pánem, jsme vychovávaní, abychom nebyli s tímto světem zavrženi.

³³ Proto, moji bratří, když se scházíte k hodům, čekejte jedni na druhé! ³⁴ Má-li někdo hlad, ať pojí doma, abyste se nescházeli k odsouzení.

Ostatní věci uspořádám, jakmile přijdu.

ODDÍL ČTVRTÝ: O MIMOŘÁDNÝCH DARECH DUCHA SVATÉHO (12, 1-14, 40).

12, Rozdílné dary uděluje tyž Původce. ¹ O duchovních darech však nechci, bratří, abyste byli v nevědomosti. ² Víte, když jste byli pohany, že jste se nechávali voditi jakýmsi popudem k němým modlám. ³ Proto vám oznamuji: Nikdo, kdo mluví v Duchu Božím, nepraví: „Proklet buď Ježíš!“ A nikdo nemůže říci: „Pánem jest Ježíš“, leda v Duchu svatém.

⁴ Jsou tedy dary rozdílné, ale tentýž Duch; ⁵ a rozličné jsou úřady, ale tentýž Pán; ⁶ a rozličné jsou účinky, ale tentýž Bůh, který to všechno působí ve všech.

⁷ Každému se však uděluje projevoování Ducha k užtku (Církev). ⁸ Jednomu se totiž uděluje

²⁶ Mluví zase sv. Pavel. - Podle řeckého znění: „Kdykoli totiž jíte . . . pijete . . . zvěstujete,“ t. j. nekrvavě stále obnovujete Kristovu oběť na kříži, dokud Pán nepřijde k poslednímu soudu.

²⁷⁻²⁹ „Proto“, poněvadž „tento chléb“ je skutečné tělo Kristovo a v „kalichu Páně“ je skutečná Krev Kristova. - „nehodně“, t. j. bez náležité přípravy, jako korintští boháči (srv. výše pozn. k vv. 17-34). K té přípravě ovšem nutně patří také stav posvěcující milostí. - Před sv. přijímáním je nutné, aby přijímající zpytovali svědomí, zda je hoděn. - „Ji a pije“, t. j. uvaluje na sebe, „nesoudí náležitě“, poněvadž nerozpoznává Tělo Páně od obyčejného pokrmu.

³⁰⁻³² Apoštol pokládá četné nemoci a úmrtí v křesťanské obci korintské za časné tresty, že se na sv. přijímání dobře nepřipravují. Kdyby každý sám náležitě pozsoval svou mravní přípravu k sv. přijímání a podle toho jí jednal, nebyl by odsuzován k časným trestům, t. j. nebyl by restán nemocí nebo i smrtí. Tyto tresty mají však i léčivý význam „vychovávaní“, podle Vulgáty „napominání“, „kárání“. - „s tímto světem“, t. j. s hříšníky. - „zavrženi“ k věčné záhubě. - „zesnuli“, viz níže 15, 17-18 v poznámce.

³³⁻³⁴ „k hodům“ (doslovně „k jídlu“) lásky (viz výše v. 17). - Tehdy ještě neplatil předpis o lačnosti před sv. přijímáním. - „jedni na druhé“, t. j. boháči na chudé (viz výše pozn. k vv. 17-34). - „Ostatní věci“, týkající se hodů lásky, zařídí Pavel později osobně, o darech Ducha sv. však (12, 1) pokládá za nutné po-jednati hned písemně.

¹⁻⁶ Sv. Pavel přichází k poučení o mimořádných darech Ducha sv. (12, 1-14, 40). - Podle příslibení Kristova (Mar 16, 17-18) dostalo se v první době křesťanské některým věřícím zvláštních, mimořádných darů Ducha sv. („duchovní dary“ = charismata). Ty nebyly dány k osobnímu posvěcení jednotlivců, nýbrž k duchovnímu prospěchu jiných (12, 7). To byl společný účel všech těchto darů. Přispěly mnoho k utvrzení ve víře v evangelium. V Korintě, jak se zdá, nechápali věřící správně význam těchto darů, a proto prosili, pravděpodobně listem poslaným do Efesu (srv. 16, 17), Pavla o poučení. V Korintě počali již záhy mnozí těchto darů zneužívat. Cenili je více po vnější stránce než podle jejich původu a účelu. Čím více budily úžas a podivení, tím je pokládali za vzácnější. Byl to v Korintě ještě zbytek z pohanství, kdy bez rozmyslu a slepě běhávali do pohanských věštění a chrámů (v. 2); tam se děly různé podvodné úkazy, jež vzbuzovaly u nekritických diváků skutečně velký úžas. Velice si cenili v Korintě „dar jazyků“ (t. j. mluvití rozličnými jazyky), podceňovali „dar prorokování“ (viz níže pozn. k vv. 8-11). Kromě toho užívali těchto darů i k vlastní chloubě. Proto je sv. Pavel poučuje: a) o původu a užitečnosti mimořádných darů Ducha sv. vůbec (12, 1-31), b) o poměru těch darů k lásce (13, 1-13), c) o poměru daru jazyků k daru prorokování (14, 1-25). Svá poučení končí několika praktickými pokyny (14, 26-40). Ze na toto poučení klade sv. Pavel zvláštní důraz, vidíme již ze slov „nechci, abyste byli v nevědomosti“ (viz k tomu pozn. k Řim 1, 13; viz i výše 10, 1). - Sv. Pavel upozorňuje (v. 3), že je třeba vždy v mimořádného zjevu vyšetřit, odkud a k čemu jest, aby se rozeznal dar Ducha sv. od podvodného zjevu. Mimořádné dary jsou sice rozličné v svých projevech a v svém účelu (4-6), ale jejich původ je vždy tyž („tentýž Duch“) - „úřady“ církevní (biskupský, kněžský, jáhenský), skrze něž řídí Ježíš Kristus svou Církev, jako řídí hlava tělo. - „účinky“ přírodních sil, jež Bůh stvořil a skrze ně působí. - Jmenuje tu sv. Pavel trojdielného Boha: Bůh (Otec), Syn (Pán), Duch svatý.

⁷ „projevoování Ducha“ mimořádným darem (charismatem), jež uděluje Duch sv. podle své vůle některým věřícím; viz níže 14, 26.

⁸⁻¹¹ Pavel tu vypočítává „devatero“ mimořádných darů Ducha sv.; ve v. 28 jich vypočítává „osm“, v Řim 12, 6-8 „sedm“ a

skrže Ducha řeč moudrosti, druhému řeč poznání podle téhož Ducha,⁹ jinému víra v témž Duchu, jinému pak dar uzdravování v stejném Duchu, jinému konání zázraků,¹⁰ jinému dar prorokování, jinému dar rozeznávání duchů, jinému dar rozličných jazyků, jinému vykládání řečí;¹¹ to všechno působí jeden a týž Duch, který rozděluje jednomu každému podle své vůle.

Církev – Kristovo tělo.¹² Jako totiž tělo jest jedno a přece má mnoho údů, všechny pak údy těla, ač jich je mnoho, tvoří jedno tělo, tak (je to) i v Kristu.¹³ Neboť v jednom Duchu byli jsme my všichni pokřtěni v jedno tělo, ať jsme byli židy nebo pohany, ať otroky nebo pány, a všichni jsme byli napojeni jedním Duchem.

¹⁴ Vždyť ani tělo se neskládá z jednoho údu, nýbrž z mnoha údů.¹⁵ Řekne-li noha: „Poněvadž nejsem ruka, nepatřím k tělu,“ což proto k tělu nepatří? ¹⁶ A řekne-li ucho: „Poněvadž nejsem oko, nepatřím k tělu,“ což proto k tělu nepatří? ¹⁷ Kdyby celé tělo bylo (jen) oko, kde by byly uši? Kdyby celé tělo bylo ucho, kde by byl nos? ¹⁸ Bůh přece umístil údy v těle, jeden každý z nich, jak chtěl. ¹⁹ Kdyby všechny byly jeden úd, kde by bylo tělo? ²⁰ Je však mnoho údů, ale jedno tělo.

²¹ Také nemůže oko říci ruce: „Nepotřebuji tě,“ anebo zase nohám hlava: „Nepotřebuji vás.“ ²² Naopak, právě ty údy těla, které se zdají slabšími, bývají mnohem potřebnější,²³ a ty údy těla, které pokládáme za méně čestné, přiodíváme čestněji; a naše (údy), jež třeba zakrývat, jsou slušněji odívány,²⁴ kdežto naše (údy) slušné toho nepotřebují. Ale Bůh spojil tělo tak, že dal větší čest tomu (údu), kterému se jí nedostávalo,²⁵ aby nebyla roztržka v těle, nýbrž aby údy pečovaly o sebe vespolek stejně. ²⁶ A trpí-li jeden úd, trpí spolu s ním všechny údy; dochází-li slávy jeden úd, radují se spolu s ním všechny údy.

²⁷ Vy však jste tělo Kristovo a každý jednotlivec (jeho) úd. ²⁸ A některým určil Bůh místo v Církvi: ustanovil předně apoštoly, za druhé proroky, za třetí učitele; potom (udělil) dar zázraků, potom dary uzdravování, pomáhání, vedení správy, dar rozličných jazyků [a vykládání řečí]. ²⁹ Jsou snad všichni apoštoly? Všichni proroky? Všichni učiteli? Činí snad všichni zázraky? ³⁰ Či všichni mají dar uzdravování? Všichni mluví (různými) jazyky? Všichni vykládají?

³¹ Usilujte o dary lepší! A ještě vám ukáží cestu na výsost vznešenou.

v Ef 4, 11 jenom „pět“. Některé dary se v těchto seznamech opakují, třebaže jiným označením. - „řeč moudrosti“, t. j. zvláštní způsoblost učití svatým pravdám. - „řeč poznání“, t. j. nadprůměrná schopnost vnikati do svatých pravd a přesvědčivě je podávatí těm, kteří se teprve k sv. křtu připravují (katechumenům). - „víra“, t. j. dar viry pevné, spojené s naprostou důvěrou v Boha (srv. Mat 17, 20; Mar 11, 23; níže 13, 2). - K daru „konatí zázraky“ patří kromě jiných také moc vymítati zlé duchy (Skut 5, 16; 8, 7), bráti bez škody do rukou jedovaté hady (Skut 28, 5) a křísiti mrtvé (Skut 9, 40). - „dar prorokování“ se jevil především tím, že věřící z osvěcení a vnuknutí Ducha sv. mluvili posluchačům řečí srozumitelnou, dávající nábožensko-mravní poučení, povzbuzení a útěchu (viz níže 14, 1-3); někdy i z osvěcení Ducha sv. předpovídali budoucí věci. - „dar rozeznávání duchů“, t. j. mimořádná způsoblost roze-znatí v daném případě, zda běží o projev Ducha sv. či o podvod zlého ducha nebo o podvod konajícího. - „dar rozličných jazyků“ (glossolalie), jimž omilostněni byli uvedeni do extaze a za různých posuňků těla hlasitě pronášeli delší nebo kratší řeč (modlitby) cizím jazykem, jemuž posluchači někdy rozuměli (srv. Skut 2, 4-11), ale častěji nerozuměli (viz níže 14, 2, 4). Proto bylo potřeba onu řeč (modlitbu) přeložit a vyložit. To činili ti, kdož měli dar „vykládání jazyků“ (podle Vulgáty „vykládání řečí“). - Duch sv. však uděluje tyto mimořádné dary svobodně „podle své vůle“ (v. 11). Proto musí býti každý spokojen s tím, co nezaslouženě dostal. Vždyť všechny dary jsou k prospěchu Církve, podobně jako všechny údy v lidském těle společně udržují při životě celé tělo (vv. 12-30).

¹² „v Kristu“ = v jeho Církvi.

¹³⁻¹⁴ Křtem nás Duch sv. včlenil do jednoho těla Kristova - do Církve. V ní nejsou už rozdíly národnostní ani společenské. Vždyť Církev Páně je všennárodní a vševětšá (srv. Mat 28, 19). - „napojení“ milostmi Ducha sv.; ty bývají, zvláště u proků, přirovnávány k vodě (srv. na př. Iz 12, 3; Jer 2, 13; Zach 14, 8; viz také Jan 4, 13-14).

¹⁵⁻³¹ Srv. podobenství, kterým se snažil kdysi Menenius Agrippa udobřití římský lid a smířití jej s patricii (Livius, II, 23). - Bůh určil každému údu v těle přiměřené místo a činnost. Tak i v Církvi dal Duch sv. podle své vůle tomu ten, jinému onen mimořádný dar. Nesmí se tedy pohrdati dary, o nichž někteří myslí, že jsou méně cenné; všech je potřeba v Církvi.

²³ „přiodíváme čestněji“, t. j. pečlivě přikrýváme.

²⁸ „apoštoly“ v širším významu slova, t. j. křesťanské věrozvěsty a zakladatele jednotlivých křesťanských obcí. - „proroky“, viz níže 14, 29. - „pomáhání“, nejspíše v péči o chudé (sv. Pavel myslí asi na obzvláštní horlivost v péči o chudé). - „vedení správy“ byla mimořádná schopnost organizační v duchovní správě. - Viz k tomuto verši také poznámky výše vv. 8-11.

³¹ Apoštol napomenul sice věřící, aby byli spokojeni s darem, jaký kdo dostal, ale přece je povzbuzuje, aby se snažili dosáhnouti modlitbou darů lepších, t. j. vyšších. Chce jim kromě toho ukázati, že láska je daleko vyšší duchovní dar než všechny ty dary, po nichž touží.

13, Velepíseň lásky.

¹ Kdybych mluvil jazyky lidskými i andělskými,
kdybych však lásky neměl,
byl bych jen jako zvučící měď
a jako znějící zvonec.

² A kdybych měl (dar) prorokování
a znal všechna tajemství
a měl i poznání o všem
a kdybych měl všechnu víru,
že bych hory přenášel,
kdybych však lásky neměl,
ničím bych nebyl.

³ A kdyby rozdál [chudým na živobytí] veškerý svůj statek
a vydal své tělo k spálení,
kdybych však lásky neměl,
nic by mi to neprospělo.

⁴ Láska je shovívavá a dobrotivá,
láska nezávidí,
nechlubí se a nevyvyšuje se,

⁵ není ctižádostivá,
nehledá svůj prospěch,
neroztrpčuje se,
nepřemýšlí o zlém,

⁶ neraduje se z bezpráví,
nýbrž se raduje s pravdou;
⁷ všechno snáší, všemu věří,
ve vše doufá, všechno přetrpí.

⁸ Láska nikdy nepomíjí;
ať již (jest u někoho dar) prorokování, zanikne,
ať již (dar) jazyků, přestane,
ať již (dar) poznání, zanikne.

⁹ Neboť částečně (jen) poznáváme
a částečně prorokujeme.

¹⁰ Když však přijde to, co je dokonalé,
zanikne to, co je částečné.

¹¹ Když jsem byl dítětem,
mluvil jsem jako dítě,

13, ¹⁻¹³ Pavel ukazuje překrásnými slovy, oč vyniká láska nade všechny mimořádné dary: a) svou potřebou, ježto bez ní ostatní dary nemají ceny (1-3), b) svými vlastnostmi, poněvadž je základem jiných ctností (4-7), c) svým trváním, neboť láska přetrvává všechny mimořádné dary a zůstane i na věčnosti (8-12). Láskou se tu myslí ona láska, kterou Boha pro něho samého nade všechno milujeme a sebe a bližního milujeme pro Boha a v Bohu. Tato láska předpokládá stav posvěcující milosti.

² Ani hrdinné skutky nemají bez lásky významu pro věčný život.

⁴⁻⁶ „Láska je shovívavá . . .“, t. j. člověk v posvěcující milosti jedná vůči bližnímu shovívavě. Láska k bližnímu je největším důkazem, že někdo miluje Boha (srv. 1 Jan 5, 20-21).

⁵⁻¹⁰ Místo „není ctižádostivá“ má řecké znění „nejedná neslušně“. - „nepřemýšlí o zlém“, t. j. nevidí v každém činu hned zlý úmysl. - „raduje se s pravdou“ (v. 6), že ji lidé poznávají, uznávají a podle ní žijí. - „nepomíjí“ (v. 8), t. j. potrvá i na věčnosti. - O darech viz výše v pozn. k 12, 8-11.

¹¹ Naše znalosti o Bohu budou na věčnosti proti pozemskému vědění dokonalejší, jako je vědění muže proti vědění dětskému. Avšak ani na věčnosti nepochopí svatí Boha naprosto dokonale.

smýšlel jsem jako dítě,
usuzoval jsem jako dítě;
když však jsem se stal mužem,
odložil jsem, co bylo dětské.

¹² Nyní vidíme jako v zrcadle, mluhvě,
ale v budoucnu tváří v tvář.

Nyní poznávám částečně,
v budoucnu však budu poznávati tak,
jak jsem sám poznán.

¹³ Nyní zůstávají: víra, naděje, láska, tyto tři;
ale největší z nich je láska.

14, Poměr daru jazyků k daru prorokování. ¹ Usilujte o lásku, horlete o dary duchovní, zvláště však, abyste prorokovali! ² Neboť kdo mluví (cizím) jazykem, nemluví pro lidi, nýbrž pro Boha; nikdo mu totiž nerozumí, poněvadž duchem mluví tajemství. ³ Kdo však prorokuje, mluví pro lidi ke vzdělání, povzbuzení a útěše. ⁴ Kdo mluví (cizím) jazykem, vzdělává sebe, ale kdo prorokuje, vzdělává křesťanskou obec [Boží].

⁵ Prál bych si ovšem, abyste všichni mluvili (cizími) jazyky, ale raději, abyste prorokovali. Neboť větší jest, kdo prorokuje, nežli ten, kdo mluví, jazyky, leda by také vykládal, aby křesťanská obec byla poučena.

⁶ Nuže tedy, bratří, kdybych k vám přišel a mluvil bych (cizími) jazyky, co vám prospějí, nebudu-li vám mluvití mocí zjevení nebo poznání nebo proroctví nebo poučování? ⁷ Jestliže neživé věci vydávající zvuky, na příklad flétna neb citera, nerozliší tóny, jak je pak možno poznati, co kdo na flétnu píská nebo na citeru hraje? ⁸ A kdo se bude, vydá-li polnice neurčitý zvuk, chystati do války? ⁹ Tak je to i s vámi. Nebudete-li (darem) jazyků srozumitelně mluvití, jak se pozná to, co se mluví? Budete zajisté mluvití jen do větru. ¹⁰ Tolik je věru rozličných jazyků na světě, a žádný (z nich) není o sobě nesrozumitelný. ¹¹ Neznám-li tedy smysl řeči, budu mluvícímu cizincem a mluvíci bude zase mně cizincem.

¹² Tak tedy i vy, poněvadž horlíte o dary duchovní, snažte se o to, abyste oplývali těmi, jež přispívají ke vzdělání křesťanské obce. ¹³ Proto kdo mluví (cizím) jazykem, ať se modlí, aby také mohl vykládati! ¹⁴ Neboť modlím-li se (cizím) jazykem, můj duch se modlí, ale můj rozum je bez užitku. ¹⁵ Co z toho plyne? Budu se modliti duchem, budu se však modlit i rozumem; budu zpívati žalmy duchem, budu však (je) zpívat i rozumem. ¹⁶ Neboť budeš-li dobrořečiti duchem, jak odpoví k tvému díkyčinění „Amen“ člověk neznalý té řeči? Vždyť nerozumí, co pravíš. ¹⁷ Tvá děkonná modlitba jest ovšem dobrá, ale bližní se (tím) nevzdělává. ¹⁸ Bohu díky! Mluví

¹² „Nyní“, t. j. na zemi. - „vidíme“, t. j. poznáváme Boha toliko nepřímo („v zrcadle“): ze stvořených věcí, proto je toto naše poznání nedokonalé („mlhavě“). K porozumění slovům „jako v zrcadle, mluhvě“ nutno míti na zřeteli zrcadla ve starověku; tehdy bylo používáno zrcadel kovových, která dávala nepřesné obrazy. - „v budoucnu“ (na věčnosti) poznáme Boha přímo („tváří v tvář“).

¹³ Víra bude nahrazena na věčnosti patřením na Boha (2 Kor 5, 7; Žid 11, 1), naděje požíváním Boha (Řim 8, 24), ale láska potrvá (v. 8).

¹⁴, ¹⁻¹⁹ Sv. Pavel srovnává „dar prorokování“ s „darem jazyků“. Ukazuje, že „dar prorokování“ duchově prospívá věřícím více než „dar jazyků“ (1-6), a na několika obrazech dokazuje ne-užitečnost daru jazyků v bohoslužebném shromáždění (7-12), není-li někdo právě přítomen, aby mohl vyložit, co bylo cizím jazykem povéděno (13-19). - O „darech prorokování a jazyků“ viz výše v pozn. k 12, 8-11.

² Apoštol má tu na mysli případ, kdy někdo byl obdarován jen „darem jazyků“, kdy tedy ani sám nerozuměl, co mluvil cizím jazykem. - „duchem“, t. j. vytrženým citem k Bohu; podle jiných „Duchem svatým“.

⁴ Pavel nepopírá užitečnost „darů jazyků“, ale ukazuje, že větší duchovní užitek přináší mnohdy „dar prorokování“.

⁵ „vykládal“, t. j. měl zároveň i „dar vykládání“ (viz výše v. 2).

¹² „i vy“ jako já. - „dary duchovní“, t. j. mimořádné dary Ducha sv. (srv. 12, 1; 14, 1).

¹⁵ „duchem“, t. j. citem; „rozumem“ se modlím, když rozumím slovům modlitby.

¹⁶ „duchem“ zde znamená: modliti se cizím jazykem, jemuž modlíci nerozumí - „neznalý té řeči“, v které se modlíš, maje jen „dar jazyků“.

¹⁸⁻¹⁹ verš 18 je přeložen podle řeckého znění; podle Vulgáty děkuje apoštol, že mluví „jazykem (= jazyky) vás všech“. - „ve shromáždění“ bohoslužebném. - „pět“, t. j. několik málo, „deset tisíc“, t. j. mnoho.

(cizími) jazyky více než vy všichni, ¹⁹ avšak ve shromáždění chci raději promluvit pět srozumitelných slov, abych poučil také jiné, nežli deset tisíc slov v (cizím) jazyce.

²⁰ Bratří, nebuďte dětmi v myšlení, nýbrž v špatnosti buďte dětmi! V myšlení buďte dokonalí! ²¹ V Zákonež je psáno:

„Cizími jazyky a cizími rty budu mluvit k tomuto lidu,
a ani tak neposlechnou, praví Pán.“

²² Podle toho je (dar) jazyků na znamení nikoliv pro věřící, nýbrž pro nevěřící; kdežto (dar) prorokování je nikoliv pro nevěřící, nýbrž pro věřící. ²³ Jestliže by se tedy sešla celá křesťanská obec dohromady a všichni by mluvili (cizími) jazyky, a vešli by tam (lidé) nezasvěcení nebo nevěřící, což neřeknou, že blázníte? ²⁴ Jestliže by však všichni prorokovali a vešel by tam nějaký nevěřící nebo nějaký nezasvěcenec, budou ho všichni usvědčovat i všichni posuzovat; ²⁵ tajnosti jeho srdce přijdou najevo, takže padne na tvář a bude se klanět Bohu vyznávaje: „Skutečně Bůh je mezi vámi!“

Předpisy pro bohoslužbu. ²⁶ Co z toho tedy, bratří, vyplývá? Když se sejdete, jeden [z vás] má žalm, jiný poučení, jiný zjevení, jiný dar jazyků, jiný dar vykládání; všecko ať se děje ke vzdělání! ²⁷ Mluví-li někdo (cizím) jazykem, ať mluví dva nebo nanejvýš tři, a to jeden po druhém; a jeden ať vykládá! ²⁸ Nebylo-li by vykladače, ať mlčí ve shromáždění, ale ať mluví sám se sebou a s Bohem!

²⁹ Z proroků ať mluví dva nebo tři a ostatní ať posuzují! ³⁰ Dostane-li se však zjevení někomu jinému z přítomných, první ať mlčí; ³¹ vždyť můžete všichni prorokovati, jeden po druhém, aby se všichni učili a všichni vzdělávali. ³² Duchovní dary prorocké se podřizují prorokům, ³³ neboť Bůh není Bohem zmatku, nýbrž pokoje.

Ženy při bohoslužbách. ³⁴ Jako ve všech obcích věřících mají ženy (také) ve vašich shromážděných mlčeti, neboť není jim dovoleno ujmáti se slova; mají se však podřizovati, jak i zákon

²⁰ Dítě si cení věc ne podle vnitřní ceny, nýbrž podle lesklého zevnějšku. Tak tomu bylo u některých křesťanů v Korintě. Dávali totiž přednost „daru jazyků“ před „darem prorokování“.

^{21–22} Viz Iz 28, 11. Odpůrci Izaiášovi měli pro slova prorokova jen posměch. Nechtěli rozumět napomenutí, jež jim dával Bůh ústy prorokovými vlastní jejich řečí. Proto jim pohrozil, že k nim bude mluvit cizími jazyky. Poněvadž se lid nepolepšil, splnil Bůh assyrským vojsky to, čím hrozil (4 Král 18, 13). Národ se dostal pod moc Assyřanů a výkvět národa byl odveden potupně do zajetí. Tam byli Izraelité mezi lidmi mluvícími cizím jazykem. Sv. Pavel vidí v Assyřanech, mluvících cizím jazykem, předobraz těch, jimž Duch sv. udělil „dar jazyků“, a v Izraelitech, nevěřících slovům prorokovým, vidí předobraz pohanů a židů své doby, kteří nechtěli uvěřit evangelium, ani když je Bůh dosvědčoval zázraky, k nimž patřily i ony mimořádné dary Ducha svatého. Svatý Pavel zdůrazňuje, že „dar jazyků“ je předně výstražným znamením a mimořádným zjevením, že v křesťanství působí Bůh, který nedopustí, aby jim pohani a židy zatvrzelo dále pohrdali. Tím však nepopírá, že by ten dar neprosplival i křesťanům, vždyť to jistě působilo údivem, když slyšeli mluvit cizími jazyky někoho, o němž dobře věděli, že je vůbec nezná. Účelem „daru prorokování“ nebylo však obracet pohany a židy ke křesťanství, nýbrž v křesťanech viru utvrzovati.

^{23–25} „všichni“ současně. - „nezasvěcení“, t. j. katechumené, kteří ještě nebyli svědky projevů „daru jazyků“. „Darem prorokování“ omilostněný odhalí takovému člověku jeho nitro, jeho mravní stav („tajnosti jeho srdce“) a přichází nevěřící mimo to ještě usvědčí z nevěry. Účinkem toho bude, že naplněn úžasem padne onen hříšník na tvář a uzná pravého Boha ^{26–40} Apoštol vybízí, aby užívali těch mimořádných darů k poučení a povzbuzování jiných, a ukazuje, jak mají správně užívat „daru jazyků“ (27–28) a jak „daru prorokování“ (29–30). Ženám v bohoslužebném shromáždění zakazuje užívat těchto darů veřejně (34–36). Ke konci zdůrazňuje, že tyto jeho předpisy je nutno uznati za „příkaz Páně“ (37–40).

²⁶ „jeden“, „jiný“, t. j. obdařený tím neb oním darem. - „ať žalm“, t. j. nadpřirozenou schopnost skládati za pomoci Ducha svatého duchovní písně (žalmy). - „poučení“, t. j. dar poznání (12, 8). - „zjevení“, nejpravděpodobněji dar prorokování. Sv. Pavel tu nechce vypočítati všechny mimořádné dary Ducha sv., které se v křesťanské obci korintské vyskytovaly.

²⁸ „ať mlčí“, kdo má „dar jazyků“, poněvadž bez překladu a výkladu jeho slov by z toho neměli posluchači duchovní prospěch. Takový má raději mluvit doma k svému osobnímu vzdělání nebo mluvit s Bohem vnitřní modlitbou.

²⁹ „z proroků“, t. j. z těch, kdož mají „dar prorokování“. - „ať posuzují“, t. j. zkoumají, zda mluví pravdu (viz výše 12, 10).

³¹ „můžete všichni prorokovati“, kdož má „dar prorokování“. - „aby se všichni učili“, t. j. všichni věřící přítomní.

³² Kdo má „dar prorokování“, ovládá sebe i svůj dar tak, že se může kdykoliv chces, odmlčeti. - „prorokům“, viz výše v. 29.

³³ Podle Vulgáty zní druhá polovice verše „Jak i ve všech obcích věřících učím“.

^{34–36} Výše v. 11, 5 mluví Pavel o modlitbách, promlouvách žen v bohoslužebných shromážděných z vnuknutí Ducha sv., zde má na mysli prorokování žen z vlastního popudu. - Křesťané v Korintě se mají přizpůsobiti zvykům ostatních křesťanských obcí. Vždyť Korint není ani první ani jedinou křesťanskou obcí, aby se musilo tolik ostatních obcí podřizit Korintu v jeho zvláštním zvyku.

praví.³⁵ Chtějí-li však něco zvědět, ať se doma otáží svých mužů; neboť se nesluší pro ženu mluvit ve shromáždění.³⁶ Ci snad od vás vyšlo slovo Boží, anebo toliko k vám se dostalo?

Vše ať se děje důstojně a podle řádu!³⁷ Zdá-li se někomu, že je prorokem nebo že má duchovní dary, ať uzná, že je příkazem Páně to, co vám píší;³⁸ jestliže to někdo neuzná, nedojde sám uznání.

³⁹ Nuže, bratří, snažte se o to, abyste prorokovali, a nebraňte mluvit (cizími) jazyky!⁴⁰ Všecko však ať se děje důstojně a podle řádu!

ODDÍL PÁTÝ: O VZKŘÍŠENÍ Z MRTVÝCH (15, 1-58).

15, Ježíš vstal skutečně z mrtvých.¹ Ohlašuji vám, bratří, evangelium, které jsem vám kázal, které jste také přijali a podle něhož také žijete.² Jím docházíte i spásy, držíte-li se ho ovšem tak, jak jsem vám je kázal, jinak byste uvěřili nadarmo.

³ Předešlím jsem vám totiž podal to, co jsem také přijal: Kristus zemřel za naše hříchy podle Písem;⁴ a byl pohřben a vstal z mrtvých třetího dne podle Písem;⁵ a zjevil se Petrovi a potom jedenácti.⁶ Pak se zjevil více než pěti stům bratřím najednou, z nichž většina dosud žije, někteří však zesnuli.⁷ Potom se zjevil Jakobovi, poté všem apoštolům.

⁸ Naposledy ze všech jako nehodnému se zjevil i mně.⁹ Vždyť jsem nejmenší mezi apoštolý, nejsem ani hoden se nazývat apoštolem, poněvadž jsem pronásledoval Církev Boží.¹⁰ Milostí Boží však jsem to, co jsem, a jeho milost ke mně nebyla bez užítku, nýbrž pracoval jsem víc než oni všichni, ovšem ne já, nýbrž milost Boží se mnou.¹¹ Ať tedy já nebo oni, tak hlásáme, a tak jste uvěřili.

Co kdyby Kristus nebyl vstal z mrtvých?¹² Hlásá-li se však, že Kristus vstal z mrtvých, jak mohou někteří mezi vámi říkati, že není vzkříšení z mrtvých?¹³ Není-li vzkříšení z mrtvých, ani Kristus nevstal z mrtvých.¹⁴ Nevstal-li však Kristus z mrtvých, marné je kázání naše, marná i víra vaše.¹⁵ Ukazuje se pak, že jsme i křivými svědky o Bohu, poněvadž vydali jsme svědectví proti Bohu, že vzkřísil Krista, jehož nevzkřísil, nevstávají-li totiž mrtví (z mrtvých).¹⁶ Neboť nevstávají-li mrtví, ani Kristus nevstál;¹⁷ nevstal-li Kristus (z mrtvých), bez užítku je vaše víra,

³⁷⁻³⁸ „prorokem“, viz výše v. 29. - „duchovní dary“, viz výše v. 12. - „co vám píší“, t. j. co vám písemně přikazují o užívání mimořádných darů, vždyť je to „příkaz Páně“. - „uznání“ u Boha, že je pravý prorok.

¹⁵ Sv. Pavel začíná poslední část listu (15, 1-58). Sám hlásal v Korintě evangelium o zmrtvýchvstání Páně. Nyní jim to zase opakuje a doplňuje (1-11). Zmrtvýchvstání Páně je zárukou, že i my z mrtvých vstaneme, vždyť jsme tak těsně spjati s Kristem, který také z mrtvých vstal (12-28). Ostatně také jednání samých Korintánů mluví pro vzkříšení z mrtvých; vždyť se dávají někteří pokřtiti za ty, kdož zemřeli bez křtu (29). Víra ve zmrtvýchvstání vede také Pavla a ostatní apoštolý k usilovné apoštolské práci a síli v utření (30-34). Dále Pavel zdůrazňuje, že naše zmrtvýchvstání je možné (35-38), a poučuje o vlastnostech vzkříšených těl (39-49). Ke konci dokazuje, že proměna vzkříšeného těla je nutná, a že se jí dostane i zemřelým před Kristovým příchodem k poslednímu soudu (50-58).

³ „Předešlím“, t. j. nejdříve. - „přijal“ ve zjevení od Krista. - „podle Písem“, viz Iz 53, 5-9; Mat 12, 39-40; výše 11, 23. 4 podle Písem“, viz Jon 2, 1; Ž 15, 10; srv. Skut 2, 27; 13, 35.

⁵ Srv. Luk 24, 34; Mar 16, 14; Jan 20, 19-29. - V feckém znění místo „jedenácti“ je „dvanácti“.

⁶ O tomto zjevení nám evangelisté nevypravují. - „zesnuli“, viz níže pozn. k 15, 17-18.

⁷ „Jakobovi Mladšímu“, synu Alfeovu, „bratru Páně“ (Gal 1, 19).

⁸ Viz Skut 9, 3-8, 17; 26, 16. - „nehodnému“ (doslovně „nedochdíčetí“), abych byl přijat mezi apoštolý.

⁹ Viz Skut 8, 3; 9, 1-2; 26, 9-10; Gal 1, 13; Ef 3, 8; 1 Tim 1, 15.

¹⁰ „co jsem“, apoštol Páně. - „oni všichni“ apoštolové.

¹¹ Sv. Pavel se vrací k v. 8 a poukazuje, že jako hlásají nauku o vzkříšení Páně ostatní apoštolé („oni“), tak i on („já“) li stejně hlásá.

¹² Kristus je hlavou svého duchovního těla (Církev), věřící jsou údy tohoto těla. Proto z tohoto tajemného spojení s Kristem nutně vyplývá: vstal-li z mrtvých Kristus jako hlava těla, nemohou údy jeho těla (věřící) zůstat mrtvé.

¹⁴ „kázání“ nejen o zmrtvýchvstání Páně, nýbrž i o všech ostatních svatých pravdách.

¹⁵⁻¹⁶ „jsme“ my apoštolé. - „nevstávají-li“, jak někteří mezi vámi tvrdí (v. 12).

¹⁷⁻¹⁸ „v svých hříších“, poněvadž nebyly odpuštěny na křtu sv. ani vám ani těm, kdož z vás již zesnuli („zahynuli“) věčnou smrtí. Sv. Pavel s oblibou užívá slova „zesnuli“ (= zemřeli; srv. výše 11, 30; 15, 6); spánek byl obrazem smrti také v Starém Zákoně (srv. na př. Jer 51, 39) i u světských básníků. V tom významu nalézáme ono slovo také v papýrech a nápisích od I. stol. před Kristem.

neboť dosud žijete v svých hříších. ¹⁸ Zahynuli tedy také ti, kdož zesnuli v Kristu. ¹⁹ Doufáme-li toliko v tomto životě v Krista, zasluhujeme více soucitu než všichni (ostatní) lidé.

Kristus však vstal z mrtvých skutečně. ²⁰ Avšak Kristus vstal z mrtvých jako prvotina těch, kdož zesnuli. ²¹ Poněvadž totiž skrze člověka (přišla) smrt, (přichází) též skrze člověka vzkříšení z mrtvých. ²² Neboť jako v Adamovi všichni umírají, tak i v Kristu budou všichni oživeni. ²³ Každý však, až přijde na řadu: jako prvotina Kristus; potom ti, kdož patří ke Kristu při jeho příchodu, ²⁴ potom bude konec, až odevzdá království Bohu Otci, až zničí veškeré panství a veškerou moc i sílu. ²⁵ Musí totiž kralovati, dokud nepoloží všechny nepřátele pod své nohy. ²⁶ Jako poslední nepřítel bude zničena smrt; ²⁷ neboť „všecko podřídil (Bůh) pod jeho nohy“. Když však praví, že všechno jest [mu] podřízeno, je patrné, že kromě Toho, jenž mu všechno podřídil. ²⁸ Když pak mu bude všechno podřízeno, tu i Syn se podřídí Tomu, jenž mu podřídil všechno, aby byl Bůh všechno ve všem.

Jednání Korintanů i Pavlovo žádá zmrtvýchvstání. ²⁹ Co však budou činiti ti, kdož se dávají křtíci za mrtvé? Nevstávají-li mrtví vůbec (z mrtvých), proč se dávají za ně také křtíci?

³⁰ Proč i my se vydáváme každou hodinu v nebezpečí? ³¹ Den co den umírám, jakože se, bratři, vámi honosím v Kristu Ježíši, Pánu našem. ³² Bojoval jsem v Efesu se šelmami – (řečeno) po lidsku – jaký mám z toho užitek? Nevstávají-li mrtví, pak „jezme a pijme, vždyť zítra zemřeme!“ ³³ Nemylte se, vždyť „špatné společnosti kazí dobré mravy“. ³⁴ Vystřízlivěte náležitě a nehrňte, neboť někteří (z vás) neznají Boha; pravím to ka všemu zahanbení.

Možnost zmrtvýchvstání. ³⁵ Ale někdo řekne: „Jak vstanou mrtví? S jakým tělem přijdou?“ ³⁶ Bláhový, co ty rozséváš, neoživne, jestliže napřed nezemře. ³⁷ A co seješ, není ona budoucí rostlina, nýbrž pouhé zrno, buď pšeničné nebo nějaké jiné. ³⁸ Bůh však mu dává tělo podle své vůle, a to každému semeni tělo vlastní.

Vlastnosti vzkříšeného těla. ³⁹ Není tělo jako tělo, nýbrž jiné je (tělo) lidské, jiné čtvernožců, jiné ptáků, jiné ryb. ⁴⁰ A (jsou) tělesa nebeská a tělesa pozemská; avšak jiný je lesk (těles) nebeských a jiný pozemských. ⁴¹ Jiný je lesk slunce, jiný lesk měsíce a jiný lesk hvězd; ano i hvězda se liší od hvězdy leskem.

¹⁹ Nemáme-li naději v své zmrtvýchvstání a ve věčný život, pak nás nemůže naše víra a naděje na tomto světě blažít. Vždyť nám ukládá víra tolik povinností a tolik sebezáporu; toho všeho nezná pohanství. To dopřává plně užívání pozemských radostí. Jaký smysl by tedy měly v křesťanství ty oběti, ten sebezápor, kdyby naše naděje na vzkříšení nebyla splněna? Pak bychom jistě zasluhovali soucitu více než „všichni (ostatní) lidé“, t. j. pohaní, kteří takové naděje nemají a užívají světa.

²⁰ Viz Kol 1, 18; Zjev 1, 5.

^{21–22} „skrze člověka“, t. j. skrze Adama „přišla smrt“, „skrze člověka“, t. j. skrze Ježíše Krista, který je člověk i Bůh zároveň. K v. 21 viz Řím 5, 12–21. - „oživení“, t. j. vzkříšení z mrtvých, ale oslavení budou jen spravedliví.

²³ Podle Vulgáty zní konec verše „... patří ke Kristu a uvěřili v jeho příchod“ (viz 1 Sol 4, 15–16; Zjev 20, 5).

²⁴ „konec“ království Kristova na zemi a počátek jeho vítězné říše v nebi (viz v. 28). - Kristus zničí veškerou moc, která na světě bojovala proti jeho království (Cirkvi). - Jako vítězný králův syn odevzdává po vítězství vše svému otci, tak Ježíš, Syn Boží, odevzdá svému Otci své vítězné vojsko (svaté); tehdy bude Bůh „všechno ve všem“ (v. 28).

²⁵ „Musí kralovati“ podle Božího úradku (Z 109, 1). t. j. řídití svou bojující Cirkve na zemi, silítí jí a přemáhati její nepřátele. - „nepoloží“ Kristus; v Z 109, 1 je však podmětem Bůh Otec.

²⁶ Vzkříšením z mrtvých zanikne vláda smrti. - Bůh Otec „všechno podřídil“ Kristu („pod jeho nohy“).

²⁷ Viz Z 8, 7.

²⁸ „Syn“, t. j. vtělené Slovo podle své lidské přirozenosti.

²⁹ „Co však budou činiti...“, není-li pravda, co mluvíme: není-li totiž zmrtvýchvstání. Korintští křesťané se snažili prospěti zemřelým nejen modlitbami, nýbrž i jakýmsi „křtem za mrtvé“, t. j. obřady podobnými křtu (na př. omytím; srv. náš křesťanský zvyk kropit mrtvolu a hroby svěcenou vodou). Na tomto zvyku staví sv. Pavel jeden ze svých důkazů pro skutečnost a možnost zmrtvýchvstání.

^{30–32} Pavel tu podává další důkaz: proč „my“ (apoštolé) a já se tolik lopotíme, jsme ustavičně v nebezpečích smrti („umírám“), nedostaneme-li za to odměnou zmrtvýchvstání a věčnou spásu?

³³ „se šelmami“, řečeno nejspíše obrazně: s divokými odpůrci. - „po lidsku“, t. j. bez naděje na zmrtvýchvstání. - Slova „jezme...“ jsou z Iz 22, 13. Těmi slovy odpovídali vrstevníci Izaiášovi na napominání k pokání.

³⁴ Výrok řeckého básníka Menandra (IV. stol. před Kr.). Pro věřící má to být připomenutí, že se nemají nechat sváděti těmi, kdož popírají zmrtvýchvstání, neboť ti „neznají Boha“, t. j. jeho všomohoucnost (srv. Mat 22, 29).

³⁵ Tak i zmrtvýchvstání dostanou tělo jejich zásluhám příslušející.

⁴² Tak (bude) i při vzkříšení z mrtvých:

Rozsévá se (tělo) v porušitelnosti, vstane v neporušitelnosti;

⁴³ rozsévá se v necti, vstane v slávě;

rozsévá se v slabosti, vstane v síle;

⁴⁴ rozsévá se tělo živočišné, vstane tělo duchovní.

⁴⁵ Je-li tělo živočišné, jest i duchovní. Tak je také psáno: „První člověk Adam se stal člověkem žijícím“, druhý Adam duchem oživujícím. ⁴⁶ Není však dříve to, co je duchovní, nýbrž to, co je živočišné, potom co je duchovní. ⁴⁷ První člověk, jsa ze země, byl pozemský; druhý člověk, jsa s nebe, [je nebeský]. ⁴⁸ Jaký byl (onen) pozemský člověk, taková jsou též lidé na zemi, a jaký je ten nebeský, taková jsou i ti na nebi. ⁴⁹ Proto jako jsme nesli obraz pozemského člověka, nesme i obraz toho nebeského!

Budoucí vzkříšení. ⁵⁰ Toto však, bratří, pravím, že tělo a krev nemůže dostati království Boží, ani porušitelnost nedostává neporušitelnost

⁵¹ Hle, tajemství vám pravím: Všichni nezemřeme, ale všichni budeme proměněni, ⁵² a to náhle, v okamžiku, při posledním zvuku trouby. Trouba totiž zazní, a mrtví vstanou neporušitelní, a my budeme proměněni. ⁵³ Musí zajisté toto porušitelné (tělo) obléci neporušitelnost a toto smrtelné (tělo) obléci nesmrtelnost. ⁵⁴ Až pak toto porušitelné (tělo) obleče neporušitelnost a toto smrtelné obleče nesmrtelnost, tehdy se splní to slovo, které je psáno:

⁵⁵ Pohlcena je smrt vítězně.

Kde jest, smrti, tvé vítězství?

Kde jest, smrti, tvůj ostěn?“

⁵⁶ Ostěn smrti je hřích a moc hříchu je v zákoně. ⁵⁷ Ale díky Bohu! Ten nám dopřává vítěz-

⁴² „Rozsévá se“ do země se klade mrtvé tělo, vstane ve stavu neporušitelném, nepodrobeném smrti. - V řeckém znění „vstává“ (tak i ve vv. 43. 44).

⁴³ „v necti“, t. j. v ošklivosti je mrtvola člověka a její rozklad v hrobě, „v slávě“ bude se skvíti tělo spravedlivého (srv. Mat 13, 43; Fil 3, 2; Moudr 3, 7). - „v síle“ znamená lehkost pohybu oslaveného těla.

⁴⁴ „duchovní“, t. j. bez živočišných (tělesných) úkonů.

⁴⁵⁻⁴⁹ K v. 45 viz Gen 2, 7. - „Druhý Adam“ (v. 45) = „druhý“ (47) = „nebeský“ (48. 49), t. j. Kristus. - „První“ (45. 47) = pozemský (47. 48. 49), t. j. Adam. - Místo „nesme“ mají některé řecké rukopisy „poneseme“, ale papyros Chester Beatty (viz úvod do Řím). označený P 46, má „nesme“. - „Nesme“, t. j. snažme se abychom měli na sobě obraz oslaveného Krista.

⁵⁰ „Tělo a krev“, t. j. člověk v nynějším smrtelném stavu na zemi (srv. Mat 16, 18). Do království Božího lze vejít jen s tělem „duchovním“, t. j. oslaveným, které jest již neporušitelné (nesmrtelné).

⁵¹⁻⁵² „Tajemství“ zjevené Pavlovi (srv. I Sol 4, 15-17) se netýká otázky, dožiji-li někteří věřící druhého příchodu Páně k soudu; sv. Pavel jen praví, že všichni spravedliví (o nespravedlivých zde apoštol nemluví, ač i ti vstanou z mrtvých, ovšem s tělem neoslaveným) „budou proměněni“, t. j. oslaveni, vstanou s oslaveným tělem „náhle, v okamžiku“, t. j. vzkříšení z mrtvých a proměněni živých se stane v téměř okamžiku. - V. 51 přeložen podle znění většiny řeckých rukopisů a podle znění vyskytujících se u všech téměř východních Otců, dále v překladech: syrském, koptickém, gótském, a podle svědectví Jeronymova i v některých rukopisech latinských. Podle tohoto znění nezemrou někteří z těch spravedlivých, kteří se dočkají druhého příchodu Páně, nýbrž zvláštní milostí Boží přejdou bez přirozené smrti s oslaveným tělem v život věčný. Podle toho byl by oněm spravedlivým zvláštní milostí prominut trest smrti. Pavel tu mluví v první osobě množného čísla, jako by počítal s možností, že se sám dožije druhého příchodu Páně. V jiných řeckých kodexích a v některých latinských je znění: „Všichni sice zemřeme, ale ne všichni budeme proměněni.“ Vulgáta, řecký kodex D (ze VI. stol.), západní Otcové po Tertullianovi mají znění: „všichni sice vstaneme z mrtvých, ale ne všichni budeme proměněni.“ Podle toho byl by smysl: Všichni sice vstanou z mrtvých, ale ne všichni v oslaveném těle; v oslaveném těle nebudou odsouzeny pekla. Toto znění má na mysli všechny lidi, spravedlivé i nespravedlivé, ačkoliv dosud mluvil sv. Pavel jen o spravedlivých (srv. výše vv. 39 až 40; srv. i níže v. 52). - V nalezených papyrech r. 1930 v Egyptě (papyry Chester Beatty) čteme v papyru označeném dnes jako P 46 (z III. stol.), verš takto: „Všichni nezemřeme, ale také ne všichni budeme proměněni.“

⁵² „Zvuk trouby“ znamená, aby všichni vstali z mrtvých. Bude to na tomto světě poslední znamení („při posledním...“).

⁵⁴⁻⁵⁷ „psáno“ v Iz 25, 8 (srv. Os. 13, 14), ale zde volně uvedeno. - „tvůj ostěn“, t. j. tvá ničivá moc. Těto ničivé moci nad světem dosáhla smrt po prvotním hříchu. Zákon mojišský nezníčil hřích (= ostěn smrti), nýbrž naopak, nepřímě dodával hříchu nové síly tím, že svými četnými příkazy a zákazy byl příležitostí k častému přestupování, ale neposkytoval sílu překonávat zlou žádostivost (Řím 7, 7-13). Kristus však svou smrtí na kříži zlomil ostěn smrti (hřích) a zvíťazil nad smrtí. Zrušil povinnost zachovávat nesčetné obřadní předpisy mojišského zákona a tím i příležitosti je přestupovati. - Vulgáta nemá „toto porušitelné (tělo) obleče neporušitelnost“.

ství skrze Pána našeho Ježíše Krista.⁵⁸ Proto, moji milí bratři, buďte pevní, nedejte se zvíkat, vždycky buďte plní horlivosti v díle Páně, neboť víte, že vaše práce v Pánu není nadarmo.

Závěr listu (16, 1-24).

16, Sbíрка pro chudé jeruzalémské věřící.¹ Se sbírkou pro věřící učíte i vy tak, jak jsem nařídil křesťanským obcím galatským.² Každou neděli jeden každý z vás u sebe ukládej a odlož podle možnosti, aby se nepořádal sbírky, teprve až přijdu.³ Když pak přijdu, pošlu s listy ty, které uznáte za hodny, aby donesli váš dar do Jerusalema.⁴ Bude-li záhodno, abych také já šel, půjdou se mnou.

Pavel přijde do Korinta.⁵ Přijdu pak k vám, až projdu Makedonii; Makedonií totiž (jen) projdu,⁶ u vás se však asi zdržím nebo i přezímuji, abyste mě potom doprovodili, kamkoliv bych šel.⁷ Nechci totiž nyní spatřiti vás při přecházení, neboť doufám, že se nějaký čas u vás zdržím, dovolí-li Pán.⁸ Zůstanu pak v Efesu až do letnic,⁹ neboť dveře se mi tu otevřely veliké a účinné, ač odpůrců je mnoho.

Pavel doporučuje Timotheje.¹⁰ Přijde-li Timothej, hleďte, ať jest u vás beze strachu, neboť koná dílo Páně jako já.¹¹ Nikdo ať jím nepohrdá, nýbrž doprovoděte ho v pokoji, aby přišel ke mně, neboť ho očekávám s bratřími.

Zmínka o Apollovi.¹² Co se však týká bratra Apolla, sděluji vám, že velice jsem ho žádal, aby šel k vám s bratřími. Ale neměl vůbec v úmyslu nyní přijíti. Přijde však, až bude míti vhodnou příležitost.

Závěrečné napomenutí.¹³ Bděte, pevně stůjte ve víře, zmužile si počínejte a buďte silní!¹⁴ Všecko, co (konáte), děj se v lásce!

Pavel doporučuje své spolupracovníky.¹⁵ Napomínám pak vás, bratři – znáte rodinu Stefanovu [a Fortunatovu a Achaikovu], že jsou prvotinou Achaje a že se věnovali službě věřících –¹⁶ abyste se i vy poddali takovým (lidem) a každému, kdo (s nimi) spolu pracuje a se namáhá.¹⁷ Raduji se z přítomnosti Stefanovy a Fortunatovy a Achaikovy, neboť nahradili vaši nepřítomnost, osvěžili mého i vašeho ducha.¹⁸ Mějte uznání pro takové (lidi)!

Pozdravy.¹⁹ Pozdravuji vás křesťanské obce asijské. Pozdravuji vás v Pánu mnohokrát Akvila a Priscilla se shromážděnými věřícími v svém domě, [u nichž jsem i pohostinnu].²⁰ Pozdravuji vás všichni bratři. Pozdravte se vespolek svatým políbením!

⁵⁸ „pevní“ ve víře a v naději v slavné zmrtvýchvstání. - „zvíkat“ v té víře a naději. - „v díle Páně“, t. j. konejte skutky, jež Pán přikazuje. - „v Pánu“, t. j. před Pánem. - „nadarmo“, t. j. není bez odměny od Pána.
^{16, 1-3} Viz Gal 2, 9-10; srv. 2 Kor 8, 1-9; 15; Řím 15, 25; Skut 11, 29. - „s listy“, jimiž Pavel doporučí posly křesťanům v Jerusalemě.

⁶ „asi“, t. j. bude-li to vůle Boží (viz níže v 7). - „doprovodili“ a hmotnými potřebami na další cestu vypravili. Takové služby přijímal apoštol jen na důkaz své zvláštní lásky o tu neb onu obec.

⁸ Napsal-li sv. Pavel tento list kolem velikonoce (srv. 5, 8), měl v úmyslu zůstat v Efesu ještě asi 2 měsíce.

⁹ „dveře se mi tu otevřely...“, t. j. mám tu veliké pole působnosti (srv. Skut 14, 27).

¹⁰⁻¹² Srv. výše 4, 17. - Timothej jako spolupracovník Pavlův zasluhuje úcty, třebaže je ještě mlád (1 Tim 4, 12). - O Apollovi viz výše 1, 12.

¹⁵ Stefana Pavel sám pokřtíl (1, 16). - Achaje byla římská provincie zabírající Řecko s hlavním městem Korintem. Stefanos byl první, který se tam dal pokřtít („prvotina“), nehledíme-li k Athénám podle Skut 17, 34. Tak nazývá sv. Pavel zase Epaineta „prvotinou Asie“ (Řím 16, 5). - „v službě“ křesťanské milosrdné lásky (charity).

¹⁶ Podle feckého znění „abyste se i vy poddávali...“

¹⁷ Ti nejspíše přinesli Pavlovi do Efesu list (zmiňovaný v 7, 1) a poučili Pavla o nábožensko-mravním stavu křesťanů v Korintě. Po nich asi poslal Pavel tento list Korintanům.

¹⁹ „obce asijské“, t. j. Asie, t. j. římské provincie zabírající všechny přímořské krajiny Anatólie s hlavním městem Efesem (Skut 19, 10). - O Akvilovi (Akylovi) a Priscille (Prisce) viz Skut 18, 2. 18. 26; Řím 16, 3. 5. Tito manželé byli Korintanům velmi dobře známi.

²⁰ Srv. Řím 16, 16; 2 Kor 13, 12; 1 Sol 5, 26; 1 Petr 5, 14. Dosud Pavel list diktoval písaři, jehož jméno neznáme.

Pavlův vlastnoruční dodatek. ²¹ Zde mé pozdravení mou rukou, Pavlovou. ²² Nemiluje-li někdo Pána našeho [Ježíše Krista], buď proklet! Maran atha!

²³ Milost Pána našeho Ježíše [Krista] budiž s vámi! ²⁴ Moje láska je s vámi se všemi v Kristu Ježíši. [Amen.]

^{21–24} Psal sv. Pavel vlastnoručně (srv. 2 Sol 3, 17; Kol 4, 18).

²² „Maran atha“ jest aramejské slovo (srv. Zjev 22, 20), znamenající „náš Pán přišel“ (přijde) nebo čteno Maran tha = náš Pane, přijď! Tím bývalo vyslovováno přání, aby Pán brzy přišel k poslednímu soudu a vykonal spravedlivý trest nad světem (ono „buď proklet“). Toho slova se užívalo v nejstarší křesťanské bohoslužbě (viz na př. Učení dvanácti apoštolů 10, 6; Ustanovení apošt. 7, 26).

^{23–24} Srv. Řím 16, 24; 2 Kor 13, 13; Gal 6, 18 a jj. Sv. Pavel ujišťuje Korintány, přestože ie musel i přísně napomenout, že je i dále všechny miluje. - „Amen“ není v řeckém znění a do Vulgáty vniklo pravděpodobně z bohoslužby. Po přečtení listu odpovídal lid „Amen“.

ÚVOD DO DRUHÉHO LISTU SV. APOŠTOLA PAVLA KORINTĀNŮM

1. Svatý Pavel chtěl vědět, jaký účinek měl v křesťanské obci korintské jeho první list (srv. 2 Kor 7, 5-7; 12, 18). V starosti o křesťany poslal do Korinta svého žáka a spolupracovníka Tita, aby vyzvěděl nábožensko-mravní stav tamních křesťanů. Pavel měl tehdy v úmyslu opustit Efesos a odebrat se do Makedonie. Podle úmluvy měl v Troadě (na severozápadním pobřeží Malé Asie) Titus očekávat Pavla (2 Kor 2, 12-13). Avšak Pavel byl nepokoji vyvolanými Demetriem (Skut 19, 21-40) donucen opustit Efesos, dříve než původně zamýšlel. Když přišel do Troady, nebyl tam ještě Titus. To jej znepokojilo, takže se ze starostlivosti o korintské křesťany nezdržel v Troadě, ač tam mohlo být pro něho bohaté pole působnosti (2 Kor 2, 12-13), a odebral se do Makedonie, a tam se konečně, nejspíše ve Filippách, setkal s Titem (Skut 19, 23; 20, 1).

Ten mu přinesl podrobné zprávy o stavu korintské křesťanské obce. S radostí slyšel apoštol, že většina křesťanů uposlechla jeho napomenutí, vyloučila ze svého středu onoho krve-smilníka a polepšila se (2 Kor 7, 2-16). Sběrka pro chudé jeruzalémské křesťany nebyla však dosud v Korintě provedena.

Titus však také oznámil sv. Pavlu, že ještě někteří křesťané zůstali při svém hříšném životě a více věří judaistům než Pavlovi. Ti totiž byli sice křesťany, ale jako bývalí židé lpěli ještě na obřizce a zachovávaní obřadních předpisů starozákonních. Když dostali podporu z Jerusalema příchodem nových křesťanů ze židovství, podkopávali v Korintě mezi křesťany vážnost Pavlovu. Judaisté byli vždy nepřáteli apoštola Pavla a kde mohli, vším možným způsobem ničili jeho apoštolské dílo. Tak v Korintě vytýkali Pavlovi vrtkavost, nestálost a zbabělost (2 Kor 1, 12-2, 17), že prý svými listy křesťany jen straší, ale že v jejich přítomnosti je slabochem (2 Kor 10, 1. 9) a mnoho jiného. Kromě toho podkládali misijní činnosti Pavlově špatné úmysly (srv. na př. 2 Kor 7, 2; 10, 2. 9-11; 11, 7. 16; 12, 16-18).

2. Tyto zprávy se dotkly Pavla bolestně a pohnuly jej k tomu, že napsal do Korinta opět list. Sepsal jej nejpravděpodobněji ve Filippách. Některé rukopisy (na př. BPKL) mají na konci listu dodatek „z Filipp“. List byl napsán v létě nebo na podzim r. 57 (srv. 2 Kor 2, 13; 7, 5; 8, 1; 9, 2. 4), téhož roku jako 1 Kor. Do Korinta jej přinesl Titus.

3. V první části listu (1, 12-7, 16) se brání Pavel proti nespravedlivým nařčením a pomluvám, v druhé části (8, 1-9, 15) doporučuje sbírku milodarů pro chudé věřící v Jerusalemě, v třetí části (10, 1-13, 10) ostře odmítá útok judaistů na svou osobu a na své působení.

4. Účinek listu byl jistě úspěšný, poněvadž svatý Klement Římský (t kolem r. 100), třetí nástupce Petrův, v svém listu do Korinta velmi chválí tamější křesťanskou obec.

Pavel chtěl také tímto svým listem připravit v Korintě vhodnou půdu na svůj příchod a na delší pobyt mezi tamějšími křesťany.

5. Někteří vykladatelé se zřetelem k 2 Kor 2, 3-4; 7, 8; 12, 14; 13, 1-2 kladou mezi první a druhý kanonický list Pavlův do Korinta ještě jeden list, dnes ztracený, poslaný prý nejpravděpodobněji po Titovi (srv. 2 Kor 2, 4). Rovněž míní, že Pavel odplul z Efesu na krátkou dobu do Korinta po sepsání prvního listu a před sepsáním druhého kanonického listu Korintanům. Toho názoru jsou nejen protestanti (zejména Weizsäcker, Jülicher, Feine, Bachman, Lietzmann, Deissmann), ale i někteří katoličtí biblisté (Rohr, Steimann, Meinertz, Merk). Než všechny důvody pro toto mínění nedovedou s jistotou odpovědět na všechny námítky proti. Pavel mluví na uvedených místech nejspíše ne o skutečných cestách, nýbrž jen o svých úmyslech přijít do Korinta (srv. 2 Kor 12, 14; 13, 1).

6. Pravost listu je dnes všeobecně uznávána. Svědčí tu pro Pavla mluva, sloh a obsah listu; to všechno se srovnává úplně s mluvou, slohem i povahou Pavlovou. List má všechny vlastnosti apoštolského srdce Pavlova: oddanou k Ježíši a otcovskou péči o duchovní dítky.

Četné narážky na tento list jsou už u sv. Klementa Římského, sv. Polykarpa, v listě Diognetově, u sv. Ignáce, mučedníka. Výslovně jej uvádějí nebo jmenují jako list Pavlův: Theofil, Hippolyt, Irenej, Klement Alex., Tertullian, autor zlomku Muratorihova a staré překlady.

DRUHÝ LIST SV. APOŠTOLA PAVLA KORINTĀNŮM

Úvod listu (1, 1-11).

Nadpis (1, 1-2).

1, ¹ Pavel,
vůlí Boží apoštol Ježíše Krista,
a bratr Timothej
křesťanské obci Boží v Korintě
² a všem věřícím po celé Achaji:
Milost vám a pokoj od Boha, Otce našeho,
a od Pána Ježíše Krista.

Děkující. ³ Veleben budíž Bůh a Otec Pána našeho Ježíše Krista, Otec milosrdenství a Bůh veškeré útěchy! ⁴ On nás těší ve všelikém našem soužení, takže můžeme těšiti jiné v jejich těžkém soužení, (a to) útěchou, jakou i my býváme Bohem těšeni. ⁵ Neboť jako oplýváme utrpením Kristovým, tak oplýváme skrze Krista i svou útěchou. ⁶ Avšak ať jsme soužení, (je to) pro vaše povzbuzení a spásu ať jsme těšeni, (je to) pro vaši útěchu [ať jsme povzbuzováni, je to pro vaše povzbuzení a spásu]. Ta útěcha se činně projevuje v snášení týchž utrpení, jež také my trpíme. ⁷ A (tak) pevná je naše naděje, pokud jde o vás, neboť víme, jako jste s námi účastni utrpení, že tak (budete účastni) i naší útěchy.

⁸ Nechceme, bratří, abyste nevěděli o našem soužení, které (nás) postihlo v Asii, že jsme (totiž) nesmírně nad svoji sílu byli tak postiženi, že jsme ztratili naději i v život. ⁹ Ano, sami nad sebou jsme vyřkli rozsudek smrti, abychom nespolehali na sebe, nýbrž na Boha, který křísí mrtvé. ¹⁰ Ten nás vysvobodil z tak velikého nebezpečení smrti a (dále) vysvobozuje; v něho doufáme, že také ještě vysvobodí, ¹¹ ježto také vy spolu působíte modlitbou za nás, aby se z mnoha úst poděkovalo za nás, za milost nám udělenou skrze mnohé.

Část první (obhajovací): Pavlova obhajoba (1, 12-7, 16).

ODDÍL PRVNÍ: PROČ ODDLOŽIL PAVEL NÁVŠTĚVU V KORINTĚ (1, 12-2, 17).

Příčinou nebyla Pavlova vrtkavost. ¹² Neboť to je naše chlouba: svědectví našeho svědomí, že

1, ¹ Srv. 1 Kor 1, 1-3; Gal 1, 1. - „bratr“, t. j. spolupracovník, ježto s Pavlem zakládal v Korintě křesťanskou obec (2 Kor 1, 19; Skut 18, 5). - Achaje, viz 1 Kor 16, 15.

² Srv. 1 Kor 1, 3.

³⁻⁴ Srv. Ef 1, 3; 1 Petr 1, 3. - „milosrdenství“ (množ. číslo), jež projevuje k nám. - „nás“, t. j. Pavla a Timotheje i všechny věrozvěsty.

⁶⁻⁷ Korintané vidí utrpení apoštolů a poznávají, že utrpením vede cesta k spáse (Skut 14, 21). Tím jsou také povzbuzováni, aby v svých utrpeních vytrvali. A jako se dostává apoštolům v utrpení útěchy, tak se jí dostane i křesťanům. - Vulgáta spojuje v. 7 s v. 6 („... aby naše naděje... byla pevná...“), tak i řecký papyros označený P 16 (viz o něm výše v úvodě do Řím).

⁸ K vazbě „Nechceme, abyste nevěděli“ viz pozn. k Řím 1, 13. - „o našem soužení“ a dále množné číslo se týká Pavla (vv. 8-11; srv. Skut 19, 30-40). - „v Asii“, zvláště v Efesu bouří vyvolanou Demetriem. - „nad svoji sílu“ lidskou.

⁹⁻¹¹ Soužení bylo takové, že bylo možno jen zázrakem z něho vyvážnout. Tím zřetelnější byl zásah Boží milosti, když Pavel přesto z onoho nebezpečí vyvážl, ač sám se měl již za ztracena. - Jako modlitby mnoha křesťanů vyprosily Pavlovi vysvobození z onoho nebezpečí (v. 11), tak mají zase křesťané mnoho děkovat Bohu za jeho vysvobození.

¹²⁻¹³ „naše“, t. j. Pavlova. - „v pozemské moudrosti“, která bývá neupřímná, lživá, vrtkavá. Pavel měl vždy úmysly i prostředky upřímné a svaté, jeho úmysly poznají Korintané dokonale až na posledním soudě (viz v. 14). - „co jste četli“ (podle

jsme žili na tomto světě, zvláště mezi vámi, v upřímné a bohumilné svatosti, nikoli v pozemské moudrosti, nýbrž v milosti Boží.¹³ Neboť nepíšeme vám nic jiného, nežli co jste četli a poznali; doufám však, že až do konce (tak) budete znáti,¹⁴ jak jste nás částečně i poznali, že jsme vaši chloubovou, jakož i vy naši v den Pána našeho Ježíše [Krista].

¹⁵ A v této důvěře chtěl jsem dříve k vám přijíti, aby se vám dostalo po druhé milosti,¹⁶ a od vás chtěl jsem pak projít do Makedonie a opět z Makedonie přijíti k vám a od vás se dát doprovodit do Judska.¹⁷ To tedy chtěje, jednal jsem lehkovážně? Anebo co zamýšlím, podle svých choutek zamýšlím, takže u mne je „ano“ totéž co „ne“?¹⁸ Věrný však je Bůh, že naše slovo k vám není „ano“ i „ne“.¹⁹ Neboť u Syna Božího, Ježíše Krista, kterého jsme mezi vámi hlásali my – totiž já, Silvan a Timothej – nebylo „ano“ i „ne“, nýbrž u něho bylo „ano“.²⁰ Všechna totiž zaslíbení Boží se stala v něm „ano“; proto také skrze něho (zaznívá) „amen“ Bohu k slávě skrze nás.²¹ To sám Bůh nás utvrzuje s vámi v Kristu a nás pomazal.²² On také si nás poznamenal a dal Ducha jako záruku do našich srdcí.

Příčinou byly láskyplné ohledy.²³ Já pak při své duši volám Boha za svědka, že jsem ze šetrnosti k vám nepřišel ještě do Korinta, nikoliv že bychom chtěli mistrovati vaši víru, nýbrž že chceme spolu působiti k vaší radosti; neboť ve víře stojíte pevně.

²,¹ Rozhodl jsem se sám u sebe, že k vám nepůjdu po druhé v zármutku,² neboť zarmoucejí-li já vás, kdo pak může potěšiti mne? Snad ten, koho zarmoucejí já?³ A to právě [vám] píši, abych při svém příchodu neměl zármutek [nad zármutek] z těch, z nichž bych se měl radovati. Mám důvěru ve vás všechny, že moje radost je (radostí) vás všech.⁴ Neboť z veliké tísně a úzkosti srdce vám píši s mnoha slzami, nikoliv abyste se zarmoutili, nýbrž abyste poznali lásku, kterou mám zvláště k vám.

Odpusťte!⁵ Zarmoutil-li však někdo, nezarmoutil (jen) mne, nýbrž částečně, abych nenadsa-

feckého („čtete“) v předešlých listech „a poznali“ (řecky „poznáváte“) z mých kázání, která jsem u vás konal. - „až do konce“ svého života. - V. 12 zní podle Vulgáty doslovně: „... v prostotě srdce a v upřímnosti Boží...“ (podle řeckého „ve svatosti a čistotě Boží“).

¹⁵⁻¹⁸ „v této důvěře“, že se budete vdýcky mnou chlubití. - „dříve“ než do Makedonie. - „po druhé milosti“, že budu zase mezi vámi. - Pavel změnil z vážných důvodů svůj plán (1 Kor 16, 5-6) a oznámil jim, že k nim přijde přes Makedonii. Toho použili Pavlovi odpůrci k pomluvě, že nedrží slovo, je vrtkavý, a tak vrtkavé jest i jeho kázání i celý život. Dává prý se unášení chvilkovými náladami a tělesnými choutkami k vlastnímu prospěchu. Pavel se však dovolává pro upřímnost svého jednání Boha (v. 18).

¹⁹ Srv. Skut 18, 5. - „hlásali“ v letech 52-53. - Obsah kázání Pavlova o Ježíši Kristu a jeho evangelium je nezměnitelný.

²⁰⁻²² Apoštolé hlásají, že se mesiášská zaslíbení o Kristu („v něm“) naplnila, stala se „ano“ (v. 20). Posluchači kázání apoštolům také věří a svůj souhlas vyjadřují slovem „amen“ = tak jest, ano (srv. 1 Kor 14, 16). Bůh „utvrzuje“ (v. 21) apoštolu, aby kázal pravdu, a posluchače, aby ji ochotně jako pravdu přijímali. - „pomazal“, t. j. svou milostí nás vyvolil za hlasatele evangelia. - „poznamenal“ (v. 22) jako pravé věrozvěsty. Stalo se to zvláště mimořádnými dary Ducha svatého, které dokázaly, že apoštolé a jiní věrozvěstové jsou skutečně v službě Boží. Tyto milosti byly tedy „zárukou“ ochrany a pomoci, ale také poženhané působnosti.

²³ Poměry mezi některými korintskými křesťany byly tak rozhárané, že by byl musil Pavel, kdyby tam byl přišel, přísně zakročit. Čtěl je však toho přísného zákroku ušetřit, a proto jen „ze šetrnosti“ k nim odložil cestu a doufal, že písemné poučení a povzbuzení poměry uklidní. Vždyť chtěl svou osobní přítomností rozmnožiti jejich radost. - V řeckém znění je v. 23 rozdělen na dva (v. 24 začíná: „nikoliv že bychom chtěli...“).

²,¹ „po druhé“, t. j. můj druhý příchod. Někteří překládají řecké „pálin“ slovem „opět“ a poukazují na to, že sv. Pavel byl po prvním příchodu do Korinta r. 52 (1 Kor 2, 3) ještě jednou v Korintě před příchodem, o kterém se zmiňuje v tomto verši. Onen příchod, který nelze umístiti jinam, než do doby sepsání mezi 1 Kor a 2 Kor, byl pro smutné poměry skutečně příchod „v zármutku“, takže sv. Pavel nechce „opět“ přijíti do Korinta zarmoucen (viz také úvod do tohoto listu).

²⁻³ Pavel tu má na mysli onoho krvesmilníka, jež kázal vyobco-vati z účasti na bohoslužebných shromážděních (1 Kor 5, 1-5; srv. níže 5, 11).

³⁻⁴ Řecké „égrapsa“ překládáme přítomným časem (taktéž ve v. 9) se zřetelem k řeckému listovnímu aoristu, který je ve Vulgátě přeložen perfektem „scripsi“; ve Vulgátě po „scripsi“ je spojka „ut“ [= aby] ve všech třech případech s konjunktivem přít. času). Tím už není třeba otázky, zda tu máme mí-niti 1 Kor nebo ztracený list, jež napsal sv. Pavel mezi oběma listy kanonickými po návratu z krátké návštěvy v Korintě r. 57 (viz také úvod do tohoto listu). Jde tedy o to, co píše v 2 Kor.

⁵⁻¹¹ Pavel, chtěje ukázati věřícím svou lásku a způsobiti jim radost, svoluje, ba přímo je k tomu vybízí, aby zase přijali onoho krvesmilníka (viz výše vv. 2-3). Ze šetrnosti tu ani jeho jméno neuvádí, jen naznačuje. Kdož však zastávají krátký Pavlovův pobyt v Korintě po sepsání 1 Kor a před 2 Kor (srv. výše pozn. k v. 1), vykládají tu zmínku o muži, který Pavla při onom pobytu hrubě urazil a zarmoutil (srv. níže 7, 12). Někteří toho muže ztotožňují s oním krvesmilníkem. - Trest nařízený Pavlem (vv. 6-7) měl blahodárný účinek a krvesmilník činil upřímné pokání. Aby při svém pokání neupadl do zoufal-

zoval, vás všechny.⁶ Pro takového vinníka dostačuje ten trest, kterého se mu dostalo od většiny,⁷ takže je naopak lépe, abyste mu odpustili a jej potěšili, aby se přílišným zármutkem ten vinník nestrávil.⁸ Proto vás vyzývám, abyste (veřejně) ztvrdili lásku k němu.⁹ Vždyť proto vám také píší, abych poznal vaši osvědčenost, zda jste ve všem poslušní.¹⁰ Komu však odpouštíte něco, tomu odpouštím i já. Neboť co jsem odpustil i já, měl-li jsem co odpustit, odpustil jsem kvůli vám před Kristem,¹¹ abychom nebyli oklamáni satanem, neboť nejsou mám neznámý jeho úmysly.

Pavlova starost o Korintány.¹² Když pak jsem přišel do Troady hlásat evangelium Kristovo a dveře mi byly otevřeny v Pánu,¹³ neměl jsem vnitřního pokoje, poněvadž jsem nenalezl svého bratra Tita, ale rozloučiv se s nimi, odebral jsem se do Makedonie.

Bohu patří mé díky!¹⁴ Ale díky Bohu! Ten nám dává vždycky vítěziti v Kristu [Ježíši] a skrze nás na každém místě šíří vůni poznání sebe.¹⁵ Neboť jsme Kristovou libou vůni pro Boha mezi těmi, kdož docházejí spásy, i mezi těmi, kdož hynou:¹⁶ těmto smrtelnou vůni k smrti, oněm životodárnou vůni k životu. A kdo je k tomu způsobilý?¹⁷ Nejsme zajisté jako mnozí, kdož porušují slovo Boží, nýbrž mluvíme z upřímnosti jako z Boha a před Bohem v Kristu.

ODDÍL DRUHÝ: VZNEŠENOST APOŠTOLSKÉHO ÚŘADU (3, 1-4, 6).

3, Velikost apoštolského úřadu.¹ Začínáme se opět doporučovati? Anebo potřebujeme jako určití lidé doporučujících listů pro vás nebo od vás?² Listem naším jste vy, vepsaným v naše srdce, známým a čteným všemi lidmi.³ Neboť vy jste zjevně listem Kristovým, zhotoveným námi a napsaným nikoliv inkoustem, nýbrž Duchem Boha živého, ne na deskách kamenných, nýbrž na deskách lidského srdce.

⁴ Takovou důvěru však máme skrze Krista k Bohu,⁵ ne že bychom sami od sebe, jakoby ze sebe byli způsobilí něco mysliti, nýbrž naše způsobilost je z Boha.⁶ Ten nás také uzpůsobil, abychom byli služebníky zákona nového, zákona nikoli litery, nýbrž Ducha; neboť litera zabíjí, Duch však oživuje.

⁷ Byla-li však služba smrti vrytá literami na kamenech tak slavná, že synové Izraelovi ne-

ství, doporučuje Pavel, aby se kajícího hříšníka laskavě ujali.

⁸ Výzva se týká duchovních představených. Jako krvesmílníka veřejně vyloučili z bohoslužebných shromáždění, ták jej mají jako kajícího veřejně včleniti do křesťanské obce a tak ukázati, že mu přísluší zase láska všech věřících.

¹⁰⁻¹¹ Podle Vulgáty: „Komu však jste odpustili něco vy, tomu i já jsem odpustil . . .“ - „před Kristem“, který mé jednání schvaluje. - Satan záudně žene představené k upřílišené přísnosti k podřízeným. Ti bývají tím častěji hnáni do zoufalství.

¹²⁻¹³ Troas, viz Skut 16, 8. - „svého bratra“, t. j. svého spolupracovníka. - „s nimi“, t. j. s Troadany (viz k tomu úvod do tohoto listu). - „dveře mi byly otevřeny“, viz 1 Kor 16, 9.

¹⁴ Pravé „poznání“ Boha a jeho Syna Ježíše Krista je „vůně“, kterou šíří apoštolé po světě.

¹⁶⁻¹⁷ Apoštolé šíří evangelium všude: jedněm k spáse, když uvěří, druhým k věčné záhubě, když evangelium odmítnou. - Na otázku: „A kdo je k tomu způsobilý?“ je třeba domyslit si odpověď: My: Pavel, Silvan a Timothej. - „porušují“ nepraví hlasatelé, odpůrci Pavlovi (podle řeckého znění „obchodují“, chtějíce míti ze slova Božího osobní zisk; Pavel však káže nezištně). - „z Boha“ = od Boha jsme poučováni, „před Bohem“, neboť nás vidí, „v Kristu“, jehož jsme údy jako pokřtění a nástroji jeho věrozvěstové.

^{3, 1} V 1 Kor psal Pavel s velikou neohrožeností. Odpůrci mu vytýkali, že mluví o sobě vychloubovavě, proto se nyní (3, 1-4, 6) obhájuje a vyvrací tu pomluvu, poukazuje na vznešenost svého apoštolského úřadu. Nepotřebuje se doporučovat, poněvadž doporučení mu dává sama křesťanská obec korintská, kterou založil (3, 1-3). Jeho odhodlanost a sebevědomí vyvěrá z velké důvěry v Boha (vv. 4-6). Úřad apoštola je tak vznešený, že apoštolům přísluší mluvití neohroženě (3, 7-4, 6) - „opět“ jako v 1 Kor 2, 6; 14, 18 (srv. výše 1, 12; 2, 14-17). Otázka míří proti Pavlovým odpůrcům v Korintě. - „určití lidé“, nepraví věrozvěstové.

² Srv. 1 Kor 9, 2-3. - Korintští křesťané svou pravou vírou a životem podle ní aspoň z velké části vydávají svému zakladateli, Pavlovi, skvělé vysvědčení, že je pravý apoštol Páně.

³ „listem Kristovým“, pokud totiž Kristus sám skrze Pavlovo působení „vepsal“ (vštípil) do jejich srdcí pravdy Boží. - „živého“ a oživujícího. - „na deskách kamenných“ bylo napsáno Desatero (Ex 31, 18; 32, 15-16; 34, 1).

⁶ „nás“ apoštoly, - „také“ kromě jiných milostí, jež nám udělil. - Slovy „zákona nového“ nemyslí sv. Pavel na knihy Nového Zákona, nýbrž jak sám poznamenává, na „zákon Ducha“, t. j. na učení Kristovo (na evangelium). - „litera (= mojžíšský zákon) zabíjí“, pokud svými příkazy a zákazy mojžíšský zákon podněcoval zlou žádostivost a tím dával podnět k přestoupení zákona, k hříchu a k věčné smrti (srv. Řím 7, 6). Evangelium Kristovo „oživuje“, má v sobě zdroj nadpřirozeného života, proto je „zákonem Ducha“ svatého.

⁷⁻¹¹ „služba smrti“ (v. 7) = „služba odsouzení“ (v. 9), t. j. služba zprostředkující Izraelitům zákon daný na Sinaji. Ta služ-

mohli pohleděti ve tvář Mojžíšovu pro záři jeho obličje, která pomíjela, ⁸ jak by neměla (ještě) více býti slavná služba Ducha? ⁹ Neboť byla-li služba odsouzení slavná, mnohem více oplývá slávou služba spravedlnosti. ¹⁰ Vždyť co bylo slavné, nelze po této stránce již zváti slavným proti přenesimrné slávě (nynější). ¹¹ Neboť bylo-li slavné to, co pomíjí, bude mnohem slavnější to, co zůstává.

Apoštolská neohroženost. ¹² Poněvadž tedy máme takovou naději, jednáme zcela neohroženě, ¹³ a ne jako Mojžíš, jenž si kladl roušku na svou tvář, aby synové Izraelovi nepatřili na konec toho, co pomíjí. ¹⁴ Avšak jejich smysly otupěly, neboť až do dneška zůstává táž rouška při čtení Starého Zákona, ježto se (jim) neodhaluje, že v Kristu pomíjí; ¹⁵ ano, až do dneška, kdykoliv se čte Mojžíš, leží rouška na jejich srdci. ¹⁶ „Když se však obrátí k Pánu, odejme se ta rouška.“ ¹⁷ Ten Pán je však ten Duch; a kde je Duch Páně, tam je svoboda. ¹⁸ My pak všichni s odhalenou tváří patříme jako v zrcadle na slávu Páně a přetvořujeme se v týž obraz od slávy k slávě jako od Ducha Páně.

4, Hlásání pravdy. ¹ Proto konajíce tuto službu podle milosrdenství, kterého jsme dosáhli, nemalomylnně, ² nýbrž odřekli jsme se nečestného tajnůstkářství a nejednáme zálučně ani nezkrucujeme slovo Boží; ale otevřeným hlásáním pravdy se doporučujeme všemu lidskému svědomí před Bohem. ³ Je-li však naše evangelium nesrozumitelné, je nesrozumitelné pro ty, kdož hynou, ⁴ pro ty nevěřící, jimž bůžek tohoto světa zaslepil rozum, aby se [jim] nerozsvítilo světlo evangelia o velebnosti Krista, jenž jest obrazem Božím. ⁵ Vždyť nehlásáme sami sebe, nýbrž Krista Ježíše jakožto Pána, sebe pak (pokládáme) za vaše služebníky pro Ježíše. ⁶ Neboť týž Bůh, který řekl, aby se tmy zasvítlo světlo, rozsvítil světlo v našich srdcích, aby se rozsvítlo poznání velebnosti Boží na osobě Ježíše Krista.

ODDÍL TŘETÍ: BOŽÍ SÍLA A LIDSKÁ SLABOST (4, 7-5, 10).

Bůh si často volí za věrozvěsty slabé lidi. ⁷ Máme však tento poklad v hliněných nádobách,

ba, ač byla slavná, pominula (Gal 3, 24-25) a ustoupila slavnější službě evangelia („službě Ducha“ = „službě spravedlnosti“). Evangelium však nikdy nepomine. Byl-li již Mojžíš veliký a slavný jako služebník Boží, oč slavnější je novozákonní apoštol. - „po této stránce“ (v. 10), t. j. přirovnáme-li učení Starého Zákona s učením evangelia Kristova.

¹²⁻¹⁸ Kdykoliv Mojžíš oznamoval svěmu lidu příkazy Boží, kladl si na tvář roušku. Činil to proto, aby jeho zářící obličje po rozmluvě Boží nepřekáželo lidu hleděti na něho a pozorné po-slouchati hlas vůle Boží. Podle výkladu sv. Pavla předobrazovala ona zář na obličejí Mojžíšově velebnost budoucího Vykupitele a rouška na tváři byla předobrazem zatvrzelosti a zaslepenosti židů. Ta jim nyní bránila, že Vykupitele nepoznali, přesto že jej Starý Zákón tak přesně a jasně označil. Už z čtyř Starého Zákona mohli dobře poznati Vykupitele. Jejich vinou byly jim ty knihy zastřeny. Tu roušku může odejmouti jen víra v Krista Vykupitele (v. 16). - „na konec“ (v. 13), podle Vulgáty „na tvárnost“.

¹⁴⁻¹⁵ Přeloženo podle řeckého znění, jež dává jasnější smysl; podle Vulgáty zní konec verše „... zůstává táž rouška...“ neodhalena, protože v Kristu (= skrze Krista) pomíjí. - „táž rouška“ co do účinků, neboť jejich zaslepenost (duchovní rouška) překážela jejich poznání. - „Mojžíš“, t. j. patero knih Mojžíšových.

¹⁶ Slova jsou vzata z Ex 34, 34. Podle sv. Pavla je smysl: Když se však židovská srdce obrací k Pánu přijetím pravé víry, poznají, že Mesiáš již přišel a s ním to, co předpovídal a před-obrazoval Starý Zákón.

¹⁷ „Ten Pán“, k němuž se židé vírou obraceli, je „ten Duch“, který vše oživuje (v. 6) - „svoboda“ od zachovávaní starozákonních obřadních předpisů, jejichž platnost spojil Kristovou již pominula.

¹⁸ „My“ křesťané. - „na slávu Páně“ vyzarující z evangelia. - Poznáváme velebnost Vykupitele ne sice přímo, ale nepřímou („v zrcadle“ evangelia) a připodobňujeme se víc a více jemu smýšlením i životem. Vrcholu dosáhneme až na věčnosti.

^{4, 2} „tajnůstkářství“, kterým zakrývají falešní věrozvěstové svůj podvod a lež.

⁵ „bůžek tohoto světa“, t. j. satan (srv. Jan 12, 31; Ef 6, 12). - „obrazem Božím“, Kristus je přece Syn Boha Otce, jemu dokonce podobný, rovný a jim od věčnosti zplomený (Kol 1, 15). - „světlo evangelia“, viz Jan 12, 46.

⁵ Srv. 1 Kor 9, 19. - Podle Vulgáty: „... Ježíše Krista, Pána našeho...“

⁷ V oddílu třetím (4, 7-5, 10) ukazuje apoštol Boží prozřetelnost: Bůh si volí k hlásání evangelia lidi slabé a dopouští na ně různá souzení, aby účinnost a bysobivost Kristových pravd nebyla přičítána hlasatelům, nýbrž Bohu (vv. 7-12). Také Pavel jako apoštol všecko trpělivě snáší, vždyť oh sílí naděje na slavné vzkříšení (vv. 13-18). Účelem jeho práce je zalíbiti se Křišto. Od něho doufá také věčnou odměnu (5, 1-10).

⁷⁻¹² „Máme“ my věrozvěstové. - „tento poklad“, t. j. učení evangelia. - „v hliněných nádobách“, t. j. v slabých lidských tělech. Hlasatelé evangelia jsou slabi lidé, jejich slabost se jeví zvláště v nesčetných utrpeních a v ustavičném nebezpečí smrti. Tím představují trpícího Mistra. Přesto jsou z ustavičného nebezpečí smrti záračně vysvobozováni. Toť obraz vítězného Krista zmrtvýchvstalého (srv. Gal 6, 17). - „v nás“ (v. 12) v apoštolech působí smrt tím, že jsme stále v jejím nebezpečí, vy (ostatní věřící) žijete klidněji.

aby bylo vidět, že ta přenesmírná moc je z Boha, a ne z nás.

⁸ Ve všem býváme soužení, ale nepodléháme,

býváme v nesnázích, ale nezoufáme,

⁹ býváme pronásledováni, ale ne opuštěni,

na zem poraženi, ale ne zahubeni.

¹⁰ Stále nosíme utrpení Ježíšovo na svém těle,

aby bylo vidět život Ježíšův na našem těle.

¹¹ Ustavičně totiž my, kteří žijeme,

jsme vydáváni na smrt kvůli Ježíši,

aby bylo vidět život Ježíšův na našem smrtelném těle.

¹² Tak je činná v nás smrt,

ve vás však (je činný) život.

Apoštol vše snáší v naději na slavné vzkříšení. ¹³ Máme však téhož Ducha víry, jak je psáno:

„Uvěřil jsem, proto jsem mluvil.“

¹⁴ Proto věříme i my a proto mluvíme, ježto víme, že Ten, jenž vzkřísil Pána Ježíše, také nás s Ježíšem vzkřísí a postaví s vámi (před něho). ¹⁵ Neboť všechno (se děje) kvůli vám, aby se milost velmi rozmnožila na mnohé a tak rozhojnila díky k slávě Boží.

¹⁶ Proto neklesáme na mysl, nýbrž, ač vnější náš člověk hyne, přece se náš vnitřní člověk obnovuje den co den. ¹⁷ Vždyť naše soužení, které je pomíjející a nepatrné, zjednává nám přenesmírnou, věčnou, vše převyšující slávu, ¹⁸ protože my máme zřetel ne k věcem viditelným, nýbrž k neviditelným; neboť věci viditelné jsou pomíjející, neviditelné však věčné.

5, Apoštolova naděje. ¹ Vždyť víme, zbourá-li se náš pozemský dům, v němž přebýváme, že máme příbytek u Boha, dům nikoli rukama zbudovaný, věčný v nebesích. ² Neboť takto sténáme, poněvadž toužíme se ještě přiodítí svým obydlím v nebesích. ³ jen budeme-li shledáni oděni, nikoli nazí. ⁴ My, kteří jsme v tomto stánku svého těla sklíčení, sténáme, poněvadž si nepřejeme býtí svléknuti, nýbrž (ještě) nadto přioděni, aby život pohltil to, co je smrtelné. ⁵ Ten pak, jenž nás k tomu připravil, je Bůh, který vám dal jako závdavek Ducha.

⁶ Jsme tedy stále plni důvěry a víme, že jsme, pokud jsme v těle, poutníky (daleko) od Pána. – ⁷ Žijeme totiž ve víře, nikoli v patření (na Boha). – ⁸ Jsme sice plni důvěry, ale chtěli bychom raději se vystěhovati z těla a nastěhovati se domů k Pánu. ⁹ Proto také usilujeme o to, abychom se mu líbili, ať jsme v těle nebo mimo tělo. ¹⁰ Neboť my všichni se musíme ukázati před soudnou stolicí Kristovou, aby každý dostal odplatu za to, co za života dobrého nebo zlého vykonal.

¹³ Máme touž víru a z ní plynoucí důvěru v Boha, jako měl žalmista Páně, jehož slova ze Ž 115, 1 sv. Pavel uvádí. - „mluvíme“, t. j. kázeme.

¹⁵ „všecko“, co činíme a trpíme. Účel apoštolské práce je spása lidí a poslední cíl jest oslava Boží.

¹⁶ „vnější člověk“, t. j. tělo a jeho smysly, „vnitřní člověk“, t. j. duše. Různými utrpeními tělo sice slabne, ale duše trpělivým snášením utrpení a odevzdáváním do vůle Boží nabývá nových duchovních sil a nových zásluh.

¹⁸ Nevidíme svůj cíl v hmotných věcech, nýbrž ve věčné slávě.

⁵, ¹ „víme“ z víry. - „zbourá-li se“ = zemřeme-li. - „naš pozemský dům, v němž přebýváme“, t. j. smrtelné tělo. - „dům, věčný v nebesích“, t. j. oslavené tělo, jaké budou mítí po vzkříšení spravedliví.

²⁻³ Pavel přirovnává oslavení po vzkříšení k vrchnímu rouchu (k přehození, svrchníku), který si na toto naše tělo oblekou ti, kdož budou ještě živi („oděni“), až přijde Pán k poslednímu soudu. - „nazí“, t. j. ti, kdož tehdy budou už mrtví. Má tu tedy apoštol na mysl proměnu těch spravedlivých, kteří se dožijí posledního soudu (srv. 1 Kor 15, 50-51; 1 Sol 4, 14-18).

⁴ „v tomto stánku“, pokud na zemi žijeme, nepřejeme si smrt („býtí svléknuti“ ze svého smrtelného těla). - „život“, t. j. oslavení vzkříšeného těla má pohlití naše tělo „smrtelné“.

⁵ „Ducha“, t. j. dary Ducha svatého. Tyto nadpřirozené dary jsou „závdavek“, t. j. svědectví, že dostanou ještě více, mimo jiné také po vzkříšení oslavená těla.

⁷ Naše poznání na světě je nedokonalé, vidíme Boha jen nepřímou, na věčnosti budeme jej poznávati přímo (1 Kor 13, 12).

⁸ Apoštol se nelekají tělesné smrti, naopak po ní touží (srv. Fil 1, 23; 1 Sol 5, 10; 2 Tim 4, 6).

ODDÍL ČTVRTÝ: PAVLOVY POHNUTKY K APOŠTOLSKÉ PRÁCI (5, 11-6, 10).

Láska ke Kristu. ¹¹ Poněvadž tedy známe bázeň Páně, přesvědčujeme lidi, Bohu však jsme známi. Doufám, že také vašemu svědomí jsme známi. ¹² Nedoporučujeme se vám zase sami, nýbrž dáváme vám jen příležitost nalézt slávu v nás, abyste dovedli (odpovědět) těm, kdož svou slávu hledají v zevnějšku, a ne v srdci. ¹³ Vždyť byli-li jsme bez rozumu, (stalo se to) pro Boha; jsme-li při rozumu, (jeto) kvůli vám. ¹⁴ Vždyť láska Kristova nás pudí, protože jsme usoudili toto: Jeden zemřel za všechny, všichni tedy zemřeli; ¹⁵ a za všechny zemřel [Kristus], aby ti, kdož žijí, nežili již sobě, nýbrž Tomu, jenž za ně zemřel a vstal z mrtvých.

Smírné dílo Kristovo. ¹⁶ Proto my od nyníška neznáme podle těla nikoho. I když jsme kdysi poznali Krista podle těla, přece nyní již ho tak neznáme. ¹⁷ Je-li tedy někdo v Kristu, je nové stvoření. Staré rády pominuly; hle, všechno se obnovilo. ¹⁸ Ale to všechno (jest) od Boha. Ten nás usmířil se sebou skrze Krista a pověřil nás službou smíru. ¹⁹ Neboť Bůh smířil skrze Krista svět se sebou, nepřičítaje jim jejich přestupky, a vložil v nás slovo smíru.

²⁰ Na místě Kristově tedy konáme poslání, jak by Bůh skrze nás napomínal. Prosíme na místě Kristově: Smiřte se s Bohem! ²¹ Toho, jenž hříchu nepoznal, učinil kvůli nám hříchem, abychom se stali v něm spravedlností Boží.

6, Vlastnosti Pavlovy práce. ¹ Jako (Boží) spolupracovníci napomínáme (vás), abyste nepřijímali milost Boží nadarmo. ² Neboť praví:

„V příhodný čas tě vyslyším,
a v den spásy ti pomohu.“

Hle, nyní je ten „příhodný čas“; hle, nyní je ten „den spásy“!

³ Nikomu v ničem nedáváme pohoršení, aby nebyl pohaněn náš úřad, ⁴ nýbrž ve všem se osvědčujeme jako služebníci Boží:

velkou trpělivostí v souzeních, v nesnázích a v úzkostech,

⁵ v ranách, žalářích a nepokojích,

v námáhách, v bděních a postech.

⁶ Čistotou a poznáním,

shovívavostí a dobrotivostí,

Duchem svatým a nelíčivou láskou;

⁷ slovem pravdy a mocí Boží,

¹¹—²¹ sv. Pavel vysvětluje, že účelem jeho písemné obrany není vlastní chvála, nýbrž že chce ukázat, jak mají Korintané odpovídati jeho pomlouvacům (vv. 11-13). Prohlašuje, že jedinou pohnutkou jeho apoštolské činnosti je láska Krista k lidstvu (v. 14), s jakou se obtovoal za všechny (vv. 14-15). Ta láska ho pudí, aby jako Kristův apoštol vše konal pro spásu těch, pro které Kristus na kříži umřel (vv. 16-18).

¹² „v zevnějšku“, t. j. jen na oko se dělají ctnostnými a honosí se (na př. svou výmluvností, nadáním, původem od Abrahama), ale nečiní tak z upřímných pohnutek („ne v srdci“).

¹³ „bez rozumu“, t. j. u vytržení mysli. - „při rozumu“, při jasném vědomí. Pavel ukazuje, že vše se děje jen v jejich a ne v jeho osobní prospěch. Pracuje tedy pro spásu duší nezištně, poněvadž jeho jedinou odměnou je Bůh.

¹⁶ „my“, Pavel a moji spolupracovníci. - „od nyníška“, od svého obrácení. - „neznáme“, t. j. nehodnotíme. - „podle těla“, podle zevnějšku (podle původu z Abrahama, podle obrázky). - „poznali“ = posuzovali Krista podle tehdejších židovských názorů jako nepřítele svého (židovského) náboženství.

¹⁷—¹⁹ Pokřtění povstali k novému, nadpřirozenému životu (vv. 14-15), a proto jsou v řádu nadpřirozena „nové stvoření“, t. j. noví tvorové (srv. Ef 2, 10; 4, 24; Gal 5, 6; 6, 15). - „Staré rády“, t. j. hodnocení ve světle starozákonního myšlení. - „službou smíru“, t. j. apoštolským úřadem, jenž má smiřovati lidi s Bohem. - „nás úřad“ (v. 19) apoštoly, kteří mají ten smír zprostředkovat. - „jim“, t. j. hříšnému lidstvu.

²¹ „Toho“, t. j. Ježíše Krista. - „hříchem“ = hříšníkem (srv. Iz 53, 6; 1 Petr 2, 24; Gal 3, 13), pokud vložil na něho hříchy celého světa. - „v něm“, t. j. v Ježíši Kristu. - „spravedlností“, t. j. spravedlivými (srv. Řím 3, 24 v pozn.).

⁶, ²⁻³ „praví“ Bůh u Iz 49, 8. Bůh tu oslovuje „svého služebníka“, t. j. Mesiáše. - „příhodný čas“ = „den spásy“, t. j. doba mesiášská. Sv. Pavel vybízí, aby každý dobře využil té doby k své spásě. - „nás úřad“ (v. 3) apoštolský.

⁵ v nepokojích“ na př. Skut. 13, 50; 14, 5; 17, 5; viz také níže 11, 23-27.

⁶ „Čistotou“ zjevených pravd a bezúhonným životem podle nich. - „poznáním“, t. j. pastýřskou opatrností. - „Duchem sv.“ se osvědčují tím, že Duch sv. potvrzuje svou milostí a svými mimořádnými dary (charismaty) jejich pravost.

⁷ „zbrojí spravedlností“, t. j. ctnostným životem, jimž apoštolové šíří (meč „v pravici“) i hájí (štit „v levici“) křesťanskou

zbrojí spravedlnosti v pravici i v levici,
⁸ docházíme-li cti nebo potupy,
těšíme-li se zlé nebo dobré pověsti.
Za svůdce jsme pokládáni, a přece mluvíme pravdu.
⁹ Jsme jako neznámí, a přece dobře známe,
jako umírající, a hle, žijeme,
jako trestanci, ale ne usmrcováni,
¹⁰ jakoby smutní, ale vždy veselí,
jako žebráci, a přece mnohé obohacujeme,
jako (lidé) nic nemající, a přece všemi věcmi vládneme.

ODDÍL PATÝ: NAPOMENUTÍ A VAROVÁNÍ (6, 11-7, 1).

Láska za lásku! ¹¹ Naše ústa se otevřela k vám, Korintáné, a naše srdce se rozšířilo. ¹² V našem srdci se netísните, ale v svém se tísните. Jako s dětmi mluvíme: ¹³ Splácejte stejné stejným a rozšiřte také svá srdce!

Nespolčujte se s pohany! ¹⁴ Nespolčujte se s nevěřícími! Neboť co mají společného spravedlnost s nepravostí? Nebo co mají společného světlo s tmou? ¹⁵ A jaká shoda mezi Kristem a Belialem? Nebo jaké dělení mezi věřícím a nevěřícím? ¹⁶ A jak lze srovnati chrám Boží s modlami? Vždyť vy jste přece chrámem Boha živého, jak řekl Bůh:

„Budu přebývat i choditi mezi nimi,
a budu jejich Bohem a oni budou mým lidem.
¹⁷ Proto vyjděte z jejich středu a oddělte se, praví Pán,
a (ničeho) nečistého se nedotýkejte!
¹⁸ A já přijmu vás a budu vám Otcem
a vy mi budete syny a dcerami,
praví všemohoucí Pán.“

^{7, 1} Ježto tedy máme tato zaslíbení, miláčkové, očistme se od každé poskvrny těla i ducha a dokonáme je (své) posvěcení v bázni Boží!

ODDÍL ŠESTÝ: PAVLOVA LÁSKA KE KORINTÁNŮM (7, 2-16).

Láska za lásku. ² Dopřejte nám více místa! Nikomu jsme neublížili, nikoho nepokazili, nikoho nepovedli. ³ Nepravím to, abych vás tím odsoudil; vždyť jsem dříve pravil, že jste v našem srdci spojeni s námi na život a na smrt. ⁴ Velice vám důvěřuji a velice se vámi chlubím. Jsem naplněn útechou a překypuji radostí při všem svém soužení.

Pavlova radost ze zprávy Titovy. ⁵ Když jsme totiž přišli do Makedonie, nemělo naše tělo žádného klidu, nýbrž byli jsme stále znepokojováni: zevně boji, uvnitř strachem. ⁶ Ale Bůh, jenž

spravedlnost.

¹¹ Srdce Pavlovo je rozšířené láskou pro Korintány a ta láska otvírá Pavlovi ústa, aby mluvil.

¹² Smysl: Já vás tolik miluji, ale vy nespálcíte úměrně mou láskou.

¹³ „rozšiřte také svá srdce“ (doslovně „rozšiřte se i vy“), t. j. milujte mne, jako já miluji vás!

¹⁴⁻¹⁵ Sv. Pavel varuje před důvěrným stykem s pohany („s nevěřícími“), poněvadž věděl, že by se mnozí snadno dali svést jejich životem. - „spravedlnost“ = „světlo“ - křesťanství; „ne pravost“ = „tma“ = pohanství. - „Belial“ (hebrejské slovo) = ničemník, zhoubce (Dt 13, 14; 15, 9); zde označuje ďábla, knížete zlých duchů.

¹⁶ Výrok uvádí sv. Pavel volně podle Lev 26, 12 se zřetelem k Ez 37, 27-28.

¹⁷ Volně z Iz 52, 11. V slovném smyslu mluví prorok o návratu ze zajetí babylonského. Pavel obrací tato slova na korintské křesťany a vybízí je, aby se zdržovali modloslužby a neřestí s ní spojených a všeho, co je k tomu svádělo.

^{7, 1} „posvěcení“, jež začalo přijetím sv. křtu.

⁵ „více místa“ v svém srdci, t. j. milujte nás více (srv. výše 6, 12).

⁶ Viz výše 2, 13. - „tělo“, t. j. celý člověk. - „strachem“, t. j. nepokojem o křesťanskou obec korintskou, o které neměl zprávu.

⁶⁻⁷ Titus mu přinesl radostné zprávy z Korinta. - „o vaši touze“ spatřit opět Pavla v Korintě; „o vašem zármutku“, t. j. lítosti nad tím, že nedbali zprvu pokynů Pavlových a že ho tak zarmoutili.

těší ponížené, potěšil nás příchodem Titovým,⁷ a nejen příchodem jeho, nýbrž i tím potěšením, které měl z vás, když nám vypravoval o vaší touze, o vašem zármutku, o vaší horlivosti pro mne, takže jsem měl ještě větší radost.

⁸ Neboť ačkoliv jsem vás tím listem zarmoutil, nelituji toho. A třeba jsem i litoval – vidím, že onen list, byť (jen) nakrátko, vás zarmoutil –⁹ nyní se raduji, nikoliv, že jste se zarmoutili, nýbrž že jste se zarmoutili k pokání. Vždyť jste se zarmoutili podle vůle Boží, abyste kvůli nám v ničem neutrpěli škodu.¹⁰ Zármutek totiž, je-li podle vůle Boží, působí změnu smýšlení k spáse, a takové změny smýšlení netřeba litovat, kdežto zármutek světa působí smrt.¹¹ Neboť hle, právě to, že jste se zarmoutili podle vůle Boží, jak velikou oddanost způsobilo ve vás, ano i obranu, nevoli, obavu, touhu, horlivost i potrestání! Vůbec jste prokázali, že jste v té věci bez viny.¹² Nuže, ač jsem vám napsal o tom, (nenapsal jsem to) kvůli tomu, kdo se dopustil křivdy, ani kvůli tomu, komu bylo ukřivděno, nýbrž aby se ukázala naše starostlivost, kterou máme o vás před Bohem.¹³ Proto jsme se potěšili.

Titova radost je Pavlova radost. A k tomuto našemu potěšení přibyla mnohem větší radost nad radostí Titovou, že se jeho duch od vás všech občerstvil.¹⁴ Neboť mluvil-li jsem s chloubou před ním o vás, nebyl jsem (nyní) zahanben. Neboť jako vše, co jsme vám mluvili, je pravda, tak i ta naše chlouba před Titem byla pravdivá.¹⁵ A jeho srdce je vám oddáno ještě více, ježto se rozpomíná na poslušnost vás všech, jak jste jej přijali s bázní a s třesením.¹⁶ Raduji se, že vám ve všem mohu důvěřovat.

Část druhá (povzbuzující): Výzva ke sbírce milodarů pro chudé křesťany jeruzalémské (8, 1-9, 15).

8, Krásný příklad makedonských křesťanů.¹ Podáváme vám, bratří, zprávu o milosti Boží, které se dostalo křesťanským obcím v Makedonii:² Při mnohém zkoušení a souzení přehojná byla jejich radost a z jejich převelike chudoby se rozlil bohatý pramen jejich dobročinnosti.³ Neboť podle svých sil – (to) dosvědčují [o nich] – ba nad své síly dali dobrovolně,⁴ velmi vroucně nás prosíce o tu milost, aby se směli zúčastnit sbírky pro věřící;⁵ a to nikoliv (jen) tak, jak jsme čekali, nýbrž i sami sebe obětovali předně Pánu, potom nám z vůle Boží.

Sbírky v Korintě buďtež ukončeny!⁶ Proto jsme vyzvali Tita, aby dříve započaté dílo lásky mezi vámi také dokončil.⁷ Než jako se ve všem vyznamenáváte: ve víře, v slově, v poznávání, ve velké snaživosti i v své lásce k nám, tak se vyznamenejte též v tomto díle lásky! Nepravím to jako příkaz, ale chtěť bych podle horlivosti jiných zkoušeti opravdovost také vaší lásky,⁸ neboť znáte s tu lásku Pána našeho Ježíše Krista: On totiž jsa bohat stal se kvůli vám chudým, abyste vy zbohatli jeho chudobou.

^{8–9} „tím listem“, t. j. prvním kanonickým (podle jiných listem napsaným mezi 1 Kor a 2 Kor) listem Pavlovým do Korinta, v kterém byly i domluvy a výtky. Pavel vzbudil sice obsahem toho listu zármutek, ale ten vedl k pokání, a proto má nyní z toho radost a nelituje, že tak psal.

¹⁰ „je-li podle vůle Boží“, t. j. vyvěrá-li z čisté lásky k Bohu a bližnímu. - „zármutek světa“ přístý z lásky k světu a je překážkou na cestě k dokonalosti a k věčné spáse.

¹¹ „oddanost“, t. j. oddaná snaha splnit Pavlovy pokyny (v. 12). - „obranu“, t. j. omluvu svého jednání vůči onomu krvesmilníkovi. - „nevoli“ nad tím, že mezi sebou trpěli takového hříšníka. - „obavu“, aby neztratili Pavlovu lásku. - „touhu“ po příchodu apoštolově. - „horlivost“ splnit rozkaz Pavlův „potrestáním“ krvesmilníka (2, 6-7).

¹² „ač jsem vám napsal“ v 1 Kor (podle jiných v onom dnes ztraceném listě). - „kdo se dopustil křivdy“, t. j. krvesmilník. - „komu bylo ukřivděno“, t. j. tomu, jemuž krvesmilník odvedl jeho manželku. Podle starších řeckých rukopisů místo „naše starostlivost“ je „vaše . . .“, kterou máte pro nás . . .“

^{13–14} Pavel mluvil už dříve s Titem o utěšeném stavu korintské obce.

^{8, 2} O tom „souzení“ viz 1 Sol 1, 6; 2, 14-15; 3, 5; Fil 1, 29; Skut 16-17.

⁵ Pavel byl tedy dobrým výsledkem sbírky mile překvapen. - „sami sebe“, t. j. všechen svůj majetek ochotně nabídli. Pohnutka k tomu byla upřímná („z vůle Boží“).

⁶ „Proto“, že jsem viděl tak neočekávanou ochotu. Pavel poslal Tita do Korinta, aby tam provedl sbírku (1 Kor 16, 1-4), a tak poskytl křesťanům vhodnou příležitost ukázati obětavost a štědrost, jako ji ukázali křesťané makedonští.

^{7–9} „v slově, v poznání“ jako 1 Kor 1, 5. - „jiných“, t. j. Makedoňanů. - „jsa bohat“ podle své božské přirozenosti, „stal se chudým“ vtělením podle své lidské přirozenosti. - „abyste vy zbohatli“ Boží milostí.

¹⁰ A stran té věci radu dávám, neboť je to užitečné pro vás, kteří jste od minulého roku začali to provádět nejen skutkem, nýbrž i dobrou vůlí. ¹¹ Nyní však také ten skutek dokončete, aby se vaše dobrá vůle srovnávala také s dokončením podle toho, co máte. ¹² Neboť je-li tu ochota, je vítána, odpovídá-li tomu, co kdo má, nikoli tomu, co kdo nemá.

¹³ Ne však, abyste tím, že jiným ulevíte v tísní, sami do ní. upadli, nýbrž jde o vyrovnání. ¹⁴ V nynější době (ať přispěje) váš přebytek jejich nedostatku, aby také jejich přebytek přispěl vašemu nedostatku, aby nastalo vyrovnání, ¹⁵ jakož je psáno:

„Kdo mnoho nasbíral, neměl přebytku,
a kdo málo, neměl nedostatku.“

Sbíрку provede Titus s dvěma průvodci. ¹⁶ Ale díky Bohu, že vložil touž starostlivost o vás Titovi do srdce! ¹⁷ Neboť (mě) vyzvání sice přijal, ale jsa velmi horlivý, sám se dobrovolně vydává k vám. ¹⁸ S ním posíláme také bratra, jehož chvála v hlásání evangelia jde po všech křesťanských obcích, ¹⁹ a mimo to jej také zvolili křesťanské obce za našeho průvodce při tomto díle lásky, které konáme k slávě Páně a na důkaz své ochoty. ²⁰ Varujeme se toho, aby někdo nás nehaněl při tom velkém daru, který obstaráváme. ²¹ Neboť se staráme o to, co je dobré nejen před Pánem, nýbrž i před lidmi.

²² Posíláme však s nimi (jiného) našeho bratra, o jehož horlivosti jsme se často při mnoha příležitostech přesvědčili a který je nyní při své veliké důvěře k vám ještě horlivější.

²³ Jde-li o Tita, je to můj společník a spolupracovník mezi vámi, jde-li o naše bratry, jsou to vyslanci křesťanských obcí, sláva Kristova. ²⁴ Podejte jim tedy důkaz své lásky a že jste naše chlouba před křesťanskými obcemi!

9, Svědkové sbírky. ¹ Psátí vám více o tom díle konaném pro věřící mám za zbytečné. ² Neboť znám váš ochotu a jí se také chlubím u Makedoňanů, že totiž Achaje jest od loňska připravena, a vaše horlivost byla vzpruhou pro většinu. ³ Přesto však posílám ty bratry, aby naše chlubení vámi v té věci nevyznělo naprázdno, abyste, jak jsem řekl, byli připraveni, ⁴ abychom, až přijdou se mnou Makedoňané a naleznou vás nepřipraveny, se nezastyděli v této věci my, neřku-li vy. ⁵ Pokládal jsem proto za nutné vyzvatí ty bratry, ať jdou napřed k vám připravit ten dříve slíbený požehnaný dar, aby byl připraven, a to jako (dar) požehnání, ne jako (dar) lakoty.

Veliké požehnání štědrosti. ⁶ [Pravím] pak toto:

Kdo skoupě rozsévá, skoupě bude také žnouti;
kdo však bohatě rozsévá, bohatě bude také žnouti.

¹⁰ „stran té věci“, t. j. stran sbírky pro chudé jeruzalémské křesťany. - „začali to“ = sbírku.

¹¹ Pavel připomíná, že na sbírku mají přispět podle majetkových poměrů (viz výše v. 3), tedy neukázat se štědrým na dluh nebo dokonce na účet jiného.

^{13–14} Účel sbírky je vyrovnání mezi majetnými a nuzáky. Majetní přispívají almužnou, chudí se jim za to odmění modlitbou. - „přebytek“ hmotný, „nedostatek“ duchovní.

¹⁵ Viz Ex 16, 18.

¹⁶ „touž starostlivost“ jako mně.

¹⁸ „bratra“, t. j. křesťana. - „po všech křesťanských obcích“ makedonských, jež už sbírky ukončily.

^{19–21} Sv. Pavel se chce vyvarovati i nejmenšího stínu jakéhokoliv podezření, že snad užil něčeho ze sbírky k vlastnímu prospěchu. Chtěl mít při svém čistém svědomí jakousi kontrolu, aby nedal příležitost k hříšným pomluvám (v. 21). - Krásný příklad pro nás, abychom dbali o svou dobrou pověst a jakékoli její ublížení dovedli také opatrně předcházet. Vždyť čest a dobré jméno je tak veliký duchovní statek pro člověka, tím více pro apoštola Páně!

²² „s nimi“, t. j. s Titem (v. 17) a s oním bratrem (v. 18).

²⁴ Smysl: Přijměte ty tři muže laskavě a hojnými dary pro jeruzalémskou chudinu ukažte, že jste křesťani i činy a že jsem se proto vámi právem honosil.

^{9, 3} „v té věci“, t. j. ve sbírání milodarů pro jeruzalémské chudé.

⁴ „nepřipraveny“, t. j. kdyby nebyla ještě sbírka skončena. Stydět by se musil Pavel, že je neprávem vychvaloval, stydět by se museli i oni, že nejsou tak horliví ve sbírání almužny, za jaké je pokládal Makedoňané.

⁵ „ty bratry“: Tita a dva jeho společníky (8, 22). - „napřed“, t. j. dříve než já k vám přijdu. - „požehnaný dar“, bude-li svědčít o štědrosti dárců.

⁶—8 Srv. Gal 6, 8.

⁷ Každý (dej), jak ses rozhodl v svém srdci, nikoli však se zármutkem nebo z přinucení, ne-
boť veselého dárce miluje Bůh.

⁸ Bůh má moc zahrnouti vás všelikou hojností, abyste měli ve všem vždycky hojnost i pře-
bytek pro každý skutek dobrý, ⁹ jak je psáno:

„Bohatě rozdává chudým,
jeho spravedlnost zůstává na věky.“

¹⁰ Ten pak, jenž dává símě rozséváči a chléb k jídlu, poskytnete a rozmnoží (také) vám símě a
dá vzrůst plodům vaší spravedlnosti, ¹¹ tak abyste ve všem bohatli k všeliké dobročinnosti. Ta
působí skrze nás vděčnost k Bohu. ¹² Neboť služba na tomto díle nejen odpomáhá nedostatku
věřících, nýbrž přináší skrze mnohé děkované modlitby k Bohu též hojný užitek. ¹³ Neboť oni za
tuto prokázanou službu budou velebiti Boha za to, že jste v své víře v evangelium Kristovo byli
poslušni a že jste svou dobročinností ukázali své sdílení s nimi a se všemi. ¹⁴ I budou se za vás
modlití a po vás toužiti pro nesmírnou milost Boží ve vás. ¹⁵ Díky Bohu za jeho nevyslovný dar!

Část třetí (obránná): Pavel se brání proti svým odpůrcům (10, 1-13, 10).

10, Pavel je hotov potrestat každou neposlušnost. ¹ Já sám pak, Pavel, zapřísahám vás při
tichosti a mírnosti Kristově, já, který pryč do očí jsem mezi vámi tak ponížený, ale za zády si na
vás troufám!

² Ale prosím [vás], abych se, až budu u vás, nemusil odvážit (vystoupiti) s tou rozhodností,
s kterou pomýšlím směle vystoupiti proti jistým lidem, kteří se o nás domnívají, že žijeme podle
těla. ³ Neboť ačkoliv žijeme v těle, nebojujeme podle těla. ⁴ Vždyť zbraně, jimiž bojujeme, nejsou
tělesné, ale mají moc od Boha zbořiti hradby. ⁵ Božíme klamně mudrování a všelikou pýchu,
která se povyšuje proti poznání Boha, jímáme každou mysl, aby poslouchala Krista, ⁶ a jsme
hotovi potrestati každou neposlušnost, dokud nebude vaše poslušnost dokonalá.

Autorita Pavlova. ⁷ Na to hleďte, co je před očima! Důvěřuje-li si někdo, že je Kristův, ať uva-
žuje zase u sebe, že právě jako on je Kristův, jsme i my. ⁸ Neboť i když se něco více pochlubím
naší mocí, kterou nám dal Pán, k vašemu povznesení a ne k vaší zkáze, nebudu zahanben. ⁹ Aby
se nezdálo, že vám svými listy naháním strach. – ¹⁰ Říkají totiž: „Listy jsou důrazné a mocné,
ale jeho osobní vystupování je slabé a řeč hodná opovržení.“ – ¹¹ Kdo takto mluví, ať má na
mysli: Jakými jsme v psaném slově, když jsme nepřítomni, takými budeme též skutkem, až bu-
deme u vás.

Neoprávněná chlubitost protivníků. ¹² Neboť se neosmělujeme rovnati se nebo přirovnávati
k jistým lidem, kteří se sami doporučují a v své nerozumnosti se měří sami sebou a přirovnávají

⁷ Přísl 22, 8. (podle Septuaginty); Sir 35, 11

⁹ Viz Ž 111, 9.

¹⁰ Srv. Iz 55, 10. - Podle Vulgáty: „Ten pak, jenž dává símě rozséváči, poskytnete také chléb k jídlu a rozmnoží vaše símě . . .“

¹¹ Sv. Pavel zprostředkuje („skrze nás“) finanční pomoc pro chudé jeruzalémské. Ti budou děkovat Bohu za to, že jim dal
takové dobrodince.

¹² Místo „k Bohu“ má Vulgata „k Pánu“.

¹⁵ Výkřik apoštolova vděku.

10, ¹ V třetí části (10, 1-13, 10) mluví Pavel nyní sám a obrací se přímo proti svým odpůrcům. Vyzývá je k polepšení, jinak
by byl nucen proti nim přísně vystoupiti. Hájí svou apoštolskou důstojnost proti nařčení, že pryč si písemně na Korintány
hodně troufá, ale v jejich přítomnosti si počíná mírně, ba až poníženě.

² „žijeme podle těla“, t. j. hovíme tělesným náklonnostem a zle žádostivosti.

³ „nebojujeme podle těla“, t. j. nebojujeme tělesnými zbraněmi (viz níže v. 4).

⁴ „tělesné“, tudíž lidské, pozemské, slabé, nýbrž duchovní („mají moc od Boha“) a jsou proto s to, aby rozbořily „hradby“,
jež stojí v cestě šíření evangelia.

⁵ „klamně mudrování“ pohanské a židovské proti pravdě evangelia.

⁶ „nebudu zahanben“, jako bych lhal nebo se pyšně nadýmal.

¹² Slova jsou řečena ironicky. - „jistým lidem“, t. j. Pavlovým odpůrcům. - Druhá věta tohoto verše zní podle Vulgáty: „ . . .
ale my sami sebou se měříme a sami k sobě se přirovná- váme.“ Toto znění nezapadá dobře do souvislosti.

se sami k sobě.¹³ My však se nebudeme chlubit bez míry, nýbrž podle míry působení, které nám Bůh vyměřil a které sahá až k vám.¹⁴ Neboť se nečiníme neoprávněně velikými, jako bychom k vám nedosahovali, vždyť až i k vám jsme přišli s evangeliem Kristovým.¹⁵ Nechlubíme se bez míry cizími pracemi, naději však máme, poroste-li vaše víra, že velmi vzrosteme mezi vámi podle zákona našeho působení,¹⁶ že budeme moci kázat evangeliem (také) za vaše území, aniž se budeme chlubit v cizím působišti tím, co (již jiní) připravili.

¹⁷ „Ale kdo se chlubí, ať se v Pánu chlubit!“

¹⁸ Vždyť se neosvědčil ten, kdo se sám doporučuje, nýbrž ten, koho doporučuje Bůh.

11, Pavel má právo se chlubit. ¹ Kéž byste snesli ode mne trochu mé nerozumnosti! Ano, sneste to ode mne!² Neboť já horlím pro vás horlivostí Boží, vždyť jsem vás zasnoubil muži jednomu, Kristu, abych vás mu předvedl jako čistou pannu.³ Bojím se však, aby snad – jako had svedl Evu svou lstivostí – nebyla porušena vaše mysl (a neodvrátila se) od upřímnosti ke Kristu.⁴ Vždyť přichází-li někdo a hlásá jiného Krista, kterého jsme nehlásali, anebo přijímáte-li jiného ducha, kterého jste nepřijali, anebo jiné evangelium, které jste nedostali, klidně to snášíte.

⁵ Myslím však, že jsem nezůstal v ničem za těmi „nadapoštoly“, ⁶ a nejsem-li zběhlý v řeči, přece ne v poznání, neboť ve všem jsme vám to zjevně ukázali.

Pavlova nezištnost. ⁷ Či jsem zhrěšil tím, že jsem sám sebe pokořoval, abyste vy byli povýšeni, pokud jsem vám totiž zadarmo kázal evangelium Boží? ⁸ Jiné křesťanské obce jsem oloupil, protože jsem (od nich) přijal podporu, abych vám sloužil.

⁹ A když jsem byl u vás a trpěl jsem nouzi, nikomu jsem nebyl na obtíž; neboť mé nouzi odpomohli bratři, kteří přišli z Makedonie, a všemožně jsem se chránil a chránit se budu, abych vám nebyl na obtíž.¹⁰ (Jakože) je ve mně pravda Kristova, (pravím): Nikdo mi v krajinách achajských nezabrání, abych se tím chlubil.¹¹ Proč? Že vás nemiluji? Bůh to ví.¹² Ale co činím, to také budu činiti, ježto bych rád odňal záminku těm, kdož ji hledají, aby v tom, čím se chlubí, byli shledáni jako my.¹³ Neboť takoví lidé jsou apoštolé nepraví, pracovníci lstiví, kteří se (jen) za apoštolý Kristovy vydávají.¹⁴ A není divu! Vždyť i satan se přeměňuje v anděla světla.¹⁵ Není to tedy nic zvláštního, jestliže se také jeho služebníci přeměňují v služebníky spravedlnosti; jejich konec bude však podle jejich skutků.

¹³ „chlubit se bez míry“, jak to činí odpůrci Pavlovi. - „podle míry působení“, jež vykázal Pán Pavlovi k apoštolské činnosti. Do toho Pavlova působení patří i Korint; byl tedy Korint Pavlovi přikázán (1 Kor 4, 15; 9, 1-2).

¹⁵ „cizími pracemi“ se vychloubali falešní věrozvěstové. Ti přišli do Korinta, když už tu byla křesťanská obec Pavlem založená. Počali apoštolovat svým způsobem a všechnu práci Pavlovu přičítali jen sobě. Pavel doufá, že jeho úspěchem v Korintě vzroste i jeho působení v jiných pohanských krajinách, které patří také k jeho apoštolátu.

¹⁷ Viz Jer 9, 24; 1 Kor 1, 31.

¹⁸ Místo „Bůh“ má řecké znění „Pán“.

¹¹ „Nerozumnosti“ nazývá Pavel následující chloubu. Chlubit se sice nerad, ale je k tomu okolnostmi donucen.

²⁻³ Apoštol se přirovnává k družbovi, který vyhledal pro ženicha nevěstu a v době zasnoubení jí zárlivě chrání, aby ji v den svatby mohl neporušenou předvésti ženichovi. Křesťanská obec korintská je jako nevěsta, kterou Pavel pro Krista vyhledal, ji opatruje a chrání, aby ji mohl neporušenou ve víře a mravech předvésti Ježíši Kristu v den jeho druhého příchodu (srv. Ef 5, 25). Obává se však špatného vlivu falešných učitelů.

⁴ Místo „Krista“ má řecké znění „Ježíše“.

⁵ „za těmi „nadapoštoly“, t. j. za těmi falešnými apoštoly (judaisty).

⁶ Srv. 1 Kor 2, 1. 4.

⁷ Viz 1 Kor 9, 1-18; srv. k tomu také výše pozn. k 2, 16-17.

⁸ Pavel tak nezištně hlásal evangelium, že se zdráhal přijmouti od křesťanů hmotnou podporu na výživu. Když tak učinil v Makedonii (kromě Soluně; viz 1 Sol 2, 9; 2 Sol 3, 8-9), cítil se, jako by ty obce „oloupil“ (Fil 4, 15). Když však přišel do Korinta hlásat evangelium, vydělal si na výživu prací svých rukou (srv. Skut 18, 3).

⁹⁻¹⁰ „bratři“, spolupracovníci Silas a Timothej (Skut 18, 5). - „chlubil“ tím, že jsem v Achaji kázal evangelium zdarma.

¹²⁻¹³ Falešní učitelé se chlubí, že mají právo na výživu, že také, ovšem neprávem, hlásají evangelium. Byli by rádi, kdyby i Pavel přijímal od křesťanů odměnu za svou práci. To by byla pro ně „záminka“, že Pavel činí totéž co oni, že se od nich v ničem neliší. Pavel to nikdy nepřipustí.

Pošetilá sebechvála protivníků. ¹⁶ Opakuji: Nikdo mě neměj za nemoudrého! Jestliže však přece, přijměte mne i jako nemoudrého, abych se také já trochu pochlubil. ¹⁷ Co mluvím, nemluvím podle Pána, nýbrž jako v nemoudrosti, protože se takovými věcmi chlubím. ¹⁸ Poněvadž se mnozí chlubí podle těla, i já se pochlubím. ¹⁹ Vždyť rád snášíte pošetilce, když sami jste moudří. ²⁰ Snášíte přece, když vás někdo ztročuje, když vás někdo vyjídá, když vás někdo obírá, když se někdo (nad vás) vypíná nebo když vás někdo bije v tvář. ²¹ K svému zahanbení vyznávám, že jsme (v tom) byli jaksi slabí.

Oč vyniká Pavel nad své protivníky. Avšak čím se kdo osměluje (chlubiti) – mluvím v nemoudrosti – tím se osměluji (chlubiti) i já.

²² Jsou Hebreji? Já také.

Jsou Izraelity? Já také

Jsou potomky Abrahamovými? Já také.

²³ Jsou služebníky Kristovými?

Jako pošetilý pravím: já více.

V mnoha pracích (jsem býval), velmi často ve vězeních, v ranách nadmíru, v nebezpečnostech smrti častokrát.

²⁴ Od židů jsem pětkrát dostal čtyřicet ran bez jedné,

²⁵ třikrát jsem byl mrskán metlami,

jednou jsem byl kamenován,

tříkráte jsem se ztroskotal,

noc a den jsem strávil na širém moři.

²⁶ Na cestách často (jsem byl):

v nebezpečnostech na řekách,

v nebezpečnostech od loupežníků,

v nebezpečnostech od lidí svého národa,

v nebezpečnostech od pohanů,

v nebezpečnostech v městech,

v nebezpečnostech na poušti,

v nebezpečnostech na moři,

v nebezpečnostech mezi falešnými bratry.

²⁷ V práci a námaze, v bezesných nocích často,

v hladě a žízni, v postech často,

v zimě a nahotě.

²⁸ Mimo jiné každodenní nával ke mně

a péče o všechny křesťanské obce.

²⁹ Kdo je slabý, abych nebyl slabý (s ním)?

Kdo se pohoršuje, abych já se nerozpálil?

³⁰ Mám-li se chlubití, budu se chlubití svými slabostmi. ³¹ Bůh, Otec Pána našeho Ježíše

¹⁶ Pavel opakuje, co již řekl výše ve v. 1.

¹⁸ „podle těla“, t. j. svým původem od Abrahama.

^{19–21} Rečeno ironicky. Pavel jim vytýkal, že se sice pokládají za moudré, ale dávají se ovládat falešnými učiteli. Ti se k nim chovají pánovitě a s různými záminkami se dávají od nich hostit (srv. také Mat 23, 14), nebo je svou řečí k sobě přitahují a pak se k nim hrubě chovají. Jak jinak se choval Pavel, že se zdálo, jako by byl proti těm falešným učitelům jaksi „slabý“.

²² Pavel byl téže národnosti jako jeho židovští odpůrci.

²³ Srv. 1 Kor 15, 10; Skut 16, 23.

²⁴ Mojžíšský zákon (Dt 25, 3) nedovoloval více ran než čtyřicet. Kati z obavy, aby nedali o jednu více, dávali jen třicet devět.

²⁵ Srv. Skut. 16, 22.

²⁶ „falešní bratři“, t. j. křesťané ze židovství, kteří bořili Pavlovu práci.

²⁷ Srv. výše 6, 5; 1 Sol 2, 9; 2 Sol 3, 8; Skut 20, 31.

^{28–29} „nával“ jednotlivých věřících, kteří hledali u Pavla poučení, povzbuzení, útěchu v rozmanitých osobních záležitostech a duchovní pomoc v otázkách svědomí (srv. Skut 20, 18–22). Svátý Pavel cítil otcovsky s jednotlivými křesťanskými obcemi v jejich slabostech (srv. 1 Sol 3, 1–15; 1 Kor 9, 22; Skut 20, 31) a cítil bolest zvláště velikou, když viděl, že je někdo pohoršován a sváděn ke zlému (1 Kor 8, 11–13).

^{30–31} Apoštol poznal při všem, co zakusil, svou velikou slabost. Chlubí se tedy se své strany jen svými slabostmi. To utrpení

[Krista] – který je veleben na věky – ví, že nelžu.³² V Damašku dal místodržitel krále Arey střežití město Damascenských, chtěje mě zajmouti.³³ Ale byl jsem oknem spuštěn v koši po hradbách a tak jsem unikl jeho rukám.

12, Mimořádné milosti Pavlovy.¹ Mám-li se chlubit – prospěšno to ovšem není – přijdu k viděním a zjevením Páně.

² Znáám jednoho člověka v Kristu; ten byl před čtrnácti lety – zdali s tělem, nevím, anebo bez těla, nevím, Bůh to ví – uchvácen až do třetího nebe.³ A vím o tomto člověku, že byl – zdali s tělem nebo bez těla, nevím, Bůh to ví –⁴ uchvácen do ráje a uslyšel tajemná slova, jež není dovoleno člověku vysloviti.⁵ Tímto se budu chlubit, ale sám sebou se nebudu chlubit, leč jen svými slabostmi.

⁶ Kdybych se totiž chtěl pochlubit, nebyl bych nemoudrý; vždyť bych mluvil pravdu. Ale pouští od toho, aby někdo nemyslel o mně více, než co na mně vidí nebo co ode mne slyší.

⁷ A abych se pro množství zjevení nevyvyšoval, byl mi dán ostěn pro tělo, posel to satanův, aby mě políčkoval, abych se nevyšoval.⁸ Proto jsem prosil třikrát Pána, ať (onen) ode mne odstoupí.⁹ Ale On mi řekl: „Postačí ti moje milost; neboť síla se zdokonaluje v slabosti.“⁴ Budu se tedy velmi rád chlubit svými slabostmi, aby síla Kristova ve mně přebývala.¹⁰ Proto si libuji v [svých] slabostech, v příkořích, v nedostatcích, v pronásledováních, v úzkostech pro Krista; neboť když jsem slabý, tehdy jsem silný.

Pavel byl nucen na sebe upozorniti.¹¹ Stal jsem se nemoudrým; vy jste mě (k tomu) donutili. Vždyť přece vámi jsem měl být doporučen. Neboť v ničem jsem nezůstal za těmi „nadapoštolý“, třebaže nejsem ničím.¹² Důkazy pro (můj) apoštolát byly mezi vámi podány se vši vytrvalostí: zázraky, divy a mocnými činy.¹³ Neboť v čem jste za ostatními křesťanskými obcemi? Jen v tom, že já sám jsem vám nebyl na obtíž. Odpusťte mi tu křivdu!

¹⁴ Hle, po třetí jsem hotov přijíti k vám, ale nebudu vám na obtíž, neboť nehledám vaše věci, nýbrž vás. Vždyť nemají děti shromažďovati poklady pro rodiče, nýbrž rodiče pro děti.¹⁵ Já pak sám milerád (vše) vynaložím, ano sám sebe vydám (v oběť) za vaše duše. Přestože vás více miluji, mám být méně milován?¹⁶ Ale budíže! „Já jsem vám (přý) nebyl na obtíž, avšak v své chytrosti polapil jsem vás lstí.“

Pavlovo bylo k neuvěření: tak slabý člověk a tolik v tak krátkém čase zkusil! Proto Pavel přísahá.

^{32–33} Viz Skut 9, 24–25. - Aretas IV., král nabatský, vládl od r. 9–40 po Kr. Událost se stala asi r. 36. Místodržitel (guvernér) dal hlídati městské brány na žádost tamějších židů. - „jeho rukám“, t. j. jeho moci a trestu.

¹², ¹ V 12, 1–10 ukazuje Pavel, čím zvláště vyniká nad své protivníky; jsou to jeho mimořádné milosti (zjevení a vidění), jimiž ho Bůh obdařil a tak dosvědčil, že je pravý apoštol.

^{2–4} „člověk v Kristu“ = křesťan. Jak vidíme z v. 5, míní Pavel sám sebe. Napsal-li list r. 57, dostalo se Pavlovi onoho vidění r. 43. - „s tělem anebo bez těla“, t. j. Pavel po onom vidění neměl jasno, zda byl u vytržení uchvácen jen s duší („bez těla“), nebo s duší i s tělem. - „do třetího nebe“, t. j. velmi blízko Boha. Písmo sv. nevyočítává počet nebes. V mimo- biblických pramenech je různě počítání: dvoji, troji nebe, nebo patero, sedmero, osmero nebes. Jak si rabíni představovali jednotlivá nebesa, nebo jak jmenovali třetí nebe ti, kdož čítali jen troji nebe, není nám odnikud známo. Možná se dohadovat, že Pavel rozuměl „prvním“ nebem ozvušů, „druhým“ oblohu a „třetím“ věčné sídlo Boha a jeho spravedlivých. - „do ráje“ (v. 3) = do třetího nebe.

⁵ „sám sebou“, t. j. svými přirozenými silami.

⁷ „byl mi dán“ od Boha „osten pro tělo“, t. j. prudké bolesti tělesné, snad nějaká chronická choroba. Tuto bolest nazývá „poslem satanovým“, poněvadž ji s dopuštěním Božím způsobil satan. Podle některých vykladatelů třeba rozuměti oním „ostnem“ silná pokušení proti mravní čistotě. Tento výklad zdá se nám pravdě nepodobný. Podle Vulgáty: „A aby mě množství zjevení nevyšovalo. . .“ Ve Vulgátě není na konci verše „abych se nevyšoval“.

¹⁰ Smysl: Když uznávám svou slabost, tehdy mi Bůh poskytuje nejvíce milosti („jsem silný“), neboť „Bůh se pyšným protiví, ale pokorným dává milost“ (viz Jak 4, 6; 1 Petr 5, 5; Přísl 3, 34).

¹¹ „nemoudrým“, poněvadž jsem mluvil (od 11, 1) o svých přednostech a zásluhách (srv. výše 11, 16). - „nadapoštolý“, viz výše 11, 5.

¹² Pavel tu vytýká, že se ho nezastali, ač jim podal za svého prvního pobytu dosti důkazů o pravosti svého apoštolátu.

¹³ „nebyl na obtíž“, poněvadž Pavel kázal v Korintě zadarmo (11, 10–11). - „křivdu“ (řečeno ironicky) = nezištnost.

¹⁴ Pavel nemá tu na zřeteli své skutečné cesty, nýbrž své úmysly jíti do Korinta. Od svého prvního pobytu v Korintě má již „po třetí“ pevný úmysl zavítat ke Korintánům, ale vždy byl vážnými důvody od své cesty zdržen. „Po prvé“ projevili ten úmysl v listě dnes již ztraceném (srv. výše 1, 15–16), „po druhé“ v 1 Kor 16, 5–7, „po třetí“ nyní (srv. také níže 13, 1).

¹⁶ Jsou slova pomluvy, šířené Pavlovyými protivníky. Ti připouštějí, že Pavel křesťanům sám nebyl „na obtíž“, ale tvrdí, že tak učinil chytrácky prostřednictvím svých spolupracovníků, které do Korinta poslal.

¹⁷ Což jsem vás oklamal skrze někoho z těch, které jsem k vám poslal? ¹⁸ Požádal jsem Tita a s ním jsem poslal bratra. Či snad vás oklamal Titus? Což jsme nekráčeli v témž duchu? Což ne v týchž šlépějích?

Pavel upozorňuje na sebe jen kvůli Korintánům. ¹⁹ Dlouho již se domníváte, že se hájíme před vámi. Před Bohem v Kristu mluvíme; všechno však, miláckově, pro vaše povznesení. ²⁰ Neboť se obávám, že snad při mém příchodu (k vám) naleznu vás takovými, jakými nechci; a že i vy mne naleznete takovým, jakým si (mne) nepřejete; že snad budou mezi vámi sváry, řevnosti, zlosti, sobectví, pomluvy, nactiutrhání, nadutosti a nepokoje; ²¹ že mě, až opět přijdu, můj Bůh pokoří mezi vámi a já že budu musít truchliti nad mnohými z těch, kdož prve zhřešili, a nedali se na pokání za nečistotu, smilstvo a chlípnosti, kterých se dopustili.

13, Pavel přísně vystoupí proti zatvrzelým. ¹ To je po třetí, co jdu k vám. „Ústy dvou nebo tří svědků bude každá věc dokázána.“

² Předpověděl jsem a předpovídám – jako bych byl přítomen po druhé, ač nyní jsem nepřítomen – těm, kdož dříve zhřešili, i všem ostatním, že nebudu šetřit, přijdu-li opět. ³ Žádáte si snad důkaz pro to, že mluvím ve mně Kristus? Ten není slabý proti vám, nýbrž mocný mezi vámi. ⁴ Vždyť On byl sice ukřižován ze slabosti, ale žije z moci Boží. Také i my jsme slabí v něm, ale budeme proti vám žít s ním z moci Boží.

⁵ Sami sebe zkoušejte, zdali žijete ve víře; sami sebe zkoumejte! Či nepoznáváte sami na sobě, že Kristus Ježíš je ve vás? Ledáže byste se byli neosvědčili. ⁶ Doufám však, že poznáte, že my jsme se osvědčili.

Dobře však, že k tomu nedojde! ⁷ Ale modlíme se k Bohu, abyste nečinili nic zlého; ne o to (se modlíme), abychom se my ukázali jako osvědčení, nýbrž abyste vy činili dobré, my pak abychom byli jako neosvědčení. ⁸ Neboť nezmůžeme nic proti pravdě, nýbrž pro pravdu. Radujeme se zajiště, když my jsme slabí, vy pak jste mocní. O to se také modlíme: o vaše zdokonalení. ¹⁰ Proto píší to, jsa nepřítomen, abych si nemusil počínati, až budu přítomen, přísně podle moci, kterou mi dal Pán na povznesení jiných, a ne na zkázu.

^{17–18} Jsou odpovědi na pomluvu ve v. 16. Z 1 Kor 16, 10 vyplývá, že tam byl i Timothej. - „bratra“ = křesťana. - Korintané sami musí dosvědčiti, že ani Titus ani jiní pomocníci Pavlem do Korinta posláni tamější křesťany nevydírali ani nepodváděli.

^{19–21} „Dlouho již“, t. j. od počátku své písemné obhajoby (od 10, 1). - „Před Bohem“, který je vševědoucí a ví, že nelžu. - „v Kristu“ jako úd jeho tajemného těla a jeho apoštol. - „mluvíme“, t. j. píšeme. - účelem obrany bylo poučiti věřící, aby se nedali másti falešnými učiteli. - Pavel nechtěl při svém druhém příchodu k nim naléztji je nepolepšené (v. 20). Chtěl k nim přijíti ne „s holí“ (1 Kor 4, 21), ale s laskavostí. - „sváry“ vytýkal jim Pavel už 1 Kor 1, 11; 3, 3. - „můj (není ve Vulgátě) Bůh pokoří“ (v. 21) tím, že by dopustil, aby někteří zůstali nekající ve svém nekřesťanském životě. Tím by byl Pavel při druhém příchodu jistě zarmoucen. - „prve“, než jim napsal Pavel list.

^{13, 1} „po třetí“, viz výše pozn. k 12, 14. - Slova „Ústy . . .“ jsou z Dt 19, 15 (srv. Mat 18, 16; Jan 8, 17; Žid 10, 28). Souhlasná svědectví dvou nebo tří svědků byla podle mojžíšského zákona naprosto spolehlivá. Pavel tím zdůrazňuje, až přijde do Korinta, že vystoupí rázně proti protivníkům.

² Vulgáta nemá „po druhé“.

³ Pavel vytýká, že mnozí Korintané svým hříšným životem ho přímo vyzývají, aby jim podal důkaz o tom, že v něm „mluví Kristus“. Ten důkaz jim bude podán, neboť týž Kristus, který ukázal svou moc nejen nescislými milostmi a zázraky, které působil skrze Pavla, nýbrž i písniými tresty, jimiž je už stihl (1 Kor 5, 5; 11, 29), uzpůsobí také Pavla, aby rázně zakročil proti všem, kdož nechtějí poslouchat.

⁴ Kristus se jevil při svém utrpení slabým, ale svým zmrtvýchvstáním ukázal svou moc a sílu; tak i Pavel (a s ním všichni apoštolé a věrozvěstové) se jeví v očích mnoha lidí „slabými“, avšak Pavel jako apoštol má i moc zakročit proti nekajícím Korintánům.

^{5–6} „ve víře“ živě, t. j. životem podle víry. - Až Pavel přijde, poznají v Korintě, že jest osvědčený („jsme se osvědčili“), t. j. pravý apoštol, který má také moc trestat. - „my“, t. j. Pavel.

^{7–8} Pavel se modlí, aby se nemusel v Korintě ukázat jako „osvědčený“ apoštol s kárnou a trestající mocí (viz výše v. 6). Polepší-li se sami, nebude třeba proti nim vystoupit, takže Pavel zůstane „neosvědčený“, t. j. nebude potřebsi, aby před nimi kárnou a trestající moc uplatňoval, poněvadž apoštolé nevstupují s kárnou mocí „proti pravdě“, t. j. proti těm, kdož křesťanskou pravdu vyznávají a podle ní žijí, nýbrž používají té moci jen v její prospěch („pro pravdu“).

⁹ Smysl: Raduji se, když nemusím používatí své kárné moci („když jsme slabí“) a když vidím, že žijete podle evangelia („jste mocní“).

Závěr listu (13, 11-13).

¹¹ Konečně, bratří, radujte se, zdokonalujte se, povzbuzujte se, buďte stejného smýšlení, žijte v pokoji, a Bůh pokoje a lásky bude s vámi!

¹² Pozdravte se vespolek svatým políbením!

Pozdravují vás všichni věřící.

¹³ Milost Pána našeho Ježíše Krista a láska Boží a společenství Ducha svatého budiž s vámi se všemi! [Amen.]

¹² Srv. 1 Kor 16, 20. - „všichni věřící“ v Makedonii, zvláště ve Filippách.

¹³ „láska Boží“, t. j. láska Boha Otce. - „společenství Ducha svatého“, který se s námi sděluje o své milosti a dary. Pavel tu vyzývá Boha trojjediného („láska Boží“, „milost Pána našeho Ježíše Krista“, „společenství Ducha svatého“).

ÚVOD DO LISTU SV. APOŠTOLA PAVLA GALAŤANŮM

1. Galaťané byli původem keltský kmen. Přitáhli od severovýchodu a koncem VI. stol. před Kr. se usadili na území dnešní Francie. Odtud se stěhovaly jako následek germánského náporu na Porýní některé kmeny kolem r. 300 před Kr. ze svých sídel na jih a na jihovýchod. Část jich také přešla do Malé Asie, a tam založili kolonii zvanou po nich Galacie. Ležela na středním toku Sangaria (Sakaria) a Halysu. To bylo území původní staré Galacie (zvané také „severní“).

„Galacii“ se také nazývala římská provincie, která vznikla po r. 25 před Kr. s hlavním městem Ankyrou (Galacie jižní). Ta zabírala kromě vlastního území obývaného Galaťany i východní část Frygie, dále Pontus, Pisidii, část Lykaonie, Pamylii a Isaurii. V této jižní části ležela města: Ikonium (Konia), Antiochie Pisidská, Lystra a Derbe. O těchto městech se zmiňuje sv. Lukáš ve „Skutcích apoštolských“ (kap. 13 a 14).

V této části, která byla po strážce národnosti velmi pestrá, bylo vlastních Galaťanů v době Pavlově již poskrovnu. Zato zůstali Galaťané v severní části v starém území, ale byli hojně promíšení s Řeky. Stykem s nimi se naučili hellenistické řečtině, ač mezi sebou udržovali ještě jazyk keltský jako jazyk obcovací.

2. Sv. Pavel napsal tento list všem křesťanským obcím galatským (Gal 1, 2; 3, 1). Kterou část Galacie (severní či jižní) měl apoštol na mysli, nelze nám ještě ani dnes určit s naprostou jistotou. Většina biblistů je toho mínění, že sv. Pavel měl v listě na zřeteli křesťany v severní Galacii, tedy v původním starém jejich území.

Jméno „Galacie“ se vyskytuje dosti často i u světských spisovatelů a v úředních nápisech pocházejících z doby apoštolské se vyskytuje jako pojmenování pro starou krajinu, tedy pro severní Galacii. Ostatně obyvatelé Lykaonie a Pisidie se v Novém Zákoně nikde nenazývají Galaťany a sv. Lukáš ve „Skutcích apoštolských“ odlišuje Pisidii a Lykaonii od území severní Galacie.

3. Apoštol Pavel přišel do Galacie na druhé a třetí apoštolské cestě (Skut 16, 6; 18, 23) a tam založil křesťanské obce (Gal 4, 13-15). Křesťané pocházeli většinou z pohanství (Gal 4, 8; 5, 2; 6, 13), ač byli tam i křesťané ze židovství (Gal 3, 13-14; 4, 3).

Je sice pravda, že „Skutky apoštolské“ nám nevypravují podrobně o misijní činnosti Pavlově v severní Galacii, tím však není ještě dán důkaz, že Pavel v severní Galacii nebyl a nezaložil tam křesťanské obce. Vždyť „Skutky apoštolské“ nevypravují ani o působení Pavlově v Římě a v Kolossách, ač přece sv. Pavel i těmto křesťanským obcím napsal po jednom listě.

Námítka, že křesťanství nezanechalo v Galacii stopy, byla vyvrácena nápisem, jenž byl nalezen u Baraty v Lykaonii. Nápis mluví o mučednické smrti křesťana Gajana a jeho druhů v Ankyře za císaře Trajana nebo Domiciána.

Kdož hájí, že list Galaťanům byl určen pro křesťanské obce v jižní části Galacie, míní, že byl napsán pro křesťany v Pisidii a Lykaonii, kde sv. Pavel založil křesťanské obce již na své první apoštolské cestě.

4. Působení Pavlovo v Galacii přineslo bohatou zeň. Galaťané přijali Pavla s radostí. Křesťanství přijali bez předchozího přijetí obrázky a nedbali obřadních předpisů mojíšského zákona.

Sotva však apoštol opustil Galacii, přišli tam křesťané ze židovství s židovskou ideologií (judaisté) a způsobili mezi novými křesťany pobouření svým učením. Prohlašovali, že k spasení je nutná obrázka i zachovávání obřadních předpisů Starého Zákona.

Když se Pavel o tom dověděl, přišel do Galacie po druhé a rozhodně se postavil proti tomuto učení. Avšak po jeho odchodu počali judaisté podkopávat autoritu Pavlova. Rozšiřovali o něm, že není ani pravý apoštol, že ví jen tolik, kolik se naučil od ostatních apoštolů (2, 16-20), že nedostal pověření hlásati evangelium mezi pohany (2, 7-9) a že nekáže celé evangelium, chtěje se zalíbiti pohanům (1, 10). Není prý v kázání důsledný, přizpůsobuje se různým okolnostem, a je-li třeba, že sám hlásá nutnost obrázky (5, 11).

Důsledek všeho toho byl, že někteří z Galaťanů skutečně pochybovali o pravosti Pavlova apoštolátu a začali zachovávat některé židovské svátky a starozákonní obřady.

O tom se Pavel dověděl a bolestně se dotkly tyto zprávy jeho apoštolsky zanícené duše. V své lásce a otcovské péči o Galaťany pokládal za nutné napsati jim list. V listě hájí svou apoštolskou hodnost a důstojnost, dokazuje, že člověk bývá ospravedlněn (srv. Řím 3, 24 v pozn.) účinnou vírou v Ježíše Krista a ne zachováváním obřadních předpisů mojžíšského zákona. Tento zákon neváže křesťany; ti už požívají „evangelní svobody“. List Galaťanům proto nazýváme právem „magna charta“ evangelní svobody od závaznosti starozákonních předpisů obřadních. Kromě toho napomíná apoštol otcovsky k vytrvalému zachovávání evangelia Kristova.

5. List mohl býti napsán až po druhé cestě sv. Pavla do Galacie (srv. 4, 13), tedy až na třetí jeho apoštolské cestě. Napsán byl však brzy po druhém návratu z Galacie, neboť sv. Pavel se sám diví, že Galaťané tak brzy změnili své smýšlení a počali kolísati ve víře v Pavlovo evangelium (1, 6).

Byl tedy list napsán na počátku téměř tříletého pobytu Pavlova v Efesu, t. j. ke konci r. 54 (nebo snad až počátkem r. 55). Pro Efesos svědčí ta okolnost, že sbírka pro chudé věřící v Jerusalemě byla v době, kdy Pavel psal list Galaťanům, v Galacii již ukončena (srv. Gal 2, 10 s 1 Kor 16, 1).

Zastánci názoru, že list byl napsán pro věřící jižní Galacie, kladou vznik listu do doby druhé apoštolské cesty Pavlovy (49-53), a to do r. 49 nebo do let 52-53.

6. Pravost listu je svědectvím křesťanského starověku zajištěna a všeobecně uznávána. Autor zlomku Muratoriho, dále sv. Irenej, Klement Alex. a Tertullian mluví o tomto listě jako o listě Pavlově.

LIST SV. APOŠTOLA PAVLA GALAŤANŮM

Úvod listu (1, 1-10).

Nadpis a pozdrav (1, 1-5).

1, ¹ Pavel apoštol
– (ustanovený) nikoliv lidmi ani skrze člověka, nýbrž
skrze Ježíše Krista a Boha Otce, jenž ho vzkřísil
z mrtvých –
² a všichni bratří, kteří jsou se mnou,
křesťanským obcím galatským:

³ Milost vám a pokoj od Boha Otce a od Pána našeho Ježíše Krista, ⁴ který vydal v oběť sebe samého za naše hříchy, aby nás vysvobodil z nynějšího zlého světa, podle vůle Boha, Otce našeho; ⁵ jemu (bud) chvála na věky věků! Amen.

Úžas apoštolův. ⁶ Žasnu, že tak rychle odpadáte od Toho, jenž vás povolal v milosti Kristově, k „jinému evangeliu“. ⁷ A není žádného jiného! To jsou jistí lidé, kteří vás matou a chtějí převrátit evangelium Kristovo. ⁸ Avšak i kdybychom my nebo anděl s nebe kázal vám jiné evangelium než to, které jsme vám kázali, buď proklet! ⁹ Jak jsme dříve řekli, opakují i nyní: Hlásá-li vám někdo jiné evangelium než to, které jste přijali, buď proklet!

¹⁰ Neboť což se snažíme nyní získati (přízeň) lidí, nebo Boha? Anebo usiluji o to, abych se líbil lidem? Kdybych se ještě lidem chtěl zalíbit, nebyl bych služebníkem Kristovým.

Část první (obránná): Původ Pavlova evangelia (1, 11-2, 21).

Pavel byl zprvu horlitem za Mojžíšův zákon. ¹¹ Bratří, oznamuji vám: Evangelium, které já hlásám, není lidského původu. ¹² Vždyť jsem je od člověka ani nepřijal ani se mu od něho nenaucil, nýbrž (přijal jsem je) ze zjevení Ježíše Krista.

1, ^{1–10} V úvodě zdůrazňuje Pavel svou apoštolskou důstojnost (vv. 1-5) a vytýká s úžasem Galatanům, že tak brzy zapomněli na evangelium a odvracejí se k jinému učení (vv. 6-10). Pavel nebyl jen hlasatelem evangelia, apoštolem v širším smyslu jako jeho spolupracovníci (na př. Barnabáš, Silas), nýbrž apoštolem, ustanoveným přímo Ježíšem Kristem, a proto má touž apoštolskou důstojnost jako ostatní apoštolé.

² „bratří“, t. j. moji spolupracovníci.

⁴ Svět nazývá „zlým“, pokud v něm nežijí všichni lidé podle vůle Boží, a pokud podléhá s dopuštěním Božím moci ďáblově.

⁶ Sotvaže odešel Pavel z Galacie a přišel na své třetí apoštolské cestě do Efesu, dověděl se o podvrtné činnosti judaistů. Judaisté byli židé, kteří přijali křesť, ale nechťeli se vzdáti židovských náboženských předpisů, zvláště obřizky. V tom viděli podstatu spásy. Byli nejnebezpečnějšími protivníky Pavlovými; kde mohli, podkopávali jeho misijní činnost a podvraceli svým učením o nutnosti obřizky a o povinnosti za chování starozákonních obřadních předpisů úspěšnou práci Pavlova. Pavel byl někdy v boji proti nim přísný, až to někde překvapuje (srv. Fil 3, 2). Tato přísnost a strohost vyvěrala však z otcovské péče o křesťanské obce. I v Galacii působili a tu mnozí křesťané dosud ve víře neupevnění zakolísali, ač před několika měsíci za pobytu Pavlova byli tak horliví. „v milosti Kristově“, t. j. pro zásluhy Kristovy, poněvadž On nám svou smrtí na kříži všechny milosti zasloužil.

⁷ Je pouze jedna nauka Kristova, jedno evangelium; to kázal Pavel v Galacii. To, co za evangelium vydávají judaisté, jest evangelium nepravé, porušené.

^{8–9} „my“, t. j. já, Pavel. - „buď proklet“ a zbaven věčné spásy!

¹⁰ „ještě“ nyní, když jsem apoštolem Páně, jako tehdy, když jsem jim ještě nebyl (srv. Gal 1, 14; Skut 8, 3; 9, 1-2; 22, 3).

^{11–12} Apoštol líčí svůj život, aby bylo zřejmo, že nemohl přijmouti své poslání a učení, které po světě hlásá, od lidí, nýbrž přímo od Krista. Hned po svém obrácení až do svého vystoupení jako apoštol kromě patnácti dnů nebyl vůbec ve styku se žádným z apoštolů a za těch několik dnů v Jerusalemě nemohl přece býti řádně vyučen v evangeliu Kristovu.

¹³ Slyšeli jste přece, že jsem dříve žil v židovství a že jsem nadmíru pronásledoval Církev Boží a ji ničil; ¹⁴ že jsem předčil mezi židy mnohé (svě) vrstevníky v svém národě, jsa přílišným horlitem pro podání svých otců.

Povolání k apoštolskému úřadu. ¹⁵ Když se však zalíbilo Tomu, jenž si mě vyvolil v lůně mé matky a povolal svou milostí ¹⁶ zjevití na mně svého Syna, abych ho hlásal mezi pohany, neobrátil jsem se hned na lidi, ¹⁷ ani jsem nešel do Jerusalema k těm, kdož byli přede mnou apoštoly, nýbrž jsem odešel do Arabie a pak jsem se opět vrátil do Damašku.

¹⁸ Potom po třech letech jsem přišel do Jerusalema, abych osobně poznal Petra, a pobyl jsem u něho patnáct dní. ¹⁹ Jiného však z apoštolů jsem neviděl, leda Jakuba, bratra Páně.

²⁰ A co vám piši – hle, Bůh je svědek – není lež. ²¹ Potom jsem se odebral do krajiny v Syrii a Kilikii. ²² Křesťanským obcím v Judsku, spojeným v Kristu, zůstal jsem však osobně neznám; toliko z doslechu věděli: ²³ Ten, který nás dříve pronásledoval, káže nyní tu víru, kterou dříve ničil. ²⁴ I velebili pro mne Boha.

2, Pavel byl uznán ostatními apoštoly. ¹ Potom po čtrnácti letech jsem se opět odebral do Jerusalema s Barnabášem, a vzal jsem s sebou také Tita. ² Odebral jsem se (tam) podle toho, jak mi bylo zjeveno, a předložil jsem jim, zvláště váženým mužům, evangelium, které hlásám mezi pohany, zdali snad neběžím nebo jsem neběžel nadarmo. ³ Ale ani můj průvodce Titus nebyl přinucen se dáti obřezat, ač byl (přece rozený) pohan. ⁴ Vetrřeli se totiž mezi nás falešní bratři a vloudili se, aby vzvzdělali naši svobodu, které požíváme v Kristu Ježíši, aby nás pak porobili. ⁵ Jim jsme ani na okamžik neustoupili z povolnosti, aby pravda evangelia zůstala u vás.

⁶ Ti však, kdož něco znamenají - ať byli kdysi jacíkoliv, na tom mi nezáleží; Bůh nehledí na osobu člověka - ti tedy, kdož požívají vážnosti, nenamítli proti mně nic, ⁷ nýbrž naopak, když viděli, že mně je svěřeno hlásání evangelia pro neobřezané jako Petrovi pro obřezané - ⁸ neboť Ten, jenž pomáhal Petrovi v apoštolském úřadě mezi obřezanými, pomáhal také mně mezi pohany - ⁹ a když poznali milost mi danou, Jakub, Petr a Jan, kteří jsou pokládáni za sloupy, po-

¹³⁻¹⁴ Viz Skut 9, 1-2; 22, 4-5; 26, 9-11. - „podání svých otců“, jež lpěla přísně na zachování obřadních předpisů mojišského zákona.

¹⁵⁻¹⁷ „v lůně mé matky“, t. j. od mého početí (srv. Ž 21, 11; 57, 4; 70, 6; Jer 1, 5). - „zjevití na mně . . .“, t. j. vnitřním zjevením mě uzpůsobil tak, že jsem důkladně poznal Ježíše Krista i jeho evangelium. - „na lidi“ (doslovně „na tělo a krev“; srv. Mat 16, 17). - „do Arabie“, viz výše životopis sv. Pavla.

¹⁸⁻¹⁹ „po třech letech“ od Pavlova obrácení. Bylo to nejspíše r. 39. - „abych osobně poznal Petra“ (v textu je „Kéfas“, aramejské jméno apoštolovo; srv. Jan 1, 42). - „Jakuba“ Mladšího, syna Alfeova, „bratra (t. j. příbuzného) Páně“ (viz níže úvod do listu Jak).

²⁰ Srv. Řím 9, 1.

²¹⁻²³ Srv. Skut 9, 29-30; Řím 15, 19. - Viz výše životopis sv. Pavla.

² ¹ Nejspíše počítá Pavel „čtrnáct let“ od svého obrácení jako výše v 1, 18. Byla tato cesta Pavlova do Jerusalema (třetí po jeho obrácení) koncem r. 49 (nebo 50); viz životopis sv. Pavla.

² Odešel do Jerusalema ze zvláštního vnutnutí Ducha sv., jehož se při bohoslužbě dostalo Pavlovi i křesťanské obci antiochijské, kde Pavel právě dlel. - „evangelium“, které nevnučuje pohanům víru s přijetím obřizky ani s povinností zachovávat obřadní předpisy Starého Zákona. - „neběžím“, t. j. nepracuji v své misijní činnosti. Obraz je vzat z běhu na stadiu (srv. 1 Kor 9, 24-27; 1 Tim 6, 12; 2 Tim 4, 7).

³⁻⁵ Před tímto veršem třeba doplniti: „ukázalo se, že neběžím naprázdno . . .“ - O Pavlově průvodci Titovi viz úvod do Tit. - „falešní bratři“, t. j. judaisté (viz výše 1, 6) „vetřeli se“ a „vloudili se“ do Círky, dali se sice pokřtiti, ale v svém nitru zůstali horlitem pro židovské náboženství. - „naši svobodu“, t. j. evangelní svobodu od zachování obřadních předpisů Starého Zákona. - Titus nebyl přinucen k obřizce proto, že Pavel, Barnabáš i Titus sám „neustoupili z povolnosti“ (v. 5) judaistům, žádajícím po Titovi obřizku. „Neustoupili“, ježto tu šlo o zásadu: nepřizpůsobiti se nesprávným požadavkům judaistů. Jinak tomu ovšem bylo u Ti-motheje (viz Skut 16, 3).

⁶ Pavel poukazuje na to, že ostatní apoštolové v Jerusalemě nic nenamítli proti jeho učení o nezávaznosti obřadních předpisů starozákonních. - Slova „ať byli kdysi jacíkoliv“ vykládají vykladatelé různě: jedni je vztahují na judaisty (v. 4); vykládají, že i na počátku věty, která není ukončená, má Pavel na mysli judaisty; takže smysl by byl: Jak si je dříve apoštolé cenili, na tom mi nyní nezáleží. Jiní zase vztahují ona slova na apoštoly před jejich povoláním k apoštolátu; opět jiní míní, že Pavel má na zřeteli různá mínění apoštolů o závaznosti obřadních předpisů Starého Zákona nebo o vážnosti apoštolů na jerusalemském sněmu. Pavel tu však chce zdůraznit, že pravý apoštolát nezáleží v tom, byl-li kdo u Krista jako jeho apoštol za jeho pozemského života, nýbrž že záleží v milosti povolání a v mimořádných darech Božích, které apoštolskou činnost veřejně ověřují. Pavel se tak brání proti judaistům, kteří se snažili zmenšiti jeho vážnost tím, že poukazovali, že nebyl povolán Kristem za jeho pozemského života jako ostatní apoštolé.

⁹ „milost“ apoštolátu a daru zázraků. - Jakuba (viz výše 1, 19) jmenuje Pavel na prvním místě, protože jeho vážnosti juda-

dali mně a Barnabášovi pravice (na znamení) důvěry, abychom my kázali mezi pohany, oni pak mezi židy,¹⁰ jenom jsme měli pamatovati na chudé. A to právě jsem se snažil také učinit.

Výměna názorů mezi Petrem a Pavlem.¹¹ Když potom přišel Petr do Antiochie, otevřeně jsem se proti němu postavil, poněvadž zasluhoval domluvy.¹² Neboť dříve než přišli někteří od Jakuba, jídal společně s křesťany z pohanství. Po jejich příchodu se však (jich) stranil a odlučoval se (od nich) z bázně před těmi, kdož byli z obrůžky.¹³ A s ním se tak přetvarovali také ostatní křesťané ze židovství, takže se i Barnabáš dal strhnouti jejich přetvářkou.

¹⁴ Když jsem však zpozoroval, že nejednají podle pravého evangelia, řekl jsem Petrovi přede všemi: „Žiješ-li ty, ač jsi křesťan ze židovství, jako pohan a ne jako žid, jak můžeš nutiti křesťany z pohanství, aby žili jako židé?“

¹⁵ My jsme přece rodem Židé a nikoliv pohanští hříšníci.¹⁶ Poněvadž však víme, že člověk nebývá ospravedlnován skutky (podle) zákona, nýbrž vírou v Ježíše Krista, také my jsme uvěřili v Krista Ježíše, abychom byli ospravedlněni vírou v Krista a ne skutky (podle) zákona; neboli skutky (podle) zákona „nebude ospravedlněn žádný člověk.“¹⁷ Jestliže však bylo při úsilí o ospravedlnění v Kristu také o nás shledáno, že jsme hříšníci, není-li pak Kristus pomocníkem hříchu? Nikoliv!¹⁸ Neboť stavím-li zase to, co jsem zbořil, činím sebe provinilcem.

¹⁹ Vždyť já jsem skrze zákon zemřel zákonu, abych žil Bohu.²⁰ S Kristem jsem ukřižován.

isté zneužívali proti Pavlovi tvrdíce, že Jakub učí povinnosti zachovávali obřadní předpisy Starého Zákona. - Jan, apoštol a miláček Páně. - Více apoštolů tehdy v Jerusalemě nebylo.

¹⁰ „chudé“ jerusalemské křesťany (srv. 1 Kor 16, 1-4; 2 Kor 8, 1-9, 15; Řím 15, 25-28).

¹¹⁻¹⁴ K této výměně názorů došlo brzy po jerusalemském sněmu (viz Skut 15, 35). Petr totiž po příchodu do Antiochie Syrské jídal z počátku nejen v domácnostech, nýbrž i při „hodech lásky“ (1 Kor 11, 17-34) s křesťany z pohanství i taková jídla, která byla židům mojišským zákonem zakázaná. Tim prakticky prokazoval, ač sám rodilý Žid, že je svoboden od závaznosti starozákonních předpisů obřadních. Tak ukazoval, že i křesťané z pohanství nejsou těmi předpisy vázání. To bylo stanovisko věroúčně správné a shodovalo se s prohlášením Petrovým na sněmu v Jerusalemě (Skut 15, 19-21). Brzy potom přišli za nějakým nám neznámým účelem do Antiochie z Jerusalema křesťané od Jakuba, tamějšího biskupa. Ti byli mylně přesvědčeni, že jako bývalí židé jsou i v křesťanství vázání starozákonními obřadními předpisy. Když se však pohoršovali nad jedním antiochijských křesťanů, že nezachovávají žádný z obřadních předpisů Starého Zákona, odloučil se Petr od křesťanů z pohanství a stýkal se jen s příchozími z Jerusalema, a nejedl s nimi pokrmu židům zakázané. Petr měl přitom jistě nejlepší úmysl, nechtěl totiž dáti příchozím křesťanům ze židovství pohoršení a nechtěl je proti sobě popuditi, aby mu nečinili překážky v misijní činnosti mezi židy. Petr nechybil ani proti věrouce ani proti mravouce Kristově, nýbrž se spíše s pastýřskou opatrností přizpůsobil nežli „přetvářel“. Jedna podle téže zásady, kterou předpisoval Pavel ve styku s těmi, kdož byli ještě ve víře „slabí“ (srv. k tomu Řím 14, 1-23; 1 Kor 8, 1-13). Tim ovšem Petr přehlédl, že svým jedním pro vážnost, které jako hlava Cirkve požíval, roztrpil proti sobě křesťany z pohanství, jaksi je „nutil“, aby jednali podobně. Dosud však vládla v antiochijské obci láska a svornost mezi křesťany bez ohledu na to, zda jsou původem židé nebo pohané, ježto byli Pavlem utvrzeni, že nejsou vůbec vázání obřadními předpisy Starého Zákona. Petrovým příkladem se dali strhnouti ostatní křesťané ze židovství („přetvářovali se“; podle Vulgáty „s ním souhlasili“), i Barnabáš, dříve tak rozhodný zastánce evangelijní svobody od obřadních předpisů starozákonních (Skut 15, 2). To všechno mohlo vyvolati velikou roztržku v antiochijské obci, a proto Pavel „přede všemi“ vytkl Petrovi nesprávnost jeho jednání, maje na zřeteli nemilé následky mezi křesťany v Antiochii i jinde. Nikterak se ovšem nedotkl Petrovy autority jako hlavy Cirkve. Nazval sice jeho jednání „přetvářkou“, ale chtěl tím jen zdůraznit, že Petr nejedná podle svého přesvědčení: věděl totiž, že křesťany již nezavazují ony obřadní předpisy, a přece jednal, jako by byl ještě jimi vázán. Ze Petr přijal výtku Pavlovu pokorně a uznal ji za odůvodněnou, můžeme předpokládat z toho, že se Pavel mohl dovolávat výsledku své výtky Petrovi proti judaistům. Tim přispěl také nepřímou k uplatnění věroúčné pravdy, že ani křesťané ze židovství nejsou povinni zachovávat obřadní předpisy Starého Zákona. Tuto zásadu o křesťanech ze židovství jerusalemský sněm výslovně nerozhodl, poněvadž měl na zřeteli křesťany z pohanství.

¹⁴ Smysl: Jako ty, který jinak žiješ bez ohledu na obřadní předpisy Starého Zákona („jako pohan“), nyní svým jedním nepřímou pohádáš („nutíš“) křesťany z pohanství, aby ony předpisy zachovávali („aby žili jako židé“).

¹⁵ „My“, křesťané ze židovství. Pohaní byli proti židům „hříšníci“, ježto byli oddáni modloslužbě a s ní spojeným hříchům (srv. Řím 1, 18-32; 2, 12; 1 Kor 9, 21; Ef 2, 12).

¹⁶ Slova „nebude ospravedlněn . . .“ jsou vzata ze Ž 142, 2 volně podle řeckého překladu Starého Zákona (podle Septuaginty).

¹⁷⁻¹⁹ „shledáno“ od judaistů. Ti vytykali, že křesťané nedbající mojišského obřadního zákona jsou hříšníci jako pohané (srv. výše v. 15). Hřeší-li tím skutečně, je „pomocníkem“ toho hříchu sám Kristus, který žádal víru v sebe jako Mesiáše, a ne zachovávaní obřadních předpisů Starého Zákona. Ze by byl Kristus „pomocníkem hříchu“, neodvážili se říci ani odčupři Pavlovi. Naopak Pavel zdůrazňuje, že by hřešil, kdyby nyní hlásal zase závaznost oněch předpisů („stavím-li“), když dříve hlásal, že jejich závaznost již pomínila („co jsem zbořil“).

¹⁹⁻²¹ Pavel už odumřel „zákonu“ mojiššickému, poněvadž ten zákon měl účel jen přípravný. - „žije ve mně Kristus“ svou milostí. - Kdo by ještě učil, že k ospravedlnění člověka je třeba zachovávat všechny předpisy mojišského zákona, tvrdil by tím, že víra v Krista Vykupitele nestačí k spasení, a tudíž že nadarmo zemřel za nás Kristus. Tim by milostí Boží pohrdal.

Nežiji už já, nýbrž žije ve mně Kristus. Pokud však žiji v těle, žiji ve víře v Syna Božího, který si mě zamiloval a sebe samého vydal za mne.²¹ Neodmítám milost Boží; avšak získává-li se ospravedlnění skrze zákon, tedy nadarmo zemřel Kristus.

Část druhá (věroučná): Obsah Pavlova evangelia: Ospravedlnění lze získati jen živou vírou v Ježíše Krista, nikoliv skutky podle mojžíšského zákona (3, 1-4, 31).

3, Vlastní zkušenost Galat'anů. ¹ Nerozumní Galat'ané, kdo vás očaroval, [abyste neposlouchali pravdy]? Vás, před jejichž očima byl Ježíš Kristus vylíčen jako ukřižovaný [mezi vámi]? ² To bych jen rád od vás zvěděl: dostali jste Ducha ze skutků (podle) zákona či přijetím víry? ³ Tak nerozumní jste, že to, co jste začali Duchem, dokonáváte nyní tělem? ⁴ Tolik jste trpěli nadarmo? A kdyby jen nadarmo! ⁵ Ten tedy, jenž vám uděluje Ducha a působí zázraky mezi vámi, (činí to) pro skutky zákona či pro přijetí víry?

Příklad Abrahamův. ⁶ Tak [je psáno]:

„Abraham uvěřil Bohu
a bylo mu to připočteno k spravedlnosti.“

⁷ Uznejte tedy, že ti jsou synové Abrahamovi, kdož jsou z víry! ⁸ Písmo předvidajíc, že Bůh ospravedlňuje národy vírou, předpovědělo Abrahamovi:

„V tobě budou požehnáni všichni národové.“

⁹ Budou tedy požehnáni s věřícím Abrahamem ti, kdož jsou z víry.

¹⁰ Všichni totiž, kdož vyvozují (ospravedlnění) ze skutků zákona, podléhají kletbě, neboť je psáno:

„Zlořečen (je) každý,
kdo nečiní vytrvale vše,
co je psáno v knize Zákona!“

¹¹ Že však zákonem nebývá nikdo před Bohem ospravedlněn, je jasné, neboť

„Spravedlivý žije z víry.“

¹² Zákon však nežádá víry, nýbrž „kdo jej plní, živ bude z něho“.

¹³ Kristus nás vykoupil z kletby zákona tím, že vzal místo nás onu kletbu – neboť je psáno:

„Proklet je každý, kdo visí na dřevě!“ –

3, ¹⁻⁵ Pavel se dovolává vlastní zkušenosti Galat'anů. Byli přece z velké části původně pohany, neznali mojžíšský zákon, a přece bez tohoto zákona vírou v Ježíše Krista dostali milosti Ducha svatého při sv. křtu a bířmování, ba mnozí dostali i mimořádné dary Boží, tedy došli ospravedlnění z víry, a ne ze zachovávání mojžíšského zákona. Pavel vykreslil živě Galat'anům blahodárné účinky Kristovy smrti, k nimž patří také svoboda od zachovávání starozákonních předpisů obřadních. Bylo by tedy nerozumné, kdyby uposlechli judaistů a dali se podrobit pod jeho starozákonního obřadnictví.

³ „tělem“, t. j. obřadními úkony na těle: obřizkou, leviťskou očistou, pokrmu.

⁴ Smysl: Tolik milostí Ducha sv., které jste již dostali, ztratíte, přijmete-li učení judaistů. Plněním jejich učení nejen ztratíte ony milosti, ale také uvalíte na sebe tresty Boží.

⁶ Viz Gen 15, 6; srv. Řím 4, 3.

⁸⁻⁹ „Písmo“, t. j. Bůh mluvící v Písmě svatém. Slova jsou z Gen 12, 3, jenže místo původního slova „pokolení“ užil Pavel ze souběžného místa (Gen 18, 18) slova „národové“. Podle zaslíbení daného Abrahamovi budou v něm, jakožto v svém prarodci, požehnáni všichni národové, avšak pohaní nejsou přece podle tělesného původu potomky Abrahamovými, jsou však jeho duchovním potomstvem, totiž svou vírou, pokud se totiž svou vírou v Krista jako Mesiáše připodobňují Abrahamovi. Oním „požehnaním“ se miní nejen ospravedlnění (viz Řím 3, 24 v pozn.), nýbrž i všechny ostatní milosti, jež nám Kristus svou smrtí zasloužil.

¹⁰ Zákon zlořečí každému, kdo „vytrvale“, t. j. vždy a všude neplní všechny jeho předpisy (Dt 27, 26); ale těch předpisů bylo tolik, že je bylo velmi těžko vždy a všude plnit, zvláště když zákon neposkytoval k tomu potřebnou pomoc.

¹¹ Viz Hab 2, 4; srv. Řím 1, 17; Žid 10, 38.

¹² Viz Lev 18, 5; srv. Řím 10, 5.

¹³⁻¹⁴ Viz Dt 21, 23. - Kristus nás zbavil oné kletby tím, že vzal na sebe nejen naše hříchy, nýbrž i tu kletbu, kterou zákon vyslovil nade všemi, kdož jej přestupují.

¹⁴ aby se dostalo požehnání Abrahamovo k pohanům skrze Krista Ježíše (a) abychom dostali zaslíbení Ducha vírou.

¹⁵ Bratří, po lidsku mluvím: Nikdo přece neruší prvoplátnou závět člověka ani k ní (nic) nepřidává. ¹⁶ Abrahamovi však a jeho potomku byla dána zaslíbení. Nepraví: „A potomkům“, v množném čísle, nýbrž v jednotném: „A potomku tvému“ – tím je Kristus.

¹⁷ Pravím (tím) toto: Závět prvoplátně Bohem učiněnou neruší zákon daný po čtyřech stech třiceti letech tak, aby zmařil ono zaslíbení. ¹⁸ Neboť je-li dědictví podle zákona, již není podle zaslíbení. Abrahamovi však Bůh (je) daroval zaslíbením.

Účel mojžišského zákona. ¹⁹ K čemu tedy zákon? Byl přidán pro přestupky až do příchodu toho „Potomka“, na něhož se ono zaslíbení vztahovalo. Byl ustanoven skrze anděly rukou prostředníkovou. ²⁰ Prostředník však není pro jednu (stranu). Bůh však jest jeden.

²¹ Je tedy snad zákon v rozporu se zaslíbeními Božími? Vůbec ne! Kdyby však byl býval dán takový zákon, že by mohl dáti život, pak by bylo skutečně ospravedlnění ze zákona. ²² Avšak Písmo uzavřelo všechno pod hřích, aby se toho zaslíbení dostalo vírou v Ježíše Krista těm, kdož věří.

²³ Dříve však než přišla víra, byli jsme pod zákonem jako uzavření a střežení pro tu víru, která měla být zjevena. ²⁴ A tak se stal zákon naším vychovatelem ke Kristu, bychom byli z víry ospravedlněni.

²⁵ Když však přišla víra, nejsme již pod vychovatelem. ²⁶ Všichni zajisté jste syny Božími vírou v Kristu Ježíši. ²⁷ Neboť všichni, kdož jste byli v Krista pokřtěni, Krista jste oblékli. ²⁸ Tu

^{15–18} Zaslíbení daná Abrahamovi (Gen 12, 3. 7; 22, 18) a jeho potomkům (Gen 13, 15; 17, 7) přirovnává Pavel k závěti (k testamentu). Jako nemůže nikdo zrušit závět lidskou, nesmí ani zrušit závět Boží. Splnění té závěti zaručil Bůh přísahou (Žid 6, 10). Proto nemohl ona zaslíbení zrušiti ani mojžišský zákon, který byl dán izraelskému národu až později. Ona zaslíbení („závěť“) nabyla platnosti smrtí odkazovatele - Ježíše Krista. Zaslíbené „dědictví“ jest ospravedlnění a věčná blaženost. Ospravedlnění si nemohl nikdo zasloužit skutky podle zákona mojžišského, daného „po čtyřech stech třiceti letech“. To číselné určení není tu na rok přesné, poněvadž pro důkaz, který chtěl Pavel podat, bylo bez významu, uplynulo-li od prvního Božího přiblížení daného Abrahamovi od východu Izraelitů z Egypta o několik let více nebo méně. Podle biblických výpočtů uplynulo od prvního zaslíbení daného Abrahamovi, tehdy pětasedmdesátiletému (Gen 12, 1-4), až do příchodu Jakubova do Egypta 215 let. Podle Ex 12, 40 (podle hebrejského znění) a podle Vulgáty bydlili Izraelité v Egyptě 430 let, jak to určuje sv. Pavel. S tím v podstatě souhlasí i Gen 15, 13. 16; Skut 7, 6. Podle toho byl by dostal Abraham první zaslíbení 645 let (215 + 430) před zákonem daným na Sinaji a ne 430 let. Podle Pentateuchu samaritánského (pět knih Mojžišových) a podle Septuaginty (řeckého překladu Starého Zákona) byl izraelský národ v Egyptě jen 215 let, takže připočtením 215 (viz výše) dostaneme 430 let. S tím souhlasí údaj Pavlův. Kritické důvody svědčí vážně pro hebrejské znění, tedy pro 645 let. - „po lidsku“ (v. 15), uvádí příklad z lidského života.

¹⁶ Srv. Gen 13, 15; 17, 7-8. - Potomkem Abrahamovým je Kristus se svými věřícími v Cirkvi. Ona zaslíbení platila nejen pro tělesné potomky Abrahamovy, nýbrž i pro jeho duchovní potomky, kteří se připodobní svou vírou věřícím Abrahamovi.

¹⁸ Kdyby bylo bývalo možno dosáhnouti „dědictví“ (viz výše pozn. k v. 15-18) po právu jako mzdy za skutky zákona, pak by nebylo bývalo potřeba zaslíbení.

^{19–20} Mojžišský zákon měl jen dočasnou platnost, měl platit až do příchodu Ježíše Krista, do založení jeho Církve. Zákon měl prohlubovat poznání a vědomí viny a lidské slabosti. Pavel píše, že zákon byl dán „skrze anděly“ (má tu na mysli asi mimořádné přírodní zjevy provázající prohlášení zákona na hoře Sinaj, způsobené za Božího dopuštění anděly; viz Ex 19, 16-19; 20, 1-22). - „rukou prostředníkovou“, t. j. Mojžišem (Žid 8, 5-6; 9, 15; 12, 24). Ta „ruka“ držela kamenné desky s Desaterem (Dt 5, 22). Mesiášská zaslíbení však dal Bůh přímo bez prostředníka, mají tedy ráz závaznosti jen s jedné strany, a tou je nejvyšší věrný Bůh. Ten se zavázal splnit, co slíbil, proto ona zaslíbení stojí vysoko nad zákonem, a nemohla být zrušena ani změněna vyhlášením zákona na Sinaji. Mojžišský zákon byla úmluva mezi Bohem a izraelským národem, tedy smlouva dvoustranná, ale jen dočasná.

²² „uzavřelo“, t. j. prohlásilo, že všechno je stiženo hříchem a že všechno potřebuje vykoupení. - „všechno“ lidstvo, předně židě, kteří přestupovali mojžišský zákon, pak i pohaní, kteří hřešili proti přirozenému mravnímu zákonu a proti přirozenému poznání Boha (srv. Řím 3, 9-19).

²³ „pro tu víru“, t. j. pro nový řád spásy podle evangelia.

^{24–25} Řekové a Římané používali slušnějších otroků, aby střežili jejich hochy a vodili je k učitelí. Tak i mojžišský zákon měl střežiti Izraelity, aby neodbočili od pravé víry k modloslužbě a nepropadli mravní zkáze. Měl je vésti k nejvyššímu učitelí - Ježíši Kristu, aby ochotně přijali jeho nauku, podle ní žili a tak došli spásy (Řím 10, 4). Příchodem Vykupitelových a založením Církve byl vychovatelský úkol mojžišského zákona splněn. A tím přestala i závaznost jeho obřadních předpisů.

²⁶ „Všichni“, jak křesťané ze židovství tak i z pohanství. - „syny Božími“ přijatými a jako synové Boží již nepodléhají mojžišskému zákonu.

²⁷ „v Krista pokřtěni“ (podle Vulgáty „v Kristu“), viz pozn. k Řím 6, 3.

není žid ani pohan, otrok ani pán, muž ani žena, neboť všichni jste jeden v Kristu Ježíši.²⁹ Patříte-li však Kristu, jste potomstvem Abrahamovým a podle zaslíbení (jeho) dědici.

4, Příchodem Kristovým přestala závaznost mojžíšského zákona.¹ Pravím pak: Pokud je dědic nedospělý, ničím se neliší od služebníka, třebaš je pánem všeho,² nýbrž je pod poručníky a správci až do doby otcem předem ustanovené.

³ Tak i my, když jsme byli nedospělí, byli jsme podrobeni živlům světa.⁴ Jakmile však přišla plnost času, poslal Bůh svého Syna, který se zrodil z ženy a byl podroben zákonu,⁵ aby vykoupil ty, kdož byli pod zákonem, abychom byli přijati za syny (Boží).

⁶ A poněvadž jste syny, Bůh poslal do našich srdcí Ducha svého Syna, jenž volá: „Abba, Otče!“⁷ Proto nejsi již služebník, nýbrž syn, jsi-li však syn, (jси) i dědic skrze Boha.

Pavel varuje před návratem k mojžíšskému zákonu.⁸ Avšak tehdy z neznalosti Boha sloužili jste bohům, kteří jimi ve skutečnosti nejsou.⁹ Nyní však, když jste Boha poznali, lépe řečeno: Bůh poznal vás, jak to, že se zase obrátíte k slabým a ubohým živlům, a chcete jim opět sloužiti?¹⁰ (Vždyť) slavíte dny, měsíce, svátky a roky.¹¹ Bojím se o vás, že jsem snad mezi vámi nadarmo pracoval.

¹² Budte jako já, bratří, prosím vás, neboť i já (jsem byl), jako vy (jste byli). V ničem jste mi neublížili.¹³ Víte však, že jsem vám po prvé kázal evangelium s tělesným neduhem,¹⁴ a nepohrdli jste ani neopovrhli (mnou) pro pokušení, které bylo pro vás na mém těle, nýbrž přijali jste mě jako posla Božího, jako Krista Ježíše.¹⁵ Kde je tedy vaše blahoslavenství? Vždyť vám dávám svědectví, že byste si byli vyloupali oči a mně (je) dali, kdyby to bylo možné.¹⁶ Nuže, stal jsem se nyní vašim nepřitelem tím, že jsem vám mluvil pravdu?

¹⁷ Horlí (oni) pro vás, nikoliv (však) upřímně. Chtějí vás (od nás) odvrátit, abyste horlili pro ně.¹⁸ Dobré je však, horlíte-li v dobrém vždycky, a nikoli, jen když jsem přítomen u vás.¹⁹

Moje dítky, vás opět ve velkých bolestech zplozují, dokud nebudete přetvořeni v Krista.²⁰ Chtěl bych býti nyní u vás a změnití svůj hlas, neboť jsem na rozpacích o vás.

Synové poroby a synové svobody.²¹ Povězte mi, vy, kteří chcete býti pod zákonem: Nečetli jste Zákon? ²² Vždyť je psáno: Abraham měl dva syny, jednoho z otrokyně a druhého z pani.²³

²⁹ Pohaní vírou v Ježíše Krista se stávají údy tajemného těla Krista, potomka Abrahamova podle lidské přirozenosti. Proto tím i na ně přecházejí zaslíbení daná Abrahamovi, a tak se stávají i „dědici“ oněch zaslíbení.

^{4, 3} „jsme byli“ my křesťané ze židovství. - „nedospělí“ byli, pokud žili pod mojžíšským zákonem, který jim měl být vychovatelem (pěstounem) ke Kristu (srv. výše 3, 24). - „podrobeni živlům světa“ (řecky „stoicheia tu kosmu“ - prvopočátky světa). Výklad těchto slov patří k nejtěžším místům v listech Pavlových. Pavel tu asi rozumí tímto výrazem (viz níže v. 9) starozákonní předpisy bohoslužebné. Nazývá je „živly světa“, poněvadž jako svět je pomíjející, časný, tak i ony byly pomíjející a měly jen dočasnou platnost. Podle jiného výkladu má tu Pavel na mysli duchovní bytosti (démony), pod jejichž mocí bylo lidstvo před příchodem Krista.

⁴ „plnost času“ určeného podle věčného úraku Božího (Ef 1, 10). Tento verš uvádějí již východní Otcové proti Nestorovi na důkaz, že v Kristu je pouze jedna osoba a dvou přirozenostech (proti bludaři Eustychovi) a že má pravé lidské tělo (proti Valentinovi a dokétům).

⁶ Srv. Řím 8, 14. - Duch sv. se nazývá Duch Syna Božího, poněvadž ho Kristus slíbil. - Podle Krista (Mar 14, 36) oslovovali křesťané ze židovství Boha aramejsky „Abba“, křesťané z pohanství řecky „Pater“ (Otče!).

⁷ Viz výše 3, 29.

⁸⁻¹⁰ „tehdy“, když jste byli ještě pohaný. - „živlům světa“ (v. 9), viz výše v. 3 v poznámce. - Galatané počali již zachovávat židovský kalendář a slavili židovské svátky.

¹² Smysl: Budte nezávislí na předpisech mojžíšského zákona „jako já“ jsem. Vždyť jsem rozený Žid, a přece jsem se stal nezávislým na zákonu, jako vy jste mu nepodléhali, dokud jste byli pohaný. - „neublížili“, t. j. nezarmoutili a doufám, že se tak nestane ani v budoucnu.

¹³⁻¹⁴ „tělesný neduh“ byla nejspíše nemoc, která postihla Pavla na jeho misijní cestě v Galacii. Podle tehdejšího názoru byla pokládána nemoc za trest Boží na hříšníka. Byla to tedy pro Galatany příležitost zavrhnouti Pavla, a zároveň to byla pro ně zkouška trpělivosti. Galatané však obstáli.

¹⁵ „blahoslavenství“ při jeho příchodu a nyní odpadají k židovství.

¹⁷ Judaisté se všemožně ucházeli o přízeň Galatanů, ale činí to jen z nenávisti k Pavlovi.

²⁰ „změnití svůj hlas“, t. j. mluvití nikoli listem, nýbrž živým slovem, t. j. osobně v jejich přítomnosti.

²¹ Místo „Nečetli jste“ má řecké znění „Neslyšíte...?“ Galatané slyšeli předčítati Starý Zákon při bohoslužbě.

²²⁻²³ Jde tu o syna Ismaelova z otrokyně, který předobrazoval všechny potomky Abrahamovy podle tělesného původu podle obvyklých přírodních zákonů, a o Izáka, zrozeného „podle zaslíbení“, t. j. mimořádným způsobem, ježto se narodil v

Ale ten, který byl z otrokyně, narodil se podle přirozeného způsobu; ten pak, který byl z paní, (narodil se) podle zaslíbení.²⁴ To je (řečeno) obrazně, neboť ty (ženy) jsou (předobrazy) dvou zákonů: jednoho (daného) na hoře Sinaj, který plodil k porobě,²⁵ to jest Agar – Sinaj je totiž hora v Arabii – ta odpovídá pozemskému Jerusalemu, jenž se svými dítkami žije v porobě.²⁶ Paní označuje nebeský Jerusalem, a to je naše matka,²⁷ neboť je psáno:

„Rozvesel se, neplodná, která nerodíš!
Zajásej a zaplesej, která neznáš bolestí rodiček!
Neboť mnoho dětí bude mítí opuštěná,
více než ta, která má muže.“

²⁸ My však, bratří, jsme jako Izák dítkami podle zaslíbení.²⁹ Ale jako tehdy ten narozený podle přirozeného způsobu pronásledoval narozeného záračným způsobem, tak (se děje) i nyní.³⁰ Avšak co praví Písmo?

„Vyžeň otrokyni i s jejím synem,
nebude přece syn otrokyně
dědicem se synem (její) paní!“

³¹ Proto, bratří, nejsme dítkami otrokyně, nýbrž (dítkami) paní. K svobodě nás osvobodil Kristus.

Část třetí (mravoučná): Pavlovo evangelium v životě křesťanů (5, 1-6, 10).

5, Křesťanská svoboda je pravá svoboda. ¹ Stůjte tedy pevně a nepoddávejte se znova pod jho poroby!

² Hle, já, Pavel, pravím vám: Dáte-li se obřezati, Kristus vám nic neprospěje. ³ A znova prolašují každému člověku, který se podrobuje obřízce, že je povinen naplnit celý zákon. ⁴ Od-loučení jste od Krista, chcete-li býti ospravedlňováni zákonem; ztratili jste milost. ⁵ Neboť my skrze Ducha očekáváme naději spravedlnosti z víry. ⁶ V Kristu Ježíši totiž nic neplatí, ani jsi-li obřezán, ani jsi-li neobřezán, nýbrž víra, jež skrze lásku působí.

⁷ Běželi jste dobře. Kdo vás zastavil, že pravdu (již) neposloucháte? ⁸ To přemluvení není z Toho, jenž vás povolal. ⁹ Trocha kvasu prokvasí celé těsto. ¹⁰ Já důvěřuji ve vás v Pánu, že nezměníte své smýšlení, ale kdo vás mate, ponese své odsouzení, ať je to kdokoliv!

¹¹ Proč jsem já, bratří, dosud pronásledován, hlásám-li ještě obřízku? Tedy přestalo pohor-

době, kdy rodiče byli tak pokročilého věku, že tu nebylo přirozené naděje na dítě. Bůh však to Abrahamovi předtím slíbil, že bude mít syna, a on slovům Božím uvěřil, i když tu nebylo pro to přirozené schopnosti (srv. Gen 17, 16. 19; 18, 10). Izák je předobrazem všech potomků Abrahamových podle víry.

^{24–26} Otrokyně Agar (Hagar) předobrazovala Starý Zákon (dobu poroby pod mojišským zákonem), Sára znamená Nový Zákon, dobu evangelní svobody od povinnosti zachovávat obřadní předpisy starozákonní. - „Sinaj“ = „pozemský Jerusa-lem“, t. j. židovský národ; Sára jako paní označuje „nebeský Jerusalem“, t. j. Církev Kristovu. Jak Agar je matkou židů, tak Sára je duchovní matkou křesťanů. Jako z otrokyně Agar byl syn zase jen otrok (židé v porobě mojišského zákona), tak ze Sary, paní, byl syn svobodný (křesťané, dítka Boží, svobodní od obřadního předpisu mojišského).

²⁷ Viz Iz 54, 1. Církev novozákonní předčí počtem svých dětí (údy) církev starozákonní.

²⁸ Křtem byli jsme duchovně zrozeni a stali jsme se dítkami Božími nadpřirozeným způsobem milostí Boží, jako nadpřirozeným způsobem byl podle zaslíbení zrozen Izák (viz výše pozn. k vv. 22–23). - Misto „my jsme“ má řecké znění „vy jste“.

^{29–30} Ismael, syn otrokyně Agar, byl vyloučen z domu a z dědictví po Abrahamovi. Židé, duchovní synové otrokyně Agar, pokud neuvěří, budou vyloučení ze zaslíbení a dědictví věčné spásy.

³⁰ Viz Gen 21, 10.

^{5, 3} Judaisté se snažili svěsti Galatány k zachovávaní jen některých starozákonních předpisů, zvláště obřízky.

⁴ Pavel líčí výsledek toho, kdyby se Galatáné skutečně dali zlákatí judaisty. Od-loučením od Krista ztratili by i ono milostné spojení s ním, jehož nabylí sv. křtem.

⁵ „naději spravedlnosti“ se všemi jejími následky, především s nadějí na věčnou spásu (viz pozn. k Řím 3, 24).

⁷ „Běželi jste“ na závodíšti náboženského života (srv. 1 Kor 9, 24). - „pravdu“ evangelia, jak lze dojítí ospravedlnění.

⁸ To přemluvení“ k zachovávaní mojišského zákona není z Boha.

^{11–12} Pavel chce říci: Kdybych byl vskutku kázal nutnost obřízky a jiných starozákonních obřadních předpisů, nebyli by mě židé totiž pronásledovali a nepohoršovali se „nad křížem“, t. j. nad učením, že Ježíš Kristus nás všechny svou smrtí na kříži nejen vykoupil, nýbrž i osvobodil od zachovávaní mojišských předpisů obřadních (srv. 1 Kor 1, 23). Chtěli-li se někteří

šení kříže. ¹² Kěz by se dali ti, kdož vás uvádějí ve zmatek, i vyřezati!

Skutky těla a skutky Ducha. ¹³ Vy, bratří, byli jste zajisté povoláni k svobodě. Ale nezneužívejte svobody k službě tělu, nýbrž posluhujte si jeden druhému v lásce! ¹⁴ Neboť celý zákon se naplní jedním přikázáním: „Miluj bližního svého jako sebe samého!“ ¹⁵ Jestliže se však navzájem koušete a ujídáte, hledte, ať jeden druhého nestrávíte!

¹⁶ Pravím však: Podle Ducha žijte, a nebudete ukojovati tělesné žádosti. ¹⁷ Neboť tělo žádá proti Duchu a Duch pak proti tělu; ti totiž stojí proti sobě, abyste nečinili to, co chcete. ¹⁸ Jste-li však vedeni Duchem, nejste pod zákonem.

¹⁹ Všeobecně jsou známy skutky těla. Jsou to:

smilstvo, nečistota, [nestydatost,] chlípnost;

²⁰ modloslužba, čarodějství;

nepřátelství, sváry, řevnivosti, zlosti, hádky,

²¹ různice, roztržky, závist, [vraždy;]

opilství, hýření a věci jim podobné.

O těch vám předpovídám, jakož jsem (už) předpověděl, že ti, kdož takové věci páchají, nedojdou do království Božího.

²² Plody Ducha však jsou:

láska, radost, pokoj;

²³ trpělivost, laskavost, dobrota;

[shovívavost, tichost,] víra;

skromnost, zdrženlivost, [čistota].

²⁴ Proti takovým věcem není zákona. Kdož však patří ke Kristu, ukřižovali své tělo i s (jeho) vášněmi a žádostmi. ²⁵ Žijeme-li tedy podle Ducha, Ducha také následujeme!

²⁶ Nebudme žádostiví marné chvály, popouzejíce se navzájem a závidíce jedni druhým!

6, Různá napomenutí zvláštní. ¹ Bratří, byl-li by někdo v přenáhlení stržen k nějakému poklesku, vy, kteří žijete duchovně, napravujte takového v duchu mírnosti! Dej však pozor sám na sebe, aby ses i ty nedostal do pokušení! ² Neste břemena jeden druhého, a tak naplníte zákon

dáti návodem judaistů skutečně obřezat, tak at' raději se dají hned vyřezat a vrátí se k bývalému pohanství, jen at' dají ostatním věřícím pokoj (řečeno ironicky).

¹³ „k svobodě“ křesťanské, t. j. evangelní, podle které jsou volní od obřadních předpisů starozákonních. Ovšem mravní přikázání Starého Zákona, která obsahují v podstatě přikázání přirozeného mravního zákona, všeobecně platná, zavazují dále; v tom smyslu prohlásil Kristus, že nepřišel zákon zrušit, nýbrž naplnit (srv. Mat 5, 17). Křesťanská svoboda je vymezena láskou k bližnímu, ale ta nutně předpokládá lásku k Bohu (srv. 1 Jan 4, 20).

¹⁴ Viz Lev 19, 18; srv. Mat 22, 39; Řím 13, 9; Kol 3, 14.

^{15–17} Mezi křesťany a judaisty byly spory mnohy na újmu bliženské lásky. Vášnivě nevrázení jedněch na druhá bylo proti křesťanské svobodě (viz výše v. 13).

¹⁷ Jiní překládají „Podle ducha“, t. j. podle vyšší stránky, která je řízena Duchem svatým. Správnější je se zřetelem na vv. 22–23 rozuměti tu Ducha svatého.

¹⁸ „pod zákonem“ možížským. Kdo nabyl křtem sv. milost i Ducha svatého, stal se svobodným dítkem Božím a nemusí se bátí hrozeb zákona.

^{19–21} Seznam hříchů viz také v 1 Kor 5, 10–11; 6, 9–10; 2 Kor 12, 20–21; Řím 1, 29–31; Kol 3, 5, 8; Ef 4, 31; 5, 3–5; 1 Tim 1, 9–10; 2 Tim 3, 2–5. Pavel tu vypočítává hříchy proti: a) mravní čistotě, b) proti účtě k Bohu, c) proti lásce bliženské a d) hříchy nestrídmosti.

^{22–23} Seznam ctností. Takové seznamy ctností i hříchů byly v době Pavlovy velmi oblíbené v tehdejší literatuře, v řečnictví a při vyučování. Vypočítané ctnosti možno rozdělit ve tři skupiny: ctnosti, mající na zřeteli a) Boha, b) bližního, c) jednotlivce. - Pavel užívá krásného obrazu: Věřící je jako strom s mizou posvěcující milosti. Ta působí vzrůst, květ i plody křesťanského života. V řeckém znění je vypočítáno jen devět plodů Ducha sv.; nejpravděpodobněji jsou ve Vulgátě některá řecká jména přeložena dvěma slovy (trpělivost + shovívavost; skromnost + tichost; zdrženlivost + čistota).

^{24–25} Pokřtěný je majetek Kristův („patří ke Kristu“). Křtem umrtvil v sobě nižší pudy a dostal od Ducha sv. nadpřirozený život v milosti posvěcující. Podle toho je třeba i žít.

⁶, ¹ „žijete duchovně“, t. j. dáváte se věsti Duchem svatým.

² Smysl: Mějte v slabostech strpení jeden s druhým!

Kristův!³ Neboť domnívá-li se někdo, že něco znamená, ač není ničím, sám sebe klame.⁴ Každý at zkoumá své jednání, a bude se míti čím chlubit, ale jen sám před sebou, ne před jiným;⁵ neboť každý má nésti své břímě.

⁶ Kdo je vyučován v slově (Božím), at se sdílí se (svým) učitelem o (svůj) celý statek!

⁷ Neklamte se, Bůh nestrpí posměchu!

⁸ Neboť co kdo bude zasévat,

to bude i sklízet.

Kdo totiž rozsévá na svém těle,

z těla bude také sklízeti záhubu;

kdo však rozsévá na duchu,

z ducha bude sklízeti život věčný.

⁹ Dobré pak konejme bez ustání, neboť svým časem budeme sklízet, neochabneme-li ovšem.¹⁰ Nuže, pokud máme čas, prokazujme dobro všem, především souvěrcům!

Závěr listu (6, 11-18).

¹¹ Vizte, jak velikými písmeny vám vlastnoručně píši.¹² Všichni, kdo se chtějí zalibiti lidem, nutí vás k obřízce, jen aby nebyli pronásledováni pro kříž Kristův.¹³ Vždyť ani ti, kdož se dávají obřezati, nezachovávají zákon, nýbrž chtějí vaši obřízku, aby se mohli honositi vašim tělem.

¹⁴ Mne však budiž daleko, abych hledal svou slávu v něčem jiném než v kříži Pána našeho Ježíše Krista! Skrze něho je svět ukřižován mně a já světu.¹⁵ Neboť v Kristu Ježíši nic neplatí, je-li kdo obřezán nebo neobřezán, nýbrž (platí) nové stvoření.¹⁶ A nade všemi, kdož budou žít podle tohoto pravidla, budiž pokoj a milosrdenství. Jsou totiž Izrael Boží!

¹⁷ Příště at mi nikdo nepůsobí nesnáze, neboť já nosím jizvy [Pána] Ježíše na svém těle.

¹⁸ Milost Pána našeho Ježíše Krista (budiž) s vámi, bratří! Amen.

⁴⁻⁵ Kdo upřímně „zkoumá své jednání“, pozná své nedostatky a poklesky. U vědomí své slabosti a hříšnosti pozná také, že se nemá čím chlubit.

⁶ Pavel připomíná, že věrozvěstové mají právo na hmotnou odměnu (srv. 1 Kor 9, 4-14; 2 Kor 11, 7-11; Fil 4, 4, 10-18; 1 Tim 5, 17).

⁷⁻⁸ Možno se domnívati, že někteří Galat'ané nepřispívali příliš ochotně na výživu svých duchovních učitelů a na Pavlovy sbírky pro chudé (srv. výše 2, 10; 1 Kor 16, 1). Podobně doporučuje sv. Pavel štědrost také Korintanům (srv. 2 Kor 9, 6, 10). - Podle řeckého znění „rozsévá do svého těla . . . do ducha . . .“

⁹ „svým časem“, t. j. až přijde Kristus k poslednímu soudu.

¹⁰ „souvěrcům“, doslovně „domácím víry“ (srv. Ef 2, 19). Všichni věřící mají v Církvi společný dům, domov, tvoří tu jednu rodinu (1 Tim 3, 15).

¹¹ Až dosud Pavel diktoval svůj list písaři. Závěr připsal vlastní rukou. Učinil tak většími písmeny, než písař psal, chtěje dodat obsahu listu větší vážnost (srv. také 1 Kor 16, 21; Kol 4, 18; 2 Sol 3, 17).

¹² „lidem“ (doslovně „v těle“) zevnějším zachováváním obřadních předpisů Starého Zákona.

¹³ Svůdcové Galat'anů chtějí dokázati své horování pro mojižský zákon aspoň velkým počtem získaných stoupenců, když už svým životem celý zákon nezachovávají.

¹⁴ Světem zde myslí Pavel obřadní předpisy mojižského zákona (srv. výše 4, 3, 9).

¹⁵ Srv. výše 5, 6; 1 Kor 7, 19. - „nové stvoření“, viz 2 Kor 5, 17.

¹⁶ „podle tohoto pravidla“ ve v. 15. - „Izrael Boží“, t. j. Izrael duchovní, pravý křesťan.

¹⁷ Nesnáze Pavlovi způsobili Galat'ané svým odklonem k mojižskému obřadnictví i tím, že ho podezřívali z neupřímnosti. - „Jizvy“, t. j. viditelné zbytky na těle Pavlově po ranách (bičování a kamenování), které Pavel už tolikrát snesl pro Krista (srv. 2 Kor 11, 23-27; Skut 13, 50; 14, 5. 19 a jj.)

ÚVOD DO LISTU SV. APOŠTOLA PAVLA EFESANŮM

1. Efesos byl v době apoštolské hlavním městem římské provincie Asie a podle spisovatele Plinia Staršího „světlem Asie“. Město mělo rozsáhlý přístav a překrásný chrám bohyně Diany, ochránkyně města. Chrám býval počítán k tehdejším divům světa. Město bylo proslulé kvetoucím obchodem a z něho plynoucím bohatstvím, ale také proslulé velikým mravním úpadkem. Usadilo se tam i mnoho židů, a ti se brzy zúčastnili čilého obchodu. Dnes je na místě starého Efesu nepatrná mohamedánská vesnice Ajasluk.

2. Apoštol Pavel zavítal do Efesu po prvé na konci své druhé apoštolské cesty, položil základ nové křesťanské obci, ale zdržel se tam jen několik dní (Skut 18, 19-21). Na třetí apoštolské cestě si zvolil právě toto město za střed své misijní činnosti a pobyl v něm téměř tři léta. První tři měsíce apoštoloval mezi židy v synagoze, ale výsledek jeho práce byl nepatrný. Proto se obrátil mezi pohany. Po dvě léta kázal denně ve škole jakéhosi Tyrana; ten mu propůjčil také sál ke kázání. Pavel jistě tepal v svých kázáních kult bohyně Diany, neboť ten byl v Efesu největší překážkou misijní činnosti Pavlovy. To však vyvolalo v městě velkou bouři odporu nejen u pohanských obyvatel, ale především u těch, kdož z modloslužby bohyni Dianě měli velký prospěch. Tak způsobil proti Pavlovi povstání jakýsi Demetrios, a Pavel byl nucen z města utéci. Stručně o působení Pavlově v Efesu vyprávějí Skut 19, 1-40. Z narážek v 1 Kor 16, 8-9; 2 Kor 1, 8 můžeme usuzovati, že Pavel v Efesu hodně trpěl, ježto jak pohaní, tak i židé mařili jeho dílo.

Na konci své třetí apoštolské cesty při návratu do Palestiny svolal si Pavel efeské duchovní pastýře do Miléty, aby se s nimi rozloučil (Skut 20, 17-38). Mnozí myslí, že se sv. Pavel zastavil v Efesu ještě po propuštění z první římské vazby, když tam ustanovil biskupem svého žáka Timotheje.

3. Podle jednomyslného svědectví církevní tradice a podle nadpisu listu (1, 1) byl list určen křesťanské obci v Efesu. Avšak nutno dodat, že určení „v Efesu“ v nadpisu listu schází ve dvou nejstarších řeckých rukopisech (Sinajském a Vatikánském ze IV. stol.) i v papyru Chester Beatty (označeném dnes P46, pocházejícím z první polovice III. stol.). Neznámou rukou bylo toto určení později na okraji oněch dvou rukopisů připsáno.

Překvapuje nás, že proti svému zvyku nečiní Pavel v tomto listě vůbec narážky na svůj dlouhý pobyt v Efesu, že list neobsahuje žádné pozdravy a vzkazy jako ostatní listy psané z římské vazby. Proto se někteří domnívají, že list byl určen pro větší počet křesťanských obcí v prokonsulární Asii (v západní části Malé Asie) nebo pro věřící v Laodiceji (srv. Kol 4, 16).

Zdá se však pravdě nejpodobnější, že list byl původně určen pro křesťanskou obec efeskou jako přední obec maloasijskou, ale že měl být jako „okružní list“ (encyklika) čten i v jiných křesťanských obcích v prokonsulární Asii. Můžeme totiž právem usuzovati, že činnost Pavlova v tom dlouhém pobytu v Efesu nebyla omezena jen na Efesos, nýbrž že Efesos byl výchozí stanicí na misijní práce do okolí a do krajin celé prokonsulární Asie.

List doručil do Efesu asijský křesťan Tychikos. Ten nesl současně od Pavla také list pro Kolossany a list pro kolosského křesťana Filemona. Ústně snad sdělil v Efesu, že list má být i jinde čten. Jiné křesťanské obce si tento list opisovaly a v svých opisech ovšem vynechaly slova „v Efesu“ a napsaly jméno své křesťanské obce. Tak bychom mohli vysvětliti, proč se ono „v Efesu“ nedochovalo ve všech rukopisech.

4. Co přimělo Pavla k sepsání tohoto listu, nelze pro neosobní ráz listu zjistiti. Jsou však zřejmé podobnosti v myšlenkách tohoto listu s listem Kolossanům, takže se zdá, že nábožensko-mravní poměry v obou křesťanských obcích byly podobné.

Čtenáři listu pocházeli většinou z pohanství (srv. 2, 11; 3, 1; 4, 14), ale nescházeli mezi nimi ani křesťané ze židovství. Proto sv. Pavel zdůrazňuje v tomto listě jednotu Církve, která je tajemným (mystickým) tělem Kristovým, jehož údy jsou jak pokřtění židé tak pokřtění pohaní. Vzájemná láska všech údů má spojovati všechny v jednu rodinu. Pro slova o Církvi jako tajemném těle Kristově je tento list Pavlův právem zván „listem o Církvi“.

5. List byl napsán za první římské vazby Pavlovy (61-63), a to v téže době jako list Kolossanům a Filemonovi (srv. Ef 6, 21 s Kol 4, 7-8 a Filem 12). Poněvadž apoštol Pavel podle Filem

12 jest už takřka jist svým osvobozením z římské vazby, jsou tyto tři listy napsány koncem oné vazby, t. j. r. 63.

6. O stavu křesťanských obcí maloasijských se dověděl apoštol v Římě od Efraty, kolosského biskupa. Ten navštívil Pavla v římské vazbě a podal jistě zevrubné zprávy o své náboženské obci a také o životě okolních obcí. Podle této zprávy (Ef 1, 15-16) vzkvétala obec věřících v Efesu, ale jak lze vyčísti z listu samého, slyšel sv. Pavel také o podvrtné činnosti falešných učitelů, kteří hlásali v Malé Asii mezi křesťany své bludné nauky. Lze také předpokládati, že jak v Efesu, tak i v okolních křesťanských obcích byly nějaké nesrovnalosti mezi křesťany ze židovství a mezi křesťany z pohanství. Křesťané ze židovství pokládali křesťany z pohanství za méněcenné, a tak svým chováním ohrožovali jednotu a pokoj v křesťanské obci.

Sv. Pavel v první části listu (1, 3-3, 21) mluví o vznešenosti Církve a velebí nesmírné dobrodiní, jehož se dostalo celému lidstvu vykoupením; v druhé části (4, 1-6, 20) podává různá napomenutí ke křesťanskému životu a zdůrazňuje povinnosti jednotlivých stavů. Také označuje prostředky k úspěšnému duchovnímu boji.

7. Pravost tohoto listu je církevní tradicí dobře zaručena. List připisuje sv. Pavlu sv. Irenej, Klement Alex., Tertullian a autor zlomku Muratoriho. Také první bludaři pravost listu uznávali.

LIST SV. APOŠTOLA PAVLA EFESANŮM

Nadpis listu (1, 1-2).

1, ¹ Pavel
vůlí Boží apoštol Ježíše Krista,
všem věřícím [v Efesu] a věrným v Kristu Ježíši:
² Milost vám a pokoj od Boha, Otce našeho,
a od Pána Ježíše Krista.

Část první (věroučná): Vznešenost Církve Boží (1, 3-3, 21).

Hymnus na milostiplné působení Nejsvětější Trojice. ³ Veleben budiž Bůh, Otec Pána našeho Ježíše Krista! Ten nás požehnal v Kristu vším duchovním požehnáním v nebesích. ⁴ Vždyť v něm si nás vyvolil před ustavením světa, abychom před ním žili svatě a bezúhonně v lásce. ⁵ Předurčil nás podle svobodného rozhodnutí své vůle skrze Ježíše Krista k přijetí za své syny, ⁶ k oslavě vznešené své milosti, kterou nás omilostnil v [svém] milovaném [Synu].

⁷ V něm máme vykoupění skrze jeho krev, odpuštění hříchů podle přebohaté jeho milosti. ⁸ Tu na nás (Otec) hojně vyvil se vši moudrostí a opatrností. ⁹ Oznamil nám totiž tajemství své vůle podle svého úradku, jímž se sám rozhodl (provést je) na něm, ¹⁰ až přijde zřízení plnosti časů: všechno na nebi i na zemi opět spojití v Kristu pod jednu hlavu. ¹¹ V něm jsme se stali také [i my] dědici, byvše k tomu předurčení podle ustanovení Toho, jenž všechno působí podle úradku své vůle, (a to proto,) ¹² abychom byli k chvále jeho velebnosti my, kdož jsme dříve měli naději v Kristu.

¹³ V něm jste byli i vy, když jste uslyšeli slovo pravdy – evangelium o své spáse – a v ně uvěřili, poznamenáni zaslíbeným Duchem svatým. ¹⁴ Ten je závdavkem našeho dědictví na vykoupění (Božího) vlastnictví k oslavě jeho velebnosti.

1, ¹⁻² „všem“ (v. 1) není ve všech řeckých rukopisech. - „... od Boha ... a od Pána Ježíše“, poněvadž oba jsou pramenem milosti a pokoje.

³ „duchovním“ svým původem i svou přirozeností.

⁴ „v něm“ = v Ježíši Kristu pro jeho zásluhy. - „nás“, = všechny: židy i pohany (tak i níže ve vv. 5-6). - „před ustavením světa“ = od věčnosti. - Někteří spojují „v lásce“ s následujícím „předurčil“.

⁵⁻⁸ Sv. Pavel tu má na mysli především předurčení k dobrům, jež přinesl Mesiáš světu: víru a milost. - Účinnou příčinu onoho předurčení vyjadřuje sv. Pavel slovy „podle svobodného rozhodnutí své vůle“, zásluhou příčinu „skrze Ježíše Krista“, nejlížejší účel „k přijetí za své syny“, nejvyšší účel „k oslavě vznešené své milosti“, t. j. milosrdenství, neboť podiyuhodnější je Bůh v díle vykoupění člověka než v jeho stvoření.

⁸ Udělil nám nejen svou milost, nýbrž i moudrost, abychom poznali jeho vůli, a „opatrnost“, abychom podle poznané vůle také žili.

⁹ Onim „tajemstvím“ míní Pavel úradek Boží o vykoupění všeho lidstva (židů i pohanů) vtělením a smrtí Ježíše Krista (viz níže 3, 9; Řím 16, 25). - „na něm“ = na Kristu.

¹⁰ „až přijde zřízení plnosti časů“ = až nastane mesiášská doba, kdy se má uskutečnit vykoupění lidstva určené Bohem od věčnosti (srv. v. 4; viz také níže 3, 2). - Vulgáta má „všechno obnoviti v Kristu“ (instaurare). Tim nevystihuje plně Pavlovu myšlenku, vyjádřenou v původním znění.

¹² „my“ = křesťané ze židovství, kteří dříve uvěřili v Krista než pohani.

¹³ „—14 „vy“ = křesťané z pohanství. - „poznamenání“ byli na křtu a na sv. biřmování milostí Ducha svatého. Ten potvrzuje naše dědictví: věčnou spásu. Život v posvěcující milosti zde na zemi je vlastně už jakési okoušení věčné blaženosti (Duch sv. „je závdavkem našeho dědictví“). Ono poznamenání bylo potvrzením toho, že se dostane plného vykoupění, t. j. věčné blaženosti jim a všem ostatním věrným křesťanům, kteří jsou ve zvláštním smyslu „vlastnictvím“ Božím, jako kdysi byl izraelský národ (srv. Řím 8, 23).

Oslavený Kristus je hlava Církve. ¹⁵ Proto i já, když jsem uslyšel o vaší víře v Pána Ježíše a o vaší lásce ke všem věřícím, ¹⁶ ustavičně děkuji za vás, vzpomínaje na vás v svých modlitbách: ¹⁷ Kéž vám dá Bůh Pána našeho Ježíše Krista, Otec slávy, ducha moudrosti a zjevení, abyste ho správně poznali! ¹⁸ Kéž osvití oči vašeho srdce, abyste poznali, k jaké naději vás povolal, jak bohatá je sláva jeho dědictví pro nás, kteří věříme, ¹⁹ a jak přenesimně veliká je jeho moc, jež se na nás věřících zjeví. Ta se rovná působivé moci jeho síly, ²⁰ kterou projevil na Kristu, jehož vzkřísil z mrtvých a posadil po své pravici v nebesích – ²¹ vysoko nad všechno knížectvo, všechny mocnosti, síly a panstvo i nad každou bytost, která je nejen v tomto věku, nýbrž i v budoucím – ²² a všechno podřídil pod jeho nohy a jej ustanovil jako hlavu nad celou Církví. ²³ Ta jest jeho tělem, plností Toho, jenž všechno vším naplňuje.

2, Důstojnost křesťana. ¹ Také vy jste byli mrtvi pro své poklesky a hříchy. ² V nich jste kdysi žili podle ducha tohoto světa, pod vlivem vládcе mocnosti vzdušného prostoru, ducha to, který je nyní činný v dětech neposlušných. ³ Mezi nimi jsme také my všichni kdysi žili se svými tělesnými žádostmi, číníce, co tělo a smysly žádaly, a byli jsme od přirozenosti předmětem (Božího) hněvu tak jak ostatní.

⁴ Avšak Bůh, bohatý na milosrdenství – pro svou velikou lásku, kterou nás miloval, ⁵ i přesto, že jsme byli pro své hříchy mrtvi – přivedl nás k životu v Kristu, jehož milostí jste totiž spaseni.

⁶ A v Kristu Ježíši nás spolu (s ním) vzkřísil a umístil (nás) v nebesích, ⁷ aby ukázal v budoucnu přenesimně bohatství své milosti svou dobrotivostí k nám v Kristu Ježíši. ⁸ Z milosti totiž jste skrze víru spaseni, a nikoliv ze sebe – Boží je to dar – ⁹ nikoli ze skutků, aby se nikdo nechlubil. ¹⁰ Vždyť jeho jsme dílem, byvše stvořeni v Kristu Ježíši k dobrým skutkům, které Bůh připravil, abychom v nich žili.

Také pohaní jsou povoláni k důstojnosti křesťana. ¹¹ Proto buďte pamětlivi, že kdysi vy, po-

¹⁷ Boha Otce nazývá „Bohem Pána našeho Ježíše Krista“ se zřetelem na jeho lidskou přirozenost. - „duch moudrosti“, t. j. dary Ducha sv., aby byli uchráněni bludu a mohli hlouběji vnikati do tajemství víry.

^{18–22} „Srdce“ je podle semitského názoru sídlem rozumu i citu zároveň. - Onou „nadějí“ míní Pavel naději na život věčný (srv. Kol 1, 5; Tit 2, 13). - „moc, jež se na nás věřících zjeví“, t. j. moc, již nás vzkřísí z mrtvých. - „posadil po pravici“ (srv. Ž 109, 1) vyjadřuje nejvyšší stupeň pocty u Boha Otce. - Slovy „knížectvo . . .“ má Pavel na mysli andělské sbory (kúry); ostatních pět sborů (trůny, serafy, cheruby, archandělé a andělé) zahrnuje ve slovech „i nad každou bytost. . .“ (doslovně „nad každé jméno“ je semitismus); podobný výčet viz Kol 1, 16.

²¹ Viz Fil 2, 9–11, kde překrásně rozvádí tento verš (viz i níže v. 22).

²² „pod jeho nohy“, t. j. jeho vláde. - Podle řeckého znění zní konec verše „. . . jej dal Církvi jako hlavu nade vše“, t. j. určit ho nejvznešenější hlavou Církve.

²³ „plností“, t. j. Církve je plnosti Kristovou tím, že mu dává možnost pokračovat v jeho mesiášském díle. Jiní chápou slovo „plnost“ v trpném významu a vykládají: Církve je naplněna Kristem, t. j. jeho milostí.

^{2, 1–22} Je velkou oslavou Krista Vykupitele, který vykoupil veškeré lidstvo bez rozdílu, pohany i židy, takže Církve Kristova není výsadou jen pro židy.

^{1–10} Z dřívějšího hříšného stavu, kdy byli duchovně „mrtvi“, je (křesťany z pohanství) Bůh převedl do stavu milosti. To však není jejich zásluhou, nýbrž je to velký Boží dar (v. 8).

² Oním „vládcem“ míní apoštol satana, jemuž jsou podřízeni „mocnosti vzdušného prostoru“, t. j. zlí duchové. Ti z dopuštění Božího mohou vyzáhat z pekla. Podle dřívějšího mínění se zdržovali na tomto světě v ovzduší (mezi nebem a zemí) a odtud vykonávali svůj zhoubný vliv (srv. níže 6, 12). - Výrazem „v dětech neposlušných“ označuje tu apoštol Pavel hlavně pohany, kteří dosud ještě neposlouchají vůli Boží, a z křesťanů ty, kteří jsou ovládáni zlým duchem a vzpírají se milosti Ducha svatého.

³ „my“ = křesťané ze židovství. Také ti byli před přijetím křesťanství duchovně mrtvi, poněvadž žili podle tělesných žádostí a nejednali lépe než pohaní (Řím 3, 9, 23). Hřích se jim stal vřikou jejich druhou přirozeností, takže byli od své přirozenosti neposílené milostí Boží „předmětem Božího hněvu“. Jiní vykládají o prvotním hříchu. Na ten lze tu nejspíše mysliti jen nepřímě, a to potud, pokud vrozená náklonnost ke hříchu přyšší z prvotního hříchu.

^{4–5} sv. Pavel má na mysli sebe a ostatní křesťany ze židovství, ale také křesťany z pohanství, o nichž mluvil výše ve vv. 1–2.

⁶ Vzkříšení Kristovo je zárukou naší naděje v život věčný.

^{8–10} Naše spása není pouze odměnou za naše dobré skutky, nýbrž především záleží na Božím milosrdenství (Mat 20, 1–16). - „dobré skutky“ = dobré skutky vykonané v posvěcující mi losti (záslužné skutky), za něž jest odměnou věčná spása. Bůh nás k tomu činí schopnými svou milostí. Ta však nikoho ne nutí, poněvadž nebere svobodnou vůli.

^{11–22} Sv. Pavel se obrací k křesťanům z pohanství. Na nich se zvláště ukázala velikost Boží lásky a Božího milosrdenství. Křesťané z pohanství neměli, pokud žili v pohanství („onoho času“), vztah k budoucímu Mesiáši, neměli v izraelském národě občanské právo, byli z jejich společnosti vyloučení a židé jimi také pohrdali a posměšně je nazývali „neobřezaný mi“,

hani podle těla – od obřezaných na těle rukou nazývaní „neobřezanými“ – ¹² byli jste onoho času bez Krista, vyloučení ze společnosti izraelského národa a bez účasti na úmluvě zaslíbení, bez naděje a bez Boha na tomto světě. ¹³ Nyní jste se však vy, kteří jste kdysi byli daleko, sblížili v Kristu Ježíši skrze krev Kristovu. ¹⁴ Vždyť On je náš pokoj, On spojil v jedno obě strany, odstraniv dělicí stěnu ohrady, (při činu) nepřátelství, tím, ¹⁵ že na svém těle zrušil zákon s jeho předpisy a ustanoveními, aby v své osobě jako zjednavatel pokoje přetvořil ty dvě (strany) v jednoho nového člověka, ¹⁶ a aby obě v jednom těle křížem smířil s Bohem tím, že na sobě samém usmrtil ono nepřátelství. ¹⁷ Tak přišel a zvěstoval pokoj vám, kteří jste byli daleko, i pokoj těm, kteří byli blízko. ¹⁸ Neboť skrze něho my i vy v jednom Duchu máme přístup k Otci. ¹⁹ Tedy už nejste cizinci a přistěhovalci, nýbrž jste spoluobčané věřících a domácích Boží. ²⁰ Jste postaveni na základě apoštolů a proroků a úhelným kamenem je sám Kristus Ježíš, ²¹ v němž se celá stavba pevně spojuje a roste v svatý chrám v Pánu; ²² v něm se i vy společně stavíte v přibýtek Boží v Duchu.

3, Apoštol poukazuje na svůj úřad. ¹ Proto jsem já, Pavel, uvězněn pro Ježíše Krista pro vás, pro pohany. ² Vždyť jste slyšeli o (onom) zřízení milosti Boží, která mi byla dána pro vás, ³ že totiž zjevením mi bylo oznámeno to tajemství, jak jsem výše stručně napsal. ⁴ Podle toho můžete při četbě posouditi moji znalost toho tajemství o Kristu. ⁵ To za dřívějších časů nebylo tak známo lidským synům, jako nyní bylo zjeleno Duchem jeho svatým apoštolům a prorokům, ⁶ že (totiž) pohani jsou v Kristu Ježíši spoludědici a spolučleny a spoluúčastníky jeho zaslíbení skrze evangelium, ⁷ jehož služebníkem jsem se stal podle daru milosti Boží, která mi byla dána působením jeho moci.

⁸ Mně, nejmenšímu ze všech věřících, byla dána tato milost: zvěstovati mezi pohany nevystitělné bohatství Kristovo ⁹ a objasniti všem, jak bylo uskutečněno to tajemství od věků skryté v Bohu, Stvořiteli všeho, ¹⁰ aby se nyní skrze církev uvedla ve známost nebeským knížatům a mocnostem přerozmanitá moudrost Boží. ¹¹ (To byl jeho) odvčkový úřadek, který uskutečnil v Kristu Ježíši, Pánu našem. ¹² V něm máme odvahu přistoupiti s důvěrou (k Bohu) skrze víru v něho.

¹³ Proto (vás) prosím, abyste neklesali na myslí pro má soužení kvůli vám; vždyť jsou k vaší

t. j. nečistými, jichž je třeba se varovat. Neznali ani mesiášská zaslíbení daná patriarchům („bez účasti na úmluvě zaslíbení“), ani neměli naději na vykoupení („bez naděje“), po něvadž neznali ani pravého Boha („bez Boha“). Svým modlám stvím byli od Boha „daleko“ (viz níže v. 17). To vše se změnilo, když přijali křest. Nyní jsou Bohu „blízci“, ježto i oni jsou posvěceni a stali se účastní vykoupení krví Kristovou.

^{14–16} „náš pokoj“ = zdroj pokoje pro nás, židy i pohany. - „obě strany“, t. j. židy i pohany spojil v jedné Církvi. Kristus svou smrtí na kříži („na svém těle“) zrušil obřadní předpisy Starého Zákona, jehož nescetné předpisy byly překážkou („dělicí stěnou ohrady“) důvěrnějšího společenského styku židů s pohany. Tak byl vlastně v jistém smyslu možizšský zákon svými předpisy „přičinou nepřátelství“ mezi židy a pohany (srv. Řím 2, 17-18). Kristus chtěl jak ze žida, tak z pohana vytvořiti v své Církvi „jednoho nového člověka“ = křesťana.

¹⁷ Srv. Kol 2, 14; 2 Kor 5, 17; Jan 12, 32.

¹⁷ „kteří byli daleko“ = pohanům; „kteří byli blízko“ = židům (srv. Iz 57, 19).

¹⁹ „domácí Boží“, t. j. členové jedné rodiny, jedné domácnosti, a tou je církev (srv. Gal 6, 10).

^{3, 1} „Proto“ = pro tu pravdu, že křesťané z pohanství i ze židovství tvoří jednu duchovní společnost (srv. výše 2, 13-22), jsem vězněn.

^{2–3} „zřízení milosti Boží“, t. j. povolání za apoštola pohanů (viz níže v. 7). Že budou také pohani povoláni do říše Mesiášovy, do Církve, a tím k věčnému spasení, bylo „tajemstvím“ (srv. 1, 9-10; Kol 1, 28).

^{4–5} „tajemství o Kristu“, t. j. tajemství vykoupení lidstva Ježíšem Kristem (srv. 1, 9). Toto tajemství neznali jasně a dokonale v Starém Zákoně („za dřívějších časů“). Bylo poznáno v době Kristově. V Starém Zákoně mluvil Bůh ústy proroků o všeobecnosti mesiášského království, ale židům ani nenapadlo, že jsou do toho království povoláni také pohani, a to i bez přijetí obřizky a bez zachování starozákonních předpisů bohoslužebných. - „jeho svatým apoštolům . . .“, t. j. Kristovým. - „prorokům“, t. j. křesťanům obdařeným darem prorokování (srv. níže 4, 11).

⁶ Vyjadřuje obsah onoho vznešeného „tajemství“.

⁷ „podle daru milosti Boží“ = „zřízení milosti Boží“ (viz výše 2-3).

^{10–11} věčný úřadek Boží o vykoupení všeho lidstva zůstal i andělům tajemstvím. Jmenuje tu sv. Pavel jen dva andělské kůry jako zástupce všech ostatních (srv. výše 1, 21-23 v pozn.).

¹² Tím, že jsme uvěřili v Ježíše Krista („skrze víru v něho“), jsme s ním od sv. křtu duchovně spojeni, a proto se můžeme odvážiti s důvěrou obracet k jeho Otci.

¹³ „Proto“ že jsem dostal svůj apoštolský úřad od Krista (vv. 7-12) a že žiji v tom úřadě spojen po vůli Boží i v utrpení,

slávě!

Prosebná modlitba za věřící. ¹⁴ Proto skláním svá kolena před Otcem [Pána našeho Ježíše Krista], ¹⁵ od něhož mají své bytí všechny druhy (tvorů) na nebi i na zemi. ¹⁶ Ať vám dá podle bohatství své velebnosti skrze svého Ducha sílu vnitřně zesílit, ¹⁷ aby Kristus přebýval skrze víru ve vašich srdcích, a abyste, jsouce v lásce zakořenění a opření, ¹⁸ mohli pochopit se všemi věřícími šířku i délku, výšku i hloubku, ¹⁹ i poznati Kristovu lásku převyšující veškeré poznání, aby vás úplně prostoupila plnost Boží.

²⁰ Tomu pak, jenž svou účinnou silou v nás může učiniti všechno, mnohem více, než oč prosíme nebo čemu rozumíme, ²¹ Tomu (budiž) sláva v Církvi, a to v Kristu Ježíši po všechna pokolení na věky věků! Amen.

Druhá část (mravoučná): Napomenutí a předpisy (4, 1-6, 20).

4, Napomenutí k jednotě. ¹ Napomínám vás tedy já, vězeň v Pánu: Žijte hodně toho povolání, kterým jste povoláni, ve vši pokoře, tichosti a trpělivosti! ² Snažte se navzájem v lásce! ³ Snažte se zachovávat jednotu Ducha ve svazku pokoje! ⁴ Jedno je tělo a jeden Duch, jakož také jste byli povoláni v jedné naději svého povolání. ⁵ Jeden je Pán, jedna víra, jeden křest, ⁶ jeden Bůh a Otec všech, jenž je nade všemi a skrze všechny a ve všech [nás].

Jednota v Církvi nevyklučuje různé stupně církevní služby. ⁷ Každému z nás byla dána milost v té míře, jak ji udělil Kristus. ⁸ Proto praví:

„Vystoupil do výše,
odvedl zajatce,
dal lidu dary.“

⁹ Co však znamená to „vystoupil“ jiného, než že dříve sestoupil na dolní části země? ¹⁰ Ten, jenž sestoupil, je týž, jenž také vystoupil nad všechna nebesa, aby naplnil všechno.

¹¹ On také jedny ustanovil apoštoly, jiné proroky, jiné hlasateli evangelia, jiné pastýři a učitelé, ¹² aby vzdělávali věřící v díle služby k vybudování těla Kristova, ¹³ až bychom se všichni sešli v jednotu víry a poznání Syna Božího a vyspěli v dokonalého muže a dosáhli (duchovním.) vzrůstem míry plnosti Kristovy; ¹⁴ abychom už nebyli jako nedospělé děti, které se nechávají

prosím . . ."

¹⁴ „Proto“, abyste neklesali na myslí pro mé utrpení.

¹⁵ „mají své bytí“ (doslovně „po němž se jmenuje“ je semitis-mus). - „tvorů na nebi (andělé) i na zemi“ (lidé).

¹⁶ „skrze svého Ducha“ - skrze své milosti, jež vám udělil Duch svatý. - „svého (t. j. Ježíšova) Ducha“, poněvadž ho Ježíš Kristus slíbil a poslal, a je s ním jako: s Otcem téže podstaty. - „vnitřně zesílit“ rozmnožením milosti Boží.

¹⁷ Jako je strom zakořeněn v zemi nebo budova spočívá na pevných základech (srv. 1 Kor 3, 9), tak i křesťan musí být spojen navzájem láskou.

¹⁸⁻¹⁹ „šířku a délku . . .“ = velikost bohatství jeho velebnosti (v. 16) a lásky, aby se tak stali účastní celého náplně milostí, jež nám Kristus svou smrtí zasloužil. Podle jiných prosí sv. Pavel, aby čtenáři poznali velikost onoho tajemství, t. j. povolání všeho lidstva do Církve Kristovy (o něm mluvil v 3, 1-13).

^{4, 3} Duch sv. je zdrojem pokoje a tím jednoty a svornosti.

⁴⁻⁶ Jest jen jedna Církev Kristova („jedno tělo“) a jeden její oživující zdroj, Duch svatý („jeden Duch“). Pavel tu zdůrazňuje, že Kristus založil jen jednu Církev. Všichni její členové mají stejnou naději: život věčný.

⁷⁻¹⁶ Přesto, že Církev je jedna, jsou v ní různé stupně svatosti a různé duchovní úřady. Tím se však neboří jednota v Církvi, poněvadž ony rozdílly jsou podle vůle Kristovy. Ty různé stupně jsou k prospěchu celé Církve. Ze rozdělovačem a rozdělovačem těch milostí je Kristus, dokazuje Pavel slovy Ž 67, 19 (podle Septuaginty). Ta slova se v předobrazném smyslu vztahují na Krista: vstoupil po splnění svého mesiášského úkolu na nebesa a tam dosáhl nejvyššího stupně oslavení své lidské přirozenosti. Svou milostí naplňuje „všecko“ (v. 10) = všechny věřící. Jako vítěz zlomil moc ďábla a jeho pomocníky. To byli Kristovi „zajatci“, ježto dříve byli jeho nepřáteli. Nevzal je sice s sebou do nebe, ale „odvedl“ je od jejich dosa- vadní moci, jež měli nad hršným lidstvem.

⁹⁻¹⁰ Pavel tu vyjadřuje podobnou myšlenku jako ve Fil 2, 5-11, totiž myšlenku Kristova vtělení. Vtělením ukázal Ježíš také svou velikou pokoru, „sestoupil“ na zem a oslavený „vystoupil“ na nebesa, aby přijal od Boha Otce nejvyšší odměnu za svou pokoru při vtělení.

¹¹ „prorok“, jež vzbudil Bůh k vzdělání, povzbuzení a útěše (viz 1 Kor 14. 3; viz i výše pozn. k 3, 4-5). - „pastýři“ byli nej- spíše duchovní správci (kněží, biskupové) křesťanské obce, „učitelé“ byli vykladače víry.

¹³ „v dokonalého muže“ = k mravní dokonalosti.

každým větrem učení, majícího svůj původ v lidském podvodu a vychytralosti, zmítati a hnáti do služeb bludu,¹⁵ nýbrž abychom vyznávající pravdu, v lásce ve všem vzrůstali v něho, v Krista, jenž je hlavou.¹⁶ Z něho celé tělo – jsouc spojováno a vázáno jednotlivými klouby, z nichž každý koná svou službu podle síly jednotlivým údům propůjčené – vzrůstá a upevňuje se v lásce.

Žijte novým životem!¹⁷ Toto tedy pravím a zapřísahám vás v Pánu, abyste nežili tak, jak i pohani žijí podle své převrácené mysli.¹⁸ Jsou v myšlení zatemněni a od života v Bohu odcizeni pro nevědomost, která je v nich pro zatvrzelé jejich srdce.¹⁹ Oni otupěli a oddali se sami chlípčnosti a hověli všeliké nečistotě v nenasytné žádostivosti.

²⁰ Vy jste se však nenačili tak (znáti) Krista.²¹ Vždyť jste o něm uslyšeli a v něm byli tak poučeni, jakož je pravda v Ježíši,²² že (totiž) se zřetelem k dřívějšímu životu máte svléci se sebe starého člověka, který hyne svými tělesnými chťiči,²³ a obnoviti se v svém duchovním smýšlení²⁴ a obléci člověka nového, stvořeného podle Boha v pravé spravedlnosti a svatosti.

Povinnosti k bližnímu.²⁵ Proto zanechte lhaní! Jeden každý mluv pravdu se svým bližním, vždyť jsme si navzájem údy!²⁶ Hněvejte se, ale nehřešte! Slunce at nezapadá nad vašim hněvem!²⁷ Nedávejte příležitost ďáblu!²⁸ Kdo kradl, at už nekrade, raději at pracuje, aby si vydělal prací svých rukou majetek, aby měl z čeho udělití nuznému.²⁹ Špatné slovo at vůbec nevychází z vašich úst, nýbrž dobré, je-li ke vzdělání [ve víře], kde třeba, aby přinášelo milost posluchačům.³⁰ A nezarmucujte svatého Ducha Božího, neboť jím jste byli poznamenáni pro den vykoupění.

³¹ Veškerá hořkost a zlost, hněv, křik a rouhání budtež vás daleky spolu se vši zlobou!³² Budte však k sobě navzájem dobrotiví, milosrdní, odpouštějící jeden druhému, jakož i Bůh odpustil vám v Kristu.

⁵,¹ Následujte tedy Boha jako jeho milé dítky² a žijte v lásce, jakož i Kristus miloval nás a vydal sebe samého za nás v oběť, a to v oběť krvavou, Bohu velmi příjemnou.

Žijte jako křesťané!³ Smilstvo a vůbec nečistota nebo lakota nebudiž mezi vámi ani jmenována, jak se sluší na věřící!⁴ Podobně ani nečestné jednání, prázdné tlachání nebo vtípkování; to se nesluší, nýbrž spíše důkázání.⁵ O tomto pak buďte dobře přesvědčeni, že žádný smilník nebo nemrava nebo lakomec – to jest modloslužebník – nemá podíl v království Kristově a Božím.⁶ Nikdo at vás nesvádí marnými řečmi; neboť pro tyto věci přichází hněv Boží na neposlušné syny.⁷ Nemějte s nimi proto nic společného!

⁸ Kdysi jste byli tmou, nyní však jste světlem v Pánu. Jako účastníci světla žijte!⁹ Neboť ovoce světla (se projevuje) ve všeliké dobrotě, spravedlnosti a v pravdě.

¹⁰ Zkoumejte, co se líbí Bohu,¹¹ a nezučastňujte se na neužitečných skutcích temnoty, nýbrž spíše je kárejte!¹² Neboť je hanebné i mluvit o tom, čeho se oni potají dopouštějí.¹³ Všechno,

¹⁶ Kristus jako hlava Církve dává vzrůst a rozvoj „celému tělu“, t. j. celé Církvi za spoluúčasti všech jejích údů, t. j. věřících, pokud každý přispívá k rozvoji Církve úměrně dané milostí a úkolu, jaký v Církvi zaujímá.

¹⁹ Podle Vulgáty: „Oni v svém zoufalství se oddali . . .“

²² Srv. Řím 8, 13; Kol 3, 9; Gal 6, 8.

²⁴ Spravedlnost vyjadřuje v Písmě sv. také často vztah člověka k jeho bližnímu (srv. 1 Sol 2, 10; Tit 1, 8).

²⁵ „údy“ tajemného těla Kristova (= církve). Lež je překážkou opravdového bratrství v Církvi.

²⁶ „Hněvejte se, ale nehřešte“ je vzato ze 2 4, 5 (podle Septuaginty). Pavel tu ukazuje, že hněv je cosi přirozeného, ale člověk se nesmí dáti hněvem ovládat a z hněvu jednat, jinak hřeší.

²⁸ Apoštol tu krásně vyzvedá vyšší posvěcení práce s hlediska křesťanské nauky: výtěžek z práce umožňuje křesťanu udělovat almužnu.

²⁹ „kde třeba“ není ve Vulgátě.

³⁰ „jste byli poznamenáni (viz výše 1, 13) pro den vykoupění“ = pro den příchodu Kristova, kdy bude vykoupění lidstva dokonáno věčnou odměnou, které se dostane spravedlivým.

⁵, ^{1–2} Viz k tomu slova Páně u Jan 15, 12–13.

⁸ „Lakomec“ nazývá Pavel „modloslužebníkem“, poněvadž se klání penězům (srv. Mat 6, 24).

⁹ „tmou“, poněvadž jste žili v modloslužbě a v hříších s ní spojených.

¹¹ „skutky temnoty“ = těžké hříchy.

¹³ Smysl: Káráte-li tajně hříchy tím, že ukazujete také na jejich hanebnost, ukáží se hříšníku v pravém světle. Hříšník po-

co se kárá, přichází světlem najevo; všecko pak, co je nejevě, je světlo.¹⁴ Proto se praví:

„Probud se, ty spáči,
a povstaň z mrtvých,
a osvítil tě Kristus!“

¹⁵ Dbejte tedy, [bratří,] jak byste žili pečlivě, ne jako nemoudří, nýbrž jakou moudří! ¹⁶ A využítujte času, neboť dny jsou zlé! ¹⁷ Proto nebuďte nerozumní, nýbrž se snažte poznávati, co je vůle Boží!

¹⁸ A neopíjejte se vínem – je v tom prostopášnost – nýbrž naplňujte se Duchem [svatým]! ¹⁹ Mluvte k sobě navzájem slovy žalmů, chvalozpěvy a duchovními písněmi! ²⁰ V svém srdci zpívejte Pánu a velebte ho, děkujice vždy za všechno Bohu Otci ve jménu Pána našeho Ježíše Krista!

Pliňte své stavovské povinnosti! ²¹ Poddáni buďte v bázni Kristově jedni druhým!

²² Ženy buďtež poddány svým mužům jako Pánu, ²³ neboť muž je hlava ženy, jako hlava Církve je Kristus, Spasitel svého (duchovního) těla. ²⁴ A jako Církev je poddána Kristu, tak i ženy (budtež poddány) svým mužům ve všem!

²⁵ Muži, milujte své manželky, jak i Kristus miloval Církev a vydal sebe samého v oběť za ni, ²⁶ aby ji posvětil, když ji očistil křtem vody v slově [životu]. ²⁷ Tak chtěl sám sobě připravit Církev slavnou, bez poskvrny, bez vrásek nebo něčeho podobného, aby byla svatá a bezúhonná. ²⁸ Tak i muži mají milovati své manželky jako své tělo. Kdo miluje svou manželku, sama sebe miluje. ²⁹ Nikdo zajisté nikdy neměl v nenávisti své tělo, nýbrž živi je a přeje mu, jakož (činí) i Kristus své Církvi, ³⁰ poněvadž jsme údy jeho těla, [z jeho masa a z jeho kostí].

³¹ „Proto opustí člověk otce svého i matku svou
a přidrží se své manželky;
a ti dva budou jedním tělem.“

³² Toto tajemství je veliké, to však já pravím se zřetelem ke Kristu a k Církvi. ³³ Avšak i vy milujte jeden každý svou manželku tak jako sebe samého! Manželka však ať má úctu k svému muži!

zná a uzná jejich ohavnost, bude jich litovati, a osvěcen jsa světlem Boží milosti, začne nový život.

¹⁴ O původu tohoto výroku není mezi exegety jednoty. Někteří vidí tu volnou citaci z Iz 26, 19-20 (srv. také 60, 1; Řím 13, 11). Nejspíše, jak už poznamenal Theodoret, jsou slova zbytkem nějakého křesťanského hymnu, zpívaného při udělení křtu. Křest býval také nazýván „osvěcením“, „osvětlením“ (řecky „fotismos“; viz Žid 10, 32 v pozn.). - Podle řeckého znění „... zasvitne ti Kristus“.

¹⁵ Vulgáta nemá „pečlivě“.

¹⁷ Místo „vůle Boží“ má řecké znění „vůle Páně“. Vůle Boží má býti křesťanu nejvyšší normou mravního jednání.

¹⁸ Je dosti pravděpodobné, že tu má Pavel na mysli hody lásky (agapy), při nichž někdy docházelo k různým zlořádům. Ty tepe Pavel v 1 Kor 11, 17-22.

²¹ Tento verš patří sice mluvnicky k v. 20, ale obsahem k následujícímu oddílu. - K 5, 21-6, 9 srv. protějšek v Kol 3, 18-4, 6. V listě Efesanům je však více rozvedena povinnost křesťanských manželů zdůrazňováním vzájemnosti manželství (5, 23 až 32; v Kol jsou jen dva verše; srv. Kol 3, 18-19).

²³ „Spasitel svého těla“, t. j. své Církve, která jest Kristovým duchovním tělem (srv. výše 1, 23). Podle plánu Božího je muž již přirozeným řádem hlavou své manželky (srv. Gen 2, 21-22; 1 Kor 11, 8-9; 1 Tim 2, 13); v křesťanském manželství je však její hlavou také řádem nadpřirozeným, poněvadž Kristus povznáš manželství na svátost a učinil je obrazem svého spojení s Církvi.

²⁴ Z přirovnání nutně vyplývá, že se ona manželská poddanost týká jen poslušnosti ve věcech mravně dovolených.

²⁶ Pavel tu má na mysli křest s jeho účinky. Křest těsně spojuje s obětí Kristovou na kříži a jen z této oběti má křest svůj očistný a posvěcující účinek.

²⁷ Vyjadřuje krásně jednu ze čtyř známek Církve: svatost.

²⁹ Kristus „živí“ svou Církev v nejsvětější svátosti oltářní a „přeje mu“ (t. j. Církvi) tím, že uděluje údům Církve milosti k udržení nadpřirozeného života.

³⁰ Slova v hranatých závorkách scházejí v nejstarších řeckých rukopisech, je proto možno se právem domnívat, že v původním znění nebyla. Jsou jen nevhodnou glosou, která vnikla do Vulgáty po citaci z Gen 2, 24, která po v. 30 následuje.

³¹ Viz Gen 2, 24 (srv. Mat 19, 5; Mar 10, 7). Pavel cituje podle Septuaginty s malou obměnou.

³²⁻³³ Poněvadž křesťanské manželství jest obrazem tajemného spojení Krista s jeho Církvi, je „velikým tajemstvím“. Podobnost je tu v těsném spojení, v jednotě a nerozlučnosti Krista s Církvi.

6, ¹ Dítky, poslouchejte své rodiče v Pánu, neboť tak se to sluší. ² „Cti otce svého a matku svou“ – to je první přikázání, spojené se zaslíbením. – ³ „aby se ti dobře vedlo a abys dlouho žil na zemi!“

⁴ A vy, otcové, nepopouzejte své děti k hněvu, nýbrž vychovávejte je v učení a kázni Páně!

⁵ Služebníci, poslouchejte své pozemské pány s bázní a strachem a s upřímným srdcem jako Krista! ⁶ Služte ne na oko, chtějíc se zalíbiti lidem, nýbrž jako služebníci Kristovi, konajíc Boží vůli upřímně. ⁷ Služte ochotně jako Pánu a ne jako lidem! ⁸ Neboť víte, že každý, ať je otrok nebo pán, dostane odplatu od Pána za všechno dobré, které učiní.

⁹ A vy, páni, podobně s nimi jedněte a zanechte vyhrožování! Vždyť víte, že jejich i váš Pán je v nebesích, a u něho není strachův.

Buďte silní v boji se zlem! ¹⁰ Konečně, [bratří,] posilňujte se v Pánu, a to jeho mocnou silou! ¹¹ Oblecte se v plnou zbroj Boží, abyste mohli čeliti úkladům ďablovým! ¹² Neboť náš boj není proti krvi a tělu, nýbrž proti kníždům a mocnostem, proti světovládcům této temnoty, proti zlým duchům v povětrí.

¹³ Proto oblékněte plnou zbroj Boží, abyste mohli odolati v zlý den a ve všem obstáti vítězně. ¹⁴ Stůjte tedy (připraveni), jsouce opásáni na bedrech pravdou, oblečení v pancíř spravedlnosti ¹⁵ a na nohou obuti pohotovosti pro evangelium pokoje. ¹⁶ K tomu všemu přiberte ještě štít víry, jímž byste mohli uhasiti všechny ohnivé šípy neslechetníkovy. ¹⁷ A vezměte přilbici spásy a meč Ducha, to jest slovo Boží!

¹⁸ Při každé modlitbě a prosbě vždycky se modlete upřímně! K tomu buďte bdělí a vytrvalí v modlitbě za všechny věřící ¹⁹ i za mne, aby mi bylo dáno slovo, když otvírám svá ústa, abych neohroženě hlásal tajemství evangelia – ²⁰ jehož hlasatelem jsem (i) v okovech – a abych je tak hlásal neohroženě, jak je má povinnost.

Závěr listu (6, 21-24).

²¹ Abyste pak také vy poznali moje postavení, jak se mi vede, všechno vám oznámí Tychikos, milovaný bratr a věrný služebník v Pánu. ²² Právě proto ho k vám posílám, abyste se dověděli, jak se máme, a aby potěšil vaše srdce.

²³ Pokoj bratřím i láska (spojená) s vírou od Boha Otce a Pána Ježíše Krista!

²⁴ Milost budíž se všemi, kdož nepomíjející láskou milují Pána našeho Ježíše Krista! [Amen.]

^{6, 2} Viz Ex 20, 12; Dt 5, 16; Sir 3, 9-10.

⁴ Otcové nemají upřílišenou přísností ničiti projevy dětské lásky.

⁵⁻⁸ Srv. Kol 3, 22-25. Pavel má na zřeteli především otroky své doby. Nezavádí v otázce otroctví, ještě nový sociální řád, ale dává otrocké službě vyšší posvěcení (viz níže úvod do listu Filemonovi).

⁹ Napomíná k mírnému zacházení s otroky. U Boha není rozdílu mezi otrokem a pánem, všichni jsme služebníky (otroky) jednoho Boha.

¹⁰⁻²⁰ Mluví o duchovní výzbroji pro duchovní boje.

¹⁰ Smysl: Čerpejte svou sílu ze spojení s Kristem!

¹² „Proti krvi a tělu“, t. j. proti lidem (srv. Mat 16, 17), - „proti kníždům . . .“ = proti zlým duchům. Zlé duchy nazývá Pavel „světovládcé této temnoty“, t. j. tohoto světa, pokud je hříchem odvrácen od Boha. - „v povětrí“, viz výše 2, 2.

¹³ Srv. Luk 11, 22. - „v zlý den“ = ve chvíli těžkého pokušení.

¹⁵⁻¹⁷ „na nohou obuti“, t. j. ochotni pracovat a bojovat pro evangelium. - „ohnivé šípy neslechetníkovy“ = prudká pokušení od ďábla a jeho pomocníků. - „přilbice spásy“ = naděje na věčnou blaženost (srv. 1 Sol 5, 8). Jako v boji chrání přilbice, tak v pokušeních a souzeních chrání před malomyslností křesťanská naděje v život věčný.

¹⁸ Udává pramen síly v boji proti zlu: vytrvalou modlitbu.

¹⁹ „tajemství evangelia“ = svaté pravdy, mezi nimiž jsou i veliká tajemství víry.

²¹⁻²⁴ Viz závěr k Kol 4, 7-8. - O Tychikovi viz Kol 4, 7. - „bratr“ - křesťan - „v Pánu“ - ve službě Pána.

²² Věřící se obávali o Pavlův osud v Římě, proto je má Tychikos potěšit.

²³ „láska s vírou“ = bliženská láska, která vychází z víry.

²⁴ O „Amen“ viz v pozn. ke 1 Kor 16, 24.

ÚVOD DO LISTU SV. APOŠTOLA PAVLA FILIPPANŮM

1. První město na evropské pevnině, kde sv. Pavel hlásal evangelium a založil křesťanskou obec, byly Filippy. Bylo to bohaté město v staré Makedonii, ležící mezi řekami Strymonem (dnešní Strumou) a Nestem (dnešním Mestem). Původně se město nazývalo Krenidy, později Datos.

Makedonský král Filip II., otec Alexandra Velikého, město rozšířil a opevnil. Na jeho počest bylo město nazváno Filippy (r. 358 nebo 356 před Kr.). Tehdy bylo jedno z nejdůležitějších měst v Makedonii.

Po bitvě u Pydny r. 168 před Kr. byla domácí královská dynastie svržena a Makedonie se stala římskou provincií. Roku 167 před Kr. byla rozdělena na čtyři území a Filippy připadly do prvního území, jehož hlavním městem byla Amfipolis (viz Skut 16, 11).

Roku 42 před Kr. dobyli zde vítězství Antonius a Oktavian Augustus nad Brutem a Kassiem. Augustus uvedl do Filipp některé obyvatele italských měst. Když r. 31 před Kr. zvítězil u Aktia také nad Antoniem a Kleopatrou a stal se tak jediným pánem celé římské říše, dostalo se městu a jeho obyvatelstvu práva římského občanství. Obyvatelé domácí i usazení byli ponejvíce pohani, ale byli tam také židé, třebaž v poměrně malém počtu. Neboť neměli tam ani synagogu, nýbrž za městem jen modlitebnu.

2. Apoštol Pavel přišel do Filipp r. 52 na své druhé apoštolské cestě a založil tam křesťanskou obec (Skut 16, 12-40). Později tam přišel také Pavlův průvodce sv. Lukáš. Apoštol navštívil Filippy ještě dvakrát na své třetí apoštolské cestě (Skut 20, 1-6).

Náboženský život byl v křesťanské obci celkem uspokojivý a věřící lnuli dětinnou láskou a oddaností k sv. Pavlu, k svému duchovnímu otci. Také sv. Pavel měl Filippany ve zvláštní lásce (srv. 4, 1). Filippští křesťané vypomohli apoštolu v jeho nouzi a poslali mu peněžitou pomoc jak do Soluně a Korinta, tak i do Říma v době jeho první vazby (Fil 2, 25; 4, 10-18; 2 Kor 11, 8-9).

3. Milodary filippských věřících přinesl sv. Pavlu do Říma Epafroditos (Fil 2, 25; 4, 18). Ten také podal zprávu o starostech, které mají tamní křesťané o osud Pavlův (1, 12), a o nábožensko-mravním stavu křesťanské obce. Zpráva byla celkem velmi uspokojivá, ale sv. Pavel se také dověděl, že křesťanům hrozí nebezpečí od judaistů, kteří znepokojovali klidnou obec věřících hlásáním a zdůrazňováním závaznosti obřadních předpisů mojišského zákona. Tím byl ovšem sv. Pavel znepokojen, a proto poslal věřícím list, nejen aby jim poděkoval za peněžitou výpomoc, nýbrž aby je také poučil o svém osobním stavu, že mu jeho vazba nebrání v hlásání evangelia. Dále povzbudil věřící ke křesťanskému životu a varoval před judaisty.

4. List je psán s velikou láskou a takovou srdečností, že v něm zvláštním způsobem promluví srdce a cit velkého apoštola národů. List poslal sv. Pavel po Epafroditovi. Toho totiž poslali Filippané do Říma, jakmile se dověděli o Pavlově vazbě. Byl to nejspíše duchovní správce filippské křesťanské obce. Za svého pobytu v Římě smrtelně onemocněl, ale šťastně vyvázl z velkého nebezpečí (2, 26-30). Po uzdravení posílá jej sv. Pavel spěšně do Filipp.

Ze všech listů Pavlových má tento list nejvíce ráz dopisu, a není jako ostatní věroučně - mravním pojednáním. Bývá označován pro svůj obsah jako „velepišeň křesťanské radosti“. Pavel, ač vězeň, se stále vrací v listě k srdečnému povzbuzování k radosti, která plyne z duchovního spojení s Kristem (viz na př. 2, 18; 3, 1; 4, 4). Ta výzva k radosti je charakteristickým rysem také ostatních listů Pavlových, napsaných v první římské vazbě.

5. List byl napsán v první římské vazbě (srv. 1, 7. 13; 4, 22), a to nejpravděpodobněji krátce před jejím koncem (srv. 1, 12-13; 2, 24), tedy na jaře r. 63.

6. Pravost listu dosvědčuje již nejstarší křesťanská tradice. Listu použil už sv. Klement Římský, třetí nástupce sv. Petra, dále sv. Polykarp, žák sv. apoštola Jana. Sv. Polykarp se také v svém listě do Filipp odvolává na tento Pavlův list.

7. Věřoučné místo v listě (2, 5-11) má veliký význam pro nauku o božství Kristově, o vtělení a o dvojí přirozenosti (božské a lidské) v jedné osobě Kristově.

LIST SV. APOŠTOLA PAVLA FILIPPANŮM

Úvod listu (1, 1-11).

Nadpis (1, 1-2).

1, ¹ Pavel a Timothej,
služebníci Ježíše Krista,
všem věřícím v Kristu Ježíši
s duchovními představenými a jáhny ve Filippách:
² Milost vám a pokoj od Boha, Otce našeho,
a od Pána Ježíše Krista.

Děkujícíň. ³ Děkuji svému Bohu, kdykoliv si na vás vzpomenu. ⁴ A vždycky při všech svých modlitbách s radostí se modlím za vás vroucně za to, ⁵ že jste od prvního dne až dosud měli účast na hlásání evangelia Kristova.

⁶ Důvěřuji právě v to, že Ten, jenž započal ve vás dílo dobré, dokoná je (také) až do dne Krista Ježíše. ⁷ Vždyť je to pro mne spravedlivé, abych tak smýšlel o vás všech, poněvadž vás chovám v srdci, vás, kteří jste účastni mé milosti jak (nyní) v mých okovech, tak v hájení a utvrzování evangelia. ⁸ Neboť Bůh je mi svědkem, jak po vás všech toužím v srdci Ježíše Krista.

Prosba k Bohu. ⁹ A o to se modlím, aby vaše láska víc a více vzrůstala v poznání a všelikém porozumění, ¹⁰ abyste schvalovali věci lepší, abyste byli čisti a bez hany ke dni Kristovu, ¹¹ jsouce naplněni ovocem ospravedlnění skrze Ježíše Krista k slávě a k chvále Boží.

Část první: Osobní zprávy apoštolovy (1, 12-2, 30).

Misijní činnost apoštolova ve vazbě. ¹² Chci však, bratři, abyste věděli, že moje postavení po-

1, ¹⁻² Srv. Řím 1, 1-7; 1 Kor 1, 1-3. Pavel jmenuje v nadpisu také Timotheje, poněvadž spolu s ním zakládal křesťanskou obec ve Filippách a byl i Filippanů v dobré paměti. Byl také u Pavla v Římě v té době, kdy Pavel psal list do Filipp (2, 19). - „Duchovní představené“ jmenuje Pavel řecky „episkopoi“ (doslovně „dozorci“). Tim jménem se v první době křesťanské označovali jako slovem „presbyteroi“ (doslovně „starší“) duchovní představení bez zřetele na hierarchické stupně, tedy biskupové i kněží (viz Skut 14, 22 v pozn.). Ve Filippách byla tehdy již pevná církevní organizace, poněvadž tam bylo křesťanství již celé desetiletí.

³⁻¹¹ Pavel děkuje Bohu za dobrý náboženský stav křesťanské obce filippské a za její podporu v šíření křesťanství, a to hned „od prvního dne“, t. j. od počátku obrácení na křesťanství „až dosud“, t. j. do doby sepsání tohoto listu. Filippa-né radostně podporovali i peněžními dary misijní činnost apoštola Pavla i jiných věrozvěstů. Tim byli zbaveni věrozvěstové starosti o denní výživu a mohli se více věnovat hlásání evangelia (vv. 3-8). Tak měli Filippané svou pomocí „účast na hlásání evangelia“, byli tedy spoluúčastni na Pavlově apoštolátu. - „až do dne Krista Ježíše“ (v. 6) = „ke dni Kristovu“ (v. 10), t. j. ke dni posledního soudu; pro čtenáře ovšem bude onen den Kristův už den jejich smrti, ježto rozhodne o tom, jaký bude den jejich vzkříšení. Pavel jinak velmi často zdůrazňuje druhý příchod Páně k soudu (srv. níže 4, 5; viz dále 1 Kor 1, 8; 3, 13; 5, 5; 1 Sol 5, 2; 2 Sol 1, 10), aby tak stále udržovali věřící v bdělosti a věrném plnění křesťanských povinností.

⁷ „mé milosti“ = mého apoštolského úřadu.

⁸ „v srdci Ježíše Krista“ (doslovně „ve vnitřnostech“; u starých Semitů byly „vnitřnosti“ pokládány za sídlo citů jako u nás srdce (srv. Luk 1, 78), t. j. miluji vás z týchž pohnutek a za týmž účelem, jako vás miluje Ježíš Kristus; má tedy láska Pavlova k Filippanům nadpřirozené kořeny.

¹¹ „ovocem ospravedlnění“ = zásluhami dobrých skutků, vykonaných s milostí Boží.

¹²⁻¹⁴ Apoštol sděluje ku potěšení věřících, že mu jeho vazba („moje postavení“) nezabránila v misijní činnosti, naopak přispěla „k rozšíření evangelia“ i mezi císařskou tělesnou stráží a ostatními římskými obyvateli. Tim byli povzbuzeni také jiní Pavlovi spolupracovníci a počali horlivěji a neohroženěji hlásati evangelium. - „v důvěře v Pána pro mé okovy“, t. j. viděli, že trpím jen pro Krista a pro neohrožené hlásání jeho evangelia, a ne pro nějaký zločin. Také mnozí vojínové, kteří se po dvě léta strídali při dohledu na Pavla (Skut 28, 16), byli jistě plni obdivu pro Pavla, když zvěděli, že trpí nevinně a že je ve vazbě jen ze židovské nenávisti. - K výrazu „chci však, abyste věděli“ (v. 12; viz také Kol 2, 1) srv. výraz „Nechci,

sloužilo spíše k rozšíření evangelia,¹³ takže mezi celou císařskou stráží a všemi ostatními je zjevno, že jsem v okovech pro Krista.¹⁴ A většina bratří v důvěře v Pána pro mé okovy se více osměluje mluvit beze strachu slovo Boží.

¹⁵ Některí ovšem hlásají Krista také ze závnosti a žárlivosti,¹⁶ někteří však i z dobrého úmyslu;¹⁷ jedni z lásky, poněvadž vědí, že jsem určen k obraně evangelia, druzí však ze sobectví hlásají Krista, ne z upřímné pohnutky, nýbrž domnívajíce se, že tím přitíží mým okovům.¹⁸ Co z toho? Jen když se všemi způsobí, ať pod (nějakou) záminkou nebo upřímně, hlásá Kristus! A z toho se radují, ale také budu se radovati.

Osobní stav apoštolův ve vazbě.¹⁹ Vím totiž, že mi to vaší modlitbou a přispěním Ducha Ježíše Krista bude ke spáse,²⁰ a to jak očekávám a doufám, že v ničem nebudu zahanben, ale že Kristus zcela neohroženě jako vždy, tak i nyní bude oslaven na mém těle, ať (mým) životem nebo (mou) smrtí.

²¹ Vždyť pro mne život je Kristus a smrt zisk.²² Mám-li však žít, znamená to pro mne plodnou práci. A tak nevím, co bych vyvolil.²³ Táhne však mě to na obě strany: toužím odejíti odtud a býti s Kristem – to by bylo mnohem lepší –²⁴ avšak zůstatí na živu je potřebnější pro vás.²⁵ A to bezpečně vím, že zůstanu a pobudu kvůli vám všem k vašemu prospěchu a k (vaší) radosti ve víře,²⁶ aby se vaše chloubka rozhojnila v Kristu Ježíši skrze mne mým opětým příchodem k vám.

Povzbuzení ke svornosti.²⁷ Jenom žijte důstojně evangelia Kristova, abych, ať přijdu a uvidím vás, nebo ať budu vzdálen, slyšel o vás, že pevně stojíte v jednom duchu, že jednomyslně zápasíte za víru v evangelium²⁸ a že se nedáváte ničím zastrážovat od protivníků. To jest pro ně znamením (jejich) záhuby, (pro vás) však vaší spásy, a to od Boha.²⁹ Neboť vám byla pro Krista dána milost nejen v něho věřiti, nýbrž pro něho i trpěti.³⁰ Máte týž zápas, jaký jste viděli na mně a jak nyní o mně slyšíte.

²,¹ Platí-li tedy nějaká útěcha v Kristu, platí-li nějaká laskavá domluva, platí-li nějaké společenství Ducha a nějaká milosrdná láska,² naplňte mou radost tak, abyste byli téže myslí, téže lásky, svorní a jednomyslně smýšleli.³ Nic (nedělejte) ze sobectví nebo ze tížádostivosti, ale pokorně vazte si jeden druhého více než sebe,⁴ hledíce každý ne (jen) na své věci, nýbrž také na věci jiných!

Kristus – vzor pokory.⁵ To smýšlení mějte v sobě, které bylo i v Kristu Ježíši!⁶ On totiž, ač

abyste nevěděli", jehož sv. Pavel s oblibou užívá (viz pozn. k Řím 1, 13).

^{15–18} Apoštol dává nám nahlédnouti poněkud do náboženských poměrů křesťanské obce římské.

^{19–20} „Duch Ježíše Krista“ = Duch sv. (srv. Řím 8, 9). - Jediný účel, o který Pavel usiluje, jest oslavit Krista. Tohoto účelu se dosáhne, ať se stane s Pavlem cokoliv. Bude-li žítí ještě déle, využije všech sil ve službě Kristově, aby oslavil Krista; má-li už zemřítí ve vazbě, vyzná a oslaví Krista svou mučednickou smrtí.

^{21–25} Myslí-li Pavel jen na sebe, nemá jiné vroucnější touhy, než už zemřítí, aby mohl žítí ve věčné slávě s Kristem, do níž už milostí Boží bylo mu dovoleno popatřit (srv. 2 Kor 12, 2-4); má-li na myslí své apoštolské působení mezi Filippany, pak jest ochoten dále žítí a pracovat pro další rozšíření a upevnění evangelia mezi nimi, takže neví, co by vyvolil (v. 22). Poněvadž však poznává, že jeho práce jest ještě potřebí, cítí, že jej Bůh ponechá na živu.

²⁶ „vaše chloubka“, t. j. víra a život podle ní. - „skrze mne“ (doslovně „na mně“) = mým působením mezi vámi.

²⁸ Pevnost, stálost a neohroženost ve víře filippkých křesťanů je pro jejich protivníky znamením věčné záhuby a pro věřící znamením spásy.

^{29–30} Věřící sami byli svědky bouře proti Pavlovi i toho, co mu nepřátelé ve Filippách připravili (bití, vězení; viz Skut 16, 22-29). Nyní vědí, že je pro Krista zase ve vězení v Římě. To je má vzpružití v jejich vytřvalosti a neohroženosti ve víře a posílení v pronásledování, aby neklesali na myslí. (srv. k tomu Mat 5, 11-12).

²,^{1–4} Nač tu Pavel naráží, s jistotou nevíme. Snad se křesťanské obci filippské nedostávalo svornosti a pokory. Proto apoštol jako zakladatel a duchovní otec té obce chce hned v zárodku zničití nebezpečí. Tato výzva k pokoře a svornosti vrcholí ve vv. 5-11, kde působí Pavel nejúčinněji, uváděje před oči čtenářů obraz pokorného Krista.

^{5–11} Verše jsou vyvrcholením celého listu. Je tu vyjádřena nejen věroučná pravda o Kristově vtělení, nýbrž i vodítko pro mravní život. Verše obsahují velebný hymnus na pokoru Kristovu. - Svornost a jednota bude mezi křesťany, bude-li jim vzorem Kristus. Kristus je téže božské přirozenosti jako Bůh Otec, je s ním soupodstatný a mu ve všem roven. Svou soupodstatnost a rovnost s Bohem Otcem nepokládá za něco, co by mu nepatřilo („za lup“). To, že se tak ponižil přijetím naší lidské přirozenosti („přijav přirozenost nevolníka“), bylo z dokonale poslušnosti k Bohu Otcovi a z nekonečné lásky k nám. - „dal mu jméno“ (v. 9), t. j. dal mu i jako člověku nejvyšší slávu a moc, převyšující každou jinou slávu a moc. Kristu patří

božské přirozenosti, nepokládal za lup to, že je roven Bohu,⁷ nýbrž sebe samého zmařil, přijav přirozenost nevolníka tím, že se stal podobným lidem a v svém zevnějšku byl shledán jako člověk.⁸ Ponižil sebe samého, stav se poslušným až k smrti, a to k smrti kříže.⁹ Proto ho také Bůh povýšil a dal mu jméno, které je nad všechna jména;¹⁰ aby ve jménu Ježíšově pokleklo veškeré koleno na nebi, na zemi i v podsvětí;¹¹ a aby každý jazyk vyznával k slávě Boha Otce, že Ježíš Kristus je Pán.

Buďte horliví v dobrém!¹² Proto, moji miláčkové, jako jste vždycky poslechli, pracujte nejen v mé přítomnosti, nýbrž mnohem více i nyní v mé nepřítomnosti s bázní a třesením o své spáse!¹³ Neboť Bůh je to, jenž působí ve vás, jak se mu líbí, že chcete i konáte.

¹⁴ Všecko číňte bez reptání a bez průtahu,¹⁵ abyste byli bezúhonní a čistí a byli neposkvřenými dítkami Božími uprostřed nešlechtného a převráceného pokolení, mezi nímž vy svítíte jako světla ve vesmíru,¹⁶ držíce se slova života, a to k mé chloubě ke dni Kristovu, že jsem neběžel nadarmo, ani se nadarmo nenamáhal.¹⁷ A byt bych musel svou krev v obět prolévat, budu se radovati nad obětí a službou vaší víry, a to budu se radovati s vámi se všemi.¹⁸ Podobně se však radujte i vy, a to se mnou se radujte!

Zpráva o Timothejovi.¹⁹ Doufám v Pánu Ježíši, že brzy pošlu k vám Timotheje, abych i já poznal, jak se vede vám, a byl dobré mysli.²⁰ Nemám totiž nikoho (jiného), kdo by stejně smýšlel a kdo by se tak upřímně o vaše věci staral,²¹ neboť všichni myslí jen na své věci a ne na věci Ježíše Krista.

²² Jak se on osvědčil, víte. Vždyť jako syn otci, tak mi sloužil při hlásání evangelia.²³ Toho tedy, jak doufám, pošlu [k vám] hned, jak uvidím, co se stane se mnou.²⁴ Důvěřuji však v Pánu, že také sám [k vám] brzy přijdu.

Pavel doporučuje Epafrodita.²⁵ Za potřebné však pokládám poslati k vám Epafrodita, svého bratra, spolupracovníka i spolubojovníka, kterého vy jste vyslali, aby mi v mé nouzi posloužil.²⁶ Toužil totiž po vás všech a byl smuten, že jste uslyšeli, že se rozstonal.²⁷ On se skutečně rozstonal na smrt, ale Bůh se nad ním smiloval, a nejen nad ním, nýbrž i nade mnou, abych neměl zármutek na zármutek.²⁸ Tím spěšněji ho proto posílám, abyste se zaradovali, až ho opět spatříte, a já abych byl klidnější.

²⁹ Přijměte ho tedy v Pánu se vši radostí a mějte takové (muže) v úctě!³⁰ Neboť pro dílo Kristovo se vydal až do nebezpečí smrti a svůj život vydal v sázku, aby nahradil vaši nepřítomnost ve službě pro mne.

Část druhá: Napomenutí a varování (3, 1-4, 20).

3, Pozor na falešné učitele!¹ Konečně, bratři, radujte se v Pánu!

božská oslava, poněvadž je „Pán“ (překlad hebrejského slova „Adonaj“, jehož užívali v Starém Zákoně jen o Bohu) = Bůh. Oslava Kristova je zároveň oslavou Boha Otce, jako pohrdání Kristem je zároveň pohrdání Bohem Otcem (Mat 10, 32-33).

¹²⁻¹³ Pavel ví, že jeho pobyt ve Filippách byl by prospěšný pro rozvoj náboženského života (srv. výše pozn. k 1, 21-25), ale jejich horlivost nesmí ochabovat v Pavlově nepřítomnosti, nýbrž naopak, musí dokončiti s milostí Boží dílo spásy, t. j. vytrvat v horlivosti až do smrti.

¹⁴⁻¹⁸ Budou-li Filippané konati své křesťanské povinnosti ochotně a rádi, budou uprostřed pohanského světa, jenž je ještě ve tmě nevěry a hříchu, zářiti jako světla za noci. Budou milí Bohu, a za svůj křesťanský život dojdou nejen své vlastní spásy, nýbrž budou v soudný den také chloubou pro zakladatele jejich křesťanské obce, pro apoštola Pavla. Oni dokáží, že misijní práce Pavlova nebyla u nich bez výsledku („neběžel nadarmo“). I kdyby Pavla čekala ve vazbě mučednická smrt, je naplněn radostí nad tím, že Filippané ochotně přijali víru a podle ní také žijí.

¹⁹⁻²⁴ Možno říci, že žádný ze žáků Pavlových nebyl mu tak milý a drahý jako Timothej (viz o něm v úvodu do 1 Tim). Proto jej Pavel tak vřele doporučuje. Byl při zakládání tamější křesťanské obce (Skut 16-17) a navštívil ji zase při třetí apoštolské cestě Pavlově (Skut 19-20). Proto pokládal Pavel Timotheje za nejvhodnější osobu, kterou může do Filipp poslat. Zdůrazňuje zvláště jeho nezištnost a jeho zápal pro Krista.

²⁵⁻³⁰ Pravděpodobně nebyl Epafroditos poslán k sv. Pavlu jen s penežitou sbírkou křesťanské obce filippské, nýbrž i s úkolem býti Pavlovi po ruce ve vazbě (srv. vv. 29-30; viz také úvod do Fil).

²⁵ „svého bratra“ — spolukřesťana.

3, ¹ Slovem „konečně“ končí Pavel zpravidla své listy (srv. Fil 4, 8; 2 Kor 13, 11; Ef 6, 10; 1 Sol 4, 2; 2 Sol 3, 1). I zde chtěl

Psátí vám zase o týchž věcech není pro mne obtížné, ale pro vás potřebné.² Chraňte se těch psů, chraňte se těch špatných dělníků, chraňte se té zkomolené obřízky!³ Neboť obřízkou (pravou) jsme totiž my, kdož sloužíme duchem Bohu a honosíme se v Kristu Ježíši a neskládáme svou důvěru v tělo,⁴ ač já bych měl příčinu důvěrovat i v tělo.⁵ Myslí-li někdo jiný, že může skládati důvěru v tělo, já tím spíše.⁶ Byl jsem obřezán osmého dne, jsem z izraelského národa, z pokolení Benjaminova, jsem Hebrej z Hebrejů, co do zákona byl jsem farizej, co do horlivosti pronásledovatel Cirkve [Boží] a co do spravedlnosti, jak ji předpisoval zákon, žil jsem bez úhony.

Křesťanský ideál podle svatého Pavla.⁷ Avšak co mi bylo ziskem, to jsem se naučil pokládat pro Krista za škodu.⁸ Ano, já pokládám to všechno proti vznešenosti poznání Ježíše Krista, Pána svého, za škodu. Pro něho jsem se všeho toho vzdal a pokládám to za brak, abych získal Krista a osvědčil se v něm takovým,⁹ že bych neměl své ospravedlnění ze zákona, nýbrž z víry v Krista [Ježíše], to ospravedlnění, které jest od Boha na základě víry, (a to proto),¹⁰ abych poznal jej i moc jeho zmrtvýchvstání a účast v jeho utrpení, protože jemu chci být podoben i v smrti.¹¹ Tak snad dosáhnu vzkříšení z mrtvých.

¹² (Právím to) ne, že bych byl již dosáhl (svého cíle) nebo že bych byl již dokonalý, nýbrž usiluji o to, abych to uchvátil, ježto byl jsem také uchvácen Ježíšem Kristem.¹³ Bratří, já se nevynáším, že bych již dosáhl (cíle). Jedno však (činím): Zapomínaje na to, co je za mnou, usiluji o to, co je přede mnou.¹⁴ K cíli se ženu za odměnou nebeského povolání od Boha v Kristu Ježíši.

¹⁵ Tak tedy smýšlejme všichni, kteří jsme dokonalí – a jestliže v něčem smýšlíte jinak, o tom vás poučí Bůh –¹⁶ jenom budme v tom, k čemu jsme (již) dospěli, jedné myslí a podle téhož pravidla kráčeje dále!

Stůjte pevně!¹⁷ Buďteými následovníky, bratří, a patřte na ty, kdož tak žijí, jak máte příklad

apoštol asi zakončí svůj list, ale vzpomněl si na nebezpečí, jež hrozí věřícím ve Filippách od bludařů, a proto připojil ještě ke konci výstrahy před nimi. - „o týchž věcech“, t. j. varo-vati vás před nepravými učiteli (judaisty; viz Gal 1, 6 v pozn.) Mohli bychom tu připustit domněnku, že Pavel již jednou v listě, dnes ztraceném, varoval věřící před judaisty.

²⁻³ Pavlova strohost k judaistům vyvěrala z otcovské péče a bázně o milované věřící (srv. Gal 1, 6 v pozn.). U tehdejších čtenářů neznelo slovo „psi“ tak tvrdě jako u nás, poněvadž psi byli tehdy obvyklým obrazem nečistých lidí (srv. také slova Kristova u Mat 15, 26; viz také Zjev 22, 15). Judaisty nazývá Pavel „špatnými dělníky“, poněvadž rozsevali jen nepokoje a podkopávali misijní práci Pavlova. Jejich obřízku, kterou tolik zdůrazňovali, nazývá „zkomolenou“ (jiní překládají „seřízku“ nebo „rozřízkou“), t. j. pouhým vnějším znamením bez duchovní naplně, ježto obřízka v Novém Zákoně ničím nepřispívá k spáse. Pavel zdůrazňuje (v. 3), že křesťané mají pravou obřízku, která záleží v milosti posvěčující, kterou přijali na křtu sv., a v přemáhání hříšných žádostí. Křesťané neskládají svou důvěru jako judaisté v pozemské přednosti („v tělo“) židovského národa (obřízka, původ od Abrahama, mojišský zákon), nýbrž v Krista.

⁴⁻⁶ Pavel užívá osobního důkazu. Jeho odpůrci, židé a judaisté, se vychloukali pozemskými výsadami svého národa (viz výše v. 3 v pozn.). Kdyby tyto výsady přispěly něčím k spáse, mohl by se jim stejně jak oni, ba ještě více, vychloubat i Pavel. Má všechny důkazy, že je Žid z židovské krve právem zrození a původem z kmene Benjaminova (to byla přednost; viz také Řím 11, 1), byl osmého dne obřezán, jak kázal mojišský zákon (srv. Lev 12, 3; srv. Luk 1, 59; 2, 21), vyznačoval se zvláštní osobností v zachovávaní starozákonních předpisů před svým obrácením (srv. Skut 23, 6; 26, 5), k tomu možno ještě přičísti osobní přednosti Pavlovy. Byl věrným farizeem, až vášnivým strážcem zachovávaní otcovských tradic a předpisů zákona, ba v jistém smyslu nad nimi vynikal jako pronásledovatel Cirkve Kristovy. - „jsem Hebrej z Hebrejů“, t. j. Žid hebrejsky mluvící na rozdíl od Hellenistů, jimž byla mateřštinou řečtina (Skut 6, 1).

⁷⁻¹¹ Všechny zděděné i získané osobní přednosti byly Pavlovi před jeho obrácením v očích tehdejších židů velikým „ziskem“, ale po svém obrácení viděl Pavel v těchto přednostech jen bezcenný „brak“. Pro Krista je Pavel ochoten obětovati vše. Od oné chvíle, kdy poznal Krista a uznal jej jako Syna Božího, nemá jiné touhy, než aby jeho poznání bylo stále dokonalejší. Tím chce být Pavel účasten na Kristově utrpení a zmrtvýchvstání, t. j. na jeho pokoře i sláve.

¹² Pavlovi vyvstává v myslí vzpomínka na nejvýznačnější okamžik jeho života, na jeho obrácení před Damaškem.

¹³⁻¹⁴ Apoštol bere obraz závodníka v aréně. Ten se neohlíží, kolik už uběhl, nýbrž kolik má ještě uběhnouti k cíli. Co bylo před obrácením Pavlovým, patří již minulosti, nyní se Pavel z celé duše a se všemi svými silami s pomocí Boží snaží skončit svůj životní běh, aby dosáhl slíbené odměny v nebesích. Tě dokonalé odměny Pavel, jak znovu připomíná, ještě nedosáhl.

¹⁵ Pavel oslovuje zase čtenáře listu. - „kteří jsme dokonalí“ = kteří spějeme k dokonalosti. - Slovy „jestliže v něčem smýšlíte jinak“ má sv. Pavel snad na myslí křesťany, kteří teprve nedávno přijali křest (neofyty). Ti ještě nedovedli pochopit vznešenost křesťanské dokonalosti.

¹⁶ Podle řeckého znění „Jen je třeba dále v tom kráčet, čeho jsme už dosáhli.“

na nás!¹⁸ Neboť mnoho žije těch – o nich jsem vám často vyprávěl, nyní pak i se slzami pravím, že jsou nepřáteli kříže Kristova –¹⁹ jejichž konec je zahynutí, jejichž bůh je břicho a jejichž sláva je v jejich vlastní hanbě, těch (totiž), kteří myslí na pozemské věci.

²⁰ Vždyť naše vlast je v nebesích, odkud také očekáváme Spasitele, Pána [našeho] Ježíše Krista.²¹ Ten proměnil mocí, již si může všechno podrobili, pomíjející naše tělo, aby bylo podobné jeho oslavenému tělu.

⁴,¹ Proto, moji toužebně milovaní bratří, má radosti a má koruno, tak stůjte pevně v Pánu, miláčkové!

Poslední napomenutí.² Evodii žádám i Syntychu žádám, aby byli jednoho smýšlení v Pánu.³ Ano i tebe prosím, vážený Synzygu, pomáhej jim, neboť ony se mnou i s Klementem a ostatními mými spolupracovníky pracovaly v šíření evangelia. Jejich jména jsou v knize života.

⁴ Radujte se v Pánu vždycky! Opakuji: Radujte se!⁵ Vaše laskavost budíž známa všem lidem; Pán je blízko!

⁶ O nic nepečujte úzkostlivě, nýbrž v každé modlitbě a prosbě přednášejte své žádosti Bohu s díkůčiněním!⁷ A pokoj Boží, převyšující všechno pomyšlení, ochrání vaše srdce i vaše myšlenky v Kristu Ježíši.

⁸ Konečně, bratří, myslíte na to všechno, co je pravdivé, co čisté, co spravedlivé, co svaté, co příjemné, co dobré pověsti, dále na všechno, co je ctnostné, a co chvály hodné!⁹ To konejte, čemu jste se naučili a co jste přijali, uslyšeli a viděli na mně! A Bůh pokoje bude s vámi.

Díky za dar.¹⁰ Zaradoval jsem se v Pánu velice, že jste již konečně přišli do dobrého postavení, abyste na mne pamatovali. Pamatovali jste na to také (dříve), ale neměli jste k tomu příležitost.

¹¹ Nepravím to pro nedostatek, neboť já jsem se naučil vystačit s tím, co mám.¹² Dovedu i nouzi trpět, dovedu i hojnost mít. V každém případě a ve všech okolnostech jsem vycvičen býti syt i hladov i hojnost mít i nedostatek trpět.¹³ Všecko mohu v Tom, jenž mě posiluje.

¹⁴ Avšak dobře jste učinili, že jste se mne v mé nouzi ujali.¹⁵ Víte přece i vy, Filippané, když jsem začal hlásat evangelium a pak opustil Makedonii, že se žádná křesťanská obec nezúčastnila se mnou účtování příjmů a vydání, leda vy jediná;¹⁶ (víte), že také do Soluně jste mi poslali něco pro mou potřebu, a to ne jednou.¹⁷ (Píši to), ne že bych nyní toužil po daru, nýbrž že chci, aby velký zisk byl připsán k vašemu dobru.¹⁸ Mám všechno, ano mám přebytek! Jsem bohat, poněvadž jsem obdržel od Epafrodita váš dar jako líbezná vonící oběť, Bohu příjemnou a milou.¹⁹ Bůh můj ať splní všechnu vaši touhu podle svého bohatství ve slávě v Kristu Ježíši!

²⁰ Bohu, Otcí našemu, budíž sláva na věky věků! Amen.

¹⁸ Ze souvislosti listu ani odjinud nemůžeme říci, koho má sv. Pavel na mysli. Snad jsou to křesťané jen podle jména, žijící ještě hodně podle pohanských zvyků.

¹⁹ Výrazem „jejichž bůh je břicho“, poukazuje Pavel na jejich tělesné smýšlení a požívačnost.

⁴,¹ Jako za živa byli křesťané ve Filippách radostí Pavlovou, tak doufá, že i při posledním soudu budou jeho korunou odměny a důkazem, že nepracoval bez užitku (viz výše 2, 14-18 v pozn.).

² O těchto ženách nemáme žádných zpráv.

³ Není jisto, zda tu míní Pavel slovem „Synzygu“ osobu, nebo je to slovo bráti podle řeckého znění ve významu „spolupracovník“. V starých rukopisech se psalo majuskulním písmem, takže ani odtud nelze určit správný smysl onoho slova. Je nápadné, že jméno Synzygos nebylo dosud nalezeno ani v papýrech ani v nápisech. Ve zmínce o Klementovi vidí na př. sv. Jeronym třetího nástupce Petrova (Klementa Římského), jehož ostatky přinesli k nám sv. Cyril a Metoděj. Ježto se jméno Klement v době Pavlově velmi často vyskytuje, ba časté jest i v nápisech z Filipp, možno mít za to, že Pavel má tu na mysli jiného Klementa, jednoho ze svých spolupracovníků. - O „knize života“ viz Zjev 3, 5.

⁴ Navazuje vlastně na 3, 1, kde chtěl Pavel původně skončit list.

⁵ Slovy „Pán je blízko“ připomíná Pavel druhý příchod Páně (viz výše pozn. k 1, 3-11).

¹⁰ Filippští křesťané pomysleli již dříve na finanční pomoc Pavlovi, ale pro nepříznivé poměry nemohli svůj úmysl uskutečnit. Nyní teprve přišli „do dobrého postavení“ (doslovně „přišli k rozkvětu“).

¹⁴ Pavel ukázal ve vv. 11-13, že dovede všechno snášet, i nedostatek, nic mu není pro Krista za těžko. Aby si však Filippané nemyšlili, že si jejich daru neváží, vyslovuje jim znovu vděčnost a uznání.

¹⁵⁻¹⁶ Apoštol naráží na způsob vedení obchodních knih. Chválí věřící, že v době, kdy se počalo šířit evangelium v Makedonii, byli to jediná oni, kteří mu za duchovní dobra, jež od Boha skrze něho dostali, zaplatili tím, že mu několikrát („ne jednou“) poskytli finanční pomoc (srv. 1, 3; 2, 25. 30).

¹⁹ Podle řeckého znění „Bůh můj uspokojí veškerou vaši potřebu . . .“

Závěr listu (4, 21-23).

²¹ Pozdravujte každého věřícího v Kristu Ježíši!

²² Pozdravují vás bratři, kteří jsou se mnou. Pozdravují vás všichni věřící, zvláště ti, kteří jsou z domu císařova.

²³ Milost Pána [našeho] Ježíše Krista budiž s vámi! Ti Amen.

²² „z domu císařova“, t. j. dvorní služebnictvo.

ÚVOD DO LISTU SV. APOŠTOLA PAVLA KOLOSSANŮM

1. Kolossy byly město ve Velké Frygii v Malé Asii na velké obchodní cestě spojující Efesos se střední Asií. Nedaleko byla města Laodicea a Hierapolis. Kolossy byly kdysi slavným a bohatým městem, ale později mnoho na svém lesku ztratily. Bylo to tehdy, když Antioch II. (261-246) založil nedaleko Koloss Laodiceji (viz níže pozn. k Kol 2, 1). Ta se stala pak hlavním městem provincie a městem bohatých obchodníků.

Za doby Pavlovy byly Kolossy již bezvýznamným městem římské provincie, jejímž hlavním městem byl Efesos. Že ještě dnes žije jméno města v tolika ústech, je zásluhou sv. Pavla. Ten svým listem do Koloss udržuje stále památku tohoto města.

2. Zakladatelem křesťanské obce v Kolossách nebyl však sv. Pavel, nýbrž jeho žák Epafras (Kol 1, 7), kolosský občan (4, 12), pokřtěný pravděpodobně Pavlem v Efesu. Tento Epafras hlásal evangelium i v okolních městech (v Laodiceji a Hierapoli; srv. Kol 4, 12-13) a stal se prvním biskupem v Kolossách. Apoštol Pavel se na druhé a třetí apoštolské cestě ubíral Frygii (Skut 16, 6; 18, 23), ale v Kolossách tehdy nebyl (srv. Kol 2, 1). Když však tam byla založena křesťanská obec, projevil o tamější křesťany živý zájem, jak svědčí list jim zasláný.

3. Křesťané v Kolossách byli většinou v pohanství (srv. 1, 21-23. 25-28; 2, 13), leč i vliv křesťanů ze židovství se znatelně projevoval. Do Koloss a do Laodiceje přišli falešní učitelé a pod rouškou jakéhosi vyššího poznání (gnose) hlásali podobné bludy jako v Efesu. Se zřetelem k Kol 2, 16, kde sv. Pavel mluví výslovně proti zachovávaní soboty, novoluní a jiných svátků židovských, lze právem soudit, že oni učitelé byli původu židovského. Svým učením zaváděli nepravou askesi a zeslabovali účinky vykupitelského díla Kristova. Tvrdili, že Ježíš Kristus není pravý a jediný prostředník mezi Bohem a lidmi, nýbrž andělé (srv. 2, 18-19). Z toho hrozilo rozvíjející se křesťanské obci kolosské nemalé nebezpečí.

Kromě toho bylo nebezpečí tím větší, že křesťanské obce v Kolossách, Laodiceji a Hierapoli nezaložil nikdo z apoštolů. Kolosský biskup Epafras se proto odebral do Říma a vyhledal sv. Pavla v jeho vazbě a podal mu zevrubnou zprávu o náboženském životě oněch křesťanských obcí. Byly to zprávy radostné i smutné. Náboženský život byl sice v Kolossách krásný, ale křesťanům hrozilo nebezpečí od bludařů. Judaisté hlásali závaznost obřizky (2, 11-12), nutnost zachovávat starozákonní předpisy o pokrmech, svěcení sobot a svátků (2, 16). Dílem pronikaly ke křesťanům i bludy z tehdejších pohanských kultů. Nebezpečná byla také upřílišená úcta andělů na újmu úcty k samému Kristu. Z těchto různých názorů vznikla ona filosofie, kterou sv. Pavel nazývá „světskou moudrostí“, „lichým klamem“ (2, 8).

Epafras se chtěl také s Pavlem poradit a vyprositi si potřebné pokyny pro úspěšnou duchovní správu v boji proti rozmáhajícím se bludům v diecési.

4. To pohnulo sv. Pavla, že napsal list a poučil v něm kolosské křesťany o velké důstojnosti Ježíše Krista, o naprosté jeho nadřazenosti nad všechny tvory, tedy i nad anděly, a o vznešenosti a dokonalosti jeho vykupitelského díla. Kromě toho je povzbudil k pevnosti ve víře a varoval před bludaři. Jednotlivé stavy napomenul k věrnému plnění stavovských povinností.

Poněvadž podobné nebezpečí od falešných učitelů hrozilo také křesťanům laodicejským, vyzývá sv. Pavel Kolossany, aby dali jeho list také přečísti v Laodiceji (4, 16).

Sv. Pavel si na nějaký čas ponechal u sebe Epafru (4, 12), a proto poslal list Kolossanům po Tychikovi (4, 7), po kterém poslal také list do Efesu (Ef 6, 21). Tychika doprovázel do Koloss otrok Onesimos (4, 9; viz úvod do Filem).

List byl napsán v témže roku jako list Ef, Fil, Filem, to je r. 63 v první římské vazbě.

5. Pravost listu je dokázána svědectvím autora zlomku Muratoriho, dále sv. Ireneje, Klementa Alex. a Tertulliana. Ani bludař Marcion se neodvážil tento list vyloučiti z listů Pavlových. Narážky na tento list jsou již v listě Barnabášově, u sv. Ignáce, mučedníka, dále u sv. Polykarpa a jiných.

Tato svědectví jsou tak závazná, že před nimi neobstojí námitky některých nekatolíků proti pravosti listu, čerpané z vnitřních důvodů. Avšak i tyto důvody mluví nestrannému čtenáři spíše pro pravost listu než proti ní.

LIST SV. APOŠTOLA PAVLA KOLOSSANŮM

Úvod listu (1, 1-12).

Nadpis (1, 1 - 3a).

1, ¹ Pavel,
vůlí Boží apoštol Ježíše Krista,
a bratr Timothej

² svatým a věřícím bratřím v Kristu [Ježíši] v Kolossách:
^{3a} Milost vám a pokoj od Boha, Otce našeho,
[a od Pána Ježíše Krista].

Děkůčinení. ^{3b} Díky vzdáváme Bohu, Otci Pána našeho Ježíše Krista, za vás vždycky při svých modlitbách. ⁴ Vždyť jsme uslyšeli o vaší víře v Krista Ježíše a o vaší lásce ke všem věřícím pro naději, ⁵ jejíž splnění je v nebesích. O té jste dříve uslyšeli skrze slovo pravdy, (to jest) skrze evangelium, které proniklo k vám. ⁶ Jako po celém světě, tak i u vás roste a přináší užitek ode dne, kdy jste je uslyšeli a poznali Boží milost v pravdě, ⁷ jak jste se tomu naučili od Epafry, našeho milého spoluslužebníka. On je vašim věrným služebníkem Krista [Ježíše], ⁸ on nás také zpravil o vaší duchovní lásce.

Prosebná modlitba za Kolossany. ⁹ Proto i my od té doby, co jsme o tom zvěděli, nepřestáváme se modlití a prosití za vás, abyste byli naplněni dokonalým poznáním jeho vůle s veškerou moudrostí a duchovní rozumností; (a to proto), ¹⁰ abyste žili důstojně Boha tak, abyste se mu ve všem líbili. Ve všech dobrých skutcích přinášíte užitek a prospíváte skrze poznání Boha. ¹¹ Jsouce posilováni vši silou podle moci jeho velebnosti k veškeré vytrvalosti a trpělivosti. ¹² S radostí děkujte [Bohu] Otci, který nás uzpůsobil k tomu, abychom měli účast na podíle věřících ve světle.

Část první (věroučná): Nesmírná vznešenost osobnosti a díla Ježíše Krista (1, 13-2, 23).

Kristus – Tvůrce všehomíra. ¹³ On nás vytrhl z moci temnoty a přenesl do království svého

1, ¹ Poněvadž křesťanskou obec v Kolossách Pavel nezaložil, bylo důležité, aby hned v čele listu zdůraznil svůj apoštolský charakter. Činil tak Pavel v listech častěji (srv. Řím 1, 1; 1 Kor 1, 1; Gal 1, 1; Ef 1, 1; 1 a 2 Tim 1, 1; Tit 1, 1). - Ze zmínky o spolupracovníku („bratru“) Timothejovi usuzujeme, že byl za Pavlovy první římské vazby u něho, jak to dosvědčují i jiné listy, napsané v této vazbě. Timotheje jistě Kolossané znali.

² „a od Pána Ježíše Krista“ mají četné řecké minuskulní kodexy a z majuskulních jen rukopis Sinajský (S).

³⁻²⁴ Pavel často připomíná v svých listech, že se za věřící modlí a také často prosí o modlitbu. Význam modlitby svatý Pavel zvláště zdůrazňuje, vždyť modlitba byla velikou oporou jeho apoštolátu. - Zpráva o vzorném životě křesťanů v Kolossách došla Pavlovi až do římského vězení.

⁵ „pro naději“ v život věčný.

⁷ Pavel přiznává, že zásluhu o rozvoj náboženského života v Kolossách má jeho věrný spolupracovník Epafras, kterého získal pro Krista. - „vaším věrným služebníkem“, tak podle Vulgáty a řeckého rukopisu C a některých minuskulních kodexů. Podle většiny řeckých kodexů zní verš: „On je na našem místě vašim služebníkem . . .“ Pavel jest apoštolem všech, zástupcem jeho v Kolossách jest Epafras.

⁸ Láska kolosských křesťanů byla „duchovní“, poněvadž vyvěrala z nadpřirozených pohnutek.

⁹⁻¹² Pavel tu vyprošuje ony nadpřirozené dary, které tvoří ideál křesťanského života. - Je charakteristické pro listy Pavlovy z první římské vazby, že přeje křesťanům dokonalé poznání vůle Boží (srv. Fil 1, 9; Ef 1, 17; Filem 6).

¹² Tim modlem je Bůh sám, který je „světlo“, a není v něm žádné tmy (1 Jan 1, 5). To má být pro ně pohnutkou k věrnému plnění Božího zákona (v. 10).

¹³⁻²³ Patří k nejdůležitějším christologickým místům v listech Pavlových. Pavel tu vyjadřuje vznešenost Krista ve vztahu: a) k Bohu Otci („jest obraz neviditelného Boha“, t. j. je též podstaty s Bohem Otcem; v. 15; srv. 2 Kor 4. 4), b) k tvorstvu

milovaného Syna. ¹⁴ V něm máme vykoupení [skrže jeho krev], odpuštění hříchů. ¹⁵ On jest obraz neviditelného Boha, prvorozený ze všeho tvorstva. ¹⁶ Vždyť v něm bylo stvořeno všecko na nebi i na zemi: viditelné i neviditelné; ať jsou to trůny nebo panstva nebo knížectva nebo mocnosti. Všecko je stvořeno skrže něho a pro něho. ¹⁷ A On stojí v čele všeho a všecko má v něm své trvání.

Kristus – Spasitel. ¹⁸ A On je hlavou těla, (to je) Církve. On je počátek, prvorozený z mrtvých (vstalých), aby ve všem měl přednost. ¹⁹ Neboť se zalíbilo (Otcí), aby v něm přebývala plnost všeho ²⁰ a aby skrže něho smířil všecko se sebou, i co je na zemi, i co je na nebi, tím, že sjednal pokoj krví na jeho kříži.

²¹ Také vás, kteří jste mu byli kdysi odcizeni a byli jste zlými činy nepřátelsky smýšlející, ²² nyní usmířil smrtí svého lidského těla, aby vás před sebou učinil svatými, neposkvrněnými a bezúhonnými, ²³ jen když zůstáváte opření a pevní ve víře, nedávající se odvrátit od naděje z evangelia, které jste slyšeli, které bylo hlášáno mezi vším tvorstvem pod nebem. Já, Pavel, jsem jeho služebníkem.

Apoštolova péče. ²⁴ Nyní se raduji z utrpení pro vás a doplňuji na svém těle to, co zůstává (trpěti) z útrap Kristových pro jeho tělo, to jest pro Církev. ²⁵ Jejím služebníkem jsem se já stal podle ustanovení Božího, jímž jsem pověřen ve váš prospěch, abych naplnil slovo Boží, ²⁶ totiž tajemství, které bylo od věků a od pokolení skryto, nyní však bylo zjeveno jeho věřícím. ²⁷ Těm chtěl Bůh uvéstí ve známost, jaké bohatství slávy je (skryto) pro pohany v tajemství: Kristus je mezi vámi, naděje na slávu.

²⁸ Jeho my hlásáme, napomínající každého člověka a učíce každého člověka vši moudrosti, abychom každého člověka učinili dokonalým v Kristu [Ježíši]. ²⁹ Proto se také lopotím a zápasím podle jeho síly, která ve mně mocně působí.

² ¹ Chci totiž, abyste věděli, jakou starost mám o vás a o Laodicijské i o všechny, kdož mě ještě osobně neznají, ² aby byli povzbuzeni v svém srdci a spojeni láskou (dospěli) také k cel-

(„prvorozený ze všeho tvorstva“, v. 15; „všecko je stvořeno skrže něho a pro něho“; „všechno má v něm své trvání“; v. 17), c) k Církvi („On je hlavou těla, to jest Církve“, v. 18).

¹³ „On“, t. j. Bůh Otec, o němž mluví ve v. 12. - „z moci temnoty“, t. j. z onoho stavu, v kterém jsme žili před přijetím křtu.

¹⁵ „On“, t. j. Syn = Ježíš Kristus. - „prvorozený“, poněvadž byl od věčnosti přede vším tvorstvem zplozen z Boha Otce a vyvššen nad všechno tvorstvo.

¹⁶⁻¹⁷ Způsob stvoření vyjadřuje Pavel třemi předložkami „v něm“, „skrže něho“, „pro něho“. Takto vyjadřuje všemohoucí tvůrčí činnost Boha Otce v Řím 11, 36. Z toho plyne, že Syn Boží má touž božskou moc jako Otec. - Apoštol naráží ve v. 16 na bludaře v Kolosách, kteří přeceňovali kult andělů. Pavel zdůrazňuje, že i andělé („ať jsou to trůny nebo panstva . . .“) jsou Bohem stvořeni (srv. podobný výčet Ef 1, 21). Všechno má „v něm“ (v Kristu) nejen svůj původ, nýbrž On je všeho zachovatelem a udržovatelem.

¹⁸ Srv. 1 Kor 15, 20.

²¹ Srv. Ef 2, 1. 12.

²³ „od naděje z evangelia“ plynoucí, t. j. od naděje v život věčný.

²⁴ Pavel od svého obrácení je zcela ve službě Kristově. Jako úd Církve, tajemného těla Kristova, snaží trpělivě na svém těle to, co podle plánu Boží prozřetelnosti má trpěti Kristus na svém duchovním těle, t. j. Církvi. Nepraví tu ovšem, že by bývala golgotská oběť Kristova snad nedostačující, nýbrž chce jen poukázatí na to, že se Církev - duchovní tělo Kristovo - připodobňuje svému zakladateli i v utrpení, které snáší v svých údech. Oběti jednotlivých křesťanů rozmnožují duchovní poklady celé Církve (obcování svatých). Myšlenka ve v. 24 (radost a utrpení pro Krista) jest oblíbenou myšlenkou v listech Pavlových (srv. na př. Gal 2, 19; 6, 17; 1 Kor 15, 31).

²⁵⁻²⁷ Pavla ustanovil sám Bůh apoštolem pohanů, aby jim zvěstoval božský úradek vykoupení lidstva Ježíšem Kristem a povolání všech bez rozdílu, židů i pohanů, k spáse. Tento odvěký úradek Boží lásky byl dříve světu skryt, byl „tajemstvím“. Nyní po smrti Kristově a jeho oslavení je toto tajemství veřejně apoštoly hlášáno. Nejnápadněji se zjevuje toto tajemství na pohanech (srv. Řím 16, 25-26; Ef 3, 10).

²⁸ Ve v. 23 se nazval Pavel „služebníkem evangelia“, nyní se nazývá „služebníkem Církve“, tajemného těla Kristova.

²⁹ Apoštol zdůrazňuje třikrát („každého člověka“) všeobecnost vykoupení lidstva a povolání všech do Církve.

²⁹ Pokorně přiznává, že v jeho apoštolských pracích působí požehnání ne jeho přirozené síly a schopnosti, nýbrž nadpřirozená síla milosti Boží.

², ¹ Laodiea (dříve Diospolis nebo Rhoas) bylo město nad řekou Lykos ve Velké Frygii, nazvaná tak podle manželky syrského krále Antiochia II. V obchodním městě byla četná židovská kolonie. Kolem r. 66 bylo město zničeno zemětřesením. Na místě staré Laodiee stojí dnes turecká vesnice Eshkissar (viz také Zjev 3, 14). - K výrazu „Chci, abyste věděli“ viz pozn. k Fil 1, 12-14.

² Velkým přáním Pavlovým jest, aby všichni poznali a pronikli vykupitelské dílo Ježíše Krista. Toto poznání je možno tam,

mu bohatství plného porozumění a k poznání tajemství Boha [Otce] a Krista [Ježíše].³ Vněm jsou skryty všechny poklady moudrosti a vědění.

Kristus – náš jediný Prostředník a Spasitel.⁴ Toto pravím, aby vás nikdo nemátl vyumělkovanými řečmi.⁵ Neboť ačkoliv jsem tělem vzdálen, duchem jsem přece u vás a s radostí patřím na váš dobrý stav a na pevnou vaši víru v Krista.

⁶ Jako jste tedy přijali Krista Ježíše jako Pána, tak v něm žijte,⁷ v něm jsou vkořenění a na něm zbudováni; a buďte pevní ve víře, jak jste v ní byli vyučeni, a oplývejte [v něm] vědeckostí!

⁸ Hledte, ať vás nikdo neošálí světskou moudrostí a lichým klamem, který se opírá o lidské podání, o živly světa, ale ne o Krista!⁹ Neboť v něm přebývá podstatně všechna plnost božství,¹⁰ a v něm jste (i vy) dosáhli plnosti, neboť On je hlavou všeho knížectva a veškeré moci.¹¹ V něm jste byli také obřezáni obřízkou, která se nevykonává rukama, nýbrž záleží v odložení tělesnosti, (totiž) obřízkou Kristovou.¹² S ním jste byli také pohřbeni na křtu, v něm jste byli též vzkríšeni vírou v moc Boha, který ho vzkríšil z mrtvých.¹³ Také vás, když jste byli hříchy a svým neobřezaným tělem mrtvi, oživil spolu s ním.¹⁴ Odpustil vám všechny poklesky tím, že zničil dlužní úpis, jenž svými ustanoveními svědčil proti nám, a proto byl nám nepřátelský. A ten nadobro zrušil, přibiv jej na kříž;¹⁵ a odzbrojiv knížectva a moci, postavil je zjevně na odiv a oslavil v něm vítězství nad nimi.

Pozor na falešné učitele!¹⁶ Nikdo ať vás tedy nesoudí pro pokrm nebo pro nápoj nebo pro předpisy o svátcích nebo o novoluní nebo o sobotě!¹⁷ To je (jen) stínem budoucích věcí, skutečnosti však je Kristus.

¹⁸ Ať vás nesvádí nikdo, kdo si libuje v „pokoře“ a uctívání andělů, honosí se viděními, bez

kde je láska, proto si sv. Pavel přeje, aby byli všichni křesťané spojeni láskou.

³ Jedině v Kristu („v něm“) jsou „všechny poklady moudrosti a vědění“, proto je nemají hledati Kolossané u bludařů. V následujícím verši mluví Pavel proti bludařům. Ti se snažili svými řeči miství Kolossany pro své učení.

^{7–8} Kristus je pro věřící plodnou půdou, v níž koření strom jejich duchovního života; základem, na němž je zbudována budova jejich víry. - O „živlech světa“ viz Gal 4, 3. Výklad tohoto výrazu jest i zde velmi těžký. Sv. Pavel tu má snad na mysli počáteční formy mojžišského obřadnictví (tak na př. P. La-grange, Prat, Sýkora). Podle jiných má apoštol na mysli duchové bytosti (anděly, demony). Pro tento výklad by mluvila i souvislost s vv. 18, kde je líčeno vítězství Kristovo nad těmito bytostmi. Jisté byl onen výraz čtenářům listu znám. Křesťané z pohanství mohli v něm viděti uctívání a zbožňování přírodních sil a bytostí (na př. uctívání hvězd, které byly v té době nejen mezi pohany, ale i mezi židy, pokládány za oživené); křesťané ze židovství mohli zde viděti přemrštěný kult andělů, jak je rozšiřovali v Kolossách bludaři na újmu kultu samého Krista. Pavel chce v listě právě zaměřiti upřílišněný kult andělů.

^{9–15} Udává důvody, proč se mají Kolossané pevně držeti Kristovy nauky: a) Kristus je pravý Bůh, b) všechny duchovní dary (zvláště víru a milost Boží) dostali jediné „v něm“, t. j. ve spojení s ním a skrze něho, tedy nikoliv skrze anděly. Vždyť Kristus je hlavou všech andělů, proto není třeba hledati jiné prostředníky a vykupitele. Není třeba ani obřízky tělesné, ale je nutná obřízka Kristova, t. j. křest. Přijetím křtu má pokřtěný svléci se sebe starého člověka s jeho hříšným životem a obléci nového podle evangelia Kristova (srv. níže 3, 9-10). Jediná taková duchovní obřízka vede k dokonalosti.

¹² Vykládá podstatu a účinky sv. křtu (srv. Řím 6, 3-10). Pavel tu má na mysli tehdejší křestní obřady (viz pozn. k Řím 6, 3).

¹⁴ Místo „odpustil vám“ má řecké znění „odpustil nám“. - Několika slovy podává apoštol Pavel hlubokou myšlenku: Lidstvo přestupováním zákona mojžišského (židů) a přirozeného mravního zákona (pohanů; srv. Řím 2, 14-15) se stalo dlužníkem vůči nejvyššímu spravedlivému Bohu. Tento dluh byl jakoby na psán na dlužní úpis (řecky „cheirógrafon“). Velikost dluhu nemohlo lidstvo samo zaplatiti. Splatit jej Kristus svou smrtí na kříži. Dluh byl splacen, a proto Bůh zničil onen dlužní úpis tím, že „jej přibíl na kříž“, t. j. Kristus svou smrtí na kříži nás dokonale usmířil s Bohem Otcem. Spojitost mezi křížem a obrazným rčením Pavlovým vynikne ze skutečnosti, že víme z řeckých papyrů, že se přes zaplacený úpis (účet) psalo písmeno X (řecké „ch“), které má podobu kříže. Také náš účet byl zaplacen tím, že přes něj Bůh udělal písmeno X, znak kříže Kristova, na němž byl onen účet vyrovnán. Někteří rozumějí oním úpisem jen přestoupení proti mojžišskému zákonu, ale Pavel tu má jistě na mysli veškeré lidstvo, židy i pohany.

¹⁵ Mluvnickým podmětem je tu Bůh, podle toho mluví Pavel o vítězství Boha Otce skrze Krista. Bůh smrtí Kristovou překonal ďábla, vytrhl člověka z jeho moci a zbavil zlé duchy moci nad lidmi („odzbrojiv knížectva . . .“, t. j. padlé anděly z jmenovaných andělských kůřů).

^{16–23} Sv. Pavel důrazně napomíná Kolossany, aby se nedali svést k zachovávání obřadních předpisů starozákonních a jiných v nesprávné domněnce, že je to nutné ke spáse nebo k vyšší křesťanské dokonalosti (askesi), jak se snažili namluviti judaisté.

¹⁷ Starozákonní předpisy obřadní měly platnost potud, pokud připravovaly na nový řád. Když tento řád nastal, pozbyly platnosti (srv. Žid 7, 4-10, 18).

^{18–19} Když se věřící přidrželi nauky judaistů, odtrhli by se od Krista, od hlavy Cirkve. Tak by nebyli účastní životodárného spojení s Kristem a propadli by zkáze. - „vzrůstem“ (v. 19) duchovním, jež dává svou milost Bůh (viz k tomuto v. Ef 4, 16).

¹⁸ Podle řeckého znění: „Ať vás nepřipraví o vítěznou cenu nikdo. . .“ - Vulgáta s některými řeckými rukopisy místo „hono-

důvodu se nadýmá smyslem svého těla a nedrží se hlavy.¹⁹ Z ní (přece) roste celé tělo, jsouc klouby a svazy spojováno a udržováno, vzrůstem, jež dává Bůh.

²⁰ Jestliže jste tedy s Kristem zemřeli živlům tohoto světa, proč si ještě, jako byste žili ve světě, necháváte předpisovat: ²¹ „(Po tom) nesahejte!“ „(Z toho) nejezte!“ „(Toho) se nedotýkejte!“²² Ty věci jsou vesměs samým užíváním určeny ke zkáze; (jsou to) lidské předpisy a nauky. ²³ Činí dojem moudrosti jako projev „zbožnosti, pokory a umrtvování těla“, ale nejsou ke cti, nýbrž k tělesnému ukojení.

Část druhá (mravoučná): Ideál křesťanského života (3, 1-4, 6).

3, Všeobecná napomenutí ke křesťanskému životu. ¹ Jestliže jste tedy povstali s Kristem, hleďte to, co je shůry, kde Kristus sedí na pravici Boží! ² Usilujte o to, co je shůry, ne o to, co je na zemi! ³ Vždyť jste zemřeli a váš život je skryt s Kristem v Bohu. ⁴ Až se zjeví Kristus, váš život, tehdy i vy se ukážete s ním ve slávě.

⁵ Nuže, umrtvěte, co je ve vašich údech pozemského: smilstvo, nečistota, chlípnost, zlou žádostivost a lakotu, která je modloslužbou! ⁶ Vždyť pro tyto věci přichází hněv Boží na syny nevěřící. ⁷ V těch (neřestech) jste trávili kdysi i vy svůj život. ⁸ Nyní však odložte od sebe i vy to všecko: hněv, prchlivost, zlobu, nactiutrhání a potupné řeči ze svých úst! ⁹ Neobelhávejte se vespolek; vždyť jste svlékli se sebe starého člověka s jeho skutky ¹⁰ a oblékli jste nového člověka, jenž se stále zdokonaluje v poznání podle obrazu svého Stvořitele. ¹¹ Tu neplatí Řek a Žid, obřezaný a neobřezaný, barbar a Skytha, otrok a pán, nýbrž všim a ve všech je Kristus.

¹² Oblecte se tedy jako vyvolení Boží, svatí a milí, v srdečné milosrdenství, dobrotu, pokoru, mírnost a shovívavost, ¹³ snažejíce jeden druhého a odpouštějící si vespolek, má-li někdo žalobu proti druhému. Jakož i Pán odpustil vám, tak i vy (odpouštějte)! ¹⁴ Nad to všechno však mějte lásku, která je poutem dokonalosti! ¹⁵ A pokoj Kristův, k němuž jste byli také povoláni jako jedno tělo, ať vládne ve vašich srdcích! A buďte vděční!

¹⁶ Slovo Kristovo přebývej ve vás hojně, abyste se ve vši moudrosti navzájem poučovali a povzbuzovali žalmy, chvalozpěvy a duchovními písněmi, v milosti je zpívající Bohu v svých srdcích. ¹⁷ A cokoli mluvíte nebo činíte, vše činite ve jménu Pána Ježíše [Krista], děkující Bohu Otci skrze něho!

Zvláštní napomenutí. ¹⁸ Ženy, buďte poddány svým mužům, jak se sluší v Pánu!

sí se viděnímí" má „pouští se do věcí, které nevidí". - „nadýmá se smyslem svého těla", t. j. vlastní obrazovostí, ježto předstírá, že měl vidění.

²⁰ Ve spojení s Kristem odumřeli křesťané „živlům tohoto světa" (srv. výše 2, 8).

²¹ V řeckém znění je jednotné číslo „Po tom nesahej...!"

³ „povstali s Kristem" na křtu k novému životu. Od té chvíle mají všechny tužby a snahy věřících směřovat k nadpřirozenému životu („co je shůry").

⁴ „Až se zjeví Kristus" při posledním soudě. - Místo „váš život", jak má Vulgáta, Sinajský rukopis (S) a papyrus P 46, mají některé řecké rukopisy „nás".

⁵⁻¹¹ Život křesťana jest ustavičné umrtvování hříšných žádostí. Na křtu sv. sice odumřel životu, ale pokušení zůstalo. Pavel vypočítává ony hříchy, které byly nejčastějšími hříchy pohanů, mezi nimiž kolosští křesťané žili (srv. Ef 4, 19; 5, 3-5). Připomíná věřícím, že v oněch neřestech byli také i oni, když byli pohany. Jako křesťané musí nyní vykořenit všechno, co je v rozporu s bliženskou láskou. Mravním zdokonalováním se křesťané víc a více připodobňují svému Bohu, poněvadž všichni jsme stvořeni k obrazu Božimu (Gen 1, 27). V křesťanském společenství padají všechny přehrady národnostních i sociálních rozdílů. Ani židé, ač byli v Starém Zákoně vyvoleným národem Božím, nemají tu zvláštní přednost. Všichni pokřtěni jako údové jednoho těla jsou v Kristu spojeni v jednotu a mají stejné právo na prostředky k věčné spáse.

⁵ „lakota, která je modloslužbou", viz Ef 5, 5. - „na syny nevěřící" (podle řeckého znění „na syny neposlušnosti"), viz výše Ef 5, 6. Slova „na syny neposlušnosti" nejsou ve všech řeckých rukopisech; jsou však v rukopisu vatikánském (B) a v papyru P46.

¹⁰ V Gal 3, 23 mluví Pavel podobně „oblékli jste Krista".

¹¹ Skythové byli pokládáni ve starověku za nejposlednější z barbarů.

¹²⁻¹⁵ Jestliže se sv. křtem věřící přetvořují k novému životu a sjednocují v duchovní tělo Kristovo, musí tomuto přerodu a sjednocení odpovídat i život křesťana. Poutem celého života má být láska, ta je zárukou i pravého pokoje.

¹⁶ Posvěcení křesťana tkví v tom, že vše koná ve jménu Pána Ježíše Krista (srv. 1 Kor 10, 31).

^{3, 18, 4, 1} Srv. Ef 5, 22-6, 9.

¹⁸⁻¹⁹ Více rozvádí v Ef 5, 22-23, kde Pavel staví před oči obraz Krista a jeho vztahu k Církvi.

¹⁹ Muži, milujte své manželky a nebuďte k nim nevlídní!

²⁰ Dítky, poslouchajte své rodiče ve všem, neboť to je milé Pánu!

²¹ Otcové, nepopouzejte své dítky k nevoli, aby nemalomyslněly!

²² Služebníci, poslouchajte ve všem své pozemské pány, sloužte ne na oko, chtějce se zalíbiti lidem, nýbrž (služte) upřímným srdcem, bojice se Boha! ²³ Cokoliv konáte, konejte ze srdce rádi jako pro Pána a ne pro lidi; ²⁴ vždyť víte, že od Pána dostanete v odplatu dědictví. Služte Kristu Pánu! ²⁵ Neboť kdo činí krivdu, dostane trest za krivdu. U Boha není stranictví.

4, ¹ Páni, prokazujte služebníkům, co je spravedlivé a slušné! Vězte, že také vy máte Pána na nebi!

Poslední napomenutí pro všechny. ² Buďte vytrvalí na modlitbách! Při nich buďte bdělí a vděční! ³ Modlete se také za nás, aby Bůh otevřel našemu slovu dveře, abychom mohli hlásati tajemství Kristovo, pro které jsem také uvězněn, ⁴ abych je uváděl ve známost tak, jako mluviti je má povinnost.

⁵ Žijte moudře před těmi, kdož jsou mimo! Dobře užívejte času! ⁶ Vaše řeč budiž vždycky laskavá, okořeněná solí, a musíte věděti, jak máte odpovídati jednomu každému.

Závěr listu (4, 7-18).

⁷ O mém postavení vám všechno oznámí Tychikos, milovaný bratr, věrný pomocník a spolupracovník v Pánu. ⁸ Právě proto ho k vám posílám, abyste poznali, jak se nám vede, a aby potěšil vaše srdce. ⁹ S ním (posílám) Onesima, milého a věrného bratra, vašeho krajana. Ti vám povědí všechno, co se tu děje.

¹⁰ Pozdravuje vás Aristarchos, můj spoluvězeň, a Marek, příbuzný Barnabášův – o něm jste dostali pokyn; přijde-li k vám, přijměte ho – ¹¹ a Jesus příjmením Justus. Ti jsou mými jedinými spolupracovníky z obřízky pro království Boží a stali se mi útěchou.

¹² Pozdravuje vás váš krajjan Epafros, služebník Krista Ježíše. Vždycky je starostlivý o vás při modlitbách, abyste stáli pevně jako dokonalí a plnili ve všem vůli Boží. ¹³ O něm totiž vydávám svědectví, že si dává hodně práce pro vás i pro ty, kdož jsou v Laodiceji a v Hierapoli.

¹⁴ Pozdravuje vás milý Lukáš, lékař, a Demas.

²⁰ „ve všem“, co je mravně dovoleno (srv. Ef 5, 24; tak i ve v. 22).

²¹ Jako zkušný vychovatel připomíná Pavel otcům, aby požadovali od svých dětí poslušnost rozně, aby zbytečným napomináním nebo rozkazováním jim jejich povinnost neznechutili a neuvědli je tak k malomyslnosti.

²²⁻²⁵ Apoštol mluví o povinnostech služebníků, tedy má na zřeteli otroky své doby. Že mluví šíře o jejich povinnostech, snad má na mysli otroka Onesima, který uprchl v Kolossách File-monovi, ale po napomenutí Pavlově se zase vrátil k svému pánu (viz úvod do Filem). Ta událost byla v Kolossách dobře známa. Pavel dobře věděl, že tehdejší svět na poli sociálním nebyl ještě tak vyspělý, aby pochopil pojem křesťanské svobody a rázem přelomil otrocká pouta. Proto dává Pavel poslušnosti otroků aspoň nadpřirozené pohnutky: věrným plněním svých povinností ve věcech dovolených plní vlastně vůli Boží. I když křesťanský otrok nedostane spravedlivou odměnu od svého pozemského pána, dostane svou odměnu od Pána nebeského. Slouží-li tedy v duchu víry, slouží vlastně Kristu a Kristus je spravedlivý, je bez stranictví.

4, ¹ Pavel však zdůrazňuje povinnost pánů k otrokům: zacházeti s otroky lidsky. Připomíná pánům, že i oni jsou vlastně poddáni nejvyššímu Pánu. To bylo tehdy veliké slovo v otázce otroctví, kdy pán podle tehdejšího pohanského práva byl přesvědčen, že nemá k otroku takřka žádné povinnosti.

³⁻⁴ „otevřel . . . dveře“, viz 1 Kor 16, 9; 2 Kor 2, 12. - „tajemství Kristovo“, viz výše pozn. k 1, 25-27. - K v. 4 viz Ef 6, 20.

⁵ Řčení „kdož jsou mimo“ (doslovně „kdož jsou vně“) odpovídá hebrejskému „hachisonim“; byl to obvyklý rabínský výraz na označení pohanů (viz také Mar 4, 11; 1 Sol 4, 12). Zde má Pavel na mysli pohany i židy, všechny, kteří jsou mimo Církev.

⁷⁻⁸ Je to týž Tychikos, o němž píše Pavel v Ef 6, 21. Byl doručitelem listů Kol a Ef. Podle Skut 20, 4 pocházel z římské provincie Asie, snad z Efesu. Jeho jméno se vyskytuje ještě v 2 Tim 4, 12; Tit 3, 12. Zároveň s Tychikem posílá Pavel i Onesima, uprchlého otroka (viz úvod do Filem). Pokřtěný Onesimos už není pohrdaným otrokem, nýbrž „milým a věrným bratrem“. Toto pojmenování otroka Onesima odpovídá prakticky slovům Pavlovým o otrocích (viz výše 3, 11; srv. Gal 6, 15).

⁸ „abyste poznali, jak se nám vede“, tak podle řeckého znění, poněvadž čtení Vulgáty „aby poznal, jak se vám vede“ odpovídá nejen nejlepší řeckým rukopisům, nýbrž i souvislosti.

¹⁰⁻¹¹ Aristarchos podle Skut 20, 4 pocházel ze Soluně a doprovázel Pavla již dříve do Efesu (Skut 19, 29) a do Jerusalema (20, 4). - Marek, zvaný také Jan (Skut 12, 25). - Jesus příjmením Justus jest osobnost odjinud neznámá. Tito tři byli židovského původu („z obřízky“) a zůstali jedině Pavlovi ve vazbě věrní (srv. Fil 1, 13-17).

¹²⁻¹⁴ Následují pozdravy tří Pavlových přátel, křesťanů z pohanství. Epafrovi dává Pavel již na počátku listu (1, 7) krásné svědectví. - Lukáš jest autorem třetího evangelia a knihy Skutků apoštolských. - O Demasovi napsal později Pavel s bolestí v 2 Tim 4, 9: „Demas mě opustil, zamilovav si tento svět.“

¹⁵ Pozdravujte bratry v Laodiceji, zvláště Nymfu a věřící (shromážděné) v jeho domě!

¹⁶ A až bude tento list přečten u vás, dejte jej přečísti také křesťanské obci laodicejské a list z Laodiceje přečtěte si také vy! ¹⁷ A řekněte Archippovi: „Hleď, abys dobře zastával úřad, který jsi dostal v Pánu!“

¹⁸ Pozdrav mou rukou, Pavlovou: Pamatujte na mé okovy!
Milost s vámi! [Amen.]

¹⁵ Jméno Nymfas (stažené z Nymfodoros) se vyskytuje často v řeckých nápisech.

¹⁶ Pavlův list Laodicejským se nám nedochoval. Snad tu měl Pavel na mysli kanonický list Efesanům (viz úvod do Ef).

¹⁷ Archippa jmenuje Pavel také v listě Filemonovi (v. 2) v přímém vztahu k Filemonovi a jeho manželce Appii. Z toho někteří usuzují, že byl jejich synem. Podle povzbudivých slov Pavlových mohli bychom usuzovati, že byl duchovním (biskupem nebo knězem). Vedl duchovní správu v Kolossách v tu dobu, kdy tamější biskup Epafras dlel u sv. Pavla v Římě.

¹⁸ Až po v. 17 Pavel svůj list diktoval, nyní přispisuje vlastnoručně svůj pozdrav, který je zároveň důkazem pravosti listu (srv. 1 Kor 16, 21; 2 Sol 3, 17). - K „Amen“ viz 1 Kor 16, 24 v poznámce.

ÚVOD DO PRVNÍHO LISTU SV. APOŠTOLA PAVLA SOLUŇANŮM

1. Za časů Pavlových byla Soluň u Egejského moře jedním z nejdůležitějších přístavů a obchodních měst římské říše na Východě. Ve starověku bylo na místech dnešní Soluně město Thermai (česky Teplice). Roku 315 před Kr. založil tu nové město makedonský král Kassander a na počest své manželky Thessaloniké, sestry Alexandra Velikého a dcery Filipa II., nazval město jejím jménem. Časem se první slabika odsunula, takže zůstalo Salonike, a to bylo později různě přetvořováno. Nyní se nazývá Thessaloniké, slovensky Soluň, a je známá také jako rodiště našich slovanských věrozvěstů sv. Cyrila a Metoděje.

Když se stala po bitvě u Pydny r. 168 před Kr. Makedonie římskou provincií a byla rozdělena ve čtyři území, stala se Thessaloniké v druhém území hlavním jeho městem. Později se stala hlavním městem celé Makedonie. Za druhé občanské války se Soluňané přiklonili na stranu vítězů Oktavia a Antonia a dostali jakousi samostatnost. V době Pavlově spravovali město „radní“ (Skut 17, 6). V městě bydlelo také hodně židů.

2. Svatý Pavel přišel do Soluně na své druhé apoštolské cestě se svým spolupracovníkem Silou a snad i s Timothejem r. 50 (nebo 51) z Filipp (Skut 17, 1-9). Dobře poznal, že toto velkoměsto má veliký význam pro rozšíření evangelia do okolních krajin. Bylo mu jasno, zakořenili se jednou křesťanství v Soluni, že se rozšíří rychle po celém pobřeží Středozemního moře, jak to sám Pavel přiznal v listě z Korinta do Soluně (1 Sol 1, 8).

V městě se zdržel apoštol asi dva měsíce a přijal pohostinství u jakéhosi Jasona. Založil tam křesťanskou obec. Byla z velké části z bývalých pohanů. Apoštolská práce se však nesetkala s velkým úspěchem mezi tamějšími židy. Práce mezi pohany, kteří přestoupili k židovství (proselité), a pak mezi pohanským obyvatelstvem přinesla Církvi Kristově větší zeň (1 Sol 2, 7-12).

3. Brzy však musel apoštol pro nepřízeň židů město opustiti (Skut 17, 1-10) a odebral se do Bereje (dnešní Veria), vzdálené asi 80 km na jihozápad od Soluně. Také odtud musil Pavel prchnouti před záštitu soluňských židů, kteří přišli až sem, aby překáželi Pavlovi v apoštolátě. Proto se odebral Pavel do Athén. Po odchodu Pavlově způsobili židé v Soluni pronásledování nových křesťanů. Avšak soluňští křesťané se osvědčili a přes všechny útlaky a všechna nepřátelství projevili velikou vytrvalost ve víře, takže se stali ostatním křesťanům krásným příkladem (1 Sol 2, 14; 3, 8). Srdečně vzpomínali na Pavla a toužili po jeho návratu do Soluně. Někteří židé však chtěli pomluvami zvíklati u soluňských věřících jejich nadšení a lásku pro Pavla (1 Sol 3, 6) a snažili se je přesvědčiti, že Pavel hlásá evangelium jen ze ctižádostivosti a lakoty (1 Sol 2, 3-6; srv. 2, 15-16).

Abyste mladou křesťanskou obec, kterou nemohl sám opět navštívit (1 Sol 2, 18), posilnil a povzbudil k vytrvalosti, poslal v své otcovské lásce a péči z Athén do Soluně svého žáka Timotheje (Skut 17, 15; 1 Sol 3, 1-5). Chtěl totiž Pavel zvědětí podrobně stav tamějších křesťanů. Timothej vyplnil posláni Pavlovo, ale na zpátečnou cestě ze Soluně nezastihl Pavla již v Athénách, nýbrž už v Korintě (Skut 18, 5).

Přímým podnětem k sepsání tohoto listu byl návrat Timotheje a jeho zpráva o náboženských poměrech v Soluni. Zpráva byla z části potěšující, zvláště stálost Soluňanů ve víře a dětinná touha opět spatřiti apoštola Pavla jej velmi srdečně potěšila. Zato potíže působila Pavlovi zpráva o činnosti židů, podrývajících jeho vážnost mezi křesťany. Kromě toho byly tam i mravní poklesky. Někteří křesťané z pohanství nežili ještě vpravdě křesťansky a hověli dřívějšímu způsobu života. Nejasné bylo věřícím také učení o příchodu Kristově k poslednímu soudu a znepokojovali se údělem již zemřelých (1 Sol 4, 13-5, 11), že nebudou účastni při slavném příchodu Kristově. Mnozí ze Soluňanů očekávali druhý příchod Kristův ještě za svého života (4, 13-18). Někteří se tak vzli do myšlenky brzkého příchodu Páně, že se oddali nečinnosti a stávali se mnohdy obtížnými pro své okolí.

To všechno působilo hluboko na laskavé srdce Pavlovo. Napsal do Soluně list, aby věřící předně pochválil za jejich vytrvalost a trpělivost ve víře a poukázal, jak nezištně hlásal u nich evangelium. Chtěl tím také nepřimo vyvrátit pomluvy židů. Poučil věřící o druhém příchodu Páně a napomenul k svatému životu, poněvadž nevíme, kdy přijde Pán. Jisté jest, že přijde „ja-

ko zloděj v noci“ (5, 2), a proto je nutno vždy býti připraven.

4. List napsal sv. Pavel v Korintě hned po návratu Timotheje ze Soluně (3, 6; Skut 18, 5), tedy koncem r. 52, podle jiných začátkem r. 53. Někteří kladou vznik listu už do let 50-51. Tento první list Soluňanům je nejstarším dochovaným listem Pavlovým.

5. Pravost listu dosvědčují: Sv. Irenej, Klement Alex., Tertullian, Origenes, autor zlomku Muratoriho a jiní. Narážky na list jsou již v Didaché (Učení dvanácti apoštolů), u sv. Ignáce, mučedníka, a v Pastýři Hermově. Také bludař Marcion pokládal tento list za pravý. Pochybnosti o pravosti byly jen u nepatrného počtu nekatolických biblistů.

6. Papežská biblická komise v Římě rozhodla 18. června 1915, že v 1 Sol 4, 15-17 neučí sv. Pavel, že druhý příchod Kristův na svět (parusie) je tak blízký, že počítá sebe i své čtenáře k oněm věřícím, kteří se bez smrti dočkají toho příchodu. Toto rozhodnutí komise je pro katolíka závazné.

PRVNÍ LIST SV. APOŠTOLAPAVLA SOLUŇANŮM

Úvod listu (1, 1-10).

Nadpis (1, 1).

1, ¹ Pavel, Silvan a Timothej
křesťanské obci soluňské (žijící) v Bohu Otcí
a v Pánu Ježíši Kristu: Milost vám a pokoj!

Díky a uznání. ² Díky vzdáváme Bohu vždycky za vás všechny, kdykoliv si na vás vzpomínáme při svých modlitbách. ³ Bez ustání se před naším Bohem a Otcem rozpomínáme na vaši účinnou víru, na vaši obětavou lásku i na vytrvalou vaši naději v Pána našeho Ježíše Krista.

⁴ Víme totiž, bratří Bohem milovaní, o vašem vyvolení. ⁵ Vždyť naše evangelium se nedostalo k vám toliko v slově, nýbrž i v moci a v Duchu svatém a v plné přesvědčivosti, jakož víte, jakými jsme byli mezi vámi pro vás.

⁶ A vy jste se stali následovníky našimi i Pána, protože jste přijali slovo přes četná souzení s radostí v Duchu svatém, ⁷ takže jste se stali vzorem všem věřícím v Makedonii a v Achaji.

⁸ Vždyť od vás se rozšířilo slovo Páně nejen v Makedonii a v Achaji, nýbrž i na každé místo se roznesla (zpráva) o vaší víře v Boha, takže nám není potřebí o tom něco mluvití. ⁹ (Lidé) sami totiž vypravují o nás, jaký byl náš příchod k vám, a jak jste se obrátili od model k Bohu, ¹⁰ abyste sloužili živému a pravému Bohu, a s nebes očekávali jeho Syna, kterého vzkřísil z mrtvých, (totiž) Ježíše, jenž nás vysvobodil od budoucího hněvu.

Část první: Vzpomínka apoštolova na působení v Soluni (2, 1-3, 13).

2, Počátky Pavlova působení v Soluni. ¹ Sami zajisté víte, bratří, že náš příchod k vám nebyl bez užítku. ² Ačkoliv jsme, jak víte, předtím ve Filippách trpěli a byli pohaněni, přece jsme se vzmuzili v Bohu našem, abychom vám hlásali evangelium Boží při mnohé starosti. ³ Vždyť naše

1, ¹ Viz Řím 1, 1, 7; 1 Kor 1, 1. - Skoro ve všech listech zdůrazňuje Pavel v nadpisu svůj apoštolský charakter. V tomto listě (podobně jako ve Fil a Filem) píše jako otec a přítel, ježto jeho apoštolská autorita nebyla dosud v Soluni napadena. - Silvan (= Silas) je aramejské jméno, hebrejsky Saul; Silvanus je latinské a vzniklo ze semitského Silas. Židé si tehdy dávali dvě jména: hebrejské a řecké nebo latinské (srv. Savel-Pa-vel); o Silvanovi viz Skut 15, 22. 27; o Timothejovi viz v úvodě do 1 Tim. - V úvodě naznačuje sv. Pavel krásně myšlenku o mystickém těle Kristově - Cirkvi - jak ji rozvádí zvláště v listě Efešanům.

²⁻⁵ o kvetoucí křesťanské obci soluňské přinesl Pavlovi zprávy Timothej (3, 6). - „naději“, že Kristus přijde na svět v poslední den a vezme své věrné s sebou do nebe. - Srdečné oslovení „bratří“ užíval Pavel v listech do Soluně častěji než v jiných listech (v 1 a 2 Sol 21krát, kdežto v svém nejdelším listě k Římanům o 16 kapitolách jen 9krát. - „o vašem vyvolení“ k přijetí pravé víry a k věčné odměně za život podle ní. - Oba listy do Soluně jsou zabarveny osobně, a proto se v nich apoštol často dovolává zkušenosti svých čtenářů. Účinnost a přesvědčivost Pavlova kázání nebyly jen z přirozených schopností apoštolových, nýbrž Bůh sám provázel jeho apoštolskou práci svým poženáním.

⁷ „v Makedonii“, t. j. v Makedonii staré, t. j. v Epiru, Illyrii a Thesalii. - „v Achaji“, t. j. v staré Helladě a Peloponesu.

⁸⁻¹⁰ Soluňané udržovali cíle obchodní spojení se všemi kraji staré Makedonie, takže tyto styky přispěly také i pro rozšíření evangelia. - „na každé místo“ řečeno v zápalu s nadsázkou. - „Lidé sami“, kteří přicházejí z různých míst a podávají Pavlovi radostné zprávy. - „od budoucího hněvu“, t. j. od trestající Boží spravedlnosti na posledním soudě.

2, ¹⁻¹² Je čestnou obhajobou (apologií) sv. Pavla a jeho pomocníků. Nemluví, aby se chválil, ale proto, že je k tomu přinucen. Ráz této obhajoby je klidnější než v Gal nebo Kol, poněvadž Soluňané se nedali zvíkat pomluvami Pavlových nepřátel (srv. vv. 13-16). Pavel navazuje na 1, 5.

² Narážá na své bičovány a věznění, které trpěl spolu se Silou (Silvanem) ve Filippách (Fil 1, 30; Skut 16, 22). Pavel jako římský občan byl bičováním pohaněn (Skut 16, 27-28). Místo „při mnohé starosti“ má řecké znění „při mnohém zápase“.

³ Apoštol tu má na mysli potulné učitele své doby, kteří po městech za peníze a za slávu učili svým „vědám“. Chtějíce se svým posluchačům zalíbíti, volili často i nečestné prostředky.

kázání není z podvodných nebo z nekalých úmyslů nebo ze lsti, ⁴ nýbrž tak mluvíme, jak nás za hodny uznal Bůh, abychom byli pověřeni hlásáním evangelia, ne jako takoví, kteří se chtějí líbiti lidem, nýbrž Bohu, jenž zkoumá naše srdce. ⁵ Nikdy zajisté, jak víte, neužili jsme lichotivých slov, aniž ziskuchtivé záminky – Bůh je svědek! ⁶ Ani jsme nehledali slávu u lidí ani u vás ani u jiných. ⁷ Ačkoliv jsme jako apoštolové Kristovi mohli vám býti na obtíž, stali jsme se mezi vámi maličkými, jako když matka chová své dítky. ⁸ Tak jsme toužili po vás, že jsme byli hotovi podati vám nejen evangelium Boží, nýbrž i sebe samé, protože jste se nám stali milými. ⁹ Pamatujete si zajisté, bratří, na naši práci a námahu. Ve dne i v noci pracujíce, abychom nikomu z vás nebyli na obtíž, kázali jsme vám evangelium Boží.

¹⁰ Vy i Bůh jste svědky, jak svatě, spravedlivě a bezúhonně jsme se chovali k vám, kteří jste uvěřili. ¹¹ Vždyť víte, jak jsme jednoho každého z vás – jako otec své dítky – napomínali, povzbuzovali a zapřísahali, ¹² abyste žili život důstojný toho Boha, který vás povolal do svého království a své slávy.

Díky Bohu za úspěch! ¹³ Proto také my děkujeme Bohu bez ustání (za to), že jste slovo evangelia Božího, které jste od nás slyšeli, přijali nikoli jako slovo lidské, nýbrž – jak vpravdě jest – jako slovo Boží. Ono se také jeví skutky u vás, kteří věříte. ¹⁴ Neboť vy, bratří, stali jste se následovníky křesťanských obcí Božích v Judsku (shromážděných) v Kristu Ježíši. Vždyť jste přece utrpěli od svých soukmenovců totéž, co i oni od židů. ¹⁵ Ti zabili dokonce i Pána Ježíše a proroky a nás pronásledovali. Bohu nejsou milí a na všechny lidi nevaží. ¹⁶ Nám totiž zabraňují kázati pohanům, aby došli spásy. Tak jen stále naplňují míru svých hříchů. Ale hněv [Boží], jenž na ně přišel, dosáhl vrcholu.

Apoštolova péče a touha. ¹⁷ My však, bratří, byvše odloučeni od vás na krátkou dobu – tělem, nikoliv však srdcem – usilovali jsme s tím větší touhou vás opět spatřit. ¹⁸ Proto jsme chtěli přijít k vám, totiž já, Pavel, a to ne jednou, nýbrž několikrát, ale satan nám v tom zabránil.

¹⁹ Neboť kdo je naší nadějí, naší radostí nebo korunou chlouby, ne-li také vy, před Pánem našim Ježíšem [Kristem] při jeho příchodu? ²⁰ Vy jste skutečně naší slávou i radostí.

³, ¹ Protože jsme to nemohli déle vydržet, rozhodli jsme se zůstatí v Athénách samotní ² a poslali jsme Timotheje, svého bratra a Božího služebníka v hlásání evangelia Kristova, aby vás utvrdil ve vaší víře a povzbudil v ní, ³ aby se nikdo nedal zvíklati v těchto souzeních. Vždyť sami víte, že jsou naším údělem; ⁴ neboť když jsme byli u vás, také jsme vám předpovídali, že přijdou na nás souzení, a tak se též, jak víte, stalo. ⁵ Proto také já, poněvadž jsem to nemohl déle vydržet, poslal jsem (jej), abych se dověděl o vaší víře, zdali snad vás nepokoušel pokušitel a nebu-

⁷ Podle řeckého znění: „Ačkoliv jsme mohli jako apoštolé Kristovi vystoupiti s vášností, byli jsme mezi vámi laskaví jako matka, když chová své dítky.“ - „na obtíž“, t. j. mohli jsme od vás žádati výživu a povinnou úctu jako k apoštolům Páně. - „stali jsme se... maličkými“, t. j. skromnými ve svých požadavcích.

⁹ Pavel nežádal od Soluňanů příspěvky na výživu, ale sám, pokud mu to apoštolské práce dovolovaly, vydělával si stanařským řemeslem na výživu (Skut 18, 3; 1 Kor 4, 12). Nechtěl být věřícím v ničem „na obtíž“ (Skut 20, 33-34).

¹⁰ „svatě“, t. j. s upřímným úmyslem a z lásky k Bohu. - „spra-vedlivě“, t. j. nestranně.

¹³ „Proto“, že naše působení mezi vámi bylo provázeno s takovým pozeňáním (srv. vv. 1-12). Pavel tu navazuje na 1, 2 a zdůrazňuje, že se jejich víra jeví i skutky.

¹⁴⁻¹⁶ Jako křesťany v Judsku (v Palestině) pronásledují pro víru jejich židovští soukmenovci (Skut 8, 3; 12, 1), tak i v Soluni pronásledují tamější křesťany jejich pohanští soukmenovci, a to z podnětu židů (Skut 17, 5-8).

¹⁵⁻¹⁶ Pavel mluví o židech otevřeně. Ze nepřeháněl, dosvědčuje i římský dějepisec Tacitus, když píše, že židé neznají milosrdenství a k ostatním lidem mají nenávisť (Hist. 5, 5). K této nenávisti je ovšem nevychoval Starý Zákon, nýbrž židovští učitelé (rabíni), kteří jednostranně a nesprávně vykládali Boží zákon nebo do zákona vnašeli své nesprávné myšlenky. Kristus potíral jejich učení zvláště v horském kázání (Mat 5, 1-7, 29). - Pavel vidí v duchu již účinek trpějící ruky Boží („hněv Boží“), proto užívá minulého času („přišel“).

¹⁷ Důvod té živé touhy Pavlovy po shledání s křesťany v Soluni je vzorný stav jejich křesťanské obce.

¹⁹ Apoštol doufá, že Soluňané obstojí v poslední den před Božím soudem, a že se mu za jeho apoštolské práce v Soluni dostane věčné odměny.

²⁰ „při jeho příchodu“ k poslednímu soudu.

³, ¹ „Protože“ jsme tak po vás toužili a všemožně se snažili dostatí se k vám. Místo sebe posílá Pavel k nim Timotheje, svého spolupracovníka („bratra“); viz také úvod do 1 Sol.

⁵ Vrací se k 3, 1. Píše v 1. os. jedn. čísla, ač před tím psal v čísle množném. Je to příklad živého slohu Pavlova.

de-li nadarmo naše námaha.

Potěšující zpráva od Timotheje. ⁶ Nyní však, když Timothej od vás k nám přišel a přinesl nám radostnou zprávu o vaší víře a lásce i o tom, jak nás máte stále v dobré památce a že toužíte nás vidět stejně jako my vás, ⁷ potěšili jsme se proto z vás, bratří, při vši své nouzi a a tísní vaší vírou. ⁸ Neboť nyní žijeme, stojíte-li vy (pevně) v Pánu. ⁹ Ano, jaké díky můžeme vzdát za vás k Bohu za všecku tu radost, kterou prožíváme pro vás před svým Bohem? ¹⁰ Ve dne v noci se modlíme co nejvroucněji, abychom vás spatřili a doplnili, co se (ještě) nedostává vaší víře. ¹¹ Sám však Bůh, Otec náš, a Pán náš Ježíš [Kristus] uprav naši cestu k vám!

¹² Vám ať Pán dopřeje, abyste oplývali víc a více láskou jeden ke druhému a ke všem, jak i my (ji máme) k vám. ¹³ Kéž utvrdí vaše srdce, abyste byli bezúhonní a svatí před Bohem a Otcem naším, až přijde Pán náš Ježíš [Kristus] se všemi svými svatými. [Amen.]

Část druhá: Povzbuzení a poučení (4, 1-5, 24).

4, Žijte svatě! ¹ Konečně, bratří, prosíme a napomínáme vás v Pánu Ježíši: Jak jste se naučili od nás, kterak máte žít a líbiti se Bohu, a jak také žijete – (v tom) buďte vždy dokonalejší!

² Víte zajisté, která příkázání jsem vám dal skrze Pána Ježíše. ³ To je totiž vůle Boží – vaše posvěcení: ⁴ Abyste se zdržovali smilstva, aby každý z vás dovedl ovládat své tělo ve svatosti a v počestnosti, ⁵ nikoliv ve vášnivě naruživosti, jako (činí) i pohani, kteří neznají Boha. ⁶ A nikdo aby v té věci nezkracoval a nepodváděl svého bratra, neboť mstitelem toho všeho je Pán, jak jsme vám dříve pověděli a důtklivě připomněli. ⁷ Vždyť nás nepovolal Bůh k nečistotě, nýbrž k posvěcení. ⁸ Proto kdo tím povoláním pohrdá, nepohrdá člověkem, nýbrž Bohem, který nám dal svého svatého Ducha.

Milujte se bratrsky! ⁹ O lásce bratrské však nemáme potřebí vám psátí, neboť sami jste se od Boha naučili milovat se vespolek. ¹⁰ Vždyť také to činíte ke všem bratřím po celé Makedonii.

Prosíme vás však, bratří, buďte (v tom vždy) dokonalejší a vynasnažujte se žít v pokoji, ¹¹ konati své povinnosti a pracovati svými rukama, jak jsme vám přikázali, ¹² abyste žili čestně před těmi, kdož jsou mimo (Církev), a abyste nic cizího nepotřebovali.

Úděl zemřelých před druhým příchodem Páně. ¹³ Nechceme však, bratří, abyste byli v nevědomosti o těch, kdož zesnuli, abyste netruchlili (pro ně) jako ostatní, kteří nemají naděje.

¹⁴ Věříme-li totiž, že Ježíš zemřel a vstal z mrtvých, pak (věrme, že) Bůh skrze Ježíše s ním přivede k sobě i zesnulé. ¹⁵ Toto totiž pravím vám na základě slova Páně: My, kteří zůstaneme

⁸⁻⁹ Cítí se dobře, ač je neustále v nebezpečí smrti pro úklady a nástrahy mu činěné (1 Kor 15, 31); přece na vše zapomíná, když slyší o víře Soluňanů. Pavlovo srdce překypuje radostí nad radostnou zprávou o Soluňanech a cítí, že za to nemůže ani Bohu dosti náležitě poděkovat.

4, ¹ Pouze několik měsíců uplynulo od založení křesťanské obce v Soluni, takže kázání Pavlova byla ještě v živé paměti. Pavel povzbuzuje a napomíná k větší dokonalosti, neboť není dobrý, kdo nechce být lepší.

² Místo „jsem vám dal“ má řecké znění „jsme vám dali“. - „skrze“ = moci a pověřením samého Ježíše Krista.

⁴ Pavel napomíná, aby každý dovedl (at ve stavu svobodném nebo manželském nebo vdovském) „své tělo“ (doslovně „svou nádobu“) ve svatosti a počestnosti udržovati tím, že ovládá nízko pudů a varuje se všeho, co by porušilo mravní čistotu příslušející jeho stavu. Jiní zužují význam slova „nádoba“ na „manželku“ se zřetelem 1 Kor 7, 2. 9 a překládají: „Naučte se každý svatě a počestně získati svou ženu...“

⁶ Se zřetelem k v. 7 má na mysli Pavel nejspíše cizoložství (varuje před hříchy proti IX. Božímu přikázání). Zdá se, že tyto neurčité výrazy „nádoba“, „věc“ (řecky „pragma“) jsou zaviněny jemností Pavlovy mluvy, ježto nechce jmenovati ony hříchy vlastními jmény a užívá opisujících výrazů.

⁸ Místo „nám dali“ má řecké znění „vám dává“.

¹² „mimo“ (Církev), viz Kol 4, 5.

¹³⁻¹⁸ Podle zpráv, jež podal Timothej, domnívali se někteří mylně, že zemřelí před druhým příchodem Páně budou v nevyhodě proti těm, kdož se tohoto příchodu Kristova na svět dočkají. Žili také v domněnce, že druhý příchod Páně nastane velmi brzy. - „zesnuli“ (v. 13), viz pozn. k 1 Kor 15, 17-18. - „ostatní“, t. j. jako pohani, kteří nevěří ve slavné zmrtvýchvstání a život věčný. - K slovům „Nechceme, abyste byli v nevědomosti“ srv. pozn. k Řím 1, 13.

¹⁴ Věřící jsou údy duchovního těla Kristova (Církev), jehož hlavou je sám Kristus. Vstal-li tedy Kristus z mrtvých, vstanou i věřící.

¹⁵ „na základě slova Páně“, t. j. na základě zjevení Božího. - Pavel tu mluví velmi živě, jako by počítal s možností, že se sám dožije druhého příchodu Páně. Naprosto však nelze z těchto slov vyvozovati Pavlovo přesvědčení, že poslední soud nastane

na živu, až do příchodu Ježíšova, nepředstihneme ty, kdož zesnuli.¹⁶ Neboť Pán sám, až bude dán rozkaz a až zazní hlas archandělův a trouba Boží, sestoupí s nebe a v Kristu zemřelí vstanou nejdříve.¹⁷ Potom my, kteří zůstaneme na živu, budeme spolu s nimi uchváćeni v oblacích do vzduchu vstříc Kristu; a tak vždycky budeme s Pánem.¹⁸ Potěšujte se tedy vespekem těmito slovy!

5, Doba druhého příchodu Páně je neznámá.¹ O časech a chvílích (toho) nepotřebujete, bratří, abychom vám psali.² Vždyť sami dobře víte, že den Páně přijde tak jako zloděj v noci.³ Když budou lidé říkati: „Jest pokoj a jistota,“ tu náhle přijde na ně záhuba, jako přicházejí porodní bolesti na ženu v požehnaném stavu, a neuniknou jí.

⁴ Vy však, bratří, nežijte ve tmě, aby vás ten den přepadl jako zloděj.⁵ Neboť vy všichni jste děti světla, děti dne; nepatříme ani noci ani tmě.⁶ Nuže tedy nespěme jako ostatní, nýbrž bděme a budme strážliví!⁷ Vždyť ti, kdož spí, spí v noci; a ti, kdož se opijí, opijí se v noci.⁸ My však, protože patříme dni, budme strážliví a vyzbrojme se pancířem víry a lásky a přilbou naděje ve spásu!⁹ Vždyť Bůh nás neurčil ke hněvu, nýbrž abychom si získali spásu skrze Pána našeho Ježíše Krista.¹⁰ On zemřel za nás, abychom my, ať bdíme, ať spíme, žili spolu s ním.

¹¹ Proto potěšujte se vespekem a povznášejte Jeden druhého, jak (to) už činite!

Žijte, jak se líbí Bohu!¹² Žádáme však vás, bratří, abyste ctili ty, kdož pracují mezi vámi a jsou vašimi představenými v Pánu a vás napomínají,¹³ a abyste si jich zvlášt' vysoko vážili a (je) milovali pro jejich dílo. Mějte s nimi pokoj!

¹⁴ Prosíme však vás, bratří, kářejte neukázněné, povzbuzujte malomyslné, ujímejte se slabých, shovívaví buďte ke všem!¹⁵ Hleďte, ať nikdo nikomu neodplácí zlým za zlé, nýbrž vždycky usilujte o to, co je dobré pro vás vespekem i pro všechny!

¹⁶ Vždycky se radujte,

¹⁷ bez ustání se modlete,

¹⁸ ve všem buďte vděční,

neboť to chce od vás všech

Bůh v Kristu Ježíši.

¹⁹ Ducha nezhášejte,

ne ještě za Pavlova života (srv. níže 5, 1-11; 2 Sol 2, 3, 5; Mar 13, 32). - „my, kteří zůstaneme na živu“ (srv. 1 v. 17), doslovně podle Vulgáty: „my, kteří žijeme, kteří zůstáváme...“ Sv. Pavel tu mluví za ty, kdož se druhého příchodu dožijí.

¹⁶ „až bude dán rozkaz... hlas... trouba“; „Vstaňte!“ (viz Mat 16, 27; 24, 31; Mar 8, 38; 13, 26; Luk 9, 26; 21, 27; Skut 1, 11). Nejpravděpodobněji znamenají všechny tři výrazy jeden projev Boží vůle, aby všichni vstali z mrtvých.

^{5, 1-2} Tajemstvím Božím zůstane den a hodina posledního soudu („časy a chvíle“; viz k tomu Skut 1, 7). - „den Páně“, t. j. den posledního soudu. - „jako zloděj v noci“ (tedy neočekávané), srv. Mat 24, 43; Luk 12, 39; Mar 13, 33; Zjev 3, 3; 2 Petr 3, 10; nelze z toho však usuzovat (jak soudil i sv. Jeronym), že příchod Kristův k poslednímu soudu bude skutečně v noci.

³ Slovy „Jest pokoj...“ naráží Pavel na Jer 6, 14; 8, 11; Ez 13, 10. - „na ně“, t. j. na nevěrce a hříšné křesťany. - „porodní bolesti“ znamenají u proroků veliké bolesti a úzkosti (srv. Iz 13, 8; Jer 6, 24; 13, 21; 22, 23; 50, 43; Os 13, 13; Mich 4, 9).

⁴⁻⁸ Apoštol poukazuje, že se Soluňané nemusí báti posledního soudu, i kdyby se dožili druhého příchodu Páně. Nežijí už „ve tmě“ nevěry a hříchů, nýbrž jsou „dětmi světla“ a „dětmi dne“ (hebraismus), t. j. jsou ozářeni světlem pravé víry a milosti Boží. Ovšem je třeba bdělosti a rozvážnosti, aby hříšným životem a duchovním spánkem v hříchu neztratili ono světlo.

⁹⁻¹⁰ „ke hněvu“, t. j. k věčné záhubě. - „ať bdíme, ať spíme“, t. j. ať jsme při druhém příchodu Páně živi, ať mrtvi.

¹⁴⁻¹⁵ „neukáznění“ v jednání a myšlení; snad tu má sv. Pavel na mysli ony křesťany, kteří, očekávajíc vbrzku druhý příchod Páně, zanedbávali své stavovské povinnosti a sváděli k tomu svým jednáním i mluvením jiné. - „malomyslní“ byli i úzkosti o osud zemřelých (4, 13, 18; 5, 11) a o svou spásu (2 Sol 2, 2). - „slabí“ ve víře (srv. Řím 14, 1-2; 1 Kor 8, 7, 11). - Soluňané, zejména ti ze židovství, prováděli ještě zákon odvety („oko za oko, zub za zub“; srv. Mat 5, 38), a proto bylo potřeba jim zdůraznit křesťanskou zásadu: nesplácet zlým za zlé. Neboť prikázání lásky ke všem lidem a zvlášt' i k nepříteli bylo cizí pohanům i židům.

¹⁶⁻¹⁸ Vyzva k radosti, která pramení z lásky, je velmi častá v listech Pavlových (viz na př. Řím 5, 3; 2 Kor 6, 10; Fil 2, 18; 3, 1; 4, 4). K stálé modlitbě (srdce stále spojené s Bohem) vybízí sv. Pavel podle slov Páně u Luk 18, 1. Láska se projevuje vděčností, proto tak často napomíná apoštol k této ctnosti (srv. Ef 5, 20; Kol 3, 17; Fil 4, 6). Tyto tři: radost, modlitba a vděčnost mají vyznařovat ze života každého křesťana, tak to chce Bůh, tak to zjevil Ježíš Kristus.

¹⁹ „Duchem“ tu míní Pavel mimořádné dary Ducha sv. (charismata); viz k tomu 1 Kor 13-14. Působení Ducha sv. bývá v Písmě sv. znázorňováno ohněm (srv. Mat 3, 11; Luk 3, 16; Skut 2, 3). Ten oheň nemají zhašeti, t. j. překážeti působení Ducha sv. nebo jeho účinky ničiti.

²⁰ (darem) prorokování nepohrdejte!

²¹ Všecko však zkoušejte;

co je dobré, toho se držte!

²² Toho, co je jakkoli zlé, se zdržujte!

²³ Sám Bůh pokoje ať vás dokonale posvětit, aby se váš duch zachoval bez poskvrny, vaše duše i vaše tělo bez úhony do příchodu Pána našeho Ježíše Krista! ²⁴ Věrný je Ten, jenž vás povolal; On to i učiní.

Závěr listu (5, 25-28).

²⁵ Bratří, modlete se za nás!

²⁶ Pozdravujte všechny bratry svatým polibkem!

²⁷ Zapřísahám vás skrze Pána, aby se tento list přečetl všem [věřícím] bratřím!

²⁸ Milost Pána našeho Ježíše Krista budiž s vámi! [Amen.]

²⁰ O „daru prorokování“ viz 1 Kor 12, 8-11 v poznámce.

²¹ Aby se předešel podvod, když by někdo předstíral, že má mimořádný dar Ducha sv., radí Pavel, aby takového člověka důkladně zkoumali.

²³ „duch“ (řecky „pneuma“) jako zdroj života intelektuálního (rozum, svobodná vůle), „duše“ („psyché“) jako zdroj života smyslového (cítění).

²⁴ „učiní“, co ve vás začal, když vás povolal k pravé víře a tím k věčnému životu.

²⁶ Srv. Řím 16, 16; 1 Kor 16, 20; 2 Kor 13, 12; 1 Petr 5, 14. 28 „Amen“ není v řeckém znění (viz k tomu pozn. k 1 Kor 16, 23-24).

ÚVOD DO DRUHÉHO LISTU SV. APOŠTOLA PAVLA SOLUŇANŮM

1. Brzy po odeslání prvního listu do Soluně se dozvěděl sv. Pavel v Korintě, jak působil obsah listu na křesťanskou obec. Zprávy byly částečně příznivé, neboť věřící ukázali v utrpeních a pronásledováních statečnost a vytrvalost ve víře. Avšak apoštol také poznal, že někteří věřící dobře neporozuměli slovům o druhém příchodu Páně a vykládali si Pavlova slova tak, jako by druhý příchod Páně k poslednímu soudu měl nastati co nejdříve. V tomto bludném přesvědčení byli udržováni podvrženým listem, který kdosi rozšiřoval v Soluni pod jménem Pavlovým (2 Sol 2, 2; srv. 3, 17).

Toto mínění mělo neblahý vliv na náboženský život Soluňanů. Jedni žili v ustavičném nepokoji a napětí, jiní se dali strhnouti k nečinnosti a zanedbávali své povinnosti.

2. To všechno působilo na sv. Pavla, že v otcovské péči o svou křesťanskou obec chtěl zjednat co nejdříve nápravu. Proto brzy po prvním listě poslal do Soluně druhý list. Předem chválí křesťany pro jejich víru, lásku a trpělivost, a pak vyvrací jejich bludné mínění o brzkém příchodu Kristově na svět (1, 3-2, 16). V další části listu pobízí křesťany k vytrvalosti v dobrém a varuje před zahálkou (3, 1-15). A aby příště poznali pravý list Pavlův, připsuje ke konci listu (3, 17) vlastnoručně svůj pozdrav.

3. List byl napsán v Korintě několik měsíců po 1 Sol počátkem r. 53 (podle jiných koncem r. 52 nebo už r. 51).

Domněnka protestantských biblistů, že druhý list byl napsán před prvním, je vyvrácena obsahem obou listů. Kdo nepředpojatě přečte pozorně oba listy, pozná, že obsah druhého listu jest ostřejší a že předpokládá první list mírnějšího obsahu.

Také domněnka Harnackova, že 2 Sol byl psán a poslán současně s 1 Sol, avšak jen křesťanům ze židovství, neopírá se o skutečnost. Podle Skut 17, 4 se dalo v Soluni pokřtít jen málo židů, kdežto v 2 Sol 3, 1 píše Pavel: „Aby se slovo Páně rychle šířilo a bylo oslavováno (jinde) jako i u vás . . .“ Židé však kladli hlásání evangelia velké překážky (srv. 1 Sol 2, 15-16; Skut 17, 5-9, 13).

4. Pravost listu dosvědčují mimo jiné už Tertullian, sv. Irenej, autor zlomku Muratoriho, dále Klement Alex., Origenes, ba i bludař Marcion. Narážku na 2 Sol činí již sv. Polykarp, a někteří vidí narážku i v Didaché (Učení dvanácti apoštolů). Stejně mluví pro pravost listu i vnitřní důvody (řeč, sloh, zásoba slov). Útoky proti pravosti listu jsou dnes už zastaralé.

5 V učení o druhém příchodu Páně k poslednímu soudu (o parusii) není mezi oběma listy rozpor (poukazuje se na rozpor 1 Sol 5, 2-3 s 2 Sol 2, 1-16). Svatý Pavel učí, že doba příchodu Páně je neznámá, že přijde náhle (1 Sol 5, 2), ale udává v 2 Sol některá znamení, jež budou příchod Páně předcházet (2 Sol 2, 1-12). To, co píše sv. Pavel o neznalosti onoho dne, je v naprostém souhlasu s řečmi Kristovými (srv. Mat 24, 36-37; Luk 21, 34-36) i se známkami, jež mají podle Krista onen den předcházet (srv. Mat 24, 6-14; Luk 21, 8-33).

6. Řecké slovo „parusia“ (příchod; jinak také řecky „epifaneia“) označovalo císařovu návštěvu v některém městě. Ta bývala vždy spojena s velikou okázalostí a s velikými počty. Křesťané doby Pavlovy tím slovem nazývali slavný příchod Ježíše Krista k poslednímu soudu, kdy se v božské slávě zjeví Kristus jako soudce celého světa a vynese spravedlivý rozsudek. Myšlenka na tuto parusii ovládala ještě dlouho i po době Pavlově křesťanský starověk, a to nejen v bohoslužbě (noční bdění před svátky, v modlitbách), nýbrž i v soukromém a veřejném životě. Někteří křesťané byli skutečně přesvědčeni, že parusie nastane co nejdříve.

DRUHÝ LIST SV. APOŠTOLAPAVLA SOLUŇANŮM

Úvod listu (1, 1-12).

Nadpis (1, 1-2).

1, ¹ Pavel, Silvan a Timothej
křesťanské obci soluňské (žijící) v Bohu, v Otci našem,
a v Pánu Ježíši Kristu:

² Milost vám a pokoj od Boha, Otce [našeho],
a od Pána Ježíše Krista.

Modlitba apoštolova. ³ Děkovati máme Bohu vždycky kvůli vám, bratří, jak je hodno, protože vaše víra víc a víc vzrůstá a vzájemné lásky u jednoho každého z vás přibývá. ⁴ Proto i my se honosíme vámi v křesťanských obcích Božích pro vaši vytrvalost a víru ve všech vašich pronásledováních a souzeních, která snášíte.

⁵ V tom se ukazuje spravedlivý soud Boží, že máte být uznáni hodnými království Božího, pro něž také trpíte. ⁶ Neboť odpovídá to Boží spravedlnosti, jestliže vašim suzovatelům odplatí souzením, ⁷ vám však, souženým, odpočinkem i s námi, až se jednou zjeví Pán Ježíš s nebe s anděly své moci v ohnivém plameni, ⁸ aby potrestal ty, kdož neznají Boha, a ty, kdož neposlouchají evangelia Pána našeho Ježíše [Krista]. ⁹ Ti budou potrestáni záhubou věčnou, (odloučení budou) od tváře Páně a od slávy jeho moci, ¹⁰ až přijde (totiž) v onen den, aby byl oslaven v svých svatých a ukázal se podivuhodně ve všech věřících, neboť u vás došlo víry naše svědectví.

¹¹ Proto se také vždycky modlíme za vás, aby máš Bůh učinil vás hodnými svého povolání a mocně dovršil ve vás (svou) zálibu v dobru i činnou víru. ¹² Aby tak bylo jméno Pána našeho Ježíše [Krista] oslaveno ve vás a vy v něm podle milosti Boha našeho a Pána Ježíše Krista.

Část první (věroučná): Poučení o druhém příchodu Páně (2, 1-16).

2, Znamení druhého příchodu Páně. ¹ Bratří, pokud se týká příchodu Pána našeho Ježíše Krista a našeho spojení s ním, prosíme vás, ² abyste se nedali hned pomásti na myslí nebo děsiti ani (prorockým) duchem ani slovem ani listem od nás prý poslaným, jako by onen den Páně (již) nastával. ³ Nedejte se jiným nijak svěsti! Nejdříve totiž musí přijít odpadnutí a objeviti se

^{1, 1} Viz 1 Sol 1, 1.

³⁻¹² Srv. 1 Sol 1, 2-10; 3, 10.

⁴ Srv. 1 Sol 1, 9; tam chválí Soluňany jiní, zde je chválí Pavel sám, ba ještě se jimi honosí. Tak veliký pokrok v křesťanském životě učinili Soluňané.

⁵⁻¹⁰ Pavel těší věřící v jejich protivenstvích a pronásledováních pro víru tím, že poukazuje na Boží soud, na němž se zjeví dokonale Boží spravedlnost. Tam také dokonale Bůh odmění vytrvalost věřících a dokonale potrestá nevěřící.

⁷⁻⁸ „s námi“, t. j. s Pavlem a ostatními apoštoly a věrozvěsty. „s anděly své moci“, t. j. s anděly, kteří jsou ve službách všemohoucího Boha (srv. Mat 16, 27; 24, 30; 25, 31; Mar 13, 26; Luk 21, 27). „v ohnivém plameni“, srv. Mat 24, 27; 1 Kor 3, 13; 2 Petr 3, 10. „Boha neznají“ pohané (srv. Jer 10, 25; 1 Sol 4, 5; Gal 4, 8), „evangelia neposlouchají“ židé (srv. Řim 2, 5; 10, 16).

⁹ „(odloučení budou) od tváře Páně“, t. j. nebudou patřit v nebi na Boha (srv. Mat 5, 8) a tak budou vyloučení z věčné slávy.

¹¹ „povolání“ do věčné spásy (srv. Ef 4, 1). Soluňané i přes své pokroky v duchovním životě jsou ještě nedokonalí; je třeba, aby Bůh svou milostí je ještě zdokonalil a ukázal „svou zálibu v dobru“, t. j. v jejich mravní dokonalosti.

^{2, 1-12} Mezi Soluňany kolovaly řeči, že prý se sám Pavel vyjádřil nebo sám to napsal (v podvrženém listě), že poslední soud bude co nevidět. Pavel proto varuje Soluňany, aby se nikým a ničím nedali svěsti k bludné domněnce, že poslední soud nastane co nejdříve. Zdůrazňuje, že druhý příchod Páně budou předcházet určitá znamení

³ „odpadnutí“ od Boha, a to všeobecné (srv. Luk 21, 8; Mat 24, 12). - „člověk hříchu“ = antikrist = „syn záhuby“ (hebrais-

člověk hříchu, syn záhuby, protivník, ⁴ jenž se bude povyšovat nade všechno, co se jmenuje Bůh anebo čemu se vzdává božská pocta; dokonce se posadí v chrámě Božím a bude si počínati, jako by byl Bohem.

⁵ Nepamatujete se, že jsem vám to pravil, když jsem byl ještě u vás? ⁶ Také co (ho) nyní zdržuje, aby se zjevil svým časem, víte. ⁷ Neboť skrytá bezbožnost (již) působí, jen je potřeba, aby ustoupil s cesty ten, kdo zdržuje. ⁸ A pak se objeví onen bezbožník. Ale Pán Ježíš ho zahubí dechem svých úst a zničí jaseň při svém příchodu. ⁹ On však přijde podle působení satanova se vši mocí, ¹⁰ s podvodnými divy a zázraky a s všelikým hříšným podvodem pro ty, kdož hynou, a to proto, že si nepřisvojili lásku k pravdě, aby byli spaseni. ¹¹ Proto nechá na ně Bůh působiti sílu klamu, takže uvěří lži. ¹² Tak mají býti odsouzeni všichni, kdož neuvěřili pravdě, nýbrž zalíbili si v nepravosti.

Potěcha pro věřící. ¹³ My však jsme povinni děkovali Bohu vždycky kvůli vám, od Boha milovaní bratři, že Bůh vás vyvolil od počátku ke spáse posvěcením Ducha a vírou v pravdu. ¹⁴ Proto také povolal vás skrze naše evangelium, abyste dosáhli slávy Pána našeho Ježíše Krista.

¹⁵ Nuže, bratři, stůjte pevně a zachovávejte podané nauky, kterým jste se naučili ať naším kázáním ať naším listem! ¹⁶ Sám Pán náš Ježíš Kristus a Bůh, Otec náš, který si nás zamiloval a v své milosti nám dal věčnou útěchu a dobrou naději, ať potěší vaše srdce a utvrdí v každém dobrém skutku i slově!

Část druhá (mravoučná): Různá napomenutí a varování (3, 1-15).

3, Modlete se za svého apoštola! ¹ Konečně, bratři, modlete se za nás, aby se slovo Páně šířilo a bylo oslavováno (jinde) jako i u vás, ² a abychom byli osvobozeni od obtížných a zlých lidí, neboť se všichni neobracejí k víře. ³ Věrný však je Bůh! Ten vás utvrdí a ochrání od zlého. ⁴ Důvěřujeme však vám v Pánu, že naše příkazy plníte a budete plnit. ⁵ Pán ať vede vaše srdce k lásce Boží a kற்பျှော့ Kristově!

Varujte se zahálky a vytrvejte v dobrém! ⁶ Příkazujeme však vám, bratři, ve jménu Pána našeho Ježíše Krista, abyste se stranili každého bratra, který žije nepořádně a nežije podle naučení, které dostali od nás. ⁷ Sami zajistě víte, jak máte nás následovati. Vždyť jsme nežili mezi vámi nepořádně, ⁸ ani jsme nejedli chléb zadarmo, nýbrž lopotně a namáhavě jsme ve dne v noci pracovali, abychom nebyli nikomu z vás na obtíž. ⁹ Ne jako bychom neměli (k tomu) právo, nýbrž abychom vám dali za příklad sebe, abyste nás následovali. ¹⁰ Vždyť i když jsme byli u vás, příkazovali jsme vám toto: „Kdo nechce pracovati, ať nejí!“ ¹¹ Doslechli jsme, že někteří mezi vámi žijí nepořádně a místo práce se zabývají všetečnými věcmi. ¹² Takovým důrazně příkazujeme v Pánu Ježíši Kristu, ať pokojně pracují a jedí svůj chléb!

¹³ Vy pak, bratři, neustávejte činiti dobré! ¹⁴ Neposlouchá-li však někdo našeho písemného příkazu, pamatujte si ho a nestýkejte se s ním, aby byl zahanben. ¹⁵ Avšak nemějte ho za nepřítele, nýbrž kářejte ho jako bratra!

mus), Ježto jeho neodvratným údělem je věčná záhuba.

⁷⁻⁸ Poněvadž se ona bezbožnost, která bude poslední soud předcházet, nejeví ještě činně, je to pro Soluňany znamením, že druhý příchod Páně tak brzy nenastane. Pavel tu sice udává všeobecná znamení, jež budou příchod Páně k soudu předcházet (odpadnutí od Boha, příchod antikrista), ale neodporuje si v tom, co napsal v 1 Sol 5, 1-4, že Pán přijde k poslednímu soudu náhle „jako zloděj v noci“. Neboť není známo, i když se ona znamení objeví, jak dlouho nechá Bůh na světě působiti antikrista. Mimo to mnozí zaslepení pozemskými věcmi nebudou viděti v oněch zjevch, až nastanou před koncem světa, výstražná znamení, takže pro ně přijde druhý příchod Páně skutečně znenadáni.

¹³ Podle řeckého znění „od Pána milovaní . . .“.

¹⁵ „stůjte pevně“, t. j. nedejte se nikým a ničím zmásti (viz výše v. 2). Tento verš je důležitý, neboť ukazuje, že pramenem víry není jen napsané slovo (Písmo svaté), nýbrž i pravdy hlášané ústně (tradice). - „naším listem“, t. j. 1 Sol.

¹⁶ „zamiloval si nás“ tím, že nás vyvolil a povolal k věčné spáse.

^{3, 2-4} „obtížní lidé“, kteří překážejí Pavlovi v apoštolské činnosti. - „zli lidé“, kteří nepřejí rozšíření evangelia; jsou to především židé. - „utvrdí“ ve víře a v životě podle ní. - „naše příkazy“, dané ústně i písemně (srv. 2, 15).

⁶ „nepořádně“ (viz v. 11); srv. 1 Sol 5, 14 „neukázněně“.

⁸⁻⁹ O právu věrozvěstů žádati od věřících potřebnou výživu za hlásání evangelia viz 1 Kor 9, 4-14.

¹² „svůj chléb“, vydělaný vlastní prací (srv. 1 Sol 4, 11).

Závěr listu (3, 16-18).

- ¹⁶ Sám Pán pokoje ať vám dá stálý pokoj na každém místě! Pán (budiž) s vámi se všemi!
¹⁷ Pozdravení mou rukou, Pavlovou. Toť znamení v každém listě; to je mé písmo.
¹⁸ Milost Pána našeho Ježíše Krista (budiž) s vámi se všemi! [Amen.]

¹⁷ Pavel diktoval své listy; na konci některého připsal vlastní rukou několik slov jako pečeť pravosti listu (srv. 1 Kor 16, 21; Gal 6, 11; Kol 4, 18). - K „Amen“ viz pozn, k 1 Kor 16, 23-24.

ÚVOD DO PRVNÍHO LISTU SV. APOŠTOLA PAVLA TIMOTHEJOVI

1. Dva listy Timothejovi a jeden list Titovi bývají nazývány „listy pastýřské“ (pastorální). Jednají totiž o povinnostech a úkolech dobrých duchovních pastýřů. Nejsou tudíž určeny věřícím bez rozdílu, nýbrž jen duchovním představeným v Církvi. Od nejstarších dob byly jak na Východě tak na Západě pokládány za listy kanonické, to je patřící mezi posvátné knihy biblické. Zmiňuje se již o nich sv. Irenej, autor zlomku Muratoriho, Origenes a jsou také v nejstarších překladech Nového Zákona. O autorství Pavlově u těchto listů nebylo, nepřihlížime-li k pochybnostem prvních bludařů Marciona a Tatiana, pochybováno. Teprve až na počátku XIX. století vznikly proti autorství Pavlovi mezi racionalistickými protestanty námitky. Než všechny jejich námitky před vážnou kritikou neobstojí, ježto důkazy o pravosti těchto listů jsou naprosto přesvědčivé.

Podle Papežské biblické komise v Římě (rozhodnutí z 12. června 1913) je třeba na základě hodnověrných svědectví křesťanské tradice pokládati apoštola Pavla za autora pastýřských listů (1 a 2 Tim, Tit) a jejich vznik je klásti do doby mezi koncem první římské vazby a smrtí apoštolovou, t. j. mezi léta 63-67.

Pojmenování „listy pastýřské“ pochází z XVIII. století. Pro list Titovi užil toho pojmenování N. Berdot (1703), pro všechny tři listy Pavel Anton v díle, jež vyšlo po jeho smrti v letech 1753 - 1755.

2. Timothej, jemuž sv. Pavel napsal dva listy, byl žákem a spolupracovníkem Pavlovým. Narodil se pravděpodobně v lykaonském městě Lystře v Malé Asii. Otec byl pohan a matka Eunike byla židovka. Svätý Pavel získal Timotheje na své první misijní cestě za svého pobytu v Lystře (Skut 14, 6-19; 2 Tim 3, 10-11). Na druhé apoštolské cestě přibral Timotheje pro jeho dobrou pověst u křesťanů jak v Lystře, tak v Ikoniu za svého průvodce a spolupracovníka. Od té doby byl Timothej téměř vždy v doprovodu Pavlově. Aby mu umožnil činnost mezi židy, dal jej Pavel obřezat (Skut 16, 3) a použil ho i přes jeho mládí k důležitým misijním úkolům (1 Sol 3, 1-8; 1 Kor 4, 17; 16, 10; Fil 2, 19-23; Žid 13, 23). Také v Římě za první vazby Pavlovy byl Timothej s apoštolem (Fil 1, 1; 2, 19; Kol 1, 1). Snad žádný ze žáků apoštolových nebyl Pavlovi tak milý a drahý jako Timothej (srv. Fil 2, 20). V šesti ze svých listů připojil sv. Pavel v nadpisu k svému jménu také jméno Timothejovo (viz nadpisy k 2 Kor, Fil, Kol, 1 a 2 Sol, Filem).

3. Po propuštění z první římské vazby odešel Pavel s Timothejem na Východ, a tam jej ustanovil biskupem v Efesu (1 Tim 1, 3); potom odešel apoštol do Makedonie. Tam dostal zprávu, že falešní učitelé velmi znepokojují křesťanskou obec v Efesu. Proto se zřetelem k mladému věku biskupa Timotheje (srv. 4, 12) poslal mu list, aby jej poučil, jak si má věsti jako pastýř křesťanské obce v duchovní správě zvláště proti novým bludařům (1 Tim 1, 3-4; 3, 14-15; 4, 7; 6, 20). Tito bludaři, proti nimž vystupuje Pavel také v 2 Tim a Tit, jsou titíž, na něž po prvé upozorňuje v Kol, t. j. gnostikové s židovskou ideologií. Jejich vystoupení Pavel předvídal a předpověděl v řeči, kterou měl v Milétě k duchovenstvu (Skut 20, 29).

4. První list Timothejovi předpokládá již delší trvání křesťanství v Efesu. Byla tam již hierarchie a vyskytli se již také falešní učitelé (1 Tim 1, 3-8). Možno předpokládat, že list byl napsán nejspíše v některém makedonském městě v době mezi první a druhou římskou vazbou, asi v r. 65. První list Timothejovi jest obsahem velmi podoben listu Titovi.

5. Poslední zmínka o Timothejovi je v 2 Tim 4, 21; podle ní je sv. Pavel ve vězení již blízek smrti a žádá, aby Timothej opět k němu přišel. Podle podání (ne dosti však zaručeného) zemřel Timothej za vlády císaře Nervy jako mučedník v Efesu r. 97. Jeho památka se připomíná 24. ledna.

6. První list Timothejovi byl již znám sv. Klementu Římskému, sv. Ignáci, mučedníku, dále sv. Polykarpu a autoru listu Diognetovi. Jako list Pavlův uvádí jej autor zlomku Muratoriho, sv. Irenej, Tertullian. Eusebios čítá 1 Tim ke knihám Písma svatého, které byly vždycky v celé Církvi ode všech uznávány za pravé a posvátné (inspirované).

PRVNÍ LIST SV. APOŠTOLA PAVLA TIMOTHEJOVI

Nadpis listu (1, 1-2).

1, ¹ Pavel,
apoštol Ježíše Krista podle příkazu Boha,
Spasitele našeho, a Krista Ježíše, naší naděje,
² Timothejovi,
svému milému synu ve víře:
Milost, milosrdenství a pokoj
od Boha Otce a Krista Ježíše, Pána našeho.

Část první: Pokyny pro správné vedení pastýřského úřadu (1, 3-3, 16).

Boj proti falešným učitelům. ³ Při svém odchodu do Makedonie prosil jsem tě, abys zůstal v Efesu, abys jistým lidem zakázal učití jinému učení ⁴ a zabývatí se bájemí a nekonečnými rodokmeny. Takové věci vedou spíše k hádkám než k Božímu řádu spásy (založené) ve víře. ⁵ Cílem kázání je láska z čistého srdce, dobrého svědomí a nelíčené víry. ⁶ Od toho někteří pobloudili a přiklonili se k pošetilému mluvení. ⁷ Chtějí být učiteli zákona, ale nerozumějí ani tomu, co mluví, ani tomu, co dokazují.

⁸ Víme však, že zákon je dobrý, užívá-li ho kdo náležitě ⁹ a ví-li, že zákon není dán pro spravedlivého, nýbrž pro nespravedlivé a nepoddajné, pro bezbožníky a hříšníky, pro nešlechtníky a hříchy poskvrněné, otcovrahy a matkovrahy, pro vražedníky, ¹⁰ smilníky, pro prznitele chlapců, pro obchodníky s otroky, pro lháře, krivopřísežníky a co jiného se ještě přiči zdravému učení. ¹¹ (Tak je tomu) podle evangelia o slávě blaženého Boha, které mi bylo svěřeno.

Díky Bohu za povolání k apoštolátu! ¹² Díky vzdávám Kristu Ježíši, Pánu našemu, jenž mě posilnil, za to, že mě uznal za věrného, ustanoviv mě pro (svou) službu, ¹³ přesto že jsem byl dříve rouhačem, pronásledovatelem a násilníkem. Ale došel jsem [Božího] smilování, poněvadž jsem jednal z nevědomosti v nevěře. ¹⁴ Proto se rozhojnila bohatě milost Pána našeho a s ní víra a láska v Kristu Ježíši. ¹⁵ Pravdivé je to slovo a zaslouží, aby bylo přijato, že (totiž) Kristus Ježíš přišel na tento svět spasit hříšníky; mezi nimi první jsem já. ¹⁶ Ale (právě) proto jsem došel milosrdenství, aby Kristus Ježíš na mně prvním ukázal veškerou svou shovívavost jako příklad těm, kdož v něho uvěří a dosáhnou života věčného. ¹⁷ Věčnému Králi, nesmrtelnému, [neviditelnému a jedinému Bohu] budiž čest a sláva na věky věků! Amen.

¹⁸ Tento příkaz kladu ti na srdce, synu Timotheji, se zřetelem k prorockým slovům o tobě, abys podle nich dobrý boj bojoval, maje víru a dobré svědomí. ¹⁹ To někteří od sebe odvrhli a

1, ⁴ Židé za doby Pavlovy se zabývali se zvláštní oblibou vypočítáváním rodokmenů svého původu. To bývalo mezi nimi mnohdy příčinou různých hádek. - „k Božímu řádu spásy“ (podle Vulgáty „ke vzdělání Božímu“), t. j. neprosívají Cirkvi, jsou pro další rozvoj Cirkve (= k dalšímu budování domu Božího) neúčinné.

⁷ „zákona“ mojžišského.

⁸⁻²⁹ „pro nespravedlivé“, t. j. zákon měl buditi v člověku vědomí viny a vlastní nemohoucnosti. Tím měl probouzeti v něm i touhu po Vykupiteli. Vykupitel však už přišel a křesťané dosáhli sv. křtem ospravedlnění, a proto nejednal by správně ten, kdo by pokládal zachovávání obřadních předpisů mojžišského zákona za potřebné ke spase.

¹²⁻¹³ Viz Skut 26, 9; 2 Tim 1, 3.

¹⁵ Pavel se v pokoře nazývá „prvním“ z hříšníků, t. j. největším.

¹⁸ Apoštol tu připomíná svému žáku onu událost, která se stala před svěcením Timotheje na biskupa v Efesu Někteří křesťané obdaření darem prorokování označili Timotheje z vnuknutí Ducha sv. za hodného a způsobilého k vedení úřadu vrchního pastýře v křesťanské obci efeské (srv. níže 4, 14).

ztroskotali ve víře.²⁰ Mezi nimi jsou Hymeneos a Alexander; ty jsem vydal satanu, aby se odnaučili rouhání.

2, Užitek prosebných modliteb.¹ Předem tedy (tě) napomínám, aby se konaly prosby a modlitby, prosebné a děkonné za všechny lidi,² za krále i za všechny vrchnosti, abychom vedli ve vši zbožnosti a počestnosti život tichý a pokojný.³ Neboť to je dobré a příjemné před Bohem, Spasitelem naším.⁴ Ten chce, aby všichni lidé byli spaseni a přišli k poznání pravdy.⁵ Je totiž jeden Bůh, jeden i prostředník mezi Bohem a lidmi, člověk Kristus Ježíš,⁶ jenž dal sebe samého v oběť jako výkupné za všechny.⁷ To bylo v svůj čas zjevno a já jsem byl ustanoven toho hlasatelem a apoštolem – mluvím pravdu, nelžu – učitelem pohanů v pravé víře.

Pokyny pro bohoslužbu.⁸ Přeji si tedy, aby muži všude pozvedali k modlitbě ruce čisté, prosti hněvu a svárливosti.

⁹ Podobně i ženy se mají zdobiti slušným oděvem stydlivě a skromně, a ne vrkoči a zlatem nebo perlami nebo drahým rouchem, nýbrž tím, co se sluší na ženy,¹⁰ které chtějí žiti bohabojně, totiž dobrými skutky.¹¹ Žena at se dá poučiti v tichosti se vši poddaností.¹² Veřejně vyučovatí však ženě nedovolují ani panovat nad mužem, nýbrž býti v tichosti.¹³ Vždyť první byl stvořen Adam, potom Eva.¹⁴ A ne Adam byl sveden, nýbrž žena byla svedena a přestoupila (zákon).¹⁵ Avšak dojde spásy mateřstvím, setrvá-li ve víře, lásce, svatosti a zdrženlivosti.

3, Vlastnosti duchovních představených.¹ Pravdivý je výrok: Usiluje-li někdo o úřad duchovního představeného, usiluje o vznešený úřad.

² Duchovní představený má býti bezúhonný, jen jednou ženatý, umějící se ovládat, rozumný, vážný, [počestný,] pohostinný a způsobilý k vyučování.³ Nemá býti oddán pití, ne násilné povahy, nýbrž mírný, ne svárливý ani lakomý,⁴ nýbrž má dobře spravovat svůj vlastní dům a své dítky držeti v poslušnosti a ve vši počestnosti.⁵ Neboť nedovede-li někdo spravovat svůj dům, jak se bude o starat o Církev Boží? ⁶ Nemá býti nedávno pokřtěný, aby nezpyšněl a nepropadl trestu jako ďábel.⁷ Musí však také míti dobrou pověst mezi těmi, kdož jsou mimo, aby neupadl v potupu a v osidlo ďáblovo.

⁸ Taktéž jáhnové mají býti počestní, a ne neupřímní, ne oddaní hojnému pití vína ani ne chtiví mrzkého zisku.⁹ Mají s čistým svědomím strážiti tajemství víry.¹⁰ Také tito at jsou nejprve vyzkoušeni, a teprve pak, jsou-li bez úhony, at zastávají jáhenský úřad.

¹¹ Podobně ženy mají býti počestné, ne pomlouvačné, nýbrž umějící se ovládat a ve všem věrné.

¹² Jáhnové mají býti jen jednou ženati a (mají) uměti dobře vésti své dítky i své domy.¹³ Neboť kdož dobře zastává jáhenský úřad, zjednávatí si dobrý stupeň a velikou zmužilost ve víře v Kristu Ježíši.

²⁰ Hymeneos byl asi týž, který podle 2 Tim 2, 17 popíral vzkříšení těl. - O Alexandru mluví Pavel také v 2 Tim 4, 14. - „vydal satanu“, viz 1 Kor 5, 5.

^{2, 6-7} V době apoštolské má býti hlášáno evangelium o vykoupení všeho lidstva. Z vůle Boží byl k hlášení tohoto evangelia ustanoven vedle jiných také Pavel. Nebyl ustanoven učitelem jen pohanů, mohl kázati i židům, a skutečně také jim hlásal evangelium (Gal 2, 7).

^{3, 5} „o úřad duchovního představeného“, doslovně „o úřad episkopa“. Nutno míti v pastýřských listech na zřeteli, že řecké slovo „episkopos“ (doslovně dohlížitel, dozorce) znamená duchovního představeného bez zřetele na stupeň svátostného svěcení, tedy kněze i biskupa. Podobně se slova „presbyter“ (starší) užívalo jak o kněžích, tak i o biskupech (srv. Skut 14, 22 v pozn.; viz také 20, 28).

² Pavel žádal, aby duchovní představený (v textu „episkopos“) byl „jen jednou ženatý“ (doslovně mužem „jedné manželky“). Po smrti své manželky se nesměl oženit (tak je to dosud v církvi východní). Ideál kněžského bezženství (celibátu), který podle 1 Kor 7 tanul Pavlovi jistě na mysli, nemohl býti v té době dokonale a důsledně proveden, ježto tehdejší svět nechápal plně jeho potřebu i jeho význam. Byly tu i důvody praktické: apoštol musil před svým odchodem vysvětliti potřebné duchovní v křesťanské obci, a neženatých, ale jinak schopných pro kněžství, vždy po ruce nebylo.

⁶ „aby nezpyšněl“ a nebyl pak potrestán jako ďábel pro svou pychu.

⁷ „mimo“ (Církev), viz Kol 4, 5 v poznámce.

¹⁴ Ženami tu míní Pavel nejpravděpodobněji pomocnice v duchovní správě, jáhenky (viz Řím 16, 1); jiní zase vykládají o manželkách jáhnů ve zřetelem na souvislost.

¹⁴ Toto ti píši v naději, že brzy přijdu k tobě. ¹⁵ Zdržím-li se však, věz, jak si máš počínati v domě Božím, to je v Cirkvi Boha živého, která je sloup a základ pravdy. ¹⁶ A skutečně veliké je to tajemství pocty Boží:

Jenž se zjevil v těle,
ověřil se (svým) duchem,
zjevil se andělům,
byl hlásán mezi národy,
svět v něj uvěřil
a On byl vzat ve slávě.

Část druhá: Varování a napomenutí (4, 1-6, 19).

4, Pozor před bludaři! ¹ Duch pak praví výslovně: V pozdějších časech odpadnou někteří od víry a přidrží se svůdných duchů a dábelkých nauk. ² Ty pocházejí od lživých pokrytců, (od lidí), kteří jsou poznamenaní v svém vlastním svědomí. ³ Ti zakazují se ženit a přikazují se zdržovat (některých) pokrmů; ty (přece) stvořil Bůh, aby je věřící, kteří totiž poznali pravdu, vděčně požívali. ⁴ Neboť všechno, co Bůh stvořil, je dobré a nic není zavržitelné, požívá-li se to s díky; ⁵ ano, bývá to posvěcováno Božím slovem a modlitbou.

Jak si vésti proti bludařům. ⁶ Budeš-li takto bratry poučovati, budeš dobrým služebníkem Krista Ježíše, jsa živ ze slov víry a dobrého učení, které jsi následoval.

⁷ Pošetilých a babských povídaček se varuj, zato se cvič ve zbožnosti; ⁸ neboť tělesné cvičení jest užitečné k málu, zbožnost však jest užitečná ke všemu. Má totiž zaslíbení života na tomto i na onom světě. ⁹ Pravdivé je to slovo a zaslouží, aby bylo přijato. ¹⁰ Vždyť proto se lopotíme a necháváme se tupiti, poněvadž doufáme v Boha živého, On je Spasitelem všech lidí, především věncích. ¹¹ Tak o tom kaž a tomu uč!

¹² Nikdo ať sebou nepohrdá pro tvou mladost! Buď však vzorem věřícím ve slově, v jednání, v lásce, ve víře a v čistotě! ¹³ Dokud nepřijdu, věnuj se předčítání, napominání a poučování! ¹⁴ Nezanedbávej milost, kterou máš! Ta ti byla dána se zřetelem k prorockým slovům vzkládáním rukou duchovenstva. ¹⁵ O to se starej, tomu se věnuj, aby tvůj pokrok byl všem zjevný! ¹⁶ Dej

¹⁵⁻¹⁶ Pavel nazývá tu krásně Církev „sloup a základ pravdy“. Jako sloupy (pilíře) udržují klenbu, tak i Církev nese celou stavbu Božích pravd. Jádrem těch pravd je „veliké tajemství“ o vykoupení lidstva Ježíšem Kristem. Tuto pravdu nazývá Pavel „tajemství pocty Boží“, poněvadž právě z vykoupení lidstva vzešla Kristu zvláštní pocta za jeho nesmírnou lásku a milosrdenství. Ve v. 15 je vyjádřena pravda o neomylnosti Církvě ve věcech víry a mravů. - „v těle“, t. j. v své lidské přirozenosti. - „ověřil se (svým) duchem“, t. j. svou božskou přirozeností. Ježíš Kristus svým životem a zázraky dokázal, že je pravý Bůh, za kterého se vydával. - „zjevil se andělům“ zvláště při svém slavném nanebevstoupení („vzat ve slávě“) jako jejich pán.

^{4, 1} „Duch“, t. j. Duch svatý. - Pavel tu uvádí prorocství, jehož se dostalo buď jemu samému, nebo jiným osobám, omilostněným darem prorokování (viz 2 Petr 3, 3; Juda 18).

² Jejich vlastní svědomí odsuzuje výčitkami jejich špatné činy.

³ Pokládali manželství a požívání některých pokrmů a nápojů (na př. masa, vína) za úkony samy v sobě zlé, jako by pocházely od zlého ducha. Byly to počátky bludů, které později ve větším měřítku hlásali hlavně gnostikové (na př. Saturnin, Marcion, Tatian).

⁴⁻⁵ Apoštol zdůrazňuje, že žádná věc - tedy ani pokrm nebo nápoj - sama v sobě není svou přirozeností něco nečistého. Naopak ukazuje, že po předchozí modlitbě díky Bohu bývá pokrm nebo nápoj posvěcen. Možno tu viděti také biblický doklad pro církevní svěcení pokrmů.

⁸ Srv. 1, 4; 2 Tim 2, 23; Tit 1, 14; 3, 9.

⁵ Srv. Ž 1, 1; Mat 6, 25-33; 19, 29; Mar 10, 30; Luk 18, 30. - „zaslíbení života“ šťastného.

⁹ Srv. 1, 15.

¹⁰ Srv. 2, 4; Tit 2, 11; Řim 3, 29-30; 2 Kor 5, 19; Gal 3, 28; Kol 3, 11 - Místo „necháváme se tupiti“ má řecké znění „bojujeme“. - Kristus je „Spasitelem všech lidí“, poněvadž za všechny umřel na kříži, ale zvláště věřících, kteří žijí podle víry, poněvadž ti mají jistotu nadějí, vytrvají-li, že dosáhnou věčné spásy.

¹² Timothej byl tehdy asi pětaticetiletý.

¹³ „předčítání“, t. j. četba Pisma sv. Starého Zákona a z Nového Zákona těch knih, které byly tehdy sepsány a jichž opisy si mohl Timothej opatřiti.

¹⁴ Pavel připomíná Timothejovi chvíle jeho biskupského svěcení. Vzkládání rukou provedl Pavel (2 Tim 1, 6) za přísluhy ostatních duchovních (biskupů a kněží). Tak se dosud děje při svěcení kněžském. - O „prorockých slovech“ viz výše 1, 18.

¹⁵ „kdož tě poslouchají“ = tobě svěření věřící.

pozor na sebe i na učení! Vytrvej v tom, neboť budeš-li takto jednati, spasíš i sám sebe i ty, kdož tě poslouchají.

5, Jak se chovati k starým lidem. ¹ Na muže staršího se neosopuj, nýbrž domluv mu jako otci; mladším (mužům domluv) jako bratřím, ² starším ženám jako matkám, mladším jako sestrám ve vsí počestnosti!

Jak se chovati k vdovám. ³ Vdovy, ty (totiž), které jsou vskutku vdovami, měj v úctě! ⁴ Má-li však některá vdova dítky nebo vnuky, ať se oni učí nejprve povinností k své vlastní rodině a nechť se učí spláceti povinný dík předkům, neboť to se Bohu líbí. ⁵ Skutečná vdova, sama žijící, doufá v Boha a trvá na prosebných modlitbách dnem i nocí. ⁶ Ta však, která žije v rozkoších, je za živa mrtva. ⁷ A toto přikazuj, aby žily bezúhonně. ⁸ Nestará-li se někdo o svoje a zvláště o své domácí, zapřel víru a je horší než nevěřící.

⁹ Mezi vdovy budiž do seznamu zapsána jen ta, která jest aspoň šedesátiletá, byla jen jednou provdána, ¹⁰ je dobrými skutky dobře známa, dítky vychovala, pohostinství prokazovala, věřícím nohy umývala, souženým pomáhala a vůbec se věnovala jakýmkoli dobrým skutkům.

¹¹ Mladší vdovy však odmítej, neboť když je smyslnost odvede od Krista, chtějí se vdávati, ¹² zrušují první věrnost a tak uvalují na sebe odsouzení. ¹³ Zároveň se však učí též lenosti, když chodí po domech, ale nejen lenosti, nýbrž i klepaření, všetečnosti a neslušným řečem. ¹⁴ Chci tedy, aby se mladší vdovy vdávaly, dítky rodily, o domácnost se staraly a nedávaly protivníkovi žádné příčiny k pomluvě. ¹⁵ Vždyť některé již odpadly a následovaly satana.

¹⁶ Má-li některá věřící (žena u sebe) vdovy, ať je podporuje, aby tím nebyla zatěžována křesťanská obec; ta pak může podporovati skutečné vdovy.

Jak se chovati k duchovenstvu. ¹⁷ Duchovní, kteří dobře zastávají svůj úřad, buďtež uznáváni za hodny dvojí cti, především ti, kdož se lopotí kázáním a vyučováním. ¹⁸ Neboť Písmo praví: „Nezavazuj tlamu mlčícím býku“ a „Hoden je dělník své mzdou“.

¹⁹ Proti duchovnímu nepřijímej žalobu, leda na základě dvou nebo tří svědků! ²⁰ Hřeší-li však, kárej je přede všemi, aby také ostatní měli bázeň. ²¹ Zapřisahám tě při Bohu a Kristu Ježíši a při vyvolených andělech, abys tyto příkazy zachovával bez předsudků a nic nečinil stranicky.

²² Nevzkládej ukvapeně na nikoho ruce, ani nebuď spoluúčasten na cizích hříších! Sebe samého uchovávej čistým!

Pamatuj na své zdraví! ²³ Nepij už (jen) vodu, nýbrž pij trochu vína pro svůj žaludek a pro své časté ochuravení!

Vše přijde najevo. ²⁴ U některých lidí jsou jejich hříchy dobře známy před soudem, u jiných však teprve až po něm. ²⁵ Podobně i dobré skutky jsou dobře známy, a kde tomu tak není, ne-

5, ³⁻⁴ Míni tu Pavel ony vdovy, které byly nadobro opuštěné a neměly příbuzných (to znamená řecké slovo „chéra“), kteří by se o ně starali. Takové vdovy („které jsou vskutku vdovami“) měly dostávat podporu z darů věřících (srv. Skut 6, 1). Zdůrazňuje tu Pavel povinnost křesťanské charity. 8 Pavel se obrací k dítkám a vnukům, kteří mají povinnost se starati o své ovdovělé matky nebo babičky (srv. výše v. 4). Jinak by „zapřeli víru“, t. j. jednali by proti lásce, jak ji hlásá víra. Takoví byli by „horší než nevěřící“, neboť i ti se cítí už přirozeným zákonem povinni podporovati své opuštěné rodiče a příbuzné.

⁹⁻¹⁶ Nejpravděpodobněji mluví Pavel o vdovách, které se chtěly věnovati pomocné službě v duchovní správě jako jáhenky (viz 3, 11). Pro ty byly tehdy předepsány tři podmínky: určitý věk, jen jednou býti vdaná a ctovný život.

¹² „zrušují první věrnost“, t. j. slib, jež učinily, když se zasvěcovaly úřadu jáhenky. Toto zasvěcení bylo jen svátostinou.

¹⁵ Apoštol tu mluví ze zkušenosti. Některé z mladších vdov odpadly od svého slibu vdovské čistoty nebo ji porušily hříchem; možná, že tu Pavel má na mysli také odpad od víry.

¹⁶ Vulgáta má „Má-li některý věřící . . .“ - „skutečné vdovy“, viz výše pozn. k vv. 3-4

¹⁸ První výrok je z Dt 25, 4 (srv. 1 Kor 9, 9), druhý z Luk 10, 7 (srv. Mat 10, 10).

²² „Vzkládání rukou“ světitele na svěcení bylo zevním znamením při svěcení jáhnů, kněží a biskupů (srv. 4, 14). Svátý Pavel varuje Timotheje před ukvapeností při svěcení. Je třeba předem řádně vyšetřit, zda se svěcenec skutečně hodí k duchovnímu stavu, aby světitel pak nebyl spoluúčasten na hříších, jež by spáchal nehodný a nezpůsobilý duchovní. Máme tu důkaz, jak Církev od počátku úzkostlivě dbala, aby se ke službě kněžské dostali jen ti, kdož jsou toho skutečně hodni. - „Nevzkládej ruce“, t. j. nevsvěcuj!

mohou zůstatí skryté.

6, Jak se chovají k služebníkům. ¹ Všichni, kdož jsou pod jhem jako služebníci, ať pokládají své pány za hodny veškeré úcty, aby se jméno Páně a učení nezlehčovalo.

² Kdož však mají věřící pány, ať si jich nevážá méně proto, že jsou (jejich) bratry, nýbrž tím ochotněji ať jim slouží, protože jsou to věřící a milácci (Páně), kteří se vynasazují konati dobro. V tom (smyslu) uč a napomínej!

Varuj se lakoty! ³ Učí-li kdo jinak a nedrží-li se zdravých slov Pána našeho Ježíše Krista, to jest učení (pravého) náboženství, ⁴ je zpupně povýšený, třebaže ničemu nerozumí, nýbrž stůně na sporné otázky a hádky o slova. Z toho pak povstávají závist, sváry, nactiutrhaní, špatná podezření, ⁵ půtky pomatených lidí, kteří ztratili pravdu a domnívají se, že zbožnost je pramenem zisku.

⁶ A vskutku je zbožnost velikým pramenem zisku, je-li (spojena) se skromností. ⁷ Vždyť jsme si nic nepřinesli na tento svět; jisto, že si také nic nemůžeme odnésti. ⁸ Máme-li pak živo-bytí a oděv, budme s tím spokojeni! ⁹ Kdož však chtějí bohatnouti, upadají v pokušení a v osidlo [ďáblovo] a v mnoho pošetilých i zhoubných žádostí, které vrhají lidi do zkázy a záhuby. ¹⁰ Neboť kořen všeho zla je chtivost peněz. Tak někteří, kteří po nich toužili, zbloudili od víry a způsobili si mnoho bolesti.

Svěřenému stádcí buď vzorem! ¹¹ Ty se však toho, muži Boží, varuj! Zato usiluj o spravedlnost, zbožnost, víru, lásku, trpělivost a tichost!

¹² Bojuj dobrý boj víry, dosáhni života věčného! K němu jsi byl povolán a pro něj jsi před mnoha svědky učinil krásné vyznání.

¹³ Před Bohem, jenž všechno oživuje, a před Kristem Ježíšem, jenž osvědčil své krásné vyznání před Pontským Pilátem, ti přikazuji, ¹⁴ abys zachovával přikázání bez poskvrny a bez úhony až do příchodu Pána našeho Ježíše Krista. ¹⁵ Ten svým časem ukáže blažený a jediný Vladář, Král králů a Pán pánů. ¹⁶ On jediný je nesmrtelný a přebývá ve světle nepřístupném; jej nikdo z lidí neviděl, ba ani viděli nemůže, jemu přísluší čest a vláda na věky. Amen.

Jak napomínati boháče. ¹⁷ Boháče tohoto světa napomínej, ať se nepyšní ani ať neskládají své naděje v nejisté bohatství, nýbrž v Boha [živého]. Ten nám dává všechno v bohaté míře k užívání.

¹⁸ Ať činí dobře a bohatnou v dobrých skutcích, ¹⁹ ať jsou štedří a dobročinní, zaopatřující se dobrý základ pro budoucnost, aby dosáhli pravého života.

Závěr listu (6, 20-21).

²⁰ Timotheji, opatruj svěřený statek! Chraň se planých světských řečí a sporů klamně vědy!

²¹ K ní se někteří přidali, a zbloudili ve víře!

Milost (budiž) s tebou! [Amen.]

6, ¹⁻² Pavel žádá, aby služebníci (má předně na zřeteli otroky své doby) prokazovali povinnou úctu i pohanským pánům. Slou-ží-li u křesťanských pánů, nesmějí jim pro křesťanské bratrství a rovnost s nimi před Bohem sloužití méně horlivě nebo jim snad upírati povinnou úctu jako k svým představeným. Jak Pavel hleděl na otroctví, viz v úvodě do listu Filemónovi.

⁷ Srv. Job 1, 21; Kaz 5, 14.

⁸ Místo „budme s tím spokojeni“ má řecké znění „budeme s tím spokojeni“.

¹² Při svém biskupském svěcení vykonal Timothej před mnoha svědky, t. j. před Pavlem, jinými biskupy a kněžimi a před celou křesťanskou obcí slavné vyznání víry, jak je předepsáno až dosavad při biskupském svěcení. Svätý Pavel nazývá ono vyznání „krásné“ pro vroucnost, s jakou je Timothej v oné chvíli vykonal.

¹³ „osvědčil“, že je Syn Boží a Vykupitel lidstva (Mat 27, 11; Jan 18, 33. 37).

¹⁴ „přikázání“ obsažená v evangeliu. - Slovy „až do příchodu Pána našeho“ nechce apoštol říci, že se jeho žák skutečně dožije druhého příchodu Páně, ale chce jej vzpomínkou na poslední soud povzbudit k vytrvalosti. Jinak jistě chtěl svätý Pavel napsat „až do své smrti“, neboť už smrt rozhoduje, jaký bude pro jednotlivce druhý příchod Páně.

¹⁶ „světlo nepřístupné“ = božská dokonalost, lidskému rozumu neprozkoumatelná.

²⁰ „svěřený statek“ = evangelium. - „klamnou vědou“ rozumí svätý Pavel asi počátky pozdějšího gnosticizmu (viz úvod do 1 Tim). Ten měl zvláštní zálibu v slovných hříčkách a v řečech na oko učených, ale ve skutečnosti pošetilých a lživých.

ÚVOD DO DRUHÉHO LISTU SV. APOŠTOLA PAVLA TIMOTHEJOVI

1. Sv. Pavel v své druhé římské vazbě trpěl v těžkých okovech (2 Tim 1, 8. 12. 16; 2, 8). Byl si dobře vědom, že tentokráte ze žaláře již nevyvázne. V svém těžkém postavení cítí bolestně svou opuštěnost. Jen Lukáš zůstal u něho (2 Tim 4, 11). Přeje si, aby přišel za ním jeho milovaný žák Timothej, efeský biskup (srv. 2 Tim 4, 19 s 1, 18), proto mu posílá list; je to již druhý list Pavlův Timothejovi. V listě jej žádá, aby hned přišel do Říma (4, 9. 21) a vzal s sebou evangelistu Marka (4, 11) i věci, jež apoštol za svého pobytu v Troadě zapomněl (4, 13).

Kromě toho napsal do listu hned i to, co mu leželo nejvíce na srdci, když by se již Timotheje nedočekal. Povzbudil ho, aby oživoval v sobě milost udělenou mu svěcením na biskupa, aby zmužile hlásal evangelium a pracoval o jeho rozšíření. Napomenul ho také, aby svědomitě vykonával svěřený úkol, a dal mu pokyny, jak se má chovati k falešným učitelům.

2. List byl napsán v druhé římské vazbě Pavlově nejpravděpodobněji koncem léta r. 66 (srv. 4, 21). Je to vlastně poslední list Pavlův, poslední odkaz pro Timotheje, ale také pro celý křesťanský svět.

3. Pravost listu dokazují nejen narážky u sv. Ignáce, mučedníka, a u sv. Polykarpa, ale i zřejmá svědectví ve zlomku Muratoriho, u sv. Ireneje, Klementa Alex., Tertulliana, Origena a jiných.

V minulém století počali někteří protestanti upíratí tento list Pavlovi a poukazovali na některé nesrovnalosti v časových údajích ze života Pavlova s knihou „Skutků apoštolských“ i s jinými listy Pavlovými.

Činili tak neprávem, ježto všechny zdánlivé rozpory spočívaly jen na předpokladě, že život Pavlův skončil již první římskou vazbou r. 64. Avšak vážná svědectví jak z listů Pavlových (srv. Fil 1, 25; 2, 24; Filem 22; Žid 13, 23), tak i z přímých svědectví tradice (na př. Eusebios, sv. Jeronym) i z nepřímých (na př. Klement Alex., zlomek Muratoriho, Theodoret) dosvědčují, že sv. Pavel byl z první vazby po prokázané nevině propuštěn. To už nyní také uznávají protestantští kritikové (na př. Spitta, Frey, Lietzmann). Okolnosti, o nichž mluví apoštol v 2 Tim, se týkají tedy druhé římské vazby, která skončila Pavlovou mučednickou smrtí r. 67 (viz výše život sv. apoštola Pavla).

DRUHÝ LIST SV. APOŠTOLA PAVLA TIMOTHEJOVI

Úvod listu (1, 1-5).

Nadpis (1, 1-2).

1, ¹ Pavel,
vůlí Boží apoštol Ježíše Krista
(určený) k hlásání života v Kristu Ježíši,
² svému milovanému synu Timothejovi:
Milost, milosrdenství a pokoj od Boha Otce
a Krista Ježíše, Pána našeho.

Děkujícíněn. ³ Děkuji Bohu, jemuž sloužím od svých předků s čistým svědomím, když bez ustání ve dne v noci vzpomínám na tebe v svých modlitbách. ⁴ Jsa pamětliv tvých slzí, toužím tě spatřit, abych byl naplněn radostí, ⁵ neboť mám před očima tvou nelíbenou víru, kterou chovala již tvá babička Loida a tvá matka Eunike, a jak jsem přesvědčen, chováš i ty.

Část první: Povzbuzení k věrnosti ve službě Páně (1, 6-2, 13).

Zmužile hlásej evangelium! ⁶ Proto ti připomínám, abys opět oživoval milost Boží, která je v tobě vzkládáním mých rukou. ⁷ Vždyť Bůh nám nedal ducha bojácnosti, nýbrž ducha moci, lásky a rozvážnosti. ⁸ Nestyď se tedy za svědectví o Pánu našem ani za mne, jeho vězně, nýbrž spolu (se mnou) snažej bolesti pro evangelium podle moci Boží! ⁹ On nás vysvobodil a povolal [svým] svatým povoláním, ne podle našich skutků, nýbrž podle svého úradku a podle milosti. Ta nám byla dána v Kristu Ježíši před věčnými časy, nyní však příchodem ¹⁰ Spasitele našeho Ježíše Krista přišla ve známost. On zničil smrt a přivedl na světlo neporušitelný život skrze evangelium. ¹¹ Toho byl jsem já ustanoven hlasatelem i apoštolem i učitelem [u pohanů]. ¹² Proto také tak trpím; ale nestydím se (za to). Vždyť vím, komu jsem uvěřil, a jsem přesvědčen, že On má moc zachovati svěřený mi poklad až do onoho dne. ¹³ Vezmi si zdravá slova, která jsi uslyšel ode mne, za vzor, (zůstávaje) ve víře a v lásce v Kristu Ježíši. ¹⁴ Tento krásný poklad opatruj milostí Ducha svatého, jenž přebývá v nás!

¹⁵ Víš o tom, že se ti v Asii odvrátili ode mne všichni, mezi nimi Fygelos a Hermogenes. ¹⁶ Ať prokáže Pán milosrdenství domu Onesiforovu! On mě totiž často potěšil a nestydl se za mě okovy, ¹⁷ nýbrž, když přišel do Říma, horlivě mě hledal, a našel. ¹⁸ Dej mu Pán, aby našel milosrdenství od Pána v onen den! A jak veliké služby [mi] prokázal v Efesu, ty víš nejlépe.

2, Konej svědomitě svěřený úřad! ¹ Ty tedy, můj synu, buď silný v milosti Krista Ježíše, ² a co

1, ¹ Místo „k hlásání“ má Vulgáta „podle zaslíbení“.

⁶ Pavel napomíná svého žáka, aby modlitbou, rozjímáním a jinými duchovními úkony „oživoval milost Boží“, t. j. svátostnou milost, udělenou vzkládáním rukou Pavlových při biskupském svěcení (1 Tim 4, 14).

¹¹ Viz 1 Tim 2, 7.

¹⁴ „krásný poklad“ (podle Vulgáty „svěřené dobro“) = evangelium (srv. 1 Tim 6, 20).

¹⁵⁻²² „všichni“, ne sice všichni maloasijsí křesťané, nýbrž Pavel tu má na mysl buď ty, kteří s ním přišli r. 66 z Asie do Říma, nebo podle jiných míní tu ty, kteří po jeho návratu do Říma měli teprve za Pavlem přijít, aby svědčili v jeho prospěch. Když se však dověděli, že Pavel je ve vězení, ze zbabělosti do Říma nepřišli a od Pavla se odvrátili. O křesťanech, jež Pavel výslovně jmenuje, nevíme odjinud nic. Onesifora jmenuje Pavel ještě níže v 4, 19.

¹⁸ „v onen den“ = v den posledního soudu. Onesiforos byl patrně již mrtev a Pavel se tu modlí za spásu jeho duše. Je to nejstarší křesťanské svědectví modlitby za zemřelé.

2, ² Apoštol tu zdůrazňuje pravdy, které hlásal ústně (ústní podání).

jsi ode mne uslyšel před mnoha svědky, to svěřuj spolehlivým lidem, kteří budou způsobili také jiné učiti.³ Spolu (se mnou) snášej utrpení jako dobrý bojovník Krista Ježíše!⁴ Žádný vojnín se nevměšuje do světských záležitostí, aby se zalíbil vojevůdci.⁵ Vždyť ani ten, kdo zápasí, nedostává vítězný věnec, jestliže nezásadí správně.⁶ Rolník, jenž se lopotí, má první bráti užitek.⁷ Rozuměj, co pravím! Dá ti zajistí Pán, abys porozuměl všemu.

⁸ Pamatuj na [Pána] Ježíše Krista, (pocházejícího) z potomstva Davidova, který vstal z mrtvých, jak zní moje evangelium, a já pro ně snášim utrpení, ba i okovy jako nějaký zločinec.⁹ Avšak slovo Boží není spoutáno.¹⁰ Proto všechno snášim pro vyvolené, aby také oni dosáhli spásy v Kristu Ježíši i s věčnou slávou.¹¹ Pravdivé je slovo:

Jestliže jsme s ním zemřeli, budeme s ním i žít;
¹² jestliže s ním vytrváme, budeme s ním i kralovati;
zapře-me-li ho, také On nás zapře;
¹³ jsme-li nevěrní, On zůstává věrný.
Vždyť nemůže zapřít sám sebe.

Část druhá: Jak se chovati k falešným učitelům (2, 14-4, 8).

Falešní učitelé dneška.¹⁴ Ty věci (lidem) připomínej a zapřisahej je před Pánem! Neved hádky! Není to k ničemu užitečné, jen ke zkáze posluchačů.¹⁵ Vynasnaž se horlivě, aby ses osvědčil před Bohem jako pracovník, který se nemá zač stydět, který náležitě podává slovo pravdy.¹⁶ Planých světských řečí se varuj! Neboť (lidé tak mluvící) upadají jen hlouběji do bezbožnosti¹⁷ a jejich slovo se rozlézá jako rakovina. K takovým patří Hymeneos a Filetos.¹⁸ Ti zbloudili od pravdy říkajíce, že se vzkříšení již stalo, a podvracejí u některých víru.¹⁹ Avšak základ Boží stojí pevně a má tento nápis: „Pán poznal ty, kdož jsou jeho“ a „Zanech nepravosti, kdokoliv vyzývá jeho jméno!“²⁰ Ve veliké domácnosti však nejsou jenom nádoby zlaté a stříbrné, nýbrž i dřevěné a hliněné; jedny jsou k slavnostnímu, druhé k všednímu účelu.²¹ Očistí-li se kdo rádně od těchto lidí, bude nádobou čestnou, posvěcenou, užitečnou Pánu a vhodnou pro každý skutek dobrý.

²² Prchej před hříšnou žádostí mládí! Usiluj však o spravedlnost, víru, [naději,] lásku a pokoj s těmi, kdož s čistým srdcem vyzývají Pána.²³ Hloupých a pošetilých otázek se varuj! Víš, že plodí hádky.²⁴ Služebník Páně se však nemá hádati, nýbrž má být ke všem přívětivý, způsobit vyučovati a trpělivý;²⁵ vlídně ať kárá odpůrce [pravdy]! Snad jim dá Bůh někdy, že změní své smýšlení, aby poznali pravdu²⁶ a aby vystřízlivěli z osidla ďáblova, který je poutá, aby mu byli po vůli.

3, Falešní učitelé budoucnosti.¹ Toto pak věz, že v posledních dnech nastanou zlé časy.² Lidé totiž budou sobečtí, hrabiví, chlubná, pyšní, rouhaví, rodičů neposlušní, nevďeční,³ bezbožní, nelaskavi, nesmířliví, nactiutrhační, nezdrzeliví, neurvalí, dobrému nepřizniví,⁴ zrádní, leh-

³⁻⁴ Hlásání evangelia jest ovšem těžký úkol jako vojenská služba. Ale jako vojnín má být celým vojínem, tak i hlasatel evangelia a služebník Ježíše Krista má všechny své síly a schopnosti věnovati jeho službě. Podle Vulgáty zní v. 4: „Žádný vojnín Boží se nevměšuje do světských záležitostí, aby se líbil tomu, komu se zavázal.“

⁶ Jako rolník, dříve než jiným nabízí užitek své práce, sám první bere z toho užitku, tak Timothej a každý věrozvěst má nejdříve sám se dáti osvětit hlášeným evangeliem a pak jeho užitek zprostředkovati jiným.

⁸⁻⁹ „jak zní moje evangelium“, t. j. jak vždy a všude učim a hlásám. - Třebas je Pavel ve vězení, hlásají evangelium („slovo Boží“) zase jinde jiní apoštolové a věrozvěstové, ano i sám Pavel ve vězení využije každé příležitosti k apoštolské činnosti.

¹² Viz 2 Kor 4, 11; Mat 10, 33.

¹⁴ Podle řeckého znění „... zapřisahej je před Bohem, aby se nepouštěli do hádek!“

¹⁶⁻¹⁷ Blud hlodá na zdravých údech Církve jako rakovina na lidském těle. - Hymenea jmenoval v 1 Tim 1, 20; o Filetovi odnikud nic nevíme.

¹⁹ „základ Boží“, t. j. Církev, vybudovaná na skále Petrově (srv. Mat 16, 18).

²⁰⁻²¹ Jako v domácnosti bývají vzácné a obyčejné nádoby k různým účelům, tak i v Církvi Kristově jsou vedle dobrých křesťanů („nádoby zlaté a stříbrné“) i špatní křesťané („nádoby dřevěné a hliněné“), poněvadž Bůh nechce nikomu bráti svobodnou vůli a milost Boží nikoho nenutí, jak si nechce ochotně přijmouti a s ní spolu působiti. Je třeba se varovat špatných křesťanů a jejich bludných zásad, jen tak se uchová křesťan dobrým („nádobou čestnou“).

3, ¹ „v posledních dnech“, t. j. před druhým příchodem Páně, jak to již předpověděl sám Kristus Pán (Mat 24, 9-12).

komyslní a domýšliví, budou milovati více rozkoše než Boha, ⁵ na oko sice zbožní, ale podstatu zbožnosti budou zapíratí. A těch se varuj! ⁶ K nim také patří ti, kdož se ukrádají do domů a lákají k sobě ženštiny, které jsou obtíženy hříchy a nechávají se vésti hříšnými žádostmi, ⁷ které se vzdýcky učí a nikdy nemohou přijíti k poznání pravdy.

⁸ Jako se Jannes a Mambres protivili Mojžíšovi, tak se i tito protiví pravdě. Jsou to lidé zkažené mysli a neosvědčení ve víře. ⁹ Ale neučiní žádné pokroky, neboť jejich nesmyslnost bude zjevná všem, jako byla i oněch.

Výzva k vytrvalé apoštolské práci. ¹⁰ Ty však jsi mě následoval v mém učení, ve způsobu života, v snažení, ve víře, v shovívavosti, lásce, trpělivosti, ¹¹ v pronásledováních a utrpeních, která se mi přihodila v Antiochii, v Ikoniu a Lystře. Jaká pronásledování jsem vytrpěl, a ze všech mě zachránil Pán!

¹² Také však všichni, kdož chtějí zbožně žítí v Kristu Ježíši, budou pronásledováni. ¹³ Špatní lidé a podvodníci budou hlouběji klesati, (sami) bloudíce a (jině) v blud uvádějice. ¹⁴ Ale ty se drž pevně toho, čemu ses naučil a o čem ses přesvědčil, neboť víš, od koho ses tomu naučil ¹⁵ a znáš od dětství Písma svatá. Ta tě mohou poučiti ke spáse skrze víru v Kristu Ježíši.

¹⁶ Všecko Písmo od Boha vdechnuté je užitečné k poučení, k kázání, k napravování, k výchově ve spravedlnosti, ¹⁷ aby člověk Boží byl dokonalý a způsobilý ke každému dobrému skutku.

4, ¹ Zapřisahám tě před Bohem a Kristem Ježíšem, jenž bude soudit živé i mrtvé, zapřisahám tě při jeho příchodu a jeho království: ² Hlásej slovo, trvej na něm, ať je to vhod nebo nevhod, přesvědčuj, zapřisahej a kárej se vši trpělivostí a učitelskou moudrostí! ³ Neboť přijde doba, kdy nesnesou zdravé učení, nýbrž si budou vyhledávati učitele za učitelem podle vlastních zálib, majíce šimráni v uších. ⁴ Od pravdy svůj sluch odvrátí a obrátí se k bájím. ⁵ Ty však bdi ve všem, snášej strasti, plň úkol hlasatele evangelia, vykonej dokonale svou službu! [Buď strážlivý!]

⁶ Vždyť já se již vydávám v oběť a čas mé smrti nastává. ⁷ Dobrý boj jsem bojoval, běh (života) jsem dokonal, víru jsem zachoval; ⁸ pro budoucnost je mi připravena koruna spravedlnosti. Tu mi dá v onen den Pán, spravedlivý soudce; ale nejen mně, nýbrž i všem těm, kdož se těší na jeho příchod.

Závěr listu (4, 9-22).

⁹ Pospěš si, abys brzy přišel ke mně, neboť Demas z lásky k tomuto světu mě opustil a odešel do Soluně, ¹⁰ Krescens (odešel) do Galacie, Titus do Dalmacie; ¹¹ jediný Lukáš je se mnou. Marka vezmi a přiveď s sebou, neboť je mi užitečný k službě. ¹² Tychika však jsem poslal do Efesu.

¹³ Až půjdeš, přines s sebou plášť, který jsem nechal v Troadě u Karpa, též knihy a zvláště

⁸⁻⁹ „Jannes a Mambres“ (podle řeckého „Jambres“) byli egyptští kouzelníci, kteří podle Ex 7, 11. 22 odporovali Mojžíšovi. V Starém Zákoně však nejsou jejich jména uvedena, byla však jistě známá z ústního podání, „i oněch“, t. j. oněch dvou kouzelníků.

¹⁰ Kráčeł tedy Timothej věrně v šlépějích svého učitele a snažil se jako on přivést co nejvíce lidí ke Kristu.

¹¹ Srv. k tomu Skut 13, 50; 14, 2-5. 19-20.

¹⁴ Místo „o čem ses přesvědčil“ má Vulgáta „co ti bylo svěřeno“.

¹⁶ Důležitý výrok pro důkaz o inspiraci Písma svatého, t. j. o součinnosti Ducha sv. při sepisování posvátných knih. Je tedy Písmo sv. dílem Božím a lidským.

³ „šimráni v uších“, t. j. touží slyšeti něco příjemného, co by jim lichořilo a hovořilo jejich smyslým žádostem.

⁵ „Buď strážlivý“, t. j. nedej se omámiti a opojiti špatným příkladem a pohoršením!

⁸ „v onen den“ = v den posledního soudu. - „kdož se těší (podle řeckého znění; „se těšili“) na jeho příchod“ = kdož se vpravdě křesťanským životem připravují na smrt a tím i na příchod Páně k soudu.

⁹ Demas byl společníkem Pavlovým (Kol 4, 14; Filem 24); později však Pavla opustil.

¹⁰ O Krescentovi jinak nic nevíme. - Titus, žák Pavlův, jemuž Pavel napsal list (Tit) - Lukáš, autor třetího evangelia a Skutků apoštolských. - Marek, autor druhého evangelia.

¹²⁻¹⁴ O Tychikovi viz Kol 4, 7; Skut 20, 4; Ef 6, 21; Tit 3, 12. - O Troadě viz Skut 16, 8. - Karpos byl troadský křesťan. - Na pergamenových svitcích se tehdy psalo; častěji se však užívalo svitků papýrových (viz k tomu pozn. k 2 Jan 12-13). - Alexander asi mluvil před soudem v Římě proti Pavlovi. Je-li totožný a oním bludařem u 1 Tim 1, 20, nevíme.

pergamenové svitky.

¹⁴ Kovář Alexander způsobil mi mnoho zlého. Odplatí mu Pán podle jeho skutků. ¹⁵ Před ním se chraň i ty, neboť se velmi nepřátelsky postavil proti našim slovům.

¹⁶ Při první mé obhajobě nebyl nikdo při mně, všichni mě opustili; nebudiž jim to přičítáno za vinu! ¹⁷ Ale Pán byl při mně a posilnil mě, aby skrze mne se naplnilo kázání (evangelia) a aby je uslyšeli všichni národové; i byl jsem vysvobozen z tlamy lví. ¹⁸ A Pán vysvobodí mě ode všeho zlého a ochrání mě pro své nebeské království. Jemu (budiž) sláva na věky věků! Amen.

¹⁹ Pozdrav Prisku a Akvilu i rodinu Onesiforovu! ²⁰ Erastos zůstal v Korintě, Trofima jsem nechal nemocného v Milétě. ²¹ Pospěš, abys přišel, než začne zima!

Pozdravují tě Eubulos, Pudens, Linus, Klaudia a všichni bratři.

²² Pán Ježíš [Kristus] budiž s tebou! Milost s vámi! [Amen.]

^{16–17} „První obhajobou“ myslí Pavel nejspíše první úřední výslech v jeho druhém zalařování v Římě. Apoštol použil i své obhajoby před nejvyšším soudem císařským pro hlásání evangelia (srv. k tomu Skut 9, 15).

^{19–20} Priska (= Priscilla), manželka Akvilova (Akylova), viz Řím 16, 3-4 v poznámce. - O Onesiforovi viz výše 1, 16. - Erastos, průvodce Pavlův (Skut 19, 22). - Trofimos, efeský křesťan a průvodce Pavlův (Skut 20, 4; 21, 29).

²¹ O křesťanech Eubulovi, Pudentovi a Klaudii nevíme nic odjinud. Podle tradice byl onen Linus prvním nástupcem Petrovým.

ÚVOD DO LISTU SV. APOŠTOLA PAVLA TITOVÍ

1. Titus se narodil z pohanských rodičů, nejpravděpodobněji v Antiochii Syrské. Lze soudit, že jej pokřtil sám sv. Pavel, poněvadž jej nazývá v 1, 4 „milovaným synem“.

Kolem r. 50 (podle Gal 2, 1) doprovázel sv. Pavla a Barnabáše na apoštolský sněm do Jerusalema. Z téhož listu (2, 3) je vidět, že Pavel v Jerusalemě nepovolil na naléhání judaistů, aby byl Titus obřezán. „Skutky apoštolské“ se o Titovi vůbec nezmiňují. Sv. Pavel použil Tita k různým důležitým službám (2 Kor 8, 6. 16; 12, 18). Jak viděti z 2 Kor, byl Titus u sv. Pavla na jeho třetí apoštolské cestě. Pavel jej poslal z Efesu do Korinta, aby tam vyzvěděl, jak zapůsobil na tamější křesťanskou obec Pavlův list. Po druhé jej poslal do Korinta z Makedonie, pravděpodobně s druhým listem Korinfanům (srv. 2 Kor 8, 6. 16. 17. 22. 23; 12, 18).

Po propuštění z první římské vazby se sešel sv. Pavel s Titem asi v Itálii a vzal jej s sebou na cestu na Východ. Na Krétě ho ustanovil biskupem (Tit 1, 5). Pověřil ho, aby tam uspořádal náboženské poměry a vysvětil pro jednotlivá místa nové duchovní správce.

2. Na Krétě nebyla duchovní správa pro Tita snadná. Krétané nevynikali od přirozenosti dobrými vlastnostmi (Tit 1, 12) a mezi novými křesťany již počali zhoubně působiti falešní učitelé (1, 10-11; 3, 8-11). Otcovská starost o křesťany na Krétě pohnula apoštola Pavla k sepsání listu Titovi. V listě vedle pokynů pro duchovní správu ukázal Pavel svému žáku i způsob, jak s pomocí Boží lze přemoci různé těžkosti v duchovní správě na Krétě. Na konci listu zve Tita do Nikopole (v Epiru), kde zamýšlel zůstatí přes zimu (3, 12).

3. Cestu Pavlovi na Krétu (Tit 1, 5) lze v působení Pavlově umístiti až po jeho propuštění z první římské vazby. Podle toho spadá sepsání tohoto listu do doby mezi první a druhou vazbou (63-66), nejpravděpodobněji do r. 65 před zimou (srv. 3, 12). List poslal sv. Pavel nejspíše z některého makedonského města, asi z Nikopole Epirské.

4. Biskup Titus vyhověl žádosti svého učitele a duchovního otce (srv. 1, 4) a přišel k němu. Pavel ho poslal do Dalmacie (srv. 2 Tim 4, 10), kde působil v době druhé římské vazby Pavlovy. Podle staré tradice vrátil se Titus na Krétu a zemřel tam v Gortyně jako stařec čtyřiaředesátiletý přirozenou smrtí. Podle sv. Jeronyma zachoval po celý život panictví. Jeho tělo zůstalo v Gortyně do r. 23, kdy bylo převezeno do Benátek a uloženo v chrámě sv. Marka. Církev slaví památku sv. Tita v církevním kalendáři 6. února.

5. O pravosti tohoto listu platí téměř všechno, čím je hájena pravost obou listů Timothejovi. Vzniklé námítky od protestantů vycházely z nesprávného předpokladu, že život Pavlův skončil první římskou vazbou. List Titovi má velkou podobnost s prvním listem Timothejovi. Není divu, poněvadž podnět k sepsání obou listů byl podobný (viz úvod do 1 Tim).

LIST SV. APOŠTOLA PAVLA TITOVÍ

Úvod listu (1, 1-4).

1, ¹ Pavel,

služebník Boží a apoštol Ježíše Krista,

(aby zprostředkoval) vyvoleným Božím víru a poznání pravdy, která vede ke zbožnosti ² a k naději na život věčný – ten přislíbil Bůh, jenž neklame, před věčnými časy, ³ ale svým časem uvedl ve známost své slovo kázáním, kterým jsem byl já pověřen podle příkazu Boha,

Spasitele našeho –

⁴ Titovi, milovanému synu ve společné víře:

Milost a pokoj od Boha Otce

a Krista Ježíše, Spasitele našeho.

Část první: Pavlova starost o duchovní správu na Krétě (1, 5-16).

Ustanovení církevních představených a jejich vlastnosti. ⁵ Proto jsem tě nechal na Krétě, abys zařídil, čeho je potřebí, a ustanovil v každém městě duchovní, jak jsem ti nařídil: ⁶ je-li kdo bezúhonný, jen jednou ženatý a má věřící dívky, o nichž se nevypravuje, že jsou nevázaného života nebo neposlušné. ⁷ Neboť duchovní představený má být jako správce Boží bezúhonný, ne pyšný, hněvivý, pijan, ne násilné povahy nebo chtivý mrzkého zisku, ⁸ nýbrž pohostinný, dobra milovný, rozvázný, spravedlivý, zbožný a zdrželivý; ⁹ má se držeti spolehlivého slova učení, aby byl schopen v zdravém učení i vyučovat i odpurce usvědčovat.

Boj proti falešným učitelům. ¹⁰ Je totiž mnoho i vzpurníků, mluvků a podvodníků, zvláště mezi těmi, kdož jsou z obřizky. ¹¹ Ty třeba umlčovat, neboť podřívají celé rodiny, učice pro mrzký zisk nedovoleným věcem. ¹² Jeden z jejich vlastních proroků řekl:

„Křéťané jsou odjakživa lháři,
zlá zvěť, líná břicha.“

¹³ Toto svědectví je pravdivé. Proto je kárej přísně, aby byli ve víře zdraví ¹⁴ a nezapýjali se židovskými bájemi a ustanoveními lidí, kteří se odvracejí od pravdy. ¹⁵ Čistým je všechno čisté; poskvrněným však a nevěřícím není čisté nic, nýbrž poskvrněná jest i jejich mysl i svědomí. ¹⁶ Tvrdí sice, že Boha znají, skutky však ho popírají. Jsou hodni opovržení, jsou vzpurní a neschopní jakéhokoli dobrého skutku.

1, ¹⁻³ Věčný život přislíbil Bůh už v ráji, ale „svým časem“, t. j. v době mesiášské, toto přislíbení kázáním evangelia uvedl dokonale ve známost. Pavel zdůrazňuje Titovi svůj apoštolský charakter.

⁴ Recké znění má „vznešenému synu“.

⁵ Slovem (řeckým a latinským) „presbyter“ (= starší) jako níže ve v. 9 slovem „episkopos“ = (dohlížitel, dozorce) označuje Pavel duchovní bez zřetele na stupeň svěcení, tedy biskupy i kněze (srv. Skut 14, 22 v pozn.; 1 Tim 3, 1-5).

⁶ Srv. 1 Tim 3, 2-4.

¹⁰⁻¹⁶ Pavel uvádí důvody, proč má Titus dbáti pečlivě, aby jeho svědčenci měli potřebné kněžské vlastnosti: je totiž mnoho svůdců a Křéťané sami už svou přirozenou povahou se dají snadno svěsti ke zlému (viz k tomu 1 Tim 5, 22 v pozn.).

¹² Vylicení národního charakteru Křéťanů pochází od jejich vlastního básníka Epimenida (VI. stol. před Kr.). Pavel ho nazývá „prorokem“, poněvadž správně určil celkovou povahu nejen svých současníků, nýbrž i vrstevníků Pavlových. Křéťané sami jej snad pokládali za věstce.

¹³ „ve víře zdraví“, t. j. bez bludu (srv. níže 2, 2. 8).

¹⁵ Pro toho, kdo je čistého srdce a ve všem vidí dílo Boží, je všechno stvořené čisté. Kdo je však oddán hříšnému životu, toho srdce je nečisté, a proto také jeho jednání bývá často provanuto špatným úmyslem (srv. Řim 14, 20).

Část druhá: Pokyny pro vedení duchovní správy (2, 1-3, 11).

2, Napomenutí pro jednotlivé stavy. ¹Ty však mluv, co je v souhlasu se zdravým učením:

²Starci ať jsou střízliví, počestní, rozvážní, zdraví ve víře, v lásce a trpělivosti!

³Taktéž stařenky ať jsou v svém chování slušné, ne pomlouvačné ani oddané pití, ať jsou učitelkami dobrých mravů ⁴a nabádají mladší ženy k tomu, aby své muže milovaly, své dítky měly v lásce, ⁵aby byly rozumné, čistotné, [rozvážné,] hospodárné, laskavé, svým mužům poddané, aby se slovo Boží nezlehčovalo.

⁶Mladé muže taktéž napomínej, aby byli střízliví!

⁷Ve všem ukazuj sám sebe jako vzor dobrých skutků! V učení ukaž neporušitelnost, vážnost, ⁸zdravé slovo, jež si nezaslouží pohrdání, aby se odpůrce zastyděl a neměl nic zlého o nás říci.

⁹Služebníky (napomínej), ať jsou ve všem svým pánům poddáni, ochotni bez odmlouvání, ¹⁰ať nic nezpronevěřují, nýbrž ať ve všem ukazují naprostou věrnost, aby po všech stránkách činili čest učení Boha, Spasitele našeho.

Velikost milosti vykoupení. ¹¹Ukázala se zajisté milost Boha, Spasitele našeho, všem lidem.

¹²Ta nás učí, abychom se odrekli bezbožnosti a světských žádostí, střízlivě, spravedlivě a zbožně žili na tomto světě, ¹³očekávajíc v blahé naději slavný příchod velikého Boha a Spasitele našeho Ježíše Krista. ¹⁴Ten dal za nás sám sebe v obět, aby nás vykoupil od všeliké nepravosti a očistil si lid příjemný, jež by byl horlivý v dobrých skutcích. ¹⁵Tak kaž, napomínej a kárej se vsí rozhodnosti! Nikdo nesmí tebou pohrdati.

3, Poslušnost k světským vrchnostem. ¹Připomínej jim, ať se podrobují nadřazeným vrchnostem, ať je poslouchají a jsou ochotni ke každému dobrému skutku. ²Ať nikomu na cti neutrahají, ať nejsou svařliví, nýbrž skromní a ke všem lidem ať se chovají vlídně! ³Neboť kdysi jsme byli i my pošetilí, vzpurní a v bludu, sloužíce rozličným chťícím a rozkošem, žili jsme ve zlobě a závisti; byli jsme hodni opovržení, nenávidíce jeden druhého. ⁴Když se však ukázala dobrota a lidumilnost Boha, Spasitele našeho, ⁵tu spasil nás (Bůh) ne pro spravedlivé skutky, které jsme my vykonali, nýbrž podle svého milosrdenství skrze koupel znovuzrození a skrze obnovu v Duchu svatém. ⁶Jej vytil na nás hojnou měrou skrze Ježíše Krista, Spasitele našeho, ⁷abychom se stali, ospravedlnění jeho milostí, podle naděje dědici života věčného.

Pozor před falešnými učiteli! ⁸Pravdivé je to slovo a přejí si, abys o tom přesvědčivě mluvil, aby se ti, kdož věří v Boha, snažili vynikati dobrými skutky. To je lidem dobré a užitečné.

⁹Pošetilých otázek o rodokmenech, sporů a hádek o zákon se varuj, neboť jsou neúčinné a bezúčelné! ¹⁰Bludaře, jehož jsi jednou nebo dvakrát napomenul, se varuj! Víš, že takový je zkažený a svým hříšným jednáním sám sebe odsuzuje.

Závěr listu (3, 12-15).

¹²Jakmile pošlu k tobě Artemu nebo Tychika, přijď rychle ke mně do Nikopole! Tam totiž

² „zdravé učení“ = učení evangelia (srv. výše 1, 13).

⁵ Kdyby pohaní viděli, že křesťanské manželky nekonají řádné své manželské povinnosti, snadno by mohli zlehčovati křesťanské učení. Křesťan má býti tedy vzorem ve všem.

⁶ Místo „střízliví“ má fecké znění „rozvážní“

⁹ Viz Ef 6, 5; Kol 3, 22; 1 Petr 2, 18. - ve všem“ dovoleném.

¹¹ Podle feckého znění „Ukázala se zajisté milost Boží, přinášející spásu všem lidem.“

¹² „Střízlivě“, t. j. abychom se neopájeli hříchem (srv. 2 Tim 4, 5).

¹⁴ Pavel má na mysli poměr izraelského národa k Bohu v Starém Zákoně. Izraelský národ byl „národ vyvolený“, Bůh jej nazýval svým „vlastnictvím“ (srv. Ex 19, 5; Dt 7, 6; 14, 2; 26, 18).

⁹ Viz výše 1, 14; 1 Tim 4, 7; 2 Tim 2, 23.

¹⁰⁻¹¹ Srv. Mat 18, 15-17. - Pavel tu míní nejspíše ony křesťany (ze židovství), kteří přišli na Krétu, a ač na oko zůstali křesťany, přece projevovali ve víře bludné názory. Taková lidé, byvše napomenuti a poučeni, sami se odsuzují, poněvadž nemohou ničím omluviti své poblouznění ve víře.

¹²⁻¹³ Artemas a Zenas nejsou jinak známi. - O Tychikovi viz Kol 4, 7. - Apollo je nejspíše týž, o němž se zmiňují Skut 18, 24-28; 1 Kor 1, 12; 3, 4-5; 4, 6; 16, 12. - Zenas a Apollo asi doručili Titovi tento list a zamýšleli hned nato další cestu. Titus

jsem se rozhodl zůstatí přes zimu. ¹³ Zákonníka Zenu a Apolla vyprav pečlivě, aby v ničem neměli nedostatek! ¹⁴ Avšak ať se také naši učí starati dobrými skutky o nutné potřeby, aby nebyli neužiteční.

¹⁵ Pozdravují tě všichni, kteří jsou se mnou. Pozdravuj ty, kdož nás milují ve víře!
Milost [Boží] budiž s vámi se všemi! [Amen.]

jím měl proto opatřití potřebné věci. - Nikopolis byla sice také v Kilikii, v Thracii, ale tu se mívá nejpravděpodobněji Nikopolis Epirská.

¹⁵ „milují ve víře“, t. j. ve světle víry jako bratry.

ÚVOD DO LISTU SV. APOŠTOLA PAVLA FILEMONOVI

1. Filemon byl zámožný a šlechtetný občan kolosský v Malé Asii. Seznámil se s Pavlem pravděpodobně na své obchodní cestě v Efesu a tam také přijal křesťanství. Po svém návratu do Koloss hojně podporoval vzrůstající křesťanskou obec, takže jej sv. Pavel právem nazval svým „spolupracovníkem“ (Filem 1). V Kolossách měl Filemon dům a v něm poskytoval místnosti pro konání bohoslužeb. „Sestra Appia“ (v. 2), o níž se sv. Pavel v listě výslovně zmiňuje, byla nejspíše Filemonova manželka.

Jako zámožný občan měl podle římského práva a prastarého zvyku v domě také otroky. Jeden z nich, jménem Onesimos, mu z neznámých nám příčin utekl. Nebyl to v té době ojedinělý případ a ani nepřekvapuje, že otrok utekl až do Říma. Tam se stal posluchačem Pavlovým. Pavel byl tehdy v první římské vazbě (vv. 1. 9), ale ta nebránila v jeho apoštolském díle. Svými kázáními získal Onesima pro víru, pokřtil ho a tak se stal jeho duchovním „otcem“ (v. 10).

Ačkoliv mohl Onesima potřebovat pro sebe, přece jej posílá k jeho pánu zpět. Oděl uprchlých otroků byl tehdy hrozný, neboť byli-li chyceni, bylo jim vypalováno na čele žhavým železem písmeno F (fugitivus = uprchlík) nebo byli v aréně předhozeni šelmám nebo ukřižováni. Onesimos se nemusel tohoto smutného údělu obávat, vždyť jeho pán byl křesťanem, ale Pavel přece posílá jeho pánu po Tychikovi list (srv. Kol 4, 7-9). V listě se přimlouvá za Onesima, aby ho Filemon přijal laskavě již ne jako otroka, ale jako bratra v Kristu (v. 16). Sv. Pavel je sám ochoten zaplatiti škodu, kterou Onesimos svému pánu způsobil (v. 18), ač upozorňuje Filemona, že on je vlastně jeho dlužníkem, neboť i Filemon byl duchovním „synem“ Pavlovým (v. 19), ježto také jej Pavel pokřtil.

2. Apoštol neprohlašuje v tomto listě výslovně otroctví za zrušené. Byl by to býval tehdy náhlý zásah do této otázky a byl by vzbudil jistě velikou sociální revoluci, která by byla určitě bývala zaplácena nesčetnými krvavými obětmi. Otroctví mělo v té době ještě tak hluboké kořeny v politickém, hospodářském a společenském životě, že bylo s tímto životem takřka srostlé. Bylo třeba poněnáhlu připravovat půdu k jeho odstranění. Křesťanský pojem osobní svobody byl tehdy ještě v začátcích. Proto sv. Pavel volil cestu víry a lásky k Bohu a k lidem. Tak křesťanství svým učením o rovnosti lidí před Bohem, o vznešeném nadpřirozeném cíli každého člověka, pána i otroka, lámalo s postupem doby otrocká pouta.

Jak sv. Pavel hleděl na otroctví, viz kromě tohoto listu Kol 3, 11. 22-25; 4, 1; Ef 6, 5-9; 1 Kor 12, 13; Gal 3, 27-28; 1 Tim 6, 1-2; Tit 2, 9-10.

3. List Filemonovi je nejkratším listem Pavlovým a také vedle 2 a 3 Jan nejkratší knihou ve sbírce knih Pisma svatého. Svým obsahem však patří k nejkrásnějším listům Pavlovým. Podobných listů, jež doporučují uprchlého otroka zpět jeho bývalému pánu, je zachováno ve světské literatuře z doby Pavlovy několik, ale ze žádného z nich nedýchá taková láska a otcovská péče o uprchlíka, kterého jinak čekal hrozný osud, jako právě z listu sv. Pavla Filemonovi. Slavný biskup Keppler napsal o tomto listě: „První manifest pro zrušení otroctví ne násilím, nýbrž křesťanskou láskou.“

4. List byl napsán v první římské vazbě (61-63), a to již na sklonku vazby, protože apoštol prosí o pohostinství, až navštíví Kolossy (v. 22). Věděl tedy, že bude brzy z vazby propuštěn. V té době napsal také Pavel listy Ef, Fil, Kol. Zdá se velmi pravděpodobně, že tento list napsal sv. Pavel celý vlastnoručně (srv. v. 19), aby tím spíše získal Filemona pro laskavé přijetí uprchlého otroka.

5. List Filemonovi sice nepřipomínají sv. Otcové, ale jeho pravost je dostatečně zaručena. Jako dílo apoštola Pavla uvádí list autor zlomku Muratoriho, Tertullian, Eusebios, Origenes, ba i bludař Marcion.

Sv. Jeronym napsal: „Nikdy nebyl býval list Filemonovi přijat na celém světě ode všech křesťanských obcí, kdyby nebyl býval pokládán za dílo apoštola Pavla.“

List se vyskytuje i v nejstarších překladech (syrském a starolatinském). Některé námitky proti jeho pravosti ztroskotaly a vážnější protestanté hájí jeho pravost. Sám Renan přiznal, že jediný Pavel mohl napsati toto vpravdě vrcholné dílko lidského slohu.

List pro svou krátkost je jen rozdělen na verše (25).

LIST SV. APOŠTOLA PAVLA FILEMONOVI

Úvod listu (1-7).

Nadpis (1-3).

¹ Pavel,
vězeň pro Krista Ježíše,
a bratr Timothej
svému milovanému spolupracovníku Filemonovi,
² též [milované] sestře Appii,
svému spolubojovníku Archippovi
a shromážděným v tvém domě:
Milost vám a pokoj od Boha, Otce našeho,
a Pána Ježíše Krista.

Děkující. ⁴ Děkuji svému Bohu vždycky, kdykoliv vzpomínám na tebe při svých modlitbách, ⁵ protože slyším o tvé lásce a víře, kterou máš v Pána Ježíše a ke všem věřícím. ⁶ Kéž tvá víra, již máš (s námi) společnou, vede účinně ke Kristu [Ježíši] poznáním všeho dobra, které je mezi vámi. ⁷ Neboť velikou radost a potěšení jsem měl z tvé lásky, poněvadž se totiž sebou, bratře, potěšila srdce věřících.

Vlastní obsah listu: Přímluva za uprchlého otroka (8-20),

⁸ Měl bych sice v Kristu [Ježíši] plně oprávnění ti poroučet, co je tvou povinností, ⁹ ale přece pro lásku raději prosím. Podle toho, jaký jsem, já Pavel, stařec, nyní i vězeň pro Ježíše Krista, ¹⁰ prosím tě za svého syna Onesima, jehož jsem zplodil v okovech. ¹¹ Ten byl ti kdysi neužitečný, nyní však tobě i mně jest užitečný. Toho ti zase posílám. ¹² Ty ho přijmi jako mé srdce! ¹³ Rád bych ho byl podržel u sebe, aby místo tebe byl mi po ruce v mých okovech, (jež snášim) pro

¹ Sv. Pavel nezdůrazňuje v úvodě svůj apoštolský charakter jako v Ef a Kol. Tento list je soukromý a prosebný, a Pavel nechce v něm mluvit autoritou apoštola (8-9), nýbrž láskou. Pavel věděl, jak laskavý je Filemon (5-7), že u něho není třeba příkazů, proto se dovolává Pavel zákona lásky. Přitom vyzvedá své okovy, jež snáší pro Krista. - Timothej byl asi osobně znám Kolossanům i Filemonovi.

² Appia (fryzské jméno, často se vyskytující v nápisech) byla nejspíše manželkou Filemonovou. - „sestra“ = křesťanka (viz Skut 9, 13 v pozn.). - O Archippovi viz Kol 4, 17.

⁶ Pavel žádá, aby se Filemonova víra, jež spojuje všechny věřící navzájem a s Kristem, projevila u Filemona také skutky. Tak si připravuje Pavel cestu k Filemonovu srdci, aby ochotněji přijal otroka Onesima (viz úvod do Filem).

⁷ „bratře“ = křesťane (viz výše v. 2 „sestra“). - Apoštol se dověděl o dobrých skutcích Filemonových.

⁹ Pavel byl tehdy asi šedesátiletý a k tomu ještě trpěl v poutech pro Krista. Veliké námahy ve službě Kristově vyčerpávaly jeho tělesné síly tak, že se už tehdy cítil „starcem“. Prokázal-li Filemon již tolik skutků lásky jiným křesťanům, což mohl by nesplnití vroucí prosbu Pavlova za laskavě přijetí otroka Onesima? Zvlášť když prosil Pavel, vězeň Ježíše Krista, stařec, a k tomu ještě duchovní otec Filemonův. Jak dojemná pokora apoštola Páně, duchovního otce před duchovním synem!

¹⁰ Pavel v Římě Onesima pokřtí, takže je jeho „duchovním“ otcem a Onesimos Pavlovým „duchovním“ synem jako Filemon. Proto prosí Pavel jako otec za svého syna.

¹¹ v protikladu „užitečný“ a „neužitečný“ možno viděti narážku na fecké jméno Onesimos = užitečný. Kdysi byl podle jména užitečný jako otrok jen Filemonovi, nyní jako křesťan jest užitečný i Pavlovi. Církev východní má Onesima mezi svatými a slaví jeho památku jako mučedníka 15. února. Po smrti Timotheově stal se Onesim biskupem v Efesu (viz pozn. k Zjev 2, 1-7) a pro víru byl žalářován a odvezen do Říma a tam ukamenován.

¹² Podle feckého znění: „Toho ti zase posílám zpět, toho, to jest mé srdce!“

¹³ Pavel věděl, že by byl Filemon, kdyby byl býval v Římě, prokázal Pavlovi hodně služeb. Proto znaje Filemonovo laskavé srdce, mohl právem předpokládati, že by mu byl Onesima ochotně ponechal k službám. Přesto však uznává Pavel Filemonovo právo na otroka Onesima (viz také úvod do Filem).

evangelium,¹⁴ avšak bez tvého souhlasu jsem nechtěl nic učinit, aby tvůj dobrý skutek nebyl jako z přinucení, nýbrž z dobré vůle.

¹⁵ Snad proto odešel od tebe na krátký čas, abys ho dostal zpět na věky,¹⁶ ne již jako otroka, nýbrž více než otroka, jako bratra, který je zvláště milý mně, a oč více tobě, jako člověk i jako křesťan!

¹⁷ Máš-li mě tedy za svého souvěrce, přijmi ho jako mne!¹⁸ Způsobil-li ti nějakou škodu nebo je-li ti něco dlužen, připočti to mně!¹⁹ Já, Pavel, píši ti to svou rukou, já to zaplatím. Nechci ti říkat, že jsi mi dlužen, a to sebe samého.

²⁰ Ano, bratře, ať se z tebe těším v Pánu! Potěš mě srdce v Pánu!

Závěr listu (21-25).

²¹ V důvěře v tvou poslušnost píši ti, neboť vím, že učiníš více, než co pravím.²² Zároveň mi připrav pohostinství, neboť doufám, že pro vaše modlitby budu vám darován.

²³ Pozdravuje tě Epafras, můj spoluvězeň v Kristu Ježíši,²⁴ Marek, Aristarchos, Demas a Lukáš, moji spolupracovníci.

²⁵ Milost Pána našeho Ježíše Krista budiž s vámi! Amen.

¹⁵ Filemona bude nyní „na věky“ pojiti s křesťanem Onesimem jedna víra a jednou, jak Pavel doufá, jedna věčná blaženost. Jak vznešený důvod pro zrušení otroctví!

¹⁹ Apoštol jest ochoten zaplatiti Filemonovi ušlý zisk a ztrátu za dobu útěku Onesimova, ale dodává, že Filemon vlastně více dluží Pavlovi, totiž dluh za své obrácení ke Kristu. Pravděpodobně napsal Pavel celý tento list vlastní rukou (viz výše úvod do Filem).

²⁰ Místo „v Pánu“ má řecké znění „v Kristu“.

^{23–24} Spolupracovníci, jejichž pozdravy zde Pavel uvádí, jsou titíž jako v závěru listu Kol 4, 10-14, jen Jesus příjmením Justus tu není uveden. Pavel chce pozdravy známých křesťanů ještě více Filemona získati.

²⁵ „Amen“ nemá řecký rukopis Alexandrijský (A). K „Amen“ viz pozn. k 1 Kor 16, 23-24.

ÚVOD DO LISTU SV. APOŠTOLA PAVLA ŽIDŮM

1. Posledním listem Pavlovým ve sbírce novozákonních knih je list Židům. Tomuto listu schází stejně jako prvnímu listu sv. Jana určení jinak v novozákonních listech obvyklé. V nejstarších řeckých rukopisech i v překladech má tento list v čele nadpis: Hebreům. Tímto označením je třeba rozumět křesťany obrácené ze židovství, bydlící v Jerusalemě a jinde v Palestině.

Právě tito křesťané byli tehdy vydáni velikému nebezpečí návratu k židovství. Židé měli v Jerusalemě nádherný chrám s velikou a okázalou bohoslužbou, kdežto křesťané ze židovství musili konati své bohoslužby po soukromých domech. Mimo to byla u křesťanů ze židovství dosud veliká úcta k obřadním předpisům Starého Zákona, takže ti, kdož z nich byli ještě ve víře málo upevnění, byli v nebezpečí zachovávatí ony různé předpisy, které již ovšem křesťany nezavazovaly (viz také úvod do evangelia sv. Matouše).

Toho všeho využívali židé a dílem přemlouváním, dílem různým pronásledováním chtěli ony nerozhodné a ve víře neupevněné křesťany pohnouti k odpadu od křesťanství. Nebezpečí odpadu se zvětšovalo, když r. 62 zemřel mučednickou smrtí sloup a hlava palestinských křesťanů sv. Jakub Mladší, biskup jerusalemský. Vážnost a svatost biskupa Jakuba dovedly udržeti křesťany v pravé víře a jeho slova dovedla je povzbuditi k vytrvalosti.

2. O tomto stavu křesťanů v Palestině se dověděl Pavel brzy po svém propuštění z první římské vazby. Zpráva o tom jej pohnula k tomu, aby poslal tamějším křesťanům list. V něm dokazuje vznešenost Nového Zákona nad Starým se zřetelem k prostředníku, svatostánku a oběti. Vytyčuje velikost Ježíše Krista, prostředníka Nového Zákona, a jeho vznešenou obět a vybízí věřící, aby i v dobách pronásledování zůstali věrni Ježíši Kristu a prospívali více a více v křesťanských ctnostech.

3. List byl napsán zcela určitě před r. 70, t. j. před rozbořením Jerusalema a pádem židovského státu. Spisovatel předpokládá ještě jerusalemský chrám i jeho oběti (srv. 7, 11; 8, 3-5; 9, 6-10. 25; 10, 1-3; 13, 9-11), což všechno přestalo pádem Jerusalema r. 70. V 8, 13 píše autor listu, že stará smlouva „Je blízká zániku“. Kdyby byl psal až po r. 70, kdy již byl rozbořen jerusalemský chrám, jistě by byl poukázal na tuto důležitou událost.

Autor listu nečiní zmínky o počátku židovsko-římské války, jež začala r. 66. Podle 13, 7, kde je pravděpodobně narážka na mučednickou smrt sv. Jakuba Mladšího r. 62, byl list napsán až po tomto roce. Nejpravděpodobněji byl napsán po r. 63 nebo r. 64, a to brzy po propuštění sv. Pavla z první římské vazby (srv. 13, 23). Někteří myslí, že list byl napsán po návratu sv. Pavla z misijní cesty do Španělska. Místo sepsání byla jistě Itálie, poněvadž na konci listu (13, 24) jsou uvedeny pozdravy od křesťanů v Italii. V řeckém rukopise Alexandrijském (kodex A) je na konci listu ještě uvedeno „napsáno v Římě“.

4. Sv. Pavel se v listě výslovně nejmenuje autorem, jak to činí v ostatních listech. Je nutno poznamenati, že list má skutečně různé zvláštnosti, jimiž se liší nápadně od ostatních listů Pavlových. Schází tu úvodní slovo pozdravu a věnování, celý list má ráz více homilie než listu. Také po stránce jazykové je v řeckém znění zřejmá snaha po čistotě a slohové uhlazenosti.

To všechno působilo k tomu, že mnozí i z katolických biblistů o pravosti tohoto listu pochybovali a připisovali list jinému inspirovanému autoru než apoštolu Pavlovi. Nelze však naprosto pochybovat o inspiraci a kanoničnosti tohoto listu, t. j. není pochyby, že i tento list byl sepsán za zcela zvláštní pomoci Ducha svatého (inspirace), že je tedy inspirován a právem patří mezi posvátné knihy (do kánonu) Nového Zákona.

Všechny odlišnosti tohoto listu můžeme uspokojivě vysvětliti tím, jak se již věřilo i dříve, že sv. Pavel sám tento list nestyloval, nýbrž že pověřil k tomu některého ze svých spolupracovníků. Ten Pavlovým myšlenkám a námětům dal zevní formu a použil při tom vlastního způsobu vyjadřování.

Kdo ze spolupracovníků Pavlových to byl, nelze nám dnes říci s naprostou jistotou, zda sv. Klement Římský, či sv. Lukáš pro slohovou podobnost s knihou „Skutků apoštolských“ a evangelia, neb Barnabáš či Apollo, alexandrijský křesťan ze židovství. Už Origenes napsal o listě Židům: „Kdo tento list skutečně napsal, podle mého mínění je známo Jedině Bohu.“

Sestavený a sepsaný list sv. Pavel však přečetl, schválil a poslal do Palestiny.

O pravosti listu židům máme krásné svědectví v papyrech, nalezených r. 1930 v Egyptě, zvaných papyry Chester Beatty, z nichž papyros dnes označený ve sbírce biblických papyrů jako P46 obsahuje listy sv. Pavla. List Židům je tu položen hned za listem Římanům. Nelze nám sice s jistotou říci, co vedlo k tomu, že list Židům byl položen mezi Pavlovými listy na druhé místo, byla-li to vážnost, která byla listu v té době připisována, nebo snad jeho délka (má 13 kapitol, list Římanům má 16), ale jedno můžeme s jistotou tvrdit, že se v té době (papyros pochází z III. stol., a to nejpravděpodobněji z jeho první polovice) o pravosti listu nepochybovalo, jinak by list nebyl tehdy býval položen mezi listy Pavlovy, a to na druhé místo.

5. Podle rozhodnutí Papežské biblické komise v Římě ze dne 24. června 1914 je třeba věřit, že list Židům je pravým listem apoštola Pavla. Avšak podle téhož rozhodnutí netřeba hájit, že sv. Pavel dal tomuto listu i jeho zevní tvar, v němž je dochován v Novém Zákoně.

LIST SV. APOŠTOLA PAVLA ŽIDŮM

Úvod listu (1, 1-4).

1, ¹ Mnohokrát a mnoha způsoby mluvil před časy Bůh k (naším) otcům skrze proroky. Naposledy však, a to ² v tuto dobu, promluvil k nám skrze (svého) Syna. Jej ustanovil dědicem všeho, jím stvořil i světy. ³ On jest odlesk jeho slávy a výraz jeho podstaty a udržuje všecko svým mocným slovem. Očistil (nás) od hříchů a nyní sedí na výsostech po pravici velebnosti (Boží). ⁴ Tim vznešenějším se stal nad anděly, čím znamenitější jméno zdědil než oni.

Část první (věroučná): Vznešenost Nového Zákona nad Starým Zákonem (1, 5-10, 18).

ODDÍL PRVNÍ: OJEDINĚLÁ VZNEŠENOST KRISTA, NOVOZÁKONNÍHO
PROSTŘEDNÍKA MEZI BOHEM OTCEM A LIDMI (1, 5-4, 13).

Kristus vyniká nad anděly. ⁵ Vždyť kterému z andělů řekl kdy (Bůh):

„Můj Syn jsi Ty,
já dnes jsem Tě zplodil“?

Nebo:

„Já mu budu otcem,
a On mi bude synem“?

⁶ Ale když opět uvede (svého) Prvorozence na svět, řekne:

„Ať se mu klanějí všichni andělé Boží!“

⁷ O andělech praví:

„Své anděly činí větry
a své služebníky kmitajícími blesky.“

⁸ O Synu však:

„Tvůj trůn, Bože, (trvá) na věky věků.
Žezlem tvé říše je žezlo spravedlnosti.
⁹ Miloval jsi spravedlnost a nenáviděls nepravost,
proto tě pomazal, Bože, tvůj Bůh olejem radosti,

1, ¹ „mnoha způsoby“, jako ve snu, ve vidění, v obraze, ve vnitřních nebo zevnějších náznačných (symbolických) úkonech. - „před časy“, t. j. v Starém Zákoně. - „Naposledy však, a to v tuto dobu“, t. j. v době mesiášské, v Novém Zákoně. - „k nám“ = rodilým Židům.

²⁻³ Syn Boží nejen jako Bůh, nýbrž i jako člověk jest ustanoven „dědicem“, t. j. Pánem všeho. Je též podstaty s Otcem („odlesk jeho slávy a výraz jeho podstaty“; srv. 2 Kor 4, 4; Kol 1, 25), je tedy pravý Bůh. Po vykonání díla vykoupení lidstva jest účasten i jako člověk slávy božské velebnosti (srv. Ž 109, 1; Žid 9, 14-26; Mar 16, 19). - „světy“: viditelný i neviditelný (duchové bytosti).

⁴⁻⁵ Jeho „jméno“ je Syn Boží = Ježíš - Spasitel (srv. Luk 1, 31). To jméno má právem i jako člověk, poněvadž Kristova božská přirozenost se vtělením podstatně spojila s lidskou přirozeností v jedné osobě, v osobě Syna Božského. - Slova ve v. 5: „Můj Syn jsi Ty . . .“ jsou uvedena ze Ž 2, 7. Bůh Otec zplodil svého Syna „dnes“, t. j. od věčnosti, poněvadž u věčného Boha není ani minulosti, ani budoucnosti, nýbrž toliko ustavičná přítomnost. Další slova jsou uvedena z 2 Král 7, 14.

⁶ „opět uvede“ při druhém příchodu Kristově k poslednímu soudu. - „Ať se mu . . .“ jest uvedeno ze Ž 96, 7.

⁷⁻¹² „praví“ Písmo sv. v Ž 103, 4 (podle alexandrijského překladu Septuaginty, podle níž sv. Pavel většinou uvádí citace ze Starého Zákona). Pavel chce zdůraznit, že andělé jsou Božími služebníky, kteří rychle jako vítr nebo jako rychlý blesk vykonávají vůli Boží. Proti nim slovy Ž 44, 7-8 staví ve vv. 8-9 Ježíše Krista jako nejvyššího krále a Pána. Slovy onoho žalmu předpověděl žalmista Páně, že Vykupitel bude králem a že jeho království bude věčné a že dosáhne jako člověk nejvyšší oslavy, větší než všichni ostatní, tedy větší než andělé. „Bože“ (vv. 8. 9) = Synu Boží. - K vv. 10-12 srv. Ž 101, 26.

¹⁰ A opět: jako nikoho z tvých účastníků.“

„Ty jsi, Pane, na počátku založil zemi,
i nebesa jsou dílem tvých rukou.

¹¹ Ona pominou, Ty však zůstaneš.

Všecka zvetšejí jako roucha,

¹² i změníš je jako oděv,

a budou změněna.

Ty však jsi (stále) týž,

a tvůj život nezná konce.“

¹³ A ke kterému z andělů kdy řekl:

„Seď po mé pravici,

dokud nedám tvé nepřátele

za podnož tvým nohám“?

¹⁴ Což pak nejsou oni všichni jen služební duchové, posílání ke službě těm, kdož dědictvím dostanou spásu?

2, Poslušnost ke Kristu. ¹ Proto musíme tím více dbáti toho, co jsme slyšeli, abychom snad někdy nepropásli (svůj cíl). ² Neboť bylo-li slovo zvěstované anděly nezrušitelné, takže každé přestoupení a každá neposlušnost byla náležitě potrestána, ³ jak unikneme (trestu) my, nebudeme-li dbáti tak veliké spásy? Tu z počátku hlásal sám Pán a nám ji stvrdili ti, kdož ho slyšeli. ⁴ K tomu Bůh podle své vůle (ji) osvědčoval znameními a divy, různými zázraky a dary Ducha svatého.

Kristus - Král světa. ⁵ Vždyť Bůh nepodřídil andělům budoucí svět, o němž mluvíme. ⁶ Do-
svědčil to kdysi někdo takto:

„Co je člověk, že naň pamatuješ?

Co (je) syn člověka, že ho navštěvuješ?

⁷ Nakrátko jsi ho ponížil pod anděly,

(ale pak) slávou a ctí jsi ho korunoval,

[a ustanovil jsi ho nad díly svých rukou,]

⁸ všecko jsi položil pod jeho nohy.“

Tím totiž, že mu všechno podřídil, nic nevyňal, nic by mu nebylo podřízeno. Ovšem dosud nevidíme, že by mu bylo všechno podřízeno. ⁹ Vidíme však, že Ježíš, jenž byl nakrátko ponížen pod anděly, aby z lásky Boží podstoupil smrt za všechny, je (nyní) pro své utrpení a svou smrt

^{13–14} Slovy Ž 109, 1 dokazuje Pavel, že Kristus je nejvyšší Pán vesmíru, kdežto andělé jsou jen Božími služebníky (srv. výše v. 7).

^{2, 1–4} Z toho, že Syn Boží předčí anděly, musíme si i jeho učení („dbáti tak veliké spásy“ = ve v. 1 „toho, co jsme slyšeli“) mnohem více vážit, než učení Starého Zákona. Bylo-li již přestoupení starozákonních předpisů („slovo“), jejichž znalost byla zprostředkována anděly (srv. Gal 3, 19), tak přísně trestáno, oč přísněji bude potrestáno přestoupení novozákonních předpisů (= evangelia), jejichž závaznost prohlásil sám Ježíš Kristus. - „stvrdili“ apoštolé i učedníci, kteří byli očitými svědky života Kristova.

^{5–9} Pavel zase jinak osvětluje vznešenost Krista nad anděly. Bůh Otec nedal panství nad „budoucím světem“, t. j. nad Církví bojující na zemi, i nad Církví vítěznou v nebi, andělům, nýbrž svému Synu, Ježíši Kristu. Ponížil ho sice při vykonávání vy-kupitelského díla, takže svým utrpením a smrtí stál v určitém smyslu „nakrátko“ pod anděly, ale zase jej tak oslavil při jeho zmrtvýchvstání a nanebevstoupení, a všechno tvorstvo, tedy i anděly podrobil jeho naprosté vládě.

^{6–9} „kdesi někdo“, ne že by sv. Pavel nevěděl, kdo ona slova pronesl, nýbrž vyjadřuje se tak proto, že mluví k bývalým židům, kteří ona slova ze Ž 8, 5-7 dobře znali. - Místo „pod anděly“ (v. 7) má původní hebrejský text této citace „pod Boha“. Sv. Pavel cituje tu Ž 8, 5-7 podle Septuaginty (viz výše 1, 7-12 v pozn.). - „pod jeho nohy“, t. j. pod jeho moc (srv. 1 Kor 15, 27). - „nic nevyňal, co by mu nebylo podřízeno“ (druhá část v. 8), tedy ani anděly (srv. 1, 5-14). - Apoštol upozorňuje, že dosud sice není Kristově vládě všechno tvorstvo dokonale podrobno, ale přijde doba, kdy se tak jistě stane. Splnila-li se první část uvedeného proroctví, že Vykupitel bude nakrátko ponížen, ale pak zase oslaven, splní se jistě i druhá část, že bude kralovati nad vším tvorstvem.

korunován slávou a ctí.

¹⁰ Slušelo se zajisté na Toho, kvůli němuž a skrze něhož je všechno, aby (také) původce spásy, který přivedl mnoho synů k slávě, utrpením uvedl k jeho oslavení. ¹¹ Neboť jak Ten, jenž posvěcuje, tak ti, kdož bývají posvěcováni, pocházejí všichni od jednoho; proto se nestydí nazývat je bratry a říci:

¹² „Budu hlásati tvé jméno svým bratřím,
ve shromáždění budu tě velebiti.“

¹³ A dále: „Já budu doufati v něho.“

A opět: „Hle, zde já i dítky, které mi dal Bůh!“

¹⁴ Poněvadž tedy dítky byly téže lidské přirozenosti, byl i On jí účasten jako oni, aby smrtí zničil toho, jenž měl moc nad smrtí, to jest ďábla, ¹⁵ a aby vysvobodil ty, kdož strachem před smrtí byli po celý život drženi v porobě. ¹⁶ Vždyť nikde se neujímá andělů, nýbrž se ujímá potomstva Abrahamova. ¹⁷ Proto se musil ve všem připodobniti svým bratřím, aby byl milosrdným a věrným veleknězem před Bohem k usmíření hříchů lidu. ¹⁸ Poněvadž totiž sám trpěl a byl pokoušen, dovede pomoci těm, kdož jsou vydáni v pokušení.

3, Kristus vyniká nad Mojžíše. ¹ Proto, věřící bratří, účastníci nebeského povolání, pozorujte Ježíše, vyslance a velekněze naší víry! ² Ten je věrný Tomu, jenž ho ustanovil, jako byl (věrný) Mojžíš v celém Jeho národě. ³ Neboť On byl uznán za hodna tím větší slávy než Mojžíš, čím větší čest má stavitel než dům. ⁴ Každý totiž dům má svého stavitelce, stavitel však vesmíru je Bůh. ⁵ Mojžíš byl sice věrný v celém Jeho národě jako služebník k dosvědčení toho, co se mělo hlásati, ⁶ Kristus však jako Syn (Boží) v svém národě. Jeho národem jsme my, jestliže ovšem pevně zachováme až do konce důvěru a slavnou naději.

Výstraha před odpadem. ⁷ Proto, jak praví Duch svatý:

„Uslyšíte-li dnes jeho hlas,
nezatvrzujte své srdce jako v ‚Rozhořčení‘,
jako tehdy na poušti v ‚Pokušení‘,
kde vaši otcové mě pokoušeli a zkoumali mě,

^{10–18} Byl to Boží odvěký úradek vykoupiti hříšné lidstvo vtělením Syna Božího a skrze něho přivésti věřící k věčné „slávě“ (v. 10). Plán vykopení lidstva byl od věčnosti spojen i s utrpením Vykupitelovým, a právě tímto utrpením si získal Kristus, původce spásy, největší slávu.

^{11–14} Vykupitel („jenž posvěcuje“) jako člověk i vykopení („kdož bývají posvěcováni“) „pocházejí všichni od jednoho“ (Adama), mají tudíž všichni lidskou přirozenost. Ta je však podrobena utrpení a smrti. Proto i lidská přirozenost Vykupitelova byla podrobena utrpení a smrti. V tom tedy byl Vykupitel, který vzal na sebe lidskou přirozenost, nám, lidem, podobný, „proto se nestydí nazývatí nás bratry“.

¹² Viz Ž 21, 23.

¹³ Viz Ž 17, 4; Iz 8, 18.

¹⁴ Ďábel prvním hříchem lidí v ráji nabyt moci nad lidstvem. Tuto moc zlomil svou smrtí Ježíš Kristus, ten nejen vykoupil lidstvo z poroby ďáblavy, zasloužil nám odpuštění toho hříchu (dědičného), na který byl Bohem stanoven trest věčné smrti, nýbrž také zasloužil nám slavné zmrtvýchvstání a život věčný.

¹⁵ „držení v porobě“, t. j. v hrůzách před smrtí. Kristus svou smrtí a zmrtvýchvstáním způsobil, že smrt pro spravedlivé je nyní snazší. Mají příklad v trpícím Spasiteli (srv. níže v. 18) a umírají v pevné naději na slavné vzkříšení, takže se smrtí život spravedlivým nebere, nýbrž jen mění, jak církev pje v prefaci při zádušní mši svaté.

¹⁶ Kristus přišel na svět vykoupit hříšné lidstvo; mohl trpět jen jako člověk, proto vzal na sebe lidskou přirozenost se všemi jejími slabostmi s výjimkou hříchu. Kdyby chtěl vykoupiti padlé anděly, přijal by na sebe přirozenost andělskou.

¹⁸ Kristus zakusil lidskou bídu, lidské utrpení i smrt. Je nám nyní všem příkladem i útěchou v utrpení (srv. výše v. 15).

^{3, 1} Sv. Pavel nazývá Krista „vyslancem naší víry“, poněvadž jej vyslal Bůh Otec na svět, aby hlásal víru, jež vede k spáse.

^{2–6} Kristus převyšuje svou důstojností Mojžíše tak vysoko - po lidsku měřeno - jako stavitel převyšuje své dílo, a jako domě syn převyšuje otroka.

⁵ „v celém Jeho národě“, t. j. v národě Božím, poněvadž Izraelský národ jako „národ Boží“ byl vyvolen, aby udržoval víru v jednoho Boha a touhu po Mesiáši.

⁶ „důvěru“ v Krista jako původce spásy a „slavnou naději“ na věčnou blaženost.

^{7–11} Slova jsou ze Ž 94, 8–11. Apoštol je uvádí, aby připomněl čtenářům výstražný příklad chování jejich předků na poušti a varoval je před odpadem od křesťanství. Upozorňuje, že by mohli být pro svou neposlušnost a nevěru tak potrestáni, jako byli Izraelitě na poušti, když reptali proti Bohu a Mojžíšovi: nevěšili totiž do země zaslibené. Ona místa, kde lid na poušti reptal, se nazývala hebrejsky Meriba (t. j. hádka) a Massa (t. j. pokušení); viz Ex 17, 1–7; Num 20, 2–13.

¹⁰ ač viděli má díla po čtyřicet let.
Proto jsem se rozhněval na toto pokolení a řekl:
,Ustavičně bloudí srdcem'.
Ale oni nepoznali mé cesty,
¹¹ takže jsem přísahal v svém hněvu:
Nevejdou do mého odpočinutí.“

¹² Hledte, bratří, aby snad někdo z vás nebyl zlého, nevěrného srdce, které by odpadlo od Boha živého, ¹³ nýbrž povzbuzujte jeden druhého každodenně, pokud se říká „dnes“, aby se nikdo z vás nezatvrdil klamným hříchem. ¹⁴ Vždyť jsme účastníky Kristovými, jestliže ovšem pevně až do konce zachováváme víru, kterou jsme měli na počátku.

¹⁵ Neboť se praví:

„Uslyšíte-li dnes jeho hlas,
nezatvrzujte své srdce jako v ‚Rozhořčení‘!“

¹⁶ Někteří totiž uslyševše, byli odbojní, ale ne všichni ti, kteří vyšli z Egypta za vedení Mojžíšova. ¹⁷ Nuže, na koho se hněval po čtyřicet let? Ne-li na ty, kdož zhrěšili, jejichž těla zahynula na poušti? ¹⁸ A komu přísahal, že nevejdou do jeho odpočinutí? Což ne těm, kdož byli nevěrní? ¹⁹ I vidíme, že nemohli vejítí pro (svou) nevěru.

4, Povzbuzení k věrnosti ve víře. ¹ Bojme se tedy, aby se snad o někom z vás, přesto že platí (ještě) zaslíbení o vejítí do jeho odpočinutí, nemyslílo, že ho nedošel. ² Neboť i nám byla dána radostná zvěst stejně jako jim. Ale jim neprospělo to slovo, ač je slyšeli, poněvadž u slyšících se nesloučilo s vírou. ³ Vejdeme totiž do odpočinutí, pokud jsme uvěřili, jako řekl:

„Tak jsem přísahal v svém hněvu:
,Nevejdou do mého odpočinutí.'“

⁴ A přece díla byla dokonána od založení světa; neboť kdysi řekl o sedmém dni toto:

„I odpočinul Bůh sedmého dne ode všeho svého díla.“

⁵ A na tomto místě zase (dí):

„Nevejdou do mého odpočinutí.“

⁶ Poněvadž je tu možnost, aby někteří do něho vešli, a ti, jimž byla radostná zvěst dříve dána, nevešli pro (svou) nevěru, ⁷ určuje opět jakýsi den, jakési „dnes“, když praví u Davida po tak dlouhém čase, jak bylo (výše) řečeno:

„Uslyšíte-li dnes jeho hlas,
nezatvrzujte své srdce!“

¹¹ „do mého odpočinutí“, t. j. do pokojného bydlení v zemi zaslíbené, do Palestiny; ta byla předobrazem věčné blaženosti.

¹² Bylo tedy mezi nimi nebezpečí odpadu k židovství (viz úvod do Žid a Mat).

¹³ „pokud se říká ‚dnes‘“, t. j. pokud ještě žijeme a pokud můžeme činiti záslužné skutky pro nebe.

^{14,22,15} „jsme účastníky Kristovými“, t. j. křtem sv. jsme v tak úzkém spojení s Kristem, že jsme se stali Kristovými spoludědci, t. j. dostali jsme právo na věčnou blaženost. Tě dosáhneme jen tehdy, zachováme-li si živou víru, „kterou jsme měli na počátku“, když jsme v Krista uvěřili. Neboť víra je počátkem našeho ospravedlnění (srv. níže 11, 1).

¹⁶ V řeckém znění je věta tázací. Viz k tomuto verši Ex 17, 1-3.

¹⁹ Tak ani čtenáři by nedošli věčné spásy, kdyby se vrátili k židovské bohoslužbě.

4, ¹⁻¹⁰ Bůh slíbil izraelskému národu pokojné užívání zaslíbené země (srv. výše 3, 11), ale mnozí svou nevěrou a neposlušností se stali tohoto dobra nehodní (1-4). Avšak ani ti, které Josue dovedl do země zaslíbené, nedosáhli dokonalého zaslíbeného pokoje, neboť jinak by nebyl býval David o několik století později v Ž 94, 11 (v. 3) o něm jako ještě v budoucnu mluvil. Měl tedy David z vnknutí Božích v onom žalmu na mysli ne pokojný život v zemi Kanaan, nýbrž věčný pokoj v Bohu, t. j. věčnou blaženost.

³ Viz Ž 94, 11. Jako nevešli reptající Izraelité pro svou nevěru a neposlušnost do své nové vlasti, tak zase všichni věrní jistě dojdou („přísahal“) do věčné blaženosti, budou-li podle víry žít.

⁴ Viz Gen 2, 2. - „Kdysi“, viz výše pozn. k 2, 6-8.

⁷ „jakýsi den“, „jakési ‚dnes‘“ = doba Nového Zákona. - „u Davida“, t. j. v Ž 94, 8.

⁸ Vždyť kdyby je byl Joseu uvedl do odpočinutí, nebyl by potom mluvil o jiném dni. ⁹ Nuže je tu pro lid Boží možnost odpočinutí. ¹⁰ Neboť kdo vejde do jeho odpočinutí, odpočine také od svých skutků jako Bůh (tehdy) od svých.

¹¹ Snažme se tedy vejíti do toho odpočinutí! Ať nikdo podle onoho příkladu nevěry nepadne! ¹² Neboť slovo Boží je živé, účinné a ostřejší než každý dvojsečný meč; proniká až do rozdělení duše a ducha, do kloubů i morku, a je soudcem nad myšlenkami a úmysly srdce. ¹³ A žádný tvor není před ním neviditelný; všecko je zjevné a otevřené před očima Toho, jemuž nám (bude skládati) účty.

ODDÍL DRUHÝ: KRISTUS VYNIKÁ NAD STAROZÁKONNÍ KNĚŽSTVO (4, 14-7, 28).

Kristus - novozákonní velekněz. ¹⁴ Poněvadž tedy máme vznešeného velekněze, který pronikl nebesa, Ježíše, Syna Božího, držme se té víry, kterou vyznáváme! ¹⁵ Vždyť nemáme velekněze, jenž by nemohl mítí soucit s našimi slabostmi, nýbrž takového, který byl podobně (jako my) vyzkoušen ve všem s výjimkou hříchu. ¹⁶ Přistupujme tedy s důvěrou k milostnému trůnu, abychom došli milosrdenství a našli milost, kdykoliv potřebujeme pomoci!

⁵ Každý totiž velekněz je brán z lidu a bývá ustanoven pro lid v jeho záležitostech u Boha, aby přinášel dary a oběti za hříchy. ² Musí umět cítiti s nevědomými a bloudícími, jsa též sám sklíčen slabostí. ³ A proto má přinášet oběti jak za hříchy lidu, tak i za své vlastní. ⁴ A nikdo si nesmí tu důstojnost sám pro sebe bráti, nýbrž musí býti povolán od Boha jako Aron.

⁵ Tak ani Kristus si sám nepřisvojil velekněžskou důstojnost, nýbrž (udělil mu ji) Ten, jenž k němu řekl:

„Můj Syn jsi Ty,
já dnes jsem Tě zplodil.“

⁶ A na jiném místě dí:

„Ty jsi kněz na věky,
jako byl Melchisedech.“

⁷ Za svého pozemského života obětoval s hlasitým voláním a se slzami prosby a modlitby Tomu, jenž ho mohl vysvoboditi od smrti, a pro svou úctu (k Bohu) byl vyslyšen. ⁸ A přesto – i jako Syn [Boží] – musil poznati poslušnost svým utrpením. ⁹ Tak byl přiveden k slávě a stal se původcem věčné spásy pro všechny, kteří ho poslouchají, ¹⁰ a od Boha (Otce) byl nazván veleknězem, jako byl Melchisedech.

Snaha po dokonalosti. ¹¹ O tom měli bychom mnoho co říci, a to věci těžko vysvětlitelné, po-

^{8–10} Josue dovedl národ jen do země zaslíbené, ale ne do nebeské vlasti. - „odpočinutí“, doslovně „sobotování“, t. j. svěcení soboty (sabat = odpočinek), poněvadž věčná blaženost byla sobotním odpočinkem a svěcením soboty předobrazena. - „do jeho odpočinutí“, t. j. kdo dosáhne věčné blaženosti, ten bude také zbaven starostí, námah a všeho, co s sebou nese lidský život na zemi (srv. Zjev 21, 3-4).

^{12–13} Apoštol vybíjí čtenáře, aby měli před sebou stále myšlenku dosáhnouti onoho „odpočinutí“ v Bohu, t. j. věčné blaženosti. Zaslíbení by mohli býti z ni vyloučeni, jako byli vyloučeni ze země zaslíbené reptající Izraelité na poušti. Přislíbení Boží se jistě splní, vždyť „slovo Boží“ má velikou účinnost, proniká i nejtajnějšími záhyby lidského srdce (viz výše v. 3).

^{14–18} Pavel chce ukázat (4, 14-5, 10) vznešenost Krista, novozákonního velekněze, vyvýšeného nad anděly a Mojžíše. Nejdříve však budí důvěru k němu tím, že tento velekněz má soucit a milosrdenství s našimi slabostmi, vždyť vzal na sebe lidskou přirozenost se vším s výjimkou hříchu (viz výše 2, 15).

^{5, 1–10} Velekněz má mítí nejen soucit s hříšnými, ale musí býti také Bohem k svému úřadu povolán. Vždyť je zástupcem lidu „v jeho záležitostech u Boha“. Tyto vlastnosti má v nejvyšší míře Ježíš Kristus - velekněz Nového Zákona. Vzal na sebe vtělením lidskou přirozenost, stal se člověkem, neboť „každý velekněz je brán z lidu“ (v. 1), poznal lidské utrpení za svého pozemského života, má soucit s trpícím lidstvem, a je přímo povolán Bohem Otcem k velekněžskému úřadu, jak dosvědčuje Starý Zákon.

⁵ Viz Ž 2, 7. - „Ten, jenž k němu řekl“, t. j. Bůh Otec.

⁶ Viz Ž 109, 4.

⁸ Kristus i jako člověk dosáhl nejvyšší slávy.

^{11–14} Učení o Kristově velekněžství („o tom“) je hluboké svým významem a důsledky. Jen vyspělí a v duchovním životě utvrzení mohou je pochopiti. Čtenáři listu, třeba jsou již delší dobu křesťany, ještě té zralosti a výše svého duchovního života nedosáhli. Potřebují ještě „mléko“, t. j. základní pravdy křesťanské, které možno snadno chápati, a nejsou schopni

něvadž jste se stali liknavými ke slyšení. ¹² Ačkoliv jste se zřetelem k době měli být (sami) učitelé, potřebujete znovu, aby vás někdo poučoval o prvních počátcích učení o Bohu, a potřebujete mléko a ne tuhý pokrm. ¹³ Každý totiž, kdo pije ještě mléko, je nezkušený ve slově spravedlnosti, vždyť je nedospělý. ¹⁴ Ale pro dospělé je tuhý pokrm, (totiž) pro ty, kdož mají mysl návykem vycvičenou k tomu, aby rozeznávala dobré i zlé.

^{6, 1} Proto pomínouce počáteční učení o Kristu, přistupme k věcem vyšším a nekladme znovu základ učením o pokání z mrtvých skutků, o víře v Boha, ² učením o křtu, o vzkládání rukou, o zmrtvýchvstání a o věčném soudě! ³ A to učiníme, bude-li to vůle Boží.

⁴ Neboť bývá velmi těžko, aby ti, kdož, jednou byvše osvíceni a okusivše nebeského daru, stali se účastni Ducha svatého ⁵ a okusili také vznešené slovo Boží i podivné věci budoucího věku, ⁶ a (potom) odpadli, opět se dali přivésti k pokání, poněvadž (takoví) znovu křizují a v posměch vydávají Syna Božího. ⁷ Půda totiž, která vssává déšť na ni často padající a přináší užitečné plody těm, kdož ji obdělávají, dostává požehnání od Boha; ⁸ rodí-li však trní a hloží, je zavržená a propadá kletbě, a její konec bývá vypálení.

Povzbuzení k vytrvalosti ve víře. ⁹ Ačkoliv tak mluvíme, přece o vás, miláčkové, jsme přesvědčeni, že jste lepší a bližší spáse. ¹⁰ Neboť Bůh není nespravedlivý, aby zapomněl na vaše jednání a lásku, kterou jste projevili ve jménu jeho tím, že jste prokázali a prokazujete služby věřícím. ¹¹ Přejeme si však toužebně, aby každý z vás jevil až do konce touž horlivost, očekávaje splnění naděje, ¹² a abyste (v ní) neochabli, nýbrž následovali ty, kdož vírou a trpělivostí docházejí zaslíbeného dědictví.

¹³ Neboť když Bůh dával zaslíbení Abrahamovi a neměl nikoho mocnějšího, při němž by mohl přísahati, přísahal při sobě samém takto:

¹⁴ „Jistě ti hojně požehnám
a velice tě rozmnožím.“

¹⁵ A on trpělivým očekáváním dosáhl zaslíbení. ¹⁶ Lidé totiž přísahají při mocnějším, (než jsou sami,) a ukončením všech jejich rozepří, aby věc byla naprosto jistá, bývá přísaha. ¹⁷ Proto Bůh použil přísahy, že chtěl tím zřetelněji ukázati dědicům zaslíbení nezměnitelnost svého úradku, ¹⁸ abychom dvěma neproměnnými úkony, které naprosto vylučují u Boha lež, měli mocnou útěchu my, kdož jsme se s důvěrou obrátili (k tomu), abychom se pevně drželi naděje (nám) předložené. ¹⁹ V té máme bezpečnou a pevnou kotvu pro (svou) duši, vnikající až do vnitřku za oponu. ²⁰ Tam jako předchůdce pro nás vešel Ježíš, stav se velebně na věky, jako byl Melchisedech.

„tuhého pokrmu“ (= „slova spravedlnosti“), t. j. vyšších náboženských pravd.

^{6, 1–3} Pavel nyní mluví o vyšších pravdách a opomíjí ony, které byly předmětem vyučování katechumenů. Byly to tyto: a) pokání ze skutků mrtvých (t. j. z těžkých hříchů, poněvadž těžký hřích přináší duchovní smrt, člověk je v něm pro nebe duchovně mrtev), b) víra v Boha, c) učení o sv. křtu, d) o vzkládání rukou (t. j. o svátosti birmování), e) o zmrtvýchvstání zemřelých, f) o posledním soudu, který Pavel nazývá „věčným“, poněvadž rozsudek o odměně nebo trestu na posledním soudu vyřčený bude platiti na věky.

^{4–8} Kdo byl pokřten („osvícen“, viz níže 10, 32 v pozn.) a přijal milosti Ducha sv. a přesto odpadl od víry, ten se už velmi těžko vrací k Bohu zpět. Takový hříšník se podobá židům, kteří potupili a ukřižovali Ježíše. Čím větší bývá zatvrzelost takového odpadlíka, tím těžší bývá jeho obrácení, poněvadž hřeší hříchem proti Duchu sv. (srv. Mat 12, 32). Sv. Pavel však nechce tvrdit, že by obrácení takového hříšníka bylo naprosto nemožné.

^{9–12} Pavel chce nyní zase potěšiti své čtenáře. Mluvil sice tvrdě o odpadlících (4–8), ale činil tak jen z veliké péče o věřící, aby ve víře vytrvali. - Místo „docházejí“ (v. 12) má Vulgata „dojdou“.

^{13–20} Na příkladě Abrahamově mohou věřící poznati požehnání pevné víry. Boží zaslíbení a přísaha platí také pro ně, vždyť slova neomylného Boha jsou základem křesťanské naděje. Její splnění se opírá o Krista, který nás do nebe předešel.

¹⁴ Viz Gen 22, 16–17.

^{17–18} „dvěma neproměnnými úkony“, t. j. zaslíbením a přísahou. - „naděje (nám) předložené“, t. j. naděje ve věčnou blaženost, jak nám ji k věření předkládá naše víra.

¹⁹ Slovy „až do vnitřku za oponu“ naráží Pavel na židovský chrám, kde velesvatyně byla oddělena od svatyně oponou. Oním vnitřkem za oponou míní nebe, které bylo velesvatyní předobrazeno. Chce tím říci, že naše naděje kotví v samém Bohu, jenž má sídlo v nebi.

7, Kristus, velekněz jako Melchisedech. ¹ Tento Melchisedech totiž, král salemský, kněz nejvyššího Boha, vyšel naproti Abrahamovi při jeho návratu po porážce králů a poželhal mu; ² a tomu přídělil Abraham desátky ze všeho.

Jeho jméno znamená v překladě předně „král spravedlnosti“, pak také i „král Salemu“, t. j. „král pokoje“. ³ Je (uveden) bez otce, bez matky, bez rodokmenu, bez udání začátku a konce života. Tím však je připodobněn Synu Božím a zůstává knězem na věky.

⁴ Vizte tedy, jak veliký ze ten, jemuž sám patriarcha Abraham dal desátek z vybraných věcí! ⁵ A zajisté mají také kněží pocházející od synů Leviových příkaz, aby podle zákona brali desátky od lidu, to jest od svých bratří, ačkoliv i oni mají tělesný původ v Abrahamovi; ⁶ ale on (Melchisedech), jehož rodokmen se neodvovuje od nich, dostal desátek od Abrahama a poželhal nositeli zaslibení. ⁷ Beze vsí pochyby však menší dostává poželhání od většího. ⁸ A tu dostávají desátky lidé smrtelní, tam však ten, o němž se vydává svědectví, že žije. ⁹ A abych tak řekl, skrze Abrahama dal desátek i Levi, jenž (sám) desátky dostával, ¹⁰ neboť byl ještě v lůně otcově, když (Abrahamovi) vyšel naproti Melchisedech.

Kristus vyniká nad starozákonní kněžstvo. ¹¹ Jestliže tedy působilo dokonalost levitské kněžstvo, za něhož národ obdržel zákony, k čemu bylo ještě potřebí, aby povstával jiný kněz, jako byl Melchisedech a ne jako Aron? ¹² Vždyť se změnou kněžstva je nutná i změna zákona. ¹³ Ten však, na koho se ta slova vztahují, patří k jinému pokolení, z něhož nikdo nesloužil oltáři, neboť je všeobecně známo, ¹⁴ že náš Pán vyšel z (kmene) Judova, (a když mluvil) Mojžíš o tom kmeni, nic neřekl o kněžích.

¹⁵ A to je ještě zřejmější, když povstává jiný kněz, podobný Melchisedechovi, ¹⁶ který se jim stal nikoli podle zákona o tělesném původu, nýbrž podle moci neporušitelného života. ¹⁷ Neboť (o něm) svědčí:

„Ty jsi kněz na věky,
jako byl Melchisedech.“

¹⁸ A tím se zrušuje sice dřívější příkaz, protože byl bezmocný a neužitečný – ¹⁹ vždyť zákon nepřivedl nic k dokonalosti – ale uvádí se lepší naděje, která nás přibližuje k Bohu.

²⁰ A pokud tak jest, (nestalo se) bez přísahy; ²¹ oni se stali totiž kněžími bez přísahy, tento s přísahou skrze Toho, jenž k němu řekl:

„Přisahal Pán,
a nebude toho litovati:
„Ty jsi kněz na věky.““

7, ^{1–10} Melchisedech byl předobrazem Ježíše Krista (1-3): a) pro své jméno, b) pro své postavení v národě (král a kněz zároveň), c) pro svůj původ. Písmo svaté Starého Zákona (Gen 14, 18) se nezmiňuje o jeho rodokmenu. Podle výkladu sv. Pavla se to stalo řízením Božím; ne proto, že by nebyl Melchisedech měl otce nebo matku nebo předky, nýbrž proto, aby byl předobrazem budoucího Vykupitele, který jako člověk nemá otce a jako Bůh nemá matku ani předky, poněvadž je věčný. Melchisedech je dále (4-10) předobrazem Kristovým d) pro svou vznešenost, jíž vyniká nad Abrahama. Neboť Abraham mu dal desátky a přijal od něho poželhání (Gen 14, 18-20). Nedává desátky vyšší nižšímu, nýbrž nižší vyššímu a poželhání dává vyšší nižšímu. Melchisedech převyšuje kněžstvo starozákonní. To dostávalo desátky od lidu a v svém praktickém Abrahamovi samo dalo skrze něho desátky Melchisedechovi.

^{11–28} Ježíš Kristus vyniká nad starozákonní kněze: a) ti byli jen na čas a smrtí Kristovou pozbyli svého poslání - Kristus však je knězem na věky (11-19); b) starozákonní kněžstvo bylo zřízeno bez přísahy Boží - Kristus je knězem podle přísahy Boha Otce (20-22); c) kněží v Starém Zákoně byli smrtelní, proto jich bylo mnoho - kněz Nového Zákona je jeden, poněvadž je věčný (23-25); d) starozákonní kněží byli lidé hříšní, a proto museli obětovati smírné oběti denně nejen za svůj lid, nýbrž i za sebe - Ježíš, novozákonní velekněz, je svatý a obětoval se jen jednou, poněvadž jeho obět je dokonalá (26-28). Kdyby starozákonní kněžstvo svými obětními působilo mravní dokonalost (t. j. ospravedlnění) a věčnou spásu, nebylo by třeba nového kněžství (11-13).

¹⁶ Ježíš je velekněz věčný; nepotřebuje tedy nástupce.

¹⁷ Viz Ž 109, 4 (srv. výše 5, 6).

^{20–22} Přísahy se užívá jen ve věcech velmi důležitých. Z toho, že starozákonní kněžstvo bylo ustanoveno bez přísahy, vyvozuje Pavel důvod, že Ježíš, novozákonní velekněz, ustanovený přísahou Boha Otce, vyniká vysoko nad kněžstvo Starého Zákona, a tím ovšem vyniká i Nový Zákon nad Starý, poněvadž starozákonní kněžstvo bylo spjato s celým duchem Starého Zákona.

²¹ Viz Ž 109, 4.

²² Vzhledem k tomu se stal Ježíš rukojmí lepší úmluvy. ²³ A (tehdy) bylo mnoho kněží, poněvadž jim smrt bránila déle žítí, ²⁴ tento však má, poněvadž zůstává na věky, kněžství nepomíjející. ²⁵ Proto také může dokonale spasiti ty, kdož přistupují k Bohu skrze něho, jsa vždycky živ, aby se za ně přimlouval.

²⁶ Takový zajisté příslušel nám velekněz: svatý, nevinný, neposkvrněný, ne vybraný z hříšníků, ale vznešenější nad nebesa; ²⁷ který nepotřebuje, jako (jiní) velekněží, konati každého dne nejdříve oběti za své hříchy, potom za (hříchy) lidu. Toto učinil jednou provždy, když obětoval sebe samého. ²⁸ Neboť zákon ustanovuje kněžími lidi s nedostatky, ale slovo přísahy ustanovuje v době po zákoně Syna Božího nekonečně dokonalého.

ODDÍL TŘETÍ: KRISTOVA OBĚŤ VYSOKO PŘEVYŠUJE STAROZÁKONNÍ OBĚTI (8, 1-10, 18).

8, Kristus – nebeský velekněz. ¹ Hlavní pak věci při tom, o čem mluvíme, jest: Máme takového velekněze, který se posadil po pravici trůnu velebnosti v nebesích, ² koná kněžskou službu ve svatyni, a to ve svatostánku pravém, který postavil Hospodin, a ne člověk. ³ Každý velekněz bývá totiž ustanovován k tomu, aby obětoval dary a oběti. Proto je potřeba, aby také Ob měl něco, co by obětoval. ⁴ Kdyby tedy byl na zemi, ani by nebyl knězem, poněvadž tu jsou ti, kteří přinášejí dary podle zákona, ⁵ a ti slouží předobrazu a nástinu nebeské svatyně, a to podle příkazu daného Mojžíšovi, když měl vystavěti stánek. Řekl (Bůh): „Hleď, ať uděláš všecko podle vzoru, který ti byl ukázán na hoře!“

⁶ Avšak On obdržel tím vznešenější službu kněžskou, čím vznešenější jest i úmluva, jíž je prostředníkem, neboť ta jest ustanovena na vznešenějších zaslíbeních. ⁷ Kdyby totiž ona první (úmluva) byla bývala bez nedostatků, nebylo by oprávnění pro druhou. ⁸ Vždyť jim činí výtku slovy:

„Hle, přijdou dnové, praví Pán,
a uzavřu novou úmluvu s izraelským
i s judským národem;
⁹ avšak ne takovou úmluvu,
jakou jsem uzavřel s jejich otci v ten den,
v který jsem je vzal za ruku,
abych je vyvedl z egyptské země.
Poněvadž oni nevytrvali v mé úmluvě,
proto já jsem jimi pohrdl, praví Pán.
¹⁰ Toto je totiž úmluva,
kterou uzavřu s izraelským národem
po onech dnech, praví Pán:
Vložím své zákony do jejich mysli
a vepíší je v jejich srdce,
a budu jim Bohem, a oni budou mým lidem.
¹¹ A nikdo nebude poučovati svého spoluobčana
a nikdo svého bratra těmito slovy:

^{26–28} Apoštol tu nemá na mysli obnovení kalvarské oběti při mši sv., nýbrž mluví jen o krvavé oběti na kříži. - „po zákoně“ (v. 28), poněvadž Bůh oznámil kněžství svého Syna ústy Davidovými (Ž 109, 4), když už byl dán mojžíšský zákon.

^{8, 1–3} Sv. Pavel nyní vytyčuje vznešenost Kristovy oběti. Starozákonní kněží konali svůj úřad ve stánku na zemi, Kristus koná svůj velekněžský úřad v nebi jako prostředník mezi lidstvem a Bohem Otcem. Na zemi byli už kněží z pokolení Levi, kteří podle mojžíšského zákona byli jediní oprávněni k bohoslužbě, a Kristus podle své lidské přirozenosti k tomu pokolení nepatřil. - „posadil se po pravici . . .“, viz pozn. k 1, 2-3. - „Hospodin, a ne člověk“ (v. 2), jako byl Mojžíš.

⁵ Viz Ex 25, 40 (srv. Skut 7, 44; Kol 2, 17).

^{6–13} Vznešenost Kristovy oběti dokazuje i výslovné zaslíbení Boží o nové, lepší úmluvě, která měla nahraditi úmluvu starou.

^{8–12} Viz Jer 31, 31-34; srv. níže 10, 16-17.

⁹ Viz Ex 19, 5-6.

„Poznej Pána!
Neboť všichni z nich,
od malíčkého až do velikého,
budou mě znáti,
¹² protože budu míli slitování s jejich nepravostmi,
a na jejich hříchy nebudu již vzpomínati.“

¹³ Mluví-li však o „nové“ (úmluvě), prohlašuje první za zastaralou; ale co větší a stárne, je blízko zániku.

9, Starozákonní oběti byly nedokonalé. ¹ Měla sice i první (úmluva) bohoslužebné předpisy a pozemskou svatyni. ² To byl stánek, v jehož přední části, zvané svatyně, byl svícen a stůl s předkladnými chleby. ³ A za druhou oponou byla (ona část) stánku, zvaná velesvatyně, ⁴ se zlatou kaditelnicí a archou úmluvy, obloženou se všech stran zlatem. V ní byla zlatá nádoba s mannou, rozpučelá hůl Aronova a desky zákona. ⁵ Nad ní pak byli cherubové velebnosti, kteří zastíňovali slitovnici. O těch věcech mluvití nyní dopodrobna není na místě. ⁶ Tak to bylo tedy upraveno.

Do přední části stánku vcházejí sice kněží vždycky, když konají bohoslužebné úkony, ⁷ do druhé (části) však (vchází) jediný velekněz, jednou v roce, (a to) ne bez krve, kterou obětuje za poklesky své i (za poklesky) lidu.

⁸ Tím Duch svatý naznačuje, že ještě není volná cesta do velesvatyně, pokud trvá první stánek. ⁹ Ten je totiž obrazem doby mesiášské. Proto také dary a oběti, které se v něm obětují, nemají moci vnitřně zdokonaliti obětujícího. ¹⁰ Jsou to jen pomíjící ustanovení o pokrmech a nápojích a o rozličném umývání (platná) až do doby nového řádu.

Křistova oběť je nekonečně dokonalá. ¹¹ Kristus však vystoupil jako velekněz budoucích statků, ¹² a zjednav vykoupení věčně, vešel jednou provždy do velesvatyně skrze větší a dokonalejší stánek – zhotovený ne rukama, to je nepocházející z tohoto světa – ne s krví kozlů nebo telat, nýbrž s vlastní krví. ¹³ Jestliže totiž krev kozlů a býků a pokropení popelem z jalovic posvěcuje poskvrněné k zevní čistotě, ¹⁴ oč spíše krev Krista, který skrze Ducha svatého obětoval Bohu sebe samého jako bezúhonnou oběť, očistí naše svědomí od mrtvých skutků, abychom sloužili Bohu živému!

Křistus - prostředník Nového Zákona. ¹⁵ A proto je prostředníkem nové úmluvy, aby skrze

^{9, 2} Viz Ex 25, 23-39.

³ Viz Ex 26, 33.

⁴⁻⁵ Viz Ex 16, 33; 25, 10-21; Lev 16, 12; Num 17, 10. - Místo „se zlatou kaditelnicí“ (tak Vulgáta) překládají někteří řecké thy-miaterion „oltář kadidlový“ (poněvadž se na něm pájilo kadidlo). Tento oltář však stál ve svatyni. - Jen „desky zákona“ (Desatera) bývaly v arše úmluvy, ostatní předměty byly uchovávané vedle ní. Ve chrámě vybudovaném po návratu ze zajetí babylonského všechny ty předměty scházely.

⁶⁻¹⁰ Oddělení velesvatyně od svatyně i to, že velesvatyně byla jen jednou v roce (v den smíření), a to pouze velekněží, přístupná, mělo naznačovat, že „cesta“ k Bohu do nebe jest uzavřena, dokud platí první úmluva, Starý Zákon. Důvod byl v tom, že starozákonní oběti a různé levitské očisťování nedovedly samy o sobě člověka vnitřně očistiti, jej ospravedlniti a s Bohem dokonale usmířiti. Všechny ty starozákonní předpisy o obětech a očistách měly jen platnost a zavazovaly „až do doby nového řádu“ (v. 10), t. j. do Nového Zákona.

⁷ Viz Ex 30, 10; Lev 16, 2, 14, 15. - „do druhé (části)“ = do velesvatyně.

¹¹⁻¹⁴ Sv. Pavel naráží na obřady v den smíření, kdy vcházel velekněz do velesvatyně (viz výše 6-10 v pozn.) s krví z obětovaných zvířat a pokropil jí archu úmluvy, aby vyprosil sobě i lidu vnější, zákonitou očistu. Kristus, novozákonní velekněz, obětoval jednou provždy svou vlastní krev a získal tím vykoupení lidstva a skutečné odpuštění hříchů a dokonaly smír s Bohem.

¹³ Viz Num 19.

¹⁴ Místo „Ducha svatého“ má řecké znění „Ducha věčného“. - „od mrtvých skutků“ = od těžkých hříchů (viz výše pozn. k 6, 1-3).

¹⁵⁻²⁴ Krvavá oběť Krista, našeho prostředníka, byla potřebná. Ne-boť každá závět (Pavel tu přihlíží k tomu, že řecké slovo „diathéké“ znamená nejen „úmluvu“, nýbrž i „závěť“, „testament“) nabývá právní platnosti až úmrtím ustanovitele závěti (15-17). Byla-li již úmluva (závěť) Starého Zákona, učiněná mezi Bohem a izraelským národem, po vůli Boží stvrzena obětí krví (Ex 24, 8), a obětí krví byl Bohu zasvěcen i starozákonní stánek a jeho bohoslužebné nářadí (18-22), pak i

smrt podstoupenou na vykoupení za hříchy (spáchané) za první úmluvy dostali zaslíbené věčné dědictví ti, kdož jsou povoláni.¹⁶ Neboť kde (je) závěť, tam musí býti důkaz smrti toho, kdo závěť učinil.¹⁷ Závěť totiž je platná, až nastane úmrtí; jinak, pokud ještě žije ten, kdo ji učinil, nemá platnosti.

¹⁸ Proto ani ta první úmluva nebyla potvrzena bez krve.¹⁹ Neboť když Mojžíš přečetl všemu lidu všechna přikázání zákona, vzav krev telat a kozlů s vodou a šarlatovou vlnou a s zypem, pokropil jak knihu samu, tak i veškeren lid²⁰ se slovy: „Toto je krev úmluvy, kterou s vámi uzavřel Bůh.“²¹ Podobně pokropil krví i svatostánek a všechno bohoslužebné nářadí.²² A tak podle zákona bývá krví skoro všechno očišťováno a bez vylití krve není odpuštění.

²³ Je tedy nutno, aby předobrazy nebeských věcí byly takto očišťovány, věci nebeské však samy obětmi vznešenějšími, nežli jsou tyto.²⁴ Neboť Ježíš nevesel do velesvatyně, která byla zhotovena rukama a byla napodobeninou (velesvatyně) pravé, nýbrž do samého nebe, aby se ukázal nyní před Bohem (jako přímluvece) za nás.

²⁵ Ani (nepotřebuje), aby se obětoval častokrát, jako když velekněz vchází do velesvatyně rok co rok s cizí krví,²⁶ sice jinak by byl musil trpět častokrát od počátku světa. Ale zjevil se jednou na konci věků, aby svou obětí shladil hříchy.²⁷ A jako jest určeno lidem jednou zemřítí, a potom (následuje) soud,²⁸ tak i Kristus se obětoval jednou, aby shladil hříchy mnohých (lidí). Po druhé se ukáže bez oběti za hříchy ke spáse těm, kdož ho čekají.

10, Jediná novozákonní obět. ¹ Poněvadž totiž Zákon obsahuje (jen) stín budoucích statků, a nikoli tyto v jejich podstatě, nemůže nikdy stejnými obětmi rok co rok vždy přinášenými přivésti obětující k dokonalosti.² Jinak byly by se přestaly přinášet oběti, poněvadž by si obětující, jsouce jednou očištěni, nebyli vědomi žádného hříchu.³ Ale při nich se každoročně připomínají hříchy,⁴ neboť je nemožné, aby krev býků a kozlů shladila hříchy.⁵ Proto při vstupu na svět praví:

„Krvavé oběti ani jiné dary jsi nechtěl,
ale tělo jsi mi utvořil.

⁶Oběti zápalné a smírné se ti nelíbily.

⁷Tu jsem řekl: „Hle, já přicházím,
abych splnil tvou vůli, Bože,
jak jest o mně psáno v knize.“¹“

⁸ Dříve pravil:

„Oběti krvavé ani dary

úmluva Nového Zákona byla stvrzena obětí krví, a to tím vznešenější, čím vyniká Nový Zákon nad Starý. Tou obětí krví byla krev samého Ježíše Krista, která jediná mohla smýtí hříchy světa a otevřítí nám nebeský stánek - nebe -kam Kristus sám slavně vstoupil po svém zmrtvýchvstání. Kristus sice zemřel na kříži za všechny lidi, ale Pavel píše rodilým Židům, připomíná (ve v. 15) jen hříchy, spáchané v Starém Zákoně, aby tím znovu vyzvedl neúčinnost starozákonních obětí pro vnitřní posvěcení. - Místo „Ježíš“ (v. 24) má fecké znění „Kristus“.

²⁵⁻²⁸ Kdyby Kristova obět nebyla přinesla jednu provždy úplně odpuštění hříchů, byl by se musel Kristus znovu za nás obětovat. - „na konci věků“, t. j. v době mesiášské, která byla koncem očekávání Vykupitele. - „hříchy mnohých (lidí)“, t. j. všech lidí, jichž bylo a je mnoho. - „Po druhé“, t. j. při posledním soudě se jeví znovu Kristus, ale ne už jako Vykupitel lidstva, poněvadž již lidstvo vykoupil, ale jako nejvyšší spravedlivý Soudce, aby odměnil své věrné i podle těla.

10. ¹⁻⁴ Starozákonní oběti sice přiváděly obětující k vědomí viny, ale vinu shladiti samy o sobě nemohly, jinak by nebylo potřeba dále podávat v obět tytéž smírné oběti. Každoročně v den smíření připomínal a vyznával velekněz hříchy lidu a obětoval za ně i za sebe smírné oběti. „Zákon“ (totiž Starý Zákon) byl Jen „stínem budoucích statků“, t. j. předobrazem milosti doby mesiášské.

⁵⁻⁷ Slova jsou uvedena ze Ž 39, 7-9 (podle Septuaginty). V slovném smyslu mluví David o tom, že se Bohu více líbí pokora a poslušnost než starozákonní oběti. Ježto David byl osobním předobrazem Kristovým, vkládá Pavel tato slova do úst Ježíše Krista, jak On, přicházejce spasit svět, projevuje svou pokoru a poslušnost k svému nebeskému Otci. Ježíš Kristus ví, že starozákonní oběti byly nedokonalé, a proto chce sám přinést obět dokonalou za spásu lidstva. Z toho Pavel vyvozuje, že místo starozákonních obětí nastoupila jediná obět Kristova - mše svatá.

⁷ „v knize“, t. j. v Písmě svatém.

⁸ Pokud se ta slova týkala Davida, naznačují, že Bohu nebyly ty oběti tak milé, jako Davidova pokora a poslušnost. Pokud je vkládá Pavel do úst Ježíše Krista, znamenají, že starozákonní oběti nedostačovaly k vykoupení lidstva.

ani oběti zápalné ani smírné jsi nechtěl,
ani nemáš v nich zalíbení.“

⁹ A přece se konají podle zákona. Potom však řekl:
„He, přicházím, abych splnil tvou vůli.“

¹⁰ Tím zrušuje první (závěť), aby ustanovil druhou. V té vůli jsme obětováním Těla Ježíše Krista jednou provždy posvěceni.

¹¹ A každý kněz je tu denně v své službě a přináší častokrát tytéž oběti, jež nikdy nemohou shladit hříchy. ¹² Tento však obětoval jednu oběť za hříchy a pak se posadil navždy po pravici Boží. ¹³ Od té chvíle očekává, až jeho „nepřátelé budou dáni za podnož jeho nohám“. ¹⁴ Vždyť jednou obětí ospravedlnil navždy ty, kdož se posvěcují. ¹⁵ Dosvědčujeme nám to i Duch svatý, neboť řekl:

¹⁶ „Toto jest úmluva, kterou uzavřu s nimi
po oněch dnech, praví Pán.
Vložím své zákony do jejich srdce
a vepíší je v jejich mysl.

¹⁷ A na jejich hříchy a nepravosti
nebudu již vzpomínati.“

¹⁸ Kde však jsou hříchy odpuštěny, tam není již potřeba smírné oběti.

Část druhá (mravoučná): Povzbuzení k vytrvalosti a stálosti ve víře Nového Zákona (10, 19-13, 17).

Povzbuzení k vytrvalosti. ¹⁹ Máme tedy, bratří, pro krev Kristovu důvěru, že můžeme vstoupit do velesvatyně. ²⁰ Ta krev nám otevřela vstup jako novou cestu k životu (vedoucí) skrze oponu, to jest skrze jeho tělo. ²¹ Také (máme) vznešeného velekněze, který spravuje dům Boží. ²² Přistupujme proto s upřímným srdcem plni důvěry, očíštění v srdci od zlého svědomí a umytí na těle čistou vodou! ²³ Neohroženě se držíme vyznání své naděje, neboť věrný je Ten, jenž dal zaslíbení! ²⁴ Snažme se, abychom jeden druhého povzbuzovali k lásce a k dobrým skutkům! ²⁵ Nezanedbávejme své shromáždění, jak to mají někteří ve zvyku, nýbrž se navzájem povzbuzujeme, a to tím více, čím více vidíme, že se (ten) den blíží.

²⁶ Neboť hřešme-li po poznání pravdy dobrovolně, již není oběti za hříchy, ²⁷ nýbrž jakési hrozné očekávání soudu a žár ohně, který stráví protivníky. ²⁸ Porušil-li někdo zákon Mojžíšův, bez milosrdenství po (výpovědi) dvou nebo tří svědků propadá smrti. ²⁹ Čím hroznější trest – podle vašeho zdání – zaslouží si ten, kdo hrozně pohrdl Synem Božím, kdo pokládá krev

⁹ Srv. Mat 26, 39, 42; Jan 6, 38; Gal 1, 4.

¹¹ „každý kněz“ židovský.

¹³ „očekává“ úplného účinku své oběti, totiž dokonalé porážky všech svých nepřátel (viz Ž 109, 1).

¹⁴ „kteří se posvěcují“ nadpřirozenými prostředky, především užití jeho krvavé oběti na kříži. Ta oběť má takovou účinnost, že není potřeba nové oběti pro spásu lidstva (srv. níže v. 18).

^{16–17} Viz Jer 31, 33–34; srv. také výše 8, 10, 12.

¹⁸ Tento verš nemluví však proti oběti mše sv., která se Bohu denně přináší. Vždyť mše svatá je jen opakováním jedné a téže oběti Kristovy na kříži, tedy není podstatně novou obětí.

^{19–22} V Starém Zákoně byl přístup do velesvatyně pro lid i kněžstvo uzavřen. Smrti Kristovou je však každému bez rozdílu otevřen přístup do nebeské velesvatyně; ta byla předobrazem pozemskou svatyni. Kristus nám otevřel vstup do nebe svou krvavou obětí na kříži. Proto se můžeme s plnou důvěrou obracet k Bohu. - „dům Boží“ = Církev. - „čistou vodou“ křestní (srv. Ef 5, 26).

²⁵ „shromáždění“ bohoslužebné. - „ten den“ = den posledního soudu. Pavel tu mluví, jako by měl poslední soud nastati už brzy. Nemluví tak na podkladě nějakého zjevení Božího, nýbrž jen z vlastního mínění. Možno připustiti, že tu má na mysli i pád Jerusalema roku 70, který byl předobrazem posledního soudu (Mat 24, 33).

^{26–31} Pro ty, kteří „dobrovolně“ hřeší odpadem od Krista a zatvrzele odmítají „poznanou pravdu“ (hřeší proti Duchu svatému; srv. Mat 12, 32), není už žádné jiné smírné oběti. Trestal-li se již odpad od mojišského zákona smrtí, oč těžší trest stihne od-padlíky od zákona Kristova (srv. výše 6, 4–8).

²⁷ „žár ohně“, viz Iz 26, 11.

²⁸ Viz Num 15, 30; 35, 30; Dt 17, 6; Mat 18, 16; Jan 8, 17; 2 Kor 13, 1.

úmluvy, jíž byl posvěcen, za krev obyčejnou a potupil Ducha lásky? ³⁰ Známe totiž Toho, jenž řekl:

„Mně patří pomsta a já odplatím.“

A jinde:

„Souditi bude Pán svůj lid.“

³¹ Hrozné jest upadnouti do rukou Boha živého.

Stálost ve víře. ³² Rozpomínejte se na uplynulé dny, v nichž jste, byvše osvíceni, přestáli veliký boj utrpení, ³³ jednak v potupách a útiscích poskytovali jste podívanou, jednak jste se stali druhy těch, jimž se tak vedlo. ³⁴ Vždyť jste měli nejen s vězni soucit, nýbrž i radostně jste snesli uloupení svého majetku, ježto víte, že máte lepší a trvanlivější statek. ³⁵ Neodhazujte tedy svou důvěru; ta má velikou odplatu. ³⁶ Vytrvalosti je vám zajisté potřebl, abyste splnili vůli Boží a dostali zaslíbené dobro. ³⁷ Vždyť

„ještě velmi maličko
a přijde Ten, jenž má přijíti,
a nebude s příchodem otáletí.
³⁸ Můj spravedlivý žije z víry,
ale skryvá-li se ze strachu,
nemá v něm zalíbení má duše.“

³⁹ My však nepatříme k těm, kdož se skrývají k (své) záhubě, nýbrž k těm, kdož věří, aby získali život.

11, Příklady stálosti ve víře ze Starého Zákona. ¹ Víra je základem toho, v co doufáme, přesvědčením o tom, co (ještě) nevidíme. ² Skrže ni se zajisté naši předkové (dobře) osvědčili. ³ Vírou poznáváme, že vesmír je stvořen Božím slovem, takže z věcí neviditelných povstaly viditelné.

⁴ Ve víře přinesl Abel Bohu lepší oběť než Kain a pro ni se mu dostalo svědectví, že je spravedlivý, neboť Bůh sám vydal svědectví nad jeho dary. A on skrže ni mluví ještě i po své smrti.

⁵ Pro (svou) víru byl vzat Henoch (do nebe) bez smrti. A nebylo možno ho naléztí, poněvadž ho vzal Bůh. Prve však, než byl vzat, dostalo se mu svědectví, že se zalíbil Bohu. ⁶ Bez víry však se nelze líbiti Bohu, neboť ten, kdo přistupuje k Bohu, musí uvěřiti, že (Bůh) jest a že odplácí těm, kdož ho hledají.

⁷ Ve víře Noe, jakmile dostal poučení o tom, co ještě nebylo vidět, v bázni připravil archu na záchranu své rodiny, a (v své víře) vyřkl odsouzení, nad světem a stal se dědicem toho ospravedlnění, které je z víry.

⁸ S vírou uposlechl Abraham výzvy, aby odešel na místo, jež měl dostati v dědictví. I dal se na cestu, aniž věděl, kam jde. ⁹ V (své) víře se usadil v zemi zaslíbené jako cizinec a přebýval

³⁰ Viz Dt 32, 35-36.

³² „byvše osvíceni“ světlem pravdy a Boží milosti po svém obrácení na křesťanství. Křest se nazýval „osvícením“, poněvadž jím byl přiveden člověk k pravému světu, k Ježíši Kristu (srv. 1 Jan 1, 5). - Slovy „přestáli veliký boj utrpení“ míní Pavel pronásledování Cirkve v Jerusalemě za Šavla (usmrcení jáhna Štěpána; Skut 6, 5-8, 3), pak pronásledování r. 42, kdy byl sřat sv. Jakub St. (Skut 12, 2), a r. 62, kdy byl umučen sv. Jakub Ml. (srv. níže 13, 7).

³¹ Srv Iz 26, 20; Hab 2, 3; Luk 21, 28; Jak 5, 8; výše v. 25.

³⁸ Srv. Hab 2, 4; Řím 1, 17; Gal 3, 11.

³⁹ „život“ věčný.

11, ¹ Tento verš nepodává definici víry, nýbrž jen její vlastnosti; srv. výše 3, 14; 2 Kor 5, 7.

⁴ Viz Gen 4, 4; srv. Mat 23, 35.

⁵ Viz Gen 5, 24; Sir 44, 16; Moudr 4, 10.

⁷ Viz Gen 6, 8. 9. 13-22; 7, 1; Sir 44, 17.

⁸ Viz Gen 12, 1. 4. Srv. také Řím 4, 2. - Podle Vulgáty a mladších řeckých rukopisů „ten, který se nazývá Abraham“.

⁹ Viz Gen 23, 4; 26, 3; 35, 12.

pod stany s Izákem a Jakubem, kteří byli spoludědici téhož zaslíbení.¹⁰ Čekal totiž na město pevně založené, jehož stavitelem a tvůrcem je Bůh.

¹¹ Pro (svou) víru i [neplodná] Sára dostala sílu státi se matkou, a to přes svůj pokročilý věk, neboť věřila, že věrný je Ten, který dal zaslíbení.¹² Proto také z jednoho, a to už odumřelého (muže) povstali (potomci) četní jako hvězdy na nebi a nespočítatelní jako písek na břehu mořském.

¹³ S vírou zemřeli tito všichni, aniž dostali ono zaslíbené dobro. Jen zpovzdálí je spatřili, pozdravili a uznali, že jsou jen cizinci a poutníky na této zemi.¹⁴ Neboť ti, kdož takto mluví, dávají najevo, že (svou) vlast hledají.¹⁵ A kdyby byli mínili onu, z které vyšli, byli by měli vhodnou příležitost se tam navrátit.¹⁶ Ale oni touží (po vlasti) lepší, totiž nebeské. Proto Bůh se nestydí nazývat se jejich Bohem, vždyť jim připravil město.

¹⁷ S vírou obětoval Abraham Izáka, když byl zkoušen, a obětoval to (svého) jednorozeného syna, ačkoliv dříve dostal zaslíbení¹⁸ a bylo mu řečeno: „V Izákovi se ti dostane potomstva.“¹⁹ Myslí totiž, že Bůh má moc i z mrtvých vzkřísiti; proto ho dostal i jako předobraz (zpět).

²⁰ Ve víře také poželhal Izák Jakobovi a Esauovi do jejich budoucnosti.

²¹ Ve víře umírající Jakub poželhal oba syny Josefovy a poklonil se směrem k hrotu své berly.

²² Ve víře umírající Josef se zmínil o vyjití synů izraelských a učinil nařízení o svých kostech.

²³ S vírou byl Mojžíš po svém narození ukryt po tři měsíce svými rodiči, poněvadž viděli, že dítko je krásné, a nebáli se rozkazu králova.²⁴ Ve víře se zřekl Mojžíš, když dospěl, nazývati se synem faraonovy dcery,²⁵ a zvolil si raději s lidem Božím trpěti protivenství, nežli míti dočasný požitek z hříchu,²⁶ pokládaje za větší bohatství Kristovu pohanu nežli poklady Egyptanů, neboť hleděl na odplatu.²⁷ S vírou opustil Egypt, aniž se bál králova hněvu, neboť statečně vydržel, jako by Neviditelného takřka viděl.²⁸ S vírou slavil velikonočního beránka a vykonal pokropení krví, aby se jich nedotkl zhoubce prvorozenou.²⁹ Ve víře přešli přes Rudé moře jako po suché zemi, kdežto když se o totéž pokusili Egyptané, byli (vlnami) pohlceni.³⁰ Vírou padly hradby Jericha, když okolo nich obcházeli po sedm dní.

³¹ Pro (svou) víru nezahynula s nevěřícími nevěstka Rahab, poněvadž pokojně přijala vyzvědače.

³² A co mám ještě říci? Vždyť by mi nestačil čas, kdybych měl vypravovati o Gedeonovi, Barakovi, Samsonovi, Jeftovi, Davidovi, Samuelovi a prorocích.³³ Ti svou vírou přemohli říše,

¹⁰ „místo pevně založené“ (to je trvalé, věčné) = věčná blaženost jako práva naše vlast. Příprava na ni je na zemi život v Cirkvi Páně. Tato vlast se staví proti „stanům“ ve v. 9 (pozemský život), které neměly základů.

¹¹ Viz Gen 17, 19; 21, 2.

¹² Viz Řím 4, 19; Gen 15, 5; 22, 17; 32, 12.

¹³ Pavel tu naráží na Gen 23, 4.

¹⁴ Viz Ex 3, 6; Mar 12, 26-27. - „město“, viz výše v. 10.

¹⁵ Viz Gen 22, 1-13; Moudr 10, 5; Sir 44, 20-24; Jak 2, 21.

¹⁶ Viz Gen 21, 12.

¹⁷ Izák byl předobrazem Vykupitele, a to předobrazem jeho krvavé oběti i vzkříšení, poněvadž byl na zakročení Boží uchráněn smrtí

²⁰ Viz Gen 27, 27-29. 39-40.

²¹ Viz Gen 47, 31; 48, 15-16.

²² Viz Gen 50, 24.

²³ Viz Ex 2, 2.

²⁴⁻²⁶ Mojžíš se v ničem nechtěl poskvřniti při pohanském dvoře faraonově a pokládal „Kristovu pohanu za větší bohatství nežli poklady Egyptanů“, poněvadž osvícen milostí Boží viděl v potupě a pohaně svého národa, který byl národem Božím, předobraz potupy a pohany Krista, budoucího Vykupitele.

²⁷ Viz Ex 2, 15; 12, 51.

²⁸ Viz Ex 12, 12-13.

²⁹ Viz Ex 14, 22, 27; Judit 5, 12. 13; Moudr 10, 18-19

³⁰ Viz Jos 6, 20.

³¹ Viz Jos 2, 11-12; 6, 17. 23. - O Rahab viz také Jak 2, 25.

³² Viz Sdc 6, 11-9, 57; 4, 6-5, 32; 13, 1-16, 31; 10, 6-12, 7; 1 Král 16, 14-2 Král 20, 26; 1 Král 1, 1-7, 17.

³³ „přemohli říše“, na př.: soudcové. David: „vykonalí spravedlnost“ (t. j. spravedlivě zastávali svůj úřad), na př. Samuel a David; „dosáhli (za živá), co jim bylo slíbeno“, jako vítězství nad nepřítelem, rozkvět v zemi, na př. soudcové, David; „za-

vykonali spravedlnost, dosáhli, co jim bylo slíbeno, zacpali tlamy lvům,³⁴ uhasili prudký oheň, unikli ostří meče, ač slabí, dosáhli velké síly, stali se hrdiny v boji, zahnali cizí vojska na útěk.³⁵ Ženy dostaly vzkríšením své mrtvé. Jiní však byli nataženi (na mučidla) a zřekli se osvobození, aby dosáhli vznešenějšího vzkríšení.³⁶ Jiní zakusili posměch a bití, ano i okovy a žaláře.³⁷ Byli kamenováni, rozřezáni, ke hříchu sváděni, mečem usmrceni; chodili v kožích ovčích a kozích, trpíce nedostatkem, soužením a trápením.³⁸ Oni, jichž svět nebyl hoden, bloudili v pustinách, v horách, v jeskyních a v rozvalinách zemských.

³⁹ A ti všichni, ač dostali pro svou víru (dobré) svědectví, nedostali to zaslíbené dobro.⁴⁰ Pro nás však Bůh již předem zřídil něco lepšího, aby nepřišli k dokonalosti bez nás.

12, Příklad Kristův a otcovská láska Boží.¹ Proto i my, jsouce obklopeni tak velkým oblakem svědků, odložme vše, co (nám) překáží, zvláště hřích, jenž nás obklopuje!² Běžme vytrvale běh o závod nám určený, patřice na Ježíše, vůdce a dokonatele víry! Ten pro radost sobě určenou přestál kříž, nedbaje potupy, a (nyň) sedí po pravici Božího trůnu.³ Uvažujte přece o Tom, jenž takový odpor proti sobě snesl od hříšníků, abyste neumdlévali a nechochovali na mysl.

⁴ Dosud jste v svém boji proti hříchu neodporovali až do krve⁵ a zapomněli jste na slova napomenutí, která k vám jako k synům mluví:

„Můj synu, nepohrdej kázní Páně,
ani nezoufej, když tě kárá!

⁶ Neboť koho Pán miluje, toho kárá;
neštěstím stíhá každého, koho přijímá za syna.“

⁷ V kázní vytrvávejte! Bůh se k vám chová jako k synům; neboť kde je syn, kterého by otec nekáral?⁸ Jste-li však bez kázně, které jste se stali všichni účastni, jste nepraví, a nikoli praví synové.⁹ Mimo to naši pozemští otcové nás kárali, a my jsme je ctili. Což se nemáme tím spíše poddati Otcí duchů, abychom žili?¹⁰ Vždyť oni nás kárali podle svého uvážení pro krátký čas, Tento však to činí k našemu prospěchu, abychom se stali účastni jeho svatosti.¹¹ Nezdá se, že by nějaká kázeň pro první okamžik přinášela radost, spíše zármutek, ale později vydává pokojné ovoce spravedlnosti těm, kdož jí byli vycvičeni.¹² Proto pozdvihněte skleslé ruce a zemlená

cpali tlamy lvům", na př. Samson, David, Daniel (viz Sdc 14, 6; 1 Král 17, 34-36; Dan 6, 22-23).

³⁴ „uhasili prudký oheň" tři mládenci v peci ohnivě (Dan 3, 24); „unikli ostří meče", na příklad David, Eliáš, Eliseus (1 Král 18, 11; 19, 10; 21, 10; 3 Král 19; 4 Král 6); „ač slabí, dosáhli velké síly", na př. Samson (Sdc 16, 19) a Ezechiáš; „stali se hrdiny v boji . . .", na př. soudcové, David, bratři Makkabejští; „zahnali cizí vojska . . .", na př. Gedeon, Samson, David (Sdc 7, 19-25).

³⁵ „Ženy dostaly vzkríšením své mrtvé", na př. vdova ze Sarepty a Sunamka (3 Král 17, 17-23; 4 Král 4, 17-37); mučednickou smrt podstoupili na př. Eleazar a matka se sedmi syny (2 Mach 6, 18-7, 42).

³⁶ Týká se zvláště proroků (viz 3 Král 22, 24-23; Jer 37, 14-20; 38, 6).

³⁷ „Byli kamenováni", na př. Naboth (3 Král 21, 13), Zachariáš (2 Par 24, 20-22; Mat 23, 35), podle starého podání také Jeremiáš; „rozřezáni", na př. Izaiáš; „mečem usmrceni", jako na př. Uriáš; „chodili v kožích . . .", t. j. v chudém obleku, na př. proroci (Eliáš a Eliseus).

³⁸ „bloudili v pustinách . . ." Eliáš a uprchlíci v době makkabejské.

³⁹⁻⁴⁰ Ač se patriarchové a proroci osvědčili, přece se nedožili doby mesiášské jako věřící doby apoštolovy. Ti mají tu přednost, že žijí v době, kdy lidstvo je již vykoupeno. Doba mesiášská přinesla i spravedlivým Starého Zákona blaho, když Kristus po své smrti na kříži vstoupil k nim do předpekli, aby jim oznámil, že jsou i oni vykoupeni, a v den svého slavného nanebevstoupení uvedl jejich duše s sebou do nebe. Dokonalého blaha i co do těla dosáhnou se spravedlivými Nového Zákona až v den posledního soudu.

12, ¹ Příklady ze Starého Zákona jsou poučné a povzbuzující, proto je mají čtenáři mítí stále před očima. Pavel bere obrazy ze závodů, kdy závodníci odkládají i šat, aby jim v běhu nic nepřekáželo, aby tak spíše mohli doběhnouti k cíli. K obrazu ze závodů viz také 1 Kor 9, 24-25.

²⁻³ Ježíš, náš vůdce do nebe, nejen sám tam vítězně vstoupil a došel i jako člověk nejvyšší oslavy, nýbrž svou milostí i jiným k věčnému cíli pomáhá.

⁵⁻⁶ Viz Přísl 3, 11-12; srv. také Zjev 3, 19.

⁹ „kárali nás", doslovně „měli jsme je za vychovatele" (tak Vulgáta; ale řecké paideuo znamená v hellenistické řečtině nejen vychovávat, nýbrž i kárat, trestat). - „Otcí duchů" = Bohu, od něhož máme nadpřirozený život duše.

¹⁰ Rodiče mají mnohdy na zřeteli jen časný život dítěte, Bůh však naší věčnosti.

¹² Z těchto slov je vidět, že nebezpečí odpadu bylo u Jerusalemských křesťanů veliké.

kolena a narovnejte stezky pro své nohy, ¹³ aby se chromý (úd) nevymkl, nýbrž uzdravil!

Napomenutí k pokoji a svatosti. ¹⁴ Usilujte o pokoj se všemi a o (své) posvěcení! Bez něho nikdo nespasí Boha. ¹⁵ Přihlížejte k tomu, aby se nikdo nepřipravoval o milost Boží, aby nějaký jedovatý kořen k vaší škodě nevyrostl a mnozí se jím neposkvrnili, ¹⁶ aby nikdo nebyl smilníkem nebo lehkomyšlníkem jako Esau! Ten za jediné jídlo prodal své prvorozenské právo. ¹⁷ Neboť vězte, že byl odmítnut také potom, když chtěl zdědit požeňání. Nedostalo se mu totiž příležitosti ke změně smýšlení, ač si ji se slzami žádal.

¹⁸ Vždyť jste nepřistoupili k hoře, které se lze dotknouti, ani k ohni rozpálenému, ani k temnu a mráкотě a bouří, ¹⁹ ani ke zvuku trouby a k hlasu slov, při kterém si posluchači vyprosili, aby k nim již nebylo mluveno slovo. ²⁰ Neboť nemohli snést příkaz: „I kdyby se jen zvíře dotklo hory, bude ukamenováno.“ – ²¹ Tak hrozné bylo, co viděli, že Mojžíš řekl: „Pln strachu se třesu.“ – ²² Ale přistoupili jste k hoře Sionu a k městu Boha živého, k nebeskému Jerusalemu a k přemnohá tisícům andělů, ²³ k slavnostnímu shromáždění, a k obci prvorozců zapsaných v nebesích, a k Bohu, soudci všech, a k duším blažených spravedlivých, ²⁴ a k Ježíšovi, prostředníku nové úmluvy, a k pokropení krví, která mluví mocněji než (krev) Abelova.

²⁵ Hledte, ať neodmítáte Toho, jenž (tu) mluví! Neboť jestliže oni neunikli (trestu), když odmítli toho, jenž mluvil na zemi, o co méně my, když se odvracíme od Toho, jenž [k nám] mluvil s nebes. ²⁶ Jeho hlas tehdy otrásl zemi, nyní pak oznámil toto: „Ještě jednou, (a) já otřesu nejen zemi, nýbrž i oblohou.“ ²⁷ Právě to „ještě jednou“ naznačuje, že to, čím lze otrásti, bude proměněno, poněvadž bylo stvořeno. Tak má zůstat i to, čím nelze otrásti. ²⁸ Poněvadž dosáhneme království, jimž nelze otrásti, prokazujeme vděčnost, s kterou bychom v bázni a uctivosti přijemně sloužili Bohu! ²⁹ Neboť náš „Bůh jest oheň šířající.“

13, Napomenutí k různým křesťanským ctnostem. ¹ Bratrská láska ať zůstává [mezi vámi]! ² Na pohostinnost nezapomínejte, neboť někteří, aniž to věděli, pohostili anděly! ³ Pamatujte na vězně, jako byste byli jejich spoluvězňové, a na soužené jako ti, kteří sami bydlí v těle!

⁴ Manželství budí ve všem počestné a lože neposkvrněné, neboť smilníky a cizoložníky bude souditi Bůh!

¹³ „narovnejte stezky“, t. j. žijte správně, aby se vašim příkladným životem druzí ve víře utvrzovali.

¹⁵ Pavel napomíná, aby dbali toho, aby mezi nimi nepovstal někdo, kdo by je bludem nebo pohoršlivým životem odváděl od pravé víry a křesťanského života.

^{16–17} Viz Gen 25, 33–34. Jako Esau prodal lehkomyšlně za čochovici své prvorozenské právo a nepohnul později otce k tomu, aby mu udělil prvorozenské požeňání (Gen 27, 37–40), tak se i hříšník pro krátký prospěch z hříchu zabývá synovství Božího a práva na věčnou blaženost.

^{18–24} Již Izraelité, dříve než s nimi Bůh uzavřel smlouvu na Sinaji, museli se očistit (Ex 19, 10), oč více křesťané musejí být čisti, poněvadž jsou vázání novou úmluvou, která je uvádí do Cirkve Kristovy. Podle té úmluvy se stali na křtu sv. dítkami Božími, byvše očištěni a posvěceni krví Kristovou, která ještě mocněji volá k Bohu o smilování, než volala k Bohu nevinně prolitá krev Abelova o pomstu (Gen 4, 10).

^{18–21} Sv. Pavel tu připomíná výjev u hory Sinaj, kde byla po východu z Egypta uzavřena smlouva s Bohem. Bůh tehdy zakázal pod trestem smrti „vstoupiti na horu (Sinaj) nebo se dotknouti jejího úpatí“ (viz Ex 19, 12). - K v. 20 viz Ex 19, 13; k v. 21 viz Dt 9, 19.

²² „Sionem a městem Boha živého“ míní tu Pavel Cirkve bojující na zemi i vítěznou v nebi.

²³ „Obec prvorozců“ jsou asi ti věřící na zemi, o nichž Bůh ví, že vytrvají až do smrti v posvěcující milosti a dojdou proto jistě věčné spásy. - „k duším blažených spravedlivých“, t. j. k svatým Starého a Nového Zákona, kteří už došli spásy.

^{25–29} Když se už neposlušnost mojišského zákona tak přísně trestala, oč přísněji se bude trestat odpad od víry v Novém Zákoně. V Starém Zákoně mluví Bůh s hory Sinaj, v Novém Zákoně mluví Bůh s nebe (srv. výv. 2, 2–3; 10, 28–29).

^{26–27} Apoštol naráží na Ex 19, 18, když Bůh oznámil svému lidu zákon na hoře Sinaj, ale má na mysli účinky Starého Zákona v dějinách spásy, jak ji Bůh připravoval. Účinnost Starého Zákona se jevila jen pro tuto zemi, poněvadž Starý Zákon sám o sobě nedovedl nikoho do nebe. „Nyní“, t. j. v době mesiášské, v Novém Zákoně, jak zaslíbil Bůh ústy proroka Aggea (2, 7): „ještě jednou . . .“ Účinky Nového Zákona se budou jevit i na nebi; to bylo v Starém Zákoně lidstvu zavřeno. Ze slov „ještě jednou“ (ne vícekrát), na které klade zvláštní důkaz, vyvozuje Pavel, že Nový Zákon je věčný, nebude již nahrazen jiným (srv. níže v. 28).

²⁹ Viz Dt 4, 24; 9, 3; Iz 33, 14.

^{13, 2} Zde naráží na pohostinnost Abrahamovu, Lotovu a Tobiášovu (srv. Gen 18, 3; 19, 2–3; Řím 12, 13; 1 Petr 4, 9).

³ Krásné povzbuzení k víře v obcování svatých. Trpí-li jeden křesťan, mají s ním mít soucit i ostatní, vždyť všichni jsou údy téhož duchovního těla Kristova - Cirkve.

⁵ Váš život budíž bez lakomství a buďte spokojeni s tím, co máte! On sám přece řekl: „Nezanechám tě ani neopustím.“

⁶ Pravíme tedy s důvěrou:

„Pán je mi pomocníkem,
nebudu se báti.
Co mi může učinit člověk?“

⁷ Pamatujte na své představené, kteří k vám mluvili slovo Boží! Podívejte se na konec jejich života a následujte jejich víru! ⁸ Ježíš Kristus (je) týž včera i dnes i na věky.

⁹ Nenechávejte se sváděti různými cizími naukami! Je dobré utvrzovati srdce milostí, ne pokrmy (z obětí). Ty neprospěly těm, kdož je požívali. ¹⁰ Máme oltář, s něhož nesmějí jísti ti, kdož slouží stánku. ¹¹ Neboť těla zvířat, jejichž krev vnáší velekněz do svatyně jako smírnou oběť za hříchy, spalují se za táborem. ¹² Proto také Ježíš trpěl za branou, aby posvětil lid svou krví. ¹³ Nuže, vyjděme k němu za tábor a nesme s ním jeho potupu, ¹⁴ neboť zde nemáme trvalou vlast, ale hledáme budoucí!

¹⁵ Skrze něho tedy přinášíme Bohu vždycky oběť chvály, ovoce rtů, jež velebí jeho jméno! ¹⁶ Na dobročinnost však a na sdílnost nezapomínejte, neboť v takových obětech má Bůh zalíbení!

¹⁷ Poslouchejte své představené a buďte jim poddáni, neboť oni bdí nad vašimi dušemi a musí jednou z nich vydati účet! Kéž by to činili s radostí a ne se vzdechy; neboť to by vám neprospělo.

Závěr listu (13, 18-25).

¹⁸ Modlete se za nás! Neboť jsme si jisti, že máme dobré svědomí, poněvadž si chceme ve všem dobře vésti. ¹⁹ A tím více vás prosím, abyste to učinili, abych tím dříve vám byl navrácen.

²⁰ Bůh pokoje, jenž vzkřísil z mrtvých Pána našeho Ježíše [Krista], pastýře ovcí, vzešeného krví věčné úmluvy, ²¹ ať vás upevní v každém dobrém díle, abyste konali jeho vůli; neboť způsobí ve vás skrze Ježíše Krista, co se mu líbí! Jemu budíž sláva na věky věků! Amen.

²² Prosím vás, bratři, snášejte trpělivě slovo napomenutí, vždyť jsem vám jen stručně psal.

²³ Vězte, že náš bratr Timothej je propuštěn; s ním vás spatřím, přijde-li brzy.

²⁴ Pozdravte všechny své představené a všechny věřící! Pozdravuji vás bratři z Itálie.

²⁵ Milost (budíž) s vámi se všemi! Amen.

⁵ Viz Jos 1, 5.

⁶ Viz Ž 117, 6 podle řeckého znění; podle Vulgáty zní druhá část verše „... nebudu se báti toho, co by mi učinil člověk“.

⁷⁻¹⁰ Jako jejich duchovní představení (Jakub St. a Jakub Ml.), mají i čtenáři tohoto listu zůstatí Bohu věrni, nedati se lákati falešnými názory judaistů k židovským obětem. Ve v. 10 má apoštol na mysli mši sv. se sv. přijímáním, jehož se nesmějí zúčastnit, „kdož slouží stánku“ = židé (srv. výše 8, 4-5). 11 Viz Lev 16, 27.

¹³⁻¹⁴ „za tábor“, t. j. zanechme plnění starozákonních obřadních předpisů (srv. výše 11, 26; 12, 2). - Ve v. 14 stručně, ale výstižně podal tu sv. Pavel cíl našeho života (srv. výše 11, 10; 12, 22). 15 „Skrze něho“, t. j. skrze Krista a ne již starozákonními oběťmi. 17 „Kéž by to činili s radostí“, totiž duchovní péči o vaše duše.

²² „jen stručně“, ačkoliv list je dosti dlouhý; měl toho sv. Pavel tolik na srdci, že skutečně napsal jen to nejdůležitější.

²³ Podle názoru některých byl Timothej za prvního pronásledování křesťanů za Nerona r. 64 v Římě uvězněn.

²⁴ „z Itálie“, podle našeho bychom řekli „v Itálii“.

LISTY APOŠTOLSKÉ

SEDM LISTŮ
KATOLICKÝCH

VŠEOBECNÝ ÚVOD DO LISTŮ KATOLICKÝCH

1. Sedm listů (Jak, 1 a 2 Petr, 1, 2 a 3 Jan, Juda), které následují v novozákonním kánoně (sbírce biblických knih) po listech Pavlových, se nazývají společně „listy katolické“.

Toto řecké pojmenování je velmi staré a zná je již koncem II. stol. antimontanista Apollonius. Dionysios Alex. označuje 1 Jan listem „katolickým“, Origenes nazývá „katolickými“ 1 Jan, Juda, 1 Petr. Po prvé vypočítává všech sedm listů s pojmenováním „listy katolické“ církevní dějepisec Eusebios. Po něm tak jmenuje tyto listy sv. Jeronym. Jinak bývaly také označovány „listy kanonické“.

Název „listy katolické“ se opírá jistě také o jejich obsah. Nebyly určeny, jako listy Pavlovy, jednotlivým křesťanským obcím nebo osobám, nýbrž měly určení pro křesťanské obce a věřící celých krajů (srv. 1 Petr 1, 1). Jsou tedy katolické listy vlastně „okružními“ listy (encyklikami) a jejich autoři měli na zřeteli velký okruh čtenářů s výjimkou ovšem 2 a 3 Jan. Avšak pro společného autora byly i tyto dva listy Janovy spojovány s 1 Jan a přidružovány k ostatním listům katolickým. Obsah listů má ráz všeobecný a listy nemají na zřeteli nějaké určité nábožensko-moravní poměry. Jsou obsahu poučného a psány více ve formě pojednání než listu.

2. Pořad těchto listů, jak jej máme nyní v sbírce novozákonních spisů, nebyl vždy týž. Sněmy hipponský r. 393 a karthaginský r. 397, také sv. Jeronym a Kassiodor vypočítávají listy podle významnosti jejich autorů: 1 a 2 Petr, 1, 2 a 3 Jan, Jak, Juda. Tento pořad byl pojat také do dekretu o Písmu svatém na církevním sněmu v Tridentu, ale Klementinské vydání Vulgáty má pořad Církve východní, obvyklý na Východě od IV. stol.: Jak, 1 a 2 Petr, 1, 2 a 3 Jan, Juda.

V časovém postupu byl by tento pořad: Jak, Juda, 1 a 2 Petr, 1, 2 a 3 Jan.

3. Listy: 2 Petr, 2 a 3 Jan, Juda pro svůj krátký obsah a menší význam po stránce věroučné byly v některých částech Církve teprve později přijaty k ostatním inspirovaným knihám Nového Zákona. Ale již od IV. stol. hájily jednotlivé provinciální církevní sněmy, pokud se zabývaly otázkou kánonu Nového Zákona, názor, že tyto všechny listy patří právem mezi knihy kanonické.

ÚVOD DO LISTU SV. APOŠTOLA JAKUBA

1. Autor listu sv. Jakub, příjmením Mladší na rozdíl od apoštola Jakuba Staršího, syna Zebedeova a bratra apoštola Jana, byl syn Alfea nebo Kleofáše (Mat 10, 3). Jeho matka se nazývala Maria (Mat 27, 50) a byla příbuznou („sestrou“) matky Ježíšovy (Jan 19, 25). Jakub byl tedy s matčiny strany příbuzným Páně a byl nazýván „bratrem Páně“ (Gal 1, 19), podobně jako i jeho bratři Josef, Juda a Simon (Mat 13, 55; Mar 6, 3).

Po seslání Ducha svatého zůstal trvale v Palestině a stal se biskupem jerusalemským. Požíval veliké vážnosti jak u křesťanů tak i u židů. Podle svědectví Hegesippova směl vcházeti i do svatyně židovského chrámu. Vynikal upřímnou zbožností, přísným a čistým životem a zván byl všeobecně „spravedlivým“, což podle tehdejšího způsobu mluvy označovalo člověka ctnostného, neboť spravedlnost byla pokládána za souhrn všech ctností (srv. Mat 1, 19). Svatý Pavel ho nazývá vedle Petra a Jana „sloupem“ Církve (Gal 2, 9).

Přesto však neušel pronásledování od židů a svou apoštolskou horlivou činností, již přivedl ke Kristu hodně židů, popudil proti sobě saducejského velekněze Anana II. Ten odevzdal Jakuba židovské veleradě. Na jeho popud byl také r. 62 odsouzen k smrti. Byl shozen s cimbuří jerusalemského chrámu, na dlažbě kamenován a valchářským sochorem dotlučen. Podle svědectví Hegesippova byl pochován na místě, kde zemřel. V VI. stol. byly jeho ostatky převezeny do Říma a tam uloženy v chrámě dvanácti apoštolů. Církev západní slaví jeho památku 1. května spolu s apoštolem Filipem. Církev řecká však rozlišuje apoštola, syna Alfeova, od Jakuba „bratra Páně“. Svátek tohoto slaví 25. října, onoho 9. října.

2. Svůj list napsal sv. Jakub, jak sám poznamenal v nadpise (1, 1), „dvanácti kmenům rozptýleným v cizině“, t. j. všem křesťanům ze židovství, kteří žili mimo Palestinu (v diaspoře).

Avšak tento výraz „rozptýleným v cizině“ možno bráti také v přeneseném významu jako označení pro křesťany vůbec, pokud žili tehdy rozptýleně mezi nevěřícími (srv. 1 Petr 1, 1). Podle toho lze zahrnouti do okruhu čtenářů tohoto listu také křesťany ze židovství v Palestině a sousedních zemích.

3. Tito křesťané, rozptýlení mezi nevěřícími, musili snášeti různá příkoří a ponížení od bohatých a mocných pohanů a židů, takže někteří z nich i ve stálosti a věrnosti ve víře ochabovali.

Když se o tom dověděl sv. Jakub, napsal list, aby křesťany povzbudil k trpělivosti v utrpení a zdůraznil, že k věčnému spasení je potřebí živé víry, projevující se vpravdě křesťanským životem, poněvadž sama víra bez dobrých skutků k spasení nestačí (srv. 2, 14-26).

Kromě toho se zmiňuje sv. Jakub o svátosti nemocných (5, 14-15).

4. List byl napsán nejpravděpodobněji v Jerusalemě. Tam mohl apoštol nejsnáze naléztí někoho, kdo dobře ovládal řečtinu a kdo by mu byl pomohl při psaní po stránce jazykové. Tím si můžeme vysvětliti čistotu řečtiny, kterou list Jakubův vyniká.

5. Vznik listu kladou mnozí biblisté do let 40—50, nejspíše kolem r. 48. List předpokládá, že křesťanské obce jsou složeny jen z křesťanů ze židovství, o sporných otázkách, jež byly živě přetřásány krátce před apoštolským sněmem v Jerusalemě (kolem r. 50) mezi křesťany ze židovství a z pohanství o závaznosti obřizky a jiných starozákonních předpisů Mojžišova zákona, není v listu ani stopy. Podle toho možno čísti list sv. Jakuba vedle aramejského evangelia sv. Matouše za nejstarší spis novozákonní.

Že tento list pochází skutečně od apoštola Jakuba Mladšího, „bratra Páně“, dosvědčuje autor sám, když se v nadpise listu uvádí svým čtenářům pouze jako „Jakub, služebník Boha a Pána Ježíše Krista“ (1, 1). Činí tak z přesvědčení, že to dostačí, aby jeho čtenáři z toho nejen poznali, kdo jim píše, ale také ochotně přijali slova napomenutí a poučení. To dokazuje, že autor byl osobně o čtenářů dobře znám a velmi vážen. Tím byl právě sv. Jakub Mladší, biskup jerusalemský, neboť apoštol Jakub Starší byl již r. 42 stat.

Také obsah listu mluví pro Jakuba Mladšího. Mravní poučení prozrazuje ducha Jakuba „spravedlivého“ a výslovné doporučení modlitby (srv. 1, 5-8; 4, 2-3; 5, 16-18) svědčí také pro něho, neboť Jakub Mladší byl velikým apoštolem modlitby.

7. List byl od počátku uznáván za pravý a kanonický. Narážky na list a výroky z něho se vy-

skytují u sv. Klementa Římského, v Pastýři Hermově, u sv. Justina a Theofila Antiochijského.

První, kdo označuje sv. Jakuba Mladšího, apoštola a „bratra Páně“, za autora tohoto listu, jest Origenes.

Středověk nepochyboval o inspiraci listu Jakubova. Teprve Martin Luther vytrhl jej násilně ze sbírky novozákonních knih a nazval jej „slaměnou epištolou“, poněvadž list svým učením o nutnosti dobrých skutků k spasení byl protivou učení Lutherova, že k spasení dostačí jen víra bez skutků. Zwingli a Kalvín hájili však list jako kanonický a tedy inspirovaný.

8. Ze stavby listu mohli bychom usuzovati, že list nevznikl najednou, nýbrž po částech. Není tu však rozpor mezi učením sv. Pavla a sv. Jakuba o víře. Sv. Pavel učí, že člověku dostačí víra bez skutků zákona (srv. na př. Gal 2, 16; Řím 3, 28), ale oněmi skutky rozumí skutky předepsané mojišíským zákonem, na př. předpisy o zachovávání obřízky, svěcení soboty a jiných židovských svátků, předpisy o levitské nečistotě a pod. Sv. Jakub má na zřeteli člověka již ospravedlněného, u něhož se musí víra projevovati skutky podle víry. Ostatně tomu učí i svatý Pavel (srv. Gal 5, 6; 1 Kor 7, 19; 13, 1-13; Řím 13, 10).

List však není ani logicky přesně ucelené pojednání, ale ani snad snůška myšlenek bez jakékoliv spojitosti. Obsahuje kratší a delší poučení volně spolu souvisící. Mnozí rozčleňují list na trojčlenné verše, jejich členy tvoří myšlenkovou úměrnost (parallelismus), obvyklou v biblickém básnictví.

LIST SV. APOŠTOLA JAKUBA

Nadpis listu (1, 1).

1, ¹ Jakub,

služebník Boha a Pána [našeho] Ježíše Krista,
posílá pozdrav dvanácti kmenům rozptýleným v cizině.

Část první: Snášejte radostně pronásledování pro víru! (1, 2-12)

² Pokládejte to, moji bratří, skutečně za radost, když upadnete do rozličných pokušení! ³ Vždyť víte, je-li zkoušena vaše víra, že to přispívá k vytrvalosti. ⁴ Vytrvalost však ať dokončí (vaše) dílo, abyste byli dokonalí a bezúhonní, ničeho nepostrádající.

⁵ Postrádá-li však někdo z vás moudrosti, ať (ji) žádá od Boha – ten (ji) dává všem hojně a bez výčitek – a bude mu dána. ⁶ Ale ať žádá s důvěrou beze všeho pochybování, neboť kdo pochybuje, podobá se mořské vlně, která se větrem čepí a zmitá; ⁷ jen ať se však takový člověk nedomnívá, že dostane něco od Pána, ⁸ totiž člověk nerozhodný a nestálý na všech svých cestách.

⁹ Ať se chlubití bratr v nouzi žijící svou vznešeností, ¹⁰ boháč svou ponížeností, protože pomine jako květ trávy. ¹¹ Neboť vyjde slunce palčivé a usuší trávu a její květ opadne a veta bude po její, zevní krásě. Tak i boháč pomine na svých cestách. ¹² Blaze člověku, obtožní-li v pokušení! Osvědčí-li se totiž, dostane korunu života, kterou Bůh zaslíbil těm, kdož ho milují.

Část druhá: Zdroje pokušení (1, 13-18).

¹³ Ať neříká nikdo, když bývá pokoušen: „Od Boha jsem pokoušen.“ Bůh totiž nemůže býti pokoušen ke zlému, sám pak nikoho nepokouší. ¹⁴ Ale každý bývá pokoušen, jsa lákán a vnađen svou žádostivostí. ¹⁵ Počala-li žádostivost, rodí pak hřích; hřích pak, byl-li spáchán, plodí smrt.

1, ¹ V názvu „služebník Boha ...“ projevuje apoštol svou důstojnost. Ta mu ukládá povinnost a dává právo věřící napomínat a povzbuzovat.

² Srv. Mat 5, 11. - „moji bratří“ moji souvěrci, poněvadž jsme všichni dětmi jednoho a téhož Otce. - „pokušení“ v širším významu = rozličné útrapy, pronásledování pro víru. Sv. Jakub nazývá je „pokušením“, poněvadž v takových chvílích se snadno může někdo dáti svést od vytrvalosti ve víře.

³ —4 Křesťané mají snášeti utrpení s vyššího hlediska: viděti vždy a ve všem Boží prozřetelnost; tak lze dosáhnouti pravé dokonalosti.

⁴ Místo „ať dokončí“ je ve Vulgátě jen oznamovací způsob.

⁵ „Moudrostí“ míní v tomto listě Jakub praktickou moudrost, která řídí celý život křesťana, t. j. poznání a přesvědčení, že i v utrpení má zachovati klidnou mysl, usilovat o konání dobra a o mravní dokonalost podle učení Kristova (viz níže 3, 17). - Místo „hojně“ má řecké znění „rád“.

⁶ „s důvěrou“, že té moudrosti dosáhne; srv. Mar 11, 24; Mat 18, 19-20; 21, 21.

⁸ „nestálý“ v důvěře v Boha. - „na všech svých cestách“ = v celém svém životě (srv. níže v. 11).

⁹ „Ať se chlubití bratr“ = ať se raduje křesťan (srv. v. 2 a níže 2, 5). - „vznešeností“, že sv. křtem se stal dítkem Božím a dědicem nebeského království.

¹⁰ „Boháč“ (= utiskovatel chudých křesťanů; srv. níže 2, 6-7; 5, 1-2) se má zase hanbit „svou ponížeností“, v níž bude žít, až ztratí pomíjející majetek. - „květ trávy“ = polní květ, který bývá v Písmě sv. často obrazem lidské pomíjejivosti (srv. Iz 40, 6-7; 14, 18; 1 Petr 1, 24).

¹¹ Spisovatel má na zřeteli asi účinky horkého větru jihovýchodního, vanoucího z Moabska. - „na svých cestách“ = v svém životě (srv. výše v. 8).

¹² „Blaze člověku“ = muži = každému (hebraismus); srv. Dan 12, 12; 2 Tim 4, 8; 1 Petr 5, 4; 1 Kor 9, 25; Zjev 2, 10. - V řeckém znění = ... kterou Pán zaslíbil. ...

¹³ Nyní mluví Jakub i o vnitřních pokušeních, v nichž máme osvědčit svou víru a mravní dokonalost. - Bůh nemůže činiti mravní zlo (hřích), nemůže býti k němu pokoušen, je nejvyšší svatý. Ta statost naprosto vylučuje, aby Bůh sám někoho ke hříchu sváděl.

¹⁴ Viz Job 5, 17; Sir 7, 1; 9, 1-9; Řím 7, 7-8. - „žádostivost“ = sklon ke zlému, který zůstává v každém i po sv. křtu jako jeden ze smutných následků dědičného hříchu. - Sv. Jakub užívá o pokušení obrazu chytání ryb a zvěře.

¹⁵ Žádostivost sama o sobě není ještě hříchem, hříchem se stává, když člověk vnitřně s ní souhlasí („počala-li žádostivost“) a pak zevně se projeví slovem nebo skutkem. - „smrt“ duchovní, věčná.

¹⁶ Neklamte se (tedy), moji milovaní bratří! ¹⁷ Každý dobrý úděl a každý dokonalý dar je shůry, sestupuje od Otce světěl, u něhož není proměny, ani ze změny zastinění. ¹⁸ Dobrovolně zplodil nás slovem pravdy, abychom byli jakousi prvotinou jeho tvorstva.

Část třetí: Činné křesťanství (1, 19-27).

¹⁹ Vězte, moji milovaní bratří, toto: Budiž každý člověk rychlý k slyšení, ale zdlouhavý k mluvení a zdlouhavý k hněvu! ²⁰ Neboť v hněvu nekoná člověk, co je spravedlivé před Bohem. ²¹ Proto odložte všechnu nečistotu a všechen pozůstatek špatnosti a přijměte v tichosti všípené slovo, které může spasiti vaše duše!

²² Uvádějte však slovo ve skutek a neposlouchejte je jenom, jinak oklamáváte sami sebe! ²³ Neboť jestliže někdo slovo poslouchá, ale podle něho nejedná, podobá se člověku, který se dívá na svůj přirozený zevnějšek v zrcadle. ²⁴ Podívá se sice na sebe a odejde, a hned zapomene, jaký byl. ²⁵ Tomu však, kdo pohlédne v dokonalý zákon svobody a při něm vytrvá, a není zapomínavým posluchačem, nýbrž jedná podle něho, bude blaze při jeho jednání.

²⁶ Domnívá-li se někdo, že je zbožný, ale nedrží na uzdě svůj jazyk, nýbrž klame sám sebe, toho zbožnost je bezcenná. ²⁷ Zbožnost pravá a bez poskvrny před Bohem Otcem je tato: Navštěvovati sirotky a vdovy v jejich soužení a zachovati si neposkvrněnost tímto světem.

Část čtvrtá: Nejednejte stranicky! (2, 1-13)

2, ¹ Moji bratří, věříte-li v oslaveného Pána našeho Ježíše Krista, nejednejte stranicky! ² Neboť vstoupil-li by do vašeho shromáždění nějaký muž se zlatým prstenem v nádherném rouchu a vstoupil-li by též chudás v ošumělém šatě, ³ a jestliže byste pohlédli na toho v nádherném rouchu a řekli byste mu: „Ty, posad se na toto pěkné místo,“ a chudásovi byste řekli: „Ty, postav se tamto“ nebo: „Posad se mi u podnože,“ ⁴ což neocitli jste se tím v rozporu sami se sebou a nestáli jste se zlovolnými soudci?

⁵ Poslechněte, moji milovaní bratří! Nevyvolil Bůh chudé v očích tohoto světa za bohaté ve víře a za dědice království, které zaslíbil těm, kdož ho milují? ⁶ Ale vy jste zneuctili chudása. Což nejsou to právě boháčci, kteří vás (svou) mocí utiskují, a což ne zase oni, kteří vás tahají k soudům? ⁷ Nejsou to oni, kteří se rouhají vznešenému jménu, které bylo vyzýváno nad vámi?

⁸ Dobře číníte, jestliže plníte královský zákon podle Písma: „Miluj bližního svého jako sebe

¹⁷ „světla“ = nebeská tělesa na obloze (srv. Gen 1, 14-18; Sir 43, 1-9). Stvořitelem a zachovatelem těchto světěl je Bůh, „Otec světěl“. Nebeská tělesa mění své světlo, kdežto Bůh je nezměnitelný.

¹⁸ „Bůh nás z lásky („dobrovolně“), „zplodil slovem pravdy“, t. j. hlásáním evangelia jsme byli přivedeni k sv. křtu, na němž jsme byli duchovně zplodeni k nadpřirozenému životu. Jakub zdůrazňuje, že čtenáři byli mezi prvními, jež Kristus sv. křtem duchovně zplodil, jsou tudíž „jakousi prvotinou jeho tvorstva“.

¹⁹ Místo „Vězte“ má Vulgata „víte“.

²¹ „nečistotu“ mravní = hřích. - „pozůstatek“ (podle řeckého znění), Vulgata má „nadbytek“. - „pozůstatek špatnosti“, co zbylo ze zlých sklonů a hříšných zvyků ze života před přijetím křtu. - Slovo Boží, které jim bylo hlášáno, bylo jim do srdce „v tichosti (= ochoťně) všípené“, t. j. zaseto, zasázeno, a nyní má přinášeti duchovní užitek.

²² Srv. Řím 2, 13; Mat 7, 26.

²³⁻²⁵ Jestliže se člověk neupraví hned před zrcadlem, nýbrž odejde po práci, snadno zapomene, co má na sobě upravit, takže mu pohled do zrcadla neprospěl. Takovým zrcadlem pro naši duši je pohled do evangelia Kristova, do jeho nauky. Kdo sice slova evangelia slyší, ale podle nich se nesnaží hned upravit svůj mravní život, pro toho nepřináší evangelium užitek.

²⁷ „Navštěvovati“ = těšiti a pomáhati jim skutky duchovního a tělesného milosrdenství. - „tímto světem“ = stykem s hříšnými lidmi v něm.

2, ⁴ Tím rozlišováním vlastně kolísají mezi praxí světa, který dává přednost boháčům, a mezi učením evangelia, učícím, že bohatství samo nemá před Bohem ceny.

⁵⁻⁷ Jakub přihlíží k tomu, že do Cirkve se hlásí spíše chudí než bohatí. - „v očích tohoto světa“ (= v tomto světě) = podle úsudku a zásad tohoto světa (srv. v. 4). - „za bohaté ve víře“, poněvadž víra je největším bohatstvím člověka. - „boháčci“ byli asi židé, kteří pronásledovali křesťany. - V Starém Zákoně „vzývati něčí jméno nad někým“ znamenalo „zasvětit si se ve vlastnictví a službu toho, jehož jméno se nad zasvěcujícím vyzývá“. Na křtu sv. bylo nad každým vyzýváno „vznešené jméno“ Ježíše Krista a věřící se podle toho jména nazývají „křesťané“ (Skut 15, 17) a křesťan se stal posvátným majetkem Kristovým, zasvěceným službě Boží. - „rouhají se“ = tupí jméno Ježíšovo, jak bývalo zvykem u židů už v době Pavlově v synagogách (Skut 18, 6; 26, 11; 1 Kor 12, 3).

⁸ Viz Lev 19, 18; Mat 22, 39. - Jakub nazývá krásné přikázání lásky k bližnímu „královským zákonem“ pro jeho původ (pochází od nejvyššího krále - Boha) i pro jeho vznešenost.

samého!⁹ Avšak jednáte-li stranicky, dopouštíte se hříchu a zákon vás usvědčuje z přestupku.¹⁰ Neboť kdo by celý zákon zachoval, ale prohrěšil se v jednom (jeho příkazu), provinil se proti všem.¹¹ Vždyť kdo řekl: „Nesesmilniš“, řekl také: „Nezabiješ!“ Jestliže tedy nesmilniš, ale dopouštíš se vraždy, přestoupil jsi zákon.

¹² Tak mluve a tak jedněte jako ti, kdož budou souzeni podle zákona svobody.¹³ Neboť soud nezná milosrdenství s tím, kdo sám jednal nemilosrdně. Milosrdenství však vítězí nad soudem.

Část patá: Víra bez dobrých skutků nestačí (2, 14-26).

¹⁴ Co prospěje, moji bratří, praví-li kdo, že má víru, ale nemá skutky? Může ho víra spasit?

¹⁵ A kdyby bratr nebo sestra byli nazí a neměli na denní výživu,¹⁶ a někdo z vás pak by jim řekl: „Jděte v pokoji, zahřívajte se a nasycujte se,“ ale nedali byste jim, co potřebují k životu, co to prospěje?¹⁷ Tak (je to) i s vírou: nemá-li skutky, je mrtvá sama v sobě.

¹⁸ Ale někdo řekne: „Ty máš víru, a já mám skutky. Ukaž mi svou víru bez skutků, a já ti ukáži ze svých skutků, jaká je víra má.“¹⁹ Ty věříš, že je jeden Bůh? Dobře činiš. I zlí duchové věří, ale třesou se.“

²⁰ Chceš však, pošelilý člověče, poznati, že víra bez skutků je mrtvá?²¹ Což náš otec Abraham nebyl ospravedlněn ze skutků, protože obětoval svého syna Izáka na oltáři?²² Vidíš, že spolu působila víra s jeho skutky a že víra byla skutky dovršena.²³ I naplnilo se Písmo:

„Uvěřil Abraham Bohu,
a bylo mu to připočteno k spravedlnosti“ a
„byl nazván přítelem Božím.“

²⁴ Vidíte, že člověk bývá ospravedlňován skutky, a ne pouhou vírou.

²⁵ Což nebyla i nevěstka Rahab ospravedlněna skutky, že pohostinsky přijala posly a propustila je jinou cestou?

²⁶ Neboť jako je tělo bez ducha mrtvé, tak jest i víra bez skutků mrtvá.

Část šestá: Jazyk nutno držeti na uzdě (3, 1-12).

3, ¹ Nevystupujte, moji bratří, příliš jako učitelé! Víte přece, že (tím) dostanete těžší soud.²

¹⁰ Všechna přikázání mají téhož zákonodárce, tvoří jeden celek, takřka jeden zákon (srv. Mat 5, 19).

¹¹ Viz Ex 20, 13-14; Dt 5, 17-18.

¹³ Naráží na podobnoství o nemilosrdném služebníkovi (Mat 18, 23-34; srv. také Mat 5, 7; 25, 31-46).

¹⁴ „nemá skutky“, t. j. jeho víra se neprojevuje skutky.

¹⁶ „Jděte v pokoji“ (= „Mějte se dobře“) byla tehdy běžná slova při loučení (viz Skut 16, 36).

¹⁷ Bez ceny jsou laskavá slova, nejsou-li spojena se skutky milosrdné lásky, tak i „víra sama v sobě“, t. j. víra bez skutků podle ní.

¹⁸⁻¹⁹ víra je ctnost neviditelná a projevuje se zevně životem. Tvrdili někdo, že má víru, ale nejedná podle ní, nemůže nikoho přesvědčiti, že víru má. Jedná-li podle ní, snadno prokáže svými skutky, že má víru. Zlí duchové věří v Boha, a přece „se třesou“ před jeho dokonalou spravedlností, poněvadž jim víra nic neprospívá. ²⁰ „mrtvá“, tak Vulgáta a mnohé řecké rukopisy; jiné řecké rukopisy mají „neploďná“ (jalová).

²¹⁻²⁵ Jakub nemíní tu „ospravedlnění“ t. zv. první, t. j. uvedení ze stavu hříchu do stavu Boží milosti, nýbrž t. zv. druhé ospravedlnění u člověka již pokřtěného a žijícího v posvěcující milosti. V takovém stavu se posvěcující milost každým dobrým skutkem rozmnožuje a tím i úměrně se rozmnožuje věčná blaženost. Proto tu mluví ne o Abrahamových skutcích, vykonaných před prvním ospravedlněním, nýbrž o skutcích, vykonaných již v posvěcující milosti, o skutcích, vyvěrajících z lásky k Bohu za spolupůsobení víry. Tím není rozporu mezi sv. Jakubem a sv. Pavlem (srv. Řím 4, 1-5; Gal 5, 6). Pavel dokazuje, že každý člověk, žid i pohan, může žítou vírou v Ježíše Krista dosáhnouti ospravedlnění, t. j. posvěcující milosti, jež činí z hříšníka člověka spravedlivého (první ospravedlnění), kdežto sv. Jakub tu mluví, že člověk vírou ospravedlněn je povinen svou víru také projevovat skutky. K dosažení prvního ospravedlnění stačí víra v Ježíše Krista, ale k dosažení věčné blaženosti, která je vyvrcholením našeho ospravedlnění, je nezbytné třeba skutků podle víry (Gal 5, 6).

²³ Viz Gen 15, 6 (srv. Řím 4, 3; Gal 3, 6). - „přítelem Božím“ byl nazván Abraham v 2 Par 20, 7.

²⁵ „nevěstka“, srv. Žid 11, 31. - „posly“ = muže poslané na výzvědy (= vyzvědače; viz Jos 2, 1-24).

3, ¹ Navazuje na 1, 19-26; 2, 12. - V dobách apoštolských vystupovali v Církvi také různí učitelé víry. Pavel je jmenuje mezi těmi, kteří dostali k tomu zvláštní dar (charisma); srv. 1 Kor 12, 28; Ef 4, 11. Mnozí z nich byli i falešní a pod rouškou hlásání evangelia vnášeli mezi věřící různé bludy. Svatý Pavel proti nim musel stále bojovat. Jakub tu zase varuje křesťany, aby si neosobovali úřad učitele, nejsou-li k tomu povoláni nebo určeni, neboť učitel má velkou odpovědnost před Bohem. - Místo „dostanete“ má řecké znění „dostaneme“.

² Čeká nás všechny přísný soud Boží, poněvadž všichni chybujeme; ale přísněji bude potrestán ten, kdo bude nepovolán vystupovati jako učitel víry a karatel jiných, a sám nebude ovládat svůj jazyk.

Vždyť v mnohém klesáme všichni. Jestliže se někdo neprohřešuje slovem, je to muž dokonalý, který je schopen držeti na uzdě také celé tělo.³ Dáváme-li však koňům uzdy do tlamy, aby nás poslouchali, řídíme též celé jejich tělo.⁴ Hle, i lodi, ačkoliv jsou veliké a bývají hnány prudkými větry, jsou řízeny zcela malým kormidlem, kamkoliv chce vůle kormidelníkova.⁵ Tak i jazyk je sice malý úd, ale velikými věcmi se honosí.

⁶ Hle, jak malý oheň a jak veliký les zapálí! Tak i jazyk jest ohněm a vesmírem nepravosti. Jazyk se projevuje mezi našimi údy jako moc poskvřňující celé tělo, ano, rozpalován jsa peklem, zapaluje kolo našeho života.

⁷ Člověk zkrocuje a zkontrol všechny druhy zvířat, ptáků, plazů i vodní zvířeny,⁸ ale jazyk, toto nepokojné zlo, plně smrtícího jedu, zkontrolí nedovede nikdo z lidí.

⁹ Jím velebíme Pána a Otce, a jím zlořečíme lidem, stvořeným podle obrazu Božího.¹⁰ Z týchž úst vychází dobrořečení i zlořečení. Nemá to tak býti, moji bratří! ¹¹ Což vydává pramen týmž ústům sladkou i hořkou [vodu]?¹² Či může, moji bratří, fíkovník nést i hrozny a vinný keř fíky? Tak nemůže ani pramen slavný dávat sladkou vodu.

Část sedmá: Varujte se svárlivosti! (3, 13-18)

¹³ Kdo je mezi vámi moudrý a rozumný? Ten ať ukáže dobrým životem, že své skutky koná v moudré tichosti! ¹⁴ Máte-li však v svém srdci horkou řevnivost a sobectví, nechlubte se a neležte proti pravdě! ¹⁵ To není (ta) moudrost, která přichází shůry, nýbrž pozemská, smyslná, ďábelská. ¹⁶ Neboť kde je řevnivost a sobectví, tam je rozbroj a všeliký skutek zlý.

¹⁷ Moudrost shůry však je předně čistá, potom pokojná, laskavá, ústupná, [k dobrému nakloněná,] plná milosrdenství a dobrého ovoce, upřímná a bez pokrytectví. ¹⁸ Ovoce spravedlnosti se pak v pokoji rozsévá těm, kdož se přičiňují o pokoj.

Část osmá: Potírejte přičiny rozbrojů! (4, 1-12)

¹ Odkud (vznikají) mezi vámi boje a rozbroje? Ne-li od vašich zlých žádostí, které bojují ve vašich údech? ² Dychtíte (po něčem), a nemáte (to); zabýváte a závidíte, a nemůžete (toho) dosáhnouti, přete se a bojujete (o něco), a nemáte (to), poněvadž se nemodlíte. ³ Modlíte se, a nedostáváte, poněvadž se modlíte špatně. Chcete totiž toho využítí pro své špatné žádosti.

⁴ Cizoložníci, což nevíte, že přátelství s tímto světem je nepřátelství s Bohem? Kdo tedy chce býti přítelem tohoto světa, stává se nepřitelem Božím. ⁵ Nebo se domníváte, že Písmo nardarmo praví:

„Řevnivě touží po duchu, jež ubytoval v nás“?

⁶ Větší však dává milost; proto praví:

„Bůh se pyšným protiví,

ale pokorným dává milost.“

⁷ Podrobte se tedy Bohu!

⁶ Jazyk počíná hřích slovy a hřích pak dokonají skutkem ostatní údy, takže jazyk mravně poskvřňuje celé tělo, celý náš život („kolo našeho života“). Zneužití lidského jazyka (k rouhání, ke lži, k nactiutrhání) je dáblu („peklu“) vhodným prostředkem k provedení jeho ďábelských plánů.

⁷ „Člověk“, doslovně „lidská přirozenost“.

⁹ „Pána a Otce“ = Boha (srv. Iz 63, 16); Vulgáta má „Boha a Otce“.

¹² Místo „hrozny“ má řecké znění „olivy“.

^{13–17} Důkazy své „moudrosti“, t. j. mravní dokonalosti (srv. výše 1, 5) podává křesťan skutky, především tichostí ve styku s bližním. - „shůry“ = s nebe. - O „moudrosti“ (v. 17) viz výše 1, 5.

^{4, 5} „Cizoložníci“, t. j. Bohu nevěrní, milující hříšný život. Křesťan má věrně milovat svého Boha a ne svět; dává-li přednost světu, dopouští se v své lásce k Bohu nevěry, duchovního cizoložství. Obraz se opírá o starozákonní poměr izraelského národa k Bohu Ten poměr byl proroky znázorňován manželským poutem. Podle toho byl Bůh mužem a izraelský národ jeho chotí. Porušený poměr úcty a věrnosti k Bohu odklonem k modloslužbě byl v Starém Zákoně označován jako duchovně cizoložství (srv. na př. Ex 34, 15; Lev 17, 7; 20, 5-6; Num 15, 39; Dt 31, 16; 1 Par 5, 25; Os 2, 4; 12; Ez 16, 15)

⁵ Jakub zde cituje z paměti; slova se vyskytují v Písmě sv. na různých místech jen co do smyslu (srv. na př. Gen 2, 7; Kaz 12, 7; Iz 42, 5). Bůh nás tak miluje, že - řečeno po lidsku - žárlí, když člověk více miluje tvory než Tvrce. Podle Vulgáty: „K závistí ponouká duch, který přebývá ve vás.“

⁶ Srv. Přísl 3, 34 (podle Septuaginty); viz také 1 Petr 5, 5.

Odpírejte však ďáblu,
⁸ a uteče od vás!
Přiblížte se k Bohu,
a přiblíží se k vám!
Očistě své ruce, hříšníci,
a posvěťte své srdce, vy nerozhodní!
⁹ Pociťte svou ubohost,
kvilte a plačte!
Váš smích ať se obrátí v nářek,
a vaše radost v zármutek!
¹⁰ Pokořte se před Pánem, a povýší vás!
¹¹ Netupte jeden druhého, bratří!
Kdo tupí svého bratra
nebo svého bratra odsuzuje,
tupí zákon a odsuzuje zákon.
Odsuzuješ-li však zákon,
neplníš zákon,
nýbrž činíš se nad ním soudcem.
¹² Jeden je zákonodárce a soudce,
jenž muže zahubit i spasit.
Kdo však jsi ty,
že odsuzuješ bližního?

Část devátá: Nečiňte smělé plány do budoucna! (4, 13-17)

¹³ Nuže vy, kteří říkáte: „Dnes nebo zítra půjdeme do toho a toho města, pobudeme tam rok a budeme tam obchodovati a těžiti,“¹⁴ vždyť přece nevíte, co bude zítra! Neboť copak je váš život? Párou jest, která se jen na chvíličku ukazuje a potom se rozplyne.

¹⁵ Místo toho měli byste říkati: „Bude-li Pán Bůh chtíti a zůstaneme-li na živu, vykonáme to neb ono.“¹⁶ Vy však se chlubíte svým chvástáním. Každé takové vychloubání je zlé.¹⁷ Kdo tedy umí činiti dobré, a nečiní, dopouští se hříchu.

Část desátá: Odsouzení zatvrzelosti boháčů (5, 1-6).

5, ¹ Nuže, boháci, zaplaťte a naříkejte nad svými bédami, které vás stihnou!² Vaše bohatství shnilo a vaše roucha jsou moly prožrána.³ Vaše zlato a stříbro zrezavělo a jejich rez bude svědčit proti vám a stráví jako oheň vaše tělo. Nashromáždili jste si ve dnech posledních poklady [hněvu].

⁴ Hle, zadržaná mzda dělníků, kteří vaše pole požali, volá vzhůru a jejich volání se dostalo k uším Pána zástupů.⁵ Hýřili jste na zemi a v rozkoších jste své srdce vykrmili v den zabíjení.⁶

⁸ „vy nerozhodní“ mezi Bohem a světem.

¹¹ Vrací se zase ke hříchům jazyka (viz výše 1, 26; 3, 1-12). - „tupí zákon“, poněvadž zákon chrání čest bližního.

¹³ Oslovuje obchodníky, kteří se pachtí po zisku (srv. Přísl 27, 1; Luk 12, 19-20), ale zapominají na svou duši.

¹⁴ Místo „Párou jest“ (váš život) má řecké znění „Jste pára“.

¹⁵ Místo „Zůstaneme-li na živu“, má řecké znění „i zůstaneme na živu“.

5, ¹ „boháci“, viz výše 1, 10. - „které vás stihnou“ při posledním soudu.

² Jakub líčí vše v minulém čase, jako by se bylo vše už stalo.

³ Zlato a stříbro sice nerezavějí, ale sv. Jakub chce tu zdůraznit, že ony drahé kovy budou znehodnoceny a jen přitíží při posledním soudu boháčům, poněvadž jich za života hříšně užívali. - „ve dnech posledních“, t. j. v době od Krista do jeho druhého příchodu k soudu (srv. Iz 2, 2; Os 3, 5; Mich 4, 1; 1 Jan 2. 18: 1 Kor 10, 11), který byl podle tehdejšího mínění už blízký.

⁴ Už mojžišský zákon přísně zakazoval zadržovati dělníkům mzdu (srv. Lev 19, 13; Dt 24, 14-15); tím přísněji trestá tento hřích do nebe volající Nový Zák. - „a jejich volání“, podle řeckého znění „volání těch, kteří sklídili“.

⁵ „v rozkoších jste své srdce vykrmili“, t. j. ukojili jste své smyslné žádosti, „v den zabíjení“, t. j. ve dnech posledních (viz výše 5, 3) před soudem.

⁶ V své bezohledné násilnosti nejen nevinné („spravedlivého“ je tu řečeno hromadně místo „spravedlivé“) odsuzovali, nýbrž i usmrcovali. Ti však to trpělivě snášeli a nepostavili se na odpor (podle řeckého znění „nestaví se . . .“).

Odsoudili a zabili jste spravedlivého; [a] nepostavil se vám na odpor.

Část jedenáctá: Buďte trpěliví! (5, 7-11)

⁷ Nuže, bratří, vytrvejte trpělivě až do příchodu Páně!

Hle, rolník trpělivě čeká na drahocenný plod zemský, až obdrží raný i pozdní dešť. ⁸ Trpěliví budete i vy, zmužte se, neboť příchod Páně se přiblížil! ⁹ Nestěžujte si, bratří, jeden na druhého, abyste nebyli souzeni! Hle, soudce stojí přede dveřmi!

¹⁰ Jak trpělivě máte snášeti utrpení, vezměte si, bratří, za vzor proroky! Ti mluvili ve jménu Páně. ¹¹ Hle, blahoslavíme ty, kdož vytrvali. O trpělivosti Jobové jste slyšeli a konec (připravený mu) od Pána jste viděli. Je totiž Pán plný slitování a milosrdenství.

Část dvanáctá: Poslední napomenutí (5, 12-18).

¹² Především však, moji bratří, nepřisahejte ani při nebi ani při zemi ani jinou přísahou! Vaše řeč budíž „ano, ano“, a „ne, ne“, abyste nepropadli soudu!

¹³ Trpí-li někdo z vás, ať se modlí! Je-li někdo dobré mysli, ať zpívá chvály!

¹⁴ Je-li z vás někdo nemocen, ať povolá k sobě kněze Církve, a ti ať se nad ním modlí a maží ho olejem ve jménu Páně; ¹⁵ a modlitba víry uzdraví nemocného, Pán mu ulehčí, a je-li v hříších, budou mu odpuštěny.

¹⁶ Vyznávejte se tedy jedni druhým ze svých hříchů a modlete se za sebe navzájem, abyste dosáhli spásy, neboť mnoho zmůže usilovná modlitba spravedlivého. ¹⁷ Eliáš byl člověk podrobený utrpením jako my, a když se vroucně modlil, aby nepršelo na zemi, nepršelo tři roky a šest měsíců. ¹⁸ A opět se modlil; i vydalo nebe dešť a země vydala svou úrodu.

Závěr listu (5, 19-20).

¹⁹ Moji bratří, jestliže by někdo mezi vámi zbloudil od pravdy a někdo by ho obrátil, ²⁰ věz, kdo odvrátí hříšníka od jeho bludné cesty, že zachrání jeho duši od smrti a odčiní množství hříchů.

⁷ „až do příchodu Páně“ = k poslednímu soudu. - „raný“ na podzim, když je símě zaseto, „pozdní dešť“ na jaře, aby vydalo klas. - Sinajský rukopis (S) má „raný a pozdní plod“.

⁹ Varuje před nedůtklivostí. - „přede dveřmi“, jako u Mat 24, 33; Mar 13, 29.

¹⁰⁻¹¹ O utrpení proroků viz Mat 5, 12; 23, 31; Žid 11, 32-40. - „konec“, t. j. odměna, kterou mu Bůh dal za jeho trpělivost (Job 42, 10).

¹² Pobádá k pravdomluvnosti, aby nebylo přísahy potřeba; za-kazuje jen lehkomyšlnou přísahu (srv. Mat 5, 34-37).

¹³ Podle Vulgáty: „Je-li někdo z vás smuten . . .“

¹⁴⁻¹⁵ „nemocen“ (z řeckého slovesa vysvitá „vážně nemocen“). - „kněze Církve“ (řecky „presbyterus“ = starší, t. j. kněze nebo biskupy; srv. Skut 14, 22). Jak prohlásil tridentský sněm: „Nelze rozuměti starší věkem nebo přední muž v lidu. nýbrž biskupy nebo kněze.“ Sněm vylučuje z Církve ty, kdož berou slova tohoto verše obecně o každém starci. - Jakub tu užívá množného čísla „starší“. Z toho neplyne, že by k udílení svátosti nemocných, o které je tu řeč, bylo potřeba více kněží, jak je tomu ve východní Církvi a kdysi bylo také v západní, nýbrž toto množné číslo ie tzv. „plurál kategorie“ (srv. Mat 2, 20; 27, 44) a možno jej přeložiti „jednoho z kněží“ (z presby- terů). - Ze slov „ve jménu Páně“ (z rozkazu Páně) vyplývá, že ten obřad ustanovil Ježíš Kristus jako svátost. - „Modlitba víry“ modlitba vyvěrající z víry v pomoc Boží. - „uzdraví“ duševně (odpuštěním hříchů, které bývají mnohdy příčinou duševního neklidu), někdy i tělesně, prospívá-li to nemocnému k spásě. - „ulehčí mu“ (řecky „pozvedne“) tím, že posílí jeho víru, naději a lásku a udělí trpělivost a sílu, aby svou nemoc trpělivě snášel a pokušení vítězně přemáhal. - Ujistění, že „je-li v hříších, budou mu odpuštěny“ (řecky „bude mu od- puštěno“), předpokládá svátostný ráz celého úkonu: modlitby a mazání nemocného olejem. Tridentský sněm prohlásil: „Bu- de-li kdo tvrditi, že poslední pomazání není . . . svátost usta- novená Ježíšem Kristem . . . a prohlášená sv. apo- štolem Ja- kubem . . . budíž z Církve vyobcován!“

¹⁶ „Vyznávejte se tedy jedni druhým . . .“ jsou určena pro zdravé věřící. Zda tu má na mysli sv. Jakub vyznání hříchů v svaté zpovědi, nejsou vykladaatelé zajedno. Pravděpodobnější je názor, že je tu řeč o vyznání ve sv. zpovědi. - „jedni druhým“ neznamená v Písmě sv. vždy přesnou vzájemnost (srv. Ef 5, 21). Možno tu též mysliti na všeobecné vyznání hříchů při společných modlitbách (srv. na př. naše Konfiteor před sv. přijímáním).

¹⁷ Zmohl-li svou modlitbou tolik prorok Eliáš (viz 3 Král 17, 20; 18, 36-37), ač byl člověk jako my, můžeme mnoho zmoci vytrvalou modlitbou i my.

¹⁹ „od pravdy“ = od života podle křesťanské pravdy.

²⁰ Jakub napomíná k skutkům duchovní almužny (skutky duchovního milosrdenství). - „od smrti“ věčně. - „odčiní množ- ství hříchů“, viz 1 Petr 4, 8.

DVA LISTY SV. APOŠTOLA PETRA

Život svatého apoštola Petra.

1. Svatý Petr jest autorem dvou kanonických listů (1 a 2 Petr). Nazýval se původně Šimon. Pocházel z galilejského městečka Bethsaidy, ležícího nad severním břehem Genesaretského jezera (srv. Jan 1, 42-44). Jeho otec se nazýval Jan (Jan 1, 42; 21, 15-17; srv. Mat 16, 17).

Do rabínských škol nechodil, jak můžeme souditi z toho, že židovská velerada viděla v něm neučeného člověka (Skut 4, 13). Vzdělání nabyl v otcovském domě a v synagoze. Petr byl ženat a bydlil v Kafarnau u jezera Genesaretského; tam žil i se svou tchyní (Mar 1, 29) a spolu se svým bratrem Ondřejem se věnoval rybářství.

2. Když u Jordánu vystoupil předchůdce Páně Jan Křtitel, odebral se Šimon s Ondřejem k němu. Ondřej se stal učedníkem Janovým; zdali také Šimon, nevíme. Když však Ondřej poznal ze svědectví Janova a z vlastní rozmluvy s Kristem, že Ježíš Nazaretský jest očekávaný Mesiáš světa (Jan 1, 35-39), přivedl k němu i svého bratra Šimona. Kristus na Šimona pohleděl a slíbil mu, že se bude nazývati Kéfas (aramejské slovo = řeckému Petros, t. j. skála; srv. Jan 1, 40-42; Mat 10, 2; Mar 3, 16; Luk 6, 14).

Od prvního setkání s Kristem následoval Petr Pána a zůstal u něho delší dobu. Ubíral se s ním do Galileje, a v Káni Galilejské byl svědkem prvního zázraku Kristova (Jan 2, 2-11). Odtud ho provázal do Kafarnaa a na slavnost velikonoční do Jerusalema a pak s ním chodil po Judsku (Jan 1, 29-3, 22).

Když Pán Ježíš opustil Judsko a přešel Samařským do Galileje, vrátil se Petr se souhlasem Páně k svému bývalému zaměstnání, k rybářství (Mar 1, 16). Tak učinil i jeho bratr Ondřej a ostatní učedníci, kteří tehdy byli s Kristem.

Brzy potom po zázračném rybolovu na Genesaretském jezeře (Luk 5, 1-11) byl Petr znovu povolán, aby se stal rybářem lidí (Mat 4, 18-22; Mar 1, 16-20). Od té doby opustil i se svým bratrem Ondřejem všechno a zůstal u Pána trvale.

Mezi apoštoly měl Petr čestné místo a při volbě apoštolů byl postaven na první místo. Také v seznamech apoštolů je v Novém Zákoně uváděn vždy přede všemi ostatními (Mat 10, 2; Mar 3, 16; Luk 6, 14; Skut 1, 13).

3. Apoštol Petr přilnul k svému Mistru s takovou láskou, že byl hotov za něho i zemřít (Jan 13, 37). S Jakubem Starším a Janem byl Petr v trojici zvlášť milovaných – apoštolů Páně; s nimi byl svědek vzkříšení dcery Jairovy (Mar 5, 37; Luk 8, 51), proměnění Páně na hoře Tábor (Mat 17, 1-8; Mar 9, 2-8) a smrtelné úzkosti Ježíšovy v Getsemanské zahradě před prvním Velkým pátkem (Mat 26, 37; Mar 14, 33).

Jen Petrovi změnil Pán jméno (Luk 6, 14), jen za něho zaplatil chrámovou daň (Mat 17, 27), za něho se zvlášť modlil (Luk 22, 32), jemu jedinému z apoštolů předpověděl i způsob jeho smrti (Jan 21, 18-19) a po svém zmrtychvstání se jemu zvlášť zjevil (Luk 24, 34; 1 Kor 15, 5). Pro něho jediného platila slova Kristova u Caesareje Filipovy: „Ty jsi Petr, (to je skála,) a na té skále založím svou Církev...“ (Mat 16, 18-19).

Z lidské křehkosti zapřel sice svého Pána třikrát, ale svůj pád hned hořce oplakal (Mat 26, 69-75; Mar 14, 66-72; Luk 22, 54-62; Jan 18, 15-18. 25-27) a dosáhl také odpuštění.

Po zmrtychvstání Páně dostal sv. Petr po zázračném rybolovu na Genesaretském jezeře nejvyšší duchovní moc a důstojnost v Církvi Kristově (primát = prvenství) slovy: „Pas beránky mé, pas ovce mé!“ (Jan 21, 15-17).

4. Po nanebevstoupení Páně ujal se Petr jako nejvyšší duchovní správce řízení Církve v Judsku a v ostatní Palestině, Řídil volbu nového apoštola, Matěje (Skut 1, 15-26), a po seslání Duha svatého první mluvil o Ježíši Nazaretském k přítomnému zástupu (Skut 2, 14-36).

První z apoštolů učinil zázrak: uzdravil chromého od narození (Skut 3, 1-11). První byl s Janem vězněn pro Ježíše a mužně se hájil před veleradou, že jen v Ježíši je nutno hledati spásu (Skut 4, 8-12). Také později, když byli předvedeni před veleradu i ostatní apoštolé, neohroženě mluvil jménem všech (Skut 5, 29). Vykonal trestní moc nad Ananiášem a jeho manželkou Safí-

rou (Skut 5, 1-9) a později i nad kouzelníkem Šimonem (Skut 8, 18-24).

V Samařsku biřmoval křesťany pokřtěné jáhnem Filipem (Skut 8, 14-17), v Lyddě uzdravil Eneáše (Skut 9, 32-35), v Joppe vzkřísil z mrtvých šlechetnou Tabithu (Skut 9, 36-43).

Byl prvním apoštolem, který přijal do Církve pohana, a to setníka Kornelia a jeho domácí (Skut 10, 1-48). Do Církve přijímal pohany bez předchozí obřízky, a toto své jednání také v Jerusalemě náležitě odůvodnil (Skut 11, 1-18).

Jako nejvyšší duchovní pastýř visitoval křesťanské obce v Palestině (Skut 9, 31-43). Na své visitační cestě přišel až do Antiochie Syrské a podle svědectví dějepisce Eusebia založil tam biskupství. Do Jerusalema přišel k sv. Petru i Pavel před svou misijní cestou, aby se mu jako hlavě Církve představil.

5. Když Herodes Agrippa I. dal r. 42 popraviti v Jerusalemě Jakuba Staršího a viděl, že se tím zavděčil židům, dal uvěznit i Petra, chtěje ho po velikonočních svátcích rovněž popraviti. Ale v noci před popravou byl Petr andělem zázračně vysvobozen (Skut 12, 3-15), a poněvadž si nebyl v Jerusalemě jist životem, odešel „na jiné místo“ (Skut 12, 17), t. j. do Říma, a tam založil r. 42 křesťanskou obec a zřídil i biskupské sídlo. Odtud spravoval, pokud nebyl na misijní cestě mimo Řím, celou Církev téměř 25 let až do své smrti.

Po vydání výnosu římského císaře Klaudia proti židům, za jejichž sektu byli pokládáni křesťané, opustil sv. Petr Řím a odebral se do Palestiny.

Kolem r. 50 dlí opět v Jerusalemě a tam předsedá apoštolskému sněmu (Skut 15, 7-11; Gal 2, 9). Rozhodl s konečnou platností, že pohaní mohou býti přímo přijati do Církve bez předchozí obřízky nebo zachovávání obřadních předpisů možjišského zákona.

Brzy potom je s Pavlem a Barnabášem v Antiochii Syrské. Podle Gal 2, 11-21 vytkl mu tam sv. Pavel jakousi nedůslednost v jednání.

Podle 1 Kor 1, 12; 3, 22 možno se domnívati, že Petr byl i v Korintě, poněvadž Pavel v 1 Kor výslovně připomíná, že vedle strany Pavlovy a Appolovy je tam také strana Petrova. Pozdější korintský biskup Dionysios v svém listě Římanům r. 170 se zmiňuje, že sv. Petr v Korintě kázal.

6. Kam se odebral z Antiochie Syrské, není nám známo, ale koncem r. 63 byl opět v Římě a tam napsal svůj první list. V Římě byl uvězněn a ukřižován podle dosti zaručeného ústního podání r. 67 v týž den, jako sv. Pavel byl sťat. Podle svědectví Origenova byl ukřižován hlavou dolů, jak si sám vyžádal, pokládaje se za nehodná, aby zemřel tímž způsobem jako jeho Mistr.

Církev slaví jeho památku spolu s památkou svatého Pavla 29. června, ač nemáme zaručených zpráv, že právě 29. červen byl dnem jejich mučednické smrti. Jiní (tak i slavný bibliista P. Lagrange) určují rok smrti Petrovy na r. 64, a poukazují, že r. 64, kdy vypukl v Římě obrovský požár, vzniklo z podnětu krvelačného císaře Nerona hrozné pronásledování křesťanů, jemuž podlehl i sv. Petr.

7. Že sv. Petr v Římě byl a tam také zemřel, uznávají dnes nejen všichni katoličtí dějepisci, nýbrž i veliká část vážných protestantských badatelů.

Z nejstarších svědectví kromě svědectví samého Petra v 1 Petr 5, 13, kde vyřizuje maloasijským křesťanům pozdrav od křesťanské obce, „která je v Babyloně“ (t. j. v Římě), máme svědectví sv. Klementa Římského, žáka sv. Petra, dále sv. Ignáce Antiochijského, žáka sv. apoštola Jana. Pro Řím mluví i sv. Dionysios, korintský biskup, sv. Irenej, římský kněz Kajus, Tertullian a Klement Alexandrijský.

Na základě těchto nejstarších hodnověrných svědectví napsal protestant Lietzmann (Petrus und Paulus in Rom, 2. vydání, Berlín 1927): „Všechny výpovědi nejstarších pramenů z doby koncem r. 100 se stávají jasnými, snadno srozumitelnými, uznáme-li, že Petr v Římě dlel a tam zemřel mučednickou smrtí. Každá jiná domněnka o konci Petrově kupí obtíž na obtíž a nemůže se opřít ani o jediný pramen.“

A jiný protestantský učenec Richard Lipsius (t 1892) správně usuzuje: „Vstoupila-li však jednou noha knížete apoštolského do věčného města, přišel tam Petr jistě ne jako pouhý poutník, nýbrž jménem své apoštolské plné moci.“

ÚVOD DO PRVNÍHO LISTU SV. APOŠTOLA PETRA

1. První list Petrův jest určen „poutníkům rozptýleným po Pontu, Galicii, Kappadocii, Asii a Bithynii, kteří jsou vyvoleni podle úradku Boha Otce . . .“ (srv. 1, 1), t. j. věřícím v Malé Asii. Čtenáři listu byli křesťané z pohanství, jak to již hájili na př. sv. Augustin a Kassiodor proti názoru Origena a sv. Jeronýma, a jak to také vyplývá z četných míst v samém listě.

Na př. v 1, 14 napomíná Petr křesťany, aby se již nedali vésti „dřívějšími hříšnými žádostmi jako v době své nevědomosti“. Ke křesťanství byli povoláni jako „z temnoty“ k světlu (2, 9). Před svým obrácením byli „ne lid Boží“, sv. křtem se stali „lidem Božím“ (2, 10). Jako pohaní žili dříve „v ohavném modlářství“ a „plnili vůli pohanů“ (4, 3).

Uvedená místa mají spíše na zřeteli bývalé pohany než bývalé židy, kteří přece žili v starozákonním zjevení. Ovšem možno se domnívati, že list byl předně určen křesťanům z pohanství, ale měl také zřetel ke křesťanům ze židovství, třebaž na ně Petr v listě přímo nenaráží.

2. Křesťané z oněch krajů museli snášeti od pohanů i židů různá příkoří pro víru. Po přijetí křesťanství se chovalo k nim pohanské okolí nepřátelsky a počalo je pomlouvat, tupit, ba hrozilo i zjevné pronásledování (viz 2, 12. 19. 20; 3, 14. 16. 17; 4, 4. 12. 14. 16) ne sice se strany úřadů, nýbrž spíše se strany pohanských krajanů a židů.

Tyto poměry byly pro nové křesťany jistě velmi nebezpečné a křesťané mohli snadno podlehnouti nepřátelskému okolí, odpadnouti od víry a vrátiti se k dřívějšímu způsobu pohanského života.

3. Zpráva o tom pohnula sv. Petra, že napsal oněm křesťanům list, aby je potěšil, povzbudil ve víře, ukázal na důstojnost křesťana (srv. 2, 1-10; zvláště v. 9). Zdůraznil také nutnost a užitek vykoupení. Utrpením Bůh jen zkouší pevnost víry (1, 6-9), proto je třeba při utrpení míti na mysli utrpení Kristovo (2, 21-25). Dále povzbuzuje k zbožnému životu a k plnění povinností. Účelem listu nebylo poučení věroučné, nýbrž mravoučné, jak sám píše sv. Petr v 5, 12: „ . . . napsal jsem vám krátce, abych (vás) napomenul a ujistil, že to je pravá milost Boží, v které žijete.“

Důvod, proč právě Petr psal do Malé Asie, nebyl, že v oněch krajinách kdysi sám působil. Origenes podle svědectví Eusebiova a po něm ještě někteří se sice domnívají, že sv. Petr sám v oněch maloasijských krajích kázal, ale toto mínění se neopírá o závažné svědectví, nýbrž je nesprávně odůvodňováno ze samého listu. O vážnější důkazy lze opřítí názor, že sv. Petr neznal z vlastních zkušeností nábožensko-mravní stav maloasijských křesťanů. Tamější křesťanské obce přece většinou založil sv. Pavel se svými pomocníky.

Možno míti za to, že v době, kdy zpráva o utrpení maloasijských křesťanů přišla do Říma, odkud byl první list Petrův poslán, nebyl sv. Pavel právě v Římě. Zprávy přinesli do Říma přátelé a pomocníci apoštolů, zvláště Silvan (5, 12) a Marek (5, 13). Poněvadž bylo třeba rychlého povzbuzení, ježto nebezpečí bylo veliké, ujal se toho úkolu sv. Petr jako hlava Církve. List Petrův byl vlastně „okružní list“ (encyklika) pro Východ.

4. První list Petrův byl napsán podle 5, 13 „v Babyloně“; nebylo to bývalé hlavní město na řece Eufratu, nebyl to ani Nový Babylon (= Seleukie) na řece Tigridu, ježto nemáme ani nejmenší stopy po nějakém podání, že sv. Petr působil někdy v krajinách kolem Eufratu a Tigridu v Mesopotamii. v apoštolské době byla ze starého, kdysi tak slavného, Babylona jen zřícenina a kraj kolem pouští, jak osvědčují Strabo a Plinius.

Stejně z vážných důvodů odmítáme Babylon v Egyptě. Byl to tehdy jen vojenský tábor v místech dnešního Fostatu (předměstí Káhiry). Ani o působení na tomto místě nemáme naprosto žádné zprávy, ba ani žádné legendy.

Nutno uznati, že se ono pojmenování v 5, 13 týká Říma. Ten pro svou pestrost a mravní život býval náznačně zván Babylonem. Dosvědčují to Papiáš, žák apoštolský, dále Klement Alex., Eusebios a sv. Jeroným. V židovských spisech z prvního křesťanského století je Řím často zván Babylonem, poněvadž Babylon (Bábel) bylo jméno odvěkého židovského nepřítele (srv. v podvrženém listě 4 Esdr 3, 1. 2. 28. 31). Toto pojmenování pro Řím přejala i křesťané (srv. také Zjev 14, 8; 16, 19; 17, 5; 18, 2. 10. 21).

Byl-li učedník Marek s Petrem (5, 13), byl s ním v Římě, a ne v Mesopotamii. Ostatně z Kol 4, 10; Filem 24 je jasné, že kolem r. 62 byl Marek v Římě.

5. List Petrův předpokládá velké rozšíření a delší stav křesťanství v Malé Asii. Tomu tak bylo až po misijní činnosti sv. Pavla v Efesu a po jeho odchodu odtamtud (r. 58).

List byl napsán ještě před prvním pronásledováním křesťanů za Nerona, t. j. před r. 64, poněvadž se v listě Petrův vůbec o tomto pronásledování v Římě nezmiňuje. Podle toho byl list napsán v Římě koncem r. 63 nebo začátkem r. 64.

6. Pravost listu je dokázána vážnými svědectvími křesťanského starověku. List znali už Otcové apoštolství a obhájci víry (apologeté); narážejí na list přímo nebo nepřímo, tak zvláště sv. Klement Římský, sv. Ignác, mučedník, sv. Polykarp, Papiáš, autor listu Barnabášova, autor Učení dvanácti apoštolů (Didaché), list Diognetovi, Pastýř Hermův; ba i gnostický bludař Basilides zná tento Petrův list.

Jménem Petrovým uvádějí list: sv. Irenej, Klement Alex., Origenes, Tertullian, Cyprián, Cyril Jerusalemský, Řehoř Nazianský. V starolatině překlade (Itala) a v syrském překlade (Pešitta) je list výslovně uváděn jako list Petrův. Eusebios čítá 1 Petr k spisům všeobecně za kanonické uznávaným.

List počala Petrovi upirati od roku 1808 protestantská hyperkritika a posunovala vznik listu do pozdější doby.

Avšak také vnitřní důvody, čerpané ze samého listu, svědčí pro apoštola Petra. Autor se nazývá „apoštolem Ježíše Krista“ (1, 1) a „svědkem Kristových utrpení“ (5, 1). Mluví o Marku, svém duchovním synu (5, 13), a ten byl přece podle nejstarší tradice průvodcem Petrovým. Autor často jako očitý svědek naráží na řeči a skutky Kristovy (na př. 1, 17 srv. s Mat 6, 9; 3, 14 a 4, 14 srv. s Mat 5, 10-12; 2, 12 srv. s Mat 5, 16; 2, 6-8 srv. s Mat 21, 42; 2, 17 srv. s Mar 12, 17; 1, 10 srv. s Luk 10, 24).

Nápadná jest obsahová i formální shoda tohoto listu s Petrovými řeči v knize „Skutků apoštolských“ (srv. na př. 1 Petr 1, 20 se Skut 2, 23).

Pokud se namítá proti pravosti 1 Petr čistota řečtiny, pak možno připustiti, že Petr při skládání nebo psaní listu měl pomocníka v řečtině zběhlého, nejspíše Silvana (5, 12), římského občana (Skut 16, 19. 37. 38) a společníka sv. Pavla na jeho druhé a třetí apoštolské cestě (srv. Skut 15, 40-48, 5; 1 Sol 1, 1; 2 Sol 1, 1; 2 Kor 1, 19). Toho po jeho návratu do Říma použil pravděpodobně při sepisování svého listu sv. Petr.

PRVNÍ LIST SV. APOŠTOLA PETRA

Úvod listu (1, 1-12).

Nadpis a pozdrav (1, 1-2).

1, ¹ Petr,
apoštol Ježíše Krista,
poutníkům rozptýleným po Pontu, Galacii, Kappadocii,
² Asii a Bithynii, (kteří jsou vyvoleni)
podle úradku Boha Otce posvěcením Ducha svatého
k poslušnému přijetí (víry)
a k pokropení krví Ježíše Krista:
Kéž se vám dostane milosti a pokoje v bohaté míře!

Díky Bohu za povolání k víře. ³ Veleben budíž Bůh, Otec Pána našeho Ježíše Krista! On nás v svém velikém milosrdenství znovu zrodil zmrtvýchvstáním Ježíše Krista k živé naději, ⁴ k neporušitelnému, neposkrvněnému a nepomíjejícímu dědictví, které je pro vás uchováno v nebesích. ⁵ Mocí Boží jste chráněni vírou ke spáse, která se má zjevit na konci času. ⁶ Tehdy budete plesati, i když se nyní nakrátko, je-li toho třeba, rmoutíte v rozličných zkouškách, ⁷ aby vyzkoušená vaše víra – mnohem dražší než zlato, které bývá ohněm tříbeno – byla shledána k (vaší) chvále, slávě a cti, až se zjeví Ježíš Kristus. ⁸ Jej milujete, ač jste ho neviděli; v něho věříte, ač na něho nyní nepatříte. Věřice pak budete plesati nevýslovnou a slavnou radostí, ⁹ až dosáhnete cíle své víry: spásy duše.

¹⁰ O té spáse přemýšleli a báдали proroci; ti prorokovali o milosti pro vás (určené). ¹¹ Báдали, na který nebo na jaký čas poukazoval Duch Kristův v nich (mluvící), když předpovídal o Kristových utrpeních a o oslavách následujících po nich. ¹² Jim bylo zjmeno, že nikoli pro sebe, nýbrž pro vás připravovali to, co vám nyní zvěstovali ti, kdož vám kázali evangelium v Duchu svatém s nebe seslaném. (To jsou věci), do nichž touží nahlédnouti andělé.

Část první: Zásady pro křesťanský život (1, 13-3, 12).

ODDÍL PRVNÍ: VŠEOBECNÉ ZÁSADY (1, 13-2, 10).

Buďte svatí! ¹³ Proto si podpásejte bedra, to jest svou mysl. buďte strážliví a zcela upřete svou naději na tu milost, které se vám dostane, až se zjeví Ježíš Kristus. ¹⁴ Jako poslušné dítky ne-

1, ¹ Patero provincií obsahuje téměř celou Malou Asii.

² V tomto verši je vyslovena pravda o Bohu trojjediném: Bůh Otec od věčnosti vyvolil věřící „k poslušnému přijetí víry“. Bůh Syn v čase svou krví uzavřel novou smlouvu milosti s věřícími a Duch svatý uděluje na křtu sv. posvěcení. Petr naráží tu na Starý Zákon. Jako tehdy Izraelité pokropením obětní krví vešli s Bohem do zvláštní úmluvy (Ex 24, 8), takže se stali národem Božím, tak i křesťané vcházejí křtem svatým v novou úmluvu s Bohem, stávají se dítkami Božími a dědici nebeské blaženosti. Tato nová úmluva, která dává pokřtěným právo na tolik milostí, stala se zásluhou obětní krve Kristovy na kříži, takže jsme byli jí při křtu svatém takřka pokropeni (srv. Řím 8, 29; Žid 12, 24).

³ — 5 Viz 2 Kor 1, 3; Ef 1, 3-14. - „nepomíjející dědictví“ = věčná blaženost. - Dokonalé spásy budou křesťani účastni až „na konci času“, t. j. v soudný den, kdy se dostane oslavy i vzkříšenému tělu.

¹⁰⁻¹² Milost lidského vykoupení je tak vznešeným darem, že byla již předmětem veliké touhy a bádání proroků, ba i andělů si přejí nahlédnouti do jeho tajemství, jak bude Bůh svůj odvěký plán vykoupení lidstva v životě jednotlivců provádět.

¹² Podle vulgáty zní konec verše: „... Duchem svatým...“, na něhož andělé touží nahlédnouti.

¹³ Petr naráží na východní zvyk: aby dlouhá říza Východanů při práci nebo při chůzi nepřekážela, podvazují si ji kolem beder. Křesťan na cestě k věčnému cíli má také svou těkavou mysl podvázat soustředěním, aby se příliš nerozptyloval a neztratil pravý směr k svému cíli. - „strážliví“ = neďte se opojiti hříšnými žádostmi (srv. v. 14) a falešnými učiteli!

¹⁴ „v době své nevědomosti“ = v době, kdy jste byli pohany.

nechte se řídit dřívějšími hříšnými žádostmi jako v době své nevědomosti, ¹⁵ nýbrž buďte v svém životě i vy svatí, jak je svatý Ten, jenž vás povolal. ¹⁶ Neboť je psáno: „Buďte svatí, neboť já jsem svatý!“

Žijte v bázni Boží! ¹⁷ A jestliže jako otce vzýváte Toho, jenž soudí nestranně podle skutků jednoho každého, žijte v bázni po čas svého putování. ¹⁸ Vždyť víte, že ze svého nicotného života, zděděného po otcích, byli jste vykoupeni nikoli pomíjejícím zlatem nebo stříbrem, ¹⁹ nýbrž drahocennou krví Krista, Beránka bez úhony a bez poskvrny. ²⁰ Ten byl (k tomu) předzvěděn před ustavením světa, ale pro vás se zjevil v době poslední. ²¹ Skrže něho věřite v Boha, který ho vzkřísil z mrtvých a oslavil, takže vaše víra je také nadějí v Boha.

Milujte bližního! ²² Posvěťte své duše poslušností pravdy k upřímné bratrské lásce a vroucně milujte jeden druhého ze srdce! ²³ Vždyť jste znovuzrozeni nikoli ze semene porušitelného, nýbrž neporušitelného, a to živým slovem Božím zůstávajícím [na věky]. ²⁴ Neboť:

„Všichni lidé jsou jako tráva,
a všechna jejich sláva jako květ trávy;
tráva uschne a její květ opadne.
²⁵ Avšak slovo Páně zůstává na věky.“

A to je to slovo, které vám bylo hlášáno v evangeliu.

2, Držte se pevně Krista! ¹ Odložte tedy všechnu zlobu, všechnu lest, pokrytectví, závist a všechno nactiutrhání! ² Jako novorozené dítky požadujte duchovní, čisté mléko, abyste jím vyrostli ke spáse, ³ vždyť jste okusili, „jak dobrotivý je Pán“. ⁴ K němu přistupujice jako k živému kameni, který lidé sice zavrhlí, ale Bůh jej vyvolil a poctil, ⁵ také sami sebe stavíte jako živé kameny v duchovní dům, v svatě kněžstvo, abyste přinášeli duchovní oběti Bohu příjemné skrže Ježíše Krista. ⁶ Proto stojí v Písmě:

„Hle, já položím na Sionu kámen úhelný,
vyvolený a drahocenný,
a kdo v něj uvěří, nebude zahanben.“

⁷ Vám tedy, kdož věřite, je ctí, nevěřícím však je „kamenem, který zavrhlí stavitelé; právě ten se stal úhelným kamenem, ⁸ a to kamenem úrazu a skálou pádu; oni (na něj) narážejí“,

¹⁶ Srv. Lev 11, 44; 19, 2; 20, 7.

¹⁸ Život v pohanství nazývá sv. Petr „nicotným“, poněvadž se pohané domnívali, že si zlatými a stříbrnými dary, obětovnými modlám, získají jejich přízeň (srv. Skut 14, 13).

²⁰ Od věčnosti pojal Bůh plán vykoupiti lidstvo. Do toho plánu pojal také vtělení svého Syna, který se měl státi Vykupitelem světa. - „v době poslední“ - v době mesiášské; nazývá se tak proto, že je posledním obdobím před druhým příchodem Páně (viz Žid 1, 1; Jak 5, 3 „ve dnech posledních“).

²¹ Zmrtvýchvstání a oslavení Kristovo je bezpečnou zárukou a základem našeho zmrtvýchvstání a oslavení. Tak s vírou v Boha je spojena i pevná naděje v něho. To také zdůrazňuje v svých listech sv. Pavel.

²⁴⁻²⁵ Viz Iz 40, 6-8. - „Všichni lidé“, doslovně „všeliké tělo“.

^{2, 2-3} Sv. Petr vybízí čtenáře, aby toužili po „čistém mléku“, t. j. po slovu Božím, po evangeliu, aby tak vyrůstali k větší a větší dokonalosti.

⁴⁻⁵ Kristus byl od Boha Otce vyvolen za Vykupitele světa a za základ Církve. Židé jej „zavrhlí“ tím, že jej vydali na potupnou smrt, ale Bůh Otec jej „poctil“, t. j. oslavil zmrtvýchvstáním a nanebevstoupením (srv. Mat 21, 42; Skut 4, 11). Církev je „duchovním domem“, vybudovaným z „živých kamenů“, t. j. z věřících. Základním kamenem toho domu je Kristus, s nímž mají býti věřící spojeni láskou. Každý křesťan má v tomto domě podávati Bohu s Kristem a skrže Krista duchovní oběti modliteb a jiných dobrých skutků, takže je v jistém smyslu obětíknem (knězem); srv. Žid 13, 15-16; Jak 1, 27. Tyto oběti jsou Bohu milé a příjemné, pokud jsou podávány prostřednictvím Ježíše Krista, našeho velekněze a prostředníka u Boha Otce.

⁶⁻⁸ viz Iz 28, 16 (srv. Řim 9, 33). - Z posledních slov „a kdo v něj . . .“ a ze slov Ž 117, 22 („kamenem, který zavrhlí stavitelé . . .“) i ze slov Iz 8, 14 („kamenem úrazu . . .“) dovozuje sv. Petr, že Kristus je základním kamenem všech: věřících i nevěřících; věřícím k spáse, nevěřícím k pádu a k věčné záhubě (srv. Luk 2, 34). Ta je pro jejich vědomou a dobrovolnou nevěru a zatvrzelost od věčnosti pro ně ustanovena (srv. Mat 21, 44). - „stavitelé“ (v. 7), t. j. židovští předáci, kteří měli na té budově spolu stavět, ale oni Krista zavrhlí (Skut 4, 11).

protože nevěří tomu slovu; k tomu jsou též určeni.⁹ Vy však jste „pokolení vyvolené“, „kněžstvo královské“, „národ svatý“, lid, který patří (Bohu)“, abyste zvěstovali vznešené vlastnosti Toho, jenž z temnoty vás povolal k svému podivuhodnému světlu.¹⁰ Kdysi jste nebyli „lid“ (Boží), nyní však jste „lid Boží“, byli jste „bez milosrdenství“, nyní však „jste došli milosrdenství“.

ODDÍL. DRUHÝ: ZVLÁŠTNÍ ZÁSADY (2, 11-3, 12).

Dávejte pohanům dobrý příklad!¹¹ Miláčkové, napomínám vás, abyste se jakožto cizinci a poutníci zdržovali tělesných žádostí, poněvadž bojují proti duši.¹² Vedte dobrý život mezi pohany, aby to, pro co vás nyní jako zločince pomlouvají, pozorovali z vašich dobrých skutků a velebili Boha v den navštívení.

Povinnosti k zákonitým vrchnostem.¹³ Poddáni buďte pro Boha každému lidskému zřízení, buďte králi jako nejvyššímu (pánu),¹⁴ nebo správčům, kteří jsou od něho posláni trestat zločince a chválit dobré.¹⁵ Vždyť to je vůle Boží, abyste konáním dobra umlčovali nevědomost nerozumných lidí,¹⁶ a to jako svobodní, a ne jako lidé, kteří mají svobodu jen za plášť zloby, nýbrž jako služebníci Boží.¹⁷ Všechny mějte v úctě, bratry milujte, Boha se bojte, krále ctěte!

Povinnosti služebníků.¹⁸ Služebníci, buďte poddáni ve vši bázni pánům nejen dobrým a laskavým, nýbrž i mrzutým!¹⁹ To zajisté je milost, jestliže někdo z přesvědčení, že Bůh to žádá, snáší útrapy a tak trpí nespravedlivě.²⁰ Neboť jaká je to sláva, jestliže snášíte rány za své hříchy? Avšak jestliže trpělivě snášíte (utrpení), ačkoliv konáte dobro, to je milost u Boha.²¹ Vždyť k tomu jste povoláni, protože i Kristus trpěl za vás a zůstavil vám příklad, abyste šli v jeho slépejích.

²² „On nezhrěšil,
ani se nenalezl klam v jeho ústech.“

²³ Když mu spílali, On nespílal v odvetu,
když trpěl, nehrozil,
ale odevzdal se nespravedlivému soudci.

²⁴ On vznesl naše hříchy sám na svém těle na dřevě (kříže), abychom odumřeli hříchům a žili spravedlností. Jeho zsinalostí byli jste uzdraveni.²⁵ Neboť byli jste jako bloudící ovce, ale

⁹ Veliká je důstojnost křesťanů, větší než byla důstojnost vyvoleného národa. Jsou „pokolení vyvolené“ (srv. Iz 43, 20), poněvadž byli vyvoleni z nevěřících a přivedeni k pravé víře; jsou „kněžstvo (Ex 19, 6; srv. výše v. 5) královské“, poněvadž mají účast na Kristově království a sláve v nebi; jsou „národ svatý“ (Ex 19, 6), pokud posvěcení křtem sv. tvoří jednu společnost Bohu zvláště zasvěcenou; jsou „lid, který patří Bohu“ (Mal 3, 17; Iz 43, 21), pokud jako vlastnictví patří Bohu. Tato důstojnost zavazuje křesťany, aby slovem i životem zvěstovali „vznešené vlastnosti“ Boží (Iz 43, 21), t. j. všemohoucnost, moudrost, lásku a milosrdenství, jevíci se v díle lidském vykoupení. - „z temnoty“ = z pohanství. - „podivuhodné světlo“ = křesťanství a věčná blaženost.

¹⁰ Svatý Petr tu naráží na Os 1, 6-9; 2, 23-24. V pohanství nebyli „lid“ Boží, totiž nebyli zvláštním vlastnictvím Božím; do zvláštního vztahu s Bohem se dostali milostí sv. křtu.

¹¹ Zde na světě jsme všichni jako „cizinci, poutníci“, putujeme do pravé vlasti, do nebe (srv. Ž 38, 13; Ef 2, 19).

¹² „v den navštívení“, kdy pohany uvede Bůh do Církve, aby poznali a přijali křesťanské pravdy, pro které („to, pro co“) nyní křesťany pomlouvají, ježto ty pravdy jako pohani nechápou.

¹³ Srv. Řím 13, 1-7; Tit 3, 1. - „lidské zřízení“ = lidská autorita, oprávněná dávat zákony.

¹⁵ „konáním dobra“ = poslušností světské vrchnosti ve věcech dovolených. - „nerozumní lidé“, kteří prohlašují křesťany za nepřátele státu a císaře. Věřící křesťan, který plní věrně povinnosti k Bohu, plní věrně i své povinnosti k vlasti, poněvadž mu lásku k vlasti nařizuje čtvrté přikázání Boží.

¹⁷ „Všechny“, tedy i pohany i židy. - „bratry“ = spolukřesťany.

¹⁸⁻²⁵ Srv. Ef 6, 5-8; Kol 3, 22-24; Tit 2, 9. - Sv. Petr tu nechce řešit právní otázku o otroctví své doby. Zdůrazňuje pouze zákon křesťanské lásky a poukazuje krásně na příklad Kristův. Tak to činil i sv. Pavel (viz úvod do Filem).

²² Viz Iz 53, 9; Jan 8, 46; 2 Kor 5, 21.

²³ „nespravedlivému soudci“, t. j. Pilátovi. Podle řeckého „ale odevzdal se spravedlivému soudci“, t. j. Bohu Otci, jehož věčný úrůdek vykoupení lidstva a spravedlivé zadostičení Kristus na sebe ochotně vzal.

²⁴ Srv. Iz 53, 4-5. 12; Řím 3, 24-25; 6, 11; Žid 9, 28; 1 Jan 3, 5.

²⁵ Apoštol naráží na podobenství o ztracené ovci (Jan 10, 11-14; srv. také Iz 53, 6; Ez 34, 23 a níže 5, 4).

nyní jste se obrátili k pastýři a strážci svých duší.

3, Povinnosti manželů. ¹ Podobně i ženy ať jsou poddány svým mužům, aby, nevěří-li někteří slovu (evangelia), byli beze slova získáni životem svých manželek, ² když zpozorují váš bohabojný, čistý život.

³ Jejich ozdoba nebudíž zevnější: splétání vlasů nebo zlaté spony nebo nádherné šaty! ⁴ Drahocenný před Bohem je člověk do sebe ponořený se svým neproměnlivým, mírným a tichým duchem. ⁵ Tak se totiž kdysi zdobily i svaté ženy, které doufaly v Boha a podřizovaly se svým mužům. ⁶ Tak poslouchala Sára Abrahama a nazývala ho pánem. Jejimi dítkami jste, jestliže dobře činíte a nedáváte se zastrašiti žádnou vyhrůžkou.

⁷ Taktéž vy, muži, žijte rozumně se svými ženami jakožto se slabším pohlavím! Prokazujte jim úctu jako spoludědičkám milosti života (věčného), aby vaše modlitby nebyly rušeny.

Nesplácejte zlo zlem! ⁸ Konečně všichni buďte jedné myslí, soucitní, plní bratrské lásky, milosrdní a pokorní! ⁹ Nesplácejte zlo zlo, ani spíláním spílání, nýbrž naopak vyprošujte požehnání! K tomu jste totiž povoláni, abyste dědictvím dostali požehnání. ¹⁰ Neboť:

„Kdo chce milovati svůj život

a viděti dobré dny,

zdržuj svůj jazyk od zlého

a své rty od lstivé mluvy!

¹¹ Odvrat se od zlého a číň dobré,

hledej pokoj a usiluj oň!

¹² Neboť oči Páně (hledí) na spravedlivé

a jeho uši (se kloní) k jejich prosbám,

ale hněv Páně na ty, kdož činí zlo!¹⁴

Část druhá: Pohnutky ke křesťanskému životu (3, 13-4, 19).

Následujte trpčícího Krista! ¹³ A kdo by vám mohl uškoditi, budete-li horliti o dobro? ¹⁴ I kdybyste měli trpěti pro spravedlnost, jste blahoslaveni! Jejich pohrůžky však se nebojte ani nelekejte, ¹⁵ ale Krista Pána zbožně ctěte v svých srdcích a buďte vždy hotovi k obraně proti každému, kdo žádá od vás účty z vaší naděje. ¹⁶ Braňte se však s tichostí, bázní a s čistým svědomím, aby ti, kdož tupí váš dobrý život v Kristu, byli zahanbeni v tom, v čem vám nactiutrhají. ¹⁷ Je totiž lépe, abyste trpěli – je-li to vůle Boží – za dobré činy než za zlé.

¹⁸ Vždyť i Kristus zemřel jednou za naše hříchy – spravedlivý za nespravedlivé – aby nás přivedl k Bohu; podle těla byl sice usmrčen, ale zůstal živý podle duše. ¹⁹ S ním přišel hlásat zvěst také těm duchům, kteří byli ve vězení, ²⁰ těm totiž, kteří kdysi nevěřili, když Boží shovívavost

3, ¹ „beze slova“ = bez dalšího ústního poučování. Petr má na mysli především křesťanské manželky pohanských mužů (srv. Ef 5, 22; Tit 2, 5).

⁶ Viz o tom v Gen 18, 12. - Pohanské ženy se staly duchovními dcerami Sářinými tím, že při křtu sv. přijaly pravou víru a v životě ji také osvědčují. - „vyhrůžkou“ svých pohanských manželů, kteří se snaží odvrátiti je od křesťanství.

⁷ Mluví ke křesťanským mužům. Sv. Petr krásně zdůrazňuje, že se šťastný život manželský musí opíratí o vzájemnou úctu manželů. Kdyby mezi manžely byly různice, trpěla by tím soustředěnost a zbožnost při modlitbách, zvláště společných (srv. Ef 5, 25).

⁹ „Požehnání“, jež světu přinesla smrt Kristova.

¹⁰⁻¹² Viz Ž 33, 13-17.

¹⁴ Srv. Mat 5, 10; Iz 8, 12 a výše 2, 20. - „pohrůžky“ pohanů.

¹⁵ „naděje“ = křesťanství (srv. výše 1, 3; Iz 8, 13; Přís 27, 11; Kol 4, 6).

¹⁶ „byli zahanbeni“, až se ukáže, že pomluvy proti křesťanům byly liché.

¹⁸ Srv. 1 Kor 15, 44; Žid 9, 26. 28; 10, 10. - „podle těla“ = podle lidské přirozenosti jako člověk (srv. Řim 1, 4); „podle duše“, která s jeho božstvím je spojena a oslavena.

¹⁹⁻²⁰ Zde je biblický doklad pro článek víry „sestoupil do pekel“ = do předpekli. „Předpekli“ rozumíme místo, kde duše spravedlivých před smrtí Kristovou zemřelých bez bolesti očekávaly Vykupitele. Mohli bychom toto místo stejně dobře, a vlastně lépe nazývati „přednebím“. Duše Kristova po smrti oznámila spravedlivým v předpekli, že jsou vykoupeni Zvěstovala to i duším těch, kteří nevěřili výstražným slovům Noemovým před potopou. Mnozí z nich se však obrátili, když potopa přišla, a tak se jejich duše dostala do předpekli Noemova rodina byla zachráněna „vodou“, která nesla archu.

čekala za dnů Noemových, kdy byla stavěna archa. V ní bylo zachráněno několik, to jest osm osob skrze vodu.²¹ Proto obraz toho, totiž křest, i vás nyní zachraňuje; ten netkví v odložení tělesné nečistoty, nýbrž v prosbě k Bohu o dobré svědomí skrze vzkříšení Ježíše Krista, který je po pravici Boží.²² On, [když přemohl smrt, abychom se stali dědici věčného života,] vstoupil do nebe, kde jsou mu poddáni andělé, mocnosti a síly.

4, Už nejste pohaní!¹ Poněvadž tedy Kristus (tolik) vytrpěl podle těla, ozbrojte se i vy tímž smýšlením – neboť kdo na těle mnoho trpěl, přestal hřešiti –² abyste zbytek pozemského života již nežili podle lidských žádostí, nýbrž podle vůle Boží.

³ Dosti je zajisté na tom, že jste dříve plnili vůli pohanů a žili v rozkoších, hříšných žádostech, v opilství, hodování, pitkách a v ohavném modlářství.⁴ Proto se (oni) diví, že (již) s nimi neběháte k těžce prostopášné hýřivosti, a tupí (vás).⁵ Oni složí úcty Tomu, jenž je připraven soudit živé i mrtvé.⁶ Proto totiž bylo hlásáno evangelium i těm, kdož jsou mrtví, aby sice byli jako lidé podle těla odsouzeni (k smrti), žili však podle ducha podobně Bohu.

Myšlenka na konec světa.⁷ Konec všeho je blízký. Proto buďte opatrní a bděte na modlitbách!⁸ Především mějte vytrvalou lásku jeden k druhému, neboť láska odčिňuje množství hříchů.⁹ Buďte pohostinší jedni k druhým bez reptání!¹⁰ Posluhujte si navzájem každý podle milosti, kterou dostal, jako dobří správcové rozličné milosti Boží!¹¹ Mluví-li kdo, (mluv) jako slova Boží; vykonává-li někdo úřad, (vykonávej jej) jako z moci, kterou Bůh uděluje, aby ve všem byl oslaven Bůh skrze Ježíše Krista. Jemu patří sláva a moc na věky věků! Amen.

Také v utrpení zůstaňte křesťany!¹² Miláčkové, nedivte se tomu souzení, které na vás přichází jako zkouška, jako by se vám dělo něco neobvyklého,¹³ nýbrž radujte se, poněvadž máte účast na utrpeních Kristových, abyste se také, až se zjeví jeho sláva, zaradovali a zaplesali.¹⁴ Jste-li tupeni pro jméno Kristovo, blahoslavení jste, neboť duch slávy a moci, a (tedy) Duch Boží spočívá na vás.¹⁵ Nikdo totiž z vás nesmí trpěti jako vrah, zloděj, zločinec nebo buřič.¹⁶ Trpěli však někdo, poněvadž je křesťan, nestyd' se (za to), nýbrž oslavuj Boha v tom jméně; ¹⁷ neboť je čas, aby se počal soud od domu Božího. Jestliže se však počíná od nás, jaký konec bude těch, kdož nevěří Božímu evangeliu?¹⁸ A zachráni-li se stěží spravedlivý, kde se octne bezbožník a hříšník?¹⁹ Proto až také ti, kdož trpí podle vůle Boží, odporoučejí dobrými skutky své duše věrnému Stvořiteli!

²¹ Zachránění rodiny Noemovy v arše je předobrazem účinků sv. křtu. Jako v arše se zachránila rodina Noemova před záhubou časnou, tak sv. křtem jsme zachraňováni před záhubou věčnou. Voda, která nesla archu Noemovu, je přebrazem křestní vody. Tak jako za doby Noemovy byla archa jediným prostředkem záchrany, tak nyní je sv. křest jediným řádným prostředkem k věčné spáse. Mimořádně může tento křest na-hraditi jen křest žádosti nebo krve pro ty, kteří nemohou přijmouti křest svátostný. - „o dobré svědomí“, t. j. o odpuštění hříchu čili odložení duchovní nečistoty.

⁴ „diví se“ pohaní.

⁶ „mrtví“, ale jejich duše jsou v předpekli (viz výše 3 19-20 v pozn.). - „Podobně Bohu“ tím, že se účastní věčné blaženosti (srv. 2 Petr 1, 4), ačkoli jako „lidé podle těla . . .“, t. j. jako potomci Adamovi musili zemřít (srv. výše 3, 19-20).

⁷ Doba, v níž žije svět po Kristu, jest už posledním obdobím před koncem světa. Tedy každým okamžikem jsme tomu konci blíže. Jak dlouho ta doba bude trvat, Bůh nám nezjeví (srv. Mat 24, 36).

⁸ Viz Jak 5, 20.

¹⁰⁻¹¹ Mluví k těm, kteří byli obdařeni mimořádnými duchovními dary (charismaty), a napomíná je, aby jich náležitě užívali k duchovnímu dobru svých bližních. O těchto darech mluví také sv. Pavel v Řím 12, 6-8; 1 Kor 12, 4-10. - „Mluví-li kdo“ = má-li kdo mimořádný dar prorokování nebo vyučování nebo povzbuzování. - „Vykonává-li někdo úřad“ mimořádný, udělený zvláštní milostí Ducha sv. (srv. 1 Kor 12, 28).

¹³ až se zjeví jeho sláva“ při posledním soudě (srv. Mat 25, 31).

¹⁴ Srv. Mat 5, 11.

¹⁶ Sv. Petr zdůrazňuje, že trpěti pro víru („poněvadž je křesťan“) je čestné a záslužné. Jak asi silila tato slova křesťany v dobách krvavého pronásledování!

¹⁷⁻¹⁸ Podle Božího úradku má začítí Boží soud u křestanu („od domu Božího“) a ukončen bude v poslední den. Utrpením se křesťané na tomto světě tříbí, aby byl pro ně konečný rozsudek příznivý. Soudí-li Bůh přísně věřící, jak obstojí na Božím soudě nevěřec?

Část třetí: Zvláštní napomenutí duchovním představeným a věřícím (5, 1-11).

5, Napomenutí pro duchovní představené. ¹ Starší mezi vámi napomínám já spolustarší a svědek Kristových utrpení i účastník té budoucí slávy, která se zjeví. ² Pasterce Boží, které je vám svěřeno, [a konejte svůj úřad] ne z přinucení, nýbrž dobrovolně, jak to chce Bůh, ani ne z mrzké ziskuchtivosti, nýbrž ochotně; ³ ani ne jako lidé vládnoucí pánovitě nad podřízenými, nýbrž jako ti, kteří jsou [upřímnými] vzory pro (své) stádece! ⁴ A až se zjeví nejvyšší Pastýř, dostanete nevadnoucí korunu slávy.

Napomenutí pro ostatní. ⁵ Taktéž vy, mladší, buďte poddáni starším!

Všichni pak si osvojte pokoru jeden k druhému, neboť „Bůh se pyšným protiví, ale pokorným dává milost“.

⁶ Pokořte se tedy pod mocnou ruku Boží, aby vás povýšil v čas navštívení, ⁷ a složte veškeru svou starost na něj, vždyť On pečuje o vás. ⁸ Buďte strážliví a bděte, neboť váš protivník, ďábel, obchází jako lev řvoucí a hledá, koho by pohltil. ⁹ Jemu se braňte, jsouce silní ve víře! Víte přece, že se stejné utrpení děje vašim bratřím ve světě.

¹⁰ Bůh vši milosti, jenž vás povolal skrze Krista [Ježíše] k své věčné slávě, po krátkém utrpení vás zdokonalí, utvrdí a upevní. ¹¹ Jemu patří sláva a moc na věky věků! Amen.

Závěr listu (5, 12-14).

¹² Skrze Silvana, věrného bratra, jak soudím, napsal jsem vám krátce, abych (vás) napomenul a ujistil, že to je pravá milost Boží, v které žijete.

¹³ Pozdravuje vás spoluvyvolená obec křesťanská v Babyloně a Marek, můj syn. ¹⁴ Pozdravte se navzájem svatým políbením!

Pokoj (budiž) vám všem v Kristu [Ježíši]! [Amen.]

5, ¹ „Starší mezi vámi“ = duchovenstvo (srv. Skut 14, 22). - „spolustarší“, t. j. spoluduchovní.

⁴ „nejvyšší Pastýř“ (arcipastýř) = Ježíš Kristus.

⁵ „mladší“ buď proti „starším“ (viz v. 1), t. j. jáhnové a jiní pomocníci v duchovní správě, nebo podle jiných laikové (nekněží). - „osvojte si“, podle řeckého „oblecte si“. - Slova „Bůh se pyšným protiví . . .“ jsou z Přísl 3, 34 (podle Septuaginty); srv. také Mat 23, 12; Jan 13, 4. 14; Ef 5, 21; Jak 4, 6.

⁷⁻⁹ Srv. Ž 54, 23; Mat 6, 25; Fil 4, 6). - „strážliví“, viz 1, 3.

⁹ „vašim bratřím“ — ostatním křesťanům.

¹⁰ „zdokonalí“ svou milostí, „utvrdí“ ve víře, „upevní“ v trpělivosti (řecký text má ještě „posilní v lásce“); srv. 1 Sol 2, 12.

¹² Silvan (= Silas) byl spolupracovníkem sv. Pavla a doprovázel ho na druhé apoštolské cestě, založil s ním velký počet křesťanských obcí (Skut 15, 22; 2 Kor 1, 19; 1 Sol 1, 1; 2 Sol 1, 1), jimž je také věnován tento Petřův list. Silvan byl doručitelem tohoto listu, snad Petrovi i při sepisování pomáhal. - „pravá milost Boží“ = křesťanská víra.

¹³ „v Babyloně“ = v Římě (viz úvod do 1 Petr). - Marek, evangelista, byl duchovním synem sv. Petra, poněvadž jej Petr ziskal Kristu a pokřtil (srv. Skut 12, 12-25; 2 Tim 4, 11 a výše úvod do Mar).

¹⁴ Srv. 1 Kor 16, 20; 2 Kor 13, 12; 1 Sol 5, 26-28; Ef 6, 23-24. - V řeckém znění jest „polibkem lásky“. - Místo „pokoj“ má Vulgata „milost“.

ÚVOD DO DRUHÉHO LISTU SV. APOŠTOLA PETRA

1. Druhý list Petrův, jak vysvítá z 2 Petr 3, 1, jest určen týmž křesťanům jako první list (srv. 1 Petr 1, 1 s 2 Petr 1, 1; 3, 2). Pohnutkou k sepsání druhého listu byly zprávy donesené do Říma o nebezpečích, jimž jsou stále vydáváni křesťané v Malé Asii. Tam totiž vystoupili bludaři, kteří popírali Boží prozřetelnost, poslední soud a věčnou odplatu. Svým pohoršlivým životem sváděli jiné a zneužívali Pavlova učení o křesťanské svobodě, totiž, že křesťané nejsou povinni zachovávat obřadní předpisy starozákonní. Učení o druhém příchodu Páně (parusii) na svět prohlašovali za podvod a klam (srv. 2 Petr 3, 3-4).

Proto sv. Petr napsal věřícím v Malé Asii druhý list, aby je povzbudil k vytrvalosti ve víře (1, 3-21) a upozornil na boj proti bludařům, ohrožujícím čistotu svaté víry (2, 1-3, 13). Poukázal také na skutečnost druhého příchodu Kristova.

2. Tytéž pohnutky k sepsání listu vedly také sv. apoštola Judu. Mezi oběma listy jest úzký vztah, takže se oba listy velmi podobají obsahem i formou. V obou listech se líčí titíž bludaři, potírají tytéž bludy, oba spisovatelé používají týchž obrazů i příkladů ze Starého Zákona. Ba i postup myšlenek v obou listech je týž, ano vyskytují se i tatáž slova, z nichž mnohá se jinde v Novém Zákoně nevyskytují (tak na př. srv. 2 Petr 2, 1-3 s Juda 4; 2, 4 s Juda 6; 2, 6 s Juda 7; 2, 10-12 s Juda 8-10; 2, 15 s Juda 11; 2, 13 s Juda 12; 2, 17 s Juda 13; 2, 18 s Juda 16; 3, 1-2 s Juda 17; 3, 3 s Juda 18).

O podobnosti obou listů tedy nelze vážně pochybovat, většina biblistů pokládá právem, že sv. Petr psal svůj druhý list až po listě Judově. Tento list znal a také ho při psaní po svém způsobu použil.

Důvody pro toto mínění jsou vážnější než proti. Svatý Petr nahrazuje méně srozumitelné slovo v listě Judově srozumitelnějším (srv. 2 Petr 2, 1 s Juda 4; 2, 10-11 s Juda 9; 2, 13 s Juda 12; 2, 15 s Juda 11), myšlenky Judovy zevšeobecňuje (srv. 2 Petr 2, 6 s Juda 7; 2, 17 s Juda 12-13; 2, 11 s Juda 9), zkracuje výroky Judovy (srv. 2 Petr 2, 15 s Juda 11) a k příkladům ze Starého Zákona v listě Judově (5-7) přidává sv. Petr ještě příklad Noema a Lota (2, 5-8), ale vynechává zmínku o vysvobození izraelského národa. Starozákonní příklady uvádí sv. Petr v časové posloupnosti.

Lze snáze vysvětliti, že sv. Petr dal do svého delšího listu (dnes rozděleného na tři kapitoly) mnoho z krátkého listu Judova, který pro svou krátkost byl rozdělen jen na 25 veršů.

Třeba upozorniti, že se první a třetí kapitola 2 Petr liší slohově od druhé kapitoly. To lze vysvětliti tím, že sv. Petr při psaní druhé kapitoly svého listu použil právě listu Judova.

3. Dobu a místo sepsání 2 Petr lze určití podle udání v listě samém (1, 13-15). Svatý Petr byl si jist své blízké smrti (srv. 1, 13-14), a byl-li umučen r. 67, je psán 2 Petr poslední měsíce jeho žalařování v Římě, tedy koncem r. 66 nebo počátkem r. 67. Ti, kdož kladou mučednickou smrt sv. Petra již do r. 64 (viz výše život sv. apoštola Petra), kladou vznik tohoto listu na počátek r. 64.

4. Pravost tohoto listu nemá sice z prvních tří křesťanských století tolik svědectví, kolik jich má první list, než přesto nescházejí taková svědectví, která stačí k důkazům pravosti listu. Od IV. stol. byl list za všeobecného souhlasu celé Církve pokládán za list Petrův a jako list Petrův jej přijal do kánonu Nového Zákona i církevní sněm v Tridentu.

V křesťanském starověku činí na tento list narážky: svatý Klement Římský, Pastýř Hermův, Učení dvanácti apoštolů (Didaché), list Barnabášův, sv. Justin, sv. Irenej, Theofil Antiochijský, Klement Alexandrijský.

První svědek pravosti listu jest Origenes. Ten napsal, že Petr „hlaholí dvěma polnicemi svých listů“. Uvádí též některá místa z 2 Petr (1, 2; 1, 4) výslovně jako slova Petrova, jindy zase označuje výrok z 2 Petr jako „Písmo“.

Přítel a žák Origenův Firmilian Caesarejský napsal svatému Cyprianovi, že Petr a Pavel v svých listech zavrhuji bludaře a napomínají věřící, aby se jim vyhýbali. Ta slova možno u sv. Petra vztahovati jen na obsah jeho druhého listu, poněvadž v svém prvním listě nemluví o bludařích.

Téměř všichni pozdější spisovatelé uznávají Petra za autora tohoto listu.

Adamantius v svém spise „Rozprava“ z r. 300 uvádí 2 Petr 3, 15. Eusebios klade sice tento druhý Petrův list mezi takové knihy biblické, o nichž se pochybuje (antilegomena), které však přesto mnozí uznali za pravé, ale sám uznával pravost tohoto listu.

Pravost listu uznávají svatý Athanáš, Cyril Jerusalemský a jiní. Seznamy biblických knih na Západě kromě autora zlomku Muratorihovo vypočítávají mezi kanonické listy i 2 Petr. List nezná Tertullian a do kánonu jej nepřijala církev syrská. Svatý Jeroným počítá sedm listů katolických a uvádí i 2 Petr, ovšem poznamenává, že někde pravost tohoto listu popírají, protože se liší slohově od prvního listu Petrova.

5. Pro pravost listu mluví také vnitřní důvody. Spisovatel se sám nazývá „Šimon (vlastně semitským tvarem Symeon) Petr, služebník a apoštol Ježíše Krista“ (1, 1). Oba listy Petrovy užívají téhož pozdravu. Spisovatel prohlašuje, že byl očitým svědkem proměnění Páně na hoře (1, 16-18), a víme přece, že tohoto proměnění byli svědky jen tři apoštolé: Petr, Jakub Starší a Jan (Mat 17, 1-9; Mar 9, 2-9; Luk 9, 28-36). Sv. Pavla nazývá 3, 15 „bratrem“, to je spolupracovníkem, a píše o své blízké smrti, kterou mu Pán předpověděl (1, 14). Kromě toho se výslovně také odvolává na svůj první list, když mluví o „druhém listě“ (3, 1), který věřícím právě posílá.

6. Pokud se týká slohové různosti, zvláště v druhé kapitole, mezi prvním a druhým listem Petrovým, třeba mít na zřeteli vliv listu Judova na 2 Petr, který se projevil i ve slohu. Svatý Jeroným míní, že sv. Petr použil při sepisování listu pomocníka. Byl-li to při prvním listě Silvan (1 Petr 5, 12) a pomáhal-li při druhém listě jiný pomocník, jsou slohové různosti mezi oběma listy dostatečně objasněny.

Přesto však i zevní forma obou listů prozrazuje na některých místech jejich příbuznost (srv. 1 Petr 1, 15; 2, 9 s 2 Petr 1, 3; 1 Petr 2, 2 s 2 Petr 3, 18; 1 Petr 1, 23; 2, 1-2 s 2 Petr 1, 4; 1 Petr 1, 10-12 s 2 Petr 1, 19-21). Kromě toho možno uvést i značný počet slov společných oběma listům (srv. 1 Petr 1, 2 s 2 Petr 1, 2; 1 Petr 1, 19 s 2 Petr 3, 14; 1 Petr 2, 12; 3, 2 s 2 Petr 1, 16).

7. List obsahuje věroučné pravdy o inspiraci Písma svatého (1, 19-21) a o účasti věřících na božské přirozenosti (1, 4). V 3, 15-16 poukazuje Petr na nutnost správných zásad pro výklad Písma svatého.

DRUHÝ LIST SV. APOŠTOLA PETRA

Úvod listu (1, 1-2).

1, ¹ Šimon Petr,
služebník a apoštol Ježíše Krista,
těm, kdož spravedlnosti
našeho Boha a Spasitele Ježíše Krista
dosáhli stejné drahocenné víry jako my:

² Kéž se vám dostane milosti a pokoje v bohaté míře
poznáním Boha a Ježíše [Krista], Pána našeho!

Část první: Povzbuzení k věrnosti ve víře (1, 3-21).

Ukazujte víru skutky! ³ Vždyť všechno (potřebné) k zbožnému životu darovala nám jeho božská moc poznáním Toho, jenž nás povolal vlastní slávou a mocí. ⁴ Těmi nám dal převeliké a drahocenné zaslíbené dary, abyste se stali jimi účastni božské přirozenosti a unikli té zhoubě, která vládne ve světě zlou žádostivostí. ⁵ A právě proto vynaložte veškerou píli a ukažte v své víře (šlechtné) jednání, v jednání poznání, ⁶ v poznání sebeovládání, v sebeovládání trpělivost, v trpělivosti zbožnost, ⁷ ve zbožnosti bratrskou lásku a v bratrské lásce lásku (k Bohu). ⁸ Neboť jsou-li tyto (ctnosti) ve vás a stupňují-li se, neudělají vás nečinnými ani neplodnými pro poznání Pána našeho Ježíše Krista. ⁹ V kom však nejsou, je slepý, krátkozraký, protože zapomněl na očistění ze svých dřívějších hříchů. ¹⁰ Proto se vynasnažte, bratří, tím více, abyste své povolání a vyvolení zajistili [dobrymi skutky], neboť činíte-li je, nikdy nepadnete. ¹¹ Takto zajistíte se vám poskytně stědře přístup do věčného království Pána našeho a Spasitele, Ježíše Krista.

Apoštol předpovídá svou brzkou smrt. ¹² Proto chci vám stále připomínati ty věci, ačkoliv je znáte a jste utvrzeni v té pravdě, kterou jste přijali. ¹³ Pokládám však za svou povinnost, pokud žiji v tomto stanu, abych vás povzbuzoval připomínáním toho. ¹⁴ Vím, že můj stan bude brzy svinut, jak mi Pán náš, Ježíš Kristus, zjevil. ¹⁵ I vynasnažím se, abyste to také po mé smrti měli stále na paměti.

Ježíš přijde jako soudce. ¹⁶ Nepoužili jsme vychytrale vymyšlených pověstí, když jsme vám oznámili příchod našeho mocného Pána, Ježíše Krista. Vždyť jsme přece byli očitými svědky jeho velebnosti. ¹⁷ Dostal zajisté od Boha Otce čest i slávu, když nad ním zazněl hlas vznešené

1, ¹ „spravedlnost“, t. j. milost vykupitelského díla Ježíše Krista, jímž Kristus, nejvyšší svatý, zadost učinil Boží spravedlnosti za hříchy celého světa a tím nás učinil schopnými k vnitřnímu ospravedlnění, t. j. k vnitřnímu posvěcení.

² Čím dokonalejší má křesťan poznání Boha, tím více se mu dostává milosti a vnitřního pokoje (srv. Juda 2).

³ „Toho“ = Boha. K tomuto verši srv. 1 Petr 2, 9.

⁴ „Těmi“ = slávou a mocí. Posvěcující milostí se stáváme už zde na zemi účastni božské přirozenosti. Podle Vulgáty „jímž“, t. j. Ježíšem Kristem.

⁵ „ukazte“, aby to všichni viděli.

⁸⁻⁹ K v. 8 srv. 1 Kor 1, 10. - „zapomněl“ na to, jak velike mi losti se mu dostalo pri sv. křtu přijetím do Cirkve.

¹⁰ „nepadnete“ do hřichu.

¹² Proto“, že vchod do nebeského království (11) jest otevřen jen těm, kdo si toho zaslouží dobrými skutky.

¹³⁻¹⁵ „Stan“ jest obrazem lidského života (srv. 2 Kor 5, 1); až přijde smrt, „svine“ ten stan. Ve v. 14 Petr asi naráží na nedávné zjevení o blízké smrti. - „vynasnažím se“ (v. 15) v tomto listě. Učení Petrovo je částečně zachyceno v jeho listech a v evangeliu sv. Marka (viz úvod do Mar). Po smrti Petrově mají tedy věřící možnost si to vše četbou zopakovat.

¹⁶⁻¹⁹ „Nepoužili Jsme . . .“ my apoštolé. Proměnění Páně na hoře, jehož byl i sv. Petr očitým svědkem (Mat 17, 1-5), bylo mu pevnou zárukou a nadějí, že při druhém příchodu přijde Pán také s takovou slávou. Další zárukou jsou mu i starozákonní prorocství, jež mluví o slávě a mocí budoucího Vykupitele (srv. k tomu 1 Petr 1, 10). - „denice“ (Ježíš Kristus) vyjde z soudný den. Tehdy se rozžehne pro spravedlivé světlo života věčného.

slávy: „Tento je můj milý Syn, v němž jsem si zalíbil, [toho poslouchajte]!“¹⁸ A tento hlas s nebe jsme my uslyšeli, když jsme s ním byli na hoře svaté.¹⁹ Tím je pro nás spolehlivější slovo proroků a vy dobře činite, dbáte-li ho jako svíce, jež svítí na temném místě, než nastane den a ve vašich srdcích vyjde denec.

²⁰ A toho si buďte především vědomi, že žádné proroctví Písma nespočívá na vlastním výkladě.²¹ Neboť nikdy nebylo dáno proroctví z vůle člověka, nýbrž Duchem svatým nadchnutí mluvili svatí lidé Boží.

Část druhá: Výstraha před bludaři (2, 1-3, 13).

2, Budou mezi vámi řádití bludaři.¹ Jako byli v lidu (izraelském) i nepraví proroci, tak budou i mezi vámi nepraví učitelé. Ti uvedou záhubné sekty, a popírajíce i toho Pána, jenž je vykoupil, uvalí na sebe rychlou záhubu.² A mnozí budou napodobovati jejich prostopášný život; a kvůli nim bude tupeno učení pravdy.³ V (své) lakotě pak budou těžiti z vás svými podvodnými řečmi. Již dlouho je pro ně připraven soud a jejich záhuba nedřímá.

Tři výstražné příklady Boží spravedlnosti.⁴ Vždyť Bůh neušetřil padlých andělů, nýbrž svrhl je do pekla a vydal [k mučení] temným propastem, aby byli drženi k soudu.

⁵ Také světa na počátku neušetřil, nýbrž (jen) Noema, hlasatele spravedlnosti, zachoval se sedmi, když uvedl potopu na svět bezbožníků.

⁶ Též města Sodomu a Gomoru obrátil v popel a odsoudil ke zkáze a postavil je jako (výstražný) příklad bezbožníkům v budoucnu.⁷ Spravedlivého Lota, který těžce snášel bezuzdný život nešlechtníků, vysvobodil.⁸ On totiž při tom, co viděl a slyšel, byl spravedlivý, třebaš bydlil mezi těmi, kdož den co den trápili jeho spravedlivou duši (svými) nešlechtnými skutky.

⁹ Avšak Pán umí zbožné zachraňovati z pokušení a nespravedlivé uchovávatí ke dni soudu k potrestání,^{10a} zvláště však ty, kdož hoví nečistým tělesným žádostem a pohrdají Pánem.

Podvrtná činnost bludařů.^{10b} Ti samolibí opovázlivci se nebojí tupiti mocnosti,¹¹ a přece andělé, ač jsou silou i mocí větší, nepronášejí proti nim u Pána potupný soud.¹² Tito však jako nerozumná zvířata – určená svou přirozeností k tomu, aby byla chytána a zabijena – tupí to, co neznají;¹³ také zahynou jako ona a (tak) dostanou odplatu nepravosti. Hýření, jež den skýtá, pokládají za rozkoš; jsou poskvrnění a ohavní. Hýří ze svých podvodů, jestliže hodují s vámi.¹⁴ Oči mají plné cizoložných žádostí a nenasytné hříchu. Lákají k sobě neutvrzené duše. Srdce mají vycvičené v lakotě; jsou propadlí kletbě.¹⁵ Opustili správnou cestu a zbloudili; dali se na

^{20–21} Proroci mluvili o budoucnosti ne ze svých vědomostí nebo zkušeností, nýbrž z osvětlení a vnuknutí Ducha sv. - „nadchnutí“, podle řeckého znění doslovně „unášení“ - „puzení“. Důležité biblické svědectví pro božský původ Písma sv. (pro biblickou inspiraci); srv. také 2 Tim 3, 16-17.

², ¹ Srv. Jud 4.

³ „učení pravdy“ = nauka křesťanská = křesťanství. - Židé i pohaní vidouce, že křesťané žijí nečestně, budou tupiti křesťanství samo, jako by ono takový život dovolovalo. Svatý Petr tu má na mysli především pohlavní nečestí (srv. níže ve vv. 10. 14. 18; 1 Tim 6, 1; Tit 2, 5; Jak 2, 7).

⁵ „pro ně“ = pro falešné učitele a pro ty, kdož se dají jimi zlákat k prostopášnému životu. Falešní učitelé lákají křesťany svými nabubřelými řečmi, že prý nejsou vázání žádným zákonem, a za to si ještě dávají řádně platit, a tak z křesťanů těží.

⁴ Srv. Juda 6.

⁵ Juda neuvádí tento příklad, ale připomíná zase jiný (Juda 5).

⁶ Srv. Juda 7.

⁸ Podle řeckého znění (volně přeloženo): „Nešlechtné skutky jejich trápily totiž den co den zrakem i sluchem spravedlivou duši toho spravedlivého, který přebýval mezi nimi.“

⁹ Petr má tu na mysli Lota (srv. výše vv. 7-8 a Juda 7).

^{10–11} „Pánem“ (doslovně „panstvem“), t. j. Ježíšem Kristem (srv. Juda 8) - „mocnosti“ (srv. Juda 8) = moci pekelné. Pravděpodobně oni bludaři popírali vykupitelské dílo Kristovo a jsoucnost zlých duchů. Posmívali se asi učení, že Kristus vykoupil svět z poroby ďáblovy a že těžkým hříchem se zase do té poroby upadá. - „andělé“ jsou „silou i mocí větší“ než mocnosti pekelné. - Vulgáta místo „se nebojí tupiti mocnosti“ má „nebojí se uváděti sekty, tupíce. . .“ - „proti nim“, podle Vulgáty „proti sobě“. - K v. 11 srv. Juda 9.

^{13–14} Viz Juda 12. - Některým falešným učitelům se podařilo vlouditi se podvodně mezi křesťany, a když byli jimi pozváni do domu, využítkovali pozvání k hýření, nestarajíce se o zítřek.

^{15–16} Viz Num 22, 7-8; srv. Zjev 2, 14; Juda 11. - Jako Balaam byl hotov z lakoty opustiti poznanou pravdu, tak bludaři z

cestu Balaama, syna Bosorova. Ten si zamiloval nespravedlivou mzdu,¹⁶ avšak dostalo se mu pokárání pro jeho přečin; němý soumar promluvil lidským hlasem a zabránil poštilosti prorokově.¹⁷ Jsou to studnice bez vody, mraky hnané vichřicí; na ně čeká mrákota temnoty.¹⁸ Neboť vedou naduté a jalové řeči, lákají svými tělesnými žádostmi a rozmařilostí ty, kdož teprve unikli (lidem) žijícím v bludu.¹⁹ Slibují jim svobodu, a sami jsou otroky zkázy. Neboť kým je kdo přemožen, toho jest i otrokem.

²⁰ Jestliže se totiž ti, kdož unikli poskvrnění tohoto světa tím, že poznali Pána našeho a Spasitele, Ježíše Krista, dávají tímto poskvrněním zase zaplésti a přemoci, pak jsou jejich poslední věci horší než byly první.²¹ Lépe zajisté bylo by pro ně, kdyby nebyli poznali cestu spravedlnosti, než aby ji poznali, a přece se odvrátili od svatého příkazu, který jim byl sdělen.²² Na ně se hodí toto pravdivé přísloví: „Pes se vrátil k tomu, co zvrátil“ a „Vykoupané prase se (zase) válí v blátě“.

3, Petr vyvrací pochybnosti o druhém příchodu Páně.¹ Toto je již druhý list, miláčkové, který vám píše. Povzbuzuji (vás) v nich a upozorňuji na vaši čistou mysl,² abyste byli pamětlivi slov, která předpověděli svatí proroci, i příkazu svých apoštolů, (daného) od Pána a Spasitele.

³ To předem vězte, že v posledních dnech přijdou s posměchem posměvači. Ti budou žítí podle vlastních hříšných žádostí⁴ a říkati: „Kdepak je ten jeho zaslíbený příchod? Vždyť od té doby, co otcové zemřeli, všechno zůstává, jak bylo od počátku stvoření.“⁵ Zapomínají zajisté úmyslně na to, že nebesa byla již odedávna, že země z vody a skrze vodu povstala slovem Božím,⁶ že takto také tehdejší svět potopou zahynul⁷ a že nynější nebesa i země tímž slovem Božím jsou uloženy a uchovávány pro oheň ke dni soudu a záhuby bezbožných lidí.

⁸ Na toto jedno však, miláčkové, nezapomínejte, že jeden den u Pána je jako tisíc let a tisíc let jako jeden den.⁹ Pán nezdržuje (splnění) zaslíbení, jak to někteří pokládají za zdržování, nýbrž je k vám shovívavý, a proto nechce, aby někteří zahynuli, nýbrž aby se všichni dali na pokání.¹⁰ Den Páně však přijde jako zloděj a tehdy nebesa s velikým hukotem pomínou, základy se žárem rozpustí a země i se vším, co je na ní, shoří.

¹¹ Poněvadž tedy to všechno se má rozpustiti, jací musíte býti v svatém obcování a v zbožnosti,¹² a jak máte očekávati a urychlovati příchod dne Páně, pro který se nebesa ohněm rozpustí a základy žárem roztaví!¹³ Očekáváme však podle jeho zaslíbení nová nebesa a novou zemi, kde bude přebývati spravedlnost.

lakoty opouštějí poznanou pravdu křesťanskou a dávají se na cestu hříšného zisku. - „nespravedlivá mzda“ jest odměna, kterou slíbil vyplatiti Balaamovi král Balak, bude-li Izraelitům zlořečiti.

¹⁷ Srv. Juda 12-13. - „mrákota temnoty“ = temnota pekla.

¹⁸ Lákaají křesťany, kteří se teprve nedávno obrátili z pohanství ke křesťanství (srv. Juda 16).

¹⁹ Bludaři hlásají, že křesťané mohou žítí, jak kdo chce, a sami svým hříšným životem se stávají otroky svých hříšných žádostí. Takové otroctví je vede ke zkáze.

²⁰ Kdyby se křesťané z pohanství dali svěstí bludaři opět k pohanškému životu, bylo by pro ně lépe, kdyby byli zůstali pohany.

²² Viz Přísl 26, 11.

³,¹ „čistou mysl“, t. j. mysl dosud neposkvrněnou bludy falešných učitelů.

³⁻⁴ Falešní učitelé užívají posměchu, aby zviklali u věřících víru v druhý příchod Páně (srv. 1 Tim 4, 1; Juda 18). - „v posledních dnech“ = v době mesiášské (srv. Zid 1, 2).

⁵⁻⁷ Svatý Petr tu dokazuje proti bludařům, že se země potopou změnila, a proto že není pravdivé jejich tvrzení: „Všecko zůstává...“ (v. 4). - „nebesa“ = obloha, ovzduší (tak i níže vv. 7. 10). - Země povstala „z vody“, která příkrývala zemi (Gen 1, 9-10), a „vodou“, která se shromáždila na jedno místo (do moře) a tak umožnila, že se ukázala suchá země. - „slovem Božím“, t. j. tvůrčím slovem Božím. - „takto“, t. j. vodou na rozkaz Boží. - „tehdejší svět“ před biblickou potopou. - Ani svět potopou změněný nezůstane bez dalších změn. V poslední den bude svět zničen ohněm, jako za doby Noemovy byl zničen vodou (potopou).

⁸⁻¹⁰ Svatý Petr odpovídá na otázku bludařů ve v. 4. - K v. 8 srv. Z 89, 4. - Bůh poskytuje hříšníkům čas na pokání. V té Boží shovívavosti, lidsky mnohdy nepochopitelné, nelze proto vidět Boží otálení s druhým příchodem Páně. - „jako zloděj“, t. j. náhle a neočekávaně (srv. Mat 24, 43; Luk 12, 39; 1 Sol 5, 2). - „nebesa“ = obloha, ovzduší (viz výše poznám, k vv. 5-7).

¹² Pán otálení s druhým příchodem na svět, neboť chce poskytnouti hříšníkům čas k pokání (v. 9), ale budou-li skutečně činiti pokání, nebudou příčiny, proč by Pán svůj příchod odložil, a budou jej tak „urychlovati“.

¹³ Viz Iz 65, 17; 66, 22; 1 Kor 7, 31; Řim 8, 19-2, 1; Zjev 21, 1.

Závěr listu (3, 14-18).

¹⁴ Proto se, miláčkové, když takové věci očekáváte, vynasnažte, abyste se bez poskvrny a bez úhony ukázali před ním v pokoji, ¹⁵ a použijte k své spáse shovívavosti Pána našeho, jak vám to i náš milovaný bratr Pavel napsal podle své moudrosti, ¹⁶ jak to také (napsal) ve všech svých listech, když v nich o těch věcech mluvil. Některé věci jsou v nich těžko srozumitelné; ty lidé nevdělaní a neutvrzení (ve víře) překrucují, tak jako i ostatní Písma, k své vlastní záhubě.

¹⁷ Vy tedy, miláčkové, víte to napřed. Chraňte se, abyste se nedali strhnouti bludem bezbožníků a nevydali ze svého pevného postavení! ¹⁸ Rosťte však v milosti a v poznání Pána našeho a Spasitele, Ježíše Krista! Jemu (budiž) sláva i nyní i na věky! Amen.

¹⁴ „v pokoji“ s ním = v jeho milosti; srv. Juda 24.

¹⁵⁻¹⁶ O křesťanském životě a o přípravě na poslední soud psal také sv. Petr. Petr tu má na mysli pravděpodobně list Pavlův Efe-sanům (srv. na př. 4, 14-30; 5, 5-6). Tento list byl původně listem okružním a kromě do Efesu byl poslán i jiným křesťanským obcím maloasijským (viz úvod do Ef). - Ze slov Petrových, která napsal o listech Pavlových („Některé věci jsou v nich těžko srozumitelné . . .“), vyplývá, že Písmo svaté není na všech místech jasné a každému srozumitelné. Proto není možno ponechat je jednotlivcům k volnému výkladu. Je tu potřeba správných pravidel, která nám může dáti Církev katolická Jako jediná Kristem samým ustanovená neomylná vykladatelka Písma svatého. Pravidla k správnému výkladu podle učení Círky nám podává biblická hermeneutika. - „ve všech svých listech“, které Petr mohl znáti, když psal tento list. Byly to nejspíše tyto listy: Řím (srv. Řím 12, 1 s 1 Petr 2, 5; Řím 12, 10 s 1 Petr 2, 17; Řím 12, 14-17 s 1 Petr 3, 8-12; Řím 13, 1-7 s 1 Petr 2, 13-14), Fil, Kol, Filem, 1 a 2 Kor, Gal, 1 a 2 Sol.

ÚVOD DO PRVNÍHO LISTU SV. APOŠTOLA JANA

1. Spisovatel tohoto listu se sám neuvádí jménem. Přesto lze s jistotou poznati, že autor listu je týž, jako spisovatel čtvrtého evangelia.

Spisovatel se označuje jako očitý svědek Kristova života (srv. 1 Jan 1, 1-3; 4, 14; srv. Jan 1, 14; 19, 35) a list jeví velikou příbuznost se čtvrtým evangeliem, a to nejen slohem, mluvnicí, týmž účelem (srv. Jan 20, 31 s 1 Jan 5, 13), nýbrž i týmiž hlavními myšlenkami. Je to především ona základní pravda, vyjádřená už ve čtvrtém evangeliu: Ježíš Kristus, Syn Boží, byl poslán Bohem Otcem na svět, aby svou krví vykoupil hříšné lidstvo (srv. 1 Jan 1, 1-2 s Jan 1, 1. 4; 1 Jan 2, 2 s Jan 11, 51-52; 1 Jan 4, 9 s Jan 3, 16-17; 1 Jan 5, 6 s Jan 19, 34-35; 1 Jan 5, 12 s Jan 3, 36; 1 Jan 5, 20 s Jan 17, 3).

První list Janův zdůrazňuje totéž veliké přikázání lásky jako čtvrté evangelium (srv. 1 Jan 2, 8-11; 3, 10-11; 4, 11 s Jan 13, 34-35; 15, 12). Také slovy „napsal jsem“ (5, 13) naráží autor pravděpodobně na své evangelium.

2. Totéž dokazují důkazy vnější, čerpané z ústního podání církevního. To přičítalo 1 Jan vždy sv. Janu, apoštolu a miláčku Páně. Již spisovatelé v křesťanském starověku znají tento list; tak na př. sv. Polykarp a Papiáš. Sv. Justin zřejmě naráží na 1 Jan 3, 1. Sv. Irenej cituje delší výroky z listu a nazývá sv. Jana spisovatelem listu. Zlomek Muratorihovo uvádí hned po evangeliu Janově tento list a připisuje jej sv. apoštolu Janu. Totéž činí i Tertullian, Klement Alex. a Origenes. Eusebios řadí list k listům všeobecně uznávaným za posvátné a kanonické.

3. Spisovatel listu neuvádí výslovně čtenáře, jimž svůj list určil. Ale ze slov „toto vám píši“ (2, 1), „to jsem vám napsal“ (5, 13) je zřejmo, že má na mysli určité čtenáře, a to křesťany z pohanství (srv. 5, 21) již delší dobu po jejich obrácení na víru. Sv. Jan projevuje v listě o ně otcovskou péči a také strach o jejich spásu. Bojí se, aby se nedali svéstí různými bludaři.

Bludy, proti nimž brojí, byly pravděpodobně bludy šířené Kerintem. Ten podle svědectví sv. Ireneje učil, že Ježíš Nazaretský byl pouhý člověk. Teprve při křtu v Jordánu se spojil s ním nebeský duch (aeon); před utřením tento duch Ježíše zase opustil.

Není ovšem také vyloučeno, že sv. Jan měl na mysli také bludy jiných gnostiků, kteří mezi maloasijskými křesťany rozsévají bludné nauky (srv. 2, 22; 4, 2. 3. 14. 15; 5, 6),

Možno právem souditi, že spisovatel byl věřícím velmi dobře znám. Oslovuje je něžně jako otec své dítky. Takovým starostlivým otcem a zároveň duchovním pastýřem křesťanů v Malé Asii byl právě sv. Jan, tehdejší biskup v Efesu.

4. Pro vzájemně úzké vztahy mezi 1 Jan a čtvrtým evangeliem můžeme právem míti za to, že 1 Jan je doprovodem Janova evangelia jako jeho praktická část. Z toho lze také usuzovati, že pohnutka k sepsání tohoto listu byla táž jako k sepsání evangelia, totiž naléhavé prosby maloasijských křesťanů a duchovních správců, aby jim sv. Jan dal poučení v nebezpečí šířených bludů v Malé Asii proti božství Ježíše Krista.

Svůj první list napsal apoštol Jan brzy po svém evangeliu. Listem chtěl oživit u čtenářů víru v božství Ježíšovo a povzbuditi věřící k ctnostnému životu (1 Jan 1, 4; 5, 13). List byl napsán v Efesu v posledním desetiletí prvního století (asi v letech 92-96).

5. Z prvního listu Janova upírají sv. Janu slova 5, 7b-8a:

„ . . . na nebi: Otec, Slovo a Duch svatý; a tito tři jsou jedno; a tito tři jsou, kteří vydávají svědectví na zemi . . . “ Tyto verše se obyčejně nazývají „úryvek Janův“ (Comma Joanneum). Úryvek upírají dnes Janovi téměř všichni protestanti a také velká část katolických biblistů nejen z důvodů kritických, nýbrž i z důvodu souvislosti v 1 Jan 5.

Ona slova scházejí totiž skoro ve všech řeckých rukopisech (úryvek mají toliko čtyři mladší rukopisy z XI., XV. a XVI. století), jakož i v starých překladech. Postrádají jich i opisy Vulgáty před X. stol., nemají Je ani svatí Otcové řečtí ani latinští.

Pravděpodobně se ona slova dostala do textu Vulgáty z postranní okrajové poznámky (glossy), vysvětlující 5, 8 alegoricky. Rozšíření se opírá o předmluvu ke katolickým listům, která byla mylně připisována sv. Jeronymu. Pro vážnost světce se znění onoho úryvku pomalu rozšířilo v západní Církvi.

Kritické pochybnosti začaly na Západě od XVI. století. Poněvadž se úryvek vyskytoval původně v rukopisech španělských, domnívají se mnozí, že se onen dodatek dostal do textu ve Španělsku.

Tomu ovšem neodporuje rozhodnutí tridentského sněmu, že „celé knihy se všemi jejich částmi“ je nutno přijmouti za posvátné a kanonické, poněvadž ono „se všemi jejich částmi“ se vztahuje na Mar 16, 9-20; Luk 22, 43-44; Jan 7, 53-8, 11, ne však na úryvek Janův, o němž se v jednání sněmu neděje žádná zmínka.

Tomu neodporuje ani odpověď posvátné kongregace svatého Officia dne 13. ledna 1897, jak to vysvětlila též kongregace 2. července 1927, dovolujíc volnost vědeckého bádání o pravosti tohoto úryvku.

Třeba uznati, že pravda o Bohu trojjediném, kterou onen úryvek vyjadřuje, je jasně vyjádřena i na jiných místech Nového Zákona (viz na př. Luk 1, 31. 35; Mat 3, 17; 28, 19).

PRVNÍ LIST SV. APOŠTOLA JANA

Úvod listu (1, 1-4).

1, ¹ Co bylo od počátku, co jsme slyšeli, co jsme na vlastní oči viděli, co jsme prohlédli a čeho se naše ruce dotkly, totiž o Slově života (vám hlásáme). – ² Ano, Život se zjevil, a my jsme (jej) viděli. Svědčíme a zvěstujeme vám Život věčný, jenž byl u Otce a zjevil se nám.

³ Co jsme viděli a slyšeli, zvěstujeme také vám, abyste i vy měli společenství s námi. A naše společenství je (společensví) s Otcem a jeho Synem Ježíšem Kristem. ⁴ A toto [vám] píšeme, [abyste se radovali a] aby vaše radost byla dokonalá.

Část první: Bůh je světlo, proto chodte ve světle! (1, 5-2, 28)

Nehřeštel! ⁵ A toto je ta zvěst, kterou jsme slyšeli od něho a vám zvěstujeme: Bůh je světlo a není v něm žádné tmy. ⁶ Řekneme-li, že máme s ním společenství, ale chodíme ve tmě, lžeme a nejednáme podle pravdy. ⁷ Chodíme-li však ve světle – jako je ve světle On – máme navzájem společenství, a krev Ježíše [Krista], jeho Syna, očisťuje nás od všelikého hříchu.

⁸ Řekneme-li, že jsme bez hříchu, sami sebe klameme a není v nás pravdy. ⁹ Vyznáváme-li však své hříchy, je (Bůh) věrný a spravedlivý, aby nám odpustil naše hříchy a očistil nás od všeliké nepravosti. ¹⁰ Řekneme-li však, že jsme nezhřešili, viníme ho ze lži a není v nás jeho slovo.

2, ¹ Moje dítky, toto vám píši, abyste nehřešili. A zhřeš-li někdo, máme přímluvce u Otce, (to-
tíž) Ježíše Krista, spravedlivého. ² On je smírnou obětí za naše hříchy, a nejen za hříchy naše, nýbrž i (za hříchy) celého světa.

³ A podle toho poznáváme, že jsme ho poznali, jestliže plníme jeho přikázání. ⁴ Kdo praví, že ho zná, a neplní jeho přikázání, je lhářem a není v něm pravdy. ⁵ Kdo však zachovává jeho slovo, v tom jest opravdu dokonalá láska k Bohu. A podle toho poznáváme, že jsme v něm. ⁶ Kdo praví, že v něm zůstává, má též sám žítí, jak žil On.

Plňte přikázání bratrské lásky! ⁷ Miláckové, píši vám nikoliv o novém přikázání, nýbrž o starém přikázání, které jste měli od počátku. Staré přikázání je tedy to slovo, které jste uslyšeli. ⁸ (Přece) zase píši vám o novém přikázání, což je pravdivé i vzhledem k němu i k vám, neboť tma

1, ¹⁻⁴ Svatý Jan byl očitedm svědkem všeho, co věřicím ústně i písemně (v evangeliu a listech) hlásá. Obsah jeho kázání tvoří vtělený Syn Boží, „Slovo života“, „Život“ (srv. Jan 1, 1. 4; 6, 35; 8, 12; 10, 28; 11, 25; 14, 6). - „od počátku“ = „na počátku“ (Jan 1, 1) = od věčnosti. - S vtěleným „Slovem“ (Logem) apoštolové („my“) žili za jeho veřejného působení, na své uši slyšeli jeho učení, na své oči viděli jeho život i jeho zázraky; žili tak blízko u něho, že se ho mohli rukama dotýkat, když je přímo po svém zmrtnýchvstání k tomu vyzval, aby se smysly přesvědčili, že to jest On (Luk 24, 39; Jan 20, 27-28). - „Život se zjevil“ (v. 2) = Slovo se stalo Tělem = Ježíš Kristus se vtělil = stal se pro nás člověkem (Jan 1, 14).

⁵ Účelem kázání apoštolských jest udržovati věřící ve spojení účinné víry s apoštoly a tím i ve spojení s Kristem. Všichni věřící jsou údý tétož duchovního těla, jehož hlavou je Kristus. Ten udržuje všechny věřící svou milostí v nadpřirozeném životě. - Misto „a naše společenství je. . .“ má Vulgata „a aby společenství naše bylo. . .“
⁶ „od něho“ = od Krista. - „světlo“ = pramen pravdy a mravní dokonalosti pro člověka (srv. Jan 8, 12; 9, 5; 12, 35. 36. 46). - „tma“ = lež = hřích (srv. níže 2, 8. 9. 11; viz také Jan 8, 12). - „choditi ve tmě“ = žiti hřisně; opak je „choditi ve světle“ = svatě žiti. - „nejednáme podle pravdy“ = nežijeme podle nauky Kristovy. - Dopouštíme se sice z lidské křehkosti hříchů, ale zásluhami Ježíše Krista („krev Ježíše Krista“) nabýváme odpuštění („očisťuje nás. . .“).

⁹⁻¹⁰ Bůh slibuje kajícím hřisníkům odpuštění; ten slib také plní, poněvadž je nejvyšš věrný, a odměňuje kajícího hřisníka odpuštěním, poněvadž je nejvyšš spravedlivý. V Písmě svatém několikrát prohlásil, že žádný člověk není bez hříchů (srv. Z 13, 3; Přísl 20, 9; Kaz 7, 21; Mat 6, 12; Řím 3, 10).

2, ³⁻¹¹ Srv. Jan 14, 15. 21. 23. 24; 15, 20. - „On“ = Kristus. - „od počátku“ lidstva, poněvadž přikázání bliženské lásky je jako přirozený mravní zákon v podstatě v srdci každého člověka. Později je Bůh slavnostně prohlásil (Lev 19, 18). Když však v izraelském národě byl rozsah tohoto přikázání zúžen jen na soukmenovce (Luk 10, 29), Kristus je znovu obnovil, zřetelně vysvětlil a jasně vymezil jeho rozsah, že se vztahuje na všechny lidi bez rozdílu. V tom smyslu možno zvátí ono obnovené přikázání lásky „novým přikázáním“ (7-8). - „vzhledem k němu“, t. j. ke Kristu, který je sám nazval „novým“ (Jan 13, 34), i vzhledem „k vám“, poněvadž dává nový život. - „je ve světle“ = zůstává ve světle = v křesťanství, které hlásá účinnou lásku k bližnímu. - „je“ = „žije“ ve tmě = v pohanství s jeho nepřátelstvím a sobectvím. - „bratra“ = spolukřesťana.

pomíjí a pravé světlo již svítí.

⁹ Kdo praví, že je ve světle, ale nenávidí svého bratra, je ještě dosud ve tmě. ¹⁰ Kdo miluje svého bratra, zůstává ve světle a nepůsobí pohoršení. ¹¹ Kdo však svého bratra nenávidí, je ve tmě a žije ve tmě a neví, kam jde, neboť tma mu oslepila oči.

Varujte se nezřízené lásky k světu! ¹² Píši vám, dítky, že jsou vám odpuštěny hříchy pro jeho jméno.

¹³ Píši vám, otcové, že jste poznali Toho, jenž jest od počátku.

Píši vám, jinoši, že jste přemohli zlého ducha.

¹⁴ Psal jsem vám, dítky, že jste poznali Otce.

Psal jsem vám, otcové, že jste poznali Toho, jenž jest od počátku.

Psal jsem vám, jinoši, že jste silní a slovo Boží zůstává ve vás, poněvadž jste přemohli zlého ducha.

¹⁵ Nemilujte svět ani pozemské věci! Miluje-li kdo svět, není v něm lásky Otcovy, ¹⁶ neboť všechno pozemské – tělesná žádostivost, žádost očí a pýcha světa – není z Otce, nýbrž ze světa.

¹⁷ A svět pomíjí i jeho žádost; kdo však plní Boží vůli, zůstává na věky.

Pozor před bludaři! ¹⁸ Dítky, poslední hodina je tu! Jak jste slyšeli, že přijde antikrist, tak nyní (už) mnoho antikristů povstalo. Z toho poznáváme, že poslední hodina je tu. ¹⁹ Z nás vyšli, ale nebyli z nás; neboť kdyby byli bývali z nás, byli by zůstali s námi. Avšak na nich se mělo ukázat, že nejsou všichni z nás. ²⁰ Ale vy máte pomazání od Svatého a znáte všechno. ²¹ Nepíši vám to proto, že byste neznali pravdu, nýbrž proto, že ji znáte a (víte), že z pravdy není žádná lež.

²² Kdo je lhářem, ne-li ten, kdo popírá, že Ježíš je Mesiáš? To je antikrist, kdo popírá Otce i Syna. ²³ Kdo popírá Syna, nemá ani Otce; kdo vyznává Syna, má také Otce. ²⁴ Co jste vy slyšeli od počátku, ať zůstane ve vás! Zůstane-li ve vás, co jste slyšeli od počátku, zůstanete také vy v Synu i v Otci. ²⁵ A toto je to zaslíbení, které On nám zaslíbil: život věčný.

²⁶ Toto jsem vám napsal o vašich svůdcích. ²⁷ Pokud se vás týká, ať ono pomazání, které jste přijali od něho, zůstává ve vás! A nepotřebujete, aby vás někdo učil. Ale jako to jeho pomazání vás poučuje o všem, tak je to také pravda a není to lež. A jak vás poučilo, (tak) zůstávejte v něm!

²⁸ A nyní, dítky, zůstávejte v něm, abychom měli, až se zjeví, důvěru a nebyli jím zahanbeni při jeho příchodu.

Část druhá: Bůh je spravedlivý, proto žijte jako dítky Boží! (2, 29-4, 6)

²⁹ Žijte svatě! Víte-li, že (Bůh) je spravedlivý, vězte, že každý, kdo jedná spravedlivě, je z něho zrozen.

3, ¹ Vizte, jakou lásku nám Otec prokázal: dítkami Božími se nazýváme a (také) jimi jsme.

^{12–14} „Dítky“ = věřící. - „Píši vám“ v tomto listě. - „jsou vám odpuštěny hříchy“ při sv. křtu. - „od počátku“ je Ježíš Kristus (srv. výše 1, 1). - „že jste přemohli . . .“, t. j. osvědčili jste se v boji o víru a mravnost. - „Psal jsem vám“ (v. 14; Vulgáta má nesprávně „píši vám“) v knize svého evangelia.

¹⁵ Srv. Mat 6, 24; Jak 4, 4.

¹⁷ „zůstává na věky“ = bude žít ve věčné blaženosti.

¹⁸ „poslední hodina“ = doba před příchodem Kristovým k poslednímu soudu (srv. Mat 24, 23-24; 2 Sol 2, 3-4). I když píše sv. Jan „poslední hodina je tu“, nechce tvrdit, že druhý příchod Páně je velmi blízký. Jako vzdálenější znamení příchodu Páně k soudu bude také vystoupení falešných učitelů (Mat 24, 23-24). - „mnoho antikristů“ = falešní učitelé a jejich vlivem odpadlí křesťané, kteří popírali, že Ježíš Kristus je Vykupitel a Syn Boží.

²⁰ „pomazání od Svatého“, t. j. dary Ducha sv., které dostali od Ježíše Krista při sv. křtu a biřmování. Ty dary činí věrné křesťany schopnými, že mohou, znajíce všechny svaté pravdy, rozlišiti pravdu od lži a také pravé učitele od falešných.

²² Mesiáš = Kristus (srv. Mat 16, 16).

²³ Srv. výše 1, 2; níže 4, 15; Jan 5, 23; 14, 6; 15, 23.

²⁵ Viz Jan 3, 15; 4, 14; 6, 40.

²⁷ „od něho“ = od Krista. Jan doufá, že ony nadpřirozené dary Ducha sv. (v. 20) zůstávají v nich, takže nepotřebují, aby je někdo poučoval, jak si mají počínat k falešným učitelům, poněvadž dovedou rozeznati pravdu od lži.

²⁸ „až se zjeví“ = „při jeho příchodu“ = při posledním soudu.

²⁹ Srv. Jan 1, 12; níže 3, 7, 10.

3, ¹ Svět nepoznal Boha Otce, neuznal Ježíše Krista za Boha, tak i neuznává, že se věřící sv. křtem stali přijatými dítkami Božími.

Proto svět nás nezná, poněvadž nepoznal jeho.² Miláčekové, nyní jsme dítkami Božími, a co jednou budeme, není ještě zjevno. Víme, že budeme podobní, až to bude zjevno, jemu, neboť budeme ho vidět tak, jak jest.³ A každý, kdo má s tuto nadějí v něho, posvěcuje se, jak i On je svatý.⁴ Každý, kdo hřeší, jedná také proti zákonu, a hřích je přece proti zákonu.⁵ A víte, že On se zjevil, aby sňal naše hříchy, a že na něm není hříchu.⁶ Kdo v něm zůstává, nehřeší, a kdo hřeší, neviděl ho a ani ho nepoznal.

⁷ Dítky, ať vás nikdo nesvádí! Kdo jedná spravedlivě, je spravedlivý, jak i On je spravedlivý.⁸ Kdo však hřeší, je z ďábla, neboť ďábel hřeší od počátku. Proto se zjevil Syn Boží, aby zničil díla ďáblova.⁹ Kdo se zrodil z Boha, nehřeší, neboť jeho símě zůstává v něm, a nemůže hřešiti, poněvadž se zrodil z Boha.^{10a} Podle toho možno poznati dítky Boží a dítky ďablovny.

Láska k bližnímu je znamením dítek Božích.^{10b} Kdo nejedná spravedlivě, není z Boha, stejně jako ten, kdo nemiluje svého bratra.¹¹ Neboť to je ta zvěst, kterou jste už slyšeli od počátku: vzájemná láska.¹² Ne jako Kain, jenž byl ze zlého ducha a zabil svého bratra. A proč ho zabil? Poněvadž jeho skutky byly zlé, kdežto (skutky) jeho bratra byly spravedlivé.

¹³ Nedivte se, bratří, jestliže svět vás nenávidí!¹⁴ My víme, že jsme přešli ze smrti do života, protože milujeme bratry. Kdo nemiluje, zůstává ve smrti.¹⁵ Každý, kdo nenávidí svého bratra, je vrah. A víte, že žádný vrah nemá v sobě věčně trvající život.

¹⁶ Z toho jsme poznali lásku [Boží], že On položil svůj život za nás. Také my máme za bratry život položit.¹⁷ Kdo však má statek tohoto světa a vidí svého bratra trpět nouzí a zavře před ním své srdce, jak může býti v něm láska Boží?¹⁸ Dítky, nemilujme slovem, ani jazykem, nýbrž skutkem a v pravdě!¹⁹ A po tom poznáme, že jsme z pravdy, a (tím) upokojíme před ním své srdce,²⁰ ať nás naše srdce obviňuje z čehokoliv, neboť Bůh je větší než naše srdce a ví všechno.

²¹ Miláčekové, neobviňuje-li nás naše srdce, máme důvěru k Bohu a obdržíme od něho,²² o cokoli budeme prositi, poněvadž plníme jeho přikázání a činíme, co je mu milé.

²³ A toto je jeho přikázání: věřiti ve jméno jeho Syna Ježíše Krista a milovati se navzájem, jak nám to přikázal.²⁴ A kdo plní jeho přikázání, zůstává v Bohu a On v něm. Že v nás zůstává, poznáváme z Ducha, kterého nám dal.

4, Varujte se bludařů!¹ Miláčekové, nevěřte každému duchu, nýbrž zkoumejte duchy, jsou-li z Boha, neboť mnoho falešných proroků vyšlo do světa.

² Po tomto poznávejte ducha Božího: Každý duch, který vyznává, že Ježíš Kristus přišel v těle, je z Boha.³ Ale každý duch, který nevyznává Ježíše, není z Boha. To je duch antikrista, o

² „vidět“ = patřiti na něho tváří v tvář v nebi (srv. 2 Petr 1, 4; 1 Kor 13, 12).

⁶ Kdo je spjat s Kristem živou vírou a láskou, nehřeší; kdo však hřeší, náležitě ho nepoznal a nežil s ním v pravém spojení. Míni se tu především hřích těžký. Sv. Jan tu má na zřeteli ne nemožnost naprostou, nýbrž mravní (je pravdě nepodobno, že by takový křesťan těžce zhrěšil, ale není to naprostou vyloučeno); srv. níže pozn. k v. 9.

⁸ „je z ďábla“ = podobá se mu svým smýšlením i jednáním (srv. Jan 8, 44). - „od počátku“ světa, neboť se stal původcem prvního hříchu. - „díla ďablova“ = hříchy.

¹⁰ Synovství Boží, jehož se dostává na křtu, vylučuje hřích. Z to- ho však neplyne, že by křesťan nemohl hřešiti vůbec a těžkým hříchem pozbyti onoho synovství Božího (srv. výše poznámku k v. 6). - „jeho símě“ = posvěcující milost. Kdo se snaží s milostí Boží spolupůsobit, nesnadno zhrěší („nehřeší“, „nemůže hřešiti“); není tu vyjádřena naprostá nemožnost, nýbrž toliko mravní.

¹² Viz Zid 11, 4.

¹³ Viz 1 Petr 4, 4; Jan 15, 18. - „svět“ = lidé Kristu a Církvi nepřátelští.

¹⁴ „ze smrti“ hříchu „do života“ posvěcující milostí, která je zárukou věčného života v nebi.

¹⁵ „bratra“ = každého bližního. - „věčně trvající život“, t. j. nemá nadpřirozený život milosti, jehož pokračování ústí po smrti do života věčného.

¹⁶ „On“ = Kristus.

¹⁷ Viz Jak 2. 15-16.

¹⁹⁻²⁰ „z pravdy“ = jsme opravdu dítky Boží. - Bůh je vševědoucí („ví všechno“), proto je vyšší soudce než naše srdce (t. j. svědomí), zná všechny naše skutky i všechny jejich pohnutky.

²¹⁻²² Viz Mat 7, 7; 18, 19; 21, 22; Jan 14, 13; 15, 7.

²³ „ve jméno jeho Syna“ (podle řeckého „věřiti jménu . . .“), že totiž je skutečně tím, čím se nazývá: Syn Boží a Vykupitel lidstva (srv. Jan 6, 29; 13, 34-35; 15, 17).

4, ¹ „duchu“, jenž mluví z učitele (srv. napomenutí Pavlovo v 1 Sol 5, 21; 1 Kor 12, 10).

němž jste slyšeli, že přijde, a už je nyní na světě.⁴ Vy, děti, jste z Boha a přemohli jste je, neboť větší je Ten, který je ve vás, než ten, který je ve světě.⁵ Oni jsou ze světa; proto mluví o světě a svět je poslouchá.⁶ My jsme z Boha. Kdo zná Boha, slyší nás; kdo není z Boha, neslyší nás. Z toho poznáváme ducha pravdy a ducha bludu.

Část třetí: Bůh je láska, proto milujte Boha a bližního! (4, 7-5, 12)

Milujte Boha a bližního!⁷ Miláčkové, milujme se navzájem, neboť láska je z Boha, a každý, kdo miluje, zrodil se z Boha a zná Boha.⁸ Kdo nemiluje, nepoznal Boha; vždyť Bůh je láska.⁹ V tom se ukázala na nás láska Boží, že Bůh seslal svého jednorozeného Syna na svět, abychom žili skrze něho.¹⁰ V tom je láska: ne že jsme my dříve milovali Boha, nýbrž že On (dříve) miloval nás a poslal svého Syna jako smírnou obět za naše hříchy.¹¹ Miláčkové, jestliže nás Bůh tak miloval, i my máme milovati jeden druhého.

¹² Boha nikdo nikdy neviděl. Milujeme-li jeden druhého, zůstává v nás Bůh a láska k němu je v nás dokonalá.¹³ Že v něm zůstáváme a On v nás, poznáváme z toho, že nám dal z (darů) Ducha svého.¹⁴ A my jsme viděli a svědčíme, že Otec poslal svého Syna jako Spasitele světa.¹⁵ V každém, kdo vyznává, že Ježíš je Syn Boží, zůstává Bůh a on v Bohu.¹⁶ A my jsme poznali lásku a uvěřili jsme v lásku, kterou má Bůh k nám. Bůh je láska, a kdo zůstává v lásce, zůstává v Bohu a Bůh v něm.¹⁷ V tom vrcholí naše láska [k Bohu], že můžeme mít důvěru v soudný den, poněvadž tak jako jest On, jsme i my na tomto světě.¹⁸ Bázně není v lásce, nýbrž dokonalá láska zahání bázeň, neboť bázeň působí trápení. Kdo se však bojí, není dokonalý v lásce.

¹⁹ My tedy milujme [Boha], neboť On dříve miloval nás!²⁰ Řekne-li někdo: „Miluji Boha“, ale nenávidí svého bratra, je lhař. Neboť kdo nemiluje svého bratra, kterého vidí, jak může milovati Boha, kterého nevidí?²¹ Ano, toto přikázání máme od Boha: Kdo miluje Boha, ať miluje také svého bratra!

5, Víra v Ježíše je pramenem, a silou lásky.¹ Každý, kdo věří, že Ježíš je Mesiáš, zrodil se z Boha. A každý, kdo miluje otce, miluje i jeho dítě.² Po tom poznáváme, že milujeme děti Boží, když milujeme Boha a plníme jeho přikázání.³ Neboť toto je láska k Bohu: plnění jeho přikázání. A jeho přikázání nejsou těžká.⁴ Vždyť všechno, co se zrodilo z Boha, přemáhá svět. A to je vítězství, které přemáhá svět: naše víra.⁵ Kdo však přemáhá svět, ne-li ten, kdo věří, že Ježíš je Syn Boží?

Svědectví pro víru v Ježíše.⁶ Ježíš Kristus je ten, který přišel skrze vodu a krev; ne pouze vodou, nýbrž vodou a krví. Také Duch to dosvědčuje a Duch je přece pravda.

⁷ Jsou tedy tři, kteří vydávají svědectví [na nebi: Otec, Slovo a Duch svatý];⁸ a tito tři jsou jedno; a tři jsou, kteří vydávají svědectví na zemi]: Duch, voda a krev; a tito tři jsou zajedno.

⁴ „přemohli jste je“ = to jest falešní učitele a proroky, antikristy, ne sice vlastní silou, ale milostí Boží.

⁶ Z toho, jak kdo ochotně poslouchá apoštoly a jiné věrozvěsty, lze poznati, či ducha jest.

⁹ Srv. Jan 3, 16.

¹⁰ Srv. výše 2, 2; Řím 5, 8; 1 Tim 1, 15; Tit 3, 4.

¹¹ Vykoupení bylo dílem lásky Boží, a proto se křesťané mají láskou co nejvíce podobat Bohu.

¹³ V době apoštolské byly to zvláště mimořádné nadpřirozené dary Ducha sv. (charismata); srv. Řím 5, 5; 1 Kor 12, 4.

¹⁴ „my“ = apoštolé.

¹⁷⁻¹⁸ „On“ = Kristus. - „bázeň“ otrocká, která nezná lásku jako pohnutku činů. - „Kdo se však bojí“ otrocky. - Kdo miluje jen z bázně před tresty (otrocká bázeň), nemiluje dokonale. - „trápení“ = nepokoj v duši zaviněný výčitkami svědomí.

¹⁹ „My“ = křesťané.

²¹ „od Boha“ skrze Ježíše Krista (srv. Jan 13, 34; Mat 22, 37-40; Luk 10, 27; Ef 5, 2).

5, ¹ Svatý Jan chce zdůrazniti, že víra v Ježíše Krista jako Syna Božího a Vykupitele světa je nutnou podmínkou, aby mohl býti dospělý pokřtěn a tak duchovně zrozen k nadpřirozenému životu.

³ K slovům „jeho přikázání nejsou těžká“ srv. Mat 11, 30.

⁶ Apoštol slovy „který přišel skrze vodu“ naráží na svědectví, které vydal o Kristu sám Bůh Otec při křtu v Jordánu (Mat 3, 17). Krví vydal svědectví Kristus sám svou obětí na kříži. Tim dokázal, že je slíbený Vykupitel světa, poněvadž bylo v Starém Zákoně předpověděno o Vykupiteli, že země za lidstvo. Kromě toho dosvědčuje o Ježíši také Duch sv.: sestoupil na apoštoly podle příslibení Ježíšova, uděl mimořádné dary apoštolům a věřícím Cirkve Kristovy. - Některé latinské rukopisy mají v první větě „... skrze vodu a krví a Duchu“. - Místo „Duch je přece pravda“ má Vulgáta „Kristus...“

⁷⁻⁸ O tak zv. úryvku Janově viz v úvodě do 1 Jan.

⁹ Přijímáme-li svědectví lidské, svědectví Boží je větší. Proto je to svědectví Boží větší, poněvadž (On) je vydal o svém Synu. ¹⁰ Kdo věří v Syna Božího, má svědectví [Boží] v sobě. Kdo nevěří Bohu, učinil ho lhářem, neboť neuvěřil ve svědectví, které Bůh vydal o svém Synu. ¹¹ A toto je to svědectví: Bůh nám dal život věčný, a tento život je v jeho Synu. ¹² Kdo má Syna, má život; kdo nemá Syna Božího, nemá život.

Závěr listu (5, 13-21).

Proč byl list napsán? ¹³ To jsem vám, kteří věříte ve jméno Syna Božího, napsal, abyste věděli, že máte život věčný.

Účinnost přímelné modlitby. ¹⁴ A v tom záleží naše důvěra, kterou máme k němu, že nás vyslyší, prosíme-li o cokoli podle jeho vůle. ¹⁵ A víme-li, že nás vyslyší, o cokoli prosíme, víme, že dostaneme to, o čem jsme ho žádali.

¹⁶ Zpozoruje-li někdo, že jeho bratr hřeší nikoli k smrti, bude prositi za něho a pomůže mu k životu, totiž tomu, kdo nehřeší k smrti. Je však hřích, (který vede) k smrti; o tom nepravím, aby někdo (zaň) prosil. ¹⁷ Každá nepravost je hřích, a jest i hřích, který není k smrti. Důstojnost křesťana. ¹⁸ Víme, že nikdo, kdo je zrozen z Boha, nehřeší. Naopak, kdo se zrodil z Boha, zachovává se (bez hříchu) a zlý duch se ho nedotýká. ¹⁹ Víme, že jsme z Boha, avšak celý svět je v moci zlého ducha.

Ježíš je pravý Bůh. ²⁰ A víme, že Syn Boží přišel a dal nám rozum, abychom poznali pravého [Boha] a abychom byli v pravém (Bohu), v jeho Synu, Ježíši Kristu. On je pravý Bůh a život věčný.

²¹ Dítky, chraňte se model! [Amen.]

⁹ Podle řeckého znění zní druhá část verše: „To je svědectví Boží, že . . .“

¹⁰ Místo „Kdo nevěří Bohu“ má Vulgáta „Kdo nevěří Synu“. - Ve Vulgátě je „čini“ místo „učini“, t. j. viní ho ze lži.

¹² „Kdo má Syna“ = kdo je posvěcující milostí spojen s Kristem, žije nadpřirozeným životem („má život“); ten je zárukou věčného života. - „Božího“ (Syna) nemá Vulgáta.

¹³ Viz Výše 1, 4; Jan 20, 31. - Vulgáta má: „ . . . věříte ve jméno . . .“.

¹⁶⁻¹⁷ „bratr“ = spolukřesťan. - „hřeší nikoli k smrti“, t. j. kdo hřeší těžce, pozbývá nadpřirozený život duše, ale zůstává spojen s Církví pravou vírou, pokud od ní ovšem neodpadne. - „hříchem, který vede k smrti“, hřeší ten, kdo trhá i pouto víry a odpadne od Církve a tím od Krista. Svatý Jan ani nezakazuje ani nedoporučuje modliti se za takové odpadlíky. Má jistě na zřeteli zatvrzelé odpadlíky své doby, kteří tvrdošíjně odpírali milosti Boží, volající je zpět. Milost Boží nikoho ne nutí.

Podle Vulgáty „ . . . ať prosí a bude mu dán život. . .“ „Řecké znění má dále množné číslo „totiž těm, kteří . . .“.

¹⁷ Podle Vulgáty „a jest i hřích k smrti“.

¹⁸ Svatý Jan opakuje, co napsal výše 3, 6-10. Nelze zase tvrditi, že by křesťan („kdo se zrodil z Boha“) nemohl vůbec hřešiti (srv. výše 1, 8-10; 3, 3). - Místo „kdo se zrodil. . .“ má Vulgáta „zrození z Boha zachovává ho“ (t. j. křesťana). - „se ho nedotýká“, aby člověku uškodil; neboť žije-li křtem spojen s Bohem milostí posvěcující a užívá-li všech nadpřirozených prostředků, je odolnější proti nástrahám zlého ducha.

²⁰ Je tu vyjádřena pravda, že Boha lze rozumem poznat (srv. Řím 1, 19-20). - Místo „abychom byli“ má řecké znění „my jsme“. - Vulgáta nemá „Ježíši Kristu“.

ÚVOD DO DRUHÉHO LISTU SV. APOŠTOLA JANA

1. Spisovatel druhého a třetího listu (2 a 3 Jan) se nazývá řecky „presbyteros“, t. j. starší. Tím slovem „presbyteros“ se označují v Novém Zákoně duchovní: kněží a biskupové (srv. Skut 14, 22 v pozn.). Jistě byl u čtenářů autor listu velmi znám a požíval u nich velké vážnosti (srv. 2 Jan 10-11; 3 Jan 4. 9. 10. 12). Tak známý a vážený byl pro svůj apoštolát i pro své stáří apoštol Jan, biskup v Efesu v Malé Asii.

Pro autorství Janovo svědčí i myšlenky, mluva a sloh. To všechno zřejmě prozrazuje, že spisovatel 2 a 3 Jan je týž jako spisovatel čtvrtého evangelia a 1 Jan (srv. na př. 3 Jan 12 s Jan 19, 35; 21, 24; 2 Jan 7 s 1 Jan 2, 18; 2 Jan 7 s 1 Jan 4, 2-3). V 2 i 3 Jan zdůrazňuje spisovatel opět přikázání lásky (2 Jan 5; 3 Jan 5-6), napomíná věřící, aby se nenechali svěsti bludaři (2 Jan 7). Jsou to titíž bludaři, před kterými varoval v prvním listě (srv. 2 Jan 7 s 1 Jan 4, 1-3). Právem se domníváme, že 2 Jan je jakýsi kratičkový výťah z 1 Jan. Kromě toho v 2 Jan 12 a 3 Jan 13-14 je stejný závěr.

2. O vážnosti listů 2 a 3 Jan byla v prvních křesťanských stoletích tu a tam jakási nejistota a nebylo o pravosti listů shody. O některých pochybnostech mluví již Origenes. Eusebios řadí oba listy mezi biblické knihy, o jejichž pravosti se pochybuje. Svätý Jeronym při zmínce o 2 a 3 Jan píše, že „bývají přičítány Janovi presbyteru, odlišnému od sv. Jana, evangelisty a apoštola Páně“. Listy nejsou ani v syrském překladě a církev syrská je ani nepřijala mezi posvátné knihy.

Než přesto máme o pravosti i kanoničnosti těchto dvou kratičkových listů velmi stará svědectví. Mezi posvátné knihy Nového Zákonu čítá oba listy autor zlomku Muratoriho (II. stol.). Již sv. Jeronym uvádí slova z 2 Jan 7. 8. 11 jako slova Jana, učedníka Páně. Klement Alex. nazývá 1 Jan listem „větším“, to jest delším; znal tedy jistě i dva „menší“ (kratší) listy Janovy. Tertullian mluví o „prvním“ listě Janově, předpokládá tedy, i když o nich výslovně nemluví, ostatní dva. Dionysios Alexandrijský poznamenal, že se ani v druhém ani v třetím listě, které bývají všeobecně připisovány Janovi, jméno Janovo nevyskytuje. Na církevní synodě v Karthagu r. 256 uvádí biskup Aurelius 2 Jan 10-11 slovy: „Apoštol Jan v svém listě napsal.“

3. Důvod, proč v některých křesťanských obcích a krajinách v prvních třech stoletích nebyly ony dva listy Janovy uváděny mezi posvátnými knihami, nebo proč byly neznámy, tkví nejpravděpodobněji v tom, že oba listy jsou velmi kratičké (nejsou rozděleny dnes ani na kapitoly jako 1 Jan; 2 Jan má třináct a 3 Jan má patnáct veršů) a obsahem nebyly příliš závažné. Kromě toho 3 Jan byl určen předně soukromé osobě; také se někdy věřilo, že soukromého obsahu jest i list druhý.

Od IV. stol. byla pravost a vážnost obou listů téměř všeobecně v Církvi uznávána. Tak uznávají pravost těchto listů: sv. Athanáš, Cyril Jerusalemský, Eusebios, sv. Jeronym, Rufinus, papež Innocenc; rovněž i církevní synody v Laodiceji, Hippu a Karthagu.

4. Druhý list sv. Jana je napsán „vyvolené paní (řecky „eklekté kyria“) a jejím dítkám“ (v. 1). Někteří rozuměli oním řeckým označením určitou paní, snad vdovu, jménem Eklekté nebo Kyria, žijící v některém maloasijském městě se svými dětmi. Je však pravděpodobnější, že oním pojmenováním měl sv. Jan na mysli nějakou křesťanskou obec v Malé Asii, nám dnes neznámou, a její věřící (srv. k tomu 1 Petr 5, 13; Ef 5, 25-33; Gal 4, 26).

Nepopíráme ovšem, že by 2 Jan nemohl býti určen určité soukromé osobě (srv. v. 5), ale z obsahu (srv. vv. 4. 10. 13) lze předpokládat, že je tu spíše řeč ke křesťanské obci. Ostatně se také v Pastýři Hermově nazývá Církev „Kyria“ (= Paní).

5. List byl napsán po 1 Jan, pravděpodobně v Efesu, v druhé polovici posledního desetiletí prvního století (96-100). Z obsahu možno vyčísti, že pro křesťanské obce v Malé Asii v době sepsání listu hrozilo nebezpečí od bludařů. Proto sv. Jan chtěl listem věřící povzbudit a ve věře utvrdit.

DRUHÝ LIST SV. APOŠTOLA JANA

Úvod a pozdravení (1-3).

¹ (Já) starší
vyvolené paní a jejím dítkám,
které upřímně miluji
– nejen já, nýbrž i všichni ti, kdož poznali pravdu –
² pro pravdu, která v nás zůstává a bude s námi na věky:
³ Budiž s vámi milost, milosrdenství a pokoj
od Boha Otce a od Ježíše Krista, Syna Otcova,
v pravdě a lásce!

Žijte v lásce! (4-6)

⁴ Zaradoval jsem se velice, že jsem našel mezi tvými dítkami takové, které žijí v pravdě, jak nám přikázal Otec. ⁵ A nyní tě prosím, paní, abychom milovali jeden druhého. Tím ti však nepiši o novém přikázání, nýbrž o tom, které jsme měli už od počátku. ⁶ V tom záleží láska, abychom žili podle jeho přikázání. Toto je to přikázání, jak jste již slyšeli od počátku, abyste žili podle něho.

Buďte pevní ve víře! (7-11)

⁷ Vyšlo totiž na svět mnoho svůdců, kteří nevyznávají, že Ježíš Kristus přišel v těle. To jsou svůdci a antikristové. ⁸ Mějte se na pozoru, abyste neztratili to, co jste získali, nýbrž abyste dostali plnou odplatu. ⁹ Nikdo, kdo odstupuje od učení Kristova a nezůstává v něm, nemá Boha; kdo zůstává v tom učení, ten má Otce i Syna. ¹⁰ Přichází-li někdo k vám a nepřináší toto učení, nepřijímejte ho do domu, ani ho nepozdravujte! ¹¹ Neboť kdo ho pozdravuje, má účast na jeho zlych skutcích.

¹ Viz úvod do 2. Jan. - „pravda“ křesťanská (= pravá víra), v které žijeme a která nám zprostředkuje věčný život.

⁵ Srv. 1. Jan 2, 7.

⁶ Srv. 1. Jan 5, 3.

⁷ Srv. 1. Jan 2, 18; 5, 1-12; 4, 1-3. - „v těle“ = jako člověk.

⁸ Křesťané si již „získali“ svým křesťanským životem (v. 4) mnoho zásluh pro nebe („odplatu“). Kdyby se dali nyní svést bludaři k odpadu od pravé víry, všechno by ztratili.

⁹ „nemá Boha“ = není s ním spojen posvěcující milostí.

¹⁰ Sv. Jan varuje před obvyklým pohostinstvím a stykem s bludaři, poněvadž dobře ví, jak jsou nebezpeční. Křesťané se mají jim i na cestě vyhýbat a nemají se s nimi ani pozdravovat. Sv. Jan tu má ovšem na zřeteli východní způsob pozdravování, který zabíral hodně času (srv. Luk 10, 4), a při delší rozmluvě snadno bylo by mohlo vzniknouti nebezpečí pro křesťany. Nezakazuje ovšem obvyklý způsob společenského pozdravu.

Závěr listu (12-13).

¹² Ačkoliv mám mnoho vám psátí, nechci (to učiniti) inkoustem na papyru. Doufám totiž, že k vám přijdu a promluvíím si osobně, aby vaše radost byla dokonala.

¹³ Pozdravují tě dítky tvé vyvolené sestry.

^{12–13} Tehdy se psalo ponejvíce na látce zvané papyros. Zhotovovala se z třtinové rostliny (Cyperus papyrus); ta rostla zejména v Egyptě v deltě Nilu v takovém množství, že stačila po tisíciletí pro výrobu psací látky pro všechny kulturní národy při Středozevním moři. Dřeň lodyhy se rozřezala v tenké proužky, ty se kladly těsně vedle sebe, pak křížem na sebe, potom byly klíženy, hlazeny a na slunci sušeny. Zhotovena psací látka měla podobu svitku a bývala popsána většinou jen na vnitřní straně svitku. Kdo chtěl napsané čísti, musil svitek rozvinovat, současně také svinovat část již přečtenou (srv. Luk 4, 17-20). Na takovém papyru byly napsány také originály a první opisy Nového Zákona. Papyros byl velmi křehký a ve svitkové formě se neustálým rozvinováním i svinováním lámal. Není tudíž divu, že se nám nedochovaly originály (autografy) biblických knih. Od II. stol. užívali křesťané formy knižní, kladli na sebe papyrové listy a spojovali je v jeden kodex. V takové formě se nám dochovaly biblické papyry, zvané Chester Beatty (známý anglický sběratel starožitností, jemuž se podařilo velkou část těchto papyrů - nalezených r. 1930 v Egyptě - koupit). Jsou zbytky 11 kodexů a pocházejí většinou z III. stol. po Kr. Papyry s textem Nového Zákona se označují jako P 45 (obsahuje zlomky evangelií a Skutků), P 46 (asi čtyři pětiny z listů sv. Pavla kromě 1 a 2 Tim, Tit) a P 47 (Zjev). Část těchto papyrů se uchovává v Londýně, část na michiganské universitě a zlomek Mat 25, 11-26, 39 se nyní uchovává ve Vídni. O nejstarším novozákonním papyru viz v úvodě do evangelia Janova. Na papyry se psalo třtinovým perem, jež bylo dole ostře přifříznuto. Užívalo se černého nebo červeného inkoustu; ten se připravoval ze sazí a klovatiny nebo z různých kovových přísad. Kromě papyru se užívalo také pergamentu (2 Tim 4, 13). - Místo „vaše radost“ mají některé řecké rukopisy „naše radost“. - „dítky“ jsou podle v. 1 věřící křesťanské obce, v níž sv. Jan právě dlel, nejspíše věřící obce efeské.

ÚVOD DO TŘETÍHO LISTU SV. APOŠTOLA JANA

1. Tento list věnoval sv. Jan jakémusi křesťanu Gajovi, o němž odnikud nic určitého nevíme. Apoštol chválí jeho zbožnost a pohostinnost, kterou prokázal hlasatelům víry. Opakem této pohostinnosti byl jakýsi Diotrefes, muž velmi ctížádostivý a žárlivý, snad dokonce biskup v té obci, kde Gajus bydlil. Ten nejen že nepřijal ony hlasatele, nýbrž jiným křesťanům v prokazování pohostinství bránil, ba dokonce se odvážil vyloučiti z křesťanské obce ty, kdož pohostinsky přijímali věrozvěsty do svých domů. Činil to proto, že v své nezřízené ctížádostivosti nechtěl uznati nad sebou autoritu Janovu.

2. Když se o tom všem sv. Jan dověděl od hlasatelů víry pohoštěných Gajem, napsal tento list a poslal jej při jejich návratu Gajovi.

V listě chválí Gaja a odsuzuje jednání Diotrefovo a doporučuje jakéhosi Demetria. Povzbuzuje také Gaja, aby v své šlechtnosti vytrval; napomíná také v listě, třebaš jej adresoval Gajovi, i ostatní křesťany té obce.

3. List byl napsán pravděpodobně v Efesu v letech 96-100. Přesto, že je tak kratičký (má celkem jen patnáct veršů), je důležitý, neboť nám objasňuje náboženský stav křesťanských obcí maloasijských koncem prvního křesťanského století. Podle listu byla v Malé Asii již úplná církevní organisace. Ve větších městech byli biskupové, ale stáli pod dozorem sv. Jana. Kromě toho mluví list o podpoře misijní činnosti hlasatelů víry jako o díle zvlášť záslužném (viz v. 8).

4. O pravosti tohoto listu viz výše v úvodě do druhého listu sv. apoštola Jana.

TŘETÍ LIST

SV. APOŠTOLA JANA

Úvod (1-2).

¹ (Já) starší.

milému Gajovi, kterého upřímně miluji:

² Miláčku, modlím se, aby se ti dobře vedlo ve všem a byls zdráv, jako se dobře vede tvé duši.

Pochvala Gajovi (3-8).

³ Zaradoval jsem se velice, když bratři přicházeli a vydávali (dobré) svědectví o tvé pravdě, jak ty v pravdě žiješ. ⁴ Není větší radosti pro mne, než když slyším, že moje dítky žijí v pravdě.

⁵ Miláčku, podle víry jednáš, cokoli děláš pro bratry, a to pro přespolní. ⁶ Oni vydali svědectví o tvé lásce před křesťanskou obcí. A ty dobře učiníš, doprovodíš-li je tak, jak je důstojno Boha. ⁷ Vždyť pro jeho jméno vyšli, aniž přijali něco od pohanů. ⁸ Je tedy naší povinností přijímatí takové (muže), abychom byli (jejich) spolupracovníky pro pravdu.

Stížnost na Diotrefa (9-11).

⁹ Byl bych psal křesťanské obci, ale Diotrefes, který ctižádostivě panuje nad nimi, nás neuznává. ¹⁰ Proto, přijdu-li, připomenu (mu) jeho skutky, jichž se dopouští štvavými řeči proti nám. A to jako by mu nestačilo, on nejen že sám (pohostinnu) nepřijímá bratry, nýbrž i brání těm, kdož (je) přijímají, ba i z křesťanské obce je vylučuje.

¹¹ Miláčku, neřid se zlem, nýbrž tím, co je dobré! Kdo činí dobré, z Boha jest; kdo činí zlé, neviděl Boha.

Doporučení Demetria (12).

¹² Demetriovi vydávají všichni (dobré) svědectví, ano i sama pravda. Také my vydáváme (mu) svědectví, a víš, že naše svědectví je pravdivé.

Závěr listu (13-15).

¹³ Mnoho bych ti měl psát, ale nechci ti psát inkoustem a pérem. ¹⁴ Doufám však, že tě brzy uvidím a promluvíme si spolu osobně.

¹⁵ Pokoj tobě! Pozdravují tě přátelé. Pozdravuj přátele, každého jednotlivě!

¹ Viz úvod do 2 Jan.

³ „bratři“, t. j. věrozvěstové, jež Gajus v svém domě hostil. - „o tvé pravdě“, t. j. tvůj život se shoduje s životem podle pravé víry.

⁶ „doprovodíš-li je. . .“, t. j. nejen půjdeš s nimi kus cesty, nýbrž opatříš-li jim potřebné věci na cestu (srv. Skut 15, 3; 20, 38; 21, 5). - „jak je důstojno Boha“, t. j. jak se sluší a patří na posly, kteří jsou ve službě Boží.

⁸ „spolupracovníci pro pravdu“ (t. j. v hlásání pravdy) jsou ti, kdož věrozvěsty hmotně podporují a tím hlásání evangelia urychlují a umožňují. Poučení pro nás, abychom i my ochotně nejen modlitbami, nýbrž i hmotně podporovali misijní činnost, neboť tak se stáváme účastni na vznešeném díle.

⁹ „křesťanské obci“, v níž Gajus bydlí a v níž je biskupem Diotrefes. - „neuznává“, že jest i jako biskup podržzen sv. Janu. - Podle řeckého znění začíná verš „Napsal jsem něco. . .“ Může tu míti sv. Jan na mysli svůj druhý list. Ctižádostivý Diotrefes asi nedovolil ten list veřejně předčítat, nechtěl si dáti sv. Janem poroučet. Proto tento třetí list, ač má vlastně na zřeteli celou křesťanskou obec, nepíše sv. Jan na adresu jejího biskupa, nýbrž na adresu jistě v obci váženého křesťana Gaja.

¹⁰ Sv. Jan mu připomíná i povinnost pohostinství, již mají biskupové vynikati (srv. 1 Tim 3, 2; Tit 1, 8; 1 Petr 4, 9).

¹¹ „neviděl Boha“ = nepoznal ho.

¹² Demetrios, jakýsi křesťan oné obce nám odjinud neznámý. O jeho spolehlivosti nebyl Gajus ani přesvědčen, proto jej nyní sv. Jan sám písemně doporučuje. Dobré svědectví mu vydávají „všichni“ v oné křesťanské obci.

¹⁵⁻¹⁴ Srv. 2 Jan 12-13.

¹⁵ „každého jednotlivě“ = osobně, ne hromadě.

ÚVOD DO LISTU SV. APOŠTOLA JUDY

1. Svatý Juda se nazývá v nadpisu svého listu „služebník Ježíše Krista a bratr Jakubův“ (v. 1). Slovem „služebník Ježíše Krista“ označuje sv. Juda pravděpodobně v své pokoře úřad apoštola Kristova. Označení v nadpise bylo zároveň průkazem, že autor listu jako apoštol Ježíše Krista jest oprávněn, aby napsal slova napomenutí a žádal od čtenářů poslušnost.

Přidáním „a bratr Jakubův“ byl jistě ještě blíže označen, aby čtenářům bylo jasno, který Juda jim píše. Neboť ono „Jakubův“ připomnělo čtenářům dobře známého Jakuba. Tento Jakub nebyl Jakub Starší, bratr Janův, usmrčený již r. 42, o němž není odnikud známo, že by měl bratra Judu, nýbrž Jakub Mladší, jeruzalémský biskup. Ten se v době apoštolské těšil veliké vážnosti nejen v Palestině, nýbrž i v sousedních zemích (viz výše úvod do listu sv. apoštola Jakuba).

2. Juda byl syn Alfea (Kleofáše) a jeho manželky Marie (Jan 19, 25), příbuzné, („sestry“) matky Kristovy. Pro svou příbuznost s Pánem Ježíšem se nazývá v Novém Zákoně „bratrem (t. j. příbuzným) Páně“ (srv. Mat 13, 55; Mar 6, 3). V obou seznamech apoštolských uvádí jej sv. Lukáš jako „bratra Jakubova“ (Luk 6, 16; Skut 1, 13). U sv. Matouše (10, 2-4) a sv. Marka (3, 16-19) je v seznamech apoštolských uveden také příjmením Thaddeus (nebo Lebbeus). Tento Thaddeus (Tadeáš) je týž jako Juda, bratr Jakubův, jak vidíte ze srovnání apoštolských seznamů. Sv. Jan jej výslovně odlišuje od Judy (Jidáše) Iškariotského (Jan 14, 22).

Kromě zmínek v seznamech apoštolů nevíme o jeho činnosti po nanebevstoupení Páně nic určitého. Podle starých zpráv, které však nejsou ve všem zajedno, působil sv. Juda v Arabii, Mesopotamii, Persii a nejvíce v Syrii. Podle Hegesippa byli dva vnuci (Zoker a Jakub) Judy, „bratra Páně“ za pronásledování Domiciánova pro podezření ze zrady odvedeni do Říma a tam po výslechu jako neškodní propuštěni. Podle toho byl by býval sv. Juda ženat. Podle zprávy u Eusebia byl umučen v Syrii v Bejrutě nebo v Aradu. Syrští křesťané však odvozují počátek křesťanství v Syrii od jednoho z dvaasedmdesáti učedníků, jménem Thaddais neboli Addai (Addeus), který založil křesťanskou obec v Edesse.

Církev ctí jeho památku jako mučedníka spolu s památkou apoštola Šimona 28. října. Úcta k tomuto světcovi je v našich zemích veliká a sv. Juda Tadeáš je vyzván jako mocný přímluvce u Boha v různých strastech a jako ochránce cti a dobrého jména.

3. Podle nejstarší tradice je sv. apoštol Juda autorem jednoho kanonického listu. List bývá kladen v pořadí katolických listů na místo poslední. Třebas je kratičký (má 25 veršů), přece pro jeho pravost kromě nadpisu v samém listě (v. 1) a vzájemné podoby mezi listem Judovým a druhým listem Petrovým mluví vážní svědkové. Z toho, že listu použil i svatý Petr, hlava Církve, zvláště v druhé kapitole svého druhého listu (viz výše v úvodě do 2 Petr), je zjevno, že listu Judovu přísluší veliká vážnost.

Patrně narážky na tento list nalézáme už v Učení dvanácti apoštolů (Didaché). Na druhý verš listu Judova naráží sv. Polykarp. Že tento list byl v Římě uznán záhy za kanonický, dosvědčuje autor zlomku Muratorioho (z druhé polovice II. století). Zlomek uvádí tento list jako „list Judův“. Svědectví křesťanských obcí v severní Africe podává Tertullian, svědectví Alexandrie Klement Alexandrijský. Origenes připisuje tento list výslovně apoštolu Judovi.

Většina svatých Otců, jako Ambrož, Jeroným, Augustin, Athanáš, Epifan, Cyril Jer., Řehoř Nazianský, uvádí v svých spisech výroky z listu Judova.

Přes tato vážná a četná svědectví radí Eusebios list Judův v svém kánoně mezi knihy, jež někteří popírali (antilegomena), ač dodává, že list Judův bývá většinou v křesťanských obcích předcítán.

Důvod, proč někteří vylučovali list Judův z inspirovaných knih, uvedl už sv. Jeronym. Pozastavovali se totiž nad tím, že autor listu se dovolává podvržené (apokryfní) knihy o Henochovi. Pro ten důvod i někteří novější bibličtí kritikové upírají tento list Judovi. Jde totiž o citaci z knihy Henochovy (1, 9) v listě Judově ve verších 14-15. Citace je téměř doslova shodná s řeckým zněním knihy Henochovy.

Není však naprosto jisto, zda sv. Juda použil skutečně onoho apokryfu, vždyť mohl dobře

čerpati i z ústního podání. A kdybychom i připustili, že oné knihy použil, není v té citaci přece nic závadného proti pravdě.

Použil-li již Kristus Pán při svých kázáních a po něm apoštolé, především sv. Pavel (srv. na př. Skut 17, 28; 1 Kor 15, 33; Tit 1, 12; 2 Tim 3, 8), různých příkladů a obrazů z přírody a ze světských knih, mohl totéž učiniti i Juda, Ostatně nutno uznati, že všechny apokryfy neobsahovaly jen a jen lež, mnohé z nich měly i obsah pravdivý a úmysl šlechetný.

Stejně není jisto, zda použil sv. Juda v devátém verši svého listu apokryfní knihy „Nanebevstoupení Mojžíšovo“, jak to tvrdili Klement Alex., Origenes, Didymos a jiní. Tento apokryf mohl vzniknout! také až po listě Judově, takže oba, Juda i spisovatel onoho apokryfu, mohli čerpati ze stejného pramene z židovského podání.

4. Pro koho Juda napsal svůj list, neudává přímo. Ve verši 17. však prozrazuje, že list byl adresován tam, kde působilo několik apoštolů. To bylo zejména v Palestině. V svém listě také předpokládá autor u svých čtenářů velikou znalost Starého Zákona (v. 5. 7. 9. 11. 14) a židovských tradic (9), ale i znalost židovské literatury nebiblické (14-15).

Z toho můžeme právem usuzovati, že sv. Juda měl především na mysli křesťany ze židovství, žijící v Palestině a okolních zemích, kde byl ve velké vážnosti apoštol Jakub Mladší. Proto také uznal Juda za prospěšné, aby se v svém listě představil hned na počátku jako bratr tohoto apoštola.

5. Po mučednické smrti Jakuba Mladšího (r. 62) byly v těch krajinách náboženské poměry dosti neutěšené. Různí bludaři z křesťanů ze židovství se vplížili mezi věřící a šířili bludy. Zneužívali učení o evangelní svobodě, že křesťané jsou prosti povinnosti zachovávat obřadní předpisy mojíšského zákona, a oddávali se různým neřestem, zvláště pohlavním výstřednostem (srv. 8. 11. 12. 16. 18), a sváděli k nim i jiné. Kromě toho popírali i božství Ježíše Krista a rouhali se mu (4. 8).

Nebezpečí pro křesťany bylo tedy veliké. Proto se rozhodl sv. Juda napsati věřícím list, ač už dříve zamýšlel jim psáti. Zprávou o podvrtné činnosti bludařů byl nucen křesťany písemně před bludaři varovat a věřící povzbudit k stálosti ve víře.

6. List byl napsán před r. 70, před rozbořením Jerusalema. Juda poukazuje na výstražné příklady Božího trestu ze Starého Zákona (5-7). Kdyby byl psal svůj list až po pádu Jerusalema, byl by jistě poukázal i na tento trest.

List byl napsán před r. 67, kdy byl umučen sv. Petr. Ten přece list Judův znal a jeho obsahu také v svém druhém listě použil (viz výše v úvodě do 2 Petr).

Podle zprávy Hegesippovy nebylo za života Jakuba Mladšího v Palestině bludů a náboženských třenic, které list Judův už předpokládá. Byl tedy list psán až po mučednické smrti sv. Jakuba Mladšího, t. j. po r. 62. Lze tedy klásti vznik listu do let 62-66 před počátek židovsko-římské války.

LIST SV. APOŠTOLA JUDY

Nadpis a pozdrav (1-2).

¹ Juda,
služebník Ježíše Krista a bratr Jakubův,
povolaným,
kteří jsou Bohem Otcem milováni
a pro Krista Ježíše zachováni:
² Kéž se vám dostane milosrdenství pokoje a lásky
v hojném míře!

Pohnutka a účel listu (3-4).

³ Miláčkové, poněvadž mi velice leží na srdci, abych vám napsal o naší společné spáse, pokládám za nutné vás písemně napomenouti, abyste bojovali za víru, která je věřícím jednou (provždy) podána! ⁴ Vloudili se totiž mezi vás jacisi lidé, kteří dávno jsou napřed označeni k tomu odsouzení. Jsou to bezbožníci, kteří zaměňují milost našeho Boha za prostopášnost a popírají jediného Vládcu a Pána našeho, Ježíše Krista.

Pozor na bludaře! (5-19)

Tři výstražné příklady ze Starého Zákona. ⁵ Chci vám však připomenouti – vy to všechno jednou (provždy) vítěze Pán vysvobodil lid z Egypta, ale potom zahubil ty, kdož neuvěřili.

⁶ Také anděly, kteří neuchovali své důstojství, nýbrž opustili své sídlo, vězní ve věčných poutech v temnotě k soudu velikého dne.

⁷ Leží před námi se svým trestem věčného ohně jako (výstražný) příklad Sodoma a Gomora i okolní města, která podobně páchala smilstvo a hověla nepřirozeným výstřednostem.

Podvrtná činnost bludařů. ⁸ Podobně zajisté i tito blouznivci poskvřňují tělo, pohrdají Pánem a mocnosti tupí. ⁹ A (přece) archanděl Michael, když se ve sporu s ďáblem přel s ním o

¹ „povolaným” do Církve a k věčné spáse. - „zachováni” v pravé víře jako majetek Ježíše Krista, třeba se snaží bludaři odčiziti je Církvi a Kristu (srv. Řím 1, 1. 7; 1 Kor 1, 1-2; 1 Petr 1, 1-2).

² „milosrdenství” = milost Boží, která je projevem Božího milosrdenství.

³⁻⁴ Víra, kterou apoštolové hlásali, je „jednou provždy podána”, t. j. nezměnitelná. - „dávno jsou napřed označeni k tomu odsouzení”, t. j. už v Starém Zákoně je zaznamenáno, jakými tresty trestá Bůh nevěřící a popírače Boha nebo jeho vlastnosti. To také dokazuje Juda na příkladech (5-11). Bludaři překrucují nauku o evangelní svobodě (srv. Řím kap. 6-7) a hlásají mravní nevázanost, zejména pohlavní prostopášnosti (srv. 2 Petr 2, 19; Gal 5, 13). - O „popírání” Ježíše Krista viz v. 8.

⁵ Některé řecké rukopisy, staré překlady i Vulgáta místo „Pán” mají „Ježíš”. To čtení se opírá o názor, že Ježíš Kristus už před svým vtělením byl vůdcem izraelského národa (srv. 1 Kor 10, 4. 9; 1 Petr 1, 11). - „zahubil”, viz Num 14, 35. - Svatý Petr místo tohoto příkladu ukazuje trest Boží za nevěru v době Noemově (2 Petr 2, 5).

⁶ „své důstojství” (doslovně „knižectví”), t. j. nadpřirozený stav milosti a naděje na nebeskou blaženost, v níž měli sídlit. - „v temnotě” - v nejhlubším pekle (srv. 2 Petr 2, 4; Skut 2, 20; Zjev 6, 17; 16, 14). - „k soudu velikého dne”, t. j. ke dni posledního soudu, kdy přede všemi bude prohlášen rozsudek i nad padlými anděly.

⁷ „okolní města” = Adama, Seboim a Bala (= Segor); viz Gen 19, 4-25; 2 Petr 2, 6. 9. - Obyvatelé oněch měst se dopouštěli zvláště sodomie, t. j. nemravného hříchu proti přírodě (srv. Gen 19, 5; Řím 1, 27). - „podobně” jako ona dvě jmenovaná města.

⁸ „tito” = bludaři ve v. 4 označení. - Slovo „blouznivci” mají řecké rukopisy, ve Vulgátě není. - „Pánem” (doslova „panstvím”), t. j. Ježíšem Kristem (srv. výše v 4 a 2 Petr 2, 10). - „mocnosti” = nejspíše podle souvislosti padlí andělů z andělských kůrů téhož jména. Bludaři popírali moc zlých duchů škoditi lidem.

⁹ V padlých andělech zůstal i po jejich hříchu přirozený obraz Boží, zůstala jim i moc, jež převyšuje lidské síly. Ty přednosti uznal sám archanděl Michael a v svém sporu s ďáblem se neodvážil ho potupit, nýbrž ponechal soud Bohu. Jak opovázlivě jednají oni bludaři, když učí, že padlí andělé nemají žádné moci. Slova „Af tě pokará Bůh!” jsou podle řeckého znění; podle

mrtvolu Mojžíšovu, neosmělil se vynésti potupný soud, nýbrž řekl: „Ať tě pokárá Bůh!“¹⁰ Tito však tupí, co neznají, a co znají podobně jako nerozumná zvířata přirozeným způsobem, v tom nalézají svou zkázu.¹¹ Běda jim, že se dali na cestu Kainovu a že se pro zisk vrhli do bludu Balaamova a zahynuli v (své) vypurnosti jako Kore!¹² To jsou skvrny o vašich hodech lásky, poněvadž oni spolu (s vámi) hodují bez studu a sami sebe přitom pasou. Jsou to mraky bez vody, jež větry sem a tam honí, stromy na podzim bez plodů, dva krát odumřelé a z kořene vyvrácené.¹³ Jsou jako bouřlivé vlny mořské, které s pěnou vynášejí své hanebnosti; jako bludné hvězdy, jimž mrákota temnoty jest údělem na věky.

¹⁴ O nich však předpověděl také sedmý (patriarcha) od Adama, Henoch, toto:

„Hle, Pán přichází se svými tisíci svatými,
¹⁵ aby vykonal soud nade všemi
a potrestal všechny bezbožníky
za všechny jejich skutky,
které páchali bezbožně,
i za všechny tvrdé řeči,
které mluvili proti němu bezbožní hříšníci.“

¹⁶ Reptají a nařikají si, třebaž žijí podle svých žádostí, a jejich ústa mluví pyšné řeči, ač do očí lichoť, přináší-li to zisk.

Předpověď apoštolů o bludařích.¹⁷ Vy však, miláčkové, pamatujte na slova, jež předpověděli apoštolé Pána našeho, Ježíše Krista,¹⁸ že vám řekli: „V poslední době vystoupí posměvači, kteří budou žítí podle svých hříšných žádostí v bezbožném životě.“¹⁹ Jsou to ti, kteří působí roztržky, (lidé) smyslní, nemající Ducha.

Buďte pevní ve víře! (20-23)

²⁰ Vy však, miláčkové, budujte svůj život na přesvaté své víře, modlete se v Duchu svatém,²¹ zachovejte se v lásce Boží a očekávejte milosrdenství Pána našeho, Ježíše Krista, k životu věčnému!²² A jedny přesvědčujte, když pochybují,²³ jiné zachraňujte tím, že je vytrhnete z oh-

Vulgáty „Ať ti poručí Bůh!“ Slova pronesl ve vidění proroka Zachariáše (3, 2) anděl Páně proti satanovi, který chtěl před Bohem žalovati na velekněze Josue. - Juda připomíná tímto veršem svým čtenářům dobře jim známé staré židovské ústní podání o pohřbení mrtvoly Mojžíšovy. V Písmě svatém se nikde o tom nemluví, ale v židovském podání se uchovávala pověst, že mrtvolu pohřbil archanděl Michael. Ten byl v Starém Zákoně pokládán za zvláštního ochránce izraelského národa (Dan 12, 1; 10, 12-13). Při pohřbu nastal boj mezi Michaelem a ďáblem o mrtvolu Mojžíšovu. Ďábel chtěl mít Mojžíšův hrob na přístupném místě, aby k němu Izraelité často putovali a mohl je tím svést k zbožňování Mojžíše a tak i k modloslužbě. Michael chtěl prý tomu zabrániti, a proto pochoval mrtvolu na neznámém místě. Juda však nechce tvrditi, že ten boj skutečně byl. Celé židovské podání o tomto boji je třeba pokládati za básnický obrat, jako na příklad u Job 1, 6-12.¹⁰ „tupí, co neznají“ – nechtějí znáti a uznati božskou moc Ježíše Krista a nadlidskou moc zlých duchů (srv. výše 4. 8) a jako nerozumná zvířata si libují v smyslných rozkoších tělesných. Ta nezřízenost je vede do věčné zkázy.

¹¹ Kain byl Bohem varován, a přece se poddal nízké vášni (Gen 4, 7); Balaam chtěl ze zisku zlořečiti Izraelitům (Num 22, 7; srv. 2 Petr 2, 15); Kore se svými stoupenci se vzpurně vzepřel proti Mojžíšovi a jeho bratru Aronovi (Num 16, 32).

¹² „hody lásky“ (agapy), viz pozn. k 1 Kor 11, 17-34. – „dvakrát odumřelé“ (t. j. nejen neplodné, nýbrž i suché), jsou obrazem těch, kteří byli duchovně mrtvi: po prvé v době před přijetím křesťanství, po druhé, když svým nemravným životem vlastně už od pravého křesťanství odpadli. Někteří místo „dvakrát“ překládají „venkoncem“.

¹⁴ „sedmý (patriarcha) od Adama“ počítaný, Adam byl první (Gen 5, 1-18); o Henochovi viz Gen 5, 24; Sir 44, 16; 2id 11, 5; Zjev 11, 3-13. O tomto výroku Judově z apokryfní knihy Henochovy viz v úvodě do listu Judova.

¹⁵ „tvrdé řeči“ – urážky.

¹⁸ „v poslední době“ = v době mesiášské = v době před druhým příchodem Páně (srv. Žid 1, 1; 1 Petr 1, 20). Sv. Juda necituje 2 Petr 3, 3, podává jen stručně ústní výroky z kázání apoštolů, které čtenářům tohoto listu kázali.

¹⁹ „nemající Ducha“ svatého, poněvadž se nechtějí dáti jim věst.

²⁰ Základem náboženského života je živá víra, prostředkem pokorná modlitba.

²¹ „očekávejte . . .“ s nadějí, že na posledním soudě se vám dostane spravedlivé odměny a bludařům spravedlivého trestu. Doporučuje sv. Juda tři božské ctnosti: víru, naději a lásku.

^{22–23} Svatý Juda tu rozlišuje tři způsoby, jak mají čtenáři zamezovat špatný vliv falešných učitelů: a) „přesvědčovati“ a poučovati ty, kteří ještě sice nepomýšlejí na odpad od víry, ale už počínají o víře pochybovat; b) „zachraňovati“ (t. j. rychle a rázně jednat) ty, kteří jsou v pravé víře už tak bludy zvík-láni, že jsou velmi blízcí odpadu; ty třeba rychle vytrhnouti z ohně bludu; c) „míti slitování“ nad těmi, kdož už od víry odpadli, pomáhati jim modlitbou, aby zase přišli k poznání pravdy Kristovy. Ovšem přitom třeba opatrnosti, aby shovívavost k odpadlíkům nepřešla v shovívavost k bludům. Platí tu výrok

ně, nad jinými v bázni mějte slitování, majíce v ošklivosti i šat tělem poskvrněný!

Závěr listu (24-25).

²⁴ Tomu, jenž má moc zachovati vás bez hříchu a postaviti před svou velebnost bez poskvrny a s radostí [při příchodu Pána našeho, Ježíše Krista], ²⁵ jedinému Bohu, Spasiteli našemu, (budiž) skrze Ježíše Krista, Pána našeho, sláva, velebnost, vláda a moc, jak jest od věčnosti, tak i nyní i na všechny věky! Amen.

sv. Augustina: „Bludy potírejte, bloudící milujte!”

²² „jedny přesvědčujte, když pochybují” je podle řeckého znění; ve Vulgátě je nejasně přeloženo „kárejte (nebo trestejte) posouzené” (t. j. po předchozím soudě).

ÚVOD DO KNIHY ZJEVENÍ SV. JANA

1. Kniha „Zjevení sv. Jana“, jediná prorocká kniha novozákonní, ukončuje Písmo sv. Nového Zákona. „Zjevením“ (řecky Apokalypse) se nazývá proto, že podává zjevení o dějinách Církve. Jak byla oznámena apoštolu Janovi ve viděních na Patmu, na malém ostrově v Egejském moři na jihozápad od Efesu. Autor sám se uvádí jako prorok (srv. Zjev 1, 3; 22, 7. 10. 18. 19).

2. Spisovatel této knihy je sv. Jan, apoštol, autor čtvrtého evangelia a tři listů ve sbírce listů katolických. Nazývá se prostě Janem, „služebníkem Ježíše Krista“ (srv. 1, 1. 4. 9), v přesvědčení, že čtenáři knihy, křesťané v Malé Asii, vědí dobře, od koho kniha pochází.

V knize píše autor s takovou vážností, tak důrazně napomíná, kárá, hrozí, trestá duchovní představené (biskupy) křesťanských obcí maloasijských, že tak mohl psátí jen ten, jemuž byli oni biskupové poddáni. Tímto vrchním pastýřem křesťanů i jejich duchovních představených v Malé Asii v posledním desetiletí prvního století, kdy kniha vznikla, byl jen apoštol Jan, biskup v Efesu. Ostatně sv. Jan sám v knize píše o sobě, že byl ve vyhnanství pro svědectví o Ježíši Kristu a pro slovo Boží (1, 9). A podání od nejstarších dob je zajedno v tom, že právě apoštol Jan, miláček Páně, byl pro svou víru vyhnán na ostrov Patmos.

3. Nejstarší tradice až téměř do polovice III. stol. svědčí pro božský původ této knihy a pro autorství sv. apoštola Jana. Podle svědectví Ondřeje Caesarejského (v VI. stol.) znal knihu Zjevení jako dílo apoštola Jana apoštolský žák Papiáš. Pastýř Hermův naráží na Zjev 21, 2. Melito, biskup sardský (kolem r. 170), psal o Zjevení. Knihy použil Apollonios (koncem II. stol.) a sv. Theofil Antiochijský. Sv. Hippolyt napsal již ke knize Zjevení svůj výklad.

Výslovně uvádí knihu Zjevení jako dílo Janovo sv. Justin. Činí tak v své rozmluvě s Tryfonem v kapitole 81., kterou sice napsal až po r. 150, ale kterou měl v letech 130-135 v Efesu, tedy v místě, kde sv. Jan dlouho působil a kde zemřel a kam svou knihu Zjevení poslal. V době Justinově ještě žili v Efesu vrstevníci sv. Jana, a proto mohli Justina poučiti, zda kniha Zjevení pochází skutečně od sv. Jana, apoštola a evangelisty, nebo od jiného Jana.

Také sv. Irenej se zmiňuje o Zjevení jako o díle Janově. Knihy často použili Klement Alex., Origenes, Tertullian. Důležité je také svědectví autora zlomku Muratorioho.

4. V polovici III. století pochyboval o apoštolském původu knihy Zjevení svatý Dionysios Alexandrijský. Činil tak jen v domněni, že kniha obsahuje učení chiliastů (o tisíciletém království Kristově na zemi před koncem světa, v němž budou spravedliví žítí v smyslné radosti). A Dionysios usilovně bojoval proti chiliasmu. Aby vážnost důkazu chiliastů, opírajících se o knihu Zjevení (hlavně o 20. kap.), podvrátil, popírá, že kniha pochází od sv. apoštola Jana. Také někteří po něm počali pochybovatí o pravosti knihy, takže na Východě byla mínění o pravosti Zjevení nějakou dobu nejednotná. Kniha není v seznamu biblických knih laodicejské synody. Sv. Cyril Jerusalemský a sv. Řehoř Nazianský ji také nevypočítávají v svých seznamech posvátných knih Nového Zákona, třebaž sv. Řehoř jinak uznává její božský původ. Ani sv. Jan Zlatoústý se nikde knihy nedovolává. Schází i v syrském překladě (Pešitta).

5. Avšak již uvedená svědectví nejstarší tradice od dob přímo poapoštolských a víra Církve na Západě, kde nebylo o pravosti knihy pochybností, brzy nabyla převahy i na Východě.

Z latinských Otců: sv. Hilar, Ambrož, Jeronym, Augustin, jsou pevně přesvědčeni, že kniha pochází od apoštola Jana. Tuto víru vyznává i hipponská synoda r. 393 a karthaginská r. 397. A toto přesvědčení bylo slavnostně prohlášeno na všeobecném církevním sněmu v Tridentu.

Avšak i velká část Otců řeckých přes mínění Dionysia Alex. uznává pravost knihy; tak zvláště sv. Atanáš, Epifan, Didymos Alex., Basil, Cyril Alexandrijský. Trullanský sněm II. r. 692 přijal kánon karthaginského sněmu a jerusalemská synoda r. 1672 přijala kánon tridentského sněmu a s ním tedy i knihu Zjevení.

6. Spolehlivost dnešního kritického řeckého znění knihy Zjevení potvrzují i nalezené papyrové kodexy r. 1930 v Egyptě, zvané papyry Chester Beatty. Kodex s řeckým textem Zjevení, označený dnes jako P47, je důležitý, poněvadž máme pro knihu Zjevení jen málo majuskulních svědků. Z papyrového kodexu s textem Zjevení našlo se deset listů, obsahujících Zjev 9, 10-17,

2. Na vrchním okraji listů schází 1—4 řádky. Podle určení odborného znalce papyrů Kenyona pochází onen kodex z druhé polovice III. století, podle Wilckena už z první polovice téhož stol. (o bibliických papyrech Chester Beatty viz v pozn. k 2 Jan 12-13).

Kromě toho máme ještě tři papiry s řeckým textem Zjevení sv. Jana: P 18 (obsahuje Zjev 1, 4-7; papyros pochází z III. nebo v IV. stol.), P 24 (Zjev 5, 5-8; 6, 5-8; papyros pochází z IV. stol.) a z pozdější doby P 43 (Zjev 2, 12-13; 15, 8-16, 2). Tyto tři papiry však nemají pro textovou kritiku Janovy Apokalypse zvláštní význam.

7. Podle nejstarší hodnověrné tradice napsal sv. Jan knihu na ostrově Patmu ke konci vlády římského císaře Domiciána. Poněvadž Domicián byl zabit 18. září 96, možno klásti vznik knihy mezi léta 94—96, nejspíše do r. 95. To dosvědčují zvláště sv. Irenej, Eusebios a sv. Jeronym.

Podle 1, 4. 11 (srv. 22, 16) je kniha vlastně okružní knihou pro sedm křesťanských obcí v prokonsulární Asii.

8. Pohnutkou k sepsání knihy byl podle 1, 11 výslovný rozkaz Kristův, aby Jan písemně zaznamenal zjevení mu daná.

Účelem knihy bylo jednak poučiti křesťany o konečném vítězství a oslavě Církve Kristovy, jednak povzbuditi je k vytrvalosti a potěšiti v dobách různého strádání a pronásledování pro Ježíše (srv. 1, 3). Tento účel plní kniha ve všech dobách.

Malosijské křesťanské obce zakoušely v té době různé protivenství. Působili je dílem pohánští úředníci, dílem židé, dílem také bludaři, kteří se snažili roztrhnouti jednotu v Církvi.

Také pro křesťany všech dob obsahuje tato kniha stále živá a hřejivá slova povzbuzení a pravé útěchy, poněvadž zpečetuje slova Kristova o jeho Církvi: „Pekelné brány ji nepřemohou“ (Mat 16, 18).

9. Málolokterá novozákonní kniha byla tak různě chápána, a proto tak různě vykládána Jako právě kniha Zjevení, a to nejen v jednotlivostech, nýbrž i v celku.

Možno říci, že v dějinách výkladů této knihy jsou tři hlavní směry:

a) Jedni vidí v knize Zjevení popis dějin Církve v současné době spisovatelově, nebo popis dějin v prvních stoletích v boji křesťanství se židovstvím a pohanstvím.

b) Jiní vidí v knize celé dějiny Církve v přesné časové posloupnosti.

c) A opět jiní vidí ve Zjevení jen úryvek z posledních dějin Církve před koncem světa (výklad eschatologický).

Církev žádá z těchto výkladů výslovně nezamítla ani za svůj úředně nepřijala.

Zdá se však velmi pravděpodobně, že sv. Jan tu sice podává dějiny Církve Kristovy, ale bez zřetele k přesnému časovému postupu. Tak vykládají Zjevení současní katoličtí exegetové (na př. Allo, Karrer, Sieckenberger, Ketter). Sv. Jan nám dává nahlédnout do dějin Církve s vyššího hlediska, s hlediska Boží prozřetelnosti, která svými cestami - lidsky mnohdy nepochopitelnými - řídí dějiny Církve Kristovy. Pokud jsou v knize udána přesná časová vymezení (na př. srv. 20, 2-10), není třeba bráti ono určení ve vlastním smyslu; jsou to mnohdy jen čísla náznačná (symbolická). Při výkladu různých náznaků (symbolů) ve Zjevení je třeba býti velmi opatrným, poněvadž v symbolech jsou některé podrobnosti jen k úplnosti symbolu a k jeho dokreslení, ale jinak nemají zvláštní význam. Je to podobně jako v podobenstvích Kristových.

Sv. Jan líčí v knize utrpení, pronásledování, jimiž Církev projde po dobu svého trvání na zemi, až konečně zvítězí.

Toto vítězství Církve Páně i konečná porážka nepřátel se zjeví v plné slávě při druhém příchodu Krista na svět (parusie), kdy bude spravedlivý Soudce souditi svět. Dějiny křesťanských obcí v Malé Asii v době Janově jsou jakýmsi předobrazem dějin Církve Kristovy ve všech stoletích.

Podle obsahu i slohu má kniha Zjevení velikou podobnost s řeči Páně o konci světa u synoptiků (srv. Mat 24-25; Mar 13; Luk 21).

ZJEVENÍ SVATÉHO JANA

Úvod knihy (1, 1-20).

Nadpis (1, 1-3).

1, ¹ Zjevení Ježíše Krista,

kteří mu dal Bůh, aby sdělil svým služebníkům, co se má vbrzku státi. A (Ježíš) dal to naznačit svým andělem, kterého poslal k svému služebníkovi Janovi. ² Ten dosvědčuje, co Bůh mluvil a Ježíš Kristus svěřil, všechno, co viděl. ³ Blahoslavený, kdo ta prorocká slova čte a poslouchá a zachovává, co je v nich napsáno, neboť čas je blízko.

Předmluva (1, 4-8).

⁴ Jan

sedmi křesťanským obcím v Asii:

Milost vám a pokoj od Toho, jenž jest a jenž byl a jenž bude, a od sedmi duchů před jeho trůnem, ⁵ a od Ježíše Krista. Ten je svědek věrný, prvorozený z mrtvých a vládce nad pozemskými králi. Jemu, který nás miluje a nás očistil od našich hříchů svou krví ⁶ a který nás učinil královskými kněžími pro Boha, svého Otce, jemu (přísluší) sláva i moc na věky věků! Amen.

⁷ Hle, přichází na oblacích! Uzíří ho každé oko i ti, kdož ho probodli, a budou kvítit i nad ním všechna pokolení země. Ano, stane se to!

⁸ „Já jsem Alfa a Omega, [Počátek a Konec],“ praví Pán Bůh - Ten, jenž jest a jenž byl a jenž bude - Všemohoucí.

Úvodní vidění (1, 9-20).

⁹ Já, Jan, váš bratr a spoluúčastník v soužení, v kralování a v trpělivosti v [Kristu] Ježíši, byl jsem na ostrově jménem Patmos pro slovo Boží a pro svědectví o Ježíšovi. ¹⁰ Tu jsem se v den Páně dostal do vytržení mysli a uslyšel jsem za sebou hlas, mocný jako (zvuk) trouby. ¹¹ Ten pravil: „Co vidíš, napiš do knihy a pošli sedmi křesťanským obcím [v Asii]: do Efesu, Smyrny, Pergamu, Thyatiry, Sard, Filadelfie a do Laodiceje!“

¹² I obrátil jsem se, abych viděl, či hlas se mnou mluví. A když jsem se obrátil, spatřil jsem sedm zlatých svíců ¹³ a mezi [sedmi zlatými] svícny postavu podobnou Synu člověka. Byl oblečen v řízu a opásán na prsou zlatým pásem; ¹⁴ jeho hlava a vlasy byly bílé jako sněhobílá vlna, jeho oči byly jako plamen ohně; ¹⁵ a jeho nohy byly jako žhavý kov v rozpálené peci, a jeho hlas

1, ¹⁻³ Oslavený Ježíš dává v tajemných obrazech u vidění patřiti na to, „co se má vbrzku státi“ Ježíš Kristus dostal to zjevení od Boha Otce, a to nejen jako člověk, nýbrž jako Bůh téže podstaty a týchž vlastností jako Bůh Otec. - „vbrzku“, ne že by se obsah zjevení měl brzy splnit, nýbrž, že se vbrzku začne plnit to, co bylo Janovi zjeveno. - „naznačiti“ různými obrazy a náznaky (symboly). - „čas je blízko“ = vbrzku (v. 1).

⁴ Treba sv. Jan určuje svou knihu výslovně „sedmi křesťanským obcím v Asii“ (jejich jména viz níže v. 11), přece řečené v knize platí i pro ostatní křesťanské obce všech dob. - „Ten, jenž jest a jenž byl a jenž bude“ (doslovně „přijde“) = věčný = nezměnitelný (jest opis pro jméno Boží). - „od sedmi duchů“, nejspíše se těmito duchy míní Boží všemohoucnost (srv. níže 4, 5); podle jiných je tím označen Duch sv. se svými sedmi dary (srv. Iz 11, 2-3). - Sedm bylo číslo posvátné a představovalo dokonalost a úplnost.

⁵ „očistil“ (umyl), tak podle Vulgáty a některých řeckých rukopisů; jiné rukopisy mají „vykoupil“ (zprostil).

⁶ O „královských kněžích“ viz 1 Petr 2, 9.

⁷⁻⁸ sv. Jan předkládá předmět zjevení: slavný Kristův příchod k poslednímu soudu. - Slova „Uzíří ho . . .“ jsou uvedena volně ze Zach 12, 10. - Pán Ježíš se nazývá „Alfa a Omega“; tak se nazývá v řecké abecedě první a poslední písmeno; my bychom řekli „a“ a „ž“, t. j. počátek a konec (tak i níže v 22, 13).

⁹ Viz úvod do knihy Zjevení.

¹²⁻¹³ „Sedm zlatých svíců“ neznamena jen sedm maloasijských křesťanských obcí (v. 11), nýbrž všechny ostatní, poněvadž číslo „sedm“ znamenalo zároveň i všeobecnost. Nazývají se „svícny“, poněvadž mají svítiti jiným v hříšném světě pravou vírou a svatým životem jako světlo na svícnu (srv. Mat 5, 15-16). - „Syn člověka“ = Ježíš Kristus (srv. Jan 3, 14 v pozn.).

jako hukot veliké vody. ¹⁶ A v své pravici držel sedm hvězd. Z jeho úst vycházel ostrý, dvojsječný meč, a jeho obličej zářil, jako když slunce svítí v plné své záři.

¹⁷ A při pohledu naň jsem padl jako mrtvý k jeho nohám. I položil svou pravici na mne a řekl: „Neboj se! Já jsem První a Poslední a Živý. ¹⁸ Byl jsem mrtev, a hle, žiji na věky věků. Mám klíče od smrti a k místu mrtvých. ¹⁹ Napiš tedy, co jsi viděl, co jest a co se má potom státi. ²⁰ Tajemství sedmi hvězd, které jsi viděl v mé pravici, a sedm zlatých svícňů (znamená): Sedm hvězd jsou andělé sedmi křesťanských obcí a sedm svícňů je sedm křesťanských obcí.“

Část první: Jan vidí sedm listů (2, 1-3, 22).

2, List biskupu v Efesu. ¹ „Andělu křesťanské obce v Efesu napiš:

Toto praví Ten, jenž drží sedm hvězd v své pravici, jenž chodí mezi sedmi zlatými svícny: ² Znáš tvé skutky i tvou námahu a tvou trpělivost, i to, že nemůžeš snést zlé (lidí) a prozkoumal jsi ty, kdož se vydávají za apoštoly, a nejsou jimi, a shledal jsi, že jsou lháři. ³ Vím, že jsi trpělivý a trpěl jsi pro jméno mé, a neochabl jsi. ⁴ Přesto ti vytýkám, že jsi opustil lásku, kterou jsi zprvu měl. ⁵ Považ tedy, s jaké výše jsi klesl! Čiň pokání a jednej jako dříve! Jinak přijdu na tebe a pohnu tvým svícнем s jeho místa, jestliže neučiníš pokání. ⁶ Ale to máš, že nenávidíš jednání mikulášovců, které také já nenávidím.

⁷ Kdo má uši, poslyš, co Duch mluví ke křesťanským obcím: Vítězi dám Jísti se stromu života v ráji [svého] Boha.“

List biskupu ve Smyrně. ⁸ „Andělu křesťanské obce ve Smyrně napiš:

Toto praví Ten, jenž je První a Poslední, jenž byl mrtev, ale ožil: ⁹ Znáš tvé souzení a tvou chudobu, přesto jsi však bohat. Vím, že tě tupí ti, kdož o sobě praví, že jsou židé, ale nejsou jimi, nýbrž jsou obcí satanovou. ¹⁰ Nic se neboj toho, co budeš trpět! Hle, ďábel uvrhne některé z vás do vězení, abyste byli podrobeni zkoušce, a budete mít souzení po deset dní. Buď věrný až db smrti, a dám ti korunu života!

¹¹ Kdo má uši, poslyš, co Duch mluví ke křesťanským obcím: Vítězi neuškodí druhá smrt. “

List biskupa v Pergamu. ¹² „Andělu křesťanské obce v Pergamu napiš:

¹⁶ „sedm hvězd“ znamená se zřetelem k v. 20 „anděly“, t. j. nejpravděpodobněji představené (biskupy) jmenovaných maoloasijských křesťanských obcí (v. 11). Biskup má být jako anděl, chránití své svěřené stádo a vésti je k věčné spáse. Slova se však týkají také všech církevních představených. Už v Starém Zákoně se slovem „anděl“ (řecky „angelos“ = posel) označovali kněží a proroci. Podle výkladu jiných oni andělé znamenají „strážné anděly“ jmenovaných obcí. - Držel je „v své pravici“ na znamení, že má nad nimi neobmezenou moc. - „dvojsječný meč“ je znamení nejvyšší moci soudcovské. Tim, že meč vycházel „z úst“, dal najevo, že už pouhé slovo Boží má všemohoucí působivost.

¹⁷⁻¹⁸ „První a Poslední“ = Bůh (srv. v. 8; 2, 8). - „Živý“ = všemu život dávající a udržující.

²⁰ „Tajemství sedmi hvězd“ = přítomné i budoucí osudy sedmi hvězd (viz výše pozn. k vv. 16 a 12-13).

^{2, 1-7} První list byl určen biskupu (= andělu; viz výše 1, 16) města Efesu (o Efesu viz v úvodě do Ef). Biskupem byl v té době buď ještě Timothej, Zák Pavlův (viz úvod do 1 Tim), nebo jeho nástupce Onesimos (viz pozn. k Filem 11), o němž se pochvalně vyjádřil sv. Ignác, mučedník. Je-li výška ve v. 4 (že neslouží Bohu a nežije jako po svém pokřtění) osobní a týká-li se biskupa efeského, je vidět z toho, že i biskup může chybiti a potřebuje povzbuzení. Pravděpodobně je možno vztahovati výtku na celou křesťanskou obec. Kára místo ní biskupa, poněvadž rozkvetl nebo úpadek náboženského života bývá chváloou nebo hanbou i jejího představeného. - „Čiň pokání“ (v. 5) = změň své nynější smýšlení! - „pohnu tvým svícнем“, t. j. dopustím, aby zanikla křesťanská obec (srv. níže 3, 15, „vyvrhnu tě ze svých úst“).

⁶ „Mikulášovci“ (nikolaité) byla sekta v Efesu, Pergamu a snad i v Thyatire (srv. 2, 14, 15. 20), která prohlášovala za dovolené smilstvo a popírala božství Kristovo. Křesťanský starověk připisoval založení této sekty Jánhu Mikulášovi (Skut 6, 5).

⁸⁻¹¹ Smyrna, dnes zvaná od Turků Izmir. Pravděpodobně byl tam tehdy biskupem již sv. Polykarp († 155, Zák sv. Jana). Byla to obec věřících chudá na pozemské statky, ale bohatá na milosti a dobré skutky (v. 8). Její biskup a biskup filadelfský jsou jediní, které Kristus pouze chválí a povzbuzuje k vytrvalosti a stálosti.

⁹ „praví, že jsou židé, ale nejsou jimi“, neboť jméno „žid“ bylo jméno v Starém Zákoně člena národa Božího, který ctil praveho Boha. Nynější židé však většinou Krista zavrhlí a neuznali ho ani za Boha ani za Mesiáše.

¹⁰ „deset dní“, t. j. krátký čas.

¹¹ „druhá smrt“ je věčná záhuba v pekle (srv. níže 20, 14).

¹²⁻¹⁷ Pergamos byl ve Velké Mysii (nyní se nazývá Bergama). Město vynikalo ve starověku velikou knihovnou a výrobou látky na psaní, zvané po městu pergamem. Pergamos se nazývalo „trůnem satanovým“ (v. 13) asi proto, poněvadž tam bujelo modlářství, především úcta bohům Asklepiada. Tomu byl tam postaven chrám. Nebezpečí k odpadu bylo pro křesťany tam jistě veliké. - „Zastánce učení Balaama“ (vv. 14-15) nazývá ve v. 6 mikulášovce. - Balaam navedl moabského krále

¹³ Toto praví Ten, jenž má ostrý, dvoješčný meč: Vím, kde bydlíš. Tam, kde je trůn satanův. Držíš se mého jména a nezapřel jsi víru ve mne ani ve dnech, kdy byl můj věrný svědek Antipas usmrcen a vás, tam v sídle satanově. ¹⁴ Přesto ti něco vytýkám: Máš tam některé zastánce učení Balaama, který radil Balakovi, aby svedl izraelské syny k požívání masa obětovaného modlám a k smilstvu. ¹⁵ Tak máš i ty některé, kteří se podobně drží učení mikulášovců. ¹⁶ Čiň tedy pokání! Jinak přijdu brzy na tebe a budu bojovati proti nim mečem svých úst.

¹⁷ Kdo má uši, poslyš, co Duch mluví ke křesťanským obcím: Vítězi dám skrytou mannu a dám mu bílý kamének a na kaménku bude napsáno nové jméno, jež nikdo nezná, leda ten, kdo (kamének) přijímá.“

List biskupu v Thyatiře. ¹⁸ „Andělu křesťanské obce v Thyatiře napiš:

Toto praví Syn Boží, jenž má oči jako ohnivý plamen a nohy podobné žhavému kovu: ¹⁹ Znáš tvé skutky, tvou lásku, tvou víru, tvou službu lásky a trpělivosti i tvé skutky, z nichž poslední ještě převyšuji první. ²⁰ Ale (přece) ti vytýkám, že necháváš ženu Jezabelu, která se vydává za prorokyni, učiti a sváděti mé služebníky k smilstvu a k požívání věcí obětovaných modlám. ²¹ A dal jsem jí lhůtu k pokání. Ale nechce se kajicně obrátiti od svého smilstva. ²² Hle, sešlu na ni nemoc; a ti, kdož s ní cizoloží, budou ve velmi velikém soužení, jestliže se kajicně neobráti od svých skutků, ²³ a jejich dítky nechám zemříti násilnou smrtí. Všechny křesťanské obce poznají, že já jsem Ten, jenž prozkoumává ledví a srdce. Každému z vás odplatím podle vašich skutků.

²⁴ Vám pak ostatním v Thyatiře, kteří se nedrží toho učení a nepoznali, jak říkají, hlubokost satanovu, pravím: Nevložím na vás jiné břemeno. ²⁵ Držte se jen pevně toho, které máte, dokud nepřijdu!

²⁶ A kdo zvítězí: a bude se pevně držeti mých skutků až do konce, tomu dám moc nad pohany, ²⁷ a bude je řídit železnou berlou a jako hrncířskou nádobu je rozbije. ²⁸ Tu moc i já jsem přijal od svého Otce. Dám mu i jitřenku.

²⁹ Kdo má uši, poslyš, co Duch mluví ke křesťanským obcím!“

3, List biskupu v Sardách. ¹ „Andělu křesťanské obce v Sardách napiš:

Balaka, aby moabskými a madiánskými dívkami svedl Izraelity, putující z Egypta do Kanaan, k modlářství boha Beelfegora, který byl uctíván nemravnomi (srv. Num 31, 16; 25, 1-2).

¹⁶ „mečem svých úst“, viz výše 1, 16.

¹⁷ Obrazem „manny“ a „bílého kaménku“ slibuje Kristus věčnou blaženost. Manna se nazývá „skrytou“, poněvadž věčná blaženost je nevyсловná a člověk si jí nemůže ani představit (srv. 1 Kor 2, 9). „Bílá“ barva kaménku znamená radost a slávu blažených v nebi; „nové jméno“ napsané na kaménku značí jejich nový stav, v němž žijí svatí v nebi.

¹⁸ Thyatira v Lydii, viz Skut 16, 14.

²⁰ Jezabela byla manželkou izraelského krále Achaba. Pronásledovala proroky (3 Král 18, 4. 13) a zaváděla modloslužbu jako náboženství státní (3 Král 21, 25-26; 4 Král 9, 22). Zde se jejím jménem označuje pohanský směr, jenž pronikal do náboženského života thyatirských křesťanů. Hlasatelé toho směru se pokládali za proroky nového náboženství. Možná tu mysliti na mikulášovce (srv. výše 2, 6). Jiní vidí pod oním jménem neznámou ženu, která se vydávala za prorokyni a rozševala mezi křesťany bludné názory.

²¹ „od svého smilstva“, t. j. od hříšného života, který odvrací od pravého Boha.

²² Podle řeckého znění: „Hle, uvrhnu ji na lože, a ty, kteří s ní cizoloží, do velikého soužení. . .“ - „cizoloží“, kteří se dávají svěsti oněmi falešnými učiteli k bludům a tím k odpadu. Odpad od Boha jest u křesťana, který na křtu sv. slíbil věrnost Bohu, hrubým porušením této věrnosti. Je jakýmsi duchovním cizoložstvím. Tak byl zván odpad od Boha už v Starém Zákoně (srv. Jak 4, 4 v pozn.). - „sešlu na ni nemoc“, doslovně „uvrhnu ji na lože“ (bolesti). - Kristus však nechce záhubu svedených, touží po jejich obrácení a dává jim k tomu lhůtu.

²³ Narážka na 4 Král 10, 6-10; vítěz Jehu dal zavraždit děti Jezabeliny. - „Ten, jenž prozkoumává. . .“ viz Ž 7, 10; Jer 11, 20; 17, 10.

²⁴ Kristus tu oslovuje věrné křesťany v Thyatiře. - „Nevložím na vás jiné břemeno“, t. j. jiný zákon, poněvadž zákon Kristův je dokonale a nebude žádným jiným nahrazen. - „dokud nepřijdu“ k poslednímu soudu.

²⁶⁻²⁷ Obrazným rčením „dám moc. . .“ je znázorněna věčná blaženost, které se dostane vítězům nad pohanskými směry. - „železná berla“ je znakem pevné vlády, nikdo nebude moci jí uniknouti („rozbije je“). Slova ve v. 27 jsou ze 2, 2, 9, kde je užívá žalmista Páně o neobmezené vládě Mesiášově.

²⁸ „jitřenku“, t. j. dá mu účast na své moci a na panování v nebesích. Je tu asi narážka na Mikulášovce (2, 6), kteří tvrdili, že svým stoupencům zjednáují svým učením nové světlo (jitřenku) vyššího poznání.

3, ¹⁻⁴ Sardy, na východ od Efesu, byly hlavním městem Lydie. Měly pověst rozmařilého města. Nyní je na tom místě tu-recká vesnice Sart nebo jinak zvaná Tartar Köny.

Toto praví Ten, jenž má sedm duchů Božích a sedm hvězd: Znáš tvé skutky, že jsi podle jména živ, ale jsi mrtev.² Probuď se a posilni ten zbytek, který je na vymření! Shledávám totiž, že tvé skutky před mým Bohem nejsou úplné.³ Proto pomni, jak jsi přijal a slyšel! Zachovávej to a dej se na pokání! Nebudeš-li však bdíti, přijdu [na tebe] jako zloděj a nezvíš, kterou hodinu přijdu na tebe.⁴ Máš však v Sardách několik osob, které neposkrvnilly svá roucha. Ty budou chodit se mnou v bílém roucho, neboť jsou (toho) hodny.

⁵ Vítěz bude oblečen v takové bílé roucho a nevymaže jeho jméno z knihy života, ale vyznáám jeho jméno před svým Otcem a před Jeho anděly.

⁶ Kdo mé uši, poslyš, co Duch mluví ke křesťanským obcím!“

List biskupu ve Filadelfii.⁷ „Andělu křesťanské obce ve Filadelfii napiš:

Toto praví ten Svatý, ten Opravdový, jenž má klíč Davidův, jenž otvírá, a nikdo nezavře; zavírá, a nikdo neotevře.⁸ Znáš tvé skutky. Hle, nechal jsem před tebou dveře otevřené, a nikdo je nemůže zavřít, neboť malou máš moc, a přece jsi zachoval mé slovo a nezapřel jsi mé jméno. Hle, dám ti z obce satanovy některé z těch, kdož o sobě praví, že jsou židé, a nejsou jimi, nýbrž lžou. Hle, ty přiměj (k tomu), aby se ti přišli poklonit před tvýma nohama a poznali, že já jsem si tebe zamiloval.¹⁰ Poněvadž jsi zachoval mé slovo k trpělivosti, i já tě zachovám od hodiny pokušení, která přijde na celý svět, aby podrobila zkoušce obyvatele země.¹¹ [Hle,] přijdu brzy. Drž, co máš, aby nikdo nevzal tvou korunu!

¹² Vítěze učiním sloupem v chrámě svého Boha a (z něho) už nikdy nevyjde; a na něj napíši jméno svého Boha a jméno města Boha svého, nového to Jerusalema, který sestupuje s nebe od mého Boha, i své nové jméno.

¹³ Kdo má uši, poslyš, co Duch mluví ke křesťanským obcím!“

List biskupu v Laodiceji.¹⁴ „Andělu křesťanské obce v Laodiceji napiš:

Toto praví Ten, jenž jest Amen, věrný a spolehlivý svědek, počátek Božího tvorstva:¹⁵ Znáš tvé skutky, že nejsi ani studený ani teplý. Kéž bys byl studený nebo teplý!¹⁶ Takto však, poněvadž jsi vlažný, a nejsi ani teplý ani studený, vyvrhnu tě ze svých úst.¹⁷ Neboť pravíš: „Jsem bohat, mám hojnost a nic už nepotřebuji“; a nevíš, že jsi ubožák politováníhodný, chudý, slepý a nahý.¹⁸ Radím ti: Kup si ode mne zlato ohněm vyzkoušené, abys zbohatl; a bílá roucha, aby ses oblékl, aby nebylo viděti tvou hanebnou nahotu; a masť, aby sis pomazal své oči a viděl!¹⁹

¹ Viz 1, 4-16. - „Ten, jenž má . . .“ — Ježíš Kristus jako všemohoucí Bůh. Pán Ježíš vytyká, že biskup sardský a jeho věřící mají v očích lidu dobrou pověst, ale ve skutečnosti („před Bohem“) jsou duševně mrtví, schází jim vnitřní duchovní život, projevovaný skutky pravé víry a zbožnosti.

² —5 Přece zůstali někteří křesťané v Sardách věrni Kristu. Ti budou požívati s Kristem věčné blaženosti („chodit se mnou v bílém roucho“ = „být oblečen v bílé roucho“).

⁵ „Knihou života“ se obrazně vyjadřuje věčný úrůdek Boží, jímž určil Bůh k věčné blaženosti ty, o nichž na podkladě jejich skutků ví, že jsi budou hodni (srv. níže 4, 4; 6, 11; 7, 9, 13; 13, 8; srv. také Fil 4, 3).

⁷ Filadelfia ležela na východní hranici Lydie. Dnes se nazývá Alaşehir. Podle spisu „Ustanovení apoštolská“ byl tam v době Janově biskupem Demetrios. - „Opravdový“ = věčný. - „má klíč Davidův“ = je neobmezeným pánem mesiášského království. Nikdo nepřichází k Bohu Otcí, leda skrze Krista (srv. Jan 14, 6).

⁸ „nechal jsem dveře otevřené“ do svého království a nikdo nebude moci věrně vyloučiti z něho. Je tu snad narážka na židy, kteří se v své domýšlivosti pokládali za jedině hodny mesiášského království.

⁹—¹⁰ Slibuje filadelfskému biskupu za jeho věrnost obrácení židů, kteří nyní působí pronásledování křesťanů, a ochranu v utrpení. Ti přijdou a uznají pravdivost učení Kristova. - „praví, že jsou židé . . .“, viz pozn. k 2, 9.

¹¹ „Drž, co máš . . .“ = žij věrně ve víře a podle ní!

¹² „v chrámě“ — v nebeské blaženosti, a ta bude věčná („z něho už nikdy nevyjde“). - „na něj napíši jméno“, t. j. uznám jej za ditko Boží a za řádného obyvatele nebeského království („nového Jerusalema“) a učiním jej účastným své moci a slávy („svě nové jméno“). „Nové jméno“ Kristovo je jeho sláva jako Bohočlověka, jí se mu dostává v nebi od dokonaného vykoupění lidstva.

¹⁴ Laodicea, bývalé město Velké Frygie na řece Lyku (viz pozn. k Kol 2, 1). Podle miněných některých byl tam biskupem Archip-pos (srv. Filem 2; Kol 4, 17), nástupce Epafrův. - Ježíš se nazývá „Amen“ (hebrejské slovo znamenající: tak jest, buď, že je to pravda, staň se), t. j. dokonale naplnění všech Božích zaslíbení (2 Kor 1, 20); tím slovem se vyjadřuje také Boží dokonalá pravdomluvnost a věrnost.

¹⁵—¹⁷ „studený“ = stav v těžkém hříchu, „teplý“ = stav v posvěcující milosti, „vlažný“ = v duchovním životě netečný a o svou spásu lehkomyslný. - „vyvrhnu tě ze svých úst“ = zavrhnou od sebe a dopustím, aby v Laodiceji zaniklo křesťanství (srv. 2, 5 „pohnu tvým svícem“).

Já kárám a trestám ty, které miluji. Buď tedy horlivý a dej se na pokání!²⁰ Hle, stojím u dveří a tluku. Uslyší-li někdo můj hlas a otevře [mi] dveře, vejdu k němu a budu s ním hodovati a on se mnou.

²¹ Vítěze nechám seděti vedle sebe na svém trůně, jak i já po vítězství sedím se svým Otcem na jeho trůně.

²² Kdo má uši, poslyš, co Duch mluví ke křesťanským obcím!“

Část druhá: Jan vidí knihy se sedmi pečeti (4, 1-8, 1).

4, Úvodní vidění vznešenosti Boží. ¹ Potom jsem měl vidění: Hle, dveře (byly) otevřeny v nebi, a hlas, který jsem dříve slyšel jako zvuk trouby mluvit se mnou, pravil: „Vystup sem a ukáži ti, co se má v budoucnu státi.“² A hned jsem se dostal do vytržením mysli A hle, trůn stál v nebi a na trůně Někdo seděl. ³ A Ten, jenž seděl, podobal se na pohled jaspisu a karneolu. Kolem trůnu byla duha, jež vypadala jako smaragd.

⁴ A kolem trůnu bylo (jiných) čtyřiaadvacet trůnů a na těch trůnech sedělo čtyřiaadvacet starců v bílých rouších a se zlatými korunami na hlavách. ⁵ A z trůnu vycházely blesky a dunivé hromobity; sedm pochodní hořelo před trůnem: to jest sedm duchů Božích. ⁶ A před trůnem (bylo) jakoby skleněné moře, podobné křišťálu. Uprostřed před trůnem a kolem trůnu byly čtyři bytosti, plné očí vpředu i vzadu. ⁷ První bytost se podobala lvu, druhá bytost se podobala teteli, třetí bytost měla tvář jako člověk, čtvrtá bytost se podobala orlu v letu. ⁸ A tyto čtyři bytosti měly každá šest křídel a koldokola vně i uvnitř byly plny očí a bez ustání ve dne i v noci říkaly: „Svatý, svatý, svatý je Pán Bůh všemohoucí, jenž byl, jenž jest a jenž bude.“

⁹ A když tyto bytosti vzdávaly slávu, čest a díky Tomu, jenž seděl na trůně a jenž žije na věky věků, ¹⁰ padalo těch čtyřiaadvacet starců před sedícím na trůně a klaněli se Tomu, jenž žije na věky věků, a skládali své koruny před trůnem se slovy: ¹¹ „Hoden jsi, Pane a Bože náš, aby se ti dostalo slávy, cti a moci, neboť ty jsi stvořil všechno a z tvé vůle to povstalo a bylo stvořeno.“

5, Kniha se sedmi pečeti. ¹ A po pravici Toho, jenž seděl na trůně, jsem spatřil knihu popsanou uvnitř i vně a zapečetěnou sedmi pečeti. ² A uzel jsem silného anděla, který volal

²⁰ Krásné je tu znázorněna Kristova shovívavost k hříšníkům. Kristus stojí u dveří lidského srdce a tluče svou milostí na jeho svobodnou vůli: hlasem svědomí, dobrým vnuknutím, slovem Božím, výstražnou příhodou, bolestí, dobrotou, laskavostí. - „otevř dveře“, t. j. uposlechně hlasu Boží lásky a porozumí mu, ten zakusí již na zemi blaha ze spojení s Kristem.

²¹ „nechám seděti vedle sebe“, t. j. vítězí nad překážkami spásy dám účast na své moci a slávě v nebesích. Bude to nejvyšší vyznamenání. Vítěz v olympijských hrách viděl nejvyšší počtu v tom, když jej panovník vzal k sobě na trůn.

^{4, 1} Dřívější hlas je hlas Kristův (srv. 1, 10).

²⁻³ „Někdo“ = Bůh seděl na trůně jako nejvyšší soudce. - „jaspis“ (barvy běloskvocivé, křišťálové) zde znamená Boží svatost (srv. níže 21, 11); „karneol“ = sardis (barvy ohnivě červené) znamená Boží dokonalou spravedlnost; duha barvy smaragdové (zelené, poněvadž zelená barva nejvíce v duze vynikala) znamená Boží milosrdenství, jež Bůh projevuje ke kajíčnickům.

⁴ „Starci“ jsou nejspíše zástupci všech světců Starého a Nového Zákona (podle jiných zástupci Církve učící: biskupové všech dob). Jejich svatost značí bílá roucha, jejich slávu koruny na hlavě. V počtu čtyřiaadvacet vidí jedni upomínku na 12 patriarchů, z nichž vyšel vyvolený národ, a 12 apoštolů, kteří tvořili základ Církve; jiní vidí zde narážku na 24 kněžských tříd, na něž bylo rozděleno starozákonné kněžstvo (srv. Luk 1, 5). Pravděpodobnější je mínění, že tím číslem se označuje mnohost bez zřetele k určitému počtu (srv. také níže 7, 5-8 a výše 2, 10).

⁵ Blesk a hromobití jsou hlasatelé přicházejícího Božího soudu (srv. Ž 49, 3). - „sedm duchů Božích“, viz výše 1, 4. - Oheň pochodní znázorňuje Boží spravedlnost, s jakou Bůh trestá hříšníky.

⁶ „skleněným mořem“ se označuje nevystižitelnost Božích úradků, ale i Boží spravedlnost („podobné křišťálu“). - „čtyři bytosti“ znázorňují Boží moudrost, všemohoucnost, všemohoucnost a prozřetelnost. - „oči vpředu i vzadu“ znamená, že Bohu nic neuniká ani nic mu není nemožné. Jiní vidí v oněch bytostech cheruby jako u Ez 1, 5, ne sice skutečné, nýbrž ideální jako náznaky všeho tvorstva (i člověka) a všech stvořených přírodních sil (srv. Ž 79, 2). Oči pak mají znázorňovat, že tyto tvorové nejednají slepě, nýbrž účelně podle plánů Boží prozřetelnosti. Jiní zase podle sv. Ireneje vidí ve čtyřech bytostech čtyři evangelisty jako zástupce hlasatelů učení Kristova.

¹⁰ „skládali své koruny“ na znamení nejvyšší úcty.

^{5, 1} „knihu“ = svitek, na jakém se tehdy psávalo (viz poznámku k 2 Jan 12-13). Svitek byl popsán proti obyčejí po obou stranách, to mělo znamenat bohatý obsah. Kniha znázorňuje skryté Boží úradky se zřetelem k milosti a úradky Boží o Božích soudech nad světem ve prospěch Církve. „Pečetěmi“ se označuje nepoznatelnost těch úradků, pokud je Bůh sám světu neznámí.

² Smysl otázky: Kdo z tvůrčích Božích může nahlédnout do Božích úradků a pochopit Boží prozřetelnost?

mocným hlasem: „Kdo je hoden otevřít knihu a rozlámati její pečeti?“³ A nikdo ani na nebi ani na zemi ani pod zemí nebyl s to knihu otevřít ani do ní nahlédnouti.⁴ I dal jsem se do velikého pláče, že nikdo nebyl shledán hodným knihu otevřít a do ní se podívat.

Kniha odevzdána Beránkovi.⁵ Ale jeden ze starců mi řekl: „Neplač! Hle, zvítězil lev z kmene Judova, ratolest z Davida. On otevře knihu i sedm jejích pečeti.“⁶ I spatřil jsem uprostřed mezi trůnem a čtyřmi bytostmi a mezi starci státi Beránka jako zabitého. Měl sedm rohů a sedm očí, to jest sedm duchů Božích, kteří byli posláni na celou zemi.⁷ Ten přistoupil a vzal knihu z pravice Toho, který seděl na trůně.

⁸ A když knihu vzal, padly ony čtyři bytosti a čtyřiaadvacet starců před Beránkem. Každý z nich měl citeru a zlaté misky, plné vonného kadidla – jsou to modlitby svatých. –⁹ A zpívali píseň novou: „Hoden jsi, [Pane,] vzít knihu a rozlámati její pečeti, neboť jsi byl zabit a svou krví jsi vykoupil pro Boha nás ze všech pokolení a jazyků, z každého lidu a národa.“¹⁰ Učinil jsi nás pro našeho Boha královskými kněžskými a budeme kralovati na zemi.¹¹

¹¹ I podíval jsem se a uslyšel jsem kolem trůnu a kolem těch bytostí a starců hlas mnoha andělů; bylo jich na tisíce.¹² Mocným hlasem volali: „Hoden je Beránek, jenž byl zabit, aby dostal moc, bohatství, moudrost, sílu, čest, slávu a chválu!“

¹³ A veškeré tvorstvo na nebi i na zemi, pod zemí i na moři, a co v nich žije, všechny jsem uslyšel říkati: „Tomu, jenž sedí na trůně, a Beránkovi (budíž) chvála, čest, sláva a moc na věky věků!“¹⁴ A čtyři bytosti pravily: Amen! A [čtyřiaadvacet] starců padlo na tvář a klanělo se [Tomu, jenž žije na věky věků].

6, Beránek otvírá první pečť.¹ I spatřil jsem, jak Beránek otevřel první ze sedmi pečeti; a uslyšel jsem první z těch čtyř bytostí, jak volá jako hromovým hlasem: „Pojd [a viz]!“² I podíval jsem se, a hle, bílý kůň! Na něm sedící jezdec měl luk. Byla mu dána koruna a vytáhl jako vítěz, aby zvítězil.

Otvírá druhou pečť.³ A když otevřel pečť druhou, uslyšel jsem, jak druhá bytost praví: „Pojd [a viz]!“⁴ I objevil se jiný kůň, ohnivý, a jezdcí na něm byla dána moc, aby zbavil zemi pokoje a aby se (lidé) navzájem pobíjeli; a byl mu dán veliký meč.

Otvírá třetí pečť.⁵ A když otevřel pečť třetí, uslyšel jsem, jak třetí bytost praví: „Pojd [a

⁵⁻⁷ Pro své vítězství nad ďáblem a světem nazývá se Ježíš Kristus „lvem“, a poněvadž jako člověk pochází z kmene Judova (Gen 49, 9), a to z rodu Davidova, nazývá se „ratolest z Davida“ (srv. Iz 11, 10). - „z pravice Toho, který seděl . . .“, t. j. z pravice Boha Otce. Jen vtělený Syn Boží může lidem oznámiti úradky Boží. On je „Beránek Boží“ (Jan 1, 29), který sebe samého obětoval za vykoupění lidstva. Stál uprostřed mezi trůnem a čtyřmi bytostmi s jedné strany a mezi oněmi starci (4, 5) s druhé strany na znamení, že je prostředníkem mezi Bohem Otcem a lidstvem. Stál „jako zabítý“, ač byl živ, t. j. měl na sobě známky utrpení, pět jizev, které si ponechal na svém oslaveném těle, aby jimi stále předkládal svému nebeskému Otci svou krvavou oběť za spásu lidstva. - „sedm rohů“ a „sedm očí“ (= „sedm duchů“; srv. 1, 4) znamená Boží všemohoucnost, která se vztahuje na celý svět.

⁸ Podle Vulgáty: „A když knihu otevřel“.

⁹ „nás“ nemá řecký rukopis Alexandrijský (A).

¹⁰⁻¹² Viz 1, 6; 1 Petr 2, 9. - Podle řeckého znění: „Učinil jsi je . . . a budou kralovati.“ - Místo „na tisíce“ (doslovně „na tisíce tisíců“) má řecké znění „na desetitisíce desetitisíců a na tisíce tisíců“ (t. j. na miliony), t. j. nescíslný počet. Ve v. 12 má Vulgáta „božskou“ poctu místo „bohatství“.

^{6, 7} Jezdec znamená nejspíše Krista (srv. 19, 11-21) a vítězství jeho evangelia na světě (srv. Mat 24, 14). „Luk“ znázorňuje, že si evangelium podmaní celý svět. „Bílá“ barva koně a „koruna“ na hlavě jezdcě má hlásati slávu a vítězství evangelia Kristova.

⁴ Druhým jezdcem (podobně jako níže ve vv. 5. 8) jest označen anděl jako vykonavatel Božích soudů a trestů. Kůň je barvy „ohnivé“ (červené), barvy krve, poněvadž jeho jezdec přináší na svět války a krveprolití. „Meč“ je náznakem váleku a různici (srv. Mat 10, 34). Kristovo evangelium přinese sice světu požehnání, pokoj a mír, ale mír budou porušovatí lidé, kteří se budou stavěti nepřátelsky k šíření evangelia, a také ti, kdož v ně uvěří, ale nebudou podle něho žítí. Proto Bůh bude svět trestati, Jak ukazuje smysl otevřené druhé až páté pečeti. Nemyslí se tu na přesné vymezení doby v dějinách Cirkve (viz úvod do Zjev), nýbrž jen se poukazuje, že se ty zjevy budou v Církvi opakovat častěji. Kristus však a jeho Církev vyjdou vždy ze všech bojů vítězně (srv. Mat 16, 18).

⁵⁻⁶ Jezdec má v ruce „vážky“ na znamení drahoty, hladu a nedostatku, který doprovází války a první roky po nich. V čas hladu a nedostatku se vše přesně odvažuje. - „Mírka“ = 1.08 litru. - „denár“ (viz Mat 20, 2. 13). - Nedostatek a hlad neměl býti nejvyšší, Bůh přece ponechá něco, zač si možno koupiti chléb a nejnutnější pokrmy („vínu a oleji však neuškod“), aby

viz]!“ I podíval jsem se, a hle, černý kůň! Jezdec na něm držel v své ruce vázky. ⁶ A uslyšel jsem jako hlas uprostřed těch čtyř bytostí volající: „Mírka pšenice za denár a tři mírky ječmene za denár, ale vínu a oleji neuškod!“

Otvírá čtvrtou pečeť. ⁷ A když otevřel pečeť čtvrtou, uslyšel jsem hlas čtvrté bytosti: „Pojď [a viz]!“ ⁸ I podíval jsem se, a hle, plavý kůň! Jezdec na něm se jmenoval „Smrt“ a v jeho doprovodu byla říše mrtvých. Jemu byla dána moc nad čtvrtinou země, aby ji vyhubil mečem a hladem, morem a pozemskými šelmami.

Otvírá pátou pečeť. ⁹ A když otevřel pečeť pátou, uzřel jsem pod oltářem duše těch, kteří byli usmrceni pro slovo Boží a pro svědectví, které svědčili. ¹⁰ I zvolali mocným hlasem: „Jak dlouho ještě, Pane, Svatý a Opravdový, nebudeš souditi a mstíti naši krev nad obyvateli země?“ ¹¹ A bylo každému (z nich) dáno bílé roucho a řeklo se jim, aby ještě posečkali krátký čas, až budou v plném počtu jejich spoluslužebníci a bratři, kteří jako oni mají býti usmrceni.

Otvírá šestou pečeť. ¹² A když otevřel pečeť šestou, podíval jsem se, a hle, nastalo veliké zemetřesení. Slunce zčernalo jako žiněný šat a celý měsíc byl jako krev; ¹³ nebeské hvězdy spadly na zem, jako když říkovník shazuje své padavky, klátí-li jím veliký vítr. ¹⁴ Nebeská klenba zmizela, jako když se svine svitek, a všechny hory i všechny ostrovy se pohnuly se svého místa. ¹⁵ A králové světa, velmoži, vládcové, boháči, mocní a všichni, otroci i páni, ukryli se v jeskyních a v horských skalách ¹⁶ a pravitelům horám a skalám: „Padněte na nás a ukryjte nás před Tím, jenž sedí na trůně, a před hněvem Beránkovým!“ ¹⁷ Nadešel totiž ten veliký den jejich hněvu, a kdo bude moci obstáti?“

7, Zázračná ochrana spravedlivých v utrpení. ¹ Potom jsem spatřil čtyři anděly státi na čtyřech stranách světových. Drželi čtyři větry zemské, aby nevály na zem ani na moře ani na žádný strom. ² A spatřil jsem jiného anděla vystupovati s pečeti Boha živého od východu slunce. Ten zvolal mocným hlasem ke čtyřem andělům, jimž byla dána moc škoditi zemi a moři: ³ „Neškodte zemi ani moři ani stromům, dokud nepoznamenáme služebníky Boha našeho na jejich čelech!“ ⁴ I uslyšel jsem počet poznamenaných: sto čtyřiačtyřicet tisíc poznamenaných ze všeho pokolení synů Izraelových:

⁵ Z pokolení Judova dvanáct tisíc poznamenaných,

ukázal své milosrdenství a tak spíše pohnul lidi k pokání.

⁷⁻⁸ Kůň je barvy „plave“ (trochu nazelenalé, jakou mají mrtvoly nebo nemocní lidé). Jezdec přinášel smrt (nebo mor), jak hlásalo již jeho jméno. Kam vstoupil, tam za sebou zanechává žej smrti („v jeho doprovodu byla říše mrtvých“). Lidé umírali různými způsoby. - „nad čtvrtinou země“, t. j. ne nad celou zemí, nýbrž jen tam, kde chtěl trestající Bůh. Netřeba tu myslet skutečně na přesnou čtvrtinu, spíše na nějakou část země, nějaké území (viz také pozn. k 8, 7). - V řeckém textu ve v. 8 zní druhá část „byla dána moc jim“ (t. j. třem předcházejícím jezdcům). - Vulgáta nemá „podíval jsem se“.

⁹⁻¹¹ Po otevření páté pečeti vidí Jan mučedníky pro víru. Mučedníci prosili Boha o spravedlivé potrestání pronásledovatelů ne z nenávisťi a pomsty, nýbrž z lásky k spravedlnosti a právu, aby Boží pravda a spravedlnost zvítězily. Tato spravedlnost se dokonale ukáže až při posledním soudě, proto dostávají mučedníci za odpověď, „aby ještě posečkali krátký čas“, až se naplní počet svatých vyznavačů („jejich spoluslužebníků“) a počet mučedníků („bratři, kteří jako oni mají býti usmrceni“) podle vůle Boží. „Bílé roucho“ Merlo jim naznačuje věčnou slávu, jejíž plně a dokonaleho (viz výše pozn. k 6, 2) pozívání se jim dostane až po posledním soudě. K vv. 9-10 viz Mat 24, 9.

¹²⁻¹⁷ Znamení tu popsaná vykládají někteří o přírodních úkazech, které budou předcházeti poslednímu soud (srv. Mat 24, 29-33; Mar 13, 24-29; Luk 21, 25-32); jiní zase vykládají obrazně o hrozných trestech Božích, které stihnou svět ještě před koncem světa. Je možno také oba výklady spojit.

¹⁴ Svine-li se popsaný svitek, mizí jeho obsah, poněvadž nelze jej čist (srv. pozn. k 2 Jan 12-13).

¹⁷ „ten veliký den“ — den spravedlivého soudu na konci světa.

^{7, 1-8} Tito andělé jsou andělé dobří: mají vykonat Boží vůli, která je tu znázorněna „čtyřmi větry“. Nesmějí dříve propustiti větry, t. j. dříve vykonati rozkaz Boží, dokud nebudou „poznamenáni“ věrní služebníci Boží. Bůh bude chrániti své věrně v hrozných útrapách, jež přijdou na svět před posledním soudem. - „jiným andělem“ (v. 2) třeba rozuměti nejspíše samého Krista, jiní vykládají o andělu vyššího řádu. - „s pečeti Boha živého“, již má poznamenati věrné služebníky Boží na znamení zvláštní ochrany v době všeobecných útrap před koncem světa.

⁴ Počet 144.000 představuje svatě Starého a Nového Zákona. Číslo samo neznámá, že je jich jen tolik a ne více, nýbrž se jim naznačuje neurčitý počet, t. j. je jich nesmírně mnoho, jako my na př. říkáme je jich na tisíce (srv. 5, 11). Jsou ze všech pokolení na důkaz, že Bůh má všude své věrné služebníky.

⁵⁻⁸ v slovném smyslu je tu vypočítáno 12 pokolení izraelských, ale v smyslu duchovním celá Církev. Jiní vykládají o křes-

z pokolení Rubenova dvanáct tisíc poznamenaných,
 z pokolení Gadova dvanáct tisíc poznamenaných,
⁶ z pokolení Aserova dvanáct tisíc poznamenaných,
 z pokolení Neftalimova dvanáct tisíc poznamenaných,
 z pokolení Manassesova dvanáct tisíc poznamenaných,
⁷ z pokolení Simeonova dvanáct tisíc poznamenaných,
 z pokolení Leviova dvanáct tisíc poznamenaných,
 z pokolení Issacharova dvanáct tisíc poznamenaných,
⁸ z pokolení Zabulonova dvanáct tisíc poznamenaných,
 z pokolení Josefova dvanáct tisíc poznamenaných,
 z pokolení Benjaminova dvanáct tisíc poznamenaných.

Svatí před trůnem Božím. ⁹ Potom jsem spatřil veliký zástup, který nikdo nemohl spočítati, ze všech národů a pokolení, kmenů a jazyků. Stáli před trůnem a před Beránkem v bílých rouších a s palmami v rukách ¹⁰ a volali mocným hlasem: „Spasil nás Bůh náš, jenž sedí na trůně, a Beránek!“ ¹¹ A všichni andělé stáli okolo trůnu, okolo starců a těch čtyř bytostí. Ti padli před trůnem na tváře a klaněli se Bohu ¹² se slovy: „Amen! Chvála, sláva, moudrost, dík a čest, moc a síla Bohu našemu na věky věků! Amen!“

¹³ I promluvil jeden ze starců a řekl mi: „Kdo jsou ti oblečení v bílá roucha a odkud přišli?“ ¹⁴ A řekl jsem mu: „Pane můj, ty to víš!“ I řekl mi: „To jsou ti, kteří přišli z velikého soužení a vyprali svá roucha a vybělili je v krvi Beránkově. ¹⁵ Proto jsou před trůnem Boha a slouží mu ve dne v noci v jeho chrámě, a Ten, jenž sedí na trůně, bude přebývat nad nimi. ¹⁶ Nebudou již lačnými ani žízni, a nestihne je ani sluneční žár ani jiné horko, ¹⁷ neboť Beránek, který jest uprostřed trůnu, bude je pásti a dovede je k prameni živých vod, a Bůh setře každou slzu s jejich očí.“

8, Beránek otvírá sedmou pečeť. ¹ A když otevřel pečeť sedmou, nastalo v nebi ticho asi půl hodiny.

Část třetí: Jan vidí sedm andělů se sedmi troubami (8, 2-11, 19).

Vidění sedmi andělů. ² I spatřil jsem, jak bylo dáno sedmi andělům, kteří stáli před Bohem, sedm trub. ³ Potom přišel jiný anděl a postavil se se zlatou kadidelnicí k oltáři; a bylo mu dáno mnoho kadidla, aby je položil s modlitbami všech věřících na zlatý oltář před trůnem [Božím], ⁴ I vystoupil před Boha z ruky andělovy dým z kadidla s modlitbami věřících. ⁵ A tu anděl vzal kadidelnici, naplnil ji ohněm s oltáře a svrhl na zem. I nastalo hřímavé hromobití, blýskání a [veliké] zemětřesení. ⁶ A těch sedm andělů se sedmi troubami se připravilo, aby zatroubili.

fanech ze židovství a ve v. 9 „veliký zástup“ o křesťanech z pohanství. - Slovo „poznamenaných“ se opakuje ve Vulgátě při každém pokolení, v řeckém znění jen při prvním a posledním.

⁹⁻¹⁷ Líčí se tu stav blažených v nebi ne sice v své podstatě, ale jen jakýsi jeho úsek, aby se ukázalo, jak nevýslovně jsou svatí v nebi blaženi. Účelem toho líčení je potěšit a povzbudit věřící, aby v životních zkouškách vytrvali ve víře a ve věrnosti k Bohu. - „před trůnem“ Boha Otce „a před Beránkem“ = před Ježíšem Kristem. - „bílé roucha“ je znamením nebeské slávy a blaženosti, „palma“ znamením vítězství, jehož svatí v svém životě dobyli v boji s různými překážkami spásy. - Slovy „ty to víš“ (v. 14) vyjadřuje sv. Jan touhu, aby byl poučen. - „vyprali svá roucha . . .“, t. j. očistili se od svých hříchů a ozdobil se ctí. - „Krev Beránkova“, t. j. zásluhy, jež světu získal Kristus svou smrtí; ta byla zdrojem jejich svatosti.

¹⁵⁻¹⁷ Vyjadřuje se tu věčná blaženost. Svatí v nebi („v jeho chrámě“) stojí „před trůnem“, t. j. patří na Boha a ochotně plní jeho vůli, t. j. chválí a velebí ho a děkují mu. - Bůh „bude přebývat nad nimi“, t. j. bude jim ochranou. - V nebi budou svatí prosti všeho nedostatku a vši bolesti (srv. Iz 49, 10). Bůh dokonale ukojí všechny tužby svatých (Iz 25, 8). To má býti věřícím velikou útěchou v utrpení.

8, ¹ „tichem asi půl hodiny“ (= nějakou dobu) možno rozuměti toužebně očekávání svatých v nebi toho, co bude následovat. Jiní vykládají o porážce nepřátel Církve, jiní o výrazu úžasu a vděčnosti svatých nad vítězstvím Církve; opět jiní vidí tu ticho podobné tichu před bouří jako předzvěst nových pohrom, které jsou v dalších viděních naznačeny.

²⁻³ Má na, myslí anděle vyššího rádu. Měli vykonat spravedlivý trest („sedm trub“) na nepřátelích Církve. - V „jiném andělu“ (v. 3) možno viděti archanděla Michaela. - „mnoho kadidla“ = mnoho modliteb Církve o ochranu proti jejím pronásledovatelům.

⁴⁻⁵ Bůh vyslyšel modlitby Církve o přimluvu andělovu. Potrestá utiskovatele a pronásledovatele Církve. Oheň s nebe svržený na zem jest obrazem trestající Boží spravedlnosti, přírodní úkazy jsou předzvěsti Božího soudu.

První anděl troubí. ⁷ I zatroubil první anděl. A nastalo krupobití a oheň smíšený s krví a bylo (to) vrženo na zem. Třetina země shořela, třetina stromů shořela a všechna zelená tráva shořela.

Druhý anděl troubí. ⁸ I zatroubil druhý anděl. A (něco) jako veliká hora, planoucí ohněm, bylo vrženo do moře. ⁹ Třetina moře se obrátila v krev, třetina tvorstva, která žila v moři, pomřela, a třetina loďstva vzala za své.

Třetí anděl troubí. ¹⁰ I zatroubil třetí anděl. Tu spadla s nebe veliká hvězda, hořící jako pochodň. Spadla na třetinu řek a na prameny vod. ¹¹ A jméno té hvězdy zní „Pelyněk“. I stala se třetina vod pelyňkem, a mnoho lidí zemřelo z té vody, neboť zhořkla.

Čtvrtý anděl troubí. ¹² I zatroubil čtvrtý anděl. Tu byla zasažena ranou třetina slunce, třetina měsíce a třetina hvězd, takže se třetina jich ztměla a třetina dne nebyla jasná, podobně i (třetina) noci.

¹³ A podíval jsem se a uslyšel jsem jednoho orla letěti uprostřed ovzduší a silným hlasem křičeti: „Běda, běda, běda obyvatelům země pro ostatní zvuky trub tří andělů, kteří (ještě) mají troubiti!“

9, Pátý anděl troubí. ¹ I zatroubil pátý anděl. Tu jsem spatřil hvězdu, která spadla s nebe na zem. Té byl dán klíč od jícnu propasti. ² I otevřela jícen propasti a z jícnu vystoupil kouř jako z veliké peci, takže se slunce i ovzduší ztmělo dýmem z jícnu. ³ A z kouře [z jícnu] vyletěly na zem kobyly. Těm byla dána moc, jakou mají štíři na zemi, ⁴ a bylo jim řečeno, aby neškodily na zemi travě ani žádnému zelení ani žádnému stromu, jenom lidem, kteří nemají znamení Boží na svém čele. ⁵ Dále jim bylo zakázáno je usmrcovat; měly je jen trápit po pět měsíců. I působily bolest, jako ji působí štír, když uštkne člověka.

⁶ A v těch dnech budou lidé hledati smrt, a nenaleznou ji; budou si přát umřítí, ale smrt uteče od nich.

⁷ A svou podobou se ty kobyly podobaly koním připraveným k boji. Na jejich hlavách byly jako koruny podobné zlatu a jejich obličej se podobaly lidskému obličejí. ⁸ Žíně měly jako ženské vlasy a zuby jejich byly jako lví, ⁹ a měly pancíře jako ze železa. Šum jejich křidel se podobal šramotu vozů s mnoha koňmi běžícími do války. ¹⁰ Ocasy a též žihadla měly jako štíři a v svých ocasech měly sílu škoditi lidem po pět měsíců.

¹¹ Králem nad sebou měly anděla propasti, který se hebrejsky nazýval Abaddon, řecky Apollyon, [latinsky se nazýval Exterminans]. ¹² Jedno „běda“ pominulo, hle, ještě dvě „běda“ mají přijíti!

Šestý anděl troubí. ¹³ I zatroubil šestý anděl. Tu jsem uslyšel jeden hlas ze čtyř rohů zlatého

⁷ Slova možno vykládati o živelných pohromách nebo obrazně o válečných útrapách. - „Třetina“ = veliká část (srv. výše 6, 8); možno také vykládati, že líčené tresty budou zmírněné, nebudou v celé své síle, neboť Bůh bude jimi dávat lidstvu příležitost, aby se vzpamatovalo a pravým pokáním zmírnilo Boží hněv. Sv. Jan líčí budoucí děje, jako by se už staly, vypravuje v minulém čase, jak bylo zvykem i u proroků starozákonních.

⁸⁻⁹ „hora, planoucí ohněm“ naznačuje nadpřirozený Boží zásah, který způsobí mezi národy Bohu a Církvi nepřátelskými veliké krveprolití a zkázu. - „moře“ = moře národů = svět; „loďstvo“ = lidská obydlí (města, vesnice). - „třetina“ = veliká část (srv. výše v. 7).

¹⁰⁻¹¹ „veliká hvězda“ znamená výbojného panovníka, podle jiných samého dábla. Objeví se náhle („spadla s nebe“). - „Reky a prameny vod“ = pozemský blahobyt, o který budou lidé válkou, již povede onen panovník, oloupeni.

¹²⁻¹³ Ztměním slunce, měsíce a hvězd se naznačují veliké útrapy, doprovázející válku. - „orla“, nejspíše anděla.

^{9, 1-12} „Hvězdou“ je třeba podle souvislosti rozuměti také panovníka (nebo panovníky), který náhle vpadne mezi národy a způsobí pohromu. - „klíč od jícnu propasti“ (pekelné) = moc a schopnost pekelných duchů. - Onen panovník užije pekelné moci k zhoubě lidí. - „kouř z jícnu“ naznačuje ďábelské smýšlení (nenávisť, zášť, zlomyslnost), které bude příčinou mnoha hrůz. Ty způsobí veliké zkázy a škody. Jimi budou potrestáni zlí lidé, nepřátelští Bohu a Církvi („kteří nemají znamení Boží na svém čele“). Tyto útrapy mají trvat „po pět měsíců“, t. j. dobu sice dlouhou, ale přece jen omezenou. - Z popisu kobylek je vidět, že tu nemyslí svatopisec kobyly skutečné, nýbrž že jimi naznačuje vojska (koně), připravená k boji.

¹³⁻²¹ Předvídané hrůzy se stupňují. Přes všechny tyto hrůzy zůstanou však hříšníku zatvrzelí (20-21). - Andělé, vykonavatelé Božích soudů, byli uváznáni, t. j. Bůh je svou vůlí držel, ježto dával hříšníkům příležitost k pokání. Jmenuje se tu sice řeka Eufrat, ale tím není řečeno, že vojska přitáhnou od Eufratu. Od Eufratu, t. j. od Východu přicházeli na Izraelity v Sta-

oltáře, který je před Bohem, ¹⁴ jak praví šestému andělu s troubou: „Odvaž ty čtyři anděly, kteří jsou přivázáni při veliké řece Eufratu!“

¹⁵ I byli odvázáni ti čtyři andělé, kteří byli připraveni na hodinu, den, měsíc a rok, aby usmrtili třetinu lidí. ¹⁶ A počet jezdeckta byl dvě stě milionů. Toto číslo jsem slyšel.

¹⁷ A tak jsem spatřil ve vidění koně a na nich jezdce. Měli pancíře ohnivé a hyacintové a žluté jako síra. Hlavy koňů byly jako (hlavy) lví a z jejich tlam vycházel oheň, kouř a síra. ¹⁸ Těmito třemi ranami: ohněm, kouřem a sírou, které vycházely z jejich tlamy, byla zabita třetina lidí, ¹⁹ neboť síla koní je v jejich tlamách a v jejich ocasech. Jejich ocasy jsou totiž podobny haddům, kteří mají hlavy a jimi škodí.

²⁰ Ale ostatní lidé, kteří nebyli zabiti těmito ranami, neobrátili se od skutků svých rukou, nýbrž se klaněli (dále) zlým duchům, modlám ze zlata, ze stříbra, z mědi, z kamene a ze dřeva, ačkoli tyto nemohou and viděti ani slyšeti ani choditi. ²¹ A neobrátili se od svého vraždění ani od svých čarů ani od svého smilstva ani od svých krádeží.

10, Anděl s otevřenou knihou. ¹ I spatřil jsem jiného anděla silného sestupovati s nebe. Byl přioděn oblakem a nad jeho hlavou byla duha a jeho obličej zářil jako slunce a jeho nohy byly jako ohnivé sloupy. ² V ruce držel otevřenou knihu. I postavil pravou nohu na moře, levou pak na zem ³ a zvolal silným hlasem, jako když řve lev. Na jeho hlas zaznělo svými hlasy sedm hromů. ⁴ A když těch sedm hromů doznělo, chtěl jsem psáti, ale uslyšel jsem s nebe hlas, jak [mi] praví: „Zapečet, co sedm hromů mluvilo, a nepiš to!“

⁵ A ten anděl, kterého jsem dříve spatřil státi na moři a na zemi, pozvedl svou pravici k nebi ⁶ a přísahal při Tom, jenž žije na věky věků, jenž stvořil nebe a co je v něm, při zemi a co je na ní, při moři a co je v něm: „Již nebude (dána) lhůta. ⁷ Ale ve dnech, až začne troubit sedmý anděl, naplní se Boží tajemství, jak to zvěštoval svým služebníkům, prorokům.“

⁸ A ten hlas, který jsem už slyšel s nebe, opět mluvil se mnou a pravil: „Jdi a vezmi tu otevřenou knížku z ruky anděla, stojícího na moři a na zemi!“ ⁹ I šel jsem k andělovi a řekl jsem mu, ať mi dá tu knížku. A on mi řekl: „Vezmi ji a polkni! V žaludku ti bude sice hořko, ale v tvých ústech bude sladko jako po medu.“ ¹⁰ I vzal jsem knížku z ruky andělovy a spolkl jsem ji. V ústech mi bylo sladko jako po medu, ale když jsem ji snědl, pocítil jsem v žaludku hořkost. ¹¹ I řekl mi: „Musíš opět prorokovati proti mnoha národům, kmenům, jazykům a králům.“

11, Měření chrámu. ¹ I byla mi dána třtina podobná holi a řeklo se mi: „Vstaň a změř Boží chrám, oltář i ty, kdo se v něm klanějí Bohu, ² ale vynech vnější chrámovou předsň. Tu neměř, neboť byla dána pohanům, a ti budou dvačtyřicet měsíců šlapati po svatém městě.“

Vidění dvou svědků. ³ „A dám svým dvěma svědkům (rozkaz), a budou prorokovati v kajíc-

rém Zákoně nejčastěji mocní nepřátelé (srv. Iz 7, 20; 8, 7; Jer 46, 10). Nemluví se tu o jedné válce, nýbrž o četných v různých dobách, jak je vidět i z ohromného počtu vojsk. Zahubena bude třetina lidí (viz výše pozn. k 8, 7) nepřátelských Bohu a Cirkvi.

¹⁷⁻¹⁹ Sv. Jan popisuje, jak budou vojska vypadat, chtěje tím naznačiti velikost budoucích hrůz.

²⁰⁻²¹ Mnozí zůstanou zatrvzí a nedají se ani těmito hrůzami na pokání. Jak hrozné tresty je pak stihnou!

^{10, 1-11} Dříve než zatroubí poslední anděl, dostane Jan ve vidění prorockou knihu, aby ji spolkl, t. j. aby poznal její obsah a zapamatoval si jej. Její obsah jest udán v 11, 1-3 (Bůh slibuje pomoc a ochranu svým věrným v době velikého pronásledování a ponižení Cirkve). - Andělem (v. 1) rozumějí jedni skutečného anděla vyššího řádu, jiní samého Ježíše Krista. - „s nebe hlas“ (v. 4), nejspíše hlas Kristův. - „Zapečet“, t. j. na čas zachovej v tajnosti, co Bůh mluvil.

⁶⁻⁷ „Již nebude dána lhůta“, t. j. po splnění těch událostí, jež jsou naznačeny troubením prvích šesti andělů, Bůh splní také bez prodlení to, co označuje troubení sedmého anděla. Přejde totiž k soudu Ježíš Kristus a tehdy „se naplní Boží tajemství“, t. j. bude dokonáno vykupitelské dílo Kristovo -věčná blaženost spravedlivých i podle těla

^{11, 1-2} „Chrámem“ se tu míní Církev, „měřením“ se označuje zvláštní Boží ochrana věřících v Cirkvi. - „dvačtyřicet měsíců“, t. j. nějakou omezenou dobu.

³⁻¹³ „Dvěma svědky“ rozumějí četní novější i nejstarší vykladatelé Henocha (později minili i Mojžíše) a Eliáše. Ti se mají před koncem světa objevit a kázat pokání. Potom budou usmrceni, ale za krátký čas vzřískni z mrtvých a vzati do nebe. Jiní vidí v oněch „dvou svědcích“ všechny, které Kristus Pán pošle v dobách pronásledování Cirkve, a zvláště před koncem světa, s mimořádným posláním kázat pokání. - „dvě olivy“, tak jsou nazváni se zřetelem k Zach 4, 3. 11-14, ježto budou slovem i příkladem zjednávati nádeji v Boží milosrdenství, zprostředkovati milost obrácení a osvětlovati světlem pravdy Boží. - Narážkou (5-6) na děje Eliášovy (4 Král 1, 9-12; 3 Král 18, 41-45; srv. také Jak 5, 17-18) i na Mojžíše (Ex 7, 14-25)

ném šatu tisíc dvě stě šedesát dní.⁴ To jsou ty dvě olivy a ty dva svícny, stojící před Pánem země.⁵ A chce-li jim někdo ublížiti, vyrazí oheň z jejich úst a stráví jejich nepřátele; ano, chce-li jim někdo ublížiti, bude též takto usmrcen.⁶ Ti mají moc zavřítí nebe, aby nepršelo ve dny jejich prorokování. Mají moc nad vodami obracet je v krev a bítí zemi jakoukoli ranou, kolikrát by chtěli.⁴

⁷ „Až pak skončí své svědectví, počne šelma, vystupující z propasti, válku proti nim a přemůže je a usmrtí.⁸ A jejich těla budou ležeti na ulicích velikého města, které se obrazně nazývá Sodoma a Egypt, kde také jejich Pán byl ukřižován.⁹ I budou se dívatí na jejich těla (lidé) z kmenů, pokolení, jazyků a národů po tři a půl dne a nedovolí, aby jejich těla byla pochována do hrobu.¹⁰ Obyvatelé země se budou nad nimi radovati a veselíti a budou si navzájem posílati dary, poněvadž ti dva proroci trápili obyvatele země.“

¹¹ Ale po půltřetí dni vešel do nich od Boha duch života. I postavili se na nohy, a veliká bázeň se zmocnila těch, kdož je viděli.¹² A uslyšeli mocný hlas s nebe, jak k nim praví: „Vstupte sem!“ I vystoupili před očima svých nepřátel v oblace do nebe.¹³ A v tu hodinu nastalo veliké zemětřesení; desetina města se zřítíla a sedm tisíc lidí bylo při tom zemětřesení usmrceno. Ostatní se však zalekli a vzdali čest Bohu na nebi.

¹⁴ Druhé „běda“ pominulo. Hle, třetí „běda“ přijde brzy!

Sedmý anděl troubí.¹⁵ I zatroubil sedmý anděl. Tu se ozvaly v nebi mocné hlasy a volaly: „Královské moci nad tímto světem se dostalo Pánu našemu a jeho Pomazanému, a bude kralovati na věky věků. [Amen.]“¹⁶ A těch čtyřiaadvacet starců sedících na svých trůnech před Bohem padlo na tváře a poklonilo se Bohu¹⁷ se slovy: „Pane, Bože všemohoucí, jenž jsi a jenž jsi byl [a jenž budeš], děkujeme ti, že jsi převzal svou velikou moc a ujal ses vlády.“¹⁸ Neboť se rozhněvaly národy, a přišel tvůj hněv i čas soudit mrtvé, abys odměnil své služebníky: proroky a světce i ty, kdož ctí tvoje jméno, malé i velké, a abys zničil ty, kdož zkažili zemi.“

¹⁹ I otevřel se Boží chrám na nebi a ukázala se archa úmluvy v jeho chrámě; nastalo blýskání, hromobití, zemětřesení a veliké krupobití.

Část čtvrtá: Jan vidí tři nepřátele Církve (12, 1-14, 20).

ODDÍL PRVNÍ: PRVNÍ NEPŘÍTEL - DRÁK (12, 1-18).

12, Zjevení ženy a draka.¹ I ukázalo se na nebi veliké znamení: Žena ozářená sluncem, pod

ukazuje, jak zcela mimořádně bude Bůh chránit ony svědky po určitou dobu. Po určité době dopustí Bůh také na ony svědky pronásledování (7-12). Budou usmrceni a po smrti veřejně potupeni k radosti hříšníků. Bůh tu potupí dopustí, aby je více oslavil. - „šelmou“ (v. 7) je tu naznačena světská moc Bohu nepřátelská (srv. 13, 1-10), „velikým městem“ naznačen Jerusalem jako obraz Církve Kristovy. Z té Církve má tu sv. Jan na zřeteli pouze ty křesťany, kteří do ní patří jen podle jména, proto je také nazývá náznačnými jmény „Sodomou“ pro mravní zpusťlost, „Egyptem“ pro jejich tvrdosťný odpor k učení Páně. - „po tři a půl dne“, t. j. po krátkou dobu.

⁸ Místo „na ulicích“ má řecké znění „na ulici“.

¹³ Znovu se připomínají pohromy, které přijdou na nepřátele Církve jako trest i jako výstraha a výzva k pokání. Kdo pochopí v trestající ruce Boží lásku Boží a bude činit pokání, zachrání svou duši.

¹⁵⁻¹⁹ Kristus přijde k poslednímu soudu a ujme se vlády nad světem. Svatý Jan vidí ve vidění všechno už jako hotovou skutečnost. - „rozhněvaly se národy“ (18), t. j. zloba a odpor nepřítel Božích se dovršil. - „tvůj hněv i čas“, t. j. přijde den tvé spravedlnosti a soudu nad mrtvými, t. j. nad těmi, kteří byli mrtví, ale při posledním soudu vstanou z mrtvých. - „chrám na nebi“ (19) = věčná blaženost, které budou věrní služebníci Boží od posledního soudu dokonale účastni i s tělem. - „archa úmluvy“ označuje Boží věrnost. - Slova „nastalo blýskání. . .“ označují konečný soud nad hříšníky.

¹⁸ Podle řeckého znění zní konec verše „kdož kazí zemi“.

¹⁹ Podle řeckého znění „. . . nastalo blýskání, hřmění, hromobití. . .“

12, ¹ „Ženu“ je znázorněna Církve bojující, „sluncem“ Kristus, „měsícem“ pozemská moudrost, podléhající proměnlivosti jako měsíc; té proměnlivosti Církve Kristova v svém učení nepodléhá. - „dvanácti hvězdami“ jsou znázorněni nejspíše vůdcové lidu Božího (patriarchové, Kristus a jeho apoštolé). „Koruna“ hlásá konečné vítězství Církve nad jejími nepřáteli. - „Ženu“ rozumějí mnozí i Pannu Marii jako matku Vykupitele světa a zároveň matku všech vykoupených. V tom smyslu lze obracet, jak činí i Církev, vše na Pannu Marii. O ní ovšem neplatí, co stojí ve v. 2, poněvadž ona porodila svého Syna bez bolesti; nutno pak ona slova obracet na její bolest duševní nad tvrdostí těch, u nichž hledala v Betlemě pohostinství, i těch, kteří usilovali o smrt novorozeného dítěte.

jejíma nohama měsíc a na její hlavě koruna z dvanácti hvězd.² A jsouc v pozeňnaném stavu, křičela v svých porodních bolestech a těžce pracovala k porodu.

³ Ukázalo se jiné znamení na nebi: Hle, veliký drak, ohnivý, se sedmi hlavami a desíti rohy a na jeho hlavách sedm korun⁴ a jeho ocas táhl (za sebou) třetinu nebeských hvězd a pak je hodil na zem.

A ten drak se postavil před ženu, která měla porodit, aby hned po porodu pohltil její dítě.⁵ I porodila dítě mužského pohlaví, jež mělo řídit všechny národy železnou berlou. Avšak to její dítě bylo vzato k Bohu na jeho trůn.⁶ A žena utekla na poušť, a tam jí připravil Bůh místo, aby ji tam živilo po tisíc dvě stě šedesát dní.

Vítězný boj Michaela s drakem.⁷ I nastal [veliký] boj v nebi. Michael se svými anděly bojoval proti draku. A bojoval drak i jeho andělé,⁸ ale nepřemohli (je) a ztratili své místo v nebi.⁹ I byl svržen ten veliký drak, ten starý had, zvaný ďáblem a satanem, jenž svádí celý svět; byl svržen na zem a s ním byli svrženi i jeho andělé.

¹⁰ A uslyšel jsem mocný hlas v nebi volati: „Nyní přišla spása, moc a království Boha našeho i moc jeho Pomazaného, neboť byl svržen žalobník našich bratří, který žaloval na ně před Bohem našim ve dne i v noci.¹¹ Oni zvítězili nad ním krví Beránkovou a slovem svého svědectví a nemilovali svůj život až k smrti.¹² Proto se veselte, nebesa a jejich obyvatelé! Běda zemi a moři, neboť ďábel sestoupil s velikou zlostí k vám! Ví, jak krátkou má lhůtu.“

Boj draka s ženou.¹³ Jakmile drak viděl, že je svržen na zem, pronásledoval tu ženu, která porodila hošíka.¹⁴ Ale ženě byla dána dvě křídla toho velikého orla, aby letěla na poušť na své místo, kde měla býti živena po čas a po časy a po půl času, jsouc vzdálena od hada.¹⁵ I vychrlil had ze své tlamy na ženu mocný proud vody, aby ji (tím proudem) strhl.¹⁶ Ale země přispěla ženě na pomoc; otevřela svůj jícen a pohltila proud, který drak vychrlil ze své tlamy.¹⁷ I rozzlobil se drak na ženu a vzdálil se, aby bojoval s ostatními jejími dětmi, které plní Boží přikázání a drží se pevně svědectví Ježíše [Krista].¹⁸ A postavil se na mořském písku.

² Církev se stále rodí, t. j. vzrůstá novými členy, ač při tom snáší protivenství a různé útrapy.

³⁻⁴ „Drakem“ je tu označen ďábel, úhlavní nepřítel Cirkve Kristovy. Jeho „ohnivá“ barva označuje jednak krev mučedníků, která se prolévá z jeho popudu, jednak označuje barvu pekelného ohně jeho sídla. - „sedm hlav“, „deset rohů“ a „korunu“ jsou náznamem lstivosti, velké moci a velkého vlivu, který má z dopuštění Božího ďábel buď sám nebo skrze jiné nad světem. - Slovy „Jeho ocas táhl . . .“ se naznačuje veliký počet věřících, které ďábel po čas trvání Cirkve na zemi strhl a strhne do věčné záhuby. Vždy činí překážky, má-li se duchovně zroditi nové dítě Cirkve (v. 4).

⁵ Tento verš vykládají mnozí o Panně Marii jako Bohorodičce. Se zřetelem na souvislost vykládáme o Cirkvi a o jejich věřících všech dob („její dítě“). Dítě je „mužského pohlaví“ na označení síly, s kterou věřící, byť ne všichni, s pomocí Boží přemáhají pokušení ďábelská a ostatní překážky spásy. Církev se rozšíří z vůle Boží mezi všechny národy („bude řídit všechny národy . . .“; slova jsou ze Z 2, 9). Ve vidění bylo ono dítě „vzato k Bohu na jeho trůn“, aby se naznačilo, že věrné děti Cirkve jsou nadpřirozeným životem v milosti Boží přijatými dětmi Božími a už zde na zemi jistou měrou účastní slávy Boží.

⁶ Útěk ženy na poušť označuje pronásledování Cirkve v různých dobách. Žena však bude na poušti ochráněna, tak i Církev bude v dobách pronásledování a utrpení zvláštní Boží ochranou zachráněna. To pronásledování bude dočasné („po tisíc dvě stě šedesát dní“).

⁷⁻⁹ Místo má několik výkladů. Se zřetelem k souvislosti se tu nejspíše rozvádí obsah vv. 5-6. Boj vznikl o dítě, o které ďábel usiloval, t. j. o věrné křesťany, jež se snaží ďábel svést k odpadu od Cirkve a od Boha. Boj se vede v nebi, t. j. v Cirkvi, která se nazývá královstvím nebeským na zemi (srv. Mat 20, 1). Nemá tu sv. Jan na mysli onen boj po pádu andělů (viz Jda 9), ačkoliv naň asi naráží, poněvadž je předobrazem boje, který Církev na zemi vede s ďáblem o duše svých členů.

¹¹ „a nemilovali . . .“, t. j. tak málo milovali svůj život, že raději snesli smrt.

¹³⁻¹⁴ „Velikým orlem“ se míní Kristus a „dvěma křídly“ jeho zvláštní ochrana, s jakou chrání v boji s ďáblem své věřící a celou Církev, a to po celou dobu pronásledování („po čas a po časy . . .“).

¹⁵ Ďábel způsobí svou lstivost (proto se nazývá „had“) pronásledování Cirkve, a to různými národy, které proti ní popudí („mocný proud vody“).

¹⁶ „země přispěla“, t. j. nějaká světská moc přispěje Cirkvi na pomoc, když zpozoruje, že boj proti Cirkvi je také bojem proti ní.

¹⁷ „drží se pevně svědectví Ježíše“, t. j. jeho evangelia.

¹⁸ Některé rukopisy latinské i řecké spojují tento verš s následujícím (13, 1). „A postavil jsem se . . . a potom jsem spatřil . . .“

ODDÍL DRUHÝ: DRUHÝ NEPŘÍTEL - MOŘSKÁ ŠELMA (13, 1-10).

13, ¹ I spatřil jsem vystupovati z moře šelmu. Měla sedm hlav a sedm rohů; na jejich rozích (bylo) deset korun a na jejich hlavách rouhavá slova. ² A ta šelma, kterou jsem viděl, podobala se levhartovi. Její nohy (byly) jako [nohy] medvědů a její tlama jako (tlama) lví. I dal jí drak svou sílu i svůj trůn i svou velikou moc. ³ A jednu z jejích hlav [jsem viděl] jako zbitou na smrt, ale její smrtelná rána se zahojila. Celá země šla s údivem za šelmou; ⁴ a poklonili se draku, jenž dal tu moc šelmě. Také se poklonili šelmě se slovy: „Kdo je podoběn šelmě a kdo s ní může bojovati?“

⁵ A byla jí dána tlama, která zpupně a rouhavě mluvila, a byla jí dána moc (tak) činiti po dvaatřicet měsíců. ⁶ I otevřela svou tlamu, aby se rouhala Bohu, jeho jménu, jeho stánku i obyvatelům nebes. ⁷ A bylo jí dovoleno válciti se světci a přemoci je. Ji byla dána moc nade všemi pokoleními, kmeny, jazyky a národy, ⁸ takže se jí klaněli všichni obyvatelé země; jejich jména (však) nejsou zapsána od počátku světa u Beránka v knize života.

⁹ Má-li kdo uši, poslyš: ¹⁰ Odvede-li kdo (jiné) do zajetí, do zajetí půjde; zabije-li kdo (jiné) mečem, mečem musí býti zabit. Tu platí trpělivost a víra svatých.

ODDÍL TŘETÍ: TŘETÍ NEPŘÍTEL - POZEMSKÁ ŠELMA (13, 11-18).

¹¹ A spatřil jsem jinou šelmu, jak vystupuje ze země. Měla dva rohy jako beran a mluvila jako drak. ¹² Prováděla totéž násilí jako ona první šelma, a to před její tváří. Popouzela zemi i její obyvatele k tomu, aby se klaněli první šelmě, jejíž smrtelná rána se zahojila. ¹³ I činila veliké divy, takže způsobila, aby se i oheň s nebe snesl na zem před lidmi. ¹⁴ A divy, které jí bylo dovoleno činiti před šelmou, sváděla obyvatele na zemi, říkajíc obyvatelům země, aby udělali obraz té šelmy, která má ránu od meče, a zůstala na živu. ¹⁵ A bylo jí dovoleno vdechnouti do obrazu té šelmy ducha, aby obraz šelmy také mluvil a způsobil, aby byli zabiti všichni, kdož by se neklaněli obrazu šelmy. ¹⁶ Všechny, malé i velké, bohaté i chudé, pány i otroky, přiměla k tomu, aby si učinili znamení na své pravé ruce nebo na svém čele ¹⁷ a aby nikdo nemohl (něco) koupiti nebo prodati, leda kdo měl znamení, buď jméno šelmy nebo číslo jejího jména.

¹⁸ Tu je (potřebí) moudrosti! Kdo má rozum, sečti číslo šelmy, neboť je to číslo člověka, a číslo jeho je šest set šestašedesát.

ODDÍL ČTVRTÝ: VÍTĚZSTVÍ DOBRA A PORÁŽKA ZLA (14, 1-20).

14, Beránek a jeho věrní. ¹ I podíval jsem se, a hle, Beránek stál na hoře Sionu a s ním sto čtyřiačtyřicet tisíc těch, kdož měli jeho jméno a jméno jeho Otce napsáno na svých čelech. ² A uslyšel jsem s nebe hlas jako hukot velkých vod a jako rachot mocného hromu. A ten hlas, který jsem slyšel, zněl jako (zpěv) pěvců, hrajících na své citery. ³ I zpívali jakoby novou píseň před trůnem a před čtyřmi bytostmi a před starci. A nikdo se nemohl naučiti té písni kromě těch sto čtyřiačtyřiceti tisíc, kteří jsou vykoupeni ze světa. ⁴ To jsou ti, kteří se neposkvrnili se ženami, neboť jsou panice. Ti jdou za Beránkem, kamkoli jde. Oni byli vykoupeni z lidí jako prvotiny pro

13, ¹⁻² „Šelmou“ rozumíme světskou moc nepřátelskou Bohu, a to v různých dobách a v různých jejích formách (srv. výše 12, 3; Dan 7, 3-8). - Vulgáta nemá „i svůj trůn“.

⁵ „byla jí dána“ = bylo Bohem dopuštěno.

⁸ O „knize života“ viz výše 3, 5.

⁹⁻¹⁰ Sv. Jan těší věřící, že pronásledovatelé budou potrestáni, s pobízí k trpělivosti.

¹¹ „Šelmou ze země“ je znázorněn souhrn různých nauk (falešné vědy) proti Bohu a Cirkvi. Šelma má jen „dva rohy jako beran“, t. j. malé, téměř skryté. Tim je naznačeno, že má zevně sice menší moc, ale působí skrytě, nenápadně pod rouškou pravdy a pokroku. Ceho se jí tedy nedostává na zevní síle, to doplňuje lživými prostředky.

¹³⁻¹⁴ Srv. Mat 24, 24; Mar 13, 22.

¹⁸ Je třeba opravdu pravé moudrosti, aby se člověk nedal svěsti falešnou moudrostí a jejími zásadami. - Zda oním číslem 666 měl sv. Jan na mysli určité jméno, jehož číselný součet písmen (která měla v řecké, latinské, hebrejské abecedě také své číselné hodnoty) byl 666, nelze nám s naprostou jistotou říci, poněvadžž můžeme sestavit! veliký počet jmen, jejichž písmena by podle svých číselných hodnot té neby oné abecedy dávala ono číslo. Zdá se více pravděpodobně, že toto číslo je náznačně a znamená vysoký stupeň špatnosti.

14, ¹⁻⁵ „na hoře Sionu“ = v Cirkvi bojující na zemi i vítězný v nebi. Těmi, kteří byli „s ním“ (s Beránkem), rozumíme se zřetelem k verši v. 4 panice a panny, kteří jsou v nebi účastní zvláštní blaženosti (srv. Mat 5, 8). Boj o vítězství mravní čistoty je jeden z nejtěžších, a proto i vítězství v něm odměňuje Bůh zcela zvláštní odměnou v nebi. Jiní vykládají tyto verše o svatých vůbec a ztotožňují svaté s vyvolenými v 7, 4.

Boha a pro Beránka⁵ a z jejich úst nevyšla lež, neboť jsou bez poskvrny [před trůnem Božím].

Tři andělé ohlašují Boží soud.⁶ A spatřil jsem jiného anděla, jak letí uprostřed ovzduší a má věčné evangelium, aby je zvěstoval obyvatelům země, a to každému národu a pokolení, jazyku a kmenu.⁷ Volal mocným hlasem: „Bojte se Boha a vzdějte mu čest, neboť nadešla hodina jeho soudu, a pokloňte se Tomu, jenž stvořil nebe a zemi, moře a prameny vod!“

⁸A za ním šel druhý anděl a pravil: „Padl, padl ten veliký Babylon, který žárem vína svého smilstva opájel všechny národy.“

⁹Za nimi šel (ještě) třetí anděl a volal mocným hlasem: „Kdo se bude klaněti šelmě a jejímu obrazu a přijme její znamení na své čelo nebo na svou ruku,¹⁰ bude také pít z vína Božího hněvu, které bude smíšeno nerozředěné v kalichu jeho hněvu, a bude trápen ohněm a sírou před svatými anděly a před Beránkem.¹¹ A jejich trápení bude jako dým vystupovati na věky věků, a nebudou mít odpočinku ve dne ani v noci ti, kdož se klaněli šelmě a jejímu obrazu a kdož přijmou znamení jejího jména.¹² Tu se ukazuje trpělivost věřících, kteří zachovávají Boží příkázání a víru v Ježíše.“

¹³I uslyšel jsem hlas s nebe, který pravil [ke mně]: „Napiš: Blahoslavení mrtví, kteří umírají v Pánu! Od té chvíle mají, jak praví Duch, odpočinouti od svých námah, neboť jejich skutky jdou za nimi.“

Tři andělé oznamují žně Boží spravedlnosti.¹⁴ I podíval jsem se, a hle, bílý oblak, a na oblaku seděl někdo, jenž byl podoben Synu člověka; na hlavě měl zlatou korunu a v ruce ostrý srp.

¹⁵A jiný anděl vyšel z chrámu a volal mocným hlasem na toho, jenž seděl na oblaku: „Pust svůj srp a žni, neboť nadešla hodina žni, poněvadž uzrál plod země!“¹⁶ Ten, jenž seděl na oblaku, pustil svůj srp na zem a země byla požata.

¹⁷A vyšel druhý anděl z nebeského chrámu a měl také ostrý srp.

¹⁸A (ještě) jiný anděl vyšel od oltáře, maje moc nad ohněm, a zvolal mocným hlasem na toho, jenž měl ostrý srp: „Pust svůj ostrý srp a seber hrozny z vinice pozemské, neboť jejich hrozny jsou zralé!“¹⁹ I pustil anděl svůj [ostrý] srp na zem, sebral hrozny z vinice pozemské a hodil je do velikého lisu Božího hněvu.²⁰ A ten lis byl tláčen mimo město a z lisu tekla krev až po uzdy koní do vzdálenosti tisíce šesti set honů.

Část pátá: Jan vidí sedm misek Božího hněvu (15, 1-16, 21).

15, Sedm andělů s posledními ranami.¹ A spatřil jsem jiné znamení na nebi, veliké a podivuhodné: sedm andělů s posledními sedmi ranami. Jimi se měl totiž vyčerpati Boží hněv.

²A spatřil jsem něco jako skleněné moře, smíšené s ohněm, a vítěze nad šelmou a jejím ob-

⁸ Srv. Iz 21, 9; 1 Petr 5, 13. - „smilstvem“ se tu rozumí modlářství a s ním páchané neřesti nebo vůbec odpad od Boha. - „Babylonem“ možno rozuměti světskou moc, Bohu a Cirkvi nepřátelskou. Sv. Jan vidí její pád, a proto mluví, jako by se vše již splnilo.

⁹⁻¹⁷ „víno nerozředěné“ vodou Božího milosrdenství, ale „smíšené“ s různými příměskami, zvěstujícími tresty. - „víno Božího hněvu“ = „kalich jeho hněvu“ = trestající Boží spravedlnost, „ohněm a sírou“ naznačuje pekelná muka, narážející asi na pád Sodomy a Gomory.

¹³ Podle řeckého znění je třeba vztahovati „od té chvíle“ k předchozí větě „umírají v Pánu“. V řeckém znění začíná druhá věta: „Věru, mají odpočinouti . . .“ Smysl zůstává týž. Od své smrti jsou „blahoslaveni“, poněvadž je na věčnost před Boží soud (soukromý i veřejný) doprovázejí jejich dobré skutky. I kdyby si museli ještě odpykati tresty očistcové, přece je blaží jistota, že nemohou ztratiti věčnou blaženost. Pokud takové duše nemají co trpět za své hříchy, požívají hned - ještě před druhým příchodem Páně - věčné blaženosti jako spravedlivé odměny za své dobré skutky, třebas jejich těla budou vzkráse- na až při druhém příchodu Páně k poslednímu soudu. Je tu vyjádřena také pravda, že k věčné blaženosti je nezbytně třeba dobrých skutků.

¹⁴⁻²⁰ Obrazem žni a vinobraní líčí sv. Jan Boží soud nad hříšníky.

¹⁴ Srv. Dan 7, 13; Mat 24, 30; Mar 13, 32.

¹⁵ Zloba hříšníků je dovršena. Nadešla „hodina žni“, t. j. hodina trestající Boží spravedlnosti.

¹⁷ „z nebeského chrámu“ = z nebe (srv. výše 6, 9).

¹⁹ „lis Božího hněvu“ = Boží trestající spravedlnost.

²⁰ Z obrazu vinobraní a lisování hroznů přechází sv. Jan k obrazu války. - „do vzdálenosti 1600 honů“, t. j. do celého světa.

¹⁵, ¹ „znamení“ = obraz budoucích událostí.

² Srv. 4, 6.

razem i číslem jejího jména, jak stojí s citerami Božími nad skleněným mořem³ a zpívají píseň Božího služebníka Mojžíše a píseň Beránkovu: „Veliké a podivuhodné jsou tvé skutky, Pane, Bože všemohoucí! Spravedlivé a přímé jsou tvoje cesty, Králi národů!“⁴ Kdo by se neměl báti tebe, Pane, a neměl velebiti tvé jméno? Neboť ty jediný jsi svatý! Vždyť všichni národové přijdou a pokloní se před tebou, poněvadž tvoje soudy přišly najevo.“

⁵ A potom jsem se podíval, a [hle], otevřel se v nebi chrám se stánkem úmluvy,⁶ a z chrámu vyšlo sedm andělů se sedmi ranami. Byli oblečeni v čisté, běloskvoucí lněné roucho a na prsou přepásáni zlatými pásy.⁷ A jedna ze čtyř bytostí dala sedmi andělům sedm zlatých misek, plných hněvu Boha, který žije na věky věků.⁸ I naplnil se chrám dýmem Boží velebnosti a jeho mocí, a nikdo nemohl vejíti do chrámu, dokud se nevykonalo sedm ran těch sedmi andělů.

16, První rána.¹ I uslyšel jsem z chrámu mocný hlas volati k sedmi andělům: „Jděte a vylijte na zem sedm misek Božího hněvu!“

² A odešel první a vylil svou misku na zem; tu vyrazily kruté a bolestivé vředy na lidech, kteří měli znamení šelmy, i na těch, kdož se klaněli jejímu obrazu.

Druhá rána.³ A druhý [anděl] vylil svou misku na moře; to se změnilo v krev jako z mrtvého, a pomřely všechny živé bytosti v moři.

Třetí rána.⁴ A třetí (anděl) vylil svou misku na řeky a na prameny vod; ty se proměnily v krev.⁵ A uslyšel jsem anděla vod praviti: „Spravedlivý jsi, [Pane,] jenž jsi a jenž jsi byl, Svatý, že jsi tak rozsoudil!“⁶ Neboť prolili krev svatých i proroků, a za to jsi jim dal pít krev. Zaslouhují si toho.“

⁷ A od oltáře jsem uslyšel hlas: „Ano, Pane, Bože všemohoucí, pravé a spravedlivé jsou tvé soudy!“

Čtvrtá rána.⁸ A čtvrtý [anděl] vylil svou misku na slunce. Tomu byla dána moc rozpáliti lidi žárem a ohněm.⁹ A lidé byli rozpáleni velikým žárem. I rouhali se jménu Boha, jenž má moc nad těmito ranami; pokání však neučinili, aby mu vzdali slávu.

Pátá rána.¹⁰ A pátý [anděl] vylil svou misku na trůn šelmy. I zatmělo se její království a lidé si rozkousávali bolesti své jazyky¹¹ a rouhali se Bohu na nebesích pro své bolesti a pro své vředy, ale pokání za své skutky neučinili.

Šestá rána.¹² A šestý [anděl] vylil svou misku na velikou řeku Eufrat. I vyschla její voda, aby se tak připravila cesta králům od východu slunce.¹³ A viděl jsem z tlamy drakovy a z tlamy šelmy a z úst falešného proroka vycházeti tři nečisté duchy jako žáby.¹⁴ Jsou to totiž dábelští duchové, kteří činí divy; vycházejí ke králům celého světa, aby je shromáždili k válce ve veliký den všemohoucího Boha. —¹⁵ Hle, přicházím jako zloděj. Blahoslavený jest, kdo bdí a opatruje si šat,

³⁻⁴ Jako kdysi Mojžíš, když izraelský národ přešel šťastně Rudým mořem a egyptské vojsko v moři zahynulo (Ex 15), zapěl děkovnou píseň, tak nyní opěvují svatí v nebi své vysvobození skrze Ježíše Krista z nástrah hříchů. Ježíš je pravý Beránek Boží. Proto je ta píseň na jeho oslavu (odtud „píseň Beránkovu“), vždyť On je také vítěz nad ďáblem a vede své věrné k vítězství nad nepřáteli věčné spásy.

³ Vulgáta má „Králi věků“ místo „Králi národů“.

^{16, 1} „z chrámu“ = z nebe (viz výše 6, 9; 14, 17).

²⁻²¹ Rány mají velikou podobnost s ranami egyptskými, jimiž trestal Bůh zatvrzelého faraona a jeho lid (srv. Ex 7-10).

³ „na moře“ = na národy Bohu nepřátelské.

⁵ „anděl vod“ je zástupce andělů, kteří jsou strážci blahobytu.

¹² „Eufrat“ je tu náznamem překážky vůle Boží, která dosud zadržovala nepřátele Církve, že ji nemohli pronásledovat a ničit, jak by chtěli. „Vysušení“ naznačuje odstranění té překážky, dopuštění Boží. To sice zdánlivě bude na prospěch nepřátel Církve („králů od východu slunce“), ale jejich boj proti Církvi skončí jejich záhubou. Ta je předobrazena náznamným jménem Harmagedon (= hora záhuby). U té hory - v údolí ma-gedonském - porazil Barak kananejské krále (Sdc 5, 19) a Egypťané porazili Izraelity (4 Král 23, 29).

¹³ „falešný prorok“ jest ona šelma ze země (srv. výše 13, 11).

¹⁵ Boj nepřítel proti Církvi a Boží soudy nad nimi jsou velikou zkouškou také pro věrné služebníky Boží. Sv. Jan se proto obrací k věřícím a povzbuzuje je k ctinostnému životu, neboť Pán přichází z nenadání („jako zloděj“; srv. 1 Sol 5, 2), i když odvolává s tohoto světa, i když dopouští různé zkoušky. Vybízí věřící, aby se v těchto zkouškách neukázali „nahými“, t. j. slabými a neztroskotali v své víře a mravním životě.

aby nechodil nahý a aby neviděli jeho nahotu. – ¹⁶ I shromáždil je na místo zvané hebrejsky Harmagedon.

Sedmá rána. ¹⁷ A sedmý anděl vylil svou misku do vzduchu. I ozval se od trůnu z chrámu mocný hlas: „Stalo se!“ ¹⁸ A nastalo blýskání a hřímavé hromobití; i veliké zemětřesení povstalo, jakého nebylo nikdy, co lidé jsou na zemi, takové zemětřesení, tak veliké! ¹⁹ A rozpadlo se to veliké město ve tři části a města pohanská padla. Bůh se upamatoval na ten veliký Babylon a podal mu kalich s vínem své nevole a hněvu. ²⁰ A všechny ostrovy zmizely a hory nebylo možno naléztí. ²¹ Také kroupy jak cent těžké padaly s nebe na lidi, ale lidé se rouhali Bohu pro ránu krupobití; neboť byla to (rána) nadmíru velká.

Část šestá: Jan vidí záhubu tří nepřátel Církve (17, 1-20, 10).

ODDÍL PRVNÍ: PORÁŽKA BABYLONA (17, 1-19, 10).

17, Trestuhodný život Babylona. ¹ I přišel jeden z těch sedmi andělů se sedmi miskami a mluvil se mnou takto: „Pojď, ukáži ti soud nad tou velikou nevěstkou, která sedí na mnoha vodách, ² s kterou pozemští králové smilnili a jejímž smilným vínem se opojili obyvatelé země.“

³ A v duchu mě dovedl na poušť. I spatřil jsem ženu seděti na šelmě barvy šarlatové a plně rouhavých slov, se sedmi hlavami a desíti rohy. ⁴ A ta žena byla oděna nACHEM a šarlatem a ozdobena zlatem, drahokamy a perlami, v ruce držela zlatý kalich, plný ohavného a nečistého svého smilstva, ⁵ a na svém čele měla napsáno tajemné jméno: „Veliký Babylon, matka smilstev a ohavnosti světa.“

⁶ A viděl jsem, jak je ta žena opojena krví svatých a krví mučedníků Ježíšových. Když jsem ji spatřil, velice jsem se podivil. ⁷ A anděl mi řekl: „Proč se divíš? Já ti povím tajemství té ženy i té šelmy, která ji nese a která má sedm hlav a deset rohů. ⁸ Šelma, kterou jsi spatřil, byla, a (už) není. Vystoupí (ještě) z propasti, ale půjde do záhuby. I budou se diviti obyvatelé země, jejichž jména nejsou od ustavení světa napsána v knize života, až uvidí šelmu, že byla, a není, a (opět) tu bude. ⁹ Tu je potřebí rozumu s moudrostí. Sedm hlav znamená sedm hor, na nichž ta žena sedí, ¹⁰ a ty znamenají sedm králů; pět z nich padlo, jeden jest a druhý ještě nepřišel, a až přijde, musí zůstatí (jen) kratičký čas. ¹¹ A tou šelmou, která byla, a není, je zároveň i ten osmý. Pochází také z těch sedmi a jde do záhuby.“

¹² „A deset rohů, které jsi viděl, znamená deset králů. Ti se královské moci dosud neujali, ale jako králové dostanou moc se šelmou na jednu hodinu. ¹³ Jsou stejné myslí a propůjčují svou sílu a moc té šelmě. ¹⁴ Budou bojovati proti Beránkovi, ale Beránek je přemůže – neboť On je Pán pánů a Král králů – a s ním i ti, kdož jsou povoláni, vyvoleni a věrní.“

¹⁵ I řekl mi: „Vody, na nichž jsi viděl seděti nevěstku, znamenají národy, kmeny a jazyky. ¹⁶ A těch deset rohů, které jsi viděl, i ta šelma, budou nenáviděti nevěstku; i zpusťoší ji a svezkodu do naha a budou jístí její maso a spálí ji ohněm. ¹⁷ Neboť Bůh jim vnukl, aby provedli jeho úra-

¹⁷ „Stalo se“ všechno, co bylo nařizeno ve v. 1.

¹⁸ Srv. výše 11, 19.

^{19–20} „Veliké město“ i „Babylon“ znázorňují světskou moc Bohu a Církvi nepřátelskou (srv. 14, 8).

^{17, 1} „veliká nevěstka“, která se podle v. 5 nazývala „Babylon“, je náznamem světské moci protikřesťanské. - „sedí na mnoha vodách“ = vládne nad mnoha národy.

² „smilnili“, t. j. dali se do jejich služeb proti Bohu a Církvi.

^{3–5} Obrazem „ženy, sedící na šelmě“ ličí sv. Jan stav moci Bohu nepřátelské před jejím zničením (srv. také 13, 1). - „tajemné jméno“ (v. 5) = náznačné jméno. - Podle řeckého znění „... matka nevěstek...“.

^{6–8} Vliv ďábla, v jehož službách jsou všechny protikřesťanské moci, utrpěl Kristovou smrtí hroznou ránu (srv. výše 13, 3), ale přesto se zase projevuje, ovšem s dopuštěním Božím. - „v knize života“, viz výše 3, 5. - Konec verše 8. „a (opět) tu bude“ není ve Vulgátě.

^{9–11} „Tu je potřebí...“, srv. 13, 18. - Je tu opět znázorněna proti - křesťanská moc v různých svých obměnách. Číslem „sedm“ se označují všechny protikřesťanský smýšlející moci všech dob. Ze těch nepřátelských moci bude více než sedm, plyne i z v. 11, ale všechny budou téžoh smýšlení.

¹² „na jednu hodinu“, t. j. na kratičkou dobu (viz 18, 10. 17. 19).

¹⁵ „nevěstka“ = držitel moci Bohu nepřátelské. - Podle řeckého znění „znamenají lidi a zástupy a národy a jazyky“.

¹⁶ Vystoupí nepřátelsky proti „nevěstce“, porazí ji a zbaví moci. To však učiní z vnuknutí Božího jako nástroj Boží prozřetelnosti.

dek a aby odevzdali své království šelmě na tak dlouho, až se naplní slova Boží.¹⁸ A ta žena, kterou jsi viděl, je to veliké město, které kraluje nad králi země.“

18, Popis záhuby Babylona.¹ Potom jsem spatřil jiného anděla sestupovati s nebe s velikou mocí. Přitom se země ozářila jeho leskem.² I vykřikl mocným hlasem: „Padl, padl ten veliký Babylon! Stal se obydlím zlých duchů, vězením všech duchů nečistých a vazbou všeho nečistého a odporného pťactva.³ Vždyť všichni národové pili ze žhavého vína jeho smilstva a králové tohoto světa smilnili s ním a kupci tohoto světa se obohatili z pyšného jeho rozkošnictví.“

⁴ A jiný hlas s nebe jsem uslyšel volati: „Vyjděte z něho, vy, můj lide, abyste neměli účast na jeho hříších a nedostali také z jeho ran,⁵ neboť jeho hříchy se kupí až k nebi a Bůh se rozpomenul na jeho nepravosti.⁶ Odplatte mu, co [vám] učinil, a odplatte (mu) dvojnásobně podle jeho skutků! Do kalicha, do kterého nalezl, nalejte mu dvojnásobně!⁷ Jak veliká byla jeho sláva a jeho rozkoš, tolik mu dejte muk a zármutku! Myslí totiž v svém srdci: ‚Semím zde jako královna, vdovou nejsem a zármutek neuzřím.‘⁸ Proto v jeden den přijdou jeho rány: smrt, zármutek a hlad. Ohněm bude spálen, poněvadž mocný je Pán Bůh, jenž ho bude soudit.“

⁹ „I budou nad ním plakati a kvíliti králové světa, kteří s ním smilnili a žili rozmařile, až uzří dým z jeho požáru.¹⁰ Ze strachu před jeto mukami budou státi opodál a volati: ‚Běda, běda, ty veliké město Babylone, ty mocné město! V jedné hodině nadešel soud nad tebou!‘“

¹¹ „Také obchodníci tohoto světa budou plakati a rmoutiti se nad tím, poněvadž nikdo již nebude kupovati jejich zboží:

¹² zboží ze zlata a stříbra,
zboží s kameny a perlami,
zboží z kmentu, nachu, hedvábí a šarlatu,
i zboží z thujového dřeva všech druhů,
všeliké nářadí ze slonové kosti,
všeliké nářadí z drahého dřeva,
z mědi, železa a mramoru;
¹³ též skořici, amon, voňavky, masti a kadidlo,
také vína a oleje, jemnou mouku a pšenici,
skot a ovce, koně a vozy,
i otroky, to jest lidské duše.
¹⁴ Také tvé zamilované ovoce ti zmizelo,
a všechno cenné a skvostné se od tebe ztratilo,
a již se to nikdy nenalezne.

¹⁵ Kupci s těmito věcmi, kteří z něho zbohatli, budou ze strachu před jeho mukami státi opodál, budou s pláčem¹⁶ nařikati a volati: ‚Běda, běda, to veliké město, které se odívalo kmentem, nachem a šarlatem, ozdobeno bylo zlatem, drahokamy a perlami,¹⁷ neboť v jedné hodině je zničeno tak veliké bohatství!‘“

„A každý kormidelník a každý pobřežní plavec i lodníci a všichni, kdož jsou na moři zaměstnání, zůstali stát opodál.¹⁸ Když viděli kouř z jeho požáru, vykřikli a pravili: ‚Které město bylo tak veliké jako toto?‘¹⁹ I posypali si hlavu popelem a křičeli v pláči a kvilení: ‚Běda, běda, to

¹⁸ Srv. výše vv. 1. 3; 14, 8; 16, 19.

18, ^{1–24} Popisuje pád Babylona, t. j. říše Bohu a Církvi nepřátelské. Vše líčí sv. Jan už jako skončeno, proto užívá minulého času.

¹ Někteří vidí v tomto „jiném andělu“ archanděla Michaela; nejspíše je to anděl vyššího řádu, odlišný od toho, o němž je řeč 17, 1.

² Líčí se tu úplné zrušení protikřesťanské říše a její moci. - „nečisté a odporné pťactvo“ jest obrazem nečistých duchů.

^{7–8} Ke slovům „Semím zde. .“ srv. lz 47, 8.

¹⁰ „v jedné hodině“, t. j. v kratičké době (viz níže vv. 17. 19 a výše 17, 12).

^{12–13} „Kment“ je velmi jemné plátno. - „Šarlat“ je drahocenná látka barvy tmavočervené (viz pozn. k Mat 27, 28). - „Thujové dřevo“ je z jehličnatého stromu cyprisoého. Vulgáta má „z drahého kameni“ místo „dřeva“. - „Amon“ je tropická rostlina s vonnými plody.

veliké město, v němž zbohatli z jeho bohatství všichni majitelé lodí na moři, neboť v jedné hodině bylo zpuštěno!“²⁰

„Radujte se nad ním, nebe, svatí a apoštolé a proroci, neboť Bůh pomstil vás na něm!“²¹ I zdvihl jeden silný anděl kámen, veliký jako žernov, a vrhl jej do moře se slovy:

„S takovou prudkostí bude smeten Babylon, veliké město, a nebude možno jej nalézt!“

²² Žádná hra na citeru a žádný zpěv, žádná hra na flétnu a žádný zvuk trub už nezazní v tobě!

Žádný umělec jakéhokoliv umění se již v tobě neobjeví, žádný klepot mlýna nebude v tobě už slyšen.

²³ Žádné světlo lampy už v tobě nezavítí. Žádný hlas ženichův a nevěstin nebude v tobě slyšen.

Neboť tvoji obchodníci byli velmoži tohoto světa, a tvými kouzly se dali svěsti všichni národové.

²⁴ A na něm lpí krev proroků a svatých a všech ostatních usmrcených na zemi.“

19, Život v nebi po pádu Babylona.¹ Potom jsem uslyšel jakoby mocný hlas velikého zástupu v nebi mluvit: „Aleluja! Vítězství, sláva a moc patří našemu Bohu!“² Vždyť pravé a spravedlivé jsou jeho soudy, poněvadž vykonal soud nad tou velikou nevěstkou, která zkazila zemi svým smilným životem. Pomstil krev svých služebníků, lpící na jejich rukou.“

³ A opět rekli: „Aleluja! A dým z ní vystupuje na věky věků.“⁴ I padlo čtyřiaadvacet starců a čtyři bytosti na tvář a poklonili se Bohu, sedícím na trůně, a rekli: „Amen! Aleluja!“⁵ A s trůnu bylo slyšeli tento hlas: „Chvalte Boha našeho, všichni jeho služebníci a kdo se ho bojíte, malí i velcí!“

⁶ I uslyšel jsem mluvit jakoby hlas velikého zástupu a jako hukot veliké vody a jako buráčení silného hromu: „Aleluja! Pán, máš Bůh všemohoucí, se ujal vlády.“⁷ Radujme se, plesejme a vzdějme mu chválu, neboť nadešla svatba Beránkova a jeho nevěsta je připravena!⁸ Směla se obléci v běloskvoucí, čisté jemné plátno. – Jemné plátno znamená spravedlivé skutky svatých.

⁹ I řekl mi: „Napiš: Blahoslavení, kdož jsou povoláni k svatební hostině Beránkově!“¹⁰ A řekl mi: „To jsou pravdivá slova Boží.“¹¹ Padl jsem mu k nohám, chtěje se mu poklonit. Ale řekl mi: „Chraň se to udělati! Jsem spoluslužebník tvůj a tvých bratří, kteří mají svědectví O Ježíšovi. Bohu se klanějí!“ – Svědectví o Ježíšovi je totiž prorocký duch.

ODDÍL DRUHÝ: PORÁŽKA ŠELMY A JEJICH STOUPENCŮ (19, 11-21).

Vítěz na bílém koni.¹¹ A spatřil jsem nebe otevřené, a hle, bílý kůň! Jezdec na něm se nazývá Věrný a Pravdivý. Ten spravedlivě soudí a bojuje.¹² Jeho oči svítily jako plamen ohně a na hlavě měl mnoho věnců a napsané jméno, které nikdo kromě něho nezná.¹³ Oděn byl v roucho zbarve-

²⁰ „Nebem“ se rozumí Církev vítězná i bojující na zemi, „svatí“ jsou oslavení v nebi a věrní služebníci Boží na zemi.

²¹⁻²² Srv. Jer 51, 63-64 a Mat 18, 6. Slova vztahují někteří vykladatelé na pád pohanského Říma, platí však, ovšem ne ve všem doslovně, také o pádech jiných říší a mocí Bohu nepřátelských, především o konečné porážce veškeré protibohské moci na konci světa. 19, 3 „Aleluja“ (hebrejsky) = chvalte Pána!

⁴ O starcích a čtyřech bytostech viz výše 4, 4-6.

⁷ Obrazem „svatby“ se tu ličí spojení Krista s Církví vítěznou, která je „nevěstou“ Beránkovou.

⁸ „svatební hostina“ = věčná blaženost v nebi (srv. Luk 14, 15).

¹⁰ Jan padl ve vidění před andělem na kolena, poněvadž ho pokládal za Boha (srv. níže 22, 8-9). – „Svědectví o Ježíšovi jest. . .“ = mně i tobě bylo sděleno toto prorocství, abychom vydali svědectví o Ježíšovi, že přijde soudit a spravedlivě odplatí každému podle jeho skutků.

¹¹⁻¹² Jezdcem na bílém koni je Kristus (srv. výše 6, 2; 1, 14-15). - Oči planoucí jako plamen ohně znamenají Boží vševedoucnost a dokonalou spravedlnost, která rozhodně potrestá každé zlo (srv. výše 14, 16).

¹³ „Oděn byl v roucho zbarvené krví“ na znamení, že krví, kterou obětoval na kříži, zvítězil nad ďáblem a světem.

né krví a jeho jméno je „Slovo Boží“.¹⁴ A nebeské zástupy doprovázely ho na bílých koních, oblečeny jsou v jemné bílé a čisté plátno.¹⁵ Z jeho úst vychází meč [po obou stranách] ostrý. Jím měl bít národy. A on je bude řídit železnou berlou a sám bude tlačit lis vína prudkého hněvu Boha všemohoucího.¹⁶ Na svém šatě ve výši beder má napsáno: „Král králů a Pán pánů.“

Soud nad šelmou a falešným prorokem.¹⁷ A spatřil jsem jednoho anděla státi v sluneční záři. Volal mocným hlasem ke všem ptákům, kteří lítali nebeským prostorem: „Pojďte, shromážděte se k veliké hostině Boží,¹⁸ abyste pojedli těla králů, těla velitelů, těla silných, těla koní i jejich jezdců a těla všech pánů i otroků, malých i velkých!“

¹⁹ A uviděl jsem šelmu a krále pozemské i jejich vojska shromážděná, aby vedla válku proti tomu, jenž seděl na koni, a proti jeho vojsku.²⁰ I byla ta šelma jata a s ní i falešný prorok, který činil před ní divy a jimi svedl ty, kdož přijali znamení oné šelmy a klaněli se jejímu obrazu. Oba byli za živa vrženi do ohnivého jezera, v němž hořela síra.²¹ A ostatní byli pobiti mečem, který vyšel z úst toho jezdcе na koni; a všichni ptáci se nasýtili jejich masem.

ODDÍL TŘETÍ: PORÁŽKA DRAKA (20, 1-10).

20, Drak je spoután.¹ A spatřil jsem anděla sestupovati s nebe. Držel v ruce klíč od propasti a veliký řetěz.² I uchopil draka, starého hada, to jest ďábla neboli satana, a spoutal ho na tisíc let.³ Potom ho uvrhl do propasti a zavřel ji a zapečetil, aby drak již nesváděl národy, dokud by neuplynulo tisíc let. Poté měl býti na krátký čas rozvázán.

Tisícileté království.⁴ A spatřil jsem trůny. I posadili se na ně a bylo jim dáno souditi. Těž (jsem spatřil) duše těch, kdož byli státi pro svědectví o Ježíšovi a pro slovo Boží, i duše těch, kdož se neklaněli šelmě ani jejímu obrazu, ani nepřijali na své čelo nebo na svou ruku její znamení. Ti ožili a kralovali s Kristem po tisíc let. Ostatní mrtví ožili, až uplynulo tisíc let.⁵ To je první vzkříšení.⁶ Blažený a svatý kdo má účast na prvním vzkříšení! Nad nimi nemá moci druhá smrt. Ti budou kněžími Božími a Kristovými, a budou s ním kralovati po tisíc let.

Konečná porážka draka – satana.⁷ Až uplyne těch tisíc let, bude satan propuštěn ze svého žaláře. I vyjde, aby sváděl národy na čtyřech stranách světových, Goga a Magoga, a aby je shromáždil k válce. – Je jich takové množství jako mořského písku. –⁸ A vyšli do širého světa a obkličili tábor svatých a milované město.⁹ Ale s nebe od Boha se snesl oheň a strávil je,¹⁰ a ďábel, jejich svůdce, byl vržen do ohnivého a sirnatého jezera, kde jest i šelma a falešný prorok; budou (tam) trápeni ve dne v noci na věky věků.

Část sedmá: Jan vidí věčné království Boží (20, 11-22, 5).

Vzkříšení těla a poslední soud.¹¹ Také jsem spatřil veliký bílý trůn, i toho, jenž na něm seděl.

¹⁴ „nebeské zástupy“ = andělé, kteří podle Mat 16, 27; 25, 31 budou také v slavném Kristově průvodu k poslednímu soudu.
¹⁵ „z úst vychází meč“, viz 1, 16. - „sám bude tlačit lis“, t. j. dá hříšníkům pocítit svou trestající spravedlnost.

²¹ „ostatní“ z těch, kteří byli jmenováni ve v. 18, a kteří byli přívrženci vladařů od Boha odvrácených.

^{20, 1-3} „Andělem“ míní někteří archanděla Michaela; lépe snad vi-děti v něm Krista samého. - „Klíč od propasti“ pekelné, t. j. nejvyšší moc nad peklm. - „veliký řetěz“ = vůle Boží omeziti vliv a moc ďáblou. - „spoutal ho. . .“, t. j. omezil ďáblou moc na dlouhou dobu („na tisíc let“), „aby nesváděl národy“, t. j. aby nemohl sváděti k odpadu od Boha a Cirkve celé národy.

⁴⁻⁶ Tisíciletým královstvím třeba rozuměti stav celkového pokoje, jehož bude Církev na světě požívati. Nesprávný je výklad některých starých vykladatelů, že před všeobecným vzkříšením na konci světa mají vstáti z mrtvých jen spravedliví a s Kristem viditelně mezi nimi přítomným vládnouti na zemi tisíc let, a teprve potom by nastal konec světa a obecný soud. Tento názor se nazývá „chiliasmus“. Později se zvrhl v naprostý blud, že tisícileté království bude spojeno s tělesnými požitky a rozkošemi. V novější době obnovují tento blud u nás adventisté.

⁵⁻⁶ „První vzkříšení“ se míní ve smyslu nevlastním. Je to stav pokojného období v Církvi, kdy se u věřících na zemi zvláštěm způsobem vzkřísí a rozšíří účta k svatým. „Druhé vzkříšení“ se míní ve smyslu vlastním, tedy skutečné vzkříšení zemřelých na konci světa, kdy se dostane věčné odměny všem spravedlivým. - „druhá smrt“, viz 2, 11.

⁷⁻¹⁰ Po uplynutí určité doby, označené dobou tisíce roků, „bude satan propuštěn“, t. j. z dopuštění Božího bude opět sváděti celé národy k odpadu od Boha a Cirkve. Podarí se mu skutečně některé svěsti. Svedení národové jsou označeni s jakousi narázkou na Ez 38-39 náznacnými jmény „Gog a Magog“, jež znamenají nepřátele Boží. Dokonce svedené národy popudí i k boji proti Církvi, ale to bude jen poměrně na krátkou dobu (srv. v. 3).

Před ním zmizela země i nebe, a nenalezlo se pro ně místo.¹² A spatřil jsem před trůnem státi mrtvé, veliké i malé. I byly otevřeny knihy; též jiná kniha byla otevřena, totiž kniha života. A mrtví byli souzeni podle zápisů v knihách, (totiž) podle svých skutků.¹³ Neboť moře vydalo své mrtvé, kteří byli v něm, a smrt i místo zemřelých vydaly své mrtvé, kteří byli v nich, a byli souzeni každý podle svých skutků.¹⁴ Smrt i místo zemřelých byly uvrženy do ohnivého jezera. To je druhá smrt, ohnivě jezero.¹⁵ A kdo nebyl nalezen zapsán v knize života, byl uvržen do ohnivého jezera.

21, Nové nebe a nová země.¹ A spatřil jsem nové nebe a novou zemi, neboť první nebe a první země pominuly, a moře již není.² Také jsem spatřil já, [Jan,] svaté město, nový Jerusalema, snášeti se s nebe od Boha; byl připraven jako ozdobená nevěsta pro svého ženicha.³ A s trůnu jsem uslyšel mluvití mocný hlas: „Hle, stánek Boží mezi lidmi! A přebývati bude mezi nimi a oni budou jeho lidem, a On, Bůh, bude mezi nimi jejich [Bohem],⁴ Setře [Bůh] každou slzu z jejich očí, a nebude již smrti ani zármutku ani nářku ani bolesti, neboť co dříve bylo, přestalo.“

⁵ Ten, jenž seděl na trůně, řekl: „Hle, obnovuji všechno.“ A řekl mi: „Napiš (to), neboť jsou tato slova spolehlivá a pravdivá!“⁶ Dále mi řekl: „Stalo se! Já jsem Alfa a Omega, Počátek a Konec. Já zdarma dám žíznivému z pramene vody živé.⁷ Kdo zvítězí, dostane to dědictvím, a (já) mu budu Bohem a on mi bude synem.⁸ Bázlivci však a nevěřící, hříšníci, vrazi, smilníci, čarodějníci, modláři a všichni lháři budou mít svůj díl v jezeře hořícím ohněm a sírou. To je druhá smrt.“

Popis nového Jerusalema.⁹ I přišel jeden ze sedmi andělů, kteří drželi sedm misek plných sedmi posledních ran, a mluvil se mnou toto: „Pojď, ukáži ti nevěstu, choť Beránkovu!“

¹⁰ I odvedl mě v duchu na velikou a vysokou horu a ukázal mi svaté město, Jerusalema, jak se snáší s nebe od Boha v božské velebnosti.¹¹ Trpýtilo se jako drahokam, jako křišťálově jasný jaspis.¹² Mělo veliké a vysoké hradby s dvanácti branami. V branách (stálo) dvanáct andělů, a byla (tam) napsána jména, totiž jména dvanácti pokolení synů Izraelových.¹³ Tři brány (stály) k východu, tři brány k severu, tři brány k jihu a tři brány k západu.¹⁴ A městské hradby měly dvanáct základů a na nich dvanáct jmen dvanácti apoštolů Beránkových.

¹⁵ A ten, který se mnou mluvil, držel zlatou třítnu na měření, aby jí změřil město, brány a jeho hradby.¹⁶ Město tvoří čtverec, takže jeho délka je rovná šířce. I změřil město zlatou třítnou: bylo dvanáct tisíc honů, a jeho délka, šířka i výška jsou stejné.¹⁷ Také změřil jeho hradby: byly sto čtyřiačtyřicet loktů podle lidské míry, a ta je (také) míra andělů.¹⁸ Zdi jeho hradeb byly z jaspisu, město samo bylo z čistého zlata, tak čisté jako sklo.¹⁹ Základy městských hradeb byly ozdobeny drahokamy všech druhů: první základ byl z jaspisu, druhý ze safíru, třetí z chalcedonu, čtvrtý ze smaragdu,²⁰ pátý ze sardonyxu, šestý z karneolu, sedmý z chrysolitu, osmý z berylu, devátý z topasu, desátý z chrysoprasu, jedenáctý z hyacintu, dvanáctý z ametystu.²¹ A dvanáct bran (bylo) dvanáct perel; každá jednotlivá brána byla z jedné perly. Náměstí města bylo čisté zlato jako průhledné sklo.

¹² „mrtvé“, t. j. ty, kteří byli dříve mrtví, nyní vstali z mrtvých.

¹⁴⁻¹⁵ „knihy“ znázorňují Boží vševedoucnost, která zná všechny lidské činy i jejich pohnutky a „otevřením“ té knihy každé - mu je připomené. Tyto knihy jsou odlišné od „knihy života“ (3, 5), v níž jsou pouze jména těch, kteří dosáhnou věčné blaženosti - Vulgáta nemá na konci v. 14 „ohnivé jezero“.

²¹, ¹ Srv. 2 Petr 3, 13; Iz 65, 17; 66, 22; výše 20, 11.

² „nový Jerusalema“ = Církev oslavených po posledním soudu.

³ „co dříve bylo, přestalo“, t. j. utrpení a pokušení pozemského života (srv. výše 14, 23).

⁶ „Alfa a Omega“, viz 1, 8. - „z pramene vod“, t. j. milosti potřebné k věčnému spasení i věčnou spásu samu (srv. Iz 55, 1; Jan 4, 14; 7, 38).

⁸ „Bázlivci“ se tu míní ti, kteří ze strachu před pronásledováním nebo z lichého studu před světem zapírají svou víru nebo od ní odpadají.

⁹ Srv. výše 15, 1; 17, 1.

¹⁰ „Jerusalema“, viz výše v. 2.

¹⁶⁻¹⁷ Jeden hon (stadion) = 185 m. - Rozloha města je veliká. Tím se znázorňuje, že v nebeském království je dost místa pro všechny (srv. Jan 14, 2).

¹⁸⁻²¹ Ličí, jak vzácného staviva se použilo ke stavbě. Tím jest obrazně naznačena velikost a sláva nebeské blaženosti, ale také mravní dokonalost a zásluhy světců. Někteří vykladaatelé vidí v jmenovaných drahokamech náznaky ctností dvanácti apoštolů.

²² Ale chrám jsem v něm neviděl, neboť Pán, Bůh všemohoucí, a Beránek je jeho chrámem.
²³ A to město nepotřebuje na osvětlování slunce ani měsíc, poněvadž velebnost Boží je osvitila, a jeho světlem je Beránek.²⁴ I budou choditi v jeho světle národové a králové země přinesou do něho svou slávu [a čest].²⁵ A brány jeho nebudou přes den zavírány a noci tam také nebude.²⁶ Slávu a čest národů vnesou do něho.²⁷ A nic poskvrněného do něho nevejde, ani kdo se dopouští ohavnosti a lži, nýbrž jenom ti (vejdou), kdož jsou zapsáni v Beránkově knize života.

22, Věčné štěstí svatých. ¹ Ukázal mi proud vody života, trpýticí se jako křišťál a vytékající z trůnu Božího a Beránkova.² Uprostřed jeho náměstí a po obou stranách proudu stál strom života, který přinášel dvanáctero plodů; každý měsíc přinášel totiž svůj plod, a listí toho stromu je léčebný prostředek pro národy.³ A nebude již žádné kletby. Trůn Boží a Beránkův bude v něm a jeho služebníci budou mu sloužiti,⁴ a budou patřiti na jeho tvář, a jeho jméno bude na jejich čelech.⁵ Ani noci již nebude, ani světlo lampy ani světlo sluneční nebudou potřebovat, neboť Pán Bůh je bude osvětlovat a budou kralovati na věky věků.

Závěr knihy (22, 6-21).

⁶ I řekl mi: „Tato slova jsou spolehlivá a pravdivá. A Pán, Bůh prorockých duchů, poslal svého anděla, aby ukázal svým služebníkům, co se má vbrzku státi.“⁷ A hle, přijdu brzy! Blahoslavený, kdo plní prorocká slova této knihy.“

⁸ A já, Jan, jsem to slyšel a viděl. A jakmile jsem to uslyšel a uviděl, padl jsem andělovi, který mi to ukazoval, k nohám, chtěje se mu poklonit.⁹ Ale on mi řekl: „Chraň se to udělat! Jsem spolslužebník tvůj a tvých bratří proroků, a těch, kdož plní [prorocká] slova knihy. Bohu se klaně!“

¹⁰ I řekl mi: „Nezapečetuj prorocká slova této knihy, neboť čas je blízký!¹¹ Kdo páše bezpráví, ať je páše ještě; kdo je poskvrněn, ať se poskvrní ještě, a kdo je spravedlivý, ať jedná spravedlivě ještě, kdo je svatý, posvět se ještě!“

¹² „Hle, přijdu brzy a se mnou moje odplata, abych odplatil každému podle jeho skutků.“¹³ Já jsem Alfa a Omega, První a Poslední, Počátek a Konec.¹⁴ Blahoslavení, kdož perou svého roucha [v krvi Beránkově!] Ti mají právo ke stromu života, i (právo) vejíti branami do toho města.¹⁵ Mimo (město) budou psi, čarodějníci, smilníci, vrahové, modláři a všichni, kdož rádi lžou.“

¹⁶ „Já, Ježíš, poslal jsem svého anděla, abych vám to sdělil pro křesťanské obce. Já jsem ratolest a potomek Davidův, zářivá jitřenka.“

¹⁷ Duch i nevěsta praví: „Přijď!“ A kdo slyší, ať řekne: „Přijď!“ A kdo žízni, ať přijde; a kdo chce, ať si zdarma nabere vody života!

²²⁻²⁷ Popisuje věčné město. „Chrámem“ (= věčnou blažeností) v něm bude sám Bůh a Beránek, poněvadž podstatou věčné blaženosti je Bůh sám. Svati patří na Boha tváří v tvář a tak dokonale požívají věčného blaha.

²⁵ „brány jeho nebudou přes den zavírány“, t. j. v nebi bude naprostá bezpečnost, poněvadž svati nemohou ztratiti svou blaženost; „a noci tam také nebude“, t. j. nebude tam pokušení a hříchu.

22, ¹⁻⁵ Obrazy „proud vody života“ a „strom života“ znázorňuje sv. Jan věčnou blaženost, kterou nám z lásky udělil Bůh Otec pro zaslulhy Ježíše Krista („vytékající z trůnu Božího a Beránkova“). - „nebude již žádné kletby“ = vyloučení, poněvadž z nebe už nikdo nemůže být vyloučen (srv. Luk 16, 20).

⁵ Srv. 21, 25.

⁶ „co se má vbrzku státi“, srv. 1, 1.

⁷ „přijdu brzy“ k poslednímu soudu. Jsou to sice slova andělova, ale řečena jménem Kristovým (3, 11).

⁸ Viz 19, 10.

¹⁰⁻¹¹ „Nezapečetuj . . .“, t. j. nezatajuj obsah této prorocké knihy! Kdo by nedbal výstrahy v knize dané ani neužil Boží milosti, ať hřeší dále, ale ať má na mysli příchod Páně k soudu, kde mu nejvyšší spravedlivý Soudec odplatí dokonale podle jeho skutku. Slova jsou řečena ironicky.

¹²⁻¹³ Viz v. 7. - „Alfa a Omega“, viz 1, 8.

¹⁴ Viz 7, 14. - „mají právo ke stromu života“, t. j. k účasti na věčné blaženosti.

¹⁵ Srv. výše 21, 8. 27; Jan 3, 20-21. - „Mimo“ (město) = mimo věčnou blaženost = v pekle. - Obrazem „psi“ jsou označeni lidé nemravní a podlí (srv. Fil 3, 2).

¹⁶ Viz výše 5, 5. - „pro křesťanské obce“ v 1, 11 vyjmenované. - „Já jsem ratolest. . .“, viz výše 5, 5. - „zářivá jitřenka“ se zřetelem k slávě a moci (srv. 2, 28).

¹⁷ „Duch“, t. j. Duch svatý, který Církev („nevěstu“) řídí a posvěcuje (srv. Řím 8, 26). Sv. Jan Duchem sv. nadchnutý vyjadřuje jménem Círky, jejímž jest apoštolem, touhu, aby její ženich, Ježíš Kristus, přišel brzy a splnil svůj příslib o slavném panování svém i své Círky v nebesích. Spolu si přeje, aby každý s ním v tom projevu tužby souhlasil, a „kdo žízni“ po spáse, dostane zdarma „vodu živou“, t. j. milost, Jen s ní ovšem musí spolu působiti, chce-li dosáhnouti svého věčného cíle.

¹⁸ Osvědčuji pak každému, kdo slyší prorocká slova této knihy: Přidal-li by někdo něco k těmto slovům, tomu přidá Bůh rány, o nichž je napsáno v této knize. ¹⁹ A ubral-li by někdo něco z prorockých slov této knihy, tomu odejme Bůh jeho podíl na stromě života a na svatém městě, jak je to psáno v této knize.

²⁰ Ten, kdo to osvědčuje, praví: „Ano, přijdu brzy.“

Amen. Příklad, Pane Ježíši!

²¹ Milost Pána [našeho] Ježíše [Krista] (budiž) s vámi se všemi! Amen.

^{18–19} Podobný příkaz viz Dt 4, 2.

²⁰ „Ten, kdo to dosvědčuje“ = Ježíš, který ty věci Janovi zjevil a nařídil napsat. - „přijdu brzy“ k poslednímu soudu (srv. 22, 7. 12). Slovem „brzy“ není určeno, že to bude v nejkratší době, ale je to řečeno se zřetelem k tomu, že žijeme už v poslední době (období) před druhým příchodem Páně na soud. - „Amen“ doplňuje sv. Jan jako projev vděčnosti, aby se tak brzy stalo, po čem jménem Církve touží.

²¹ Místo „s vámi se všemi“ je v řeckém znění „se všemi svatými“.

SEZNAM PERIKOP

I. O nedělích, svátcích Páně a ve všedních dnech v době svatopostní.

	Epištola	Evangelium
1. neděle adventní	Řím 13, 11-14	Luk 21, 25-33
2. neděle adventní	Řím 15, 4-13	Mat 11, 2-10
3. neděle adventní	Fil 4, 4-7	Jan 1, 19-28
4. neděle adventní	1 Kor 4, 1-5	Luk 3, 1-6
Štědrý den	Řím 1, 1-6	Mat 1, 18-21
Hod Boží vánoční:		
při 1. mši sv.	Tit 2, 11-15	Luk 2, 1-14
při 2. mši sv.	Tit 3, 4-7	Luk 2, 15-20
při 3. mši sv.	Žid 1, 1-12	Jan 1, 1-14
Svátek sv. Štěpána, prvomučedníka,	Skut 6, 8-10; 7, 54-59	Mat 23, 34-39
Svátek sv. Jana, evang.	Sir 15, 1-6	Jan 21, 19-24
Svátek Mláďátek	Zjev 14, 1-5	Mat 2, 13-18
Neděle po Narození Páně	Gal 4, 1-7	Luk 2, 33-40
Svátek obřezání Páně (Nový rok)	Tit 2, 11-15	Luk 2, 21
Svátek nejsvětějšího jména Ježíš	Skut 4, 8-12	Luk 2, 21
Svátek Zjevení Páně (Svatých Tří králů)	Iz 60, 1-6	Mat 2, 1-12
1. neděle po Zjevení Páně	Řím 12, 1-5	Luk 2, 42-52
(Svaté rodiny)	(Kol 3, 12-17)	(Luk 2, 42-52)
2. neděle po Zjevení Páně	Řím 12, 6-16	Jan 2, 1-11
3. neděle po Zjevení Páně	Řím 12, 16-21	Mat 8, 1-13
4. neděle po Zjevení Páně	Řím 13, 8-10	Mat 13, 24-30
5. neděle po Zjevení Páně	Kol 3, 12-17	Mat 8, 23-27
6. neděle po Zjevení Páně	1 Sol 1, 2-10	Mat 13, 31-35
Neděle Devítník (Septuagesima)	1 Kor 9, 24-27; 10, 1-5	Mat 20, 1-16
1. neděle po Devítníku (Sexagesima)	2 Kor 11, 19-12, 9	Luk 8, 4-15
2. neděle po Devítníku (Quinquagesima)	1 Kor 13, 1-13	Luk 18, 31-43
Popeleční středa	Joel 2, 12-19	Mat 6, 16-21
1. neděle postní (Černá)	2 Kor 6, 1-10	Mat 4, 1-1
V pondělí	Ez 34, 11-16	Mat 25, 31-45
V úterý	Iz 55, 6-11	Mat 21, 10-17
Ve středu	3 Král 19, 3-8	Mat 12, 38-50
Ve čtvrtek	Ez 18, 1-9	Mat 15, 21-28
V pátek	Ez 18, 20-28	Jan 5, 1-15
V sobotu	1 Sol 5, 14-23	Mat 17, 1-9
2. neděle postní (Pražná)	1 Sol 4, 1-7	Mat 17, 1-9
V pondělí	Dan 9, 15-19	Jan 8, 21-29
V úterý	3 Král 17, 8-16	Mat 23, 1-12
Ve středu	Est 13, 8-11. 15-17	Mat 20, 17-28
Ve čtvrtek	Jer 17, 5-10	Luk 16, 19-31
V pátek	Gen 37, 6-22	Mat 21, 33-46
V sobotu	Gen 27, 6-40	Luk 15, 11-32
3. neděle postní (Kýchavná)	Ef 5, 1-9	Luk 11, 14-28
V pondělí	4 Král 5, 1-5	Luk 4, 23-30

V úterý	Epištola	Evangelium
Ve středu	4 Král 4, 1-7	Mat 18, 15-22
Ve čtvrtek	Ez 20, 12-24	Mat 15, 1-20
V pátek	Jer 7, 1-7	Luk 4, 38-44
V sobotu	Num 20, 1. 3. 6-13	Jan 4, 5-42
4. neděle postní (Družebná)	Dan 13, 1-9. 15-62	Jan 8, 1-11
V pondělí	Gal 4, 22-31	Jan 6, 1-15
V úterý	3 Král 3, 16-28	Jan 2, 13-25
Ve středu	Ez 32, 7-14	Jan 7, 14-31
Ve čtvrtek	Iz 1, 16-19	Jan 9, 1-38
V pátek	4 Král 4, 25-38	Luk 7, 11-16
V sobotu	3 Král 17, 17-24	Jan 11, 1-45
5. neděle postní (Smrtelná)	Iz 49, 8-15	Jan 8, 12-20
V pondělí	Žid 9, 11-15	Jan 8, 46-59
V úterý	Jon 3, 1-10	Jan 7, 32-39
Ve středu	Dan 14, 27-42	Jan 7, 1-13
Ve čtvrtek	Lev 19, 1. 2. 11-19. 25	Jan 10, 22-38
V pátek	Dan 3, 25. 34-45	Luk 7, 36-50
V sobotu	Jer 17, 13-18	Jan 19, 25-27
6. neděle postní (Květná)	Jer 18, 18-23	Jan 12, 10-36
V pondělí	Fil 2, 5-11	pašije: Mat 26-27
V úterý	Iz 50, 5-10	Jan 12, 1-9
ve středu	Jer 11, 18-20	pašije: Mar 14-15
Na Zelený čtvrtek	Iz 62, 11; 63, 1-7	pašije: Luk 22-23
Na Velký pátek	1 Kor 11, 20-32	Jan 13, 1-15
Na Bílou sobotu		pašije: Jan 18-19
Hod Boží velikonoční	Kol 3, 1-4	Mat 28, 1-7
Pondělí velikonoční	1 Kor 5, 7-8	Mar 16, 1-7
1. neděle po velikonocích (Bílá)	Skut 10, 37-43	Luk 24, 13-35
2. neděle po velikonocích	1 Jan 5, 4-10	Jan 20, 19-31
3. neděle po velikonocích	1 Petr 2, 21-25	Jan 10, 11-16
4. neděle po velikonocích	1 Petr 2, 11-19	Jan 16, 16-21
5. neděle po velikonocích	Jak 1, 17-21	Jan 16, 5-14
V křížové čili prosebné dny	Jak 1, 22-27	Jan 16, 23-30
Svátek Nanebevstoupení Páně	Jak 5, 16-20	Luk 11, 5-13
Neděle v oktávě Nanebevstoupení Páně	Skut 1, 1-11	Mar 16, 14-20
(6. ne děle po velikonocích)	1 Petr 4, 7-11	Jan 15, 26-16, 4
Hod Boží svatodušní		
Pondělí svatodušní	Skut 2, 1-11	Jan 14, 23-31
Svátek nejsvětější Trojice	Skut 10, 42-48	Jan 3, 16-21
1. neděle po Duchu sv.	Řím 11, 33-36	Mat 26, 18-20
Svátek Božího Těla	1 Jan 4, 8-21	Luk 6, 36-42
2. neděle po Duchu sv.	1 Kor 11, 23-29	Jan 6, 56-59
Svátek Nejsvětějšího Srdce Páně	1 Jan 3, 13-18	Luk 14, 16-24
3. neděle po Duchu sv.	Ef 3, 8-19	Jan 19, 31-37
4. neděle po Duchu sv.	1 Petr 5, 6-11	Luk 15, 1-10
	Řím 8, 18-23	Luk 5, 1-11

	Epištola	Evangelium
5. neděle po Duchu sv.	1 Petr 3, 8-15	Mat 5, 20-24
6. neděle po Duchu sv.	Řím 6, 3-11	Mar 8, 1-9
7. neděle po Duchu sv.	Řím 6, 19-23	Mat 7, 15-21
8. neděle po Duchu sv.	Řím 8, 12-17	Luk 16, 1-9
9. neděle po Duchu sv.	1 Kor 10, 6-13	Luk 19, 41-47
10. neděle po Duchu sv.	1 Kor 12, 2-11	Luk 18, 9-14
11. neděle po Duchu sv.	1 Kor 15, 1-10	Mar 7, 31-37
12. neděle po Duchu sv.	2 Kor 3, 4-9	Luk 10, 23-37
13. neděle po Duchu sv.	Gal 3, 16-22	Luk 17, 11-19
14. neděle po Duchu sv.	Gal 5, 16-24	Mat 6, 24-33
15. neděle po Duchu sv.	Gal 5, 25-6, 10	Luk 7, 1-16
16. neděle po Duchu sv.	Ef 3, 13-21	Luk 14, 1-11
17. neděle po Duchu sv.	Ef 4, 1-6	Mat 22, 34-46
18. neděle po Duchu sv.	1 Kor 1, 4-8	Mat 9, 1-8
19. neděle po Duchu sv.	Ef 4, 23-28	Mat 22, 1-14
20. neděle po Duchu sv.	Ef 5, 15-21	Jan 4, 46-53
21. neděle po Duchu sv.	Ef 6, 10-17	Mat 18, 23-35
22. neděle po Duchu sv.	Fil 1, 6-11	Mat 22, 15-21
23. neděle po Duchu sv.	Fil 3, 17-4, 3	Mat 9, 18-26
24. neděle po Duchu sv. (poslední)	Kol 1, 9-14	Mat 24, 15-35
Svátek Ježíše Krista Krále (poslední neděle říjnovou)	Kol 1, 12-20	Jan 18, 33-37
Stolce sv. Petra v Římě 18. I.	1 Petr 1, 1-7	Mat 16, 13-19

II. O svátcích Panny Marie a význačnějších světců a světic.

		Epištola	Evangelium
Sv. Ondřeje, apoštola	30. XI.	Řím 10, 10-18	Mat 4, 18-22
Sv. Františka Xaverského, vyznavače	3. XII.	Řím 10, 10-18	Mar 16, 15-18
Sv. Mikuláše, biskupa a vyznavače	6. XII.	Žid 13, 7-17	Mat 25, 14-23
Neposkvrněné Početí Panny Marie	8. XII.	Prísł 8, 22-35	Luk 1, 26-28
Sv. Tomáše, apoštola	21. XII.	Ef 2, 19-22	Jan 20, 24-29
Stolce sv. Petra v Římě	18. I.	1 Petr 1, 1-7	Mat 16, 13-19
Sv. Anežky, panny a mučednice	21. I.	Sir 51, 1-8. 12	Mat 25, 1-13
Obrácení sv. Pavla	25. I.	Skut 9, 1-22	Mat 19, 27-29
Očištvování Panny Marie (Hromnice)	2. II.	Mal 3, 1-4	Luk 2, 22-32
Sv. Blažeje, bisk. a muč.	3. II.	Žid 11, 33-39	Mat 10, 23-28
Sv. Matěje, apoštola	24. (nebo 25.) II.	Skut 1, 15-26	Mat 11, 25-30
Blah. Anežky České, panny	2. III.	2 Kor 10, 17-18; 11, 1-2	Mat 25, 1-13
Sv. Tomáše Akvin., vyzn.	7. III.	Moudr 7, 7-14	Mat 5, 13-19
Blah. Jana Sarkandra, muč.	17. III.	2 Tim 2, 8-10; 3, 10-12	Mat 10, 26-32
Sv. Josefa, pěstouna Páně	19. III.	Sir 45, 1-6	Mat 1, 18-21
Sv. Benedikta, opata	21. III.	Sir 45, 1-6	Mat 19, 27-29

Seznam Perikop

		Epištola	Evangelium
Zvěstování Panny Marie	25. III.	Iz 7, 10-15	Luk 1, 26-38
Sv. Vojtěcha, bisk. a muč.	23. IV.	Žid 5, 1-6	Jan 10, 11-16
Sv. Jiří, mučedníka	24. IV.	2 Tim 2, 8-10; 3, 10-12	Jan 15, 1-7
Sv. Marka, evangelisty, Slavnost Ochrany sv. Josefa (ve středu po II. neděli po velikonocích)	25. IV.	Ez 1, 10-14 Gen 49, 22-26	Luk 10, 1-9 Luk 3, 21-23
Sv. Filipa a Jakuba, apoštolů	1. V.	Moudr 5, 1-5	Jan 14, 1-13
Sv. Zigmunda, krále a muč.	2. V.	Moudr 5, 1-5	Jan 15, 1-7
Nalezení sv. Kříže	3. V.	Fil 2, 5-11	Jan 3, 1-15
Sv. Jana Nepomuckého, mučedníka	16. V.	Sir 21, 26-31	Mat 11, 2-10
Sv. Norberta, bisk. a vyzn.	6. VI.	Sir 44, 16-27; 45, 3. 8. 19. 20	Mat 25, 14-23
Sv. Barnabáše, apoštola	11. VI.	Skut 11, 21-26; 13, 1-3	Mat 10, 16-22
Sv. Antonína Pad., vyzn.	13. VI.	1 Kor 4, 9-14	Luk 12, 35-40
Sv. Víta, muč.	15. VI.	Moudr 10, 10- 14:	Mat 10, 34-42
Sv. Aloise, vyznavače	21. VI.	Sir 31, 8-11	Mat 22, 29-40
Narození sv. Jana Křtitele	24. VI.	Iz 49, 1-7	Luk 1, 57-68
Sv. Petra a Pavla, apoštolů:	29. VI.	Skut 12, 1-11	Mat 16, 13-19
Památka sv. Pavla, apošt.	30. VI.	Gal 1, 11-20	Mat 10, 16-22
Nejsvětější Krve Páně	1. VII.	Žid 9, 11-15	Jan 19, 30-35
Navštívení Panny Marie	2. VII.	Velep 2, 8-14	Luk 1, 39-47
Sv. Prokopa, opata	4. VII.	Sir 45, 1-6	Mat 19, 27-29
Sv. Cyrila a Metoděje, biskupů, slov. apo- štolů	5. VII.	Žid 7, 23-27	Luk 10, 1-9
Panny Marie Karmelské	16. VII.	Sir 24, 23-31	Luk 11, 27-28
Sv. Maří Magdaleny, kajčnice	22. VII.	Velep 3, 2-5; 3, 6	Luk 7, 36-50
Sv. Jakuba St., apoštola	25. VII.	1 Kor 4, 9-15	Mat 20, 20-23
Sv. Anny, matky P. Marie	26. VII.	Přisl 31, 10-31	Mat 13, 44-52
Sv. Ignáce, vyzn.	31. VII.	2 Tim 2, 8-10; 3, 10-12	Luk 10, 1-9
Sv. Alfonsa, vyznavače	2. VIII.	2 Tim 2, 1-7	Luk 10, 1-9
Sv. Dominika, vyznavače	4. VIII.	2 Tim 4, 1-8	Luk 12- 35-40
Panny Marie Sněžné	5. VIII.	Sir 24, 14-16	Luk 11, 27-28
Proměnění Páně	6. VIII.	2 Petr 1, 16-19	Mat 17, 1-9
Nanebevzetí Panny Marie	15. VIII.	Sir 24, 11b-20	Luk 10, 30-42
Sv. Bartoloměje, apoštola	24. VIII.	1 Kor 12, 27-31	Luk 6, 12-19
Sv. Jiljí, opata	1. IX.	Sir 45, 1-6	Mat 17, 27-2?
Narození Panny Marie	8. IX.	Přisl 8, 22-35	Mat 1, 1-16
Jména Panny Marie	12. IX.	Sir 24, 23-31	Luk 1, 26-38
Povýšení sv. Kříže	14. IX.	Fil 2, 5-11	Jan 12, 31-36
Sedmibolestné Panny Marie	15. IX.	Judit 13, 22-25	Jan 19, 25-27
Sv. Ludmily, vdovy a mučednice	16. IX.	Přisl 31, 10-31	Mat 13, 44-52

Seznam Perikop

	Epištola	Evangelium
Sv. Matouše, apoštola	21. IX. Ez 1, 10-14	Mat 9, 9-13
Sv. Václava, knížete a mučed., patrona země české	28. IX. V Čechách: Moudr 6, 10-22 Na Moravě a 1 Petr 4, 13-19	Mat 16, 24-27 ve Slezsku: Mat 16, 24-27
Sv. Michaela, archanděla	29. IX. Zjev 1, 1-5	Mat 18, 1-10
Sv. andělů strážných	2. X. Ex 23, 20-23	Mat 18, 1-10
Sv. Terezie od Ježíška	3. X. Iz 66, 12-14	Mat 18, 1-4
Sv. Františka Serafinského	4. X. Gal 6, 14-18	Mat 11, 25-30
Mateřství Panny Marie	11. X. Sir 24, 23-31	Luk 2, 43-51
Sv. Havla, opata	16. X. Sir 45, 1-6	Mat 19, 27-29
Sv. Hedviky	16. X. Přisl 31, 10-31	Mat 13, 44-52
Sv. Markéty Alac., panny	17. X. Ef 3, 8-9;	Mat 11, 25-30
Sv. Lukáše, evangelisty	18. X. 2 Kor 8, 16-24	Luk 10, 1-9
Sv. Šimona a Judy, apoštolů	28. X. Ef 4, 7-13	Jan 15, 17-25
Všech svatých	1. XI. Zjev 7, 2-12	Mat 5, 1-12
Památka všech věrných zemřelých: při 1. mši sv.	2. XI. 1 Kor 15, 51-57	Luk 10, 1-9
při 2. mši sv.	2 Mach 12, 43-46	Jan 16, 37-40
při 3. mši sv.	Zjev 14, 13	Jan 6, 51-55
Sv. Karla, biskupa a vyzn.	4. XI. Sir 44, 16-27; 45, 3. 8. 19. 20	Mat 25, 14-23
Sv. Martina, biskupa a vyzn.	11. XI. Sir 44, 16-27; 45, 3. 8. 19. 20	Luk 11, 33-36
Sv. Josafata, biskupa a muč.	14. XI. Žid 5, 1-6	Jan 10, 11-16
Obětování Panny Marie	21. XI. Sir 22, 14-16	Luk 11, 27-28
Sv. Cecílie, panny a muč.	22. XI. Sir 51, 13-17	Mat 25, 1-13
Sv. Klementa, papeže a mučedníka	23. XI. Fil 3, 17-21; 4, 1-3	Mat 24, 42-47
Sv. Kateřiny, panny a muč.	25. XI. Sir 51, 1-8. 12	Mat 25, 1-13
Na slavnost posvěcení chrámu Páně	Zjev 21, 2-5	Luk 19, 1-10
V den oddavek	Ef 5, 22-33	Mat 19, 3-6
Při pohřební mši sv.	1 Sol 4, 13-18	Jan 11, 21-27
Při výroční mši sv. za zemřelé	2 Mach 12, 43-46	Jan 6, 37-40
Při denní mši sv. za zemřelé	Zjev 14, 13	Jan 6, 51-55

III. Ve svátky svatých, kteří nemají vlastní mešní formulář.

	Epištola	Evangelium
Sv. papeže	1 Petr 5, 1-4. 10-11	Mat 16, 13-19
sv. mučedníka biskupa	A) Jak 1, 12-18 B) 2 Kor 1, 3-7	Luk 14, 26-33 Mat 16, 24-27
sv. mučedníka	A) Moudr 10, 10-14 B) 2 Tim 2, 8-10; 3, 10-12 C) Jak 1, 2-12	Mat 10, 34-42 Mat 10, 26-32
sv. mučedníka v čase velikonočním	Moudr 5, 1-5	Jan 15, 1-7

Seznam Perikop

	Epištola	Evangelium
na svátek několika mučedníků v čase velikonočním	1 Petr 1, 3-7	Jan 15, 1-7
na svátek několika mučedníků mimo čas velikonoční	A) Moudr 3, 1-8 B) Moudr 5, 16-20 C) Žid 10, 32-38 D) Moudr 10, 17-20	Luk 21, 9-19 Luk 6, 17-23 Mat 24, 3-13 Mat 5, 1-12
sv. biskupa vyznavače	A) Sir 44, 26-27; 45, 3. 8. B) Žid 7, 23-27	Mat 25, 14-23 Mat 24, 42-47
sv. učitele Církve	A) 2 Tim 4, 1-8 B) Sir 39, 8-14	Mat 5, 13-19 Mat 5, 13-19
sv. vyznavače	A) Sir 31, 8-11 B) 1 Kor 4, 9-14	Luk 12, 35-40 Luk 12, 32-34
sv. opata	Sir 45, 1-6	Mat 19, 27-29
sv. panny mučednice	A) Sir 51, 1-8. 12 B) Sir 51, 13-17	Mat 25, 1-13 Mat 13, 44-52
sv. panny	A) 2 Kor 10, 17-18; 11, 1-2 B) 1 Kor 7, 25-34	Mat 25, 1-18 Mat 13, 44-52
sv. ženy mučednice	Sir 51, 1-8	Mat 13, 44-52
sv. ženy	Přísl 31, 10-31	Mat 13, 44-52
sv. vdovy	1 Tim 5, 3-10	Mat 13, 44-52

Seznam zkratk pro knihy Starého Zákona

Gen = Genesis	Velep = Velepíseň
Ex = Exodus	Moudr = kniha Moudrosti
Lev = Levitikus	Sir = kniha Sirachovcova
Num = Numeri	Iz = Izaiáš
Dt = Deuteronomium	Jer = Jeremiáš
Jos = kniha Josue	Nár = Nářky (Pláč Jeremiášův)
Sdc = kniha Soudců	Bar = Baruch
Rut = kniha Rut	Ez = Ezechiel
1 Král = 1. kniha Královská	Dan = Daniel
2 Král = 2. kniha Královská	Os = Oseáš
3 Král = 3. kniha Královská	Joel = Joel
4 Král = 4. kniha Královská	Am = Amos
1 Par, 2 Par = 1. a 2. kniha Paralipomenon	Abd = Abdiáš
1 Esdr = 1. kniha Esdrášova	Jon = Jonáš
2 Esdr = 2. kniha Esdrášova	Mich = Micheáš
Tob = kniha Tobiáš	Nah = Nahum
Judit = kniha Judit	Hab = Habakuk
Est = kniha Ester	Sof = Sofoniáš
Job = kniha Job	Agg = Aggeus Zach = Zachariáš
Ž = Žaltář, t. j. kniha žalmů	Mal = Malachiáš
Přísl = kniha Přísloví	1 Mach = 1. kniha Machabejská
Kaz = kniha Kazatel	2 Mach = 2. kniha Machabejská

REJSTRÍK

- Abba, Otče!** Mar 14, 36; Řím 8, 15; Gal 4, 6.
- Abel;** Mat 23, 35; Luk 11, 51; Žid 11, 4; 12, 24.
- Abraham:** Mat 1, 2; 22, 32; Luk 19, 9; Řím 4, 11-12; 9, 6-16; Gal Řím 4, 1-3; 9, 7; Gal 3, 7-9; 4, 22; Žid 7, 1. 4. 6. - jeho víra: Jak 2, 21-23; Řím 4, 1-25; Gal 3, 6; Žid 11, 8. - jeho duchovní děti: Mat 3, 9; Luk 3, 8; 19, 9; Jan 8, 33; Skut 3, 25; 3, 7. 29.
- Adam:** Luk 3, 38; 1 Tim 2, 13-14; Juda 14. - Adam a Kristus: Řím 5, 12-21; 1 Kor 15, 22. 45-48.
- Almužna, povinnost:** Luk 3, 11; 11 41; 14, 13; Řím 12, 13. 20; 1 Kor 16, 1-2; Ef 4, 28; Jak 2, 15-16; 1 Jan 3, 17. - úmysl: Mat 6, 3; 10, 41-42; Mar 9 41; Řím 12 8; 1 Kor 13, 3. - odměna: Mat 10, 42; 19, 21; 25, 40; Mar 9, 41; Skut 20, 35; 2 Kor 9, 10-14; Žid 13, 16. - příklady: Mar 12, 41-44; Luk 21, 1-4; Skut 2, 45; 4, 32-37; 6, 1; 9, 36; 10, 2; 2 Kor 8, 1-2.
- Alžběta:** Luk 1, 5, 24. 39-40. 57-58.
- Ananiáš,** pokřtí Pavla: Skut 9, 10-11. - velekněz soudí Pavla: Skut 23, 2; 24, 1-2. - manžel Safířin: Skut 5, 1-11.
- Andělé,** jejich jsouco: Mat 18, 10; 22, 30; 25, 31; 26, 53; Luk 2, 9. 10. 13; 15, 10; 20, 36; Kol 1, 16; 1 Tim 5, 21; Žid 1, 4-14; 12, 22; Zjev 5, 11. - andělské kúry: Řím 8, 38; Ef 1, 21; Kol 1, 16. - úkol: Mat 4, 6. 11; 24, 31; Mar 1, 13; Luk 2, 13-14; 16, 22; 22, 43; Žid 1, 6. 14; 1 Petr 1, 12; Zjev 5, 11-12; 7, 12-13. - zjevení: Mat 1, 20; 2, 13. 19-20; 28, 2. 4; Mar 16, 5; Luk 1, 12-20. 26-38; 2, 9-15; 22, 43; 24, 4; Jan 20, 12; Skut 1, 10-11; 5, 19; 8, 26; 10, 3-7; 12, 7-11; 27, 23; Zjev 1, 1. - pád: 1 Kor 6, 3; 2 Petr 2, 4; Juda 6; Zjev 12, 7. - strážní: Mat 18, 10; Skut 12, 15; Žid 1, 14.
- Anna,** prorokyně: Luk 2, 36.
- Annáš:** Jan 18, 13. 24,
- Antikrist:** 2 Sol 2, 3-4. 8-10; 1 Jan 2, 18. 22; 4, 3; 2 Jan 7; Zjev 19, 11-21.
- Antiochie,** v Syrii: Skut 6, 5; 11, 19-27; 13, 1; 15, 22-23; 18, 22; Gal 2, 11. - v Pisidii: Skut 13, 14; 14, 20; 2 Tim 3, 11.
- Apollo:** Skut 18, 24; 19, 1; 1 Kor 1, 12; 3, 4-5; 4, 6; 16, 12; Tit 3, 13.
- Apoštolé,** povolání: Mat 4, 18-22; 9, 9-13; Mar 1, 16-20; 2, 13-17; Luk 5, 1-11. 27-32; Jan 1, 35-51. - vyvolení: Mar 3. 14-19; Luk 6, 13-16. - rozeslání: Mat 10, 5-15; Mar 6, 7-13; Luk 9, 1-6. - úkol: Mat 5, 13-16; 28, 18-20; Mar 16, 14-18; Skut 1, 6-8. - pravomoc: Mar 16, 18; Luk 22, 19; Jan 20, 22-23; 1 Kor 11, 25. - osudy: Mat 10, 16-25; Mar 13, 9-13; Luk 12, 4-12; 21. 12-17 - odplata: Mat 10, 40-42; Luk 10, 16; Jan 13, 20. - sněm: Skut 15, 1-35.
- Arabi:** Gal 1, 17; 4, 25.
- Areopag:** Skut 17, 19-20. 22-34.
- Aron:** Luk 1, 5; Skut 7, 40; Žid 5, 4; 7, 11; 9, 4.
- Askese:** Mat 5, 29-30; 10, 38; 19. 21; Luk 9, 23; 10, 4; 14, 26; 1 Kor 9, 27-28; Gal 5, 24-25, Kol 2, 16-23.
- Athény:** Skut 17, 16-34; 1 Sol 3, 1.
- Babylon:** Skut 7, 43; 1 Petr 5, 13; Zjev 14, 8; 16, 19; 17, 5; 18, 19.
- Báje:** 1 Tim 1, 4; Tit 1, 14; 1 Petr 1, 16.
- Balaam:** 2 Petr 2, 15-16; Juda 11; Zjev 2, 14.
- Barabáš:** Mat 27, 16; Mar 15, 7-8 11. 15; Luk 23, 18-19; 23, 25; Jan 18, 40; Skut 3, 14.
- Barnabáš,** průvodce Pavlův: Skut 11, 30; 12, 25; 14, 11-12; 15, 2. 15; 15, 35-36.
- Bartoloměj,** apoštol: Mat 10, 3; Mar 3, 18; Luk 6, 14; Skut 1, 13.
- Bázeň Boží:** Mat 10, 28; Luk 12, 4; 2 Kor 7, 1; 1 Petr 1, 17; 2, 17; Zjev 15, 3-4.
- Bdělost:** Mat 24, 24-44; 25, 1-13; Mar 13, 33-37; Luk 12, 35-40; 21, 36; 1 Kor 16, 13; 1 Sol 5, 6; 2 Tim 4, 5; 1 Petr 4, 7; 5, 8; Zjev 3, 2-3; 16, 15.
- Beelzebub:** Mat 12, 24. 27; Mar 3, 22; Luk 11, 15. 18. 19.
- Beránek Boží:** Jan 1, 29. 36; 1 Petr 1, 19; Zjev 5, 8. 12-13; 6, 1. 16; 7, 17; 12, 11; 13, 8; 14, 1-2; 17, 14-15; 19, 7. 9; 21, 14; 22, 14.
- Betlem:** Mat 2, 1. 5. 6. 8; Skut 2, 4; Jan 7, 42.

Bezženství: Mat 19, 12; 1 Kor 7, 25-27.

Biřmování: Skut 8, 14-17; 19, 1-7; Ef 1, 13; Žid 6, 2.

Biskupové, svěcení: 1 Tim 1, 6; 4, 14. - vlastnosti: 1 Tim 3, 1-7; Tit 1, 5-9. - úkol: Skut 20, 28; 1 Kor 4, 1-2; Tit 1, 5; 1 Petr 5, 1-4.

Blahoslavenství: Mat 5, 3-12; Luk 6, 20-23.

Bláženost, cesta k ní: Mat 6, 19-20; Luk 12, 15; Řím 12, 15; Řím 6, 8; Gal 6, 8. - je pro všechny: Jan 3, 17; 1 Sol 5, 9; 1 Tim 2, 4. - veliká: Mat 5, 12; 13, 43; 19, 28; Luk 22, 29-30; 2 Tim 4, 8; 1 Petr 1, 3-6; 5, 4; Zjev 3, 5; 7, 13-17; 14, 13; 21, 4. - různé stupně: 1 Kor 15, 40-42; 2 Kor 5, 10; 9, 6.

Blížní, láska k bližnímu: viz toto. - posuzování bližního: Mat 7, 1-6; 12, 7; Luk 6, 37-42; Jan 7, 24; 9, 2-4; Řím 2, 1-4; 14, 13; Jak 4, 11-12.

Bludaři: Mat 7, 15; Řím 16, 17-18; Tit 3, 10-11; 1 Jan 4, 1-6.

Bohatství, nebezpečí: Mat 6, 24; 19, 23-26; Mar 10, 23-25; Luk 6, 24-25; 1 Tim 6, 9-10; Jak 5, 1-6. - povinnosti boháčů: 1 Tim 6, 17-19; Jak 1, 10.

Bohatý jinoch: Mat 19, 16-22; Mar 10, 17-22; Luk 18, 18-23.

Boj: Mat 10, 34-36; Luk 12, 49-53; 2 Kor 7, 5; 10, 4; Fil 1, 30; 1 Tim 1, 18; 2 Tim 4, 7; Žid 10, 32; 12 4; Zjev 9, 9. - proti ďáblu: Ef 6, 11-18; 1 Petr 5, 8. - proti hříšným žádostem těla: Gal 6, 17; Kol 3, 5.

Bratří Páně: Mat 12, 46-50; 13, 55; Mar 3, 31-35; 6, 3; Luk 8, 19-21; Jan 2, 12; 7, 3-5; Skut 1, 14; 1 Kor 9, 5; Gal 1, 19; Juda 1.

Bůh, jsoucno: Skut 14, 16; Řím 1, 20; Žid 11, 3. 6. - Stvořitel: Mar 10, 6; Skut 4, 24; 14, 14; 17, 24; Kol 1, 16; Žid 11, 3; Zjev 4, 11; 14, 7. - Zachovatel: Mat 6, 26. 28-30; 10, 29-30; Luk 12, 6; Jan 5, 17; Skut 14, 16; 17, 25. 28; Řím 11, 36; Kol 1, 17; 1 Tim 6, 13. - Spasitel: viz Ježíš Kristus. - Posvětitel: viz Duch svatý. - Trojjediný: viz toto.

Celníci: Mat 9, 10-11; 11, 19; 21, 31; Mar 2, 15-16; Luk 3, 12-13; 5, 29-30; 7, 34; 15, 1-2; 19, 2-3.

Církev, založení: Mat 16, 18-19; 18, 17;

Jan 10, 16; 21, 15-17. - tajemné tělo Kristovo: Řím 6, 1-14; 12, 3-8; 1 Kor 6, 12-20; 12, 12-31; Ef 4, 7-16; 5, 21-30; Kol 1, 18-24; 2, 16-19; 3, 15. - jedna: Jan 17, 20-26; Řím 12; 1 Kor 1, 10; Ef 4, 1-6; Fil 1, 27-2, 4. - svatá: Ef 5, 25-27. - neomylná: Mat 16, 18; 28, 20; Luk 22, 32; Jan 14, 16-17; 16, 13; 1 Tim 3, 15; 1 Jan 2, 26-27. - povinnosti k ní: Mat 18, 15-17; Skut 12, 5; Řím 15, 30; Kol 4, 3; 2 Sol 3, 1; Žid 13, 17. - vyobcování z ní: 1 Kor 5, 2-5; 1 Tim 1, 20.

Cizoložná žena: Jan 8, 1-11.

Cizoložství: Mat 5, 27-28; 15, 19; 19, 9; Řím 7, 3; 1 Kor 6, 9.

Ctižádostivost: Mat 18, 1-5; 20, 20-28; 23, 5-7; Mar 10, 35-45; Luk 9, 46-48; 11, 43-44; 22, 24; Jan 12, 43; Řím 12, 16; Gal 5, 26; Fil 2, 3.

Ctnosti, tři božské ctnosti: Řím 5, 1-5; 1 Kor 13, 13; Kol 1, 4-5; 1 Sol 1, 3.

Čas, využití: 2 Kor 6, 2; Gal 6, 9-10; Ef 5, 16.

Čest: Jan 5, 44; 2 Kor 6, 8. - Boží: Jan 15, 7-8; 17, 4; Řím 15, 7; 1 Kor 10, 31; Ef 1, 11-14; Fil 2, 9; 1 Tim 1, 17; Zjev 4, 11.

Čistota mravní: Mat 5, 8. 27-30; Řím 12, 1; 2 Kor 7, 1; Gal 5, 22; Ef 1, 4; 1 Sol 4, 3; Zjev 7, 14; 22, 14.

Člověk, důstojnost: Skut 17, 28; 1 Kor 6, 15-20; 2 Kor 6, 16; Žid 1, 14; 2, 6-8; Jak 3, 9; 2 Petr 1, 4. - určení: Mat 4, 10; 18, 14; 22, 37. 39; Jan 17, 3; Skut 17, 26-27; 1 Kor 6, 20; 1 Sol 4, 3; 5, 9; 1 Tim 2, 4; 1 Jan 3, 2.

Damašek: Skut 9, 2-10; 22, 5-6. 11; 26, 12. 20; 2 Kor 11, 32; Gal 1, 17.

Daně: Mat 17, 25-27; 22, 17. 21; Mar 12, 14. 17; Luk 20, 22; Řím 13, 6-7.

Dar řeči: Skut 2, 4; 10, 46; 19, 6; 1 Kor 12-14.

David, král: Mat 1, 1. 5-6; 9, 27; 15, 22; 22, 41-45; Luk 1, 32; Jan 7, 42; Skut 2, 30; Řím 1, 3; Žid 4, 7; 11, 32.

Denár: Mat 20, 2. 10; 22, 20; Mar 12, 15; Luk 20, 24.

Desítměstí (Dekapolis): Mat 4, 25; Mar 5, 20; Luk 7, 31.

Dítka, povinnosti: Mat 15, 4; 19, 19; Mar 7, 10; 10, 19; Luk 18, 20; Ef 6, 1-3; Kol

- 3, 20. - Boží: Mat 5, 9. 45; Jan 1, 12; Řím 8, 15. 17. 18-24; Gal 3, 26-27; 4, 3-7; Ef 1, 5; 1 Jan 3, 1-2.
- Dobra pozemská:** Mat 6, 19-20; 16, 26; Luk 12, 33; 1 Kor 7, 30; 1 Jan 3, 17.
- Dobročinnost:** Luk 12, 33; 16, 9; Skut 20, 35; 1 Kor 16, 1-2; 2 Kor 8, 14; 9, 6-16; 1 Tim 6, 17-19; Žid 13, 16; Jak 2, 15-16; 1 Jan 3, 17-18.
- Dobrotivost,** Boží: Mat 19, 17; Mar 10, 18; Luk 18, 19; Řím 2, 4; 11, 22; Ef 2, 6-7. - lidí: 1 Kor 13, 4; Gal 5, 22; Ef 4, 32; Kol 3, 12.
- Dokonalost,** usilování o ni: Mat 5, 48; 19, 21; Řím 12, 2; 1 Kor 15, 58; 2 Kor 7, 1; 13, 11; Ef 4, 15. 23-24; Fil 1, 9-11; 3, 12; 1 Sol 4, 1-3. 7; 5, 23; 2 Tim 8, 16-17; Žid 12, 14; 1 Petr 1, 14-16.
- Drachma:** Mat 17, 23. 26; Luk 15, 8-10.
- Druhý příchod Páně** (parusia): Mat 24, 23-31; Mar 13, 20-27; Luk 17, 20-37; 21, 25-28; 1 Kor 15, 23; 1 Sol 2, 19; 3, 13; 4, 15; 5, 23; 2 Sol 2, 1. 8; 2 Petr 1, 16; 3, 4; 1 Jan 2, 28.
- Duch svatý, božství:** Skut 5, 3-4; 1 Kor 2, 10; 3, 16; 12, 4-11. - působení: Jan 15, 26; 16, 13. 14; Řím 8, 26-27; 1 Kor 2, 10; 12, 11; Tit 3, 5. - vychází od Otce a Syna: Jan 15, 26; 16, 14-15. - zjevení: Mat 3, 16; Mar 1, 18; Luk 3, 22; Jan 1, 32-33; Skut 2, 1-4. - plody Ducha sv.: Gal 5, 22. - hříchy proti Duchu sv.: Mat 12, 31-32; Mar 3, 28-29; Luk 12, 10.
- Duše,** nesmrtelná: Mat 10, 28; 22, 32; Jan 3, 16; 12, 25; 2 Kor 5, 1; Gal 6, 8. - cena: Mat 16, 26; Mar 8, 36-37; 2 Kor 12, 15. - její spása je přední naše povinnost: Mat 6, 33; 16, 26; Mar 8, 36-37; Luk 9, 25; 10, 42; 12, 13-21.
- Důvěra v Boha,** pohnutka: 1 Tim 4, 10; 2 Tim 1, 12; 1 Petr 5, 7-8; 1 Jan 3, 21-22. - příklady: Mat 9, 2. 21; 15, 22-28; Luk 5, 4-9.
- Egypt:** Mat 2, 13. 19; Žid 3, 16; 11, 26-27; Juda 5; Zjev 11, 8.
- Eliáš,** prorok: Mat 11, 14; 17, 3; Mar 9, 3. 10-12; Luk 1, 17; 4, 25; 9, 30-33; Jan 1, 21; Jak 5, 17-18.
- Emauzy:** Luk 24, 13.
- Eva:** 2 Kor 11, 3; 1 Tim 2, 13.
- Farizeové,** obyčej: Mat 6, 2. 5. 16; 23, 6; Mar 7, 3-4; Luk 11, 42; 18, 11-12. - jejich přetvářka: Mat 15, 8-9; 23, 1-33; Luk 11, 37-44. - nepřátelé Kristovi: Mat 9, 34; 12, 14; Luk 6, 11; 16, 14; Jan 11, 45-53. - Kristus varuje před nimi: Mat 16, 6; Mar 8, 15; Luk 12, 1. - Kristus volá jim „běda“: Mat 23, 13-33; Luk 11, 42-44.
- Filip,** apoštol: Mat 10, 3; Mar 3, 18; Luk 6, 14; Jan 1, 43-49; 6, 5-6; 12, 21-22; 14, 8-9; Skut 1, 13. jáhen: Skut 6, 5; 8, 5-13. 26-27. - vladař: Mat 14, 3; 16, 13; Mar 6, 17; Luk 3, 1.
- Gabriel,** archanděl: Luk 1, 11-12. 26-27.
- Galilejské jezero:** Mat 4, 18; Mar 1, 16.
- Gamaliel, učitel Pavlův:** Skut 5, 34; 22, 3.
- Genesaretské jezero:** Luk 5, 1. 2; 8, 22-23. 33.
- Getsemanská zahrada:** Mat 26, 36; Mar 14, 32.
- Golgota:** Mat 27, 33; Mar 15, 22; Jan 19, 17.
- Gomora:** Mat 10, 15; Řím 9, 29; 2 Petr 2, 6; Juda 7.
- Hádky:** viz Rozeprě.
- Hakeldama** (Pole krve): Mat 27, 8; Skut 1, 19.
- Herodes,** Velký, judsky vladař: Mat 2, 1-2; 2, 16; Luk 1, 5. -Antipas: Mat 14, 3-4; Mar 6, 16-18. 20-22; 8, 15; Luk 3, 1. 19-20; 8, 3; 9, 7-9; Luk 13, 31-32; 23, 7; Skut 4, 27.-Agrippa I.: Skut 12, 1. 6. 11. 19-21. - Agrippa II.: Skut 25, 13; 25, 22-26; 26. 1-2. 19. 27-28. 32.
- Herodovci:** Mat 26, 16; Mar 11, 13.
- Hněv,** Mat 5, 22; Ef 4, 26. 31; Kol 3, 8; 1 Tim 2, 8; Jak 1, 19-20. - Boží: Mat 3, 7; Jan 3, 30; Řím 1, 18; 2, 5; Ef 2, 3; 1 Sol 2, 16; 5, 9.
- Hřích,** původ: Jan 15, 21-22. 24; Řím 5, 12; Jak 1, 13-15; 1 Jan 3, 8. - prvotní: Řím 5, 12-14; 7, 7-25; 1 Kor 15, 22; Ef 2, 3; smrtelný (těžký): Mat 5, 22; 10, 15; Luk 10, 12; 12, 47; Jan 19, 11; 1 Jan 5, 16. - do nebe volající: Jak 5, 4. - proti Duchu svatému: Mat 12. 31-32; Mar 3, 28-29; Luk 12, 10; Skut 7, 51; Žid 6, 4-6; 10, 26-27. -trest: Řím 1, 18; 2, 6. 8-9;

- 6, 21; Gal 6, 7-8; Kol 3, 25; 2 Petr 2, 3-6. 9-10. - vyznání hříchů: Mat 3, 6; Mar 1, 5; Skut 19, 18; Jak 5, 15-16; 1 Jan 1, 9. - odpuštění: Mat 6, 12; 9, 2; Luk 7, 48; Kol 1, 14; 1 Jan 1, 7-10; 2, 2.
- Hříšný pohled:** Mat 5, 28; 1 Jan 2, 16.
- Hříšníci:** Mat 9, 10-13; Mar 2, 15-17; Luk 5, 29-32; 7, 36-50; 15, 2.
- Hřivny:** Mat 18, 24; 25, 14-28.
- Hýření,** varování před ním: Luk 21, 34; Řím 13, 13. - trest: Luk 6, 25; 16, 19-25; 17, 26-29; Gal 5, 21; Fil 3, 18-19; Jak 5, 5.
- Charismata:** Mar 16, 17; Skut 2, 4; 8, 18; 10, 46; 19, 6; Řím 12, 6; 1 Kor 12-14; Gal 3, 5.
- Chléb,** nekvašený (přesný): Mat 26, 17; Mar 14, 1. 12; Luk 22, 1. 7; Skut 12, 3; 1 Kor 5, 8. - s nebe: Jan 0, 32-52.
- Chrást:** Mat 4, 5; 12, 6; 24, 1; Mar 13, 3; Luk 2, 24-38; 4, 9; 18, 10; 21, 5; 22, 52; Skut 4, 21; 24, 0; 25, 8. - vyčištění chrámu: Mat 21, 12-13; Mar 11, 15-17; Luk 19, 45-46; Jan 2, 13-17. - duchovní chrám: 1 Kor 6, 18-20; 2 Kor 6, 16; Ef 2, 20-22; 1 Petr 2, 4-5. - daň chrámová: Mat 17, 24-27.
- Chvalozpěv,** Mariin (Magnificat): Luk 1, 46-55. - Zachariášův (Benedictus): Luk 1, 68-79. - Simeonův (Nunc dimittis): Luk 2, 29-32. - andělů při narození Páně: Luk 2, 14.
- Chudoba,** odporučení: Mat 5, 3; 10, 9-10; 15, 3; Mar 6, 8-9; 10, 21; Luk 6, 20; 9, 3. 58; 10, 4; 18, 22. - příklad: Mat 8, 20; Luk 9, 58; 2 Kor 8, 9.
- Izrael** (izraelský národ): Mat 2, 6; 10, 6; 15, 24; 27, 42; Mar 12, 29; Luk 1, 54. 68. 80; Skut 2, 36; 4, 10; Řím 9, 6; Fil 3, 5.
- Jáhenky:** Řím 16, 1; 1 Tim 3, 11.
- Jáhnové:** Skut 6, 3-6; Fil 1, 1; 1 Tim 3, 8-13.
- Jakub apoštol,** Starší: Mat 4, 21; 10, 3; 17, 1-2; 20, 20-21; 26, 37; Mar 1, 19; 3, 17; 5, 37; 9, 1-2; 10, 35-36; 14, 33-34; Luk 5, 10. 37; 6, 14; 9, 28-29. 54; Skut 12, 2. - Mladší: Mat 10, 3; 13, 55; Mar 3, 18; 6, 3; Luk 6, 15; Skut 12, 17; 15, 13; 21, 18; Gal 1, 19; 2, 9.
- Jakub patriarcha:** Mat 1, 2; Luk 3, 34.
- Jan, Křtitel:** Mat 3, 1-12; 9, 14-17; 11, 1-15; 14, 1-12; Mar 1, 4-8; 2, 18-22; 6, 14-29; Luk 1, 5-24. 57-80; 3, 1-6. 15-17; 5, 33-39; 7, 18-28; 9, 7-9; Jan 1, 15. 19-34; 25-30. - apoštol Páně: Mat 21; 10, 3; Mar 1, 19; 3, 17; 5, 37; 9, 1. 38; 14, 33; Luk 9, 28; Jan 19, 26; 20, 1-10; 21, 20-23; Skut 1, 13; 3, 4; 8, 14-25; Gal 2, 9. - Marek: viz toto.
- Jazyk,** krocení: Ef 4, 29; Kol 3, 8; Jak 1, 19; 3, 1-12.
- Jericho:** Mat 20, 29; Mar 10, 46; Luk 10, 35; 18, 35.
- Jerusalem,** pozemský: Mat 23, 37-39; Luk 13, 33-35; 19, 39-44; 21, 20-24; Gal 4, 25. - nebeský: Gal 4, 26; Žid 12, 22; Zjev 21, 2. 10-27.
- Ježíš Kristus,** Syn Boží: Mat 16, 16; Mar 14, 62; Jan 5, 19; 6, 46; 10, 30; 14, 7-11; 17, 1-5; 20, 31. - Bůh a spolu člověk: Mat 1, 1. 16; 9, 27; 12, 23; Luk 1, 31; 2, 7. 21; 3, 23-38; Jan 1, 14; Řím 1, 3; Fil 2, 7; Žid 2, 14; 4, 15; Zjev 5, 5. - Učitel lidstva: Mat 5-7; 23, 10; Luk 4, 43; Jan 13, 13; Tit 2, 10. - Velekněz Nového Zákona: Mat 20, 28; 26, 26-28; Mar 14, 22-24; Luk 22, 19-20; Žid 4, 14-10, 29. - Král: Mat 27, 37; Luk 1, 32; Jan 18, 37; 1 Kor 15, 25; Žid 1, 8; 1 Petr 3, 22; Zjev 19, 16. - Spasitel světa: Luk 2, 11; Jan 4, 42; Skut 5, 31; 16, 23; Ef 5, 23; Fil 3, 20; 2 Tim 1, 10; Tit 1, 4; 2, 13; 3, 6; 2 Petr 1, 1. 11; 20; 3, 2. 18; 1 Jan 4, 14. - Sestoupil do pekel: Mat 12, 40; Skut 2, 24-28; Řím 10, 7; 1 Petr 19. - Vstoupil na nebesa: viz Nanebevstoupení Páně. - Ježíš a dítky: Mat 19, 13-15; Mar 10, 13-16; Luk 18, 15-17.
- Jméno Ježíš:** Mat 1, 21; 18, 5. 20; Luk 1, 31; Skut 3, 16; 4, 12; 1 Kor 6, 11; Fil 2, 9-11; 1 Jan 3, 23.
- Jonáš,** prorok: Mat 12, 33-42; 16, 1-4; Luk 11, 29-32. Jordán: Mat 3, 6. 13; 4, 15. 25; 19, 1; Mar 1, 5. 9; 3, 8; 10, 1; Luk 4, 1.
- Josef,** pěstoun Páně: Mat 1, 16-25. 2, 13-23; Luk 2, 4-5. 10; 3, 23; 4, 22; Jan 1, 45; 6, 42. - z Arimathie: Mat 27, 57-60; Mar 15, 42-46; Jan 19, 38-42.
- Juda** (Tadeáš), apoštol: Mat 10, 3; Mar 3, 18; Luk 6, 16; Jan 14, 22.

Kaifáš, velekněz: Mat 26, 3. 57. 62-66; Luk 3, 2; Jan 11, 49-52; 18, 13-14; Skut 4, 6.

Kain: Žid 11, 4; 1 Jan 3, 12; Juda 11.

Kalvarie: viz Golgota.

Kána Galilejská: Jan 2, 1-10.

Kázání, účel: Kol 1, 25; 1 Tim 1, 5. - obsah: 1 Kor 2, 2. 6-3; Kol 1, 25-29. - způsob: 1 Kor 1, 17. 21-24; 2, 1-5. 12-13. kázání Kristovo: Mat 4, 23-25; 5-7; 13; Mar 1, 39; 4; Luk 4, 44; 6, 20-49; 8, 4-18. - horské: Mat 5-7; Luk 6, 20-49. - jezerní: Mat 13, 1-52. - jáhna Štěpána: Skut 7, 1-53.

Kazatel: viz Věrozněst.

Kéfas: Jan 1, 42; 1 Kor 1, 12; Gal 2, 11.

Klaudius, římský císař: Skut 18, 2. - Lysiáš: Skut 22, 24-25.

Kněz, svěcení: 1 Tim 4, 16; 5, 22; 2 Tim 1, 6. - úřad: Skut 14, 22; 15, 2; 1 Tim 4, 14; 5, 17. 19; Tit 1, 5; Jak 5, 14-15.

Knihla života: Luk 10, 20; Fil 4, 3; Zjev 3, 5; 13, 8; 17, 8; 20, 12. 15; 21, 27.

Kníže tohoto světa: Luk 4, 6; Jan 12, 31; 14, 30; 1 Kor 2, 6. 8; Ef 2, 2.

Konec světa: Mat 24; Mar 13; Luk 21. - očekávání: Mat 16, 28; 24, 3; Mar 9, 1; Luk 9, 27; 1 Sol 2, 19; 3, 13; 4, 15, 2 Sol 2, 1; 2 Petr 3, 4. 11; 1 Jan 2, 28.

Koruna: viz Věneček.

Koukol: Mat 13, 24-30. 36-43.

Kouzelnictví: Skut 8, 9-24; 13, 6; 19, 17-18.

Království Boží: Mat 4, 23; 6, 33; Mar 1, 15; 4, 11. 26. 30; Luk 6, 20; 12, 31; Skut 8, 12; 19, 8; 20, 23; 28, 23. 30; Řím 14, 17; 1 Kor 4, 20; 6, 9; Gal 5, 21; Ef 5, 5; Kol 1, 11. 13; 1 Sol 2, 12; 2 Sol 1, 5. - nebeské: Mat 8, 11; 13, 11, 31. 44. 47; 16, 18. - tisícileté: Zjev 20, 4. 7.

Krev: Mat 16, 17; 23, 30. 35; Luk 11, 50; 13, 1; Jan 1, 13; Skut 28; 15, 20. 29; 20, 26; 21, 25; 22, 20; Řím 3, 15; 1 Kor 15, 50; Gal 1, 16; Ef 6, 12; Žid 2, 14; 9, 7-22. 25; 11, 28; 12, 4; Zjev 10; 8, 7; 11, 6; 16, 6.

Krev Kristova, cena: Mat 26, 28; Mar 14, 14; Luk 22, 20; Jan 6, 53-56; 1 Kor 11, 25; Žid 13, 20. - účinky: Skut 20, 28; Řím 3, 24; 5, 9; Ef 1, 7; Kol 1, 13-14. 20; Žid 9, 13-14; 10, 19-23; 12, 24; 1 Petr 1, 18; Zjev 1, 5; 5, 9-10.

Křest, ustanovení: Mat 28, 19. - potřeba: Jan 3, 5. - účinky: Mar 16, 16; Skut 2, 28; 22, 16; Řím 6, 3-4; 1 Kor 12, 13; Gal 3, 27-28; Ef 5, 26; Kol 2, 12; Tit 3, 4-7; 1 Petr 3, 21. - udílení: Skut 2, 41; 8, 12; 9, 18; 10, 48; 16, 14-15. 33; 18, 8; 19, 4-5. - křest Janův: Mat 3, 6. 11; Mar 1, 4; Luk 3, 3; Jan 1, 25-26. 33; 3, 23; Skut 1, 5; 13, 24; 19, 4. - křest utrpení: Luk 12, 50. - Kristus pokřtěn: Mat 3, 13-17; Mar 1, 9-11; Luk 3, 21-22; Jan 1, 31-34.

Křesťané, jméno: Skut 11, 25-26; 26, 28-29. - důstojnost: 1 Kor 3, 16-17; 6, 19-20; 2 Kor 6, 16-18; Gal 3, 28-29; Ef 2, 19-22; 1 Petr 2, 9-10; Zjev 1, 6. - povinnosti: Řím 6, 1-23; 12, 1-2; 13, 11-14; 2 Kor 6, 14-18; Kol 3, 1-17.

Kříž, kázání o něm: Řím 3, 25; 1 Kor 1, 17-25; 2, 2; Fil 2, 8. - užitek: Jan 8, 28; 12, 32; Řím 8, 32; 14, 9; Gal. 1, 4; Ef 2, 15; Kol 1, 20; 2, 14; Žid 12, 2; 1 Petr 2, 24. - je třeba nésti svůj kříž: Mat 10, 38; 16, 24; Mar 8, 34; Luk 9, 23; 14, 27.

Lakomství: 1 Kor 5, 10; 6, 10; 2 Kor 9, 5; Ef 5, 3-5; Kol 3, 5; Žid 13, 5.

Lakota: Luk 12, 15; 1 Kor 6, 9-10; Ef 3, 3. 5; 5; Kol 3, 5-6; 1 Tim 6, 10; Žid 13, 5; Jak 4, 1-3; 2 Petr 2, 3.

Lámání chleba: Mat 26, 26; Luk 22, 19; 24, 30-34; Skut 2, 42-46; 20, 7; 1 Kor 10, 16; 11, 20.

Láska, Boží k nám: Jan 3, 16; Řím 5, 8; 1 Jan 3, 16; 4, 9-10. - k Bohu: Jan 3, 16; 15, 12-13; Řím 5, 8; 8, 32-35; Gal 2, 20; 1 Jan 3, 16; 4, 9-10. - známky lásky k Bohu: Jan 14, 15. 21; 1 Jan 2, 5; 3, 16; 4, 20; 2 Jan 6. - láska ke Kristu: Mat 10, 37-38; Jan 8, 42; 14, 15. 21. 23-24. 28; 1 Kor 16, 22; Ef 4, 15-16; Fil 3, 7-8; 1 Petr 1, 8-9; 1 Jan 5, 1. - láska k bližnímu: a) povinnost: Mat 7, 12; 19, 19; 22, 39; Jan 13, 34-35; 15, 12. 17; Řím 13, 8-10; 1 Kor 13, 1-8; Gal 5, 13-15; Kol 3, 14; 1 Sol 4, 9-10; Žid 13, 1; Jak 2, 8; 1 Petr 1, 22; 2, 17; 4, 8; 1 Jan 2, 9-11; 3, 10. 23; 4, 7-8. - b) vlastnosti: Mat 5, 46-47; 7, 12; Luk 6, 31-34; 14, 12-14; Řím 12, 9; 1 Kor 10, 24; 13, 4-6; Ef 4, 2. 32; Fil 2, 2-3; 1 Petr 1, 22; 1 Jan 3, 16-18. - c) příklady: Luk 10, 36-37; Řím 9, 1-5; 11, 1; 1 Kor 9, 19-22; 1 Jan 3, 16. - k ne-

- přátelům: a) její příkaz: Mat 5, 44-45; Mar 11, 25-26; Luk 6, 27-35; Řím 12, 14, 17-20; Ef 4, 26; 1 Sol 5, 15; 1 Petr 3, 9. - b) příklady: Mat 26, 50; Skut 7, 58-59; 1 Kor 4, 2. - láska k světu: 2 Tim 4, 9; Jak 4, 4; 1 Jan 2, 15-17.
- Lazar,** žebrák: Luk 16, 20-21. - přítel Ježíšův: Jan 11, 1-2; 12, 1-2.
- Letnice:** viz Slavnost.
- Levita:** Luk 10, 32; Jan 1, 10; Skut 4, 36.
- Lež,** varování před ní: Jan 8, 44; Ef 4, 25; Kol 3, 9; Jak 3, 14. - trest za ni: Skut 5, 2-10; Zjev 21, 8, 27; 22, 15.
- Lítost:** Mat 26, 75; 27, 4; Luk 7, 37-50; 15, 18; 18, 13; 2 Kor 7, 10.
- Lukáš,** evangelista a průvodce Pavlův: Kol 4, 14; 2 Tim 4, 11; Filem 24.
- Lůno Abrahamovo:** Luk 16, 22, 23.
- Malchus,** sluha veleknězův: Mat 26, 51; Mar 14, 47; Luk 22, 50-51; Jan 18, 10.
- Malomocní:** Mat 8, 1-4; Mar 1, 40-45; Luk 5, 12-16; 17, 11-19.
- Malomyslnost:** Mat 8, 26; Jan 15, 27; 1 Sol 5, 14; 2 Tim 1, 7; 1 Jan 4, 18.
- Mamon,** služba mamonu: Mat 6, 24; Luk 16, 9-13; Jak 5, 1-6.
- Manna:** Jan 6, 31-32.
- Manžel:** viz Manželé.
- Manželka:** viz Manželé.
- Manželé,** povinnosti: 1 Kor 7, 3-5; Ef 5, 21-23; 6, 4; Kol 3, 18-19, 21; 1 Petr 3, 1-7.
- Manželství,** svátost: Ef 5, 23-32; posvátnost: 1 Kor 7, 7, 14; 1 1 Sol 4, 3-8; Žid 13, 4. - nerozlučitelnost: Mat 5, 32; 19, 4-6; Mar 10, 4-12; Luk 16, 18; Řím 7, 2-3; 1 Kor 7, 39. - manželská povinnost: 1 Kor 7, 3-7; 1 Sol 4, 3, 4; 1 Petr 3, 7. - rozvod: Mat 5, 31-32; 19, 3-9; Mar 10, 2-9; Luk 16, 18; Řím 7, 2; 1 Kor 7, 10-16.
- Maria,** matka Ježíšova: Mat 1, 18-2, 23; 12, 46-50; Mar 3, 31-35; 6, 3; Luk 1, 26-56; 2, 4-52; 8, 19-21; Jan 2, 1-12; 6, 42; 19, 25-27; Skut 1, 14. - Maria Kleofášova; Mat 27, 56; Mar 15, 40; Luk 24, 10; Jan 19, 25. - Magdalena: Mat 27, 56; Mar 15, 40; Luk 8, 2; 24, 10; Jan 19, 25; 20, 1-2, 11-18. - sestra Lazarova: Luk 10, 38-42; Jan 11, 1-44; 12, 1-8. - matka Markova: Skut 12, 12.
- Marek (Jan),** evangelista: Mat 9, 9-13; 10, 3; Mar 2, 14; 3, 18; Luk 5, 27; 6, 15; Skut 1, 13.
- Marotratný syn:** Luk 15, 11-32.
- Marta,** sestra Lazarova: Luk 10, 38-42; Jan 11, 17-44; 12, 2-3
- Matěj,** apoštol: Skut 1, 23-26.
- Meč:** Mat 10, 34; 26, 47, 51-52; Mar 14, 43; Luk 22, 30; Skut 12, 2; Ef 6, 17; Žid 11, 37; Zjev 6, 4; 13, 14.
- Melchisedech:** Žid 6, 20-7, 17.
- Mesiáš (Pomazaný):** Mat 16, 20; 24, 63; Mar 8, 29; 14, 61; Luk 9, 20; Jan 1, 41; 4, 25-26; 7, 20-27, 41-42.
- Michael;** Juda 9; Zjev 12, 7.
- Milosrdství,** Boží: Luk 1, 50, 54-55, 58, 72, 78; 6, 36; 2 Kor 1, 3; Ef 2, 4-5; Kol 2, 13-14; Tit 3, 5; 1 Petr 1, 3. - Kristovo: Mat 9, 36; 11, 28; Mar 1, 41; 6, 34; 8, 1-2; Luk 7, 13, 47-48; 10, 33; 15, 20; 19, 5, 9-10; 23, 42-43; Jan 8, 11; 10, 11. - k bližnímu: Mat 5, 7; Luk 6, 36; Řím 12, 13; Ef 4, 32; Kol 3, 12; Jak 2, 13; 1 Petr 3, 8. - skutky milosrdství: Mat 25, 35-36. - příklady: Luk 7, 13; Skut 9, 33, 39.
- Milost,** pomáhající: Jan 6, 44; 15, 4; Řím 8, 26; Ef 5, 14; Zev 3, 20. - posvěcující: Řím 2; 6, 23; 8, 17, 29; Ef 4, 24; Tit 3, 7; 2 Petr 1, 4; 1 Jan 3, 1. - potřeba: Mat 11, 27; Luk 18, 26-27; Jan 6, 44-45, 66; Řím 12, 3; 1 Kor 2, 10; 4, 7; 12, 3; 2 Kor 3, 5; 5, 18; Gal 1, 15; Ef 23; Fil 2, 13; Kol 1, 12-13; Jak 1, 5; 1 Jan 5, 20.
- Mimofádné dary:** viz Charismata.
- Modlitba,** potřeba: Luk 18, 1; 21, 36; Ef 6, 18; Fil 4, 6; Kol 4, 2; 1 Sol 5, 17. - vlastnosti: Mat 6, 5-8; Mar 7, 6; 11, 24; Luk 11, 5-9; 18, 1-14; Jan 14, 13; 7, 16; 23; Řím 12, 12; 2 Kor 12, 7-8; Ef 6, 18; Kol 4, 2; 1 Sol 5, 17; Žid 4, 16; 1 Petr 4 7; 1 Jan 3, 21-22; 5, 14-15; cena: Mat 7, 7-11; 17, 21; 18, 20; 21, 22; Luk 11, 9-13; 18, 7; Jan 23; Skut 10, 4; Řím 10, 1; Fil 1, 19; Kol 4, 12; Jak 1, 5-8; 5, 13, 16. - příklady: Luk 1, 46-56, 68-79; 2, 29-32, 37; Skut 1, 14; 7, 59; 9, 40; 10, 2; 12, 5; 16, 25; 20, 36; 21, 5; 2 Tim 1, 3. - modlitba za jiné: Mat 5, 44; Luk 6, 28; Řím 15, 30; 2 Kor 1, 11; Ef 6, 18-19; Fil 1, 19; Kol 4, 3; 1 Sol 5, 25; 2 Sol 3, 1; 1 Tim 2, 1-2; Jak 5, 16. - příklady: Luk 22,

- 32; 23, 34; Jan 17, 9. 11. 15. 20; Skut 7, 59; 8, 24; 12, 5; Řím 10, 1-2; Fil 1, 3-5; Kol 4, 12; 2 Tim 1, 3. - před jídlem a po jídle: Mat 14, 19; 15, 36; 26, 26; Mar 14, 22; Luk 24, 30; Skut 27, 35; Řím 14, 6; 1 Kor 10, 30; 1 Tim 4, 3-5. - modlitba Páně: Mat 6, 9-13; Luk 11, 1-4. - ve-lekněžská: Jan 17.
- Mojžíš a Proroci** (= Starý Zákon): Luk 16, 29; 24, 44.
- Mírumilovnost**: Mat 5, 9; Mar 9, 50; Řím 12, 18; 2 Kor 13, 11; Ef 4, 3; 1 Sol 5, 13; 2 Tim 22; Tit 3, 2; Žid 12, 14; Jak 17; 1 Petr 3, 8-9.
- Místa svatá**: Mat 4, 5; 24, 15; 27, 53; Skut 6, 13; Zjev 11, 2.
- Moc klíčů v Církvi**: Mat 16, 18-19; Luk 22, 32; Jan 21, 17-19.
- Modlářství**: Skut 15, 20. 29; 17, 11, 23-28.
- Mojžíš**: Mat 17, 3-4; Mar 9, 4-6; Luk 9, 30. 33; Jan 5, 45-47; Žid 11; 23-28.
- Mrtví**, smutek: Mat 9, 23; Luk 7, 11-12; Jan 11, 19. 31-38; Skut 8, 2; 9, 39; 1 Sol 4, 13. - vzkříšení mrtvých: Mat 9, 23-26; Mar 5, 35-43; Luk 7, 11-17; 8, 49-56; Jan 7, 24-29; 11, 38-44; Skut 20, 9-12. - zmrtvýchvstání: viz toto.
- Mučednictví**: Mat 5, 10-12; 10, 17-18. 21-22. 28; 14, 10; 24, 9-13; 26, 47-27, 56; Mar 13, 9-13; Luk 21, 12-19; Skut 7, 54-60; 12, 1-3; Řím 8, 35; 1 Kor 13, 3; 2 Kor 12, 10; Zjev 2, 13; 6, 9; 11, 8-10; 17, 6; 20, 4.
- Muž**, náboženské povinnosti: 1 Kor 16, 13; 1 Tim 2, 8; Tit 2, 2. - manželské povinnosti: 1 Kor 7, 3-5; 11, 2. 7-12; Ef 5, 25-33; Kol 3, 19; 1 Petr 3, 7.
- Naděje**, předmět: Řím 5, 2-5; 8, 24; Gal 5, 5; Žid 11, 1; 1 Petr 1, 13; 2 Petr 3, 9. - cena: Řím 15, 13; 1 Kor 13, 13; Žid 3, 6; 4, 16; 6, 19; 1 Jan 3, 3.
- Náhrada za učiněnou škodu**: Luk 19, 8.
- Naim**: Luk 7, 11-17.
- Nanebevstoupení Páně**: Mar 16, 19; Luk 24, 51; Jan 6, 62; 20, 17; Skut 2, 32-33; 5, 30-32; Ef 1, 20; 4, 10; Žid 1, 3; 9, 24; 12, 2; 1 Petr 3, 22.
- Napomenutí bratrské**: Luk 17, 3; 23, 40; 1 Tim 5, 20; 2 Tim 2, 25.
- Následování Krista**, výzva k němu: Mat 8, 22; 19, 21. 28; Luk 9, 59. - odměna: Mat 19, 28; Mar 10, 29-30; Jan 8, 12.
- Nathanael** (Bartoloměj): Jan 1, 45-46; 21, 2.
- Nazaret**: Mat 2, 23; 4, 13; Mar 6, 1-6; Luk 1, 26; 2, 39; 4, 16; Jan 1, 40.
- Nazirejský slib**: Skut 18, 18; 21, 23.
- Nebe**, sídlo Boha: Mat 5, 12; 18, 10; Luk 10, 20; 2 Kor 5, 1; 12, 2; Ef 3, 10; Kol 1, 5; 1 Petr 1, 4. 12. - nové: 2 Petr 3, 13; Zjev 21, 1. - třetí: 2 Kor 12, 2.
- Nebojácnost**: Mat 10, 26-28. 31; Skut 5, 29-32. 41-42; 18, 9; 20, 22-24; 1 Kor 16, 13; Ef 6, 10; 2 Tim 4, 7; Žid 11, 32-34. - ve vyznání víry: Mat 10, 28-33; Luk 12, 4-9.
- Neděle**: Skut 20, 7; 1 Kor 16, 2; Zjev 1, 10.
- Největší přikázání**: Mat 15, 18-20; 22, 34-40; Mar 7, 20-23; 12, 38-44.
- Nekajcnost**: Mat 11, 20-24; 12, 32; 23, 37; Luk 10, 13-15; Řím 2, 4-5; Zjev 2, 21; 9, 21; 16, 9.
- Nemilosrdenství**: Mat 18, 28-30; 25, 41-46; Luk 16, 20-21; Jak 2, 13.
- Nemoc, příčina**: Jan 5, 14; 9, 3; Skut 12, 21-23; 1 Kor 11, 29-30; Zjev 2, 21-22. - účel: Jan 11, 4; 1 Petr 4, 19. - útěcha v nemoci: 1 Kor 15, 42-43; Jak 5, 15.
- Nenávisť**: Luk 14, 26; Jan 7, 7; 12, 25; 15, 23; Řím 9, 13; 1 Jan 2, 9-11; 3, 15; 4, 19-20.
- Neohroženost**: Skut 4, 10-29; 7, 51-53; 19, 8; 2 Kor 3, 12-13; Ef 6, 20.
- Neochvějnost**: 1 Kor 16, 13-14; 2 Kor 11, 21-27; 12, 10; Kol 1, 13; 2, 15; Žid 11, 32-38.
- Neomylnost**, Církve; viz Církev. - papeže: Luk 22, 32; Mat 16, 18-19.
- Neposlušnost**: Skut 7, 39; Řím 2, 5-8; Ef 2, 2; 2 Sol 1, 8-10.
- Nepřítel**, Boží: Řím 8, 7; 11, 28; Jak 4, 4. - kříže: Fil 3, 18-19.
- Nesnášenlivost**: Luk 9, 49-50; Skut 10, 11-12; 11, 1-2; 15, 1-2.
- Nespravedlnost**: Mat 23, 14; Luk 16, 11-12; 1 Kor 6, 9; 2 Petr 2, 16.
- Nestrannost**: Mat 22, 16; Mar 12, 14; Luk 20, 21; 1 Tim 5, 21; Jak 2, 1-13.
- Nestřídmost**, varování před ní: Luk 21, 34; Řím 13, 13; 16, 18; Ef 5, 18; Fil 3, 18-19. - trest: Luk 16, 19-31; 1 Kor 10,

- 5-10; Žid 12, 16.
- Nesvornost**, varování před ní: Mat 12, 25; Řím 1, 28-29; 1 Kor 3, 3; 6, 6-7; 2 Kor 12, 20; Gal 5, 19; Fil 2, 3; 2 Tim 2, 14, 23-24; Jak 3, 14-17; 4, 1.
- Nevděčnost**: Luk 17, 17-18; 2 Tim 3, 2.
- Nevěra**, příčina: Luk 16, 27-31; Jan 3, 19-20; 5, 44-47; 8, 42-47; 10, 24-26; 12, 37-40; Skut 13, 45-46; 1 Tim 1, 13. - trest: Mar 16, 16; Jan 3, 18. 36; 8, 24; 12, 48; Řím 11, 20; Zjev 21, 8.
- Nevěsta**, Církev: 2 Kor 11, 2; Zjev 21, 2; 22, 17.
- Nezištnost**: Mat 5, 46-48; 6, 2-4; Luk 6, 32-36; 14, 12-14; 1 Kor 10, 24; 13, 5; Fil 2, 4.
- Němí**, uzdravení: Mat 9, 32-33; 12, 22; 15, 30-31; Mar 7, 37; 9, 16-17; Luk 11, 14.
- Nikodem**: Jan 3, 1-28; 7, 50; 19, 39-42.
- Noe**: Mat 24, 37; Luk 17, 26; Žid 11, 7; 1 Petr 3, 20; 2 Petr 2, 5.
- Oběť, Kristova**: Řím 3, 25-26; 2 Kor 5, 21; Žid 8, 1-10, 18; 13, 10. - duchovní: Řím 12, 1; Žid 13, 15; 1 Petr 2, 5. - mešní (mše sv.): Mat 26, 28; Mar 14, 24; Luk 22, 19-20; 1 Kor 11, 24-26; Žid 13, 10.
- Obětí hostiny pohanské**: 1 Kor 8, 10-13; 10, 19-21. 28-30.
- Obláci**, Krista: Řím 13, 14; Gal 3, 27. - nového člověka: Ef 4, 24; Kol 3, 10. - nesmrtelnost: 1 Kor 15, 53-54.
- Obrácení**, hříšníka: Luk 15, 11-32; 23, 40-43; Jak 5, 19-20; 1 Petr 2, 25. - Izraele: Řím 11, 1-32. - Šavla: Skut 9, 1-30; 22, 6-16; 26, 12-18.
- Obřízka**, tělesná: Skut 15, 5-20; Řím 2, 25-29; 4, 10-12; Gal 5, 1-11; 6, 12-16; Kol 2, 11; 3, 11. - duchovní: Řím 2, 26-29; Fil 3, 3; Kol 2, 11. - zrušená Novým Zákonem: Skut 15, 1-2; 21, 21. - Jana Křtitele: Luk 1, 59. - Ježíše: Luk 2, 21. - Timotheje: Skut 16, 3.
- Očistec**: Mat 12, 32; 1 Kor 3, 11-15.
- Odevzdání do vůle Boží**: Mat 26, 39; Mar 14, 36; Luk 22, 42; Jan 18, 11; 1 Petr 5, 6.
- Odpad od víry**, varování: Mat 7, 15; 24, 5; Skut 20, 29-31; 2 Kor 11, 3. 13-14; Gal 1, 6-9; Kol 2, 8. 18; 2 Sol 2, 2; Žid 12, 15-19; 13, 9; 2 Jan 7, 11. - trest: 2 Sol 2, 8-11; Žid 6, 4-9; 10, 26-29; 2 Petr 2, 15. 17. 21.
- Odpłata**: Mat 10, 41-42; 16, 27; Mar 9, 41; Luk 14, 14; 16, 25; Řím 12, 19; 2 Sol 1, 6; Žid 10, 30.
- Odpovědnost**: Mat 12, 36; 18, 23; 25, 14-30; Luk 12, 47-48; Řím 14, 12; 2 Kor 5, 10; 1 Petr 4, 5.
- Odpustění**: Mat 6, 12. 14-15; 18, 21-22; Mar 11, 25; Luk 11, 4; 23, 24.
- Odříkání**: Mat 19, 28-29; Mar 10, 29-31; Luk 14, 33; 18, 29-30; Tit 2, 11-12.
- Odvaha**: viz Nebojácnost.
- Oheň**, Ducha svatého: Mat 3, 11; Luk 3, 16; Skut 2, 3-4. - lásky: Luk 12, 49-50; 24, 32. - zkoušky: 1 Petr 1, 6-7; 4, 12-13. - soudu: 1 Kor 4, 12-15; Jak 5, 2-3; Zjev 8, 5. - pekelný: Mat 13, 41-42; 18, 8-9; 25, 41; Mar 9, 43-48; Žid 10, 26-27; Juda 7; Zjev 19, 20; 20, 9.
- Ochota**, pro Boha: Mat 2, 14; 12, 41. 46-50; Mar 3, 31-35; Luk 1, 38; 8, 19-21; 11, 28; Skut 9, 6. - pro bližního: Luk 10, 30-37; 1 Kor 9, 19-23; 2 Kor 8, 14; Gal 6, 2; Fil 4, 5; 1 Sol 5, 15; Tit 3, 1; Žid 13, 1; Jak 2, 15-17.
- Olivetská hora**: Mat 21, 1; 24, 3; 26, 30; Mar 11, 1; Luk 22, 39; Skut 1, 12.
- Oltář**, ve chrámě: Žid 13, 10; neznámého Boha: Skut 17, 23; v nebi: Zjev 6, 9; 8, 3. 5; 9, 13; 14, 18; 16, 7.
- Ondřej**: Mat 4, 18; Mar 1, 16. 29; 3, 18; 13, 3; Luk 6, 14; Jan 1, 35-40; 6, 8; Skut 1, 13.
- Opatrnost**: Mat 10, 16; Luk 16, 8; Řím 12, 16; 1 Kor 4, 10; 1 Petr 4, 7.
- Opětný pád do hřichu**: Mat 12, 43-45; Jan 5, 14; 8, 11; Žid 6, 4-8; 10, 26-30; 2 Petr 2, 20-22.
- Opilství**, varování před ním: Luk 21, 34; 1 Kor 5, 11; 6, 10; Ef 5, 18; 1 Tim 3, 3; Tit 1, 7.
- Osoby svaté**: Mat 27, 53; Mar 8, 38; Luk 1, 70; 9, 26; Skut 3, 21; 10, 22; Řím 1, 7; 8, 27; 12, 13; 1 Kor 1, 2; 1 Sol 4, 7; 2 Tim 1, 9; 2 Petr 3, 2; Zjev 14, 10.
- Ospravedlnění**, potřeba: Řím 1, 18-3, 20. - podmínky: Mat 7, 21; Mar 16, 15-16; Luk 13, 3; Řím 3, 28; Žid 11, 6; Jak 2, 24. - účinky: Řím 3, 24-25; 5, 1-8, 39; 1 Kor 6, 11; Ef 2, 10; Tit 3, 3; 2 Petr 1, 4.

Otčenáš (modlitba Páně): Mat 6, 9-13; Luk 11, 1-4.

Otec: viz Rodina.

Otrok: Jan 8, 33-35; 1 Kor 7, 21-22; Gal 3, 27; Ef 6, 5-8; Kol 3, 11. 22-24; 4, 11; 1 Tim 6, 2; Tit 2, 9-10; Filem 15-16.

Ovce: Mat 7, 15; 9, 36; 10, 6; 15, 24; 18, 12-14; Luk 15, 3-7; Jan 10; 21, 16-17; Žid 13, 20; 1 Petr 2, 25.

Ovládnání sebe: 1 Petr 1, 13-15; 4, 7.

Pán, Bůh: Mat 5, 33; 11, 25; Mar 1, 20; 5, 19; Luk 1, 6. 9. 28. 40; 4, 18. - Kristus: Mat 7, 21; 21, 3; Mar 11, 5; Luk 5, 5. 12; 7, 13; 9, 59. 61; 10, 1. 39. 41; 12, 42; Jan 4, 11; 8, 11; 13, 23; Skut 1, 21; 7, 59; 9, 17; 10, 36; 1 Kor 1, 2; 3, 5-6; Fil 2, 10-11.

Panensví: Mat 19, 12; Luk 20, 34-36; 1 Kor 7, 25-35; Zjev 14, 4.

Panictví: viz Panensví.

Papežská biblická komise v Římě, rozhodnutí o evangeliu sv. Matouše: str. 17; o Mar 16, 9-20: str. 147; o evangeliu sv. Lukáše: str. 151; o Luk 22, 44-45: str. 219; o evangeliu sv. Jana: str. 229; o Skutcích apoštolských: str. 293; o parusii (druhém příchodu Páně no svět) v listech Pavlových (1 Sol 4, 15-17): str. 575; o listech pastýřských (1 a 2 Tim, Tit): str. 591; o listě Židům: str. 624.

Papyry, biblické: str. 13-14. 229. 293. 337. 360. 383. 479. 480. 485. 532. 568. 623-624. 713. 729-730. - světské: str. 13-14. 385. 422. 439. 476. 558. 567. 609. 713.

Parusie: viz Druhý příchod Páně.

Pastýř, dobrý: Jan 10, 1-28; Žid 13, 20; 1 Petr 2, 25; 5, 4; Zjev 7, 17.

Pastýři u jeslí: Luk 2, 8-20.

Pašije: viz Umučení Páně.

Patření na Boha, v nebi: Mat 5, 8; 18, 10; 1 Kor 13, 12; 1 Jan 3, 2; Zjev 22, 4.

Pavel, povolání za apoštola: Skut 9, 3-19; 22, 6-21; 26, 12-18. - první apoštolská cesta: Skut 13, 1-14, 27. - druhá apoštolská cesta: Skut 15, 36-13, 22. - třetí apoštolská cesta: Skut 18, 23-21, 17. - v caesarejské vazbě: Skut 23, 23-26, 32. - vězeň Pavel na cestě do Říma: Skut 27, 1-28, 15. - v první římské vazbě: Skut 28, 16-31; 2 Tim 4, 6-11. 16-17.

Péče o chudé: Skut 6, 1-3; 2 Kor 8, 4-7; Gal 2, 10; 1 Tim 5, 16.

Péče o pozemské věci, upřílišená: Mat 6, 25-34; 13, 22; Mar 4, 18; Luk 8, 14.

Peklo, jsoucno: Mat 5, 29-30; 10, 28; 18, 9; 25, 41; Mar 9, 46; 2 Petr 2, 4; Ziev 21, 8. - věčnost: Mat 3, 12; 25, 41-46; Mar 9, 42-47; Luk 3, 17; 16, 19-26; 2 Sol 1, 7-9; Zjev 14, 11; 20, 9-10.

Peníz daně: Mat 22, 17-21; Mar 14-17; Luk 20, 22-25; Řím 12.

Petr, povolání za apoštola: Mat 10, 2; Mar 3, 13-16; Luk 6, 12-14; Jan 1, 40-42. - působení: Skut 9, 31-11, 18. - zázračné zachránění: Skut 12, 1-19. - primát (prvenství): Mat 16, 18-19; Luk 22, 32; Jan 21, 15-17.

Pilát: Mat 27, 2. 58; Luk 23, 13-15; 23, 50-52; Jan 18, 28-29, 38; 1 Tim 6, 13.

Písmo svaté, původ: 2 Tim 3, 16; 2 Petr 1, 20-21. - výklad: Skut 8, 30. 31. 35; 2 Petr 1, 20; 3, 16; Zjev 13, 18; 17, 9.

Pláč Ježíšův: Luk 19, 41; Jan 11, 35.

Pocta, Bohu povinná: Mat 4, 10; Luk 4, 8; Jan 4, 22-24; Zjev 4, 9-11; 5, 11-14; 7, 9-12. - Kristu povinná: Fil 2, 10-11; Žid 1, 6.

Poctivost: Fil 4, 8; 1 Tim 2, 2; 3, 8-11; Tit 2, 2.

Podání: Jan 20, 30; 21, 25; Skut 16, 4; 1 Kor 11, 2; 2 Sol 2, 15; 2 Tim 1, 13-14; 2, 2; 3, 14; 1 Jan 2, 24.

Poddání: Řím 13, 1-7; Tit 3, 1; 1 Petr 2, 13-17.

Podobenství Kristova, o stavbě domu: Mat 7, 24-27; Luk 6, 46-49. - o svěhla-vých chlapcích: Mat 11, 16-19; Luk 7, 31-35. - o rozséváči: Mat 13, 3-9. 18-23; Mar 4, 3-9; Luk 8, 5-8. - o koukolu mezi pšenici: Mat 13, 24-30. 30-43. - o hořčičném zrnku: Mat 13, 31-32; Mar 4, 30-32; Luk 13, 18-19. - o kvasu: Mat 13, 33; Luk 13, 21. - o skrytém pokladu v poli: Mat 13, 34. - o drahocenné perle: Mat 13, 45-46. - o síti vržené do moře: Mat 13, 47-50. - o ztracené ovci: Mat 18, 11-14; Luk 15, 3-7. - o nemilosrdném služebníkovi: Mat 18, 23-35. - o dělnících na vinici: Mat 20, 1-16. - o dvou synech: Mat 21, 28-32. - o zlých vinařích: Mat 21, 33-46; Mar 12, 1-12; Luk 20, 9-19. - o králov. svatbě: Mat 22, 1-

- 14; Luk 14, 16-24. - o fíkovníku: Mat 32-35; Mar 13, 18-32; Luk 21, 29-33. - o desíti pannách: Mat 25, 1-13. - o hřivnách: Mat 14-30 (srv. Luk 19, 11-27). - o milosrdném Samaritánu: Luk 10, 30-37. - o neodbytném příteli: Luk 11, 5-13. - o bohatci: Luk 12, 16-21. - o ztraceném penízi: Luk 15, 8-10. - o omarnotratném synu: Luk 15, 11-32. - o nevěrném správci: Luk 16, 1-13. - o bohatci achudém Lazarovi: Luk 16, 19-31. - o dobrém pastýři: Jan 10, 1-21. - o vinném kmeni: Jan 15, 1-8. - proč mluvil Kristus v podoběnstvích: Mat 13, 10-17; Mar 4, 10-12; Luk 8, 9-10; 10, 23-24.
- Podřízení:** viz **Poddání**.
- Podvod:** Luk 16, 1-12; 1 Kor 6, 9; 1 Sol 4, 6.
- Pohani,** jsou povoláni do Církve a k spáse: Mat 3, 11; Luk 13, 29; Jan 10, 16; Skut 10, 1-11. 18; 15, 7-11; Řím 11, 11-32; Ef 3, 1-7; Kol 1, 24-27.
- Pohoršení,** varování: Mat 5, 29-30; 17, 27; 18, 6-9; Mar 9, 42-47; Luk 17, 1-2; Řím 14, 13-16. 20-21; 10, 17; 1 Kor 8, 9-13; 10, 32; 2 Kor 6, 3. - farizejské: Mat 9, 3; 13, 57; Mar 15, 2; Luk 7, 34; Jan 6, 60-61.
- Pohostinnost:** Řím 12, 13; Žid 13, 2; 1 Petr 4, 9.
- Pohrdání,** bližním: Mat 18, 10; Luk 18, 11; Řím 11, 18-22. - světem: Gal 6, 14; Jak 4, 4; 1 Jan 2, 15-17.
- Pokání,** pohnutky: Luk 13, 3. 5; 15, 7. 10; Skut 3, 19; Řím 2, 4; 2 Petr 3, 9. - účinky: Mat 16 19; 18, 18; Jan 20, 23; 1 Jan 1, 9. - příklady: Mat 26, 75; Luk 7, 37-38. 44-48; 15, 11-24; 18, 13; 19, 8-9; 23, 40-43; 2 Kor 7, 9-10. - nebezpečí odkládání: Mat 11, 20-24; 13, 15; Luk 13, 34; 19, 42-44; Řím 2, 5; Žid 3, 15-19.
- Poklady:** Mat 2, 11; 6, 19-21; Luk 12, 33-34; 2 Kor 4, 7; 12, 14; Kol 2, 3.
- Pokoj,** s bližním: Luk 9, 50; Řím 12, 18; 1 Sol 5, 13; Žid 12, 14. - v duši: Luk 2, 14; 24, 36; Jan 14, 27; Řím 1, 7; 5, 1; Ef 4, 3.
- Pokora,** napomenutí: Mat 11, 29; 18, 1-4; 20, 26; Mar 9, 35; Luk 14, 11; 18, 14; 22, 26; Řím 11, 20; 12, 3. 16; 1 Kor 4, 6; Fil 2, 3; Kol 3, 12. - cena: Mat 5, 3; 11, 25; 18, 4; 19, 14; Gal 6, 2; Jak 1, 9-10; 4, 6. 10; 1 Petr 5, 5-6. - příklady: Mat 3, 11; 11, 29; 20, 28; Mar 1, 7; 10, 45; Luk 1, 38. 48; 3, 16; 22, 26-27; Jan 13, 1-15; Ef 3, 8. - Kristova: Mat 11, 29; 20, 26-28; Jan 8, 54; 13, 13-15; Fil 2, 6-8.
- Pokrytectví:** Mat 6, 5; 7, 5; Luk 12, 1-3; 1 Tim 4, 2; 1 Petr 2, 1.
- Pokušení,** původ: Mat 4, 1-11; Luk 22, 31-32; Jan 13, 2; Skut 5, 3; Řím 7, 22-23; 2 Kor 12, 7-9; Ef 6, 11-17; 1 Sol 3. 5; Jak 1, 13-14; 1 Petr 5. 8-9. - význam: Jak 1, 2. 4. 12; 1 Petr 1, 6.
- Pole krve:** viz **Hakeldama**.
- Políček:** Mat 5, 39; 26, 67; Mar 14, 65; Jan 18, 22; 19, 3.
- Pomluva:** Řím 1, 30; 2 Kor 12, 20; Ef 4, 31; 1 Tim 3, 11; 1 Petr 2, 1.
- Pomsta:** Mat 5, 38-42; Luk 9, 45-46; Řím 12, 19; 1 Sol 5. 15.
- Posedlí zlým duchem:** Mat 4, 28; 8, 28-34; Mar 1, 21-28; 3, 22; 5, 1-20; 7, 24-30; 9, 14-29; Luk 8, 26-39; 9, 37-43; 11, 14-16; Skut 16, 16-18.
- Poslání:** Mat 10, 16; 15, 24; Luk 1, 19. 26; 4, 18; Jan 1, 6; 4, 34; 14, 26; 17, 13; Skut 3, 26; 9, 17; 12, 11; 22, 21; Řím 8, 3; 10, 15; 1 Kor 1, 17; Gal 4, 6; 1 Jan 4, 14. - Ježíšovo: Jan 7, 25-30; 12, 44-50.
- Poslední pomazání:** viz **Svátost nemocných**.
- Poslední večeře:** Mat 26, 20-21; Mar 14, 17-18; Luk 14, 12. 15-24; Jan 13, 2. 4; 21, 20.
- Poslušnost,** k Bohu: Mat 7, 24; Jan 4, 34; 5, 30; 6, 38; 14, 30-31; Skut 4, 18-19; 5, 29; Řím 1, 5; 15, 18-19; Fil 2, 8-9; Žid 5, 8-9; 1 Petr 1, 22; 1 Jan 3, 24. - k Církvi: Mat 18, 17; 2 Kor 5, 9; Žid 13, 17. - k státu: Řím 13, 1-7; Tit 3, 1-2; 1 Petr 2, 13-17. - Kristova: Luk 2, 51; Jan 4, 34; 5, 30; 6, 38; 14, 31; 15, 10; 17, 4; Řím 5, 19; Fil 2, 8-9; Žid 5, 8-9; 10, 5-7.
- Posuzování bližního:** Mat 7, 1-5; Luk 6, 37-38; Řím 2, 1-4; 14, 13; Jak 4, 11-12.
- Pověra:** Jan 16, 2; Skut 19, 19; Kol 2, 18.
- Povinnost:** Řím 13, 5; 1 Kor 7, 3; 9, 16; Ef 5, 21-22; Kol 3, 18-25; 2 Petr 1, 13.
- Povolání,** k věčné spáse: Mat 20, 16; 22, 14; Gal 1, 15; Ef 1, 18; 2, 4-10; 1 Tim 2, 4; 1 Petr 2, 9. - židů: Řím 9, 6-13. 24; 11, 1-32; 15, 8. - pohanů: Skut 15, 7-9; Řím 9, 24; 11, 11-32; Ef 3, 6-9; Kol 1,

- 25-27.
- Poznání Boha**, přirozené: Řím 19-20; 1 Kor 1, 21. - nadpřirozené: 1 Kor 13, 12; 1 Tim 4; Žid 6, 4-5; 2 Petr 1, 3; 1 Jan 2, 13-14; 5, 20.
- Poznání Krista**: Mat 16, 17; Jan 10, 14; 17, 3; 2 Kor 4, 6; Ef 3, 16-19; Fil 3, 8; Kol 2, 2; 2 Petr 1, 8.
- Poznání sebe**: Mat 7, 3-5; Luk 6, 41-42; 1 Kor 11, 31.
- Požehnání**: Mar 10, 13. 16; Žid 7, 1. 6; 1 Petr 3, 9. - Boží: 2 Kor 9, 6-8; Ef 1, 3; Žid 6, 10.
- Práce**, povinnost: Mat 20, 1-16; 25, 14-30; Luk 17, 8-9; Ef 4, 28; 1 Sol 4, 11; 2 Sol 3, 10-12. - mzda: Mat 20, 8-15; 1 Kor 3, 8, 14; 9, 10; Jak 5, 4. - příklady: Mar 6, 3; Skut 18, 3; 20, 34-35; 1 Sol 2, 9; 2 Sol 3, 8.
- Pravda**: Jan 1, 14. 17; 14, 16-17; 15, 26; 16, 13; 18, 37; Ef 1, 13; Kol 1, 5; 1 Tim 2, 4; 3, 15; 2 Tim 2, 15; Jak 1, 18; 1 Jan 4, 6.
- Primát (prvenství) sv. Petra**, zaslíbení: Mat 16, 16-19. - udělení: Jan 21, 15-17. - vykonávání: Skut 1, 15; 2, 14; 15, 7.
- Proměnění Páně na hoře**: Mat 17, 1-9; Mar 9, 2-13; Luk 9, 28-36; 2 Petr 1, 16.
- Pronásledování**: Mat 5, 10-12; Řím 8, 35; 1 Kor 4, 12; 2 Kor 4, 9; 12, 10; 2 Tim 3, 12.
- Proroci**, praví: Skut 11, 27; 13, 1; 15, 32; 1 Kor 12, 28; Ef 2, 20; 3, 5; 4, 11. - nepraví: Mat 7, 15; 24, 11; Luk 6, 26; Skut 13, 6; 1 Jan 4, 1.
- Proselyté**: Mat 23, 15; Skut 2, 11; 6, 5; 13, 43.
- Prostota**: Mat 10, 16; 11, 25; Řím 12, 8.
- Prostředník**, Kristus: 1 Tim 2, 5; Žid 8, 6; 9, 15; 12, 24.
- Prozřetelnost Boží**: Mat 6, 25-33; Luk 12, 6; Jan 5, 17; Skut 14, 6; 17, 26-28; 1 Kor 9, 9; Kol 1, 17; 1 Tim 6, 13; Žid 1, 3; Jak 4, 15; 1 Petr 5, 7.
- Předpověď Ježíšova**, o jeho utrpení a smrti: Mat 16, 21; 17, 22-23; 20, 17-19; 26, 20-25. 30-34; Jan 2, 19; 13, 21-27. - o jeho vzkříšení: Mat 12, 40; 16, 21; 17, 22-23; 20, 17-19; Jan 2, 19. - o jeho apoštolech a Církvi: Mat 10, 16-25; 16, 17-20; Luk 21, 8-19; Jan 21, 18-23. - o zničení Jerusalema a konci světa: Mat 24; Mar 13; Luk 21.
- Přesnice** (velikonoce): Mat 26, 17; Mar 14, 1; Luk 22, 1; Skut 12, 3; 20, 6.
- Přetvářka**: viz Pokrytectví.
- Příklad, dobrý**: Mat 5, 14-16; Řím 12, 11; 15, 19; 2 Kor 8, 21; Fil 2, 15; 1 Sol 4, 11-12; 1 Tim 4, 15; Tit 2, 6-8; Jak 3, 13; 1 Petr 2, 12. - špatný: Mat 18, 6-7; 1 Kor 8, 9-12; 2 Petr 2, 6; Juda 7.
- Přiležitost k hřichu**: Mat 5, 29-30; 18, 8-10; Mar 9, 43-47.
- Přísaha**: Mat 5, 33-37; 23, 16-22; Žid 6, 13-17; 7, 20-22; Jak 5, 12.
- Přítel**: Mat 11, 19; 20, 13; 22, 12; 26, 50; Luk 7, 6; 11, 5; 12, 4; 14, 10. 12; 15, 6. 29; 16, 9; 21, 16; 23, 12; Jan 3, 29; 11, 11; 15, 13, 14. 15; 19, 12; Skut 27, 3; Jak 2, 23; 4, 4; 3 Jan 15.
- Půst**, úmysl: Mat 6, 16-18; Luk 18, 12. 14. - účel: Mat 17, 20; Mar 9, 29; Luk 2, 37; 18, 12; Zjev 13, 2-3; 14, 22. - příklady. Mat 4, 2; 9, 14-15; Mar 2, 18-20; Luk 4, 2; 5, 33-35.
- Pýcha**, varování před ní: Řím 1, 29-30; 11, 20; 1 Kor 4, 7; Gal 5, 26; 2 Tim 3, 2; Juda 16. - trest: Mat 23, 12; Luk 1, 51; 14, 11; 18, 14; Jak 4, 6. 16; 1 Petr 5, 5; Zjev 18, 7-8.
- Radost**, křesťana: Jan 15, 11; 16, 20-22; 17, 13; Řím 12, 15; 14, 17; 2 Kor 8, 2; Gal 5, 22; Fil 4, 4; Jak 1, 2; 1 Jan 1, 4. - v utrpení: Mat 5, 12; Skut 5, 41; 20, 24; Řím 5, 3; 2 Kor 7, 4; Kol 1, 24.
- Rady evangelní**: Mat 19, 21; Mar 10, 21; Luk 18, 22; 1 Kor 7, 26. 32-35.
- Ráj**: Luk 23, 43; 2 Kor 12, 4; Zjev 2, 7; 22, 1-5.
- Rány (jizvy) Ježíšovy**: Luk 24, 39; Jan 20, 27; Gal 6, 17.
- Reptání proti Bohu**: Luk 15, 2; 19, 6; Jan 6, 41-43; 1 Kor 10, 10; Fil 2, 15; Juda 16.
- Rodiče**: Luk 14, 26; 2 Kor 12, 14; Ef 5, 31; 6, 4; Kol 3, 21.
- Rodina**, manžel: 1 Kor 11, 3; Ef 5, 25-33; Kol 3, 19; 1 Petr 3, 7. - manželka: Ef 5, 22-24. 33; Kol 3, 18; 1 Petr 3, 1. - děti: Mat 15, 4-6; Mar 7, 10-13; Ef 6, 1-3; Kol 3, 20; 1 Tim 5, 4.
- Rodokmen**: Mat 1, 1-17; Luk 3, 23-38.
- Rouhání**, Bohu: Mat 27, 39-44; Luk 23,

- 39-42; 1 Kor 12, 3; Kol 3, 8; Zjev 13, 6; 16, 11. - Duchu sv.: Mat 12, 31-32; Mar 3, 28-29; Luk 12, 10.
- Roucho**, posvěcující milosti: Mat 22, 11. - duše: 2 Kor 5, 2. - svatosti: Zjev 3, 4. 18; 6, 11; 7, 13.
- Rozepře**: 1 Kor 6, 7; Gal 5, 20; Jak 3, 13-18.
- Rozhodnost**: Mat 6, 24; 8, 19-22; 37-38; 19, 21; Luk 9, 57-62; 23; 14, 26-27; 1 Kor 5, 4-5; 2 Kor 4, 7-12; Gal 1, 14; 2, 11; 5, 1-4.
- Rozmnožení chlebě**, první: Mat 14, 13-21; Mar 6, 31-34; Luk 9, 10-17; Jan 6, 1-15. - druhé: Mat 15, 32-39; Mar 8, 1-10.
- Rozsevač**: Mat 13, 1-9. 18-23; Mar 4, 1-9. 13-20; Luk 8, 4-8. 11-15.
- Rozvaha**: 2 Tim 1, 7; Tit 2, 5; 1 Petr 4, 7.
- Rozvod**: viz Manželství.
- Řeči**, zlé: 1 Kor 15, 33; Ef 4, 29; 5, 3-4.
- Saduceové**: Mat 22, 23; Mar 12, 18; Luk 20, 27; Skut 4, 1-4; 5, 17-18; 23, 8.
- Safíra**: Skut 5, 1-11.
- Samaritán**: Luk 9, 52-53; 10, 33-37; 17, 16; Jan 4, 9; 8, 48.
- Samaritánka**, Jan 4, 7-29.
- Samaře**: Luk 17, 11; Jan 4, 1-7; Skut 8, 1; 15, 3.
- Sára**, manželka Abrahamova: Řím 4, 19; 9, 9; Žid 11, 11; 1 Petr 3, 6.
- Satan**, svůdce: Mar 4, 15; Luk 22, 3; Jan 13, 27; Skut 5, 3-4; 2 Kor 2, 11; 2 Sol 2, 9; Zjev 12, 9. - pád: Luk 10, 18; Jan 12, 31; 16, 11; Kol 2, 15.
- Shovívavost Boží**: Luk 13, 6-9; Řím 2, 4; 9, 22; 2 Petr 3, 15.
- Silas** (Silvanus), průvodce Pavlův: Skut 15, 22; 15, 27-32; 16, 19. 25. 29; 17, 4. 10. 14-15; 16, 25; 17, 4; 18, 5; 2 Kor 1, 19; 1 Sol 1, 1; 2 Sol 1, 1; 1 Petr 5, 12.
- Siloe**: Luk 13, 4; Jan 9, 7.
- Silvanus**: viz Silas.
- Simeon**, stařec: Luk 2, 25-32.
- Simé**: Mat 13, 3-23. 38; Mar 4, 3-20; Luk 8, 5-15; 1 Kůr 15, 36-38; 2 Kor 9, 10.
- Skeva**: Skut 19, 14.
- Skromnost**: Mat 23, 11; Luk 14, 7-11; Řím 12, 3. 16; Kol 3, 12; Jak 3, 17; 1 Petr 3, 8.
- Skutky dobré**, záslužné: Mat 6, 4. 18; 10, 41-42; Mar 9, 41; Jan 5, 28-29; Řím 2, 6-7; 10, 13; 1 Kor 15, 58; Ef 6, 8; Kol 3, 23; Žid 6, 10; 13, 16; Zjev 14, 13; 20, 12; 22, 12. - potřeba: Mat 3, 10; 7, 19. 21. 24-27; 25, 37-46; Luk 6, 46-49; Jan 15, 16; Jak 2 14-22.
- Sláva**: Řím 5, 2. 11; 1 Kor 1, 31; 4, 7; 2 Kor 10, 17; Gal 6, 14; Jak 1, 9.
- Slavnost**, velikonoční: Mat 26, 2; Mar 14, 1-2; Luk 23, 1-2; Jan 2, 13; 6, 4; 11, 55; 12, 1; 13, 1. - letnice: Skut 2, 1. - stánků: Jan 7, 2. - posvěcení chrámu: Jan 10, 22.
- Slepci**: Mat 9, 27-31; 12, 22; 15, 30; 20, 29-34; 21. 14; Mar 8, 22-26; 10, 46-52; Luk 6, 39; 14, 13. 21; 18, 35-43; Jan 9, 1-41. - duchovní slepci: Mat 15, 14; 23, 16-36; Luk 6, 39; 2 Petr 1, 9; Zjev 3, 17.
- Slovo**, Boží: a) vznešenost: Mat 4, 4; Luk 4, 4; Ef 6, 17; 1 Sol 2, 13; 1 Petr 1, 25. - b) účinky: Mat 13, 18-23; Mar 4, 13-20; Luk 8, 11-15; 17, 11-12; Žid 4, 12; Jak 1, 21-25. - Slovo - Ježíš Kristus: Jan 1, 1-14.
- Služba Bohu**: Mat 6, 24; Luk 16, 13; Řím 12, 11; Žid 12, 28.
- Služebník**: viz **Otrok**.
- Smilstvo**, varování před ním: Mat 15, 19-20; 1 Kor 6, 18-20; 10, 8; Gal 5, 19; Ef 5, 3. - trest: Luk 15, 13-14; 1 Kor 6, 9; Ef 5, 5; Žid 13, 4; Zjev 21, 8.
- Smířlivost**: Mat 5, 23-26; 6, 14-15; 18, 35; Mar 11, 25-26; Luk 12, 58-59; Řím 12, 20; Ef 4, 26 31; Kol 3, 12-13; 1 Sol 5, 15; 1 Petr 3, 9.
- Smrt**, následek hříchu: Řím 5, 12. 17; 6, 23; 1 Kor 15, 21-22. - kdy přijde, nevíme: Mat 24, 42; Mar 13, 35-36; Luk 12, 20. 40; 21, 34-38; 1 Sol 5, 1-6; 2 Petr 3, 10; Zjev 3, 3.
- Sobota** (sabbat): Mat 12, 1-13; Mar 2, 25-3, 5; Luk 6, 1-10; 13, 10-17; 14, 1-6; Jan 5, 1-15; 7, 14-24. - svěcení: Mat 12, 1-2. 9-11; Luk 13, 14; 14, 2; Jan 5, 10-16; 7, 21-24.
- Sodoma**: Luk 17, 28-29.
- Sopater**, učedník Pavlův: Skut 20, 4.
- Sosthenes**: Skut 18, 17.
- Soucít**: Mat 9, 36; 14, 14; 15, 32; Mar 6, 34; 8, 2; Luk 7, 13; 10, 33; 15, 20; Řím 12, 15; Žid 4, 15; 5, 2; Juda 22-23.
- Soud**, zvláštní: Mat 25, 30; Luk 16, 22-23;

- Řím 2, 5-8; 14, 10, 12; 1 Kor 3, 8; 11, 31; 2 Kor 5, 10; Gal 6, 8; Žid 9, 27; Jak 2, 13. - všeobecný na konci světa: Mat 12, 30; 13, 41-43; 16, 27; 26, 64; Mar 14, 62; Jan 12, 48; 1 Kor 3, 13; 4, 5; 2 Petr 2, 4; 1 Jan 4, 17; Juda 6. 14-15; Zjev 11, 18; 20, 12-13.
- Spása:** Luk 1, 69, 77; Jan 3, 16-17; Skut 4, 12; 13, 47; 16, 17; Řím 1, 16; 10, 10; 13, 11; 2 Kor 6, 2; 1 Sol 5, 8, 9; 2 Tim 2, 10; Žid 1, 14; 9, 28; 1 Petr 1, 5.
- Spokojenost:** Luk 3, 14; Fil 4, 11; 1 Tim 6, 6-9; Žid 13, 15.
- Společenství:** Skut 2, 42; 4, 32; 2 Kor 8, 4. - s Bohem: Jan 17, 11, 13; 1 Jan 1, 6-7; 3, 24; 5, 20. - s Kristem: Jan 15, 1-9; 1 Kor 1, 9, 30; Fil 1, 23. - se svatými: Řím 12, 5; 1 Kor 12, 13, 27; Kol 1, 24; 2 Tim 2, 10.
- Společný majetek:** Skut 2, 44-45; 4, 32-37.
- Sport,** obrazy ze sportu: 1 Kor 6, 12-20; 9, 24-27; 2 Kor 6, 7; 10, 4; Fil 3, 12-14; 2 Tim 2, 5.
- Spravdnost:** Mat 3, 15; 5, 6; 6, 33; Řím 2, 13; 14, 17; 2 Kor 3, 9; Fil 3, 6; 1 Jan 2, 29-30. - Boží: Jan 17, 25; Skut 17, 31; Řím 2, 2, 6; 1 Kor 4, 5; 2 Kor 5, 10; 2 Tim 4, 8; 1 Petr 3, 18. - Kristova: Jan 16, 8, 11; Skut 3, 14; 7, 52; 1 Jan 2, 1.
- Starosti, časné:** Mat 6, 25-34; Luk 12, 22-31; 1 Kor 7, 32-34; Fil 4, 6.
- Starší,** členové židovské velerady: Mat 16, 21; 26, 3; Mar 8, 31; 14, 53; Luk 9, 22; Skut 4, 5. - církevní představení: Skut 11, 30; 14, 22; 15, 2, 23; 20, 17; Tit 1, 5; Jak 5, 14; 1 Petr 5, 1; 2 Jan 1; 3 Jan 1. - v Zjevení sv. Jana: 4, 10; 5, 8, 14; 11, 16; 19, 4.
- Stát:** Mat 22, 15-21; Mar 12, 13-17; Luk 20, 20-26; Řím 13, 1-7; 1 Tim 2, 2; Tit 3, 1.
- Statečnost:** Mat 26, 45-46; Mar 10, 32-34; Jan 18, 4-9; Skut 7, 54-55; 20, 22-24; 21, 13; 27, 21-26; 2 Kor 4, 8-10; 11, 23-27.
- Studnice Jakubova:** Jan 4, 1-26.
- Střízlivost a střízlivost:** Luk 21, 34-36; 1 Sol 5, 6-8; 2 Tim 3, 2; 5; Tit 2, 2; 1 Petr 1, 13; 8.
- Sůl:** Mat 5, 13; Mar 9, 49-50; Luk 14, 34-35.
- Svatost,** Boží: Jan 17, 11; 1 Petr 1, 15; 1 Jan 3, 3. - Kristova: Mat 26, 59-60; Mar 14, 58; Jan 8, 46; Skut 4, 27; Žid 4, 15; 7, 26-28; 1 Petr 2, 22; 3, 18, 1 Jan 3, 5.
- Svatost křtu:** viz Křest. Svatost bířmování: viz Bířmování.
- Svatost oltární,** zaslíbení: Jan 6, 48-71. - ustanovení: Mat 26, 26-29; Mar 14, 22-25; Luk 22, 19-20; 1 Kor 11, 23-26. - svátostná přítomnost Kristova: Mat 26, 27-23; Mar 14, 22-24; Luk 22, 19-20; 1 Kor 11, 24-25. - jako obět: Mat 26, 28; Mar 14, 24; Luk 22, 19-20; 1 Kor 11, 24-26; Žid 13, 10. - Jako pokrm duše: Jan 6, 53-58; 1 Kor 10, 16; 11, 26, 28-29; Žid 13, 10. - příprava na sv. přijímání: 1 Kor 11, 27-31. - účinky: Jan 6, 56, 58; 1 Kor 10, 17; 11, 27-30.
- Svatost pokání:** Jan 20, 22-23; Mat 16, 19; 18, 18.
- Svatost nemocných:** Jak 5, 14-15.
- Svatost svěcení kněžstva:** viz Kněz.
- Svatost sňatku manželského:** viz Manželství,
- Svědění,** dobré: 2 Kor 1, 12; 1 Tim 1, 19; 2 Tim 4, 7-8; 1 Petr 3, 15-16; 1 Jan 3, 19. - zlé: Mat 27, 3-4; Jan 8, 7-9; 1 Tim 1, 19-20. - předchozí jako norma mravního jednání: Řím 14, 23.
- Svéhlavost:** Mat 11, 16-19; Luk 7 31-35.
- Svět,** lidé ve světě: Mat 13, 38; Mar 14, 9; 16, 15; Jan 11, 9; 13, 1; 17, 11; 18, 36; Řím 1, 8; Ef 2, 12; Kol 1, 16; 1 Tim 6, 7; Jak 2, 5. - lidé Bohu nepřátelští: Luk 16, 30; Jan 12, 31; 14, 30; 1 Kor 2, 8; 2 Kor 4, 4; Gal 1, 6; Ef 2, 2; 1 Jan 5, 19. - láska ke světu: Jan 15, 18-19; Řím 12, 2; Jak 4, 4; 1 Jan 2, 15-18.
- Světlo,** Bůh: 1 Tim 6, 16; 1 Jan 1, 5; Zjev 22, 5. - Kristus: Luk 1, 79; 2, 32; Jan 1, 4, 9, 10; 3, 19; 8, 12; 9, 5; 12, 35-36, 46; Zjev 21, 23. - děti světla: Jan 12, 36; Ef 5, 8; 1 Sol 5, 5.
- Svoboda,** od zachovávání obřadních předpisů mojžíšského zákona: 2 Kor 3, 17; Gal 2, 4; 5, 1, 13; 1 Petr 2, 16. - v Kristu: Gal 4, 31; 5, 1; Jak 1, 25; 2, 12; 1 Petr 2, 16. - nepravá: Gal 5, 13; 1 Petr 2, 16; 2 Petr 2, 19
- Svornost:** Skut 2, 42, 44; 4, 32; Řím 12, 16; 15, 5-6; 1 Kor 1, 10; Ef 4, 2; Fil 2, 2-3; 1 Petr 3, 8.

Svůdcové: Mat 18, 6-7. 10-14; Mar 9, 42; Luk 17, 1-2.

Syn člověka: Mat 8, 20; 24, 30; 25, 31; 26, 64; Mar 2, 28; 8, 31; 9, 30; 13, 26; Luk 5, 24; 22, 69; 24, 7; Jan 3, 14; 12, 34; Skut 7, 56; Zjev 1, 13; 14, 14.

Syn Davidův: Mat 22, 41-46; Mar 12, 35-37; Luk 1, 32; 20, 41-44; 2 Tim 2, 8; Zjev 22, 16.

Synagogy: Mat 4, 23; 6, 2. 3; 9, 35; Mar 1, 21-23, 39; Luk 4, 15-16; 28, 44; Skut 9, 2. 6. 9; 9, 20; 13, 14; 22, 19; 26, 11.

Synové hromu (Boanerges): Mar 3, 17.

Šavel: viz Pavel.

Šelma, z moře: Zjev 13, 1-9; 11, 7. - ze země: Zjev 13, 11-18.

Šimon, Petr: Mat 10, 2; 16, 16-19; Mar 3, 16. - Horlivec: Mat 10, 4; Mar 3, 18; Luk 6, 15; Skut 1, 13. - z Kyreny: Mat 27, 32; Mar 15, 21; Luk 23, 36. - farizej: Luk 7, 40. 43-44. - malomocný: Mat 26, 6; Mar 14, 3. - koželuh: Skut 9, 43; 10, 6. 17. 32. - kouzelník: Skut 8, 9-13. 18-24. - otec Jidášův: Jan 6, 71; 12, 4; 13, 26.

Štěpán, jáhen: Skut 6, 5. 8-9; 7, 2-3; 7, 57.

Tabitha: Skut 9, 36-37.

Tajemství: Mat 13, 11; Mar 4, 11; Luk 8, 10; Řím 11, 25; 16, 25; 1 Kor 2, 7; 4, 1; 13, 2; Ef 1, 9; 3, 4; 5, 32; Kol 1, 26; 2, 2; 4, 3; 2 Sol 2, 7; 1 Tim 3, 9. 16.

Tarsus: Skut 9, 30; 11, 25; 21, 39; 22, 3.

Temnoty, duchovní: Ef 4, 18; 5, 7; 1 Petr 2, 9; 1 Jan 1, 6; 2, 9. - skutky temnoty: Řím 13, 12; Ef 5, 11.

Tělo, lidská přirozenost: Mat 16, 17; 1 Kor 15, 50; Gal 1, 16; Ef 6, 12. - sídlo hříšné žádostivosti: Řím 7, 5-24; 8, 3-13; Gal 5, 16-24; Ef 2, 3; Kol 2, 13. - skutky těla: Řím 8, 13; Gal 5, 19. - žádosti těla: Řím 8, 5-8; Gal 5, 16; Ef 2, 3; 2 Petr 2, 18; 1 Jan 2, 16. - důstojnost: Mat 6, 25-32; Luk 12, 22-31; 1 Kor 3, 16-17; 6, 19-20; Ef 5, 29-36 - povinnosti: Řím 6, 12-13; 12, 1; 1 Kor 3, 17; 6, 13-20; 9, 27; 1 Sol 5, 23. - vzkříšené a oslavené: Řím 8, 29-30; 1 Kor 15, 42-49; Fil 3, 29-30. - tajemné tělo Kristovo: viz Církev.

Těsto: Mat 16, 6. 11-12, Mar 8, 14-15; 12,

1; 1 Kor 5, 6-8; Gal 5 9

Theofil: Luk 1, 3; Skut 1, 1.

Tiberiádské jezero: Jan 6, 1, 21, 1.

Tichost, povzbuzení: Mat 11, 29; Gal 6, 1; Ef 4, 2; Kol 3, 12; 1 Tim 6, 11; Tit 3, 2; Jak 1, 21; 1 Petr 3, 15-16. - odměna: Mat 5, 5; 11, 29.

Timothej: Skut 16, 1-2; 19, 22; 20, 4; 1 Kor 4, 17; 16, 10; Fil 1, 1; 2, 19-23; Kol 1, 1; 1 Sol 1, 1; 2 Sol 1, 1; Žid 13, 23; 1 Tim 1, 2; 2 Tim 1, 2.

Titus, učedník Pavlův: 2 Kor 8, 6-16; 12, 17-18; Gal 2, 1. 3; Tit 1, 3. - příjmením Justus: Skut 18, 7.

Tomáš, apoštol: Mat 10, 3; Mar 3, 18; Luk 6, 15; Jan 11, 16; 14, 5; 20, 24-29; 21, 2; Skut 1, 13.

Trhání klasů: Mat 12, 1; Mar 2, 23; Luk 6, 7.

Trním korunování: Mat 27, 27-30; Mar 15, 16-19; Jan 19, 2-3.

Trojjedíný Bůh: Mat 3, 16-17; 28, 19; Mar 1, 10-11; Jan 14, 16; 15, 27; Skut 2, 33; Řím 8, 11; 2 Kor 13, 13; Ef 2, 18; 1 Petr 1, 2; 1 Jan 5, 7.

Trouba, poslední: 1 Kor 15, 52. - Boží: 1 Sol 4, 16. - sedmero: Zjev 8, 2; 8, 6-13; 9, 1-21; 11. 15-19.

Trpělivost, v utrpení: Luk 21, 19; Řím 5, 3-5; 12, 12; 1 Kor 13, 7; 2 Kor 6, 3. 5; Gal 5, 22; Kol 3, 12; 2 Sol 1, 4-5; 1 Tim 6, 11; 2 Tim 2, 12. 24; Tit 2, 1-2; Žid 6, 12. 15; 10, 36; 12, 1-2; Jak 1, 3-4; 5, 7-8. 11. - s bližním: Řím 15, 1; Gal 6, 1-2; Ef 4, 1-2; Kol 3, 12-13; 1 Sol 5, 14. - příklady: Skut 7, 59; 2 Sol 1, 4-5; Žid 10, 32-39; Jak 5, 10; 1 Petr 2, 21.

Trůn Boží: Žid 1, 8; 4, 16; Zjev 1, 4; 3, 21.

Učedníci Páně: Mat 8, 21; 10, 25; 16, 24; Luk 9, 61-62; 14, 25-27; Jan 1, 35-51; 8, 31; 13, 35; 15, 18-20.

Uhelný kámen (Kristus): Mat 21, 42. 44; Mar 12, 10; Luk 20, 17-18; Skut 4, 11; Řím 9, 32-33; Ef 2, 20; 1 Petr 2, 7.

Umrťování, povinnost: Řím 6, 10-13; 8, 12-14; 12, 1-2; Gal 5, 16; Ef 4, 17-24; Kol 3, 5; 1 Petr 4, 1-2. - jeho blahodárné účinky: Řím 6, 8; 1 Kor 9, 25; Kol 3, 3-4.

Umučení Páně (pašije): Mat 26-27; Mar 14-15; Luk 22-23; Jan 13-19.

- Úmysl**, dobrý: Mat 6, 1-23; 10, 42; 1 Kor 10, 31; Kol 3, 17.
- Umyváni nohou**: Luk 7, 44; Jan 13, 5-19; 1 Tim 5, 10.
- Upřímnost**: Mat 5, 37; 10, 16; Luk 20, 21; Řím 12, 9; 2 Kor 1, 12; Ef 4, 25; Jak 5, 12; 1 Petr 2, 1.
- Úředník královský**: Jan 4, 43-54.
- Útěcha**: Mat 5, 5; Řím 5, 3; 2 Kor 1, 4; 7, 6; 1 Sol 3, 7; 4, 18.
- Utrpení**, cena: Mat 5, 11-12; Luk 24, 26; Jan 16, 22; Řím 5, 3; 8, 18; 2 Kor 4, 17; Fil 2, 7-11; 2 Sol 1, 7-10; 2 Tim 2, 11-12; Jak 1, 2-4. 12; 1 Petr 1, 6-7; 2, 20-21; 4, 12-16; 2 Petr 2, 7-9. - *útěcha v utrpení*: Luk 24, 26; 2 Kor 1, 4-5; Žid 2, 9-10; 1 Petr 2, 19-24.
- Utrpení Kristovo**, význam: Jan 3, 16-17; Řím 3, 25-26; 5, 8; 8, 3; 1 Kor 5, 21; Kol 1, 19; 1 Jan 4, 9-10.
- Válka**: Mat 24, 6; Luk 14, 31; Zjev 11, 7; 12, 17; 13, 7; 19, 19.
- Vděčnost**, k Bohu: 1 Kor 10, 30; 2 Kor 1, 11; Ef 5, 20; Fil 4, 6; Kol 1, 12; 2, 6-7; 3, 15. 17; 4, 2; 1 Sol 5, 18; 1 Tim 1, 12. - *příklady*: Mat 15, 36; 17, 15-16; Řím 1, 8; 6, 17; 1 Kor 1, 4; Fil 1, 3-5; Kol 1, 3-4; 1 Sol 1, 2-3; 2 Sol 1, 3. - *k bližnímu*: 1 Tim 5, 4.
- Vdovin groš**: Mar 12, 41-44; Luk 21, 1-4.
- Vdovy**: 1 Kor 7, 8-9. 39-40; 1 Tim 5, 3-16; Jak 1, 27.
- Věčnost**, Boží: 1 Tim 1, 17; 6, 16; Zjev 1, 4. 8. 17; 4, 8; 11, 17; 21, 6. - *Krista*: Jan 1, 1-2. 18; 8, 58; 17, 5; Žid 13, 8; Zjev 1, 17; 2, 8; 22, 13.
- Velikonoční večeře**: Mat 26, 17; Mar 14, 12; Luk 22, 7; 1 Kor 5, 8.
- Věnc, vítězný**: 1 Kor 9, 25; Fil 4, 1; 1 Sol 2, 19; 2 Tim 2, 5; 4, 8; Jak 1, 12; 1 Petr 5, 4; Zjev 2, 10; 3, 11; 6, 2.
- Věrnost**, Boží: Řím 3, 3; 1 Kor 1, 9; 10, 13; 1 Sol 5, 24; 2 Sol 3, 3; 2 Tim 2, 13; 1 Jan 1, 9. - *k Bohu*: Mat 24, 45-47; Luk 16, 10-13; 22, 28-30, -
- Věrozvěst**, povolání: Jan 1, 23; Řím 2, 19-20; 1 Kor 4, 1; 2 Kor 2, 14-15; 5, 20; 6, 4; Ef 6, 20; 1 Sol 3, 2; 2 Tim 1, 1; Tit 1. - *vlastnosti*: Jan 7, 18; 1 Kor 13, 1; 2 Kor 4, 1-5; 1 Sol 4-5; 2 Tim 2, 15; 4, 2-5; Tit 2, 15.
- Víra**, potřeba: Mar 16, 16; Jan 3, 36; 6, 29-8, 24; Skut 4, 12; 16, 30-31; Žid 11, 6; 1 Petr 5, 9; 1 Jan 3, 23; 5, 1. 10. 12. - *moc víry*: Mat 17, 20; 21, 21-22; Mar 16, 17-18; Luk 18, 41-42; Jan 7, 38; 11. 26; 14, 12; Skut 3, 16; Řím 1, 16. - *vyznání*: Mat 10, 32-33; Mar 8, 38; Luk 9, 26; 12, 8-9; Řím 1, 16; 10, 9-10; 1 Tim 6, 12-14; 2 Tim 2, 12; Žid 4, 14; 10, 23; 13, 15; 1 Jan 4, 15. - *odpad od víry*: 1 Tim 1, 19; 5, 15; 6, 21; 2 Tim 2, 17-18; Žid 3, 12; 6, 6; 10, 26-27.
- Vítěz**: Jan 16, 33; Řím 3, 4; 12, 21; 1 Jan 2, 13-14; 4, 4; 5, 4; Zjev 2, 7. 11. 17. 26-28; 3, 5. 12. 21; 5, 5; 6, 2; 15, 2; 21, 7.
- Vjezd Páně do Jerusalema**: Mat 21, 1-9; Mar 11. 1-10; Luk 19, 29-38; Jan 12, 12-16.
- Vlažnost**: Zjev 2, 4; 3, 14-20.
- Vrchnosti**, povinnosti k nim: Mat 22, 21; Řím 13, 1-8; 1 Sol 5, 12-13; Tit 3, 1; Žid 13, 17; 1 Petr 2, 13-17.
- Všemohoucnost**, Boží: Mat 19, 26; Mar 10, 27; Luk 1, 37; Ef 3, 20; Zjev 16, 7. - *Kristova*: Mat 28; 18; Mar 16, 17-18; Jan 1, 3; 5, 19. 21-22; 1 Kor 8, 6; Kol 1, 16-17; Žid 1, 2-3; 2, 10.
- Vševědoucnost**, Boží: Mat 6, 4; 21, 2; Mar 2, 8; 14, 15; Luk 22, 10; Jan 1, 47; 2, 25; 16, 30; 21, 17; Skut 15, 8; Řím 8, 27. - *Kristova*: Mat 11, 27; Mar 2, 8; 8, 17; 12, 15; Luk 10, 22; 21, 20-28; 22, 34; Jan 1, 47-48; 4, 16-17; 6, 65; 21, 18; Kol 2, 3.
- Vtělení Syna Božího**, důvod: Jan 3, 16; Tit 3, 5; 1 Jan 4, 9. - *účel*: Jan 3, 17; Řím 8, 3; 1 Tim 1, 15; Žid 2, 14-18.
- Vůle Boží**: Mat 6, 10; 7, 21; 12, 50; 18, 14; 26, 42; Mar 3, 35; 14, 36; Luk 22, 42; Jan 4, 34; 5, 30; 6, 38-40; 9, 31; Řím 12, 2; Ef 5, 10; Kol 1, 9-10; 1 Sol 4, 3.
- Výchova**: Ef 6, 4; 2 Tim 3, 16; Žid 12, 5. 7-8.
- Vykoupení**: Řím 3, 24; Ef 1, 7; Kol 1, 14.
- Vykupitel**: Mat 1, 21; 9, 13; 20, 28; 26, 28; Mar 2, 17; 10, 45; 1 Tim 1, 15; 2, 5; 1 Jan 3, 5. 8; Zjev 1, 5-6.
- Vyobcování**: Jan 9, 22. 34; 12, 42; 16, 2; 1 Kor 5, 5; 16, 22; Gal 1, 8-9; 1 Tim 1, 20.
- Vytrvalost**, potřeba: Žid 10, 36. - *je milost Boží*: 2 Tim 1, 7; 2, 1; 1 Petr 5, 10. - *odměna*: Mat 10, 22; Mar 13, 13; Luk 21,

- 19; Jak 1, 12; Zjev 2, 10. - v modlitbě; Mat 7, 7-11; 15, 21-28; Mar 7, 24-30; Luk 11, 9-13; 18, 1-8; 1 Sol 5, 17. - v dobrém: Skut 13, 43; 14, 22; 1 Kor 7, 35; 15, 58; Jak 5, 11.
- Vytržení mysli** (extase): Skut 10, 10; 11, 5; 22, 17; 2 Kor 12, 2-3; Zjev 1, 10.
- Vyvolení**, k víře: Kol 3, 12; 1 Sol 1, 4; 2 Tim 2, 10; Tit 1, 1; 1 Petr 1, 1; 2, 9; 2 Jan 1, 13. -k věčné spáse: Mat 22, 14; 24, 22. 31; Mar 13, 20. 22. 27; Řím 8, 33; 1 Tim 5, 21.
- Vyznání Krista před světem**: Mat 10, 32-33; 16, 16; Mar 8, 29. 38; Luk 12, 8-9; Řím 10, 9-10; Žid 4, 14; 1 Jan 4, 15.
- Vzkládání rukou**: Mat 9, 18; Mar 5, 23; 7, 32; Luk 4, 40; 13, 12; při svěcení jáhenském: Skut 6, 6. - při svěcení kněžském a biskupským: Skut 13, 3; 1 Tim 4, 14; 5, 22; 2 Tim 1, 6. - při biřmování: Skut 8, 17; 19, 6.
- Zachariáš**, otec Jana Křtitele: Luk 1, 5-6. 40-59. 67; 3, 2. syn Barachiášův: Mat 23, 35; Luk 11, 51.
- Zákon**, přirozený: Skut 14, 16; Řím 1, 19-20; 2, 14-15. - mojižský: Skut 15, 10; Řím 3, 20; 4, 15; 5, 20; 7, 1. 7. 8. 11-13; 2 Kor 3, 6-11; Gal 3, 10. 13. 19. 23-25; 1 Tim 1, 9; Žid 7, 18-19. - nový: Luk 22, 20; 2 Kor 3, 8; Žid 7, 22; 8, 6. 8-12; 10, 16. 28-29.
- Zákon a Proroci (= Starý Zákon)**: Mat 5, 17; 6, 12; 22, 40; Luk 24, 44; Skut 13, 40; 24, 14; 25, 15; Řím 3, 21.
- Zákoníci**, nepřátelé Kristovi: Mat 9, 3; 12, 38; 15, 2; 26, 57; 27, 41. - Kristus před nimi varuje: Mar 12, 38-40; Luk 20, 45-47. - Kristus volá jim „běda“: Mat 23, 13-33; Luk 11, 45-54.
- Zapírání víry**: Mat 10, 33; Luk 12, 9; 1 Tim 5, 8; 2 Tim 2, 12.
- Zármutek**, bohumilý: Mat 5, 4; 26, 75; Řím 9, 2; 2 Kor 7, 9.
- Zatvrzelost**: viz Nekajícnost.
- Závist**: Mat 20, 9-15; Mar 15, 10; Luk 15, 25-30; Jan 3, 26; Řím 1, 29; Gal 5, 19-21. 26; Fil 1, 15; Jak 4, 2; 1 Petr 2, 1.
- Zavržení**, věčné: Mat 3, 12; 18, 8-9; 25, 41. 46; Mar 9, 43-47; 16, 16; Luk 3, 17; 16, 23-24; Žid 10, 27; 2 Petr 2, 4; Juda 6; Zjev 19, 20; 20, 9-10; 21, 8.
- Zázraky Kristovy**, na přírodě: Mat 8, 23-27; 14. 13-21; 15, 32-39; Mar 6, 35-44; 8, 1-9; Luk 9, 10-17; Jan 6, 1-13; Mat 21, 19; Mar 11, 13; Luk 5, 1-11; Jan 21, 1-13; Mat 14, 22-31; Jan 2, 11. - na nemocných: Mat 8, 2. 13. 15-16; 9, 6-7. 22. 29. 33; 12, 13; 20, 34; Mar 7, 34-35; Luk 14, 4; 22, 51; Jan 4, 65-5. 6. - na posedlých zlým duchem: Mat 8, 32; 12, 22; 15, 28; 17, 18; Mar 1, 25-26; 16, 9; Luk 8, 2; 13, 11-12. - vzkříšení z mrtvých: Mat 9, 25 (dcera Jairova); Luk 7, 11-17 (mládenec v Naimu); Jan 11, 43-44 (Lazar v Bethanii).
- Zbožnost**: Mat 6, 1-18; 1 Tim 4, 7-8; 2 Tim 3, 12; Tit 2, 12; 2 Petr 1, 6; 3 11; Jak 1, 27.
- Zjevení**, andělů: viz **Andělé**. -Ducha sv.: Mat 3, 16; Mar 1, 10; Luk 3, 22; Jan 1, 32; Skut 2, 3-4. - Eliáš: Mat 17, 3-4; Mar 9, 3-4; Luk 9, 30-31. - vzkříšených při smrti Ježíšově: Mat 27, 53. - vzkříšeného Ježíše zbožným ženám: Mat 28, 9-10; Mar 16, 9-10. - Marii Magdaleně: Jan 20, 14-18. - Petrovi: Luk 24, 43. - ostatním apoštolům: Mat 28, 17; Mar 16, 14-15; Luk 24, 36-51; Jan 20, 19; 21, 1-23; Skut 1, 2-11. - učedníkům emauzským: Mar 16, 12; Luk 24, 15-31. - Šavlovi (Pavlovi): Skut 9, 4-6; 18, 9-10; 23, 11. - Makedoňana Pavlovi: Skut 16, 9.
- Zjevení**, přirozené: Skut 14, 17; 17, 27-28; Řím 1, 19-20; 1 Kor 1, 21. - nadpřirozené: Mat 11, 25; 38, 17; Jan 17, 6; 1 Kor 2, 10; Gal 1, 16; Kol 1, 26; 1 Tim 3, 16; 2 Tim 1, 10; Žid 1, 1-2.
- Zlí duchové**, jejich jsoucnost: Luk 10, 18; Ef 5, 12; Jak 2, 19; 4, 7; 1 Petr 5, 8-9; 2 Petr 2, 4; Juda 6. - působení: Mat 3-11; 8, 31; 13; 19; 16, 23; 25, 39; Mar 1, 12-13; 4, 15; 8, 32-33; Luk 4, 1-13; 8, 12; 23, 3. 31-32; Jan 8, 44; 13, 2; 14, 30; Skut 3; 13, 9-10; 26, 18; 1 Kor 7, 5; 2 Kor 2, 11; 4, 3-4; 11, 3. 14; Ef 2, 1-2; 6, 11-13; Kol 1, 12-13; 1 Sol 2, 18; 3, 5; 1 Petr 5, 8; 1 Jan 3, 8-10; Zjev 2, 10; 20, 7.
- Zlo**, připuštění: Mat 8, 30-32; 13, 29. 30. 32. 39; 26, 59; 27, 22; 28, 12-15; Mar 5, 11-13; Jan 6, 70, 71; Skut 8, 1; Řím 8, 23.
- Zloděj**: Mat 24, 43-44; Luk 12, 39-40; 1

- Sol 5, 2; 2 Petr 3, 10; Zjev 16, 15.
- Zmrtvýchvstání**, skutečnost: Mat 22, 30-32; Mar 12, 26-27; Luk 20, 37-38; Jan 5, 28-29; 6, 39; 11, 24; Skut 17, 18. 31-34; 23, 6; 24, 15; 26, 8; Řím 8, 11; 1 Kor 6, 14; 15, 12-22; 2 Kor 1, 9; 4, 14; 1 Sol 4, 13-17; Zjev 20, 12. - stav zmrtvýchvstalých: Mat 22, 24-30; Mar 12, 19-25; Luk 20, 28-36; 1 Kor 15, 35-44. 51; Fil 3, 21; Kol 3, 4; 1 Jan 3, 2.
- Zmrtvýchvstání Ježíšovo**, předpověď: Mat 12, 40; 16, 21; 17, 9; 26, 32; Mar 14, 28; Jan 2, 19; 16, 16. - svědci: Mat 28; Mar 16; Luk 24; Jan 20-21; Skut 1, 9. 21-22; 2, 24. 32; 3, 15; 17, 31; Řím 1, 4; 4, 24-25; 6, 4; 8, 11. 34; 1 Kor 6, 14; 15, 4-7; Gal 1, 1; Ef 1, 20; 1 Sol 4, 14; 1 Petr 1, 3-4. 21; Zjev 1, 15.
- Znamení**, s nebe: Mat 6, 1; Mar 8, 11. - při smrti Páně: Mat 27, 51-52. - před pádem Jerusalema a koncem světa: Mat 24, 15-31; Mar 13, 14-27; Luk 21, 20-28.
- Zrada**: Mat 26, 14-18. 21-25. 47-49; Mar 14, 10-11. 18-21. 43-45; Luk 22, 3-6. 21-23, 47-48, Jan 13, 21-30; 18, 2-5; 1 Kor 11, 23.
- Zrno hořčičné**: Mat 13, 31-32; Mar 4, 31-32; Luk 13, 19.
- Žádostivost**, zlá: Mat 5, 28; Řím 6, 12; 7, 7-25; 13, 9; 1 Kor 10, 1-13; Gal 6, 17; 2 Tim 2, 22; Tit 2, 12; Jak 4, 1-3; 1 Petr 2, 11; 1 Jan 2, 16.
- Žárlivost**: Jan 3, 26; Řím 13, 13; 1 Kor 3, 3; Gal 5, 20.
- Ženich**, Kristus: Mat 9, 15; 25, 1-13; Mar 2, 19; Luk 5, 34; Jan 3, 29.
- Ženy**, povinnosti: 1 Kor 11, 3-15; 1 Sol 4, 3; 1 Tim 2, 9-10; Tit 2, 5; 1 Petr 3, 3-5. - ozdoba žen: 1 Tim 2, 9-10; 1 Petr 3, 3-5. - v bohoslužebném shromáždění: 1 Kor 14, 34-35; 1 Tim 2, 12.
- Židé**, zatvrzelost: Mat 13, 13-15; Skut 28, 24-27; Řím 2, 5; 10, 21; 2 Kor 3, 14-15. - obrácení: Řím 11, 1-32.
- Život**, cena: Mat 6, 25-34; Luk 12, 19-20. 22-31; Žid 13, 14; Jak 1, 10; 4, 15; 1 Petr 1, 24-25. - účel: Mat 5, 48; Ef 1, 4; 1 Sol 3-4; Tit 2, 11-12. - věčný: Mat 18, 8-9; 19, 16; 25, 46; Mar 10, 17; Luk 10, 25, 18, 18; Jan 29; Řím 2, 6-7; 6, 22-23; Gal 8; 1 Tim 4, 8; 6, 19; Tit 1, 2; 3, 7; Jak 1, 12.

PŘEDMLUVA	5
ÚVOD DO PÍSM A SV. NOVÉHO ZÁKONA.....	7
ČÁST PRVNÍ EVANGELIA	9
VŠEOBECNÝ ÚVOD DO EVANGELIÍ.....	11
ÚVOD DO EVANGELIA SVATÉHO MATOUŠE	13
SVATÉ EVANGELIUM JEŽÍŠE KRISTA PODLE SEPSÁNÍ SV. MATOUŠE	15
ÚVOD DO EVANGELIA SVATÉHO MARKA	62
SVATÉ EVANGELIUM JEŽÍŠE KRISTA PODLE SEPSÁNÍ SV. MARKA.....	64
ÚVOD DO EVANGELIA SVATÉHO LUKÁŠE	87
SVATÉ EVANGELIUM JEŽÍŠE KRISTA PODLE SEPSÁNÍ SV. LUKÁŠE	89
ÚVOD DO EVANGELIA SVATÉHO JANA	130
SVATÉ EVANGELIUM JEŽÍŠE KRISTA PODLE SEPSÁNÍ SV. JANA	132
ČÁST DRUHÁ APOŠTOLÁŘ.....	163
ÚVOD DO KNIHY „SKUTKY APOŠTOLSKÉ“	165
SKUTKY APOŠTOLSKÉ.....	167
LISTY APOŠTOLSKÉ ČTRNÁCT LISTŮ SV. APOŠTOLA PAVLA.....	209
ÚVODNÍ POZNÁMKY K LISTŮM SV. APOŠTOLA PAVLA	210
a) Život svatého apoštola Pavla.	210
b) Všeobecný úvod do listů Pavlových.....	212
c) Časová posloupnost sepsání Pavlových listů.	213
ÚVOD DO LISTU SV. APOŠTOLA PAVLA ŘÍMANŮM	214
LIST SV. APOŠTOLA PAVLA ŘÍMANŮM.....	216
ÚVOD DO PRVNÍHO LISTU SV. APOŠTOLA PAVLA KORINTĀNŮM	244
PRVNÍ LIST SV. APOŠTOLA PAVLA KORINTĀNŮM.....	246
ÚVOD DO DRUHÉHO LISTU SV. APOŠTOLA PAVLA KORINTĀNŮM	271
DRUHÝ LIST SV. APOŠTOLA PAVLA KORINTĀNŮM	272
ÚVOD DO LISTU SV. APOŠTOLA PAVLA GALAĀANŮM	287
LIST SV. APOŠTOLA PAVLA GALAĀANŮM.....	289
ÚVOD DO LISTU SV. APOŠTOLA PAVLA EFESANŮM	298
LIST SV. APOŠTOLA PAVLA EFESANŮM.....	300
ÚVOD DO LISTU SV. APOŠTOLA PAVLA FILIPPANŮM.....	307
LIST SV. APOŠTOLA PAVLA FILIPPANŮM	308
ÚVOD DO LISTU SV. APOŠTOLA PAVLA KOLOSSANŮM	314
LIST SV. APOŠTOLA PAVLA KOLOSSANŮM.....	315
ÚVOD DO PRVNÍHO LISTU SV. APOŠTOLA PAVLA SOLUĀANŮM	321
PRVNÍ LIST SV. APOŠTOLAPAVLA SOLUĀANŮM.....	323
ÚVOD DO DRUHÉHO LISTU SV. APOŠTOLA PAVLA SOLUĀANŮM.....	328
DRUHÝ LIST SV. APOŠTOLAPAVLA SOLUĀANŮM.....	329
ÚVOD DO PRVNÍHO LISTU SV. APOŠTOLA PAVLA TIMOTHEJOVI	332
PRVNÍ LIST SV. APOŠTOLA PAVLA TIMOTHEJOVI.....	333
ÚVOD DO DRUHÉHO LISTU SV. APOŠTOLA PAVLA TIMOTHEJOVI	338
DRUHÝ LIST SV. APOŠTOLA PAVLA TIMOTHEJOVI	339
ÚVOD DO LISTU SV. APOŠTOLA PAVLA TITOVĀ.....	343
LIST SV. APOŠTOLA PAVLA TITOVĀ	344
ÚVOD DO LISTU SV. APOŠTOLA PAVLA FILEMONOVI	347
LIST SV. APOŠTOLA PAVLA FILEMONOVI.....	349
ÚVOD DO LISTU SV. APOŠTOLA PAVLA ŽIDŮM	351
LIST SV. APOŠTOLA PAVLA ŽIDŮM.....	353
LISTY APOŠTOLSKÉ SEDM LISTŮ KATOLICKÝCH	369
VŠEOBECNÝ ÚVOD DO LISTŮ KATOLICKÝCH	370

ÚVOD DO LISTU SV. APOŠTOLA JAKUBA.....	371
LIST SV. APOŠTOLA JAKUBA	373
DVA LISTY SV. APOŠTOLA PETRA	379
Život svatého apoštola Petra.....	379
ÚVOD DO PRVNÍHO LISTU SV. APOŠTOLA PETRA.....	381
PRVNÍ LIST SV. APOŠTOLA PETRA.....	383
ÚVOD DO DRUHÉHO LISTU SV. APOŠTOLA PETRA.....	389
DRUHÝ LIST SV. APOŠTOLA PETRA.....	391
ÚVOD DO PRVNÍHO LISTU SV. APOŠTOLA JANA.....	395
PRVNÍ LIST SV. APOŠTOLA JANA.....	397
ÚVOD DO DRUHÉHO LISTU SV. APOŠTOLA JANA	402
DRUHÝ LIST SV. APOŠTOLA JANA.....	403
ÚVOD DO TŘETÍHO LISTU SV. APOŠTOLA JANA	405
TŘETÍ LIST SV. APOŠTOLA JANA.....	406
ÚVOD DO LISTU SV. APOŠTOLA JUDY	407
LIST SV. APOŠTOLA JUDY.....	409
ÚVOD DO KNIHY ZJEVENÍ SV. JANA.....	412
ZJEVENÍ SVATÉHO JANA	414
SEZNAM PERIKOP	436
Seznam zkratk pro knihy Starého Zákona.....	441
REJSTRÍK.....	442

NOVÝ ZÁKON

Sýkorův překlad v revizi Hejčlově k tisku upravil, rozčlenil, úvody a poznámkami opatřil Dr Rudolf Col. Vydal Velehrad, nakladatelství dobré knihy v Olomouci, ve 100.000 výtiscích I. P. 1947. Vytiskly Lidové závody tiskařské a nakladatelské, spol. s r. o. v Olomouci. Vydání I. Cena váz. Výtisku 60 Kčs.